

ΕΛΕΝΗ Α. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Ιστορία της Κύπρου (1878-1974)

Πρωτογενείς Πηγές

: Ψηφίδες από το ρόλο της εθνοτικής και έμφυλης ετερότητας στο ρου της ιστορίας

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2022

© Ελένη Α. Χαραλάμπους, 2022.

ISBN 978-9925-7660-2-4

Περιεχόμενα :

I.	Ο τερματισμός της κυριαρχίας της μουσουλμανικής ελίτ : Η δήλωση του ναυάρχου Lord John Hay
II.	Επανεκχριστιανισμοί, Εκχριστιανισμοί & Εκτουρκισμοί.....
III.	Από το διορισμένο Νομοθετικό Συμβούλιο στο αιρετό Νομοθετικό Συμβούλιο.....
IV.	Αρχιεπισκοπικό Ζήτημα : Από τη σύγκρουση και τον περί Αρχιεπισκοπικής Εκλογής Νόμο του 1908 στον Καταστατικό Χάρτη του 1914.....
V.	Κύπριοι Εθελοντές : 1878- 1931.....
VI.	Το Κυπριακό Ζήτημα 1878-1923 : Από τον αποκλεισμό του Κυπριακού Ζητήματος στις προτροπές του Τούρκου προξένου προς τη μουσουλμανική μειονότητα.....
VII.	Πρώιμη Αγγλοκρατία 1878-1914 : Πολυδάπανο γραφειοκρατικό σύστημα, Σύσταση της Δημόσιας Υπηρεσίας & Το νέο κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο ανάπτυξης.....
VIII.	Από το διάταγμα της 5 ^{ης} Νοεμβρίου 1914 στα γεγονότα του 1931.....
IX.	1930 : Ο αντίκτυπος του Ελληνοτουρκικού Συμφώνου Φιλίας & Η ανάδειξη των κοσμικών κεμαλικών στοιχείων στην Κύπρο.....
X.	Η προσπάθεια αποδυνάμωσης της Εκπαίδευσης & της Εκκλησίας : Από τους νόμους του 1923 και του 1929 στους νόμους του 1933, του 1935 & του 1937.....
XI.	Ο αγροτικός κόσμος : Από τον περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1914 και τον περί Συνεργατικών μη Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1923 στον Περί Κεντρικής Συνεργατικής Τράπεζας νόμο (1938).....
XII.	Λογοκρισία : Από την πρώτη νομοθετική ενέργεια, την προληπτική λογοκρισία και την ταχυδρομική και τηλεγραφική λογοκρισία στο νόμο 17 / 1944
XIII.	Ο Κυπριακός Εθελοντισμός από το 1931 μέχρι το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο & Η Κύπρος μέσα στη δίνη του πολέμου
XIV.	Δημοτικές εκλογές : Από τα πρώτα νομοθετήματα (Νο. 6 του 1882) στους διορισμένους δημάρχους, και από τους εκλεγμένους δημάρχους του 1943 στα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του 1946 & του 1949
XV.	Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο.....
XVI.	1943-1954 : Από το Σύνδεσμο Τουρκικής Μειονότητας Κύπρου (ΚΑΤΑΚ) στον Όρκο της Φανερωμένης
XVII.	Ο Ένοπλος Ενωτικός Αγώνας : ΕΟΚΑ, ΠΕΚΑ & ANE
XVIII.	Τα σχέδια λύσης του Κυπριακού την περίοδο του Ενωτικού Αγώνα
XIX.	Εθνοτική βία, Προσφυγιά & Τουρκόπληκτοι
XX.	Ενιαίο Δικονομικό Κράτος
XXI.	Ο κοινοτικός και δικονομικός χαρακτήρας της κυπριακής πολιτείας.....
XXII.	Πτυχές από την ιστορία του κυπριακού ποδοσφαίρου (1934-1963): Μια μικρογραφία της πολιτικής ιστορίας της Κύπρου
XXIII.	Η δεκαετία του 60 μετά το πρωινό της 21 ^{ης} Δεκεμβρίου του 1963.....
XXIV.	Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.....

- XXV. Παρακρατικές Οργανώσεις, Τρομοκρατία, Εκρήξεις και το Ιουλιανό Πραξικόπημα στον "ελληνικό τομέα" μέσα από την εφημερίδα *Bozkurt* (1970-1974).....
- XXVI. Έλληνες Αξιωματικοί 1960-1974 : Πτυχές από τον ελληνοκυπριακό φιλοκυβερνητικό τύπο

I. 4^η Ιουλίου 1878 : Σύναψη Συνθήκης Αμυντικής Συμμαχίας

[...] Έὰν τὸ Βατοῦμ, Ἀρδαχὰν, Κὰρς, ἢ οἰονδήποτε τούτων κατακρατηθῇ ὑπὸ τῆς Ρωσσίας, καὶ ἐὰν οἰαδήποτε ἀπόπειρα γένηται καὶ καθ' οἰονδήποτε χρόνον εἰς τὸ μέλλον ὑπὸ τῆς Ρωσσίας, ὅπως καταλάβῃ οἰανδήποτ' ἐπὶ πλέον χώραν τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου ἐν Ἀσία, ὡς ὠρίσθησαν ὑπὸ τῆς ὀριστικῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης, ἡ Ἀγγλία ὑποχρεοῦται νὰ συμπράξῃ μετὰ τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου εἰς ἄμυναν αὐτῶν διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων.
[...] ἡ Α. Α. Μ. ὁ Σουλτᾶνοςσυγκατατίθεται προσέτι νὰ ἐκχωρήσῃ τὴν νῆσον Κύπρον ἵνα κατέχῃται καὶ διοικῇται ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας.¹

[...] Τὴν 1ην Ἰουλίου 1878 οἱ αὐτοὶ ἐντεταλμένοι ὑπέγραψαν τὸ Παράρτημα (Annex) τῆς εἰρημένης Συνθήκης. Τὴν 14ην Αὐγούστου 1878 οἱ αὐτοὶ ὑπέγραψαν Συμπληρωματικὴν Συμφωνίαν. Καὶ τὴν 3ην Φεβρουαρίου 1879 ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ Λαγιάρδου καὶ Καραθεοδωρῆ Περαιτέρω Συμφωνία (Further Agreement).²

1^η Ιουλίου 1878: Παράρτημα (Annex)

[...] Ἡ Ἀγγλία θὰ πληρώνῃ ἐτησίως εἰς τὴν Πύλῃν τὸ παρὸν περίσσευμα τῶν προσόδων καὶ ἐξόδων τῆς νήσου, ὀρισθὲν εἰς 22936 τουρκικὰ πουνγγία ἥτοι εἰς 87686 λίρας ἀγγλικᾶς, ἔτι δὲ τὰς προσόδους τῶν γαιῶν τοῦ κράτους καὶ τοῦ στέμματος τῶν ἐνοικιαζομένων ἢ πωληθεισῶν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο.³

Η Σύμβαση της 3ης Φεβρουαρίου 1879

[...] Το ἐπόμενο βῆμα ἦταν ἡ τροποποίηση τοῦ τέταρτου ἀρθροῦ τῆς Προσθήκης τῆς 1ης Ιουλίου 1878, που ἀφορούσε τὴν ἐλεύθερη πώληση ἢ ἐνοικίαση κινητῆς καὶ ἀλλῆς περιουσίας που ἀνήκε στην Πύλη. Ἡ βρετανικὴ πλευρὰ διαπίστωσε ἐγκαίρᾳ ὅτι τὸ ἀρθρο αὐτὸ δυσκόλευε τὴν προσέλκυση κεφαλαίων στην Κύπρο. Επομένως, ἐπρεπε νὰ βρεθεῖ τρόπος γιὰ νὰ ἀπαλειφθεῖ.

Σύντομα οἱ μεθοδεύσεις τῶν Βρετανῶν ἔφερε τὸ ποθητὸ ἀποτέλεσμα. Στις 3 Φεβρουαρίου 1879, ὁ Layard, κατόπιν ὁδηγῶν τοῦ Lord Salisbury, κατόρθωσε νὰ εξασφαλίσῃ τὴν υπογραφή τῆς Πύλης σε μιὰ νέα Σύμβαση, ἡ ὁποία ἐξαργύρωνε ὅλα τὰ δικαιώματα τοῦ Σουλτάνου που ἀπέρρεαν ἀπὸ τὸ ἀρθρο 4, με μιὰ ετήσια πληρωμὴ, ὕφους 5.000 λιρῶν. Το ποσὸ αὐτὸ θα καταβαλλόταν ἀπὸ τὴ βρετανικὴ κυβέρνησις πρὸς τὸν Σουλτάνο γιὰ αὐτὸ θα καταβαλλόταν ἀπὸ τὴ βρετανικὴ κυβέρνησις πρὸς τὸν Σουλτάνο γιὰ ὅσο χρόνο θα διαρκούσε ἡ βρετανικὴ κατοχὴ τῆς Κύπρου καὶ θα προσετίθετο στο πλεόνασμα τῶν ἐσόδων ἐναντι τῶν δαπανῶν τῆς νήσου.⁴

¹Φίλιος Ζαννέτος, *Ιστορία τῆς νήσου Κύπρου : Ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς μέχρι σήμερον*, τ. Β', Ἐκδόσεις Φιλοκαλία, Λάρνακα, 1911, σσ. 15-16.

²Ἰερώνυμος Κ. Περιστιάνης, *Γενικὴ ἱστορία τῆς νήσου Κύπρου : Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς*, τ. Α', Φωνὴ τῆς Κύπρου, Λευκωσία, 1910, σελ. 768.

³Αθανάσιος Α. Σακελλάριος, *Τὰ κυπριακά*, τ. Α', Π. Δ. Σακελλάριος, Αθήνα, 1890, σσ. 594.

⁴Κύπρος Η. Γιωργαλλῆς, *Οἱ Βρετανοὶ στὴν Κύπρο : Φορολογία καὶ πολιτικὴ στὴν πρώτη περίοδο τῆς Ἀγγλοκρατίας καὶ τὸ ζήτημα τοῦ "φόρου ὑποτελείας"*, Ἐκδόσεις Καστανιώτης, Αθήνα, 2016, σσ. 65-66.

II. Καθεστωτική Αλλαγή & Η δήλωση του John Hay

[...] Τὴν φορὰν ὅμως ταύτην ἡ φήμη δὲν ἐψεύσθη. Κατὰ τὸ ἡμερολόγιον, ὅπερ ἔσχε τὴν εὐτυχή ἔμπνευσιν νὰ κρατῇ ὁ ἡμέτερος συμπολίτης Ἀντώνιος Ματτέη, τῇ 10 Ἰουλίου (ἔ.ν.) ἡγκυροβόλησεν ἐν τῷ λιμένι τῆς Λάρνακος ὁ ὑπὸ τὸν ναύαρχον John Hay ἀγγλικὸς στόλος (Ghannel Squadron), πρόσκοποι τοῦ ὁποίου ἐπανειλημμένως πρότερον ἐνεφανίζοντο καὶ ἠφανίζοντο. Τῇ δὲ 11 Ἰουλίου ἐνώπιον τοῦ ναυάρχου Χαίη καὶ τῶν εἰδικῶν ἀπεσταλμένων τῆς Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας Waller Baring καὶ Σαμὴ πασᾶ κατεβιβάσθη ἡ τουρκικὴ καὶ ἀνυψώθη ἡ ἀγγλικὴ σημαία, ἐπισημοποιηθείσης οὕτω τῆς ἐκχωρήσεως τῆς νήσου ἀπὸ τοῦ ἐνὸς κράτους εἰς τὸ ἄλλο.⁵

Κάτοικοι τῆς Κύπρου,

Σᾶς ἀναγγέλλω ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν Σύμβασιν τὴν γενομένην μετὰ τῆς Βασιλίσσης τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ αὐτοκρατείας τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου καὶ δι' Αὐτοκρατορικοῦ Φιρμανίου ἐπικυρωθεῖσαν, ἐπεφορτίσθην παρὰ τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλίσσης νὰ καταλάβω τὴν Νῆσον Κύπρον καὶ νὰ διευθύνω αὐτὴν κυβερνητικῶς μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Διοικητοῦ, ὃν ἡ Ἄνασσα θέλει εὐδοκήσῃ νὰ ὀνομάσῃ.

[...] Φέρω λοιπὸν εἰς γνῶσιν τοῦ κοινοῦ ὅτι σήμερον ἔλαβον τὴν διαχείρισιν τῆς διοικήσεως καὶ ὅτι ὕψωσα τὴν σημαίαν τῆς Α. Μ. ἐν Λευκωσίᾳ, ἔδρα τῆς Διοικήσεως. Ἡ διαχείρισις θέλει ἐξακολουθήσῃ προσωρινῶς κατὰ τὸ παρελθὸν μέχρις οὗ ἐκτελεσθῶσιν αἱ μεταρρυθμίσεις, ἃς ἤθελε θεωρήσῃ ἀναγκαίας ἡ Α. Μεγαλειότης. Οἱ ὑπάλληλοι τῆς Διοικήσεως θέλουσιν ἐξακολουθήσῃ κατέχοντες τὰς διαφόρου θέσεις των καὶ λαμβάνοντες τοὺς μισθοὺς των.⁶

⁵Φίλιος Ζαννέτος, *Ιστορία της νήσου Κύπρου : Από της αγγλικής κατοχής μέχρι σήμερα*, τ. Β', Εκδόσεις Φιλοκαλία, Λάρνακα, 1911, σελ. 42.

⁶Κωνσταντίνος Α. Κωνσταντινίδης, *Η αγγλική κατοχή της Κύπρου του 1878*, Λευκωσία, 1930, σελ. 83.

III. Ο πρώτος M. Αρμοστής Garnet Joseph Wolseley & Η ομιλία του αρχιεπισκόπου Σωφρονίου

Απόσπασμα από το βασιλικό διάταγμα της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 1878

[...] Θα ύπαρξη ανώτερος Διοικητής καὶ Αρχιστράτηγος (ἐν τοῖς ἐφεξῆς καλούμενος «ὁ Ἀνώτερος διοικητής» ἐν τῇ ἐλληνικῇ ἐπεκράτησε νὰ καλῆται Ἀρμοστής)⁷

[...] καὶ ἡ Α. Μ. ἐντέλλεται μοι νὰ βεβαίωσω τοὺς τῆς Κύπρου κατοίκους, ὅτι Αὕτη θερμῶς ἐνδιαφέρεται ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας των, καὶ ὅτι Αὕτη προτίθεται νὰ διατάξῃ τὴν λήψιν τοιούτων μέτρων, οἷα ἤθελον θεωρηθῇ τὰ μᾶλλον πρόσφορα διὰ τὴν προαγωγὴν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς γεωργίας τῆς χώρας, καὶ νὰ παράσχῃ τῷ λαῷ τὰ ὠφελήματα τῆς ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀσφαλείας. [...] Εἶναι ἡ ἐκπεφρασμένη ἐπιθυμία τῆς Βασιλίσσης ἵνα, ἐν τῇ διευθύνσει τῶν δημοσίων ὑποθέσεων, λαμβάνωνται ὑπ' ὅψει αἱ εὐλογοὶ ἐπιθυμίαι τῶν κατοίκων ὡς πρὸς τὴν τήρησιν τῶν παλαιῶν αὐτῶν δικαίων, ἡθῶν καὶ ἐθίμων, ἐφ' ὅσον ταῦτα συνάδουσι πρὸς δικαίαν καὶ καλὴν διοίκησιν καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἐκείνας τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἃς τινὰς πᾶς ὁ ἐν ὀνόματι τῆς Α. Μ. κυβερνήτης εἶναι ὑπόχρεως νὰ φυλάττῃ πάντοτε καὶ ὅπουδῆποτε.⁸

[...] Ἀρχιεπίσκοπος ἦν ὁ Σωφρόνιος, ἡ δ' αὐτοῦ γενομένη προσφώνησις εἶχεν οὕτω :
[...] Ἡ Κύπρος, Ἐξοχώτατε, καίπερ ἐν τῇ ἐσχατιᾷ τῆς Μεσογείου ὡς μεταίχμιον κειμένη, εἶχε ὅμως μεγίστην ἀξίαν παρὰ τῇ ἀγγλικῇ κυβερνήσει διὰ πολλοὺς λόγους, καὶ διότι οἰκεῖται ὑπὸ λαοῦ φιλησύχου καὶ εὐαγώγου, ὅστις, χωρὶς νὰ ἀρνηθῇ τὴν καταγωγὴν καὶ τοὺς πόθους αὐτοῦ, θέλει διατελῇ ἀφωσιωμένος εἰς τὴν νέαν πατρικὴν αὐτοῦ Κυβέρνησιν.⁹

⁷Φίλιος Ζαννέτος, *Ιστορία της νήσου Κύπρου : Από της αγγλικής κατοχής μέχρι σήμερα*, τ. Β', Εκδόσεις Φιλοκαλία, Λάρνακα, 1911, σελ. 72.

⁸Φίλιος Ζαννέτος, *Ιστορία της νήσου Κύπρου : Από της αγγλικής κατοχής μέχρι σήμερα*, τ. Β', Εκδόσεις Φιλοκαλία, Λάρνακα, 1911, σσ. 43, 44.

⁹Φίλιος Ζαννέτος, *Ιστορία της νήσου Κύπρου : Από της αγγλικής κατοχής μέχρι σήμερα*, τ. Β', Εκδόσεις Φιλοκαλία, Λάρνακα, 1911, σ. 45-46.

Χριστοφής Οικονομίδης, «ΟΙ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΚΙΤΙΟΥ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΑΓΓΛΟ ΑΡΜΟΣΤΗ ΤΟ 1878, ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΙΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ, ΚΑΙ ΚΑΠΟΙΑ ΑΛΛΗ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΜΕ ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ», Ιωάννης Θεοχαρίδης (επιμ.), *Πρακτικά του Τρίτου Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου (Λευκωσία 16-20 Απριλίου 1996)*, τ. Γ' Νεότερο Τμήμα, Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, Λευκωσία, 2000-2001, σελ. 415.

Αριστοτέλης Παλαιολόγος : Πρόεδρος του Αναγνωστηρίου *Ισότης*, υποδιευθυντής της Ελληνικής Σχολής Λεμεσού, ιδρυτής και εκδότης της εφημερίδας *Αλήθεια*, μέλος του Νομοθετικού Συμβουλίου 1890-1891 & 1891-1896.

Αριστείδης Α. Κουδουνάρης, *Βιογραφικόν λεξικόν Κυπρίων, 1800-1920*, Ίδρυμα Πιερίδη, Λευκωσία, 1995, σσ. 226-227.

IV. "ΤΙ ΑΙΤΕΙ Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΛΑΟΣ"¹⁰

[...] Ο καταρτισμός των Δικαστηρίων και ή μεταρρύθμισις αὐτῶν δεῖται ταχείας ἐνεργείας, διότι ή παρουσία ἐν αὐτοῖς τῶν Καδίδων, ἀντὶ ν' ἀποβαίνει λυσιτελῆς, πρόξενος μᾶλλον περιπλοκῶν γίνεταί.

[...] Μερίστη δ' ἀνάγκη ἐπίσης εἶναι ή σύστασις Ἀνωτάτου Δικαστηρίου, δυναμένου νὰ δικάζῃ κατ' ἔφεσιν τὰς πολιτικάς, ἐμπορικάς καὶ ποινικάς ὑποθέσεις, ὡς καὶ ὁ ἐν τοῖς Δικαστηρίοις διορισμός εἰσαγγελέων καὶ συμβολαιογράφων, διότι ή ἔλλειψις τῶν τελευταίων τούτων φέρει μέγα κώλυμα εἰς τὰς συναλλαγὰς τῶν ἰδιωτῶν, καὶ προπάντων εἰς τὰς κτηματικάς.

[...] α) Σύστασιν γεωργικῶν τραπεζῶν. β) Κατασκευὴν ἀρτεσιανῶν φρεάτων· ἀλλὰ καὶ πρὸ τούτου τακτοποίησιν τῆς ροῆς τῶν χειμάρρων κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ὑδραυλικῆς, ὥστε ν' ἀρδεύωνται ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεραι γαῖαι καὶ νὰ κανονισθῇ ή διαδοχική κατὰ χωρία καὶ ἄτομα καὶ προϊόντα ἄρδευσις. γ) Γεωργικά σχολεῖα, πρὸ τούτου ὅμως σύστασιν κατ' ἐπαρχίας προτύπων ἀγροκτηρίων, διευθυνομένων ὑπὸ Εὐρωπαϊῶν γεωργῶν, ἐνθα νὰ ἴδωμεν ἐφαρμοζομένην καὶ διδαχθῶμεν ἐμπράκτως τὴν βελτιωμένην γεωργίαν τῆς Εὐρώπης καὶ τὴν οἰνοποιίαν.

[...] Δίκαιον, νομίζομεν· νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως ή ἑλληνική γλῶσσα τῆς πλειονότητος τῶν κατοίκων, ἀφοῦ καὶ ή Τουρκική Κυβέρνησις παρεδέξατο τοῦτο τελευταίως ὡς ἀναγκαιότατον, καὶ ἠνείχετο τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου εἰς παρελθόντας χρόνους καὶ ἐν τοῖς Δικαστηρίοις, καὶ ἐν ἐπισήμοις ἐγγράφοις καὶ ὅπου ἄλλοθι ἐκρίνετο ἀναγκαία.

[...] Θεωροῦμεν δικαιοῦτατον ὡσαύτως, ἵνα κοινωνῶσιν εἰς τὰ δημόσια ὑπουργήματα καὶ οἱ ἱκανώτεροι τῶν ἐντοπίων Ἑλλήνων, ἀφοῦ καὶ οὗτοι συνεισφέρωσιν εἰς τὰ δημόσια βάρη καὶ ή ἀνάπτυξις αὐτῶν δὲν εἶναι περιφρονητέα.

[...] Τὸ συστηθὲν Νομοθετικὸν Συμβούλιον τῆς νήσου, ἐὰν περιελάμβανε πλείοτερα Μέλη, ἐκλεγόμενα τὰ μὲν ὑπὸ τῶν κατοίκων, κατ' ἀναλογίαν τοῦ πληθυσμοῦ ἐκάστου διαμερίσματος τῆς νήσου, τὰ δὲ ὑπὸ τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως, οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐκπονούμενοι ὑπὲρ τοῦ τόπου νόμοι, ἀπόρροια ὄντες κοινῆς σκέψεως καὶ ἰδίας περὶ ἐνὸς ἐκάστου διαμερίσματος γνώσεως καὶ πείρας θὰ ἦσαν μᾶλλον ἐφαρμόσιμοι ἐν τῷ τόπῳ καὶ λυσιτελέστεροι εἰς τὰ συμφέροντα αὐτοῦ.

[...] νὰ διαρρυθμισθῇ τὸ Τελωνεῖον ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερον.

[...] Γνωρίζοντες ὅτι οὐδένα λόγον ἔχει ή νέα ἡμῶν Κυβέρνησις ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς εἰλικρινοῦς πιστότητος ἡμῶν παρακαλοῦμεν νὰ ἐκπονηθῇ κανονισμός δημοτικώτερος, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν νεώτερον Τουρκικὸν κανονισμόν τῆς Δημαρχίας ὅστις ἔθεωρήθη ὅτι ἔδωκε πολὺ εἰς τοὺς δημότας, περιορίσας τὴν Διοικητικὴν Ἀρχὴν νὰ ἐκλέγῃ τὸν Δήμαρχον μετὰ τῶν ἐκλεγομένων Μελῶν τοῦ Δημαρχικοῦ Συμβουλίου.

[...] Καὶ τελευταῖον δέον νὰ ᾧσι σεβαστὰ τὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας προνόμια,

¹⁰Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΤΙ ΑΙΤΕΙ Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΛΑΟΣ», 30)11 Ιουνίου 1879.

Υπόμνημα των Κυπρίων - 12 Αιτήματα

«Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ γλῶσσα τοῦ τόπου, πεισματωδῶς παραγκωνίζεται»¹¹

[...] ὁ Κυπριακὸς Λαὸς διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του προτείνει εὐσεβάστως τὰ ἑξῆς,
α) Τὴν ἀντικατάστασιν τῶν τέως στρατιωτικῶν διοικητῶν διὰ πολιτικῶν, ἐχόντων τὰ ἀπαιτούμενα εἰδικὰ προσόντα, καὶ τὴν ἐκλογὴν διερμηνέων, γινωσκόντων καλῶς τὴν τε Ἑλληνικὴν καὶ Ἀγγλικὴν γλῶσσαν.

β) Τὴν παραδοχὴν τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσης εἰς τε τὰ δικαστήρια καὶ τὴν διοίκησιν ἐν ἴση μοίρᾳ μετὰ τῆς ἀγγλικῆς καὶ τουρκικῆς [...]

γ) Νὰ ἀναδιοργανισθῶσι τὰ δικαστήρια καὶ νὰ συμπληρωθῶσιν οἱ ὑπάρχοντες νόμοι, καταργουμένου τοῦ Σερὶ καὶ περιοριζομένων τῶν Καδιδῶν εἰς μόνα τὰ θρησκευτικὰ τῶν ὁθωμανῶν ζητήματα [...]

δ) Νὰ διοργανισθῇ ἐπὶ τὸ τελειότερον ἡ ἀστυνομικὴ ὑπηρεσία, ἔχουσα πλημμελῶς.

ε) Νὰ συνταχθῇ εἰδικὸς Κανονισμὸς περὶ Δημαρχείων, δίδων τὸ δικαίωμα τοῖς δημόταις τοῦ ἐκλέγειν τὰ μέλη τῶν δημοτικῶν συμβουλίων ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ, καὶ τὸν Πρόεδρον.

στ) Νὰ προστατευθῇ ἡ γεωργία διὰ τῆς συστάσεως γεωργικῶν σχολῶν, τραπεζῶν, ἀνορύξεως ἀρτεσιανῶν φρεάτων, χρησιμοποιήσεως τῶν χειμάρρων καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων μέσων.

ζ) Νὰ προστατευθῇ ἡ ἀμπελουργία διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ ζιντζιριέ, φόρου καταστρεπτικοῦ ὥς ἐκ τοῦ συστήματος τῆς εἰσπράξεως αὐτοῦ, διὰ τῆς βελτιώσεως τῶν οἴνων καὶ διὰ τῆς κατασκευῆς ἀμαξιτῶν ὁδῶν καὶ διορθώσεως τῶν ὁρεινῶν.

η) Νὰ καταργηθῇ ὁλοτελῶς τὸ σύστημα τῆς δεκάτης διὰ τοῦ δεκατισμοῦ τῶν προϊόντων ἐν τῇ ἐξαγωγῇ εἰς τὰ τελωνεῖα.

θ) Νὰ προστατευθῇ τὸ ἐμπόριον διὰ τῆς κατασκευῆς λιμένων καὶ ἀποβαθρῶν, καὶ βελτιώσεως τῶν μέσων τῆς ἐσωτερικῆς συγκοινωνίας, τῆς καταργήσεως τῶν τουρκικῶν μέτρων καὶ σταθμῶν καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτῶν διὰ τῶν ἐν χρήσει ἐν Εὐρώπῃ.

ι) Νὰ τροποποιηθῇ ὁ περὶ δασῶν νόμος, ἐπιτρέπων τὴν ξύλευσιν καὶ τὴν προμήθευσιν τῆς ἀναγκαίας οἰκοδομησίμου ὕλης εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἰδίως τοὺς ὁρεινοὺς, καὶ νὰ καταργηθῇ ὁ περὶ τῶν λατομείων καὶ τῆς οἰκοδομησίμου ὕλης νεοφανῆς νόμος, ὁ ἐμποδίζων τοὺς πτωχοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπισκευάζωσι τοὺς ἐρειπωμένους οἴκους των, τοὺς δε εὐποροῦντας ἀπὸ τοῦ νὰ καταγίνωσιν εἰς τὸν καλλωπισμὸν τῶν πόλεων.

ια) Νὰ συνταχθῇ νόμος περὶ τῆς ἀνεξαρτήτου τῆς Κύπρου Ἐκκλησίας καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὴν πολιτείαν, καὶ περιπλέον περὶ ἐκπαιδεύσεως.

¹¹Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΕΓΧΩΡΙΑ», 15)27 Δεκεμβρίου 1879.

ιβ) Νά δοθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν ὁ Κυπριακὸς λαὸς κατ' ἐπαρχίας καὶ ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τοὺς ἀντιπροσώπους του, οἵτινες καθ' ὠρισμένας περιόδους νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν πρωτεύουσιν τῆς νήσου καὶ νὰ συντάττωσι τοὺς νόμους, οἵτινες θὰ διέπωσι τὰς τύχας τῆς Πατρίδος των.¹²

"ΕΠΡΟΟΔΕΥΣΑΜΕΝ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΑΓΓΛΟΥΣ;"¹³

[...]Περὶ συγκοινωνίας. - Ἐπὶ τουρκοκρατίας αἱ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ συγκοινωνίαι ἡμῶν περιορίζοντο ἐν δυσὶν Αὐστριακοῖς ἀτμοπλοίοις, προσεγγιζούσοις κατὰ δεκαπενθημερίαν ἐν τῷ λιμένι ἡμῶν. Ἦδη ἐκτὸς αὐτῶν ἔχομεν καὶ δύο ἀγγλικά τῆς ἐταιρίας Bell Asia Minore τὰ ὅποια καθ' ἑβδομάδα κομίζουν ἐν τῇ νήσῳ μας τὰς γραμματοπήρας καὶ πολλὰ ἐμπορεύματα ἐξ Εὐρώπης ἀποστελλόμενα, παραλαμβάνοντα τὰ μὲν καὶ τὰς δὲ ἐξ Ἀλεξανδρ. Ἐπιτοπίως δὲ ἐπεδιορθώθη ἡ μεταξὺ Λάρνακος καὶ Λευκωσίας ὁδός, ἣν διέρχεται ἐκάστοτε ἄμαξα, ὑπὸ ιδιώτου διατηρουμένη, καὶ τρὶς τῆς ἑβδομάδος ἀναχωροῦσι διὰ Λεμεσσὸν καὶ Ἀμμόχωστον ἀγωγιάται, κομίζοντες ὡς πρότερον τὰς ἐπιστολάς μας. Μανθάνομεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις προσπαθεῖ νὰ ἐνώσῃ δι' ἄμαξιτοῦ ὁδοῦ τὴν Λεμεσσὸν μετὰ τῆς Λάρνακος καὶ ὅτι χαράσσει διαφόρους ἄλλας ὁδοὺς ἐν τοῖς ὅρεσιν, ἀλλ' οὐδὲν ὡς θετικὸν ἢ τετελεσμένον δυνάμεθα μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης νὰ παραδεχθῶμεν. Τοῦτο μόνον γινώσκομεν ὅτι ἰσάκεις ἀποστέλλομεν τὸ «Νέον Κίτιον» ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐσμέν ἠναγκασμένοι νὰ εὐρίσκωμεν ὡς ἄλλοτε χωρικοὺς καὶ νὰ παρακαλῶμεν αὐτοὺς νὰ φέρωσιν ἐν τοῖς διαφόροις χωρίοις των τὴν ἐφημερίδα μας.

" Τί ἀπαιτεῖται διὰ νὰ εὐημερήσῃ ἡ Κύπρος καὶ νὰ λείψουν τὰ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως παράπονα"¹⁴

[...] Πρῶτος, καὶ ἔσχατος, ἔσχατος καὶ πρῶτος πόθος τῶν Κυπρίων εἶνε, ἐννοεῖται, ἡ μετὰ τῆς μητρὸς των ἔνωσις, ἀλλ' ἐὰν τοῦτο ἐμποδίσῃ πρὸς τὸ παρὸν ἐκείνη ἡ σύμβασις, [...] Ὁ ἀφόρητος ἐκεῖνος καὶ καταστρεπτικὸς φόρος τῶν 95 χιλιάδων λιρῶν, ὁ ὅποιος μᾶς ἀφαίρει ὁλόκληρον τὸ αἶμα καὶ τὴν ζωὴν, [...] Ὁ κτηματικὸς φόρος εἶνε δυσανάλογος καὶ ἀρκετὰ βαρὺς. [...] Ἡ δεκάτη περὶ ἧς καὶ ἄλλοτε ἐγράψαμεν καὶ τὰς δυσκολίας, αἱ ἐξ αἰτίας αὐτῆς ὑφίσταται ὁ τάλας γεωργὸς ἀπεδείξαμεν, [...] Νὰ ὑποστηριχθῶσιν οἱ γεωργοὶ διὰ γεωργικῶν τραπεζῶν. [...] Οἱ γεωργοὶ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἵτινες ἔχουσι τὴν παραγωγότεραν καὶ εὐφορωτέραν γῆν κατεστράφησαν ἐκ τῶν δανείων καὶ τῶν βαρυτάτων τόκων. [...] Νὰ περιβληθῶσι τὰ Δημαρχεῖα τὴν ἰσχὺν τὴν ὁποίαν εἶχον καὶ ἐπὶ Τουρκίας, διὰ νὰ ἦνε σεβασταὶ, αἱ διατάξεις καὶ προβλέψεις των περὶ πολλῶν ἀφορώντων τὴν πόλιν καὶ τὸν λαόν.

¹²Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΕΓΧΩΡΙΑ», 21)3 Οκτωβρίου 1879.

¹³Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΕΠΡΟΟΔΕΥΣΑΜΕΝ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΑΓΓΛΟΥΣ», 31)15 Νοεμβρίου 1879.

¹⁴Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «Τί ἀπαιτεῖται διὰ νὰ εὐημερήσῃ ἡ Κύπρος καὶ νὰ λείψουν τὰ κατὰ τῆς Κυβερνήσεως παράπονα», 28 Αυγούστου 1885, 6 Νοεμβρίου 1885, 13 Νοεμβρίου 1885, 20 Νοεμβρίου 1885.

"Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ"¹⁵

[...] οὐδὲν δημόσιον ἔργον ἀρχίζει ἀλλ' ἀπεναντίας ἔχει ἔτι τοὺς φορολόγους περιεχομένους τὰ χωρία, ἀποσπῶντας τὸν τελευταῖον ὀβολὸν ἐκ τοῦ βαλαντίου τοῦ ἀπέλπιδος χωρικοῦ καὶ ἐκμυζῶντας καὶ τὴν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αἵματος των.[...] Ἡ κυβέρνησις ἡμῶν ἐὰν εἶνε πεπολιτισμένη καὶ φιλάνθρωπος, ἐὰν ἔχῃ εὐσπλαγχνίαν πρὸς τὴν δυστυχίαν, ὀφείλει νὰ λάβῃ πλέον ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν τὴν ἀληθῆ καὶ γενικὴν κατάστασιν τῶν Κυπρίων, νὰ παύσῃ θεωροῦσα αὐτὴν ἀνθηρὰν καὶ ἐν προαγωγῇ, νὰ μεταδώσῃ ἀληθεῖς, καὶ ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης ἐπιβαλλομένης πληροφορίας πρὸς τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ κεντρικὴν, καὶ νὰ συνεννοηθῇ μετ' αὐτῆς περὶ ἐξευρέσεως ἀνακουφιστικῶν μέτρων κατὰ πρῶτον, [...]

" ΠΟΙΑ Τ' ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ"¹⁶

[...] Ἐν πρώτοις, ἐγνώσθη ὅτι ἡ Ἀγγλία σπεύδουσα νὰ κλείσῃ τὴν μετὰ τῆς Τουρκίας περὶ Κύπρου σύμβασιν ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπέναντι τῶν ὑπὸ τῆς Πύλης παρουσιασθεισῶν αὐτῇ προϋπολογισμῶν, καὶ ἐδέξατο τὸν ὅρον τοῦ ἀποτίειν κατ' ἔτος 92,000 λίρας· τοῦτο ὑπῆρξε τὸ πρῶτον πρὸς βλάβην τῆς νήσου βῆμα, καὶ ἡ κυρία ἀφορμὴ ἔνεκα τῆς ὁποίας ἀδύνατον ν' ἀνανήψῃ ὁ τόπος.[...] Τρίτον, οὐδὲν ἀρτεσιανὸν φρέαρ ἀνώρυξε, μηδὲν ἀρδευτικὸν ἔργον ἐφ' ὅλης τῆς νήσου ἐνήργησε δι' οὗ νὰ ποτίζωνται οἱ ἀγροὶ, καὶ νὰ προλαμβάνηται ἡ δυστυχία ἐν καιρῷ ἀνομβρίας. [...] Τέταρτον, κατήργησε τὸ σύστημα τοῦ λαμβάνειν τὴν δεκάτην εἰς εἶδος ὡς ἔπραττεν ἡ προκάτοχος Κυβέρνησις, ἀπαιτοῦσα τὸν φόρον τοῦτον εἰς χρήματα, κατ' ἐκτίμησιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπιβλαβῇ διὰ τὸν χωρικόν. Πέμπτον εἰσπράττει τοὺς φόρους καταναγκαστικῶς καὶ ἐν καιρῷ δυστυχίας, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἐφέτος, ἐκποιοῦσα τὴν τε κινήτην καὶ ἀκίνητον τοῦ γεωργοῦ περιουσίαν, ἀντὶ ν' ἀναστέλλῃ τὴν εἴσπραξιν εἰς ἄλλας εὐνοϊκωτέρας περιστάσεις. Ἐκτον, ἠῤῥησε γενικῶς τοὺς φόρους ἀντὶ νὰ ἐλαττώσῃ αὐτοὺς πρὸς βελτίωσιν τῆς καχεξίας εἰς ἣν εὐρίσκετο ὁ τόπος κατὰ τὴν κατοχὴν, ἔνεκα τούτου οἱ κάτοικοι βαθμηδὸν ἐξηντλήθησαν μὴ δυνάμενοι ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὴν ἐφετεινὴν δυστυχίαν.[...] Ἑβδομον, μισθοδοτεῖ λίαν ἀδρῶς τοὺς Ἄγγλους ὑπαλλήλους τῆς διατηροῦσα ἐξ αὐτῶν πολλοὺς εἰς θέσεις περιττὰς, καὶ ἐπιβαρύνουσα τὸν προϋπολογισμὸν πρὸς βλάβην τοῦ τόπου, [...] Ὅγδοον, Διωργάνωσε τοιοιτοτρόπως τὰ Δικαστήρια, ἐθέσπισε τοιαύτας «Ordnances,» ἀφῆσασα ἐν χρήσει καὶ τὸν Τουρκικὸν νόμον τὸν ἀείποτε ἐνθαρρύνοντα τὴν στρεψοδικίαν, παρεχώρησεν ἀδείας εἰς σμήνη δικηγόρων, ὥστε ἐκ τούτων ὅλων προῆλθεν ὀργασμὸς τις τοῦ προστρέχειν εἰς τὰ τῆς Θέμιδος ἰδρύματα καὶ κενώνειν ἐκεῖ τὸ βαλάντιον, [...]

¹⁵Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 20/1 Ἀπριλίου 1887.

¹⁶Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «ΠΟΙΑ Τ' ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ», 21/2 Σεπτεμβρίου 1887, 28 / 9 Σεπτεμβρίου 1887, 4/16 Σεπτεμβρίου 1887.

[...]Έννατον, Συνέστησε Νομοθετικὸν Συμβούλιον ἐν ᾧ ἡ ἐξουσία τῶν αἰρετῶν μελῶν εἶνε τοσοῦτο περιορισμένη, ὥστε νὰ προσκαλῶνται ταῦτα εἰς τὴν τάξιν ὅταν καθυποβάλωσί τι τὸ ὁποῖον δὲν ἀρέσει τῇ ἀντιπολιτεύσει, ἐν ἄλλαις λέξεσι νὰ τίθεται ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτῶν φήμωτρον ὅταν ὁμιλῶσιν εὐθαρσῶς καὶ ὑπερασπίζωσι πρεπόντως τὰ συμφέροντα τῆς νήσου·[...]Δέκατον, κρατεῖ ἐν ἰσχύϊ καὶ ἐφαρμόζει ἐπὶ τῶν ποινικῶν, τὸν ἀτελέστατον Τουρκικὸν νόμον τὸν συναπιζόμενον ἐν ταῖς ἀκολουθούσιν δυσὶ λέξεσι.[...] Εἶν' ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ τῆς Ἀγγλ. κατοχῆς ἐγένοντο τὸ τόπων καὶ τινα καλὰ οἶον μεγαλοπρεπῇ δημόσια κτίρια, εὐμεγέθεις ἀποβάθραι, διαχαράξεις ὁδῶν ἀμαξιτῶν τε καὶ μὴ, πῆξεις κομψῶν γεφυρῶν, εὐρεῖα ταχυδρομικὴ διακλάδωσις καὶ τακτικωτάτη ἐν αὐτῇ ὑπηρεσία, δραστηρία καὶ πέραν τοῦδέντος καταδίωξις τῆς ἀκρίδος· αὐστηραὶ ἀπαγορεύσεις ἐπὶ τῆς ἐκ τῶν δασῶν ὑλοτομίας,[...]

V. Η πρώτη αγγλική απογραφή 1881¹⁷ & Οι πρώτες αντιδράσεις των κατοίκων του νησιού

	Μωαμεθανοί	Έλληνες Χριστιανοί Ορθόδοξοι	Ρωμαιοκαθολικοί, Μαρωνίτες, Γρηγοριανοί, Ιουδαίοι, Κόπτες κτλ.
Λευκωσία	12.662	43.065	585
Λάρνακα	5.317	14.624	825
Λεμεσός	5.904	22.472	872
Αμμόχωστος	9.449	28.693	65
Πάφος	9.454	28.777	36
Κερύνεια	2.672	9.843	701

"ὡς παρέδωκε τῷ 1864 τὴν Ἑπτάνησον εἰς τὴν μητέρα αὐτῆς, οὕτω θέλει παραδώσει ποτὲ καὶ αὐτὴν"

[...] Πρέπει δὲ νὰ μὴ λησμονῶσιν οἱ ἄρχοντες τῆς νήσου ὅτι κατέλαβον αὐτὴν διὰ στρατιωτικὸν μόνον σκοπὸν, καὶ ὅτι ἡ ἐν τῇ νήσῳ κυβέρνησις πρέπει νὰ ᾔνη ὡς καὶ ἡ ἐν τῇ χώρα των ἀγγλική, γνωρίζοντες ὅτι οἱ κάτοικοι αὐτῆς δὲν εἶνε Ἰνδοί, ἀλλὰ λαὸς εὐγενὴς καὶ εὐγενεστάτην ἔχων τὴν καταγωγὴν. Ἄν δὲ τοῦτο πράξωσι, θέλουσιν εὐχαριστήσῃ τὸν λαὸν τοῦτον, ὅστις ἀπολαμβάνων καλῆς διοικήσεως καὶ ἱκανὴν ὑλικὴν εὐημερίαν, ἔχων θέλει τρώγει οὐχὶ μετὰ πολλῆς λύπης τὸν πάντοτε πικρὸν ἄρτον τῆς δουλείας, καὶ θέλει περιμένει τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ εὐγενὴς Ἀγγλία, ὡς παρέδωκε τῷ 1864 τὴν Ἑπτάνησον εἰς τὴν μητέρα αὐτῆς, οὕτω θέλει παραδώσει ποτὲ καὶ αὐτὴν εἰς τὴν με ἀνοικτὰς ἀγκάλας περιμένουσιν μητέρα, τὴν Ἑλλάδα.¹⁸

¹⁷Cyprus Blue Book, 1887-1888, σσ. 411-413.

¹⁸Αθανάσιος Α. Σακελλάριος, *Τα κυπριακά*, τ. Α', Π. Δ. Σακελλάριος, Αθήνα, 1890, σελ. 608.

"Ο ΣΙΡ ΕΡΡΙΚΟΣ ΛΑΓΙΑΡΔΟΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ"

[...] Ὁ Σέρ Ἑρρίκος Λαγιάρδος, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπρόσωπος τῆς Μ. Βρετανίας, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ, ὅστις τοσοῦτῳ εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς τελευταίας περὶ τῆς νήσου ἡμῶν Ἀγγλοτουρκικῆς συμβάσεως, περιοδεύσας, [...] τὴν τε Συρίαν καὶ Παλαιστίνην, ἀφίκετο κατὰ τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει[...] Καὶ πρῶτον μὲν ἠρώτησεν αὐτὸν ἂν ὑπάρχῃ ἰσότης μεταξὺ τοῦ ἐγκατοίκου τῆς νήσου πληθυσμοῦ. Ὁ Καδὴς ἀμέσως ἀπήντησε "Τοῦρκοι Ἕλληνες, Φράγκοι καὶ λοιποὶ (χέψι πῖρ) ἥτοι εἰσὶν ἅπαντες ἴσοι ἀπέναντι τοῦ νόμου.¹⁹

VI. Εκκλησία της Κύπρου & Ενκάφ επί αποικιακῆς νεωτερικότητας

[...] Ἐπὶ τῆς Ἀγγλικῆς κατοχῆς ἔπαυσεν ἡ ἔκδοσις Βερατίων πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους καὶ ἡ ἀναγνώρισις ὅλων τῶν ἐξουσιῶν τὰς ὁποίας ἐπὶ τοῦ προηγουμένου καθεστῶτος ἐκέκτηντο.²⁰

Το τιμωρητικό ξύρισμα των ιερών και τα καταναγκαστικά έργα

Ἐκθεσις ἀποσταλεῖσα ὑπὸ τῶν Βαρωσίων πρὸς τὴν Α. Μακαριότητα, τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου,

[...] Τὴν ἐπιοῦσαν 16/28 Μαΐου ἐπιτροπὴ τῶν πολιτῶν, συγκειμένη ἐκ τῶν κ. κ. Σ. Ἐμφιετζί, Χ. Πέτρου, Ε. Λοῖζου καὶ Ν.Γ. Παπαδοπούλου, μετέβη μετὰ μεσημβρίαν εἰς τὸ Διοικητήριον καὶ ἐζήτησε τὸν λόγον τῆς ἀτιμώσεως τῶν δύο ιερῶν. Ἡ Α. Ἐξοχότης ἀπήντησεν ὅτι δὲν δύναται νὰ πράξῃ τι ὑπὲρ αὐτῶν, διότι ὁ νόμος τῶν φυλακῶν εἶναι τοιοῦτος, ὅτι ἐξαίρεσις δὲν ὑπάρχει διὰ κανένα, καὶ ὅτι λυπεῖται μὲν διὰ τὰ πραχθέντα, πλὴν ἐννοεῖ ὅτι οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ βοηθῶσι τὴν Κυβέρνησιν καὶ ὄχι νὰ φαίνωνται ἐναντίοι τῶν διαταγῶν τῆς. Εἰς δὲ τὸν παρατηρήσαντα ὅτι κατὰ τὸν ἐν ἐνεργείᾳ Ὄθωμανικὸν νόμον οὐδὲν ἄρθρον τοῦ ποινικοῦ κώδικος ἐπιτρέπει τὴν ἀτίμωσιν ταύτην ἡ Α. Ἐξοχότης ἀπήντησεν ὅτι ὁ νόμος τῶν φυλακῶν εἶναι ἀγγλικός,

Ἡ πρὸς τὴν Α. Μακαριότητα ἀναφορὰ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων Λάρνακος

[...] Μετ' ἀφάτου λύπης καὶ ἄκρας ἀπελπισίας ἤκουσαν αἱ πόλεις ἡμῶν ὅτι αἱ Ἀγγλικαὶ Ἀρχαὶ τῆς Ἀμμοχώστου ἔκειραν τὴν κεφαλὴν, τὸν πώγωνα καὶ τοὺς μύστακας δύο ιερῶν δι' ἄλλας αἰτίας. [...] Θεωροῦντες τὸ συμβὰν τοῦτο οἱ εὐσεβάστως ὑποφαινόμενοι προσβολὴν κατὰ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας, ἥς τὴν ἀξιοπρέπειαν ἐξασφαλίζουνσι τὰ εἰς χεῖρας τῆς Ὑμετέρας Σεβαστῆς Μακαριότητος Αὐτοκρατορικὰ καὶ Σουλτανικὰ φερμάνια[...] ²¹

¹⁹Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΕΓΧΩΡΙΑ», 20)8 Οκτωβρίου 1879.

²⁰Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ο ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 18 Νοεμβρίου 1937.

²¹Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «Η ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΩΝ ΙΕΡΕΩΝ», 23/4 Ιουνίου 1879 .

Η αναφορά των Κυπρίων προς τον Υπουργό Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας

[...]Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Μαρκήσιον Σαλισβουρίας, Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Ἐξοχώτατε.

Οἱ εὐσεβάστως ὑποφαινόμενοι, κάτοικοι τῶν πόλεων Σκάλας καὶ Λάρνακος Κύπρου, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ καθυποβάλωμεν τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐξοχότητι τὰ ἐπόμενα :

[...] Οἱ στρατιωτικοὶ διοικηταὶ μας, ἀγνοοῦντες τοὺς πολιτικοὺς νόμους καὶ ἰδίως τοὺς τουρκικοὺς, ἀδαεῖς τῆς γλώσσης, τοῦ τόπου, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων αὐτοῦ, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πραγματοποιήσωσι τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Ἀνάσσης, ἥ ὁ πρῶτος Μέγας Ἀρμοστής διὰ τῆς προκηρύξεώς του ἐδήλωσεν εἰς τὸν κυπριακὸν λαόν.

[...] Ναὶ, Ἐξοχώτατε, ἡ τῆς Κύπρου αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία διετήρησεν ἐπὶ αἰῶνας τὰ προνόμια, ἅτινα οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἔδωκαν αὐτῇ. Οἱ κατακτηταὶ δὲ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας Σουλτάνοι, καὶ δὴ καὶ τῆς Κύπρου, ἐπεκύρωσαν αὐτὰ, [...] κατέστησαν νόμοι ἱεροὶ καὶ ἀπαραβίαστοι.²²

Παγκύπριον Ὑπόμνημα

[...] Διότι καὶ περὶ Σχολείων καὶ ἄλλων ἀγαθοεργῶν Καταστημάτων ἐμερίμνα, καὶ αὐτὴν τὴν Κυβέρνησιν ὠφέλει, παρέχουσα εἰλικρινῶς καὶ ἄνευ ὀπισθοβουλίας τὴν μεσιτείαν αὐτῆς μεταξὺ Κυβερνώντων καὶ Κυβερνωμένων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἀγγλικὴ Διοίκησις σαφῶς ἐδήλωσεν, ὅτι δὲν ἤθελε συνδράμει χρείας τυχούσης τοὺς Ἀρχιερατικοὺς Θρόνους, ὡς ἔπραττεν ἡ Ὄθωμανικὴ Κυβέρνησις, εἰς τὴν εἰσπραξίν τῶν πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἀπαιτουμένων, τὰ δὲ κατὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὅλως διεστράφησαν ὑπὸ τινων ἐπιπολαίως ἐρευνησάντων τὰ περὶ αὐτῶν, οἱ πνευματικοὶ Ἀρχηγοὶ τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος ὑπέβαλον τῇ Αὐτοῦ Ἐξοχότητι, τῷ πρώτῳ Μεγάλῳ Ἀρμοστῇ, Sir Garnet Wolseley, ἑκτενὲς ὑπόμνημα, ἐν ᾧ ἐξέθετον εἰλικρινῶς καὶ ἀκριβῶς πᾶσαν περὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν πληροφορίαν.²³

Η περιουσία της Εκκλησίας της Κύπρου στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας & Ο Περί Οροθεσίας των Δασῶν νόμος του 1881 και ο Περί Τίτλων Ιδιοκτησίας νόμος του 1885²⁴

[...] "Πρὸς ὀρισμὸν τῶν ὀρίων τῶν τὴν προστασίαν, ἐπίβλεψιν καὶ διεύθυνσιν τῆς Κυβερνήσεως δασῶν" [...] Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ χαράξωσι τὰ ὅρια τῶν τοῦ Κράτους δασῶν αἱ εἰρημέναι ἐπιτροπαὶ θὰ ἔχωσι πάσας τὰς ἐξουσίας καὶ πάντα τὰ δικαιώματα δι' ὧν περιβέβληται ὁ τοῦ Χωρομετρικοῦ Τμήματος διευθυντῆς δυνάμει τῆς "περὶ Χωρομετρικοῦ Τμήματος Ἐπιταγῆς τοῦ 1880" καὶ πάντα τὰ ὁροθετικὰ σημεῖα τὰ τιθέμενα ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς θὰ θεωρῶνται ὡς ὁροθετικὰ σημεῖα τιθέντα δυνάμει τῶν διατάξεων τῆς εἰρημένης Ἐπιταγῆς [...] Ἡ Ἐπιταγὴ αὕτη δύναται νὰ κληθῇ "Περί Ἀλσῶν καὶ Δασῶν Ἐπιταγὴ τοῦ 1881."²⁵

²²Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, 20/2 Ιουλίου 1879.

²³Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ», 23/6 Μαρτίου 1880.

²⁴Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», 12/ 24 Δεκεμβρίου 1882.

Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «Ο ΜΕΓΙΣΤΟΣ τῶν ΜΕΤΟΧΩΝ ΤΗΣ "ΑΛΗΘΕΙΑΣ" καὶ ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», 25/7 Δεκεμβρίου 1882.

²⁵Εφημερίδα *The Cyprus Gazette / Η Εφημερίς Κύπρου*, 29 Ιουνίου 1881.

[...] "Περὶ ἀναγκαστικῆς ἐγγραφῆς τίτλων ἀκινήτου περιουσίας" [...] Πᾶσα ἀκίνητος περιουσία "ἐκπαλαί" ἀνήκουσα εἰς Ἑκκλησίαν τινὰ ἢ Μοναστήριον ἐγγράφεται ἐν τῷ κεντρικῷ γραφείῳ τοῦ Κτηματολογίου Λευκωσίας. Διὰ τοιαύτας γαίας δὲν ἐκδίδονται τίτλοι, οὐδὲ λαμβάνονται δικαιώματα διὰ τοιαύτην ἐγγράφην. [...] Ὁ Νόμος οὗτος δύναται νὰ κληθῇ ὁ "περὶ ἐγγραφῆς τίτλων Νόμος τοῦ 1885" καὶ θὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν κατὰ τὴν 1ην Ἀπριλίου 1885.²⁶

Πρακτικά του Νομοθετικού Συμβουλίου - Συνεδρίαση 20^{ης} Ἀπριλίου 1886

[...] εἰς πρόσωπον τι εἶν δὲν παρουσίαζε τίτλον ἰδιοκτησίας· ἀνενεχθέντος δὲ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἐξέδωκεν ἀπόφασιν τὸ ἀρμοδιώτερον εἰς ἔκδοσιν ἐγκύρων νόμων, ἥτοι τὸ Σουράϊ Ταβλάτ, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ζητῶσι τίτλους διὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα, ἀλλὰ ν' ἀρκῶνται εἰς ἰσχυρὰν μαρτυρίαν καὶ ν' ἀναγνωρίζωσι τὴν ἐπ' αὐτῶν κυριότητα τῶν εὐσεβῶν ἰδρυμάτων.²⁷

Περὶ τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Οὐσίας Νόμος τοῦ 1893

[...] Ἐφ' ὅσον ὁ παρὼν νόμος μένει ἐν ἰσχύϊ, ἐν πάσῃ ἀγωγῇ κινηθείσῃ ὑπὸ Ἑκκλησιαστικοῦ Σωματείου, σχετικῶς πρὸς οἰανδήποτε ἐπέμβασιν, ἢ παράνομον ἰδιοποίησιν καλλιεργουμένων γαιῶν εὐρισκομένων ἐν τῇ κατοχῇ του, δὲν θὰ ἦναι ἀναγκαῖον διὰ τὸν ἐνάγοντα νὰ προσαγάγῃ ἀποδειξεις περὶ τῶν ἐπὶ τῶν τοιούτων καλλιεργουμένων γαιῶν τίτλων του, ἀλλ' ἀποδειξῆς περὶ δεκαετοῦς κατοχῆς μόνον θὰ ἦναι ἀποχρῶσαι,²⁸

Υπαγωγή των δραστηριοτήτων του Εβκάφ υπό βρετανικό έλεγχο - Η διμερής επιτροπή

[...] Στις αρχές του 1879 [το Εβκάφ] τέθηκε υπό τον έλεγχο και την εποπτεία των αποικιοκρατών. Μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα οι Άγγλοι επιδεικνύουν προσπάθεια ελέγχου της διοίκησης και της εποπτείας του Evkaf με πιο αποτελεσματικές μεθόδους.²⁹

²⁶Εφημερίδα *The Cyprus Gazette / Η Εφημερίς Κύπρου*, 17 Ιανουαρίου 1885.

²⁷Εφημερίδα *Αλήθεια*, «Πρακτικά του Νομοθετικού Συμβουλίου», 19/31 Ιουλίου 1886.

Εφημερίδα *Αλήθεια*, 26/7 Αυγούστου 1886, Εφημερίδα *Αλήθεια*, 2/14 Αυγούστου 1886.

Υπόμνημα προς τον Αρμοστή Βλ. Εφημερίδα *Αλήθεια*, 13/25 Σεπτεμβρίου 1886.

²⁸Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΛΗΨΕΩΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΑΞΙΩΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ ΕΠΙ ΤΙΝΩΝ ΚΤΗΜΑΤΩΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 8)20 Ιουλίου 1893.

²⁹ [...] 1879 yılı başlarında İngiltere yetkililerince denetime ve kontrole tabi tutulmağa başlanmış ;kısır bir dönem sonrasında ise İngilizler ileride de anlatılacağı üzere Evkaf İdare ve denetimini daha etkin yöntemlerle elinde bulundurmağa çaba göstermiştir. Βλ. Mustafa Haşım Altan, *Belgelerle Kıbrıs Türk vakıflar tarihi:1571-1974*, Kıbrıs Vakıflar İdaresi, 1986, σελ. 267.

G. S. Georghallides, *Cyprus, British imperialism and a governor of Sir Ronald Storrs*, Leventis Municipal Museum, Nicosia, 1988, σσ. 188,622, 624.

[...] Αναφορικῶς πρὸς τὸ Ἀρθ. II τοῦ ἐν τῇ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 Ἰουνίου 1878 Συμβάσει περιεχομένου Προσθέτου Ἀρθρου, ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Μέγας Ἀρμοστής εὐηρεστήθη νὰ γνωστοποιήσῃ ὅτι ὁ κ. Μ. Β. Σίγαρ διωρίσθη ὡς Βρεττανὸς Ἐπιτετραμμένος ὅπως, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Σεκερζαδὲ Ἑσεῖδ Ἀχμέτ Χουλουσί Ἐφένδη (τοῦ ὑπὸ τοῦ ἐν Τουρκία Συμβουλίου τοῦ Ἐφκάφ διορισθέντος Ἐπιτετραμμένου) ἐπιτηρῇ τὴν διαχείρισιν τῶν εἰς τὰ τζαμιά, κοιμητήρια, Μωαμεθανικὰ σχολεῖα καὶ ἕτερα ἐν Κύπρῳ ὑφιστάμενα θρησκευτικὰ Ἰδρύματα ἀνήκοντα κτήματα, κεφάλαια καὶ γαίαις.³⁰

" Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Μέγας Ἀρμοστής εὐηρεστήθη νὰ κοινοποιήσῃ τὸν διορισμὸν τοῦ Κυρίου Οὐ. Ρ. Κόλλυερ, Δικηγόρου τοῦ Στέμματος, ὡς Βρετανοῦ ἀπεσταλμένου ἵνα ἐπιτηρῇ ὁμοῦ μετὰ τοῦ Σεκερζαδὲ Ἑσεῖδ Ἀχμέτ Κουλουσσῇ Ἐφένδη (τοῦ ἀπεσταλμένου ὄν ὑπέδειξε τὸ Συμβούλιον τοῦ Ἐβκάφ τῆς Τουρκίας,) τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας, τῶν χρημάτων καὶ γαιῶν τῶν τζαμείων, κοιμητηρίων, Μωαμεθανικῶν σχολείων καὶ ἄλλων θρησκευτικῶν ἰδρυμάτων ὑφισταμένων ἐν Κύπρῳ ἀντὶ τοῦ Λοχαγοῦ Κυρίου Σίγαρ, παραιτηθέντος τῆς θέσεως ταύτης. Ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου, 1883. "³¹

[...] Βρεττανὸς Ἐπίτροπος τῶν Ἐβκαφίων διωρίσθη ὁ ταμίας τῆς νήσου κ. Γλόσσοπ.³²

[...] Πρὶν κλείσῃ τὸ Νομοθετικὸν Συμβούλιον ὁ ἐκ τῶν ὀθωμανῶν βουλευτῶν χ' Χαβούζ ἐφ. ὑπέβαλε προφορικῶς τῇ Α. Ἐξοχότητι παράπονά τινα κατὰ τῆς διαχείρισεως τοῦ Ἐβκάφ καὶ ἐζήτησεν ὅπως διορισθῇ ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀρμοστοῦ ἐπιτροπὴ ἥτις νὰ ἐξετάσῃ ταῦτα. Ὁ Μ. Ἀρμοστής ἀφοῦ προηγουμένως παρετήρησε τῷ βουλευτῇ, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ Ἐβκαφίου εἶναι κεκανονισμένον μεταξὺ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Σουλτάνου, εἶπεν ὅτι δὲν βλέπει τὴν ἀνάγκην τοῦ διορισμοῦ ἐπιτροπῆς, ἀλλ' ὅτι εὐχαρίστως θὰ ἐδέχετο ἐν τῷ παλατίῳ μέλη τῆς ὀθωμανικῆς κοινότητος ὅπως ἀκούσῃ τί ἔχουσι νὰ τῷ εἴπωσι.³³

[...] Ο ΜΩΑΜΕΘΑΝΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ (Μουχασεπετζής) τοῦ Ἐβκάφ Ἰρφάν Ἐφ. ἐπαύθη τηλεγραφικῶς ὑπὸ τῆς Υ. Πύλης καὶ διωρίσθη ἀντ' αὐτοῦ ὁ γραμματεὺς τοῦ Ἀρχικαδῆ. Τὸ τηλεγράφημα χρονολογεῖται πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν, ὅτε ἡ συνηγοροῦσα ὑπὲρ τοῦ Ἰρφάν Ἐφ. πρεσβεῖα παρὰ τῇ Υ. Πύλῃ ἦ ἔπι ἐν Κ/πόλει.³⁴

[...] Παρεκτὸς βεβαίως τοῦ γεγονότος ὅτι εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Τούρκου Ἐπιτρόπου τοῦ Ἐβκάφ πρέπει νὰ προϋπάρξῃ ἡ συναίνεσις τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως- πρᾶγμα ὅπερ θεωροῦμεν ἀδύνατον- περιπλέον ἢ ὑπὸ τοῦ Ἰρφάν ἐφένδη γιγνομένη διαχείρισις εἶνε τοιαύτη, ὥστε ἐπαίνους μόνον ἔδει καὶ ἐκ μέρους τῆς Υ. Πύλης καὶ τῆς Μουσουλμανικῆς κοινότητος νὰ ἐπιστᾷ.³⁵

³⁰Εφημερίδα *The Cyprus Gazette / Η Εφημερίς Κύπρου*, 8 Νοεμβρίου 1881.

³¹Εφημερίδα *The Cyprus Gazette / Η Εφημερίς Κύπρου*, 1 Φεβρουαρίου 1883.

³²Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΔΙΑΦΟΡΑ», 11)23 Ιανουαρίου 1891.

³³Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΕΒΚΑΦ», 23)6 Ιουλίου 1900.

³⁴Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΜΙΚΡΑ ΧΡΟΝΙΚΑ», 6 Οκτωβρίου 1907.

³⁵Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΜΙΑ ΦΗΜΗ», 6)19 Οκτωβρίου 1907.

[...]Διὰ Β. Διατάγματος ἐν Συμβουλίῳ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Ε΄ ὑπὸ ἡμερομ. 30 Νβρίου 1915 (ν.ή.) ἐξουσιοδοτεῖται ἡ Α. Ε. ὁ Ἀρμοστής Κύπρου ὅπως διορίζῃ δύο Ἐπιτρόπους, ὧν ὁ ἕτερος Μουσουλμᾶνος κάτοικος ἐν τῇ Νήσῳ, διὰ τὴν διαχείρισιν τῆς ιδιοκτησίας, τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν γαιῶν καὶ ἄλλων θρησκευτικῶν καθιδρυμάτων καὶ μουσουλμανικῶν σχολείων ἐν Κύπρῳ.

-Διορισμὸς Ἐπιτρόπων.

Ἡ Α. Ε. ὁ Ἀρμοστής, δυνάμει τοῦ ἄνωθι διατάγματα διώρισεν ἐπιτρόπους τοῦ Ἐβκάφ τὸν κ. Κυρ. Σ. Καϊήδ καὶ τὸν Μουσᾶ Ἰρφὰν βέη.³⁶

VII. Περιγητικές εντυπώσεις από την Κύπρο

Samuel White Baker

[...] There are no roads in Cyprus in the mountainous wine-producing districts, therefore all agricultural products must be conveyed upon the backs of mules up and down the steepest and most dangerous rocky tracks, apparently more fitted for goats than other animals.³⁷

Dixon William Hepworth

[...]No word in human speech is more distasteful to a Cypriote than "road". For seventeen years the governor has been making roads. For seventeen years the peasants have been taxed for making roads.³⁸

Agnes Smith

[...] Do the majority of the islanders wish to be annexed to Greece? We cannot answer this question, but we think it probable that they are not yet sufficiently well educated to formulate their wished.³⁹

³⁶Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ», 22 Δεκεμβρίου 1915.

Από το 1928 (20.11.1928) το Evkaf θεωρείτο τμήμα της βρετανικής διοίκησης.

Αίτημα ΚΑΤΑΚ για Evkaf Βλ. Εφημερίδα *Hürsöz*, 24 Kasım 1946.

Το 1955 και συγκεκριμένα στις 22 Ιουλίου 1955 παραχωρείται η εκχώρηση διαχείρισης του Evkaf στην Τουρκική Κοινότητα. Βλ. Εφημερίδα *The Cyprus Gazette*, 22 Ιουλίου 1955.

³⁷Samuel White Baker, *Cyprus as I saw it in 1879*, Macmillan, London, 1879, σσ. ii, 274.

³⁸William Hepworth Dixon, *British Cyprus*, Chapman and Hall, London, 1879, σελ. 118.

Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΕΓΧΩΡΙΑ», 10)22 Νοεμβρίου 1879.

³⁹Agnes Smith, *Through Cyprus*, Hurst and Blackett, London, 1887, σελ. 323.

H. Rider Haggard

[...] Και στο χωριό και στη Λεμεσό πρόσεξα ότι ανέμιζε πάνω στα καμπαναριά όλων των εκκλησιών μια σημαία. Όπως η μέρα ήταν δημόσια αργία, θα περίμενε κανείς πως αυτή η σημαία θα ήταν αγγλική ή ίσως ίσως, πού και πού καμιά οθωμανική εις ένδειξη σεβασμού προς το παλιό καθιερωμένο έθιμο. Δεν ήταν όμως ούτε η μια ούτε η άλλη. Ήταν ελληνική. Εκείνη η σημαία κυμάτιζε παντού επιδεικτικά, πράγμα όχι και τόσο ευχάριστο να το βλέπεις. Ρώτησα να μάθω το γιατί, αλλά κανένας δε φαινόταν να ξέρει την απάντηση. Μου έδωσαν όμως να καταλάβω ότι το γεγονός είχε κάποια σχέση με τις ελληνικές εκκλησίες και με πληροφόρησαν ότι πάντα υψώνουν ελληνικές σημαίες οι Κύπριοι της ανώτερης τάξης, οι οποίοι αποκαλούν τους εαυτούς τους Έλληνες, χωρίς όμως να είναι.⁴⁰

⁴⁰H. Rider Haggard, *Ταξίδι στην Κύπρο το 1900*, Ειρμός, Αθήνα, 1994, σελ. 166.

VIII. Οι πρώτοι νόμοι στην εφημερίδα της αποικιακής κυβέρνησης Cyprus Gazette

"Επιταγή προνοούσα διά την εκτέλεσιν έργων δημοσίου ωφελείας εν τῇ Νήσῳ Κύπρῳ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων." ⁴¹ Περὶ Τροποποιήσεως " τῆς Ἐργασίας ἐπὶ τῶν Δημοσίων Ἔργων Ἐπιταγῆς τοῦ 1878. ⁴² Ο περί καταναγκαστικής εργασίας στα δημόσια έργα, Νόμος, 3/1878.	<i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 17 Ιανουαρίου Νοεμβρίου 1879. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 3 Μαΐου 1879.
Ἡ περί Ἀλσῶν καὶ Δασῶν Ἐπιταγὴ τοῦ 1879. " Γνωστοποιεῖται ὅτι κατὰ τὰ ἐν ἐδαφίῳ 6 τῆς περί Ἀλσῶν καὶ Δασῶν Ἐπιταγῆς τοῦ 1879 ὠρισμένα , πᾶς ὁ ἀπὸ τοῦδε βόσκων πρόβατα, αἴγας ἢ ζῶα ἐντὸς περιφερείας ὁροθετηθείσης ὡς δάσος τοῦ Κράτους, ἄνευ γραπτῆς ἀδείας τοῦ Ἀρχιδασονόμου ἢ τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Διοικητοῦ, καταδιώκεται σύμφωνα με τὸν Νόμον." ⁴³	<i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 12 & 20 Μαΐου 1879. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 4 & 29 Ιουνίου 1881. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 3 Μαρτίου 1982. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 1 Αυγούστου 1885. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 16 Ιανουαρίου 1886. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 4 Οκτωβρίου 1889.
" Τὰ χάλκινα κυπριακὰ νομίσματα εὐρίσκονται ἤδη ἐν κυκλοφορίᾳ, τῶν τουρκικῶν μὴ γινομένων πλέον δεκτῶν ὑπὸ τῶν κατοίκων. " ⁴⁴	<i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 31 Ιουλίου 1879. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 22 Αυγούστου 1879. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 17 Ιουνίου 1882.
Περὶ τῶν ὁδῶν Λεμησοῦ νόμος τοῦ 1885	<i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 4 Ιουλίου 1885. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 26 Σεπτεμβρίου 1885. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 5 Δεκεμβρίου 1885. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 19 Δεκεμβρίου 1885. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 1 Ιουνίου 1886. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 14 Αυγούστου 1886. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 9 Οκτωβρίου 1886. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 18 Δεκεμβρίου 1886. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 1 Ιουλίου 1887. <i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 16 Δεκεμβρίου 1887.
Περὶ Προστασίας τῶν Ἀγρινῶν Νόμος τοῦ 1887.	<i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 1 Ιανουαρίου 1887.
" Ἐπὶ Λοιμοκαθάρσει Ἐπιταγῆς τοῦ 1879 "	<i>THE CYPRUS GAZETTE</i> , 23 Μαρτίου 1881.

⁴¹Εφημερίδα *The Cyprus Gazette* / *Η Εφημερίς Κύπρου*, 17 Ιανουαρίου 1879.⁴²Εφημερίδα *The Cyprus Gazette* / *Η Εφημερίς Κύπρου*, 3 Μαΐου 1879.⁴³Εφημερίδα *The Cyprus Gazette* / *Η Εφημερίς Κύπρου*, 21 Φεβρουαρίου 1885.⁴⁴Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΕΓΧΩΡΙΑ», 22)3 Σεπτεμβρίου 1879.Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ», 25)6 Αυγούστου 1879.

IX. Το 1878 στον τουρκικό λόγο

1878'de Kıbrıs İngilizlere verildiği zaman Türkiye'ye göç edenlerden bir grup.

Μια ομάδα από αυτούς οι οποίοι μετανάστευσαν στην Τουρκία, όταν η Κύπρος δόθηκε στην Αγγλία το 1878.⁴⁵

Στο ποίημα *Η Λευκωσία Το Παλικάρι των Πόλεων Şehirlerin Efesi Lefkoşa* Urkiye Mine Balman το 1960 οραματίζεται την αποκατάσταση της κοινότητας της ως *Milleti-Hakime*, ως διοικούσας κοινότητας «πρέπει να επανέλθει η κυριαρχία μας» «*Yeniden başlatmalı saltanatımız*».⁴⁶

⁴⁵Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs İngiltereye Nasıl Terkedilmişti?», 16 Αυγούστου 1960. [Πώς παραχωρήθηκε η Κύπρος στην Αγγλία;]

⁴⁶Zübeyir Yılmaz & Ramazan Okumuş, *Kıbrıs Türk şiiri*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1992, σελ. 54.

Niyazi Kızılyürek, *Οι Τουρκοκύπριοι, η Τουρκία και το Κυπριακό*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2009, σελ. 21.

Η αγγλική διοίκηση επέφερε μια δραματική αλλαγή στην πυραμίδα των εξουσιαστικών σχέσεων, ένα καθεστώς θεσμικής ισονομίας. Βλ. Στέφανος Π. Παπαγεωργίου, «Παράλληλες διαδρομές διαφορετικές ταχύτητες: Η γένεση του ελληνικού και τουρκικού εθνικισμού στην Κύπρο», *Σύγχρονα Θέματα*, τ. 68-70, 1999, σελ. 21.

[...] Είμαι σε ένα πράσινο νησί
στην άκρη της Μεσογείου
Ακόμη η περιπέτεια μας δεν τέλειωσε
Πρέπει να επανέλθει η κυριαρχία μας⁴⁷

[...] Görülüyor ki Türkiye, bu anlaşma ile Kıbrıs üzerindeki hükümlerlik haklarından vazgeçmiş değildi. Ada, İngiltere' ye şartlı olarak ve geçici bir süre için devredilmişti.[...] Kıbrıs Rumları, adanın İngilizlerin eline geçmesini memnurlukla karşıladılar. Zira bu sayede kendi emellerine daha kolay ulaşacaklarına inanıyorlardı.İngiliz idaresinin başkadığı ilk günden itibaren,Türkler aleyhine çeşitli haklar koparmak için faaliyet geçtiler. Bu faaliyetlerin başında, adadaki idarî teşkilâtı, her gün biraz daha kendi ellerine geçirme çabası gelmekte idi.

Γίνεται κατανοητό ότι η Τουρκία δεν εγκαταλείπει τα κυριαρχικά της δικαιώματα με αυτήν τη συμφωνία. Το νησί παραχωρείται στην Αγγλία υπό όρους και σε προσωρινή βάση. [...] Οι Ελληνοκύπριοι καλωσορίζουν τη βρετανική διοίκηση του νησιού. Πιστεύουν ότι με αυτόν τον τρόπο, θα επιτύχουν τους στόχους τους πιο εύκολα. Από την πρώτη ημέρα που η βρετανική κυβέρνηση αναλαμβάνει, οι Ελληνοκύπριοι πιέζουν για να περιορίσουν διάφορα δικαιώματα των Τούρκων. Στην κορυφή αυτών των ενεργειών βρίσκεται η επίμονη προσπάθεια ανάληψης της διοικητικής οργάνωσης του νησιού.⁴⁸

⁴⁷[...]Bir yeşil adadayım
Akdeniz'in kenarında
Henüz bitmemiş maceramız [...]
Yeniden başlamalı saltanatımız.

⁴⁸ *Kıbrıs tarihi notları*, Türk Maarif Müdürlüğü, 1962, σσ. 95, 99, 100.

Το 1962 εκδίδεται μια ιστορική εργασία, υπό τη μορφή αντιγράφου, με τίτλο *Σημειώσεις στην Κυπριακή Ιστορία* *Kıbrıs Tarihi Notları* και το *Kıbrıs'ın tarih boyunca Anadolu ile ilgisi* *H σχέση της Ανατολίας με την Κύπρο κατά τη διάρκεια της Ιστορίας*. Ο Ahmet An αναφέρει ότι το *Kıbrıs Tarihi Notları* τελικά δεν αξιοποιήθηκε στα σχολεία της Τουρκικής Κοινότητας. «*bu metinler öğrenemediğimiz nedenlerle okullarda okutulmamıştır*» «επειδή αυτά τα κείμενα δεν μπορούσαμε να τα μάθουμε δε διδάχθηκαν στα σχολεία». Βλ. Ahmet An, *Kıbrıs Türk kültürü üzerine yazılar*, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1999, σελ. 128.

X. Βιβλιογραφία :

Altan Mustafa Hâşim, *Belgelerle Kıbrıs Türk vakıflar tarihi:1571-1974*, Kıbrıs Vakıflar İdaresi, 1986.

Γιωργαλλής Κύπρος Η., *Οι Βρετανοί στην Κύπρο : Φορολογία και πολιτική στην πρώτη περίοδο της Αγγλοκρατίας και το ζήτημα του "φόρου υποτελείας"*, Εκδόσεις Καστανιώτης, Αθήνα, 2016.

Εγγλεζάκης Βενέδικτος, «Η Εκκλησία της Κύπρου από το 1878 μέχρι το 1955», Γεώργιος Κ. Ιωαννίδης (επιμ.), *Κυπριακά 1878-1955*, Δήμος Λευκωσίας, Λευκωσία, 1986, σσ. 31-62.

Hill George, *A history of Cyprus*, Cambridge [Eng.] University Press, 2010.

Λάμπρου Π. Σπυρ., *Περί Κύπρου*, Εστία, Αθήνα, 1878.

Luke Harry, *Cyprus under the Turks, 1571-1878: A record based on the archives of the English Consulate in Cyprus under the Levant Company and after*, C. Hurst & Company, London, 1969.

Οικονομίδης Χριστοφής, «Οι προσφωνήσεις αρχιεπισκόπου Σωφρονίου και μητροπολίτη Κιτίου Κυπριανού στον πρώτο Άγγλο Αρμοστή το 1878, χωρίς αναφορά στο αίτημα της Ενώσεως, και κάποια άλλη προσφώνηση με το αίτημα της Ενώσεως», Ιωάννης Θεοχαρίδης (επιμ.), *Πρακτικά του τρίτου Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου (Λευκωσία, 16-20 Απριλίου 1996)*, τ. Γ', Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, Λευκωσία, 2000-2001, σσ. 411-416.

Σιάαρ Κέννεθ Γ., Γκίβεν Μάϊκλ & Θεοχάρους Γεώργιος, *Κάτω από το ρολοί : αποικιακή αρχιτεκτονική και ιστορία στην Κύπρο, 1878-1960*, Εκδόσεις Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπέζης Κύπρου, Λευκωσία, 1995.

Χριστοδούλου Νίκος, «Η περιουσία της Εκκλησίας της Κύπρου στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας», *Επετηρίδα Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου*, τ. 2, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, 1993, Λευκωσία, σσ. 379-394.

I. Καθεστωτική αλλαγή, Επανεκχριστιανισμοί & Φημολογία περί επανόδου των Οθωμανών

[...] φῆμαι ἀπαίσιαι διαδίδονται ὅτι ἡ Ἀγγλ. Κυβέρνησις ἕνεκα δῆθεν διαφωνιῶν τῆς μετὰ τῆς Πύλης καταλείπει πάλιν τὴν Νῆσον καὶ ὅτι Τοῦρκοι Διοικηταὶ κατέρχονται εἰς αὐτὴν ὅσον οὐπω. Αἱ φῆμαι αὗται, καίτοι κατὰ τὴν κρίσιν μας ὅλως ἀνακριβεῖς, διαδοθεῖσαι ὁμως ὑπὸ φανατικῶν Ὁθωμανῶν μετὰ τινος ἐγωῖσμοῦ καὶ πιστευθεῖσαι πρὸς ὥραν ἐπλήρωσαν ἄλγους τὰς καρδίας μας, διότι προτιμῶμεν νὰ ὑποστῶμεν ἔστω καὶ τὴν μεγαλητέραν θυσίαν, παρὰ νὰ ὑποκύψωμεν πάλιν εἰς τὸν ἀποτρόπαιον ζυγὸν τοῦ πρώην Ἀσιανοῦ Δεσπότης μας, οὗ ἡ Διοίκησις ὑπῆρξεν ἐφ' ὁλοκλήρους αἰῶνας δι' ἡμᾶς μαρτυρολόγιον.¹

[...] ἐβαπτίσθη μετὰ τῆς συζύγου καὶ θυγατρὸς του ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Φανερωμένης καὶ ἐνυμφεῖθη ἐκ δευτέρου χριστιανικῶς. Πρὶν τούτου, ὁμως ἐπέδωκεν, ἀναφορὰν τῷ Διοικητῇ, δι' ἧς ἐξέφραζεν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν του ταύτην. Ὁ Διοικητὴς ἀπήντησεν ὡς ἐμπρέπει εἰς ἄνδρας, ἀνήκοντας εἰς τὸ μᾶλλον φιλελεύθερου καὶ πεπολιτισμένον Ἔθνος τῆς ὑψηλίου, ὅτι "Εἶναι ἐλεύθερος ν' ἀκολουθήσῃ ὁποιονδήποτε θρήσκευμα βούλεται." Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ἐκ τούτου ἐνθαρρυνόμενοι οἱ πολυπληθεῖς ἄλλοι ὅμοιοι του θὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν πατρώαν αὐτῶν θρησκείαν, ἀφ' ἧς μέχρι τοῦδε ἦσαν ἀπομεμακρυσμένοι ἕνεκα πασιγνώστων αἰτιῶν.²

[...] Ἐν πολλῶν μερῶν τῆς Νήσου ἀγγέλλεται ἡμῖν ὅτι δὲν παρέρχεται ἐβδομάς χωρὶς νὰ βαπτισθῶσι δύο ἢ τρεῖς Μουσουλμανικαὶ οἰκογένειαι.³

[...] Τὴν ἀ. Ἰανουαρίου ἔλαβε τὸ βάπτισμα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐν τῷ χωρίῳ Πεδουλᾷ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἰς Μουσταφᾶ, ἐκ τοῦ «Ἀγ. Γεωργίου» ἐπονομασθεὶς Ἰωάννης. Τὸ γεγονός τοῦτο οἱ χωρικοὶ ἐθεώρησαν αἴσιον οἰωνόν, δοξάζοντες ὅτι πᾶν ὅ τι γείνη τὴν πρωτοχρονιὰν θὰ ἐξακολουθήσῃ γινόμενον καθ' ὅλον τὸ ἔτος.⁴

[...] Ὁ πρό τινων μηνῶν προσελθὼν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἐκ Μόρφου Ὁθωμανὸς μεταμεληθεὶς ἐπέστρεψε καὶ πάλιν εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων του καὶ ἐγένετο καὶ πάλιν Χώντζας εἰς Λεύκαν. Καὶ οὕτως ἐπτόχυνεν ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς ὑπέστη ἀνεπανόρθωτον συμφοράν. Ἀποδεικνύεται λοιπὸν ὀρθὴ ἡ γνώμη ὅτι δὲν πρέπει ἀνεξετάστως καὶ ἄνευ μακρᾶς δοκιμασίας νὰ δεχόμεθα τὸν τυχόντα εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας.⁵

¹Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΟΛΙΓΑ ΑΚΟΜΗ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΑΔΟΜΕΝΩΝ ΦΗΜΩΝ», 8/20 Αυγούστου 1879.

²Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΕΓΧΩΡΙΑ», 3/15 Οκτωβρίου 1879.

³Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΕΓΧΩΡΙΑ», 27/8 Απριλίου 1881.

⁴Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «ΒΑΠΤΙΣΙΣ ΟΘΩΜΑΝΟΥ», 11 Ιανουαρίου 1892.

Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «ΒΑΠΤΙΣΙΣ ΟΘΩΜΑΝΟΥ», 20 Ιουνίου 1892.

⁵Εφημερίδα *Κύπριος*, «Ἐξισλαμισμός», 18 Μαΐου 1900.

II. Κύπριοι ΑρχιερείςΜητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός (Οικονομίδης) ⁶

[...] μάλιστα δὲ χωρία τινὰ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ, Ἀγ. Κιτίου ὑπὸ λινοβαμβάκων κατοικούμενα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ὀθωμανικῆς κατακτῆσεως ἐφανέρωσαν ἐπισήμως τὸ Ἀνατολικὸν Χριστιανικὸν θρήσκευμὰ των καὶ ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς.⁷

Μητροπολίτης Κυρηναίας Χρύσανθος

Γράφουσιν ἡμῖν ἐκ Κυρηναίας,

[...] Ὁ σεβαστὸς ἡμῶν ἱεράρχης κατὰ τὴν περιδίαν αὐτοῦ ἐσύστησε τέσσαρας νέας σχολάς, ὧν μίαν καὶ ἐν Τυλλιριά. Τὸ μέρος τοῦτο, ὡς γνωστὸν, κατοικούμενον ὑπὸ τῶν καλουμένων λινοβαμβάκων,⁸

[...] Ἀλλὰ τοῦ μεγίστου ἐπαίνου ἄξιος εἶνε ὁ Ἅγιος Κυρηναίας καὶ δι' ἄλλα αὐτοῦ ἔργα Χριστιανικά. Ἐσχάτως καθωδήγησεν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν πέντε οἰκογενείας λινοβαμβάκων ἐκ τοῦ χωρίου Κάμπου, ἀριθμούσας δέκα ἐννέα μέλη, παρασχὼν ὅλας τὰς εὐκολίας καὶ ἐνθαρρύνας αὐτοὺς φοβουμένους τοὺς πρὶν ὁμοθρήσκους των. Καὶ εἰς ἄλλα δὲ τῆς ἐπαρχίας του χωρία ἔπραξε τὰ ἴδια, ἀλλὰ δὲν ἔχω λεπτομερεῖς πληροφορίας.⁹

Αρχιμανδρίτης Κιτίου Μελέτιος

[...] Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν δύο οἰκογένειαι ἐκ τοῦ χωρίου Κιτίου τῆς ἐπαρχίας Λάρνακος δέκα ἀριθμοῦσαι ἄτομα αἵτινες διετέλουν μέχρι τῆς χθὲς ἐν ἀμφιβόλῳ θρησκευματι (κοινῶς) λινοβάμβακοι καλούμενοι) ἠσπάσθησαν δημοσίᾳ τὸν χριστιανισμὸν τῇ προσπαθείᾳ τοῦ παν. ἀρχιμανδρίτου Κιτιέων κ. Μελετίου, ὅστις δὲν ἔλειψε νὰ ἐξηγήσῃ αὐτοῖς προηγουμένως λίαν καθαρῶς καὶ εὐλήπτως τὸ τοῦ Εὐαγγελίου ρητὸν «ὅστις ἐντρέπεται νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἐκεῖνος δὲν ἔχει μέρος μετ' ἐμοῦ». Διὰ τοιούτων καὶ παρομοίων παραδειγμάτων ἐφρόντισεν ὁ καλὸς οὗτος κληρικὸς, ὅστις πραγματικῶς τιμᾷ τὴν θέσιν του καὶ ἑαυτὸν, νὰ κατηχήσῃ τοὺς νεοφωτίστους τούτους καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται βεβαίως ἡ θεάρεστος αὕτη πράξις.¹⁰

⁶Αριστείδης Λ. Κουδουνάρης, *Βιογραφικὸν λεξικὸν Κυπρίων, 1800-1920*, Ἴδρυμα Πιερίδη, Λευκωσία, 1995, σελ. 133.

⁷Εφημερίδα *Αλήθεια*, «Τοπικά & Διάφορα», 19/31 Ιανουαρίου 1881.

⁸Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, 9/21 Ιανουαρίου 1881.

⁹Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, 20/4 Μαρτίου 1881.

¹⁰Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, 26 Αυγούστου 1889.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ Β' (Παπαδόπουλος)¹¹

[...] Αξιέπαινος τυγχάνει ὁ Πανιερώτατος Ἀρχιερεὺς τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν Κοσ Κύριλλος, ὅστις ἔφερεν εἰς τὸν χριστιανισμὸν ὀγδοήκοντα ὅλας ψυχὰς λινόβαμβάκων κατοίκων τοῦ χωρίου Βαρέσια· ἥδη δὲ μὴ φειδόμενος κόπων μεταβαίνει ἐπὶ τόπου πρὸς ἀνέγερσιν Ἐκκλησίας ἐν τῷ ρηθέντι χωρίῳ, ὡς λέγεται δὲ θὰ ἐνδιατρίψῃ ἐκεῖσε ὑπὲρ τὸ εἰκοσαήμερον.¹²

ΚΥΡΙΛΛΟΣ Γ' (Βασίλειος)

[...] Ἐν Τηλυρία ἰδίᾳ οἱ ἐνέργειαι αὐταὶ ἐπήνεγκον θλιβερώτατα ἀποτελέσματα, ἔνεκα τῆς ἀπαραδειγματίστου ἀδιαφορίας τοῦ Μητροπολίτου Κυρηναίας καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐν γένει κοινοτήτων ἐν Κύπρῳ. [...] Οἱ ἐν Λάρνακι μωαμεθανοὶ ἔμποροι ἐν συμπράξει μετ' ἄλλων ἐν Λεύκα ἀγοράζουσιν ἀποκλειστικῶς τὰ χαρούπια τῶν λινόβαμβάκων τῆς Τηλυρίας ἀντὶ τιμῆς ἀνωτέρας τῆς παρὰ τῶν Ἑλλήνων προσφερομένης παρέχουσι δὲ εἰς αὐτοὺς δάνεια καὶ πᾶσαν ἄλλην χρηματικὴν εὐκολίαν. Αἱ ἐνέργειαι αὗται ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μεταμόρφωσιν τῶν λινόβαμβάκων εἰς φανατικωτάτους μουσουλμάνους.¹³

Μητροπολίτης Πάφου Ιάκωβος

[...] Τοιαῦτα παραδείγματα ἔχομεν πολλὰ καὶ χθὲς ἀκόμη ὀλόκληρος οἰκογένεια ἐξ ἑπτὰ ἀτόμων ἐκ τοῦ χωρίου Δρυνιά, γνωριζομένη ἄλλοτε ὡς Τουρκικὴ, ἀπέβαλε τὸν φόβον τῇ ἐνθαρρύνσει τῶν κατοίκων ἥτις προῆλθε πάλιν ἐκ τῆς ἐνθαρρύνσεως τοῦ Μητροπολίτου ἡμῶν καὶ παρουσιάσθη ὡς Ἑλληνικὴ Χριστιανικὴ μὲ ὀνόματα χριστιανικὰ καὶ συνείδησιν καὶ πίστιν καθαρῶς χριστιανικὴν.¹⁴

¹¹Αριστείδης Λ. Κουδουνάρης, *Βιογραφικὸν λεξικὸν Κυπρίων, 1800-1920*, Ἴδρυμα Πιερίδη, Λευκωσία, 1995, σσ. 136-137.

¹²Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, 16 Ιουνίου 1890.

¹³Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΕΧΘΡΙΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ ΜΩΑΜΕΘΑΝΩΝ», 28 Ιουλίου 1907.

Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΕΠΙΣΦΑΛΕΙΣ ΠΡΟΤΡΟΠΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΙΝΕΣΕΙΣ», 10 Μαΐου 1908.

¹⁴Εφημερίδα *Αγών*, «ΟΙ ΛΙΝΟΒΑΜΒΑΚΟΙ», 8 Ιανουαρίου 1911.

Μητροπολίτης Πάφου Λεόντιος¹⁵

[...] Εἶναι γνωστὸν ὅτι εἷς τίνα χωρία τῆς Κύπρου ὑπάρχουσιν ἀκόμη ἀπὸ τῆς Τουρκοκρατίας πρόσωπά τινα, τὰ ὅποια ἐν τῷ κρυπτῷ εἶναι χριστιανοί, καὶ ἐν τῷ φανερῷ Μωαμεθανοί, οἵτινες ὀνομάζονται ἐν Κύπρῳ λινοβάμβακοι. Μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ Μητροπολίτου Πάφου κ. Λεοντίου τρεῖς τοιοῦτοι λινοβάμβακοι, διδαχθέντες καταλλήλως, φανερωθέντες προσῆλθον εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐμυρώθησαν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Πάφου. Ἐκτὸς τούτων τὴν 2 Ἀπριλίου φανερωθεῖσα ἐμυρώθη καὶ ἡ ἐξ Ἱεροῦ Κήπου Ἑλμαζιὲ Βρυώνη, ἥτις καὶ γνωρίζεται σήμερον ὡς Ἀγλαΐα. Τὸ μυστήριον ἐτελέσθη ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ Ἀγ. Θεοδώρου. Ἐκτὸς τῶν τεσσάρων τούτων καὶ ἕτεροι δύο Μωαμεθανοὶ καταλλήλως κατηχηθέντες προσῆλθον εἰς τὸν χριστιανισμόν καὶ ἐβαπτίσθησαν ἐν τῇ Μητροπόλει Πάφου τῇ συγκαταθέσει τῶν συγγενῶν των.¹⁶

III. Δράσεις επανεκχριστιανισμού, εκχριστιανισμού, εξισλαμισμού & εκτουρκισμού

Συνδρομές

[...]Νὰ συστηθῇ ἐπιτροπὴ, ἥτις νὰ ζητῇ κατ' ἔτος ἐντὸς τῆς Κύπρου καὶ ἐκτὸς αὐτῆς συνδρομὰς ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν Χριστιανισμόν ἐπαναφορᾶς τῶν ἐν Κύπρῳ Λινοβαμβάκων, καὶ διὰ τοῦ ἐκ συνδρομῶν εἰσπραττομένου ποσοῦ νὰ ἀνατρέφῃ χριστιανικῶς καὶ νὰ ἐκπαιδεύῃ ἐν τοῖς ἐν Λευκωσίᾳ ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ πόλει ἐκπαιδευτηρίοις ἐπὶ 8-10 ἔτη παῖδας λινοβαμβάκων, λαμβάνουσα αὐτοὺς παρὰ τῶν γονέων των,¹⁷

Επιχορηγούμενα σχολεῖα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη

1892-1893¹⁸

ΧΩΡΙΟ	ΕΠΑΡΧΙΑ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ
Τόχνη	Λάρνακα	19	1
Στρογγυλός	Αμμόχωστος	19	3

¹⁵Αριστείδης Λ. Κουδουνάρης, *Βιογραφικὸν λεξικὸν Κυπρίων, 1800-1920*, Ἴδρυμα Πιερίδη, Λευκωσία, 1995, σελ. 153.

¹⁶Εφημερίδα *Απόστολος Βαρνάβας*, «Ἐπιστροφὴ λινοβαμβάκου», 30 Ἀπριλίου 1933, σελ. 138.

Εφημερίδα *Απόστολος Βαρνάβας*, «Βάπτισις Μωαμεθανοῦ», 31 Ἰανουαρίου 1934, σσ. 28-29.

¹⁷Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, 25/6 Μαΐου 1890.

¹⁸*Cyprus Blue Book, 1892-1893*, σελ. 286.

1900-1901¹⁹

ΧΩΡΙΟ	ΕΠΑΡΧΙΑ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ
Κόκκινα	Λευκωσία	23	6
Αμμαδιές	Λευκωσία	25	7
Σιλίκου	Λεμεσός	24	3
Στρογγυλός	Αμμόχωστος	5	5

Η δράση του EVKAF

[...] Τὸ Ἐφκὰφ καὶ ἄλλοι εὐποροὶ Μουσουλμᾶνοι ἔκτισαν ἐκεῖ τεμένη καὶ ἵδρυσαν σχολεῖα καὶ ἀπέστειλαν φανατικοὺς χότζας οἵτινες καθ' ἐκάστην προσηλυτίζουσιν εἰς τὸν ἰσλαμισμόν τοὺς λινοβαμβάκους μεταμορφοῦντες αὐτοὺς εἰς φανατικοὺς Μουσουλμάνους. [...] Οἱ εὐπορώτεροι Μωαμεθανοὶ Λεύκας προθύμως προσλαμβάνουσι μικρὰ τέκνα λινοβαμβάκων καὶ συντηροῦσιν αὐτάς πέμποντες εἰς Μωαμεθανικὰ σχολεῖα καὶ ἐκτουρκίζοντες οὕτω αὐτά 4-5 ὑπότροφοι Τήλυροι λινοβάμβακοι φοιτῶσιν εἰς τὰ ἐν Λευκωσίᾳ ἀνώτερα τουρκικὰ σχολεῖα οἵτινες ἀποφοιτῶντες ἐκεῖθεν μετὰ τινα ἔτη ὑποχρεωτικῶς θὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς Τηλυρίαν πρὸς σύντονον καὶ φανατικὴν ἐνέργειαν προσηλυτισμοῦ.²⁰

Το ενδιαφέρον του Μουσουλμανικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου

[...] Οἱ κάτοικοί του εἶναι λινοπάμπακοι καὶ μιλοῦν μονάχα τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Τελευταία ἀρχισε μιά μεγάλη προσπάθεια γιὰ τὴν ἐξάπλωση τῆς Τουρκικῆς γλώσσας στα χωριά αὐτά, πού οἱ κάτοικοί τους ἐξισλαμίστηκαν ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας καὶ ἦσαν κρυφὰ χριστιανοὶ καὶ φανερά Μωαμεθανοί, χωρὶς νὰ ξέρουν οὔτε μιά λέξη Τούρκικη. Στα τέτοια χωριά, σαν τὸ Ξερόβουνο, στέλλονται Τούρκοι δασκάλοι πού ξέρουν καὶ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ὁ δάσκαλος βασιζέται σ' αὐτὴν καὶ μαθαίνει τὰ παιδιὰ τὴν Τουρκικὴ, ἀπαγορεύοντας αὐστηρὰ στὸ σχολεῖο νὰ μιλοῦν τὰ παιδιὰ ἔστω καὶ μιά λέξη Ἑλληνική. [...] ²¹

¹⁹Φαίδων Θ. Παπαδόπουλος, *Ισλαμικές κοινότητες στην Κύπρο κατά την περίοδο της βρετανικής κυριαρχίας (1878-1960)*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 2019, σελ. 207.
Cyprus Blue Book, 1900-1901, σελ. 282.

²⁰Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΠΩΣ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΜΩΑΜΕΘΑΝΟΙ ΕΝ ΤΗΛΥΡΙΑ», 18 Αυγούστου 1907.

²¹Νέαρχος Κληρίδης, *Χωριά και πολιτείες της Κύπρου : για να γνωρίσωμε την Κύπρο μας*, Λευκωσία, 1961, σελ. 176.

Ανέγερση τζαμιού

[...] Οι κάτοικοι του χωριού Κόκκινα / Erenköy πολύ παλιά, επειδή γλύτωσαν από τα πλοκάμια των ιερέων τους Τούρκους του χωριού Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας, επειδή τους γλύτωσαν από το να γίνουν Χριστιανοί, και σε εκείνο το χωριό τους έκτισαν με πολλές δυσκολίες τζαμί, περηφανεύονται και πάντα θα υπερηφανεύονται για αυτό.²²

Εξισλαμισμοί για ερωτικούς λόγους

[...] Είς τὸ χωρίον Ἄρσος τῆς Ἐπαρχίας Μεσαορίας δύο χριστιαναὶ ἀδελφαὶ ἄγαμοι καὶ μία ἔγγαμος γυνὴ ἠσπάσθησαν τὸν Ἰσλαμισμόν ὑπάνδρευθεῖσαι Τούρκους.²³

[...] πληροφορούμεθα μία κόρη δεκαεξαέτης χριστιανῆ, ἀλλὰ καταγομένη ἐκ λινοβαμβάκων, ἐν τῷ χριστιανισμῷ ὅμως ἀνατραφεῖσα, ἀπὸ τοῦ χωρίου Κιτίου μετέβαινεν εἰς Σοφτάδες, χωρίον ὑπὸ Ὀθωμανῶν κατοικούμενον, ὅπως φέρη τροφίμα εἰς τὸν ἐκεῖ διαμένοντα ποιμένα πατέρα της. Γυναῖκες ὀθωμανίδες διὰ λέγων δελεαστικῶν κατέπεισαν τὴν κόρην, ὅπως εἰσέλθῃ εἰς οἰκίαν ὀθωμανικὴν ἐκεῖ ἤρξαντο κατηχίζουσαι αὐτήν καὶ τέλος κατόρθωσαν νὰ τὴν σαγηνεύσωσι διὰ τῆς ὑποσχέσεως ὅτι θὰ τὴν νυμφεύσωσι μετὰ γνωστοῦ αὐτῇ ὀθωμανοῦ καὶ οὕτω ἀποσπάσασαι τὸν ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ της κρεμάμενον σταυρὸν καὶ κατεπάτησαν αὐτὸν, τὴν ἀνεκήρυξαν ὡς ἀσπασαμένην τὸν ἰσλαμισμόν. Ἡ κόρη ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἔρωτος διατελοῦσα, ἀρνεῖται μέχρι τοῦδε νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν προτέραν της θρησκείας.²⁴

[...] Πρό τινων ἡμερῶν ὀθωμανὶς τις ἐκ τοῦ χωρίου ἅγιος Βασίλειος ἠσπάσθη τὸν χριστιανισμόν μετονομασθεῖσα Ἑλένη. Αὐθημερὸν δὲ ἐγένοντο καὶ οἱ γάμοι αὐτῆς μετὰ τινος χωρικοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τῆς Κύκκου, ἥτις παρεῖξεν, ὡς μανθάνομεν, ἀμφοτέροις πάντα τὰ ὕλικά μέσα.²⁵

[...] νεάνιδος ἐκ τοῦ χωρίου Λιθραγγώμης τοῦ ἡμετέρου διαμερίσματος, ἐνδυθείσης τὸ ὀθωμανικὸν σινδόνι καὶ παρακολουθησάσης ὀθωμανόν τινα ἐκ τοῦ Λιβαδιοῦ Δ. Καρπασίας,[...] Τίνες οἱ λόγοι δι' οὓς τῶν πατέρων της τὴν πίστιν τοσοῦτον ἀναιδῶς ἐγκατέλιπεν, ἡμῖν οὐκ ἐπιτρέπεται ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν, ἀλλὰ τίνες οἱ συνεργοὶ ἡμᾶλλον οἱ ἔνοχοι θέλομεν κατὰ τὴν παροῦσαν περίστασιν πειραθῇ νὰ κατονομάσωμεν. Ἐνόχους λοιπὸν πρῶτον ὀνομάζομεν τοὺς Γονεῖς, δεῦτερον τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν, τρίτον τὴν Πολιτείαν καὶ τέταρτον τὰ Σχολεῖα, ἃν καὶ δυστυχῶς στερεῖται ἡ γενέτειρα τῆς ἐξωμότιδος τοιοῦτου, δι' ὃ καὶ δικαίως ἀποδίδομεν τὴν ὅλην τῆς Σχολῆς εὐθύνην εἰς τὴν Πολιτείαν.²⁶

²²[...]Erenköylüler çok eskiden, Bozdağ Türklerini papazların elinden Hristiyan olmaktan kurtardıkları, o köye zorla cami yaptırdıkları için gurur duymakta, bununla daima övünmektedirler.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1962, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 20.

Κωστής Κοκκινόφτας, *Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 2019, σελ. 104.

²³Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, 21)2 Αυγούστου 1884.

²⁴Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΔΙΑΦΟΡΑ», 21)3 Οκτωβρίου 1885.

²⁵Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΔΙΑΦΟΡΑ», 2)14 Νοεμβρίου 1887.

²⁶Εφημερίδα *Σάλπιγξ* «ΕΚ ΚΑΡΠΑΣΙΑΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΗ -ΟΘΩΜΑΝΙΣ», 12 Ιουνίου 1899.

[...] Μακαριώτατε Δέσποτα,

Γνωρίζει βεβαίως ή Υ. Μακαριότης τὰ περὶ ἀπαγωγῆς ἀνηλίκου Χριστιανῆς κόρης ἐκ Κώμης Κεπίρ ὑπὸ Ὁθωμανοῦ ζαπτιέ. [...] Ἡ κόρη αὕτη ὀνομάζεται Φωτοῦ, ἔχει δε ἡλικίαν δέκα καὶ τριῶν ἐτῶν. [...] Ὁ ἀπατήσας τὴν κόρην ζαπτιες ὀνομάζεται Μεεμέτ Τούμπας, ἐκ χωρίου Γαλατείας,[...] Παρουσιασθεῖσα ή κόρη εἰς τὸ Ταβὶ ἡρνήθη τὴν καταγωγὴν καὶ τοὺς γονεῖς αὐτῆς, εἰποῦσα ὡς ἐδιδάχθη ὅτι ὀνομάζεται Χαββᾶ, ἔχει πατέρα Ἀπουλᾶν καὶ μητέρα Μεϊρέμ, καὶ ὅτι ζητεῖ νὰ τουρκίσῃ καὶ νὰ νυμφευθῇ τὸν Τοῦρκον Μεεμέτ. [...] Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα εἶναι, Μακαριώτατε, τὰ κατὰ τὴν ἀπαγωγὴν τῆς κόρης. Πεποίθαμεν δὲ ὅτι θέλετε διαφωτίσει τὴν Α. Ἐξοχότητα περὶ τούτου, ὅπως ἐν τῇ συνέσει Αὐτῆς οὐχὶ μόνον ἀποδώσῃ τὴν κόρην εἰς τοὺς γονεῖς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τιμωρήσῃ τὸν ἀνήθικον ζαπτιὲν πρὸς παραδειγματισμὸν ἄλλων.

Τῆς Υ. Μακαριότητος
ταπεινοὶ θεράποντες,
Οἱ κάτοικοι Βαρωσίων²⁷

IV. Θρησκευτική βία σε λινοβαμβακικές κοινότητες

[...] Οἱ Οθωμανοὶ δε θα επιστρέψουν καὶ εσεῖς αν δε γίνετε χριστιανοί, θα σας σκοτώσουμε ὅλους!²⁸

[...] 5 Ἰουλίου 1881 : Ὁ Λινοβάμβακος Κυριάκος Χριστοφίδης ἀπὸ τὸ χωριὸ Λιμνάτης ἀπευθύνεται σέ Βρετανὸ ἀξιωματοῦχο καὶ ἐξιστορεῖ τοὺς ἐκβιασμούς καὶ τίς πιέσεις, πού τοῦ ἀσκήθηκαν ἀπὸ Μουσουλμάνους μέ τὴν ἀνοχή τῶν Βρετανικῶν Ἀρχῶν, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπόφασή του νὰ δηλώσει δημόσια τὴ χριστιανικὴ του πίστη.

[...] Ζητῶ Ἐξοχώτατε τὴν προσοχή σας.

Ο αναφερόμενος ταπεινὸς αἰτητής, κάτοικοι του χωριοῦ Λιμνάτης τῆς επαρχίας Λεμεσοῦ, θέλει νὰ σας αναφέρει ὅτι πριν ἀπὸ ἐντεκα χρόνια εἶχα δανειστεί 700 γρόσια ἀπὸ τον Χαφούζ Ρεσσίτ εφένδη ἀπὸ τὴ Λεμεσό, ο οποίος ἦταν τότε μέλος του Δικαστηρίου καὶ τον οποίο εἶχα ξεχρεώσει με ἐμπορεύματα κατὰ τον ἐπόμενο χρόνο. Στὴ συνέχεια ο ἀνωτέρω προμηθεύτηκε ἐμπορεύματα ἀπὸ μένα ἀξίας 7,302 γροσίων, χωρὶς νὰ με ἔχει ξοφλήσει, ὅταν ἀλλάξα τὴ θρησκεία μου καὶ ἐγίνα Χριστιανός. Αὐτὸς καὶ οἱ ἀκόλουθοί του με τιμώρησαν με φυλάκιση, ἰσχυριζόμενοι ὅτι του χρωστοῦσα το πιο πάνω ποσό, το οποίο κατάφερε νὰ εἰσπράξῃ, πουλώνοντας τὴν περιουσία μου.

[...] Ο πιο υπάκουος υπηρέτης σας, Κυριάκος Χριστοφίδης, προηγουμένως Μουσταφάς, ἀπὸ τον Λιμνάτη, Λεμεσός.²⁹

²⁷Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, 13/25 Φεβρουαρίου 1881.

[...] *Ὁ ἀπαγωγεὺς τῆς ἐκ Κώμης Κεπίρ Χριστιανῆς κορῆς Ζαπτιὲς ἐπαύθη τῆς θέσεώς του.* Βλ. Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, 20/1 Ἀπριλίου 1881.

²⁸[...] *Artık Osmanlı geri gelmiyecek, sizler de hristiyan olmazsanız hepinizi kesecekler!*

Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık : Geçtiğim köylerden notlar*, Beşparmak, Lefkoşa, 1963, σελ. 9.

²⁹Κωστής Κοκκινόφτας, *Εξισλαμισμοὶ καὶ επανεκχριστιανισμοὶ στὴν Κύπρο*, Κέντρο Μελετῶν Ἱεράς Μονῆς Κύκκου, Λευκωσία, 2019, σσ. 165, 167.

Λινοβαμβακικά χωριά (Αγγλισίδες, Αγία Βαρβάρα Πάφου, Αγία Φύλαξις, Άγιος Γεώργιος Λεμεσοῦ, Άγιος Ανδρόνικος Καρπασίας, Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας, Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας, Άγιος Θεράπων, Άγιος Σέργιος,

[...] Το ότι οι κάτοικοι του χωριού Ξερόβουνος ξυλοφόρτωσαν ιερέα ο οποίος καλούσε τους κατοίκους του χωριού να γίνουν χριστιανοί αποτέλεσε παράδειγμα για όλους τους Τούρκους της περιοχής.³⁰

V. Οι Λινοβάμβακοι υπό την οπτική του ελληνόφωνου τύπου της Κύπρου

[...] εἶνε Ἕλληνες τὴν καταγωγὴν, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τῆς νήσου οἱ πρόγονοι αὐτῶν κατ' ἀνάγκην ἠσπάσαντο τὸν Μωαμεθανισμόν, ἐν ᾧ καὶ μέχρι τούδε κατ' ἐπίφασιν ἐμμένουσιν. Οὗτοι κατοικοῦντες, ὡς τὰ πολλὰ, ἐν τοῖς ὄρεινοῖς διετήρησαν τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὰ χριστιανικὰ καὶ ἐλληνικὰ ἔθιμα [...]³¹

[...] Τὰ διὰ τὸ Παγκύπριον Ὑπόμνημα πληρεξούσια, καλυφθέντα ὑπὸ πολυπληθῶν ὑπογραφῶν Ἄνω καὶ Κάτω Λευκάρων, Ὁράς καὶ Σκαρίνου, ἐστάλησαν πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς ἐπαρχίας Λάρνακος. Τὸ εὐχάριστον δ' εἶνε ὅτι καὶ οἱ συγχώριοι ἡμῶν Ὀθωμανοὶ, κατανοήσαντες ὅτι εἰσὶ μὲν Ὀθωμανοὶ τὴν θρησκείαν, ἀλλ' Ἕλληνες Κύπριοι τὸ γένος, καὶ ἀποβαλόντες ἅς περὶ Ἑλλάδος εἶχον ἐσφαλμένας ιδέας, προθύμως οἱ πάντες, προεξάρχοντος μάλιστα τοῦ Μουλλᾶ των, ὑπέγραψαν τὸ Ὑπόμνημα καὶ ἐγκαρδίως ἠυχήθησαν ὑπὲρ τῆς παλιγγενεσίας τῆς κοινῆς ἡμῶν Πατρίδος.³²

[...] Τῶν Λινοβαμβάκων τούτων ἡ πλειονότης κατοικεῖ τὰ χωρία. Ἐν Πάφῳ, ἐν Ὀλυμπίοις, Λουρουτζίνα καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις ἀπαντῶσι τόσοι καὶ τόσοι Λινοβάμβακοι.[...] Ὡφείλεν ἡ ἐκκλησία νὰ τοῖς κηρύξη ὅτι τὰ τέκνα των πάντοτε εὐπρόσδεκτα θὰ ᾧσιν ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν σχολείων τῆς νήσου δωρεάν.³³

Ἅγιος Τύχων, Ακουρσός, Ακρούντα, Αμμαδιές, Αμπέλια, Ασπρογιά, Αυγόρου, Αχερίτου, Βαβατσίνα, Βαρίσεια, Βροΐσια / Φροδίσια, Γεροσκήπου, Δάλι, Δρίνια, Δωρός, Καλοψίδα, Κάμπος, Κοιλάνι, Κόκκινα, Κορφή, Κρίτου Μαρόττου, Λάνεια, Λιμνάτης, Λιοπέτρι, Λουρουκίνα, Λυθροδόντας, Μανδριά, Μηλιά, Μονάγρι, Μοναγρούλλι, Μονιάτης, Μουτταγιάκα, Ξερόβουνος, Ξυλοφάγου, Πάνω Λεύκαρα, Πάνω Παναγιά, Πάνω Πύργος, Πύργος Λεμεσού, Σιλίκου, Σπιτάλι, Τόχνη, Τριμήκληνη, Φασούλα, Φρέναρος, Ψάθι Πάφου) Βλ. Κωστής Κοκκινόφτας, *Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 2019, σσ. 47, 68, 69, 71, 73, 74, 80, 81, 82, 97, 98, 100, 103, 107, 106, 109, 118, 119, 120, 122, 125, 133, 149, 151.

Εκτουρκισμός λινοβαμβάκων χωριών (Λουρουκίνα, Ξερόβουνος, Ἅγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας, Κόκκινα) Βλ. Κωστής Κοκκινόφτας, *Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 2019, σσ. 53, 103, 104, 109, 110, 113, 114.

Επανεκχριστιανισμός λινοβαμβάκων Βλ. Κωστής Κοκκινόφτας, *Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 2019, σσ. 69, 99, 101.

³⁰[...] *Kurutepelilerin Türkleri hristiyanlığa çağıran papazı dövmeleri bölgesindeki bütün Türklere örnek olmuştur.* Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 23.

Φαίδων Θ. Παπαδόπουλος, *Ισλαμικές κοινότητες στην Κύπρο κατά την περίοδο της βρετανικής κυριαρχίας (1878-1960)*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 2019, σελ. 357.

³¹Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΥΠΡΟΥ», 20/8 Οκτωβρίου 1879.

Ανέγερση εκκλησίας Αγίας Θέκλης Βλ. Εφημερίδα *Σαλπιγτζ*, «ΕΥΓΕΝΗ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΟΘΩΜΑΝΩΝ», 4 Ιουλίου 1892.

³²Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, 21/2 Σεπτεμβρίου 1881.

³³Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΟΙ ΛΙΝΟΒΑΜΒΑΚΟΙ», 17/1 Μαρτίου 1895.

[...] Ἡ πανήγυρις τοῦ ἁγ. Γεωργίου ἐν Βαρίσια (Τυλληρίας) ἐγένετο καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο πολυπληθής. Οἱ κάτοικοι δὴλον ὅτι τῶν περιχώρων οὖν γυναιξὶ καὶ τέκνοις συνηθροίσθησαν καὶ ἔθυσαν ἀρκούντως τῷ Βάκχῳ.

Ἐκεῖνο, ὅπερ ἐνεποίησεν ἡμῖν αἴσθησιν ἦνε ὅτι Λινοβάμβακοὶ τινες προσῆλθον καὶ μετέλαβον τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Πότε ἄρά γε ὁ ἅγιος Συνοδικός, θὰ ἐνεργήσῃτε τὰ δέοντα, ἵνα ἐπιστραφῶσιν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ οἱ ἡμέτεροι Λινοβάμβακοι ;³⁴

[...] Ἡ ἡμισυνταγματικὴ αὕτη ἀπελευθέρωσις τῆς νήσου ἐνεψύχωσε καὶ ἔδωκε δύναμιν τοῖς ἔκπαλοι καὶ πρὸ δέκα περίπου δεκαετηρίδων κεκρυμμένοις ἐκ τρόμου καὶ πιέσεως Χριστιανοῖς, ν' ἀναπετάσῃσι παρρησίαν τὴν σημαίαν τῆς Ὁρθοδοξίας, νὰ ἄρῃσι τὰ ἀπατηλὰ ἐνδύματα καὶ ὀνόματα (δι' ὃ ἐφενάκιζον καὶ ἐφενακίζοντο, χαρακτηριζόμενοι ὅτι ἀνήκον εἰς τὸ Ὄθωμανικὸν θρήσκευμα) καὶ νὰ ἐορτάσῃσι τὸ Χριστιανικὸν Πάσχα ἐλευθέρως καὶ ἀπτοήτως. Ὅθεν βλέπομεν τοὺς κατοίκους ἰδίως τῶν κωμῶν Λουριτζίνας καὶ λοιπῶν πέριξ, Ἀγ. Τύχωνος, Μουτταγιάκας, Κορφῆς, Λιμνατίου, Λάνιας, Δωροῦ, Μοναγριοῦ, Τριμικλίνης κτλ. ἤδη ἀντικαταστήσαντας τὸ Ὄθωμανικὸν φέσιον διὰ τῶν καλουμένων σκούφων, ἢ διὰ τῶν πύλων καὶ σκιαδίων, τηρούντων μὲν εἰσέτι πολλῶν τὰς σκελέας, ἥτοι βρακιά, ἢ τὰς ἀναξυρίδας καὶ τινων ὅμως ἐνδυθέντων Εὐρωπαϊκῶς. Τοὺς κατοίκους τούτους προσονομάζουσι Λινοπάμπακους διὰ τὸ ἀναμίγδην καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τὸ συμφέρον τηρεῖν καὶ ἐπιδεικνύειν τὰς θρησκείας ἀμφοτέρας Χριστιανικὴν τε καὶ Μωαμεθανικὴν.³⁵

VI. Οἱ Λινοβάμβακοὶ ὑπὸ τὴν ὀπτικὴν τῶν ξένων περιηγητῶν καὶ τῶν Βρετανῶν

αἰτιωματούχων

[...] When zaptiehs call for their exemption-tax, they are Turks; when magistrates tell them to join the standard, they are Greeks. They neither fight nor pay ; they only grumble and intrigue ;and by appealing to the native bishops and the foreign consuls, usually contrive to shift their burden on to other people's backs.³⁶

[...]It is supposed that about 1500 of these people exist in various parts of Cyprus ; they are baptised in the Greek Church, and can thus escape conscription for military service according to Turkish law.³⁷

[...] At the present time, however, the number of true Linobambakoi is very small, the majority of them having decided to declare definitely either for Christianity or Islam.³⁸

³⁴Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΚΑΜΠΙΟΣ», 21)3 Ιουνίου 1911.

³⁵Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «Ἡ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΑΓΓΛΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ ΚΑΙ ΚΤΗΣΙΣ», 16)29 Δεκεμβρίου 1916.

³⁶William Hepworth Dixon, *British Cyprus*, Chapman and Hall, London, 1879, σελ. 29.

³⁷Samuel White Baker, *Cyprus as I saw it in 1879*, Macmillan, London, 1879, σελ. 323.

³⁸Harry Charles Luke and Douglas James Jardine, *The handbook of Cyprus*, Edward Stanford, London, 1913, σελ. 43.

VII. Περί των ΛινοβαμβάκωνΓεώργιος Σ. Φραγκούδης

[...] Ἀλλ' ἡ ἀγγλικὴ κατοχὴ ἐπανάφερεν εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν χρόνους μεμακρυσμένους, καὶ οἱ Λινοβάμβακοι οὐδὲν πλέον φοβούμενοι ἐκ μέρους τῶν Τούρκων πάντες σχεδὸν προσῆλθον εἰς τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, ἥτις μετὰ χαρᾶς ἐδέχθη εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς τὰ ἀπολωλότα πνευματικὰ αὐτῆς τέκνα. Ὁλόκληρα χωρία μετεβλήθησαν ἐκ τουρκικῶν εἰς χριστιανικά, ἑλληνικὰ σχολεῖα ἰδρύθησαν, καὶ μετὰ πάροδον χρόνων πολλῶν ἀντήχησαν καὶ αὖθις τὰ ἱερὰ τεμένη ἐκ τῶν συγκινητικῶν ψαλμωδιῶν τῶν χριστιανῶν πατέρων. Μετ' ὀλίγον καὶ οἱ ἐναπολειφθέντες Λινοβάμβακοι θὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τῶν λοιπῶν καὶ τὰ τένα θὰ ἐξαγνίσωσι διὰ τῆς πράξεώς των ταύτης τὴν παλαιὰν τῶν πατέρων αὐτῶν ἀμαρτίαν. Οἱ ἱερεῖς ἐν διαφόροις χωρίοις, ὅπως ἐξαναγκάσωσι καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς τὴν ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἐκκλησίας ταχεῖαν ἐπάνοδον, ἀρνοῦνται αὐτοῖς τὴν ἐκτέλεσιν παντὸς μυστηρίου, οἶον τὴν βάπτισιν καὶ τὴν μετάληψιν, ἃ οἱ Λινοβάμβακοι κρυφίως ἐκτελοῦσι. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι τὰ ἐκβιαστικὰ ταῦτα μέσα εἰσὶ περιττὰ καὶ ὅ,τι ἤρξατο ἤδη, θὰ συμπληρώσῃ ὁ μέλλον χρόνος καὶ τὰ σχολεῖα, εἰς ἃ στέλλουσι τὰ τέκνα αὐτῶν οἱ Λινοβάμβακοὶ καὶ ὁ χρόνος οὗτος ἔσται βραχύς.³⁹

Σίμος Μενάρδος

[...] Οἱ λινοβάμβακοι ὅμως κάτοικοι ἀφῆκαν εἰς τὴν λήθην καὶ τοὺς ναοὺς, ὡς ἐγκατελείφθησαν καὶ ἄλλων κωμῶν ναοί, ὧν ἀπὸ πολλοῦ δὲν εἶναι Χριστιανοὶ οἱ κάτοικοι : τὸ Ἀντρονικουδίν, ὁ Ἅϊς Ἄκουφος, [...] ὁ Ἅϊς Στάθις, ὁ Ἅϊς Συμιὸς τοῦ Καρπασίου, ὁ Ἅϊς Γιώρκις, ὁ Ἅϊς Γιάννης, ὁ Ἅϊς Νικόλας τῶν Κελοκεδάρων, ὁ Ἅϊς Γιάννης καὶ Ἅϊς Θεόδωρος τῆς Λεύκας, ὁ Ἅϊς Θωμᾶς τῆς Αὐδήμου, ὁ Ἅϊς Σίδερος τῆς Χρυσοχοῦ καὶ ὁ Ἅϊς Χαρίτος τῆς Μεσαριᾶς στεγάζουσι μόνον Μωαμεθανοὺς κατοίκους. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐκλείψωσι καὶ αἱ τελευταῖαι πέτραι τῶν ναῶν καὶ ἂν ἐτι λησμονηθῇ διὰ τῶν σχολείων ἡ ἐπιζῶσα ἑλληνικὴ φωνή, μόνον τὰ ὀνόματα τῶν κωμῶν θὰ εἶναι μάρτυρες ἄρκετοὶ τῆς ἐξωμοσίας.⁴⁰

³⁹Γεώργιος Σ. Φραγκούδης, *Κύπρις: Ἡ Κύπρος τῆς σήμερον : Ἱστορία τῆς Κύπρου ἀπὸ των μυθολογικῶν χρόνων μέχρι σήμερον : Τοπογραφία Κύπρου ἢ περιήγησις ἀνά τὴν νήσον*, Αλέξανδρος Παπαγεωργίου, Αθήνα, 1890, σελ. 58.

⁴⁰Σίμος Μενάρδος, *Τοπωνυμικαὶ καὶ λαογραφικαὶ μελέται*, Κέντρο Επιστημονικῶν Ερευνῶν, Λευκωσία, 1970, σελ. 60.

Αριστείδης Α. Κουδουνάρης, *Βιογραφικὸν λεξικὸν Κυπρίων, 1800-1920*, Ἴδρυμα Πιερίδη, Λευκωσία, 1995, σσ. 184-185.

Νέαρχος Κληρίδης

[...]ΜΑΝΣΟΥΡΑ (ή) - Είναι τὸ χωριὸ τῆς Τηλυριᾶς, κτισμένο κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά, καὶ στὸν δρόμο Πύργου - Χρυσοχοῦ. Είναι κατοικημένο ἀπὸ λινοπάμπακους, δηλαδή Ἕλληνες που ἐξισλαμίσθηκαν με τὴ βία καὶ κρυφά ἦσαν χριστιανοὶ καὶ φανερά Μωαμεθανοί. Με τὴν προπαγάνδα τοῦ Εβκάφ καὶ τὴν υποστήριξη τῶν Ἀγγλῶν ξεκαθαρίστηκε ἡ θέση τῶν καὶ τώρα ἀνήκουν οριστικά στὴ Μωαμεθανικὴ κοινότητα.⁴¹

Kutlu Adalı

[...] Οἱ κύριες αἰτίες που οδήγησαν στὸν εκχριστιανισμό τῶν Τούρκων.1. Ἡ εγκατάσταση τῶν Βρετανῶν στὸ νησί, 2. Ὅλα τὰ δάνεια τῶν Τούρκων οἱ οποίοι γίνονταν Χριστιανοὶ θὰ πληρώνονταν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, 3. Αὐτοὶ οἱ οποίοι γίνονταν Χριστιανοὶ θὰ παντρεύονταν, 4. Θὰ παραχωροῦνταν ἐδάφη, 5. Τὰ παιδιά τους θὰ μορφώνονταν.⁴²

[...] Το ὄνομα τοῦ ἦταν Mustafa Yusuf Fordo. Ο μπαμπάς του πρὶν πεθάνει εἶπε στὸν Mustafa Yusuf "Ὅλοι ἐγίναν Ἕλληνες, ἀν καὶ ἐσύ γίνεις, δε θὰ σου το συγχωρέσω". Για αὐτό ὁ Mustafa Yusuf Fordo δὲν ἐγίνε Χριστιανός. Πρὶν 10-12 χρόνια πέθανε στὸ χωριὸ Κάμπος ὁ τελευταῖος Τούρκος. Τὰ παιδιά του, ὁ Χαράλαμπος Mustafa, ὁ Τοουλή Mustafa καὶ ἡ Ελένη Mustafa, οἱ οποίοι ἐγίναν χριστιανοί, ζοῦν στὸ χωριὸ Κάμπος.⁴³

Θεόδωρος Παπαδόπουλλος

[...]Κατ' ἀκρίβειαν τὸ φαινόμενο τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ Μωαμεθανικοῦ πληθυσμοῦ ἢ καὶ τῆς ἐντελοῦς ἐξαφανίσεώς του ἔκ τινων χωρίων τῆς Νήσου μὲ τὴν ἀπόδοσιν τῆς Τουρκοκρατίας ἐξηγεῖται διὰ τοῦ ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένου φαινομένου τοῦ "λινοβαμβακισμοῦ", ἥτοι τῆς λαθροβίως ἐπιβιώσεως Ὁρθοδοξίας. Πρόκειται ἐξ ἄλλου περὶ φαινομένου γενικωτέρου, παρατηρηθέντος εἰς τὰς πλείστας τῶν ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν περιελθουσῶν Χριστιανικῶν χωρῶν, καὶ δὴ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

⁴¹ Νέαρχος Κληρίδης, *Χωριά καὶ πολιτείες τῆς Κύπρου : γιὰ νὰ γνωρίσωμε τὴν Κύπρον μας*, Λευκωσία, 1961, σελ. 160.

⁴² [...] *Türklerin hristiyan olmalarının başlıca nedenleri şunlardı. 1. İngilizin adaya yerleşmiş, idaresini ele almış olması. 2.Hristiyan olan Türklerin bütün borçlarının kilisece ödeneceği, 3. Hristiyan olanların evlendirileceği, 4. Toprak verileceği, 5. Çocuklarının okutulacağı vaidleri.* Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 23.

Κωστής Κοκκινόφτας, *Εξισλαμισμοὶ καὶ επανεκχριστιανισμοὶ στὴν Κύπρο*, Κέντρο Μελετῶν Ἱεράς Μονῆς Κύκκου, Λευκωσία, 2019, σελ. 105.

⁴³ [...] *Adı Mustafa Yusuf Fordo imiş. Mustafa Yusuf'a ölmeden önce babası : "Hepsi Rum oldu sen de olursan hakkımı helal etmem" demiş. Bunun üzerine Mustafa Yusuf Fordo Hristiyan olmamış, 10-12 yıl önce son Türk olarak Kambo'da ölmüş. Gavur olan çocukları Haralambos Mustafa, Toli Mustafa, Eleni Mustafa hala Kambo'da yaşamakta imişler.*

Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σελ. 52.

Ὡς συνέβη καὶ μὲ τὴν Τουρκοκυπριακὴν γενικῶς κοινότητα, οὕτω καὶ εἰς τὸν κρυπτοχριστιανικὸν πληθυσμὸν τῆς Νήσου οὐδεμία ἢ παρεμπίπτουσα μόνον σημασία ἀπεδόθη ὑπὸ τῶν μελετητῶν, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν τῆς Νήσου.⁴⁴

Χριστοφής Οικονομίδης

[...] Δεύτερον, τὸ γεγονὸς, τῆς στασιμότητος τοῦ Τουρκικοῦ πληθυσμοῦ γιὰ 200 χρόνια, ἀποδεικνύει πέραν πάσης ἀμφιβολίας ὅτι οὔτε μαζικοὶ ἐξισλαμισμοὶ Ἑλλήνων ἔγιναν, οὔτε ἀποτελοῦσε «χρόνιον φαινόμενον τῆς ἐθνολογικῆς ἐξελίξεως τοῦ Κυπριακοῦ πληθυσμοῦ» ὁ ἐξισλαμισμός. Τὰ ἔκτακτα καὶ μεμονωμένα κρούσματα ποὺ παρουσιάσθησαν σ' ἐποχὲς μαζικῶν σφαγῶν ἢ διωγμῶν τῶν Ἑλλήνων, δὲν μπόρεσαν οὔτε τὸν Τουρκικὸ πληθυσμὸ ν' αὐξήσουν οὔτε τὴν ἐθνολογικὴν σύνθεσιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ν' ἀλλάξουν.⁴⁵

Μενέλαος Ν. Χριστοδούλου

[...]Τοιοῦτοι προσήλυτοι εἰς τοὺς Ἕλληνας εἶναι γνωστοί ἐν Κοκκινοχωρίοις, ἐν Τυλλιρία, ἐν Μαραθάση, ἐν ορεινῇ Λεμεσῷ καὶ ἐν Πάφῳ καὶ εἰς τοὺς Τούρκους ἐν Καρπασία, ἐν Λουρουκίνα, ἐν Τυλλιρία καὶ ἐν Πάφῳ.

[...] Ἐν τέλει ἡ κατάταξις εἰς τοὺς Ἕλληνας ἢ εἰς τοὺς Τούρκους ἐκρίνετο ἐκ τοῦ ποίος προσέφερε περισσότερα, πνευματικά καὶ υλικά αγαθά.[...] Παρατηρήθη καὶ τούτο· ὅτι ἐκάστης περιοχῆς οἱ Λινοβάμβακοι διεκρίθησαν ἐθνικῶς ἀναλόγως τῆς πλησιοχώρου ἀκμαζούσης κώμης ἢ πόλεως.⁴⁶

Παρασκευάς Σαμαράς

[...] Παρόλα αὐτά, μόλις ἡ τουρκικὴ διοίκηση ἀποχώρησε, παρατηρήθηκε μιὰ ἐντονη τάση τῶν λινοπαμπάκων γιὰ ἐπιστροφή στο Χριστιανισμό. Μιὰ τάση ποὺ, ἐνῶ γιὰ λίγο καταλάγιασε, στὴ συνέχεια, στὰ 1881, κορυφώθηκε, γιὰ νὰ ἀρχίσει πάλι ἀπὸ τότε νὰ μειώνεται συνεχῶς. Ἀπὸ πολλὰ χωριά τοῦ νησιοῦ, μαζικά (π.χ. Μονάγρι), εἴτε μεμονωμένα, οἰκογένειες διακήρυτταν τὴν ἐπιστροφή τους στο Χριστιανισμό.[...] Ἡ πρώτη επίσημη καὶ σοβαρὴ μαρτυρία γιὰ τὶς ἐπιστροφές τῶν λινοπαμπάκων εἶναι ἡ προαναφερθεῖσα ἀναφορά τοῦ Βασιλειάδη ὅπου μας πληροφορεῖ γιὰ τὴ βάφτιση μιᾶς οἰκογένειας μουσουλμάνων (λινοπαμπάκων) τὸν Οκτώβριον τοῦ 1879, σχετικὰ μὲ τὴν ὁποία οἱ Ἀγγλοὶ δὲν ἐκδήλωσαν κανένα θετικὸ ἢ ἀρνητικὸ ἐνδιαφέρον.

⁴⁴Θεόδωρος Παπαδόπουλλος, «Πρόσφατοι ἐξισλαμισμοὶ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἐν Κύπρῳ», *Κυπριακαὶ Σπουδαί*, Ἐταιρεία Κυπριακῶν Σπουδῶν, 1965, σελ. 43.

⁴⁵Χριστοφής Οικονομίδης, «Ἡ ἐξέλιξη τοῦ ἐλληνικοῦ καὶ τουρκικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κύπρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ οἱ "ἐξισλαμισμοί"», *Κυπριακὰ Χρονικά*, τ. 53, Ἰούνιος-Ἰούλιος 1966, σελ. 134.

⁴⁶Μενέλαος Ν. Χριστοδούλου, «Περὶ τῶν Λινοβαμβάκων», Χρῦσανθος Στ. Κυπριανοῦ (ἐπιμ.), *Συμπόσιον λαογραφίας τοῦ περιοδικοῦ "Λαογραφικὴ Κύπρος"*, Λευκωσία, 1972, σσ. 105-106.

[...] Παράλληλα με τις επιστροφές Λινοπαμπάκων, που δυστυχώς απείχαν πολύ από τις προσδοκίες του Βασιλειάδη, οι Έλληνες του νησιού αρχίζουν να διεκδικούν φανερά πια την Ένωση με την Ελλάδα. [...] Δεν θάταν άστοχο αν διατυπωνόταν εδώ η άποψη, ότι εάν γινόταν τότε η Ένωση με την Ελλάδα, οι λινοπάμπακοι χωρίς φόβο πια θα εκδηλώνονταν σαν Έλληνες και ο αριθμός των σημερινών «Τουρκοκυπρίων» θα ήταν σήμερα πολύ μικρός. [...] Οι Άγγλοι βλέποντας τις εθνικές διεκδικήσεις των Ελλήνων και ανησυχώντας για το πού ήταν δυνατό να οδηγήσουν, πίστεψαν ότι μια αύξηση του Τουρκικού πληθυσμού θα ήταν αντίβαρο σ' αυτές τις διεκδικήσεις. Έτσι όταν οι χοτζάδες ξεχύνονταν στα χωριά της Κύπρου τρομοκρατώντας κάθε λινοπάμπακο, που ήθελε να ξαναγίνει Χριστιανός φανερά, η Αγγλική Διοίκηση εκώφευσε στις διαμαρτυρίες λινοπαμπάκων και Χριστιανών.⁴⁷

Κώστας Π. Κύρρης

[...] Ο εξισλαμισμός είναι θεμελιώδες φαινόμενο της Κυπριακής ιστορίας ιδίως κατά τον 17ον αιώνα, ότε έλαβε διαστάσεις. Είναι προφανώς δι' εξισλαμισμού πού ηυξήθησαν οι 4-5.000 ένοπλοι Τουρκοί του τέλους του 16ου αιώνα εις 6-7.000 κατά το 1598 (βλ. §38) και το 1600-1601 (§39), αργότερον δέ περισσότερον. Χαρακτηριστικώς το 1602-1604 μη Μουσουλμάνοι διά δωροδοκιών διωρίζοντο εις κενάς θέσεις εις το σώμα των Γενιτσάρων εν Κύπρω!, γενόμενοι και ύποπτοι προδοσίας.⁴⁸

[...] Καί τους εξεδίδκαμεν από τὰ σπίτια μας άκαθοδήγητοι ήμεΐς ή άπλή μάζα του λαού. Φορείς μιās άνωθεν έμφυσηθείσης παλαιās μισαλλοδοξίας, πού συγχέει φυλήν και έθνος και θεοποιεί την «φυλετικήν καθαρότητα».⁴⁹

[...] Άς προστεθῇ ότι ή έσχάτη αύτή ένδεια ηυνόησεν επί Τουρκοκρατίας τον δι' άποφυγήν πληρωμής του χαρατσίου έπιφανειακόν εξισλαμισμόν πολλών Τηλλύρων, γενομένων Λινοβαμβάκων. Κατά τās πρώτας δεκαετίας της Άγγλοκρατίας έτούρκευσαν.⁵⁰

Κυριάκος Χατζηιωάννου

[...] πρέπει οί σχέσεις μας προς τους Τουρκοκυπρίους νά είναι άδελφικές, γιατί είναι κι' αυτοί Έλληνες, πού μέσα στά σκοτεινά χρόνια της Τουρκικής τυραννίας άλλαξοπίστησαν, έγιναν στην άρχή λινοπάμπακοι κι' αργότερα τράβηξαν σιγά-σιγά προς τον ισλαμισμό, πού τους έδωσε την Τούρκικη πολιτογράφηση.⁵¹

⁴⁷Παρασκευάς Σαμαράς, *Η ελληνική καταγωγή των Τουρκοκυπρίων : ιστορική μελέτη*, Αθήνα, 1987, σσ. 24-27.

⁴⁸Κώστας Π. Κύρρης, «Περί του εξισλαμισμού μέρους των εν Κύπρω ηγετικών τάξεων κατά το 1570-1571 κ. ε. , και περί της εθνικής προελεύσεως της Μουσουλμανικής κοινότητας της νήσου», *Μόρφωσις*, τ. ΚΕ', Απρίλιος 1969, σελ. 8.

⁴⁹Κώστας Π. Κύρρης, *Η Κύπρος μεταξύ Ανατολής και Δύσεως σήμερα : Συμβολή εις την βαθυτέραν ανάλυσιν της παρούσης φάσεως μιας πανάρχαιας τραγωδίας*, Λευκωσία, 1964, σελ. 61.

⁵⁰Κώστας Π. Κύρρης, *Οι τηλλυροι και η Τηλλυρία*, Λευκωσία, 1974, σελ. 3.

⁵¹Κυριάκος Χατζηιωάννου, *Η καταγωγή των Τουρκοκυπρίων και το κυπριακό*, Λευκωσία, 1976, σελ. 11.

[...] Μερικοί όμως Έλληνες έγιναν απ' ευθείας Μωαμεθανοί και κατά συνέπειαν Τούρκοι, χωρίς να περάσουν από το διάμεσο στάδιο του λινοπαμπακισμού. Έτσι κατά το έτος 1825 αναγράφονται στους αναλυτικούς πίνακες των καταστίχων της Αρχιεπισκοπής 28 φορολογικές απαλλαγές χριστιανών ραγιάδων από τον φόρο του χαρατσίου απ' όλη την Κύπρο με την σημείωση δίπλα «έτούρκησεν.»⁵²

Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος

[...] Από τις χαρακτηριστικότερες περιπτώσεις μαζικής επιστροφής Λινοβαμβάκων είναι εκείνη των χωριών της περιοχής Τηλλυρίας, Αμπέλια και Πύργος. Το σχετικό με την περίπτωση ανέκδοτο έγγραφο του Κρατικού Αρχείου, λόγω της σπουδαιότητος του, κρίνουμε σκόπιμο να παραθέσουμε αυτούσιο.

"Οι ευσεβάστως υποφαινόμενοι λινοβάμβακοι του χωρίου Αμπέλια και του Πύργου Τηλλυρίας του διαμερίσματος Λεύκας παρουσιαζόμεθα διά της παρούσης ημών ταπεινής αναφοράς ίνα φέρωμεν εις γνώσιν της Υμ. Ενδοξότητος ότι έως τώρα όντες χριστιανοί Ορθόδοξοι εν τω κρυπτώ διά τον φόβον των διοικούντων την Κύπρον Τούρκων, αναγκάζόμεθα εν τω φανερώ να φαινόμεθα Μωαμεθανοί. Ήδη δε διατελούντες υπό την ελευθέραν και ανεξίθρησκον κυβέρνησιν της Σεπτής Ανάσσης του Μεγάλου Αγγλικού έθνους ενθαρρυνόμεθα να μη κρύπτωμεν τας θρησκευτικές πεποιθήσεις ημών και νά δηλώσουμεν ότι από τούδε θέλομεν να πρεσβεύωμεν φανερά την Χριστιανικήν Ορθόδοξον θρησκείαν. Επί τούτω παρακαλούμεν θερμώς και ικετεύομεν ίνα ευαρεστηθήτε να διατάξητε όπου δει ίνα τα κάτωθεν σημειωμένα τουρκικά ονόματά μας απαλειφθώσιν από του τουρκικού Νοφοσίου, και εγγραφώσι τα Χριστιανικά ονόματα ως είνε ενός εκάστου ημών σημειωμένον απέναντι του τουρκικού."⁵³

[...] Πέραν της ιστορικής του αξίας, το παραπάνω έγγραφο είναι πολύτιμο όσον αφορά την παρούσα μελέτη, καθότι βάσει αυτού είναι δυνατό να οδηγηθούμε στα εξής ασφαλή συμπεράσματα :

1. Κατά τα πρώτα έτη της βρετανικής κατοχής παρατηρείται μαζική επιστροφή Λινοβαμβάκων στην ορθόδοξη πίστη.
2. Το φαινόμενο της επιστροφής Λινοβαμβάκων παρουσιάζεται ιδιαίτερα στην περιοχή της Τηλλυρίας, η οποία κατά κοινή ομολογία χαρακτηρίζετο ως λινοβαμβακική.

⁵²Κυριάκος Χατζηγιάννου, *Η καταγωγή των Τουρκοκυπρίων και το κυπριακό*, Λευκωσία, 1976, σελ. 17.

⁵³Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, *Τούρκοι, μουσουλμάνοι ή κρυπτοχριστιανοί (λινοβάμβακοι); : Γνωριμία με το σύνολο στοιχείο*, Λευκωσία, 2002, σσ. 120, 123.

Λινοβαμβακικά χωριά τα οποία παρέμειναν οριστικά στον ισλαμισμό : Σταυροκόννου, Άγιος Νικόλαος Πάφου, Βρέτσια.

Επιστροφή στον χριστιανισμό : Λιοπέτρι, Μονάγρι, Άγιος Τύχων, Μαθικολώνη, Ακρούντα, Βαρίσεια.

Βλ. Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, *ό. π.*, σελ. 145.

Σημαντικά ποσά για τη στήριξη ιερέων, οι οποίοι εφημέρευαν σε λινοβαμβακικές κοινότητες. Οικονομική ενίσχυση εφημερίων των κοινοτήτων Λουρουκίνα, Λιοπέτρι, Άγιος Σωζόμενος και Αρσος Λάρνακας. Βλ. Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, *ό. π.*, σελ. 139.

Λατινική προπαγάνδα στα λινοβαμβακικά χωριά της επαρχίας Λεμεσού (Άγιος Τύχων, Μονάγρι, Λιμνάτης, Πολεμίδα, Κιβίδες, Μαθικολώνη, Φασούλα) και Πάφου (Μάρωνας, Αρχιμανδρίτα, Σταυροκόννου) Βλ. Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, *ό. π.*, σσ. 140, 142.

Εύποροι μωαμεθανοί & προσπάθεια προσηλυτισμού λινοβαμβάκων στον ισλαμισμό Βλ. Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, *ό. π.*, σσ. 142, 143.

3. Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι υπογράφωντες την επιστολή, η οποία δεν θα ήτο και η μοναδική, είναι άρρενες, γίνεται αντιληπτή η αριθμητική διάσταση του φαινομένου της επιστροφής, αφού όπως θεωρείται βέβαιο, οι ως άνω είχαν οικογένειες, οι οποίες επίσης επέστρεψαν στο Χριστιανισμό.

4. Με βάση το παρατεθέν έγγραφο δικαιολογούνται απόλυτα όσα σχετικά με τη διπλή ζωή των Λινοβαμβάκων έχουν κατά καιρούς γραφεί.

5. Οι υπογράφωντες την προς το Βρετανό Διοικητή επιστολή χρησιμοποιούν για τον εαυτό τους την ονομασία Λινοβάμβακοι, γεγονός το οποίο μαρτυρεί την ευρεία χρήση του όρου.

6. Όπως προκύπτει από τα τουρκικά ονόματα των υπογραφόντων την επιστολή, εκ μέρους των Λινοβαμβάκων ακολουθείτο η τακτική της χρησιμοποίησης ουδετέρων ονομάτων, κοινών στη χριστιανική και μουσουλμανική θρησκεία όπως Ιμπραχίμ-Αβραάμ, Ισούφ-Ιωσήφ, Σελεϊμάνης - Σολομών.⁵⁴

Κωστής Κοκκινόφτας

[...] Το γεγονός της επανένταξης των Λινοβαμβάκων στην Ορθόδοξη Εκκλησία θορύβησε την ηγεσία της τουρκικής κοινότητας, που δραστηριοποιήθηκε για την αφομοίωση και τον τελικό εκτουρκισμό τους, αφού διαπίστωνε τη μείωση της δυναμικότητάς της. Από σχετικά έγγραφα, που χρονολογούνται στις δεκαετίες του 1880 και του 1890 και φυλάσσονται στο Κρατικό Αρχείο, διαπιστώνεται το μεγάλο ενδιαφέρον του Μουσουλμανικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου για να ιδρυθούν τουρκικά σχολεία σε γνωστά λινοβαμβακικά και ελληνόφωνα χωριά με φαινομενικά αμιγώς μουσουλμανικό πληθυσμό, όπως η Λουρουτζίνα, ο Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας, η Γαληνόπωνη, ο Άγιος Συμεών και άλλα, έτσι ώστε, μέσω της παιδείας, να ενταχθούν στην τουρκική κοινότητα.

Η δράση αυτή, όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε από τις περιπτώσεις της Λουρουτζίνας και μερικών χωριών της Τηλλυρίας, για τις οποίες θα αναφερθούμε πιο κάτω, απεδείχθη επιτυχής, με αποτέλεσμα πολλοί Λινοβάμβακοι να κλίνουν οριστικά προς το Ισλάμ. Σε αυτό συνέτεινε το γεγονός, ότι ορισμένοι είχαν συνάψει μεικτούς γάμους, καθώς και μια σειρά άλλων λόγων, όπως η πολυετής διαβίωσή τους ως Μουσουλμάνων, που τους απέτρεπε να αλλάξουν ταυτότητα και συνήθειες, η απουσία συστηματικής πολιτικής επανευαγγελισμού τους από την πλειονότητα των Κυπρίων Αρχιερέων, καθώς και σχετικού ζήλου των παραγόντων της ελληνικής κοινότητας. Ακόμη σημαντικός παράγοντας για την παραμονή τους στο Ισλάμ υπήρξε και ο φόβος για το ενδεχόμενο τιμωρίας τους σε περίπτωση επιστροφής της Κύπρου στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, αφού μέχρι τουλάχιστον το 1914, που το νησί προσαρτήθηκε από τους Βρετανούς, επισήμως αποτελούσε αναπόσπαστο τμήμα της.⁵⁵

⁵⁴Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, *Τούρκοι, μουσουλμάνοι ή κρυπτοχριστιανοί (λινοβάμβακοι)*; : Γνωριμία με το σύνολο στοίχείο, Λευκωσία, 2002, σσ. 123,124.

⁵⁵Κωστής Κοκκινόφτας, *Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 2019, σσ. 91-92.

VIII. Βιβλιογραφία :

Κοκκινόφτας Κωστής, *Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 2019.

Οικονομίδης Χριστοφής, «Η εξέλιξη του ελληνικού και τουρκικού πληθυσμού της Κύπρου επί Τουρκοκρατίας και οι "εξισλαμισμοί"», *Κυπριακά Χρονικά*, τ. 53, Ιούνιος-Ιούλιος 1966, σσ. 127-135.

Παπαγεωργίου Στέφανος Π., *Η πρώτη περίοδος της «Αγγλοκρατίας» στην Κύπρο, 1878-1914 : Πολιτικός εκσυγχρονισμός και κοινωνικές αδράνειες*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1996.

Παπαδόπουλλος Θεόδωρος, «Πρόσφατοι εξισλαμισμοί αγροτικού πληθυσμού εν Κύπρω», *Κυπριακαί Σπουδαί*, Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, 1965, σσ. 29-47.

Παπαδόπουλος Φαίδωνας, *Τούρκοι, Μουσουλμάνοι ή Κρυπτοχριστιανοί (Λινοβάμβακοι); Γνωριμία με το σύνολο στοιχείο*, Λευκωσία, 2002.

Σαμαράς Παρασκευάς, *Η ελληνική καταγωγή των Τουρκοκυπρίων: ιστορική μελέτη*, Αθήνα, 1987.

I. Σημαντικοί σταθμοί στη εξέλιξη και διαμόρφωση του Νομοθετικού Συμβουλίου**14^η Σεπτεμβρίου 1878 - Βασιλικό Διάταγμα**

[...] Έν τῷ αὐτῷ φύλλῳ τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως» ὁ Οὐόλσελεϋ ἐδημοσίευσεν τὸν ἀπὸ τῆς 7 Ὀκτωβρίου καταρτισμὸν τοῦ τε Ἐκτελεστικοῦ καὶ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου. [...] τὸ δὲ Νομοθετικὸν ὡς ἐξῆς· ἐπίσημα μέλη οἱ : 1) Κάρολος Ἀλφρέδος Κούκσων, νομικὸς σύμβουλος τῆς Κυβερνήσεως τῆς Κύπρου, 2) Γεώργιος Ριχάρδος Γρήβς, ἀρχιγραμματεὺς τῆς κυβερνήσεως καὶ 3) Γεώργιος Οὐέλς Κέλνερ, οἰκονομικὸς ἔφορος τῆς Κύπρου. Ἀνεπίσημα δὲ οἱ : 1) Μουσταφᾶς Φουὰτ ἐκ Λευκωσίας, 2) Ριχάρδος Ματτέη ἐκ Λάρνακος καὶ Νήσου καὶ 3) Γεώργιος Γλυκὺς ἐκ Λευκωσίας.¹

[...] Καίτοι ἡ ὑπὸ τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως γενομένη ἐκλογή τῶν 3 ἐντοπίων Μελῶν δὲν εἶναι ἀνεπιτυχής, οὐχ ἤττον ὅμως ὅπως τὸ Σωματεῖον τοῦτο ἀνταποκριθῇ πληρέστερα εἰς τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ προορισμὸν θεωροῦμεν ἀναγκαῖον, ἵνα προσληφθῶσι καὶ ἄλλα μέλη ἐκ τῶν διαφόρων τῆς νήσου διαμερισμάτων καὶ τότε μόνον φρονοῦμεν ὅτι οἱ ἐκπονηθησόμενοι νόμοι καὶ κανονισμοὶ, ὄντες ἀπόρροια κοινῆς σκέψεως καὶ ἰδίας περὶ ἐνὸς ἐκάστου διαμερίσματος γνώσεως καὶ πείρας, ὡς ἐγγράφομεν ἐν προηγουμένῳ τινὶ φύλλῳ, ἔσονται καὶ μᾶλλον ἐφαρμόσιμοι ἐν τῷ τόπῳ. Συνελόντι δ' εἰπεῖν, ἀνάγκη νὰ λάβῃ μέρος ὁ τόπος εἰς τὴν ἐκπόνησιν τῶν νόμων, οἵτινες θὰ διέπωσι τὴν τύχην του.²

[...] Νὰ δοθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν ὁ Κυπριακὸς λαὸς κατ' ἐπαρχίας καὶ ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τοὺς ἀντιπροσώπους του, οἵτινες καθ' ὠρισμένας περιόδους νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου καὶ νὰ συντάττωσι τοὺς νόμους, οἵτινες θὰ διέπωσι τὰς τύχας τῆς Πατρίδος των.³

[...] Ὁ κύριος Γλυκὺς, ὡς ἐδημοσιεύσαμεν ἄλλοτε, ἔδωκε τὴν ἐκ τοῦ Νομοθετικοῦ σώματος παραίτησίν του. Καθ' ἣ δὲ πληροφοροῦμεθα διωρίσθη ἀντ' αὐτοῦ ὁ ἐν Λεμεσῶ κύριος Γεώργιος Λανίτης. Θεωροῦμεν περιττὸν νὰ εἴπωμεν τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο ὡς τυγχάνει ὄν συγκεκριμένον δὲν δύναται νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῶν Κυπρίων. Νομοθετικὸν σῶμα, περιλαμβάνον τέσσαρα ἢ πέντε ἐπίσημα μέλη καὶ τρία ἡμιεπίσημα, ἐκ τῶν νησιωτῶν τὰ τελευταῖα ταῦτα λαμβανόμενα, δύναται νὰ συντάξῃ νόμους, ὡς ἀπεδείχθη ἤδη, οὐχὶ δια πεπολιτισμένους λαοὺς, ἀλλὰ διὰ ἀγρίους καὶ βαρβάρους.⁴

[...] Σύστασιν Νομοθετικοῦ Σώματος ἐκ Κυπρίων ἀπαρτιζομένου, γινωσκόντων τὰς ἀνάγκας, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου,⁵

¹Φίλιος Ζαννέτος, *Ιστορία της νήσου Κύπρου : Από της αγγλικής κατοχής μέχρι σήμερα*, τ. Β', Εκδόσεις Φιλοκαλία, Λάρνακα, 1911, σελ. 79.

²Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ», 13/25 Ιουνίου 1879.

³Απόσπασμα ἀπὸ το Ὑπόμνημα 1879 Βλ. Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΕΓΧΩΡΙΑ», 21/3 Οκτωβρίου 1879.

⁴Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΕΓΧΩΡΙΑ», 12/24 Ιανουαρίου 1880.

⁵Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΣΥΜΦΕΡΕΙ ΤΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙ ΝΑ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΘΩΜΕΝ», 22/3 Ιανουαρίου 1880.

[...] Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Μέγας Ἀρμοστής εὐηρεστήθη νὰ ποιήσῃ τοὺς ἀκολούθους προσωρινοὺς διορισμοὺς.

Τὸν κ. Θεόδωρον Περησιτιάνην ὡς ἐπίτιμον Μέλος τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου τῆς Νήσου Κύπρου διὰ τι διάστημα μὴ ὑπερβαῖνον τὰ δύο ἔτη ἀπὸ τὴν σήμερον, ἀντὶ τοῦ κ. Γ. Γλυκὺ παραιτηθέντος. Ὁ διορισμὸς ἄρχεται τὴν 29ην Μαΐου 1880.⁶

[...] Ὁ κ. Θ. Περισιτιάνης ἔδωκε τὴν ἀπὸ τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος παραίτησιν αὐτοῦ, δι ὅτι, δὲν ἠδύνατο, ὡς λέγεται, νὰ παρίσταται ἐπὶ πλέον ἀνάληγτος τοῦ ἐν τῷ Σώματι ἐκείνῳ ἐκτυλισσομένου δράματος θεατῆς.⁷

Υπόμνημα 1881

[...] Τὸ ἐν Κύπρῳ Ἀγγλικὸν Νομοθετικὸν σῶμα, πλασθὲν, ὡς γνωστὸν, ὑπ' ἀδεξίων στρατιωτικῶν ἀρχῶν καὶ ἐν ὥρας ἀνωμαλίας καὶ συγχύσεως, κατ' οὐδὲν ἐχρησίμευσε μέχρι τοῦδε, καθ' ἡμᾶς, εἴτε τοῖς διοικοῦσιν, εἴτε τοῖς διοικουμένοις.⁸

[...] Καὶ διὰ τοῦ Ὑπομνήματος τοῦ 1879, ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς νήσου ὑπέβαλεν εὐχὴν περὶ ἐγκαταστάσεως Ἀντιπροσωπευτικοῦ παρ' ἡμῖν συστήματος, δυναμένου ν' ἀποβῇ ἀποτελεσματικωτάτου εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον βεβαίως σκοπὸν ὑπὸ τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἀνάσσης, τὴν ἠθικὴν δηλαδὴ καὶ ὑλικὴν ἡμῶν προαγωγὴν. Τὴν εὐχὴν ταύτην μετὰ πολλῆς τῆς εὐλαβείας, ἀλλὰ καὶ μετὰ μείζονος θάρρους τολμῶμεν νὰ ὑποβάλωμεν καὶ αὐθὺς ὑπὸ τὴν Ὑψηλὴν ἔγκρισιν τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως, ἥτις εὐηρεστήθη ἤδη νὰ ἐκφέρῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου γνώμην μὴ ἀντικειμένην εἰς τὴν ἀναμφισβήτητον τῶν ὑφ' ἡμῶν ἀντιπροσωπευομένων ἐπιθυμίαν· ἄλλως τε καὶ τὸ ἐπὶ τρία καὶ πλέον ἔτη λειτουργήσαν «Νομοθετικὸν Συμβούλιον» ἔπεισε πάντα Κύπριον ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν σκοπὸν, ὅστις προήδρευσε εἰς τὴν σύστασίν του, ἐφ' ᾧ καὶ ἐξαιτούμεθα νὰ ἐπιτραπῇ ἡμῖν νὰ ὑποβάλωμεν τὰς σκέψεις ἡμῶν ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος, το ὅποῖον, ὡς ἐλπίζομεν, ἀπασχολεῖ τὴν ἐμβριθεὶ μελέτην τῆς Κυβερνήσεως.

[...] νὰ συγκροτῇται ἐκ προσώπων καλῶς γνωσκόντων τὰ τοῦ τόπου, εὐθυνομένων ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως καὶ αὐτοῦ, ἀπολαυόντων δὲ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ λαοῦ, ἐπομένως λαμβανομένων ἐκ τῶν σπλάγχων αὐτοῦ καὶ ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ἐκατέρας φυλῆς κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν, καὶ ἐξασφαλιζομένης τῆς πλειονοψηφίας ὑπὲρ τῶν ἐγχωρίων μελῶν, ᾧ ὁ ἀριθμὸς εὐκταῖον νὰ μὴ ἐλαττοῦται τῶν 18, ἵνα οὕτω συγκεντροῖ τὴν ποικιλίαν, τῶν ἀπαιτουμένων γνώσεων διὰ τὰς διαφορὰς τοῦ τόπου ἀνάγκας· ἀπαραίτητα τῶν ἐγχωρίων ἐκλεκτῶν δικαιώματα θεωροῦμεν τὸ νομοθετεῖν καὶ ψηφίζεσθαι τὸν προϋπολογισμὸν ἐσόδων τε καὶ ἐξόδων, καὶ προτείνειν νομοσχέδια, ἀφιεμένου τοῦ δικαιώματος τῆς ἀρνησικυρίας εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἀνάσσης.⁹

⁶Εφημερίδα *The Cyprus Gazette / Η Εφημερίς Κύπρου*, 4 Ιουνίου 1880. Εφημερίδα *The Cyprus Gazette / Η Εφημερίς Κύπρου*, 12 Νοεμβρίου 1880.

⁷Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, 23/4 Νοεμβρίου 1881.

⁸Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ», 9/21 Ιανουαρίου 1881.

⁹Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «Η ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΗΜΩΝ ΕΚΘΕΣΙΣ», 11/23 Δεκεμβρίου 1881.

Δημοσίευμα της 23^{ης} Μαρτίου 1882

[...] Τὰ δώδεκα ἐκλέξιμα μέλη θὰ λαμβάνωνται ἐκ τῶν Χριστιανῶν καὶ Ὅθωμανῶν τμημάτων τῆς Κοινότητος ἀναλόγως τοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν πληθυσμοῦ, ἥτοι ἑννέα Χριστιανοὶ καὶ τρεῖς Ὅθωμανοὶ ἀντιπρόσωποι ἐκλεγόμενοι κατ' ἀναλογίαν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν καὶ Ὅθωμανῶν ψηφοφόρων.¹⁰

[...] Τὸ Νομοθετικὸν Συμβούλιον ἐκεῖνο, μεταρρυθμισθὲν διὰ νέου διατάγματος τῷ 1882, συνίσταται ἀπὸ τοῦ μεγάλου ἄρμοστοῦ, ἑξ ἑξ μὴ αἵρετῶν μελῶν ὑπαλλήλων τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐκ δώδεκα αἵρετῶν μελῶν, τριῶν ἐκλεγόμενων ὑπὸ τῶν μωαμεθανῶν καὶ ἑννέα ὑπὸ τῶν μὴ μωαμεθανῶν κατοίκων τῆς νήσου, ὁ δὲ μέγας ἄρμοστής πρόεδρος ὧν αὐτοῦ θὰ παρίσταται εἰς αὐτὸ εἴτε αὐτοπροσώπως, εἴτε καὶ δι' ἀντιπροσώπου του. Τοῦ Συμβουλίου δὲ τούτου ἡ ἀπαρτία ἀποτελεῖται, ὅταν ᾖνε παρόντες καὶ ἑξ μόνον σύμβουλοι.¹¹

[...] Ὁ Μέγας Ἀρμοστής εἶναι καὶ ὁ γενικὸς διοικητὴς τῶν ἐν Κύπρῳ ἀγγλικῶν στρατευμάτων, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς καὶ νομοθετικῆς ἐξουσίας, ἥς μέρος ἐδόθη κατ' ἐπίφασιν καὶ τῷ λαῷ, ἀντιπροσωπευομένῳ ὑπὸ αἵρετῶν μελῶν ἐν τῷ Νομοθετικῷ Συμβουλίῳ, ὅπερ συνέστη δυνάμει διατάγματος τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλείσεως τῆς Μ. Βρετανίας καὶ Αὐτοκρατείας τῶν Ἰνδιῶν κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1882. Τὸ συμβούλιον τοῦτο σύγκειται ἐκ τοῦ Μεγάλου Ἀρμοστοῦ καὶ δεκαοκτὼ μελῶν, ὧν δώδεκά εἰσιν αἵρετὰ καὶ ἑξ ἐπίσημα, ἥτοι ἀνώτατοι ὑπάλληλοι αὐτοδικαίως μετέχοντες τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος, ὑποδεικνύμενοι δὲ κατὰ καιροὺς ὑπὸ ὁδηγίας φερούσης τὴν ιδιόχειρον ὑπογραφὴν τῆς Βασιλείσεως, ἢ ἐνὸς τῶν Ὑπουργῶν αὐτῆς. Ἐν τῷ Νομοθετικῷ τῆς Νήσου Σώματι παρακάθηνται σήμερον, ὡς ἐπίσημα ἦν μὴ αἵρετὰ μέλη, ὁ ἀρχίατρος, ὁ ἀρχιγραμματεὺς, ὁ ἀρχιλογιστής, ὁ δικηγόρος τοῦ Στέμματος (ἐκτελῶν χρεὴ εἰσαγγελέως ἐν τοῖς κακουργοδικείοις), ὁ ἀρχιμηχανικὸς καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ χωρομετρικοῦ καὶ δασονομικοῦ τμήματος ἅπαντες οὗτοι Ἄγγλοι, προηγουμένως τῶν αἵρετῶν μελῶν καὶ ἔχουσι τὰ πρεσβεῖα καὶ τὸν βαθμὸν τῶν δημοσίων ὑπουργημάτων αὐτῶν.¹²

¹⁰Εφημερίδα *The Cyprus Gazette / Η Εφημερίς Κύπρου*, 23 Μαρτίου 1882.

¹¹Αθανάσιος Α. Σακελλάριος, *Τα κυπριακά*, τ. Α', Π. Δ. Σακελλάριος, Αθήνα, 1890, σελ. 595.

¹²Γεώργιος Σ. Φραγκοῦδης, *Κύπρις: Η Κύπρος της σήμερον : Ιστορία της Κύπρου από των μυθολογικών χρόνων μέχρι σήμερον, τοπογραφία Κύπρου ή περιήγησις ανά την νήσον*, Αλέξανδρος Παπαγεωργίου, Αθήναις, 1890, σελ. 43.

Νέα σύσταση του Νομοθετικού Συμβουλίου 1883

[...] 21 Haziran 1883' te yapılan seçimlere katılıp, boykot tehdidini unutarak, meclise de katılırlar. Bu meclisin Türk üyeleri, Mehmet Fehim Efendi, Mehmet Ataulлах Efendi ve Ahmet Raşit Efendi'dir.

[...] συμμετείχαν στις εκλογές που πραγματοποιήθηκαν στις 21 Ιουνίου 1883 και, ξεχνώντας την απειλή για μποϊκοτάζ, μπήκαν στο κοινοβούλιο. Τα τουρκικά μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου : Mehmet Fehim Efendi, Mehmet Ataulлах Efendi και Ahmet Raşit Efendi.¹³

[...] Ύπεδείχθη ἤδη ἐπανειλημμένως, ὅτι ἡ αἰρετὴ ἀντιπροσωπία ἐσχημάτισε τὴν ἀντιπολίτευσιν ἐν τῷ Νομοθετικῷ. Ἡ μεταξὺ Κυβερνήσεως καὶ Ἀντιπολιτεύσεως προστριβὴ, ἀρξαμένη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡπία καὶ δειλὴ, βαθμηδὸν ἀπέβαινεν ὀξυτέρα καὶ τολμηροτέρα.¹⁴

[...] Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ ἐκλεχθῶσι τὰ πρόσωπα τῆς κωμωδίας· 9 Χριστιανοὶ, 3 Τοῦρκοι καὶ 6 Ἀγγλοὶ· καὶ καλὰ· 3 Τοῦρκοι εἰς 9 Χριστιανούς ἦτο πάνω κάτω ἀναλογία, ἀλλὰ οἱ 6 Ἀγγλοὶ· ἐδῶ ἴσια ἴσια ἦτον ἡ στραβάρα τὴν ὁποίαν δὲν ἄμπλεψεν ὁ τόπος ἀπὸ τότε.

[...] νὰ ἀφαιρέσητε ἢ νὰ ὀλιγοστεύσητε φόρους δὲν ἔχετε δικαίωμα· νὰ ἐλαττώσητε μισθοὺς ἢ ἐξοδα δὲν δύνασθε· νὰ μεταβάλητε τρόπον διοικήσεως δὲν εἶν' ἔργον δικόν σας·- καὶ λοιπὸν ποῖος ὁ σκοπὸς τοῦ Βουλευτηρίου;

-Ἀ! προσπαθῆτε νὰ μοῦ γελάσητε νὰ σᾶς πῶ ὅτι ὁ σκοπὸς ποῦ συστήνεται τὸ Βουλευτήριον εἶνε γιὰ νὰ βγῇ τ' ὄνομα τῆς Ἀγγλίας ὅτι ἔδωκε Βουλὴν καὶ τῆς Κύπρου ὅτι ἐδέχθη Βουλὴν καὶ τὸ δικόν σας ὅτι εἴσθε ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ καὶ ἐμοῦ ὅτι εἶμαι ὁ Βασιλίσκος σας, ἀλλὰ δὲν μοῦ γελᾶτε· - καὶ τί θὰ κάμνωμεν λοιπόν;¹⁵

[...] Κατὰ πᾶσαν ἑναρξιν καὶ λήξιν τῶν Νομοθετικῶν ἐργασιῶν προβάλλουσιν τινες συχνὰ τὸ ἐρώτημα : τίς ἢ ἀπὸ τοῦ Νομοθετικοῦ ὠφέλειας καὶ διὰ συλλογισμῶν καὶ ἐπιχειρημάτων αὐθαιρέτων, ὡς τὰ πολλά, ἐπάγονται τὴν ἀπάντησιν ὅτις οὐδεμία ὑπάρχει ποιοῦνται δέ τινες καὶ τὴν τολμηρὰν διαβεβαίωσιν ὅτι βλάβης μᾶλλον ἢ ὠφελείας καθίσταται πρόξενον.¹⁶

¹³Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türk kimliği'nin oluşması : Neden ortak bir Kıbrıslı kimliği yok?* Işık Kitabevi, Lefkoşa, 1999, σελ. 93.

¹⁴Φίλιος Ζαννέτος, *Ιστορία της νήσου Κύπρου : Από της αγγλικής κατοχής μέχρι σήμερα*, τ. Β', Εκδόσεις Φιλοκαλία, Λάρνακα, 1911, σελ. 431.

¹⁵Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 27 Φεβρουαρίου 1885.

¹⁶Εφημερίδα *ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ*, «Η ΑΠΟ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΩΦΕΛΕΙΑ», 4 Φεβρουαρίου 1900.

[...] Κατὰ τὸ 1891 προκηρύχθησαν ἐν Κύπρῳ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ κατὰ τὰς ὁποίας ἐξέθεσε μεταξὺ ἄλλων ὑποψηφιότητα καὶ ὁ Ἄγγλος διοικητὴς Ἀμμοχώστου λοχαγὸς Ἄρθουρ Γιάγκ διὰ τὴν ἀντιπροσωπεύει ὡς βουλευτὴς τοῦ διαμερίσματος Λάρνακος - Ἀμμοχώστου ἐντὸς τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου τὸν ἐλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς Κύπρου! Διότι κατὰ τὸ περιλάλητον σύνταγμα τῆς 30ης Νοεμβρίου τοῦ 1882 ἐδικαιούτο πᾶς Ἄγγλος, Ἀρμένιος, Καθολικὸς ἢ Μαρωνίτης νὰ ἐκθέσῃ ὑποψηφιότητα δυνάμει τοῦ ὅρου μὴ μωαμεθανός, ἐπειδὴ τὸ ὄνομα Ἑλλήν δὲν ἀνεφέρετο ρητῶς εἰς τὸ σύνταγμα.¹⁷

1903 : Αντιφώνηση

[...]7 Mayıs 1903’ teki meclisin açılış toplantısına Derviş Paşa katılmayınca, Rum üyeler, Yüksek Komiser’ in açılış konuşmasına verilecek yanıt metnine, ENOSIS istemini koymayı başarırlar. Bunun üzerine diğer iki Türk üye Hacı Hafız Ziyai Efendi ile Ahmet Ratib Bey, karar suretine bir muhalefet şerhi ekleyerek, müslüman ahalinin de Türkiye’ ye geri verilmek istediğini yazdırmak isterler.

[...] Επειδὴ ὁ Derviş Paşa δὲν παρευρέθηκε στὴν ἐναρκτήρια συνεδρίαση τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου στὶς 7 Μαΐου 1903, στὴν ἀντιφώνηση τέθηκε τὸ ἐνωτικὸ ζήτημα ἀπὸ τὰ ἐλληνικά μέλη. Στὴ συνέχεια, τὰ ἄλλα δύο τουρκικά μέλη, ὁ Hacı Hafız Ziyai Efendi καὶ ὁ Ahmer Ratib Bey ἐξεδήλωσαν τὴν ἀντίθεση τους καὶ ζήτησαν νὰ καταγραφεῖ στα πρακτικά ὅτι ὁ μουσουλμανικὸς λαὸς ἐπιθυμεῖ νὰ δοθεῖ πίσω ἡ Κύπρος στὴν Τουρκία.¹⁸

Churchill & Υπόμνημα 1907

[...] Ἐπὶ τούτῳ εἰσηγούμεθα ὅπως

1) ὅπως τὸ Νομοθ. Συμβούλιον ἀπαρτίζεται ἐφεξῆς ἀποκλειστικῶς ἐξ αἰρετῶν μελῶν κατὰ λόγον τοῦ πληθυσμοῦ τῶν δύο ἐπικρατουσῶν φυλῶν ἐν τῇ νήσῳ, τῆς κυβερνήσεως ἀντιπροσωπευομένης ἐν αὐτῷ διὰ τῶν μελῶν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου (ἤτοι Ἀρχιγραμματέως, Δικηγόρου τοῦ Στέμματος καὶ Ἀρχιλογιστοῦ) καὶ τούτων ἄνευ ψήφου.¹⁹

¹⁷Περιοδικό *ΚΑΙΡΟΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Παλιὰς ἐκλογές στὴν Κύπρο ...», αρ. 96, 12 Αυγούστου 1960.

¹⁸Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türklerin tarihi*, 3. Kitap, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1995, σελ. 44.

¹⁹Αντιπρόσωποι : Κιτίου Κύριλλος, Αντώνιος Θεοδότου, Θεοφάνης Θεοδότου, Ευάγγελος Χατζηϊωάννου, Μιχαήλ Νικολαΐδης, Λούης Ε. Λουίζου, Ιωάννης Κυριακίδης, Χριστόδουλος Σώζος, Σπύρος Αραούζος. Βλ. Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝΤΙΜΟΤΑΤΟΝ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΝ Κ^{ΟΝ} ΟΥ. ΤΣΕΡΤΣΙΛΛ», 29 Σεπτεμβρίου 1907.

Απρίλιος 1912 : Οι παραιτήσεις

[...] Πιστοὶ εἰς τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐντολὴν, ἐζητήσαμεν διὰ δύο πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα ἐγγράφων πρὸ παντὸς ταῦτα :

α') Νὰ διορθωθῇ ἡ πλημμέλεια τοῦ Πολιτεύματος οὕτως, ὥστε ὁ Λαὸς νὰ μετέχῃ κατὰ τὸ προσήκον τῆς διοικήσεως τῶν ἑαυτοῦ ὑποθέσεων.

β') Ἡ ἀντιπροσωπία αὐτοῦ ἐν τῷ Νομοθετικῷ Συμβουλίῳ νὰ εἶναι κατ' ἀναλογίαν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν δύο ἐν τῷ τόπῳ στοιχείων.

γ') Οἱ φόροι τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ νὰ δαπανῶνται μόνον ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ.

δ') Τὰ περισσεύματα τῆς διαχειρίσεως τῆς Κύπρου ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν Κύπρον, ἀπαραίτητον ἔχουσιν ἀνάγκην αὐτῶν.

[...]Ἐπειδὴ τὰ δίκαια ταῦτα αἰτήματα τῶν τεσσάρων πέμπτων τοῦ Λαοῦ τῆς Νήσου οὐχὶ μόνον προσοχῆς δὲν ἤξιώθησαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τρόπου, περιφρόνησιν πρὸς τὸν Λαὸν μαρτυροῦντος, ἀπερρίφθησαν,[...]

Διὰ Ταῦτα,

θωροῦντες, ὅτι δὲν εἶναι ἡμῖν ἐπιτετραμμένον νὰ ἐξακολουθήσωμεν μετέχοντες πολιτειακῆς καταστάσεως καταστρεπτικῆς διὰ τὴν ἡμετέραν Πατρίδα, διαμαρτυρόμεθα, καταθέτομεν τὴν ἐντολὴν ἡμῶν καὶ ἀποχωροῦμεν, ἐπαφίνοντες ἀκεραίαν τὴν εὐθύνην εἰς τὴν Κυβέρνησιν.

Ἐν Λευκωσίᾳ, τῇ 4)17 Ἀπριλ. 1912.

Οἱ Ἕλληνες ἀντιπρόσωποι τοῦ Κυπρ. Λαοῦ ἐν τῷ Νομοθετικῷ Συμβουλίῳ.

Π. Κωνσταντινίδης Θ. Θεοδότου

Α. Λιασίδης Ι. Οἰκονομίδης

Λ. Εὐάγγ. Λουῖζος Ε. Χατζηϊωάννου

Ι. Κυριακίδης Νικ. Κ. Λανίτης

Ε. Ν. Ζήνων²⁰

Το Νομοθετικό Συμβούλιο στα χρόνια του Εθνικού Διχασμού 1915-1917

[...] Ἐκ τῶν ἐννέα παλαιῶν πολιτευτῶν ἐπανερχονται εἰς τὸ Νομοθετικὸν μόνον τέσσαρες ἀπέναντι πέντε νέων εἰσερχομένων εἰς αὐτὸ καὶ ἐκ τῶν ὁποίων μόνον εἷς διετέλεσεν ἐπὶ βραχὺ ἄλλοτε βουλευτής. Τὸ Νομοθετικὸν ἔχασε τοὺς παλαιμάχους αὐτοῦ Πασχάλην Κωνσταντινίδην καὶ Ἰωάννην Κυριακίδην, ἐναπομείναντος μόνου τοῦ Θ. Θεοδότου.[...] ²¹

²⁰Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ», 7)20 Ἀπριλίου 1912.

²¹Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΑΙ ΔΥΟ ΕΚΛΟΓΑΙ», 8)21 Οκτωβρίου 1916.

[...] 1916'da, Yasama Meclisi seçimleri yapılır. Lefkoşa/Girne Bölgesi'nden, Musa İrfan rakipsiz olarak, yeniden seçilir. Larnaka/ Mağusa Bölgesi'nden, Mustafa Hami Bey meclise girer. Limasol / Baf Bölgesi'nden ise, Dr. Eyyüp, Jöntürk olmakla beraber, Rumlarla iyi geçindiği iddiası ile seçimi yitirir ve onun yerine de sonradan müftü de olarak olan Ahmet Sait Efendi seçilir. Bu tarihten itibaren artık Dr. Eyyüb' ü Evkafçılar arasında görüyoruz. Anlaşılan, seçimi yitirince parti değiştirmiş.

[...] Το 1916, διεξήχθησαν οι εκλογές για το Νομοθετικό Συμβούλιο. Από την εκλογική περιφέρεια Λευκωσίας / Κερύνειας επανεκλέχθηκε ο Musa İrfan χωρίς ανθυποψήφιο. Από την εκλογική περιφέρεια Λάρνακας / Αμμοχώστου εισήλθε στο κοινοβούλιο ο Mustafa Hami Bey. Από την εκλογική περιφέρεια Λεμεσού / Πάφου ο υποστηρικτής των Νεοτούρκων Dr. Eyyüp έχασε τις εκλογές και αντί αυτού, εξελέγη ο Ahmet Sait Efendi. Μετά τις εκλογές ο Dr. Eyyüp άλλαξε πολιτική παράταξη και τάχθηκε υπέρ των φιλοκυβερνητικών.²²

Οι παραιτήσεις και η νέα σύνθεση του Νομοθετικού Συμβουλίου το 1923

[...] Η ούτως κληθεΐσα Β' Έθνοσυνέλευσις τῆς Κύπρου τῆς 10ης Ὀκτωβρίου 1921 κατόπιν μακρῶν συζητήσεων ἀπεφάσισε νὰ ἀπόσχη τῶν νέων Βουλευτικῶν ἐκλογῶν, ἱδρυσε τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον καὶ διὰ τοῦ ἀκολουθοῦ περιφήμου ψηφίσματος ἐκήρυξε τὴν πολιτικὴν τῆς ἀποχῆς.²³

[...] Τηλεγράφημα ἐκ Λευκωσίας ἀναγγέλλει ὅτι κατὰ τὰς προκηρυχθείσας ἐκ νέου ἐκλογὰς τὴν 28ην Νοεμβρίου ἔθεσαν πάλιν ὑποψηφιότητα καὶ ἀνεκηρύχθησαν βουλευταὶ οἱ δύο ἱερωμένοι Μαρωνῖται [...] οὐδεὶς Ἑλλῆν ὑπέβαλεν ὑποψηφιότητα συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.²⁴

[...] Προχθὲς Τρίτην εἰς τὰς 2.30 μ.μ. ἤνοιξε τὰς πύλας τοῦ τὸ νομοθετικὸν συμβούλιον. Ἡ ἑναρξίς τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐγένετο μετὰ πάσης ἐπισημότητος. Κατὰ τὴν ἄφιξιν τῆς Α. Ε. τοῦ Μ. Ἀρμοστοῦ ἡ ἀστυνομικὴ φιλαρμονικὴ ἀνέκρουσε τὸν ἀγγλικὸν ὕμνον, ἀστυνομικὸν δὲ σῶμα ἀπέδωκε τιμὰς. Ἐντὸς τῆς αἰθούσης τοῦ συμβουλίου εἰσελθόντες παρεκάθισαν τὰ ἐπίσημα μέλη, εἰς τὰς πρώτας δὲ θέσεις τῶν αἰρετῶν μελῶν οἱ δύο Μαρωνῖται βουλευταὶ καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ νεωστὶ ἐκλεγέντες κ.κ. χ' Εὐτύχιος χ' Προκόπη ὡς βουλευτὴς Λευκωσίας - Κερύνειας, Ἡλίας Α. Ἡλιάδης, Λάμπρος Χριστοδούλου καὶ χ' Στυλῆς Γεωργίου ὡς βουλευταὶ Λεμεσοῦ - Πάφου, Ὀδυσσεὺς Εὐρυβιάδης, Μιχ. Τιγγιρίδης καὶ Ι. Φωτιάδης ὡς βουλευταὶ Λάρνακος - Αμμοχώστου, μετ' αὐτοὺς δὲ τὰ τρία ὀθωμανικὰ μέλη.²⁵

²²Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türklerin tarihi*, 3. Kitap, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1995, σελ. 53.

²³Εφημερίδα *ΧΡΟΝΟΣ*, «ΤΑ 50 ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ», 1 Ιουνίου 1928.

²⁴Εφημερίδα *Πάφος*, «ΜΑΡΩΝΙΤΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ ΚΥΠΡΟΥ», 18)21 Νοεμβρίου 1921.

²⁵Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΤΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ», 5) 18 Ιανουαρίου 1923.

[...] Ὁ βουλευτὴς Λάρνακος - Ἀμμοχώστου κ. Ὁδ. Εὐρυβιάδης ὑπέβαλε τῇ παρελθούσῃ Πέμπτῃ τὴν παραίτησίν του πρὸς τὸν Μ. Ἀρμοστήν ὡς μέλος τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου,²⁶

Ο θάνατος του Musa İrfan Bey, οι Βουλευτικές Εκλογές του 1925 & Ο Mehmed Munir ως αντικαταστάτης του İrfan στο Evkaf και το Νομοθετικό Συμβούλιο

[...]1925 yazı içerisinde Evkaf Murahhası Musa İrfan Bey hava tebdili etmek üzere gitmiş olduğu Trodos'ta vefat etmiş[....]Hiç şüphe yok ki İrfan Bey "Hükümetçi-Evkafçı" siyasetinin kurucusu ve daima destekçisi olduğu bakımından topluma karşı büyük bir hata işlemiştir diyebiliriz. 23 yıl süren Evkaf Murahhaslığı ve 15 yıl süren mebusluğu süresince göstermiş olduğu "hükümetçilik siyaseti" olmamış olsa idi Evkaf ve sair haklarımız çok daha erken elde edilmiş olacaktı.

[...]Το καλοκαίρι του 1925 ο εκπρόσωπος του Evkaf Musa İrfan Bey απεβίωσε, ενώ παραθέριζε στην περιοχή του Τροόδους [...]Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο İrfan Bey έχει διαπράξει ένα μεγάλο λάθος εναντίον της κοινότητας, επειδή υπήρξε ο εμπνευστής και υποστηρικτής της πολιτικής της πλήρους ταύτισης με την αποικιακή κυβέρνηση. Εάν δεν είχε ακολουθηθεί η φιλοκυβερνητική πολιτική του κατά τη διάρκεια της εικοσιτριάχρονης θητείας του ως εκπροσώπου του Evkaf και της δεκαπενταετούς βουλευτικής του θητείας, το Evkaf και τα υπόλοιπα δικαιώματά μας θα είχαν αποκτηθεί πολύ νωρίτερα.²⁷

[....] Ἐνῶ ἐκ τῶν ἑξ ὑποψηφίων παλαιῶν Ἑλλήνων Βουλευτῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν Μέλη τῆς εἰς Λονδῖνον μεταβάσης Πρεσβείας καὶ ἐτάχθησαν μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῆς Πολιτικῆς Ὀργανώσεως, δὲν ἐπέπλευσε παρὰ μόνον εἷς, ἐξ ἄλλου κατίσχυσεν εἷς ἑπταδικὸς, ἥτοι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι, παρασπονδήσαντες καὶ προσδεθέντες εἰς τὸ κυβερνητικὸν ἄρμα, ἀπεκηρύχθησαν καὶ ἀπεσχίσθησαν τοῦ ἐθνικοῦ σώματος. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ σύνολον τῆς νέας Ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπίας ἀποτελεῖ μωσαϊκὸν ἀντιθέσεων καὶ ἀνομοιοτήτων,-ἐνωτικῶν καὶ αὐτονομιακῶν, ἐργατικῶν καὶ ἀγροτικῶν, κεφαλαιοκρατικῶν καὶ κοινωνιστῶν,[...]²⁸

²⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ ΚΟΥ ΕΥΡΥΒΙΑΔΟΥ», 19 Απριλίου 1924.

²⁷Harid Fedai & Mustafa Haşim Altan (επιμ.), *Fadıl Niyazi Korkut : hatıralar*, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa, 2000, σσ. 31, 33.

²⁸Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΕΠΙ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ», 24 Οκτωβρίου 1925.

Θ. Θεοδότου

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ

[...] τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον ἐπροτίμησε νὰ μὴ ἐκφέρῃ οἰανδήποτε γνώμην ἐπὶ τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν [...] Γνωρίζετε δὲ ἤδη τὸ λυπηρὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἀπεγνωσμένης αὐτῆς πάλης, τὴν ὁποίαν διεξηγάγομεν μετὰ τοῦ φιλοπάτριδος λαοῦ τῆς Ὀρεινῆς ἐναντίον τῶν συνησπισμένων κυβερνητικῶν δυνάμεων, αἵτινες κατῆλθον εἰς τὴν πολιτικὴν κονίστραν ἄνευ προσχημάτων. Ἦττήθημεν ὑστερήσαντες τοῦ ἀντιπάλου κατὰ 29 μόνον ψήφους!²⁹

[...] 8-13 Ekim 1925 günleri arasında, Yasama Meclisi seçimleri yapıldı. [...]Yeni seçilen Türk üyeler, eski minval üzere yine Evkafçılar' dı. [...]Musa İrfan' ın ölümü üzerine Evkaf Murahashlığına getirilmiş İrfan' ın halefi : Celalettin onun bir akrabası Dr. Eyyüp ise eski bir jöntürk olmakla beraber, bir önceki seçimdeki gönül kırıklığından dolayı artık bir Evkafçı idi.

Οι εκλογές για το Νομοθετικό Συμβούλιο πραγματοποιήθηκαν από τις 8 έως τις 13 Οκτωβρίου 1925. [...] Τα νεοεκλεγμένα Τούρκικα μέλη ήταν πάλι από την παραδοσιακή φιλοκυβερνητική παράταξη. [...]Μετά το θάνατο του Musa İrfan, ο διάδοχος του, ο Μ. Münir, συγγενής του Celalettin, διορίστηκε ως εκπρόσωπος του Evkaf. Ο Eyyüp, από την άλλη πλευρά, ήταν πρώην Νεότουρκος, αλλά λόγω της απογοήτευσής του στις προηγούμενες εκλογές μετακινήθηκε στην παράταξη των φιλοκυβερνητικών.³⁰

Οι Βουλευτικές Εκλογές του 1930

[...] Ὅσο γιὰ τίς ἐκλογές ὁ ἴδιος ὁ Κύρου ψάχνοντας νὰ βρεῖ τό βαθύτερο νόημα τῆς ψήφου τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ ὅπως αὐτός τό ἀντιλήφθηκε σέ ἔγγραφο πού παραθέτω αὐτοῦσιο ἐδῶ μέ ἡμερομηνία 17 Ὀκτωβρίου 1930 τονίζει τόν ἀρνητικό χαρακτήρα τῆς ψήφου - ἀποδοκιμασία τῆς ἀγγλικῆς κακοδιοίκησης -καί ἐπίσης τή μετάθεση τοῦ βάρους τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος στόν οἰκονομικό παράγοντα [...] Χαρακτηριστικὴν τούτου ἀπόδειξιν ἀποτελεῖ, πλὴν τῶν ἄλλων, καί τό γεγονός ὅτι καί οἱ Τοῦρκοι ψηφοφόροι ἐψήφισαν διὰ πρώτην φοράν τοὺς ἀντικυβερνητικούς ὑποψηφίους, ἀποτυχόντος παταγωδῶς ἐν Λευκωσίᾳ τοῦ ἐμπίστου συμβούλου τῆς Κυβερνήσεως καί προέδρου, τοῦ Ἐβκάφ Μουνήρ βέη. Οἱ νέοι οὗτοι Τοῦρκοι βουλευταὶ εἶναι Κεμαλικοὶ λαμβάνοντες ὁδηγίας ἐξ Ἀγκύρας, ἐξεδήλωσαν δέ προεκλογικῶς τὴν πρόθεσιν τῶν ὅπως συνεργασθῶσιν μετὰ τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν συναδέλφων πρὸς τό καλόν τῆς Κύπρου.³¹

²⁹Εφημερίδα *Νέον ἔθνος*, «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ», 17 Οκτωβρίου 1925.

³⁰ Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türklerin tarihi*, 3. Kitap, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1995, σελ. 75.

[...] Σύμφωνα με τον Κυβερνήτη Storrs, ο Mehmet Münir επιθυμούσε διακαώς να γίνει ο εθνάρχης των μουσουλμάνων, αφού κατείχε έντεκα επίσημες θέσεις.

[...] Vali Storrs' a göre "en yetenekli Kıbrıslı" yerli muhaliflerine göreyse "Muslûman ETNARH' ı olmaya hevesli" Münir Bey ayrı ayrı tam onbir resmi görevle mücehhezdir.

Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türklerin tarihi*, 3. Kitap, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1995, σελ. 80.

³¹Γιάννης Π. Πικρός, *Ο Βενιζέλος και το κυπριακό*, Φιλippότη, Αθήνα, 1980, σσ. 86-87.

[...]Αί βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ ἔληξαν, ἀποτελεσθείσης τῆς ἐλληνικῆς ἀντιπροσωπείας ἐκ τῶν ἑξῆς :

Μητροπολίτου Κιτίου, Στ. Σταυρινάκη, Θ. Θεοδότου, Α. Τριανταφυλλίδου, Μ. Α. Σιακαλλῆ, Κ. Π. Ρωσσίδου, Γ. Π. Ἀραδιππιώτου, Ν. Κλ. Λανίτου, Φ. Ι. Κυριακίδου, Χρ. Γαλατοπούλου, Χ. Νικολαΐδου καὶ Δ. Σεβέρη. Ἡ Ὄθωμανικὴ ἀντιπροσωπεία ἀπετελέσθη ἐκ τῶν Μεχμέτ Μισιρλιζατέ, Μεχμέτ Ζεκὴ Κουσέλη καὶ Ἐγιούπ Μουσᾶ Ἐφ.³²

[...]Münir Bey'e karşı Kemalistlerin adayı olarak Necati Bey'i desteklemişti. Yerel konularda bazen Rum Meclis üyeleriyle birlikte oy kullanan Necati Bey' in diğer milliyetçi çabaları Kavarin Meclisi'ndeki dengeleri bozmuştu.

[...]Εἶχαν υποστηρίξει τον Necati Bey ως υποψήφιο των Κεμαλιστῶν ἐναντίον του Münir Bey. Οι ἄλλες ἐθνικιστικὲς προσπάθειες του Necati Bey, ο οποίος μερικὲς φορές για τοπικά ζητήματα ψήφιζε μαζί με τους Ἑλλήνες βουλευτές, εἶχαν ἀναστατώσει τις ἰσορροπίες στο Νομοθετικό Συμβούλιο.³³

[...]Μεγάλη δυσἀρέσκεια ἐπίσης ἐπικρατεῖ μεταξύ τῶν Τούρκων ἐθνικιστῶν διότι ὁ Μουνήρβης μολονότι ἀποτυχῶν ὡς βουλευτὴς διωρίσθη καὶ παλιν μέλος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ.³⁴

[...] Seçimlerden sonra, Dr. Eyyüp konsolosun seçimlere karıştığından şikayetçi olurken, vali de raporunda "Asaf' ın adamı Necati, seçimi kazandı" diye yazmaktaydı.

Bunun ardından, vali adamını İcraat Meclisi' ne atar ve ona Sir ünvanı verilmesini sağlar. Mehmet Münir, artık bir "İngiliz Soylusu" dur : Sir Münir.....

[...] Μετά τις ἐκλογές, ὁ Δρ. Eyyüp παραπονέθηκε ὅτι ὁ πρόξενος τῆς Τουρκίας Asaf εἶχε ἐνεργὸ ἐμπλοκὴ στις ἐκλογές. Ὁ κυβερνήτης ἐγράψε στην ἐκθεσὴ του ὅτι "ὁ Necati, ὁ ἀντρας του Asaf, κέρδισε τις ἐκλογές".

Μετά ἀπὸ αὐτό, ὁ κυβερνήτης διορίζει τον ἀντρα στο Ἐκτελεστικό Συμβούλιο καὶ του δίνει τον τίτλο του Sir. Ὁ Mehmet Münir εἶναι τώρα " Ἀγγλὸς Εὐγενής ": Sir Münir ³⁵

³²Εφημερίδα *NEON ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 21 Οκτωβρίου 1930.

³³Ahmet An, *Kıbrıs Türk kültürü üzerine yazılar*, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1999, σελ. 240.

³⁴Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΣΜΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ», 7 Νοεμβρίου 1930.

³⁵Beratlı Nazım, *Kıbrıslı Türk kimliği'nin oluşması : Neden ortak bir Kıbrıslı kimliği yok?* Işık Kitabevi, Lefkoşa, 1999, σελ. 130.

Ὁ τίτλος του Σερ καὶ στον Münir Bey το 1947. Βλ. Mustafa Haşım Altan, *Belgelerle Kıbrıs Türk vakıflar tarihi:1571-1974*, τόμος 2, Kıbrıs Vakıflar İdaresi, 1986, σελ. 684.

Η κατάργηση - 13^η Νοεμβρίου 1931

[...] Από τῶν Διοικητηρίων τῆς Νήσου ἀνεγνώσθησαν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν, ὥραν 11ην π.μ., τὰ Βασιρικὰ Γράμματα, τὰ ὅποια ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ Ἐπισήμῳ Ἐφημερίδι τῆς 16ης Νοεμβρίου 1931.

Κατὰ τὰς ἐν αὐτοῖς διατάξεις τὸ ἐν Κύπρῳ Νομοθετικὸν Συμβούλιον καταργεῖται.

Δίδεται δὲ καὶ χορηγεῖται εἰς τὸν Κυβερνήτην πλήρης δύναμις καὶ ἐξουσία, ὅπως νομοθετῇ διὰ τὴν καλὴν διακυβέρνησιν τῆς Ἀποικίας.³⁶

[...] ἐγκαθίδρυσε Συμβουλευτικὸν Σῶμα (Advisory Council), τὸ ὅποιον θ' ἀποτελεῖται ἐκ τῶν Μελῶν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου ὁμοῦ μετ' ἄλλων Μελῶν ἐκλεγομένων ἐκ τῆς ἀνεπισήμου Κοινότητος.

Οἱ ἀκόλουθοι δὲ Κύριοι ἔχουσι διορισθῇ Μέλη τοῦ Συμβουλευτικοῦ Σώματος : Μιχαλάκης Ι. Λουϊζίδης ἐξ Ἀμμοχώστου, Νεόφυτος Νικολαΐδης ἐκ Πάφου, Παῦλος Παυλίδης ἐκ Λεμεσοῦ καὶ Ἀντώνιος Τριανταφυλλίδης ἐκ Λευκωσίας.

Τὸ Συμβούλιον ὡσαύτως θὰ περιλαμβάνῃ ἐν Μέλους τῆς Μωαμεθανικῆς Κοινότητος,³⁷

[...] Ἡ Α. Ε. ὁ Κυβερνήτης διώρισε Μέλος τοῦ Συμβουλευτικοῦ Σώματος τὸν Μεχμέτ Ζεκκά Βέην, ἐξ Ἀμμοχώστου.³⁸

[...] Οδυνηρὰ καὶ ἀπαισία διέδραμε κατὰ τὴν πρωΐαν τοῦ παρελθόντος Σαββάτου ἡ εἶδησις ὅτι, παρὰ τὴν ἐντελεχῇ καὶ πεφωτισμένην ἐπέμβασιν τῆς ἐπιστήμης, δὲν ὑπῆρξε δυνατὴ ἡ ἐκ τῆς κατ' αὐτοῦ γενομένης δολοφονικῆς ἐπιθέσεως διάσωσις τοῦ ἐξαιρετικῆς φήμης καὶ ἐκτιμήσεως ἀπολαύοντος διαπρεπεστάτου δικηγόρου, ἐμβριθοῦς πολιτικοῦ, Μέλους τοῦ ἀρτισυστάτου Συμβουλευτικοῦ Σώματος, καὶ ἐπιλέκτου τῆς Κύπρου πολίτου Ἀντωνάκη Μ. Τριανταφυλλίδου[...]³⁹

[...] Εἰς τὸν κ. Π. Κακογιάννην, Μέλος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου ἀπενεμήθη ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τὸ παράσημον τοῦ Ἰππότου (Knight Bachelor), τὸ ὅποιον συνεπάγεται τὸν τίτλον τοῦ Σέρ.⁴⁰

³⁶Εφημερίδα *Νέον Ἐθνος*, «ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ», 21 Νοεμβρίου 1931.

³⁷Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ», 4 Νοεμβρίου 1933.

³⁸Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 11 Νοεμβρίου 1933.

³⁹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΑΝΤΩΝΑΚΗΣ Μ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ», 20 Ιανουαρίου 1934.

⁴⁰Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΜΙΚΡΑ», 27 Ιουνίου 1936.

II. Ο εναρκτήριος λόγος του Αρμοστή, η σημασία της αντιφώνησης & αναφορές και υπομνήματα των Ελλήνων βουλευτών**Ο εναρκτήριος λόγος & η αντιφώνηση**

[...] Τῇ 19)3 Μαρτίου, περὶ ὥραν 3 μ.μ. ἐκηρύχθη ὑπὸ τοῦ τέως Ἀρμοστοῦ Σέρ Βίδδωλο ἡ ἐναρξὶς τῶν ἐργασιῶν τῆς 4 συνόδου τοῦ παρ' ἡμῖν Νομοθ. Συμβουλίου. Ὁ ἐναρκτήριος λόγος τοῦ Μ. Ἀρμοστοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς :

[...] Τὸ παρελθὸν ἔτος ὑπῆρξεν ἐν Κύπρῳ μετρίως εὐδαιμον, ἀσμένως δ' ἔμαθον ὅτι τὰ γεωργικὰ προϊόντα εὗρον τιμὰς ὑψηλὰς.

Κύριοι, ὁ προϋπολογισμὸς τῶν ἐξόδων τοῦ ἐπερχομένου ἔτους τεθῆσεται ἐνώπιον ὑμῶν. Ἐτυχεν ἤδη τῆς ἐπιδοκιμασίας τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος.

Ἐκ τῶν μέτρων, ἅτινα τεθήσονται ἐνώπιον ὑμῶν πρὸς ἐξέτασιν, πολλὰ τυγχάνοντα τεχνικοῦ οὕτωςι χαρακτῆρος, ἀποβλέπουσιν εἰς τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν Δικαστηρίων.

[...] Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἐναρκτηρίου λόγου, ὁ Μ. Ἀρμοστής ἀπῆλθεν τοῦ Συμβουλίου, τοῦτο δὲ προέβη εἰς ἐκλογὴν ἐξαμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἐκ δύο ἐπισήμων μελῶν, (τῶν κ.κ. Κόλλυερ καὶ Χαΐδεσταμ.) καὶ 4 αἵρετῶν μελῶν (τῆς Α. Π. Ἀγ. Κιτίου καὶ τῶν κ.κ. Σωκρ. Ν. Φραγκοῦδη, Πασχάλη Κωνσταντινίδου καὶ Ρασίτ -ἐφένδη), ἧτις ἐπιτροπὴ συνελθοῦσα συνέταξεν ἀγγλιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ σχέδιον ἀπαντήσεως εἰς τὸν λόγον τοῦ προέδρου. Τῇ ἐπαύριον, Πέμπτη, συνελθὼν τὸ Συμβούλιον περὶ ὥραν 2 μ.μ. παρεδέξατο παμψηφεὶ τὸ γενόμενον σχέδιον ἀπαντήσεως, ἧτις μετ' ὀλίγον ἀφικομένου τοῦ Ἀρμοστοῦ εἰς τὸ Συμβούλιον προσεφωνήθη αὐτῷ, ἔχουσα οὕτω·

[...] Ἐν τέλει θεωροῦμεν ἐπιβαλλόμενον ἡμῖν καθῆκον νὰ ἐπαναλάβωμεν πρὸς τὴν ὑμ. Ἐξοχότητα καὶ τὴν Σεβ. Κυβέρνησιν τὴν Α. Μ. τὴν ὁμόφωνον εὐχὴν ἀπάντων τῶν κατοίκων τῆς Νήσου ὅπως δι' οἰουδήποτε τρόπου ἐλαττωθῇ ὁ ὑπέρογκος φόρος ὁ τελούμενος πρὸς τὴν Ὑψ. Πύλιν, ὅστις ἐφ' ὅσον θὰ τελεῖται ἀκέραιος θέλει ἐξαντλεῖ τὰς ζωτικὰς δυνάμεις τοῦ τόπου.⁴¹

Επερωτήσεις, υπομνήματα, αναφορές βουλευτών

[...] Τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα ἐδόθη ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐπερώτησιν τοῦ κυρ. Ζήνωνος περὶ τοῦ τελουμένου φόρου εἰς τὴν Τουρκίαν. Ἄπαντα τὰ κυβερνητικὰ μέλη συνεφώνησαν εἰς τοῦτο, ὁ δὲ Πρόεδρος διεβεβαίωσε τὸ Συμβούλιον ὅτι θὰ διαβιβάσῃ τὴν εὐχὴν ταύτην εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἀνάσσης μετὰ συστάσεων, καὶ ὅτι ἐλπίζει νὰ ἐξεύρῃ Αὕτη τὰ μέσα πρὸς ἀνακούφισιν τῆς νήσου ἀπὸ τοῦ ἀφορήτου φόρου. - Συζητουμένου τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα τοῦ προϋπολογισμοῦ ὁ Ἀρμοστής ἠπείλησε τὸ Συμβούλιον ὅτι ἐάν ἐμμείνωσιν εἰς τὰς γενομένας ἐλαττώσεις τῶν μισθοδοσιῶν τῶν ὑπαλλήλων θ' ἀναγκασθῇ νὰ ἀναβάλῃ τὸ Συμβούλιον.⁴²

⁴¹Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛ. ΚΥΠΡΟΥ», 1/13 Μαρτίου 1886.

⁴²Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ», 27 Φεβρουαρίου 1885.

Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, 2/14 Μαρτίου 1885.

[...] Ὡς ἀντάλλαγμα γιὰ τὴν κατοχὴ καὶ τὴν επικαρπία τῆς νήσου, ἡ Βρετανία ἦταν υποχρεωμένη νὰ καταβάλλει στὸν Σουλτάνο τὸ ετήσιο πλεόνασμα ἀπὸ τὴ διακυβέρνηση τῆς Κύπρου. [...] Τελικὰ, τὸ ποσό ἀνῆλθε συνολικὰ στὶς 92. 799 λίρες, 11 σελίνια καὶ 3 πένες καὶ ἀποκλήθηκε φόρος υποτελείας, τόσο ἀπὸ τοὺς Κυπρίους ὅσο καὶ ἀπὸ Βρετανούς πολίτευτές καὶ τὶς ἀποικιακές διοικήσεις τοῦ νησιοῦ. Τὸ ποσό αὐτὸ συνιστοῦσε τὸ μισό

[...] Μία μόνη φωνή, ἐν εἵδει ὑποκόφου γογγυσμοῦ, ἤχησε ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ Βουλευτηρίου κατὰ τὴν περυσινὴν βουλευτικὴν σύνοδον· ἀλλ' ἡ φωνὴ αὕτη φαίνεται ὅτι δὲν ἔκρουσεν ἰσχυρῶς τὸν ἀέρα, ὅπως καταντήση εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον· διὸ ἐδέξησε νὰ ἐπαναληφθῇ καὶ ἐφέτος ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ. Δὲν τρέφομεν τὴν ἐλπίδα ὅτι τὰ ἐναντία ρεύματα θὰ ἀφήσωσιν αὐτὴν νὰ προβῇ πέραν τῶν θυρῶν τοῦ βουλευτηρίου.⁴³

[...] Ἐπὶ πλέον ὁ Ἀρμοστής ἐδήλωσε πέρυσι ὅτι διὰ τῆς ἐπεμβάσεώς του παρὰ τῇ Αὐτοκρατορικῇ Κυβερνήσει χαρίζεται πλέον τοῦ ἡμίσεως τοῦ φόρου, ἥτοι 50.000 λίραι. Καὶ μᾶς ἐδίδετο τοιουτοτρόπως μία ἀπόδειξις ἀσάλευτος, ὅτι ἀναγνωρίζεται τὸ δίκαιόν μας, ὅτι μπορούμεν νὰ τὸ διεκδικήσωμεν ἐπιτυχῶς ὅλον
Καὶ σήμερον διὰ πρώτην φορὰν βλέπομεν τὸ κονδύλι τοῦ φόρου τῆς ὑποτελείας ἀναγραφόμενον εἰς τὴν στήλην τῶν λοιπῶν δαπανῶν μας.⁴⁴

[...] Μεῖζονος σημασίας καὶ γενικωτέρου συμφέροντος δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπάρξωσιν ἀπὸ τὰ δύο ψηφίσματα τοῦ κ. Θ. Θεοδότου, περὶ τῆς εὐχῆς τῆς χώρας, ἵνα καὶ τὸ ὑπόλοιπον ἐκ 42 χιλ. λιρῶν ποσὸν τοῦ ἐκβιαστικοῦ φόρου ἐπιβαρύνῃ τοὺς δι' αὐτὸν ὑπευθύνους Ἀγγλους, ὡς καὶ περὶ τῆς κατ' ἀναλογίαν τοῦ νῦν πληθυσμοῦ ἀποστολῆς ἀντιπροσώπων εἰς τὸ Νομοθετικόν.⁴⁵

[...] Μέγα μέρος τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐξαιρεῖται τοῦ ἐλέγχου τοῦ Νομοθετικοῦ. Εἰς τὰ αἰρετὰ μέλη ἀπαγορεύεται ἡ εἰσαγωγὴ νομοσχεδίων θιγόντων οἰκονομικὰ ζητήματα. [...] Ἡ ἰδέα ἡμῶν εἶναι, ὅτι ἡ χώρα ὀφείλει νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν εὐρυσιν τῶν δικαιωμάτων τῆς αἰρετῆς ἀντιπροσωπίας ἐν τῷ Νομοθετικῷ, [...]⁴⁶

[...] Δὲν δύναμαι νὰ μὴ αἰσθανθῶ ἐκπληξιν τινὰ ἐπὶ τῇ εἰσηγήσει ὅπως πάντα τὰ Κυβερνητικὰ περισσεύματα καὶ τὰ ἀποθέματα δέον ν' ἀποσυρθῶσιν ἐκ καταθέσεων ἔξω τῆς Νήσου καὶ νὰ τοποθετηθῶσιν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῇ. Τὸ νὰ παραδεχθῇ τις τοιαύτην πορείαν φρονῶ ὅτι θὰ ἦτο ἀμβλυωπία, [...]⁴⁷

[...] Ὡς ἡ Α. Ε. ὁ Κυβερνήτης ἀνεκοίνωσε διὰ τοῦ ἐν ἄλλῳ μέρει τοῦ παρόντος φύλλου δημοσιευομένου λόγου του, τὸν ὁποῖον εἶπε κατὰ τὴν ἐν Λεμεσῷ συγκροτηθεῖσαν κατὰ τὴν μ. μ. τῆς παρελθούσης Τετάρτης ἑκτακτον συνεδρίαν τοῦ Νομοθ. Συμβουλίου, κατηγγέθη ἐπὶ τέλους ὁλοσχερῶς ὁ ὑποτελικὸς φόρος ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι ἡ Κύπρος θὰ συνεισφέρῃ ἐτησίως δέκα χιλ. λιρῶν διὰ τὴν Αὐτοκρατορικὴν ἄμυναν.⁴⁸

περίπου του προϋπολογισμοῦ της Κύπρου, ο οποίος ανερχόταν στις 180.000 λίρες. Βλ. Κύπρος Η. Γιωργαλλής, *Οι Βρετανοὶ στην Κύπρο : Φορολογία καὶ πολιτικὴ στην πρώτη περίοδο της Αγγλοκρατίας καὶ τὸ ζήτημα τοῦ "φόρου ὑποτελείας"*, Εκδόσεις Καστανιώτης, Αθήνα, 2016, σελ. 67.

⁴³Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, 22/3 Απριλίου 1886.

⁴⁴Εφημερίδα *Κύπριος*, «ΚΑΤΩ Ο ΦΟΡΟΣ !», 10 Φεβρουαρίου 1907.

⁴⁵Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΙΔΙΟΤΕΛΗΣ», 28)10 Ιουνίου 1911.

⁴⁶Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΙ ΕΚ ΤΟΥ Ν. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ», 20)2 Σεπτεμβρίου 1911.

⁴⁷Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ», 31)13 Ιανουαρίου 1912.

⁴⁸Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «Η ΚΑΤΑΡΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΤΕΛΙΚΟΥ ΦΟΡΟΥ», 3 Σεπτεμβρίου 1927.

III. Τα αιρετά μέλη**Ιεράρχες ως Μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου**

[...] Ότε υπήρχε τὸ Νομοθετικὸν Συμβούλιον (1882-1931) τέσσαρες κληρικοὶ ἐξελέγησαν βουλευταὶ εἰς τὰ τέσσερα ἐκλογικὰ διαμερίσματα τῆς νήσου καὶ μερικοὶ ἢ ὅλοι ἐξ αὐτῶν ἔδειξαν ἐξαιρετικὴν δρᾶσιν πρὸς προαγωγὴν τῶν γενικῶν ζητημάτων τοῦ τόπου. Εἶναι δὲ τοῦτοι ὁ Μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός, ὁ Μητροπολίτης Κιτίου Κύριλλος, ὁ Ἡγούμενος Κύκκου Γεράσιμος καὶ ὁ Μητροπολίτης Κιτίου Μυλωνᾶς.⁴⁹

[...] Τῇ 10 Μαΐου τοῦ 1883 ἐξεδόθησαν αἱ πρῶται ἐκλογικαὶ ἐγκύκλιοι, αἱ δ' ἐκλογαὶ τῶν αἵρετῶν μελῶν ἐγένοντο τῇ 13 Ἰουνίου (ἔ.ν.). Μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων καὶ εἰς δύο μάλιστα διαμερίσματα ἐπιτυχὼν ἦτο καὶ ὁ Κιτίου Κυπριανός. Ἡ ἀνάμιξις τοῦ Ἱεράρχου τούτου εἰς τὴν πολιτικὴν προκάλεσεν ἀντιρρήσεις καὶ ζωντὰς συζητήσεις μεταξὺ τῶν ἡμετέρων περὶ τοῦ ἂν ἤρμοζεν ἢ οὐ τὸ πολιτεύεσθαι τοῖς ὀρθοδόξοις κληρικοῖς, τοῦ νόμου ὅμως μὴ ἐξαιροῦντος τοὺς κληρικοὺς, ὁ Κυπριανὸς ἐτήρησε τὴν θέσιν του καὶ ἐξηκολούθησε πολιτευόμενος, γενόμενος ὑπόδειγμα καὶ ἄλλοις ἀνωτέροις ἡμῶν κληρικοῖς, ὡς ἡ περαιτέρω ἀφήγησις θὰ δείξη.⁵⁰

[...] Ὡς δίκαιον ἐθεωρήσαμεν καὶ θεωροῦμεν πάντοτε μόνος ἡ Α. Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος νὰ παρακάθεται αὐτοδικαίως ὡς μέλος ἐν τῷ Νομοθετικῷ Σώματι· ἀλλ' ἀφοῦ δὲν ἐσκέφθημεν περὶ τούτου ἐγκαίρως καὶ οὐδὲ λόγον ἐποιησάμεθα ἐν τοῖς ὑπομνήμασι, πιστεύομεν, ὅτι οὐδὲν θὰ ἐπιτύχωμεν μετὰ τὴν περὶ τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος δημοσίευσιν τοῦ διατάγματος τῆς Βασιλίσσης. Ταῦτα περὶ τοῦ κλήρου. Ἐὰν δέ τις παπᾶς, λησμονῶν τὴν Ἐκκλησιαστικὴν θέσιν του καὶ ὅποια καὶ ὅποσα καθήκοντα ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ ἐν τῷ κύκλῳ του, κατέλθῃ εἰς τὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα, ἔστω βέβαιος, ὅτι καὶ ὁ λαὸς, καὶ ὁ τύπος, θὰ ἀποδοκιμάσῃ τὴν διαγωγὴν του.⁵¹

[...] Ἡ ἀνδρική καὶ πεπαρησιασμένη πολιτικὴ τοῦ, Ἀγ. Κιτίου κατεκτήσατο τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν ὀθωμανῶν βουλευτῶν, οἵτινες ἐν τῷ προσόπῳ αὐτοῦ διέγνωσαν τὸν ἰσχυρὸν ὑπέρμαχον τῶν συμφερόντων τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος.⁵²

⁴⁹Περιοδικό *Κυπριακοὶ Καιροί*, «Τέσσαρες Κύπριοι κληρικοὶ βουλευταί», 16 Ἰουνίου 1961, σελ. 18.

⁵⁰Φίλιος Ζαννέτος, *Ἱστορία τῆς νήσου Κύπρου : Ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς μέχρι σήμερον*, τ. Β', Ἐκδόσεις Φιλοκαλία, Λάρνακα, 1911, σελ. 350.

⁵¹Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΠΕΡΙ ΕΚΛΟΓΩΝ», 26/7 Ἀπριλίου 1883.

⁵²Εφημερίδα *ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ*, «ΟΙ ΟΘΩΜΑΝΟΙ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΙΤΙΟΥ», 26 Αὐγούστου 1900.

Μέλη των υπόλοιπων θρησκευτικών ομάδων της Κύπρου

Riccardo Mattei (1878-1880, 1887-1890)

[...] Έχρημάτισε μέλος τοῦ πρώτου ἐν Κύπρῳ Νομοθετικοῦ κατ' ἐκλογὴν τοῦ πρώτου Ἀρμοστοῦ, κατόπιν δ' ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ λαοῦ τοιοῦτος, ἀπὸ δὲ τοῦ 1891 ἀποσυρθεὶς ἔζη εἰς τὰ κτήματά του,[...] ⁵³

[...] Κατόπιν τῆς πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα ἐκκλήσεως τῶν μελῶν τοῦ νομοθ. συμβουλίου περὶ παροχῆς βοηθήματος εἰς τὸν κ. Ριχάρδον Ματτέην, ἡ κυβέρνησις ὑπέβαλε καὶ τὸ συμβούλιον ἐπεψήφισε προχθὲς ἀσυζητητὴ νόμον, δι' οὗ χορηγεῖται αὐτῷ σύνταξις ἐξ 180 λιρῶν κατ' ἔτος, διδομένη κατὰ τοιαύτας δόσεις καὶ προθεσμίας, καθ' ἃς ἡ Α. Ε. θὰ διέτασεν. ⁵⁴

Ιωσήφ Μ. Τριανταφυλλίδης & Χωρεπίσκοπος Ιωάννης Κυρίλλης (1921)

[...] Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν, ἡμέραν ὀρισθεῖσαν τὸ δεύτερον ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ὑποβολὴν ὑποψηφιοτήτων διὰ τὴν ἐκλογὴν 9 ἀντιπροσώπων τῶν μὴ Μωαμεθανικῶν κοινοτήτων εἰς τὸ Νομοθετικὸν Συμβούλιον, ὑπεβλήθησαν εἰς τὸ Διοικητήριον Λευκωσίας πάλιν αἱ ὑποψηφιότητες τῶν δύο γνωστῶν Μαρωνιτῶν ἥτοι τοῦ Βικαρίου κ. Ἰ. Ιωάννου Κυρίλλη, χωρεπισκόπου τῶν Μαρωνιτῶν, καὶ τοῦ κ. Ἰωσήφ Μ. Τριανταφυλλίδου, Μαρωνίτου ἱερέως καὶ διδασκάλου ἐν Κορμακίτῃ. Ἀμφότεροι οἱ ὑποψήφιοι προυτάθησαν καὶ ὑπεστηρίχθησαν ὑπὸ χωρικῶν Μαρωνιτῶν, ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπῆρχον ἄλλοι ὑποψήφιοι, ἀνεκηρύχθησαν ὑπὸ τῆς Διοικήσεως οἱ προταθέντες ὡς βουλευταὶ τοῦ διαμερίσματος Λευκωσίας-Κυρηνείας. ⁵⁵

Μωαμεθανοὶ βουλευτές

[...] Κατὰ τὰς πρώτας τοῦ Νομοθετ. Συμβουλίου συζητήσεις, οἱ Μωαμεθανοὶ βουλευταὶ ἐπεδείξαν το διαγωγὴν παντὸς ἐπαίνου ἀξίαν καὶ ἐφάνησαν ὅτι κατενόησαν τὴν κοινότητα τῶν συμφερόντων Ἑλλήνων καὶ Μωαμεθανῶν ἐν τῇ Νήσῳ. ⁵⁶

[...] Κατὰ τὴν συνεδρίαν ὅμως τῆς 30 Μαΐου, ἥς τὰ πρακτικὰ δημοσιεύομεν ἐν τῷ ἡμιφύλλῳ, ἐγένετο εὐκαιρία πρὸς σύμπραξιν ἐνεργὸν καὶ ἀνεπιφύλακτον ἐκδήλωσιν τῆς ἐνισχυομένης ὁσημέραι ἀρμονίας μεταξὺ τῶν δύο συνοίκων λαῶν. Διὰ τοῦ προταθέντος ψηφίσματος οἱ Μωαμεθανοὶ ἀντιπρόσωποι ἐζήτησαν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως νὰ τοῖς ἀποδοθῇ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀνωτάτου αὐτῶν Ἐκπαιδευτηρίου Ἰδαδιῆ, ἣ παρέδωκαν αὐτῇ ὁ πρῶην Ἀρχικαδῆς Ἀταουλᾶ καὶ Μωαμεθανὸς Κυβερν. ὑπάλληλος καὶ μέλος τοῦ Ὁθωμανικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου. ⁵⁷

⁵³Εφημερίδα *Σάμπριζ*, 12 Ιουνίου 1893.

⁵⁴Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΤΩ κ. ΜΑΤΤΕΗ», 12)24 Μαΐου 1893.

⁵⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΚΗΡΥΞΙΣ ΔΥΟ ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ», 20)3 Δεκεμβρίου 1921.

⁵⁶Εφημερίδα *ΕΥΑΓΓΟΡΑΣ*, «ΟΙ ΜΩΑΜΕΘΑΝΟΙ ΕΝ ΤΩ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩ», 3 Μαρτίου 1900.

⁵⁷Εφημερίδα *ΕΥΑΓΓΟΡΑΣ*, «ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΩΑΜΕΘΑΝΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΩΝ», 7 Ιουνίου 1900.

[...] Ευόϊωνος ἀρχὴ τοιαύτης συμπράξεως ἐγένετο κατὰ τὰς δύο τελευταίας συνόδους τῆς ἄρτι ληξάσης περιόδου τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου, καθ' ἃς οἱ δύο προπάντων ἐκ τῶν τριῶν Μωαμεθανῶν βουλευτῶν ἐπεδείξαντο ἀρίστας διαθέσεις πρὸς τοῦτο καὶ συνέπραξαν ἐν πολλοῖς καὶ σοβαροῖς ζητήμασι μετὰ τῆς πλειονότητος τῶν Ἑλλήνων βουλευτῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν ἐθνικὴν ἐν αὐτῷ μερίδα.⁵⁸

[...] Τοιαύτην πολιτείαν μετῆλθον οἱ προκάτοχοι Μωαμεθανοὶ συνάδελφοι αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς συνεργασίας καὶ τῆς συμπράξεως Ἑλλήνων καὶ Μωαμεθανῶν προήλθεν ἡ εὖνους τροπὴ τῶν διαθέσεων τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Κύπρον. Ἔργον τῆς σῶφρονος καὶ ὄντως φιλοπάτριδος ἐκείνης πολιτικῆς εἶνε αἱ σπουδαῖαι φορολογικαὶ ἀνακουφίσεις καὶ αἱ διοικητικαὶ βελτιώσεις καὶ αἱ μεγάλαι καὶ χρησταὶ ἐλπίδες ἐπὶ αἰσιώτερον μέλλον τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.[...] Οἱ Μωαμεθανοὶ βουλευταὶ πολιτευόμενοι ὡς πολιτεύονται οὐδόλως ἐξυπηρετοῦσι τὰ συμφέροντα τοῦ Σουλτάνου, ὡς διατείνονται πάνυ ἐλαφρῶς, μεγάλως δὲ ζημιοῦσι τοὺς συμπολίτας καὶ ἐκλογεῖς αὐτῶν Μωαμεθανοὺς καὶ ἐργάζονται μόνον πρὸς ὄφελος τοῦ Ἀγγλικοῦ Θησαυροφυλακίου,[...] ⁵⁹

[...] Οἱ μωαμεθανοὶ κάτοικοι τῆς νήσου γνωρίζουσι καὶ ἀνομολογοῦσιν ὅτι πᾶσαι αἱ φορολογικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ καὶ ἄλλαι διοικητικαὶ ἀνακουφίσεις καὶ βελτιώσεις ὀφείλονται προπάντων εἰς τὴν ἀξιοπρεπῆ καὶ ἐλεγκτικὴν πολιτείαν τῶν Ἑλλήνων βουλευτῶν, ὧν τὴν κοινωφελῆ δρᾶσιν μεγάλως ἐνίσχυσεν ἡ σύμπραξις τῶν μωαμεθανῶν βουλευτῶν κατὰ τὴν λήξασαν Νομοθετ. περίοδον, [...] Εὐάρεστον ἐκπληξιν ἐνεποίησεν ἄλλοτε ὁ πρόην Μωαμεθανὸς βουλευτὴς Λευκωσίας- Κυρηνείας καὶ ἤδη Καδῆς χ' Χαφουζ Ζιαῖ ἐφ. ἀντικρούων μὲν τὰς πατριωτικὰς ἐκδηλώσεις τῶν Ἑλλήνων συναδέλφων του μετ' εὐγενείας καὶ εὐπρεπείας ἀλλὰ συμπράττων μετ' αὐτῶν καὶ μετὰ τῶν ὁμοθρήσκων συναδέλφων του ἐν τῷ ζητηματι τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ εἰς ἅπαντα τὸν αὐστηρὸν ἔλεγχον τῶν κυβερνητικῶν καταπιέσεων. Ἄπαντες οἱ εὐφρονοῦντες Μωαμεθανοὶ συνεφώνησαν ἐν τῷ ζητηματι τοῦ φόρου τῆς ὑποτελείας διότι κάλιστα ἐγίνωσκον ὅτι οὐδεμίαν οὕτως ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ ἐπικυριαρχικὰ δικαιώματα τοῦ Σουλτάνου [...]

[...] Ἡ ἄδικος καὶ ἀπερίσκεπτος ἀπειλὴ τοῦ βουλευτοῦ Λεμησοῦ-Πάφου Μεχμέτ Ζιαῖ ἐφ. ὅτι αὐτὸς μετὰ τῶν μωαμεθανῶν τῆς νήσου θὰ ἐξηνάγκαζε τοὺς Ἑλληνας κατοίκους αὐτῆς ἀρνούμενους νὰ καταβάλλωσι τοὺς φόρους, προδίδει οὐ μόνον σφοδρὸν θρησκευτικὸν καὶ φυλετικὸν μῖσος καὶ φανατισμὸν ἀλλὰ καὶ παντελῆ ἄγνοιαν τοῦ φρονήματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐκλογέων του καὶ πάντων τῶν ὁμοθρήσκων του.⁶⁰

[...] ὡς καθῆκον τὴν κατανήφισιν τοῦ νομοσχεδίου, διότι τὴν αἰσίαν λύσιν τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ ζητήματος καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὁμονοίας καὶ ἀγάπης μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων θεωρεῖ ὡς παραβλάπτουσιν τὰ ὀθωμανικὰ συμφέροντα καὶ προάγουσαν τὴν ἐθνικὴν ιδέαν ἐν Κύπρῳ.⁶¹

⁵⁸Εφημερίδα *ΕΥΑΓΓΟΡΑΣ*, «ΣΥΜΠΡΑΞΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΟΘΩΜΑΝΩΝ», 4 Οκτωβρίου 1901.

⁵⁹Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΑΠΕΡΙΣΚΕΠΤΟΣ ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ ΜΩΑΜΕΘΑΝΩΝ», 10 Φεβρουαρίου 1907.

⁶⁰Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «Αστοχος πολιτεία Μωαμεθανῶν βουλευτῶν», 17 Φεβρουαρίου 1907.

⁶¹Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «Ἡ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ», 7 Απριλίου 1907.

[...] Ἡ παρουσία ἐξημμένων τινῶν νέων μωαμεθανῶν ἐν τῷ Νομοθετικῷ, ἐπιπολαίως μὲν πρεσβεύοντων τὰς ἀρχὰς τοῦ νεοτουρκικοῦ ἐμπεφορημένων δὲ μίσους καὶ φανατισμοῦ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρδοξόξου Ἐκκλησίας [...]⁶²

Οι δανειστές χρημάτων & Η πολιτική

[...] Αποτέλεσμα αὐτῆς τῆς κατάστασης ἦταν τὸ γεγονός ὅτι στὴ μεγάλη τους πλειοψηφία οἱ ἐκλεγέντες στὸ Νομοθετικὸ Συμβούλιο ἦταν οἱ ἴδιοι δανειστές χρημάτων ἢ εἶχαν τὴν υποστήριξη παραγόντων, οἱ ὁποῖοι ἐλέγχαν τὴν παροχὴ δανείων στους αγρότες. Πιο συγκεκριμένα στὴν ἐκλογικὴ περιφέρεια Λευκωσίας-Κερύνειας τὸ μεγαλύτερο ἀριθμὸ ψήφων (2,337) συγκέντρωσε ὁ Μιχαὴλ Σιακαλλῆς, μεγαλέμπορος σιτηρῶν, ὁ ὁποῖος εθεωρεῖτο καὶ ὁ πλουσιότερος Κύπριος τῆς ἐποχῆς του. Δεύτερος βουλευτὴς ἦταν ὁ Πασχάλης Κωνσταντινίδης (2,013), δανειστής χρημάτων καὶ δικηγόρος. Ὁ Π. Κωνσταντινίδης εἶχε στενοὺς δεσμούς με τὴν τάξη τῶν δεκατιστῶν τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τὸ 1879-1880 τοὺς εἶχε εκπροσωπήσει στὸ δικαστήριον, στὶς διαφορὰς τοὺς με τὴ βρετανικὴ κυβέρνησι. Ὁ τρίτος ἐπιτυχὼν βουλευτὴς τῆς περιφέρειας, καθηγητὴς Εὐστάθιος Κωνσταντινίδης (1,965), ἦταν ἀδελφός τοῦ Πασχάλη Κωνσταντινίδου. Στὴν περιφέρεια Λάρνακος-Αμμοχώστου μετὰ τὸν Μητροπολίτη Κιτίου Κυπριανὸν (2,108) τοὺς περισσότερους ψήφους ἔλαβε ὁ Ζήνων Πιερίδης (2,018) μεγαλέμπορος καὶ ναυτιλιακὸς παράγοντας. Ὁ τρίτος βουλευτὴς, δικηγόρος Θεόδωρος Περισιτιάνης (1,392) ἦταν συνεταιρὸς τοῦ Πασχάλη Κωνσταντινίδου καὶ στενὰ συνδεδεμένος με τὴν Ἀρχιεπισκοπὴ. Τέλος, στὴν περιφέρεια Λεμεσοῦ -Πάφου ἐξελέγησαν οἱ ἔμποροι Γεώργιος Μαληκίδης (2,879) καὶ Δημήτριος Λανίτης Νικολαΐδης (2,773). Τρίτος βουλευτὴς ἦταν καὶ πάλι ὁ Κιτίου Κυπριανός (2,657), ὁ ὁποῖος εἶχε ἀξιοποιήσει τὸ γεγονός ὅτι κατεῖχε περιουσία σὲ δύο περιφέρειες γιὰ νὰ θέσει υποψηφιότητα καὶ στὶς δύο. Μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Κυπριανοῦ εἶχε προτιμήσει νὰ παραμείνῃ βουλευνωθεῖσα ἐδρὰ τῆς περιφέρειας Λεμεσοῦ-Πάφου κατέλαβε ὁ Δημοσθένης Χατζηπαύλου (1,172), ἔμπορος κρασιῶν καὶ οικονομικὸς παράγοντας τῆς ἐπαρχίας Λεμεσοῦ.[...]

[...] Τὸ Μάιο τοῦ 1918, καὶ μετὰ ἀπὸ 23 χρόνια θητείας στὸ νησί, ὁ Ἀρχιδικαστὴς Charles Tyser σὲ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πρῶτον Γραμματέα τοῦ Υπουργείου Ἀποικιῶν Walter Ellis, ἀνέφερε γιὰ τὴν ἱστορικὴ σύνδεση τῶν δανειστῶν χρημάτων με τὴν πολιτικὴ [...]⁶³

⁶²Εφημερίδα *Κυπριακὸς Φύλαξ*, «ΕΧΘΡΙΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ ΜΩΑΜΕΘΑΝΩΝ», 28 Ιουλίου 1907.

⁶³Ρολάνδος Κατσιαούνης, «Εκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι στὶς πρώτες βουλευτικὲς ἐκλογὰς τῆς Ἀγγλοκρατίας τὸ 1883», *Επετηρίδα τοῦ Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν*, XX, Λευκωσία, 1994, σσ. 343-345.

IV. Βιβλιογραφία :

Ζαννέτος Φίλιος, *Ιστορία της νήσου Κύπρου : Από της αγγλικής κατοχής μέχρι σήμερα*, τ. Β΄, Εκδόσεις Φιλοκαλία, Λάρνακα, 1911.

Κούπανου Αλεξία Ι., *Η διαμόρφωση των σχέσεων χριστιανών και μουσουλμάνων της Κύπρου κατά την περίοδο της αποικιακής διακυβέρνησης (1878-1914) : ο δημόσιος λόγος, τα πεδία των αντιπαραθέσεων και οι αποτυχημένες προσπάθειες για κοινές διεκδικήσεις*, Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Κύπρου, 2017.

Κυριακίδης Χρίστος Κ., *Το Κυπριακό Νομοθετικό Συμβούλιο, 1878-1937: ίδρυση, λειτουργία και κοινοβουλευτικές αντιπαραθέσεις: συνταγματικές ελευθερίες υπό περιορισμό και αμφισβήτηση*, Βουλή των Αντιπροσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία, 2016.

Περιοδικό *Κυπριακοί Καιροί*, «ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ», 15 Οκτωβρίου 1960, σελ. 37.

I. Η Κιτιακή και Κυρηνειακή Παράταξη

[...] Τοσοῦτον στενωῶς συνεδέθησαν τὸ πολιτικὸν μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ ζητήματος, ὥστε αἱ δύο ἀντίπαλοι μερίδες διετήρησαν ἑκατέρα τὴν οἰκείαν ἐπωνυμίαν ἀπὸ τῆς Μητροπόλεως ἑκατέρου τῶν δύο ὑποψηφίων Μητροπολιτῶν κατὰ τὰς ἀρχιεπισκοπὰς ἐκλογὰς Κιτιακὴ καὶ Κυρηνειακὴ ἐπονομασθεῖσαι καὶ ἐπονομαζόμεναι ἔτι. Ἡ πάροδος μιᾶς πενταετοῦς νομοθετικῆς περιόδου οὐ μόνον δὲν ἐξησθένησε τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν, ὡς εἶπεῖν, σημασίαν τοῦ πολιτικοῦ ἀγῶνος ἐν Κύπρῳ ἀλλὰ καὶ ἐκράτυνεν αὐτήν.¹

[...] Τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν ζήτημα παρεσκευάσθη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Σωφρονίου Β΄ ὑπὸ τῆς κομματικῆς καὶ τῆς προσωπικῆς ἰδιοτελείας γνωστῶν παρ' ἡμῖν λαϊκῶν πολιτικῶν καὶ κληρικῶν, καὶ πρὸς περιπλοκὴν ἀδιέξοδον καὶ ἀνεπανόρθωτον ἀποτελμάτωσιν αὐτοῦ ἔτεινον πᾶσαι αἱ θεμιταὶ καὶ ἀθέμιτοι ἐνέργειαι τούτων· τοιαύτην εἶχεν αἰτίαν καὶ ἀφορμὴν τὸ μασσονικὸν ζήτημα, ὅπερ τοσοῦτον ὀλέθριον ἀπέβη κατὰ τῶν ὑποκινησάντων αὐτὸ,[...] ²

[...] Πέρα ἀπὸ πόλεμος δύο μεγάλων μεσαιωνικῶν ἀρχόντων, ἦταν ἡ σύγκρουση δύο τάξεων, τῆς Λευκωσίας, πού ἔβγαινε ἀπὸ τὴν τουρκοκρατούμενη Κύπρο, καὶ τοῦ συντηρητικοῦ φιλελευθερισμοῦ τῆς Λεμεσοῦ καὶ τῆς Λάρνακας, πού ἐμφανίστηκε μὲ τὴ νέα γενιὰ-πού δὲν εἶχε οὐσιαστικὰ γνωρίσει τὴν Τουρκοκρατία-, μὲ τοὺς μασόνους καὶ μὲ τοὺς Ἑλλαδίτες τύπου Καταλάνου καὶ Ζανέττου. Αὐτόματα ἦταν ἡ σύγκρουση δύο στάσεων καὶ προγραμμάτων ἐναντι τῆς Ἀγγλίας. Ἡ Κιτιακὴ πλειοψηφία διάλεξε τὸ ριζοσπαστισμὸ καὶ εἶχε γιὰ ἥρωά της τὸν ἀντρεῖο Ἀχιλλέα, ἡ Κυρηνειακὴ μειοψηφία εὐνοοῦσε μιὰ πιὸ εὐέλικτη καὶ ρεαλιστικὴ διπλωματία καὶ ἥρωά της εἶχε τὸν πανοῦργο Ὀδυσσεά, μὲ τὸν ὁποῖο κερδήθηκε τελικὰ ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος. Στὸ καθαρὰ ἐκκλησιαστικὸ ἐπίπεδο οἱ ρόλοι, ὅπως συνήθως συμβαίνει στὸ θέατρο τοῦ κόσμου, ἀντιστρέφονταν. Ὁ πολιτικὰ φιλελεύθερος Κιτίου ἦταν ὑπὲρ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἀπολυταρχίας, ἐνῶ ὁ συντηρητικὸς Κυρηνεὶας ὑποστήριζε τὴ συνοδικὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν ἐκσυγχρονισμό της.³

¹Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ», 3 Φεβρουαρίου 1907.

²Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «Ο ΑΛΗΘΗΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ», 27 Οκτωβρίου 1907.

³Βενέδικτος Εγγλεζάκης, «Η Εκκλησία της Κύπρου από το 1878 μέχρι το 1955», Γεώργιος Κ. Ιωαννίδης (επιμ.), *Κυπριακά 1878-1955*, Δήμος Λευκωσίας, Λευκωσία, 1986, σελ. 39.

Ορθοδοξία : Το κομματικό κέντρο των Κυρηνειακών

[...] Ίδρυσαν παρασυναγωγήν τοῦ χειρίστου εἴδους ἀναλώμασι τοῦ παρὰ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ διαβόητου Ἀρχιμανδριτοῦ ὑπὸ τὸ ἐπαγωγὸν ὄνομα "Ορθοδοξία", καὶ ἔταξαν Πρόεδρον αὐτῆς τὸν ἐθνικὸν ὑβριστὴν Τεκνόπουλον,⁴

Τεκτονική Στοά «Ζήνων» : Το κομματικό κέντρο των Κιτιακών

[...] Ὁ ἀκατανόμαστος Γ. Δ. ἀπὸ ἐνὸς βεβορβορωμένου τόπου μεταπήδησε πρὸ τινος εἰς ἕτερον τοιοῦτον, μᾶλλον ἀπόζοντα. Ἔθος γὰρ αὐτῷ μὴ φιλεῖν ἄλλως βιοτεύειν. Ἀπὸ τοῦ ὁζώδους «Κυπρ. Φύλακος» μετέπεσεν εἰς τὸν ἀναγκαῖον ἀντιθάλαμον τοῦ ἰδίου, τὸν διαβόητον ...Ζήωνα.⁵

Αναγνωστήρια :

[...] Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀναγνωστηρίου ὁ «Πατριωτισμὸς.» Ὁ Πανιερώτατος μητροπολίτης Κυρηναίας καὶ ὁ πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος καθὼς καὶ οἱ ἱερεῖς τῆς συνοικίας ηὐλόγησαν τὸ ἀναγνωστήριον καὶ ηὐχήθησαν ὑπὲρ τῆς προόδου του.⁶

[...] Τῇ π Κυριακῇ γενομένων τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ προοδευτικωτάτου Ἀναγνωστηρίου "ΑΓΑΠΗ τοῦ ΛΑΟΥ" ἀνεδείχθησαν Πρόεδρος ὁ κ. Ν. Καταλᾶνος, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ἀχ. Κυριακίδης δικηγόρος, Ταμίας ὁ κ. Γιάγκος Χ. Χριστοφῆ, Γραμματεὺς ὁ κ. Μιχ. Κακουλῆς καὶ Ἐπιμελητὴς ὁ κ. Ἐκτωρ Χ. Ελευθερίου. Σύμβουλοι ἐξελέγησαν οἱ κ. κ. Ἰ. Οἰκονομίδης, Θ. Θεοδότου, Γεώργιος Σιακαλῆς καὶ Πολύκαρπος Χρηστόπουλος, Δικηγόροι.⁷

⁴Εφημερίδα *Εναγώρας*, «ΟΥΔΕΜΙΑ ΕΠΙΕΙΚΙΑ», 20 Οκτωβρίου 1900.

⁵Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΚΑΙ ΤΡΑΝΟΝ Γ. Δ.», 24)6 Αυγούστου 1908.

⁶Εφημερίδα *Κύπριος*, «ΕΓΚΑΙΝΙΑ «ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΥ»», 28 Ιουλίου 1900.

⁷Εφημερίδα *Εναγώρας*, «ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ "ΑΓΑΠΗ τοῦ ΛΑΟΥ»», 3 Μαρτίου 1900.

Ευαγόρας, Νέον Έθνος, & Αλήθεια : Τα Κιτιακά όργανα

[...] Είναι φαινόμενον άξιον μελέτης ότι τὰ τρία Μασσονικά όργανα έν Κύπρω διετήρησαν άπ' άρχής και έξακολουθούν διατηρούντα τήν αὐτήν πορείαν ώς πρός τὸ Αρχιεπισκοπικόν και τὸ Μασσονικόν ζήτημα, καθότι άμφοτέρα συνδέονται στενώτατα.⁸

Πατρίς, Φωνή της Κύπρου, Κύπριος & Σάλπιγξ : Τα Κυρηνειακά όργανα

[...] Τὰ Κυρηνειακά φύλλα έσπευσαν άμιλλώμενα ποιον νά έκφέρη τὰς μάλλον έλαφράς και τὰς μάλλον γελοίας γνώμας περί έπεμβάσεως τών άδελφών Έλληνικών αὐτοκεφάλων Έκκλησιών εις τὸ Αρχιεπισκοπικόν ζήτημα και εις άλλα σπουδαία δια τήν Έκκλησίαν ήμών ζητήματα, τὰ όποια άνευ τούτου, θά έχωσι δυσαρέστους συνεπειάς. Αφίνομεν τόν «Κύπριον», διοτι περί αὐτοῦ οὐδέ λόγος πρέπει νά γένηται και άναφέρομεν μονον τήν «Φωνήν», - ήτις ήρχισε και αὐτή τέλος πάντων νά έκφέρη τήν ταπεινήν της γνώμην- και τήν «Σάλπιγγα».⁹

[...] ό κ. Α. Λιασιδής δέν άνήκει εις τούς Έλληνας κατοίκους τής Νήσου, τό θρήσκευμα μόνον Όρθόδοξος ών άλλα τήν καταγωγήν Μαρωνίτης, ένεκα δέ τοῦ ιδιάζοντος εις τήν φυλήν του κοσμοπολιτικοῦ χαρακτήρος, δέν έκπροσωπεϊ οὐδεμιās κοινότητος τὸ φρόνημα άλλα τήν προσωπικήν του γνώμην, ρυθμιζομένην πάντοτε πρός τὸ προσωπικόν του συμφέρον.¹⁰

II. Οι δύο υποψήφιοι αρχιεπίσκοποι

[...] Υπάρχουσι σημαντικά διακριτικά γνωρίσματα σοβαρώς έπηρεάζοντα τήν κοινήν γνώμην, ήτις οὐδόλως ύποτιμώσα τὰς χριστιανικάς έκατέρου άρετάς άδιστάκτως θεωρεϊ άρμόδιον εις τόν Αρχιεπισκοπικόν Θρόνον τής Κύπρου τόν Πανιερ. Μητροπολίτην Κιτίου κ. Κύριλλον δια λόγους εις πάντας προφανείς. Ακάματος ύπηρέτης και άγρυπνος γενόμενος φρουρος τών συμφερόντων τής Νήσου έν τῷ Νομοθετικῷ Συμβουλίῳ και έκτός αὐτοῦ έπεσπάσατο δικαίως τήν εύγνωμοσύνην τής χώρας και θεωρεϊται ό κρατερώτερος και εύσταθέστερος μαχητής κατὰ τών κυβερνητικῶν ύπερβασιδών.¹¹

⁸Εφημερίδα *Κύπριος*, «ΤΑ ΜΑΣΣΟΝΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ», 24 Νοεμβρίου 1900.

⁹Εφημερίδα *Ευαγόρας*, «ΕΛΑΦΡΑΙ ΚΑΙ ΓΕΛΟΙΑΙ ΓΝΩΜΑΙ ΠΕΡΙ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΥΤΟΚΕΦ, ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ», 1 Δεκεμβρίου 1900.

¹⁰Εφημερίδα *ΕΥΑΓΓΟΡΑΣ*, «ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΩΑΜΕΘΑΝΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΩΝ», 7 Ιουνίου 1900.

¹¹Εφημερίδα *Ευαγόρας*, «ΕΚΚΛΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΣ ΚΙΤΙΟΥ ΚΑΙ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ», 21 Ιουνίου 1900.

Αποχώρηση του Μητροπολίτη Κιτίου από την Ιερά Σύνοδο Βλ. Εφημερίδα *Ευαγόρας*, «Η ΔΗΛΩΣΙΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ», 5 Ιουλίου 1900.

[...] Η Κύπρος πᾶσα γνωρίζουσα, Πανιερώτατε Κυρηνείας Κύριλλε, τὰς ὑψηλὰς ιδέας ἃς τρέφεις ὑπὲρ τῆς μορφώσεως τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ της, γνωρίζουσα ὅτι τὰ φῶτα τῆς παιδείας ἐξόχως θὰ λάμπουν, ἔχουσα τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ τὴν ὀδηγήσῃς εἰς τὴν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας, πρὸς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα, ΣΕ ΜΟΝΟΝ θέλει Ἀρχιεπίσκοπον της, ἐπὶ Σὲ ἀναθέτουσα τὰς περὶ αἰσιωτέρου μέλλοντος ἐλπίδας της.¹²

III. Η εμπλοκή των μαθητῶν στο αρχιεπισκοπικό ζήτημα

[...] Οὐ μόνον τοὺς μισθωτοὺς ταραξίας ἐτοποθέτησαν ἐν τῷ Γυμνασίῳ ἀλλὰ καὶ οἱ ἀμελέστεροι καὶ μᾶλλον ἀνάγωγοι ἐκ τῶν μαθητῶν καθ' ὁμάδας ἐθορύβουν κάτωθεν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἔσχον τὸ ἀνήκουστον θράσος νὰ συρίζωσι κληρικοὺς τινὰς γενικοὺς ἀντιπροσώπους καὶ ν' ἀποκαλῶσιν αὐτοὺς Μασσώνους, ἔπραξαν δὲ τοῦτο γινώσκοντες ὅτι θὰ ἤρεσκον εἰς τοὺς διδασκάλους αὐτῶν. Οὐ μόνον δι' ὅλου τοῦ ἔτους οἱ ἐν λόγῳ διδάσκαλοι κατὰ τὴν παράδοσιν ἐνέπνευον εἰς τὰς καρδίας τῶν παίδων κομματικά πάθη καὶ μίση, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπίδοσιν τῶν ἀπολυτηρίων πρό τινων ἡμερῶν οἱ κ.κ. Βολονάκης καὶ Σέρτζιος ἡρώτων τοὺς ἀπολυομένους εἰς τί κόμμα ἀνήκουσι καὶ ἤλεγχον τοὺς κιτιακοὺς.¹³

[...] Ἐν τούτοις εἶνε γνωστὸν ὥς καὶ καθηγηταὶ τοῦ Κιτιακοῦ γυμνασίου ἀνομολογοῦσιν ὅτι οἱ πλεῖστοι καὶ κάλλιστοι τῶν περυσινῶν μαθητῶν τοῦ Παγκυπρίου παρ' ὅλους τοὺς ἀποπειραθέντας δελεασμοὺς καὶ ἐκβιασμοὺς ἐξακολουθοῦσι καὶ ἐφέτος φοιτῶντες εἰς τὸ ἡμέτερον Παγκύπριον καὶ ὅτι μετὰ τῶν νέων μαθητῶν ἀποτελοῦσι τὸν ἀριθμὸν 187.¹⁴

IV. Οι εκατέρωθεν συκοφαντίες : Οι Μασσῶνοι & οι Μακρακισταί

[...] Μετὰ θετικότητος μανθάνομεν, ὅτι κατεμηνύθη ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων ὁ ἐν Αἰγιαλούσῃ διαμένων κ. Κῦρος Ἰωαννίδης, γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ κ. Α. Λιασίδη, ἐπὶ τῷ ὅτι ἐσυκοφάντησε τὸν Ἅγιον Κιτίου ὥς ἀνήκοντα εἰς τὴν Στοὰν τῶν Μασσόνων.¹⁵

[...] Δημοσιεύομεν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Δικαστηρίου Ἀμμοχώστου κατὰ τοῦ συκοφάντου Κύρου Ἰωαννίδου, μετὰ πρωτοφανοῦς θρασυτήτος διασπείροντος ὅπου ἂν τῆς Κύπρου μετέβαινεν ὅτι ὑψηλόν (sic) πρόσωπον εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς Μασσωνικὴν Στοὰν ἐν Ἀθήναις καὶ ἀνέγνω ἐν τῷ Μητρώῳ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγ. Κιτίου.¹⁶

¹²Εφημερίδα *Κύπριος*, «Ο ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΠΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 1 Σεπτεμβρίου 1900.

¹³Εφημερίδα *Εναγόρας*, «ΚΑΙ ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ», 6 Οκτωβρίου 1900.

¹⁴Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΚΑΚΟΒΟΥΛΟΣ ΔΙΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ», 9/22 Οκτωβρίου 1908.

¹⁵Εφημερίδα *Νέον Έθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 19/1 Σεπτεμβρίου 1900.

¹⁶Εφημερίδα *Εναγόρας*, «Η ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΑΓΙΟΥ ΚΙΤΙΟΥ», 22 Σεπτεμβρίου 1900.

Εφημερίδα *Εναγόρας*, «ΑΝΙΣΟΣ ΑΓΩΝ», 10 Μαρτίου 1900.

IV. Αρχιεπισκοπικό Ζήτημα : Από τη σύγκρουση και τον περί Αρχιεπισκοπικής Εκλογής Νόμο του 1908 στον Καταστατικό Χάρτη του 1914

[...] Οὐδὲν ἴσχυσεν ἡ συκοφαντία περὶ Μασσωνίας καὶ ὁ δημοσιευθεὶς ἀφορισμὸς ἐχρησιμοποιήθη καταλλήλως οὐδόλως ἐπηρέασας τὴν κοινὴν γνώμην, διότι κατενοήθη καὶ ἡ περίστασις καθ' ἣν οὗτος ἐγένετο καὶ ὁ σκοπὸς δι' ὃν ἐδημοσιεύθη δαπάναις τοῦ διαβοήτου καταστάντος Ἀρχιμανδρίτου κ. Φιλοθέου.¹⁷

[...] Ὁ Ἅγ. Κυρηνεὶας ἐδημοσίευσεν ὥς γνωστὸν δήλωσιν ἐν τῇ "Φωνῇ τῆς Κύπρου" καὶ ἐν τῷ "Κυπρίῳ" ἀποκλειστικῶς - ἵνα καὶ διὰ τούτου καταδείξῃ ὅτι διατελεῖ ὄργανον τῆς κακοποιοῦ φατρίας-διακηρύττων ὥς ἀρχιερεὺς ὅτι ἀρχὴν ἔχει νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ διαβεβαίωσεν ὅτι ἀγνοεῖ καὶ ποῦ κεῖται ἐν Αθήναις ἡ παρασυναγωγή τοῦ Μακράκη, ἠρνήθη δὲ πᾶσαν σχέσιν πρὸς τὸν αἰρεσιάρχον καὶ τὴν Σχολὴν αὐτοῦ.¹⁸

V. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Κύπρου : Ἡ ἀποχώρησις τοῦ μητροπολίτη Κιτίου

[...] Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ αἰοδίου Ἀρχιεπισκόπου Σωφρονίου, συνελθοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἁγίου Κιτίου [...] Μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἀποχώρησιν τοῦ Ἁγίου Κιτίου ἡ προεδρεία περιῆλθε, συνωδὰ τῷ Ὁργανικῷ αὐτῆς κανονισμῷ καὶ τῇ καθόλου πράξει τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὸν δεύτερον σήμερον τῇ τάξει Ἀρχιερέα Ἅγιον Κυρηνεὶας,¹⁹

VI. Σεπτέμβριος 1900 : Το ναυάγιο τῆς πρώτης ἐκλογικῆς προσπάθειας

[...] Οὐδένα διέλαθεν ἡ κακόβουλος ὑστεροβουλία ἥτις ἐπρυτάνευσεν εἰς πάσας τὰς πράξεις καὶ ἐνεργείας ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τῆς ἐκμεταλλευτικῆς φατρίας, καὶ αἱ γελοῖαι αὐτῆς ἐνστάσεις μετὰ τὴν καταπληκτικὴν καὶ ἀδιαφιλονίκητον πλειοψηφίαν ὑπὲρ τοῦ Ἁγ. Κιτίου[...]²⁰

[...] Τὸ ἀρχιεπισκοπ. ζήτημα προσέλαβε νέαν φάσιν μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ἁγίου Κιτίου καὶ τεσσαράκοντα περίπου γεν. ἀντιπροσώπων εἰς τὴν πρωτεύουσιν[...]²¹

¹⁷Εφημερίδα *Εναγόρας*, «ΑΓΚΥΡΑ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ», 15 Σεπτεμβρίου 1900.

¹⁸Εφημερίδα *Εναγόρας*, «Ο ΑΙΡΕΣΙΑΡΧΟΣ ΑΠ. ΜΑΚΡΑΚΗΣ ΚΑΙ Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ», 20 Οκτωβρίου 1900.

¹⁹Εφημερίδα *Κύπριος*, «ΔΗΛΩΣΙΣ», 30 Ιουνίου 1900.

²⁰Εφημερίδα *Εναγόρας*, «ΠΑΣΑ ΑΝΑΒΟΛΗ ΕΣΤΑΙ ΠΡΟΔΟΣΙΑ», 15 Σεπτεμβρίου 1900.

²¹Εφημερίδα *Εναγόρας*, «Η ΝΕΑ ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚ. ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ», 6 Οκτωβρίου 1900.

[...] Τοιαῦται σκέψεις ἠνάγκασαν τοὺς γεν. ἀντιπροσώπους τῆς μεγάλης πλειονότητος τοῦ Ὁρθοδόξου Κυπριακοῦ Λαοῦ ἵνα παρακαλέσωσι τὸν Ἅγ. Κιτίου, λαοπρόβλητον ἤδη Ἀρχιεπίσκοπον, νὰ κατέλθῃ μετ' αὐτῶν εἰς Λευκωσίαν καὶ ἐπέλθῃ φιλικὴ καὶ εἰρηνικὴ συνεννόησις μετὰ τῶν μελῶν τῆς ἐλλιποῦς Ἱ. Συνόδου περὶ τῆς ἀσφαλεστέρας καὶ νομιμωτέρας λύσεως τοῦ ἐκκρεμοῦς Ἀρχιεπισκοπικοῦ ζητήματος.²²

[...] Προσῆκον νομίζομεν ἵνα καταστήσωμεν γνωστὰ πάντα τα ἐπεισόδια ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ἀγ. Κιτίου, διότι ἐκ τούτων γίνονται κατάδηλοι οἱ ἄνθρωποι οἵτινες ἠξίωσαν νὰ ποδηγετήσωσι τὸν Κυπριακὸν λαόν ἢ ν' ἀνέλθωσιν εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν.²³

[...] Δυστυχῶς, διὰ τοὺς ἐκλογεῖς πάντοτε τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, οἱ ἀχαρακτήριστοι αὐτοὶ παλληκαρισμοὶ δὲν περιωρίσθησαν μόνον ἐντὸς τῆς Λάρνακος, οὔτε, ὥς τουλάχιστον πρὸς στιγμὴν ὑπετέθη, ἐκεῖ θὰ ἐλάμβανον τὸ τέλος των. Καὶ οἱ περὶ τὸν Πανιερώτατον ἀπαιτητὴν τοῦ Ἀποστολικοῦ θρόνου ἔκριναν φρόνιμον καὶ σύμφωνον πρὸς τὴν ὑψηλὴν θέσιν του νὰ συναπέλθωσι μετ' αὐτοῦ, ἐρχομένου εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, «ροπαλοφόροι ἐκ τῶν παραλίων», ἐξ αὐτῶν ἐκείνων, οἵτινες τὸν συνώδευσαν εἰς τὴν ἐκλογικὴν του ἐκστρατείαν ἀνὰ τὴν Μεσαορίαν.²⁴

VII. Το τηλεγράφημα : Δεκέμβριος 1900

[...] Οἱ γεν. ἀντιπρόσωποι ὑπὲρ τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ Ἀγ. Κιτίου ἐτράπησαν τὴν μόνην νόμιμον καὶ ἀποτελεσματικὴν ὁδὸν ἣν ὑποδεικνύει τὸ παρελθὸν μετὰ πολλῶν ἀναμφισβητήτων προηγουμένων καὶ ἐπεκαλέσαντο τὴν ἀδελφικὴν βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου,[...] ²⁵

[...] Διατάττεσαι παῦσαι ἐξελέγξεις ἐκλογῶν. Πατριαρχικοὶ Θρόνοι συνεννοοῦνται λῆψιν τελεσφόρων μέτρων πρὸς ἀποσόβησιν κινδύνου Ἐκκλησίας Κύπρου. Ἀνάγγειλον τοῖς περὶ Σέ.²⁶

[...] Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τηλεγραφῶν εἰς τὸν Ἅγ. Κυρηναίος νὰ παύσῃ τὰς ἐξελέγξεις τῶν ἐκλογῶν προστίθησιν ὅτι οἱ Πατριαρχικοὶ Θρόνοι συνεννοοῦνται πρὸς λῆψιν τελεσφόρων μέτρων πρὸς ἀποσόβησιν κινδύνου εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν.²⁷

²²Εφημερίδα *Εναγώρας*, «Ο ΑΓΙΟΣ ΚΙΤΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ», 6 Οκτωβρίου 1900.

²³Εφημερίδα *Εναγώρας*, «ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΝ Τῇ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠῇ», 6 Οκτωβρίου 1900.

²⁴Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΤΑ ΠΑΡΑΔΟΞΑ», 6 Οκτωβρίου 1900.

²⁵Εφημερίδα *Εναγώρας*, «ΤΟ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», 18 Οκτωβρίου 1900.

²⁶Εφημερίδα *Εναγώρας*, «ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΚΙΤΙΟΥ», 1 Δεκεμβρίου 1900.

²⁷Εφημερίδα *Εναγώρας*, «Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΗΣ ΗΜΕΤΕΡΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ», 13 Δεκεμβρίου 1900.

Εφημερίδα *Εναγώρας*, «ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΥΜΕΝ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ», 1 Δεκεμβρίου 1900.

IV. Αρχιεπισκοπικό Ζήτημα : Από τη σύγκρουση και τον περί Αρχιεπισκοπικής Εκλογής Νόμο του 1908 στον Καταστατικό Χάρτη του 1914

[...] Γνώμη ήμων πάντοτε υπήρχεν ὅτι τὸ ἀναφυέν ἐν Κύπρῳ Ἀρχιεπισκοπικὸν ζήτημα, ὅπερ οὔτε δογματικὸν, οὔτε ἄλλο τι παρόμοιον εἶνε, ἔδει νὰ λυθῇ ὑπὸ τῶν ἐν Κύπρῳ ἐν ἀγάπῃ καὶ ὁμονοίᾳ, ἐθεωρήσαμεν δὲ πᾶσαν ἔξωθεν ἀνάμιξιν οὐχὶ μόνον ὡς καταπάτησιν τῶν ἀπαραγράπτων προνομίων τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἀλλὰ καὶ ὡς πρόδρομον ὑποδουλώσεως αὐτῆς, ἣν βεβαίως ὁ λαὸς οὐδέποτε θὰ ἡνείχετο.²⁸

VIII. 1901 : Οι επικράτηση του Εθνικού Συνδυασμού

[...] Τὸ Νομοθετικὸν Συμβούλιον, παρὰ τὴν περιορισμένην αὐτοῦ δικαιοδοσίαν θὰ ἀποβῇ ἐπωφελὲς ὅπωςδῆποτε εἰς τὸν τόπον, διότι θ' ἀντηχῇ ἐν αὐτῇ μόνον ἡ ἀνδρική καὶ πεπαρησιασμένη φωνὴ τῶν ἐθνικῶν ἀντιπροσώπων, μὴ κρυπτομένων ἐν τοῖς παρασκηνίοις καὶ ἐν τῷ ἀντιθαλάμῳ, καὶ τὴν ψῆφον αὐτῶν θὰ φέρωσιν ἐμπνεόμενοι οὐχὶ ὑπὸ τῶν ἀποκρύφων συνεννοήσεων, ἀλλ' ὑπὸ τῆς διαπνεύσεως αὐτοῦς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τῆς εἰλικρινοῦς μερίμνης, ὑπὲρ τῶν ἀληθῶν συμφερόντων τοῦ λαοῦ οὔτινος ἐγένοντο οἱ τετιμημένοι ἐντολοδόχοι.²⁹

IX. Από τα Υπομνήματα του Μαρτίου & του Απριλίου στο μήνυμα του Υπουργού Αποικιών 18^η Σεπτεμβρίου 1902

[...] Ἡ ἐν Λονδίνῳ Κυβέρνησις εἰς ἀπάντησιν τῶν ὑποβληθέντων αὐτῇ ὑπομνημάτων ὑπὸ τε τοῦ Ἀγ. Κιτίου καὶ τοῦ Μητροπ. Κυρηνείας ἐπέστειλεν ὁδηγίας περὶ τῆς προσφορωτέρας λύσεως τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ ζητήματος ἃς δι' ἐπιστολῆς Αὐτοῦ ἀνεκοίνωσεν ἡ Α. Ε. ὁ Μ. Ἀρμοστής πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς ιεράρχας.

[...] Ἐνετάλην παρὰ τῆς Α. Ε. τοῦ Μ. Ἀρμοστοῦ νὰ πληροφορήσω ὑμᾶς ὅτι ἡ Α. Ἐξοχότης ἔλαβεν ἐπίσημον γράμμα παρὰ τοῦ ἐντιμοῦ. Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου.

[...] Ὁ ὑπουργὸς προσθέτει ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν ἔχει ν' ἀναμιχθῇ καθ' οἷονδῆποτε τρόπον ἐν τῷ ζητήματι, εἰμὴ, καθόσον θὰ ἡναγκάζετο νὰ ἐνεργήσῃ ἐν τῷ συμφέροντι τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ταξέως καὶ ὅτι ἡ μόνη αὐτῆς ἐπιθυμία εἶνε ὅπως οἱ κάτοικοι τῆς Κύπρου μείνωσιν ἐλεύθεροι νὰ ἐκλέξωσι τὸν Ἀρχιεπίσκοπον αὐτῶν, καθ' ὃν τρόπον συνειθίζουσιν ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων.³⁰

²⁸Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΤΑ ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 1)14 Δεκεμβρίου 1900.

²⁹Εφημερίδα *Ευαγόρας*, «Η ΝΙΚΗ ΤΗΣ 27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ», 4 Οκτωβρίου 1901.

³⁰Εφημερίδα *Ευαγόρας*, «ΤΟ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», 12 Σεπτεμβρίου 1902.

X. Οι εκλογές για το Νομοθετικό Συμβούλιο το 1906

[...]Εἰς τὴν μειονότητα τοῦ καταδικασθέντος πολιτικοῦ παρελθόντος ἀνήκει μόνος ὁ νέος βουλευτὴς Λεμησσοῦ-Πάφου κ. Σπ. Ἀραοῦζος ἔμπορος τὸ ἐπάγγελμα ἀναδειχθεὶς τοιοῦτος ἀντὶ τοῦ κ. Σώζου ἀπουσιάζοντος εἰς Λονδῖνον καὶ ἐργαζομένου ἐκεῖ ὑπὲρ τῶν Κυπριακῶν δικαίων, καὶ ἔνεκεν ἐπιτηδείας συγχύσεως τῆς κοινῆς γνώμης ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ἐπαρχίαις Λεμησσοῦ -Πάφου.³¹

XI. 28^η Μαρτίου 1907 : Το Νομοσχέδιο του βουλευτή Ιωάννη Κυριακίδη

[...] Ἡ συζήτησις τοῦ Νομοσχεδίου περὶ ἐκλογῆς Ἀρχιεπισκόπου ἤρξατο ὡς γνωστὸν ἀπὸ τῆς προπαραελθούσης Παρασκευῆς διὰ τῆς εἰσηγητικῆς ἀγορεύσεως τοῦ Ἰ. Κυριακίδου ἣν δημοσιεύομεν ὧδε ὁλόκληρον.³²

[...] τὸ νομοσχέδιον ἐπεψηφίσθη εἰς ἀ' ἀνάγνωσιν ὑπὸ τῶν ἐπισήμων μελῶν καὶ ὁκτὼ ἐκ τῶν Ἑλλήνων βουλευτῶν, κατεψήφισαν δὲ τοῦτο ὁ κ. Σ. Ἀραοῦζος μετὰ τῶν Μωαμεθανῶν βουλευτῶν Μεχμέτ Ζιαῖ Ἐφ. καὶ Σεφκέτ Ἐφ. ἀπουσιάζοντος τοῦ τρίτου συναδέλφου των.³³

Αγόρευση Μητροπολίτη Κιτίου :

[...]Ἀλλ' ἀφοῦ παρήλθον ἑπτὰ μακρὰ ἔτη καὶ ἐξηντλήσαμεν πάντα τὰ ἐπιτόπια μέσα καὶ διαπλεύσαντες θαλάσσας καὶ ὠκεανούς καὶ ζητήσαντες τὴν βοήθειαν ἄλλων καὶ ἐν τέλει ἐναυαγήσαμεν, οὐδὲν ἄλλο ἀπομένει μέσον ἢ ἡ εἰσαγωγή Νομοσχεδίου, ὅπερ φρονῶ ὅτι δὲν εἶνε ἀντικανονικὸν συμφωνεῖ δ' ἐν τούτῳ καὶ ὁ Ἀγ. Κυρηνεῖας.[...] Ἐκ τούτων καταφαίνεται σαφῶς ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ Ἀγ. Κυρηνεῖας εἴμεθα κατ' ἀρχὴν ὑπὲρ τοῦ Νομοσχεδίου ὅπερ ὁμως καὶ νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ διορθωθῇ. Μεθ' ὅλα ὁμως ταῦτα ἐστάλη εἰς τὸ Συμβούλιον ὑπόμνημα κατὰ τοῦ νομοσχεδίου ὡς ἀντικανονικοῦ ἐν ᾧ πρῶτος ὑπογράφεται ὁ Ἀγ. Κυρηνεῖας ³⁴

³¹Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «Ω, Παναγιώτατε!», 31 Μαρτίου 1907.

Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΤΟ ΝΕΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ», 27 Ιανουαρίου 1907.

³²Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «Η ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ ΤΟΥ Κ. Ι. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ», 31 Μαρτίου 1907.

Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΤΟ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», 17 Μαρτίου 1907.

Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «Η ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΑΡΑΟΥΖΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ», 7 Απριλίου 1907.

Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΒΑΡΥΣΗΜΑΝΤΟΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΗΣ Α. Ε. ΤΟΥ Μ. ΑΡΜΟΣΤΟΥ», 7 Απριλίου 1907.

Εφημερίδα *Νέον Έθνος*, «ΝΟΜΟΘ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ», 7)20 Απριλίου 1907.

³³Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ», 7 Απριλίου 1907.

³⁴Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΤΟ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», 7 Απριλίου 1907.

XII. Το Αρχιεπισκοπικό Ζήτημα και οι Δημοτικές Εκλογές του 1907

[...] Κατόπιν της έπιμονής ταύτης τών Κιτιακῶν ἀπεφασίσθη ὅπως μὴ προσέλθωσιν εἰς τὴν συνεδρίασιν οἱ Ἕλληνες Σύμβουλοι καὶ οὕτω οἱ προσελθόντες Ὅθωμανοὶ ἐξέλεξαν μόνοι τὸν Πρόεδρον καὶ ἀντιπρόεδρον τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου.³⁵

XIII. 12/25^η Απριλίου 1907 : Κοινό έγγραφο των μητροπολιτῶν Κιτίου και Κηρυνείας στους Πατριάρχες

[...]Ἡ Κυβέρνησις ἐντούτοις ὑπὸ τὸ φιλελεύθερον πνεῦμα τοῦ Προέδρου αὐτῆς Σερ Καρόλου Κιγ Χάρμαν, καὶ τοῦ νέου ἀρχιγραμματέως κ. Κλωζον ἀνέκοψεν τὴν νομοθετικὴν πρόοδον τοῦ Νομοσχεδίου καὶ ἐσχάτην ἐποίησατο ἀπόπειραν εἰς προσέγγισιν καὶ συνεννόησιν τῶν ἀντιφερομένων περὶ λύσεως ἀποκλειστικῶς ἐκκλησιαστικῆς τοῦ ζητήματος ἥτις κατέληξεν εἰς τὴν τῶν δύο Μητροπολιτῶν κοινὴν ἐπὶ κλήσιν πρὸς τὰς ἀδελφὰς Ἐκκλησίας πρὸς ἀποστολὴν ἐξάρχων.³⁶

XIV. Ἡ επέμβαση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Πατριάρχης Ἰωακείμ : 20 Φεβρουαρίου 1908

[...] Καὶ ὅμως, μετὰ ὀκταετῇ περιπλάνησιν ἄνω καὶ κάτω, εἰς δυσβάτους καὶ ἀκανονίστους ὁδοὺς, Ἰωακείμ ὁ Γ', ἐν τῇ ἀχααρακτηρίστῳ αὐτοῦ πεισμονῇ καὶ τῇ ἀπαραδειγματίστῳ αὐτοῦ κενοδοξίᾳ, καὶ οἷονεὶ θέλων νὰ δείξῃ εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, ὅτι οὐχὶ ἡ λογικὴ, οὐχὶ τὸ δίκαιον, οὐχὶ τὸ πρέπον, οὐχὶ τέλος πάντων οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες καθοδηγοῦσιν αὐτὸν εἰς τὰς πράξεις καὶ ἐνεργείας του, ἀλλὰ τὸ πείσμα, ἡ μνησικακία, τὸ αἶσθημα τῆς ἐκδικήσεως καὶ ἡ κενοδοξία, ἐξελέξατο ἀπροσδοκῆτως, ἀντικανονικῶς καὶ παραλόγως, ἐν Κων)πόλει, τὸν καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν φίλων του ἐγκαταλειφθέντα Μητροπολίτην Κυρηνείας ὡς Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου, παρὰ τὰς σφοδρὰς διαμαρτυρίας κλήρου καὶ λαοῦ καὶ παρὰ τὴν πλέον ἢ ἅπαξ ρητὴν δῆλωσιν τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι τὰ ἔθνη καὶ θέσμια τῆς αὐτοκεφάλου· Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου σεβομένη, ἐκεῖνον θὰ ἀνάγνωρίσῃ ὡς Ἀρχιεπίσκοπον, ὃν ἤθελεν ἐκλέξῃ ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαὸς τῆς Κύπρου, ἀποδέχεται δ' οὗτος τὴν ἐκλογὴν καὶ ἐμμένει σκανδαλωδῶς οἰκειοποιούμενος τίτλον Ἀρχιεπισκόπου πάσης Κύπρου ὑπογράφων μάλιστα καὶ διὰ κινναβάρεως, χωρὶς κἂν νὰ συλλογισθῇ, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν, ὅτι πᾶς ψηφισθεὶς, εἴτε Ἀρχιεπίσκοπος, εἴτε Μητροπολίτης, εἴτε ἀπλῶς Ἐπίσκοπος, πρὶν ἢ ἐνθρονισθῇ, τιτλοφορεῖται μόνον ἐψηφισμένος.³⁷

³⁵Εφημερίδα *Πατρίς*, «Ἡ ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 27)9 Απριλίου 1908.

³⁶Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΕΘΝΟΒΛΑΒΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΦΑΝΑΡΙΟΥ», 1 Σεπτεμβρίου 1900.

³⁷Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «Ο ΠΡΩΗΝ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ ΑΥΤΟΚΑΛΟΥΜΕΝΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΥΠΡΟΥ», 5)18 Απριλίου 1908.

XV. Νομοσχέδιο του δικηγόρου του Στέμματος Περί Εκλογής Αρχιεπισκόπου : 6^η Μαρτίου 1908

[...] Ἡ Κυβέρνησις συνεχίζουσα τὴν σατανικὴν αὐτῆς τακτικὴν, καὶ ὑποσκάπτουσα αὐτὰς τὰς βάσεις τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας, συνεργούντων δυστυχῶς καὶ τῶν Κυπρίων βουλευτῶν, οἱ ὅποιοι δὲν θέλουν, ἢ δὲν εἶνε ἴσως εἰς θέσιν, νὰ ἴδουν τὴν φοβερὰν ἄβυσσον ἣτις χαίνει ἤδη πρὸ τῆς Νήσου, εἰσήγαγε τέλος τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην εἰς τὸ Συμβούλιον τὸ περίφημον Νομοσχέδιον περὶ ἐκλογῆς Ἀρχιεπισκόπου, ὅπερ καὶ ἀσυζητητὴ σχεδὸν ἐνισταμένου μόνον τοῦ κ. Αραοῦζου καὶ ἀγορεύσαντος διὰ μακρῶν, ἐπεξηφίσθη εἰς α', β' καὶ γ' ἀνάγνωσιν.³⁸

XVI. 28^η Μαρτίου 1908 : Κατάσταση ἐκτακτῆς ἀνάγκης

1. Ὁ παρὼν Νόμος δύναται νὰ καλῆται ὡς ὁ «Περὶ προλήψεως τῆς Ἀταξίας Νόμος τοῦ 1908».
2. Παράνομος συνάθροισις εἶνε συνάθροισις ἐκ πέντε ἢ πλειόνων προσώπων, ἅτινα, συναθροισθέντα, φέρονται οὕτως, ὥστε νὰ προξενῶσιν εἰς τοὺς ἐν τοῖς πέριξ τῆς συναθροίσεως εὐρισκομένους τὸν φόβον, ἐπὶ λόγων λόγων βασιζόμενον, ὅτι ταῦτα (τὰ οὕτω συναθροισθέντα πρόσωπα) θέλουσι διαταράξει τὴν δημοσίαν ἡσυχίαν, ἢ ὅτι, διὰ τῆς συναθροίσεως αὐτῶν ταύτης, θέλουσι προκαλέσει ἄλλα πρόσωπα νὰ διαταράξωσι τὴν δημοσίαν ἡσυχίαν.³⁹

XVII. 6^η Μαΐου 1908 : Ψήφισμα πολιτικού νόμου για ἐκλογή ἀρχιεπισκόπου

[...] Ὁ κυρωθεὶς νόμος περὶ ἐκλογῆς Ἀρχιεπισκόπου τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν ἐνεργείᾳ τεθεὶς θὰ ἄρῃ λίαν προσεχῶς τὸ μέγιστον πρόσκομμα κατὰ τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ἀποστολῆς τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἑλληνικωτάτης ταύτης νήσου.⁴⁰

[...] Καὶ οἱ βουλευταὶ προεξάρχοντος τοῦ Μητροπ. Κιτίου, τοῦ ἀποστάτου τούτου ρασοφόρου, ἐγένοντο οἱ δῆμιοι τῆς ἐκκλ. καὶ ἔσυραν αὐτὴν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ κυβερνήτου τῆς χῶρας[...]⁴¹

³⁸Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΤΟ ΠΕΡΙΦΗΜΟΝ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΠΕΡΙ ΕΚΛΟΓΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ», 25 Απριλίου 1908.

³⁹Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ», 25 Απριλίου 1908.

⁴⁰Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΧΩΡΗΣΩΜΕΝ ΕΥΣΤΑΘΩΣ», 17 Μαΐου 1908.

⁴¹Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «ΟΙ ΝΕΚΡΟΘΑΠΤΑΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ», 1)14 Μαΐου 1908.

XVIII. Η 8^η Απριλίου 1909 : Εκλογή

[...] Ἡ πρᾶξις τῆς 8ης Ἀπριλίου 1909, τερματίσασα ὀριστικῶς τὸ πολυσήμαντον ἀρχιεπισκοπικὸν ζήτημα διὰ τῆς ἐκλογῆς καὶ ἐνθρονίσεως ὡς Ἀρχιεπισκόπου τῆς Α. Π. τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου,⁴²

[...] Ἡ Κυβέρνησις ἐκ παραλλήλου εἶχε λάβει ἅπαντα τὰ προφυλακτικὰ ὑπὲρ τῆς δημοσίας εἰρήνης καὶ τάξεως μέτρα συγκεντρώσασα ὑπερδιακοσίους ἐφίππους καὶ περὶ τοὺς ἑκατὸ πεζοὺς ζαπτιέδες, οἵτινες εἶχον παραταχθῇ ἀπὸ πρωΐας ἐν τῇ πρὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς πλατεΐᾳ καὶ ἄλλοι ἐφύλαττον τὰς παρόδους εἰς αὐτήν.⁴³

XIX. 18^η Φεβρουαρίου 1910 : Δημόσια Συμφιλίωση

[...] Μεθ' ὅσης ἐντάσεως ἠγωνίσθημεν ἐπὶ δέκα σχεδὸν ἔτη εἰς τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν ζήτημα, μετὰ τοσαύτης χαρᾶς ἀποδεχόμεθα τὴν κατάπαυσιν τοῦ ἀγῶνος τούτου καὶ τὴν ἀπὸ τούτου εἰρήνευσιν τῆς χώρας, ἂν ὡς ἀγγέλλεται ἡμῖν ἐκ Λευκωσίας ὄντως ἔκλεισεν ὀριστικὴ ἐπὶ τούτου συνθήκη εἰρήνης.⁴⁴

XX. Η σύνταξη του Καταστατικού Χάρτη του 1914

[...] Ὁ καταστατικὸς χάρτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Νήσου, τοῦ ὁποίου ἡ σύνταξις ἀνετέθη εἰς τὸν ἱκανώτατον, ἀκούραστον καὶ διαπρεπῆ ἱεράρχην τὸν σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κιτιέων κύριον Μελ. Μεταξάκη, ἐξετυπώθη καὶ διενεμήθη ἐσχάτως εἰς τὰ διάφορα μέλη τῆς ἐπὶ τούτῳ Ἐπιτροπῆς καὶ εἰς τοὺς διαφόρους Μητροπολίτας πρὸς μελέτην διὰ τὴν μετέπειτα συζήτησιν, ἥτις θέλει γείνῃ ἐπὶ Συνόδου ἅμα ὡς αἱ ἐορταὶ παρέλθωσιν.⁴⁵

[...] Δημοσιεύεται ὁλόκληρος ἐν τῷ «Ἐκκλησιαστικῷ Κήρυκι» ὁ ἄρτι ὑπὸ τῆς ἐπὶ τούτῳ Συνελεύσεως ἐπιψηφισθεὶς Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ὅστις καὶ θεωρεῖται ὡς τεθεὶς ἐν ἐφαρμογῇ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς δημοσιεύσεώς του.⁴⁶

⁴²Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «Η ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ», 11)24 Ἀπριλίου 1909.

Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΠΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΗΣ ΚΥΡ ΚΥΡΙΛΛΟΣ Β΄», 11 Ἀπριλίου 1909.

⁴³Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΛΟΓΗΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ», 11 Ἀπριλίου 1909.

⁴⁴Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΤΟ ΤΕΛΟΣ», 20)5 Μαρτίου 1910.

⁴⁵Εφημερίδα *Αγών*, «Ο ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ», 8 Ιανουαρίου 1911.

⁴⁶Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «Ο ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ», 21)4 Ιουλίου 1914.

XXI. Βιβλιογραφία

Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΒΛΑΚΩΔΕΣΤΑΤΗ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ», 10 Μαΐου 1908.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Η ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΕΝ ΔΙΩΓΜΩ», 17)30 Απριλίου 1908.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Ο "Γ.Δ."», 17)30 Απριλίου 1908.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ», 24)7 Μαΐου 1908.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Ο ΑΠΟΣΧΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 1)14 Μαΐου 1908.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Η ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ ΑΡΑΟΥΖΟΥ», 1)14 Μαΐου 1908.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Ο ΝΟΜΟΣ ΤΩΝ», 8)21 Μαΐου 1908.

Κυριακίδης Χρίστος Κ., *Το Κυπριακό Νομοθετικό Συμβούλιο, 1878-1937: ίδρυση, λειτουργία και κοινοβουλευτικές αντιπαραθέσεις: συνταγματικές ελευθερίες υπό περιορισμό και αμφισβήτηση*, Βουλή των Αντιπροσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία, 2016.

Λυμπουρίδης Αχιλλέας, *Πολύκροτο αρχιεπισκοπικό ζήτημα της Κύπρου : Και η δεκαετής περιπετειώδης πορεία του 1900-1910*, Λευκωσία, 1997.

Χριστοδούλου Νίκος, *Αρχιεπισκοπικό ζήτημα της Κύπρου κατά τα έτη 1900-1910*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 1999.

Περιοδικό *Εκκλησιαστικός Κήρυξ*, «ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 15 Ιουνίου 1914, σσ. 291-321.

Περιοδικό *Εκκλησιαστικός Κήρυξ*, «ΡΥΘΜΙΣΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ», 15 Ιανουαρίου 1911, σσ. 9-19.

I. 1880 & Γενική Επιστράτευση :

[...] Έν τῷ μεταξύ τούτῳ παρεσχέθη εἰς τὴν Κύπρον εὐκαιρία νὰ δείξῃ πόσῳ ἰσχυρὸν ἦτο ἐν αὐτῇ τὸ αἶσθημα τῆς ἐθνικῆς ἀλληλεγγύης. Δυστροπούσης τῆς Τουρκίας νὰ παραχωρήσῃ, κατὰ τὴν Συνθήκην τοῦ Βερολίνου, τὴν Ἑπειρον καὶ Θεσσαλίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, αὕτη προέβη εἰς ἐπιστράτευσιν (1880). Ἐχουσα δ' ἀνάγκην ἡμιόνων προέβη εἰς ἐιδικὴν ἀποστολὴν εἰς Κύπρον πρὸς ἀγορὰν ἐνὸς ποσοῦ. Ἡ παρουσία ἐνταῦθα Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν παρέσχεν ἀφορμὴν πανηγυρικῶν ἐκδηλώσεων ὑποδοχῆς καὶ περιποιήσεως ὑπὸ τὴν μᾶλλον ἔντονον ἐθνικὴν χροιάν. Λόγοι καὶ ποιήματα ἐνθουσιώδη ἐξεφωνήθησαν εἰς τιμητικὸν δεῖπνον. Ἐκ τῶν 250 ἐκλεγεισῶν ἡμιόνων αἱ 107 ἐδωρήθησαν, 150 ἐθελονταὶ ἠκολούθησαν τοὺς ἀπελθόντας ἀξιωματικούς, ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος (Σωφρόνιος) ἔγραψεν εἰς τὸν βασιλέα Γεώργιον Α', «ὃ Κύπρος συναισθανομένη τὴν τε ἀλληλεγγύην καὶ τὸ καθήκον πρὸς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα, σπεύδει νὰ συντελέσῃ κατ' ἐλάχιστον εἰς τὴν εὐόδωσιν τοῦ ἐθνικοῦ τούτου ἔργου.»¹

[...] Ὁ Ἰωάννης Κυριακίδης ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Ζωοπηγὴ τῆς Πιτσιλιᾶς ἀπὸ οἰκογένειαν, ἡ ὁποία ἔστειλεν ἀγωνιστὰς καὶ εἰς τὴν Κρήτην τὸ 1866 καὶ εἰς τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους, ἔπειτα. [...] Κατὰ τὴν ἐπιστράτευσιν τοῦ 1880 ὑπηρέτησεν ὡς ἐθελοντής, ὡς λοχίας δὲ τοῦ ἱππικοῦ εἰσῆλθεν εἰς Δομοκὸν τῆς Θεσσαλίας. Τὸ 1891 ἐξελέγη μέλος τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου τῆς Κύπρου, [...] ²

II. Από την Κρητική Επανάσταση στον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο 1897:**II.I. Διάταγμα Μ. Αρμοστή**

[...] Ἐπειδὴ διὰ τοῦ περὶ Οὐδετερότητος τῆς Κύπρου Διατάγματος ἐν Συμβουλίῳ τοῦ 1881 ὁ Μέγας Ἀρμοστής ἐξουσιοδοτεῖται ὅπως, διὰ γενικοῦ διατάγματος, κοινοποιουμένου ἐν τῇ Ἐπισήμῳ ἐφημερίδι, ἀπαγορεύῃ τὴν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν Κράτους τινὸς στρατολογίαν ἢ ἐπιβάλλῃ ἐπὶ τῆς στρατολογίας ταύτης οἷον ἂν νομίση πρέποντα ὅρον,

[...] Διὰ ταῦτα νῦν, κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἐξουσιῶν, ἃς ἐπὶ τούτῳ περιβέβληται ὑπὸ τοῦ εἰρημένου περὶ οὐδετερότητος Διατάγματος ἐν Συμβουλίῳ, ὁ Μ. Ἀρμοστής εὐδοκεῖ νὰ διατάξῃ καὶ δὴ ὧδε διατάσσεται ἵνα, ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Ἐπισήμῳ ἐφημερίδι δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος διατάγματος καὶ ἐφεξῆς, οὐδεὶς συλλέγῃ ἢ ἀποπειρᾶται νὰ συλλέξῃ στρατιώτας ἐντὸς τῆς Νήσου Κύπρου, ὑπὸ οἵουσδήποτε ὅρους, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἐπαναστατας Κρήτας.

¹Φίλιος Ζαννέτος, *Ἡ Κύπρος κατὰ τὸν αἰῶνα τῆς Παλιγγενεσίας : 1821-1930*, Τύποις Δ. Δελή & Ι Τσίπη, Αθήνα, 1930, σελ. 68.

²Κωνσταντῖνος Ἀμαντος, *Σύντομος ἱστορία τῆς Κύπρου*, Αθήνα, 1956, σ. 172, 173.

Καὶ ὁ Μ. Ἀρμοστής διὰ τῆς παρούσης εἰδοποιεῖ πάντα, εἰς οὓς αὕτη ἀφορᾷ, ὅτι πᾶς ὅστις μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ παρόντος διατάγματος, παραπέιση ἢ ἀποπειραθῇ νὰ παραπέιση οἰονδήτινα ὅπως συμφωνήσῃ νὰ ἀναδεχθῇ, ἢ ὅπως μεταβῇ εἰς μέρος τι ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ λάβῃ ἀξίωμα τι ἢ ὑπουργήμα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν εἰρημένων ἐπαναστατῶν, ἢ ἐν γνώσει βοηθῇ εἰς τὴν κατάταξιν οἰουδήποτε οὕτω παραπεισθέντος προσώπου, ἀποστέλλον αὐτὸ ἢ μεταφέρον αὐτὸ ἢ προκαταβαλλὼν χρήματα ἢ βοηθῇ καθ' οἰονδήτινα τρόπον, θὰ ὑπόκειται εἰς πρόστιμον καὶ φυλάκισιν ἢ εἰς τὴν ἐτέραν τῶν ποινῶν τούτων, κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ Δικαστηρίῳ.³

II.Π Η Εθνική Εταιρεία & Η κάθοδος των αξιωματικῶν ἀπὸ τὴν Ελλάδα

[...] Λαβόντες καὶ ἡμεῖς τὴν πρὸς τὸ Πανελλήνιον ἐγκύκλιον τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἐθνικὴ Ἑταιρία» μυστικῆς διατελούσης νέας Φιλικῆς ἐταιρίας. Λυπούμεθα διότι ὁ στενὸς χῶρος τοῦ ἡμετέρου φύλλου δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐξ ὁλοκλήρου δημοσίευσιν αὐτῆς, ἐφ' ᾧ καὶ περιορίζομεθα ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς το κυριώτερα τῆς ἐγκυκλίου μέρη, ἐφιστῶντες ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν. Σκοπὸς τοῦ ἐν λόγῳ πατριωτικωτάτου μυστικοῦ Σωματείου, ὅπερ ἀποτείνεται πρὸς τοὺς πανέλληνας ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Πατρίδος, εἶναι «ἡ ἀκαταπόνητος ἐργασία πρὸς τὴν ἀντὶ πάσης θυσίας ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων ἀδελφῶν». [...] Ἡ Ἐθνικὴ ἐταιρία ἀνεπτύχθη καὶ ἐμεγαλύνθη ἀπὸ εὐχύμου καὶ ἰσχυροῦ ἅμα πυρῆνος τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τοῦ Ἑλευθέρου Κράτους καὶ ἐπὶ ταύτης ἐθεμελιώθη, ἀφανῶς δὲ καὶ μυστικῶς διωργάνωσε τὴν τε Κρητικὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν Μακεδονικὴν [...]⁴

[...] Κατὰ Ἰούνιον ἐγγραφαὶ ἐθελοντῶν ἐνεργοῦνται ἐν τῇ νήσῳ μας ὑπὲρ τῆς ἡρωίδος Κρήτης, καὶ χρηματικαὶ συνδρομαὶ πολλαχοῦ τῆς νήσου συλλέγονται, τῆς ἡμετέρας πολέως διδούσης τὸ παράδειγμα. Εἰς τὰς Ἐκκλησίας μας ἐτελέσθησαν παρακλήσεις ὑπὲρ εὐοδόσεως τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος.[...] Ἡ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρίας δημοσιευθεῖσα ἐγκύκλιος ζωηρὰν αἴσθησιν προὔξενεσε καὶ παρὰ τοῖς Κυπρίοις.⁵

[...]Ἐπεσκέφθη τὴν ἡμετέραν πόλιν ὁ κ. Δ. Γ. Μεταξᾶς, ἀνθυπίατρος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ὁ κ. Μεταξᾶς εἶνε εἷς τῶν κατὰ τὸν τελευταῖον κρητικὸν ἀγῶνα κατελθόντων εἰς τὴν πολυπαθὴ νήσον Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν.⁶

[...] Ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν μας ἐξ Ἀθηνῶν ὁ κ. Δημήτρ. Μεταξᾶς, ἀνθυπίατρος ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στρατῷ, εἰς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες καταλιπόντες τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ μετέβησαν εἰς Κρήτην καὶ ἡγωνίσαντο ἐπὶ τῶν Λευκῶν ὁρέων ὑπὲρ τῆς Κρητικῆς ἐλευθερίας.⁷

³Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΔΙΑΤΑΓΜΑ Μ. ΑΡΜΟΣΤΟΥ», 28)10 Ιουλίου 1896.

⁴Εφημερίδα *Αλήθεια*, «Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ», 21)3 Νοεμβρίου 1896.

⁵Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΤΟ ΛΗΞΑΝ ΕΤΟΣ 1896», 2)14 Ιανουαρίου 1897.

⁶Εφημερίδα *Νέον Έθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 24)5 Ιανουαρίου 1897.

⁷Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΕΓΧΩΡΙΑ», 19)31 Δεκεμβρίου 1896.

II.III. Ελληνικό Προξενείο & Η ανάμιξη του Γ. Φιλήμονα

[...] Έν τῷ ἀτμοπλοίῳ ὠμίλησαν ὁ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Φιλήμων παραδοὺς τὴν σημαίαν εἰς τὸν ἔφεδρον ἀνθυπολοχαγὸν κ. Φουσεντζιδην, ἐπίσης οἱ κ.κ. Κουμπᾶς καὶ Σῆμος Μενάρδος.⁸

II.IV. Ερανικές Επιτροπές

[...]Τὴν παρελθοῦσαν Κυπριακὴν συνήλθεν, ὡς ἡγγείλαμεν, πολλοὶ πολῖται ἐν τῇ Λέσχῃ «Ἐνώσει» μετὰ δὲ βραχεῖαν προσλαλιὰν τοῦ κ. Α. Παλαιολόγου ὑπὲρ τῶν Κρητῶν καὶ τοῦ κ. Γ. Μαληκίδου ὑπὲρ ἰδρύσεως «Πατριωτικοῦ Συνδέσμου», (περὶ οὗ προσεχῶς πλείονα), ἐξελέγη Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Πανιερότητος τοῦ Ἀρχιερέως ἡμῶν, ἣτις περιαγαγοῦσα κατάλογον συνεισφορῶν συνήθροισεν ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν περὶ τὰς 125 λίρας.⁹

[...] Οὕτως, ἐν ᾧ διήρκει τὸ ἐμπνέον ἐνθουσιασμὸν κατανυκτικὸν θέαμα τῆς ἐν τῇ ἱερᾷ μητροπόλει ὁμηγύρεως, ἐξελέγη ἐπιτροπὴ ἀπαρτιζομένη ἐκ τῶν ἀξιοτ. κ. κ. Χ. Παυλίδου, Η. Μαλιώτου, Χ. Σώζου καὶ Σ. Μαρκίδου, τελεσφόρως διενεργούσης εἰσφοράς.¹⁰

[...] Εὐχαρίστως εἶδομεν, ὅτι καὶ ἐν Λευκωσίᾳ συνέστη ἐπιτροπὴ πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῶν Κρητῶν, ἀπαρτιζομένη ἐκ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, ὡς Προέδρου, τοῦ Ἀγίου Καθηγουμένου Κύκκου ὡς Ἀντιπροέδρου, καὶ τῶν κ. κ. Π. Κωνσταντινίδου, Α. Λιασίδου, Ι. Οἰκονομίδου, Α. Θεοδότου, Ι. Ζαχαριάδου, Θ. Θεοδότου, Κ. Διανέλλου, Χρ. Μιχαλίδου, Γ. Παπαδοπούλου καὶ Γ. Νικοπούλου.¹¹

[...] Ἀπεστάλησαν ἐκ Λάρνακος πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις Κεντρικὴν τῶν Κρητῶν Ἐπιτροπὴν οἱ συλλεγέντες ἔρανοι ἐκ λιρῶν 62 περίπου.¹²

II.V. Παρακλήσεις

[...]Μεθαύριον μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν θὰ ψαλῇ ἐν τῷ ναῷ Ἀγ. Νάπας παράκλησις ὑπὲρ εὐοδώσεως τοῦ ἀγῶνος τῶν ἀδερφῶν ἡμῶν Κρητῶν καὶ ἐπιτεύξεως τῶν πόθων αὐτῶν. Θὰ παραστῇ σύμπας ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαός.¹³

⁸Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΟΙ ΕΘΕΛΟΝΤΑΙ», 8)13 Ἀπριλίου 1897.

⁹Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «Η ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ», 14 Ἰουνίου 1896.

¹⁰Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «Η ΠΑΦΟΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ», 28 Ἰουνίου 1896.

¹¹Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 20)11 Ἰουλίου 1896.

¹²Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 20)1 Ἀυγούστου 1896.

¹³Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ», 14 Ἰουνίου 1896.

II.VI. Αποστολή οπλισμού

[...] Ἡμεῖς, οἱ Ἕλληνες φοιτηταὶ, ἐκάμαμεν τὴν πόλιν τῶν Παρισίων ἀνάστατον· συλλαλητήρια ὑπὸ τὰ γραφεῖα τῶν ἐφημερίδων, δημοσίας διαλέξεις, ἐράνους, ἐν γένει δὲν παρελίπομεν κανὲν μέσον δυνάμενον νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης.[...] Μακαριώτατε ! Ἀναλάβετε τὴν προεδρείαν κοιμιτάτου ὑπὲρ τῆς Κρήτης. [...] Μαζῇ μὲ τὰς εὐχὰς καὶ τὰς εὐλογίας σας στείλατε ἀπὸ τὴν Κύπρον ῥίγα τουφέκια.¹⁴

II. VII. Κυπριακή ΦάλαγγαΥπὲρ τοῦ Κρητικοῦ Αγώνα

[...] Γράφουσιν ἡμῖν περὶ προσώπων καταγγειλαντῶν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὸν σχηματισμὸν Κυπριακῆς φάλαγγος, ὑπὲρ τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος, ἣτις ἀπετελεῖτο ἐξ 106 παλληκαριῶν.¹⁵

[...] Πρὸς τί νὰ τὸ κρύψωμεν; Δὲν παροτρύνομεν, διὰ νὰ θεωρηθῶμεν ὡς ἀντιβαίνοντες τὴν περὶ οὐδετερότητος σύμβασιν. Ἀπλῶς ὡς χρονογράφοι ἀναφέρομεν τὸ πρᾶγμα ὅτι ἐσχηματίσθη Κυπριακὴ φάλαγξ νὰ δράμῃ εἰς βοήθειαν τῶν Κρητῶν, ἀλλ' ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐπροδόθη εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ εἴτε συνεπεία τῆς προδοσίας ἐκείνης, εἴτε καὶ ἄνευ αὐτῆς μαθοῦσα τὸ πρᾶγμα ἡ Κυβέρνησις ἐδημοσίευσεν τὴν ἀγγελίαν ἐκείνην, δι' ἣς κατὰ τὴν μνησθεῖσαν σύμβασιν ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς Κυπρίους νὰ λαμβάνωσι μέρος ἐν στάσει τινὶ ἢ πολέμῳ κατὰ τινος κράτους, καὶ οὕτως ἐματαιώθη τὸ πρᾶγμα. Ἐν τούτοις μεθ' ὑπερηφανείας καὶ πάλιν, λέγομεν, ἀναγράφομεν τὸ γεγονός ὅτι, ἐὰν μὴ ὑπῆρχε τὸ κώλυμα, Κυπριακὴ φάλαγξ ἐκ 200 καὶ 300 ἴσως καλῶν τῆς πατρίδος νέων θὰ ἐμάχοντο ἤδη παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἀδελφῶν Κρητῶν. Πλέον τῶν 100 ἐνεγράφησαν ἐν διαστήματι ὀλίγων ἡμερῶν ἐν Λευκωσίᾳ.¹⁶

[...] Ὡς φοιτητὴς ἐν Ἀθήναις κατετάγη ἐθελοντικῶς εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897, ὑπηρετήσας κατὰ πρῶτον μὲν ἐν Κρήτῃ εἰς τὴν φοιτητικὴν φάλαγγα ὑπὸ τὸν Τιμολέοντα Βάσσον, καὶ εἶτα, γενικευθέντος τοῦ πολέμου, ἐν Θεσσαλίᾳ.¹⁷

¹⁴Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗ», 15)27 Ιουνίου 1896.

¹⁵Εφημερίδα *Ἀλήθεια*, 19)31 Ιουλίου 1896.

¹⁶Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΦΑΛΑΓΞ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗΝ», 17 Ιουλίου 1896.

¹⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΙΧ. ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΥ», 10 Ιανουαρίου 1953.

Αριστόδημος Κ. Πηλαβάκης & Ν. Φυσεντζίδης : Οι οργανωτές της εθελοντικής φάλαγγας, η Κυπριακή Αδελφότητα & ο Ελληνοτουρκικός Πόλεμος

[...] Ο κ. Νέαρχος Φυσεντζίδης, ὅστις ἀπῆλθεν ἐπὶ κεφαλῇς τῶν τελευταίως ἀπελθόντων ἐκ Λάρνακος 555 ἐθελοντῶν, ἐτηλεγράφησεν ὅτι τοὺς ὑπεδέχθησαν μετὰ λαμπρᾶς ὑποδοχῆς. Ἐκ τῶν 555 τούτων οἱ 124 ἐπεβιβάσθησαν ἐκ Λεμησσοῦ, μετ' αὐτῶν δ' ἀπῆλθε καὶ ὁ κ. Ἀρισ. Κ. Πηλαβάκης, ὅτις μέχρι Λάρνακος ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀναφέρει εἰς κανένα περὶ τοῦ σκοποῦ του.¹⁸

[...] Λαμπρὰ ὑπῆρξε καὶ ἐκ Λάρνακος ἡ προπομπὴ τῶν ἐθελοντῶν. Μέχρι τῆς ἀποβάθρας συνώδευσεν αὐτοὺς διὰ σημαιῶν ἡ πόλις σύσσωμος, συνεχῶς ζητωκραυγάζουσα ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως, τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ ἔθνους. [...] Ἐν τῷ [...] Ο κ. Νέαρχος Φυσεντζίδης, ὅστις ἀπῆλθεν ἐπὶ κεφαλῇς τῶν τελευταίως ἀπελθόντων ἐκ Λάρνακος 555 ἐθελοντῶν, ἐτηλεγράφησεν ὅτι τοὺς ὑπεδέχθησαν μετὰ λαμπρᾶς ὑποδοχῆς. Ἐκ τῶν 555 τούτων οἱ 124 ἐπεβιβάσθησαν ἐκ Λεμησσοῦ, μετ' αὐτῶν δ' ἀπῆλθε καὶ ὁ κ. Ἀρισ. Κ. Πηλαβάκης, ὅτις μέχρι Λάρνακος ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀναφέρει εἰς κανένα περὶ τοῦ σκοποῦ του.¹⁹

[...] Τὴν παρελθοῦσαν τρίτην ἐτηλεγραφήθη ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς τὸν ἐνταῦθα Ἑλληνα Πρόξενον παρὰ τοῦ κ. Νεάρχου Φυσεντζίδου, ὅτι οἱ δια τοῦ «Οὐράνα» ἀπελθόντες ἐθελονταὶ ἔτυχον «ἐξόχου ὑποδοχῆς».²⁰

[...] Ο κ. Νέαρχος Φυσεντζίδης φύσει ζωηρὸς καὶ ἐνθουσιώδης κατὰ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν μεταβὰς εἰς Ἀθήνας κατετάχθη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν προαχθεὶς εἰς ὑπαξιωματικόν. Ὑπὸ ἀκραιφνοῦς δὲ πατριωτισμοῦ πάντοτε ἐμφορούμενος ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὰς Κρητικὰς ἐξεγέρσεις, προέταξε δὲ τὸ στήθος ἐπίσης κατὰ τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὸν προτελευταῖον Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον,²¹

[...] Τοὺς ἀπελθόντας ἐθελοντὰς ἐκ Κύπρου τὴν προπαρελθοῦσα ἐβδομάδα μετὰ τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ κ.κ. Ποδαρόπουλος, Εὐαγγέλου καὶ ἀδελφοὶ Χατζηγιάννου εὐαρέστως ὑπεδέχθησαν καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐγκατεστημένοι Κύπριοι καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον. [...]

«Ἀρίστη ὑπῆρξεν ἡ ὑποδοχὴ, ἣν μᾶς παρέσχε τὸ Ἑλλ. Προξενεῖον. [...] Ἡ Κυπριακὴ Ἀδελφότης ἐψήφισε δι' ἐξόδων αὐτῆς τὴν εἰς Ἑλλάδα ἀποστολὴν μας. Καὶ τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς μας τὰ ἐξοδα ἐπίσης εἶχεν ἀναλάβῃ πάνυ εὐγενῶς καὶ προθύμως τὸ ἄριστον τοῦτο σωματεῖον,²²

¹⁸Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «ΟΙ ΕΘΕΛΟΝΤΑΙ», 5 Ἀπριλίου 1897.

¹⁹Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «ΟΙ ΕΘΕΛΟΝΤΑΙ», 5 Ἀπριλίου 1897.

²⁰Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 3)15 Ἀπριλίου 1897.

²¹Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «Ο Κ^{ΟΣ} ΝΕΑΡΧΟΣ ΦΥΣΕΝΤΖΙΔΗΣ», 24)6 Σεπτεμβρίου 1912.

²²Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΥΠΟΔΟΧΗ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ Εἰς Ἀλεξάνδρειαν», 25/6 Ἀπριλίου 1897.

Εθελοντική Φοιτητική Φάλαγγα & Μαθητές του Παγκυπρίου ΓυμνασίουΑπό την Κρητική Επανάσταση

[...] Ὁ ὄρκος τῶν εἰς Κρήτην ἀπελθόντων Κυπρίων σπουδαστῶν ἀποπνέει τὸ ἄρωμα ἀγνῆς φιλοπατρίας, συγκινεῖ δὲ βαθύτατα πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν.²³

[...] Μετὰ τῶν ἀνακληθέντων ἐκ Κρήτης ἐλλήνων ἀξιωματικῶν ἀνεχώρησαν εἰς Ἑλλάδα καὶ ὅλοι οἱ Κύπριοι φοιτηταί, οἵτινες πρὸ μηνῶν εἶχον μεταβῆ εἰς τὴν πολυπαθὴ Κρήτην. Οἱ ἐνταῦθα γονεῖς τῶν φοιτητῶν ἔλαβον προχθὲς τηλεγραφήματα ἀναγγέλλοντα αὐτοῖς τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδόν των.²⁴

[...] Ἀπὸ τῆς προτεραίας τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ "Ἱεροῦ λόχου" τῶν φοιτητῶν εἰς Κρήτην ἐλάβομεν ἐπιστολὴν παρὰ τῶν Κυπρίων σπουδαστῶν, εἰς οὓς ἔλαχεν ὁ εὐγενὴς κλήρος ἵνα ἀντιπροσωπεύσωσι τὴν ἡμετέραν Νήσον ἐν τῷ Πανελληνίῳ λόχῳ τῆς λογάδος ἑλληνικῆς νεότητος, [...] γράφομεν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ὧδε. Εὐάγγελος Χατζηϊωάννου φοιτητῆς Νομικῆς ἐκ Λάρνακος, Λούης Εὐάγγ. Λοΐζου φοιτητῆς Νομικῆς ἐξ Ἀμμοχώστου, Μενέλαος Μαρκίδης φοιτητῆς Φιλολογίας, Ἰωάννης Θεοχαρίδης φοιτητῆς Ἱατρικῆς καὶ Χαραλάμης Νικολαΐδης γυμναστικὸς Λευκωσιᾶται, Κωνστ. Ἰωαννίδης σπουδαστῆς Οἰνοποιίας ἐκ Λεμεσοῦ καὶ Σωκράτης Μυριανθεὺς Παιδαγωγὸς ἐκ Μαραθάσσης.²⁵

Στον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο 1897

[...] Νέοι ἐθελονταί, ἀπῆλθον εἰς Ἑλλάδα τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα, ἐν οἷς πλεῖστοι μαθηταί τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ Γυμνασίου.²⁶

[...] Ἀνεχώρησαν τὸ παρελθὸν σάββατον ὀκτὼ μαθηταί τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου, ὅπως καταταχθῶσιν ὡς ἐθελονταί ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ.²⁷

Αθλητές Εθελοντές

[...] Τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα ἀφίκοντο ἐξ Ἀθηνῶν οἱ εὐέλπιδες νέοι κ. κ. Εὐάγγελος Χατζηϊωάννου, Δημοσθένης Χρ. Σεβέρης, φοιτηταί τῆς νομικῆς, καὶ Ὁμηρος Δημητριάδης, φοιτητῆς τῆς ἱατρικῆς. Ἀφίκετο ἐπίσης καὶ ὁ μετασχὼν τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων συμπαθὴς νέος κ. Ἀναστάσιος Ἀνδρέου.²⁸

²³Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 13)25 Φεβρουαρίου 1897.

²⁴Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΟΙ ΕΝ ΚΡΗΤΗ ΚΥΠΡΙΟΙ», 29)11 Μαΐου 1897.

²⁵Εφημερίδα *Εναγόρας*, «ΟΙ ΕΝ ΚΡΗΤΗ ΦΟΙΤΗΤΑΙ», 2 Μαρτίου 1897.

²⁶Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΕΓΧΩΡΙΑ», 1) 13 Μαΐου 1897.

²⁷Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 1)13 Μαΐου 1897.

²⁸Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 20)2 Μαΐου 1896.

Επώνυμοι εθελοντές

[...] Τὴν παρελθούσαν Παρασκευὴν μ.μ. πλῆθος λαοῦ ἐκ πασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων τῆς πόλεως ἡμῶν συνέρρευσε ἐξώθεν τοῦ γραφείου τοῦ κ. Ν. Ἰερεμία, ἔνθα ἀνέμενε ἡ ἄμαξα, ἐφ' ἧς ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσῃ ὁ ἀγαπητὸς κ. Ν. Καταλάνος ἐκεῖ ὅπου ἡ φωνὴ τῆς πατρίδος ἐκάλει αὐτόν.²⁹

[...] Ἕτεροι ὀγδοήκοντα τέσσαρες ἐθελονταὶ ἀνεχώρησαν χθὲς διὰ τοῦ ἐλληνικοῦ ἀτμοπλοίου «Ἑλένη», ἐξ ὧν τριάκοντα καὶ εἰς ἐκ τῆς ἐπαρχίας Λεμεσοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς Νήσου. Μετ' αὐτῶν ἀνεχώρησε καὶ ὁ κ. Γεώργ. Γ. Λοΐζου, ἐκ Λάρνακος.³⁰

Το ημερολόγιο του Σάββα Τσερκεζί & ο Ελληνοτουρκικός Πόλεμος

[...] «Πρὸς τὸ ἀρχηγεῖον Λαμίας, εἰδοποιεῖσθε δι' ἐγκυκλίου διαταγῆς τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν νὰ ἀπολύσῃτε πάντας τοὺς ἐθελοντάς καὶ νὰ δώσῃτε αὐτοῖς ἀπὸ δώδεκα δραχμὰς ὡς ὁδοιπορικὰ ἐξόδα.» Τὴν νύκτα τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν τὴν διαταγὴν ἀπὸ τὴν χαρὰ μας δὲν ἐκοιμήθημεν ποσῶς, ἐκάψαμεν ὅλοι τὲς καλύβες μας πανηγυρίζοντες τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν κακουχιῶν μας.³¹

II. VIII. Η βοήθεια στα γυναικόπαιδα

[...] Τὸ αἶσθημα τοῦτο ὑπηγόρευσε συνέλευσιν τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Μακαριότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, καθ' ἣν ἀπεφασίσθη ἡ πρόσκλησις 500 γυναικοπαίδων Κρητῶν διὰ νὰ συντηρήσωμεν καὶ διαθρέψωμεν αὐτὰ μέχρις ἀποπερατώσεως τοῦ ἀγῶνος, ὅτε ἐλπίζομεν νὰ κατευοδώσωμεν αὐτὰ, μετὰ δακρύων χαρᾶς, ἐλεύθερα εἰς τὴν ἐλευθέραν πατρίδα των.³²

²⁹Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, 19 Ἀπριλίου 1897.

³⁰Εφημερίδα *Νέον ἔθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 3)15 Ἀπριλίου 1897.

³¹Σάββας Τσερκεζής, *Ημερολόγιον του βίου μου: Αρχόμενον από του 1886*, Φοῖβος Σταυρίδης (επιμ.), Λαϊκὴ Τράπεζα / Εκπαιδευτικὸ καὶ Πολιτιστικὸ Κέντρο, Λευκωσία, 1988, σελ. 94.

³²Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «500 ΓΥΝΑΙΚΟΠΑΙΔΑ ΚΡΗΤΩΝ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ», 5 Φεβρουαρίου 1897.

[...] Ἐξελέγη δεκαμελής ἐπιτροπή συγκειμένη ἐκ τῶν κ. κ. Π. Κωνσταντινίδου, Ι. Οἰκονομίδου, Θ. Θεοδότου, Ι. Ζαχαριάδου, Γ. Παπαδοπούλου, Κ. Διανέλλου, Χρ. Μιχαηλίδου, Γ. Νικοπούλου, καὶ τῶν προέδρων τοῦ «Κυπριακοῦ Συλλόγου» καὶ «Ἀγάπης τοῦ Λαοῦ» κ.κ. Α. Θεοδότου καὶ Α. Λιασίδου, ἥτις, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τὴν ἀντιπροεδρείαν τοῦ Ἀγ. Καθηγουμένου Κύκκου καὶ τοῦ ἀρχιμανδρίτου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς θὰ ἐργασθῇ πρὸς συλλογὴν χρημάτων δι' ἐράνων καὶ θεατρικῶν παραστάσεων ὑπὲρ λιμοττόντων γυναικοπαίδων τῆς Κρήτης.³³

II. IX. Η συμβολή των γυναικῶν

Ελένη Χρήστου : Διευθύντρια Παρθεναγωγείου Φανερωμένης

[...] Ἐπαινοῦμεν τὴν προθυμίαν τῆς ἀξιολόγου διευθυντρίας τοῦ Παρθεναγωγείου ἡμῶν καὶ τῶν λοιπῶν διδασκαλισσῶν, αἵτινες θὰ ἐπισκεφθῶσι τὰς οἰκογενείας τῆς πόλεως πρὸς συλλογὴν ἐράνων χρησιμοποιοηθησομένων εἰς κατασκευὴν φορεμάτων ὑπὸ τῶν μαθητριῶν κατὰ τὰς διαθεσίμους αὐτῶν ὥρας, ὑπὲρ τῶν πασχόντων γυναικοπαίδων.³⁴

III. Μακεδονικός Αγώνας 1904-1908

III.I. Ο αντίκτυπος της θυσίας του Παύλου Μ. Μελά

[...] Τῇ πρωτοβουλία τοῦ Παγκυπρίου καὶ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν Ἐκπαιδευτηρίων τῆς πόλεως τελεσθήσεται τῇ αὔριον Κυπριακῇ περὶ ὥραν 10 30' π. μ. ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Φανερωμένης μνημόσυνον ὑπὲρ τοῦ ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἐν Μακεδονίᾳ πεσόντος ἀειμνήστου ἀξιωματικοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ.

ΠΑΥΛΟΥ Μ. ΜΕΛΑ.

Τοῦ Μνημοσύνου θὰ μετάσχῃ καὶ ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἡγούμενος Κύκκου καὶ ὁ Πανοσιώτατος Ἀρχιμανδρίτης τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τὸν ἐπιμνημόσυνον δὲ λόγον θὰ ἐκφωνήσῃ ὁ γυμνασιάρχης τοῦ Παγκυπρίου κ. Μ. Δ. Βολονάκης.

Καλοῦνται τὰ Σωματεῖα, αἱ Συντεχνίαι καὶ ὁ λοιπὸς Λαὸς τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν προαστίων, ὅπως προσέλθωσιν ἵνα ἐνώσωσι μετὰ τῶν δεήσεων τῆς Ἐκκλησίας τὰς ἑαυτῶν εὐχὰς ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς γενναίου τῶν Ἑθνικῶν δικαίων προμάχου.[...]³⁵

³³Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ», 23)9 Ιουλίου 1896.

³⁴Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΕΡΑΝΟΙ ΚΥΡΙΩΝ», 18) 30 Μαρτίου 1897.

³⁵Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ», 30)12 Νοεμβρίου 1904.

III.Π Η συμβολή της μεγαλονήσου στο Μακεδονικό Αγώνα

[...] Μετ' εὐχαριστήσεως καὶ ὑπερηφανίας ἅμα δημοσιεύομεν κατωτέρω ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς γενναίου καὶ τετιμημένου τῆς Κύπρου τέκνου, τοῦ ἐξ Ἀμμοχώστου Κ. Βραχίμη ὅστις διαφλεγόμενος ὑπὸ φλογεροῦ πατριωτικοῦ ἔρωτος κατέλιπεν ἀπὸ ἔτους καὶ πλέον τὴν γενέτειραν, φιλοστόργους γονεῖς καὶ πολυφιλήτους ἀδελφοὺς καὶ οἰκείους ἀπελθὼν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἐκεῖθεν μετ' ἄλλων παλληκαριῶν εἰς τὴν καταδυναστευομένην ὑπὸ τῶν βουλγαρικῶν ὀρδῶν Μακεδονίαν ποθὼν νὰ ἐνισχύσῃ καὶ προασπίσῃ τοὺς σφαγιαζομένους ἀδελφούς.³⁶

[...] ἔρανον ἐθνικὸν ὑπὲρ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ Ἑλλήνων[...]Τὴν ἐθνικὴν αὐτὴν ὁδύνην, ἡσθάνθησαν, ὡς φαίνεται, πρεπόντως οἱ ὀλίγοι τοῦ Μαζωτοῦ χωρικοί, οἱ ὅποιοι ἐμάζευσαν ἐκ τοῦ προχείρου γρόσια 186,³⁷

[...] Εὐάγγελος Κ. Περισιτιάνης ὀνομάζεται ὁ γενναῖος που ἐτίμησε τὴν κυπριακὴν πατρίδα εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα.³⁸

[...] Ο ἐκ Κύπρου Γεώργιος Αργυρίου υπηρέτησε τὸν ἐν Μακεδονίᾳ Ἐνοπλὸν Ἐθνικὸν Αγῶνα ἐκ τῶν πρώτων καταταγείς εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Αἰμνήστου Αρχηγοῦ Εὐμανουήλ Κατσίγαρη Ἑλληνομακεδονικὸν Σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐδράσεν ἐπιτυχῶς εἰς τὴν Περιφέρειαν Μοριχόβου τῆς Μακεδονίας.³⁹

IV. Στον ἀπελευθερωτικὸ ἀγῶνα τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ηπείρου 1912-1913

IV. I. Οκτώβριος 1912 : Ἡ ἀναχώρηση

[...] Τὸ πολυπληθὲς ἐθελοντικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐκ Κύπρου ἐτέθη εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως δὲν θὰ μεταβῇ, διότι ὡς ἀσφαλῶς ἐγνώσθη, δὲν γίνονται δεκτοὶ ἐθελονταί. Οὐχ ἥττον ἄνω τῶν 100 ἀνεχώρησαν ἤδη εἰς Ἀθήνας πρὶν ἢ γνωσθῇ τὸ πρᾶγμα. Κύπριοι ἀντάρται εἶνε κατατεταγμένοι εἰς τὰ ἀνταρτικὰ σώματα τῆς Μακεδονίας.⁴⁰

³⁶Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΚΥΠΡΙΟΣ ΝΕΟΣ Εἰς τὰ Μακεδονικὰ Πεδία», 20)11 Φεβρουαρίου 1905.

³⁷Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ*, «ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΡΑΝΟΣ», 21 Οκτωβρίου / 3 Νοεμβρίου 1906.

³⁸Εφημερίδα *Κύπριος*, 16 Φεβρουαρίου 1908.

³⁹Πέτρος Παπαπολυβίου, *Σπινθήρ γλυκύτατων ἐλπίδων : Ὁ ἀπόηχος τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνα (1904-1908) στὴν Κύπρο*, Αἰγαῖον, Λευκωσία, 1996, σελ. 74.

⁴⁰Εφημερίδα *Ἀλήθεια*, «Οἱ ΕΘΕΛΟΝΤΑΙ», 12 Οκτωβρίου 1912.

Ευστάθιος Χατζηδημητρίου : «Η ζωή μου»

[...]Εκυλοφόρησεν μια διαταγή του υπουργείου από την Πρεσβείαν ότι δέχονται Εθελοντας. Ήρχισαν από όλην την Κύπρον να καταφθάνουν εις την Λευκωσίαν εθελονταί. Χαλούσεν ο κόσμος. Λέγω εις τον Καλαβρόν «θα πάω και εγώ» του λέω και μου είπεν :

«Περίμενε Στάθη και θα πάμεν μαζίν σε λίγες μέρες.»⁴¹

[...] Όμας ιατρών εκ Λευκωσίας, αποτελουμένη εκ τών κ. κ. Χρ. Καλαβροῦ, Π. Λεοντιάδου, Α. Θεοφανίδου καὶ Κ. Μαυραντώνη μετὰ τών Νοσοκόμων Κας Γιασεμῆς Γιαννακοπούλου καὶ Δεσποινίδος Ἑλπινίκης Κωνσταντίνου, ὡς καὶ τοῦ ἐν τῇ Κλινικῇ τοῦ κ. Καλαβροῦ ἐργαζομένου κ. Εὐσταθίου χ'΄ Δημητρίου, ἀνεχώρησε τῇ παρελθούσῃ Τετάρτῃ διὰ τῆς «Σαλαμῖνος» κατευθυνομένη εἰς Ἀθήνας, ὅπως προσενέγκῃ τὰς ὑπηρεσίας τῆς εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Ἐρυθρόν Σταυρόν. Τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἡγεῖται ὁ σεπτὸς Μητροπολίτης Κιτίου Κοσ Μελέτιος Μεταξάκης, φέρων πρὸς τὴν ἀγωνιζομένην Πατρίδα τὸν θερμὸν ἀσπασμὸν καὶ τὰς ὀλοψύχους εὐχὰς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου, τοῦ ὁποίου καὶ ἕτεροι σημαίνοντες ἀντιπρόσωποι ἀπῆλθον, ὅπως θέσωσιν ἑαυτοὺς εἰς πρόθυμον ὑπηρεσίαν, ὁ Δήμαρχος Λεμεσοῦ κ. Χρ. Σῶζος καὶ ὁ Βουλευτὴς Λάρνακος Ἀμμοχώστου κ. Εὐάγγελος Χατζηγιάννου.⁴²

Μιχαήλ Α. Χατζηδημητρίου (Γλαύκος Αλιθέρης)

[...] Ἀφοῦ οἱ καθηγηταὶ ἀνέπτυξαν εἰς τοὺς μαθητὰς τὸν σκοπὸν τῆς ἐορτῆς ἀπῆλθον τότε ἐν παρατάξει εἰς τὴν Δημ. Σχολὴν ἔνθα θὰ ἐγίνετο ἡ τελετὴ ἔχοντες σημαιοφόρον τὸν φουστανελλοφόρον στρατιώτην καὶ μαθητὴν Χ'΄ Δημητρίου, καὶ ἀκολουθοῦμενοι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν πάντοτε ἐν γραμμῇ.⁴³

IV. II. Από το πρώτο διάταγμα ουδετερότητας στη δήλωση του αρμοστή Hamilton Gould Adams

[...] Διὰ προκηρύξεως ὁ Μ. Ἀρμοστής κηρύσσει τὴν Κύπρον οὐδετέραν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου μετὰ τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν καὶ τῆς Τουρκίας. Πᾶσα βοήθεια τιμωράται διὰ προστίμου καὶ φυλακίσεως, ἐκτός ἐὰν γίνηται διὰ τὸν ἐρυθρόν σταυρὸν χάριν τῶν τραυματιῶν.⁴⁴

⁴¹Τάκης Χατζηδημητρίου, *Ουδένα μισθὸν ἔλαβεν : Ο Κύπριος εθελοντής Ευστάθιος Χατζηδημητρίου 1912-1922*, Παπαζήση, Αθήνα, 2013, σελ. 28.

⁴²Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 20)2 Νοεμβρίου 1912.

⁴³Εφημερίδα *Κήρυξ*, «Ἡ ἐορτὴ τῆς σημαίας», 11 Οκτωβρίου 1913.

⁴⁴Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 18)31 Οκτωβρίου 1912.

IV. III. Η πρωτοβουλία του Μητροπολίτη Κιτίου Μελέτιου Μεταξάκη

[...] Τῇ π. Τετάρτῃ ἀνεχώρησαν διὰ τοῦ Κυπριακοῦ ἀτμοπλοίου εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἡ Α. Π. ὁ Μητροπολίτης Κιτίου κ. Μεταξάκης, ἵνα προσφέρῃ τὰς θρησκευτικὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν καὶ ὁμὰς ἰατρῶν ἐκ Λευκωσίας τῶν κ. κ. Χρ. Καλαβροῦ, Π. Λεοντιάδου, Α. Κακουλλῆ καὶ Κ. Μαυραντώνη μετὰ δύο θηλέων καὶ δύο ἀρρένων νοσοκόμων ἵνα καταταχῶσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Μετὰ τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἀνεχώρησαν δι' Ἀθήνας ὁ Δήμαρχος Λεμεσοῦ κ. Χρ. Σῶζος καὶ ὁ βουλευτὴς Λάρνακος - Ἀμμοχώστου κ. Εὐάγ. Χατζηγιωάννου.⁴⁵

IV. IV. Η συμβολή των γυναικών

[...] Ἐν ἀμίλλῃ πρὸς τοὺς ἄνδρας καὶ αἱ Ἑλληνίδες Κυρίαι καὶ Δεσποινίδες τῆς ἡμετέρας πόλεως εἰσήνεγκον σημαντικούς ἐράνους ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὧν τὸ σύνολον ἀνέρχεται εἰς £300 περίπου, ἐξ ὧν £250 ἀπεστάλησαν πρὸς τὴν Α. Β. Υ. τὴν Πριγκίπισσαν Σοφίαν καὶ £50 διετέθησαν διὰ δαπάνας πρὸς ἀποστολὴν εἰδικῶν νοσοκόμων,⁴⁶

IV. V. Οι πολιτευτές και οι άνθρωποι των γραμμάτων ως εθελοντές

[...] Ἐν τῷ λόγῳ τοῦ φονευθέντος μακαρίτου Σώζου εὐρίσκετο καὶ ὁ βουλευτὴς κ. Ε. Χατζηγιωάννου, ὅστις καὶ σοβαρῶς τραυματισθεὶς ἐν τῷ στόματι νοσηλεύεται ἐν Ἀθήναις.⁴⁷

[...] Τὸ δημοτ. συμβούλιον τῆς Λεμεσοῦ ἀπεφάσισε πρὸς τιμὴν τοῦ μακαρίτου Χ. Σώζου νὰ ἀνεγείρῃ δι' ἐράνων τὴν προτομὴν αὐτοῦ ἐν Λεμεσῷ καὶ νὰ ὀνομάσῃ μίαν τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως μὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Ἡ μεταφορὰ τοῦ λειψάνου τοῦ ἥρωος εἰς Κύπρον ἐματαιώθη, καθότι, ὡς ἀνηγγέλθη, δὲν ἐστάθη δυνατὴ, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἡ ἀνεύρεσις τοῦ πτώματος ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ κ. Ι. Κυριακίδου, ὅστις ἐπὶ τούτῳ μετέβη εἰς Ἥπειρον.⁴⁸

⁴⁵Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ», 20 Οκτωβρίου 1912.

⁴⁶Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΟΙ ΕΡΑΝΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ», 27 Οκτωβρίου 1912.

⁴⁷Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΚΥΠΡΙΟΣ ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΣ», 27)9 Ιανουαρίου 1913.

Εφημερίδα *Νέον Έθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 22)4 Ιανουαρίου 1913.

⁴⁸Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΤΙΜΑΙ ΕΠΑΞΙΩΣ ΓΕΝΟΜΕΝΑΙ», 17)30 Ιανουαρίου 1913.

IV. VI. Μαζική αποστολή εθελοντών 8 Ιανουαρίου 1913 :

[...] Έφθασαν χθές οι Κυπριοί έθελονταί οι έρχόμενοι να ύπηρετήσουν εις τόν στρατόν. [...] Τήν 4ην μ.μ. ανήλθον δι' έκτάκτου τραίνου εις Αθήνας. Εις τόν σταθμόν τοῦ σιδηροδρόμου τοὺς ὑπεδέχθησαν ένθουσιωδῶς πλείστοι συμπατριῶταί των, μεταξύ τῶν ὁποίων διεκρίνετο πελώριος κατά τὸ ἀνάστημα ὁ βουλευτής Κύπρου κ. Λανίτης ὑπηρετῶν ὡς στρατιώτης ἀπλοῦς ἀπὸ μηνῶν.⁴⁹

IV. VII. Συλλογή χρηματικῶν εισφορῶν & Συλλαλητήριον Ιούνιος 1913

[...] Αἱ ἐγγραφαὶ ἐράνων ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ανήλθον μέχρι τῆς χθῆς ἐν Λευκωσίᾳ εἰς £ 2600.⁵⁰

[...] Τὸ ἀπόγευμα τῆς παρελθούσης Κυριακῆς συνεκροτήθη ἐν Λάρνακι παρὰ τὴν «Ἐμπορικὴν Λέσχην» ἔθνικόν συλλαλητήριον πρὸς συμμετοχὴν καὶ τῆς Κύπρου εἰς τὸν νέον ἱερὸν ἀγῶνα τῆς Πατρίδος. [...] Μετὰ τὰς ὁμιλίας κατηρτίσθη εἰκοσιτετραμελὴς ἐπιτροπεία ἐκ πολιτῶν, ὅπως ἐνεργήσῃ καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν πρὸς συλλογὴν ἐράνων.⁵¹

IV. VIII. Η επιστροφή των εθελοντῶν Ιούλιος 1913 - Σεπτέμβριος 1913

[...] Ἐπανήλθον εἰς Κύπρον διὰ τῆς παρελθούσης ἀτμοπλοϊκῆς εὐκαιρίας πολλοὶ τῶν Κυπρίων ἐθελοντῶν, οἵτινες ἅμα τῇ ὑπογραφῇ τῆς εἰρήνης ἀφέθησαν ἐλεύθεροι ἐπὶ χρονικόν τι διάστημα.⁵²

[...] Τὸ ὑπὸ ἐπίταξιν ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιο «Φιλήνης», ὑπὸ πλοίαρχον τὸν κ. Ἀποστόλην Κανάρην, [...] ὧν φέρει τὰ ἔνδοξα ὀνόματα, ἐπανεφέρειν εἰς τὴν γενέτειραν τοὺς Κυπρίους ἐθελοντὰς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ὑπολοχαγοῦ κ. Νεάρχου Φυσεντζίδου, ἐν συνοδείᾳ τοῦ Βουλευτοῦ Λάρνακος - Ἀμμοχώστου καὶ γενναίου πολεμιστοῦ τοῦ τελευταίου ἑλληνο-τουρκικοῦ πολέμου κ. Εὐαγγέλου Χατζηϊωάννου.⁵³

⁴⁹Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΕΘΕΛΟΝΤΑΙ», 19)1 Φεβρουαρίου 1913.

⁵⁰Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΕΡΑΝΟΙ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ», 18)31 Οκτωβρίου 1912.

⁵¹Εφημερίδα *Ηχώ τῆς Κύπρου*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ», 6 Ιουλίου 1913.

⁵²Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΚΥΠΡΙΩΝ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ», 8)21 Αυγούστου 1913.

⁵³Εφημερίδα *Νέον Έθνος*, «Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ», 21)4 Οκτωβρίου 1913.

[...] Ἐπανεκάμψαν εἰς τὴν γενέτειραν αὐτῶν πόλιν Λεμεσό, οἱ ἀξιότιμοι κ. κ. Γ. Ν. Ζήνων καὶ Χρ. Σ. Χουρμούζιος, οἵτινες πρόθυμοι εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος καταλιπόντες τὰ πάντα ἐνεδύθησαν τὴν τετιμημένην στολὴν τοῦ στρατιώτου [...]⁵⁴

IV. IX. Ἡ τελετὴ τῆς ἀπονομῆς μεταλλίων

[...] Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἑορτὴν τῆς ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ συμφώνως πρὸς τὴν δημοσιευθεῖσαν ἀγγελίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου, εἰς τὸν ἐνταῦθα ἱερὸν ναὸν ἀγίου Λαζάρου, [...] ἐγένετο ἐπισήμως ἡ τελετὴ τῆς πρὸς τοὺς Κυπρίους Ἐθελοντὰς ἀπονομῆς τῶν παρασήμων τῶν ἀποκοπέντων ὅπως κοσμήσωσι τὰ στήθη τῶν κατὰ τὸν Βαλκανο-Τουρκικὸν καὶ Ἑλληνο-Βουλγαρικὸν πόλεμον γενναίων μαχητῶν.[...] οἱ γενναῖοι Κύπριοι στρατιῶται ὑπὸ τὸ πρόσταγμα τοῦ Λοχίου κ. Μιλτιάδου Οἰκονομίδου,[...]⁵⁵

[...] Πρὸς τὸ ἐν Κύπρῳ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον, διευθυνόμενον σήμερον ὑπὸ τοῦ ἀξιοτ. κ. Λ. Ἐνυάλῃ ἐστάλησαν καὶ ἕτερα Μετάλλια πρὸς ἀπονομὴν εἰς τοὺς ἐπομένους Κυπρίους συμμετασχόντας τῶν δύο ἐνδόξων Ἑλληνικῶν πολέμων[...]⁵⁶

V. Ο Μεγάλος Πόλεμος (1914-1918) & Ἡ Μικρασιατικὴ Καταστροφή

V.I. Δέηση υπὲρ τῆς συμμαχικῆς νίκης

[...] ἘΝ ΠΕΤΡᾶ, ἐψάλη κατὰ τὴν 15ην Αὐγούστου δέησις υπὲρ τῶν συμμαχικῶν ὅπλων τῆς Τριπλῆς Συνεννοήσεως, καθ' ἣν ὠμίλησε τὰ δέοντα ὁ αἰδес. Παπᾶ Νεοκλῆς Θεοχαρίδης, ἔψαλε δὲ κατάλληλον πολυχρόνιον ὁ υἱὸς τοῦ κ. Χαράλαμπος Παπᾶ Νεοκλέους, μαθητὴς τοῦ Παγκυπρίου.⁵⁷

⁵⁴Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «ΕΘΕΛΟΝΤΑΙ», 11)24 Οκτωβρίου 1913.

⁵⁵Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «Ἡ ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΙΩΝ», 19)2 Οκτωβρίου 1914.

⁵⁶Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «ΜΕΤΑΛΛΙΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΠΟΛΕΜΩΝ», 17)30 Οκτωβρίου 1914.

⁵⁷Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΜΙΚΡΑ», 23)5 Σεπτεμβρίου 1914.

Υ.Π. Οι αντιβενιζελικές εφημερίδες *Κυπριακός Φύλαξ* & *Αλήθεια* και οι βενιζελικές εφημερίδες *Φωνή της Κύπρου* & *Ελευθερία* - Εθελοντές στο στρατό της Εθνικής Αμύνης

[...] Ο κ. Γ. Σ. Φραγκούδης ἐν τῷ ἀμέτρῳ τοῦ πόθῳ τοῦ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν Βενιζελικὴν ιδέαν, ἔσπευσε, μόλις ἀφίχθεις εἰς τὴν Νῆσον, νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς Βενιζελικοὺς πάντας συλλήβδην τοὺς Κυπρίους, μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ παραστήσῃ εἰς τὸν ἔξω κόσμον ὡς προσχωρήσασαν εἰς τὸ Κίνημα καὶ τὴν Κύπρον.⁵⁸

Η ἐκκλήση τοῦ Γ. Σ. Φραγκούδη

[...] Ἡ ἄφιξις τοῦ Βενιζέλου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἔσωσε τὴν Μακεδονίαν. Ἐλπίζομεν, ὅτι τῇ βοηθείᾳ ὅλων τῶν καλῶν Ἑλλήνων ὁ ἀγὼν θὰ εὐοδωθῇ καὶ ὅτι θὰ σωθῇ καὶ πάλιν ἡ Πατρίς. Μὴ φοβεῖσθε νίκας Γερμανικὰς. Ἐδῶ εἰς τὸν Αἴμον θὰ κριθῇ καὶ πάλιν ὁ πόλεμος καὶ ἡ Θεσσαλονίκη γρήγορα θὰ χαιρετίσῃ τοὺς νικητάς. Ἀλλ' ἡ Ἐπανάστασις ἔχει ἀνάγκην τῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς ὑποστηρίξεως ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Ἡμεῖς οἱ Κύπριοι δὲν πρέπει νὰ ὑστερήσωμεν εἰς τίποτε.⁵⁹

Υ.ΙΙΙ. Ἐμμισθοὶ εθελοντές στρατιώτες, Ἡμιονηγοὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Μεταγωγικοῦ Σώματος, αγωγιάτες γιὰ τὸ βρετανικὸ στρατό

[...] Ἡ ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν στρατιωτικῶν Ἀρχῶν διενεργουμένη ἐν τῇ Νήσῳ ἀγορὰ Κυπριακῶν Ἡμιόνων, προωρισμένων διὰ τὰ ἐν Μακεδονίᾳ Ἀγγλικά στρατεύματα, ἐξηκολούθησε καὶ καθ' ὅλην τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα εἰς τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν.⁶⁰

[...] Πολλοὶ τῶν ἐν τῷ Ἑλληνοτουρκικῷ καὶ Ἑλληνοβουλγαρικῷ πολέμῳ ὑπηρετήσαντων ἀνδρείων Ἑλλ. Κυπρίων ἐθελοντῶν προσελθόντες εἰς τινὰς τῶν διοικητῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἐξεδήλωσαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ καταταχθῶσιν ὡς ἐθελονταὶ εἰς τὸν Ἀγγλικὸν στρατὸν καὶ ὑπηρετήσωσι κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον.⁶¹

⁵⁸Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΤΟ ΒΕΝΙΖΕΛΙΚΟΝ ΚΙΝΗΜΑ ΚΑΙ Η ΚΥΠΡΟΣ», 19 Μαΐου 1917.

⁵⁹Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «ΕΚΚΛΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΥΠΡΙΟΥΣ», 28)10 Νοεμβρίου 1916.

⁶⁰Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΕΠΙΤΑΞΙΣ ΗΜΙΟΝΩΝ», 12 Αυγούστου 1916.

Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΑΠΟΝΟΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΗΜΙΟΝΟΔΗΓΟΥΣ», 4)17 Σεπτεμβρίου 1921.

⁶¹Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΕΛΛ. ΚΥΠΡΙΟΙ ΕΘΕΛΟΝΤΑΙ», 9)22 Αυγούστου 1914.

V.IV. Η αρχιεπισκοπική εγκύκλιος περί συλλογής εράνων

[...] Γνωρίζετε ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἡγουμένου τοῦ ἐλεύθερου τμήματος ἀγωνίζεται παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων ὑπέρτατον ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν καταπατουμένων δικαίων τῶν ἐθνῶν καὶ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

[...] Διὰ τοῦτο καὶ ἀπολύεται ἡ παροῦσα Ἐγκύκλιος πρὸς σύμπαν τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς νήσου ἵνα εἰσφέρειν γενναίως ὑπὲρ τοσοῦτον ἐθνικοῦ καὶ φιланθρωπικοῦ σκοποῦ.⁶²

[...] Τὴν μ. μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐν γενικῇ συνελεύσει ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ ὠρίσθη ὁ σκοπὸς τῶν ἐράνων νὰ εἶνε ὑπὲρ τοῦ Ἑρυθροῦ Ἑλλήν. Σταυροῦ καὶ ὑπὲρ τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν τοῦ πολέμου, ὠρίσθη δὲ κατ' αὐτὴν ὡς ταμίας τῆς ἐπιτροπείας ἐπὶ τούτῳ, ὁ Διευθ. τῆς Τραπεζῆς Κύπρου κ. Ι. Οἰκονομίδης.⁶³

V.V. Η πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης & Οι έρανοι της Κύπρου

[...] Κατόπιν προσκλήσεως ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου συνεκροτήθη τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ συνέλευσις τῶν πολιτῶν Λευκωσίας ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς διενεργείας ἐράνων ὑπὲρ τῶν παθόντων ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς. Κατὰ τὴν συνέλευσιν ταύτην ἀπεφασίσθη ἡ ἄμεσος συλλογὴ ἐράνων διὰ τὸν ἄνω σκοπὸν, καὶ ἐξελέγη πρὸς τοῦτο ἐπιτροπεία, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὡς προέδρου, τοῦ Παν. Καθηγουμένου Κύκκου ὡς ταμίου καὶ τῶν κ. Α. Λιασίδου, Α. Θεοδότου, Κ. Σ. Λοϊζίδου, Δ. Σεβέρη, Κ. Χριστοδούλου, Μ. Σκουφαρίδου καὶ Κ. Κ. Παυλίδου ὡς μελῶν.⁶⁴

⁶²Περιοδικό *Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΠΡΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΝ ΕΡΑΝΩΝ», 15 Οκτωβρίου 1918.

⁶³Περιοδικό *Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 15 Οκτωβρίου 1918.

⁶⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΡΑΝΩΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ», 4)17 Νοεμβρίου 1917.

V.VI. Οι εθελοντές στη Μικρασιατική Καταστροφή

[...] Ἡ Ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεΐα θεωρεῖ καθήκον αὐτῆς νὰ παρακαλέσῃ τὴν Ὑμετέραν Ἑξοχότητα ἵνα εὐδοκήσῃ νὰ πληροφορήσῃ αὐτὴν, ἐάν ἡ Κυβέρνησις θὰ ἐπέτρεπε τὴν ἐγγραφὴν καὶ τὴν ἀναχώρησιν Κυπρίων ἐθελοντῶν[...]⁶⁵

[...] ἀπενεμήθη ὑπὸ τῇ Α. Μ. τοῦ Στρατηλάτου Βασιλέως Κωνσταντίνου τὸ Ἀριστεῖον τῆς Ἀνδρείας, καταλέγεται καὶ ὁ διακεκριμένος Ἐπίλαρχος συμπατριώτης μας κ. Ι. Τσαγγαρίδης[...]⁶⁶

[...] Ὡθούμενος ἀπὸ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον ὁ ἐκ Λάρνακος φλογερὸς πατριώτης καὶ καλὸς ἐπιστήμων Ἰωάννης Ν. Μαρσέλλος, κατετάχθη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν τῷ 1915, ὡς ἔφεδρος ἀνθυπίατρος καὶ προεκινδύνευσεν εἰς τὸ μέτωπον εἰς ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων ἐν Μακεδονίᾳ. Συμμετέσχε τῆς ἐκστρατείας εἰς Ρωσσίαν ἐναντίον τῶν Μπολσεβίκων καὶ ἐπαρασημοφορήθη μετ' ἄλλων 15 συναδέλφων αὐτοῦ ἀξιωματικῶν ἐπ' ἀνδρεία, ἅτε συμβαλὼν εἰς τὴν διάσωσιν ἀπὸ βεβαίας αἰχμαλωσίας ὁλοκλήρου Ἑλληνικοῦ ἀποσπάσματος κατὰ τινὰ ἐπιχείρησιν ἐν Χφούνης. Ἐπανελθὼν ἐκ Ρωσσίας ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἀποβάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ εἰς Σμύρνην μέχρι τῆς ὀλεθρίας ἡμέρας τῆς καταστροφῆς. [...] Προσληφθεὶς τελευταίως ὡς ὑπίατρος εἰς τὸ ἐπιτελεῖον Τρικούπη καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ἅμα τῇ διασπάσει τοῦ Ἑλληνικοῦ μετώπου, κατῴρθωσε νὰ δραπετεύσῃ ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ νὰ φθάσῃ κατόπιν πολλῶν περιπετειῶν εἰς Σμύρνην. Μὴ κατορθώσας ὅμως νὰ φύγῃ ἐκεῖθεν ἔνεκεν ἐλλείψεως μεταγωγικῶν μέσων, συνελήφθη, ἀτυχῶς, ἐκ νέου αἰχμάλωτος μετ' ἄλλων Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες κατέφθασαν ἐξ ἄλλης διευθύνσεως, καὶ ἐσφάγη ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ.⁶⁷

⁶⁵Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΤΑΞΕΩΣ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ ΕΚ ΚΥΠΡΟΥ ΔΙΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ», 27)12 Μαρτίου 1921.

Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 4)17 Μαρτίου 1921.

Νικόλαος Ι. Αντωνόπουλος Βλ. Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΕΝΘΟΥΣΙΩΔΕΙΣ ΚΥΠΡΙΟΙ ΑΓΩΝΙΣΤΑΙ», 14)27 Αυγούστου 1921.

Χρίστος Κουτσουμπής, Χρίστος Γ. Καραγεώργος, Στυλιανός Ε. Βηλαρίδης Βλ. Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΝΕΚΡΟΙ», 28)10 Αυγούστου 1921.

⁶⁶Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΑΠΟΝΟΜΗ ΑΡΙΣΤΕΙΟΥ ΑΝΔΡΕΙΑΣ ΕΙΣ ΕΤΕΡΟΝ ΚΥΠΡΙΟΝ ΗΡΩΑ», 7)20 Αυγούστου 1921.

⁶⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Μια γενναία και πατριωτική δράσις», 1 Απριλίου 1931.

V.VII. Οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας & Ένωσις των Ελληνίδων

[...] Τῇ 1ῃ τοῦ μηνὸς τηλεγράφημα τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Κιτίου ἐκ Λάρνακος ἀνήγγειλε πρὸς τὸν ἐντ. Δήμαρχον Λευκωσίας κ. Α. Λιασίδην ὅτι ἀτμόπλοιον ἔφερε 506 πρόσφυγας ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀλλαγιάς καὶ ἀνέφερε περὶ μερίμνης παρὰ ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς ὅπως ἐπιτραπῇ ἡ ἀποβίβασις αὐτῶν εἰς Κύπρον.⁶⁸

[...] Μεταξὺ τῶν διὰ τοῦ «Εὐστρατίου» εἰς Λάρνακα ἀφιχθέντων Κυπρίων Προσφύγων εὐρίσκεται καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ 1912 σχεδὸν ἀδιαλείπτως ὑπηρετῶν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στρατῷ καὶ ἐπαξίως προβιβασθεὶς εἰς ἐπιλοχίαν κ. Εὐστάθιος χ' Δημητρίου. Ὁ κ. Χατζηδημητρίου παρηκολούθησε τὸν Μικρασιατικὸν πόλεμον σχεδὸν ἀπ' ἀρχῆς αὐτοῦ, τελευταίως δὲ μάλιστα εὐρίσκετο μεταξὺ τοῦ αἰχμαλωτισθέντος σώματος Κλαδᾶ κατάρθρωσε ὁμως εὐτυχῶς νὰ ἀποδράσῃ καὶ νὰ σωθῇ, εὐρισκόμενος νῦν ἐν τῷ λοιμοκαθαρητηρίῳ.⁶⁹

[...] Πάνυ ἀξιεπαινον δρᾶσιν ἐξακολουθεῖ καταβάλλον καὶ τὸ ἐν τῇ πόλει ἡμῶν Σωματεῖον «Ἐνωσις τῶν Ἑλληνίδων» ὑπὲρ τῆς ἀνακουφίσεως τῶν προσφύγων ἐκ Μ. Ασίας. Τοῦτο συμμορφούμενον πρὸς συστατήριον ἐπιστολὴν τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς αὐτὸ διὰ τὸ ζήτημα τῆς προστασίας τῶν προσφύγων ἐπεδόθη μετὰ πολλοῦ ζήλου εἰς τὴν συλλογὴν παρὰ τῶν ἐμπόρων διαφόρων εἰδῶν ὑφασμάτων ἐξ ὧ παρασκευάσθησαν ἐνδύματα κατανεμηθέντα εἰς τοὺς πρόσφυγας ὅχι μόνον ἐν Λευκωσίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι τῆς Κύπρου. Λίαν πολύτιμος εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ ἐνέργειαν εἶνε ἡ συμβολὴ τῆς ἐριτίμου προέδρου τοῦ Σωματεῖου κ. Θεανοῦς Α. Λιασίδου, τῆς ἐλλογ. Διευθυντρίας τοῦ Παρθεναγωγείου Φανερωμένης Δ)δος Ἑλένης Χρίστου, τῶν λοιπῶν διδασκαλισσῶν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν καὶ μαθητριῶν.⁷⁰

VI. Οι ἔρανοι ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν

[...] Ὁ Δήμαρχος Λάρνακος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος Λ. 60, δευτέραν δόσιν τῶν ἐράνων τῆς πόλεως ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν σεισμοπαθῶν Κορινθίων.⁷¹

[...] Ὁ ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν Χαλκιδικῆς ἔρανος συνεχίζεται ἔτι, ἀλλὰ σημειοῦνται ἐνταῦθα αἱ μέχρι τοῦδε, προνοία τῆς Α. Μ., γενόμεναι ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ τοῖς πέριξ συνεισφοραὶ [...]⁷²

⁶⁸Περιοδικό *Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 15 Οκτωβρίου 1922.

⁶⁹Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΕΚ ΛΑΡΝΑΚΟΣ», 5)18 Νοεμβρίου 1922.

⁷⁰Περιοδικό *Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 30 Σεπτεμβρίου 1922.

⁷¹Εφημερίδα *Νέον ἔθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 23 Ιουνίου 1928.

⁷²Περιοδικό *Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Ὁ ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν ἔρανος», 15 Οκτωβρίου 1932.

[...] Ἡ πλήξασα τοὺς Δωδεκανησίους συμφορά, ἀποτέλεσμα σεισμῶν καταστρεπτικωτάτων, βαθεῖαν εὗρεν ἀπήχησιν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἑλληνορθοδόξου Κυπριακοῦ λαοῦ.

Ἐρμηνεύουσα τὸ γενικὸν αἶσθημα ἡ Α. Μ. ἀπέλυσε τὴν ἐν ἀρχῇ τοῦ τεύχους δημοσιευομένην ἐγκύκλιον ἐπὶ συλλογῇ ἐράνων ὑπὲρ τῶν παθόντων ἀδελφῶν,⁷³

VII. Παγκύπριος Ἑλληνικὸς Σύνδεσμος Εθελοντῶν, ὁ πρόεδρος τοῦ Π.Ε.Σ.Ε. Ι. Πηγασίου & Το στρατιωτικὸ μνημόσυνο τοῦ 1931

[...] Προσκαλοῦνται οἱ Κύπριοι πολεμισταὶ τῶν ἐθνικῶν ἀγώνων ὅπως προσέλθωσι τὴν προσεχῇ Κυριακῇ, 13 Ἀπριλίου 1930, καὶ ὥραν 11 π.μ. εἰς τὴν Λέσχην «Λαϊκὴ Ἐνωσις» Εὐσταθίου χ' Δημητρίου πρὸς σύσκεψιν διὰ τὴν σύμπηξιν σωματείου συμφώνως πρὸς τὰ εἰς τὰ ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ καὶ Ἀμερικανικὰ κράτη ὑφιστάμενα, δι' ἀλληλοβοήθειαν καὶ ὑποστήριξιν τῶν μελῶν καὶ διατήρησιν τῶν δεσμῶν τῆς στρατιωτικῆς φιλίας.

Ἐπίσης παρακαλοῦνται οἱ ἐκ τῶν χωρίων παλαιοὶ πολεμισταὶ ὅπως, ἐὰν δὲν δύνανται νὰ προσέλθωσι, νὰ γράψωσιν εἰς τὸν κ. Κ. Ζαχαριάδην, Παγ. Γυμνάσιον Λευκωσίας, καὶ δώσωσι τὰ ὀνόματά των.⁷⁴

[...] Κατὰ τὴν γενομένην Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν Ἐθελοντῶν ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ, τῇ 21ῃ Νοεμβρίου 1930, ἀπεφασίσθη καὶ ἰδρύθη ὁ Παγκύπριος Ἑλληνικὸς Σύνδεσμος Ἐθελοντῶν (Π.Ε.Σ.Ε.). [...]

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον Π.Ε.Σ.Ε.,

Ι. Πηγασίου, Πρόεδρος,
Χ. Κυπριανίδης, Ταμίας,
Π. Μαυρομιχάλης, Γραμματεὺς,
Ε. Χατζηϊωάννου,
Κ. Ζαχαριάδης⁷⁵

⁷³Περιοδικό *Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν τῆς Δωδεκανήσου», 15 Μαΐου 1933.

⁷⁴Εφημερίδα *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, «ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΙΣΤΑΣ ΤΩΝ ΕΘΝ. ΑΓΩΝΩΝ», 9 Ἀπριλίου 1930.

⁷⁵Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ», 22 Νοεμβρίου 1930.

Υπόμνημα στον Υφυπουργό των Αποικιών

[...] χαιρετίζει την άφιξιν της Ύμετέρας Έντιμότητος εις την ιστορικὴν Νῆσον μας. Ἐχομεν πεποίθησιν, ὅτι ἡ Ύμετέρα Έντιμότης θὰ εὐαρεστηθῇ νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὴν φωνὴν ἑνὸς πρώην Στρατιωτικοῦ Σώματος, ὅπερ ἀπετελεῖτο ἐκ 5,000 ἀνδρῶν καὶ πλέον, οἵτινες εἶναι γέννημα ἐκ τῶν γνησίων σπλάγχων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ.[...] Ἡ δούλη πατρίς μας ἔχει μίαν ἐλπίδα, ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ σας θὰ εὔρῃ τὸν θερμὸν ὑποστηρικτὴν τῶν ἱερῶν δικαίων της,[...] ⁷⁶

Στρατιωτικό μνημόσυνο :

[...] Μὲ τὸ στρατιωτικὸν παράγγελμα «Προσοχή» καὶ τὸ ἀκολουθῆσαν σάλπισμα κατεβιβάσθη εἰς τὸ μέσον τοῦ ἱστοῦ ἡ Ἑλληνικὴ Σημαία καὶ τότε ὁ ἐκ τῶν ἐθελοντῶν κ. Θ. Χ. Τσαγκαρίδης καὶ μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου προσελθὼν κατὰ τὰ στρατιωτικῶς διατεταγμένα πρὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Συνδέσμου Ἐθελοντῶν Κου Ι. Πηγασίου, ἱατροῦ, ἀνήγγειλεν ὅτι παρίσταται τὸ Σῶμα τῶν Ἐθελοντῶν, πλὴν κατὰ τὴν κλῆσιν τοῦ ὀνόματος τινῶν τούτων ὑπῆρξε σιγή.

[...] Ὁ ἐκ τῶν ἐθελοντῶν καὶ μέλος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου κ. Κ. Ζαχαριάδης ἐκφωνεῖ ἀλληλοδιαδόχως τὰ ὀνόματα τῶν ἀπόντων, ὁ δὲ ἐκ τῶν ἐθελοντῶν καὶ Γραμματεὺς τοῦ Συνδέσμου κ. Π. Μαυρομιχάλης ἀπαντῶν εἰς ἐκάστην ἐκφώνησιν ἀγγέλλει εἰς ποίαν μάχην ἐνδόξως ἔπescen ἐκεῖνος τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα ἐξεφωνεῖτο.⁷⁷

VIII. Τουρκικὴ μειονότητα & Εθελοντισμός**VIII.I. Βαλκανικοὶ Πόλεμοι & Α' Παγκόσμιος Πόλεμος**

[...]1913' te, müftünün başkanlığında, "Cemaat-ı İslam Teşkilat" diye bir örgüt kurulur. Görünürdeki hedefi, Balkan Savaşı sonrasında zayıflayan Osmanlı Donanmasına yardım toplamak olup,[...]

[...] Το 1913, ιδρύθηκε μια οργάνωση με το όνομα "Ισλαμική Κοινότητα" υπό την προεδρία του μουφτή, με στόχο την στήριξη του Οθωμανικού Ναυτικού, το οποίο αποδυναμώθηκε μετά το Βαλκανικό Πόλεμο, [...] ⁷⁸

[...] Εἴτε τὸ παράδειγμα τῶν Ἑλλήνων εἴτε ἡ ἀνατολικὴ φαντασία ἢ καὶ ἀμφοτέρω ἐξήγειραν εἰς τὰ στήθη τῶν συνοίκων ἡμῶν Ὁθωμανῶν κύματα ἐνθουσιασμοῦ καὶ φιλοπατρίας, ἐξ ἧς ἔχομεν καθῆκον νὰ λάβωμεν ἀφορμὰς πρὸς πολλὰς σκέψεις. [...] Κατὰ τινὰ γενομένην ἐν Λευκωσίᾳ πρὸ τινῶν μηνῶν ἀγορὰν ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰσεπράχθησαν 160 λίραι ὑπὲρ τοῦ στόλου τῆς Τουρκίας.⁷⁹

⁷⁶Εφημερίδα *Νέον ἔθνος*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ πρὸς τὸν ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ», 21 Οκτωβρίου 1930.

⁷⁷Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΑΙ ΕΘΝΙΚΑΙ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 21 Μαρτίου 1931.

⁷⁸Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türk kimliği'nin oluşması : Neden ortak bir Kıbrıslı kimliği yok?* Işık Kitabevi, Lefkoşa, 1999, σ. 106-107.

⁷⁹Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΠΡΟΣ ΓΝΩΣΙΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΙΚΗΝ», 16)29 Ιανουαρίου 1914.

[...] Kıbrıslılar paralı askerliğe yabancı değillerdi. I. Dünya Savaşı (1914-1918) yıllarda da İngilizler Kıbrıs tan paralı asker kaydetmişler ve bu askerler İngiliz ordusunda hizmet etmişti.

[...] Οι Κύπριοι ήταν εξοικειωμένοι με την έμμισθη στρατιωτική υπηρεσία. Και στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918) οι Βρετανοί δέχτηκε έμμισθους στρατιώτες από την Κύπρο και αυτοί οι στρατιώτες από την Κύπρο είχαν υπηρετήσει στο βρετανικό στρατό.⁸⁰

Η αναφορά του Süleyman Uluçamgil από το χωριό Φότα

[...] Birinci Dünya Harbi' nda İngilizler Çanakkale' ye Kıbrıs' tan asker olarak Türkleri de götürmüştü. Bizim köylende üç kişi gitmiş ve Türk cephesine kaçmışlar çoğu.

[...] Οι Βρετανοί κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μετέφεραν και Τούρκους από την Κύπρο ως στρατιώτες στα Δαρδανέλια. Και από το χωριό μας πήγαν τρία άτομα, και οι περισσότεροι από αυτούς προσχώρησαν στο Τουρκικό μέτωπο.⁸¹

Το σύνδρομο των Δαρδανελίων & Τα επεισόδια της 27^{ης} -28^{ης} Ιανουαρίου 1958

Απόσπασμα από την εφημερίδα *Halkın Sesi* με αφορμή την επέτειο της 27^{ης} - 28^{ης} Ιανουαρίου

[...] Gözleriyle gördüler ki, yeni bir Çanakkale yaratılıyor. Gözleriyle gördüler ki, şaha kalkan baş ateş yağmuru altında boyun eğmiyor.

[...] Με τα μάτια τους είδαν ότι τα νέα Δαρδανέλια δημιουργούνται. Με τα μάτια τους είδαν ότι το κεφάλι δεν υποκύπτει στη βροχή της φωτιάς.⁸²

⁸⁰ Mehmet Demiryürek, II. Dünya Savaşı'nda Kıbrıs alayı ve Lefkeli Mustafa Zeki Şakir'in anıları, Işık Kitabevi, Lefkoşa, 2005, σελ. 9. [Το Κυπριακό Σύνταγμα στο Β΄ΠΠ & οι αναμνήσεις του Mustafa Zeki Şakir από τη Λεύκα]

⁸¹Orbay Deliceirmak (επιμ.), Süleyman Uluçamgil: Bütün eserleri, K.K.T.C. Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, Lefkoşa, 1998, σελ. 13.

Μια από τις σημαντικότερες μάχες στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου είναι η εκστρατεία των Δαρδανελίων/Çanakkale όπου οι δυνάμεις της Εγκάρδιας Συνεννόησης (Αγγλία, Γαλλία) απέτυχαν να καταλάβουν τα στενά των Δαρδανελίων/ Çanakkale. Στην τουρκική συλλογική συνείδηση αποτελεί έμπρακτη απόδειξη των δυτικών μεθοδεύσεων για την αποσύνθεση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Βλ. Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013, σελ. 468.

⁸²Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «2 GÜNDE YEDİ ŞEHİT VERDİK», 27 Ocak (Ιανουαρίου)1962. [Σε δύο ημέρες δώσαμε 7 ήρωες]

Το «σύνδρομο των Δαρδανελίων», η πεποίθηση ουσιαστικά ότι οι δυτικές δυνάμεις επιβουλεύονται το οθωμανικό και κατόπιν το τουρκικό κλέος, συνδέονται άρρηκτα με τη συλλογιστική της διχοτόμησης. Βλ. Σώτος Κτωρής, *ό. π.*, σσ. 18, 81, 83, 108.

[...] Στις 27 Ιανουαρίου 1958 χιλιάδες Τουρκοκύπριοι συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Atatürk για να διαδηλώσουν εκ νέου την προσήλωσή τους στις διχοτομικές επιδιώξεις της ηγεσίας τους. Ενώ η διαδήλωση έβαινε προς το τέλος της κι αφού ο πρόεδρος της «Ομοσπονδίας» Rauf Denktaş προέτρεψε τους συγκεντρωθέντες να διαλυθούν ειρηνικά, βρετανικό στρατιωτικό αυτοκίνητο που είχε λιθοβοληθεί από Τουρκοκυπρίους «κατευθύνθηκε» εναντίον του πλήθους με αποτέλεσμα τον θάνατο ενός διαδηλωτή και τον τραυματισμό άλλων

VIII.Π. Ο Πόλεμος της Ανεξαρτησίας (1919-1923)

Mehmet Remzi Okan & οι δημοσιογράφοι της εφημερίδας Söz

[...] Söz ekibi Kıbrıslı Türkler in ilgisini yüksek tutmak, Anadolu ya lojistik destek sağlamak üzere çırpının. İzmir göçmenlerine yardım etmek için, cemiyetler kurup, yardım kampanyaları düzenlenir.

[...]Η ομάδα της εφημερίδας Söz παλεύει να διατηρήσει το ενδιαφέρον των Τούρκων της Κύπρου, να εξασφαλίσει οικονομική στήριξη για τους Τούρκους της Ανατολίας. Ιδρύονται σωματεία για να βοηθήσουν τους μετανάστες από τη Σμύρνη και οργανώνονται εκστρατείες βοήθειας.⁸³

[...] 22 Ocak 1920 tarihli Doğru Yol'da Mehmet Remzi "Felâketzede Kardeşlerimize Muavenet" başlıklı yazısında şunları yazar :

".....Anadolu Türk'ün son yurdu, son melcesidir. Oradaki kardeşlerimizin öyle sefaletler, mahrumiyetler içinde helâk olmasına seyirci kalırsak dünyanın en alçak insanları bizler oluruz. Bu felâketler hepimize büyük bir ders-i intibah olsun....[...]Onlar bizim ırktaşlarımız olmasalar bile vazife-i insaniye muavenetlerine şitabımızı emreder. Şu halde vazifemiz iki katlıdır.....İzmir civarında yedi ay zarfında 60.000 Türk şehit edilmiş, 40.000 kişi terk-i diyar etmeyi mecbur kalmış [...]. İşte bugün yersiz yurtsuz kalmış binlerce kardeşimiz bizden muavenet bekliyor...."

[...] Σε άρθρο της εφημερίδας Doğru Yol με ημερομηνία 22 Ιανουαρίου 1920 και τίτλο "Βοηθώντας τους αδελφούς μας στην καταστροφή" ο Mehmet Remzi γράφει τα ακόλουθα :

Η Ανατολία είναι η τελευταία πατρίδα του Τούρκου, το τελευταίο άσυλο. Αν μένουμε παρατηρητές σε ένα πρόβλημα - τα εκεί αδέλφια μας καταστρέφονται μέσα στη δυστυχία και τη στέρηση-, θα είμαστε οι πιο ποταποί άνθρωποι στον κόσμο. Είθε αυτές οι καταστροφές να είναι ένα μεγάλο μάθημα για όλους μας Μέσα σε επτά μήνες 60.000 Τούρκοι μαρτύρησαν στη Σμύρνη, 40.000 άνθρωποι υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τη γη τους [...] Σήμερα, χιλιάδες αδέλφια μας άστεγα περιμένουν βοήθεια από εμάς ...[...]⁸⁴

δύο. Η τουρκοκυπριακή αντίδραση που επακολούθησε υπήρξε λυσσαλέα, με αποτέλεσμα σε νέες διαδηλώσεις στις 28 Ιανουαρίου σε Λευκωσία και Αμμόχωστο ακόμη πέντε Τουρκοκύπριοι να χάσουν την ζωή τους. Βλ. Σώτος Κτωφής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013, σσ. 612-613.

⁸³Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türk kimliği'nin oluşması : Neden ortak bir Kıbrıslı kimliği yok?* Işık Kitabevi, Lefkoşa, 1999, σελ. 123.

⁸⁴Cemalettin Ünlü, *Kıbrıs'ta basın olayı, 1878-1981*, Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, Ankara, 1981, σελ. 62.

ΙΧ. Βιβλιογραφία :

- Ηλιοφώτου Χρ., *Πρώτος παγκόσμιος πόλεμος και η προσφορά της Κύπρου*, Λευκωσία, 1987.
- Παπαπολυβίου Πέτρος, «Η εθελοντική συμμετοχή του Γλαύκου Αλιθέρση στον ελληνικό στρατό (Καλοκαίρι 1913) μέσα από μια αθησαύριστη επιστολή του ποιητή και το λογοτεχνικό του έργο», *Ακτή*, 23 (Καλοκαίρι 1995), σσ. 331-343.
- Παπαπολυβίου Πέτρος, *Σπινθήρ γλυκυτάτων ελπίδων: Ο απόηχος του Μακεδονικού αγώνα (1904-1908) στην Κύπρο*, Λευκωσία: Αιγαίον 1996.
- Παπαπολυβίου Πέτρος (επιμ.), *Εμμανουήλ Μ. Εμμανουήλ Ημερολόγιον ή πολεμικά σελίδα : το ημερολόγιο ενός Κύπριου εθελοντή του ελληνοβουλγαρικού πολέμου του 1913*, Θεσσαλονίκη, 1996.
- Παπαπολυβίου Πέτρος, *Η Κύπρος και οι Βαλκανικοί πόλεμοι. Συμβολή στην ιστορία του κυπριακού εθελοντισμού*, Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών 1997.
- Παπαπολυβίου Πέτρος (εισαγωγή – επιμέλεια), *Υπόδουλοι ελευθερωταί αδελφών αλυτρώτων. Πολεμικά Ημερολόγια, επιστολές και ανταποκρίσεις Κυπρίων εθελοντών από την Ήπειρο και τη Μακεδονία του 1912-1913*, Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών 1999.
- Παπαπολυβίου Πέτρος, *Φαεινόν σημείον ατυχούς πολέμου: Η συμμετοχή της Κύπρου στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897*, Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών 2001.
- Παπαπολυβίου Πέτρος, «Τα κυπριακά τμήματα της «Εθνικής Εταιρείας» (1896-1897). Ίδρυση, μύηση μελών και δράση στην περίοδο του ελληνοτουρκικού πολέμου του 1897», *Πρακτικά του Γ' Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου, Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών*, 2001, σσ. 417-433.
- Περιοδικό *Νέα Εποχή*, «Η ΚΥΠΡΟΣ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ», αρ. 1, Μάρτης 1959, σσ. 44-45.
- Κοκκινόφτας Κωστής, «Κύπριοι εθελοντές στην Κρητική Επανάσταση του 1866», *Κυπριακαί Σπουδαί*, τ. ΞΒ'-ΞΓ', Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, Λευκωσία, 2000, σσ. 259-267.
- Μυριανθόπουλος Κλεόβουλος Ι., *Δύο μεγάλοι μορφαί: Ανδρέας Θεμιστοκλέους, Χριστόδουλος Σώζος*, Τύποις Ο. Χειμωνίδη, Λάρνακα, 1938.

VI. Το Κυπριακό Ζήτημα 1878-1923 : Από τον αποκλεισμό του Κυπριακού Ζητήματος στις προτροπές του Τούρκου προξένου προς τη μουσουλμανική μειονότητα

I. Το ενωτικό αίτημα μέχρι τους Βαλκανικούς Πολέμους

1878 : Ο υποτιθέμενος λόγος του Αρχιεπισκόπου Σωφρονίου

[...] Γνωρίζετε, ἐλπίζομεν, ὅτι εὐθὺς ὡς ἡ τουρκικὴ σημαία κατεβιβάσθη καὶ ἡ ἀγγλικὴ ἐν τῇ θέσει ἐκείνης ἀνεπετάσθη, ὁ μακαρίτης ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Σωφρόνιος, ὑποδεχόμενος τὸν Ἀγγλον Διοικητὴν εἶπε : «Στέργομεν τὴν κυβερνητικὴν μεταβολὴν τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον πιστεύομεν, ὅτι ἡ Μεγάλῃ Βρετανία θὰ βοηθήσῃ τὴν Κύπρον, ὡς ἔπραξε διὰ τὰς Ἰονίους Νήσους, νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος, μεθ' ἧς ἐθνικῶς συνδέεται.¹

Απρίλιος 1881 : Η άνοδος του κόμματος των Φιλελευθέρων

[...]Ἐν μιᾷ στιγμῇ, ἅμα τῆς περὶ προσαρτήσεως τῆς Κύπρου τῇ Ἑλλάδι εἰδήσεως διαδοθείσης, τὸ προαύλιον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Λαζάρου ἐπληρώθη λαοῦ, καὶ τὰ Ζήτω ὁ Γλάδων, Ζήτω τὸ Ἀγγλικὸν Ἔθνος, Ζήτωσαν οἱ φιλελεύθεροι,[...] Ἐὰν τὸ φιλελεύθερον Ἀγγλικὸν Ἔθνος ἦν δυνατόν νὰ ἐβλεπε τοὺς Κιτιεῖς κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην συγκεκινημένους, κλαίοντας, ἐνθουσιῶντας, ἐσμὲν πεπεισμένοι ὅτι θὰ ὑπερηφανεύετο ἐπὶ τῇ μελετωμένῃ τῆς Κύπρου ἐκχωρήσει καὶ θὰ ἔσπευδε νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτήν. Ἀλλὰ γράφομεν, ὥσεί νὰ εὕρισκόμεθα πρὸ τετελεσμένου γεγονότος, καὶ κινδυνεύομεν ν' ἀποσπᾶσθωμεν τὸ εἰρωνικὸν μειδίημα τοῦ Ἀναγνώστου, ἐὰν οὗτος ἀνήκῃ τῇ τάξει ἐκείνῃ, ἥτις μὴ δυναμένη πέραν τῆς ρινὸς τῆς νὰ ἀποβλέψῃ, θεωρεῖ τὰ πάντα ὄνειρα καὶ ἀποκαλεῖ τοὺς ἐλπίζοντας ἐξημμένας κεφαλὰς, ἢ φρενοβλαβεῖς.²

1887: Εθνική Εορτή & Ιωβιλαῖον Βικτωρίας

[...]Ἡ ἐορτὴ τοῦ Ἰωβιλαίου τῆς Α.Μ. τῆς Ἀνάσσης Βικτωρίας ἐωρτάσθη ἐφ' ἅπασαν τὴν νῆσον [...] διατρανώσαντας κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην αἰσθήματα εὐγενῆ, καὶ παρασχόντας οὕτωσὶ τεκμήρια λαοῦ πεπολιτισμένου εὐαγώγου καὶ γινώσκοντος νὰ ἐκτιμᾷ καὶ νὰ σέβηται τὰ ὑψηλὰ πρόσωπα [...]Τελευταίως λοιπὸν ἐπέστη ἡ πεντηκονταετηρὶς τῆς Σεπτῆς Ἀνάσσης, κατ' αὐτὴν ἀνεπτερώθησαν αἱ ἐλπίδες τοῦ ἀτυχοῦς Κυπρίου, ἐώρτασεν αὐτὴν ἐν ὅλῃ τῇ εἰλικρινείᾳ καὶ ἀφοσιώσει, διετύπωσεν εὐσχήμως τὴν νόμιμον αἴτησίν του, ἐξέφρασεν εὐσεβάστως τὸν δίκαιον πόθον του,[...]αἱ δ' εὐχαὶ αὐτοῦ δὲν εἰσηκούσθησαν,³

¹Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝ. ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝΤΙΜΟΤΑΤΟΝ ΚΟΝ J. CHAMBERLAIN ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ», 8)21 Μαρτίου 1903.

²Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΝ ΛΑΡΝΑΚΙ», 3)15 Απριλίου 1881.

³Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «Ο ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑΝ ΦΟΡΟΣ», 26)8 Ιουλίου 1887.

Φίλιος Ζαννέτος, *Ιστορία της νήσου Κύπρου : Από της αγγλικής κατοχής μέχρι σήμερα*, τ. Β', Εκδόσεις Φιλοκαλία, Λάρνακα, 1911, σελ. 476-477, 482.

2 | VI. Το Κυπριακό Ζήτημα 1878-1923 : Από τον αποκλεισμό του Κυπριακού Ζητήματος στις προτροπές του Τούρκου προξένου προς τη μουσουλμανική μειονότητα

1889 : Αποστολή Πρεσβείας στην Αγγλία

[...]Τὸ Ὑπόμνημα, ἐν ᾧ διατυποῦνται αἱ αἰτήσεις καὶ τὰ παράπονα τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ καὶ ὅπερ θὰ καταθέσῃ πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Θρόνου ἡ σήμερον πορευομένη εἰς Ἀγγλίαν, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κ. Σωφρονίου, Πρεσβεία, ἔχει ὡς ἀκολουθῶς :

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

[...] Ὁ τόπος οὗτος ὑπεβλήθη εἰς ἀπότισιν φόρων δυσαναλόγων πρὸς τοὺς πόρους καὶ τὰ μέσα αὐτοῦ,[...]⁴

[...]Πρῶτον αὐτῆς διάβημα ὑπῆρξεν ἡ τῷ Ὑπουργῷ Νάτσοφορδ ὑποβολὴ τῇ 8)20 Ἰουνίου (1889) τοῦ ἐξῆς ἐγγράφου γαλλιστὶ συντεταγμένου :

[...]Ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς τῆς νήσου, καίπερ μὴ λησμονῶν τὴν καταγωγὴν καὶ τὰς παραδόσεις του καὶ τολμῶν ν' ἀποβλέπῃ πάντοτε εἰς ἓν ἔθνικὸν μέλλον,[...]⁵

1891 : Kiraathane -i Osmani & Εφημερίδα Zaman

[...] KIRAATHANE-İ OSMANİ kurulur. Bu, bugünkü anlamda bir siyasi örgüt değildir. [...]Tüccarbaşı Hacı Derviş Efendi' nin başkanı bulunduğu Kiraathane-i Osmani, Aralık 1891' de Zaman Gazetesini yayınlamaya başlar. Gazetenin ilk sayısındaki yayın ilkelerinden Kıbrıs Türk aydınının o günkü kavgalarının neler olduğu kolayca anlaşılıyor :

[...]4. ENOSİS' e karşı durmak.

[...] Ιδρύεται το KIRAATHANE-İ OSMANİ Οθωμανικό Αναγνωστήριο. Δεν είναι μια πολιτική οργάνωση υπό την σημερινή έννοια.

[...] Το Kiraathane-i Osmani, με επικεφαλής τον έμπορο Hacı Derviş Efendi, αρχίζει να εκδίδει την εφημερίδα Zaman το Δεκέμβριο του 1891. Από το πρώτο τεύχος της εφημερίδας, γίνεται εύκολα κατανοητό ποιοι είναι οι πυλώνες δράσης των Τούρκων διανοομένων :

[...] 4. Εναντίωση στην Ένωση⁶

1893 : "Η Κύπρος και το Κυπριακό Ζήτημα" του Γεωργίου Σιακαλλή

[...]Υπὸ τὸν τίτλον «ἡ Κύπρος καὶ τὸ Κυπριακὸν ζήτημα» ἐξεδόθη ἄρτι ὑπὸ τοῦ ἐντίμου βουλευτοῦ τοῦ διαμερίσματος Λάρνακος - Ἀμμοχώστου καὶ δικηγόρου κ. Γεωργίου Σιακαλλῆ ὑπόμνημα, ἀγγλιστὶ συντεταγμένον, συγκείμενον ἐξ 25σελίδων. Σκοπὸς τοῦ ὑπομνήματος τούτου, τοῦ εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας ἀντιτύπων τυπωθέντος, εἶνε, ὡς ἐν τῇ εἰσαγωγῇ φαίνεται, ἡ ἐνώπιον τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοῦ παρουσίασις τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως καὶ τῶν πραγματικῶν παραπόνων καὶ αἰτημάτων τῶν Κυπρίων.⁷

⁴Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ», 6) 18 Μαΐου 1889.

⁵Φίλιος Ζαννέτος, *Ιστορία της νήσου Κύπρου : Από της αγγλικής κατοχής μέχρι σήμερα*, τ. Β', Εκδόσεις Φιλοκαλία, Λάρνακα, 1911, σελ. 561.

⁶Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türk kimliği'nin oluşması : Neden ortak bir Kıbrıslı kimliği yok?* Işık Kitabevi, Lefkoşa, 1999, σελ. 38.

⁷Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ», 1)13 Απριλίου 1893.

3 | VI. Το Κυπριακό Ζήτημα 1878-1923 : Από τον αποκλεισμό του Κυπριακού Ζητήματος στις προτροπές του Τούρκου προξένου προς τη μουσουλμανική μειονότητα

[...] Οί Κύπριοι ειλικρινῶς ἐλπίζουσιν, ὅτι ἡ Ἀγγλία θὰ δείξῃ ἐπὶ τέλους πρὸς αὐτοὺς τὴν αὐτὴν γενναιότητα, ἣν ἔδειξε καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν, τοὺς κατοίκους τῶν Ἰονίων νήσων, καὶ ὅτι ἡ νῆσος αὐτῶν θὰ παραχωρηθῇ εἰς τὸ ἔθνος μὲ τὸ ὁποῖον εἰσὶ τόσῳ στενῶς συνδεδεμένοι [...]⁸

Νοέμβριος 1893 : Η ίδρυση του Παγκυπρίου Γυμνασίου & Ο εορτασμός της 25^{ης} Μαρτίου

[...] Ἐπιδιώξωμεν παντὶ σθένει τὴν σύστασιν ἑνὸς Γυμνασίου, τοῦ μόνου μέσου ὅπερ δύναται νὰ συνδέσῃ ἡμᾶς στενότερον καὶ σφιγκτότερον μετὰ τῆς Μητρὸς - Ἑλλάδος.⁹

[...] Ἐπιβάλλουσα καὶ σεμνοπρεπὴς ἐγένετο τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἡ τελετὴ τῶν ἐγκαινίων τοῦ καθ' ἡμᾶς Γυμνασίου.¹⁰

[...] Εἰς πλείστα καὶ τῆς νήσου μας μέρη ἐορτάζεται κατ' ἔτος ἡ ἐορτὴ αὐτὴ, ἐνταῦθα δ' ἐφέτος ἐορτάσθη λαμπρότερον.¹¹

1894 : Το συλλαλητήριο των οиноπαραγωγών

[...] Κατὰ τὸ ἐν Πέρα - Πεδίῳ συγκροτηθὲν τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα συλλαλητήριον τῶν οἰνοπαραγωγῶν οὗτοι ἐπιδίδοντες τὸ ψήφισμά των πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Μέγαν Ἀρμοστήν ἐζητωκραύγασαν μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως.[...] βέβαιος ὅτι τῆς εὐχῆς ταύτης πληροφορουμένης ἡ περὶ Ζιντζιριε παράκλησις οὐδένα ἔχει λόγον ὑπάρξεως,[...] ¹²

1895 : Τα πρώτα παγκύπρια συλλαλητήρια & Το Παγκύπριο Υπόμνημα

[...] Πολυπληθὲς ὥς ἦν ἐπόμενον, ἐγένετο τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν τὸ ἐν Λευκωσίᾳ Συλλαλητήριον.[...] Μικρὸν πρὸ τῆς δεκάτης ὥρας, ἀφίκοντο αἱ φέρουσαι τὴν Α. Μ. τὸν γεραρὸν Ἀρχιεπίσκοπον πάσης Κύπρου κ. Σωφρόνιον, τοὺς Πανιερ. Ἀρχιερεῖς Πάφου καὶ Κιτίου, τοὺς Πανοσιωτάτους Ἡγουμένους Κύκκου καὶ Μαχαιρᾶ καὶ τὸν λοιπὸν ἀνώτερον ἡμῶν κλῆρον ἅμαξαι, σταθεῖσαι παρὰ τὸ βῆμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου μελανὴ ἐκυμάτιζε σημαῖα, φέρουσα, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἐπιγραφὴν, Ζήτω ἡ Ἑνωσις, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἄλλην, Κάτω ὁ φόρος τῆς ὑποτελείας.¹³

⁸Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», 21)3 Μαΐου 1893.

⁹Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΟΛΙΓΑΙ ΛΕΞΕΙΣ ΠΕΡΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ», 7) 19 Οκτωβρίου 1889.

¹⁰Εφημερίδα *Ευαγόρας*, «ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ», 16 Δεκεμβρίου 1893.

¹¹Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ», 26 Μαρτίου 1894.

¹²Εφημερίδα *Ευαγόρας*, «ΖΗΤΩΚΡΑΥΓΑΙ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ», 9 Σεπτεμβρίου 1894.

¹³Εφημερίδα *Ευαγόρας*, «ΤΟ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ», 21 Απριλίου 1895.

1902 : Οι δηλώσεις του Υπουργού Αποικιών Ι. Τσάμπερλαιν

[...] Ός προς τὸ ἕτερον ζήτημα, τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος πόθων τῶν Κυπρίων, εἶνε λυπηρότατον ὅτι ὁσάκις ὁ ἔντιμος ἐπὶ τῶν ἀποικίων ὑπουργὸς ἐλάλησε, δὲν ἔδειξεν οὔτε τὴν ἐκτίμησιν οὔτε τὸν σεβασμὸν, ἅτινα ὡς ἄγγλος τὴν καταγωγὴν εἶχε καθῆκον νὰ δείξῃ ὑπὲρ αἰσθημάτων καὶ πόθων τοσοῦτον ἐκτιμωμένων ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς ὃν ἀνήκει. Νομίζομεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπερηφανεῖται διότι ἡ Ἀγγλία προσωρινῶς διοικεῖ λαὸν ἔχοντα συναίσθησιν τῆς ὑψηλῆς καταγωγῆς τοῦ μὴ λησμονοῦντα αὐτὴν ποτὲ καὶ πάντοτε ἔτοιμον νὰ προτιμήσῃ διοικήσεως πλουσίας, ἰσχυρᾶς ἀλλ' ἄλλοφύλου, διοίκησιν ὑπὸ ὁμοφύλων, ὁμοθρήσκων καὶ συγγενῶν του.¹⁴

[...] δὲν εἶδον φυσικὰ μὲ καλὸ μάτι τὴν ἐν τῷ Νομοθετικῷ Συμβουλίῳ σύμπραξιν τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἀντιπροσώπων, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε βεβαιότης, ὅτι θὰ ὑπερησπίζοντο θαρραλέως κατὰ τῆς κυβερνητικῆς δολιότητος τὰ συμφέροντα τοῦ τόπου.[...] καὶ κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι ἐπIANAN τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς ἔλεγον :

-Οἱ ἀντιπρόσωποί σας εἰς τὸ Νομοθετικὸν ἐργάζονται μὲ τοὺς Χριστιανοὺς διὰ τὴν ἔνωσιν. [...] Διωργανώθη ἀμέσως διαδήλωσις κατὰ τῶν βουλευτῶν των, οἵτινες μόλις ἀπέφυγον τὴν κακοποίησιν. Εἰς δὲ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ἔγεινε φανατικὴ συνάθροισις, καθ' ἣν ὠμίλησαν οὐλεμάδες, φανατίσαντες τοὺς πιστοὺς, ὁ δὲ ἀντιπρόσωπος τοῦ Μουφτῆ ἐδήλωσεν, ὅτι ὁ Μέγας Ἀρμοστής τῷ εἶπε, πῶς καὶ ὁθωμανοὶ θέλουν τὴν ἔνωσιν.¹⁵

[...] Δεῖγμα τῆς παρρησίας καὶ τοῦ ἀνδρισμοῦ τοῦ Σώζου ἦτο τὸ ψήφισμα διαμαρτυρίας ποὺ ὑπέβαλε τὴν 18.6.1902 στὴν Κ. Βουλὴν ἐναντίον τῶν γενομένων κατὰ τὴν 26ην Μαΐου 1902 δηλώσεων τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῶν Αποικιών Ἰωσήφ Τσάμπερλεϊν, ποὺ εἰρωνεύθη τὸν Κυπριακὸν λαὸν ὡς στερούμενον δημοσίου πνεύματος καὶ ζήτησε νὰ τὸν παραστήσῃ πῶς δὲν ἐνδιαφέρετο γιὰ τὰς ἀρχαιότητες καὶ τοὺς προγονικοὺς του θησαυροὺς καὶ γιὰ τὴν Ἐθνικὴν του ἀποκατάστασιν.¹⁶

[...] Θεοδότου- Ἀφ' ἧς στιγμῆς, κ. Πρόεδρε, ἀνεπετάσθη τὸ πρῶτον ἡ βρετανικὴ σημαία ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς Λευκωσίας, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐκηρύχθησαν οἱ ἐθνικοὶ πόθοι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Νήσου ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Σωφρονίου. Ὁ ἀοιδίμος ἐκεῖνος Ἱεράρχης, ἔχων ὑπ' ὄψιν τί ἔπραξεν ἡ Μ. Βρετανία ὑπὲρ τῶν Ἰονίων Νήσων, εἶπεν ἐξ ὀνόματος τοῦ ἑλληνικοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, ὅτι δεχόμεθα τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν, διότι θεωροῦμεν αὐτὴν ὡς τὸν πρόδρομον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀποκαταστάσεως.¹⁷

¹⁴Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΑΣΤΟΧΟΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΣ», 1)14 Ἰουνίου 1902.

¹⁵Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΑΙ ΕΝ ΤΩ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ», 14 Ἰουνίου 1902.

¹⁶Λοῖζος Φιλίππου, «ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΣΩΖΟΣ», *Πάφος*, Ἰούνιος 1943, σ. 63.

¹⁷Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ ΕΝ ΤΩ ΝΟΜΟΘ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΩ», 28)11 Ἰουλίου 1902.

1903 : Η αντιφώνηση & Η παράγραφος υπέρ της ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα

[...] Αξιομνημόνευτος επίσης υπήρξεν ή πρότασίς του στήν συνεδρίαν τῆς Βουλῆς ἡμερ. 16.4.1903 γιά τήν προσθήκη στήν ἀντιφώνησιν παραγράφου δηλούσης τόν πόθον τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ γιά τήν Ἑθνικήν τοῦ ἀποκατάστασιν μέ τήν μητέρα Ἑλλάδα. Ἡ πρότασις γίνηκε δεκτὴ μέ πλειονοψηφίαν λόγῳ ἀπουσίας ἐνὸς Μωαμεθανικοῦ μέλους καὶ τοιουτοτρόπως διὰ πρώτην φορὰν ψηφίσθηκε ἐνωτικὴ παράγραφος στὸ Κυπριακὸν Νομοθετικόν.¹⁸

[...] Ἐνόμισει ἡ Κυβέρνησις ὅτι θὰ ἐξουδετέρου τὴν σημασίαν τῆς ἐκδηλώσεως ταύτης τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς νήσου προκαλοῦσα ἀντίρροπον ψήφισμα τῶν Μωαμεθανῶν ἀντιπροσώπων καὶ τὸ ψήφισμα τοῦτο συνετάχθη τοσοῦτον ἐναρμονίως πρὸς τὸ ἀναγνωσθὲν διάγγελμα, ὥστε οὐδεμία νὰ ὑπολείπηται ἀμφιβολία ὅτι προῆλθεν ἀπὸ κυβερνητικοῦ γραφείου.¹⁹

1906 : Η επίσκεψη του "Μιαούλη"

[...] Τόση εἶνε πάντων ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸ πλοῖον, τόσον ἐξασκεῖ γόητρον εἰς τὰς λαϊκὰς ψυχὰς ἡ παρουσία Ἑλληνικοῦ πολεμικοῦ σκάφους, ὥστε ὁ «Μιαούλης» γίνεται ἓνα εἶδος ἐθνικοῦ προσκυνήματος καὶ πέντε ὅλαι χιλιάδες κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Κυβερνήτου ἐπισκέπτονται τὸ πλοῖον ἐντὸς τῶν τριῶν ἡμερῶν ποῦ διέμεινεν εἰς τὴν πόλιν μας. [...] Τὴν πρώτην πρότασιν ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως ἡμῶν Γεωργίου μέ τὴν εὐχὴν ὅπως ἐνὼσῃ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον Του πάσας τὰς δουλωμένας Ἑλληνικὰς χώρας, ἤγειρεν ὁ κ. Ἀνδρέας Θεμιστοκλέους, τὴν δὲ δευτέραν ὁ Κυβερνήτης τοῦ «Μιαούλη» ἀντιπλοίαρχος κ. Ἰωάν. Μιαούλης ὑπὲρ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας [...]²⁰

26 Σεπτεμβρίου 1907 : Η επίσκεψη του υφυπουργού Αποικιών

[...] Ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀμμοχώστου, ὅπου θὰ ἀποβιβασθῇ ὁ ἐντιμότατος Ὑφυπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν, καὶ καθ' ἅπασαν τὴν ἐν Κύπρῳ πορείαν του, μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς ἀναχωρήσεώς του, μία ἀδιάκοπος καὶ ἐπιβλητικὴ φωνὴ ἃς ἐξέρχεται τῶν στέρνων τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ : «Ζήτω ἡ Ἐνωσις»!²¹

¹⁸Κλεόβουλος Ι. Μυριανθόπουλος, *Ζωὴ καὶ τάφος Χριστόδ. Σώζου*, Λεμεσός, 1951, σελ. 9.

¹⁹Εφημερίδα *Ευαγόρας*, «Ἡ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ», 26 Ἰουνίου 1903.

²⁰Εφημερίδα *Αλήθεια*, «Ο "ΜΙΑΟΥΛΗΣ" ΕΙΣ ΛΕΜΕΣΟΝ», 8 Σεπτεμβρίου 1906.

²¹Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΖΗΤΩ Ἡ ΕΝΩΣΙΣ», 22)5 Σεπτεμβρίου 1907.

II. Βαλκανικοί Πόλεμοι & Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος : "Υποφώσκει η Ένωσις"

1912 : Η παραίτηση των Ελλήνων Βουλευτών & Παγκύπρια Συλλαλητήρια

[...]Ο Λαός της πρωτεύουσας και των υποδιαμερισμάτων Κυθραίας και Όρεινης, συνελθών εν Λευκωσία σήμερον τη 15)28 Απριλίου 1912 και λαβών γνώσιν της εις τα υπομνήματα των Ελλήνων αντιπροσώπων αρνητικής απαντήσεως της Α. Ε. του Μ. Άρμοστοῦ και της επιδοκιμαζούσης ταύτης επιστολής του Έντιμοτάτου Υπουργού των Άποικιών, ὡς και της συνεπεία ταύτης παραιτήσεως των Ελληνικῶν μελῶν τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου και ἀκούσας τῶν λεχθέντων ψηφίζει

[...] Διακηρύττει, ὅτι οὐδεμία ἐνέργεια, οὐδεμία πίεσις, οὐδεμία ἐγκόσμιος δύναμις δύναται νὰ καταστείλῃ ἢ μεταβάλῃ τὰ ἔθνικα αὐτοῦ φρονήματα και τὴν ἀναλλοίωτον αὐτοῦ θέλησιν, ὅπως προσαρτηθῇ εἰς τὸ ὁμόφυλον βασίλειον τῆς Ἑλλάδος.²²

[...] Κατὰ τὰ συλλαλητήρια τῆς αὐτῆς 15ης Απριλίου ἐξελέγησαν αἱ διάφοροι κατὰ κέντρα τοπικαὶ ἐπιτροπεῖαι, αἱ ὁποῖαι μέλλουσι νὰ συμπράττωσι μετὰ τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς διεξαγωγὴν και ἐπιτυχῇ ἔκβασιν τοῦ ἀναληφθέντος παγκυπρίου ἀγῶνος.²³

[...] Ἐδημοσιεύθη και διενεμήθη ὁ Κανονισμὸς τῆς Κυπριακῆς Πολιτικῆς Ὑργανώσεως, ἀποτελούμενος ἐκ 18 συντόμων ἄρθρων και ἐπαρκῶν εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. [...] Διὰ τοῦ ἄρθρου 15 ὀρίζεται ὅτι αἱ δαπάναι τοῦ Πολιτικοῦ Ἀγῶνος καταβάλλονται ἐκ τοῦ Κυπριακοῦ Ταμείου τῆς Κυπριακῆς Πολιτικῆς Ὑργανώσεως και ἐκτελοῦνται ἐπὶ τῇ βάσει ἀποφάσεως τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.[...]²⁴

[...] Αἱ ἐνδείξεις διὰ τὴν Κύπρον ἀπ' ἀρχῆς ἔτι τοῦ πολέμου ἐφάνησαν εὐνοϊκαὶ πάννυ, οἱ δὲ δυνάμενοι ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των νὰ εἰσδύωσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς διπλωματίας ὠμίλουν μετ' αἰσιοδοξίας ἰδιαζούσης ὅλως περὶ μελλούσης ἀποδόσεως τῆς Κύπρου τῇ Ἑλλάδι ὑπὸ τῆς κατεχούσης αὐτὴν Ἀγγλίας.²⁵

[...] Παρ' ὅλα τὰ ληφθέντα μέτρα πρὸς παρακώλυσιν ἀναχωρήσεως ἐθελοντῶν ἐκ Κύπρου, ἐν τούτοις τῇ ἐβδομάδι ταύτῃ ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς ἡμετέρας νήσου 200 ἐθελονταὶ ἀπελθόντες εἰς τὰ πεδία τοῦ πολέμου. [...] Μεταξὺ δὲ τούτων καταλέγονται και 7 ἐνθουσιῶδεις δόκιμοι μοναχοὶ τῆς Ἱ. Μονῆς Κύκκου.²⁶

²²Εφημερίδα *Νέον Ἐθνος*, «ΤΑ ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΑ ΤΗΣ 15)28 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1912», 21)4 Μαΐου 1912.

²³Εφημερίδα *Νέον Ἐθνος*, «ΕΞ ΑΚΟΗΣ ΚΑΙ ΟΡΑΣΕΩΣ», 28)11 Μαΐου 1912.

Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΗΣ 4/17 ΑΠΡΙΛΙΟΥ», 7)20 Απριλίου 1912.

²⁴Εφημερίδα *Κυπριακὸς Φύλαξ*, «ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡ. ΠΟΛΙΤ. ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ», 12 Μαΐου 1912.

²⁵Εφημερίδα *Νέον Ἐθνος*, «ΥΠΟΦΩΣΚΕΙ Η ΕΝΩΣΙΣ - ΖΗΤΩ Η ΕΝΩΣΙΣ !», 12)25 Ιανουαρίου 1913.

Συμφωνία Αργοστόλι - Κύπρος Βλ. Γιάννης Π. Πικρός, *Ο Βενιζέλος και το κυπριακό*, Φιλιππότη, Αθήνα, 1980, σσ. 4-7.

²⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΥΠΡΙΟΙ ΕΘΕΛΟΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ», 12)25 Ιανουαρίου 1913.

[...] Μήπως δὲν ἔχομεν ἓνα Βενιζέλον, ἥτοι ἓνα ἄνδρα, ἵνα θέσῃ κατὰ μέρος τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα του, ἓνα ἄνδρα ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ εἴπῃ, νὰ ὀρκισθῇ, ἵνα ἐργασθῇ διὰ τὴν Κύπρον μας; Δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἓνας ἀνὴρ, ὡς Βενιζέλος, ὁ ὁποῖος νὰ κατορθώσῃ νὰ φέρῃ μίαν ἡμέραν καὶ εἰς τὴν Κύπρον μας τὸν λατρευτὸν μας Κωνσταντῖνον [...]²⁷

[...] Μέχρι τοῦ 1914 ἡ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἀπάντησις ἦτο ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ τι ἐπὶ τοῦ ζητήματος [...] Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου μετὰ τῆς Τουρκίας Διάταγμα ἐν Συμβουλίῳ ἐξεδόθη, διὰ τοῦ ὁποίου κατηργεῖτο ἡ συνθήκη τοῦ 1878 καὶ ἡ Νῆσος προσωρινῶς προσηρτᾶτο εἰς τὰς Κτήσεις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, οὕτως ὥστε ἡ Μεγάλη Βρετανία εἶνε τώρα ἐλευθέρα νὰ διαχειρισθῇ τὸ Κυπριακὸν ζήτημα κατὰ τρόπον πλήρως συμβιβασόμενον μὲ τοὺς πόθους τῆς μεγίστης πλειονότητος τοῦ πληθυσμοῦ, [...]²⁸

[...] Ὁ θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς τῶν Μουσουλμάνων τῆς Κύπρου λαβὼν γνῶσιν τῆς ἐκθέσεως ἐπὶ τῶν Ἀγγλοτουρκικῶν σχέσεων, ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι ἡ Μεγάλη Βρετανία δικαίως ἀνέλαβε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ ὅτι ἡ Κύπρος πρέπει νὰ προσαρτηθῇ εἰς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν.²⁹

[...] Οἱ θρησκευτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἡγέται τῶν συνοίκων Μωαμεθανῶν, λαβόντες Ἡ γνῶσιν τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπομνήματος μετὰ τὴν προσάρτησιν, ἐθεώρησαν καλὸν νὰ ὑποβάλωσι καὶ αὐτοὶ ὑπόμνημα, [...] Ἐν συμπεράσματι δὲ παρακαλοῦσιν, ἵνα παρασχεθῇ αὐτοῖς ἡ διαβεβαίωσις, ὅτι θὰ διατελέσωσιν εἰς τὸ διηνεκὲς ἠνωμένοι μετὰ τοῦ Βρετανικοῦ Κράτους.³⁰

[...] Κατὰ τὴν ἱστορικὴν ταύτην συνεδρίαν ὁ ἔντιμος βουλευτὴς Λευκωσίας-Κυρηνείας κ. Πασχάλης Κωνσταντινίδης εἰσάγων τὸ περὶ ἐνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος ψήφισμα, [...] Τὸ ψήφισμα, Κύριε Πρόεδρε, συνετάχθη οὕτως ὥστε νὰ ᾖ προσιτὸν εἰς πάντας, ἐν ἄλλαις λέξεσι προτείνεται ψήφισμα, δι' οὗ σαφῶς δηλοῦται ὅτι οἱ Ἕλληνες βουλευταὶ [...] ζητοῦσι τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν προαιωνίων τοῦ λαοῦ πόθων.³¹

Τῇ 17ῃ Ὀκτωβρίου 1915 ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησις ἀνεκοίνωσεν ἐπισήμως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὅτι προσφέρει τὴν Κύπρον εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἀμέσου ἐξόδου ταύτης ἐκ τῆς οὐδετερότητος.³²

²⁷Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «"ΠΟΙΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΥΤΑΣ ΜΑΣ ΘΑ ΓΕΙΝΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ;», 21)3 Ιανουαρίου 1914.

²⁸Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «Ο ΑΓΓΛΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ», 25)7 Αυγούστου 1920.

²⁹Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «Ο ΜΟΥΦΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ», 13)26 Δεκεμβρίου 1914.

³⁰Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΕΠΙ ΤΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΩΑΜΕΘΑΝΩΝ», 10)23 Ιανουαρίου 1915.

³¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ», 8)1 Μαΐου 1915.

³²Νικόλαος Κλ. Λανίτης, *Η δούλη Ελλάς του νότου*, Πέτρου Δημητράκου, Αθήναι, 1954, σσ. 32, 34.

VI. Το Κυπριακό Ζήτημα 1878-1923 : Από τον αποκλεισμό του Κυπριακού Ζητήματος στις προτροπές του Τούρκου προξένου προς τη μουσουλμανική μειονότητα

[...] Πρὸς τὴν ἰδέαν ταύτην στρέφεται καὶ θὰ στρέφεται διαρκῶς μέχρις ἐπιτεύξεως τοῦ ποθομένου, καὶ ἀναγκαιῶς ἄρα ἀπὸ καθήκοντος διατελεῖ προσηλωμένη κοὶ συμπαθοῦσα πρὸς τὸ ἐλεύθερον Κράτος.[...] Μόνον ὁ μὴ θέλων νὰ βασανίσῃ ὀλίγον τὸν νοῦν του δὲν θ' ἀνεγνώριζε τὸ ὀρθὸν τῆς πολιτικῆς τῆς ἐπὶ μακρὸν οὐδετερότητος.³³

[...] Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἀτυχὴς διαίρεσις μετὰ τῶν οἰκτροτάτων ἀποτελεσμάτων τῆς σήμερον δὲν ἦτο δυνατόν ἢ νὰ ἔχῃ πὼς ἀντίκτυπον ἐφ' ἅπαντος τοῦ ὁπουδήποτε εὐρισκομένου Ἑλληνισμοῦ. Ἡ διαφορὰ τῶν ἀντιλήψεων ἐξετάθη, ὡς ἦτο ἐπόμενο, καὶ μέχρι τῆς ἡμετέρας Νήσου, [...] Ὁ Μητροπολίτης Κιτίου ὑπῆρξεν ἀείποτε θερμὸς ὁπαδὸς τοῦ Ἑλευθερίου Βενιζέλου[...] εἰσήγαγε τὸν πολιτικὸν φατριασμὸν μέχρις ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, [...] παραλείπων καθ' ὠρισμένα αὐτῆς στάδια τὴν ἀνέκαθεν καθιερωμένην μνημόνευσιν τῶν Ἑλλήνων Βασιλέων.³⁴

[...] Kıbrıs Müftüsü Hacı Hafız Ziyai, el ele verdiği Kıbrıs'lı aydınlarla Lefkoşa' da bir toplantı düzenlemek için çalışmalara başlar. Ada'nın dört bir yanına bildiriler gönderilir, durumu anlatılır. 10 Aralık 1918 Lefkoşa' da Müftü Hacı Hafız Ziyai' nin başkanlığında bir kurultay toplanır. Toplantıya Ada'nın dört bir yanından gelen yüzlerce temsilci katılır.[...]

[...] Ο Μουφτής της Κύπρου Müftüsü Hacı Hafız Ziyai αρχίζει να εργάζεται για να οργανώσει μια συνάντηση στη Λευκωσία με Κύπριους διανοούμενους. Αποστέλλονται φυλλάδια σε όλο το νησί και επεξηγούν την κατάσταση. Στις 10 Δεκεμβρίου 1918 συγκαλείται συνέδριο υπό την προεδρία του Mufti Hacı Hafız Ziyai στη Λευκωσία. Στη συνάντηση συμμετέχουν εκατοντάδες εκπρόσωποι από όλο το νησί.³⁵

III. Καλοκαίρι 1920 : Ο αντίκτυπος της Συνθήκης των Σεβρών

Μάρτιος 1919 : Η συμμόρφωση της Κυπριακής Πρεσβείας

[...] Ἄμα τῇ ἀνακωχῇ ἐκ τοῦ πρώτου Παγκοσμίου πολέμου, δευτέρα Πρεσβεῖα ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου Γ' καὶ ὀκτὼ Ἑλλήνων Βουλευτῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἦτοι τῶν Θ. Θεοδότου, Φ. Ζαννέτου, Ν. Λανίτη, Λ. Λοΐζου, Ν. Πασχάλη, Γ. Ἐμφιετζί, Δ. Σεβέρη καὶ Ν. Νικολαΐδη, ἀνεχώρησε τὴν 5ην Δεκεμβρίου 1918 εἰς Λονδῖνον.³⁶

³³Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΚΡΑΤΟΣ», 5)18 Νοεμβρίου 1916.

³⁴Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΣΚΑΝΔΑΛΟΝ», 5)18 Ιανουαρίου 1917.

³⁵Cemalettin Ünlü, *Kıbrıs'ta basın olayı, 1878-1981*, Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, Ankara, 1981, σελ. 49.

³⁶Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Κυπριακαὶ Πρεσβεΐαι εἰς Λονδῖνον », Σεπτέμβριος 1950, σελ. 229.

[...] Τοῦτο, ὁ ἀποκλεισμός δηλ. τοῦ ζητήματος, ἐκ τοῦ Συνεδρίου κατελύπησε τὴν Κυπρ. Πρεσβείαν, ἣτις δι' ἐπιστολῆς αὐτῆς πρὸς κ. Βενιζέλον ἐδήλωσεν ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς Παρισίους καὶ μεριμνήσῃ παρὰ τῷ Συνεδρίῳ ὑπὲρ τῆς λύσεως αὐτοῦ. Τότε ἡ Α. Ἐξ. ὁ κ. Βενιζέλος ἀπηύθυνε πρὸς τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν :

[...] Ἐπιθυμῶ μόνον νὰ παρατηρήσω ὅτι αἱ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς Ἐπιτροπῆς βεβαιώσεις, ὅτι τὸ ζήτημα τὸ Κυπριακὸν παρεμερίσθη κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην καὶ ὅτι ἡ Ἀγγλία δὲν ἔχει διάθεσιν νὰ παραιτηθῇ τῆς Κύπρου εἶνε ἐντελῶς παρακεκινδυνευμέναι καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει οὐδαμῶς ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς ἐμὰς ἀντιλήψεις καὶ πρὸς ὅσα ἀνεκοίνωσα εἰς τὴν ἐπιτροπὴν χθές.

[...] Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀπήντησεν ἡ Κυπριακὴ Πρεσβεία οὕτω :

[...] Ἀλλ' ἀφοῦ ἡ ὑμετέρα Ἐξοχότης ἀπαγορεύει τὴν εἰς τὸ Συνέδριον τῆς εἰρήνης προσφυγὴν ἐπιθυμοῦμεν νὰ διαβεβαιώσωμεν εἰλικρινῶς αὐτὴν ὅτι θὰ συμμορφωθῶμεν ἀπολύτως πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς.³⁷

Μάιος - Ιούνιος 1919: Ἐκκλήση Κυπριακῆς Πρεσβείας & Επιστολὴ στον Υπουργεῖο Ἀποικιών ἀπὸ τον Irfan Musa

[...] Ἐν ὀνόματι τῆς δικαιοσύνης ἀπευθυνόμεθα πάλιν, ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν Κυπρίων Ἑλλήνων, πρὸς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν, πρὸς τὸ Βρεττανικὸν Κοινοβούλιον, πρὸς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, πρὸς τὸν Τύπον τοῦ Ἠνωμένου Βασιλείου, πρὸς τὸ Βρεττανικὸν ἔθνος καθόλου. Ζητοῦμεν τὴν ἔνωσιν τῆς Νήσου ἡμῶν μετὰ τῆς μητρὸς πατρίδος Ἑλλάδος.³⁸

[...] «ΟΙ TIMES»

Εἰς τὸ φύλλον τῆς 29ης Μαΐου γράφουσι τὰ ἀκόλουθα : -

«Ὁ ἀντισυνταγματάρχης Ἄμερυ ἐρωτηθεὶς ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων ὑπὸ τοῦ Σέρ Π. Μαγνους (τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου) ἐάν ἡ Κυβέρνησις ἔλαβε τηλεγράφημα τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐν Κύπρῳ Μουσουλμάνων, ἀνερχομένων εἰς 60 χιλ. περίπου, οἵτινες παρακαλοῦσιν ὅπως ἐπιτραπῇ αὐτοῖς νὰ ἐξακολουθήσωσιν νὰ ζῶσιν ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν διοίκησιν, καὶ ἐάν ἐν σχέσει πρὸς τὴν νομοτάγειαν τοῦ ἐν ταῖς Κτήσεσι τῆς Α. Μεγαλειότητος Μωαμεθανικοῦ πληθυσμοῦ, θὰ τύχῃ ἡ αἰτησίς των εὐμενοῦς σκέψεως, ἀπήντησεν : -

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιών ἔλαβεν ἀνακοίνωσιν μὲ τὴν ἔννοιαν ἣς ἐγένετο μνεῖα καὶ ἀπήντησεν ὅτι τὰ συμφέροντα τῶν ἐν Κύπρῳ Μουσουλμάνων ὑπηκόων τῆς Α. Μεγαλειότητος θὰ τύχωσι πλήρους προσοχῆς ἐν ταῖς χερσὶ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μεγαλειότητος.³⁹

³⁷Περιοδικὸ Ἀπόστολος *Βαρνάβας*, «ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», 31 Μαρτίου 1919.

³⁸Εφημερίδα *Κυπριακὸς Φύλαξ*, «Η ΚΥΠΡΟΣ ΠΕΠΟΙΘΕΝ ΕΠΙ ΤΗΝ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ», 14 Μαΐου 1919.

³⁹Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «Ο ΑΓΓΛΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ», 15)28 Ιουνίου 1919.

Οκτώβριος 1919 : Ψήφισμα

[...] Παγκύπριος Συνέλευσις συνεκροτήθη χθές εν Λευκωσία υπό την προεδρίαν μου. Παρέστησαν εις αυτήν 914 αντιπρόσωποι του Έλληνικού Λαού ολοκλήρου της Νήσου, οίτινες όμοφώνως έπεδοκίμασαν ψήφισμα υπέρ της Ένώσεως μετά της Ελλάδος, [...]

Τò ψήφισμα δεόντως υπεβλήθη εις τὸν Μ. Άρμοστήν πρὸς διαβίβασιν.

ΙΑΚΩΒΟΣ

Μητροπολίτης Πάφου καὶ Τοποτηρητὴς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου.⁴⁰

1919 : "Türkiye ile Birleşme Partisi"

[...] 1919' da Dr. Esad ve Dr. Behiç' in "Türkiye ile Birleşme Partisi" diye bir parti kurdukları istihbar edilir. Sömürgeler bakanına yazılan raporda Musa İrfan ve Mustafa Hami' nin bunlara karşı oldukları. Ahmet Said Hoca' nin ise "yarım gönülle" desteklediği kayıtlıdır.

[...] Το 1919 ο Δρ. Esad και ο Δρ. Behiç ιδρύουν έναν πολιτικό σχηματισμό με το όνομα "Κόμμα ενοποίησης με την Τουρκία". Στην έκθεση που γράφτηκε προς τον Υπουργό Αποικιών, ο Musa İrfan και ο Mustafa Hami αντιτάσσονται στην προσπάθεια αυτή. Καταγράφεται ότι ο Ahmet Said Hoca υποστηρίζει με «μισή καρδιά» αυτόν τον πολιτικό σχηματισμό.⁴¹

Οκτώβριος 1920 : Τηλεγράφημα Κυπριακής Αποστολής

[...] Μετά βαθείας οδύνης αγγέλλομεν ότι Ύφυπουργός δεχθείς Αποστολήν εδήλωσεν ότι Κυβέρνησις απεφάσισε κρατήση όριστικῶς Κύπρον.

Διεμαρτυρήθημεν έντόνως επί άδίκῳ άποφάσει προσθέσαντες ότι λαός επιδιώξει πάση θυσία έθνικὴν του αποκατάστασιν.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, ΘΕΟΔΟΤΟΥ, ΠΑΣΧΑΛΗΣ⁴²

[...]Οί Έλληνες κάτοικοι Κύπρου πληροφορηθέντες παρὰ της Κυπριακής Αποστολής ότι ή Μεγ. Βρεττανία άπεφάσισε νά κρατήση την Κύπρον συνεκρότησαν συλλαλητήρια ανά τας πόλεις εν αὐτῇ καὶ όμοθύμως έψηφισμαν σφοδράν διαμαρτυρίαν κατά της άδίκου ταύτης άποφάσεως, δηλοῦντες ότι θα μετέλθωσι πάν εις αὐτοὺς νόμιμον δυνατόν μέσον καὶ θα υπομείνωσι πᾶσαν θυσίαν υπέρ της έκπληρώσεως τῶν έθνικῶν πόθων αὐτῶν οίτινες εἶναι ή ένωσίς των μετά της Ελλάδος.

ΣΕΒΕΡΗΣ, Βουλευτής⁴³

⁴⁰Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ», 1 Οκτωβρίου 1919.

⁴¹ Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türklerin tarihi*, 3. Kitap, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1995, σελ. 54.

⁴²Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», 24)6 Οκτωβρίου 1920.

⁴³Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», 24)6 Οκτωβρίου 1920.

1921 : Πολιτική Οργάνωση

[...] Κατὰ τὸ παρελθὸν Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν, προσκληθεῖσα ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, συνήλθεν ἐν Ἀρχιεπισκοπῇ ἡ ἐπὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος Ἐπιτροπεία καὶ συνεσκέφθη ἐπὶ μακρὸν περὶ τῆς μελλούσης πολιτικῆς πορείας τῆς Νήσου. Ληφθέντος ὑπ' ὄψει, ὅτι ὁ ἀγὼν εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ παραταθῇ καὶ ν' ἀπαιτήσῃ ἐνεργείας κοινὰς τοῦ λαοῦ, προέβη εἰς καταρτισμὸν καὶ ἐπιψήφισιν Καταστατικοῦ Πολιτικῆς Ὁργανώσεως, ἐκτεινομένης εὐρέως ἀναμέσον τῶν κοινοτήτων.⁴⁴

[...] Συνωδὰ τῷ 11ῳ τούτου ἄρθρῳ ἐξελέξατο πενταμελὲς κεντρικὸν συμβούλιον, τὸ ὁποῖον θὰ ἀποτελῇ τὴν ἀνωτάτην ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν. Τὸ συμβούλιον τοῦτο ἀπηρτίσθη ἐκ τοῦ πανοσ. Ἑγουμένου Κύκκου καὶ τῶν κ.κ. Ι. Οἰκονομίδου, Θ. Θεοδότου, Φ. Ζαννέτου καὶ Ν. Κ. Λανίτου. Συμφώνως δὲ τῷ 12ῳ ἄρθρῳ ἐξέλεξαν ὡς ἐπιτίμους μὲν γραμματεῖς τοὺς ἀγγλομαθεῖς κ.κ. Ν. Πασχάλην καὶ Ι. Κληρίδην, ὡς εἰδικὸν δὲ τὸν κ. Κ. Ι. Μυριανθόπουλον.⁴⁵

Μάρτιος 1921 : Η παραίτηση των Ελλήνων Βουλευτῶν

[...] τὸ ὑπὸ ἡμερομ. 8 Δεκεμβρίου 1920 ἔγγραφον τῶν Ἑλλήνων Βουλευτῶν, δι' οὗ ὑπεβλήθη ἡ ἐν σώματι παραίτησις αὐτῶν εἰς ἐκδήλωσιν διαμαρτυρίας διὰ τὴν ἄδικον ἀπόφασιν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως νὰ διακρατήσῃ τὴν Κύπρον παρὰ τὴν ἐκπεφρασμένην θέλησιν τοῦ λαοῦ τῆς,⁴⁶

[...] ἀπέσχον τῶν συνεδριάσεων τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου καὶ ἀπηύθυναν ὑπόμνημα πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶ Ἀποικίων ζητοῦντα τὴν διενέργειαν δημοψηφίσματος.⁴⁷

[...] ΨΗΦΙΖΟΜΕΝ

Ιον) Κηρύττομεν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὅτι ἡ θέλησις ἡμῶν εἶναι μία, μόνη καὶ ἀναλλοίωτος, νὰ ἐνωθῶμεν μετὰ τῆς μητρὸς ἡμῶν Ἑλλάδος.⁴⁸

[...] ἡ Κυβέρνησις ἀπήντησε διὰ τοῦ Ἀρχιγραμματέως ὡς ἐξῆς : [...] Ἐνστάλην ἐπίσης νὰ προσθέσω, ὅτι ἐν σχέσει πρὸς τὰ λυπηρὰ ἐπεισόδια, ἅτινα ἔλαβον χώραν ἐν τῇ πόλει Λευκωσίᾳ κατὰ τὴν 6ην καὶ 7ην Ἀπριλίου ὡς ἀποτέλεσμα τῶν γενομένων ἀποπειρῶν παραβάσεως τῆς διαταγῆς ταύτης, ἡ Α. Ἐξοχότης πιστεύει, ὅτι ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης θὰ εἶναι προσεκτικωτέρα εἰς τὸ μέλλον[...]⁴⁹

⁴⁴Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ», 13)26 Φεβρουαρίου 1921.

⁴⁵Περιοδικό *Απόστολος Βαρνάβας*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 15 Φεβρουαρίου 1921.

⁴⁶Περιοδικό *Απόστολος Βαρνάβας*, «ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 28 Φεβρουαρίου 1921.

⁴⁷Περιοδικό *Απόστολος Βαρνάβας*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 28 Φεβρουαρίου 1921.

⁴⁸Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 1)14 Απριλίου 1921.

⁴⁹Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 8)21 Απριλίου 1921.

IV. Ο αντίκτυπος της Συνθήκης της Λωζάνης

Από την αναγνώριση της προσάρτησης στην οριστική παραίτηση

[...] Ακόμη μέ τά άρθρα 115, 116, καί 117 τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν ἡ Τουρκία παραιτήθηκε καί ἀπό τά δικαιώματά της στήν Κύπρο συμπεριλαμβανομένων καί τῶν ἀπαιτήσεών της «στό φόρο ὑποτελείας», ὅλοι δέ οἱ συνυπογράφωντες τή συνθήκη ἀνεγνώρισαν τήν προσάρτηση τοῦ νησιοῦ στήν Ἀγγλία. Τῆς Συνθήκης τῶν Σεβρῶν μή κυρωθείσης τό ζήτημα διακανονίσθηκε στή Συνθήκη τῆς Λωζάνης (24 Ἰουλίου 1923).⁵⁰

Ιούνιος 1923 : Ψήφισμα της Γ΄ Παγκ. Εθνοσυνέλευσης

[...] Ἀποφάσει τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου συνεκαλέσαμεν τήν Παγκύπριον ταύτην Συνέλευσιν.

Ὡς γνωστόν, κατὰ τὸ Καταστατικὸν τῆς Πολιτικῆς Ὁργανώσεως τὸν Πολιτικὸν Ἀγῶνα Κύπρου χειρίζεται τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον συνεπικουρούντων εἰς τοῦτο καί τῶν ἄλλων διοικητικῶν σωμάτων.⁵¹

[...] Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τῆς νήσου ἐμμένει ὁμόφωνος καί ἀκλόνητος εἰς τὴν δικαίαν αὐτοῦ ἀξίωσιν νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλλάδος.⁵²

[...] Ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔλαβε τὸ ἐπόμενον τηλεγράφημα παρὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Γ΄ Παγκυπρίου Ἐθνοσυνελεύσεως κ. Σπ. Ἀραούζου.
Λονδίνον, 15 Ἀυγούστου 1923.

[...] Ἐλαβον μακρὰν ἀπάντησιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν σχεδὸν τελείως ἀρνητικὴν. Εἶναι εὐδιάθετος μόνον νὰ ἐξετάσῃ εὐμενῶς τὸ ζήτημα τῆς ἀντιπροσωπίας ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπισήμων μελῶν καί τὸ ζήτημα τῆς παραδοχῆς ἰθαγενῶν εἰς ὑψηλοτέρας διοικητικὰς θέσεις. [...]
ΑΡΑΟΥΖΟΣ⁵³

[...]Εἶδον τὸν κ. Βενεζέλον πρὸ τῆς ἐκ Λωζάνης ἀναχωρήσεώς του. Εἶχε λάβῃ τὸ ψήφισμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως μετὰ τῆς ἐπιστολῆς τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος. Μοὶ ἐπέδειξεν ἰδικὴν σας ἐπιστολήν, ἣτις, μοὶ εἶπε, τὸν συνεκίνησε βαθύτατα. Ἀλλὰ, δυστυχῶς, προσέθηκε, φοβεῖται, ὅτι δὲν εἶναι σήμερον εἰς θέσιν νὰ ἐνεργήσῃ τελεσφόρως ὑπὲρ τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ.⁵⁴

⁵⁰Γιάννης Π. Πικρός, *Ο Βενιζέλος και το κυπριακό*, Φιλипπότη, Αθήνα, 1980, σελ. 47.

Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ», 12)25 Μαρτίου 1922.

⁵¹Περιοδικό *Απόστολος Βαρνάβας*, «Η Γ΄ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΣ ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 31/13 Ιουνίου 1923.

⁵²Περιοδικό *Απόστολος Βαρνάβας*, «ΨΗΦΙΣΜΑ», 31/13 Ιουνίου 1923.

⁵³Περιοδικό *Απόστολος Βαρνάβας*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 15)28 Αυγούστου 1923.

⁵⁴Εφημερίδα *Νέον Έθνος*, «Αί σκέψεις τοῦ κ. Βενιζέλου», 25 Αυγούστου 1923.

VI. Το Κυπριακό Ζήτημα 1878-1923 : Από τον αποκλεισμό του Κυπριακού Ζητήματος στις προτροπές του Τούρκου προξένου προς τη μουσουλμανική μειονότητα

[...] Τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον τῆς Νήσου ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ἐντιμότατον ἐπὶ τῶν Ἀποικίων Ὑπουργὸν τῆς Μ. Βρετανίας Κον Ι. Τόμας [...] διεκήρυξε κατ' ἐπανάληψιν [...] ὅτι ἡ ἀναλλοίωτος καὶ θεμελιώδης ἀξίωσις τοῦ εἶναι ἡ ἀπόδοσις τῆς Νήσου εἰς τὴν Μητέρα τῆς Ἑλλάδα.⁵⁵

Η εθνική συμφορά και οι επιπτώσεις στις πολιτικές τύχες της Κύπρου

[...] Ἡ ἐθνικὴ συμφορά τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς εἶχε ἄμεσες ἐπιπτώσεις πάνω στίς πολιτικές τύχες τῆς Κύπρου. Ἦδη αὐτό διαφαίνεται μέ τὴν ἐκλογή τῶν φιλοκυβερνητικῶν στοιχείων ἔστω καὶ σέ περιορισμένο ἀριθμό. [...] Ἔτσι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου στέλνει ἓνα Μνημόνιο στὸν Ὑπουργὸ Ἀποικίων ὅπου ζητάει, στό πλαίσιο τῶν τοπικῶν συνθηκῶν, πλήρη αὐτοδιοίκηση.⁵⁶

[...] Τ' ἀποτελέσματα τῶν τελευταίων βουλευτικῶν ἐκλογῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὑπῆρξαν ὅποια θὰ τὰ ἐπόθει πᾶς τις δυσμενῶς διακείμενος πρὸς αὐτήν.[...]

Ἀλλ' αὐτὸ τὸ σύνολον τῆς νέας Ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπίας ἀποτελεῖ μωσαϊκὸν ἀντιθέσεων καὶ ἀνομοιοτήτων, - ἐνωτικῶν καὶ αὐτονομιακῶν, ἐργατικῶν καὶ ἀγροτικῶν, κεφαλαιοκρατικῶν καὶ κοινωνιστῶν, ἀλλ' οὐδὲν ἦτον, κατὰ θαυμασίαν οἰκονομίαν, διεκδικούντων ὅλων σχεδὸν τὸ λαϊκὸν χρῆσμα, - ἀναζητεῖται δὲ ὁ δαιμόνιος ἀρχηγός, ὁ ὁποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ συνενώσῃ τὰ ποικίλα ταῦτα στοιχεῖα καὶ νὰ τὰ κατευθύνῃ πρὸς ὠρισμένον σκοπόν. [...] Ἀρκεῖ νὰ ὑπομνησθῇ, ὅτι μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβάνονται, πλὴν τοῦ ἐπταδικοῦ, καὶ τινες ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς διαστάντες πρὸς τὴν ἰδεολογίαν τῆς Πολιτικῆς Ὁργανώσεως.⁵⁷

[...] Ἀπαξάπαντες οἱ ὑποψήφιοι εἶχον περίπου τὸ ἴδιον πρόγραμμα; Ἀναβαλλομένης ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν περιστάσεων καὶ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροῦ τῆς Ἐνώσεως, ὑπεστήριζαν πολιτικὰς ἐλευθερίας καθιστώσας τὴν Κύπρον δέσποιναν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ καὶ βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ τόπου ὑπὸ ποικιλόμορφον πρόγραμμα συμπίπτον ἐν ταῖς γενικαῖς τοῦ γραμαῖς.⁵⁸

[...] ἐφόσον ἡ νῆσος κατέχεται ὑπὸ τῆς Μ. Βρετανίας, παραχωρηθῶσιν αὐτῷ μείζονες καὶ πραγματικαὶ πολιτικαὶ ἐλευθερίαι.⁵⁹

⁵⁵Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ», 29 Φεβρουαρίου 1924.

⁵⁶Γιάννης Π. Πικρός, *Ο Βενιζέλος και το κυπριακό*, Φιλιππότη, Αθήνα, 1980, σελ. 55.

⁵⁷Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΕΠΙ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ», 24 Οκτωβρίου 1925.

⁵⁸Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤ. ΕΚΛΟΓΩΝ», 23 Οκτωβρίου 1925.

⁵⁹Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ», 28 Νοεμβρίου 1925.

VI. Το Κυπριακό Ζήτημα 1878-1923 : Από τον αποκλεισμό του Κυπριακού Ζητήματος στις προτροπές του Τούρκου προξένου προς τη μουσουλμανική μειονότητα

Δεκέμβριος 1926 : Η επιστολή του Εθνάρχη προς τον κυβερνήτη Sir Ronald Storrs

[...] Έν αναμονή οὐχ ἦττον τῆς πολυποθῆτου ταύτης στιγμῆς ὁ Κυπριακὸς Λαὸς στηρίζει βεβαίαν τὴν ἐλπίδα ἐπὶ τὴν βαθμιαίαν παραχώρησιν αὐτῷ πολιτεύματος ἀνταξίου τοῦ ὑφισταμένου πολιτισμοῦ του πρὸς προαγωγὴν τῆς ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ εὐημερίας.⁶⁰

Ιούνιος 1928 : Το Υπόμνημα περί Ενώσεως

[...] ἡ δὲ πρᾶξις τῆς προσαρτήσεως τῆς 5^{ης} Νοεμβρίου 1914 ἐξεμηδένισε τὴν ἰσχὺν τῆς Συνθήκης τοῦ 1878, ἐξ ἧς ἀπέρρεε τὸ κατὰ τοῦ ἐθνικοῦ πόθου τῶν Κυπρίων ἀντλούμενον ἐκάστοτε ἐπιχείρημα.[...] Ἀξιῶντες δὲ τὴν μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος ἔνωσιν,[...] ⁶¹

1929 : Η επιστολή του Βενιζέλου

[...] Κατὰ τὸ ἔτος 1929, ἀπεστάλη εἰς Λονδῖνον τρίτη Κυπριακὴ Πρεσβεία. Αὕτη ἀπετελέσθη ἐκ δύο βουλευτῶν, τοῦ ἀοιδίου Μητροπολίτου Κιτίου Νικοδήμου καὶ τοῦ Στ. Σταυρινάκη. Ὡς Γραμματεὺς τῆς Πρεσβείας ἐξελέγη ὁ κ. Ζήνων Ρωσσίδης.⁶²

[...] Εἶμαι βέβαιος, ὅτι οἱ ἀποτελέσαντες τὴν Πρεσβείαν διακεκριμένοι ὁμογενεῖς ἀντιλαμβάνονται καλῶς τὴν σκοπιμότητα τῆς διατηρήσεως ἀγαθῶν σχέσεων μεταξὺ Βρεττανικῆς Διοικήσεως καὶ Κυπριακοῦ Λαοῦ καὶ ἔχουν πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς λεπτότητος τῆς ἀποστολῆς των οὕτως[...]⁶³

1930 : Το υπόμνημα της μουσουλμανικής μειονότητας

[...] Δι' ὑπομνήματός των πρὸς τὸν Ἐντιμον Ὑφυπουργὸν τῶν Ἀποικιῶν α') διαμαρτύρονται κατὰ τῆς ἐλληνικῆς ἀξιώσεως περὶ ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Κύπρου, ὡς θιγούσης ἀνυποφόρως τὴν μουσουλμανικὴν εὐαισθησίαν, ὡς διαταρατεύουσης τὴν ἡρεμίαν μεταξὺ τῶν ἐθνοτήτων καὶ ὡς κωλυούσης τὴν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν τῆς χώρας[...]⁶⁴

⁶⁰Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «Η Α. Μ. Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΘΝΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Ε. ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ Sir Ronald Storrs», 4 Δεκεμβρίου 1926.

⁶¹Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΠΕΡΙ ΕΝΩΣΕΩΣ», 9 Ιουνίου 1928.

⁶²Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Κυπριακαὶ Πρεσβεῖαι εἰς Λονδῖνον », Σεπτέμβριος 1950, σελ. 229.

⁶³Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 19 Οκτωβρίου 1929.

⁶⁴Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Ἀμετάβλητος νοοτροπία», 8 Νοεμβρίου 1930.

VI. Το Κυπριακό Ζήτημα 1878-1923 : Από τον αποκλεισμό του Κυπριακού Ζητήματος στις προτροπές του Τούρκου προξένου προς τη μουσουλμανική μειονότητα

1931 : Η ενωτική παράγραφος

[...] Από της μεταμεσημβρίας της Δευτέρας ὁ λαὸς τῆς Λευκωσίας μετ' ἰδιαιτέρας ἀγωνίας παρηκολούθει τὴν ἐν τῷ Νομοθετικῷ Συμβουλίῳ διεξαγομένην συζήτησιν ἐπὶ τῆς προτάσεως τῶν Ἑλλήνων Βουλευτῶν ὅπως ἡ Ἀντιφώνησις ἀποτελεσθῇ μόνον ἐκ μιᾶς ἐνωτικῆς παραγράφου.

Κατὰ δὲ τὴν προμεσημβρίαν τῆς Τρίτης, εὐθὺς ἅμα ἤρχισεν ἐν τῷ Νομοθ. Συμβουλίῳ ἡ ἐξακολουθήσις τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς ἐνωτικῆς παραγράφου, οἱ εὐέλπιδες μαθηταὶ τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου ἅπαντες ἐγκαταλείψαντες αὐθορμήτως τὰς τάξεις των, ὡς ἐπίσης καὶ πλήθη πολιτῶν ἔλαβον τὴν πρὸς τὴν Κυπριακὴν Βουλὴν ἄγουσαν μὲ ζητωκραυγὰς ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως.⁶⁵

V. Η λειτουργία του μνημείου για την εθνική ρητορική

14 Ιουνίου 1915 : Τα αποκαλυπτήρια της προτομῆς του Σώζου

[...] Ἀλησμόνητος θὰ μείνῃ διὰ τὴν Λεμεσὸν καὶ τὴν Κύπρον σύμπασαν ἡ 14 Ἰουνίου καθ' ἣν ἐγένοντο τὰ ἀποκαλυπτήρια τῶν Κυπρίων ἡρώων, ὧν τὰ ὀνόματα θὰ μείνουν ἀθάνατα ἐπὶ αἰῶνας αἰώνων καὶ θὰ χρησιμεύουν ὡς ὕψιστα φιλοπατρίας καὶ αὐτοθυσίας διδάγματα εἰς τὰς παρούσας καὶ τὰς μελλούσας γενεάς.

Μία ἀπὸ τὰς πολυπληθεστέρας ὠραιότερας καὶ εὐγενεστέρας συναθροίσεις ὑπῆρξεν ἡ προχθεσινὴ τελετὴ, εἰς ἣν προσῆλθον ἐξ ὅλης τῆς Κύπρου ἀντιπρόσωποι, ὅπως καταθέσωσιν ἐπισήμως πρὸ τῆς ἀναθηματικῆς στήλης ἐκείνων, οἵτινες διὰ τοῦ αἵματός των ἔβαψαν τὰ Ἑπειρωτικὰ καὶ Μακεδονικὰ πεδία, καὶ ἔγραψαν τὰς ὠραιότερας σελίδας τῆς Κυπριακῆς ἱστορίας, φόρον τιμῆς, φόρον θαυμασμοῦ φόρον αἰωνίου εὐγνωμοσύνης.

[...] Ἐπὶ τῆς στήλης φέρεται ἡ λευκὴ, -λευκὴ καὶ ἄσπιλος ὡς ἡ ψυχὴ του - προτομὴ τοῦ ἀειμνήστου Σώζου, ἣν ἐλάξευσεν ἡ σμίλη τοῦ καλλιτέχνου, καὶ παρέδωκεν εἰς τὴν πατρίδα του, εἰς τὴν γενέτειράν του, τοὺς γεννήτοράς του, τοὺς συγγενεῖς του, τοὺς θαυμαστάς του.⁶⁶

VI. Η Τουρκική μειονότητα στα χρόνια του Μεγάλου Πολέμου

Μαλιά Λεμεσού : [...] Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Αἰῶνα στὴν Τουρκία οἱ κάτοικοι ἀπὸ το χωριὸ Μαλιά συγκρούστηκαν με τοὺς Ἕλληνες τοῦ χωριοῦ. [...] Ἀλλὰ, μετὰ, μόλις ἐπέσε αἰχμάλωτος ὁ Τρικούπης, οἱ Τούρκοι ἄρχισαν νὰ τοὺς πειράζουν. Τράβηξαν μιὰ τουρκικὴ σημαία πάνω ἀπὸ μιὰ τεράστια μουριά πάνω ἀπὸ τὸ τουρκικὸ καφενεῖο τοῦ χωριοῦ.⁶⁷

⁶⁵Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΕΘΝΙΚΑΙ ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 25 Ἀπριλίου 1931.

⁶⁶Εφημερίδα *Κήρυξ*, «ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΗΡΩΩΝ», 19 Ἰουνίου 1915.

⁶⁷[...] Bağlarbaşılilar, Türkiye'deki Kurtuluş Savaşı sırasında köy Rumları ile epeyi çekişmişlerdir. [...] Fakat sonradan Trikopis esir düşünce Türkler onlara incitmeğe başlamışlar. Köyün Türk kahvesinin önündeki iri dut ağacının üstüne, hemen Türk bayrağını çekmişler. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 58.

Άγιος Γεώργιος Πάφου: [...] Αλλά, μόλις πιάστηκε αιχμάλωτος ο Τρικούπης και ο Ελληνικός στρατός στη Σμύρνη καταβαραθρώθηκε, ήρθε η σειρά των Τούρκων του χωριού να κοροϊδέψουν τους Έλληνες του χωριού.⁶⁸

[...] 12 Temmuz 1924 tarihli Söz gazetesinde yayınlanan bir yazı ile bunun ayrıntılarını ve gazetenin karşı çıkışını görüyoruz :

[...] Kıbrıs Türk'leri, Rum vatandaşlarını ve mülteci Ermenileri kıskanmıyor; fakat Rumların siyasi bir cemiyetleri olduğu ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı için hummalı bir faaliyetle çalıştıkları halde muallimlerini Atina'dan getirtebiliyorlar da, bize gelene neden bin türlü zehaplarla mâniâlar ihdas olunuyor.....[...]

[...] Σε ένα άρθρο που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Söz στις 12 Ιουλίου 1924, βλέπουμε τις λεπτομέρειες αυτού και την αντίθεση της εφημερίδας:

[...] Οι Τουρκοκύπριοι δεν ζηλεύουν τους Έλληνες πολίτες και τους Αρμένιους πρόσφυγες. Ωστόσο, παρόλο που οι Έλληνες έχουν την πολιτική τους οργάνωση και εργάζονται πυρετωδώς για την προσάρτηση της Κύπρου στην Ελλάδα, μπορούν να φέρουν τους δασκάλους τους από την Αθήνα, σε μας, σε κάθε είδους σκέψη, γιατί δημιουργούνται εμπόδια.[...]⁶⁹

Η κίνηση των "έν Κύπρω Τούρκων υπέρ της εις την Τουρκίαν αποδόσεως της Κύπρου"

[...] Κατόπιν κινήσεως τῶν ἐν Κύπρῳ Τούρκων ὑπὲρ τῆς Κύπρου φαίνεται, ὅτι ἀνετέθη εἰς μίαν τῶν διαφόρων ἐπιτροπειῶν, αἵτινες κατὰ καιροὺς καταφθάνουσι, καὶ τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου. Ἡ ἐπιτροπεία συνίστατο ἐξ ἑνὸς Τούρκου Καθηγητοῦ, ἑνὸς ἀντιπροσώπου τῆς Ἀγκύρας ἐν Κων/πόλει καὶ ἑνὸς Σαρρῆ Μπέη, βουλευτοῦ Νικομηδείας, φερομένου ὡς Κυπρίου Τούρκου καὶ ὅστις φαίνεται, ὅτι εἶναι κυπριακῆς καταγωγῆς ἐκ τῆς Ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου. Οὗτοι γνωρίζοντες, ὅτι προὔκειτο περὶ γελοίας ἀξιώσεως εἶχον περιορίσει φαίνεται τὴν δρᾶσίν των εἰς ἀνεπισημους τινὰς εἰσηγήσεις περὶ δικαιωμάτων τῆς ἐν Κύπρῳ μουσουλμανικῆς μειονότητος,⁷⁰

Η μετανάστευση μετά τη Λωζάνη

[...] Πολὺ σημαντικὸς ἀριθμὸς ἐκ τῶν μελῶν τῆς Μουσουλμανικῆς Κοινότητος, κυρίως ἐκ τῶν πτωχοτέρων τάξεων, σαγηνευθέντες ἐκ διαδόσεων ἐπικερδοῦς ἐργασίας καὶ ἐκ τῆς ἐλπίδος, ὅτι θὰ ἠτύχουν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, μετηνάστευσαν διαρκούντος τοῦ ἔτους. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου πολλοὶ ἐπέστρεψαν ἤδη ἐν καταστάσει πλήρους ἐνδείας, δὲν φαίνεται δὲ πιθανὸν, ὅτι θὰ ὑπάρξῃ ποιά τις τάσις των ν' ἀκολουθήσωσι τὸ παράδειγμά των.⁷¹

⁶⁸[...] Fakat sonra Trikopis esir olunca, Yunan ordusu İzmirde denize dökülünce alay etme sırası Türklere gelmişti. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 72.

⁶⁹Cemalettin Ünlü, *Kıbrıs'ta basın olayı, 1878-1981*, Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, Ankara, 1981, σελ. 52.

⁷⁰Εφημερίδα *Νέον Έθνος*, «ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ», 11)24 Φεβρουαρίου 1923.

⁷¹Εφημερίδα *Νέον Έθνος*, «ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924», 7 Νοεμβρίου 1925.

VI. Το Κυπριακό Ζήτημα 1878-1923 : Από τον αποκλεισμό του Κυπριακού Ζητήματος στις προτροπές του Τούρκου προξένου προς τη μουσουλμανική μειονότητα

[...] Ἡ ἀσυνήθης μετανάστευσις Μουσουλμάνων εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, ἥτις ἐσημειώθη ἐν τῇ Ἐκθέσει τοῦ 1924, ἡλαττώθη σημαντικῶς κατὰ τὸ 1925, δύνатаι δὲ νὰ θεωρηθῇ ὡς λήξασα σὺν τῷ τέρματι τοῦ ἔτους.⁷²

Ἅγιος Ερμόλαος Κερύνειας : [...] Μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, τη Λωζάνη οι Τούρκοι εκχώρησαν πολλά εδάφη. Οι Τούρκοι οι οποίοι πούλησαν στους Έλληνες του χωριού τα εδάφη τους μετανάστευσαν.⁷³

Ψυλλάτος Μεσαορίας : [...] Μετά τον Απελευθερωτικό Αγώνα μαζικά, οικογενειακώς μετανάστευσαν στην Τουρκία.⁷⁴

Γαλάτεια Αμμοχώστου : [...] Μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, εκχωρήθηκαν πολλά εδάφη και όλα τους πέρασαν στα χέρια των Ελλήνων των γύρω χωριών.⁷⁵

⁷²Εφημερίδα *Νέον Έθνος*, «Η ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1925», 18 Δεκεμβρίου 1926.

⁷³[...] Birinci Büyük Savaştan, Lozandan sonra Türkler ellerinden çok toprak çıkardılar. Toprağını köydeki Rumlara satan her Türk Ayırmoladan göç etti. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 29.

⁷⁴[...] Kurtuluş Savaşından sonra Türkiye'ye toptan, aylece göçler olmuştur. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 34.

⁷⁵[...] Birinci Büyük Savaştan, köylünün elinden pek çok toprak çıkmış, hepsi de çevredeki Rumlara geçmiştir. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 43.

VII. Βιβλιογραφία

Georghallides G. S., *Cyprus, British imperialism and a governor of Sir Ronald Storrs*, Leventis Municipal Museum, Nicosia, 1988.

Καζαμιάς Γιώργος & Παπαπολυβίου Πέτρος, *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Κύπρος : πρακτικά Συνεδρίου*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2008.

Κανκαρίδης Χαράλαμπος, *Τουρκία και Κύπρος 1923-1960 : Η αρχή της τουρκικής πολιτικής στο Κυπριακό - από τον Ατατούρκ στον Μεντερές*, Αμοργός, Λευκωσία, 2013.

Κτωρής Σώτος, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013.

Παπαδόπουλλος Θεόδωρος, *Ενωτικόν δημοψήφισμα 1921*, Εκδ. Επιφανίου, Λευκωσία, 2003.

Οικονομίδης Χριστοφής, «Οι προσφωνήσεις Αρχιεπισκόπου Σωφρονίου και Μητροπολίτη Κιτίου Κυπριανού στον πρώτο Άγγλο Αρμοστή το 1878», Ιωάννης Θεοχαρίδης (επιμ.), *Πρακτικά του Τρίτου Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου*, τ. Γ', Λευκωσία, 2001, σ. 410-416.

I. Πολυδάπανο γραφειοκρατικό σύστημα - Σύσταση Δημόσιας Υπηρεσίας

I.I. Μισθοδοσία & "ίθαγενείς υπάλληλοι"

[...] Έπανειλημμένα παράπονα του τόπου επί ἔτη συνεχῇ γινόμενα προῦκάλεσαν ἀπόφασιν καὶ διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἀποικιῶν ὅπως ἐν πάσῃ κενουμένη κυβερνητικῇ θέσει, πλὴν τῆς τῶν τμηματάρχων, προτιμῶνται κατὰ τοὺς διορισμοὺς ἰθαγενεῖς Κύπριοι ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ κυβέρνησις τοῦ τόπου εἰς οὐδὲν λογιζομένη τὰς ὁδηγίας τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ κεντρικῆς κυβερνήσεως ἐξηκολούθει πληροῦσα πᾶσαν θέσιν οὐχὶ διὰ Κυπρίων[...]¹

[...]Οὐδαμῶς δὲ νὰ παροραθῇ καὶ τὸ σπουδαιότατον ζήτημα τῆς αὐξήσεως τῶν εὐτελεστάτων μισθοδοσιῶν αἵτινες χορηγοῦνται εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς υπαλλήλους καὶ τῆς τοποθετήσεως τούτων εἰς πᾶσαν κενουμένην ἢ δημιουργουμένην κυβερνητικὴν θέσιν.²

I.II. Αργυραμματεία

[...]Τὸ ἀνώτατον τοῦτο τμήμα τῆς Διοικήσεως τῆς Νήσου, τὸ γραφεῖον τοῦ προθυπουργοῦ, εἶνε τὸ κέντρον τὸ συγκρατοῦν ὅλα τὰ νήματα τῆς διοικήσεως ἀπὸ ταύτης ὡς ἀπὸ κεντρικοῦ σταθμοῦ τηλεγράφου ἐκπέμπονται ὅλαι αἱ ἀφορῶσαι τὴν διοίκησιν τῆς Νήσου διαταγαὶ πρὸς τοὺς διαφόρους τμηματάρχας καὶ τοὺς διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν.³

I.III. Το Δασονομεῖο

[...] Τὸ Δασονομεῖον λειτουργεῖ ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν διεύθυνσιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Κτηματολογίου, ἀλλ' ἔχει ἴδιον διευθυντὴν καὶ υπαλλήλους. [...] Ἡ ἄκρα αὐστηρότης περὶ τὴν προστασίαν τῶν δασῶν προκαλεῖ, δὲν τὸ ἀρνούμεθα, δίκαια πολλάκις παράπονα, ὁ δὲ κακῶς ἐννοούμενος ζήλος καὶ ἡ ἄγνοια τῶν ὁρίων τοῦ καθήκοντος, καθιστᾷ πολλάκις, τοὺς κατωτέρους μάλιστα υπαλλήλους, ἀληθεῖς μάλιστα τῶν χωρικῶν.⁴

¹Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΚΑΤΑΦΩΡΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΑΔΙΚΙΑ», 7)20 Φεβρουαρίου 1908.

²Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ», 14)27 Φεβρουαρίου 1908.

[...] Ἡ Α. Ε. ὁ Ἄρμοστής ἤρξατο ἤδη ἐκμανθάνων τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, προσλαβὼν ὡς διδάσκαλόν του τὸν γνωστὸν εὐμέθοδον περὶ τὸ διδάσκειν κ. Κ. Κ. Παυλίδην. Βλ. Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «Ο Μ. ΑΡΜΟΣΤΗΣ ΕΚΜΑΝΘΑΝΩΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ», 30)12 Νοεμβρίου 1904.

³Εφημερίδα *Κύπριος*, «Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ», 12 Μαρτίου 1900.

⁴Εφημερίδα *Κύπριος*, «Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ», 12 Μαρτίου 1900.

I.IV. Δικαστική Υπηρεσία

1882 : Το βασιλικό διάταγμα Περί δικαστηρίων

[...] Μετ' επιτάσεως διαδίδεται ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισεν ὀριστικῶς τὴν ἴδρυσιν Πταισματοδικείου ἐν Μόρφου καὶ Λεύκα ἐναλλάξ.[...] Κατὰ τὸ τελευταῖον Βασιλικὸν διάταγμα, τὸ ὁποῖον τροποποιεῖ τὸ 1ον Βασιλικὸν διάταγμα τῶν δικαστηρίων τοῦ 1882, ὁ Μ. Ἀρμοστής δύναται νὰ διορίσῃ δικαστὴν μὲ δικαιοδοσίαν πταισματοδίκου, ἀφοῦ ἤδη εἷς μόνος Πάρεδρος δικαστῆς ἀκούει παραπεμπτά ἀδικήματα καὶ παραπέμπει ἢ ἀπορρίπτει ταῦτα.⁵

[...] Οὐδεὶς δύναται νὰ φιλονικήσῃ ὅτι τὰ Δικαστήρια ἐν Κύπρῳ, ὡς κατηρτίσθησαν ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου Ἀρχιδικαστοῦ Πόβιλ καὶ ὡς ἐβελτιώθησαν κατόπιν ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἀρχιδικαστῶν, ἀποτελοῦσι τὸ φωτεινότερον σημεῖον τῆς Ἀγγλικῆς διοικήσεως.⁶

I.V. Οργάνωση και εξέλιξη της Κυπριακής Αστυνομίας

Το πρόβλημα της εγκληματικότητας

[...] Στὴν προσφώνησιν τοῦ στὸ Νομοθετικὸ τὴν 7.3.1888 ὁ Ὑπατος Ἀρμοστής ἀναφέρθηκε καὶ στὸ ἔγκλημα ποὺ παρουσίαζε μιὰ δυσανάλογη αὐξηση σὲ σύγκρισιν μὲ τὸν πληθυσμὸν. Ἀναφέρθηκε ἐπίσης στὸ πληθυσμὸ τῶν φυλακῶν ποὺ κι' αὐτὸς αὐξήθηκε σὲ βαθμὸ ποὺ ὑπῆρχε ἀνάγκη γιὰ περισσότερον χῶρον γιὰ τὴ στέγαση τῶν καταδίκων.⁷

[...] Τὸ ἐσχάτως ἐν Πάφῳ συνεδριάσαν Κακουργιοδικεῖον κατεδίκασε τὸν διαβόητον Χασὰν Πολὺν εἰς θάνατον. Τρεῖς ἕτεροι χριστιανοὶ ἐκ τοῦ χωρίου Τζάδας, κατηγορηθέντες, ὅτι ἐφόνευσαν ἐγγχώριόν των, κατεδικάσθησαν ἐπίσης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου.⁸

⁵Εφημερίδα *Ευαγόρας*, «ΙΔΡΥΣΙΣ ΠΤΑΙΣΜΑΤΟΔΙΚΕΙΟΥ», 7 Μαΐου 1905.

⁶Εφημερίδα *Κύπριος*, «Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ», 12 Μαρτίου, 1900.

⁷Περιοδικά *Αστυνομικά Χρονικά*, «Οργάνωση και εξέλιξη της Κυπριακής Αστυνομίας», Μάιος -Οκτώβριος 1974, σελ. 92.

⁸Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΔΙΑΦΟΡΑ», 25)6 Απριλίου 1889.

[...] Çünkü onlara özenen onların kahramanlıklarını kıskanan bazı kişiler onlar gibi dağlara çıkmaya heves etmişlerdi. İşte hükümet bunu önlemek için Hasan Bullileri kütülemek için elinden geleni yapmıştı.

[...] Επειδή μερικοί άνθρωποι θαύμασαν τον ηρωισμό τους, ήταν πρόθυμοι να ανέβουν και αυτοί στα βουνά. Η κυβέρνηση για να το αποτρέψει αυτό έκανε ό, τι περνούσε από το χέρι της για να αμαυρώσει τα Χασαμπουλιά.⁹

[...] Ότι σήμερον ἐπὶ ἀγγλοκρατίας οἱ φόνοι καὶ τὰ κακουργήματα ἔφθασαν βαθμὴδὸν εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον καὶ ὅτι ἐπὶ τουρκοκρατίας οὐδὲ τὸ ἑκατοστὸν τούτων δὲν ἐγένοντο [...].¹⁰

[...] Ἀλλεπάλληλοι ἐκ διαφόρων χωρίων τῆς νήσου ἐπιστολαὶ, ἐκτραγωδοῦσαι τὴν ὑπὸ ἔποψιν ἀσφαλείας οἰκτρὰν αὐτῶν θέσιν, κατακλύζουσι τὸ γραφεῖον τῆς ἡμετέρας ἐφημερίδος.¹¹

Το αποικιακό πρότυπο αστυνόμευσης

[...] μὲ βάση τὸν νόμο ποὺ θεσπίσθηκε τὴν 22αν Ἰανουαρίου 1879 μῆκαν τὰ θεμέλια τῆς Κυπριακῆς Στρατιωτικῆς Ἀστυνομίας ποὺ προνοοῦσε γιὰ τὴ σύσταση καὶ τὴν ἀριθμητικὴ δύναμη τοῦ Σώματος, τὸν ὄρκο καὶ τὴν περίοδο ἐγγραφῆς τῶν ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν καὶ ἀνδρῶν, τὶς ἐξουσίες τοῦ Ἀρχιαστυνόμου καὶ τῶν τοπικῶν Ἀστυνόμων, τὶς ἐξουσίες τοῦ Ἀρχιαστυνόμου γιὰ τὴν ἔκδοση κανονισμῶν σχετικὰ μὲ τὴν πειθαρχία, τὶς ἀπολύσεις, τὰ ἐπιδόματα γιὰ καλὴ διαγωγή καὶ κατὰ τὴν ἀποχώρηση τῶν μελῶν γιὰ λόγους ὑγείας καὶ εὐδοκίμου ὑπηρεσίας.¹²

[...] Ἡ Κυβέρνησις ἐπιβαλλόμενον ἔχει καθῆκον νὰ μελετήσῃ σοβαρῶς τὰ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ γεγονότα, ἅτινα πρόκεινται αὐτῇ σαφῆ καὶ καθαρὰ καὶ νὰ προβῇ εἰς γενναίαν ἀπόφασιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἀναδιοργανισμοῦ τῆς Ἀστυνομίας [...].¹³

[...] Ἡ ἀστυνομικὴ δύναμις συνέκειτο ἐξ 21 ἀξιωματικῶν, 246 ἰππέων, 423 πεζῶν καὶ 82 δεσμοφυλάκων.¹⁴

⁹Nazemin M. Gelen, *Hasanbulliler : Bir devrin efsane kahramanları*, σελ. 138.[Hasanbulliler : Οι μυθικοί λεβέντες μιας εποχής]

¹⁰Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΙΣ ΖΗΤΗΤΕΟΝ ΤΟ ΑΙΤΙΟΝ ΤΗΣ ΑΥΞΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ», 13 Φεβρουαρίου 1893.

¹¹Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «Η ΤΑΞΙΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΧΩΡΙΟΙΣ», 27)8 Νοεμβρίου 1895.

¹²Περιοδικά *Αστυνομικά Χρονικά*, «Οργάνωση και εξέλιξη της Κυπριακής Αστυνομίας», Μάρτιος -Ιούνιος 1973, σελ. 46.

¹³Εφημερίδα *Ένωσις*, «ΚΑΘΑΡΙΣΑΤΕ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΝ», 7)20 Σεπτεμβρίου 1912.

¹⁴Εφημερίδα *Νέον Έθνος*, «Η ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟ 1913-1914», 27)9 Ιανουαρίου 1915.

"νόμοι που θεσπίστηκαν κατά την περίοδο 1878-1900 και που είχαν άμεση σχέση με την αστυνομία" & "Ο «περί προλήψεως της άταξίας νόμος του 1908»

[...] Έκτος από τους νόμους που θεσπίστηκαν για την οργάνωση και πειθαρχία στην αστυνομία και στις φυλακές άλλοι νόμοι που θεσπίστηκαν κατά την περίοδο 1878-1900 και που είχαν άμεση σχέση με την αστυνομία περιλάμβαναν τους ακόλουθους : Νόμος για την εισαγωγή και αγορά όπλων (1879 και 1891), νόμος απαγορεύων την είσοδο στη Κύπρο αλλοτρίων ή άλλων προσώπων που δεν είχαν τὰ πρὸς τὸ ζῆν (1882), νόμος ρυθμίζων την αποθήκευσιν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ πετρελαιοειδῶν (1882), νόμοι για την προστασία τῶν ἀγρίων πτηνῶν (1883) καὶ τῶν ἀγρινῶν (1887), νόμος για την πρόληψη καὶ ἐξάπλωση ἐπιδημικῶν, μολυσματικῶν ἢ μεταδοτικῶν ἀσθενειῶν (1883), νόμος για την προστασία τῶν δημοσίων ὁδῶν (1885 κτλ.), νόμος περί ποινικῆς δικονομίας (1886 καὶ οἱ μετέπειτα τροποποιήσεις - ἀξιοσημεῖωτη στὸ νόμο τοῦτο ἦταν ἡ πρόνοια στὸ ἄρθρο 2 ὅτι κανένα πρόσωπο δὲν θὰ καταδικαζόταν για ὁποιοδήποτε πταῖσμα σὲ ποινὴ προσωποκρατήσεως (detention) ἢ ἐξορίας (exile)-, νόμος για τὴ μεταφορὰ μαχαιριῶν (1888), νόμος για τὴ πώληση οἶνοπνευματωδῶν ποτῶν (1889), νόμος για τὴς κακόβουλες ζημίες (1891) νόμος που προκήρυσσε τοὺς φυγόδικους (Χασαμπουλιά -1895), νόμος για τὴν κυβεία (1896), νόμος για Ὀχληρία (Πορνεία) καὶ νόμος για τὰ φῶτα ἀμαξιῶν (1899).¹⁵

[...] ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ

Περὶ λήψεως καλητέρας προνοίας περὶ διατηρήσεως περὶ διατηρήσεως τῆς Δημοσίας ἡσυχίας.

Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Μέγας Ἀρμοστής τῆς Νήσου Κύπρου καὶ ἀρχηγὸς τῶν ἐν αὐτῇ Δυνάμεων τῇ συμβουλῇ καὶ συναινέσει τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου, θεσπίζεται τάδε :
1. Ὁ παρὼν Νόμος δύναται νὰ καλεῖται ὡς ὁ «περί προλήψεως τῆς ἀταξίας νόμος τοῦ 1908». [...] Παράνομος συνάθροισις εἶναι συνάθροισις ἐκ πέντε ἢ πλείονων προσώπων, ἅτινα, συναθροισθέντα, φέρονται οὕτως, ὥστε νὰ προξενῶσιν εἰς τοὺς ἐν τοῖς πέριξ τῆς συναθροίσεως εὐρισκομένους τὸν φόβον, ἐπὶ εὐλόγων λόγων βασιζόμενον, ὅτι ταῦτα (τὰ οὕτω συναθροισθέντα πρόσωπα) θέλουσι διαταράξει τὴν δημοσίαν ἡσυχίαν, ἢ ὅτι διὰ τῆς συναθροίσεως αὐτῶν ταύτης, θέλουσι προκαλέσει ἄλλα πρόσωπα νὰ διαταράξωσι τὴν δημοσίαν ἡσυχίαν.¹⁶

¹⁵Περιοδικὰ *Αστυνομικά Χρονικά*, «Οργάνωση και εξέλιξη της Κυπριακῆς Αστυνομίας», Μάρτιος -Απρίλιος 1974, σελ. 42.

[...] ὁ ὑφιστάμενος νόμος δι' οὗ ἀπαλλάττονται πάσης τιμωρίας οἱ ἐγνωσμένοι λησταὶ καὶ κακοῦργοι ὡςάκις δὲν φωραθῶσι κακοποιοῦντες[...] Βλ. Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «ΚΛΟΠΑΙ ΚΑΙ ΦΟΝΟΙ», 17) 29 Ιουλίου 1887.

[...] Ἐν ἔτει 1888 τὸ Νομοθετικὸν συμβούλιον τῆς νήσου ἐθεσπίσατο νόμον, δι' οὗ πᾶς ὁ φέρων ἢ βαστάζων μάχαιραν ἐτιμωρεῖτο διὰ προστίμου. Σκοπὸς τῆς κωλύσεως τῆς μαχαιροφορίας ἦν ἡ περιστολὴ τῶν ἐγκλημάτων, ἅτινα ἀπὸ ἐτῶν καταπληκτικῶς μαστίζουσι τὴν ἀτυχῆ νήσον. Βλ. Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΤΑ ΝΕΑ ΜΕΤΡΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ», 5)17 Φεβρουαρίου 1894.

¹⁶Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ», 24)7 Μαΐου 1908.

II. Κατασκευή έργων υποδομής, Η Ταχυδρομική - Τηλεγραφική Υπηρεσία & Ο τομέας της ναυσιπλοΐας και των ατμοπλοϊκών επικοινωνιών

«Οἱ δρακόντειοι περὶ ἐξορίας καὶ ἀγγαρείας νόμοι ἐπικρέμονται ἐπισήμως τῆς κεφαλῆς μας»¹⁷

[...] Ὡς γνωστὸν μετὰ τὴν Ἀγγλικὴν κατοχὴν νέα ἐπεβλήθη τῇ νήσῳ φορολογία, [...] ρητῶς ὑποσχεθεῖσα ὅτι, διὰ τῶν ἐπιβαλλομένων ἀποβαθρικῶν τελῶν, ἔμελλε νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν ἐκάστου τῶν λιμένων, ἔνθα κατ' ἀρχὰς εἰσέπραξε τοιαῦτα.¹⁸

[...] ἡμεῖς οἱ ἐν Κύπρῳ μετὰ 16ετῇ ἀγγλικὴν διοίκησιν διατελοῦμεν καὶ ὑπὸ τὴν ἔποσιν ταύτην ἐν τῇ ὁδῷ τῆς στασιμότητος. Στερούμεθα ὁδῶν, γεφυρῶν καὶ ἄλλων δημοσίων ἔργων, ἐνῶ δὲ σήμερον ἔπρεπεν οὐχὶ μόνον οὐδὲν τῶν ἀνωτέρω νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην, ἀλλὰ νὰ βλέπωμεν σιδηροδρομικὰς καὶ τηλεφωνικὰς γραμμὰς διασχίζουσας τὴν νήσον, τοῦναντίον ὁ ἐπιχειρῶν νὰ ταξειδεύσῃ ἐν καιρῷ χειμῶνος ἰδίᾳ δὲν εἶνε βέβαιος περὶ τῆς σῶας εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον ἀφίξεώς του.¹⁹

[...] Σπουδαίαν ἔλλειψιν ἀνέλαβε νὰ πληρώσῃ ὁ κ. Μ. Σ. Ἐμφιετζίης, συστήσας δι' ἀμαξῶν τακτικὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ Λάρνακος- Ἀμμοχώστου.²⁰

[...] NEON ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ

Κατὰ τὴν μεγάλην ὁδὸν Λάρνακος καὶ παρὰ τὸν σταθμὸν τῶν ἀμαξῶν ἤρξατο ἀπὸ τινος λειτουργοῦν νέον ξενοδοχεῖον ὕψους ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Χατζηπαύλου.²¹

[...] Ἡ ἀγροτικὴ ταχυδρομικὴ συγκοινωνία θὰ ἐπεκταθῇ ἀπὸ τῆς 1ης προσεχοῦς Ἰουλίου καὶ εἰς τὰ ἐπόμενα χωρία ἐν τῷ διαμερίσματι Πάφου : Πέγειαν, Κάθηκαν, Ἀρόδες, Δρούσαν, Πρόδρομον, [...] ²²

¹⁷Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΕΓΧΩΡΙΑ», 15)27 Δεκεμβρίου 1879.

¹⁸Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΑΠΟΒΑΘΡΙΚΑ ΤΕΛΗ», 15)27 Φεβρουαρίου 1891.

¹⁹Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «Ο ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ», 23)4 Αυγούστου 1894.

²⁰Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ», 12)24 Φεβρουαρίου 1894.

²¹Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ», 10)22 Αυγούστου 1896.

²²Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ», 10/22 Ιουνίου 1897.

[...]ΔΕΝ ΘΑ ΓΡΑΨΩΜΕΝ σήμερον ἄν αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως εἶνε ἐπεστρωμέναι καταλλήλως καὶ ἄν εἶνε τοιαῦται αἱ ὁποῖαι αἱ περιστάσεις τὰς ἀπαιτοῦν, οὐδὲ θὰ ζητήσωμεν παρὰ τῶν ἀρμοδίων ρυμοτομίας καὶ ἐξωραϊσμούς. Θὰ ζητήσωμεν ἀπλούστατα πράγματα,[...] Νὰ γίνουν ὀνοματοθεσίαι τῶν ὁδῶν κατάλληλοι, ὅπως συμβαίνει εἰς ὅλον τὸν κόσμον.²³

[...] Διὰ τὸ νέον σχέδιον τῶν σιδηροδρομικῶν καὶ λιμενικῶν ἔργων ἡ κυβέρνησις ἀπαιτεῖ νέας θυσίας παρὰ τοῦ παγκυπρίου Ἀκριδικοῦ Ταμείου ἵνα κατασκευάσῃ σιδηροδρομικὴν γραμμὴν διατρέχουσαν τὴν Μεσαρέαν ἀπὸ Λευκωσίας εἰς Ἀμμοχώστον καὶ λιμένα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.²⁴

[...] Πληροφορούμεθα μετ' εὐχαριστήσεως, ὅτι ἡ κυπριακὴ ἀτμοπλοία εὐρίσκεται εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς ἐξαγορὰν τρίτου ἀτμοπλοίου, καλητέρου ἔτι καὶ τῆς «Λευκωσίας», διὰ τὴν γραμμὴν Κύπρου Αἰγύπτου.²⁵

[...] Ἐν τῶν κωλυμάτων πρὸς προσέλκυσιν τῶν ξένων εἰς τὰς ἐξοχὰς τῆς Κύπρου ἦρθη διὰ τῆς ἐπιτευχθείσης τακτικῆς καὶ διὰ καταλλήλων ἀτμοπλοίων συγκοινωνίας μεταξὺ Αἰγύπτου Κύπρου. Ἀπομένει δὲ νὰ ἀρθῇ ἕτερον σοβαρὸν κώλυμα, τὸ τῆς κατασκευῆς ξενοδοχείων, πληρούντων πάντας τοὺς ἀπαιτούμενους διὰ τοιοῦτον σκοπὸν ὅρους τῆς εὐμαρείας καὶ ἀνέσεως. Ὁ κ. Οὐῖλκοξ, ὡς πληροφορούμεθα, θὰ ἀνεγείρῃ τοιαῦτα ἐν Ἀμμοχώστῳ, Λευκωσίᾳ καὶ Τρωόδει, ἡ δ' ἀτμοπλοϊκὴ ἐταιρία Λεμεσοῦ ἐν Πλάτραις. Δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι ὁ νέος οὗτος τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐργάζεσθαι θὰ ἐπικρατήσῃ καὶ τελεσφορήσῃ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Νήσου μας.²⁶

[...] Ὀλίγα δημόσια ἔργα πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν πόρων τῆς νήσου κατασκευάσθησαν οἱ κυριώτεροι λιμένες παραμένουσιν ἔτι ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῶν καταστάσει. Ἐλαχισταὶ ὁδοὶ ὑπάρχουσιν πρὸς συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν χωρίων, καὶ αὐταὶ κατασκευάσθησαν καὶ διατηροῦνται διὰ καταναγκαστικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων. Εἶναι ἀληθές ὅτι δημόσια τινὰ ἔργα κατασκευάσθησαν ἐσχάτως ἐν τῇ νήσῳ οἷα τὰ δοκιμαστικὰ ἀρδευτικὰ ἔργα, σιδηρόδρομος μεταξὺ Λευκωσίας καὶ Ἀμμοχώστου ὡς καὶ ὁ λιμὴν Ἀμμοχώστου δι' ἐκτάκτου δανείου παρὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ Θησαυροφυλακίου, ἀτυχῶς ὅμως ἡ κατασκευὴ τῶν ἔργων τούτων κατεδείχθη ἀνωφελὴς εἰς τὴν νήσον, ἐπειδὴ ἦτο πρόδηλον ὅτι τὰ ἀρδευτικὰ ἔργα δὲν ἐπέτυχον καὶ αἱ πρόσοδοι τοῦ σιδηροδρόμου οὐδέποτε θὰ ἐπαρκέσωσι[...]²⁷

²³Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΑΙ ΟΔΟΙ ΜΑΣ», 8)12 Σεπτεμβρίου 1900.

²⁴Εφημερίδα *Ευαγόρας*, «ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΛΙΜΕΝΙΚΑ ΕΡΓΑ», 17 Νοεμβρίου 1900.

²⁵Εφημερίδα *Εφημερίς του λαού*, «ΑΓΟΡΑ ΑΤΜΟΠΛΟΙΟΥ», 25 Ιουνίου / 8 Ιουλίου 1906.

²⁶Εφημερίδα *Εφημερίς του λαού*, «ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 22 Ιουλίου / 4 Αυγούστου 1906.

²⁷Εφημερίδα *Εφημερίς του λαού*, «Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ κ. ΧΡΙΣΤ. ΣΩΖΟΥ ΠΡΩΗΝ ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ», 17) 30 Σεπτεμβρίου 1906.

[...]Εἰ καὶ ἐν τῷ δρομολογίῳ τοῦ ταχυδρομικοῦ ἀτμοπλοίου περιελήφθη καὶ ὁ ἡμέτερος λιμὴν, οὐχ' ἦττον ὅμως οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη χωρεῖ ἀμφιβολία, ἐὰν μάλιστα κρίνωμεν ἐκ τῶν ἄλλοτε προσεγγίσεων τῶν Αὐστριακῶν, ὅτι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα οὐδὲ ἅπαξ θὰ κατορθώσῃ νὰ προσεγγίσῃ καὶ ἐὰν προσεγγίσῃ οὐδόλως θὰ ἐργασθῇ ἔνεκα τῶν ρευμάτων τὰ ὅποια σχηματίζονται ἔξωθεν τοῦ λιμένος, ὅπου κατ' ἀνάγκην θὰ προσορμισθῇ τοῦτο.[...] Εἰς ἀπάσας τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς Κύπρου ἐτελέσθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἀξιόλογα λιμενικὰ ἔργα καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ὅπου ὡς ἐκ τῆς φύσεως ἦτο ἀνάγκη κολοσσιαίων ποσῶν διὰ ταῦτα.²⁸

[...]Τὰ λιμενικὰ ἐν Ἀμμοχώστῳ ἔργα ἀπεπερατώθησαν καὶ παρεδόθησαν τῇ Κυβερνήσει ὑπὸ τῶν Συμβούλων Μηχανικῶν. Κατ' ἀκολουθίαν, ἡ ἐμπορία τοῦ λιμένος ἐκεῖνου βαίνει αὐξομένη.²⁹

[...] Χθὲς τὸ ἀπόγευμα ὁ Διοικητὴς Λευκωσίας μετὰ τοῦ Δημάρχου περιῆλθον πολλοὺς δρόμους τῆς πόλεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑποβληθεῖσαν αἴτησιν περὶ στρώσεως γραμμῆς τραμβάυ ὑπὸ τοῦ κ. Ζ. Ζαχαριάδου. Ὁ Διοικητὴς παρετήρησεν ὅτι τὸ ἔργον συναντᾷ πολυδαπάνους δυσκολίας ἔνεκα τῆς στενότητος καὶ σκοπιότητος τῶν ὁδῶν.³⁰

[...] Ἡ ὁλονὲν αὐξάνουσα συρροὴ ξένων ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὰς παρὰ τὸ Τρόοδος ἐξοχὰς, ἡ ἀνέγερσις εὐπροσώπων πλέον καὶ ἀνέτων ξενοδοχείων καὶ ἡ καταπληκτικὴ προαγωγὴ καὶ ἀνάπτυξις τῶν Πλατρῶν αἱ ὅποια τείνουν ἀσφαλῶς εἰς τὸ νὰ ἐξελιχθοῦν βαθμηδὸν εἰς μίαν εὐρωπαϊκὴν αὐτόχρημα ἐξοχήν, καθιστῶσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπιτακτικωτέραν τὴν στρῶσιν τῆς ἐν σχεδίῳ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἐνῶ συγχρόνως παρέχουν πᾶσαν ἀσφάλειαν περὶ τῆς οἰκονομικῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας.³¹

[...] Ὁ ἀγροτικὸς κόσμος κατανοῶν ὁσημέραι καλλίτερον καὶ ἀντιλαμβανόμενος βαθύτατα τὴν ἀνάγκην τῆς στρώσεως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Λεμεσοῦ-Τροόδου, ἐξ ἧς καὶ μόνης ἐλπίζει ὅτι θὰ προαχθῇ καὶ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ, θὰ συνέλθῃ καὶ πάλιν, καθὰ πληροφοροῦμεθα, εἰς μέγα συλλαλητήριον, τὸ ὅποῖον θὰ συγκροτηθῇ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς Πλάτρες ἐντὸς τοῦ τελευταίου δεκαήμερου τοῦ μηνὸς τούτου ἢ τοῦ πρώτου τοῦ ἐπομένου.³²

²⁸Εφημερίδα *Αγών*, «Ο ΛΙΜΗΝ ΠΑΦΟΥ», 21 Οκτωβρίου 1906.

²⁹Εφημερίδα *Κύπριος*, «ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ Μ. ΑΡΜΟΣΤΟΥ», 27 Ιανουαρίου 1907.

³⁰Εφημερίδα *Κύπριος*, «ΤΑ ΤΡΑΜ ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ», 13 Οκτωβρίου 1907.

³¹Εφημερίδα *Αλήθεια*, «Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΙ», 25 Ιουλίου 1908.

³²Εφημερίδα *Αλήθεια*, «ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΔΙΑ ΤΟΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΝ ΛΕΜΕΣΟΥ-ΤΡΟΟΔΟΥΣ», 1 Αυγούστου 1908.

[...] 1907 yılında inşa edilen Güneysu ile eşi, 1909 yılında inşa edilmiş bulunan Aksu isimli vapurlarımız hatırlanacağı üzere Kıbrıs' a uğramış bulunan ilk Türk vapurlarındandır. Her iki vapurunda Mağusa limanına girişleri bayram havası yaratmış ve Kıbrıs' lılar için tarihi bir gün olmuştur.

[...]Τα πλοία μας, με το όνομα *Güneysu* που ναυπηγήθηκε το 1907 και το *Aksu* που ναυπηγήθηκε το 1909, είναι από τα πρώτα τουρκικά πλοία που επισκέφθηκαν την Κύπρο. Η είσοδος τους στο λιμάνι της Αμμοχώστου δημιούργησε εορταστική ατμόσφαιρα και αποτελεί μια ιστορική μέρα για τους Κύπριους.³³

[...] Από της 15ης προσεχούς Ὀκτωβρίου Ν. τίθεται ἐν ἰσχύϊ τὸ νέον ταχυδρομικὸν συμβόλαιον τὸ συναφθὲν μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Κύπρου καὶ τῆς ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρείας Χεδιβιέ,³⁴

[...] Κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῶν 34ων ἐτῶν ἀπὸ τῆς Ἀγγλικῆς κατοχῆς ἐλάχιστα δημόσια ἔργα ἐτελέσθησαν ἀντὶ ἀδράς δαπάνης, ἥς τὰ μείζονα ποσὰ εἰσέρρευσαν εἰς Ἀγγλικά θυλάκια.³⁵

[...] Ἦδη λοιπὸν ὅτε ἀνακινεῖται καὶ πάλιν τὸ Σιδηροδρομικὸν ζήτημα, κατῆλθε δὲ εἰς τὴν νῆσον καὶ ἐμπειρογνώμων πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος, ἐλπίζομεν, ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ἔστω καὶ ἄργά, θὰ ἐπανορθώσῃ τὸ πρὸς τὴν Λάρνακα ἀδίκημα, ὅπερ, ὡς εἵπομεν εἶνε καὶ ἀδίκημα πρὸς τὸ ἐμπόριον τῆς Κύπρου ἐν γένει.³⁶

[...] Ἐν τῷ νέῳ προϋπολογισμῷ ἀναγράφεται πίστωσης διὰ κατασκευὴν δρόμου δι' αὐτοκίνητα μεταξὺ Λεμησοῦ - Πάφου καὶ Λεμησοῦ - Πλατῶν, λαμβάνεται δὲ πρόνοια δι' ἰδιαίτεραν πρὸς τὴν ἐταιρείαν τῶν αὐτοκινήτων χορηγίαν διὰ τὴν διαρκούντος τοῦ ἔτους ἐκτέλεσιν τῆς πρώτης συγκοινωνίας καὶ διὰ τὴν κατὰ τὸ θέρος, τῆς δευτέρας.³⁷

[...] Ὁ προσωρινὸς διευθυντὴς τοῦ ταχυδρομικοῦ τμήματος κ. Κάνιγκαμ, τῇ συναινέσει τῆς Κυβερνήσεως διηυθέτησεν ὅπως τὸ ταχυδρομικὸν γραφεῖον Λευκωσίας λειτουργῇ ἀδιαλείπτως καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀπὸ τῆς 8ης πρωῒνης ὥρας μέχρι τῆς 6ης μ.μ.³⁸

³³Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «KIBRIS' A İLK GELEN AKSU GÜNEYSU ÇÜRÜĞE ÇIKIYOR», 10 Mayıs 1958.

[Τα πρώτα πλοία τα οποία ήρθαν στην Κύπρο (AKSU & GÜNEYSU) έχουν κριθεί ακατάλληλα]

³⁴Εφημερίδα *Ένωσις*, «Η ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ», 17)30 Αυγούστου 1912.

³⁵Εφημερίδα *Ένωσις*, «Η ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ», 12)4 Οκτωβρίου 1912.

³⁶Εφημερίδα *Ένωσις*, «Ο ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ ΛΑΡΝΑΚΟΣ -ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 16)29 Νοεμβρίου 1912.

³⁷Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΒΕΛΤΙΩΣΙΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ», 1)14 Φεβρουαρίου 1914.

³⁸Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΤΑΧΥΔΡΟΜ. ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 28)11 Ιουλίου 1914.

[...]Εν τη πόλει Κερυνείας λειτουργεί Ταχυδρομείον και Τηλεγραφείον. Ταχυδρομική συγκοινωνία υφίσταται μεταξύ Λευκωσίας, Κερύνειας και εντεύθεν μέσον Καραβά, Λαπήθου, Βασίλειας εις Μύρτου δι'αμάξης. Βλ. Ιερώνυμος Κ. Περιστιάνης, *Γενική ιστορία της νήσου Κύπρου : Από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι της αγγλικής κατοχής*, τ. Α', Τύποις «Φωνής της Κύπρου», Λευκωσία, 1910, σελ. 155.

[...] Ό μεταξὺ Λεύκας καὶ Καλοπαναγιώτου χαραχθεὶς καὶ ὑπὸ κατασκευὴν διατελὼν δρόμος εἶνε ὁμολογουμένως ἐκ τῶν χρησιμωτέρων δημοσίων ἔργων τῶν μέχρι σήμερον ἐπιτελεσθέντων ἐν Κύπρῳ.³⁹

[...] Αὐτὴ εἶνε ἡ κατάστασις τῶν ἀγροτικῶν μας ταχυδρομεων, οἰκτρὰ, ἐλεεινὴ, ἀθλία. Δὲν νομίζει ἡ Κυβέρνησις ὅτι οὐδεμίαν τῇ περιποιεῖ τιμὴν ; ⁴⁰

[...] Ἐστρώθησαν χωρικά οδοὶ 76 1)2 μιλίων καὶ ἐπιδιωρθώθησαν ὁδοὶ 229 μιλίων, ἐκτίσθησαν δὲ 20 γέφυραι.⁴¹

[...] Ὑπὸ ἔποψιν συγκοινωνίας εἶναι λυπηρὸν ὅτι ἐλάχιστα ἐγένοντο ἐπὶ σειρὰν ἐνιαυτῶν ἐν Κύπρῳ. Ἡ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ συγκοινωνία ἡμῶν ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος γινομένη εἶναι ἀνεπαρκὴς διὰ τὸ ἐμπόριον, τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον δὲν ἐγένοντο ἔργα λιμενικά, ἐξασφαλίζοντα καὶ τὴν ἄραιαν ἡμῶν συγκοινωνίαν ἀπὸ τὰς δυσκολίας, τὰς πολλάκις ἀνυπερβλήτους, τῆς διαμετακομίσσεως.⁴²

[...] Ἡ μεταξὺ Μόρφου -Εὐρύχου νέα σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ἣτις ἤδη λειτουργεῖ μέχρι Καλοῦ Χωρίου Λεύκας, εὐρίσκεται περὶ τὸ πέρας της. Κατ' ἀσφαλεῖς πληροφορίας θὰ περατωθῇ ἡ γραμμὴ περὶ τὰ τέλη τοῦ παρόντος μηνὸς Μαΐου,[...] ⁴³

[...] Εἶναι βέβαιον πλέον ὅτι ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία τῶν τριῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Κύπρου θὰ διεξάγεται εἰς τὸ ἐξῆς δι' ἀμαξῶν. Ἡ κυβέρνησις ὑπῆρχεν ἄκαμptos καὶ ἀμετάπειστος. Οὔτε οἱ βουλευταί, οὔτε ὁ τύπος, οὔτε αἱ ἀναφοραὶ τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου ἴσχυσαν ὅπως τὴν πείσωσι ν' αὐξήσῃ τὴν χορηγίαν πρὸς τὴν ἐταιρείαν τῶν αὐτοκινήτων. Διὰ νὰ ἐξοικονομηθῇ φαινομενικῶς ποσὸν 500 λιρῶν - καθ' ἣν στιγμὴν γίνεται τόση σπατάλη τοῦ κυπριακοῦ χρήματος εἰς γενναίους μισθοὺς τῶν κυανοαίμων καὶ εἰς πλούσια ἐπιδόματα καὶ εἰς ὁδοιπορικὰ αὐτῶν-ἡμεῖς ὀπισθοδρομοῦμεν κατὰ ἥμισυν αἰῶνα.⁴⁴

[...] Τὴν 1ην Σεπτεμβρίου Ν. ὁριστικῶς γίνεται ἑναρξίς τῆς δι' Αὐτοκινήτων συγκοινωνίας τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Κύπρου.[...] Τὰ εἰσιτήρια τῶν ἐπιβατῶν θὰ ἐκδίδῃ ἡ Κυβέρνησις διὰ τῶν Ταχυδρομικῶν ὑπαλλήλων [...] ⁴⁵

[...] Ἡ Κυβέρνησις θὰ ἐπροστάτευε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν πόλιν, δίδουσα συνάμα καὶ ἐργασίαν εἰς τὴν πτωχὴν καὶ πάσχουσαν τάξιν, ἃν κατεσκεύαζε νέαν προκυμαίαν, προέκτασιν τῆς παλαιᾶς, διὰ δαπάνης, ἣτις συγκριτικῶς δὲν θὰ ἦτο μεγάλη ἐπιβάρυνσις εἰς τὰ δημόσια ἔσοδα.⁴⁶

³⁹Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΒΕΛΤΙΩΣΙΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ», 23)5 Σεπτεμβρίου 1914.

⁴⁰Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ», 20)3 Οκτωβρίου 1914.

⁴¹Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «Ἡ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟ 1913-1914», 27)9 Ιανουαρίου 1915.

⁴²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΓΚΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ», 28)13 Μαρτίου 1915.

⁴³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΥΡΥΧΟΥ-ΤΡΟΟΔΟΥΣ», 2)15 Μαΐου 1915.

⁴⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἡ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΘΑ ΔΙΕΞΑΓΗΤΑΙ ΔΙ' ΑΜΑΞΩΝ», 25)8 Μαΐου 1915.

⁴⁵Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «ΤΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ», 31)13 Αυγούστου 1915.

⁴⁶Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΝ ΛΑΡΝΑΚΟΣ», 19)2 Οκτωβρίου 1915.

III. Τηλεφωνικές γραμμές & Ηλεκτροφωτισμός

[...] Ἀφίκετο ἐκ Σάμου ὁ κ. Α. Σταματιάδης, προτιθέμενος νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἡμῶν τὸ προνόμιον ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διὰ τηλεφωνικῆς γραμμῆς σύνδεσιν τῶν διαφόρων πόλεων καὶ πολλῶν χωρίων τῆς νήσου. Πιστεύομεν ὅτι ἡ αἴτησις τοῦ κ. Σταματιάδου, ὅστις ἐπεσκέψατο ἤδη τὸν κ. ἀρχιγραμματέα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, θὰ τύχῃ εὐνοϊκῆς ἀπαντήσεως, ἀφοῦ μάλιστα δι' αὐτῆς εἰς οὐδεμίαν δαπάνην θὰ ὑποβληθῇ ἡ κυβέρνησις.⁴⁷

[...]Καὶ ὥς πρὸς μὲν τὴν διὰ τηλεφωνικῶν γραμμῶν σύνδεσιν τῶν πόλεων καὶ χωρίων τῆς νήσου, ἡ κυβέρνησις ἡμῶν ἐφωράθη ἔνοχος ἐσχάτης ἀμελείας καὶ ἀδιαφορίας. Ἀντιπρόσωπος ἐλληνικῆς ἐταιρίας ἐδρευούσης ἐν Σάμῳ ἀφίχθεις τελευταίως ἐνταῦθα τοιαύτας λογικὰς καὶ δικαίας προτάσεις ἐποίησατο, ὥστε τῇ ἀληθείᾳ μόνον κυβέρνησις ἔχουσα ὡς σημαίαν αὐτῆς τὴν καταστροφὴν τοῦ τόπου ἂν διοικεῖ ἠδύνατο νὰ τὰς ἀπορρίψῃ.⁴⁸

[...] Ὁ εἰδικὸς τεχνίτης ἐν τῷ τμήματι τοῦ σιδηροδρόμου, Κ. Ι. Δημητρίου, ἀσχολεῖται ἀπὸ τινος μὲ τὴν τοποθέτησιν τῆς τηλεφωνικῆς καὶ τηλεγραφικῆς γραμμῶν τοῦ σιδηροδρόμου ἀπὸ Λευκωσίας εἰς Μόρφου, ὅπου φθάνουσι πλέον τὴν προσεχῇ Δευτέραν. Οὕτως ἡ ἐργατικὴ κωμόπολις θ' ἀπολαύσῃ καὶ τῶν ἀγαθῶν τοῦ τηλεγράφου εἰς τὸ ἐβδομηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας τοῦ.⁴⁹

[...] Τὸ Μέγαρον φωτίζεται ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου 1909 δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός. Ὁ ἠλεκτρισμὸς παράγεται διὰ μηχανημάτων ἰδρυμένων ἐν τῇ αὐλῇ τῶν Δημοσίων Ἔργων.⁵⁰

[...] Μετὰ τὴν Λεμεσὸν ὁ ἠλεκτροφωτισμὸς ἐγκαθίσταται ὅσον οὕτω εἰς Λευκωσίαν καὶ μετ' αὐτὴν εἰς Λάρνακα. Μετ' εὐχαριστήσεως ἀγγέλλομεν, ὅτι ὁ φιλοπρόοδος Δήμαρχος τῆς πόλεώς μας κ. Ν. Θεμιστοκλέους ἤλθεν ἤδη εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ ἐργολάβου κ. Γιαγκοπούλου καὶ ὅτι μετ' οὐ πολὺ θὰ γίνῃ ἑναρξίς τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ.⁵¹

⁴⁷Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 14)26 Μαΐου 1894.

⁴⁸Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «Ο ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ», 23)4 Αυγούστου 1894.

⁴⁹Εφημερίδα *Κύπριος*, «ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ», 27 Ὀκτωβρίου 1907.

⁵⁰Ιερώνυμος Κ. Περιστιάνης, *Γενικὴ ἱστορία τῆς νήσου Κύπρου : Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς*, τ. Α', Φωνὴ τῆς Κύπρου, Λευκωσία, 1910, σελ. 772.

⁵¹Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 17)30 Αυγούστου 1912.

IV. Βελτίωση της δημόσιας υγείας & υγιεινής

[...] Αί τελευταίαι ἐξ Αἰγύπτου εἰδήσεις περὶ χολέρας εἰσὶ καθησυχαστικάι. Ἐν μόνον κροῦσμα συνέβη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Δαμιᾷτῃ εὐρίσκεται εἰς ὕφεσιν. Τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ἡ ἐνταῦθα Κυβέρνησις, καίτοι αὐστηρὰ, ἐπεκροτήθησαν οὐχ ἥττον ὑπὸ τῶν κατοίκων, διότι ὑπηγόρευσεν αὐτὰ ἡ φρόνησις καὶ ἡ σκληρὰ ἀνάγκη.[...] Δίκαιον θεωροῦμεν νὰ εὐχαριστήσωμεν δημοσίᾳ τὸν ἀρχίατρον Χαΐδεσταμ, ὅστις ἔδειξε κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην καὶ ἐνεργητικότητα, καὶ σύνεσιν, λαβὼν ὅλα τὰ δυνατὰ μέτρα πρὸς προφύλαξιν τοῦ τόπου.⁵²

[...] Πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐν τοῖς χωρίοις δημοσίας υγείας ἐθεσπίσθη κατὰ τὸ 1892 σχετικὸς Νόμος, ὁ Νόμος 3 τοῦ 1892 ἐπιγραφόμενος «Περὶ προαγωγῆς τῆς δημοσίου υγείας ἐν τοῖς χωρίοις».

Ὁ Νόμος οὗτος, καίτοι προωρισμένος νὰ ὠφελήσῃ λίαν τὸν τόπον, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι, οὐδαμῶς συνετέλεσεν εἰς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῶν χωρίων ὑπὸ υγιεινὴν ἔποψιν, ἔνεκα τῆς ἀβελτηρίας τῶν εἰς οὗς ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ ἀνετέθη.⁵³

[...] Ἐν πρώτοις τὸ πόσιμον ὕδωρ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς χωρίοις εἶνε ἀκάθαρτον, μηδενὸς φροντίζοντος περὶ καθαρισμοῦ αὐτοῦ, [...] Οὐδεμία φροντίς καταβάλλεται διὰ τοὺς ὀχετούς, τὰ ἀποχωρητήρια, τὰ πανδοχεῖα κ.α. ἅτινα εἶνε ἐστία μολυσματωδῶν ἀναθυμιάσεων.⁵⁴

[...] Τὰ νοσοκομεῖα ἐν τῇ νήσῳ, καὶ μάλιστα τὸ Κεντρικὸν τοιοῦτον ἐν Λευκωσίᾳ, νοσηλεύουσι πολυπληθεῖς πάσχοντας, ὥστε νὰ μὴ ἐπαρκῶσιν οἱ πρὸς θεραπείαν τούτων τεταγμένοι Ἐπαρχιακοὶ Ἱατροὶ καὶ ἡ ἔλλειψις αὕτη εἶνε ἐπαισθητὴ μάλιστα ἐν τῷ Κεντρ. Νοσοκομείῳ Λευκωσίας, ὅπου ἀπὸ τίνος παρατηρεῖται ὅτι συμβαίνουσι θάνατοι συχνοὶ, ἀποδιδόμενοι εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς ἐπιστημονικῆς περιθάλψεως ἔλλειπει ἐπαρκοῦς προσωπικοῦ.[...] Δύο φιланθρωπικὰ καθιδρύματα, τὸ Λεπροκομεῖον καὶ τὸ Φρενοκομεῖον, καίτοι τὴν ἐξωτερικὴν ἄποψιν προξενοῦσιν εἰς τὸν διαβατικὸν θεατὴν διὰ τῶν καταστημάτων αὐτῶν ἀρίστην ἐντύπωσιν, ἡ λειτουργία των εἶνε ἀτελεστάτη καὶ εἰς τὴν τύχην καὶ τὴν ἀδιαφορίαν ἐγκαταλελειμμένη.⁵⁵

[...] Ὑπάρχει ἐν Λευκωσίᾳ ἓν κεντρικὸν Νοσοκομεῖον διευθυνόμενον καθ' ὀλοκληρίαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, περιλαμβάνον μαιευτικὸν τμήμα, παράρτημα φθισιῶντων καὶ ἐν φαρμακείον. Ἐν Λάρνακι, Λεμεσῷ, Πάφῳ, Κυρηνείᾳ καὶ Ἀμμοχώστῳ ὑπάρχουν νοσοκομεῖα ὑποστηριζόμενα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως.⁵⁶

⁵²Εφημερίδα *Νέον Κίτιον*, «ΕΓΧΩΡΙΑ», 25)7 Ιουλίου 1883.

⁵³Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΕΙΑ ΕΝ ΤΟΙΣ ΧΩΡΙΟΙΣ», 18)31 Οκτωβρίου 1914.

⁵⁴Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «Η ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΓΕΙΑ», 15)28 Ιουνίου 1912.

⁵⁵Εφημερίδα *Κυπριακὸς Φύλαξ*, «ΕΠΙ Τῇ ΕΠΙΚΕΙΜΕΝῇ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚῇ ΣΥΝΟΔῳ», 28 Φεβρουαρίου 1914.

⁵⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ», 17)30 Ιανουαρίου 1915.

Το πρόβλημα της ακρίδας

[...]Τόσων έτων πόνοι καὶ μόχθοι οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χρῆμα ἄφθονον δὲν ἔπρεπε, πιστεύομεν, ν' ἀναγκάσωσιν ἡμᾶς σήμερον νὰ χαράξωμεν ἔστω καὶ μίαν γραμμὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀκρίδος.[...] Πρὸ ἐννεαετίας περίπου, τὸ παμφάγον τοῦτο ζώφιον εἶχε κατακλύσει τὴν νῆσον ἅπασαν, ἀνυπολογίστους ζημίας εἰς τοὺς γεωργοὺς προξενήσαν. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις μὴ γνωρίζουσα πῶς ἔπρεπε νὰ καταδιώξῃ τὴν ἀκρίδα, ἀνέθηκε τὸ ἔργον τοῦτο εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν συνισταμένην ἐξ ἐντοπίων, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ κ. Ματέη, εἰς τὴν περὶνοιαν τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ἡ διὰ παννίων καταδίωξις τῆς ἀκρίδος.⁵⁷

Η αποξήρανση των ελών & Η δέντροφύτευση ευκαλύπτων, πεύκων και κυπαρισσιών

[...]Τὸ Δασονομεῖον λειτουργεῖ ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν διεύθυνσιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Κτηματολογίου, ἀλλ' ἔχει ἴδιον διευθυντὴν καὶ ὑπαλλήλους. Εἶνε ἐκτῶν ὀλίγων τμημάτων τὰ ὅποια ἐργάζονται ὑπὲρ τοῦ τόπου. Τ' ἀποτελέσματα εἰσὶ πρόδηλά ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε, πρὸ ὀλίγων ἀκόμη χρόνων, ἐβλεπέ τις, ἀγόνους βράχους, ὑψοῦσι σήμερον ὑπερήφανον κεφαλὴν ἢ πεύκη, ἢ κηπάρισσος, ἢ κέδρος ἢ δρυς καὶ τόσα ἄλλα. Καὶ δὲν μεριμνᾷ μόνον πρὸς προστασίαν τῶν ὑπαρχόντων δασῶν τὸ Δασονομεῖον ἐργάζεται καὶ διὰ τὴν ἀναδάσωσιν τῶν ὅλως γυμνῶν δέντρων ἐκτάσεων.⁵⁸

V. Κυπριακό Μουσείο & Ο Περί Αρχαιοτήτων Νόμος

Κυπριακό Μουσείο

[...] Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἐνήργησε διὰ τὸν σχηματισμὸν Κυπριακοῦ Μουσείου ἐν τῇ πρωτεύουσῃ εἰς ὃ ἔθεσε καὶ ἐπόπτας καὶ γραμματεῖς, μερικοὶ δὲ ἐνεγράφησαν καὶ συνδρομηταὶ τοῦ Μουσείου, οἱ πλεῖστοι Ἄγγλοι, διατὶ νὰ τὸ κρύψωμεν, ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι πλεῖστα ἄξια λόγου ἐξέρχονται πάλιν λάθρα τῆς Κύπρου, καὶ ἀδύνατον νὰ ἐξέρχωνται ἐν ἀγνοίᾳ ὅλων τῶν Κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων. Ἰδοὺ ὅτι ἐπειδὴ ἡ Κυβέρνησις παραχωρεῖ τὸ δικαίωμα εἰς πάντα βουλόμενον νὰ κάμῃ ἀνασκαφάς, μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ παραχωρῇ ἕν μέρος εἰς τὸ Μουσεῖον, δίδεται ἀφορμὴ νὰ ἐξέρχωνται πάλιν τὰ καλλίτερα πράγματα, καὶ φιλονεικίαι ἐγείρονται καὶ ἀγωγαὶ καὶ δίκαι ἐπὶ ξένῃς περιουσίας ἐφ' ἧς ὥρμησαν ὡς ἀετοί.⁵⁹

[...] Ὁ Μέγας Ἀρμοστής εἰσήγαγεν εἰς τὰ ἔξοδα τοῦ νέου προϋπολογισμοῦ τῆς Νήσου κονδύλιον Λ. 500 διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ νεοσυστάτου Κυπριακοῦ Μουσείου.⁶⁰

⁵⁷Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΠΕΡΙ ΑΚΡΙΔΟΣ», 7)19 Δεκεμβρίου 1890.

⁵⁸Εφημερίδα *Κύπριος*, «Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ», 12 Μαρτίου 1900.

⁵⁹Εφημερίδα *Σάλπιγξ*, «ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ», 18 Δεκεμβρίου 1885.

⁶⁰Εφημερίδα *Εφημερίς του λαού*, «ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ», 25 Νοεμβρίου /8 Δεκεμβρίου 1906.

Ο Περί Αρχαιοτήτων Νόμος

[...]Κατὰ τὴν ἐν τῷ Νομοθετικῷ συζήτησιν τῇ 18 Μαΐου τοῦ "Περὶ βελτιώσεως τῆς πόλεως Ἀμμοχώστου" νομοσχεδίου, δι' οὗ ἀπαγορεύεται ἡ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐξαγωγή κατειργασμένων ἐκεῖθεν ἀρχαίων λίθων, ὁ κ. Σ. Φραγκοῦδης εἶπεν ὅτι ἂν ἡ Κυβέρνησις τῆς Κύπρου ἀπηγόρευε πᾶσαν τούτων ἐξαγωγὴν θὰ κατηρτίζετο ἐν Κύπρῳ ἄριστον Μουσεῖον, ὁ κ. Ἰ. Οἰκονομίδης δὲ εἶπεν ὅτι ἂν ἡ Κυβέρνησις εἶνε διατεθειμένη νὰ δεχθῇ τὴν προσθήκην ἄρθρου, ἀπαγορεύοντος τὴν ἐξαγωγὴν ἀρχαιοτήτων ἐξ ἀπάσης τῆς Νήσου τὸ Συμβούλιον ἀσμένως θὰ ἐψηφίζε το Νομοσχέδιον τοῦτο.⁶¹

[...] ἡ ἀξιομνημόνευτος διὰ τὴν Νήσον ἡμῶν Ἀρμοστεία τοῦ Σὶρ Καρόλου Κίγκ Χάρμαν, ὅτε τῷ 1905 εἰσήχθη ἐν τῷ Νομοθετικῷ καὶ ἐψηφίσθη Νομοσχέδιον περὶ προστασίας τῶν ἀρχαιοτήτων ἐπικυρωθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀρμοστοῦ καὶ νόμου ἰσχὺν λαβόν,[...]⁶²

VI. Το διάταγμα της 19ης Σεπτεμβρίου 1914

[...] ἡ κοπὴ ἀγγλικοῦ χαλκίνου γροσίου ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ., εἰσαχθείσης δ' ἰκανῆς ποσότητος, ὁ τουρκικὸς χαλκὸς συνελέγη καὶ ἀντηλλάγη.⁶³

[...] Μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν νέων Κυπριακῶν νομισμάτων, ἡ Κυβέρνησις δι' εἰδοποιήσεως τῆς προκαλεῖ τοὺς κατοίκους τῆς νήσου νὰ ἀνταλλάξωσι τὰς ἡμισείας Ἀγγλικὰς λίρας,[...]⁶⁴

[...] Ἡ Α. Ε. ὁ Ἀρμοστής διὰ διατάγματός του ὑπὸ ἡμερομ. 19 Σεπτεμβρίου 1914 ὥρισεν ὅπως οἱ ἐπὶ τοῦ Ἀγωγίμου Νομίσματος Ἐπίτροποι ἐκδώσωσι χαρτονομίσματα μὴ ὑπερβαίνοντα τὰ μὲν πεντάλιρα τὸν ἀριθμὸν 3,400, ἔχοντα ὀλικὴν ἀξίαν Λ. 17,000, τὰ δὲ μονόλιρα τὸν ἀριθμὸν 18,000 ἔχοντα ἰσάριθμον ἀξίαν. Διὰ δὲ προκηρύξεώς του ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν διατάσσει, ὅπως οὐδὲν χαρτονόμισμα ἐξάγεται τῆς Νήσου ἄνευ γραπτῆς ἀδείας τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς.⁶⁵

⁶¹Εφημερίδα *Ευαγόρας*, «ΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 24 Μαΐου 1900.

⁶²Περιοδικό *Κυπριακὸν Λεύκωμα -Ζήνων-*, «ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ " ΒΙΚΤΩΡΙΑ"», ἔτος Β', 1918, σελ. 62.

⁶³Φίλιος Ζαννέτος, *Ιστορία της νήσου Κύπρου : Από της αγγλικῆς κατοχῆς μέχρι σήμερα*, τ. Β', Εκδόσεις Φιλοκαλία, Λάρνακα, 1911, σελ. 59.

⁶⁴Εφημερίδα *Κύπριος*, «ΤΑ ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ», 19 Ιανουαρίου 1901.

⁶⁵Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 13) 26 Σεπτεμβρίου 1914.

VII. Η αστική τάξη της γνώσης & Εκπαιδευτικοί σύλλογοι

ΝΕΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

[...] Μ. ΣΕΒΑΣΛΗΣ

Δικηγόρος ἐν Λευκωσίᾳ

Ἐνώπιον πάντων τῶν δικαστηρίων.

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ : Ἐπαρχιακοῦ Ἐφετείου, Κακουργοδικείου.

Τὸ δικηγορικόν του γραφεῖον κεῖται ἐπὶ τῆς Μεγάλης Ὀδοῦ ἀπέναντι τοῦ καφενεῖου «ὁ Σμολένσκης.»⁶⁶

[...] Πληροφορούμεθα, ὅτι ἐν Λευκωσίᾳ συνελθόντες ὅλοι οἱ ἐκεῖ ἱατροὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἱατροῦ κ. Α. Θεοδότου ἀπεφάσισαν τὴν ἴδρυσιν Ἰατρικοῦ Συνδέσμου χάριν τῆς ἑαυτῶν ἀλληλεγγύης καὶ τῆς ἀνυψώσεως τῆς ἐπιστήμης των καὶ ἀνέθεσαν καὶ τὴν σύνταξιν τοῦ Καταστατικοῦ [...]⁶⁷

[...]19. yy' ın sonlarında adadaki Türk aydınların artık hareketlendiği ancak siyaseten bölünmüş oldukları görülür. Rumlar' ın ENOSIS hedefi ile mücadelede fikir birliği vardır ama Kıbrıs Türk aydınları Padişahçılar ve Jöntürkler olarak ikiye ayrılmışlardır.

[...] Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα οι Τούρκοι διανοούμενοι στο νησί κινητοποιούνται, αλλά είναι πολιτικά διχασμένοι. Υπάρχει συναίνεση όσον αφορά τον αγώνα ενάντια στον στόχο των Ελλήνων, αλλά οι Τούρκοι διανοούμενοι είναι διασπασμένοι, στους υπέρμαχους του Σουλτάνου και των Νεοτούρκων.⁶⁸

[...] İngilizce öğrenmeği "gâvurluk" saydıkları için, gençlerin İngilizce öğrenmelerini terviç etmiyorlardı. 1900 yılına kadar Türk okullarında İngilizce dersi hemen hemen yok gibiydi. Bu sebepten 19' ncü asrın sonunda Türkler arasında İngilizce bilenler yalnız gençten ibaretti : Kadızafe Faik Bey, Saraçzade İzzet Bey, Musa İrfan Bey ve Kirlizade Hasan Efendi. Türk halkı bu gençleri iyi gözle görmüyordu.

[...] Δεν ενθάρρυναν τους νέους να μάθουν Αγγλικά, καθώς θεωρούσαν την εκμάθηση Αγγλικών ως «στοιχείο αντιωμαεθανισμού». Μέχρι το 1900, δεν υπήρχε σχεδόν σε κανένα τουρκικό σχολείο το μάθημα των Αγγλικών. Για το λόγο αυτό, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, μεταξύ των Τούρκων, μόνο οι ακόλουθοι νέοι γνώριζαν Αγγλικά : Kadızafe Faik Bey, Saraçzade İzzet Bey, Musa İrfan Bey και Kirlizade Hasan Efendi. Ο τουρκικός λαός δεν έβλεπε με καλό μάτι αυτούς τους νέους.⁶⁹

⁶⁶Εφημερίδα *Κύπριος*, 24 Νοεμβρίου 1900.

⁶⁷Εφημερίδα *Εφημερίς του λαού*, «ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ», 2 Νοεμβρίου / 15 Δεκεμβρίου 1906.

⁶⁸Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türk kimliği'nin oluşması : Neden ortak bir Kıbrıslı kimliği yok?* Işık Kitabevi, Lefkoşa, 1999, σελ. 95.

⁶⁹Harid Fedai & Mustafa Haşim Altan (επιμ.), *Fadıl Niyazi Korkut : hatıralar*, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa, 2000, σσ. 125-126.

VII. Πρώιμη Αγγλοκρατία 1878-1914 : Πολυδάπανο γραφειοκρατικό σύστημα, Σύσταση της Δημόσιας Υπηρεσίας & Το νέο κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο ανάπτυξης

[...] Kıbrıs' ta sanat öğrenimi alanında ilk adım Kıbrıslı Dr. Hafız Cemal Lokman Hekim' in 1904 yılında Lefkoşa' da özel bir sanat okulu açması ile atıldı. Bu okul 5 yıl devam etti.

[...] Το πρώτο βήμα στον τομέα της τεχνικής εκπαίδευσης στην Κύπρο σημειώθηκε το 1904 με το άνοιγμα της ιδιωτικής σχολής του Δρ. Hafız Cemal Lokman στη Λευκωσία. Αυτή η σχολή συνέχισε να λειτουργεί για 5 χρόνια.⁷⁰

Παγκύπριος Διδασκαλικός Σύνδεσμος - Πορίσματα

[...] Τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην συνεκροτήθη ἐν τῇ Ἀστικῇ Σχολῇ Λευκωσίας ἡ δευτέρα γενικὴ συνέλευσις τῶν Μελῶν τοῦ Διδασκαλικοῦ Συνδέσμου Λευκωσίας, ἀριθμοῦντος περὶ τὰ 70 μέλη, [...]⁷¹

[...] Νὰ ἀναθεωρηθῶσι τὰ προγράμματα τῆς δημοτικῆς παιδείας τό τε ἀναλυτικὸν καὶ τὸ ὠρολόγιον ἐπὶ βάσει τῶν Ἑλλάδι [...] Ἡ ἐπιτροπεία τοῦ συνδέσμου θὰ ἐπεθύμει νὰ συζητηθῇ εὐρέως τὸ ζήτημα, ἂν εἶνε δυνατόν νὰ συγγράφονται ἐν Κύπρῳ ἀναγνωστικὰ βιβλία ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐγκρινομένων, ἀλλὰ προσαρμοζόμενα εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς Κύπρου, [...]⁷²

VIII. Αναγνωστήρια, Γυμναστικοί Σύλλογοι, Καφενεία & Ποδοσφαιρικές Ομάδες

[...]Τὸ 1879 ιδρύθηκε στὴ Λευκωσία ἓνας ἐρασιτεχνικὸς ὄμιλος ποὺ ἀνέβασε σὲ πρόχειρη φτιαγμένη σκηνὴ μέσα στὴν αἴθουσα τοῦ Παρθεναγωγείου Φανερωμένης, τὸ ἔργο «Ὁ Ροβέρτος ὁ Ἀρχιληστή».

Τὸν πρωτεύοντα ρόλο τὸν ἀνέλαβε ὁ Ἀχιλλέας Λιασίδης καὶ τὸν δευτερεύοντα ὁ Σοφοκλῆς Μαγγανῆς. Στὸ θεατρικὸ αὐτὸ ἔργο ἔκανε καὶ τὸ πρῶτο τῆς ντεμποῦτο γυναικὰ ἀπάνω στὴ σκηνή - μεγάλο τόλμημα γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Μὲ τὶς ἐνέργειες τοῦ Λιασίδη λοιπὸν πῆρε μέρος στὴν παράσταση ἡ μαθήτρια τοῦ Παρθεναγωγείου Φανερωμένης, Πολυξένη Φυσεντζίδη.⁷³

[...] Ὁ πρῶτος Γυμναστικὸς Σύλλογος ιδρύθη ἐν Λεμεσῷ τῷ 1892, τὰ «Ὀλύμπια». Τὸν ιδρύσαμεν ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας καὶ ὁ μακαρίτης Σῶζος, [...]τῷ 1897 ἐτελέσθησαν ὑπὸ τοῦ ιδρυθέντος Γ.Σ.Π. οἱ Β΄ Παγκύπριοι Ἀγῶνες ἐν Λευκωσίᾳ.⁷⁴

[...] Δύο, ὡς γνωστὸν, εἶχον μεταβῇ ἐκ Λευκωσίας εἰς Λεμεσὸν, ὅπως λάβωσι μέρος εἰς τοὺς παγκυπρίους ἀγῶνας, οἱ κ.κ. Κ. Ποδαρόπουλος καὶ Χ. Νικολαΐδης, ἀμφότεροι δὲ ἐστεφανώθησαν.⁷⁵

⁷⁰Halil Fikret Alasya, *Kıbrıs tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ayyıldız Matbaasında, Ankara, 1964, σελ. 125.

⁷¹Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 28)11 Μαΐου 1907.

⁷²Εφημερίδα *Ένωσις*, «ΠΑΓΚ. ΔΙΔΑΣΚ. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ», 12)25 Ιανουαρίου 1912.

⁷³Αχιλλέας Λυμπουρίδης, *Κυπριακές θεατρικές σελίδες : συμβολή στην ιστορία της θεατρικής κινήσεως στην Κύπρο*, Κύπρος, σελ. 3.

⁷⁴Εφημερίδα *Νέον Έθνος*, «Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ», 7 Αυγούστου 1926.

⁷⁵Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ», 9)21 Φεβρουαρίου 1896.

[...] Τὸ Ἀναγνωστήριον «ΑΓΑΠΗ ΤΟΥΛΑΟΥ», ἄγον αὖριον τὴν ἐπέτειον τῆς Ἑθνικῆς Παλιγγενεσίας μετὰ τῶν ἀδελφῶν Ἀναγνωστηρίων "ΠΡΟΟΔΟΣ", "ΕΛΠΙΣ", "ΕΝΩΣΙΣ" θὰ τελέσῃ ἀρχιερατικὸν Μνημόσυνον[...]⁷⁶

[...] Αἱ τάξεις τῶν ποδοσφαιριστῶν ὁσημέραι πυκνοῦνται, προσλαμβάνουσαι πολλοὺς ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν καλῶν νέων, οἵτινες φαίνονται μὲ πολλὴν ὄρεξιν καὶ ζῆλον.⁷⁷

[...] Ὅτε πρὸ δύο μηνῶν συνελάβομεν τὴν ιδέαν ἰδρύσεως σωματείου διὰ τὸ Ποδόσφαιρον ἐν Λευκωσίᾳ, εἶχομεν τὴν ἐλπίδα ὅτι μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου τοῦτο θὰ ἀνεδεικνύετο προοδευτικώτατον καὶ θὰ ἀπέφερεν ἀγλαοὺς καρπούς.⁷⁸

[...] Πολλοὶ φίλαθλοι καὶ ἄλλοι πολῖται συνελθόντες ἐν συνεδρίᾳ ἵδρυσαν Ἑλληνικὸν ἀθλητικὸν Σύλλογον, οὗτινος σκοπὸς εἶνε κατὰ τὸ συνταχθὲν ἤδη καταστατικὸν του, ἢ ἐκγύμνασις καὶ ἐλληνοπρεπὴς ἀνάπτυξις τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας τῆς Λευκωσίας καὶ τῆς Κύπρου ἐν γένει.⁷⁹

[...] ΤΟ ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ ΛΙΓΟ ΑΠ΄ΟΛΑ

Ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς

Διευθύνει τώρα ὁ περιποιητικώτατος Φουλῆς Χατζηκυριακοῦ. Καθαριότης πρώτης. Διάφορα κρύα φαγητά. Μεζέδες ὀρεκτικώτατοι.⁸⁰

[...] Συνεστήθη ποδοσφαιρικὸς ὄμιλος ἐν Λάρνακι, ὅστις ἀποτελεῖ παράρτημα τοῦ Κιτιακοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου «Ζήνωνος». Ἐνεγράφησαν ἤδη ἀρκετὰ μέλη, ἐξασφαλίζοντα τὴν διατήρησιν τοῦ ἀθλητικοῦ τούτου σωματείου.⁸¹

[...] Ὁ Ἑλληνικὸς Γυμναστικὸς Σύλλογος «ΤΑ ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ» τελῶν τοὺς Ἡ΄ Παγκυπρίους Ἀγῶνας, μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ ἀγάπης προσκαλεῖ καὶ παρορμᾷ πάντας τοὺς ἐν Κύπρῳ Ἑλληνας διδασκάλους, ὅπως ἀθροοὶ προσέλθωσιν εἰς τὴν μεγάλην Ἑθνικὴν πανήγυριν φέροντες μεθ' ἑαυτῶν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρους ἀγρότας εἴτε ὡς θεατὰς εἴτε ὡς ἀθλητάς.⁸²

[...] Ο ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΩΝ γνωστὸν καθιστᾷ, ὅτι κατόπιν ἐκφρασθεῖσης ἐπιθυμίας ἀπασῶν τῶν πόλεων τῆς Κύπρου περὶ ἀναβολῆς τῶν Θ΄ Παγκυπρίων διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, συνεπείᾳ τῆς ἐν Λεμεσῷ ὑπαρχούσης ἐπιδημίας,[...]⁸³

⁷⁶Εφημερίδα *Εναγόρας*, «Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΟΡΤΗ», 24 Μαρτίου 1900.

⁷⁷Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 28)10 Αυγούστου 1900.

⁷⁸Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ», 1)14 Σεπτεμβρίου 1900.

⁷⁹Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΕΛΛ. ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 8)21 Σεπτεμβρίου 1900.

⁸⁰Εφημερίδα *Κύπριος*, 17 Νοεμβρίου 1900.

⁸¹Εφημερίδα *Νέον Έθνος*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 18)1 Δεκεμβρίου 1900.

⁸²Εφημερίδα *Εναγόρας*, «ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΤΑ ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ»», 15 Απριλίου 1905.

⁸³Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «Ο ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΩΝ», 21)4 Μαΐου 1907.

[...] Evkaf Murahhası İrfan Bey' in Evkafçıların fitneleri yüzünden "Terakki Kulübü" ve "Hürriyet Kulübü" namları altında iki zıt akıma kapılmış olan Lefkoşa Türk gençlerini Numan Efendi "Hürriyet "Terakki Kulübü" adı altında bir çatı altında toplamıştı ve bu kulübe "Hürriyet ve Terakki" ismini de o vermişti. Bu suretle birleşmiş olan bu kulüp Birinci Dünya Harbi' nin ilânına kadar milli ve içtimai işlerimizin öncülüğünü yapmıştı. [...] Λόγω διαφωνιών οι Σύλλογοι "Πρόοδος" και "Ελευθερία" έκλεισαν. Τότε ο Numan Efendi συγκέντρωσε τους Τούρκους νέους της Λευκωσίας κάτω από το Σύλλογο "Πρόοδος και Ελευθερία". Αυτός ο Σύλλογος μέχρι τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο συντόνιζε τις εθνικές και κοινωνικές μας υποθέσεις.⁸⁴

Η αναφορά του τερματοφύλακα Hüseyin Recai Turan

[...] Το ποδόσφαιρο στην Κύπρο εισήχθη από τους Άγγλους. Αρχικά παιζόταν στα σχολεία. Με την ίδρυση του πρώτου συλλόγου το 1910, οι αναμετρήσεις απέκτησαν έναν επίσημο χαρακτήρα. Το 1910 ιδρύθηκε ο σύλλογος με το όνομα Τουρκική Ποδοσφαιρική Λέσχη Λευκωσίας, η οποία αποτελείτο από μαθητές του λυκείου, αστυνομικούς και υπαλλήλους, με την ενθάρρυνση εμβληματικών προσωπικοτήτων όπως του Ahmet Raik Bey και του Avukat Cemal Efendi, οι οποίοι υπήρξαν μέλη της λέσχης Σύλλογος "Ελευθερία".⁸⁵

[...] Είς 6-7 αγωνίσματα κατερρίφθησαν αἱ παγκύπριοι ἐπιδόσεις, εἰς ἄλλα δὲ ἐσημειώθησαν αἱ αὐταί, ὡς καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους ἀγῶνας. Ὅλα αὐτὰ εἶναι σημεῖα πολὺ ἐνθαρρυντικὰ διὰ τὸν Γυμναστικὸν Σύλλογον «Ζήνωνα», ὅστις θὰ κατέλθῃ εὐπρόσωπος εἰς τὰ προσεχῆ Παγκύπρια. Μεταξὺ τῶν ἀθλητῶν ὅλων μόνον μία παλαιὰ ἀθλητικὴ φυσιογνωμία διακρίνεται, ἡ τοῦ ἀκαταγωνίστου δισκοβόλου Ἀνδρέου Μικέλλη.⁸⁶

⁸⁴Harid Fedai & Mustafa Haşim Altan (επιμ.), *Fadıl Niyazi Korkut :eri iyi gözle görmüyordu.Onlara hatıralar*, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa, 2000, σσ. 59, 132.

⁸⁵[...] Futbol 1878'den sonra İngilizlerin Ada'ya gelişiyle oynamaya başlandı. Önceleri okullarda oynamaya başlayan futbol, 1910 yılında ilk kulübün kurulmasıyla resmi bir hüvviyete kavuşmuştur. Hürriyet Kulübü diye adlandırılan derneğin azalarından Ahmet Raik Bey ve Avukat Cemal Efendi gibi muhterem zevatların teşvikiyle, Kıbrıs İdarisi (Lise) öğrencileri, polisler ve memurlardan müteşekkıl, Lefkoşa Türk Futbol Ocağı adında bir kulüp kurulmuştur (1910). Βλ. Ahmet An, *İlk Kıbrıs Türk futbol takımları ve Çetinkaya'nın tarihi*, (1902-1963), Ateş, Lefkoşa, 2000, σελ. 13.

⁸⁶Εφημερίδα *Νέον Έθνος*, «ΑΘΛΗΤΙΚΑ», 2)15 Απριλίου 1911.

Από το περιοδικό *Kaynak* (Πηγή) φωτογραφία της ποδοσφαιρικής ομάδας των μαθητών του λυκείου Kibris İdadisi (25 Μαΐου 1912)⁸⁷

IX. Οι Κύπριες στην Πρώιμη Αγγλοκρατία : Η παράλειψη στον Εκπαιδευτικό Νόμο του 1905, η φορολογούμενη γυνή, το δικαίωμα ψήφου & Η "Περί τροποποιήσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ νόμου" Νο. 9 τοῦ 1906.

Η ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΕΝ ΛΕΜΕΣΩ

[...] Μὲ τὸ λατρευτὸν ὄνομα τῆς ἀειμνήστου βασιλοπούλας μας στολίζεται τὸ ἐν Λεμεσῷ φιланθρωπικὸν γυναικεῖον Σωματεῖον ἰδρυθὲν προ πενταετίας, ἥτοι ἐν ἔτει 1899 τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς ἀξιοτίμου Κυρίας Κασσάνδρας Α. Ζήνωνος.⁸⁸

[...] Ἐκ Λεμεσοῦ ὁ κ. Εὐριπ. Σ. Χουρμούζιος μᾶς ἀναγγέλλει τὴν ἔκδοσιν γυναικείου περιοδικοῦ τῇ προστασίᾳ τῶν ἐν Λεμεσῷ συλλόγων «Ἐνώσεως τῶν Ἑλληνίδων» καὶ «Φιλοπτώχου Ἀλεξάνδρας».⁸⁹

Διευθύντριες Παρθεναγωγείων

[...] Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἡ Πολυζένη Λοϊζιάς, ἡ ἀπὸ εἰκοσαετίας διευθύντρια τοῦ Παρθεναγωγείου Λεμησσοῦ, ἔβαλεν ὅλην τὴν θέλησιν τοῦ χαρακτηῖρος της, [...] ⁹⁰

[...] Τὸ πλήρες ὀκτάτακτον Παρθεναγωγεῖον Λευκωσίας μετὰ τοῦ τριταξίου διδασκαλείου αὐτοῦ ἀνεγνωρισμένα ὑπὸ τῆς σεβαστῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ὡς ἰσότιμα τῷ Ἀρσακεῖ, διευθυνόμενα δὲ ὑπὸ δ)δος Ἑλένης Χρίστου, [...] παρέλαβε τὴν ἀρχὴν παρὰ τῆς ἀρίστης πρότερον διευθυντρίας τῆς κ. Θεανοῦς Α. Λιασίδου [...] ⁹¹

⁸⁷ Ahmet An, *İlk Kıbrıs Türk futbol takımları ve Çetinkaya'nın tarihi, (1902-1963)*, Ateş, Lefkoşa, 2000, σελ. 9.

⁸⁸ Ευανθία Θεοδώρου, *Κυπριακὸν ἡμερολόγιον*, Λεμεσός, 1905, σελ. 31

⁸⁹ Εφημερίδα *Κύπριος*, «ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ», 3 Ιουνίου 1906.

⁹⁰ Ευανθία Θεοδώρου, *Κυπριακὸν ἡμερολόγιον*, Λεμεσός, 1905, σελ. 224.

⁹¹ Ευανθία Θεοδώρου, *Κυπριακὸν ἡμερολόγιον*, Λεμεσός, 1905, σελ. 151.

[...] Ἡ πόλις τῆς Κυρηνείας ἀπαξάπασα, ὡς ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ἐγνωρίσαμεν, μετὰ βαθείας τῆς λύπης εἶδε τὴν ἐκ τῶν καθηκόντων τῆς διευθύνσεως τοῦ Παρθεναγωγείου τὴν ἀποχώρησιν τῆς ἱκανῆς, εὐπαιδευτοῦ καὶ εὐμεθόδου διδασκαλίσσης, δεσποινίδος Ἀθηνᾶς Δ. Δημητριάδου,[...] ⁹²

Ἡ παράλειψη στον Εκπαιδευτικό Νόμο του 1905

[...] ΔΥΝΑΜΕΙ τοῦ τελευταῖον ἐπιψηφισθέντος νόμου περὶ στοιχειώδους παιδείας ἐπετεύχθη ἀπροσδόκητος καὶ πλήρης χειραφέτησις τῆς γυναικὸς ἐν Κύπρῳ, ἥς τὴν σημασίαν καὶ τὴν βαρύτητα λυπούμεθα ὅτι δὲν ὑπάρχει ὁ νεώτερος Ἀριστοφάνης διὰ νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν ἀθανασίαν. ⁹³

[...] Ἐκ τῆς ἱστορικῆς περὶ «Γυναικὸς ὡς Ψηφοφόρου» μελέτης τοῦ πρώην ἐν τῷ Παγκυπρίῳ Γυμνασίῳ καθηγητοῦ κ. Δρακοντίδου τὴν ὁποίαν εἰς συνεχῇ φύλλα ἐδημοσιεύσαμεν, προκύπτει καθαρῶτατον συμπέρασμα, παραδεκτὸν ὑπὸ τοῦ πλείστου μέρους τῷ ἐνδιαφερομένων, ἐπιδοκimasθέν δὲ ὑπὸ τῶν αἰώνων, ὅτι αἱ γυναῖκες εἰς μὲ τα πολιτικὰ οὐδὲ αἱ ἴδιαι θέλουσι ν' ἀναμιγνύονται. Αὐτὰ ἄλλως τε τὰ ἔχουν βαρεθῇ καὶ οἱ ἄνδρες.

[...] Θὰ ἦτο ἄρκετὰ ἐνδιαφέρον νὰ μάθωμεν τί σκέπτονται ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου καὶ αἱ ἐπιτροπεῖαι τῶν δημοτικῶν μας σχολείων. Προτείνομεν δὲ ὅπως εἰς τὸ ἐξῆς δοθῇ εἰς τὰς κυρίας μας ὅχι μόνον τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐκλεγέσθαι - δια τὴν διοίκησιν τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς Λευκωσίας, τῶν ὁποίων κατὰ ἀτυχὴ σύμπτωσιν ὅχι μόνον ὅλοι οἱ ἐπίτροποι εἶνε ἄνδρες, ἀλλ' οὐδὲ τέκνα ἔχουσιν εἰς τὰ σχολεῖα. ⁹⁴

Ἡ εργαζόμενη γυνή

[...] ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΧΩ

Αὐτὸς ἦταν ὁ τίτλος τοῦ πρώτου παιδικοῦ περιοδικοῦ, ποὺ κυκλοφόρησε στὴ Λεμεσό ἀπὸ τὸ ἔτος 1903-1905, μὲ ἐκδότῃ τὴ λογία Λεμεσιανὴ Πολυξένη Λοῖζιάδα, Διευθύντριαν ἰδιωτικοῦ σχολείου καὶ συγγραφέα μὲ διάφορα ἔργα λαογραφικά, λογοτεχνικά καὶ σχολικά. ⁹⁵

[...] the Moslems had the upper hand for so long that they ought not to be poorer than the Christians.[...] the Moslem always does become poorer than the Christian, because his wife does not work, nor help him. ⁹⁶

⁹²Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΝ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ», 27)9 Αυγούστου 1913.

⁹³Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «Η ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ», 27)10 Ιουνίου 1905.

Εφημερίδα *Εθνική*, «ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΨΗΦΟΣ», 30 Οκτωβρίου 1959.

⁹⁴Εφημερίδα *Κύπριος*, «Η ΓΥΝΗ ΕΙΣ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ», 14 Οκτωβρίου 1906.

⁹⁵Περιοδικό *Το ημερολόγιον της Ελληνικής Κύπρου*, «Παιδικά Περιοδικά στην Κύπρο», 1966, Κύπρος, σσ. 119-121.

⁹⁶Agnes Smith, *Through Cyprus in 1887*, Opheltis Publications, Nicosia, 1996, σελ. 160.

[...] Μετά τὰ μεταξωτὰ ύφασματα τῶν γυναικῶν τῆς Λευκωσίας καὶ τὰ βαμβακερὰ, μετὰ τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστὸν, ἐνδύονται σχεδὸν ὅλοι τὸ καλοκαῖρι, καὶ μετὰ τὰ θαυμάσια κεντήματα τῶν γυναικῶν τῶν Λευκάρων, ἔχομεν ἀπὸ τινος μίαν νέαν βιοτεχνίαν νὰ σημειώσωμεν καὶ νὰ ἐξάρωμεν, ὀφειλομένην καὶ αὐτὴν εἰς τὴν φιλοπονίαν καὶ προοδευτικότητα τῆς γυναικὸς τῆς πρωτευούσης.

Ἡ νέα δὲ αὕτη γυναικεία βιοτεχνία, ἥτις ἤρχισε νὰ κατακτᾷ ἔδαφος καὶ νὰ ἐξαπλοῦται καὶ νὰ ἐπιβάλλεται εἶνε ἡ κατασκευὴ παραπετασμάτων διὰ τὰ παράθυρα [...] ⁹⁷

X. ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

[...] Τῇ παρελθούσῃ Τετάρτῃ, καθ' ἣν ἐκηρύχθη ὁ ἀγγλο-γερμανικὸς πόλεμος, ἐκηρύχθη καὶ ἐν Κύπρῳ ὁ στρατιωτικὸς νόμος.[...] ⁹⁸

[...] Περὶ τὴν 2 μ.μ. τῆς χθὲς ἐτοιχοκολλήθη προκήρυξις ἀνὰ τὴν πόλιν τοῦ Στρατιωτικοῦ Νόμου.

Κατὰ τὴν προκήρυξιν ταύτην διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Κύπρου κατ' ἀπόφασιν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου τῆς 17)30 Ἰουλίου 1914 διωρίσθη Ἐπιτροπὴ Ἀμύνης καὶ πρὸς καλλιτέραν ἀσφάλειαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τῇ συμβολῇ καὶ γνώμῃ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἀμύνης ἡ νῆσος Κύπρος τίθεται ὑπὸ Νόμον Στρατιωτικὸν[...] ⁹⁹

[...] Ἐπειδὴ διὰ Διατάγματος τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως ἐν Συμβουλίῳ χρονολογούμενου ἀπὸ τῆς 5ης Νοεμβρίου 1914, ἡ Νῆσος Κύπρος προσηρτήθη εἰς τὰς ἐπικρατείας τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος καὶ ἐκηρύχθη ὡς ἀποτελοῦσα μέρος αὐτῶν, [...] Κατὰ τὴν ἐν Λεμεσῷ ἀνάγνωσιν τοῦ Διαγγέλματος ὁ μὲν ἔντιμος Δήμαρχος τῆς πόλεως κ. Σπ. Αραοῦζος ἐξῆρεν ἐνθουσιωδῶς ἐν ὀνόματι τῆς πόλεως τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Κυπρίων πρὸς τὴν ἐλευθερώτριαν αὐτῶν φιλελεύθερον Δύναμιν καὶ τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ ἐξαγγελλλόμενον γεγονός εἶνε ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῆς πρὸς τὴν ἐθνικὴν τῆς ἀποκατάστασιν σταδιοδρομίας τῆς Κύπρου,[...] ¹⁰⁰

[...] Τῇ παρελθούσῃ Παρασκευῇ 24)6 Νοεμβρίου ἐγένετο ἐν τῇ πόλει μας ἡ τελετὴ τῆς προσαρτήσεως τῆς Κύπρου εἰς τὰς κτήσεις τῆς Μ. Βρετανίας, [...] Εἰς ταῦτα ὁ Διοικητὴς ἀπήντησεν ὡς ἔπεται :

[...] Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Ἑλληνας χριστιανούς, ἔχω νὰ εἶπω ὅτι ἡ κήρυξις αὕτη εἶνε ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἐλευθερίας, ἥς ἀπολαύουσι, καὶ δὲν θὰ ἔχωσι τὴν εὐχαρίστησιν νὰ δοκιμάσωσι τὰ ἀγαθὰ τοῦ νὰ εἶνε Βρετανοὶ ὑπήκοοι. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς Ὀθωμανούς, ἐλπίζω, ὅτι ὡς ὑπῆρξαν πιστοὶ εἰς τὸν Σουλτᾶνον, θὰ εἶναι ἐπίσης πιστοὶ καὶ εἰς τὸν σημερινὸν Κύριόν των. ¹⁰¹

⁹⁷Εφημερίδα *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, «ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΙ», 13)26 Αυγούστου 1905.

⁹⁸Εφημερίδα *Νέον Ἔθνος*, «Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΠΡΟΚΗΡΥΧΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ», 26)8 Αυγούστου 1914.

⁹⁹Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «Ο ΣΤΡΑΤ. ΝΟΜΟΣ», 25 Ἰουλίου 1914.

¹⁰⁰Περιοδικό *Εκκλησιαστικὸς Κήρυξ*, «ΤΟ ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 31 Οκτωβρίου 1914, σσ. 542-543.

¹⁰¹Εφημερίδα *Ἐνωσις*, «Η ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 31)13 Νοεμβρίου 1914.

[...] Απεκρούσθησαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως αἱ ζητηθεῖσαι πολιτικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ ἐλευθερίαι, καὶ πρὸ τῆς ἀρνήσεως ταύτης, καὶ τῆς εἰρωνείας μάλιστα, καθ' ἣν ηὐξάνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐλληνικῶν ἐδρῶν ἐν τῷ Νομοθετικῷ συναυξανομένων ἐξίσου καὶ τῶν ἐπισήμων τοιούτων,[...] ¹⁰²

¹⁰²Εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ*, «Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1914», 1 Ιανουαρίου 1915.

XI. Βιβλιογραφία :

- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΛΟΝΟΣΙΑ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ SIR RONALD ROSS ΤΑ ΥΠΟΔΕΙΚΝΥΟΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ», 5)18 Απριλίου 1914.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ ΜΟΡΦΟΥ-ΕΥΡΥΧΟΥ», 24)6 Ιουνίου 1914.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΓΥΜΝΑΣΤ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ "ΟΛΥΜΠΙΑ" ΚΑΙ Η 25^Η ΜΑΡΤΙΟΥ ΕΝ ΛΕΜΕΣΩ», 20 Μαρτίου 1942.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΗ ΚΩΣΤΑ Ι. ΓΕΩΡΓΙΟΥ», 31 Μαΐου 1972.
- Ζαννέτος Φίλιος, *Ιστορία της νήσου Κύπρου : Από της αγγλικής κατοχής μέχρι σήμερα*, τ. Β', Εκδόσεις Φιλοκαλία, Λάρνακα, 1911.
- Ιωάννου Γιάννης Α., *Από την Οθωμανική διοίκηση στην αποικιοκρατική νεωτερικότητα : Εκσυγχρονισμός και ανάπτυξη στην Κύπρο, 1878-1931*, Δημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Κύπρου, 2013.
- Λυμπουρίδης Αχιλλέας, *Κυπριακές θεατρικές σελίδες : συμβολή στην ιστορία της θεατρικής κινήσεως στην Κύπρο*, Κύπρος.
- Παναγιώτου Μαρία, *Λιμάνια, λιμενικά έργα και εξωτερικό εμπόριο στην Κύπρο, 1878-1927*, Δημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Κύπρου, 2016.
- Παπαγεωργίου Στέφανος Π., *Η πρώτη περίοδος της «αγγλοκρατίας» στην Κύπρο, 1878-1914 : Πολιτικός εκσυγχρονισμός και κοινωνικές αδράνειες*, Παπαζήσης, Αθήνα, 1996.
- Περιοδικό *Νέα Εποχή*, «Μία σύντομος σκιαγραφία της ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΖΩΗΣ της Λευκωσίας άλλοτε και σήμερα», αρ. 17, Ιούλιος 1960, σσ. 15-16.
- Περιοδικό *Νέα Εποχή*, «ΠΕΡΣΕΦΟΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ», αρ. 12, Φεβράρης 1960, σσ. 51-52.
- Περιοδικό *Κυπριακοί Καιροί*, «Από την έρημο του Σινά στα μεταλλεία Σκουριωτίσεως», 21 Απριλίου 1961, σσ. 8-11.
- Περιστιάνης Ιερώνυμος Κ., *Γενική ιστορία της νήσου Κύπρου : Από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι της αγγλικής κατοχής*, τ. Α', Φωνή της Κύπρου, Λευκωσία, 1910.
- Richter Heinz A., *Ιστορία της Κύπρου*, Εστία, Αθήνα, 2007.
- Σακελλάριος Αθανάσιος Α., *Τα κυπριακά*, τ. Α', Π. Δ. Σακελλάριος, Αθήνα, 1890.
- Yıldız Netice, «A Mark of Modernity : The Role of Turkish Cypriot Women in the Evolution of Modern Art», *Kadın / Woman 2000 Kadın Araştırmaları Dergisi - Journal for Woman Studies*, Aralık /December 2003, Cilt / Volume IV, Sayı / Issue 2, σσ. 1-36.

[...]Τῷ 1914 κατηγγέλθη ἡ Ἀγγλο-Τουρκικὴ Συνθήκη τοῦ 1878 καὶ προσηρτήθη ἡ Κύπρος εἰς τὴν Βρεττανικὴν Ἐπικράτειαν ὑπὸ τινα ὑπεμφαινόμενον ἀπλῶς τύπον προσωρινότητος. Τῷ 1923 ἐπετεύχθη ἡ ἀναγνώρισις τῆς προσαρτήσεως καὶ ὑπὸ τοῦ ἐτέρου τῶν συμβεβλημένων εἰς τὴν Συνθήκην τοῦ 1878 διὰ τῆς ἐν Λωζάνῃ Συνθήκης.¹

I. " Ἡ Τοπικὴ Κυβέρνησις ἐξακολουθεῖ συνεχῶς ἐφαρμόζουσα πολιτικὴν ἀνελευθέραν"

I.I. Ο περί εξορίας νόμος & Ο περί δημόσιων παρελάσεων

[...] Ὁ ἐλληνικὸς κυπριακὸς λαὸς ἐώρτασε τὴν ἑκατοστὴν ἐπέτειον τῆς ἐλληνικῆς παλιγγενεσίας[...] ἄγνωστον πόθεν ὀρμωμένη, ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον ν' ἀπαγορεύσῃ τὰς «ὀργανωμένας παρελάσεις»,[...]²

[...] Κατὰ τὸ περὶ δημοσίων παρελάσεων νέον Νομοσχέδιον, «δὲν θὰ ἐπιτρέπηται ὀργάνωσις ἢ ἐξάρτυσις οἰασδὴποτε καὶ ἐν οἰαδὴποτε τῆς Κύπρου ἀγυιᾶ ἢ ὁδῷ παρελάσεως, εἰ μὴ ἐπὶ γραπτῇ ἀδείᾳ τοῦ Διοικητοῦ, καθιστῶντος ὑπευθύνους τοὺς λαμβάνοντας τὴν ἄδειαν διὰ πᾶσαν τυχὸν παράβασιν τῶν ὅρων, ὑφ' οὗς θὰ παρέχεται αὕτη».³

[...] Διὰ τῶν περὶ ἐξορίας νόμων θὰ δύναται νὰ ἐκβοτανίξῃ τὸν Παράδεισόν της ἀπὸ τῶν ζιζανίων.⁴

[...] Ἐφαρμόζουσα τὸ ἀνελεύθερον νόμον περὶ ἐξορίας ἀλλοδαπῶν συνέλαβεν, ἐκράτησεν ἐγκλειστον εἰς τὰς φυλακὰς καὶ κατόπιν ἐξώρισεν ἀναπολόγητον, διακεκριμένον Δημοσιογράφον, τὸν κ. Ν. Καταλάνου, ἀπὸ τοῦ 1893 ἐγκατεστημένον ἐν Κύπρῳ, διατελέσαντα Καθηγητὴν τῶν Μαθηματικῶν ἐν τῷ Παγκυπρίῳ Γυμνασίῳ, Μέλος τῆς Ἐφορείας τῶν Σχολείων Λευκωσίας, Μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Γυμνασικοῦ Συλλόγου καὶ Πρόεδρον τοῦ Ἀναγνωστηρίου ἢ «Ἀγάπῃ τοῦ Λαοῦ».⁵

[...] Τὸ παρὸν Νομοθετικὸν κατασκεύασμα ἐπροίκισε τὴν χώραν διὰ πολλῶν παραδόξων, ἐν τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὁ νόμος «περὶ ἐπιβλέψεως τῶν ὑπὸ ἀλλοδαπῶν προσηλυτιστικῶν ἔργων, διδασκτικῶν, φιλανθρωπικῶν καὶ ἰατρικῶν». [...] Τὸ 7ον ὅμως αὐτοῦ ἄρθρον τείνει νὰ γενικεύσῃ τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου προνοίας καὶ ἐπὶ ἰδιωτῶν διδασκάλων καὶ ἰατρῶν.⁶

¹Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΠΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 30 Μαΐου 1925.

²Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 1)14 Απριλίου 1921.

³Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΚΥΠΡΟΣ Η ΜΑΚΑΡΙΑ !», 20)2 Ιουνίου 1921.

⁴Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΚΥΠΡΟΣ Η ΜΑΚΑΡΙΑ !», 20)2 Ιουνίου 1921.

⁵Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἀποικιῶν ἐπὶ τῇ ἀπελάσει τοῦ κ. Ν. Καταλάνου», 20)2 Ιουνίου 1921.

⁶Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΕΠΙΒΛΕΨΕΩΣ ΠΡΟΣΗΛΥΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΙ ΕΠΙΔΙΩΚΕΙ;», 15)28 Ιουλίου 1922.

[...] Ἡ ἀπέλασις τοῦ Κου Φ. Ζαννέτου παρήγαγεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Νῆσον τὴν βαθυτέραν κατάπληξιν καὶ προῦκάλεσε τὴν σφοδροτέραν διαμαρτυρίαν, [...] Κατὰ τὸ σχετικὸν διάταγμα, ὁ Κορ Ζαννέτος ἀπηλλάθη «χάριν τοῦ δημοσίου καλοῦ».⁷

I.Π. Η τροποποίηση της σύνθεσης του Νομοθετικού Συμβουλίου

[...] Ἔλαβον τὸ Βασιλικὸν Διάγγελμα, δι' οὗ ἀνακηρύττεται ἡ Κύπρος Βρεττανικὴ Ἀποικία, ὡς καὶ τᾶλλα σχετικὰ Διατάγματα. [...] Τώρα, τί ἐσκόπει ἡ Μεγάλη Βρεττανία διὰ τῆς τροποποιήσεως τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὐσιωδῶς νὰ παραμείνωσιν ἀναλλοίωτα τὰ ἐλαττώματά του, ἀγνοοῦμεν.⁸

I.ΠΙ. Ο Νέος Ποινικός Νόμος

[...] Ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου ἐτέθη εἰς ἰσχὺν ὁ διὰ Διατάγματος τοῦ Βασιλέως ἐν Συμβουλίῳ ἐπιβληθεὶς Ποινικὸς Κώδιξ, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ τέως ἐν ἐφαρμογῇ Ὁθωμανικοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.⁹

[...] Ἐξ ἴσου σοβαρὰ παράλειψις εἶναι ἢ μὴ διάκρισις τῶν διαφόρων περιπτώσεων τοῦ φόνου. Ἡ κλασσικὴ τοῦ Ὁθωμανικοῦ Δικαίου διάκρισις εἰς «μετὰ ἢ ἄνω προμελέτης» ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται εἰς τὸ νέον προσχέδιον τοῦ 1927. Ἀλλὰ δὲν διατηροῦνται ἀκόμη καὶ τὰ ἐλαφρυντικά τοῦ Ὁθωμανικοῦ Δικαίου, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ ἀγχόνη δὲν θὰ διακόπτη τὸ ἀπαίσιον ἔργον τῆς εἰς περίπτωσιν ἐφαρμογῆς τοῦ νέου προσχεδίου, ὡς ἔχει τοῦτο σήμερον. Ἐνῶ σήμερον ἐπιστημονικὴ ἐκστρατεία κατὰ τῆς θανατικῆς ποινῆς ἐντείνεται, ἡμεῖς ἐν Κύπρῳ ὀπισθοχωροῦμεν πρὸς τὸν μεσαίωνα.¹⁰

[...] Διὰ νέας διατάξεως ἀπαγορεύεται (α) ἡ πρόκλησις δυσαρεσκείας κατὰ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως ἢ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἀποικίας (β) πᾶσα ἐνέργεια τείνουσα εἰς ἀλλαγὴν τοῦ καθεστώτος τῆς Κύπρου (γ) ἐνέργεια τείνουσα εἰς ἀπόπειραν ἀλλαγῆς οἰουδήποτε πράγματος ἐν τῇ Ἀποικίᾳ ἐκτὸς διὰ νομίμων μέσων (δ) ἡ πρόκλησις δυσαρεσκείας ἢ προσβολῆς κατὰ τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης (ε) ἡ πρόκλησις δυσαρεσκείας μεταξὺ τῶν ὑπηκόων τῆς Α. Μ. ἢ τῶν κατοίκων τῆς Ἀποικίας καὶ (στ) ἡ πρόκλησις δυσαρεσκείας μεταξὺ τῶν διαφόρων τάξεων τοῦ πληθυσμοῦ.¹¹

⁷Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΠΩΣ ΕΠΟΛΙΤΕΥΕΤΟ ;», 29)11 Νοεμβρίου 1922.

⁸Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΠΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 30 Μαΐου 1925.

⁹Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 5 Ιανουαρίου 1929.

¹⁰Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Ο ΝΕΟΣ ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ», 24 Σεπτεμβρίου 1927.

¹¹Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ο περὶ τροποποιήσεως τοῦ ποινικοῦ νόμου», 17 Ιουνίου 1932.

II. Η αποικιοκρατική νεωτερικότητα

[...] Ἡ μεταξὺ Μόρφου-Εὐρύχου νέα σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ἥτις ἤδη λειτουργεῖ μέχρι Καλοῦ Χωρίου Λεύκας, εὐρίσκεται περὶ τὸ πέρασ της.¹²

[...] Διὰ τοῦ δευτέρου τῶν δύο περὶ γάμου νόμων τοῦ 1922, δημοσιευθέντος ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ πρώτου καθιερώθη διὰ πρώτην φοράν ἐν Κύπρῳ ἡ ὑποχρέωσις τῆς τελέσεως πολιτικοῦ γάμου προκειμένου περὶ μικτῶν γάμων ἐν οἷς ὁ ἕτερος τῶν μελλονύμφων δὲν ἦτο μέλος τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.¹³

[...] ΑΠΟ τὸ 1922 δίδεται μιὰ καινούργια ὥθηση στὴν ντόπια θεατρικὴ κίνησι τοῦ νησιοῦ μας. Τὴν ὥθηση αὐτὴ τὴ δίνει ἡ ἴδρυσι τοῦ Θεατρικοῦ Τμήματος τοῦ «Πανεργατικοῦ Συνδέσμου» Λευκωσίας. Μὲ ἐνέργειες τοῦ προέδρου του καὶ ἐφόρου τῶν Σχολείων καὶ ἀργότερα βουλευτῇ Γεωργίου Χατζηπαύλου ἐξασφαλίζεται συνεργασία δυὸ - τριῶν κοριτσιῶν μ' ἐξαιρετικὸ ταλέντο, ποὺ εἶχαν ἀποφοιτήσῃ ἀπὸ τὸ διδασκαλεῖο τοῦ Παρθεναγωγείου Φανερωμένης. Ἔτσι τὸ Θεατρικὸ Τμήμα τοῦ «Πανεργατικοῦ», κρατεῖ γιὰ πολλὰ χρόνια τὰ σκῆπτρα τῆς ντόπιας θεατρικῆς κινήσεως.¹⁴

[...] Ὁ ἠλεκτροφωτισμὸς θὰ ἀρχίσῃ ἐντὸς ὀλίγου καὶ τοιουτοτρόπως πρώτη ἡ Πάφος ἐξ ὅλων τῶν μικρῶν πόλεων τῆς νήσου, θὰ φωτίζεται μὲ φωτισμὸν εὐρωπαϊκὸν καὶ ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις τέλειον.¹⁵

[...] Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως εἴκοσι ἔτη ἔγιναν δημόσια ἔργα καὶ ἐσημειώθη μεγαλητέρα προσοχὴ τῆς Κεντρικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν νῆσον. [...] Ἔγινε τέλειον σύστημα ὁδῶν καλῶς διατηρουμένων, ὥστε ὁλόκληρος ἡ νῆσος νὰ ἔχῃ θαυμασίαν δι' αὐτοκινήτων συγκοινωνίαν, διὰ τοῦ συστήματος δὲ τῶν ἀγγαρειῶν, ὑπάρχουν βατοὶ δρόμοι καὶ εἰς τὰ πλέον ὀρεινὰ χωρία. [...] Ταχυδρομεῖα τελειῶς λειτουργοῦντα, φυλακαὶ καὶ νοσοκομεῖα πρότυπα, ἐν γένει δὲ διοικήσεις εὐρωπαϊκῇ, τὴν ὁποίαν θὰ ἤμεθα εὐτυχεῖς, ἐὰν εἴχομεν ἐν Ἑλλάδι. [...] Ἡ Κύπρος ἔχει Κτηματολόγιον ὁποῖον ὀλίγαι χῶραι, ἐντὸς δὲ εἴκοσιν ἐτῶν θὰ τελειώσῃ ἡ πλήρης καὶ ἐπιστημονικὴ κτηματογράφησις τῆς νήσου.¹⁶

¹²Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΠΡΟΕΚΤΑΣΙΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ», 2)15 Μαΐου 1915.

¹³Αχιλλέας Αιμιλιανίδης, «Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΩΝ ΜΙΚΤΩΝ ΓΑΜΩΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», *Κυπριακαὶ Σπουδαί*, ἔτος Β', τόμος Β', Λευκωσία, 1938, σελ. 220.

¹⁴Αχιλλέας Λυμπουρίδης, *Κυπριακές θεατρικές σελίδες : συμβολὴ στὴν ἱστορίαν τῆς θεατρικῆς κινήσεως στὴν Κύπρον*, Κύπρος, σελ.17.

¹⁵Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ», 16 Φεβρουαρίου 1923.

¹⁶Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗΝ ΚΑΤΟΧΗΝ», 19 Ιουλίου 1924.

[...]1924' de kurulmuş olan "Kıbrıs Türk Cemaat-i İslamiyesi" adlı ilk siyasal örgütümüzü oluşturan zamanın ileri gelen aydınları, Evkaf, Şeriye Mahkemeleri, okullar vb toplumsal sorunlarımızla ilgili çözüm önerilerini saptamışlar ve bir program çalışması başlatmışlardı.

[...]Οι εξέχοντες διανοούμενοι της εποχής δημιούργησαν την πρώτη μας πολιτική οργάνωση, την Τουρκική Ισλαμική Κοινότητα Κύπρου. Η Τουρκική Ισλαμική Κοινότητα ιδρύθηκε το 1924. Σκοπός της οργάνωσης αυτής ήταν ο εντοπισμός λύσεων σε σχέση με το Evkaf, τα Θρησκευτικά Δικαστήρια, τα σχολεία, τα κοινωνικά μας προβλήματα κτλ.¹⁷

[...] Ἡ εἰσαγωγή αὐτοκινήτων ἐξηκολούθησεν ὥς καὶ κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν αὐτοκινήτων καὶ ὀχημάτων, τῶν ἤδη ἐν χρήσει ἐν Κύπρῳ, ὑπερβαίνει τὰ 500, τὸ πλεῖστον δ' εἶναι ἀμερικανικῆς κατασκευῆς. Αὐτοκίνητα πρὸς ἐνοικίασιν δι' ἐπιβάτας εὐρίσκονται εὐκόλως καθ' ὅλην τὴν Ἀποικίαν καθ' οἷονδήποτε χρόνον καὶ δι' οἰανδήποτε ἀπόστασιν ἀντὶ ἑξ πεννῶν τὸ μίλιον. Αὐτοκίνητά τινα ἄροτρα εἰσήχθησαν καὶ πάλιν, καὶ ἡ τάσις πρὸς συγχρονισμόν ἐν τούτῳ καὶ ὥς πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις ἐσημείωσε σταθεράν πρόοδον.¹⁸

[...] Ἡ δημοσία ὑγεία κατὰ τὸ 1924 ὑπῆρξε καὶ πάλιν καλὴ, οὐδεμία δ' ἐπίσημη ἐπιδημικὴ νόσος ἐσημειώθη. [...] ἡ Κύπρος εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου ἀπηλλαγμένη τῆς πανάλογου, τοῦ τύφου καὶ ἄλλων μiasματικῶν ἀσθενειῶν, δραστικὰ δὲ λοιμοκαθαρτικὰ μέτρα εἶναι ἐν χρήσει κατὰ τῆς διεισδύσεώς των εἰς τὴν χώραν. [...] Ἡ ἀνέγερσις ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀπομονωτικοῦ ἀσύλου ἀπεφασίσθη καὶ θ' ἀρχῇ εἰς πέραν κατὰ τὸ 1925.¹⁹

[...] Ἐλειτούργησαν δύο Νοσοκομεῖα συντηρούμενα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἐν Λευκωσίᾳ καὶ ἐν Λεμεσῷ, καὶ τέσσαρα βοηθούμενα, ὑπ' αὐτῆς, εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Νήσου, ὥς καὶ δέκα ἐξ Ἀγροτικῶν Φαρμακεῖα καὶ ὀκτὼ παραρτήματα αὐτῶν.

[...]Ἐν τῷ Λεπροκομείῳ, τὸ ὁποῖον προσλαμβάνει τὴν μορφήν χωρίου, ἔχον τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ τέμενος καὶ τὰ σχολεῖα του,²⁰

[...] Σουηδὸς ἀρχαιολόγος, ἐπισκεφθεὶς τὴν Κύπρον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἔκαμέ τινας σπουδαιότητας καὶ νέας ἀνακαλύψεις ἐν τῇ ἐθνολογίᾳ τῆς Νήσου. [...] Διάφορα δείγματα τῶν ἀνακαλύψεων του εἶναι ἐκτεθειμένα ἐν τῷ Μουσείῳ Λευκωσίας, [...] Μουσεῖον γλυπτικῆς ἄξιον ἐνδιαφέροντος διατηρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων ἐν Λευκωσίᾳ.²¹

¹⁷Ahmet An, *Kıbrıs Türk kültürü üzerine yazılar*, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1999, σελ. 239.

¹⁸Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924», 17 Οκτωβρίου 1925.

¹⁹Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924», 24 Οκτωβρίου 1925.

²⁰Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924», 31 Οκτωβρίου 1925.

²¹Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924», 14 Νοεμβρίου 1925.

[...] Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 330 ἀτμόπλοια καὶ 900 ἰστιοφόρα, ἀσχολούμενα εἰς τὸ μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐμπόριον, κατέπλευσαν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Νήσου, κυρίως εἰς Ἀμμόχωστον, Λεμεσὸν καὶ Λάρνακα, δείξαντα τὰ μὲν αὕξησιν ἐκ 50, τὰ δ' ἐλάττωσιν ἐξ 150, ἔναντι τοῦ προηγουμένου ἔτους. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σκαφῶν, τὰ ὅποια ἐκτελοῦσι τὴν ἀκτοπλοΐαν ἔδειξαν τὰ μὲν ἀτμόπλοια μικράν τινα αὕξησιν, τὰ δὲ ἰστιοφόρα ἐλαφράν τινα ἐλάττωσιν.²²

[...] Önce 1925 yılında ilkokul öğretmenleri tarafından kuruldu. [...] İlkokul öğretmenler birliğinin 1936 dan 1959 tarihine kadar Rum öğretmenler kooperatifi ile sandıkları müşterek olan bir Kooperatif sandığı vardı.[...]

[...] Το 1925 ιδρύθηκε μια ένωση εκπαιδευτικών από τους εκπαιδευτικούς των δημοτικών σχολείων.[...] Η ένωση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είχε ένα κοινό συνεργατικό ταμειυτήριο με τους Έλληνες εκπαιδευτικούς από το 1936 έως το 1959.²³

[...] Ἐν πρώτοις ὀφείλομεν νὰ τονίσωμεν, ὅτι καθ' ὃν τρόπον πρόκειται νὰ ἐκτελεσθῶσι τὰ συμπληρωματικὰ λιμενικὰ ἔργα, δὲν ἐφαρμόζεται ὑγιὲς δημοσιονομικὴ ἀρχή, διότι, συνεχιζομένης τῆς παλαιᾶς πλημμελοῦς τακτικῆς, ἐπιδιώκεται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἡ ἀναβίωσις ἢ ἐνίσχυσις ἐνὸς κέντρου λιμενικῆς κινήσεως, τῆς Ἀμμοχώστου, ἐπὶ καταστραφῇ ἢ βλάβῃ ἐτέρου τοιοῦτου καὶ μάλιστα καλῶς ὑφισταμένου, τῆς Λάρνακος.²⁴

[...] Τριακόσιοι περιπου Κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι συνήλθον τὴν μ.μ. τοῦ π. Σαββάτου ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Φιλαθλητικοῦ Συλλόγου, καὶ ἐξέλεξαν δεκαμελῆ ἐπιτροπεΐαν πρὸς προαγωγὴν τῶν συμφερόντων τῶν.²⁵

[...] Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν 20ὴν Μαρτίου συνεκροτήθη ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Τραπεζίης Κύπρου συνέλευσις ἐμπόρων κλπ, ὅπως ἀκούσωσι τὸ ὑπὸ τῆς προσωρινῆς ἐπιτροπεΐας, τῆς ἐκλεγείσης κατὰ τὴν 23ὴν Ἰανουαρίου, συνταχθὲν Καταστατικὸν, τοῦ ὑπὸ ἴδρυσιν Κυπριακοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου.²⁶

[...] Καὶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς συγκοινωνίας, ἡ Ἐπαρχία τῆς Πάφου, εὐρίσκεται εἰς μίαν ἀξιοθρήνητον κατάστασιν. Καὶ ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ τῆς συγκοινωνία εὐρίσκονται εἰς τοιοῦτον ἐλεεινὸν σημεῖον,²⁷

²²Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924», 12 Δεκεμβρίου 1925.

²³Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969, σελ. 267.

²⁴Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΛΑΡΝΑΚΟΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ», 8 Ιανουαρίου 1926.

²⁵Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΣΥΣΚΕΨΙΣ ΚΥΒ. ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ», 18 Φεβρουαρίου 1927.

²⁶Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΝ», 26 Μαρτίου 1927.

²⁷Εφημερίδα *ΧΡΟΝΟΣ*, «ΑΙ ΠΛΗΓΑΙ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ», 3 Δεκεμβρίου 1927.

[...] Πληροφορούμεθα, ότι σοβαροί έμπορικοί Οἱκοί τῆς πόλεώς μας, συνεννοούμενοι από τινος μετὰ τοιούτων τοῦ ἐξωτερικοῦ, σκέπτονται νὰ προβῶσιν εἰς ἴδρυσιν Κυπριακῆς Ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρείας, ἡ ὁποία ν' ἀναλάβῃ διὰ καταλλήλου σκάφους τακτικὴν γραμμὴν Κύπρου- Αἰγύπτου.²⁸

[...] Ἑργατικὴν νομοθεσίαν δὲν ἔχομεν καὶ ζητοῦμεν Κοινωνικὰς Ἀσφαλίσεις ! Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς, ὅτι ἡ Κύπρος εἶναι ἀποικία τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποία κυβερνᾶται σήμερον ἀπὸ ἐργατικὸν κόμμα!²⁹

[...] Τὸ περιοδικὸν «Aeroplane» εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1930 ἀναγράφει τὴν κατὰ Σεπτέμβριον ἐγκαινιασθεῖσαν δοκιμαστικὴν ἐπὶ ἑξ ἑβδομάδας ἀεροπορικὴν γραμμὴν μετὰξὺ Κύπρου - Χάϊφα - Ἀλεξανδρείας,³⁰

[...] διὰ τῶν ἀληθινῶν αὐτῆς κολοσσῶν «Ἰφιγενείας» καὶ «Ἀσπασίας», ἀπὸ τῆς 10ης προσεχοῦς Δεκεμβρίου θέτει εἰς ἐνέργειαν τὸ χειμερινὸν δρομολόγιόν της, ἀπὸ Λάρνακος καὶ Λεμεσοῦ κατ' εὐθείαν εἰς Πειραιᾶ καὶ Μασσαλίαν.³¹

[...] Ἐπεψήφισε νομοσχέδιον «περὶ τηλεφωνικῆς ὑπηρεσίας», διὰ τῆς ψήφου τῶν Ἐπισήμων, πέντε Ἑλληνικῶν καὶ δύο Ὀθωμανικῶν Μελῶν.

Διὰ τοῦ νομοσχεδίου τούτου λαμβάνεται πρόνοια περὶ τηλεφωνικῆς συνδέσεως τῶν ἐξ πόλεων καὶ ἄλλων μερῶν, διὰ τὰ ὁποῖα θὰ συνεφώνει ὁ Κυβερνήτης μετὰ τῆς μελλούσης ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐπιχείρησιν Ἑταιρείας, ἡ ὁποία θὰ ἔχῃ ὑπὸ τὴν διαχείρισίν της καὶ τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν κυβερνητικὴν τηλεφωνικὴν ὑπηρεσίαν.³²

[...] Ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου ἀποχωρεῖ τῆς θέσεως τοῦ ἐφόρου τοῦ Κυπριακοῦ Μουσείου ὁ κ. Μενέλαος Μαρκίδης διὰ λόγους ὑγείας.[...] Εἰς τὴν θέσιν τοῦ Μαρκίδου προάγεται ὁ τέως βοηθὸς Ἑφορος κ. Δίκαιος[...]³³

[...] Διὰ τοῦ νόμου 1 τοῦ 1932 ἰδρύονται ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα εἰς τὴν Κύπρον. Σκοπὸς τῶν Σωματείων τούτων θὰ εἶναι ἡ ἀμοιβαία βοήθεια καὶ προστασία τῶν ἐπαγγελματιῶν καὶ γενικῶς ἡ ἐξασφάλισις μᾶλλον εὐνοϊκῶν ὁρῶν ἐργασίας.³⁴

[...] Ο νόμος Περί Συντεχνιών του 1932 ἔθεσε αυστηροὺς περιορισμούς στο συνδικαλισμό. Σύμφωνα με το νόμο αὐτό ἡ οργάνωση συντεχνιών μπορούσε νὰ γίνεῖ κάτω ἀπὸ περιορισμούς καὶ ἐλεγχὸ τῆς Κυβέρνησης καὶ οἱ ἤδη ὑπάρχουσες ἐργατικὲς λέσχες καὶ σύνδεσμοι ἐμπαιναν ὑπὸ τὴν αυστηρὴ ἐπίβλεψη τῆς Κυβέρνησης.³⁵

²⁸Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Κυπριακὴ Ἀτμοπλοία», 7 Ἰουνίου 1930.

²⁹Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ», 20 Σεπτεμβρίου 1930.

³⁰Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Τὸ «Ἀεροπλάνον»», 1 Νοεμβρίου 1930.

³¹Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΚ ΛΕΜΕΣΟΥ», 29 Νοεμβρίου 1930.

³²Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 6 Ἰουνίου 1931.

Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΝΕΟΙ ΝΟΜΟΙ», 5 Αυγούστου 1933.

³³Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ἑφορος τοῦ Κ. Μουσείου», 18 Δεκεμβρίου 1931.

³⁴Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ», 15 Ἰανουαρίου 1932.

³⁵Μαίρη Ἰωαννίδου Κουτσελίνη, *Η εκπαιδευτικὴ πολιτικὴ καὶ τὸ μάθημα των Αρχαίων Ἑλληνικῶν στην Κύπρο*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 1997, σελ. 36.

[...] Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν συνήλθον εἰς γενικὴν συνέλευσιν τὰ μέλη τῶν Συντεχνιῶν τῆς πόλεώς μας. Κατ' αὐτὴν, μετὰ ὁμιλίαν τοῦ ὀργανωτοῦ καὶ Προέδρου τῶν Συντεχνιῶν Κου Μ. Α. Μιχαηλίδου, ἐψηφίσθη τὸ καταστατικὸν αὐτῶν καὶ ἐξελέγη ἐν τέλει καὶ ἡ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς συστάσεως τελευταίως Συντεχνίας τῶν Ὑποδηματοποιῶν, [...]³⁶

[...] Διὰ νόμου κατηργήθη ἀπὸ τῆς παρελθούσης Δευτέρας ὁ περὶ ὑποχρεωτικῆς ἐργασίας εἰς τοὺς δρόμους νόμος τοῦ 1900 καὶ 1933. Ἡ ἐργασία τὴν ὁποίαν ἀπέδειξεν ἡ ἀγγαραία ὑπολογίζεται εἰς Λ. 15.000 καὶ τὸ σχετικὸν ποσὸν θὰ ἐξευρεθῇ δι' αὐξήσεως τῆς φορολογίας τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῶν χωρίων εὐρισκομένων ἀκινήτων μέχρις ἐνὸς ἐπὶ τοῖς χιλίοις.³⁷

[...] Ἡ Κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο νὰ διενεργήσῃ ἀνασκαφὰς ἐξ ἰδίων λόγῳ τῆς φτώχειας τῆς καὶ ἡμποδίζετο διὰ νόμου οἰοσδήποτε ἄλλος νὰ ἐπιχειρήσῃ τοῦτο ὑπὸ ὅρους οἱ ὅποιοι δυνατὸν νὰ ἐγίνοντο δεκτοί. Ὅθεν τὸ 1927 ὁ παλαιὸς νόμος περὶ ἀρχαιοτήτων ἐτροποποιήθη, οὕτως ὥστε νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν ἐξαγωγήν τούτων τῇ ἀδείᾳ τοῦ Κυβερνήτου καὶ τῇ συμβουλῇ τῶν Ἀρχῶν τοῦ Μουσείου καὶ τῆς ἐπιτροπείας.³⁸

[...] Πᾶν πρόσωπον τὸ ὁποῖον τυχαίως ἀνακαλύπτει ἀρχαῖον ἀντικείμενον θὰ ᾔνε ὑπόχρεων ἐν τῷ μέλλοντι νὰ εἰδοποιῇ περὶ τούτου τὸν Μουχτάρην ἢ ἄλλην καθωρισμένην ἐξουσίαν οὕτως ὥστε ὁ Διευθυντὴς τῶν ἀρχαιοτήτων νὰ δύναται νὰ ἔχῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὸ ἀποκτήσῃ διὰ τὸ Μουσεῖον.³⁹

[...] Εἰς ἔρευναν τῆς «Ἐλευθερίας» ἐν σχέσει μὲ τὸ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διατεθὲν κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ποσὸν πρὸς ἐπισκευὴν ἀρχαίων μνημείων καὶ ἐὰν, ἐξαντληθέντος τυχὸν τοῦ κονδυλίου τούτου, πρόκειται νὰ διακοποῦν αἱ διεξαγόμεναι ἐργασίαι, μᾶς παρέχεται ἐπισήμως ἡ πληροφορία, ὅτι τὸ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὀρισθὲν δι' ἐπισκευὴν μνημείων καὶ ἄλλας σχετικὰς δαπάνας κονδύλιον, ἀνερχόμενον εἰς £ 1,400, δὲν ἔχει ἐξαντληθῇ, αἱ δὲ ἀναστηλωτικαὶ ἐργασίαι, τὰς ὁποίας διεξάγει ἤδη τὸ Τμῆμα Ἀρχαιοτήτων θὰ συνεχισθοῦν, ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐφοδιάζον τὸ Τμῆμα τοῦτο μὲ τὰς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας πιστώσεις.

Κατὰ τὰς αὐτὰς πληροφορίας, ἡ Κυβέρνησις θὰ προνοήσῃ, ὅπως καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος τεθῇ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Τμήματος ποσὸν τι πρὸς ἐξακολουθήσιν τῶν ἐργασιῶν ἐπισκευῆς καὶ ἀναστηλώσεως ἀρχαίων μνημείων. Εἶναι πιθανὸν μάλιστα, ὅτι θὰ παρασχεθῇ καὶ νέον χορήγημα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν Λόρδον Μέρσεϋ Ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν ἐν τῷ παρόντι νὰ λεχθῇ ποῖον θὰ εἶναι τὸ ὀριστικὸν ποσὸν ἐν ἑκατέρᾳ περιπτώσει.⁴⁰

³⁶Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Γενικὴ συνέλευσις τῶν μελῶν τῶν Συντεχνιῶν», 20 Φεβρουαρίου 1932.

³⁷Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΓΑΡΕΙΑΣ», 16 Μαρτίου 1934.

³⁸Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 14 Φεβρουαρίου 1935.

³⁹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ», 11 Μαΐου 1935.

⁴⁰Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΔΕΝ ΘΑ ΔΙΑΚΟΠΟΥΝ ΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΠΡΟΣ ΕΠΙΣΚΕΥΗΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ», 21 Σεπτεμβρίου 1935.

[...] Τὸ κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον ὑποστὰν βλάβην δωδεκαθέσιον ἀεροπλάνον SU-ABN τῆς Misr Air Lines ἐπισκευασθὲν ὑπὸ τῶν μηχανικῶν τῆς Ἑταιρείας κ. Lafone, Hedger καὶ Lawrence ἀπεγειώθη ἐκ τοῦ ἀεροδρομίου Λευκωσίας καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀλμάζαν ὅπου τὸ ἀεροδρόμιον τῆς Misr Air Lines. Τὸ SU-ABN ἐξετέλεσε τὴν ἀπὸ Λευκωσίας εἰς Ἀλμάζαν, (Κάϊρον) διαδρομὴν κατ' εὐθείαν ἐντὸς 2 1)2 ὥρων.⁴¹

[...] Ἐπίσης μὲ τὸ ζήτημα τοῦ παραρτήματος τοῦ Σανατορίου Ἀθαλάσσης διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ κ. Γεωργιάδου ἐκ Λευκωσίας. Τοῦτο θὰ περιλαμβάνῃ 8 κλίνας αἱ ὁποῖαι προορίζονται διὰ γυναικας μόνον. [...] Εἰς τὴν πόλιν μας τῇ εὐγενεῖ πρωτοβουλία τῆς κ. Μπέλλ κυρία καὶ δεσποινίδες συνεισέφεραν διάφορα εἶδη.

Εὐχαριστίαι τῆς κ. Μπέλλ.

Ἡ κ. Μπέλλ ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας τῆς πρὸς ὅλας ἐκεῖνας τὰς κυρίας αἱ ὁποῖαι γενναιοδῶρως συνεισέφεραν διὰ τὴν ἐπίπλωσιν καὶ ἐπέκτασιν τοῦ οἰκήματος τοῦ Σανατορίου τῆς Ἀθαλάσσης. Ἐν ὅλῳ συνήχθησαν : 10 πατανίες, 9 ζεύγη παπούτσια, 19 ζεύγη μαξιλαροθήκες, 24 τόρια, 5 κομμάτια ἀλεύκαντο τσίτι, 10 κομμάτια ἀλατζιὰ καὶ στρωματόπανον.⁴²

[...] Κατ' ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν, ὁ Κυβερνήτης ἀγγέλλει πρὸς γενικὴν πληροφορίαν, ὅτι τὸ Συμβούλιον τοῦ Ταμεῖου τῆς Αποικιακῆς Ἀναπτύξεως ἔχει ἀποφασίσει νὰ συνεισφέρῃ δέκα χιλ. λίρας εἰς τὸ Ταμεῖον τὸ ἰδρυθὲν διὰ τὴν ἀνέγερσιν σανατορίου ἐν Κύπρῳ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Ἰωβιλαίου τοῦ Βασιλέως Γεωργίου.⁴³

[...] Ἐξεδόθη τὸ διὰ τὸν Ἰανουάριον δελτίον τοῦ Τμηματος τῶν Αρχαιοτήτων ἐν τῷ ὁποίῳ περιγράφεται ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μηνὸς ἐπιτελεσθεῖσα ἐπισκευαστικὴ καὶ ἐξωραϊστικὴ ἐργασία εἰς τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, [...]⁴⁴

[...] Μὲ ἐπισημότητα μεγάλην ἐγένετο κατὰ τὴν μεταμεσημβρίαν τῆς χθὲς ἡ τελετὴ τῶν ἐγκαινίων τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ ἀνεγερθέντος νέου παρὰ τὸ παλαιὸν τοιοῦτον καλλιμαρμάρου Νοσοκομείου.⁴⁵

[...] Πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ, εἶχαμε δηλώσει στη στήλῃ εἰδήσεων τῆς εφημερίδας μας ὅτι οἱ Τούρκοι Εκπαιδευτικοὶ θα ἐκδώσουν ἓνα περιοδικὸ με τὸ ὄνομα *Εκπαίδευση*.⁴⁶

⁴¹Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ», 18 Ιανουαρίου 1936.

Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΕΚ ΛΑΡΝΑΚΟΣ», 8 Ιουλίου 1939.

⁴²Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ο ΑΝΤΙΦΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ», 15 Οκτωβρίου 1936.

⁴³Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ 10 ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΛΙΡΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΙΝ ΣΑΝΑΤΟΡΙΟΥ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 3 Δεκεμβρίου 1936.

⁴⁴Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΔΙΑ ΤΟΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΝ», 19 Φεβρουαρίου 1938.

⁴⁵Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΤΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΕΓΚΑΙΝΙΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ», 15 Απριλίου 1939.

⁴⁶[...] Bundan bir müddet evvel Türk Öğretmenlerinin Eğitim ismi altında bir mecmua çıkaracaklarını gazeteminin haberler sütununa dercetmiştik.

Εφημερίδα *HÜR SÖZ*, «EĞİTİM yeni bir dergi», 5 Eylül 1946.

[...] Τήν π. Τρίτην προσεγειώθη εις Λευκωσίαν αεροπλάνον τύπου «Ντακότα» τό ὅποιον ἀνήκει εις τήν Κυπριακὴν Ἑταιρ. Ἀεροπλάνων, καὶ μετ' ὅποιον ἐγκαινιάζεται ἡ αεροπορικὴ γραμμὴ Κύπρου -Λονδίνου τῆς ἐν λόγῳ Ἑταιρίας.⁴⁷

[...]Τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἴδρυμα τῶν ἀδελφῶν Μελκονιάδων εἶναι ἴσως ὁ μεγαλύτερος καὶ σπουδαιότερος φιλανθρωπικὸς καὶ μορφωτικὸς ὀργανισμὸς τοῦ ἐν διασπορᾷ Ἀρμενικοῦ Ἔθνους.[...] Φέτος ἡ σχολὴ ἔχει 150 μαθητὲς καὶ μαθήτριες. Οἱ 60 εἶναι Κύπριοι [...]⁴⁸

[...] Κατὰ τὴν περασμένην Κυριακὴν ἔγιναν μετὰ πᾶσαν μεγαλοπρέπειαν τὰ ἐγκαίνια τῆς Βιβλιοθήκης, τὴν ὅποιαν ἤγειρε χάριν τῶν μαθητῶν τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου ἡ φιλομουσία ἐγκρίτου πολίτου τῆς Λευκωσίας τοῦ κ. Δημ. Σεβέρη[...]⁴⁹

[...] Βιβλία καὶ περιοδικὰ χρειάζονται διὰ τοὺς ἀσθενεῖς τοῦ Σανατορίου Κηπερουντας καὶ παρακαλεῖ τὸ Κοινὸν νὰ ἀποστέλλῃ ὅσα διαθέσιμα ἔχει εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Διοικητοῦ Λεμεσοῦ[...]⁵⁰

III. Οι Κύπριες στην αποικιακή νεωτερικότητα

III.I. Ἑνώσεως των Ελληνίδων & Πνευματικὴ Ἀδελφότης των Ελληνίδων

[...] δύο ἀξιολόγων Σωματείων του, τῆς «Ἑνώσεως τῶν Ἑλληνίδων» καὶ τῆς «Πνευματικῆς Ἀδελφότητος τῶν Ἑλληνίδων». Τὸ πρῶτον, τὸ καὶ πρεσβύτερον, ἀπεφάσισεν ἐπ' ἐσχάτων τὴν ἱδρυσιν Ἑργαστηρίου Ἀπόρων Γυναικῶν, [...] Μετὰ ταῦτα δὲ ἡ Πρόεδρος τῆς «Πνευματικῆς Ἀδελφότητος» Δις Περσεφόνη Παπαδοπούλου διὰ γλαφυρᾶς ὁμιλίας, μεστῆς ἀδρῶν νοημάτων, ἀνέπτυξε τὸν σκοπὸν τοῦ σωματείου, ὅστις εἶναι, ὡς εἶπεν, «ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ιδεωδῶν τῆς Κυπρίας καθόλου, ἡ ἐνίσχυσις εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας, ἡ γνωριμία καὶ σύνθεσις τῶν γυναικῶν ὅλων τῶν τάξεων, ἡ ὑποστήριξις τῆς ἐργαζομένης γυναικὸς, ἡ μορφωτικὴ, ἐκπολιτιστικὴ καὶ ἐθνικὴ καθόλου δρᾶσις».⁵¹

[...] Ἡ εὐγενεστάτη Λαΐδη Στόρς ἀκούσασα περὶ τῆς κοινωφελεστάτης δράσεως τοῦ παρ' ἡμῖν λαμπροῦ Σωματείου «Ἑνωσις» τῶν Ἑλληνίδων τῆς πρωτευούσης προσεκάλεσε κατὰ τὴν Παρασκευὴν τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος εἰς ἰδιαιτέραν ἐν τῷ Κυβερνεῖῳ συνέντευξιν τὴν Πρόεδρον τοῦ Σωματείου ἐρίτιμον Καν. Δ. Σεβέρη καὶ ἐζήτησε νὰ μάθῃ λεπτομερῶς τὰ περὶ τῆς δράσεως τοῦ Σωματείου.⁵²

⁴⁷Εφημερίδα *ΧΡΟΝΟΣ*, «Ἡ ΚΥΠΡΙΑΚΗ Ἑταιρία Ἀεροπλάνων», 13 Δεκεμβρίου 1947.

⁴⁸Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΠΟ ΜΙΑΝ ΕΠΙΣΚΕΨΙΝ ΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΛΚΟΝΙΑΝ», 6 Ιανουαρίου 1949.

⁴⁹Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ἑγκαίνια Σεβερείου Βιβλιοθήκης», 17 Μαρτίου 1949.

⁵⁰Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΒΙΒΛΙΑ ΔΙΑ ΤΟ ΣΑΝΑΤΟΡΙΟΝ ΚΗΠΕΡΟΥΝΤΑΣ», 24 Ιουνίου 1950.

⁵¹Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΑΙ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ», 13 Φεβρουαρίου 1926.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ἡ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ», 25 Φεβρουαρίου 1926.

⁵²Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΤΗΣ ΛΑΙΔΗΣ ΣΤΟΡΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ ΤΗΣ "ΕΝΩΣΕΩΣ" ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ», 2 Απριλίου 1927.

[...]Εὐλαβεῖ προσκλήσει τοῦ Σωματείου τῶν Ἑλληνίδων Κυριῶν «Ἐνωσις» τὸ ἐτήσιον τελοῦντος μνημόσυνον τῇ Κυριακῇ (10 Μαρτ.) ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγ. Ἀντωνίου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῆς ἀοιδίμου Ἰφιγενείας Χ. Μαραθεύτου, ἰδρυτρίας τοῦ ἐργαστηρίου ἀπόρων[...]⁵³

III. II. Από την αθλήτρια Δομνίτσα Λανίτου, στην τραπεζικό υπάλληλο Ελένη Κύρου και τη νοσοκόμα Ελένη Χειμωνίδου

[...] Ἀπὸ τὴν ἵδρυση τοῦ τὸ ΚΚΚ, στὰ 1926, φάνηκε πῶς ἔδωσε σημασία στὴ γυναῖκα κ' ἔτσι ἀνάμεσα στοὺς λιγοστοὺς ἀντιπρόσωπους ποὺ πῆραν μέρος στὸ πρῶτο συνέδριο τοῦ ΚΚΚ ἦταν καὶ μιὰ γυναῖκα.⁵⁴

[...] Μεθαύριον εἰς τὴν Πάφον τὰ σκαλιὰ τῆς ἀγχόνης θὰ τὰ περάσῃ διὰ πρώτην φορὰν ἐν Κύπρῳ μιὰ γυναῖκα. Εἰς τὴν Λευκωσίαν ὑπάρχει Πνευματικὴ Ἀδελφότης Κυριῶν. Εἰς τὴν πόλιν μας Λύκειον Ἑλληνίδων. Ἡ πρώτη ἔφορος Δημ. Βιβλιοθήκης ἐν Κύπρῳ εἶναι ἡ δ. Λανίτου. Εἰς τὴν Λάρνακα, Ἀμμόχωστον, Κερήνειαν, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν ἐπίσημοι γυναικεῖαι ὁργανώσεις ὅλοι οἱ χοροὶ, αἱ ἐορταὶ καὶ αἱ πανηγύρεις εἶναι τὰ θαύματα τῆς γυναικείας δραστηριότητος. Περιπλέον ἔχομεν καὶ μιὰν βαρυσήμαντον δῆλωσιν τοῦ μεγαλειτέρου ἐμπορικοῦ Οἴκου τῆς Νήσου μας τῶν κ.κ. Ν. Π. Λανίτη καὶ Σίας ὅτι τὰ κορίτσια ὑπάλληλοι εἶναι οἱ καλύτεροι ὑπάλληλοι. Ὅποιος θρίαμβος πράγματι τοῦ Κυπριακοῦ φεμινισμοῦ!

[...]Ο Κυπριακὸς φεμινισμὸς κοσμεῖ ἤδη τὰς σελίδας τοῦ μὲ τὸ ὄνομα τῆς μεγαλομάρτυρος Μυροφόρας Κωνσταντῇ ἐκ Πάφου, ἡ ὁποία τὴν Τρίτην θὰ ἀνέλθῃ τὸ ἱκρίωμα, χωρὶς νὰ ὑποστῇ τὸ ἐλάχιστον.

Ἡ πλευρὰ τῆς ἀγχόνης, ἡ καὶ ἡ σπουδαιότερα, κατεκτήθη ἤδη ἀπὸ τὸ ὥραϊον μας φῶλον. Αἱ ὑπόλοιποι πλευραὶ - ἐπουσιώδεις λεπτομέρειαι - κατακτῶνται ἤδη σιγὰ σιγὰ. Ἦρχισαμεν ἀπὸ τὸ ὑπαλληλικὸν ζήτημα καὶ ἀφοῦ ἐκοσμήσαμεν τας Τραπεζὰς καὶ τὰ γραφεῖα μας μὲ ξουρισμένα γυναικεῖα κεφαλάκια ἐφθάσαμεν εἰς δῆλωσιν τοῦ κ. Λανίτη. Ἀπὸ τὴν ομάδα τῶν Ἑλληνίδων ἐφθάσαμε εἰς τὸ Λύκειον. Δὲν ἔμενε παρὰ ἡ πλευρὰ τῆς πολιτικῆς....⁵⁵

[...] Μετὰ μεγάλης ἐπισημότητος καὶ ἐν μέσῳ συρροῆς χιλιάδων πολιτῶν ἐγένοντο τὴν Τετάρτην τὰ ἐπίσημα Ἐγκαίνια τοῦ νέου θαυμασίου Γυμναστηρίου τῆς Λάρνακος, ψαλέντος ἀγιασμοῦ ὑπὸ τῆς Α. Π. τοῦ Κλήρου τῆς Πόλεως καὶ παρισταμένων ἐν σώματι τῶν ἐξ Ἀθηνῶν Προσκυνητῶν τοῦ Παναγίου Τάφου.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς Ἐκκλησ. τελετῆς ὠμίλησαν ἐκ περιτροπῆς ὁ Πρόεδρος τοῦ Γ.Σ.Ζ. κ. Κλεόβουλος Μεσολογγίτης, ὁ Μητροπολίτης Κιτίου καὶ ὁ Δήμαρχος, μεθ' ὃ ἐγένετο μεγαλοπρεπῆς ἡ παρέλασις τῶν Ἀθλητῶν μετὰ τῶν Σημαιῶν τῶν οἰκείων Συλλόγων ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα τοῦ κόσμου, καὶ ὁ χαιρετισμὸς τῆς Ἐθνικῆς Σημαίας ὑπὸ τὰ θούρια τῆς Μουσικῆς καὶ τοὺς κρότους τῶν ὀλμοβολῶν.

⁵³Περιοδικό *Ἀπόστολος Βαρνάβας*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 14 Μαρτίου 1929, σελ. 181.

⁵⁴Περιοδικό *ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ*, «ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ», Μάρτης 1952, σελ. 58.

⁵⁵Εφημερίδα *ΧΡΟΝΟΣ*, «ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ», 9 Ιουλίου 1927.

Ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἐγένοντο Σουηδικαὶ ἐπιδείξεις ἐκ μέρους τῶν μαθητριῶν τοῦ Παρθεναγωγείου Λεμεσοῦ, ἐχορεύθησαν Κυπριακοὶ Χοροὶ μὲ ἐπιχωρίους παλαιὰς ἀμφιέσεις ὑπὸ μαθητριῶν τῆς παρ' ἡμῖν Ἰδιωτ. Σχολῆς, καὶ διεξήχθη ἀγὼν ταχύτητος μεταξὺ νεανίδων, ἀνακηρυχθείσης ὡς πρώτης νικητρίας ἐπὶ ἀγωνίσματος τοῦ στίβου τῆς μικρᾶς Δδος Δομνίτσας Ν. Λανίτου (Γ.Σ.Ο), ἡ ὁποία ἐξελίσσεται εἰς θαυμάσιον διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ φύλον τῆς δρομέα.⁵⁶

[...] Ἐν τέλει προϋτάθησαν καὶ ἀνεκηρύχθησαν ἄνευ ἐκλογῆς μέλη τῆς νέας ἐπιτροπείας τοῦ Π. Δ. Συνδέσμου ἡ δεσπ. Ἑλένη Χρήστου καὶ οἱ κ. κ. Γεώρ. Καργώτης, Χρυσόστομος Λουκαΐδης, Χρ. Κάνθος, Σωκρ. Γεωργιάδης, Ἀρτ. Ἀστραῖος καὶ Σόλων Μιχαηλίδης.⁵⁷

[...] Ἐπανελθοῦσα ἐκ Βιέννης ἡ γνωριμωτάτη Νοσοκόμος δ/νὶς Ἑλένη Χειμωνίδου, ὅπου ἐπὶ τετράμηνον παρέμεινε καὶ ἐξησκήθη εἰς εἰδικὰ νοσοκομεῖα, καθιστᾷ γνωστὸν, ὅτι οἱ ἔχοντες ἀνάγκην τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς δέον νὰ ἀπευθύνονται εἰς τὴν ἰδίαν, ὁδὸς Αλεξάνδρου Κομνηνοῦ, ἐν Λευκωσίᾳ.⁵⁸

[...] Ἀποφασισθείσης κατ' ἀρχὴν ἰδρύσεως Γυναικείου Τμήματος τοῦ Γ.Σ.Ζ., προσκαλοῦνται αἱ κατὰ τὴν συνέλευσιν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς παραστάσαι Δεσποινίδες, ὡς καὶ αἱ εἰς αὐτὴν κληθεῖσαι, ὅπως προσέλθωσιν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Λέσχῃ αὔριον Κυριακὴν, ὥραν 10ην π.μ. καὶ προβῶσιν εἰς ἐγγραφὴν τῶν.⁵⁹

[...] Διὰ τοῦ νόμου τούτου καταργεῖται ἡ διάταξις κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπηγορεύετο εἰς τὰς γυναῖκες νὰ ἐργάζωνται ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς ἐργασίας μεταφορῶν ἐπιβατῶν ἢ ἐμπορευμάτων δι' οἰουδήποτε μεταφορικοῦ μέσου.⁶⁰

[...] Ἡ Ελένη Κύρου προσλαμβάνεται στὴν Τράπεζα Κύπρου στὶς 15 Ἰουνίου 1936. Εἶναι ἡ πρώτη γυναίκα υπάλληλος τῆς Τράπεζας.⁶¹

[...] Ἡ Δεσποινὶς Ἑλένη Χρήστου ὑπηρετήσασα ταυτοχρόνως ἐπὶ 35 ἔτη τὴν τε τὴν Κατωτέρα καὶ τὴν Μέσην Παιδείαν τῆς Κύπρου μὲ θερμὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν καὶ μὲ σταθερὰν τὴν ἐμμονὴν εἰς τὰς οἰκογενειακὰς ἀρετὰς[...]⁶²

[...] Μὲ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης καὶ σεβασμοῦ θὰ ὑποδεχθοῦν ἡ Λάπηθος, ὁ Καραβᾶς καὶ αἱ γύρω περιοχαὶ ἀφικνουμένην εἰς τὴν γενέτειραν τὴν μεγάλην εὐεργέτιδα τοῦ Γυμνασίου τῶν, ἐρίτιμον κ. Ρεβέκκαν Πολυμέρου, τὸ γένος Τσαγγαρίδου.⁶³

⁵⁶Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΟΙ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΙ ΕΝ ΛΑΡΝΑΚΙ», 20 Ἀπριλίου 1928.

⁵⁷Περιοδικό *Ἀπόστολος Βαρνάβας*, «ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ΚΥΠΡΟΥ», 15 Αυγούστου 1929, σελ. 523.

⁵⁸Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΛΕΝΗ ΧΕΙΜΩΝΙΔΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΟΣ», 30 Νοεμβρίου 1929.

⁵⁹Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Γ.Σ.Ζ.», 8 Νοεμβρίου 1930.

⁶⁰Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ο Τροποποιητικὸς τοῦ περὶ γυναικείας ἐργασίας Νόμου», 17 Ἰουνίου 1932.

⁶¹Ναδὶνα Παφίτου, *Τράπεζα Κύπρου: Χρονολόγιο 1899-2009*, Ἱστορικό Ἀρχεῖο Τράπεζας Κύπρου, 2010, σελ. 38.

⁶²Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΑΙ ΤΕΛΕΤΑΙ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 4 Ἰουλίου 1936.

⁶³Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΛΑΠΗΘΟΥ ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΥΤΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΙΣ ΚΥΡΙΑ ΡΕΒΕΚΚΑ ΠΟΛΥΜΕΡΟΥ», 30 Μαρτίου 1952.

III. III. Η εκπαίδευση των μαθητριών

[...] Τα ιδιαίτερα μαθήματα ήταν και για την αδελφή μου -ούτε η αδελφή μου πήγε στο δημοτικό σχολείο- πήγε και εκείνη στην τελευταία τάξη για να περάσει στο γυμνάσιο και ήταν η πρώτη κοπέλα, που πήγε σε γυμνάσιο Αρρένων.

Δεν πήγε παρθεναγωγείο, γιατί τα διπλώματα του παρθεναγωγείου δεν τα δεχόντουσαν στην Αγγλία. Έπρεπε να είχες απολυτήριο του Παγκυπρίου Γυμνασίου [...]⁶⁴

[...] Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και στις δυο πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, βρίσκουμε τη Λάπηθο με δυο σχολεία για αγόρια : ένα σε αίθουσες της Αγίας Παρασκευής και άλλο ένα στο «Κάστρο», στην κορφή του τεράστιου γκρεμού, στο μέσο της κωμόπολης, κοντά στο Δημαρχείο. Για τα κορίτσια λειτουργούσε σχολείο σε αίθουσες της εκκλησίας του Αποστόλου Λουκά με μικρότερο αριθμό, γιατί τότε οι γονείς δεν έστελναν εύκολα τα κορίτσια τους στα σχολεία.

Στα χρόνια εκείνα πολλά παιδιά δεν τέλειωναν την έκτη τάξη του δημοτικού σχολείου. Οι γονείς τους τα έβγαζαν από το σχολείο, για να τους βοηθήσουν στις δουλειές τους ή να τα βάλουν σε κάποιο τεχνίτη για την εκμάθηση κάποιας από τις πολλές τέχνες που ανθούσαν πολύ στη Λάπηθο.

Στη δεκαετία του 1920 χτίστηκε στον αυλόγυρο της εκκλησίας της Αγίας Αναστασίας, στον ψηλό βράχιο γκρεμό σχολικό κτίριο για τα κορίτσια το «Παρθεναγωγείο Λαπήθου».⁶⁵

[...][...] 1895’ de Kıbrısta ilk Maarif Kanunu yapıldı, Adanın muhtelif yerlerinde maarif komisyonları teşkil olundu ve kasabalarda kız da Kurandan başka Türkçe, Gramer, Hesab ve Coğrafya gibi dersler okumak fırsatı verildi. [...] Türk kız mektebinin sayısı seneden seneye artarak 1933’ de (61) i buldu. [...] 1901’ de kızlar için ilk orta okul kuruldu.

[...] Το 1895 δημιουργήθηκε ο πρώτος νόμος για την εκπαίδευση στην Κύπρο. Ιδρύθηκαν επιτροπές εκπαίδευσης σε διάφορα μέρη του νησιού και δόθηκε στα κορίτσια η ευκαιρία να μελετήσουν εκτός από το Κοράνι το μάθημα των Τουρκικών, της Γραμματικής, των Μαθηματικών και της Γεωγραφίας. [...] ο αριθμός των σχολείων θηλέων αυξανόταν από έτος σε έτος. Το 1933 λειτουργούσαν 61 σχολεία. [...] το 1901 ιδρύθηκε το πρώτο γυμνάσιο για κορίτσια.⁶⁶

⁶⁴Niyazi Kızılyürek, *Γλαύκος Κληρίδης : Η πορεία μιας χώρας*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2006, σελ. 20.

⁶⁵Γρηγόρης Κ. Ορφανίδης, *Η πολυτάραχη ζωή μου : μνήμες και στιγμιότυπα*, Ηλίας Επιφανίου, Λευκωσία, 2014, σελ. 66.

⁶⁶Εφημερίδα Ses, «Kız Kültürü», 24 Ağustos 1935. Βλ. Ahmet An, *Kıbrıslı Türklerin siyasi tarihi (1930-1960):Basının aynasında Kıbrıslı Türklerin unutturulan siyasi geçmişi ve liderlik kavgası*, Ozyay Matbaacılık, Lefkoşa, 2006, σσ. 81-82.

GYMNASION ΘΗΛΕΩΝ

[...] Πολὺ ὀρθὴ ἡ ἀπόφασις τῆς Σχολικῆς ἐφορείας περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ἀνωτέρας κορασιακῆς μορφώσεως τοῦ ἀνωτέρου μας ἐκπαιδευτηρίου θηλέων.⁶⁷

[...] Αἱ ὁμόφωνοι εἰσηγήσεις τῶν ἐπαρχιακῶν τῆς Κύπρου Συμβουλίων περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν ἐπανειλημμένως ἐκδηλωθεῖσαν διὰ ψηφισμάτων τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ διὰ νομοθετήματος ἐπιθυμίαν τοῦ τόπου, ὅπως ἡ ἐκπαίδευσις καταστή καὶ εἰς τὴν νῆσον μας ὑποχρεωτικὴ. Περὶ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως θεωροῦμεν, περιττὸν νὰ κάμωμεν οἰονδήποτε λόγον μὴ ἐφαρμογῆς τοῦ σχετικοῦ νομοθετήματος ἢ ἐξάπλωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ εἰδικῶς τῆς κορασιακῆς παρεκωλύθη εἰς μεγάλον βαθμὸν.⁶⁸

[...]Ülviye Mithat, a journalist and the wife of Mustafa Mithat, a history teacher and interpreter of the governor, suggested the upgrading of the level of education to the Girls Lycée in her several articles published in Söz newspaper in 1930s.

Ἡ Ülviye Mithat, δημοσιογράφος καὶ σύζυγος τοῦ Mustafa Mithat, καθηγήτῃ ιστορίας καὶ διερμηνέα τοῦ κυβερνήτη, πρότεινε τὴν αναβάθμιση τοῦ επιπέδου ἐκπαίδευσης στὸ Λύκειο Κοριτσιῶν σὲ διάφορα ἀρθρα τῆς ποὺ δημοσιεύθηκαν στὴν εφημερίδα Söz τῆ δεκαετίας τοῦ 1930.⁶⁹

III. IV. Ἡ αρθρογραφία τοῦ δικηγόρου ἀπὸ τὴν Πάφο Ahmet Said καὶ οἱ ἀρχές τοῦ Κεμαλισμοῦ

[...] Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι πολλοὶ αἰῶνες παρῆλθον καὶ δὲν κατορθώσαμεν ν' ἀντιληφθῶμεν ὅτι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἔχουν ἴσα δικαιώματα. [...] Ἐν πάσει ὁμῶς περιπτώσει φρονῶ, ὅτι ἐκεῖνοι οἵτινες κυριαρχοῦνται ἔτι ὑπὸ τῶν παλαιῶν κακῶν ἔξεων εἰς παρελθούσης ἀπαιδεύτου ἐποχῆς ἀμφιβάλλουν περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν ἄνω ἐκτεθέντων.⁷⁰

[...] Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Σουλτανάτου καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς δικτατορίας τοῦ Κεμάλ ἡ γυναῖκα ἤρχισε νὰ ἐξυπνῶνεται σημαντικῶς. Κορίτσια τὰ ὅποια ἔζων εἰς τὰ χαρέμια διδάσκονται τώρα διὰ νὰ καταλάβουν θέσεις εἰς τὸ ἐμπορικὸν ναυτικόν.⁷¹

⁶⁷Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΘΗΛΕΩΝ», 29 Ιουνίου 1935.

⁶⁸Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ἡ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ», 26 Μαΐου 1938.

Κλεόβουλος Μυριανθόπουλος, *Ἡ παιδεία ἐν Κύπρῳ ἐπὶ ἀγγλοκρατίας 1878-1946*, Λεμεσός, 1946, σελ. 43.

⁶⁹Netice Yıldız, «A Mark of Modernity : The Role of Turkish Cypriot Women in the Evolution of Modern Art», *Kadın / Woman 2000 Kadın Araştırmaları Dergisi - Journal for Woman Studies*, Aralık /December 2003, Cilt / Volume IV, Sayı / Issue 2, σελ. 15.

⁷⁰Εφημερίδα *Πάφος*, «ΙΣΟΤΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ», 27 Δεκεμβρίου 1923.

⁷¹Εφημερίδα *Πάφος*, «Ἡ γυναῖκα εἰς τὴν Τουρκίαν», 6 Ιανουαρίου 1933.

III. V. Οι Κύριες στον εθνικό αγώνα

[...] Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Συνδέσμου Κυριῶν ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ χορευτικὴν ἀπογευματινὴν τὴν 6ην Ἰανουαρίου ἡμέραν τῶν Φώτων. Τὸ ἥμισυ τῶν εἰσπράξεων θὰ διατεθῇ ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ ἀγῶνος καὶ τὸ ἄλλο ἥμισυ ὑπὲρ τοῦ ταμείου τῶν πτωχῶν τοῦ Συνδέσμου.⁷²

IV : Ronald Storrs**IV.I. Οι πρωτοβουλίες του Ronald Storrs**

[...] Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Σερ Ronald Storrs δὲν ἦλθεν ἀκόμη. [...] ὁ νέος Κυβερνήτης εἶναι κάτοχος τῆς ἐλληνικῆς κλασσικῆς παιδείας, θαυμαστῆς τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν, φίλος τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων.⁷³

[...] Several of his initiatives were beneficial and they included the founding of a Public Library, a Music School, a Chess Club, the Schools for the Blind and the Cyprus Chamber of Commerce. He also sponsored the first Government social welfare activities; initiated a campaign against venereal diseases; sent the first cypriots to study on scholarship in England; succeeded in raising the capital of the Agricultural Bank of Cyprus; supported the extension of rural co-operation; and financed with a loan the extension of Famagusta harbour and the tarmacking of the island's main roads. [...] Admittedly, in Orientations written in 1936 Storrs made no attempt to discount the enosis movement and went so far as to declare "the Cypriot is Greek-speaking, Greek-thinking, Greek-feeling, Greek".⁷⁴

IV. II. Η κατάργηση της δεκάτης & Η δυσφορία των οίνοπαραγωγών για τη νέα φορολογία

[...] Τὴν χαρμόσυνον εἶδησιν τῆς καταργήσεως τῆς Δεκάτης τοῦ ἐπαχθεστάτου αὐτοῦ Κυπριακοῦ φόρου, τὴν ἐχαιρετήσαμεν ὅλοι μας ὡς τὴν ὡραίαν ἀπαρχὴν τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ πονεμένου γεωργοῦ, [...] μὲ κλειστά τὰ μάτια ἐψήφισαν τὴν νέαν καὶ ἀδικωτάτην φορολογίαν, τὴν φορολογίαν αὐτὴν ἥτις καταστρέφει τὴν Κυπριακὴν οἰνοπαραγωγὴν. Ἐλυτρώθη μία τάξις, καὶ ὑπεδουλώθη ἄλλη.⁷⁵

⁷²Εφημερίδα ΧΡΟΝΟΣ, «ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΚΥΡΙΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ», 1 Ἰανουαρίου 1942.

⁷³Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΣΤΗΒΕΝΣΟΝ», 6 Νοεμβρίου 1926.

⁷⁴George S. Georgiallides, *Cyprus, British imperialism and a governor of Sir Ronald Storrs*, Leventis Municipal Museum, Nicosia, 1988, σσ. 24-25.

⁷⁵Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΔΕΚΑΤΗΣ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΜΥΛΟΠΕΤΡΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ», 25 Φεβρουαρίου 1926.

IV. III. Η κατάργηση του υποτελικού φόρου

[...] Η μυλόπετρα του Υποτελικού Φόρου ήτις ἐπὶ ἐξήκοντα καὶ πλέον ἔτη ἐβάρυνε τόσον σκληρῶς καὶ τόσον ἀδίκως τὸν ὄμιον τοῦ πτωχοῦ Κυπρίου ἐπέπρωτο τέλος κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἡμέραν τῆς 31ης Αὐγούστου 1927 νὰ ὑποστῇ καὶ τὸ τελευταῖο σπρώξιμο καὶ νὰ κυλίσῃ εἰς τὴν ἄβυσσον πρὸς τιμὴν ἀφ' ἐνὸς τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἔθνους καὶ ἀνακούφισιν ἀφ' ἐτέρου τοῦ ὑποδοῦλου Κυπρίου.⁷⁶

V. Η πρεσβεία της Ελλάδας και της Τουρκίας

[...] Η πολιτική της τουρκικής κυβέρνησης τροχοδρομήθηκε αποφασιστικά από τον ενεργητικό ρόλο που διαδραμάτισε ο νέος πρόξενος της χώρας στην Κύπρο Asaf Bey, ο οποίος κατέφθασε στο νησί στις 25 Ιουνίου 1925 και έγινε δεκτός με ένθερμες εκδηλώσεις από τους Τουρκοκυπρίους.⁷⁷

[...] Lozan Andlaşması gereği adadan Türkiye'ye göçecek olanlara yardım etmek amacıyla, 1925 yılında, Türkiye Cumhuriyeti Larnaka' da bir konsolosluk açarak, A. Asaf'ı konsolos olarak, adaya gönderir. Şu anda bilemedigimiz bir sebepten, konsolosluk, 1927 yılı ortalarında kapatılıp, bir yıl sonra 1928' de tekrar açılır. Adadan ayrıldığı 1930 yılına kadar, konsolos Asaf Güvenir, ada Türkleri arasında milliyetçi fikirlerin etkinlik kazanması doğrultusunda çalışır. [...] 17 Kasım 1930'da Asaf Bey görevden alınıp geri çağrılır ve yerine Celal Bey gönderilir.

[...] Με στόχο να βοηθήσει εκείνους οι οποίοι θα μετανάστευαν από το νησί στην Τουρκία, σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λωζάνης, η Τουρκία, το 1925, άνοιξε ένα προξενείο στη Λάρνακα, έστειλε στο νησί τον πρόξενο Α. Asaf. Για κάποιο λόγο τον οποίο δε γνωρίζουμε αυτή τη στιγμή, το προξενείο έκλεισε στα μέσα του 1927 και άνοιξε ξανά ένα χρόνο αργότερα το 1928. Μέχρι το 1930, όταν αποχώρησε από το νησί, ο πρόξενος Asaf Güvenir εργάστηκε για να διαδώσει τις εθνικιστικές ιδέες μεταξύ των Τούρκων του νησιού. [...] Στις 17 Νοεμβρίου 1930, ο Asaf Bey ανακλήθηκε και στάλθηκε ο Celal Bey.⁷⁸

[...] Στα τέλη της δεκαετίας όταν το τουρκικό προξενείο στην Κύπρο θα αρνηθεί την παραλαβή άλλων αιτήσεων για χορήγηση θεωρήσεων εισόδου, φοβούμενο ότι κάτι τέτοιο θα συνέβαλλε στη ριζική έξοδο των Τουρκοκυπρίων από το νησί.⁷⁹

⁷⁶Εφημερίδα ΧΡΟΝΟΣ, «Ο ΥΠΟΤΕΛΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ ΚΑΤΗΡΓΗΘΗ», 3 Αυγούστου 1927.

⁷⁷Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013, σελ. 121.

⁷⁸Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türklerin tarihi*, 3. Kitap, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1995, σσ. 88, 90.

Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 21 Μαΐου 1927.

⁷⁹Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013, σελ. 129,.

[...]Even now it was possible, with patience and sympathy, to carry on so long as the three Turkish Moslem members could be trusted to vote with the Government. Unfortunately the Turkish consul, Assaf Bey, a strong Nationalist and Kemalist, had succeeded in creating a small but active element of opposition to the loyal Turkish majority.⁸⁰

[...] Από της παρελθούσης Κυριακής άφίκετο εις την Κύπρον ως Πρόξενος της Ελλάδος ο Κύπριος την καταγωγήν έντ. Κος Άλέξανδρος Αδώνιδος Κύρου, υιός του μακαρίτου Διευθυντού της «Εστίας» Αδώνιδος Κύρου, όστις ύπήρξε γέννημα και θρέμμα της Κυπριακής Πρωτευούσης. [...] Τό γεγονός του διορισμού ως Έλληνος Προξένου ένός διακεκριμένου Κυπρίου τó έκλαμβάνομεν ως άριστον οίωνόν διά τούς Έθνικούς μας πόθους και εύχόμεθα από καρδίας εις τόν έντιμον κ. Άλέξανδρον Α. Κύρου πολύ ταχέως από Πρόξενος νά διορισθῇ ó πρώτος Έλλην Γενικός Διοικητής της Έλληνικωτάτης μας Νήσου.⁸¹

[...] Έδημοσιεύθη έν Αγγλία έκθεσις της Α.Ε. του Κυβερνήτου Κύπρου Sir Ronald Storrs [...] άναφέρει, ότι «ή σταθερώς όρθή στάσις της Έλληνικής Κυβερνήσεως έναντι τών ένωτικών διαδηλώσεων είχεν επί μῆναις έκτεθῇ σοβαρώς ύπό του Έλληνος Προξένου, νεανίου κυπριακής καταγωγῆς, [...]».⁸²

[...] Ο κ. Α. Κύρου λόγω του νεανικοῦ του ένθουσιασμοῦ είχε γίνει πολύ πρό τών ταραχών ύποπτος εις τούς Κυβερνητικούς κύκλους. Τρίς ό Στόρς είχε ζητήσει την άνάκλησίν του, διότι δέν υπέφερε νά τόν βλέπῃ ένθαρρύνοντα την έλληνικήν ιδέαν. Σ' ένα τεκτονικόν χορόν εις τόν όποιον μετέσχον και Άγγλοι, όταν εισήλθεν ό Κύρου όλος ό κόσμος εστάθη όρθιος και έψαλε τόν έλληνικόν ύμνον. Άμα τó ήκουσεν ό Στόρς έγραψεν εις τó ύπουργεῖον τών Άποικιών παρακαλών, όπως άνακληθῇ ό Πρόξενος τών Έλλήνων διότι έπαυσε νά είναι persona grata. [...] Κατόπιν προέβη και εις δεύτερον διάβημα ύποδεικνύων ότι δέν είναι όρθόν ν' αντιπροσωπεύῃ την Ελλάδα εις την Κύπρον πρόσωπο Κυπριακής καταγωγῆς και ό τι κάθε παρερχομένη ήμέρα ένθαρρύνει την αντιβρετανικήν προπαγάνδαν.

Κατόπιν του δευτέρου διαβήματος ή Έλληνική Κυβέρνησις ύπεσχέθη ότι θά τόν άνακαλέσῃ. Κατά τó θέρος του 1931 ό Στόρς συνηντήθη μέ τόν Βενιζέλον εις την Έλληνικήν πρεσβείαν του Λονδίνου και του διετύπωσε παράπονα έναντίον του Κύρου.

[...] Ο ίδιος ό κ. Άλέξ. Κύρου φεύγων έσπευσμένως έκ Λευκοσίας κατά την 23.10.31 προέβη εις τās άκολουθους δηλώσεις :

«Καίτοι δέν έχω καμμίαν εισέτι έντολήν παρά της Κυβερνήσεως μου είμαι όμως βέβαιος ότι τó διάβημά μου θά ένεκρίνεται ύπ' αὐτῆς παρακαλῶ, όπως διαβιβασθῇ πρὸς την Α.Μ. τόν Αρχιεπίσκοπον ή θερμή έκκλησις μου, όπως έξασκήσῃ όλην την επιρροήν του πρὸς μη επανάληψιν έκτροπών σκηνών και πρὸς τήρησιν της όμαλης καταστάσεως».⁸³

⁸⁰Ronald Storrs, *Orientalism*, Ivor Nicholson & Watson, London, 1937, σελ. 588.

⁸¹Εφημερίδα *ΑΝΑΤΟΛΗ*, «ΚΥΠΡΙΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΩΓΗΝ ΕΛΛΗΝ ΠΡΟΞΕΝΟΣ», 19 Ιουλίου 1930.

⁸²Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΠΙ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Α.Ε. ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ», 23 Απριλίου 1932.

⁸³Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ 31 ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ», 27 Ιουνίου 1946.

VI. Η εξέγερση

[...] Γνωστόν τυγχάνει εἰς πάντας ὅτι ἡ Τοπικὴ Κυβέρνησις ἐσχάτως ἀπεφάσισε νὰ διοργανώσῃ πανηγύρεις πρὸς ἐορτασμόν τῆς πεντηκονταετηρίδος τῆς ἐν Κύπρῳ Ἀγγλικῆς Κατοχῆς, πρὸς τοῦτο δὲ καὶ σχετικὰ προγράμματα ἐκυκλοφόρησαν καὶ τὰ συναφῆ ἐνεργοῦνται διὰ τὸν ἐορτασμόν τοῦτο.

[...] Ἐναντι τῆς τοιαύτης ἀπὸ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἀποφάσεως θεωροῦμεν ἐπιτακτικὸν στοιχειώδους ἀξιοπρεπείας καθήκον, ὅπως διαδηλώσωμεν, ὅτι πλήρως συμφωνοῦμεν πρὸς τὴν σαφῶς καὶ πανηγυρικῶς ἐκφρασθεῖσαν ἤδη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ γνώμην περὶ ἀπολὸντου καὶ ὀλοκληρωτικῆς ἀποχῆς ἀπὸ τῶν οὕτως διοργανουμένων πανηγύρεων,[...] ⁸⁴

[...] Οἱ Ἕλληνες Βουλευταὶ Κύπρου, καταψηφίσαντες τὸν Προϋπολογισμόν τοῦ 1929, εἰς πρώτην ἀνάγνωσιν, ἀπεχώρησαν, κατὰ τὰς περαιτέρω ἐπ' αὐτοῦ συζητήσεις, τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου.

Οἱ λόγοι τῆς καταψηφίσεως καὶ τῆς ἀποχωρήσεως ἐκτίθενται τόσῳ εἰς τὰς ἀγορεύσεις αὐτῶν, ἰδίᾳ τῆς Α. Π. τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, ὁμιλήσαντος ἀνάλυτικῶς καὶ εὐστόχως, ὅσῳ καὶ εἰς τὸ ζῶηρόν διάγγελμα, τὸ ὁποῖον ἀπευθύνουσι πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν τῆς Νήσου. Εἶναι λόγοι σχετιζόμενοι πρὸς τὴν κρατοῦσαν παρὰ φύσιν πολιτειακὴν κατάστασιν, ὡς καὶ πρὸς τὴν διοικητικὴν αὐταρχικότητα καὶ τὴν οἰκονομικὴν σπατάλην τῆς Κυβερνήσεως. ⁸⁵

Μεταξὺ τοῦ Προσωρινοῦ Ἀποικιακοῦ Γραμματέως καὶ τοῦ Κου Στ. Γ. Σταυρινάκη, Μέλους τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου καὶ Μέλους τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου, ἀντηλλάγησαν αἱ κατωτέρω ἐπιστολαί :

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΠΟΙΚ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ,
8 Μαρτίου 1929.

Ἐμπιστευτική,
ΚΥΡΙΑ

[...] Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ πολιτικαὶ βλέψεις καὶ πόθοι, [...] εἶναι ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὴν πλήρη καὶ ἀδέσμευτον ἐπλήρωσιν τῶν καθηκόντων, μεθ' ὧν εἶναι ἐπιφορτισμένον ἓν Μέλος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου [...] θὰ λυθῇ κάλλιστα διὰ τῆς παραιτήσεώς σας ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης.[...]

⁸⁴Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «Πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν τῆς Κύπρου», 16 Μαρτίου 1928.

⁸⁵Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Ο ΛΑΟΣ ΑΝΑΜΕΝΕΙ ΣΟΒΑΡΑ ΔΙΑΒΗΜΑΤΑ», 8 Δεκεμβρίου 1928.

ENTIME KYPIE,

[...] Έχων υπό ὄψει τὴν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8/3/1929 ἐπιστολή σας, ἀπευθυνθεῖσαν εἰς ἐμὲ κατ' ἐντολήν τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος τοῦ Διαχειριζομένου τὴν Κυβέρνησιν Κύπρου, ὑποβάλλω τὴν παραίτησίν μου ὡς Μέλους τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου καὶ ταυτοχρόνως ἐκφράζω πρὸς τὴν αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὰς εὐχαριστίας μου διὰ τοὺς εὐγενεῖς λόγους, οὓς ἐν τῇ ρηθείσῃ ἐπιστολῇ ἐξέφρασεν ὑπὲρ ἐμοῦ ἐν σχέσει με τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων μου ὡς Μέλους τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου καὶ ἄλλων Ἐπιτροπειῶν διορισθεῖσων ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ἐν Συμβουλίῳ.

[...]ΣΤ. Γ. ΣΤΑΥΡΙΝΑΚΗΣ

[...] Κατὰ δὲ τὴν 15ην Μαρτίου, συγκληθέντος τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου πρὸς συζήτησιν τροποποιητικοῦ Νομοσχεδίου τοῦ περὶ συντάξεων Νόμου, μετὰ καταψηφίσιν τούτου ὑπὸ τῶν αἰρετῶν Μελῶν - 11 Ἑλληνικῶν, πλὴν τοῦ Κου Π. Κακογιάννη, καὶ δύο Ὀθωμανικῶν, - ὁ Προσωρινὸς Κυβερνήτης, σὺν ἄλλοις, παρετήρησε : «Δὲν δύναται ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐργασθῇ, διὰ τῆς καταψηφίσεως τῶν νομοθετικῶν μέτρων, ἢ ὅποια γίνεται ἀσχέτως πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ περιεχομένου των καὶ διὰ πολιτικὸς λόγους....»⁸⁶

Διαμαρτυρία πρὸς τὸν Προσωρινὸν Κυβερνήτη

[...] Τὰ Ἑλληνικὰ Μέλη τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου τῆς Νήσου, μετασχόντα τῆς συνεδριάσεως τοῦ Συμβουλίου κατὰ τὴν 15ην Μαρτίου, μετ' ἐκπλήξεως ἅμα καὶ δυσφορίας πολλῆς ἤκουσαν τοὺς λόγους, οὓς κατὰ τῶν Μελῶν τοῦ Συμβουλίου ἐξεστόμισεν ἡ Ἔδρα εἰποῦσα, ὅτι δὲν θὰ καλέσῃ τὸ Συμβούλιον παρὰ ἀφοῦ τὰ Μέλη μάθουν νὰ συμπεριφέρονται σύμφωνα μὲ τοὺς Κανονισμούς.⁸⁷

[...] Οἱ ἡμέτεροι Βουλευταὶ συνήλθον κατὰ τὸ παρελθὸν Σάββατον καὶ τὴν ἐπιοῦσαν Κυριακὴν εἰς διάσκεψιν ἐπὶ τῆς ἐν γένει πολιτικῆς καταστάσεως καὶ συγκεκριμένως ἐπὶ τῶν ἐξῆς θεμάτων :

1) Ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἢ δημιουργηθεῖσα ἐκ τῶν προσβλητικῶν δηλώσεων τοῦ Προσωρινοῦ Κυβερνήτου κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν τοῦ Νομοθετικοῦ 2) Τὸ ζήτημα τοῦ ἐξαναγκασμοῦ τοῦ Κου Σταυρινάκη εἰς παραίτησιν ἀπὸ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὸν δηλώσεων τοῦ Προσωρινοῦ Κυβερνήτου. 3) Τὸ ζήτημα τῆς γενικῆς πολιτικῆς κατευθύνσεως. 4) Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα.⁸⁸

[...] Τὸ ἐπὶ τῆς κυπριακῆς ὑποθέσεως ὑπόμνημα τῶν Ἑλλήνων Βουλευτῶν πρὸς τὴν Κεντρικὴν Κυβέρνησιν, συνταχθὲν ἤδη, ἀποστέλλεται προσεχῶς. Φαίνεται, ὅτι ἡ σκέψις, ὅπως διμελὲς Πρεσβεία μεταβῇ εἰς Λονδῖνον, πρὸς ἔκθεσιν καὶ ὑποστήριξιν διὰ ζώσης τῶν κυπριακῶν αἰτημάτων παρὰ τῇ Ἑργατικῇ Κυβερνήσει, πραγματοποιεῖται.⁸⁹

⁸⁶Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΡΙΣΙΣ», 23 Μαρτίου 1929.

⁸⁷Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 6 Ἀπριλίου 1929.

⁸⁸Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «Σύσκεψις τῶν Ἑλλήνων Βουλευτῶν», 6 Ἀπριλίου 1929.

⁸⁹Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 13 Ἰουλίου 1929.

[...] «Προς τον Έντιμον Υπουργόν Αποικιών
Ντάουνινγκ Στρητ, Λονδίνον.

Λευκωσία, 10 Σεπτεμβρίου, 1929.

[...]Προς τον Έντιμον Υπουργόν Αποικιών Ντάουνινγκ Στρητ, Λονδίνον.

Έντιμε Κύριε»,

Έχομεν την τιμήν να υποβάλωμεν εκ μέρους της Μωαμεθανικής κοινότητος αυτής της αποικίας την πλέον έντονον αντίδρασίν μας κατά των προβαλλομένων παραπόνων και των ούτω καλουμένων αιτημάτων, άτινα έχουν διατυπωθεί εις το έντυπον υπόμνημα υπό ημερ. 20 Ιουλίου 1929 και υπεβλήθησαν προς την εξοχότητά σας υπό των μη Μωαμεθανών εκλελεγμένων μελών του Νομοθετικού Σώματος και τα οποία ενέταξαν τούτο εις το στερεοτυπικόν πολιτικόν μοτίβον και πρόγραμμα ταραχών, ήτοι την ένωσιν της Κύπρου με την Ελλάδα, με ενδιαμέσον την αυτονομίαν.⁹⁰

[...] 1)Τò παρὸν Καταστατικὸν ὀνομάζεται «Καταστατικὸν τῆς Ἐθνικῆς Ὀργανώσεως Κύπρου».

Σκοπός.

2) Σκοπὸς τῆς Ἐθνικῆς Ὀργανώσεως Κύπρου εἶναι «ή διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν διαθεσίμων δυνάμεων καὶ τοῦ συντονισμοῦ τῶν ἐφικτῶν προσπαθειῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κύπρου, ἐπίτευξις τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς ἀποκαταστάσεως διὰ τῆς Ἐνώσεώς της μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος ἐπιδιωκομένη διὰ παντὸς μέσου κρινομένου ὑπὸ τῆς Ὀργανώσεως ὡς προσφόρου καὶ συντελεστικοῦ πρὸς τοῦτο».⁹¹

[...] Κατ' ἀνακοινωθὲν τῆς Ἐπιτροπείας ἐπὶ τοῦ ἐορτασμοῦ τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς Ἐθνικῆς Ἀνεξαρτησίας, ἀπεφασίσθη, ὅπως δημοσιευθῇ διάγγελμα πρὸς τὸν λαὸν, ὅπως κατὰ τὴν 25ην Μαρτίου, ὁπότε θέλουσιν ἀρχίσει αἱ ἐορταὶ ἐν Ἀθήναις, γίνωσι δοξολογίαι εἰς ὅλην τὴν Κύπρον καὶ ψηφίσματα ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως, [...] Κατὰ τὴν 25ην Μαρτίου θὰ γίνωσι διάφοροι συγκεντρώσεις καὶ τελεταὶ συμφώνως πρὸς λεπτομερῆ προγράμματα, καταρτισθησόμεθα ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους Ἐπιτροπειῶν. Κατὰ τὴν 9ην Ἰουλίου γενήσονται τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ Μουσουλίου τῶν Ἐθνομαρτύρων μετὰ συνοδικὸν μνημόσυνον ἐν Φανερωμένῃ, προσκαλουμένων καὶ τῶν Ἡγουμένων. Κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ γενήσονται τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ Ἐθνομάρτυρος Κυπριανοῦ ἐν Στροβόλῳ.

Γενήσονται Παγκύπριοι Ἀγῶνες ἐν Λευκωσίᾳ κατὰ τὰς ὀρισθείσας ἡμέρας.⁹²

⁹⁰Πέτρος Στυλιανού, *Το κίνημα του Οκτώβρη του 1931 στην Κύπρο*, Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, Λευκωσία, 2001, σελ. 27.

⁹¹Περιοδικό *Απόστολος Βαρνάβας*, «ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΚΥΠΡΟΥ», 23 Ιανουαρίου 1930.

Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΗΓΕΤΩΝ», 11 Ιανουαρίου 1930.

⁹²Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 15 Μαρτίου 1930.

[...] Κατ' ἀνακοινωθὲν διὰ τὰς ἀποφάσεις τῆς Συνελεύσεως τῶν Ἀντιπροσώπων τῆς Ἐθνικῆς Ὁργανώσεως Κύπρου, ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος προσεφώνησε τὴν Συνέλευσιν, μεθ' ὃ αὕτη προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν δύο μελῶν τῆς Ἐκτελιστικῆς Ἀρχῆς τῆς Ἐθνικῆς Ὁργανώσεως, ἅτινα μετὰ τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος θ' ἀποτελέσωσι τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἀρχήν. Ὡς τοιαῦτα ἐξελέγησαν ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Κυρηναίας Κοσμάς Μακάριος καὶ ὁ Κοσμάς Ν. Κλ. Λανίτης.[...]

Ἀπεφάσισε τὴν ἰδρυσιν Γραφείου Ὁργανώσεως ἐν Λονδίῳ, ἀναθέσασα τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ εἰς τὸν Κον. Ζήνωνα Γ. Ρωσσίδην, [...] Ἐπίσης ἀπεφάσισεν ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἀρχή, ὅπως ἀπευθυνθῇ πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις Κυπρίους, ἵνα καταρτίσωσιν Ἐπιτροπείαν, ἥτις νὰ συνεργάζεται μετὰ τῆς Ὁργανώσεως πρὸς διαφώτισιν τῆς κοινῆς γνώμης.[...]⁹³

[...] Τὰ μέλη τῆς Ε.Ρ.Ε.Κ. ἔλληνες κάτοικοι τῆς νήσου Κύπρου, συναισθανόμενοι βαθέως τὰς ἀπέναντι ἐαυτῶν ὡς ἀνθρώπων ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς πατρίδος καὶ τοῦ ἀθανάτου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀφ' ἑτέρου ὑποχρεώσεις τῶν: Τάσσουν ὡς σκοπὸν τῶν τὴν μετὰ φανατισμοῦ ἐπιδιώξιν τῆς μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτειακοῦ συνόλου ἐνώσεως τῆς Κύπρου.⁹⁴

[...] Ἡ Α. Π. ὁ Μητροπολίτης Κιτίου, κατὰ τὴν προίαν τῆς ἐπιούσης Κυριακῆς, δι' ἐντύπου, κυκλοφορήσαντος ἀνὰ πᾶσαν τὴν νήσον, διεκοίνωσεν ἐπιστολὴν αὐτοῦ, ἀπευθυνθεῖσαν πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Κυβερνήτην, δι' ἧς ὑπέβαλλεν τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ὡς Μέλους τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου, [...] Τρεῖς ἐκ τῶν Ἑλλήνων Βουλευτῶν, οἱ Κοι. Γ. Π. Ἀραδιπιώτης, Ν. Κλ. Λανίτης καὶ Φειδίας Κυριακίδης, ὑπέβαλον ἐπίσης μετὰ ταῦτα παραίτησιν[...] ἐν τῇ Ἐμπορικῇ Λέσχῃ Λευκωσίας, ὅπου, ἐν συρροῇ ἀπειροπληθοῦς κόσμου, κατόπιν ὁμιλιῶν ὑπὸ τοῦ Κου Στ. Κλυτίδου καὶ τοῦ Ἱερολογιωτάτου Οἰκονόμου Φανερωμένης Κου Δ. Κυκκώτου, διερμηνευσάντων τὸ λαϊκὸν φρόνημα, οἱ Βουλευταὶ Κοι. Στ. Σταυρινάκης, Θ. Θεοδότου, Γ. Χατζηπαύλου καὶ Μ. Α. Σιακαλλῆς, λαβόντες τὸν λόγον ἐδήλωσαν ἐκ μέρους καὶ τῶν ἄλλων τεσσάρων συναδέλφων τῶν, ὅτι παραιτοῦνται ἀπὸ τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ ἀξιώματος τῶν ἐν τῷ Νομοθετικῷ Συμβουλίῳ.[...]⁹⁵

[...] ὡς Ἱεράρχης καὶ ἔθνικὸς ἡγέτης εἶμαι σήμερον ὑποχρεωμένος νὰ συστήσω εἰς τοὺς βίᾳ Κυπρίους ὑπηκόους τοῦ Βρεττανικοῦ Ἰσχυροῦ τὴν ἀνυπακοήν, τὴν ὑπαγορευομένην ὑπὸ τῶν πληττομένων ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων μας.⁹⁶

[...] Ὁνούφριος Κληρίδης ἐξ Ἁγίου Θεοδώρου Ἀγροῦ, ἡλικίας 21 ἐτῶν μὲ τραύματα θώρακος καὶ τραχήλου διὰ σφαίρας ὅπλου. Οὗτος μετεφέρθη πρὸς νοσηλείαν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον Λευκωσίας, ἔνθα καὶ ὑπέκυψεν εἰς τὰ τραύματά του,⁹⁷

⁹³Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 15 Μαρτίου 1930.

⁹⁴*ΤΑΡΑΧΑΙ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΚΑΤ' ΟΚΤΩΒΡΙΟΝ, 1931* :Λευκὴ βίβλος κατατεθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἀποικιῶν Ὑπουργοῦ εἰς τὸ Κοινοβούλιον κατὰ Διαταγὴν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος κατὰ Μάρτιον, 1932, Ἐκτυπωθεῖσα καὶ Δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυβερνητικοῦ Τυπογράφου, Λευκωσία, 1932, σελ. 39.

⁹⁵Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΑΓΩΝ», 24 Οκτωβρίου 1931.

⁹⁶Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ Μ. ΚΙΤΙΟΥ», 24 Οκτωβρίου 1931.

⁹⁷Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ», 24 Οκτωβρίου 1931.

[...] Πλήν τοῦ Κου Δ. Ν. Δημητρίου, ὑπέβαλε παραίτησιν καὶ τὸ ἕτερον Ἑλληνικὸν Μέλος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου, ὁ Κορς Π. Κακογιάννης.⁹⁸

[...] Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον γράφει τὸ σοβαρὸν Ἀγγλικὸν περιοδικὸν «Ἐπιθεώρησις τῶν Ἐπιθεωρήσεων» εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Νοεμβρίου σελ. 34-36 τὰ ἐξῆς :)
Ἐὰν οἱ Κύπριοι ταραχοποιοὶ, οἱ ὅποιοι ἐπανεστάτησαν κατὰ τὴν Τετάρτην 21ην Ὀκτωβρίου ἐνόμισαν, ὅτι θὰ συνελάμβανον τὸν Βρεττανικὸν λέοντα κοιμώμενον [...] Εἰς ἀπάντησιν περαιτέρω αἰτήσεως τοῦ Κυβερνήτου ἐκτὸς τῆς ἀεροπορικῆς μοίρας ἡ ὁποία ἐστάλη ἐξ Αἰγύπτου ἐστάλησαν ἐπιπροσθέτως ἓν καταδρομικὸν καὶ ἓνα ἀεροπλάνον μεταγωγικόν.⁹⁹

[...] Ἐδημοσιεύθη ἐν Ἀγγλίᾳ ἔκθεσις τῆς Α.Ε. τοῦ Κυβερνήτου Κύπρου Sir Ronald Storrs [...] Ἄμεσος αἰτία τῆς ἐκρήξεως τοῦ κινήματος, ὡς παρατηρεῖ ἡ Α.Ε. ὁ Κυβερνήτης, ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου παραίτησις τοῦ Ἐπισκόπου Κιτίου κατὰ τὴν 17ην καὶ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν Ὁρθοδόξων Μελῶν κατὰ τὴν 19ην καὶ 21ην Ὀκτωβρίου, [...] Προσκήσει τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου, συνεκροτήθη σύσκεψις ἐν Σαϊττᾷ, κατὰ τὴν 12ην Σεπτεμβρίου, περὶ τῆς τηρητέας στάσεως τῶν ἑναντι τῆς δηλώσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικίων ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων, κατὰ τὴν 8ην Ἰουλίου, ὅτι τὰ συσσωρευθέντα πλεονάσματα τῶν ἐκ τῶν προσόδων τῆς Κύπρου πληρωμῶν διὰ τὸν φόρον πρὸς τὴν Τουρκίαν, δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ 1878, εἶχον διατεθῇ εἰς χρεωλύσιον τοῦ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἡγγυημένου δανείου τοῦ 1855, ὡς καὶ ἑναντι τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ ἐν Συμβουλίῳ Διατάγματι, δι' οὗ εἶχεν εἰσαχθῇ νέον τελενιακὸν δασμολόγιον.[...] ἀπεφασίσθη ν' ἀπευθυνθῇ διάγγελμα πρὸς τὸν λαὸν, ὅπως εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας ἀρνηθῇ τὴν πληρωμὴν φόρων καὶ ἀποκλείσῃ τὰ βρεττανικὰ προϊόντα, ἡ ἀπόφασις δ' αὕτη, ὡς ἐλέχθη, ὑπέκειτο εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἐθνικῆς Ὁργανώσεως, διεκδικούσης ὡς Μέλη αὐτῆς «ἅπαντας τοὺς ἄρρενας Ἑλλήνας Κυπρίου», [...] Ἀφοῦ δὲ ἡ ἔκθεσις ποιεῖται μνεῖαν τῆς δράσεως ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν Σχολείων τῆς Μέσης Παιδείας, τῶν Ἀθλητικῶν καὶ Κοινωνικῶν Λεσχῶν, τῶν Προσκοπικῶν Ὁργανώσεων, τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἐθελοντῶν καὶ ἀπάσης τῆς δημοσίας ζωῆς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Κοινοτήτι, [...] Ἐν τέλει ἐξαίρει τὰς ἀγαθὰς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν διαθέσεις τοῦ μουσουλμανικοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν ἄλλων μειονοτήτων, τὴν νομιμοφροσύνην τῶν Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας καὶ τῆς ἀστυνομίας καὶ συμπεραίνει, ὅτι τὰ γενόμενα εἶναι ἀποτέλεσμα «τῆς ἐν Κύπρῳ στασιαστικῆς προπαγάνδας, ἡ ὁποία ἐγένετο ἀνεκτὴ ἐπὶ ὑπερπεντήκοντα ἔτη».¹⁰⁰

⁹⁸Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 31 Ὀκτωβρίου 1931.

⁹⁹Εφημερίδα *Πάφος*, «Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙ», 4 Δεκεμβρίου 1931.

Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 7 Νοεμβρίου 1931.

¹⁰⁰Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΠΙ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Α.Ε. ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ», 23 Απριλίου 1932.

[...] Αί πρὸς τὴν ἐνωτικὴν κατεύθυνσιν ἐκδηλώσεις ὑπῆρξαν πάντοτε νομιμόφρονες καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν ἄλλοι τὰ αἷτια τῆς δυσφορίας, τὰ ὅποια προῦκάλεσαν τὰ Ὀκτωβριανὰ.

[...] Ὅτι ἡ Κύπρος εἶναι πτωχὴ. Δὲν ἔχει ναυτιλίαν καὶ βιομηχανίαν. Ἀποζῇ ἀπὸ τὴν γεωργίαν, ἡ ὁποία διεξαγάγεται μὲ μέσα πρωτόγονα καὶ ἡ εὐδοκίμησίς της ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς καιρικὰς μεταβολὰς.[...] ὅτι τὰ Κυπριακὰ περισσεύματα ἐκ τοῦ φόρου τῆς ὑποτελείας ἀνερχόμενα εἰς Λ. 450. 000 διετέθησαν ἀπὸ τοῦ 1930 πρὸς κάλυψιν μέρους τοῦ Τουρκικοῦ δανείου τοῦ 1855.

[...] Ὅτι κατὰ τὴν 11.8.31 ἐξεδόθη Βασιλικὸν διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεβάλλετο εἰς τὸν Κυπριακὸν λαὸν αὐξήσις τῆς φορολογίας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ πρὸς κάλυψιν τοῦ ἐξ Λ. 20.000 ὑπολογιζομένου ἐλλείματος τοῦ προϋπολογισμοῦ.¹⁰¹

VII. Επιβολή Διατάγματος Αμύνης

VII.I. Η στάση της Ελληνικής Κυβέρνησης, του Αρχιεπισκόπου & του τύπου της μουσουλμανικής μειονότητας

[...] ἀποφεύγητε συγκρούσεις πρὸς τοὺς ἐντεταλμένους τὴν τήρησιν τῆς τάξεως ἀστυνομικοὺς καὶ στρατιώτας, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀποφεύγητε κινδύνους καὶ τιμωρίας διὰ πράξεις, αἵτινες, ὡς καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος παραινεῖ, δὲν πρέπει νὰ γίνωνται.¹⁰²

[...] Τὰ γεγονότα δηλονότι ἐκεῖνα, ἀποτελοῦντα τὸ κατάντημα ἀπελπισίας καὶ ἀπογνώσεως τοῦ Λαοῦ, ὡς ἐκ τῆς μὴ ἱκανοποιήσεως τῶν δικαίων αὐτοῦ, δὲν στρέφονται κατὰ ὠρισμένων προσώπων τῆς ἐνταῦθα διοικήσεως,¹⁰³

Τηλεγράφημα Πρωθυπουργοῦ Ἑλλάδας

[...] τὸ κυπριακὸν ζήτημα ἀφορᾷ τὸν λαὸν τῆς Κύπρου καὶ τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν καὶ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μετὰ προσοχῆς ἀποφεύγει πᾶσαν ἀνάμιξιν εἰς ζήτημα, ὅπερ ἀποτελεῖ ἰδίαν ὑπόθεσιν τῆς Μεγάλης Βρετανίας.¹⁰⁴

[...] Διὰ τοῦτο συνιστᾷ, ὅπως παύσῃ ἡ συνέχισις τῶν ματαίων πλέον τούτων ἐκδηλώσεων, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦν κατάστασιν πνευμάτων, δυναμένην νὰ προκαλέσῃ προστριβὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡμπορεῖ νὰ ζημιωθῇ ἡ πατροπαράδοτος ἑλληνοαγγλικὴ φιλία.¹⁰⁵

¹⁰¹Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΤΑ ΟΚΤΩΒΡΙΑΝΑ ΤΟΥ 1931», 24 Νοεμβρίου 1933.

¹⁰²Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΠΑΡΑΙΝΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙΣ ΓΕΓΟΝΟΣΙ», 7 Νοεμβρίου 1931.

¹⁰³Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΣ Α.Μ. ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α.Ε. ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ», 28 Νοεμβρίου 1931.

¹⁰⁴Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 7 Νοεμβρίου 1931.

¹⁰⁵Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΓΓΡΑΦΟΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ Κ^{ΟΥ} ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 28 Νοεμβρίου 1931.

[...] O günlerde yayınlanan SÖZ ve MASUM MİLLET gazeteleri, ada Türkleri'ni uyararak, günlerin kötü gelişmelere gebe olduğunu, Limasol ve Hamit Mandrez olaylarının benzerlerinin yaşanabileceğini. Rumlar'ı hükümetle karşı karşıya bırakarak, tarafsız kalınmasının, en doğru yol olacağını yazarlar.

[...] Οι εφημερίδες SÖZ και MASUM MİLLET προειδοποιούν τους Τούρκους του νησιού. Γράφουν ότι οι μέρες εγκυμονούν κινδύνους και ότι ενδέχεται να ζήσουν καταστάσεις παρόμοιες με τα γεγονότα της Λεμεσού και του χωριού Hamit Mandrez. Ο πιο σωστός δρόμος είναι να παραμείνουν ουδέτεροι και να εκθέσουν τους Έλληνες στην κυβέρνηση.¹⁰⁶

[...] Η ευμένεια του μεγάλου Μουσουλμανικού πληθυσμού και των άλλων μειονοτήτων προς την Κυβέρνησιν δὲν ἐταλαντεύθη ποσῶς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ταραχῶν, καίτοι ὑπέστησαν αὐταὶ τὰς ἐκ τῶν διαταγῶν πρὸς κατ' οἶκον περιορισμὸν καὶ ἄλλων ἀπαγορεύσεων δυσκολίας ἀπὸ κοινού μετὰ τῶν συμπολιτῶν τῶν.¹⁰⁷

VII.Π. Απελάσεις

[...]Οἱ Πανιερώτατοι Μητροπολίται Κιτίου καὶ Κυρηνείας καὶ ὁ Οἰκονόμος Φανερωμένης Διονύσιος ἐπεβίβασθησαν κατὰ τὴν 2αν Νοεμβρίου ἐπὶ φορτηγοῦ ἀτμοπλοίου *Thuiso* πλέοντος πρὸς τὸ ΛΟΝΔΙΝΟΝ διὰ τοῦ Γιβλαρτάρ.

[...] Οἱ κ.κ. Θεοδότου, Χατζηπαύλου, Θ. Κολοκασίδης καὶ Κ. Σκελέας ἐπεβίβασθησαν τοῦ φορτηγοῦ ἀτμοπλοίου[...] Οἱ κ.κ. Σ. Λοϊζίδης, Θ. Τσαγγαρίδης καὶ Χ. Βατηλιώτης ἀπεβίβασθησαν τοῦ Ἰταλικοῦ ἀτμοπλοίου[...]¹⁰⁸

VII.ΙΙΙ Απαγορευτικά Διατάγματα

[...] 23 Ὀκτωβρίου 1931, ἐδημοσιεύθη τὸ ἀπὸ 7 Μαΐου 1928 Διάταγμα ἐν Συμβουλίῳ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας «Περὶ ἀμύνης Βρεττανικῶν τινῶν Κτήσεων», [...] 1) τὴν ἐπιβολὴν λογοκρισίας ἐπὶ ἐντύπων, χειρογράφων, χαρτῶν, σχεδιαγραμμάτων, φωτογραφιῶν, κτλ. 2) τὴν σύλληψιν, κράτησιν καὶ ἀπέλασιν, 3) τὸν ἔλεγχον λιμένων [...]¹⁰⁹

¹⁰⁶Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türklerin tarihi*, 3. Kitap, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1995, σελ. 107.

¹⁰⁷ΤΑΡΑΧΑΙ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΚΑΤ' ΟΚΤΩΒΡΙΟΝ, 1931 :Λευκὴ βίβλος κατατεθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἀποικιῶν Ὑπουργοῦ εἰς τὸ Κοινοβούλιον κατὰ Διαταγὴν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος κατὰ Μάρτιον, 1932, Ἐκτυπωθεῖσα καὶ Δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυβερνητικοῦ Τυπογράφου, Λευκωσία, 1932, σσ. 34-35.

Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ», 15 Ιανουαρίου 1932.

¹⁰⁸Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΟΙ ΑΠΕΛΑΘΕΝΤΕΣ», 27 Νοεμβρίου 1931.

Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΕΞΟΡΙΣΤΩΝ», 26 Δεκεμβρίου 1946.

¹⁰⁹Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ», 28 Οκτωβρίου 1931.

[...] ή Α.Ε. ο Κυβερνήτης εξέδωσε κανονισμούς, υπό ημερομηνίας 22 και 24 Οκτωβρίου, περί απελάσεων, λογοκρισίας, επικοινωνίας μετά τοῦ ἐξωτερικοῦ, συνελεύσεων ἢ συναθροίσεων πλέον τῶν πέντε ἀτόμων ἐν οἴκῳ ἢ οἰκίᾳ, μὴ χρήσεως σημαίων ἢ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Προξενείων κλπ.[...] Κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς Δευτέρας ἐνηργήθη ἡ σύλληψις τοῦ ἐν Κυρηνείᾳ Δικηγόρου Κου Σάββα Λοϊζίδου καὶ κατὰ τὴν ἐπιούσαν Τρίτην ἡ τῶν ἐν Λεμεσῷ πολιτευτῶν Κων. Ἰωάννου Κυριακίδου, Ν. Κλ. Λανίτου, Φειδίου Κυριακίδου, Ζήνωνος Γ. Ρωσσίδου, τοῦ ἐν Πάφῳ πολιτευτοῦ Κου Χρ. Γαλατοπούλου, τοῦ ἐκ Πισσουρίου Κου Ἰωάννου Ἐρωτοκρίτου καὶ τοῦ ἐκ Πλατρῶν Κου Ἀγαθοκλέους Πλατρίτου.¹¹⁰

[...] Κατὰ τὰς ἐν αὐτοῖς διατάξεις τὸ ἐν Κύπρῳ Νομοθετικὸν Συμβούλιον καταργεῖται. Δίδεται δὲ καὶ χορηγεῖται εἰς τὴν Κυβερνήτην πλήρης δύναμις καὶ ἐξουσία, ὅπως νομοθετῇ διὰ τὴν εἰρήνην, τὴν τάξιν καὶ τὴν καλὴν διακυβέρνησιν τῆς Ἀποικίας.¹¹¹

NOMOS PERI SHMAIΩN

Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἀπαγορεύεται ἡ μεταφορὰ ὡς καὶ ἡ ἀνύψωσις σημαίων. [...] Ὁ νόμος δὲν ἀναφέρεται εἰς τὰς σημαίας τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ καὶ στόλου τῶν Προξενείων, τῶν πλοίων ἢ εἰς σημαίας κυματιζούσας ἀδεία τοῦ Κυβερνήτου.

NOMOS PERI KΩΔΩΝΩN¹¹²

[...] Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Ἐπισήμῳ Ἐφημερίδι τῆς 21ης Δεκεμβρίου Νόμος θεσπισθεὶς ὑπὸ τῆς Α. Ε. τοῦ Κυβερνήτου, ὑπὸ τὸν τίτλον «περὶ ἐπιβαρύνσεως δι' ἐπανόρθωσιν», τοῦ ὁποίου ἡ ἰσχὺς ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του.

Σκοπὸς τοῦ Νόμου τούτου εἶναι ἡ εἰσπραξίς ποσοῦ Λ. 34, 315 διὰ ζημίας καὶ δαπάνας γενομένας κατὰ τὰς τελευταίας ταραχάς,¹¹³

[...] Καὶ κατὰ τῆς χωλῆς ταύτης ὑπάρξεως τῶν ἀτομικῶν μας δικαιωμάτων νέοι ἐπτηνέχθησαν ἀκρωτηριασμοὶ μὲ τὸ τελευταῖον νομοσχέδιον περὶ τροποποιήσεως ἄρθρων τοῦ ἰσχύοντος Ποινικοῦ Κώδικος.

Ἡμεῖς κατ' ἀρχὴν δὲν ἀρνούμεθα εἰς μίαν Κυβέρνησιν νὰ λάβῃ οἰαδήποτε μέτρα τὰ ὅποια νομίζει κατάλληλα διὰ νὰ προστατεύσῃ τὴν θέσιν της ἐναντία ἐκείνων πού τὴν ἐπιβουλεύονται, ὅπως θεωρεῖται ἡ τακτικὴ τῶν κομμουνιστῶν. Καὶ θὰ ᾔτο ὀρθὸν νὰ σιωποῦμεν ἡμεῖς οἱ ἄλλοι διὰ μέτρα τὰ ὅποια δὲν μᾶς θίγουν ἐφ' ὅσον ταῦτα στρέφονται μόνον καὶ μόνον κατὰ τῶν ἐπικινδύνων τρίτων καὶ τῶν παρανόμων συνδέσμων των. Ἀλλὰ πολὺ φοβούμεθα ὅτι τὸ τελευταῖον νομοσχέδιον παρὰ τὸν δεδηλωμένον σκοπὸν του, θὰ δύναται νὰ καλύψῃ λόγῳ τῆς εὐρύτητός του καὶ οἰανδήποτε ἄλλην περίπτωσιν -ἔστω καὶ μηδόλως κομμουνιστικῇ- ὥστε νὰ μὴ ἀπομένῃ πλέον εἰς ἡμᾶς παρὰ νὰ θέσωμεν φραγμὸν στὴ σκέψιν μας, στὰ γραφόμενά μας, στοὺς λόγους μας καὶ ἡ σιωπὴ νὰ τεθῇ, ὡς ἀρχὴ τοῦ περαιτέρω βίου μας.¹¹⁴

¹¹⁰Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 31 Οκτωβρίου 1931.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΠΕΡΙ ΠΑΡΕΛΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΝ», 4 Νοεμβρίου 1932.

¹¹¹Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ», 21 Νοεμβρίου 1931.

¹¹²Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΝΕΟΙ ΝΟΜΟΙ», 4 Δεκεμβρίου 1931.

¹¹³Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 25 Δεκεμβρίου 1931.

¹¹⁴Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΠΙΚΡΑ ΑΠΟΡΙΑ», 11 Αυγούστου 1933.

VII.IV. Η περίπτωση του Χρ. Α. Γαλατόπουλου

[...] Από της 1ης Δεκεμβρίου ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν του τὸ ἑκτακτον Κακουργοδικεῖον Λεμεσοῦ εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο ἀναγεγραμμένη μία καὶ μόνη ὑπόθεσις, ἡ ὑπόθεσις Πισσουρίου εἰς τὴν ὁποίαν κατηγοροῦντο οἱ κ.κ. 1. Χριστόδουλος Α. Γαλατόπουλος πρῶην βουλευτῆς Πάφου[...] ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ . 1) ὅτι ὁ πρῶτος κατηγορούμενος κατὰ τὴν 25ην Ὀκτωβρίου εἰς Πισσοῦρι διὰ λόγων προέτρεψε καὶ ἐνεθάρρυνε τὴν ἀνατροπὴν διὰ βίας τῆς ἐγκαθιδρυμένης Κυβερνήσεως τῆς Κύπρου ἢ τὴν καταστροφὴν ἢ βλάβην τῆς περιουσίας αὐτῆς.¹¹⁵

[...] Ο Χαλίντ Μπέι θα διηύθυνε την προκαταρκτική ανάκριση και θα ἐστελλε την υπόθεση ενώπιον της επομένης συνεδρίας του Δικαστηρίου. Ο Πιτσιλλίδης και ο Λεύκιος Ζήνων εμφανίστηκαν για μένα και ο Σερ Παναγιώτης μαζί με άλλους δικηγόρους της Λεμεσού για τους άλλους Πισσουριώτες που κατηγορούνται μαζί μου. Κλήθηκαν διάφοροι μάρτυρες από την Κατηγορούσα Αρχή, η οποία προσπαθούσε να στοιχειοθετήσει υπόθεση εναντίον μου, ὅτι δηλαδή εἶχα υποκινήσει τους κατοίκους του Πισσουρίου σε ταραχές, τους εἶχα υποκινήσει να εισβάλουν στον Αστυνομικό Σταθμό και να τον καταστρέψουν, και το χειρότερο απ' ὅλα να πυρπολήσουν και να λεηλατίσουν το Τελωνεῖο και τις Αποθήκες Ἀλατος στο λιμανάκι του Πισσουρίου, που βρίσκεται ἐνάμισι μίλι ἀπὸ το χωριό, κοντά στη θάλασσα, κάτι που συνέβη τη νύχτα της 24^{ης}, δηλαδή μετὰ την ἀναχώρησή μου ἀπὸ το χωριό, ἐνὼ ἐγὼ βρισκόμουν ἤδη στην Πάφο!¹¹⁶

[...] Κατὰ τὸ ἅγιον Σάββατον ἀπελύθη ἐκ τῶν Κεντρικῶν φυλακῶν ὅπου ἐκρατεῖτο ὁ δικηγόρος καὶ τέως νομοθετικὸς σύμβουλος Πάφου κ. Χρ. Γαλατόπουλου ἀποτίων ποινὴν τετραετοῦς φυλακίσεως διὰ τὴν ἀνάμιξίν του εἰς τὰ Ὀκτωβριανὰ. Ὁ κ. Γαλατόπουλος διὰ διαταγῆς τῆς Α. Ε. τοῦ Κυβερνήτου ἐνετοπίσθη εἰς Πάφου.¹¹⁷

¹¹⁵Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΥΠΟΘ. ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ», 18 Δεκεμβρίου 1931.

¹¹⁶Ανδρέας Μακρίδης (επιμ.), *Στις φλόγες του Κυβερνείου : Το ανέκδοτο ημερολόγιο του Χριστόδουλου Γαλατόπουλου για την εξέγερση του Οκτωβρίου του 1931*, Εκδόσεις Κώστας Επιφανίου, Λευκωσία, 2011, σελ. 298.

¹¹⁷Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η απόλυσις τοῦ κ. Γαλατοπούλου», 13 Απριλίου 1934.

VIII. Βιβλιογραφία :

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΡΑΔΙΟΦΩΝ. ΣΤΑΘΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ;», 20 Ιανουαρίου 1942.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΑΝΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΝΟΜΟΙ», 27-29 Αυγούστου 1953.

Georghallides George S., *A political and administrative history of Cyprus : 1918-1926 : with a survey of the foundations of British rule*, Cyprus Research Centre, Nicosia, 1979.

Georghallides George S., *Cyprus and the governorship of Sir Ronald Storrs: The causes of the 1931 crisis*, Cyprus Research Centre, Nicosia, 1985.

Georghallides George S., *Cyprus, British imperialism and a governor of Sir Ronald Storrs*, Leventis Municipal Museum, Nicosia, 1988.

Ιωαννίδης Γεώργιος Κ. (επιμ.), *Κυπριακά 1878-1955*, Δήμος Λευκωσίας, Λευκωσία, 1986.

Καζαμίας Γιώργος & Παπαπολυβίου Πέτρος, *Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Κύπρος : πρακτικά Συνεδρίου*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2008.

Καλογήρου Δημήτρης & Καζαμίας Γιώργος, «Αυτοκινητιστικά τροχαία δυστυχήματα στην Κύπρο (1878-1939)», Αντωνίου Ελευθέριος (επιμ.), *Πρακτικά του Δ' Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου*, Λευκωσία, 29 Απριλίου – 3 Μαΐου 2008, τ. Γ'1 Νεότερο Τμήμα, Λευκωσία, 2012, σσ. 211-225.

Κιτρομηλίδου Μάγδα Μ., *Η εφημερίδα Πάφος της Κύπρου, 1921-1950*, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα, 2005.

Κωνσταντινίδης Κωνσταντίνος Α., *Η αγγλική κατοχή της Κύπρου του 1878*, Λευκωσία, 1930.

Λανίτης Νικόλαος Κλ., *Η δούλη Ελλάς του νότου*, Πέτρου Δημητράκου, Αθήναι, 1954.

Λοϊζίδης Σάββας, *Ατυχή Κύπρος : Πως έζησα τους πόθους και τους καημούς της 1910-1980*, Μπεργαδής, Αθήνα, 1980.

Λυμπουρίδης Αχιλλέας, *Κυπριακές θεατρικές σελίδες : συμβολή στην ιστορία της θεατρικής κινήσεως στην Κύπρο*, Κύπρος.

Μακρίδης Ανδρέας (επιμ.), *Στις φλόγες του Κυβερνείου : Το ανέκδοτο ημερολόγιο του Χριστόδουλου Γαλατόπουλου για την εξέγερση του Οκτωβρίου του 1931*, Εκδόσεις Κώστας Επιφανίου, Λευκωσία, 2011.

Πικρός Γιάννης Π., *Ο Βενιζέλος και το κυπριακό*, Φιλιππότη, Αθήνα, 1980.

Richter Heinz A., *Ιστορία της Κύπρου*, τ. Α', Εστία, Αθήνα, 2007.

Storrs Ronald, *Orientations*, Ivor Nicholson & Watson, London, 1937.

Στυλιανού Πέτρος, *Το κίνημα του Οκτώβρη του 1931 στην Κύπρο*, Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, Λευκωσία, 2001.

ΤΑΡΑΧΑΙ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΚΑΤ' ΟΚΤΩΒΡΙΟΝ, 1931 :Λευκή βίβλος κατατεθείσα υπό τοῦ ἐπὶ τῶν Ἀποικιαῶν Ὑπουργοῦ εἰς τὸ Κοινοβούλιον κατὰ Διαταγὴν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος κατὰ Μάρτιον, 1932, Ἐκτυπωθεῖσα καὶ Δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυβερνητικοῦ Τυπογράφου, Λευκωσία, 1932.

Τσαγγαρίδης Θεοφάνης Χ., *Το ημερολόγιο ενός εξορίστου, 1931-1946*, Αθήνα, 1948.

Yıldız Netice, «A Mark of Modernity : The Role of Turkish Cypriot Women in the Evolution of Modern Art», *Kadın / Woman 2000 Kadın Araştırmaları Dergisi - Journal for Woman Studies*, Aralık /December 2003, Cilt / Volume IV, Sayı / Issue 2, σσ. 1-36.

Yıldız Netice, «Portrait of Mevhibe Şefik The First Turkish Cypriot Woman Art Teacher», *Kadın / Woman 2000 Kadın Araştırmaları Dergisi - Journal for Woman Studies*, Cilt / Volume III, Sayı / Issue 1, σσ. 1-42.

I. Οι σχέσεις με το "σύνοικο στοιχείο" 1878-1930

I.I. Το τηλεγράφημα "παρά των προυχόντων της νήσου"¹

[...] Καθ' ἃ γράφουσιν ἡμῖν ἐκ Λευκωσίας οἱ Συμπολῖται ἡμῶν Ὅθωμανοὶ οὐ μόνον διεμαρτυρήθησαν δι' ἀναφορᾶς τῶν πρὸς τὸν Μέγαν Ἀρμοστήν περὶ τοῦ ἐν τῷ Νομοθετικῷ Σώματι διορισμοῦ τῶν δώδεκα ἰθαγενῶν μελῶν ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ Χριστιανῶν καὶ Τούρκων, ἀλλὰ καὶ τηλεγραφήματα ἐπέστειλαν πρὸς τὸν Λόρδον Κιμπερλέϋ. Φαίνεται ὅτι οἱ συμπολῖται ἡμῶν Ὅθωμανοὶ δὲν ἠνόησαν ἔτι ὅτι οἱ πάντες εἰσὶν ἴσοι ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης.²

I.II. 1886 : Κοινό υπόμνημα

[...] Τὸ ἐξῆς υπόμνημα ἐπέδωκαν πρὸς τὴν Α. Ἐξ. τὸν Μ. Ἀρμοστήν Σέρ Ἑρρίκον Βοῦλβερ τὰ αἰρετὰ μέλη τοῦ Νομοθετ. Συμβουλίου ἡμῶν κατὰ τὴν λήξιν τῆς τελευταίας συνόδου.[...] Εἰς ἕκαστον γραφεῖον, διὰ λόγους οἰκονομίας, καὶ προσέτι ἐπὶ σκοπῷ ἐνθαρρύνσεως τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τῆς Νησιωτικῆς νεολαίας, [...] πάντες οἱ ἄλλοι γραμματεῖς δέον νὰ ἦνε Κύπριοι.³

I.III. 1887 : Συλλαλητήρια & κοινά υπομνήματα

[...] Ὡς γράφουσιν ἡμῖν ἐκ Λεμεσσοῦ τὴν 5)17 Δεκεμβρίου, ἡμέραν Σάββατον, θέλει συγκροτηθῇ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ συλλαλητήριον, σχηματισθείσης ἐπὶ τούτῳ Ἐπιτροπείας ἐκ 5 χριστιανῶν τῶν κ. κ. Δημοσθ. Χατζηπαύλου, Γεωργ. Κακαθύμη, Σπ. Ἀραούζου, Μ. Η. Μιχαηλίδου καὶ Α. Κ. Παλαιολόγου, καὶ 2 ὀθωμανῶν τοῦ Φεττῆ Ἐφένδη καὶ Χασὰν Ἐφένδη.⁴

[...] Ἐντέλλεται ἡ εἰδικὴ Ἐπιτροπεία, συνισταμένη ἐκ τῶν Κ. Κ. Δημοσθένους Χατζηπαύλου, Προέδρου, Γεωργίου Δ. Κακαθύμη, Φεττῆ Ἐφένδη, Χασὰν Ἐφένδη, Α. Κ. Παλαιολόγου, Σπ. Ι. Ἀραούζου καὶ Μ. Η. Μιχαηλίδου, νὰ ἐπιδώσῃ ἀντίγραφον τοῦ παρόντος ψηφίσματος εἰς τὸν Κύριον Διοικητὴν Λεμεσσοῦ πρὸς κοινοποίησιν εἰς τὴν Α. Ε. τὸν Μέγαν Ἀρμοστήν τῆς Νήσου.⁵

¹Εφημερίδα *NEON KITION*, 2)14 Ἀπριλίου 1882.

Κύπρος Η. Γιωργαλλής, *Οἱ Βρετανοὶ στὴν Κύπρο : Φορολογία καὶ πολιτικὴ στὴν πρώτη περίοδο τῆς Ἀγγλοκρατίας καὶ τὸ ζήτημα τοῦ "φόρου υποτελείας"*, Εκδόσεις Καστανιώτης, Αθήνα, 2016, σελ. 159.

²Εφημερίδα *NEON KITION*, 19)31 Μαρτίου 1882.

³Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, 13)25 Σεπτεμβρίου 1886.

⁴Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΔΙΑΦΟΡΑ», 28)10 Δεκεμβρίου 1887.

⁵Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΔΙΑΦΟΡΑ», 12)24 Δεκεμβρίου 1887.

I.IV. 1888 : Το ναυάγιο αποστολής μιας κοινής πρεσβείας & η αναχώρηση της πρεσβείας

[...] Ὡς μανθάνομεν οἱ Ὅθωμανοὶ συμπολῖται ἡμῶν ἀπεφάσισαν ὀριστικῶς νὰ μὴ συνεργασθῶσιν μετὰ τῶν χριστιανῶν κατοίκων τῆς νήσου διὰ τὴν ἀποστολὴν Πρεσβείας εἰς Λονδῖνον.⁶

[...] τὴν ἀναχώρησιν τῆς πρεσβείας, ἣτις ἀπεφασίσθη πλέον διὰ τὴν 22 Ἀπριλίου. [...] Ἀγνοοῦμεν διατὶ οἱ συμπατριῶταί μας ὀθωμανοὶ παρητήθησαν τῆς ιδέας τοῦ νὰ πέμψωσι καὶ αὐτοὶ τοὺς ἀντιπροσώπους των μετὰ τῆς πρεσβείας. Οὐδὲν ἄλλο, ἡ ραδιουργία εὔρε καιρὸν ὥς ἐκ τῶν μακρῶν ἀναβολῶν νὰ εἰσχωρήσῃ. Τὰ πρόσωπα λοιπὸν τῆς πρεσβείας ἡλαττώθησαν ἤδη εἰς 4 μόνον, ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ κ. Θ. Περισιτιάνης, ὁ κ. Π. Κωνσταντινίδης, καὶ ὁ κ. Ἀχ. Λιασιδής.⁷

I.V. 1890 : Η αναφορά των κατοίκων Αμμοχώστου και Βαρωσίων στο βουλευτή Naim Efendi

[...] Οἱ ἡμέτεροι συμπολῖται κατ' αὐτὰς ἐπέδωκαν τῷ ὀθωμανῷ βουλευτῇ Ναϊμ ἐφ. ἀναφορὰν, ὅπως καθυποβάλῃ αὐτὴν ὑπ' ὄψει τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου καὶ ἐξαιτήσῃ ἐν ὀνόματι τῶν κατοίκων Ἀμμοχώστου καὶ Βαρωσίων τὸν καθαρισμόν τοῦ στομίου τοῦ λιμένος Ἀμμοχώστου, ἵνα τὰ ἐν αὐτῷ εἰσπλέοντα καὶ ἐκπλέοντα πλοῖα διέρχονται ἀκινδύνως ἐν οἰαδήποτε ὥρᾳ τοῦ ἔτους ποιοῦντα τὰς φορτώσεις καὶ ἐκφορτώσεις αὐτῶν ἐντὸς τοῦ λιμένος.⁸

I.VI. Νοέμβριος 1893 - Μάρτιος 1894 : Συγκρούσεις

[...] Διάφορα ἀναφέρονται αἷτια τῆς ἐν Κολοσσίῳ συμπλοκῆς· κατὰ τινὰς αἰτίαι εἶνε ὅτι οἱ Τοῦρκοι τῆς Ἐπισκοπῆς ἤθελον νὰ πεζεύσῃ ὁ γαμβρὸς ἐντὸς τοῦ χωρίου ἐνῷ οἱ Κολοσσιᾶται εἰς τοῦτο ἀντέστησαν ἀκολουθοῦντες προλήψεις τινάς. Ἄλλοι λέγουσιν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἤρχοντο ἐν Σώματί ἐξ Ἐπισκοπῆς ὅπως ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Κολοσσιατῶν, διότι νέος τις ἐκ Κολοσσίου εἶχε λάβει παρ' ἐαυτῷ Ὅθωμανίδα ἣτις διεδοθῇ ὅτι θὰ ἐβαπτίζετο καὶ θὰ ἐνυμφεύετο μετὰ τοῦ Κολοσσιᾶτου τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν.⁹

⁶Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΔΙΑΦΟΡΑ», 15)27 Οκτωβρίου 1888.

⁷Εφημερίδα *ΣΑΛΠΙΓΞ*, «Η ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΑΝΑΧΩΡΕΙ», 13 Απριλίου 1889.

⁸Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, 4)16 Μαΐου 1890.

⁹Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΔΙΑΦΟΡΑ», 18)30 Νοεμβρίου 1893.

[...] φαίνεται ότι συνέβη εν Κτήματι σύγκρουσις μεταξύ μετημφιεσμένων τινῶν χριστιανῶν καὶ τινῶν ὀθωμανῶν, καὶ ὅτι οἱ πρῶτοι ἤχθησαν εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ἥτις συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ περιορισθῶσι περιερχόμενοι μέρη, ἔνθα οὐδεμία παρείχετο ἐνόχλησις. Αἱ μαρτυρίαι, προσέθηκε, περὶ τοῦ πῶς ἔλαβε χώραν ἡ ἔρις, εἶνε ἀντιφατικαί, ἡ δὲ πρᾶξις τῆς ἀστυνομίας οὐδένα μεροληπτικὸν χαρακτηῖρα ἐμφαίνει.¹⁰

[...] Ἡ μεταρρύθμισις τῆς ἀστυνομίας ἤρξατο· τοῦτο τοῦλάχιστον φαίνεται ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ στροφίου, τοῦ κοινῶς λεγομένου σαρκίου, ὅπερ φέρουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς οἱ ζαπτιέδες. Ἡ περιέργεια ὁμῶς ἡμῶν ἐκινήθη ὅταν εἰδομέν τινας τούτων φέροντας εἰσέτι τὸ σαρίκι, [...]¹¹

I.VII. 1894 : Το τουρκικό υπόμνημα

[...] Κάπως ἀργὰ ἐνεθυμήθησαν οἱ συμπατριῶται ἡμῶν ὀθωμανοὶ νὰ ἐκδηλώσωσι τὴν κατὰ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως δυσἀρέσκειάν των καὶ κάπως ἀργὰ ἐσκέφθησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποστείλωσι καὶ οὗτοι πρεσβείαν, ἥτις νὰ ἐπιδώσῃ τῇ Ἀνάσσει ἢ τῷ Σουλτάνῳ ὑπόμνημα περὶ τῶν αἰτημάτων τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, νὰ παραστήσῃ δὲ καὶ διὰ ζώσης τὴν οὐχὶ εὐχάριστον θέσιν τῆς ἡμετέρας πατρίδος.¹²

I.VIII. 1895 : Τα συλλαλητήρια, η οθωμανική πρεσβεία & οι συγκρούσεις

[...] Διάφοροι ταραχαὶ καὶ συμπλοκαὶ μεταξύ Χριστιανῶν καὶ Ὀθωμανῶν ἔλαβον χώραν κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας εἰς διάφορα μέρη. [...] Ἐν Λευκωσίᾳ μετὰ τὴν πρωτοφανῆ διὰ τοὺς κατοίκους λαμπαδηφορίαν τὴν γενομένην κατὰ τὴν νύκτα τῆς 25 Μαρτίου οἱ Ὀθωμανοὶ θορυβηθέντες συνηθροίσθησαν πολλοὶ μετὰ 2-3 ἡμέρας εἰς τὴν λέσχην τῶν Ὀθωμανῶν,¹³

[...] Λέγεται ὅτι μετέβη ἢ μεταβήσεται εἰς Κωνσταντινούπολιν τριμελὴς πρεσβεία ἐξ ὀθωμανῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ποιήσῃται τοῖς ἀρμοδίοις παραστάσεις ἐπὶ ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὰς ἐκφρασθείσας ἤδη ἐπιθυμίας τῶν ἐλλήνων Κυπρίων, ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ Ἀγγλία ἐγκατέλειπε τὴν Κύπρον.¹⁴

¹⁰Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΕΝ ΠΑΦΩ ΣΥΓΚΡΟΥΣΙΣ», 19)31 Μαρτίου 1894.

Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türk kimliği'nin oluşması : Neden ortak bir Kıbrıslı kimliği yok?* Işık Kitabevi, Lefkoşa, 1999, σελ. 94.

¹¹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΣΑΡΙΚΙ», 5)17 Μαρτίου 1894.

¹²Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ», 25)7 Ιουλίου 1894.

¹³Εφημερίδα *ΣΑΛΠΗΞ*, «ΣΥΜΠΛΟΚΑΙ», 15 Απριλίου 1895.

Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türk kimliği'nin oluşması : Neden ortak bir Kıbrıslı kimliği yok?* Işık Kitabevi, Lefkoşa, 1999, σελ. 94.

¹⁴Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΟΘΩΜΑΝΩΝ», 28)10 Μαΐου 1895.

Ι. ΙΧ. Απρίλιος 1897 : "Αποτρόπαιον κακούργημα διεπράχθη την νύκτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἐν Βαρωσίοις"

[...] Ἀποτρόπαιον κακούργημα διεπράχθη τὴν νύκτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἐν Βαρωσίοις, ἐξεγεῖραν πολὺ δικάϊως τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν. [...] Μεταξὺ τῶν ἄλλων ξύλων ὑπῆρχε καὶ κορμός φοίνικος, ἐν ᾧ Τοῦρκος τις εἶχε θέσει πολὺ ἐπιτηδεῖως φουσσίγγια δυναμίτιδος, τὰ ὅποια, ὅταν ἤρξατο νὰ καίῃ ἡ πυρὰ ἐξερράγησαν.¹⁵

Ι. Χ. Οκτώβριος 1897 : "δὲν ἐτηρήθη ἡ ρητὴ καὶ ἐπίσημος διαβεβαίωσις τῆς Α. Ἐξοχότητος" & Οἱ παραιτήσεις τῶν αἰρετῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβούλιου Πάφου

Ἐντιμε Κύριε,

Συνωδὰ τῇ ὑπὸ ἡμερ. 4^{ης} Ἰουλίου 1891 ἐπιστολῇ τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ Μεγ. Ἀρμοστοῦ πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον (Ἰδαρὲ) Πάφου, δι' ἧς ρητῶς ἔγραφεν ἡμῖν καὶ διεβεβαίωσεν ὅτι πᾶσαν γνώμην τοῦ Συμβουλίου εὐχαρίστως ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἀπεδέχετο, χωρὶς νὰ καταφεύγῃ εἰς τὸν περὶ παραγγελίας νόμον καὶ ὅτι θὰ ἠὲν ἡμεῖς ἐπὶ τῇ ἐξακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμβουλίου, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ὅτε κατὰ Ἰούλιον ε.ε. προσεκλήθη ὑπὸ τῆς Ὑμετ. Ἐντιμότητος εἰς συνεδρίασιν πρὸς ὑπογραφὴν τῶν ὑφ' ὑμῶν παρουσιασθέντων ἐνταλμάτων φόρων τῶν ἐτῶν '95 καὶ '96, ὑπογράψαν τὰ τοῦ '95, ἐδῆλωσεν. Ὑμῖν τὴν γνώμην τοῦ ὅσον ἀφορᾷ τὴν οἰκονομικὴν τοῦ τόπου καχεξίαν, καὶ τὸ δικαίωμα ὅπερ ἐκέκτητο δυνάμει τῆς ἀνωτὴ ἐπιστολῆς τῆς Α. Ἐξοχότητος, καὶ ἐζήτησε τὴν ἐπὶ δύο μόνον μῆνας ἀναστολὴν τῶν φόρων τοῦ '96, παρακαλέσαν ἐν ταύτῳ Ὑμᾶς ὅπως γράψῃτε εἰς τὴν Α. Ἐξοχότητα καὶ στενῶς συστήσῃτε τὴν γνώμην καὶ παράκλησιν αὐτοῦ.

Ἀντὶ τούτου καὶ τῆς δικαίως ὑφ' ὑμῶν ἀναμενομένης ἀπαντήσεως, τὴν ἐπαύριον τῆς συνεδριάσεως ἐκοινοποιήθησαν ἡμῖν κλήσεις ἀγωγῆς ἐπὶ τῇ ὑφ' ἡμῶν δῆθεν ἀρνήσει τῆς ὑπογραφῆς τῶν ἐνταλμάτων τοῦ '96, πρᾶγμα ὅπερ δὲν ὑπῆρξε καὶ ὅπερ ἐξηνάγκασεν ἡμᾶς ν' ἀπευθύνωμεν πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τηλεγραφικῶς τὰς παραιτήσεις ἡμῶν, [...]

[...] τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ὠρίμως συσκεφθὲν ὑποβάλλει πρὸς τὴν Ἐντιμότητα ὑμῶν τὴν ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης παραίτησίν του, καὶ παρακαλεῖ ὑμᾶς, [...] διαβιβάσῃτε τὴν παροῦσαν ἡμῶν πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν Μέγαν Ἀρμοστήν. [...] (Ὑπογεγραμ.) Χαφοῦζ Ραματᾶ, Σαλῇ Ἐφένδης, Ὅσμὰν Ἐφένδης, Χριστόδουλος Λοΐζου, Κ. Ι. Κακογιάννης.¹⁶

¹⁵Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 18)30 Ἀπριλίου 1897.

¹⁶Εφημερίδα *ΣΑΛΠΙΓΞ*, «ΕΚ ΠΑΦΟΥ», 27 Σεπτεμβρίου 1897.

I. XI. 1900 : Ο έλεγχος της μέσης εκπαίδευσης : Η σύμπραξη στο Νομοθετικό Συμβούλιο

[...] Κατὰ τὴν συνεδρίαν ὅμως τῆς 30 Μαΐου, ἥς τὰ πρακτικὰ δημοσιεύομεν ἐν τῷ ἡμιφύλλῳ, ἐγένετο εὐκαιρία πρὸς σύμπραξιν ἐνεργὸν καὶ ἀνεπιφύλακτον ἐκδήλωσιν τῆς ἐνισχυομένης ὁσημέραι ἀρμονίας μεταξὺ τῶν δύο συνοίκων λαῶν. Διὰ τοῦ προταθέντος ψηφίσματος οἱ Μωαμεθανοὶ ἀντιπρόσωποι ἐζήτησαν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως νὰ τοῖς ἀποδοθῇ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀνωτάτου αὐτῶν Ἐκπαιδευτηρίου Ἰδαδιέ, ἣ παρέδωκαν αὐτῇ ὁ πρῶν Ἀρχικαδῆς Ἀταουλᾶ καὶ Μωαμεθανὸς Κυβερν. ὑπάλληλος καὶ μέλος τοῦ Ὄθωμανικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου.¹⁷

[...] Δὲν ἀφῆκε νὰ παρέλθῃ ἔτος χωρὶς νὰ θίξῃ τὸ ζήτημα τοῦ φόρου τῆς ὑποτελείας καὶ ἀπευθύνῃ τὰς θερμότερας παρακλήσεις καὶ συστάσεις ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ τόπου, καὶ διὰ τῶν ἐτησίων ἀπαντήσεων καὶ διὰ ψηφισμάτων. Ἐσμὲν δὲ εἰς θέσιν νὰ διαβεβαιώσωμεν ὅτι οὐδέποτε τὰ ὀθωμανικὰ μέλη διεφώνησαν μέχρι πρὸ τριῶν ἐτῶν, ὅτε ἡ πεφωτισμένη διάνοια ὀθωμανοῦ βουλευτοῦ ἀνεκάλυψαν ὅτι προσβάλλονται Σουλτανικὰ δικαιώματα, καὶ οὐδέποτε διηρέθῃ τὸ Συμβούλιον.¹⁸

I. XII. 1903 : Το τουρκικὸ ψήφισμα

[...] Αἱ ἐθνικαὶ καὶ πατριωτικαὶ ἐκδηλώσεις τῶν Ἑλλήνων ἀντιπροσώπων ἐν τῷ Νομοθετικῷ προὐκάλεσαν τὴν οὐχὶ ἀπροσδόκητον ἀντίδρασιν παρὰ τῶν Μωαμεθανῶν συναδέλφων αὐτῶν καὶ προῆλθεν ἐκ τούτου διάστασις καὶ ψυχρότης μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν δύο ἐν τῇ νήσῳ ἐπικρατούντων στοιχείων.¹⁹

[...] ΟΡΙΣΤΙΚΩΣ δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ εἴπωμεν ὁποίαν πορείαν θ' ἀκολουθήσῃ ἡ κυβέρνησις ἐν τῷ ζητήματι τοῦ ψηφίσματος τοῦ χ' Τεβρὶς, καθόσον οὐδὲν ἐπίσημον μέλος ἠγέρθη εἰσέτι ὅπως ὁμιλήσῃ. Ἀλλὰ μεθ' ὅλα τὰ λεγόμενα ἐξακολουθοῦμεν πιστεύοντες ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν χριστιανικὰ μέλη, φέροντα ἐπὶ τῆς σημαίας αὐτῶν τὸν σταυρὸν, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ ἱπποτικοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους, [...] νὰ δώσωσι ψῆφον περὶ ἐπιστροφῆς χριστιανικοῦ λαοῦ εἰς τὴν τουρκικὴν διοίκησιν,²⁰

¹⁷Εφημερίδα *ΕΥΑΓΓΟΡΑΣ*, «ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΩΑΜΕΘΑΝΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΩΝ», 7 Ιουνίου 1900.

¹⁸Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ», 19)2 Ιουλίου 1904.

¹⁹Εφημερίδα *ΕΥΑΓΓΟΡΑΣ*, «ΣΤΑΔΙΟΝ ΣΥΜΠΡΑΞΕΩΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΜΩΑΜΕΘΑΝΩΝ», 5 Ιουνίου 1903.

²⁰Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ», 7)20 Ιουνίου 1903.

I. XIII. 1907 : Τα "δικαιώματα του Σουλτάνου" & η οθωμανική πρεσβεία

[...] ΕΙΝΑΙ τῇ ἀληθείᾳ λυπηρὸν-λυπηρότατον- τὸ ὅτι τὰ Ὀθωμανικὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου ἀπεχωρίσθησαν τῶν λοιπῶν συναδέλφων των καὶ ἐκ πεπλανημένης ἀντιλήψεως τῶν ἀληθῶν συμφερόντων τοῦ τόπου ἐνήφισαν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ φοβεροῦ καὶ δυσβαστάκτου φόρου τῆς Ὑποτελείας, τοῦ ἐκμυζήσαντος ὅλας τὰς οἰκονομικὰς δυνάμεις τοῦ τόπου ἐπὶ προφανεστάτῃ βλάβῃ αὐτοῦ.

Εἰς μάτην ὑπεδείχθη αὐτοῖς παρὰ τῶν ἄλλων ἀντιπροσώπων τοῦ τόπου, ὅτι ἡ τοιαύτη κατάργησις τοῦ ὑποτελικοῦ φόρου οὐδόλως παραβλάπτει τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ τῆς Νήσου, ὡς ἐνασμενίζονται νὰ παριστάνωσι τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνοι.²¹

[...] Ὅριστικῶς ἀναχωρεῖ, ὡς ἠγγέλθη ἡμῖν, ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ Κυπριακὴ Ὀθωμανικὴ πρεσβείαν, περὶ ἧς πρὸ τινος ἐγράφομεν. Ἡ πρεσβεία αὕτη θ' ἀποτελεῖται ἐκ τῶν δύο Ὀθωμανῶν βουλευτῶν Σεφκὲτ βέη καὶ Μεχμέτ Ζιαῖ ἐφένδῃ καὶ τοῦ δικηγόρου Τζεμάλ ἐφένδῃ.²²

I. XIV. 1908 : Το κίνημα των Νεοτούρκων & ο αντίκτυπος στην Κύπρο

[...] Ὁ μουσουλμανικὸς τῆς Κύπρου πληθυσμὸς, πλὴν τῶν ὀπωσδήποτε ἀραιῶν μεμορφωμένων τάξεων ἐν αὐτῷ, παρέμεινεν ἀπαθὴς ὅλως καὶ ἀσυγκίνητος τὸ μὲν διότι ἀπὸ πολλοῦ ἤδη διάγει οὗτος ὑπὸ πολιτείαν κατὰ τύπους τοῦλάχιστον συνταγματικὴν, τὸ δὲ διότι αἱ ἐν Τουρκίᾳ τελευταῖαι πολιτικαὶ μεταβολαὶ δὲν ἐπέδρασαν ἀμέσως ἐπὶ τὸν πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν αὐτοῦ βίον. Ἑορταί τινες καὶ ἐπιδείξεις ἐγένοντο ἐν Λευκωσίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἀνὰ τὴν νῆσον τῇ πρωτοβουλίᾳ ἐγκρίτων Μωαμεθανῶν,²³

[...] Μετὰ τῆς ἐορτῆς ταύτης ἐπανηγυρίσθη ἐνθουσιωδῶς καὶ ἡ ἀνακήρυξις τοῦ Συντάγματος ἐν Τουρκίᾳ. Τὰ μουσουλμανικὰ σωματεῖα, διάφορα καταστήματα καὶ ἡ πλατεία τῆς τουρκικῆς συνοικίας ἐσημαιοστολίσθησαν καὶ διεκοσμήθησαν διὰ σημάτων καὶ κλάδων φοινίκων.[...]²⁴

[...] Οἱ ἐν Κύπρῳ Νεότουρκοι δὲν ἐδίστασαν νὰ χρησιμοποιήσωσι τὸν φανατισμὸν καὶ τὴν μισαλλοδοξίαν τοῦ μωαμεθανικοῦ ὄχλου [...] Ὅστις ἤθελεν ἀναδιφήσει τὰ πρακτικὰ τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου πρὸ τῶν δύο τελευταίων περιόδων θὰ ἐμάνθανεν ὅτι ὑπῆρχον ἐν τῷ Νομοθετικῷ Μωαμεθανοὶ πολιτευόμενοι μεριμνῶντες εἰλικρινῶς ὑπὲρ τῶν γενικῶν συμφερόντων τῆς Νήσου, [...]²⁵

²¹Εφημερίδα *ΑΓΩΝ*, 17 Φεβρουαρίου 1907.

²²Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ», 28)10 Αυγούστου 1907.

²³Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΜΩΑΜΕΘΑΝΟΙ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 23 Αυγούστου 1908.

²⁴Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, 23)5 Σεπτεμβρίου 1908.

²⁵Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΜΩΑΜΕΘΑΝΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ», 14 Απριλίου 1912.

[...] Λαμβάνω την τιμήν νά παρακαλέσω ύμᾱς ὅπως διὰ τῆς ἐντίμου ἐφημερίδος σας διαβιβάσητε τῷ ἐντίμῳ κ. Ν. Κλ. Λανίτῃ τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τῆς ὀθωμανικῆς Κοινότητος τῆς πόλεώς μας δια τὴν ἐν τῷ δημοτικῷ Συμβουλίῳ προτασίν του ὅπως 5 ὁδοὶ τῆς Ὁθ. συνοικίας ὀνομασθῶσιν μὲ τὰ ὀνόματα Μιδατ Πασσᾶ, Ελευθερία, Δικαιοσύνη, Ἰσότης καὶ Ἀδελφωσύνη ἅτινα ὑπῆρξαν τὰ σύμβολα τῆς Σημαίας τῆς Νέας Τουρκίας.²⁶

I.XV. Συνεδρία τῆς 8^{ης} Ἀπριλίου 1910

[...] ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἰδιαίτερα τῶν αἰσθήματα τὰ σεβόμεθα μὲ τὴν πεποίτησιν ὅτι σέβονται καὶ ἐκεῖνοι τὰ ἰδικά μας. Διότι ἂν τὰ αἰσθήματα τῶν ἐντ. Ὁθωμανικῶν μελῶν προέρχονται ἀπὸ ὀλίγων αἰώνων, τὰ ἡμέτερα προέρχονται ἀπὸ ἱστορικῶν χρόνων καὶ τὴν νῆσον ταύτην ἡμεῖς κατωκίσαμεν καὶ θὰ κατοικῶμεν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.²⁷

I.XVI. 1911 : Νομοθετικό: Εναντίωση στὴν προσάρτηση τῆς Κύπρου στὴν Ελλάδα

[...] Ἡ Κύπρος ἔσχε μὲν τὴν εὐτυχίαν νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας δὲν ἀπηλλάγη ὅμως καὶ τῆς παρουσίας τούρκων ἀδιορθώτων καὶ φανατικῶν οἱοὶ ἀπὸ πενταετίας παρίστανται ἐν τῷ Νομοθ. Συμβουλίῳ οἱ Τοῦρκοι βουλευταί.²⁸

[...] Τὰ ἔντιμα Ἑλληνικά μέλη δὲν πρέπει νὰ προσβάλλωνται ὅταν ἡμεῖς ζητοῦμε νὰ διατηρήσωμεν τοὺς τίτλους καθ' οὓς ἡ Κύπρος συνδέεται μετὰ τῆς Τουρκίας, ἐνῶ ἐκεῖνοι ζητοῦσι νὰ ὑπαχθῇ ἡ Κύπρος ὑπὸ Κυβέρνησιν μεθ' ἧς οὐδόλως συνδέεται!²⁹

I.XVII. 1912 : Διακοινοτικά ἐπεισόδια στὴ Λεμεσό & Λευκωσία

[...] Τὸ ἥσυχο πανηγύρι τοῦ Κατακλυσμοῦ κατέληξε φεῦ τὸ ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας εἰς αἱματηρὰν τραγωδίαν, ἥτις παρ' ὀλίγον νὰ εἶχε τρομακτικὰ καθαρτὸ ἀποτελέσματα ; μεταβαλλομένων τῶν συμπλοκῶν εἰς μίαν ἀγρίαν φυλετικὴν σύρραξιν ἐξοντώσεως τῶν δύο συνοίκων φυλῶν.[...] Εἰς τοῦτο συνέτεινε πάντως καὶ ἡ κατάστασις τῶν πνευμάτων, τὰ ὅποια εὐρίσκοντο ἐν ἐξάψει ἐκατέρωθεν συνεπείᾳ τῶν τελευταίων πολιτικῶν γεγονότων καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπιθέσεως κατὰ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ Γυμνασίου.³⁰

²⁶Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΩΡΑΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΕΟΤΟΥΡΚΟΥ», 6 Νοεμβρίου 1908.

²⁷Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ 8 ΑΠΡΙΛΙΟΥ», 3)16 Ἀπριλίου 1910.

²⁸Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΞ*, «ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥΡΚΩΝ ΕΝ ΤΩ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩ», 25 Μαρτίου 1911.

²⁹Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΞ*, «ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΕΜΠΤΗΣ 17)30 Μαρτίου 1911», 25 Μαρτίου 1911.

³⁰Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΑΙ ΑΙΜΑΤΗΡΑΙ ΣΥΜΠΛΟΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟΥ», 18 Μαΐου 1912.

[...] Vatan Gazetesi' ne göre olaylarda, üç ölü ve 49 ağır yaralı vardır. Resmi raporlara göre ise olayların zaiyatı beş ölü ve 137 yaralıdır.

Bu olay üzerine Kıbrıs Türkleri İstanbul' a başvurup kendilerine sahip çıkılmasını isteyince verilen direktifle Türkiye' nin Londra büyükelçisi 29 Haziran'da Dışişleri Bakanlığı' na giderek bir muhtıra ile durumu protesto ederek. Osmanlının adanın gerçek sahibi olmaya devam ettiğini anımsatır.

[...] Σύμφωνα με την εφημερίδα Vatan, υπήρξαν τρεις νεκροί και 49 σοβαρά τραυματισμένοι. Από την άλλη, σύμφωνα με επίσημες αναφορές, γίνεται αναφορά σε πέντε νεκρούς και 137 τραυματίες. Μετά από αυτό το περιστατικό, οι Τούρκοι υπέβαλαν αίτηση στην Κωνσταντινούπολη και ζήτησαν προστασία. Ο Τούρκος πρέσβης στο Λονδίνο στις 29 Ιουνίου πήγε στο Υπουργείο Εξωτερικών και διαμαρτυρήθηκε για την κατάσταση με ένα υπόμνημα. Υπενθύμισε ότι οι Οθωμανοί συνεχίζουν να είναι οι πραγματικοί ιδιοκτήτες του νησιού.³¹

I.XVIII. 1912-1913 : Το υπόμνημα των Τούρκων & η επιστολή στο Υπουργείο Αποικιών

[...] Οί Όθωμανοί βουλευταί τής νήσου, ως βεβαιούται εκ θετικής πηγής απέστειλον υπόμνημα εις τήν Αγγλικήν Κυβέρν. ζητούντες ὅπως ἡ Κύπρος μετατραπῇ εις Αγγλικήν κτῆσιν.³²

[...] Οί Όθωμανοί τής πρωτεύουσας ἀπηύθυναν ἐπιστολήν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Αποικιῶν, δι' ἧς ἐζήτησαν νὰ μάθωσιν ἐὰν εἶναι ἀληθὴς ἡ εἶδησις περὶ ἐκχωρήσεως τῆς Κύπρου εἰς τήν Ἑλλάδα, ἔλαβον δὲ τὴν ἀπάντησιν, διὰ γράμματος ὑπὸ ἡμερομηνίαν 19 Ἀπριλίου, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν εἶναι ὑπὸ τὴν σκέψιν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.³³

[...] Ἄλλοθεν προῆλθον οἱ Τοῦρκοι, ἐδυνάστευσαν ἐφ' ὅσον εἶχον τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖράς των, εἶδον ἀγογγύστως τὸ νέον καθεστῶς, ἐξεδήλωσαν κατὰ τὸν ἰδιαίοντα αὐτοῖς τρόπον τὴν ὑποταγὴν των πρὸς τὴν ἀνωτέραν δύναμιν[...]³⁴

I.XIX. 1924 : Η δολοφονία του ιερέα του χωριού Λουρουκίνα

[...] 24 Eylül 1924 günü gecesı Lurıcına köyünde iki Linobambaki köy papazını uyurken öldürürler. Mustafa Bayram Patta ve Yusuf Bayram Barudi isimli katilleri, köy imamı Raci Hoca kışkırtmıştır. Bu olay, linobambakileri özümseme faaliyetlerinin, Lozan'dan sonra da sürdüğünü gösteriyor.³⁵

³¹Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türk kimliği'nin oluşması : Neden ortak bir Kıbrıslı kimliği yok?* Işık Kitabevi, Lefkoşa, 1999, σελ. 49.

³²Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΜΙΚΡΑ», 15)28 Δεκεμβρίου 1912.

³³Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΟΘΩΜΑΝΟΙ», 20)3 Μαΐου 1913.

³⁴Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Η ΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ», 30)12 Απριλίου 1919.

³⁵[...] Το βράδυ της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1924 δύο λινοβάμβακοι σκότωσαν τον ιερέα του χωριού, ενώ κοιμόταν. Ο μπάμης του χωριού Raci Hoca υποκίνησε τους δολοφόνους, Mustafa Bayram Patta και Yusuf Bayram Barudi.

[...] Νέος πάλιν ἄγριος φόνος διεπράχθη προχθές ὑπὸ τὰς ἀκολούθους περιστάσεις. Ἐνῶ ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Λουρουτζίνας ἱερεὺς, ὀνόματι Παπᾶ Χαράλαμπος ἐκοιμᾶτο [...] ἄγνωστοι τὸν ἐπλησίασαν καὶ δι' ἀξίνης ἐφόνευσαν αὐτὸν.³⁶

I.XX. 1925-1937 : Μετανάστευση

[...] Ἡ Κυβέρνησις διώρισε Διευθυντὴν τοῦ Ἑβκάφ τὸν Ὁθωμανὸν Δικαστὴν Λευκωσίας Μουνὴρ Βέην.³⁷

[...] Πληροφορεῖται ἐπίσης τὸ Γραφεῖον τοῦ Τύπου, ὅτι ἡ διὰ τοῦ ὑπομνήματος τοῦ Ἑθνικοῦ Συμβουλίου ὑποβληθεῖσα διαμαρτυρία κατὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἣτις ἐπέτρεπεν εἰς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ἑβκάφ νὰ πολιτεύηται, ἐλήφθη σοβαρῶς ὑπ' ὅψιν καὶ ὅτι εἰς τὸν νέον Διευθυντὴν ἐδηλώθη σαφῶς, ὅτι δὲν πρέπει νὰ πολιτευθῇ.³⁸

[...] Ὁθωμανοὶ δὲ Βουλευταὶ ἀνεδείχθησαν ἐν τῷ διαμερίσματι Λευκωσίας - Κυρηναίας ὁ Μουνὴρ Βέης, ἐν τῷ διαμερίσματι Λάρνακος - Ἀμμοχώστου ὁ Μαχμουτ Τζελαλετὶν Ἐφένδης καὶ ἐν τῷ διαμερίσματι Λεμεσοῦ - Πάφου ὁ Ἐγιούπ Νεζμετὶν Βέης.³⁹

[...] Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα, ὁπότε ἔληγε καὶ ἡ τεταγμένη προθεσμία πρὸς δῆλωσιν ἐκ μέρους τῶν συνοίκων ἡμῶν Τούρκων τῆς προθέσεώς των νὰ διατηρήσωσιν ἢ ὄχι τὴν ὀθωμανικὴν ὑπηκοότητα, ἀνεχώρησαν ἐκ τούτων πολλοὶ καὶ ἄθροοι ἐκ τῆς πόλεως ἡμῶν καὶ τῶν χωρίων τῶν ἐπαρχιῶν Λευκωσίας καὶ Ἀμμοχώστου διὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Εὐχόμεθα αὐτοῖς καλλιτέραν ἐκεῖ τύχην.⁴⁰

[...] Ἦδη πολλοὶ ἐκ τῶν συμπατριωτῶν μας μετηνάστευσαν ἐκεῖ καὶ ἐν χωρίον τῆς Ἀμμοχώστου ἡ Γαλάτα ἐκ 40 περίπου οἰκογενειῶν μετηνάστευσεν ὁλόκληρον καὶ ἔκτισε μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα ἐν χωρίον πλησίον τῆς Ἀττάλειας. Ὅσοι ἐκ τῶν Τούρκων τῆς Κύπρου εἶναι Τοῦρκοι ὑπήκοοι μεταναστεύουν χωρὶς νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ δίδουν ἐγγύησιν. Ὅσοι εἶναι Ἀγγλοὶ ὑπήκοοι εἶναι ἀνάγκη νὰ δώσουν ἐγγύησιν ἐκ Λ. 50. Τοῦτο παρεμποδίζει πολλοὺς διὰ νὰ μεταναστεύσουν. Μερικοὶ ἐκ τῶν συνεπαρχιωτῶν μας ἀπηρθύνθησαν εἰς τὸν ἐν Κύπρῳ. Τοῦρκον Πρόξενον ζητοῦντες, ὅπως ἀρθῇ ἡ ἐγγύησις. Ὁ Πρόξενος τοὺς ὑπέδειξεν, ὅτι πρέπει νὰ ἀπευθυνθοῦν πρὸς τὸν Ἀποικιακὸν Γραμματέα.⁴¹

Αὐτὸ το γεγονός καταδεικνύει ὅτι οἱ προσπάθειες αφομοίωσης τῶν λινοβαμβάκων συνεχίστηκαν καὶ μετὰ τὴ Λοζάνη. Βλ. Nazım Beraltı, *Kıbrıslı Türklerin tarihi*, 3. Kitap, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1995, σελ. 67.

³⁶Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΑΓΡΙΟΣ ΦΟΝΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΛΟΥΡΟΥΤΖΙΝΑΝ», 27 Σεπτεμβρίου 1924.

³⁷Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 15 Αυγούστου 1925.

³⁸Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἑβκάφ», 19 Σεπτεμβρίου 1925.

³⁹Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 17 Οκτωβρίου 1925.

⁴⁰Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Ἡ μετανάστευσις τῶν Κυπρίων Τούρκων», 14 Αυγούστου 1926.

⁴¹Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ἡ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΕΙΣ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ», 18 Ιουλίου 1935.

[...] Φεύγουν οί συμπατριῶται μας Ὅθωμανοί. Κι' ἡ ἐπιθυμία των νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν τόπον αὐτὸν εἶνε τόσον μεγάλη ὥστε νὰ ριψοκινδυνεύουν κι' αὐτὴν τὴν ζωὴν των ἀφοῦ ὡς εἶνε λογικὸν τοὺς εἶνε γνωστοὶ οἱ κίνδυνοι πού διστρέχουν κατὰ τὸ ταξίδι αὐτὸ τῆς ἐξορμήσεώς των διὰ καλύτερον μέλλον[...] Καὶ ὅμως οἱ Τοῦρκοι οὔτε ἀπάτριδες εἶνε οὔτε ἄνθρωποι τῶν περιπετειῶν. Ἀσφαλῶς μεγάλη δόσις ἀπελπισίας μετὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς στὸ νησὶ μας,⁴²

I.XXI. 1928 : Το κοινό ψήφισμα

[...] Οἱ Βουλευταὶ Κοι Στ. Σταυρινάκης καὶ Μουνήρ βέης ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Γραμματέα τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα :

«Ἐπειδὴ ποσὸν ἐκ Λ. 11.047.11.3d παραμένει ἐτησίως ὡς περίσσευμα μετὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ τόκου εἰς τὸ Τουρκικὸν Δάνειον τοῦ 1855 καὶ ἐπειδὴ τὸ ποσὸν τοῦτο ἔχει συσσωρευθῆ ἔκτοτε ἀπὸ τοῦ 1878 μετὰ τοῦ προκύψαντος τόκου ἀποτελοῦν χωριστὸν κεφάλαιον παρὰ τῇ Κυβερνήσει τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος καὶ ἐπειδὴ τὸ ποσὸν τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν Κύπρον καὶ ὑπερβαίνει τὸ ποσὸν Λ.600,000, ὡς ἐκ τούτου, τὸ Συμβούλιον τοῦτο ψηφίζει, ὅπως τὸ ἄνω μνημονευθὲν ποσὸν Λ.600, 000 ἐπιστραφῇ εἰς τὴν Κύπρον καὶ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν γενικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἀποικίας, διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς προμηθείας ὕδατος, ὁδῶν, λιμένων κλπ.»⁴³

I.XXII. 1929 : Η επερώτηση του βουλευτή Χ΄ Ευτυχίου Χ΄ Προκόπη

[...] Ὁ Ἑλληνικὸς ὀρθόδοξος πληθυσμὸς θὰ ἐπεθύμει νὰ μάθῃ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ποῦ εὐρίσκει τὸ στήριγμα τῶν ἰσχυρισμῶν της, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον δὲν ἀδικεῖται καὶ δὲν παραγκωνίζεται ἐν τῇ δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ, διότι πιθανῶς νὰ ὑπάρχῃ τὸ στήριγμα αὐτὸ καὶ ἡμεῖς δὲν τὸ διαβλέπομεν.⁴⁴

I.XXIII. 1930 : Η ψήφος του Τούρκου βουλευτή Λάρνακας - Αμμοχώστου Ζεκιᾶ ἐφένδης

[...] Συζητουμένου τοῦ κονδυλίου τῶν Δημοσίων Ἔργων ὁ Τοῦρκος βουλευτὴς Λάρνακος- Ἀμμοχώστου Ζεκιᾶ ἐφένδης ἠσθένησεν. Οἱ Ἕλληνες βουλευταὶ ἀποτελοῦντες τότε τὴν πλειοψηφίαν ἔφεραν ἔνστασιν εἰς τὸ κονδύλι [...] Καὶ ἔτσι ἡ δεξιὰ θύρα ἤνοιξεν καὶ ἐνεφανίσθη κουκκουλωμένος εἰς βαρὺ ἐπανωφόρι καὶ πυρέσσων ὁ βουλευτὴς Ἀμμοχώστου Ζεκιᾶ ἐφ. διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ καθήκον αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐψήφισε μετὰ τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸ κονδύλι ἐπέρασεν.⁴⁵

⁴²Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ἡ ἀναχώρησις τῶν Ὅθωμανῶν», 19 Αυγούστου 1937.

⁴³Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 11 Φεβρουαρίου 1928.

⁴⁴Εφημερίδα ΧΡΟΝΟΣ, «Ο ΠΑΡΑΓΚΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝ. ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΕΝ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ», 1 Ιανουαρίου 1929.

⁴⁵Εφημερίδα ΑΛΗΘΕΙΑ, «Κωμωδία ἐν μέσῳ τραγωδίας», 18 Δεκεμβρίου 1930.

I.XXIV. 1931 : Η ενωτική παράγραφος & η απόρριψη του νέου δασμολογίου

[...] Αὐτοὶ οὗτοι οἱ Ὅθωμανοὶ πολιτευταὶ, οἱ ὅποιοι, διὰ νὰ ἀγρεύσωσι τὰς ψήφους τῶν ἐκλογέων των, διεκήρυττον ἀπεριφράστως, ὅτι θὰ συμπράξωσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων, εἰσελθόντες εἰς τὴν Βουλὴν ἐγένοντο ἀπλῶς κυβερνητικὰ ὄργανα, ἀναδειχθέντες εἰς πολλὰς περιστάσεις βασιλικώτεροι τοῦ Βασιλέως.⁴⁶

[...]ὁ Μητροπολίτης Κιτίου ὑπέβαλε νέαν ἐνωτικὴν παράγραφον ἔχουσαν ὡς ἑξῆς : «Τὰ Ἑλληνικὰ Μέλη τοῦ Συμβουλίου τούτου ἐπιθυμοῦμεν [...] ὅπως ἐνωθῇ μετὰ τοῦ μητρικοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, [...]

Ἡ παράγραφος αὕτη ἐψηφίσθη ὑφ' ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν Μελῶν ἐναντίον δύο Τουρκικῶν, ἀποσχόντων τῶν Ἀγγλικῶν.⁴⁷

[...] Εἰσιούπ. Ἡ ἐπιθυμία μου εἶνε ὅπως ἡ βρεττανικὴ διακυβέρνησις ἐν τῇ νήσῳ συνεχισθῇ ἕως ὅτου ἡ νήσος ἀνυψωθῇ εἰς τὸ πρέπον ἐπιπεδὸν τοῦ πολιτισμοῦ. Εὐχομαι ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Τουρκίαν εὐημερίαν μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ χρόνου, ὅποτε θὰ ἀποφασισθῇ ἂν αὕτη θὰ παραχωρηθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ τὴν Τουρκίαν[...]⁴⁸

[...] Ἐντιμε Κύριε Βουλευτά,

Ὅμιλῶν εἰς τελευταίαν συνεδρίασιν τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου κατὰ τῆς προτάσεως τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου ἐκαλέσατε ἡμᾶς ὅλους τοὺς Ἑλληνας τῆς Κύπρου νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν Νῆσον καὶ νὰ μεταναστεύσωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εἶνε φυσικὸν νὰ σᾶς τρομάξῃ ἡ ἰδέα τῆς ἐνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τὴν Ἑλλάδα, ὅπως καὶ ἡμᾶς θὰ μᾶς ἐτρόμαζεν ἡ ἰδικὴ σας τυχὸν ἀξιώσις περὶ ἐπιστροφῆς τῆς Νήσου εἰς τὴν Τουρκίαν.⁴⁹

[...] Μετὰ ταῦτα εἰσῆχθη τὸ "περὶ τελωνειακῶν δασμῶν" νομοσχέδιον.

Κατὰ τοῦ νομοσχεδίου τούτου ὠμίλησε διὰ μακρῶν ὁ Τοῦρκος βουλευτὴς Μισιρλῇ ἐφ. εἰπὼν ὅτι ἐκπλήττεται βλέπων τοιοῦτο φορολογικὸν νομοσχέδιον εἰσαγόμενον πρὸς ἐπιψήφισιν παρὰ τὰς ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ λόγῳ δοθείσας ἐπαγγελίας ὅτι οὐδεμία πλέον φορολογία θὰ ἐπιβληθῇ, [...] Ὑπὲρ τοῦ νομοσχεδίου ὠμίλησεν ὁ Τοῦρκος βουλευτὴς Πάφου,⁵⁰

⁴⁶Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΙΣ ΕΥΘΕΙΑΝ ΕΝΩΤΙΚΗΝ ΓΡΑΜΜΗΝ», 11 Ἀπριλίου 1931.

⁴⁷Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, 25 Ἀπριλίου 1931.

Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΑΙ ΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΕΝ ΤΩ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΝΩΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ», 2 Μαΐου 1931.

⁴⁸Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ», 25 Ἀπριλίου 1931.

⁴⁹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΟΥΛΕΥΤΗΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ ΝΕΤΖΑΤΗ ΜΙΣΙΡΑΙΖΑΤΕ ΒΕΗΝ», 25 Ἀπριλίου 1931.

⁵⁰Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΑΠΟΡΡΙΨΙΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΔΑΣΜΟΛΟΓΙΟΥ», 2 Μαΐου 1931.

[...]τὸ Νομοσχέδιον περὶ τῆς τροποποιήσεως τοῦ ὑφισταμένου Δασμολογίου ἀπερρίφθη μετὰ πολυώρους συζητήσεις ἐν τῷ Νομοθετικῷ [...] Φαίνεται ὅτι καὶ οἱ Τοῦρκοι κατεψήφισαν τὸ Νομοσχέδιον.⁵¹

[...]Εἰς τὸν Ἀγγλον ἀνταποκριτὴν ὁ Μουνὴρ βέης ἐδήλωσεν, ὅτι «ὡς ἐν Κύπρῳ Μουσουλμανικὴ κοινότης δὲν συµμερίζεται, ἀλλ' οὔτε ὑπεστήριξε τὸ κίνημα τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς τὴν 52 ἔτη ἀνοχὴν τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως.⁵²

II. Η ιδεολογική επίδραση του Κεμαλισμού & η τουρκική μειονότητα της Κύπρου

[...]Ἡ συναισθηματικὴ ταύτιση τῶν Τουρκοκυπρίων μετὰ τὰς προσπάθειες τοῦ Κεμάλ Ἀτατούρκ νὰ ἐκδιώξῃ τὸν ἐλληνικὸ στρατὸ ἀπὸ τῆς Μ. Ἀσίας τὴν περίοδον 1919-22 οδήγησε μίαν μεγάλην μερίδα τῶν νὰ ἀσπαστεῖ μετὰ πάθος τὰς ἀρχὰς τοῦ κεμαλισμοῦ.⁵³

[...]Söz Gazetesi yayın yaşamı boyunca Kıbrıs' ta Atatürk devrimlerinin öncüsü ve savunucusu olmuştur. Türkiye'de harf devrimi olunca, Söz Gazetesinin sahibinin en büyük amacı gazetesini yeni Türk harfleri ile çıkarmak istemesidir.

[...]Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐκδοτικῆς τῆς ζωῆς, ἡ ἐφημερίδα Söz ὑπῆρξε πρωτοπόρος καὶ ὑπερασπιστὴς τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Atatürk στὴν Κύπρο. Ὄταν ἐγένετο ἡ γλωσσικὴ μεταρρύθμιση στὴν Τουρκία, ὁ πιο μεγάλος στόχος τοῦ ἰδιοκτήτη τῆς ἐφημερίδας Söz Gazetesi ἦταν ἡ ἐκδοση τῆς ἐφημερίδας τοῦ μετὰ τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο.⁵⁴

[...] Στὴ συνάντησιν ἡ ὁποία διεξήχθη στὰς 28 Σεπτεμβρίου 1929 ὁ μουφτής ἐξήγησε τὰς αἰτίαις τῆς ἐφαρμογῆς καὶ ἐδῶ τοῦ νέου λατινικοῦ ἀλφαβήτου ἀλλὰ καὶ τῆς μὴ ἐφαρμογῆς τοῦ νέου λατινικοῦ ἀλφαβήτου στὸ Κοράνι.⁵⁵

[...] Τὰ βιβλία τὰ ὁποία διδάσκονται στὰ λύκεια τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰ ὁποία εἶναι γραμμένα μετὰ τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο διδάσκονται καὶ στὴν Κύπρον.⁵⁶

⁵¹Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΑΠΟΡΡΙΨΙΣ ΔΑΣΜΟΛΟΓΙΟΥ», 1 Μαΐου 1931.

⁵²Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΕΒΚΑΦ ΕΙΣ ΤΟΥΣ «ΤΑΪΜΣ»», 25 Νοεμβρίου 1931.

⁵³Παύλος Μ. Παύλου, *Κράτος, ιδεολογία, πολιτική και εκπαίδευση στην Κύπρο, 1959-1974*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2015, σελ. 676.

⁵⁴Cemalettin Ünlü, *Kıbrıs'ta basın olayı, 1878-1981*, Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, Ankara, 1981, σελ.63.

⁵⁵[...] 28 Eylül 1929 da yapılan toplantıda Türkiyede kabul edilen yeni lâtîn harflerinin burada da kabulüne fakat bunun Kurana tatbik edilmemesinin sebeplerini müftü izah etti.

Βλ. Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969, σελ. 130.

⁵⁶[...] Yeni lâtîn harfleriyle yazılmış ve İstanbul liselerinde okutulan kitapların Kıbrıs'ta da okutulmasına Βλ. Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969, σελ. 133.

[...] Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου περὶ χορηγήσεως ἀδειῶν λιανικῆς πωλήσεως μεθυστικῶν ποτῶν, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Καδὴ Λευκωσίας, τῇ προτάσει τῶν Ὁθωμανικῶν Μελῶν τοῦ Συμβουλίου καὶ τῇ ὑποστηρίξει τῆς προτάσεώς των ὑπὸ Ἑλληνικοῦ Μέλους, τοῦ Κου Χατζῆ Εὐτυχίου, τὸ πρῶτον ἤδη ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τῶν τοιούτων Διοικητικῶν Συμβουλίων ἐζητήθησαν καὶ ἐχορηγήθησαν καὶ εἰς Ὁθωμανοὺς ἄδειαι λιανικῆς πωλήσεως οἶνοπνευματωδῶν ποτῶν. Τὸν ἐλευθεριασμὸν τοῦτον καὶ εἰς αὐτὰ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν ἔθνη δὲν εἶδον μὲ εὐχαρίστησιν οἱ πλεῖστοι τῶν συνοίκων Ὁθωμανῶν.⁵⁷

III. Ο αντίκτυπος του Ελληνοτουρκικού Συμφώνου Φιλίας & η ενωτική ρητορική

[...] Εἶναι γελοῖον νὰ χωρίζουν διαφοραὶ ἐθνικῶν ἀντιλήψεων τοὺς ἐν Κύπρῳ Ἑλληνας καὶ Τούρκους καθ' ὃν χρόνον ὁ ἄρρηκτος δεσμὸς τῆς φιλίας ἐνώνει τὰς πατρίδας των.⁵⁸

[...] Ὁ Κυπριακὸς Τύπος ἔχει ἱερὸν καθῆκον νὰ ὑποδείξῃ εἰς τὴν ἐκεῖ τουρκικὴν μειονότητα τὴν ὑποχρεωσιν, τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ τὸ συμφέρον, ὅπως ἐνώσῃ καὶ ἐκείνη τὰς δυνάμεις τῆς - ἠθικὰς, ὑλικὰς καὶ πνευματικὰς- μὲ τὰς Ἑλληνικὰς διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κύπρου ἀπὸ τὸν Ἀγγλικὸν ζυγὸν καὶ τὴν ἐνωσίν τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Τοιαύτη εὐγενὴς καὶ γενναία χειρονομία ἐκ μέρους τῶν Τούρκων τῆς Κύπρου θὰ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους θετικοὺς καρποὺς, τοὺς ὁποίους ἠθέλην ἐπιφέρει ἡ Ἑλληνοτουρκικὴ συνεννόησις καὶ φιλία.⁵⁹

[...]ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1930, ὅτε ὑπεγράφη τὸ ἱστορικὸν ἔγγραφον τῆς ἐλληνοτουρκικῆς φιλίας οἱ δεσμοὶ μεταξὺ τῶν δύο ἔθνων κατέστησαν ὁλοὲν στενότεροι. Εἶναι δὲ ἀπορίας ἄξιον, πῶς ζητεῖ νὰ τοὺς διαταράξῃ ἓνα μέρος τοῦ Τουρκικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κύπρου διὰ τῆς ἀντιδράσεως ἐναντίον τῶν ἐνωτικῶν προσπαθειῶν τῶν ἐλλήνων συμπατριωτῶν των,⁶⁰

[...] Τὴν παρελθοῦσα ἐβδομάδα ἔλαβον χώραν δύο ποδοσφαιρικαὶ συναντήσεις εἰς τὸ γήπεδον τοῦ Γ.Σ.Ο., ἀμφότεραι μὲ μέγιστον ἀθλητικὸν πείσμα καὶ μὲ πολλὴν εὐπρέπειαν καὶ τάξιν. Ἡ πρώτη, τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, μεταξὺ Α.Ε.Λ. καὶ τῆς Τουρκικῆς ομάδος Λεμεσοῦ, μὲ νικήτριαν ὁμάδα τὴν πρώτην 6-0.⁶¹

⁵⁷Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Ἐλευθεριασμὸς Τούρκων εἰς τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν ἔθνη», 9 Ὀκτωβρίου 1926.

⁵⁸Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΝΑΓΚΗ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ», 9 Ὀκτωβρίου 1931.

⁵⁹Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Ἡ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΦΙΛΙΑΣ», 8 Νοεμβρίου 1930.

⁶⁰Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ἡ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ», 19 Δεκεμβρίου 1946.

⁶¹Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Ἀθλητικά», 31 Δεκεμβρίου 1930.

[...]Ἡ αὐλαία τῆς πολυετοῦς ἐν τῷ Νομοθετικῷ Συμβουλίῳ παιζομένης κωμωδίας τῆς Ἀγγλοτουρκικῆς Συμμαχίας, παιζομένης δυστυχῶς πάντοτε εἰς βάρος τῶν γενικῶν συμφερόντων τοῦ δυστυχοῦς αὐτοῦ τόπου πρέπει νὰ πέσῃ.

Οἱ βουλευταὶ μας ἔχουν ἐπιτακτικὸν καὶ ἀπαραίτητον καθῆκον νὰ πλησιάσουν τὸν τουρκικὸν λαὸν καὶ διὰ ὁμιλιῶν νὰ τοῦ καταστήσωσι γνωστὸν ὅτι ἡ στάσις τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἐν τῷ Νομοθετικῷ εἶναι ἐπιβλαβὴς διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ τόπου, νὰ τὸν ἐρωτήσωσιν ἂν τῇ ἐντολῇ του οἱ κύριοι αὐτοὶ πλευρίζουν πάντοτε τὴν Κυβέρνησιν λέγοντες αἰωνίως τὸ «ἔβετε» εἰς ὅλα τὰ ζητήματα, ἀρκεῖ νὰ τὸ θελήσῃ ἡ Κυβέρνησις καὶ ὅτι σύρονται καὶ ἄγονται ἀπὸ ἓνα μειδίαμα πονηροτάτου καὶ δαιμονίου διπλωμάτου, ὡς εἶναι ὁ Κυβερνήτης τῆς Νήσου μας.

Νὰ τοῦ εἴπωσιν ἐπίσης ὅτι εἶναι δικαίωμα τῶν ἀντιπροσώπων του νὰ ζητῶσι τὴν ἔνωσιν τῶν μετὰ τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας ὅχι ὅμως νὰ γίνωνται πειθήνια κυβερνητικὰ ὅργανα πρὸς ζημίαν ὅλων μας.[...] Ἡ εἰσαγωγή καὶ ἐξαγωγή σήμερον εὐρίσκεται ὁλόκληρος σχεδὸν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων. Τὶ θὰ κάνουν τότε οἱ Τούρκοι ἐργάται καὶ ἀχθοφόροι ἂν ἀποκλεισθοῦν ἀπὸ τὰς ἐργασίας τῶν Ἑλλήνων.⁶²

IV. Η ανάδειξη των κοσμικών κεμαλικών στοιχείων στην πολιτική ελίτ της μουσουλμανικής μειονότητας

[...] ὠμίλησεν καὶ ὁ Ἰρφὰν ἐφ. εἰπὼν, ὅτι γνωρίζει τὴν οἰκονομικὴν στενοχωρίαν τῶν κατοίκων, τὴν ὁποίαν θὰ προσπαθήσῃ νὰ θεραπεύσῃ, ζητήσας πρὸς τοῦτο τὴν συνδρομὴν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν συμπατριωτῶν του. Πρόγραμμα τῶν Ὀθωμανῶν τῆς Κύπρου πρέπει νὰ εἶναι ἡ παρανομία τῶν ἐν τῇ νήσῳ -οὐχὶ ἡ μετανάστευσις- [...] Αἱ πομπῶδεις αὗται περιηγήσεις τοῦ Ἰρφὰν ἀποβλέπουν εἰς τὴν καταπολέμησιν τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ Βουλευτοῦ Δρος Ἐγιούπ Νετζιμουττίν, ὅστις τυγχάνει λίαν ἀνεπιθύμητος εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ εἰς τὸν ἐκ Λευκωσίας ἡγέτην.⁶³

[...] Ἡ Τουρκικὴ ἐφημερίς «Μανσοὺν Μιλλέτ» (Δυστυχὲς Γένος) ἣτις ἤρξατο ἐκδιδόμενη ἐν Λευκωσίᾳ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Τούρκου Δικηγόρου Ριφὰτ Ἐφένδη, εἰς τὸ πρῶτον αὐτῆς φύλλον τοῦ Σαββάτου 11)4)31 δημοσιεύει τὰ ἀκόλουθα εἰς το προγραμματικὸν τῆς ἄρθρον :

[...] Δὲν θὰ ὑπαρξῇ χῶρος εἰς τὰς στήλας μας διὰ γνώμας αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὰ διδάγματα τοῦ Ἰρφὰν βέη [...]⁶⁴

⁶²Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΕΚ ΛΕΜΕΣΟΥ», 31 Δεκεμβρίου 1930.

⁶³Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Τουρκικὴ προεκλογικὴ κίνησις», 30 Μαΐου 1925.

⁶⁴Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΝ ΑΘΡΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ», 18 Απριλίου 1931.

EYYUP MUSA NECMEDDİN (1878-1948)

[...] ΔΡ. ΕΓΙΟΥΠ ΝΕΖΜΟΥΤΤΙΝ

Ύπηρξε μέλος του κοιτάτου ένωσης-πρόοδος και μετά την επικράτησίν του έγκατεστάθη εις Κύπρον. Κατά τό 1911 εξέλέγει βουλευτής Λεμεσοῦ-Πάφου διατελέσας μέχρι τό 1916 ὅτε ήττήθη μέ μικραν μειοψηφείαν. Κατά τά έτη 1921, 1925, 1930 έπανεξελέγη βουλευτής[...]⁶⁵

NECATİ MISIRLIZADE ÖZKAN

[...] Όσο για τίς έκλογές ὁ ἴδιος ὁ Κύρου ψάχνοντας νά βρεῖ τό βαθύτερο νόημα τῆς ψήφου τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ ὅπως αὐτός τό ἀντιλήφθηκε σέ ἔγγραφο πού παραθέτω αὐτούσιο ἐδῶ μέ ἡμερομηνία 17 Ὀκτωβρίου 1930 τονίζει τόν ἀρνητικό χαρακτήρα τῆς ψήφου - ἀποδοκιμασία τῆς ἀγγλικῆς κακοδιοίκησης -καί ἐπίσης τή μετάθεση τοῦ βάρους τοῦ κυπριακοῦ προβλήματος στόν οἰκονομικό παράγοντα [...] Χαρακτηριστικήν τούτου ἀπόδειξιν ἀποτελεῖ, πλήν τῶν ἄλλων, καί τό γεγονός ὅτι καί οἱ Τοῦρκοι ψηφοφόροι ἐψήφισαν διά πρώτην φοράν τούς ἀντικυβερνητικούς ὑποψηφίους, ἀποτυχόντος παταγωδῶς ἐν Λευκωσίᾳ τοῦ ἐμπίστου συμβούλου τῆς Κυβερνήσεως καί προέδρου, τοῦ Ἐβκάφ Μουνήρ βέη. Οἱ νέοι οὔτοι Τοῦρκοι βουλευταί εἶναι Κεμαλικοί λαμβάνοντες ὁδηγίας ἐξ Ἀγκύρας, ἐξεδήλωσαν δέ προεκλογικῶς τήν πρόθεσίν των ὅπως συνεργασθῶσιν μετά τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν συναδέλφων πρός τό καλόν τῆς Κύπρου.⁶⁶

[...] Ἡ Ὄθωμανική ἀντιπροσωπεία ἀπετελέσθη ἐκ τῶν Μεχμέτ Μισιρλιζατέ, Μεχμέτ Ζεκῆ Κουσέλη καί Ἐγιούπ Μουσᾶ Ἐφ.⁶⁷

[...] Πρὸ ἡμερῶν ὁ Ἄγγλος διευθυντής τοῦ ἀνωτάτου Τουρκικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ιδρύματος Ἰτατί ἀπέβαλε 36 μαθητάς τῆς σχολῆς του ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἦσαν φίλοι τοῦ Μισιρλῆ ἐφ. Βουλευτοῦ Λευκωσίας, ὁ ὁποῖος συχνάκις ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ, ὡς ἐμποδίζοντο τοὺς μαθητάς νά ἐκδηλώσουν τὰ πατριωτικά των αἰσθήματα καί ὅτι συχνάκις ἐξύβρισε τήν σημαίαν των.⁶⁸

⁶⁵Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ», 26 Αυγούστου 1948.

⁶⁶Γιάννης Π. Πικρός, *Ο Βενιζέλος και το κυπριακό*, Φιλιππότη, Αθήνα, 1980, σσ. 86-87.

⁶⁷Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 21 Οκτωβρίου 1930.

⁶⁸Εφημερίδα ΧΡΟΝΟΣ, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΚΛΕΙΣΑΝ ΤΟ ΙΤΑΤΙ», 25 Οκτωβρίου 1930.

[...]Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰτατὶ ἀπήγγαγον διότι ὁ Ἄγγλος διευθυντὴς δὲν ἐδέχθη νὰ ὑψωθῇ ἡ Τουρκικὴ σημαία εἰς τὸ Γυμνάσιον των καὶ νὰ ἐορτασθῇ ἡ ἐορτὴ τῆς Δημοκρατίας. [...] Ὁ Βουλευτὴς Λευκοσίας Μισερλῆς κληθεὶς εἰς τὸ Κυβερνεῖον ἐπετιμήθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ συγγνώμην ἀπὸ τὸν Ἄγγλον διευθυντὴν. Τὸ τουρκικὸ στοιχεῖον ἐταράχθη βαθύτατα καὶ τὴν ταραχὴν του ἐπέτεινε τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Ἐβκάφ δὲν ἐπέτρεψε φωταγώγησιν τῶν μιναρέδων κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς Τουρκικῆς δημοκρατίας. Μακρὸν τηλεγράφημα διεβιβάσθη ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸν Κεμάλ.

Μεγάλῃ δυσარέσκεια ἐπίσης ἐπικρατεῖ μεταξὺ τῶν Τούρκων ἐθνικιστῶν διότι ὁ Μουνήρβης μολονὶ ἀποτυχῶν ὡς βουλευτὴς διωρίσθη καὶ παλιν μέλος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ.⁶⁹

[...] ὁ Κύρου στὶς 10 Νοεμβρίου 1930 στό ὑπ' ἀριθμ. 1287 ἐμπιστευτικὸ ἔγγραφο ἔγγραφε τὰ ἀκόλουθα : Σημειωτέον ὅτι ὁ Μουνήρ, ὅστις δὲν παύει διακηρύσσων εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του τὴν ἀνάγκην δημιουργίας στενῶς κυπριακοῦ τουρκικοῦ πνεύματος ἐντὸς πάντοτε τοῦ πλαισίου τῆς μητρικῆς βρετανικῆς κυριαρχίας καὶ ἄνευ οἰασδὴποτε ἐθνικῆς ἢ πνευματικῆς ἐξαρτήσεως ἀπὸ τοὺς «ἀθέους καὶ ἀντιμουσουλμάνους» νεωτεριστὰς τῆς Ἀγκύρας, ἔχει διακόψει πᾶσαν σχέσιν πρὸς τὸν Πρόξενον τῆς Τουρκικῆς Δημοκρατίας.⁷⁰

[...] Τὰ κυριώτερα τούτων ἦσαν : α') Νὰ ἐπανασυστηθῇ ὁ θεσμὸς τῆς ὑπάρξεως Μουφτῆ, ὁ ὁποῖος ὅμως νὰ ἐκλέγεται ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κατοίκων. β') Νὰ ἐπανέλθῃ ἐν ἰσχύϊ τὸ παλαιὸν καθεστὼς τῶν Ἱεροδικαστηρίων, καθ' ὃ ταῦτα συνετηροῦντο ἐκ τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ. [...] γ') Νὰ διαχειρίζεται τὰ τοῦ Ἐβκαφ ἀμισθεὶ Ἐπιτροπεία ἐκλεγομένη ὑπὸ τῆς Κοινότητός των.[...]⁷¹

⁶⁹Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΣΜΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ», 7 Νοεμβρίου 1930.

⁷⁰Γιάννης Π. Πικρός, *Ο Βενιζέλος και το κυπριακό*, Φυλιππότη, Αθήνα, 1980, σσ. 90-91.

⁷¹Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Ὁθωμανικὴ ἀντιπροσωπεία παρὰ τῇ Α.Ε. τῷ Κυβερνήτῃ», 4 Φεβρουαρίου 1933. Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΔΙΑ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ», 8 Σεπτεμβρίου 1933.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Η ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 22 Σεπτεμβρίου 1933.

V. Βιβλιογραφία

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΑΙ ΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΑΓΓΛΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ», 26)9 Μαΐου 1914.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ Κ^{ου} ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ», 3)16 Μαΐου 1914.

Κούπανου Αλεξία Ι., *Η διαμόρφωση των σχέσεων χριστιανών και μουσουλμάνων της Κύπρου κατά την περίοδο της αποικιακής διακυβέρνησης (1878-1914) : ο δημόσιος λόγος, τα πεδία των αντιπαραθέσεων και οι αποτυχημένες προσπάθειες για κοινές διεκδικήσεις*, Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Κύπρου, 2017.

Κτωρής Σώτος, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013.

Κυριακίδης Χρίστος Κ., *Το Κυπριακό Νομοθετικό Συμβούλιο, 1878-1937: ίδρυση, λειτουργία και κοινοβουλευτικές αντιπαραθέσεις: συνταγματικές ελευθερίες υπό περιορισμό και αμφισβήτηση*, Βουλή των Αντιπροσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία, 2016.

Πικρός Γιάννης Π., *Ο Βενιζέλος και το κυπριακό*, Φιλιππότη, Αθήνα, 1980.

Richter Heinz A., *Ιστορία της Κύπρου*, Εστία, Αθήνα, 2007.

[...] Ὡστε ἡλίου φαεινότερον καταδεικνύεται, ὅτι καὶ ἡ πεφλημένη Πατρίς ἡμῶν, χρυσὴν διετήρησε καὶ διατηρεῖ μέχρι καὶ τοῦ νῦν συνεχῇ ἄλυσιν λογίων διαπρεπῶν, ἀκαμάτως τε καὶ ἐπιμελῶς ἐργαζομένων, ὅπως παρασκευάσωσι τὸ μέγα τῆς ἀναπλάσεως καὶ ἀναμορφώσεώς της φύραμα, ὅπερ ἀναμφιλέκτως θὰ συνεπαγάγη, θεία συνάρσει, καὶ τὴν ποθεινὴν τῆς Ἑλληνικωτάτης ταύτης Νήσου ἐλευθερίαν.¹

I. Η προσπάθεια αποδυνάμωσης της Εκπαίδευσης

1879 : Τα πρώτα παράπονα

[...] Οἱ μὲν Ἕλληνες κάτοικοι διὰ τῶν ιδίων αὐτῶν συνδρομῶν καὶ τῆς ἀντιλήψεως τῶν τε Ἀρχιερέων καὶ τινων Ἐκκλησιῶν συντηροῦσιν αὐτά, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἔχουσιν ὀλίγους χωτζάδες, οὓς πληρώνει, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, ἡ Κυβέρνησις. Λέγεται ὅτι θὰ ληφθῇ πρόνοια περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ, ἀλλ' ἂν τις συλλογισθῇ ὅποῖος θόρυβος ἠγέρθη ἐν τῇ Ἀγγλικῇ Βουλῇ, ὅτε ἡ Κυβέρνησις ἀνήγγειλεν ὅτι ἐδάνεισε τὴν νῆσον ἡμῶν ὀλίγας χιλιάδας λιρῶν, τίθησι καὶ τοῦτο μεταξὺ τῶν ἀπραγματοποιήτων σχεδίων.²

1880: Ἐκθεση Σπένσερ & Ο Επόπτης της Παιδείας

[...] Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Οὐέλσλεϋ διωρίσθη ὁ δεύτερος Ἀρμοστής Βίδωλφ. Τότε ἦλθεν εἰς Κύπρον καὶ ὁ ἱερεὺς Σπένσερ καὶ εἰς τοῦτον ἀνέθεσεν τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν Σχολείων πόλεων καὶ χωρίων.[...] Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐπιθεωρήσεώς του ὑπέβαλε εἰς τὸν Ἀρμοστήν ἑκθεσιν ἐν τῇ ὁποίᾳ σὺν τοῖς ἄλλοις συνίστα καὶ τὰ ἑξῆς :

1. Τὴν ἵδρυσιν Ἀγγλικῶν Σχολείων.
2. Τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀγγλικῆς εἰς τὰ τῶν ἰθαγενῶν Σχολεῖα.
3. Κυβερνητικὰ βοηθήματα εἰδικῶς εἰς τὰ σχολεῖα τῶν χωρίων.
4. Ὅπως ἡ Ἀγγλικὴ γλῶσσα εἶναι τὸ κύριον ὄργανον τῆς Ἐκπαιδεύσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων ἐν Κύπρῳ.³

[...] Τὴν διεύθυνσιν τῶν τῆς Παιδείας κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη εἶχεν ἡ Κυβέρνησις μετὰ τῶν Διοικητῶν τῶν ἐπαρχιῶν καὶ μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1880 ὅτε διωρίσθη ἐπισήμως ὡς Ἐπόπτης τῆς Παιδείας ὁ ἱερεὺς Ἰωσίας Σπένσερ.⁴

¹Γεώργιος Ι. Κηπιᾶδης, *Απομνημονεύματα των κατά το 1821 εν τη Νήσω Κύπρω τραγικῶν σκηνῶν*, «Η Ομόνοια», Ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ, 1882, σελ. 47.

²Εφημερίδα *NEON KITION*, «ΕΠΡΟΟΔΕΥΣΑΜΕΝ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΑΓΓΛΟΥΣ», 31)15 Νοεμβρίου 1879.

³Κλεόβουλος Μυριανθόπουλος, *Η παιδεία εν Κύπρω επί αγγλοκρατίας 1878-1946*, Λεμεσός, 1946, σσ. 15-16.

⁴Κλεόβουλος Μυριανθόπουλος, *Η παιδεία εν Κύπρω επί αγγλοκρατίας 1878-1946*, Λεμεσός, 1946, σελ. 14. Εφημερίδα *NEON KITION*, 9/21 Ιανουαρίου 1881.

[...] Ὡς πρὸς τὴν Παιδεῖαν συνεστήθησαν δύο Ἐκπαιδευτικὰ Συμβούλια ἓνα Ἑλληνικὸν καὶ ἓνα Τουρκικὸν ὡς ἀνώτεροι ρυθμισταὶ τῶν τῆς Παιδείας, ἡ δὲ ἄλλη περὶ ταύτην μέριμνα ἀφέθη εἰς τὰς Κοινότητας ὡς καὶ πρότερον. Τότε ἀπεφασίσθη καὶ ἡ παροχὴ ἐπιχορηγήσεως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Δημοτικὴν Παιδεῖαν.⁵

1888: Η ανεπαρκής επιχορήγηση & Τουρκικό Εκπαιδευτικό Συμβούλιο : İnas mekteb i iptidaiyesi : Πρώτο δημοτικό θηλέων

[...] Ἡ δὲ ἀνεπαρκεστάτη ἐπιχορήγησις τῆς κυβερνήσεως, οὐδαμῶς ἀνταποκρινομένη πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς παιδείας πόθον τῶν κατοίκων, οὐδὲν ἢ ελάχιστον δύναται πρὸς βελτίωσιν τῆς τοιαύτης καταστάσεως.⁶

[...]Lefkoşa’ da bir inas mekteb i iptidaiyesi küşad olunarak muallimeliğine Nazife Hanım [...] 12 Ekim 1888

1889 : Υπόμνημα: Μέση Εκπαίδευση

[...] Ἡ μέση ἐκπαίδευσις ἐν τῷ τόπῳ τυγχάνει ἐπίσης ἀξία τῆς συμπαθοῦς μερίμνης τῆς Κυβερνήσεως, ἐφ’ ᾧ καὶ οἱ εὐσεβάστως ὑποφαινόμενοι μετὰ θάρρους ἐπικαλούμεθα αὐτήν.⁷

[...] Ὡς πρὸς τὴν παιδεῖαν ἀρνεῖται τὴν σύστασιν Γυμνασίου, λέγων ὅτι πρέπει νὰ ὑποστηριχθῶσι τὰ Δημοτικὰ καὶ Ἑλληνικά.⁸

1892 : Η πρόταση του βουλευτή Αριστοτέλη Παλαιολόγου στο Νομοθετικό Συμβούλιο

[...] Ἡ β’. διάταξις τῆς ἡμέρας εἶναι τὸ ψήφισμα τοῦ κ. Παλαιολόγου ὅπως ἡ Κυβέρνησις εὐαρεστηθῇ νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς καὶ εἰς τὴν μέσῃ ἐν Κύπρῳ παιδεῖαν, παρέχουσα ἐπὶ τούτῳ ἐτησίως χρηματικὸν τι ποσὸν ὡς Κυβερνητικὴν ἐπιχορήγησιν, ὡς πράττει διὰ τὴν κατωτέραν ἐκπαίδευσιν τῆς νήσου.⁹

1892 : Ο πρώτος περί παιδείας νόμος : Ο περί προσόντων των διδασκάλων

[...] Τὰς ἐπομένας δύο ἐγκυκλίους ἀπευθυνομένας πρὸς τοὺς διδασκάλους τῶν χριστιανικῶν σχολείων τῆς νήσου καὶ πρὸς τοὺς προέδρους αὐτῶν, ἐστάλησαν ἡμῖν παρὰ τοῦ ἐπόπτου τῆς παιδείας πρὸς δημοσίευσιν. Θεωροῦμεν περιττὸν νὰ εἰπώμεν καὶ αὐθις ὅτι οἱ τε διδάσκαλοι καὶ πρόεδροι ὀφείλουσι νὰ συμμορφωθῶσιν πρὸς

⁵Κλεόβουλος Μυριανθόπουλος, *Η παιδεία ἐν Κύπρῳ ἐπὶ ἀγγλοκρατίας 1878-1946*, Λεμεσός, 1946, σελ. 24.

⁶Εφημερίδα *ΣΑΛΠΙΓΞ*, «ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΜΑΣ», 10 Σεπτεμβρίου 1888.

⁷Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ», 6)18 Μαΐου 1889.

⁸Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΒΕΙΑΣ ΜΑΣ», 19)31 Αυγούστου 1889.

⁹Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ», 25)7 Ιουλίου 1892.

αὐτάς, καθόσον, ὡς γνωστὸν, πᾶν σχολεῖον ἐνεργήσον παρὰ τὰς διατάξεις τῶν ἐγκυκλίων τούτων, οὐδεμίαν κυβερνητικὴν ἐπιχορήγησιν δικαιούται νὰ λάβῃ.¹⁰

[...] Ἀπὸ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ 1892 καὶ ἐφεξῆς, οὐδεὶς θὰ διορίζεται ὡς διδάσκαλος ἐλληνικοῦ χριστιανικοῦ δημοτικοῦ σχολείου, εἰς ὃ παρέχεται κυβερνητικὴ ἐπιχορήγησις, ὅταν δὲν ἔχῃ τὰ ἐξῆς προσόντα, [...] Ὅσακις διορισθῇ τις ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος νόμου, ὡς διδάσκαλος σχολείου τινὸς, ὁ πρόεδρος τῆς ἐφορείας τοῦ τοιούτου σχολείου ὀφείλει νὰ παρουσιασθῇ μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸν διοικητικὴν τῆς ἐπαρχίας ἢ τὸν ἐπόπτην τῆς παιδείας καὶ νὰ δείξῃ εἰς αὐτὸν τὰ ἀπὸ τοῦ νεωστὶ διορισθέντος διδασκάλου ἀπαιτούμενα ἔγγραφα, περὶ ὧν γίνεται μνεῖα ἐν τῷ 1ῳ ἄρθρῳ.¹¹

1892 : Οι "νεομεθοδισταί" στη δημοτική εκπαίδευση

[...] Δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ νέου Ἀρμοστοῦ τῆς νήσου σὲρ Οὐώλτερ Σένδαλ ἐδόθη ποιὰ τις ὠθησις πρὸς βελτίωσιν τῆς ἐν τῇ νήσῳ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὁ καταρτισμὸς ἀναλυτικοῦ προγράμματος διὰ τὸ ὁμοιόμορφον τῆς διδασκαλίας, ὁ διορισμὸς νεομεθοδιστῶν, οἵτινες περιερχόμενοι τὰ ἐν τοῖς διαφόροις χωρίοις σχολεῖα τῆς νήσου νὰ ἀσκῶσι τοὺς δημοδιδασκάλους περὶ τὸ παιδαγωγικῶς διδάσκειν κατὰ τὰς νέας μεθόδους καὶ νὰ ἐπιβλέπωσιν ὅπως οὗτοι καλῶς ἐκπληρῶσι τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν τῶν, ταῦτα πάντα ἀναμφιβόλως θὰ βελτιώσωσι κάπως τὴν εἰς οὐχὶ εὐχάριστον θέσιν διατελοῦσαν δημοτικὴν ἐκπαίδευσίν μας.¹²

1893 : Περί συντηρήσεως Διδασκαλείου καὶ ὑποστηρίξεως τῆς μέσης παιδείας Νόμος τοῦ 1893

[...] Ἀπὸ τῆς 1 Ἀπριλίου 1893 καὶ ἐφεξῆς θέλει ἐπιβάλλεσθαι ἐφ' ἀπάντων τῶν εἰς τὴν νήσον ταύτην ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων τελωνιστέων πραγμάτων ἐν τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν, πλὴν τοῦ συνήθους τελωνειακοῦ δασμοῦ εἰσαγωγῆς.[...] Τὸ ἐτησίως εἰσπραττόμενον οὕτω ποσὸν θέλει διατίθεσθαι (α) πρὸς διατήρησιν καὶ συντήρησιν Διδασκαλείου ἐν τῇ Νήσῳ[...] (β) πρὸς συνδρομὴν καὶ ὑποστήριξιν τῆς μέσης λεγομένης ἐκπαιδεύσεως ἐν τῇ Νήσῳ, καθ' ὃν τρόπον ὁ Μέγας Ἀρμοστής ἐν Συμβουλίῳ ἤθελεν ὀρίσῃ.¹³

1893 : Η Κυπριακή Αδελφότητα της Αιγύπτου & Η ίδρυση δημόσιου γυμνασίου

[...] Η Κυπριακή Αδελφότητα ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 1873 ἀπὸ μια δεκαμελὴ ομάδα Κυπρίων ἐμπόρων καὶ συμπεριλάμβανε στους κόλπους της τους «ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἀπανταχοῦ τῆς Αἰγύπτου» Κυπρίους.[...] Μέσα στα πλαίσια τῆς φιλεκπαιδευτικῆς τῆς δραστηριότητος ἡ Κυπριακή Αδελφότητα ἀπὸ τον Οκτώβριο του

¹⁰Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΕΠΟΠΤΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ», 8)20 Ιουλίου 1892.

¹¹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Ο ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΝΟΜΟΣ», 24)6 Ιουλίου 1892.

¹²Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ», 16)28 Δεκεμβρίου 1892.

¹³Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ», 21)2 Φεβρουαρίου 1893.

1881 ίδρυσε και έκτοτε συντηρούσε εξολοκλήρου τέσσερα δημοτικά σχολεία στην Κύπρο.¹⁴

[...]Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ Κυπριακὴ Ἀδελφότης σκέπτεται ἤδη ἀντὶ τῶν τεσσάρων δημοτικῶν σχολείων, ἅτινα συντηρεῖ ἐν τῇ νήσῳ, νὰ ἰδρύσῃ πλήρες Γυμνάσιον, ὅπερ οὕτω θ' ἀναγνωρίσῃ καὶ ἡ Ἑλλάς.¹⁵

[...] Τρεῖς μόλις ἡμέρας ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς πρὸς τοῦτο αἰτήσεως τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Γυμνασίου, ἐγένετο ἡ ἀναγνώρισις. Εἶνε αὕτη νέα ἀπόδειξις τῆς μητρικῆς στοργῆς καὶ τοῦ θερμοῦ ἐνδιαφέροντος,¹⁶

[...] Δημοτικὸ σχολεῖο θηλέων εγκαινιάζεται στὴ Λευκωσίᾳ με δάσκαλο τὸ Nazife Hanım [...] 12 Οκτωβρίου 1888.¹⁷

1895 : Ἐκλογὴ σχολικῶν ἐπιτροπῶν εἰς τὰ χωρία

[...] Τὸ ἐκπαιδευτικὸν νομοσχέδιον ἐψηφίσθη, συνεχάρη δ' ἐπὶ τούτῳ τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου ὁ Μ. Ἀρμοστής. Κατὰ τὸν νέον λοιπὸν περὶ ἐκπαιδεύσεως νόμον, ὅστις πιθανὸν νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους, ἡ ἐκλογὴ καὶ μισθοδοσία τῶν διδασκάλων ἀφίεται εἰς τοὺς χωρικοὺς, οὐδὲν δὲ σχολεῖον θὰ ἰδρύηται ἂν ἡ πλειονότης τῶν κοιτοίκων ἐκάστου χωρίου δὲν θέλῃ τοιοῦτον. Ἡ πληρωμὴ τοῦ διδασκάλου θὰ ἐπιβαρύνῃ πάντας ἐν γένει τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου, θὰ εἶνε δὲ αὕτη εἰσπρακτέα, ἐν περιπτώσει δυστροπίας τῶν χωρικῶν, ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως. Μία ἐπαρχιακὴ ἐπιτροπὴ θὰ ὑπάρχῃ, ἣτις θὰ ἀκροᾶται τῶν παραπόνων τῶν χωρικῶν κατὰ τοῦ διδασκάλου, θὰ προβαίνει δὲ καὶ εἰς τὸν διορισμὸν διδασκάλου, ὡςάκις ἡ πλειονότης τῶν κατοίκων ἀμελήσῃ νὰ πράξῃ τοῦτο. Οἱ μέλλοντες νὰ διδάξωσι θὰ ὑποστῶσιν ἐξετάσεις ἐνώπιον ἐπιτροπῆς διορισθησομένης ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀρμοστοῦ.¹⁸

1899 : Εἰσαγωγὴ τεχνικῶν μαθημάτων

[...] Δὲν εἶδομεν οὐδ' ἐμάθομεν τι περὶ τοῦ νομοσχεδίου περὶ οὗ ἡ Α. Ε. ὁ Μ. Ἀρμοστής ἐποίησατο μνησίαν ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ λόγῳ του διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τεχνικῶν μαθημάτων ἐν τοῖς σχολείοις τῆς νήσου. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπανταχοῦ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἤρξατο πνεόν πνεῦμα πρακτικῆς μορφώσεως, ἡ Κύπρος ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν κατοίκων τῆς ὁποίας κυματίζει ἡ σημαία τοῦ πρακτικωτέρου ἔθνους τῆς ὑψηλίου, δὲν πρέπει νὰ ὑστερήσῃ.¹⁹

[...] Εἰσήχθη προχθὲς ἐν τῷ Νομοθετικῷ Συμβουλίῳ τὸ περὶ τεχνικῆς παιδεύσεως νομοσχέδιον, σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶνε ἡ σύστασις ἐνὸς σχολείου ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ἐν ᾧ νὰ διδάσκωνται πρακτικαὶ τινες γνώσεις.²⁰

¹⁴Δημήτρης Φ. Χαράλαμπος, *Ἡ ἰδρυση τοῦ πρώτου δημόσιου γυμνασίου στὴν Κύπρῳ (1893) : ἀναζητήσεις, θέσεις καὶ ἀντιθέσεις*, Παγκύπριο Γυμνάσιο, Λευκωσία, 1997, σελ. 17.

¹⁵Γεώργιος Σ. Φραγκοῦδης, *Κύπρις*, Ἐκδότης Αλέξανδρος Παπαγεωργίου, Αθήνα, 1890, σελ. 55.

¹⁶Εφημερίδα *ΕΥΑΓΓΟΡΑΣ*, «Ἡ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΜΑΣ», 8 Δεκεμβρίου 1893.

¹⁷Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969, σελ. 65.

¹⁸Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ», 31)12 Ἀπριλίου 1895.

¹⁹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΕΝ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ», 8)20 Μαΐου 1899.

²⁰Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Ἡ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ», 19)1 Ἰουλίου 1899.

1900 : Αγγλική Σχολή

[...] Πρόεδρος - Ό Αίδεσιμ. κ. F. D. Newham, πτυχιούχος του Πανεπιστημίου Cambridge[...] Πρακτική παιδευσις με Άγγλικὰς μεθόδους περιλαμβάνουσα τὴν Ἀγγλικὴν, Ἑλληνικὴν, Γαλλικὴν, Τουρκικὴν (ταύτην κατὰ βούλησιν) Μαθηματικὰ κτλ. Κρίκετ, ποδόσφαιρον (fooot ball) καὶ γυμναστική.²¹

1900 : Το ψήφισμα στο Νομοθετικό Συμβούλιο

[...] Κατὰ τὴν συνεδρίαν ὅμως τῆς 30 Μαΐου, ἥς τὰ πρακτικὰ δημοσιεύομεν ἐν τῷ ἡμιφύλλῳ, ἐγένετο εὐκαιρία πρὸς σύμπραξιν ἐνεργὸν καὶ ἀνεπιφύλακτον ἐκδήλωσιν τῆς ἐνισχυομένης ὁσημέραι ἁρμονίας μεταξὺ τῶν δύο συνοίκων λαῶν. Διὰ τοῦ προταθέντος ψηφίσματος οἱ Μωαμεθανοὶ ἀντιπρόσωποι ἐζήτησαν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως νὰ τοῖς ἀποδοθῇ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀνωτάτου αὐτῶν Ἐκπαιδευτηρίου Ἰδαδιέ, ἣ παρέδωκαν αὐτῇ ὁ πρῶν Ἀρχικαδὴς Ἀταουλᾶ καὶ Μωαμεθανὸς Κυβερν. ὑπάλληλος καὶ μέλος τοῦ Ὁθωμανικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου.²²

1902 : Viktorya Kız Okulu

[...]1901 yılında Başkadı Osman Nuri öncülüğünde[...] yaptırılacak kız okulu binasının [...] bu maksat için harcanmasına ve yapılacak kız okuluna Viktorya İslâm İnas Sanat Mektebi ismi verilmesine
[...]Kız sanat okulu (Viktorya) mezunlarının muallime olabileceklerine[...]
Το 1901 υπό την καθοδήγηση του Osman Nuri, του επικεφαλής της επιτροπής για την ανέγερση σχολείου θηλέων [...] Για το σκοπό αυτό θα δαπανηθεί και θα γίνει γυμνάσιο θηλέων με το όνομα Viktorya İslâm İnas Sanayi Mektebi [...]οι απόφοιτοι του σχολείου Kız sanat okulu (Viktorya) θα μπορούν να γίνουν δασκάλες.[...]²³

1903 : Παρθεναγωγείο Φανερωμένης & Διδασκαλείο Θηλέων

[...] Εὐχαρίστως ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Β. Ὑπουργεῖον, διὰ πράξεως αὐτοῦ καταχωρισθείσης εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 115 φύλλον τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τῆς 30 Μαΐου ε.ε., ἀνεγνώρισεν ἀμφοτέρω τὰ ὑμέτερα ἐκπαιδευτήρια τῶν θηλέων, ἥτοι τὸ τε ἀνώτερον πλῆρες παρθεναγωγεῖον, καὶ τὸ τρίτακτον διδασκαλεῖον αὐτοῦ ὡς ἰσοβάθμια τοῖς ἐν Ἑλλάδι [...] Ὁ Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ΙΩ. Γ. ΚΑΛΟΥΤΣΗΣ²⁴

²¹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΑΓΓΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 16)29 Αυγούστου 1903.

Κυριάκος Δημητριάδης, *The English School, Nicosia : 1900-1960, a historical account from its founding to the end of the British Rule*, Geranium Publications, Λευκωσία 2018.

²²Εφημερίδα *ΕΥΑΓΓΟΡΑΣ*, «ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΩΑΜΕΘΑΝΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΩΝ», 7 Ιουνίου 1900.

²³Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969, σσ. 115, 260.

Ali Efdal Özkul, Yurdağül Akcansoy & Gülcan Faika Ülvay, «Viktorya İslâm İnas Sanayi Mektebi ve Kıbrıs Türk Kadınının Yaşamındaki Rolü», *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl 14, Sayı 27 (Bahar 2018), σσ. 71-96.

²⁴Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ ΜΑΣ», 5)18 Ιουλίου 1903.

1904 : "Πρὸς βελτίωσιν τῆς Μουσουλμανικῆς Παιδείας ἐν ταῖς πόλεσι"

[...] Αἱ δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ «Πρὸς βελτίωσιν τῆς Μουσουλμανικῆς Παιδείας ἐν ταῖς πόλεσι» τῇ π. Δευτέρᾳ καὶ διατάξεις τινὲς τοῦ Νομοσχεδίου τούτου πείθουσι καὶ τον μᾶλλον δύσπιστον περὶ τῆς συστηματικῆς καὶ μεμελετημένης ἐπιβουλῆς κατὰ τῆς Παιδείας τῶν ἰθαγενῶν. [...] Διὰ τοῦ 2ου ἄρθρου τοῦ νομοσχεδίου ὑπὸ τὸ πρόσχημα βελτιώσεως τῆς παιδείας καθόλου καταργεῖ διὰ τοὺς Μωαμεθανοὺς τὰ δικαιώματα τῶν Χωρικῶν Σχολ. Ἐπιτροπειῶν καὶ κατὰ βούλησιν ὑπάγει καὶ τὰ Σχολεῖα τῶν χωρίων εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ἐν λόγῳ νομοσχεδίου. Κατ' αὐτὸ συνιστᾶται «Κεντρικὴ Ἐπιτροπεὶα τῶν Μουσουλμανικῶν Σχολείων τῶν Πόλεων ἣτις θὰ ἔχῃ ὑπὸ τὸ ἔλεγχον καὶ τὴν διαχείρισιν αὐτῆς πάντα τὰ ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Κύπρου Μουσουλμανικὰ Σχολεῖα πάσης τάξεως. Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπεὶα θὰ συγκροτῇται ἐκ τοῦ Μ. Ἀρμοστοῦ ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ ὡς Προέδρου, τοῦ Ἀρχικαδῆ καὶ Μουφτῆ, τῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Ἐφκάφ, τῶν αἰρετῶν Μουσουλμανικῶν Μελῶν τοῦ Νομοθ. Συμβουλίου καὶ τοῦ Ἐπόπτου τῶν Σχολείων καὶ τοιούτων ἄλλων προσώπων, τυχανόντων Μουσουλμάνων καὶ εἰδικῶς εἰς τὴν Παιδείαν ἐνδιαφερομένων, οἷα θὰ διορίζοντο ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀρμοστοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τοιούτων καθηκόντων ἐφόσον ἂν εὐδοκήσῃ Αὐτῷ[....] Οἱ Ἕλληνες βουλευταὶ συνεπεῖς πρὸς τὴν ἀρχὴν ἵνα ἀπέχωνται πάσης ἀναμίξεως εἰς τὰ θρησκευτικὰ καὶ παιδευτικὰ ζητήματα τῶν Μωαμεθανῶν συμπολιτῶν ἔδωσαν τὴν ψήφον αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Μωαμεθανῶν βουλευτῶν βοηθοῦντες οὕτω τῇ Μουσουλμανικῇ κοινότητι [...]²⁵

1905 : Ο ἔλεγχος τῆς επαρχιακῆς εκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς & Ο πρῶτος νόμος γιὰ τὴ Μέση Παιδεία : "Βουλευτοκρατία"

[...] Ὁ ἐκ τῶν ὁθωμανῶν βουλευτῶν ΣΕΦΚΕΤ ΒΕΗΣ παρεκάλεσεν ὅπως καὶ τὸ ἐν Λευκωσίᾳ ἀνώτερον ὁθωμανικὸν σχολεῖον Ἰδαδὶ, ὅπερ νῦν θεωρεῖται ὡς κυβερνητικὸν ὑπαχθῇ ὑπὸ τὸν νόμον, ἵνα ἀφαιρεθῇ ἢ ἐπ' αὐτοῦ δικαιοδοσία τῆς κυβερνήσεως καὶ ἀνατεθῇ αὕτη εἰς τὴν κοινότητα, ἀπαράλλακτα ὡς συμβαίνει μὲ τὴν μέσῃν παιδείαν τῶν Ἑλλήνων [...]²⁶

[...] Τὸ κατ' ἀρχὰς, ἀπὸ τῆς Ἀγγλικῆς κατοχῆς μέχρι τοῦ νόμου 5 τοῦ 1905, οἱ Μητροπολίται ἐκάστου θρόνου ἐκάλουν συνελεύσεις τῶν Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων κατοίκων ἐκάστης πόλεως, κατὰ τὰς ὁποίας ἀνεδεικνύοντο ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου αἱ Ἐπιτροπεῖαι, αἵτινες διώκουν τὰ τῆς Μέσης καὶ κατωτέρας παιδείας ἐν ἐκάστῃ πόλει. Αἱ Ἐπιτροπεῖαι αὗται διήθουνον τὰ σχολεῖα ἀμφοτέρων τῶν φύλων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῶν οἰκείων Μητροπολιτῶν αἱ Ἐκπαιδευτικαὶ Ἐπιτροπεῖαι τῶν πόλεων.[...]²⁷

²⁵Εφημερίδα *ΕΥΑΓΓΟΡΑΣ*, «ΕΠΙΒΟΥΛΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ», 12 Ιουνίου 1904.

²⁶Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΒΟΥΛΗ», 5) 18 Μαρτίου 1905.

²⁷Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Ε. ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ», 15 Φεβρουαρίου 1933.

[...] Ἀλλὰ τὸ φοβερώτερον πάντων εἶνε ὅτι τίθεται ἡ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐπιτροπὴ εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐπιτροπῆς τῶν χωρίων, ἥτοι αἱ ἀποφάσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτροπείας τίθενται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς ἐπαρχιακῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπείας, ἥς πρόεδρος εἶνε ὁ διοικητής, ἥτοι ξένος πρὸς τὴν θρησκείαν, πρὸς τὸν τόπον!²⁸

[...] Ἐδημοσιεύθη ἤδη τὸ περιλάλητον περὶ τῆς μέσης παιδείας τῆς Κύπρου νομοσχέδιον, [...] Τὸ εἰσαγόμενον διὰ τοῦ νομοσχεδίου σύστημα εἶνε ἡ βουλευτοκρατία[...] Ἐξ βουλευτῶν ἐκλεγόμενοι μεταξὺ των καὶ δύο ἕτεροι ἐκλεγόμενοι ὑπ' αὐτῶν θὰ διαχειρίζωνται καὶ διευθύνωσι τὰ τῆς μέσης παιδείας της.²⁹

1907 : Τροποποιητικός νόμος του 1905 : "αἱ συνελεύσεις πρὸς ἐκλογὴν σχολικῶν ἐπιτροπῶν ἐγένοντο ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Διοικητοῦ εἰς ἐκάστην πόλιν"

Διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1907 αἱ συνελεύσεις διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Ἐπιτροπειῶν ἐγένοντο ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Διοικητοῦ, τὸ ἀποτέλεσμα δὲ τῶν ἐκλογῶν ἀνηγγέλλετο ἀμέσως ὑπὸ τούτου εἰς τοὺς οἰκείους Μητροπολίτας. Καὶ ἀφηρέθη μὲν, ὡς εἶνε φανερόν, ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτας διὰ τοῦ νόμου τούτου τὸ δικαίωμα, ὅπερ οὗτοι ἐκέκτηντο, τοῦ νὰ προεδρεύωσι τῶν ἐκλογικῶν συνελεύσεων, ἀλλ' ἡ ἀφαίρεσις τοῦ δικαιώματος τούτου δὲν ἦτο οὐσιαστικῶς σοβαρά, ἐφ' ὅσον οἱ Μητροπολίται ἐξηκολούθουν νὰ παραμένωσιν ὡς πρόεδροι τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Ἐπιτροπειῶν, ἐκλεγομένων εἰδικῶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων καὶ ἀποτελουμένων ἐκ μελῶν ἐπιτακτικῶς ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.³⁰

[...] Ἐπανῆλθε δὲ ἐκ τῆς ἐπιτροπείας τὸ ἐκπαιδευτικὸν νομοσχέδιον, δι' οὗ ἀφαιρεῖται τὸ δικαίωμα τῆς προεδρείας τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐπιτροπειῶν τῶν σχολείων παρὰ τῶν θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν καὶ δίδεται εἰς τοὺς διοικητάς.³¹

[...] Ἐπληρώθη ἤδη καὶ ἡ πολυθρύλητος θέσις τοῦ Ἐπόπου τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων διὰ τοῦ διορισμοῦ τοῦ κ. Σ. Μενάρδου, εἰς ὃν ἡ κυβέρνησις προσέφερε τὴν θέσιν ταύτην.³²

[...] Χθὲς συνῆλθε τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον, ὅπερ προέβη εἰς τὰς ἐξῆς ἀποφάσεις [...] Νὰ ψηφισθῇ νόμος δίδων τὸ δικαίωμα εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν συμβούλιον νὰ ἐκλεγῇ τὰς ἐπιτροπείας τῶν σχολείων τῶν πόλεων.

Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τούτων, δι' ὧν ἀφαιροῦνται δικαιώματα τοῦ λαοῦ, ἀντέστη ὁ κ. Α. Λιασίδης, μέλος τοῦ Συμβουλίου τούτου, θὰ γράψωμεν δὲ περὶ πάντων τούτων ἐν ἐκτάσει εἰς τὸ προσεχές.³³

²⁸Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΤΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ», 9)22 Ἀπριλίου 1905.

²⁹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ», 2)15 Ἀπριλίου 1905.

³⁰Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Ε. ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ», 15 Φεβρουαρίου 1933.

³¹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ», 7)20 Ἀπριλίου 1907.

³²Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Ο ΕΠΟΠΤΗΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ», 29)12 Οκτωβρίου 1907.

³³Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ», 16)29 Μαΐου 1909.

1911: Εορτή της σημαίας, Εμπορική Σχολή Μίτση & Παγκύπριο Εμπορικό Λύκειο

[...] Έορτην υπερτάτης σημασίας πρό τινων ἐτῶν, ὡς γνωστὸν, καθιέρωσεν ἡ Ἐλευθέρα Πατρίς, τὴν ἐορτὴν τοῦ πανσέπτου συμβόλου τῆς Πίστεως καὶ Πατρίδος, τῆς ἑλληνικῆς σημαίας ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστου σχολικοῦ ἔτους.

Οὕτω τὴν πρωίαν τοῦ παρελθόντος Σαββάτου ἐν τῷ Γυμνασίῳ τοῦ Παγκυπρίου ἐν μέσῳ ὑπερχιλίων μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῆς πρωτεύουσας μετὰ τῶν καθηγητῶν, διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν αὐτῶν ἐξετελέσθη ἡ ἐορτὴ αὕτη.³⁴

[...] τὸ Παγκύπριον Ἐμπορικὸν Λύκειον ἰδρύθη κατὰ τὸ 1911 ὑπὸ δύο πεφωτισμένων καὶ δρώντων τότε ἐνταῦθα ἀνδρῶν, τοῦ νῦν Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου Μεταξάκη, μεγάλου προστάτου τῶν Μουσῶν, καὶ τοῦ μεγάλου ἀνθρώπου καὶ φιλανθρώπου Ἰατροῦ ἀειμνήστου Φιλίου Ζαννέτου.³⁵

[...] Ἐκανονίσθη ἤδη τὸ ζήτημα τῆς ἐπιτροπείας τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Μιτσῆ ἀνεγερθησομένης ἐμπορικῆς Σχολῆς ἐν τῇ γενεθλίῳ κώμῃ του Λεμίθου.[...] Προκειμένου περὶ τῆς σχολῆς, ἥτις θ' ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους λειτουργοῦσα, αὕτη θὰ ὀνομάζεται «The Mitsis Lemithou Commercial School» διευθυντῆς τῆς ὁποίας ἔσεται κατὰ τοὺς ἐκπονηθέντας ἤδη κανονισμοὺς, Ἄγγλος. Καθηγηταὶ θὰ εἶνε κατὰ προτίμησιν Κύπριοι Ἀγγλομαθεῖς,[...]³⁶

[...] Καθ' ἃ ἀφηγοῦνται οἱ ἐκ τῶν διδασκάλων κ. κ. Λ. Σταυρίδης καὶ Χρ. Λεβέντης συστηματικῶς εἰς τὴν ἐν λόγῳ Σχολὴν ἐπιδιώκεται διὰ παντοίων μέσων ἡ ἀπονάρκωσις τόσο τοῦ ἐθνικοῦ ὅσον καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος [...]³⁷

1913 : Πρόσκληση πραγματογνωμόνων

[...] Ἡ μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς παιδείας Ἀγγλων ἐμπειρογνωμόνων συνδιάσκεψις τοῦ Ἑλλ. ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ἐξηκολούθησε καὶ καθ' ὅλην τὴν πρωίαν τοῦ παρελθόντος Σαββάτου. Κατὰ ταύτην τὸν λόγον ἔλαβε πρῶτος ὁ αἰδес. Ἀρχιεπίσκοπος τῶν Σχολείων κ. Νιοῦχαμ ἀναπτύξας διὰ μακρῶν τὰ πρὸς βελτίωσιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως γνώμας του καὶ εἰσηγησάμενος μετὰ τῶν ἄλλων τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Σχολείων καὶ ἰδίᾳ τῶν Παρθεναγωγείων, ὡς καὶ τὴν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διδασκάλων, ἐπίσης δὲ τὴν προσθήκην γεωργικῶν μὲν μαθημάτων εἰς τὰ σχολεῖα τῶν χωρίων καὶ τεχνικῶν εἰς τὰ τῶν πόλεων, καὶ τὴν ἵδρυσιν αὐτοτελῶν, πλήρων δημοτικῶν σχολείων, κοινῶν διὰ δύο ἢ τρία χωρία εἰς ἀκτῖνα δύο μιλίων, καὶ τὴν συνεπία τούτου ἀπλοποίησιν τῶν ἰδιαιτέρων ἐκάστου χωρίου σχολείων.³⁸

³⁴Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Ἡ ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΙΑΣ», 8) 21 Οκτωβρίου 1911.

³⁵Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Ἡ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΑΡΧΟΥ», 1 Ιουλίου 1934.

³⁶Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Ἡ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ», 25) 7 Ιανουαρίου 1911.

³⁷Εφημερίδα *ΕΝΩΣΙΣ*, «Ἡ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΛΕΜΥΘΟΥ», 2) 15 Φεβρουαρίου 1913.

³⁸Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ», 4) 17 Μαΐου 1913.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Τὸ Γραφεῖον τῆς Παιδείας», 6 Ιουλίου 1950.

[...] Ἡ Δημοσία Παιδεία οὐ μόνον παρορᾶται καὶ παραγκωνίζεται ὑπὸ τῶν ξένων κυβερνητῶν ἀλλὰ καὶ ὑπονομεύεται ὑπὸ τούτων κατὰ τρόπον ἀκατανόμαστον. Στερεῖται ἐν πρώτοις αὕτη τῶν ἀναγκαίων χρηματικῶν μέσων πρὸς ἱκανοποιητικὴν μισθοδοσίαν τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ καὶ πρὸς ἐφοδιασμὸν τῶν σχολείων διὰ τῶν ἀναγκαίων κτιρίων, ἐπίπλων καὶ διδακτικῶν ὀργάνων, καὶ ὁ φιλομαθὴς καὶ προοδευτικώτατος λαὸς τῆς Νήσου ἀναγκάζεται νὰ ἐπαρκῇ καὶ προάγῃ τὴν παιδείαν διὰ φόρων ἐκτάκτων καὶ βαρέων.³⁹

[...] Καθ' οἷονδήποτε τῶν ἄνωθι διαληφθέντων σχέδιον, οἱ πραγματογνώμονες φρονοῦσιν ὅτι καίτοι μεγάλη ὑπάρχει ἀναλογία τῶν ἀγγραμμάτων πρὸς τοὺς ἐγγραμμάτους, δὲν πρέπει νὰ καταστῇ διὰ νόμου ἢ φοίτησις ὑποχρεωτική.⁴⁰

[...] Ἐκτὸς τῶν σχολείων τούτων ὑπάρχουν 12 προσέτι σχολεῖα συντηρούμενα ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τῆς Τουρκίας καὶ 6 συντηρούμενα ὑπὸ τοῦ Ἐβκάφ. Τὰ σχολεῖα ταῦτα δὲν λαμβάνουν κυβερνητικὴν χορηγίαν.⁴¹

[...]1909-1910 yıllarında bu okulların sayısı 11'e ve 1914-1919 yılında 6' ya düştü, 1920 maarif kanunu çıktıktan sonra hep ilkokullar devlete geçtiğinden bu tarihten sonra Osmanlı ilkokulu kalmadı.

[...]Ο αριθμός των σχολείων κατά τις σχολικὲς χρονιές 1909-1910 μειώθηκε σε 11, κατά τις σχολικὲς χρονιές 1914-1919 σε 6. Μετά το νόμο του 1920, ἐπειδὴ ὅλα τα δημοτικά σχολεῖα πέρασαν ὑπὸ τὴν εποπτεία τοῦ κράτους, δὲν ἔμειναν οθωμανικὰ σχολεῖα.⁴²

1918 : Ο θάνατος του Ανδρέα Θεμιστοκλέους

[...]Οὕτω ὁ Μέγας Διδάσκαλος Ἀνδρέας Θεμιστοκλέους ἐγεννήθη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1843.

Εἰργάσθη ἐπὶ 44 ἔτη μὲ ἀξιοθαύμαστον μορφωτικὴν ἐργασίαν ἥτοι ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι τοῦ 1914.[...] Ἀπέθανε δὲ τὴν 13 Μαρτίου 1918.

Ὁ Ἀνδρέας Θεμιστοκλέους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τεσσαρακονταετηρίδος τοῦ ἀνεκηρύχθη Μέγας Εὐεργέτης τῆς πόλεως καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ ἀνηρτήθη εἰς τὴν Μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Δημαρχείου.

Ἡ κηδεῖα τοῦ ἐγένετο δαπάνη τοῦ Δήμου εἰς ἔνδειξιν ἔνδειξιν ὑστάτου φόρου εὐγνωμοσύνης.

Ἦ ἔξωθεν τοῦ Γυμνασίου ὁδὸς ὠνομάσθη Ὁδὸς Ἀνδρέου Θεμιστοκλέους.⁴³

³⁹Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΚΗΡΥΞ*, «ΕΠΙ Τῇ ΕΠΙΚΕΙΜΕΝῇ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚῇ ΣΥΝΟΔῶ», 28 Φεβρουαρίου 1914.

⁴⁰Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΚΗΡΥΞ*, «ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔ. ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΜΟΝΩΝ», 9 Μαΐου 1914.

⁴¹Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ», 24/6 Φεβρουαρίου 1915.

Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΚΗΡΥΞ*, «Η ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ», 17 Νοεμβρίου 1915.

⁴²Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969, σελ. 69.

⁴³Κλεόβουλος Ι. Μυριανθόπουλος, *Δύο μεγάλοι μορφαι: Ανδρέας Θεμιστοκλέους, Χριστόδουλος Σώζος*, Τύποις Ο. Χειμωνίδη, Λάρνακα, 1938, σσ. 61-62.

1919 : Παρθεναγωγείο Ελένειον

[...] Τῇ π. Πέμπτῃ προσκληθέντες προσῆλθον πολλοὶ ἔγκριτοι πολῖται παρὰ τοῖς μεγάλοις εὐεργέταις Κυρία Ἄννη καὶ Κωνσταντῖνῳ Σ. Λοϊζίδῃ πρὸς σύσκεψιν διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ τόπου τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ εἰς μνήμην τῆς πολυκλαύστου θυγατρὸς αὐτῶν Ἑλένης Παρθεναγωγείου «Ἑλένειον».⁴⁴

1920 : Το δικαίωμα του διορισμοῦ των διδασκάλων

[...] Οἱ Ἕλληνες Βουλευταὶ ἀπέκρουσαν σφοδρῶς τὴν κατάργησιν τῶν χωριτικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐπιτροπειῶν καὶ ἐνέμειναν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ δικαιώματός των ὡς πρὸς τοὺς διορισμοὺς τῶν διδασκάλων.⁴⁵

[...] ἀφαιροῦνται αἱ κοινότητες τὸ δικαίωμα τοῦ διορισμοῦ τῶν διδασκάλων των, ὅπερ κατ' οὐσίαν θὰ περιέλθῃ εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Παιδείας, ἀποβάλλουσι δὲ καὶ οἱ Μητροπολῖται τὰ μέχρι τοῦδε κεκτημένα δικαιώματά των. Τοιουτοτρόπως οἱ διδάσκαλοι ὑποδουλοῦνται.⁴⁶

1922: Νόμος 24 του 1922

[...] Ὁ Στήβενσον ἔκαμε σκοπίμως τὸν νόμον 24 τοῦ 1922 διὰ τοῦ ὁποίου πᾶς ἄλλοδαπὸς ἐπιθυμῶν νὰ ἐξασκήσῃ τὸ ἐπάγγελμα Ἱεραποστόλου, Διδασκάλου καὶ Ἱατροῦ, ὀφείλει νὰ ὑπογράψῃ δήλωσιν ὀριζομένην ὑπὸ τοῦ νομου, καθ' ἣν ἀναλαμβάνει σεβασμὸν καὶ ὑπακοὴν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ τόπου καὶ νὰ ἀπέχῃ ἀναμίξεως εἰς τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις, καὶ ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ συνεργάζεται φιλικῶς μὲ τὴν Κυβέρνησιν εἰς ὅλα τὰ ζητήματα ἐκεῖνα εἰς τὰ ὅποια ἡ ἐπιρροή του δύναται νὰ ἀσκηθῇ κτλ.⁴⁷

1923 : Η υποταγή της δημοτικής παιδείας : Ὁ ἔλεγχος ἐπὶ τῶν διδασκάλων

[...] Τὸ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς δημοτικῆς παιδείας πολυθρύλητον νομοσχέδιον, κατὰ τοῦ ὁποίου ὡς ἀνελευθέρου καὶ ὡς καταπατοῦντος τὰ λαϊκὰ δικαιώματα ἐξηγέρθη ὁ ἔχων συναίσθησιν τῆς ἐθνικῆς τιμῆς [...] Καὶ οὕτω ὁ λαὸς οὐδὲν ἀπὸ τοῦ νῦν θὰ ἔχῃ δικαίωμα περὶ τοὺς διορισμοὺς ἢ τὴν παῦσιν τῶν διδασκάλων του.⁴⁸

[...] Αἱ ἐπιτροπεῖαι τῶν Σχολείων τῆς Μέσης Παιδείας εἶνε αἱ ὑπὸ τῶν Δημοτικῶν Συμβουλίων διοριζόμεναι. Τὰ Σχολεῖα τῆς Μέσης Παιδείας ὀρίζει ὁ Μ. Ἀρμοστής τῇ συστάσει τοῦ Ἐκπαιδ. Συμβουλίου.

⁴⁴Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΚΗΡΥΞ*, «ΔΙΑ ΤΟ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΝ "ΕΛΕΝΕΙΟΝ"», 5 Νοεμβρίου 1919.

⁴⁵Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΑΙ ΣΥΣΚΕΨΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ», 23)5 Ιουνίου 1920.

⁴⁶Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΝΟΜΟΙ, Ἡ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ;», 9)22 Σεπτεμβρίου 1920.

⁴⁷Κλεόβουλος Μυριανθόπουλος, *Η παιδεία εν Κύπρω επί αγγλοκρατίας 1878-1946*, Λεμεσός, 1946, σελ. 70.

⁴⁸Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Ο ΝΕΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ», 12)25 Αυγούστου 1923.

Δέν ἤρκει ἡ ἐπέμβασις καὶ τὸ ἀδίκημα καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατωτέραν παιδείαν· ἡ Κυβέρνησις ἐθεώρησεν ὅτι ἔπρεπε τοῦτο νὰ συμπληρωθῇ καὶ μὲ τὴν ἐπέμβασιν εἰς τὸ τῆς μέσης παιδείας.⁴⁹

[...] Κατὰ ταῦτα καὶ ἀκεραίαν τὴν εὐθύνην διὰ τὴν οὕτως ἢ ἄλλως ἐπιψήφισιν τοῦ νομοσχεδίου τούτου θὰ φέρωσιν ἡ Κυβέρνησις καὶ οἱ ἑπτὰ οἱ κατέχοντες τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα.⁵⁰

[...] Τῇ 18)1 τοῦ μηνὸς ἐγένετο ἐν τῇ Ἀρχιγραμματεία συνεδρίασις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτ. Συμβουλίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Κυβερνήσεως καθ' ἣν συνεσκέφθη τοῦτο καὶ ἀπεφάσισε περὶ τῶν κανονισμῶν, συμφώνως πρὸς τοὺς ὁποίους τὴν ἐπομένην 20)2 τοῦ μηνὸς, ἐγένετο ἡ διαβάθμισις τῶν διδασκάλων ὑπὸ τοῦ ἐξεταστικοῦ συμβουλίου.⁵¹

1924 : Πρακτικὴ Ἐμπορικὴ Σχολὴ Κ. Σαμουήλ

[...] Ἡ τελεία ἔλλειψις Εἰδικῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς ἐν Λευκωσίᾳ, ἥτις εἶνε ἡ μεγίστη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις τῆς Κύπρου, ὡς καὶ ἡ διακοπὴ τῆς διδασκαλίας τῆς Λογιστικῆς ἐκ τῶν ἀνωτέρων αὐτῆς ἐκπαιδευτηρίων, μᾶς παρέχει τὸ δικαίωμα τῆς ιδρύσεως ἐν αὐτῇ Πρακτικῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς καὶ τῶν ξένων γλωσσῶν.⁵²

1927: Το ψήφισμα του Α. Ζ. Πιερίδου

[...] Εἶναι εἰς ἄκρον εὐχάριστον, ὅτι τὸ ψήφισμα περὶ ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως καὶ ἐκπαιδεύσεως ἐν τοῖς Δημοτικοῖς Σχολείοις τῆς Νήσου, ἀρρένων καὶ θηλεῶν, τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη ἐνώπιον τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου διὰ τοῦ Κου Α. Ζ. Πιερίδου, ἐγένετο ἀποδεκτὸν, ἐλπίζομεν δ' ὅτι ἄνευ βραδύτητος θὰ ληφθῶσιν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τὰ ἐν σχέσει πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖα νομοθετικὰ μέτρα.⁵³

1928 : Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Διδασκαλικοῦ Συνδέσμου

[...] Κατὰ τὸ παρελθὸν Σάββατον συνήλθεν εἰς γενικὴν συνέλευσιν ὁ Παγκύπριος Διδασκαλικὸς Σύνδεσμος πρὸς λήψιν ἀποφάσεων ἐπὶ τῶν διαφόρων οἰκονομικῆς φύσεως διδασκαλικῶν ζητημάτων. [...] ἐνεκρίθη δὲ πρότασις τοῦ Διδασκάλου Κου Ἐπαμεινώνδα Ἡλιάδου, ὅπως σταλῇ ἐκ μέρους τοῦ Συνδέσμου τηλεγράφημα πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἀποικιῶν «ὅπως ἐπεμβῇ παρὰ τῇ Κυπριακῇ Κυβερνήσει πρὸς αὔξησιν τῶν διδασκαλικῶν μισθῶν». Κατόπιν ὁμως παρατηρήσεως τοῦ Κου Σ. Μυριανθοπούλου, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ ἐπηρεάσῃ τὰς σχέσεις τῶν διδασκάλων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ τόπου, ἐψηφίσθη πρότασις τοῦ Κου

⁴⁹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΝΕΟΝ ΠΕΡΙ ΜΕΣΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ», 22)4 Αυγούστου 1923.

⁵⁰Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤ. ΖΗΤΗΜΑ», 29)11 Αυγούστου 1923.

⁵¹Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 31)13 Σεπτεμβρίου 1923.

⁵²Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, 2 Αυγούστου 1924.

⁵³Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΦΟΙΤΗΣΙΣ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ», 19 Νοεμβρίου 1927.

Καραγιάννη, όπως σταλή υπόμνημα πρὸς τοὺς Βουλευτὰς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους νὰ ζητηθῇ ὑποστήριξις[...]⁵⁴

1929 : Οι δάσκαλοι ως υπάλληλοι της αποικιακής αρχής & Υπόμνημα της Α. Μ. του Αρχιεπισκόπου και των Ελλήνων βουλευτῶν

[...] Ἐχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ἐπὶ τῶν ἄνω τροποποιήσεων, ὅτι γενικῶς ἡ Κατωτέρα Ἑλληνικὴ Παιδεία διὰ τοῦ Νέου Νόμου ὑποδουλῶνται τελείως εἰς τὸν Κυβερνήτην καὶ τοιοῦτοτρόπως εὐρισκόμεθα ἐκπληκτοὶ πρὸ νέων περιορισμῶν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν σκιωδῶν ἐλευθεριῶν, ὧν μέχρι σήμερον ἐτυγχάνομεν ἐν σχέσει τοῦλάχιστον πρὸς τὴν Παιδείαν μας. Διὰ νὰ εἴμεθα ὅμως δίκαιοι πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν Κυπρίων πολιτευομένων οἱ ὅποιοι ἔτυχε νὰ διαχειρίζωνται ἐκάστοτε τὰ τῆς Παιδείας τῆς Νήσου ἐφάνησαν πολὺ κατώτεροι τοῦ ἀνατεθέντος αὐτοῖς ἀξιώματος,⁵⁵

[...] 1ον) Ἡ ἐνταῦθα Τοπικὴ Κυβέρνησις εἰσήγαγεν ἐν τῷ Νομοθετικῷ Συμβουλίῳ καὶ ἐπέτυχε τὴν ἐπιψήφισιν Νομοσχεδίου περὶ Παιδείας, δι' οὗ καταργοῦνται τέλεον ἀπ' αἰῶνων κεκτημέναι προνομίαι τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐν τῇ διοικήσει τῶν τῆς Ἑθνικῆς αὐτοῦ Παιδείας.⁵⁶

[...] Ὁφελημένοι ἀπὸ τὸ νόμο ἦταν κυρίως οἱ Τούρκοι δημοδιδάσκαλοι, οἱ μισθοὶ τῶν ὁποίων γιὰ πρώτη φορά ἐφτάσαν τὸ ὕψος τῶν αποδοχῶν τῶν Ελλήνων συναδέλφων τους. Οἱ δάσκαλοι ἦταν ικανοποιημένοι, διότι εἶχαν ἀπαλλαγεί ἀπὸ τὴν ἐπιρροή τῶν πολιτικῶν, ἀν καὶ ἀπογοητεύθηκαν ἀπὸ τὴ μικρὴ αὐξηση τῶν μισθῶν τους. Πάντως ἐφεξῆς οἱ διδάσκοντες ἐπρεπε νὰ εἶναι συγκρατημένοι στα ἐθνικὰ θέματα, διότι ἀπειλοῦνταν με παραπομπή στο πειθαρχικὸ συμβούλιο. Οἱ Βρετανοί, ἀπὸ τὴν ἄλλη, εἶχαν κάνει τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ νὰ ἀποκτήσουν τὸν ἐλεγχὸ κυπριακῆς ἐκπαίδευσης. Τὸ νομοσχέδιο γιὰ τὴν ἐκπαίδευση συνάντησε λυσσαλέα ἀντίδραση στο Νομοθετικὸ Συμβούλιο. Ἦταν καλὸ πὺ ο Στορρς εἶχε παραιτηθεῖ ἀπὸ κάθε ἀνάμειξη σὲ ζητήματα προγραμμάτων σπουδῶν, σχολικῶν βιβλίων, κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων, προγραμμάτων διακοπῶν καὶ τοποθεσίας τῶν σχολικῶν κτιρίων.⁵⁷

[...] Καὶ ἐπὶ πλέον τονίζεται, ὅτι οἱ διδάσκαλοι δὲν πρέπει ν' ἀναμειγνύωνται καθ' οἷονδήποτε τρόπον εἰς πολιτικὰ ζητήματα· δύνανται φυσικὰ νὰ ἔχωσι τὰς πολιτικὰς γνώμας τῶν καὶ νὰ ἐνασκῶσι τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου,⁵⁸

⁵⁴Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΕΚ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 4 Αυγούστου 1928.

⁵⁵Εφημερίδα *ANATOLH*, «NEON ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ», 30 Νοεμβρίου 1929.

⁵⁶Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ καὶ τῶν Ἑλλήνων βουλευτῶν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἀποικιῶν ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδ. νόμου», 26 Δεκεμβρίου 1929.

⁵⁷Heinz A. Richter, *Ιστορία της Κύπρου*, τ. Α', Εστία, Αθήνα, 2007, σελ. 389.

⁵⁸Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΟΙ ΟΔΟΝΤΕΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ», 6 Δεκεμβρίου 1930.

1930: Σχολή Τυφλών & Κρατικοποίηση Αγγλικής Σχολής

[...] Ἡ Εὐγενεστάτη Λαΐδη Στόρρς, Ἰδρυτῆς καὶ Ἐπίτιμος Ταμίας τοῦ ταμείου Τυφλῶν Κύπρου, θερμὴν διὰ τῶν ἐφημερίδων τοῦ τόπου ποιεῖται Ἑκκλησιν διὰ τὸ Ταμεῖον πρὸς ὄφελος τῆς Μορφωτικῆς διὰ Τυφλὰ Παιδιά Σχολῆς, ἥτις θὰ ἀνοίξῃ ἐν Λευκωσίᾳ κατὰ τὸν τρέχοντα μῆνα.⁵⁹

[...] Ὁ αἰδес. Κάνων Νιοῦχαμ, ἰδιοκτῆτης τῆς σχολῆς ταύτης τὴν ὁποίαν ἱδρυσε κατὰ τὸ 1900 ἐν Λευκωσίᾳ καὶ δι' ἰδίων δαπανῶν διετήρησε καὶ διηύθυνε ὡς ἐπίσης καὶ ἐπροίκισεν αὐτὴν μὲ περιουσίαν ἀξιοσημειώτου ἀξίας, ἐδωρήσατο αὐτὴν εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ δωρητηρίου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12 Μαΐου 1930[...]⁶⁰

1931 : Κατάργηση των βοηθητικῶν βιβλίων

[...] Κατάργησις τῶν βοηθητικῶν βιβλίων (1931) Κατὰ τὸ 1931 κατηργήθησαν καὶ τὰ βοηθητικὰ βιβλία. Ἔμενε δέ μόνον ἡ Κατήχησις, ἡ δὲ Γραμματικὴ καὶ Ἀριθμητικὴ ἐτροποποιηθῇ εἰς ἀσκήσεις. Οἱ μαθηταὶ εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ κρατοῦν σημειώσεις κατὰ τὰς ὥρας τῆς διδασκαλίας ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐλάχιστα ἀπομένουν.⁶¹

[...] Το 1931, με παρότρυνση τοῦ Münir Bey, θα ἀποκόψει τὴν οικονομικὴ ἐνίσχυση στὴ σχολικὴ εφορεία Λευκωσίας, τὰ μέλη τῆς ὁποίας ἀνῆκαν στο ρεῦμα τῶν νεωτεριστῶν, υποχρεώνοντάς τὴν οὐσιαστικὰ σε παραίτηση.⁶²

[...] Ve lise konusu kanayan bir yara gibi sürüp gider. Tatilin bitmesine bir ay kaldığı halde okula bir Türk müdür atanmamış,

[...] Καὶ τὸ ζήτημα τῶν γυμνασίων ἐξακολουθεῖ νὰ υφίσταται, σαν μιὰ πληγὴ ἡ ὁποία αἱμορραγεῖ. Παρόλο που εἶχε ἀπομείνει μόνον ἓνας μῆνας μέχρι τὸ τέλος τῶν διακοπῶν, δὲν εἶχαν διοριστεῖ στὰ σχολεῖα Τούρκοι διευθυντές.⁶³

⁵⁹Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΣΧΟΛΗ ΔΙΑ ΤΥΦΛΑ ΠΑΙΔΙΑ», 10 Απριλίου 1930.

⁶⁰Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ», 7 Δεκεμβρίου 1935.

⁶¹Κλεόβουλος Μυριανθόπουλος, *Η παιδεία εν Κύπρω επί αγγλοκρατίας 1878-1946*, Λεμεσός, 1946, σελ. 83.

⁶²Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013, σελ. 299.

[...] 1936-1937 de "Türk Lisesi" nin ismi "İslam Lisesine" çevrildi. Βλ. Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969, σελ. 190.

⁶³Εφημερίδα *Masum Millet*, 19 Eylül 1931. Βλ. Ahmet An, *Kıbrıslı Türklerin siyasal tarihi (1930-1960): Basının aynasında Kıbrıslı Türklerin unutturulan siyasal geçmişi ve liderlik kavgası*, Ozyay Matbaacılık, Lefkoşa, 2006, σελ. 40.

1933 : Το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο ως "άπλοῦν συμβουλευτικὸν σῶμα" & Ἡ ὑποδούλωσις τῆς Κατωτέρας Ἐκπαιδεύσεως

[...] τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον στερεῖται οὐσιωδῶν δικαιωμάτων του, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὸν προσδιορισμὸν τῶν χρησιμοποιητέων σχολικῶν βιβλίων καὶ τῆς διδακτέας ὕλης, τὰ ὁποῖα περιέρχονται εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἐξουσίαν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Παιδείας.⁶⁴

[...] Ἀπὸ τὰς δηλώσεις τοῦ Ἐντ. διευθυντοῦ τῆς Παιδείας εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον ἐγένετο πλέον σαφές, ὅτι ἡ Κυβέρνησις προτίθεται ὀριστικῶς νὰ δημοσιεύσῃ τὸ νέον περὶ παιδείας Νομοσχέδιον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ μεταβάλλωνται τὰ Ἐκπαιδευτικὰ Συμβούλια εἰς ἀπλᾶ συμβουλευτικὰ σώματα καὶ ἡ ὅλη διαχείρησις τῆς παιδείας θὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως.⁶⁵

[...] Διὰ τοῦ δημοσιευθέντος εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως Νο. 2282 ἡμερ. 1)4)933 Νομοσχεδίου προτίθεται ἡ μεταβολὴ τοῦ ὑφισταμένου ἐκπαιδευτικοῦ νόμου διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν κεκτημένων ὑπὸ τοῦ λαοῦ δικαιωμάτων καὶ προνομίων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν σύνταξιν κανονισμῶν, καθορισμὸν προγράμματος, ἐκπαιδευτικῆς κατευθύνσεως, ἐορτῶν κ.α. περὶ ὧν προνοεῖ ὁ Νόμος 4 τοῦ 1929 καὶ τὰ ὁποῖα ἐσεβάσθη ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις καὶ ἡ Ἀγγλικὴ ἀπὸ τῆς κατοχῆς μέχρι σήμερον.⁶⁶

[...] Ὁ Κορς Λ. Φιλίππου ὑπέβαλε πρότασιν, ὅπως ἀπὸ τοῦ μεταπροσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους ἐφαρμοσθῇ ὁ θεσμὸς τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἡ πρότασις ὑπεστηρίχθη.⁶⁷

[...] 1934 yılında köy öğretmeni Süleyman Nesip Altan Bey okulda çocuklara müsamere oynatırken iki perde arasına Türk bayrağı astığı için polis tarafından yakalanarak sorguya çekilmiş, Bayrak derhal indirtilmiştir.

[...] Το 1934, ο δάσκαλος του χωριού Μαλλιά Süleyman Nesip Altan Bey συνελήφθη και ανακρίθηκε από την αστυνομία, επειδή κρέμασε την τουρκική σημαία ανάμεσα στις δύο κουρτίνες, ενώ έπαιζε μια παιδική παράσταση στο σχολείο. Η σημαία κατέβηκε αμέσως.⁶⁸

[...] ἐθεσπίσθη ὁ περίφημος περὶ παιδείας νόμος τοῦ 1933 ποὺ διέπει τὴν ἐκπαίδευσίν μας. Αἱ ἐθνικαὶ μας σημαῖαι ἐξεβλήθησαν ἀπὸ τὰ σχολεῖα μας, ὁ ὕμνος τῆς Ἐλευθερίας ἔπαυσε ν' ἀντηχῇ εἰς τὰ ἐκπαιδευτήριά μας, οἱ ἡρωϊκὲς μορφὲς ἐνδόξων ἀγωνιστῶν ἀπεμακρύνθησαν ὡς ἀνεπιθύμητοι, ἡ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἡ ὁποία ἐφώτισε τὸν κόσμον περιορίσθη εἰς τὸ ἐλάχιστον καὶ παρὰ τὰς ἐντόνους διαμαρτυρίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν πρόγραμμα ἄκρως ἀντίθετον πρὸς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου. Ἡ μόρφωσις τῶν διδασκάλων ἀφηρέθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς ἐλληνικῆς

⁶⁴Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΜΗ ΕΠΙΒΑΛΗΤΕ ΧΕΙΡΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ», 11 Φεβρουαρίου 1933.

Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ο νέος περὶ δημοτικῆς Παιδείας Νόμος», 2 Ιουνίου 1933.

⁶⁵Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ», 24 Μαρτίου 1933.

⁶⁶Περιοδικό ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ, 15 Μαΐου 1933.

⁶⁷Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ», 4 Αυγούστου 1934.

⁶⁸Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 58.

κοινότητος, τὰ Παγκύπρια Διδασκαλεῖα κατηργήθησαν καὶ ἰδρύθη τὸ Διδασκαλικὸν Κολλέγιον Μόρφου, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ διδασκαλία γίνεται εἰς τὴν Ἀγγλικήν. Ὅλα τὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια μέσης παιδείας, τὰ ὁποῖα δὲν ἐδέχθησαν Κυβερνητικὸν ἔλεγχον ἀπεστερήθησαν οἰασδῆποτε χορηγίας, ἀνεγνωρίσθησαν σχολεῖα μέσης παιδείας μὴ ἐκπληροῦντα κανένα προορισμὸν[...]⁶⁹

1935 : Ἡ ὑποδούλωσις τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως & Ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα στα Δημοτικά

[...] Ὁ Σεβ. Τοποτηρητῆς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Μητροπολίτης Πάφου κ.Λεόντιος ἀπέστειλεν ἀπὸ 24 Δεκεμβρίου π. ἔ. πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Κυβερνήτην Κύπρου Σέρ Πάλμερ ὑπόμνημα ἀναφορικῶς πρὸς τὴν μελετωμένην εἰσαγωγὴν τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης ἐν τοῖς Δημοτικοῖς Σχολείοις τῆς Κύπρου καὶ τὸ Νέον Ἀναλυτικὸν Πρόγραμμα τῆς Κατωτέρας Παιδείας, ἰδίᾳ δὲ περὶ τοῦ κατ' αὐτὸ τρόπου τῆς διδασκαλίας τῆς Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας.⁷⁰

[...] Τὰ τελευταῖα χρόνια πολλοὶ ἄρχισαν νὰ μαθαίνουν Ἀγγλικά καὶ ἡ ἐκμάθηση τῆς Ἀγγλικῆς ἔκαμε μεγάλας προόδους. Ἀπὸ τὸν χρόνον τοῦτο ἡ Ἀγγλικὴ γλῶσσα ἄρχισε νὰ διδάσκεται καὶ στὶς δυὸ ἀνώτερες τάξεις τῶν Δημοτικῶν σχολείων, ὅχι ὅλων ὅμως, ἀλλὰ μόνον ἐκείνων ποὺ ἔχουν πάνω ἀπὸ τρεῖς δασκάλους. Τὰ παιδιὰ δείχνουν ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ νέα αὐτὴ γλῶσσα.⁷¹

[...] Ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ ἰδρύσῃ ὡς οἶόν τε τάχιον ἐν Μόρφου Κολλέγιον πρὸς ἐκπαίδευσιν διδασκάλων.⁷²

[...] Ἐν ἐκτάκτῳ παραρτήματι τοῦ χθεσινοῦ φύλλου τῆς ἐπισήμου ἐφημερίδος ἐδημοσιεύθη νόμος προνοῶν περὶ τῆς καλυτέρας διαχειρίσεως καὶ ἐλέγχου τῶν τῆς μέσης παιδείας Ἐκπαιδευτηρίων.⁷³

[...] Οὐδὲν πρόσωπον, ὅπερ δὲν εἶναι Βρεττανικῆς ὑπηκοότητος, δικαιούται νὰ ἐγγραφῇ ὡς διδάσκαλος Μ. Παιδείας εἰμὴ μόνον τῇ συναινέσει τοῦ Κυβερνήτου.⁷⁴[...] Διὰ νὰ τύχῃ ἐπιχορηγήσεως σχολεῖον μέσης παιδείας, ἔπρεπε, κατὰ τοὺς κανονισμοὺς τοῦ 1936, νὰ ἱκανοποιηθῇ ὁ Διευθυντῆς τῆς Παιδείας ὡς πρὸς τὸ πρόγραμμα καὶ τὴν διδασκτέαν ὕλην, τὰ βιβλία, τὸ διδάσκον προσωπικὸν καὶ ὅ,τι ἄλλο ἀφεώρα τὴν λειτουργίαν τῶν σχολείων.⁷⁵

⁶⁹Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΕΘΝΙΚΗ ΜΑΣ ΠΑΙΔΕΙΑ», 12 Ιουνίου 1947.

Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «Η ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΡΓΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚ. ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ», 5 Ιουλίου 1930.

⁷⁰Περιοδικό ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ, Ιανουάριος 1935.

⁷¹Μιχαήλ Παπαχαράλαμπος, Γεωγραφία και ιστορία της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής : για την Γ' και Δ' τάξη των δημοτικών σχολείων και την Δ' τάξη των αστικών σχολείων, Σάββας Ιωάννου, Λευκωσία, 1936, σελ. 25.

⁷²Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «ΙΔΡΥΣΙΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ ΕΝ ΜΟΡΦΟΥ», 20 Ιουλίου 1935.

⁷³Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ», 7 Σεπτεμβρίου 1935.

⁷⁴Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «Ο ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΜΕΣΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ», 7 Σεπτεμβρίου 1935.

⁷⁵Κωνσταντίνος Σπυριδάκης, Η εκπαιδευτική πολιτική της εν Κύπρω Αγγλικής Κυβερνήσεως, 1878-1952, Γραφείο Εθναρχίας Κύπρου, Λευκωσία, 1952, σελ. 25.

[...] Τα 80% του πληθυσμού της Κύπρου είναι γεωργοί και εργάται και τα άλλα 20% επαγγελματίαι κ. ο. κ. 'Υπάρχουν δ' εις όλην την νήσον 35 σχολεία μέσης Παιδείας εκ τών οποίων ένα μόνον γεωργικόν με αριθμόν μαθητών μη υπερβαίνοντα τούς δώδεκα !!⁷⁶

[...] Η ιδέα ίδρυσης πανεπιστημίου στην Κύπρο τέθηκε για πρώτη φορά τον Απρίλη του 1935 από το Βρετανό κυβερνήτη της Κύπρου Sir Richmond Palmer σε μια εμπιστευτική επιστολή του προς τον εκπαιδευτικό σύμβουλο του Υπουργείου Αποικιών Arthur Mayhew. Στην επιστολή εκείνη ο Palmer υποστήριξε πως τυχόν ίδρυση πανεπιστημίου στην Κύπρο θα μπορούσε να φτάσει μέχρι του σημείου να λύσει το πρόβλημα της Κύπρου όχι μόνο εκπαιδευτικά αλλά και πολιτικά.⁷⁷

1936-1937 : Το Ισλαμικό Λύκειο

[...] 1936-1937 de "Türk Lisesi' nin" ismi "İslâm Lisesine" çevrildi [...] O zamandanberi Lefkoşa' daki Türk Talî Okulu İslam Lisesi diye tanındı.

[...]Τη σχολική χρονιά 1936-1937 το "Τουρκικό Λύκειο" μετατρέπεται σε "Ισλαμικό Λύκειο". [...]Από τότε, το Τουρκικό Λύκειο στη Λευκωσία αναγνωρίζεται ως Ισλαμικό Λύκειο.⁷⁸

1937: "κατηργήθη καὶ τὸ προνόμιον τῶν Ἐπισκόπων Κύπρου, ὅπως προεδρεύοσι τῶν οἰκείων Σχολικῶν Ἐπιτροπειῶν"

[...] ΝΟΜΟΣ 27 ΤΟΥ 1937

Τροποποιητικός τοῦ περὶ παιδείας νόμου

α) Παύει ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου ἢ ὁ ἀντιπρόσωπος του νὰ ἀποτελοῦν μέλος τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου τῆς Κύπρου.

β) Παύει ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ Μητροπολίτης νὰ προεδρεύουν ex officio τῆς σχολικῆς ἐπιτροπείας καὶ ὁ Δήμαρχος νὰ εἶναι Ἀντιπρόεδρος.⁷⁹

[...] Στα μέτρα που λήφθηκαν περιλαμβανόταν η λογοκρισία των βιβλίων που έφταναν από την Τουρκία, αφού από αυτά «αφαιρέθηκαν όλα τα εθνικού περιεχομένου αποσπάσματα», απαγορεύτηκε σε απόφοιτους νομικών σχολών τουρκικών πανεπιστημίων να ασκούν το επάγγελμα στην Κύπρο, και διορίστηκαν Βρετανοί διευθυντές στα τουρκοκυπριακά Λύκεια αρρένων και θηλέων τα οποία μετονομάστηκαν σε μουσουλμανικά Λύκεια.⁸⁰

⁷⁶Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ», 12 Δεκεμβρίου 1935.

⁷⁷Παναγιώτης Κ. Περσιάνης, «Η βρετανική αποικιακή εκπαιδευτική πολιτική και τα σχέδια για ίδρυση Πανεπιστημίου στην Κύπρο κατά το τέλος της δεκαετίας του 1930 (1935-1939) : Σκέψεις για τους τρόπους διαμόρφωσης της βρετανικής αποικιακής πολιτικής και τους τρόπους αντίδρασης των Ελλήνων της Κύπρου», στο Ιωάννης Θεοχαρίδης (επιμ.), *Πρακτικά του Τρίτου Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου (Λευκωσία 16-20 Απριλίου 1996)*, τ. Γ' Νεότερο Τμήμα, Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, Λευκωσία, 2000-2001, σελ. 32.

⁷⁸Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969, σελ. 190.

⁷⁹Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΝΕΟΙ ΝΟΜΟΙ», 7 Οκτωβρίου 1937.

⁸⁰Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013, σελ. 299.

[...] Αί εισαγωγικαὶ ἐξετάσεις διὰ τὸ Διδασκαλικὸν Κολλέγιον Μόρφου ἀνεβλήθησαν λόγῳ ἐλλείψεως ὑποψηφίων μαθητῶν. Αἱ ἐξετάσεις ὠρίσθησαν ὅπως διεξαχθοῦν τὴν 31ην ἰσταμένου καὶ 1ην Ὀκτωβρίου,[...] ⁸¹

1939 : Υπόμνημα του Ελληνικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου

[...] Πρώτιστα πάντων τὸ Συμβούλιον ὑποδεικνύει εὐλαβῶς, ὅτι πρέπει ὁ Κυπριακὸς λαὸς νὰ ἔχῃ πραγματικὴν φωνὴν εἰς τὸ ζήτημα τῆς μορφώσεως τῶν τέκνων του καὶ τὴν διαχείρισιν τῆς παιδείας του. ⁸²

1940: Δισταγμοὶ ὡς πρὸς τὴν πλήρη διδασκαλία τῆς Ελληνικῆς Ἱστορίας

[...] Λέγεται ὅτι αἱ ἐπίσημοι Ἀρχαὶ διάκεινται εὐνοϊκῶς ὡς πρὸς τὴν μετὰ τῆς Ἀγγλικῆς Σημαίας ὕψωσιν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Σημαίας, ὡς ἐπίσης καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀνάμελψιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνικοῦ ὕμνου εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα τῆς Νήσου. Δυστυχῶς ὅμως ὡς πρὸς τὴν πλήρη διδασκαλίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας ἀκούομεν νὰ ὑπάρχουν δισταγμοὶ[...] ⁸³

1944: Αἴτημα Ελληνικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου

[...] Τὸ Συμβούλιον ἐζήτησεν, ὅπως τὰ Ἑλληνορθόδοξα Σχολεῖα καὶ οἱ διδάσκαλοι ὀνομάζονται ἐπισήμως «Ἑλληνικά» καὶ «Ἑλληνες»[...] Τὸ Συμβούλιον ἐζήτησεν ἐκπαιδευτικὴν αὐτοδιοίκησιν, δηλ. ἐκλογὴν ὅλων τῶν σχολικῶν ἀρχῶν καὶ αὐξήσιν τῶν ἐξουσιῶν τοῦ Συμβουλίου[...] ⁸⁴

1945 : Αιτήματα τουρκικῆς μειονότητας

Εἰς τὴν νεοεκδοθεῖσαν ἐφημερίδα «Γιανκὶ» (Ἠχώ) ὁ κ. Φατὴλ Ν. Κορκοῦτ γράφει ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν πραγμάτων ὅτι σχετικῶς μὲ τὰ σχολεῖα Μέσης Παιδείας ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου τοῦ 1905 ἡ Τουρκικὴ Σχολικὴ Ἐπιτροπεία ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὸν Ἀρχικαδὴν, τὸν Μουφτὴν, ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἐβκάφ, 3 βουλευτὰς καὶ 3 ἄλλα πρόσωπα διοριζόμενα ὑπ' αὐτῶν. Ὁ νόμος ἴσχυε μέχρι τοῦ 1935. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου ἀπετελέσθη ἀπὸ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἐβκάφ ὡς πρόεδρος καὶ 2 μέλη διορισμένα ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἰς Μουσουλμάνος. Μολονότι τὰ δικαιώματα τῶν Ἑλλήνων περιορίσθησαν ἀπὸ τοῦ 1931 ἐν τούτοις αἱ σχολικαὶ ἐπιτροπεῖαι τῶν πόλεων ἀποτελοῦνται ἀπὸ 9 ἑλλήνας διοριζομένους ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ἐξ ὧν ὁ 1 πρόεδρος καὶ 1 ἀντιπρόεδρος. Τὰ σχολεῖα διευθύνονται ὑπὸ Ἑλλήνων χωρὶς νὰ ὑπάρχουν μεταξὺ αὐτῶν ἐπίσημα μέλη.

[...] 1936-1937 de "Türk Lisesi" nin ismi "İslam Lisesine" çevrildi. Βλ. Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi* : (1571-1968), Lefkoşa, 1969, σελ. 190.

⁸¹Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΚΥΠΡΙΑΚΑ», 19 Σεπτεμβρίου 1937.

⁸²Κλεόβουλος Μυριανθόπουλος, *Η παιδεία εν Κύπρω επί αγγλοκρατίας 1878-1946*, Λεμεσός, 1946, σελ. 140.

⁸³Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΘΑ ΕΠΙΤΡΑΠΗ ΕΠΙΣΗΜΩΣ Η ΥΨΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΗΜΑΙΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΑΜΕΛΨΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛ. ΕΘΝΙΚΟΥ ΥΜΝΟΥ ΕΙΣ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ», 21 Δεκεμβρίου 1940.

⁸⁴Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΣ Α.Ε. ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ», 16 Μαρτίου 1944.

Κάθε νόμος εις τήν Κύπρον γίνεται εις βάρος μας. Έτσι καί ὁ νόμος περὶ Τουρκικῆς Μέσης Παιδείας. Μολονότι εις τὰ σχολεῖα μας φοιτοῦν τουρκόπαιδα ὁ τουρκικός λαὸς δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ 2 μέλη εἶναι ὑπάλληλοι. Ἐρωτῶμεν : (1) γιατί οἱ Ἕλληνες ἔχουν 9 μέλη καὶ ἡμεῖς 3; (2) Διατί οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχουν μέλη *ex officio* καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ; (3) Διατί ἡ πλειονοψηφία εις τήν δικήν μας ἐπιτροπὴν εἶναι ὑπάλληλοι ; (4) Διατί εις τὰς σχολικὰς ἐπιτροπείας τῶν Ἑλλήνων δὲν ὑπάρχει «μὴ Ἕλληνας» εις τήν δικήν μας ὑπάρχει «μὴ Τούρκος» ;⁸⁵

1948 : Επιτροπὴ Τουρκικῶν Υποθέσεων

[...] Türk İşleri Komisyonu, resmî Kıbrıs Gazetesinin 11 Haziran, 1948 tarihli sayısında çıkan 426 numaralı ilânla Ekselâns Vali tarafından teşkil edilmiştir. Bu raporu imza eden zevattan müteşekkil olan Komisyonun Kıbrıs Türk cemaatini ilgilendiren meseleleri, yani -

- (i) Evkaf,
- (ii) Müftülük,
- (iii) Aile Kanunu,
- (iv) Maarif,
- (v) Şeriye Mahkemeleri

meselelerini inceleyip tavsiyelerde bulunması talep edilmiştir. [...]

[...] Η δημιουργία της Επιτροπῆς Τουρκικῶν Υποθέσεων ἀπὸ τον Κυβερνήτη ανακοινώθηκε με την ανακοίνωση υπ' αριθμόν 426 που δημοσιεύθηκε στην επίσημη Εφημερίδα στις 11 Ιουνίου 1948. Τα ζητήματα τα οποία προβληματίζουν την τουρκοκυπριακή κοινότητα και τα οποία κλήθηκε η Επιτροπὴ να διερευνήσει :

- (i) Evkaf,
- (ii) Γραφείο του Μουφτή,
- (iii) Οικογενειακό Δίκαιο,
- (iv) Παιδεία,
- (v) Θρησκευτικά Δικαστήρια.

Η επιτροπὴ κλήθηκε να μελετήσει τα ζητήματα αυτά και να προτείνει λύσεις.⁸⁶

1953: Atatürk Kız Enstütüsü

[...] Atatürk Kız Enstütüsü iki koldan faaliyet gösterir.

1. Ortaokul mezunu kızlara 3 yıllık Lise muadili tahsil vererek sanat da öğretir.[...]

2. Akşam Sanat

[...] Το Ινστιτούτο Θηλέων Atatürk λειτουργεί σε δύο τμήματα.

1. Τεχνική σχολή για κορίτσια που αποφοιτούν ἀπὸ τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση - αντιστοιχεί σε εκπαίδευση 3ετούς φοίτησης σε λύκειο. [...]

2. Βραδινή Τεχνική Σχολή⁸⁷

⁸⁵Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ», 11 Ιανουαρίου 1945.

⁸⁶Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969, σελ. 179.

⁸⁷Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969, σελ. 294.

II. Η προσπάθεια αποδυνάμωσης της Εκκλησίας & του Ενκατ

II.I. Η προσπάθεια αποδυνάμωσης της Εκκλησίας

[...] Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, ἐν σχέσει πρὸς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς Βουλευτὰς τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν :
 Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὑφίσταται ἐν ἐκκρεμότητι, ζητοῦν ἐπείγοντως τὴν λύσιν του, τὸ γνωστὸν ὡς Ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα.[...] Ἐπειδὴ δὲ προέχουσαι ἀπόψεις τοῦ ζητήματος εἶναι κυρίως : α') Ὁ τρόπος τῆς κυρώσεως ὑπὸ τῆς Πολιτείας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συντάγματος καὶ β') ἡ οἰκονομικὴ ἀποψις τοῦ ζητήματος,⁸⁸

[...] Εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἀπήντησε δι' ἐπιστολῆς του ὑπὸ ἡμερομ. 9 Ἀπριλίου, 1932, ἡ Α. Ε. ὁ Κυβερνήτης Σερ Ρόναλδ Στόρς μὴ συμφωνῶν πρὸς τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῆς Α. Μακαριότητος καὶ τονίζων ὅτι ἂν ἡ Κυβέρνησις σιωπηρῶς μέχρι τούδε ἡνέχθη τὴν εἰς τὰ πολιτικὰ ἀνάμιξιν τῶν Κληρικῶν, δὲν θὰ ἐπιτρέψη νὰ ἐξακολουθήσῃ τοῦτο καὶ ἐν τῷ μέλλοντι,[...] ⁸⁹

[...] Ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης Πάφου ἀφίκετο ἐκ Παλαιστίνης διὰ τοῦ Ἰταλικοῦ κατὰ τὴν προμεσημβρίαν τῆς παρελθοῦσης Πέμπτης ἀποβιβασθεὶς εἰς Λάρνακα ὅπου καὶ ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Πανοσιολ. Αρχιμανδρίτου Αρχιεπισκοπῆς κ. Φιλοθέου ἐκπροσωποῦντος τὴν Α. Μ. τὸν Ἀρχιεπίσκοπον,[...] ⁹⁰

[...] Ὁ Διοικητὴς διεβίβασεν εἰς τὸν Μητροπολίτην προειδοποίησιν ὅτι ἐὰν δὲν μετέβαλλε τοὺς τρόπους του, καὶ ἐξηκολούθει νὰ ἐπεμβαίνει καθόλου εἰς τὰ ἐγγώρια πολιτικὰ, θὰ ἦτο ἡναγκασμένος δυνάμει τῶν περὶ Ἀμύνης τῆς Αποικίας Κανονισμῶν νὰ τὸν περιορίσῃ εἰς χωρίον τι.[...] ⁹¹

[...] Τὴν προσεχῇ Δευτέραν, 14 Νοεμβρίου θὰ παρουσιασθῇ πρὸ τοῦ Κακουργιοδικείου Λεμεσοῦ ἡ ὑπόθεσις τοῦ Σεβ Μητροπολίτου Πάφου, κληθέντος κατὰ τὴν νέαν τροποποίησιν τῶν περὶ Ἀμύνης Κανονισμῶν δι' ἀπ' εὐθείας κλήσεως τοῦ Κακουργιοδικείου ἐπὶ κατηγορίᾳ κατατεθείσῃ εἰς τὸ Κακουργιοδικεῖον ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Εἰσαγγελέως ἐπὶ τοῦ ὅτι ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἔκαμε στασιαστικὰς ὁμιλίας κατὰ τὴν 20ὴν Σεπτεμβρίου 1932, ἐν Πισσουρίῳ, κατὰ τὴν 18ην Σεπτεμβρίου, ἐν Ἀνωγύρᾳ, κατὰ τὴν 19ην Σεπτεμβρίου ἐν Πραστεϊῷ Λεμεσοῦ καὶ κατὰ τὴν 23ην Οκτωβρίου ἐν Κτήματι.⁹²

⁸⁸Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ», 17 Μαρτίου 1928.

⁸⁹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. Ε. ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ», 16 Ἀπριλίου 1932.

⁹⁰Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΑΦΟΥ», 25 Ιουνίου 1932.

⁹¹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΕΒΑΣΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΠΑΦΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΠΑΦΟΥ», 6 Αυγούστου 1932.

⁹²Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΑΦΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΑΚΟΥΡΓΙΟΔΙΚΕΙΟΝ ΛΕΜΕΣΟΥ», 12 Νοεμβρίου 1932.

Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΑΠΟΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙ ΕΓΓΥΗΣΕΙ», 19 Νοεμβρίου 1932.

[...] Τὸ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ αἰοιδίου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Κυρίλλου τοῦ Γ' προκῦψαν ζήτημα τῆς πληρώσεως τοῦ χηρεύσαντος θρόνου ἐκλαμβάνεται ὑπὸ τινων κύκλων ὡς εὖλυτον, παρὰ τὴν κατηγορηματικὴν δήλωσιν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ὅτι δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπανοδὸν τῶν δύο ἐξορίστων Μητροπολιτῶν Κιτίου καὶ Κυρηνείας, οἱ ὅποιοι μετὰ τοῦ ἐπὶ τόπου εὐρισκομένου Μητροπολίτου Πάφου ἀποτελοῦσι σήμερον τὴν ἀνωτάτην Ἱεραρχίαν τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς μόνους Ἐπισκόπους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.⁹³

1937 : Η ἐγκριση του υποψήφιου Ἀρχιεπισκόπου ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση

[...] ΝΟΜΟΣ 25 ΤΟΥ 1937

Ὁ περὶ ἐρεῦνης καὶ ἐλέγχου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Μοναστηρίων τῆς Αὐτοκεφάλου Ἑλληνορθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου.⁹⁴

[...] Ἀπὸ τῆς κατοχῆς ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἐπιμελῶς ἀπέφυγε νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν. Ἐνα καὶ μόνον περὶ «ἐκκλ. περιουσίας» ἐψήφισε νόμον [...] ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ἐν ἰσχύϊ Νόμος 3 τοῦ 1935) Οὗτος ἀπέβλεπεν εἰς τὴν προστασίαν τῆς ἐκκλ. περιουσίας ἀπὸ ἐπεμβάσεις λόγῳ τῆς ἀβεβαιότητός, [...] Ἐπειδὴ τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο ἀνεγνώριζεν ὡς ἀνήκοντα εἰς τὰ ἐκκλ. ἱδρύματα τὰ ἐγγεγραμμένα εἰς τὰ Αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα ἢ τὰ ἔχοντα τίτλον κτήματα ὁ νέος Κυπριακὸς νόμος ἔδωκε δικαίωμα προστασίας ἀπὸ ἐπεμβάσεις καὶ εἰς ἐκκλ. κτήματα κατηγορίας ἄλλης πλὴν τῶν μούλκ ἔστω καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἐγγραφή εἰς τὸν Δεφτερχανέν τῆς Κ/πόλεως ἢ εἰς τὸ Κυπριακὸν Κτηματολόγιον ὅταν ἀπεδεικνύετο κατοχὴ καθοριζομένη ὑπὸ τοῦ νόμου.

Πλὴν τοῦ καθαρῶς προστατευτικοῦ αὐτοῦ νόμου οὐδένα ἄλλον σχετικὸν μὲ τὴν ἐκκλ. οἰκονομικὴν διαχείρισιν ἐψήφισεν ἐκτὸς τοῦ τελευταίου ὑπ' ἀριθμ. 25 τοῦ 1937 «περὶ ἐρεῦνης καὶ ἐλέγχου τῶν ἐκκλησιῶν καὶ Μοναστηρίων τῆς Αὐτοκεφάλου ἑλληνορθοδόξου ἐκκλησίας τῆς Κύπρου»⁹⁵

[...] Ἀρ. 33 τοῦ 1937

Νόμος ἀποστερῶν πρόσωπά τινα τῶν προσόντων τοῦ νὰ εἶναι ἐκλέξιμα διὰ τὸν χηρεύοντα Ἀρχιεπισκοπικὸν Θρόνον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου.⁹⁶

[...] Ὁ πρῶτος τῶν περὶ Ἀρχιεπισκοπικῆς ἐκλογῆς νόμων ὁ ὑπ' ἀριθ. 33 τοῦ 1937, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποκλείονται μερικὰ πρόσωπα ἀπὸ τῆς εἰς τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν ἀξίωμα ἐκλογῆς, ἔχει, ὡς ἀνεκοινώθη καὶ διὰ τῆς ἐπισήμου ἐφημερίδος,⁹⁷

⁹³Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ», 16 Δεκεμβρίου 1933.

⁹⁴Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΝΕΟΙ ΝΟΜΟΙ», 7 Οκτωβρίου 1937.

⁹⁵Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ», 14 Οκτωβρίου 1937.

⁹⁶Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, Δεκέμβριος 1939.

⁹⁷Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Ο ΜΗ ΕΓΚΡΙΘΕΙΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΘΗΣΟΜΕΝΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΠΕΡΙ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗΣ ΕΚΛΟΓΗΣ», 4 Ιουνίου 1938.

[...] Αρ. 34 τοῦ 1937

Νόμος προνοῶν διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ἔγκρισιν οἰουδήποτε προσώπου ἐκλεγέντος πρὸς πλήρῳσιν χηρείας ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ Θρόνῳ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου.

[...] Αρ. 35 τοῦ 1937

Νόμος τροποποιητικὸς τοῦ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Κύπρου (ἀποστέρησις προσόντων Ἀρχιεπισκόπου) νόμου τοῦ 1937.⁹⁸

1938: Η ποινή του εκτοπισμού

[...] Ἐν τῷ μεταξύ ἀπέθανεν εἰς τὴν ἐξορίαν (1937) ὁ Μητροπολίτης Κιτίου Νικόδημος καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου παρέμεινε μὲ δύο μόνον ἐπισκόπους, ὧν ὁ εἷς, ὁ Μητροπολίτης Κυρηνείας, εὐρίσκετο εἰς τὴν ἐξορίαν. Μετ' ὀλίγον ὁ Μητροπολίτης Πάφου, ὁ μόνος ἐν Κύπρῳ ἐπίσκοπος, καὶ Τοποτηρητὴς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου καὶ τῆς Μητροπόλεως Κιτίου, κατεδικάσθη εἰς ἐντοπισμὸν ἐπὶ ἓν ἔτος (1938-1939) καὶ οὕτως ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου οὐσιαστικῶς παρέμεινεν ἄνευ ἐπισκόπου.⁹⁹

II.II. Η αποψίλωση των κοινοτικών θεσμών της μουσουλμανικής μειονότητας

[...] Παρά τις τουρκοκυπριακές ενστάσεις ο κυβερνήτης Storrs θα προωθούσε το 1928 σειρά νομοθετικών ρυθμίσεων που αφαιρούσαν από τους Τουρκοκυπρίους τη δυνατότητα διαχείρισης της περιουσίας του Evkaf και της δευτεροβάθμιας τουρκικής εκπαίδευσης, καθώς και το δικαίωμα εκλογής του θρησκευτικού τους ηγέτη, του μουφτή.[...] Αναμφίβολα, οι τουρκοκυπριακές διαμαρτυρίες υπήρξαν βάσιμες καθώς η αποικιακή διοίκηση είχε προχωρήσει στην κατάργηση του Γραφείου του Μουφτή (Müftü) και του Γραφείου του Καδή (Kadi), στην υπαγωγή των δραστηριοτήτων του Εβκάφ (Evkaf) υπό βρετανικό έλεγχο και στον ασφυκτικό έλεγχο της τουρκοκυπριακής εκπαίδευσης, την ίδια στιγμή που η ελληνοκυπριακή κοινότητα εξέλεγε ελεύθερα τον θρησκευτικό της ηγέτη, διαχειριζόταν αυτόνομα την εκκλησιαστική της περιουσία, και εν πολλοίς διαμόρφωνε χωρίς βρετανικές παρεμβάσεις το περιεχόμενο της παρεχόμενης στα μέλη της εκπαίδευσης. Ειδικότερα, σε ότι αφορά το μείζον ζήτημα της διαχείρισης της θρησκευτικής περιουσίας του Evkaf, αυτή ήταν, μέχρι το 1923, υπό τη διοικητική ευθύνη διμελούς επιτροπής αποτελούμενης από έναν Τουρκοκύπριο ο οποίος διοριζόταν από το οθωμανικό υπουργείο του Evkaf και έναν Βρετανό που διοριζόταν από το οθωμανικό υπουργείο του Evkaf και έναν Βρετανό που διοριζόταν από την αποικιακή κυβέρνηση. Με τη συνθήκη της Λοζάνης το 1923 οι Βρετανοί διατήρησαν για τον εαυτό τους το δικαίωμα

⁹⁸Περιοδικό ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ, Δεκέμβριος 1939.

⁹⁹Αθανάσιος Παπαγεωργίου, *Σύντομος ιστορία της Εκκλησίας της Κύπρου*, Έκδοση Ιεράς Αρχιεπισκοπής, Λευκωσία, 1962, σελ. 71.

Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Ο ΣΕΒ. ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΗΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΠΡΟ ΤΟΥ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΛΕΜΕΣΟΥ», 16 Απριλίου 1938.

Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΠΡΟ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΛΕΜΕΣΟΥ ΑΚΡΟΑΣΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΚΙΝΗΘΕΙΣΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΟΥ», 23 Απριλίου 1938.

διορισμού και των δύο αντιπροσώπων, ενώ το 1928 το Evkaf θα μετατραπεί ουσιαστικά σε κυβερνητικό τμήμα της βρετανικής διοίκησης.¹⁰⁰

[...] Διάταγμα της Α. Μ. του Βασιλέως εν Συμβουλίω τιθέμενον εν ισχύϊ από 1ης Ιανουαρίου 1929, κανονίζει την διοίκησιν κτημάτων, ταμείων και γαιών, τά όποια ανήκουσιν εις τὰ εν Κύπρῳ Μωαμεθανικά Τεμένη, Σχολεία, Κοιμητήρια και άλλα θρησκευτικά ιδρύματα.¹⁰¹

[....]Biz Kıbrıs Türkleri uzun senelerden beri ne yapılmış ise ve hükümet ile bize iyi ve fena ne yaptırılmış ise sükutla karşıladık ve bu vaziyetimizle fırsat bulukca aczimizi ve cehlimizi ilan eden Evkaf Mürahhaslarının ve uşaklarının sözlerine hak ve kuvvet vermiş olduk. Απόσπασμα από την εφημερίδα Söz.

[...]Εμείς οι Τούρκοι της Κύπρου αντιμετώπισαμε με σιωπή τόσο το τι έχει γίνει εδώ και χρόνια όσο και τι καλό ή κακό έχει γίνει από την κυβέρνηση για μας και με αυτήν τη στάση ενισχύσαμε τα λόγια των εκπροσώπων του Evkaf και των υπηρετών τους, οι οποίοι δήλωναν σε κάθε ευκαιρία την αδυναμία μας.¹⁰²

¹⁰⁰Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013, σσ. 51, 52, 53.

¹⁰¹Εφημερίδα *NEON ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 29 Δεκεμβρίου 1928.

[...] There shall be established in the Colony a Department, to be styled and here in after referred to as " The Evkaf Department", under the control of the Delegates charged with the administration and superintendence of Mohammedan Religious Property, and such Department shall for the purposes of this Order be deemed to be a Government Department. Βλ. Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 14 December 1928.

Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969, σελ. 15.

¹⁰²Mustafa Haşım Altan, *Belgelerle Kıbrıs Türk vakıflar tarihi:1571-1974*, τόμος 2, Kıbrıs Vakıflar İdaresi, 1986, σσ. 744-745.

III. Βιβλιογραφία

Behçet Hasan, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969.

Εγγλεζάκης Βενέδικτος, «Η Εκκλησία της Κύπρου από το 1878 μέχρι το 1955», Γεώργιος Κ.

Ιωαννίδης (επιμ.), *Κυπριακά 1878-1955*, Δήμος Λευκωσίας, Λευκωσία, 1986, σσ. 31-62.

Ιωαννίδου Κουτσελίνη Μαίρη, *Η εκπαιδευτική πολιτική και το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών στην Κύπρο*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 1997.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΤΩΝ ΑΓΓΛΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΜΩΜΟΝΩΝ», 19)2 Μαΐου 1914.

Μαραθεύτης Μιχαλάκης Ι., *Το κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα: σταθμοί και θέματα*, Λευκωσία, 1992.

Μιτσίδης Ανδρέας Ν., *Σύντομη ιστορία της Εκκλησίας της Κύπρου*, Λευκωσία, 1994.

Μυριανθόπουλος Κλεόβουλος, *Δύο μεγάλοι μορφαί: Ανδρέας Θεμιστοκλέους, Χριστόδουλος Σώζος*, Τύποις Ο. Χειμωνίδη, Λάρνακα, 1938.

Μυριανθόπουλος Κλεόβουλος, *Η παιδεία εν Κύπρω επί αγγλοκρατίας 1878-1946*, Λεμεσός, 1946.

Περιοδικό *Κυπριακοί Καιροί*, «Η ΣΧΟΛΗ ΣΑΜΟΥΗΛ», 27 Ιανουαρίου 1961, σσ. 26, 56.

Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Η εκπαιδευτική πολιτική τῆς ἐν Κύπρῳ Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως (1878-1952)», Σεπτέμβριος-Νοέμβριος 1952.

Περσιάνης Παναγιώτης Κ., *Συγκριτική ιστορία της εκπαίδευσης της Κύπρου (1800-2004)*, Gutenberg, Αθήνα, 2006.

Suha Ali, «Turkish Education in Cyprus», in *Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk Heyeti Tebliğleri :The First International Congress of Cypriot Studies*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1971.

Χαραλάμπους Δημήτρης Φ., *Ιστορία του διδασκαλικού συνδικαλισμού στην Κύπρο*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2001.

Χαραλάμπους Δημήτρης Φ., *Έθνος, κοινωνία, παιδεία : η Μέση Εκπαίδευση και οι οργανώσεις του καθηγητικού κόσμου κατά την περίοδο της αγγλικής κατοχής στην Κύπρο*, Οργάνωση Ελλήνων Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης Κύπρου, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2015.

Yıldız Netice, «A Mark of Modernity : The Role of Turkish Cypriot Women in the Evolution of Modern Art», *Kadın / Woman 2000 Kadın Araştırmaları Dergisi - Journal for Woman Studies*, Aralık /December 2003, Cilt / Volume IV, Sayı / Issue 2, σσ. 1-36.

I. Ο Φόρος Υποτελείας, Ο Φόρος της Δεκάτης & Τα Αγροτικά Χρέη

1881: Ακριτικό Ταμείο

[...] Έπειδή εἶνε ἀναγκαῖον νὰ προνοήσωμεν περὶ τῆς δαπάνης ἀναγκαιούσης διὰ τὴν ἐκτέλεσιν μετρῶν τοιούτων ὅποια δύνανται νὰ ληφθῶσι διὰ τὴν καταστροφὴν ἀκρίδος συνεπῶς "Τῆς ἐπὶ καταστροφῇ ἀκρίδος Ἐπιταγῆς τοῦ 1881."

Καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀναγκαῖον ἵνα τὰ ἀναγκαιοῦντα χρήματα διὰ τοιαύτην δαπάνην συλλεχθῶσι διὰ φορολογίας κατὰ τρόπον ὑποδειχθέντα παρακατιῶν.

Καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀναγκαῖον ἵνα τὰ χρήματα ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἀπαιτούμενα πρὸς πραγματοποιήσιν τῶν σκοπῶν τῆς ρηθείσης καὶ ταύτης τῆς Ἐπιταγῆς δαπανηθῶσιν ἐν πρώτοις ἐκ χρημάτων χορηγηθησομένων ὑπὸ τοῦ Ταμείου τῆς Νήσου.¹

1882: Ο νόμος περί πτώχευσης των γεωργών

[...] Εἴν' ἀληθὲς ὅτι ἐν τῇ νήσῳ ἐνεργοῦνται εἰσέτι τοκογλυφικαὶ συναλλαγαὶ μετὰ τῶν γεωργῶν· ἀλλ' αὗται κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰσὶ τοσοῦτον περιορισμέναι, ὥστε μετ' οὐ πολὺ τέλεον θὰ ἐκλείψωσιν ἔνεκα τῆς χρεωκοπίας τοῦ χωρικοῦ, ὁ ὁποῖος ὀφείλων εἰς τὸν ἔμπορον καὶ μὴ ἔχων πληρῶσαι αὐτόν, δὲν θὰ ἔχη πρόσωπον νὰ ἐμφανισθῇ καὶ ζητήσῃ νέα δάνεια, ἀλλὰ καὶ ἐὰν προβῇ μεχρι τούτου, εἰς ἀπάντησιν τῆς αἰτήσεώς του θ' ἀκούσῃ παρὰ τοῦ δανειστοῦ ἄρνησιν, καὶ ἀπειλὴν περὶ ἀγωγῆς ἐναντίον του.²

[...] Προσέτι ὁ γεωργός, περιμένων τὸν δεκατιστὴν ὑπάλληλον, εἶναι ἠναγκασμένος νὰ ἔχῃ ἐν ὑπαίθρῳ ἐκτεθειμένα τὰ προϊόντα του, ὑποκείμενα οὕτως εἰς τὰς διαφόρους ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολάς. [...] Τὰ πλείοτερα ὅμως δεινὰ πάσχουσιν οἱ γεωργοὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων τῆς νήσου. Ἐπ' αὐτῶν ἐπικρέμαται ἀνὰ πᾶν ἔτος ἡ ἀνομβρία, ἡ πολυομβρία, ἡ ἀκρίς· [...]³

1894: Μαζικό Συλλαλητήριο

[...] Δημοσιεύομεν σήμερον τό τε ὑπόμνημα καὶ τὸ ψήφισμα τὸ ἐγκριθέν καὶ ὑπογραφέν κατὰ τὸ ἐν Περα-Πεδίῳ συλλαλητήριον καὶ ἐπιδοθέν τῇ Α. Ἐξοχότητι.

ΨΗΦΙΣΜΑ

τῶν οἰνοπαραγωγῶν τῆς Νήσου Κύπρου.

[...] Τὴν ἄρσιν τοῦ ἐπὶ τῶν οἴνων καὶ οἰνοπνεύματος δασμοῦ τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ζινζιριε[...]⁴

¹Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE/ Η ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΚΥΠΡΟΥ*, 20 Αυγούστου 1881.

²Εφημερίδα *ΕΝΩΣΙΣ*, «ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 26)7 Σεπτεμβρίου 1888.

³Γεώργιος Σ. Φραγκοῦδης, *Κύπρις: Η Κύπρος της σήμερον : Ιστορία της Κύπρου από των μυθολογικών χρόνων μέχρι σήμερον, Τοπογραφία Κύπρου ή περιήγησις ανά την νήσον*, Αλέξανδρος Παπαγεωργίου, Αθήναις, 1890, σσ. 20, 32.

⁴Εφημερίδα *ΣΑΛΠΙΓΞ*, «ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ», 24 Σεπτεμβρίου 1894.

2 | **XI.Ο αγροτικός κόσμος : Από τον περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1914 και τον περί Συνεργατικών μη Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1923 στον Περί Κεντρικής Συνεργατικής Τράπεζας νόμο (1938)**

[...] Ἡ ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν κρατοῦσα καὶ ἐπιτεινομένη χρηματικὴ ἀπορία ἐν Κύπρῳ δὲν προέρχεται μόνον ἐκ τῆς ὑπερμέτρου φορολογίας καὶ τῆς ἀπονεκρώσεως τῶν φόρων διὰ τοῦ ὀλεθρίου φόρου τῆς ὑποτελείας ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς τῶν σιτηρῶν ὑποτιμήσεως,[...]⁵

1924: Αγροτικό Συνέδριο

[...] Πρωτοβουλία πολλῶν Μουκταρῶν τῆς Ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου, καλεῖται ὁ ἀγροτικὸς κόσμος τῆς Νήσου εἰς συνέδριον ἐν Λευκονοίκῳ κατὰ τὴν 14)27ην Ἰανουαρίου 1924, πρὸς σύσκεψιν ἐπὶ τῶν διαφόρων ἀγροτικῶν προβλημάτων καὶ τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα δέον νὰ ληφθῶσι πρὸς βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς καὶ ἐν γένει τῆς βιωτικῆς καταστάσεώς του.

[...] Παρομοία συνέλευσις συνεκροτήθη ἐν τῇ αὐτῇ κώμῃ καὶ πρό τινων ἐτῶν, εὐθὺς ὡς ἤρξαντο ἐκδηλούμενα τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, ἀλλ' ἀτυχῶς ἀπέβη ὅλως ἄκαρπος, ἐνῶ ἡ κρίσις αὕτη ἐχώρει ἔκτοτε ὅλο ἐν ἐπιδεινουμενῇ, μέχρι τῆς παρούσης θλιβεραῖς ἐκτραχύνσεως.⁶

[...] Τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ συνήλθεν ἐν Λευκονοίκῳ τὸ Α' Παγκύπριον Ἀγροτικὸν Συνέδριον, συγκεντρωθέντων 236 ἐκπροσώπων 292 κοινοτήτων.

Προήδρευσεν τοῦ Συνεδρίου ὁ Κοσ Μᾶρκος Χαραλάμπους, [...] Ἡ Διοργανωτικὴ Ἐπιτροπεία ἀπετέλεσε μέλος τοῦ Συνεδρίου.

Τὰ ἀποφασισθέντα εἶναι τὰ ἑξῆς :

Α' Ἄμεσος κατάργησις τῆς δεκάτης, τῆς ὁποίας ὁ τρόπος τῆς ἀντικαταστάσεως θὰ ὑποδειχθῇ ὑπὸ τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπείας τοῦ Συνεδρίου.⁷

1926 : Κατάργηση φορολογίας ἐπὶ των δημητριακῶν

[...] Ἡ κατάργησις τῆς δεκάτης ἀνεκούφισε μόνον τὴν γεωργικὴν τάξιν, δὲν ἠδραίωσεν ὅμως εὐτυχῆς μέλλον δι' αὐτήν.⁸

1934 : Νόμος 15 " θὰ ἐπωλοῦντο τὰ κτήματα εἰς ἱκανοποιητικὰς τιμὰς"

[...] Ὁ νόμος αὐτὸς διὰ ν' ἀποβῇ σωτήριος εἶναι ἀνάγκη νὰ τροποποιηθῇ οὕτως ὥστε νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ βάσις τῶν 2)3 τοῦ μέσου ὅρου τῶν οἰκειοθελῶν πωλήσεων καὶ νὰ ληφθῇ ὡς βάσις ἡ πραγματικὴ ἀξία ἢ τοῦλάχιστον ἡ ἐκτιμηθεῖσα ἀξία μὲ 50% περισσότερον, διὰ νὰ μὴ καταστραφῶν οἱ εἴλωτες χωρικοί.⁹

⁵Εφημερίδα *ΕΥΑΓΓΟΡΑΣ*, «ΔΥΟ ΞΕΝΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΑΙ ΧΩΡΑΙ», 23 Ιουνίου 1898.

⁶Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ», 29 Δεκεμβρίου 1923.

⁷Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 19 Απριλίου 1924.

⁸Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ», 8 Μαΐου 1926.

⁹Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ο 15 ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ 1934 ΝΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΘΗ», 12 Ιουλίου 1934.

1938: ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΠΕΡΙ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΧΡΕΩΝ

[...] Τὰ χρέη θὰ ἐξετάζωνται ἀπὸ Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον θὰ διορίσῃ ἡ Κυβέρνησις. Θὰ ἐδρεύῃ εἰς τὴν Λευκοσίαν καὶ θὰ συνεδριάξῃ καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις καὶ εἰς τὰ χωρία. [...] Αἰτήσεις πρὸς ρύθμισιν τῶν ἀγροτικῶν χρεῶν μποροῦν νὰ γίνουν εἴτε ἀπὸ τὸν δανειστήν εἴτε ἀπὸ τὸν ὀφειλέτην ἐντὸς ἐνὸς ἔτους ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Συμβουλίου.¹⁰

II. Τοκογλυφία

[...] Αἱ κύριοι τοκογλύφοι ! καθόσον βλέπετε ὅτι τὸ Νομοθετικὸν μας κάθε χρόνον ἀπασχολεῖται εἰς ἄλλα σπουδαιότερα ζητήματα καὶ δὲν εὕρισκει καιρὸν νὰ σκεφθῇ περὶ Γεωργίας καὶ ὑποστηρίξεως τῶν γεωργῶν διὰ γεωργικῶν Τραπεζῶν, δηλαδὴ περὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν γεωργῶν ἀπὸ τῶν ὀνύχων σας;¹¹

[...] Ὁ τοκογλύφος ! ὁ τοκογλύφος ! ἰδοὺ ἡ μάστιξ τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν τῶν τόπων ἐκείνων, τῶν στερουμένων κεφαλαίων καὶ συνεταιριστικοῦ πνεύματος.¹²

[...] Ἡ ἀποικιακὴ διοίκηση, σχολιάζοντας τὴν οικονομικὴ οπισθοδρόμηση τῶν Τουρκοκύπριων τὴν ἀπέδιδε, ἐν μέρει, στὴν ἀρνησὶν τῶν Τουρκοκυπρίων νὰ δημιουργήσουν συνεργατικὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα ποὺ θὰ συνέβαλλαν στὴν ἀπεξάρτησή τους ἀπὸ τὴν τοκογλυφία. Οἱ Βρετανοὶ ἐκτιμοῦσαν πὼς αὐτὸ ὀφειλόταν «κατὰ κύριο λόγο στὴν ἔλλειψη πρωτοβουλίας καὶ οργανωτικῆς ἰσχύος (στοιχεῖα) ποὺ γενικῶς χαρακτηρίζουν αὐτὴ τὴν κοινότητα».¹³

1938: "Νομοσχέδιον διὰ τὴν πρόληψιν τῆς τοκογλυφίας"

[...] 1. Ὁ ἐπιτρεπόμενος εἰς δάνειον πρὸς τοὺς γεωργοὺς τόκος δὲν θὰ ὑπερβαίνει τὰ 12% κατ' ἔτος.

2. Οὐδεὶς τόκος θὰ εἶναι πληρωτέος διὰ τόκον παρὰ ἂφ' οὗ παρέλθῃ ἓνα ἔτος ἀπὸ τοῦ χρόνου ποὺ ἔγινε ληξιπρόθεσμος ὁ τόκος.¹⁴

¹⁰Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΠΕΡΙ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΧΡΕΩΝ», 1 Δεκεμβρίου 1938.

¹¹Εφημερίδα ΣΑΛΠΗΓΞ, «Η ΤΟΚΟΓΛΥΦΙΑ», 8 Μαΐου 1885.

Εφημερίδα ΑΛΗΘΕΙΑ, «Η ΤΟΚΟΓΛΥΦΙΑ», 10/22 Νοεμβρίου 1895.

¹²Γεώργιος Σ. Φραγκοῦδης, *Κύπρις: Ἡ Κύπρος τῆς σήμερον : Ἱστορία τῆς Κύπρου ἀπὸ τῶν μυθολογικῶν χρόνων μέχρι σήμερον, Τοπογραφία Κύπρου ἢ περιήγησις ἀνά τὴν νήσον*, Ἀλέξανδρος Παπαγεωργίου, Αθήναις, 1890, σελ. 86.

¹³Σώτος Κτωρῆς, *Τουρκοκύπριοι: Ἀπὸ τὸ Περιθώριο στο Συνεταιρισμὸ (1923-1960)*, Ἐκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2013, σελ. 46.

¹⁴Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΙΣ ΤΗΣ ΤΟΚΟΓΛΥΦΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ», 27 Οκτωβρίου 1938.

III. Γεωργικό Τμήμα

1896: Τμήμα Γεωργίας - Ο Έλληνας γεωπόνος Παναγιώτης Γεννάδιος

[...] Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1896, σημαντικὴ καὶ ἱστορικὴ διὰ τὴν γεωργίαν τῆς Κύπρου ἡμερομηνία, ὁ Γεννάδιος διορίζεται ὡς ὁ πρῶτος Διευθυντὴς τῆς Γεωργίας καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1904.¹⁵

[...] Ὅ,τι καὶ ἂν γράψῃ τις ὑπὲρ τοῦ τμήματος τούτου εἶνε κατώτερον τῆς ἀληθείας· ἀρκεῖ νὰ μάθῃ τις ὅτι διευθύνεται ὑπὸ τοῦ κ. Γενναδίου, τοῦ διαπρεποῦς τούτου καὶ δραστηρίου γεωπόνου, [...] τὸ Γεωργικὸν, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς νέου ἀρότρου, νεωτάτου συστήματος, τὸ ὁποῖον ὁ κ. Γεννάδιος μετέβαλε κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου, διὰ τῆς προμηθείας πολλῶν εἰδῶν καρποφόρων δένδρων, ἀγνώστων τέως εἰς τοὺς κηπουροὺς μας, [...] Τὸ φυτώριον Λευκωσίας διένειμεν ἤδη ἀπὸ τῆς συστάσεώς του μυριάδας καρποφόρων δένδρων,[...] ¹⁶

1914: Ο Βρετανός διευθυντής του Γεωργικού Τμήματος

[...] Ο Κος William Bevan, ὅστις διωρίσθη Διευθυντὴς τῆς Γεωργίας τῆς Κύπρου κατὰ τὸ 1914 ἐτέθη ὑπὸ σύνταξιν κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1924. Κατὰ τὸ 1903 εἶχε διορισθῇ Γραμματεὺς τοῦ Γεωργικοῦ Δανειστικοῦ Δανείου καὶ ἀκολούθως Βοηθὸς Διευθυντὴς τῆς Γεωργίας καὶ Διευθυντὴς τῆς Γεωργικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ νομίζω ὅτι δύναμαι ἐντίμως νὰ εἶπω, ὅτι χάρις εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν του δράσιν ὀφείλεται τὸ ὅτι ἡ Γεωργικὴ Σχολὴ ἐγένετο τοιοῦτον εὐεργέτημα διὰ τὴν Νῆσον ἐν γένει.¹⁷

[...] Καὶ μὲ τὴν παραίτησιν τοῦ κ. Φούμη ὁ κ. Μπέβαν διωρίσθη ὀριστικῶς πλέον καὶ μονίμως ὡς Διευθυντὴς τοῦ Γεωργικοῦ Τμήματος. [...] Πλὴν τούτου ἐφαίνετο ὅτι εἶχε μελετήσῃ ἰδιαίτερος τὰ τῶν Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν κατὰ τὸ σύστημα Ραφαζαίν[...]¹⁸

1932 :

[...] Διευθυντὴς Γεωργίας ἦταν κάποιοι Ἀγγλος βέβαια Ἕνας εὐγενέστατος κύριος, μὰ ὄχι μόνον μὴ γεωπόνος, ἀλλὰ καὶ τὸ χειρότερο, τελείως ἀδιάφορος γιὰ τὴν γεωργία.¹⁹

¹⁵ Ἀνθιμος Πανάρετος, *Απανθίσματα γεωργικῶν ἀρθρῶν γενικοῦ ενδιαφέροντος*, Λευκωσία, 1975, σελ. 5.

Ἀνθιμος Πανάρετος, *Ἡ γεωργία του τόπου μας: περιληπτικὴ επισκόπηση καὶ ἡ ἐξέλιξη της ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1959*, Υπουργεῖον Γεωργίας καὶ Φυσικῶν Πόρων, Λευκωσία, 1971, σελ. 43.

¹⁶ Εφημερίδα ΚΥΠΡΙΟΣ, «Ἡ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ», 12 Μαρτίου 1900.

¹⁷ Εφημερίδα ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «Τῆς Συντάξεως», Ιανουάριος 1925.

¹⁸ Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «Ἡ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ», 22 Μαΐου 1926.

¹⁹ Ἀνθιμος Πανάρετος, *Σκόρπιες σελίδες : ἀπὸ το ἡμερολόγιον ἐνὸς γεωπόνου (1918-1958)*, Ἐκδοσι Παγκυπρίου Ἐνώσεως Γεωπόνων, Λευκωσία, 1973, σελ. 40.

[...]Γεώργιος Φράγκος, Αντώνιος Κλόκαρης, Σωκράτης Μαραθεύτης, Μ. Μυριάνθης, Νικ. Οικονόμου, Ξενής Θεοχαρίδης, και Εύρυπίδης Ίωάννου. Όλοι αυτοί υπηρέτησαν αρχικώς ως Έπαρχιακοί Έπιμελητές και ήσαν έπιφορτισμένοι με την επίβλεψη και παρακολούθηση των κατά τόπους φυτωρίων, των σχολικών κήπων και στην διαφώτιση των γεωργών επί διαφόρων γεωργικών ζητημάτων.²⁰

IV. Γεωργική Σχολή, Εμπορικές Σχολές & Τεχνική Εκπαίδευση

1899: Περί ιδρύσεως Σχολών γεωργικών ή τεχνικών μαθημάτων

[...] Η γεωργική παιδεία του αγροτικού πληθυσμού της Κύπρου, επί των νεωτέρων έπιστημονικών πορισμάτων έδραζομένη πολλαχώς επιβάλλεται, ως τὰ μάλιστα κατεπείγουσα, πρὸς άποσόβησιν της προΐούσης πενίας των γεωργών και της έπιτεινομένης κακοδαιμονίας αὐτῶν.²¹

[...] Τοῦτο ήγοῦμαι τόσον σπουδαῖον, ὥστε προσκαλῶ ὑμᾶς να αὐξήσητε τὰς προσόδους έπαρκῶς, ὅπως δυνηθῇ ή Κυβέρνησις να συστήσῃ σχολείον τεχνικῆς παιδείσεως και να άπαιτῇ ὅπως ὅσοι μετάτινα ὀριστέαν ήμέραν, ζητήσωσι να τύχωσι Διδασκαλικῶν Πιστοποιητικῶν προσκαλῶνται να πορίζωνται παρὰ των άρχῶν του τεχνικοῦ σχολείου πιστοποιητικὸν περὶ του ὅτι διήκουσαν ήκανοποιητικῶ τῷ τρόπῳ την έν τῷ εἰρημένῳ σχολείῳ παιδείαν.²²

Από τους Κυβερνητικούς Κήπους (1909) στη Γεωργική Σχολή ²³

[...] Η τελευταίως γενομένη ὑπὸ της Κυβερνήσεως άγορά παρὰ την Λευκωσίαν του τσιφλικιοῦ Αθαλάσσα, τὸ ὁποῖον πρόκειται να χρησιμεύσῃ ὡς πειραματικὸν και παραδειγματικὸν άγροκήπιον, άποτελεῖ σπουδαιότατον πρὸς τὰ πρόσω βῆμα. Πιστεύομεν ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὸ κτῆμα τουτο θα δύνανται οἱ χωρικοὶ να βλέπωσι τὰ συνήθη των προϊόντα παραγόμενα διὰ της έφαρμογῆς νέων συστημάτων και της χρήσεως τελειοτέρων έργαλείων.²⁴

²⁰Άνθιμος Πανάρετος, *Η γεωργία του τόπου μας: περιληπτική επισκόπηση και η εξέλιξη της από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 1959*, Υπουργείον Γεωργίας και Φυσικών Πόρων, Λευκωσία, 1971, σσ. 69-70.

²¹Εφημερίδα *ΕΥΑΓΓΟΡΑΣ*, «Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ», 5 Αυγούστου 1897.

²²Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «Ο ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ Μ. ΑΡΜΟΣΤΟΥ», 18 Φεβρουαρίου 1899.

²³Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969, σελ. 159.

²⁴Περιοδικό *Κυπριακή Έφημερίς Μηνιαία Έπιθεώρησης της Γεωργίας, Βιομηχανίας και Αρχαιολογίας της Κύπρου*, αρ. 1, Ιανουάριος 1904, στο Άνθιμος Πανάρετος, *Η γεωργία του τόπου μας: περιληπτική επισκόπηση και η εξέλιξη της από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 1959*, Υπουργείον Γεωργίας και Φυσικών Πόρων, Λευκωσία, 1971, σελ. 55.

XI.Ο αγροτικός κόσμος : Από τον περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1914 και τον περί Συνεργατικών μη Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1923 στον Περί Κεντρικής Συνεργατικής Τράπεζας νόμο (1938)

[...] Σύν τη ενάρξει του νέου Οικονομολογικοῦ ἔτους νέον σχέδιον ἐτέθη ἐν ἐνεργείᾳ δι' οὗ περιορισμένος τις ἀριθμὸς μεираκίων καὶ νέων γίνεται δεκτὸς ὡς φοιτητῶν ἐν τῷ Κυβερνητικῷ Κήπῳ Λευκωσίας.²⁵

[...] Κατὰ τὸ 1913, ἡ Σχολὴ ἀναδιοργανοῦται καὶ στεγάζεται τώρα σὲ ἴδιον οἶκημα [...] Ἡ Σχολὴ ἄρχισε νὰ λειτουργῇ στὶς 15 Ὀκτωβρίου, 1913, μὲ 31 μαθητὰς ἀπὸ τοὺς ὁποίους 19 ἦσαν Ἑλλήνες καὶ 12 Τοῦρκοι. Ἡ φοίτηση εἶναι τῶρα διετής, ἡ ὁποία λίγο ἀργότερα ἔγινε τριετής.²⁶

[...] Γίνονται δεκτοὶ ὡς μαθηταὶ υἱοὶ γαιοκτημόνων ἡλικίας 15 ἐτῶν καὶ ἄνω ἀπόφοιτοι τῆς ἑκτῆς τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, πλὴν προτίμησις γίνεται εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνωτέραν μόρφωσιν εἴτε εἰς τοὺς φοιτήσαντας εἰς Σχολαρχεῖα, Γυμνάσια κτλ.²⁷

[...] Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἐξεμίσθωσε παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου ἑκτασιν δισχιλίων στρεμμάτων γῆς ἐν Ξηροποτάμῳ, διὰ περίοδον 33 ἐτῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ ἰδρυθῇ ἡ Γεωργικὴ Σχολὴ μεθ' ὅλων τῶν ἐξαρτημάτων, θὰ γίνωνται δὲ αἱ ὑποδειγματικαὶ καλλιέργειαι καὶ αἱ περὶ τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς γεωργίας ἐμπράγματα διδασκαλίαι.²⁸

1933 : Παύση Γεωργικοῦ Κολλεγίου Λευκωσίας

[...] Γιὰ λόγους οἰκονομικοὺς ἐσταμάτησε νὰ λειτουργῇ τὸ Γεωργικὸν Κολλέγιον Λευκωσίας. Τοῦτο μετεφέρθη στὴν Κεντρικὴν Πειραματικὴν Ἑπαυλὴν Μόρφου καὶ ἡ λειτουργία του ἀνετέθη στὸ Γραφεῖον Παιδείας.²⁹

V. Πιστωτικά Ιδρύματα

1864: Οθωμανικὴ Τράπεζα

[...] Κατωτέρω δίδομεν τὴν ἱστορίαν τῆς πρώτης ξένης Τραπεζίης ἐν Κύπρῳ, τῆς Ὁθωμανικῆς, ἣτις ἤνοιξε τὸ πρῶτον γραφεῖον τῆς ἐν Λάρνακι τὸ 1864, δηλαδὴ πρὸ ἑκατονταετίας σχεδόν, καὶ ὑπῆρξεν ἡ κυβερνητικὴ τράπεζα ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἀγγλικῆς διακυβερνήσεως καὶ ἐντεῦθεν.³⁰

²⁵Περιοδικό *Κυπριακὴ Εφημερίς Τριμηνιαία επιθεώρησις τῆς γεωργίας καὶ βιομηχανίας τῆς Κύπρου*, «Γεωργικὴ Σχολή», αρ. 21, Ἀπρίλιος 1911, σελ. 585.

²⁶Ἀνθίμος Πανάρετος, *Ἡ γεωργία τοῦ τόπου μας: περιληπτικὴ επισκόπηση καὶ ἡ εξέλιξη τῆς ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1959*, Υπουργεῖον Γεωργίας καὶ Φυσικῶν Πόρων, Λευκωσία, 1971, σελ. 73.

²⁷Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ», 15)28 Ἰουλίου 1922.

²⁸Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Ἀναδιοργάνωσις τῆς Γεωργικῆς Σχολῆς», 5 Ἰανουαρίου 1929.

²⁹Ἀνθίμος Πανάρετος, *Ἡ γεωργία τοῦ τόπου μας: περιληπτικὴ επισκόπηση καὶ ἡ εξέλιξη τῆς ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1959*, Υπουργεῖον Γεωργίας καὶ Φυσικῶν Πόρων, Λευκωσία, 1971, σελ. 104.

³⁰Περιοδικό *Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ*, «Ἡ ἱστορία τῶν ἐν Κύπρῳ τραπεζῶν», αρ. 9, Σεπτέμβριος 1960.

1884: "ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΠΕΡΙ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ"

[...] 1. Ἐπειδὴ αἱ διὰ τοῦ Νόμου τῆς 23 τοῦ σεληνιακοῦ μηνὸς Βιβιουλ -ἔββέλ 1284 συσταθεῖσαι ἐξ ἐράνων τῶν γεωργῶν "γεωργικαὶ τράπεζαι" ἔπαυσαν λειτουργοῦσαι, ἐπιθεωροῦνται οἱ λογαριασμοὶ ἐκάστης, κατὰ τὰς ὑποτυπώσεις τοῦ εἰρημένου Κανονισμοῦ εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνασύστασιν τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων καὶ ἐκκαθορίζεται τὸ ἀνήκον χρηματικὸν ποσὸν εἰς ἕκαστον χωρίον ἐκ κεφαλαίου καὶ τόκου. Διὰ τὰ μικτὰ χωρία ἐξ ὁθωμανῶν καὶ χριστιανῶν χωρίζεται τὸ ἀνήκον εἰς ἑκατέραν ἐθνότητα καὶ ἐκπίπτουν ἐξ αὐτοῦ τὰ γενόμενα δεδικαιολογημένα ἔξοδα.

2. Τὸ μέρος ἐκάστου χωρίου χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν ποταμῶν ὅσον χωρίων οἱ ποταμοὶ θὰ διορθωθῶσιν· ὅπου δὲ δέν ὑπάρχει τοιαύτη ἀνάγκη, χρησιμοποιεῖται, τῇ ἐπιτηρήσει τῶν κατ' ἐπαρχίας Διοικητικῶν Συμβουλίων[...] ³¹

1886: Μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός Οικονομίδης

[...] Ο Ιωάννης Οικονομίδης (1864-1934) υπήρξε μια από τις σημαντικότερες προσωπικότητες της κυπριακής ιστορίας στο πρώτο μισό του 20^{ού} αιώνα. [...] Υπήρξε ἀνάστημα τοῦ μητροπολίτη Κιτίου Κυπριανοῦ. Ἐνωρὶς στάληκε στὴ Λεμεσό κοντὰ στὸν μητροπολίτη θείο του γιὰ νὰ συνεχίσει τὰ γράμματα στὴν Ἑλληνικὴ Σχολὴ Λεμεσοῦ. Στὴ μητρόπολη ἦλθε σὲ επαφὴ μὲ ἓνα ἄλλο προστατευόμενο τοῦ Κυπριανοῦ, τὸν Βασίλη Μιχαηλίδη (1849-1917), γεννημένο καὶ αὐτὸν στο Λευκόνειο. Ο Κυπριανὸς ἐπέδρασε ἰδιαίτερα στὴν πρώιμη διαμόρφωση τοῦ ποιητῆ καὶ τοῦ νεαροῦ Οικονομίδη. Σ' αὐτὸν οφείλονται ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ευαισθησία, καὶ ἡ ἐγνοία τοῦ γιὰ τὸν κύριο χωρικό, ποὺ ἦταν υποχεῖριο τῶν τοκογλύφων. ³²

[...] Πρὸ ἐνὸς καὶ ἐπέκεινα μηνὸς δεινὴ νόσος ἔρριψεν ἐν Λεμησσῷ κλινήρη τὸν Ἅγ. Κιτίου. Μεγάλῃ προσπάθεια κατεβλήθη ὑφ' ἀπάντων τῶν ἐκεῖσε ἰατρῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀγγλῶν πρὸς διάσωσιν τοῦ ἀξιολόγου καὶ πολυτίμου ἀνδρὸς, [...] ³³

1888: Αἴτημα γιὰ σύσταση Κυβερνητικῆς Γεωργικῆς Τράπεζας

[...] Ἰδοὺ διατί ἡ ἴδρυσις Γεωργικῆς Τραπεζῆς ἐν Κύπρῳ κατέστη ἐκ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων, ἰδοὺ ὅτι δι' αὐτῆς θ' ἀνακουφισθῇ ὁ γεωργὸς καὶ ὁ δανειστὴς αὐτοῦ ἔμπορος, δηλονότι αἱ δύο τάξεις αἱ ἀποτελοῦσαι κυρίως τὸν πληθυσμὸν τῆς νήσου, ἰδοὺ τίνι τρόπῳ δύναται νὰ προαχθῇ καὶ εὐημερήσῃ ἡ νῆσος, ἰδοὺ πῶς ὀφείλει νὰ προσφερθῇ χριστιανικὴ καὶ πεπολιτισμένη Κυβέρνησις, ³⁴

³¹Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE/ Η ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΚΥΠΡΟΥ*, 5 Ἀπριλίου 1884.

³²Γιώργος Γεωργής, «ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ. ΕΝΑΣ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΤΗΣ», Γιώργος Γεωργής, Χρὶστος Κ. Κυριακίδης, & Χαράλαμπος Γ. Χαλαράμπους (επιμ.), *Ιστορία τοῦ κυπριακοῦ συνεργατικοῦ κινήματος*, τόμος Β', Παγκύπρια Συνεργατικὴ Συνομοσπονδία, Λευκωσία, 2017, σελ. 15.

³³Εφημερίδα *ΕΝΩΣΙΣ*, 28)10 Δεκεμβρίου 1886.

³⁴Εφημερίδα *ΕΝΩΣΙΣ*, «ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 26)7 Σεπτεμβρίου 1888.

XI.Ο αγροτικός κόσμος : Από τον περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1914 και τον περί Συνεργατικών μη Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1923 στον Περί Κεντρικής Συνεργατικής Τράπεζας νόμο (1938)

1890: Περί ιδρύσεως Γεωργικής Τράπεζας

[...] "Τροποποιούν την Έπιταγήν τοῦ 1881, περί τῆς πρὸς καταστροφὴν τῆς Ἀκρίδος δαπάνην καὶ προνοοῦν περὶ συστάσεως Γεωργικῆς Τραπεζῆς."

[...] Δέδοται τῷ Μεγάλῳ Ἀρμοσῇ ἐν Συμβουλίῳ διὰ περίοδον 25 ἐτῶν ἀφ' ἧς τεθῇ εἰς ἐνέργειαν ὁ παρὼν Νόμος νὰ διαθέτῃ τὸ ὅλον ἢ μέρος παντὸς περισσεύματος τῆς ἐν οἰσθότῳ εἶτι δυνάμει τῆς "περὶ δαπάνης πρὸς καταστροφὴν τῆς Ἀκρίδος Έπιταγῆς τοῦ 1881" εἰσπραττομένης προσόδου, μετὰ τὴν κάλυψιν τῶν πρὸς καταστροφὴν τῆς ἀκρίδος γενομένων ἀναγκαίων ἐξόδων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ προαγαγεῖν καὶ ἐξασφαλίσαι τὴν σύστασιν Γεωργικῆς Τραπεζῆς ἐν Κύπρῳ.³⁵

1899: Από το "Ταμείον Οικονομίας" στο Ταμιευτήριο "Λευκωσία" - Ι. Οικονομίδης

[...] Μετ' εὐχαριστήσεως βλέπομεν ὅτι τὸ ἀρτισύστατον «Ταμιευτήριον ἢ Λευκωσία» ποιεῖται προόδους. Οἱ μέτοχοι ὁσημέραι αὐξάνουν, αἱ δὲ μέχρι σήμερον διατεθεῖσαι μετοχαὶ ἀνέρχονται εἰς 430 καὶ πλέον.³⁶

1900: Κυβερνητικό Ταμιευτήριο

[...] Έπικυρωθεὶ ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀρμοστοῦ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Έπισήμῳ Έφημερίδι ὁ νόμος «περὶ ιδρύσεως ἐν Κύπρῳ Τραπεζῆς οἰκονομιῶν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Νήσου.»³⁷

1901: Λαϊκό Ταμιευτήριο Λεμεσού

[...] ΥΠΕΡΠΙΝΤΗΚΟΝΤΑ τεχνῖται καὶ ἐργάται ὑπέγραψαν κατ'αὐτὰς κυκλοφορήσαντα κατάλογον πρὸς ἴδρυσιν Λαϊκοῦ ἀναγνωστηρίου καὶ Ταμιευτηρίου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀλλαχοῦ λειτουργούντων τοιούτων. Σήμερον συνέρχονται ἐν τῇ Μητροπόλει πρὸς συζήτησιν τῶν λεπτομερειῶν καὶ ἐκλογῶν ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν τοῦ Καταστατικοῦ.³⁸

1903: Κυβερνητικὴ Αποταμιευτικὴ Τράπεζα

[...] Κυβερνητικὸν Ταμιευτήριον λειτουργεῖ, κατὰ τὸν νόμον 16 τοῦ 1900, ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου τοῦ 1903. Τόκος πρὸς 2 1/2 % ἐτησίως παρέχεται. Ὁ ἀριθμὸς τῶν καταθετῶν κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἦτο 159, τὰ δὲ μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ ἀνῆρχοντο εἰς Λ. 7,223.³⁹

³⁵Έφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE/ Η ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΚΥΠΡΟΥ*, 9 Μαΐου 1890.

³⁶Έφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ», 15)27 Φεβρουαρίου 1899.

³⁷Έφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 26)8 Σεπτεμβρίου 1900.

³⁸Έφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ», 13 Οκτωβρίου 1900.

³⁹Έφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1924», 28 Νοεμβρίου 1925.

XI.Ο αγροτικός κόσμος : Από τον περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1914 και τον περί Συνεργατικών μη Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1923 στον Περί Κεντρικής Συνεργατικής Τράπεζας νόμο (1938)

1904: Το φυλλάδιο του Bevan

[...] Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ὁ γραμματεὺς τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ γεωργικοῦ καὶ δανειστικοῦ ταμείου κ. Μπέβαν ἐξέδωκεν ἐσχάτως φυλλάδιον, ἐν τῷ ὁποίῳ συντόμως καὶ περιεκτικῶς ἐξετάζεται καὶ ἐκτίθεται ὁ τε ὀργανισμὸς καὶ ἡ λειτουργία τῶν ἐν Εὐρώπῃ λειτουργουσῶν ἀπὸ τινος λίαν ἐπιτυχῶς Γεωργικῶν Τραπεζῶν, τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου διοργανωτοῦ τοῦ συστήματος γερμανοῦ Raiffeisen.⁴⁰

1905: Γεωργικές Χωριτικές Τράπεζες

[...] ΧΑΙΡΟΜΕΝ ὅτι ἡ ἴδρυσις ἀποταμιευτικῶν Τραπεζῶν κατὰ τὸ σύστημα Raiffeisen ἐξαπλοῦται ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τοῖς χωρίοις. Ἐναρξιν ἔκαμεν ἡ Πάφος, καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ - ἥτις πλεότερον πάσης ἄλλης ὑπέφερεν ἐκ τῆς τοκογλυφίας[...]⁴¹

1906: Η συμφωνία με την Αγγλοαιγυπτιακή Εταιρεία

[...] Ἐξ ὁ Ἀρμοστής ἀνήγγειλεν ἐπισήμως εἰς τὸ Συμβούλιον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συμβολαίου μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἀγγλοαιγυπτιακῆς Γαιοπαρόχου Ἑταιρείας, ἣν ὡς γνωστὸν, ἀντιπροσωπεύει ὁ κ. Οὐϊλκῶξ. [...] Κατὰ τὸ συμβόλαιον ἡ Κυβέρνησις παρέχει εἰς τὴν Ἑταιρείαν τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς ἰδρύσεως Γεωργικῆς Τραπεζῆς ἐν τῇ Νήσῳ ἐπὶ μίαν 50ετίαν, ὀρίζεται δ' ὡς ἀνώτατος τόκος 9%.⁴²

1909 : Χωρική Τράπεζα

[...] νὰ χαιρετίσωμεν εὐφροσύνῳς τὴν ἐν Λευκωνίῳ ἴδρυσιν Συνεργατικῆς Ἑταιρείας, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Χωρική Τράπεζα Λευκωνίку», καθαροῦ τύπου Ραϊφφάϊζεν, [...] παρὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ Ταμιευτηρίου κ. Ἰωάννου Οἰκονομίδου, τῇ προτροπῇ καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ ὁποίου συνεστήθη τὸ ἐν Λευκωνίῳ ἴδρυμα.⁴³

⁴⁰Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΓΕΩΡΓΙΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΑΙ RAIFFEISEN», 15 Οκτωβρίου 1904.

⁴¹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΑΓΡΟΤΙΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΑΙ», 25)8 Ιουλίου 1905.

⁴²Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ», 28 Απριλίου 1906.

⁴³Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, 28)11 Δεκεμβρίου 1909.

1912: Νομοσχέδιο Περί Χωρικών Τραπεζών

[...] Πληροφορούμεθα μετ' εὐχαριστήσεως ὅτι ἡ κυβέρνησις ἐνέκρινε πλήρως τὸ νομοσχέδιον τοῦ κ. Θ. Θεοδότου περὶ συστάσεως Χωρικῶν Τραπεζῶν. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου τὸ δανειστικὸν ταμεῖον τοῦ ὁποίου τὰ κεφάλαια θὰ αὐξηθῶσι διὰ διαφόρων κεφαλαίων ἀνηκόντων εἰς τὴν Κύπρον καὶ τοποθετημένων ἐν Ἀγγλίᾳ, θὰ δανείζη χρήματα πρὸς 3% εἰς τὴν Χωρικὴν Τράπεζαν, αὕτη δὲ εἰς τὰ μέλη της οὐχὶ περισσότερον τῶν 6%. Τὰ δάνεια ταῦτα θὰ γίνωνται ἐπὶ μακρᾷ προθεσίμᾳ καὶ καθαρῶς διὰ γεωργικοὺς σκοποὺς ἢ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν δι' οἰουδήποτε βάρους ὑποχρεωμένων κτημάτων τῶν γεωργῶν οἷον δι' ὑποθήκης κτλ.⁴⁴

1912: Τράπεζα Κύπρου

[...] Ἀνώνυμος Ἑταιρεία μὲ ἔδραν τὴν Λευκωσίαν καὶ μὲ κεφάλαιον £200,000 διηρημένον εἰς 50,000 μετοχὰς ἐκ £4 ἐκάστην, ἀναγνωρισθεῖσα διὰ διατάγματος τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ Λειτουργοῦ τοῦ Διαχειριζομένου τὴν Κυβέρνησιν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 Δεκεμβρίου 1912. [...] Ἡ «Τράπεζα Κύπρου» οὕσα συνέχεια τοῦ Ταμιευτηρίου «ἡ Λευκωσία»[...]⁴⁵

1914: Νομοσχέδιο "Περί Ἰδρύσεως καὶ Ελέγχου τῶν Συνεργατικῶν Εταιρειῶν"

[...] Ὁ Δ. τοῦ ΣΤΕΜΜΑΤΟΣ καταθέτει τὰ ἀκόλουθα νομοσχέδια : Περὶ κακοβούλου ζημίας, περὶ συντάξεων, περὶ φορτώσεως κερατίων καὶ βελτιώσεως τῶν λιμένων, περὶ συνεργατικῶν ἐταιρειῶν, περὶ παρατάσεως τοῦ νόμου τῆς ἐκκλησιαστικῆς οὐσίας, περὶ δημαρχείων, περὶ συγγραφικοῦ δικαιώματος, περὶ περιορισμοῦ τῶν ἀδεσπότην κυνῶν, περὶ προστασίας κατὰ τῶν ἐκ τῆς ἀεροπορίας κινδύνων.⁴⁶

[...]Ἐπίσης ὑπὸ τοῦ ἰδίου εἰσάγεται νομοσχέδιον «περὶ συστάσεως καὶ ἐλέγχου συνεργατικῶν πιστωτικῶν ἐταιρειῶν».Καὶ τὸ νομοσχέδιον τοῦτο παρεπέμφθη εἰς ἐπιτροπὴν πρὸς μελέτην.⁴⁷

[...]Τῇ Δευτέρᾳ τῆς ἐβδομάδος ταύτης ἤρχισεν ἡ συζήτησις τοῦ περὶ Ἀγροτικῶν Τραπεζῶν νομοσχεδίου, ὅπερ εἶχεν εἰσαχθῇ ὑπὸ τοῦ κ. Θεοδότου. Ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου τούτου ὠμίλησαν διὰ μακρῶν ἐκ τῶν Ἑλλήνων βουλευτῶν οἱ κ.κ. Θ. Θεοδότου καὶ Ι. Οἰκονομίδης.⁴⁸

⁴⁴Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ», 10)23 Μαρτίου 1912.

⁴⁵Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ», 4)17 Ιανουαρίου 1914.

⁴⁶Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ», 22)4 Απριλίου 1914.

⁴⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΒΟΥΛΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ», 19)2 Μαΐου 1914.

⁴⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΟΜΟΘ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ», 24)6 Ιουνίου 1914.

1917: Πρώτη Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία

[...] Εἰς ἀπάντησιν πρὸς μίαν ἐρώτησιν ἐκ τοῦ Γεωργικοῦ Τμήματος ὁ Κύριος Ι. Οἰκονομίδης εὐηρεστήθη νὰ ἐφοδιάσῃ ἑκθεσιν συνταχθεῖσαν ὑπὸ Κυρ. Μ. Χαραλάμπους, Γραμματέως τῆς Συνεργατικῆς Πιστωτικῆς Ἑταιρείας τοῦ Λευκονοίκου περὶ τῆς λειτουργίας τῆς Ἑταιρείας ἐκείνης κατὰ τὸ λήξαν ἔτος. [...] Πιστωτικαὶ Ἑταιρεῖαι ὡς ἡ τοῦ Λευκονοίκου εἶνε ἱκαναὶ νὰ ἀντιδράσωσι κατὰ τῶν ἐχθρικῶν ἐπιδράσεων καὶ ἐὰν διευθύνωνται ἀρμοδίως εἶνε μεγίστης ἀξίας πρὸς τὰς γεωργικὰς κοινότητας.⁴⁹

1919: Τροποποιητικός Νόμος του Νόμου 7 του 1882.

[...] Οἱ πρὸς ἀνακούφισιν τῶν γεωργῶν νόμοι τοῦ 1919 ἐφηρμόσθησαν χωρὶς νὰ συνδυασθοῦν μὲ τὴν ἴδρυσιν ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ἢ ἄλλου πιστωτικοῦ ιδρύματος ἀπὸ τὸ ὁποῖον νὰ δύνανται οἱ χωρικοὶ νὰ ἀντλοῦν χρήματα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν των. [...] τὸ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῶν νόμων τοῦ 1919 ὑπῆρξεν ὁ περιορισμὸς τῆς πίστεως, ἐπακολούθημα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ πώλησις ὑπὸ τῶν δανειστῶν τῆς ἀκινήτου περιουσίας τῶν ὀφειλετῶν των, αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀκτημόνων χωρικῶν καὶ γενικὴ κατὰπτωσις τῆς ἐμπορικῆς ἠθικῆς.⁵⁰

[...] Ἡ Κυπριακὴ Κυβέρνησις δὲν υἱοθέτησε τὴν εἰσήγησιν περὶ ποινικῆς διώξεως τῶν τοκογλύφων καὶ ἠρκέσθη ὅπως διὰ τοῦ νόμου 17 τοῦ 1919 καθιερωθῇ καὶ ἐν Κύπρῳ ἡ ὑπὸ τοῦ ἀγγλ. νόμου περὶ χρηματοδανειστῶν τοῦ 1900 [...] προνοουμένη διάταξις καθ' ἣν τὸ Δικαστήριον δικαιούται νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ὀφειλέτην τῶν παρανόμων ἐπιβαρύνσεων.⁵¹

1923 : Ο νόμος περί Συνεργατικών Εταιρειών μη πιστωτικού χαρακτήρα

[...] Διὰ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ νόμου τούτου ἀνοίγεται νέα ὁδὸς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς γεωργίας ἐπὶ νέων βάσεων. Μέχρι τοῦδε τοῦτο ἀφέθη εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν ἢ εἰς ἀνωνύμους ἐταιρεῖας ἢ εἰς ἐταιρεῖας μὲ περιορισμένην εὐθύνην, αἵτινες ἰδρύθησαν καὶ ἐλειτουργήσαν ἄνευ οὐδενὸς κυβερνητικοῦ ἐλέγχου ἢ ἐπιθεωρήσεως.⁵²

⁴⁹Περιοδικό *Κυπριακὴ Εφημερίς Τριμηνιαία ἐπιθεώρησις τῆς γεωργίας καὶ βιομηχανίας τῆς Κύπρου*, «Συνεργατικὴ Πιστωτικὴ Ἑταιρεία Λευκονοίκου», αρ. 45, Ἀπρίλιος 1917, σσ. 1225-1227.

⁵⁰Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΝΑΓΚΑΙΑ Ἡ ΜΕΤΑΚΛΗΣΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΥ», 1 Ἀπριλίου 1932.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΝΑΓΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ», 11 Φεβρουαρίου 1926.

⁵¹Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΝΑΓΚΗ ΝΑ ΚΤΥΠΗΘΗ Ἡ ΤΟΚΟΓΛΥΦΙΑ», 23 Ἰουνίου 1932.

⁵²Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΔΑΣΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ», Ἰούλιος 1923.

[...] Πρώτη Συνεργατική Κυπριακή Έταιρεία Λίνου
 Η εταιρεία αυτή παρέλαβε τώρα όλα τα μηχανήματα δια την επεξεργασίαν του λίνου εκ Βελγίου όποθεν παρηγγέλθησαν και ο κ. Classen ασχολείται περι την εγκατάστασιν των εντός των κτησθέντων υπό της εταιρείας οικημάτων.⁵³

1925: Γεωργική Τράπεζα Νόμος 11 του 1925

[...] Τò Συμβούλιον της έν Λονδίνω Όθωμανικής Τραπεζης άπεφάσισε την ίδρυσιν Γεωργικής Τραπεζης έν Κύπρω, επί του προκειμένου δέ προέβη εις ανακοινώσεις ό Γενικός Διευθυντής των έν Κύπρω Καταστημάτων της Κοs Jones.⁵⁴

1934 : Οικονομικός Επίτροπος Ralph Oakden

[...] Έάν τò πνεύμα, τò όποϊον έμφαίνεται υπό τò γράμμα της πρό τινος δημοσιευθείσης κυβερνητικής ανακοινώσεως, περι άποστολης Οϊκονομικού Έπιτρόπου εις Κύπρον, όπως προβή εις μελέτην και έκθεσιν επί των διαφόρων οϊκονομικών ζητημάτων της [...] ⁵⁵

1935: Έκθεση Brewster Surridge

[...] Είς την Κύπρον λειτουργοῦν δύο ειδών έταιρειαι α) πιστωτικαί παρέχουσαι δάνεια εις τά μέλη των και β) άλλης μορφής ως οϊνοποιείας, καταναλώσεως, άποταμιεύσεως κλπ. [...] Αί έταιρειαι άλλης μορφής είναι 5 οϊνοποιητικαί, 2 καταναλώσεως, 2 άποταμιευτικαί, 1 άλεστική, 1 πωλήσεως προϊόντων, 1 δεντροφυτείας και 1 άγοράς γαιών.⁵⁶

1936 : Brewster Surridge : Έφορος των Συνεργατικών Εταιρειών & Ίδρυση Διδασκαλικού Ταμιευτηρίου

[...] Μέχρι του 1936, όποτε ιδρύθη χωριστόν Κυβερνητικόν Τμήμα, ό Έφορος των Συνεργατικών Έταιρειών ήσαν υπό την δικαιοδοσίαν του Διευθυντού Γεωργίας, γι' αυτό και μεταξύ των καθηκόντων των τότε υπαλλήλων του Γεωργικού Τμήματος ήσαν και ή ανάπτυξη στους γεωργούς των πολλών ευεργετικών, για τους ιδίους, άποτελεσμάτων του Συνεργατισμού.⁵⁷

⁵³Περιοδικό *Κυπριακή Εφημερίς Τριμηνιαία επιθεώρησις της γεωργίας και βιομηχανίας της Κύπρου*, «ΓΕΩΡΓΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ», τόμος ΙΘ' μέρος Ι, Ιανουάριος 1924, σελ.10.

⁵⁴Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ», 21 Μαρτίου 1925.

⁵⁵Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΕΘΗΚΕ ΤΟΝ ΔΑΚΤΥΛΟΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΤΥΠΩΝ ΤΩΝ ΗΛΩΝ;», 31 Μαρτίου 1934.

⁵⁶Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Αί συνεργατικαί έταιρειαι εις την Κύπρον», 25 Ιουνίου 1936.

⁵⁷Ανθίμος Πανάρετος, *Η γεωργία του τόπου μας: περιληπτική επισκόπηση και η εξέλιξη της από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 1959*, Υπουργείον Γεωργίας και Φυσικών Πόρων, Λευκωσία, 1971, σελ. 74.

[...] Τὴν 10ην πρωινήν τῆς ἐπομένης μέρας μέσα στίς αἰθουσες τῆς λέσχης «Πρωτεύουσα», κοντὰ στοῦ ἀνοιγμά Χατζησάββα, γινόταν μιὰ συγκέντρωση ἑκατοντάδων δασκάλων τῆς Κύπρου, Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, μέ σκοπὸ νὰ ψηφίσουν μιὰ προσωρινὴν ἐπιτροπὴ γιὰ νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν ἵδρυση τοῦ Διδ. Ταμιευτηρίου. Ἡ πρόσκληση γιὰ τὴ συγκέντρωση ἐκείνη ἔγινε ἀπὸ τὸν τότε Δ/ τὴν τῆς Παιδείας Κάλλην καὶ τὸν Ἐφορον τῶν Συνεργατικῶν Ἐταιρειῶν Σάρριτζ. Οἱ δυὸ Ἀγγλοὶ τμηματάρχες μίλησαν στὴ Συνέλευση γιὰ τὰ καλὰ ποὺ θὰ εἶχαν οἱ δασκάλοι, ἀν ἀποφάσιζαν νὰ ἱδρῦσουν ἓνα Συνεργατικὸν Ταμιευτήριον.⁵⁸

1937: Περί Συνεργατικῶν Πιστωτικῶν Εταιρειῶν Τροποποιητικὸς Νόμος 22/1937 "A Law to amend the Co-operative Credit Societies Laws, 1914 to 1936" & Περί Συνεργατικῶν Εταιρειῶν Τροποποιητικοῦ Νόμου 23/1937 " A Law to amend the Co-operative Societies Laws, 1923"

[...]This Law may be cited as the Co-operative Societies (Amendment) Law, 1937, and shall be read as one with the Co-operative Societies Law, 1923, (here in after called "the Principal Law"), and the Principal Law and this Law may together be cited as the Co-operative Societies Laws, 1923 and 1937. [...] This Law may be cited as the Co-operative Credit Societies (Amendment) Law, 1937, and shall be read as one with the Co-operative Credit Societies Laws, 1914 to 1936, (here in after called "the Principal Law"), and the Principal Law and this Law may together be cited as the Co-operative Credit Societies Laws, 1914 to 1937.)⁵⁹

1938: Συνεργατικὴ Κεντρικὴ Τράπεζα : Διαχωρισμὸς Γεωργικῆς Τράπεζας - Συνεργατικῶν Πιστωτικῶν Εταιρειῶν

[...] Τὸ ἔτος 1938, κατὰ τὸ ὁποῖον ἄρχισε νὰ λειτουργῇ ἡ Συνεργατικὴ Κεντρικὴ Τράπεζα, ἀπόλυτα δικαιολογημένα θεωρεῖται, ἀπὸ τὸν ἀγροτικὸν μας κόσμον, ὡς σταθμὸς ἱστορικὸς ὑψίστης σημασίας,[...] ⁶⁰

⁵⁸Νέαρχος Κληρίδης, *Η πρώτη 25ετηρίδα του Συνεργατικοῦ Ταμιευτηρίου Διδασκάλων Κύπρου ΑΤΔ 1936-1961*, Εκδόσεις Ζαβαλλή, Λευκωσία, 1962, σελ. 7.

⁵⁹Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 9 July 1937.

⁶⁰Ανθίμος Πανάρετος, *Η γεωργία του τόπου μας: περιληπτική επισκόπηση και η εξέλιξη της από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 1959*, Υπουργεῖον Γεωργίας καὶ Φυσικῶν Πόρων, Λευκωσία, 1971, σελ. 106.

1939 : No. 25 / 1939 A Law to amend and consolidate the Law relating to Co-operative Credit Societies and Co-operative Societies "Περί Συνεργατικών Εταιρειών Νόμος" του 1939

[...] This Law may be cited as the Co-operative Societies Law, 1939. [...] If the Registrar is satisfied that a society has complied with the provisions of this Law and the rules, and that its proposed bye-laws are not contrary to this Law or to the rules he may, if he thinks fit, register the society and its bye-laws and issue a certificate of registration in the prescribed form. An appeal in accordance with such rules as may be made in that behalf shall lie to the Governor against the refusal of the Registrar to register any society within one month from the date of such refusal.⁶¹

[...]Limasol Bankası Yönetim Kurulu Başkanı Hüseyin Kemaler ise 9 Haziran 1939'da Limasol'da kurulan Bankanın, kurulduğu günden bugüne müşterilerine en iyi hizmeti verme çabasıyla gelişen ve büyüyen yerel bir banka olduğunu belirterek,[...]

[...] Ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της Τράπεζας Λεμεσού Hüseyin Kemaler δήλωσε ότι η Τράπεζα, η οποία ιδρύθηκε στη Λεμεσό στις 9 Ιουνίου 1939, είναι μια εγχώρια τράπεζα η οποία αναπτύσσεται και μεγαλώνει σε μια προσπάθεια καλύτερης εξυπηρέτησης των πελατών της από την ίδρυση της μέχρι τις μέρες μας.⁶²

1946 : Νόμος τροποποιητικός των περί Συνεργατικών Εταιρειών νόμων

[...] πᾶσα Συνεργατικὴ Ἑταιρεία δύναται νὰ περιλάβῃ εἰς τοὺς θεσμούς της ὅτι πᾶν μέλος αὐτῆς ὀφείλει πᾶν τῆς ἰδίας του ἢ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του προϊόν, γεωργικὸν ἢ κτηνοτροφικὸν, ἢ χειροτεχνικὸν, νὰ τὸ ἐκποιήσῃ διὰ τῆς ἰδίας του Ἑταιρείας.
[...]⁶³

⁶¹Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 19 May 1939.

⁶²Ανακοίνωση τράπεζας *Limasol Türk Kooperatif Bankası* στις 10 Ιουνίου 2020 με τίτλο "Kıbrıs'ın Yerel Bankası, Limasol Bankası 81 Yaşında" (Η εγχώρια τράπεζα της Κύπρου, η Τράπεζα Λεμεσού, η επέτειος των 81 χρόνων λειτουργίας).

⁶³Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΕΠΙΣΗΜΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ», 28 Δεκεμβρίου 1946.

VI. Βιβλιογραφία

- Αγκαστινιώτης Κυριάκος Μ., *Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ : ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΚΥΠΡΩ*, Λευκωσία, 1965.
- Bevan William, *Γεωργικαί τράπεζαι : τι είναι και τι εκτελούν*, Κύπρος, 1904.
- Bevan William, *Notes on agriculture in Cyprus and its products*, London, 1919.
- Γεωργής Γιώργος, *Ιστορία του κυπριακού συνεργατικού κινήματος*, Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία, Λευκωσία, 2015-2017.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΑΚΡΙΔΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ», 24)6 Ιουνίου 1914.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΙΧ. ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΥ», 10 Ιανουαρίου 1953.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΑ ΤΙΜΗΘΗ Ο ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΜΑΡΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ», 12 Δεκεμβρίου 1973.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 23 Μαρτίου 1944.
- Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΑΓΡΟΤ. ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΣ», 11 Νοεμβρίου 1937.
- Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ», 18 Νοεμβρίου 1937.
- Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ», 1 Σεπτεμβρίου 1938.
- Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΝΑΓΚΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΙΝ ΤΗΣ ΤΟΚΟΓΛΥΦΙΑΣ», 10 Νοεμβρίου 1938.
- Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE* 30 Απριλίου 1925.
- Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 1 Νοεμβρίου 1935.
- Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΓΕΩΡΓ. ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ 1939», 12 Αυγούστου 1939.
- Ιωαννίδης Σάββας, *Συνεργατισμός στην Κύπρο: επίκαιρη αναδημοσίευση αρθρογραφίας* Σάββα Ιωαννίδη (δεκαετία 1961-1971), Τυπογραφεία "Ζαβαλλής, Λευκωσία, 1980.
- Κυριακίδης Χρίστος Κ., «Η ίδρυση Αγροτικής Τράπεζας στην Κύπρο το 1906: ένα μακροχρόνιο αίτημα που απέτυχε», στο Αντωνίου Ελευθέριος (επιμ.), *Πρακτικά του Δ' Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου*, Λευκωσία 29 Απριλίου-3 Μαΐου 2008, τόμ. Γ'1, Νεότερο Τμήμα, Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, Λευκωσία 2012, σσ. 353-364.
- Λανίτης Ν. Κ., *Αγροτικά χρέη και γεωργικοί συνεταιρισμοί εν Κύπρω*, Κόσμος, Λεμεσός, 1946.
- Lanitis Nicolas Constantine, *Rural indebtedness and agricultural co-operation in Cyprus*, Proodos, Limassol, 1992.
- Ναδίνα Παφίτου (επιμ.), *Τράπεζα Κύπρου : Χρονολόγιο 1899-2009*, Ιστορικό Αρχείο Τράπεζας Κύπρου, 2010.
- Παναγιώτου Μαρία, *Λιμάνια, λιμενικά έργα και εξωτερικό εμπόριο στην Κύπρο, 1878-1927*, Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Κύπρου, 2016.
- Πανάρετος Άνθιμος, *Η γεωργία του τόπου μας: περιληπτική επισκόπηση και η εξέλιξη της από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι του 1959*, Υπουργείον Γεωργίας και Φυσικών Πόρων, Λευκωσία, 1971.
- Πανάρετος Άνθιμος, *Απανθίσματα γεωργικών άρθρων γενικού ενδιαφέροντος*, Λευκωσία, 1975.
- Περιοδικό *ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ*, «Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ», 15 Οκτωβρίου 1917.
- Περιοδικό *Κυπριακή Εφημερίς Τριμηνιαία επιθεώρησις της γεωργίας και βιομηχανίας της Κύπρου*, «ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑΙ ΧΩΡΙΤΙΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΑΙ», αρ. 20, Ιανουάριος 1911, σσ. 555-557.

XI.Ο αγροτικός κόσμος : Από τον περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1914 και τον περί Συνεργατικών μη Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1923 στον Περί Κεντρικής Συνεργατικής Τράπεζας νόμο (1938)

Περιοδικό *Κυπριακή Εφημερίς Τριμηνιαία επιθεώρησης της γεωργίας και βιομηχανίας της Κύπρου*, «Γεωργική Σχολή», αρ. 21, Απρίλιος 1911, σσ. 585-586.

Περιοδικό *Κυπριακή Εφημερίς Τριμηνιαία επιθεώρησης της γεωργίας και βιομηχανίας της Κύπρου*, «Η Σχολή τοῦ Γεωργικοῦ Τμήματος», αρ. 24, Ιανουάριος 1912, σσ. 680-681.

Περιοδικό *Κυπριακή Εφημερίς Τριμηνιαία επιθεώρησης της γεωργίας και βιομηχανίας της Κύπρου*, «Συνεργατική Πιστωτική Ἐταιρεία Λευκονοίκου», αρ. 45, Απρίλιος 1917, σσ. 1225-1227.

Περιοδικό *Κυπριακό Λεύκωμα Ζήνων*, «ΤΡΑΠΕΖΑΙ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», ἔτος Β΄, 1918, σσ. 57-58.

Περιοδικό *Ο Συνεργατισμός εν Κύπρω*, «Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», αρ.1, Ιούνιος 1946, σσ. 11-15.

Περιοδικό *Ο Συνεργατισμός εν Κύπρω*, «Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΛΕΥΚΟΝΟΙΚΟ», αρ.2, Σεπτέμβριος 1946, σσ. 11-14.

Περιοδικό *Ο Συνεργατισμός εν Κύπρω*, «Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ», αρ.3, Δεκέμβριος 1946, σσ. 20-25.

Περιοδικό *ὁ συνεργατιστής*, «ΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΧΡΕΗ», αρ. 1, Οκτώβριος 1961, σσ. 46-50.

Περιοδικό *ὁ συνεργατιστής*, «Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΚΡΙΤΑΙ ΤΟΥ», αρ. 4, Ιανουάριος 1962, σσ. 49-50.

Περιοδικό *ὁ συνεργατιστής*, «Η ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΟΣ ΠΙΣΤΩΣΙΣ», αρ. 7, Απρίλιος 1962, σσ. 15-16.

Περιοδικό *ὁ συνεργατιστής*, «Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ», αρ. 7, Απρίλιος 1962, σελ. 17.

Περιοδικό *Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ*, «ΕΠΕΙΓΕΙ Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», αρ. 2, Φεβρουάριος 1960, σσ. 7-9.

Περιοδικό *Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ*, «Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», αρ. 3, Μάρτιος 1960, σσ. 6-9.

Περιοδικό *Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ*, «Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», αρ. 4, Απρίλιος 1960, σσ. 23-25.

Περιοδικό *Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ*, «Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», αρ. 5, Μάιος 1960, σσ. 27-28.

Περιοδικό *Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ*, «Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», αρ. 6, Ιούνιος 1960, σσ. 30-32.

Περιοδικό *Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ*, «Η ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΚΑΙ Η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΙΣ», αρ. 8, Αύγουστος 1960, σσ. 7-9.

Περιοδικό *Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ*, «Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΤΡΑΠΕΖΩΝ», αρ. 9, Σεπτέμβριος 1960, σσ. 7-9.

Περιοδικό *Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ*, «Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΤΡΑΠΕΖΩΝ», αρ. 10, Οκτώβριος 1960, σσ. 5-9.

Περιοδικό *Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ*, «Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΤΡΑΠΕΖΩΝ», αρ. 11, Νοέμβριος 1960, σσ. 11-15.

- 17 | **ΧΙ.Ο αγροτικός κόσμος : Από τον περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1914 και τον περί Συνεργατικών μη Πιστωτικών Εταιρειών νόμο του 1923 στον Περί Κεντρικής Συνεργατικής Τράπεζας νόμο (1938)**

Περιοδικό *Ο ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ*, «Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΕΙΣ ΤΑΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ», αρ. 43, Ιούλιος 1963, σελ. 22.

Surridge B. J., *Επισκόπησις της εν Κύπρω αγροτικής ζωής : βασισθείσα επί εκθέσεων ερευνητών οι οποίοι επισκέφθησαν τα χωρία καθ' όλην την Νήσον κατά το 1927 και 1928 και επαυξηθείσα δια στατιστικών και άλλων πληροφοριών εκ των αρχείων της κυβερνήσεως*, Κυβερνητικό Τυπογραφείο, Λευκωσία, 1930.

I. Η ανάπτυξη του κυπριακού τύπου

I.I. Οι πρώτες εφημερίδες

[...] Έν Λευκωσία κατὰ τὸ 1878 ὑπῆρχον τέσσαρα ἀναγνωστήρια, ὁ «Ζήνων», ὁ «Σόλων», ἡ «Ἐλπίς» καὶ ἡ «Ὁμόνοια». Εἰς αὐτὰ συνηθροίζοντο ἄνδρες μόνον λόγιοι καὶ διδάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ τοῦ κοινοῦ λαοῦ, συνεζήτουν δὲ περὶ τῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας καὶ τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων χρόνων ! Ἐλλείπει Κυπριακῶν ἐφημερίδων οἱ θαμῶνες τῶν ἀναγνωστηρίων ἀνεγίνωσκον τὰς Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας καὶ τὰς δύο ἀξιολόγους ἐφημερίδας τῆς Τεργέστης, τὴν «Κλειῶ» καὶ τὴν «Νέαν Ἡμέραν»[...]¹

[...] Κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ἡ δημοσιογραφία ἐν Κύπρῳ εἶδε τὸ φῶς καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Ἀγγλία κατελάμβανε τὴν νῆσον.[...]²

[...] Ἡ πρώτη ἐφημερίς, ἥτις εἶδε τὸ φῶς ἐν Κύπρῳ ἐξεδόθη ἐν Λάρνακι ὑπὸ τοῦ Θ. Κωνσταντινίδου ὑπὸ τὸν τίτλον «Κύπρος» ἢ «Cyprus».[...] ὁ Θεόδουλος Κωνσταντινίδης ἀμέσως μετὰ τὴν «Κύπρον» ἐξέδιδε τὴν ἐβδομαδιαίαν ἐφημερίδα «Κίτιον», ἥτις ἀπαγορευθεῖσα, κατὰ τὰς πληροφορίας μας, μετωνομάσθη «Νέον Κίτιον» [...] ³

[...] Ἐτέρα ἐβδομαδιαία ἐφημερίς ἐν Λάρνακι ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Θεμ. Θεοχαρίδου ὁ «Στασῖνος» κατὰ τὸ 1881, τιτλοφορούμενη μικρὸν κατόπιν «Φωνὴ τῆς Κύπρου ἢ Στασῖνος» μέχρι τοῦ 1885, ὅτε ἔφερε τὸν τίτλον «Φωνὴ τῆς Κύπρου» καὶ ἀπὸ τοῦ 1887 ἐκδιδομένη πλέον ἐν Λευκωσίᾳ ὑπὸ τοῦ Γ. Νικοπούλου, καὶ τούτου ἀποθανόντος πρὸ τριετίας ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Κ. Παυλίδου.[...] ⁴

Κατὰ τοὺς ἀμέσους μετὰ τὴν ἀγγλικὴν κατοχὴν χρόνους καὶ ἡ Λεμεσὸς δὲν ὑστέρησε σπεύσασα νὰ ἀποκτήσῃ τύπον [...] Τὸ πρῶτον αὐτῆς ἑλληνικὸν ὄργανον ὑπῆρξεν ἡ «Ἀλήθεια» ἐβδομαδιαία ἐφημερίς ὑπὸ τοῦ Α. Κ. Παλαιολόγου, ἐκδοθεῖσα τὸ 1881 καὶ διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ ἰδίου μέχρι τοῦ 1897, ὅτε τὴν συνέχισιν τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς ἀνέλαβεν ὁ Μ. Δ. Φραγκοῦδης μέχρι σήμερον,[...] ⁵

Τὴν αὐτὴν δ' ἀντοχὴν ἔδειξε καὶ ἑτέρα ἐφημερίς τῆς Λεμεσοῦ, ἡ «Σάλπιγξ», ἐβδομαδιαία ἐφημερίς τοῦ λαοῦ, πολιτικοσατυρικὴ, ἰδρυθεῖσα ἐν Λεμεσῷ ὑπὸ Στυλ. Χουρμουζίου ἐν ἔτει 1884[....] ⁶

¹Περιοδικό *Κυπριακοί Καιροί*, «Ἡ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΤΟΥ 1878 ΚΑΙ ΤΟΥ 1960», αρ. 5(104), 2 Δεκεμβρίου 1960, σελ. 38.

²Εφημερίδα *ΕΝΩΣΙΣ*, «Ἡ Δημοσιογραφία ἐν Κύπρῳ», 2)14 Δεκεμβρίου 1888.

³Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Ἡ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ», 28)10 Ἀπριλίου 1915.

⁴Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Ἡ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ», 4)17 Ἀπριλίου 1915.

⁵Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Ἡ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ», 4)17 Ἀπριλίου 1915.

⁶Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Ἡ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ», 4)17 Ἀπριλίου 1915.

[...] Τὸ πρῶτον τυπογραφεῖον, ὅπερ εἶδεν ἡ Κύπρος, ὑπῆρξε τὸ τοῦ Θεοδ. Κωνσταντινίδη, ἐγκατασταθὲν καὶ λειτουργοῦν ἐν Λάρνακι μὴνάς τινας πρὸ τοῦ 1878. [...] Διὰ τοῦτο μετὰ ἐν ἔτος ἡ Λάρναξ ἐπλουτίσθη μὲ δεύτερον τυπογραφεῖον ἐν ἔτει 1879, [...] Τὸ τυπογραφεῖον τοῦτο ἐπωλήθη ἐν ἔτει 1883 εἰς τὸν Χ. Κουμπᾶν πρὸς ἔκδοσιν τοῦ «Χωριάτη», καὶ κατόπιν τῆς «Ἐνώσεως» μετὰ τοῦ «Παραρτήματος».⁷

[...] Μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ κυριωτέρων δημοσιογραφησάντων ἐν Κύπρῳ ἦσαν ὁ Μητροπολίτης Κιτιέων Κυπριανὸς, Ν. Ρῶσσος, Α. Κ. Παλαιολόγος, Θ. Μιτσης, Ν. Λανίτης, Α. Θεμιστοκλέους καὶ ἄλλοι. [...] Ἀπὸ τοῦ 1890 εἰς τὰς ἤδη ὑπαρχούσας «Φωνὴν τῆς Κύπρου» ἐν Λευκωσίᾳ, «Ἀλήθειαν» καὶ «Σάλπιγγα» ἐν Λεμεσῷ, καὶ «Ἐνωσιν» ἐν Λάρνακι προστίθενται καὶ νέοι συναγωνισταί. Ἐν Λευκωσίᾳ ἰδρύεται ὑπὸ τοῦ καλοκαγάρθου Π. Μιχαηλίδου ὁ «Εὐαγόρας» ἐβδομαδιαία πάλιν ἐφημερίς ἀπὸ τοῦ 1890 μέχρι τοῦ 1905, ἵνα συνεχισθῇ δι' ὀλίγους μῆνας ὡς «Σημαία τῆς Κύπρου» ὑπὸ Θ. Θεοδότου, εἶτα ἐπὶ ἐν ἔτος περίπου ὡς «Κυπριακὴ Ἐπιθεώρησις» ὑπὸ Ν. Καταλάνου καὶ τέλος ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι σήμερον ὡς «Κυπριακὸς Φύλαξ» μὲ ὑπεύθυνον τὸν Ἐφραίμ Κ. Πετρίδην. Ἐν Λάρνακι ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ Σπ. Γρύσπη τὸ «Ἔθνος» ἀπὸ τοῦ 1891-1893 καὶ ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου 1893 τὸ «Νέον Ἔθνος» ἐβδομαδιαῖον μέχρι σήμερον.⁸

[...] Ἡ «Ἐλευθερία», ἐβδομαδιαία ἐφημερίς ἤρξατο ἐκδιδομένη ἀπὸ τοῦ 1906 ὑπὸ τοὺς ἀδελφοὺς κ. κ. Κ. καὶ Δ. Θ. Σταυρινίδου τετρασέλιδος καὶ ἤδη ἐξασέλιδος. Ἀπὸ τοῦ 1907 δὲ ἡ «Πατρίς» μέχρι σήμερον ὑπὸ τοῦ κ. Α. Λιασίδου ὡς ἐβδομαδιαία πολιτικὴ ἐφημερίς. Τὸ «Μαστίγιον» ὑπὸ τοῦ μουσοτραφοῦς δικηγόρου κ. Ι. Περδίου ὡς δεκαπενθήμερος σατυρικὴ ἐφημερίς ἀπὸ τοῦ 1911 ἐκδιδομένη μέχρι σήμερον.⁹

I.Π. Οι πρώτες εφημερίδες της τουρκικής μειονότητας

Ιούλιος 1889 : Εφημερίδα Sadet

[...] Kıbrıs' ta Türkler tarafından Türkçe olarak basılan ilk gazete, "Saded" adı 11 Temmuz 1889 ve 14 Kasım 1889 tarihleri arasında 16 sayı yayımlanabilmiştir.

[...] Η "Saded" αποτελεί την πρώτη τουρκική εφημερίδα, η οποία εκτυπώθηκε στην Κύπρο. Μπόρεσαν να εκτυπωθούν 16 τεύχη την περίοδο 11 Ιουλίου 1889- 14 Νοεμβρίου 1889.¹⁰

⁷Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ», 4)17 Απριλίου 1915.

⁸Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ», 11)24 Απριλίου 1915.

⁹Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ», 25)8 Μαΐου 1915.

¹⁰Ahmet An, *Kıbrıs Türk kültürü üzerine yazılar*, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1999, σελ. 38.

25 Δεκεμβρίου 1891 : Εφημερίδα *Zaman* - Οθωμανικό Αναγνωστήριο

[...] Örnekleri günümüze kadar saklanabilmiş olan ve Saded'ten iki yıl sonra, 1891'de Lefkoşa'da yayımlanan ikinci Türkçe gazete ise, haftalık olarak çıkarılan "Zaman" dir. [...] Η δεύτερη τουρκική εφημερίδα δημοσιεύεται στη Λευκωσία το 1891, δύο χρόνια μετά την εφημερίδα "Saded". Η δεύτερη τουρκική εφημερίδα είναι η εβδομαδιαία εφημερίδα "Zaman", η οποία διασώζεται μέχρι τις μέρες μας.¹¹

1913: KIBRIS GAZETESİ

[...] Evkaf'ın politikasını destekleyen, yani o günlerin deyimini ile İrfancı'lardan yana yayın yapan bir gazetedir. Kıbrıs Gazetesi, 1 Haziran 1913'de yayın yaşamına girmiştir.

[...] Είναι μια εφημερίδα που υποστηρίζει την πολιτική του Evkaf, με άλλα λόγια, σύμφωνα με τη φράση εκείνων των ημερών, υποστηρίζει τους οπαδούς του İrfan. Η εφημερίδα *Kıbrıs Gazetesi* κυκλοφόρησε για πρώτη φορά την 1^η Ιουνίου 1913.¹²

[...] 1915'den 1919'a kadar Kıbrıs Türk toplumu gazetesiz kalmıştır. Ada'da onbeşe yakın Rum gazetesi yayınlarına devam ederken, Türkçe gazeteler ise yaşayamamaktadır.

[...] Από το 1915 μέχρι το 1919 η τουρκοκυπριακή κοινότητα έμεινε χωρίς εφημερίδες. Ενώ σχεδόν δεκαπέντε ελληνικές εφημερίδες συνεχίζουν την έκδοση τους στο νησί, οι τουρκικές εφημερίδες δεν μπορούν να επιβιώσουν.¹³

II. Από την πρώτη νομοθετική ενέργεια, την προληπτική λογοκρισία και την ταχυδρομική και τηλεγραφική λογοκρισία στο νόμο 17 / 1944

1885: Η καταδίκη του Α. Παλαιολόγου

[...] πᾶν ἀντίτυπον ἐκάστου φύλλου τῆς ἐφημερίδος πρέπει νὰ στέλληται εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Τύπου (Ἀρχιγραμματεῖαν) 24 ὥρας πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ φύλλου, πρὸς ἐξέλεξιν,¹⁴

[...] Ὁ ὑπὸ τοῦ Κακουργιοδικείου καταδικασθεὶς εἰς ἐνὸς μηνὸς φυλάκισιν κ. Α. Παλαιολόγος Συντάκτης τῆς «Ἀληθείας» μανθάνομεν ὅτι ἀντὶ καταναγκαστικῶν ἔργων ἐπέβαλον αὐτῷ νὰ χρωματίζῃ τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ Χανίου ἐν ᾧ κρατεῖται, φέρων τὸν κυανοῦν τῶν καταδίκων χιτῶνα.¹⁵

¹¹Ahmet An, *Kıbrıs Türk kültürü üzerine yazılar*, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1999, σελ. 39.

¹²Cemalettin Ünlü, *Kıbrıs'ta basın olayı, 1878-1981*, Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, Ankara, 1981, σελ. 45.

¹³Cemalettin Ünlü, *Kıbrıs'ta basın olayı, 1878-1981*, Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, Ankara, 1981, σελ. 47.

¹⁴Εφημερίδα *ΣΑΛΠΙΓΞ*, «Ο ΤΥΠΟΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 17 Ιουλίου 1885.

¹⁵Εφημερίδα *ΕΝΩΣΙΣ*, 8)20 Νοεμβρίου 1886.

XII. Λογοκρισία : Από την πρώτη νομοθετική ενέργεια, την προληπτική λογοκρισία και την ταχυδρομική και τηλεγραφική λογοκρισία στο νόμο 17 / 1944

[...] Δικαιούμεθα λοιπόν νὰ ἐρωτήσωμεν τὴν Κυβέρνησιν καὶ τοὺς δικαστὰς μας, τίνι νόμῳ ἐδικάσθησαν οἱ κύριοι Παλαιολόγος καὶ Νικόπουλος ; τίνι θὰ δικασθῶμεν ἡμεῖς ἐν ἧ ἡμέρᾳ γράψωμεν τ' ἄληθῃ;¹⁶

1893 : Παράπονα για την ισχύ του οθωμανικού νόμου Περί Τύπου «Υπάρχει, ναί, και ἐδῶ ὁ νόμος ὁ Τουρκικὸς περὶ τύπου, ἀλλὰ θέλομεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι εἶνε γράμμα νεκρόν»¹⁷

[...] Διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται ν' ἀντικατασταθῇ διὰ μᾶλλον φιλελευθέρου νόμου ὁ περὶ τύπου τουρκικὸς νόμος, ὁ παρ' ἡμῖν ἔτι ἰσχύων, ἵνα παγιωθῇ ὁ ἐλεύθερος ἔλεγχος, ἡ ἐλευθερία ἄμυνα ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων πολιτῶν καὶ λαοῦ συνωδὰ πρὸς τὸ νέον πνεῦμα τῆς ἐποχῆς καὶ πρὸ τὰς ὀρθὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ.¹⁸

Α' Π Π : Επιβολή αυστηρότερων περιορισμών, Νόμος 12/ 1914 : Τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα

[...] Αὐστηροτέρα ἢ πρότερον διεξάγεται ἡ Κυβερνητικὴ λογοκρισία ἐπὶ τῶν ἐφημερίδων ἀπὸ τῆς ἐβδομάδος ταύτης. Κατὰ ἐγκύκλιον τοῦ διοικητοῦ Λευκωσίας πρὸς τοὺς διευθυντὰς τῶν ἐφημερίδων, ὀφείλουσιν οὗτοι νὰ ἀποστέλλωσι δοκίμια πάντων τῶν ἐν ταῖς ἐφημερίσι των δημοσιευθησομένων εἰς τὸν διοικητὴν, μετὰ τὴν ἔγκρισιν τοῦ ὁποίου καὶ μόνον θὰ γίνηται ἡ ἐκτύπωσις καὶ κυκλοφορία τῶν ἐφημερίδων.¹⁹

[...] Δὲν θέλομεν ποσῶς νὰ παρακωλύσωμεν τὴν ἐνεργουμένην λογοκρισίαν ἢ καὶ ἐπ' ἐλάχιστον κἂν νὰ μεμφθῶμεν ἐπὶ τούτῳ τῆς Κυβερνήσεως, διότι ὑπὸ τὰς ἐξαιρετικὰς τῶν σημερινῶν χρόνων περιστάσεις οὐδεμία ὑπάρχει χώρα, ἥτις δὲν ἔχει τὸ ἀναγκαῖον τοῦτο κακόν, ἀλλ' ἡ παρατηρουμένη βραδύτης περὶ τὴν διεκπεραίωσιν πολλῆς βλάβης πρόξενος γίνεται.

Ἐπιστολαί, λόγου χάριν, τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος μόλις προχθὲς ἐδίδοντο ἐν Λευκωσίᾳ, αἱ δὲ ἐφημερίδες τὴν προηγουμένην, καὶ ταῦτα ἐνῶ αἱ ἐφημερίδες Ἀθηνῶν ἐκυκλοφόρησαν σταλεῖσαι ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς νήσου ἀπὸ τῆς Κυριακῆς καὶ Δευτέρας, διότι ἡ Λάπηθος καὶ ἄλλα τινὰ μέρη τῆς νήσου εἶχον τὸ ταχυδρομεῖον τοῦ ἐξωτερικοῦ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς του ἄνευ οὐδεμιᾶς λογοκρισίας.²⁰

¹⁶Εφημερίδα *ΕΝΩΣΙΣ*, «Ο ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ ΝΟΜΟΣ», 23)4 Ιανουαρίου 1887.

¹⁷Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ», 2 Απριλίου 1893.

¹⁸Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ*, «Ο ΤΥΠΟΣ», 21 Οκτωβρίου / 3 Νοεμβρίου 1906.

¹⁹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ», 15)28 Νοεμβρίου 1914.

Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 11 Σεπτεμβρίου 1914.

²⁰Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ», 13)26 Δεκεμβρίου 1914.

Νόμος 14 1921 : *To facilitate the suppression of Seditious Publications, and provide for the temporary suspension of Newspapers containing Seditious Matter* : Αυστηρό πλαίσιο άσκησης δημοσιογραφικού επαγγέλματος, πρόνοια προσωρινής αναστολής έκδοσης εφημερίδων, απαγόρευση εισαγωγής, έλεγχος ταχυδρομικής αλληλογραφίας.

[...] παρεσκεύασεν ήδη νέον νομοσχέδιον, τὸ ὁποῖον θὰ καταστήσῃ πάντως μετ' οὐ πολὺ νόμον, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, τὸ «περὶ στασιαστικῶν δημοσιευμάτων». [...] Ἀλλ' ἐὰν ταῦτα ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν ἐθνικὴν, ἢ ἀκριβέστερον πρὸς τὴν ἐνωτικὴν κίνησιν τοῦ ἑλληνικοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, νομίζομεν ὅτι δὲν ἡδύνατο ἡ Κυβέρνησις νὰ προβῇ εἰς ἀστοχώτερα διαβήματα.²¹

[...] Any person to whom a publication of which the importation is for the time being prohibited by proclamation is sent without his knowledge or privity or in execution of an order given before the prohibition on its importation came into effect, or who has such a publication in his possession, power, or control, at the time when the prohibition on its importation comes into effect shall forthwith deliver it to the officer in charge of the nearest Police Station, and, if he fails to do so, shall be guilty of an offence against this Law.²²

1921-1922 : Η εξορία του Νικόλαου Καταλάνου και του Φίλιου Γ. Ζαννέτου

[...] Ἕνας δημοσιογράφος ἐξωρίσθη· τὰ βυζαντινὰ λάβαρα μὲ τὸν δικέφαλον ἀετὸν, τὰ ὁποῖα περιέφερον ὁ Καταλάνος ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Λευκωσίας, ἦσαν ὁμολογουμένως πολὺ «ἐπικίνδυνα διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Αὐτοκρατορίας». Καὶ ἐξωρίσθη κατόπιν ὁ Ζαννέτος [...] Φίμωτρον εἰς τοὺς πολιτευτὰς, φίμωτρον εἰς τὸν τύπον.²³

1925: Ο Νίκος Γιαβόπουλος και η εξορία του

[...] Περὶ τὴν 5ην πρωϊνὴν ὥραν τῆς π. Κυριακῆς, ἡ ἀστυνομία συνέλαβε ἐκ τῆς οἰκίας του καὶ ὠδήγησε εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν τὸν ἱατρὸν κ. Νίκ. Γιαβόπουλον, ὅστις προήδρευε, ὡς γνωστὸν, τοῦ κομμουνιστικοῦ σωματείου τῆς πόλεώς μας. [...] ἀνεκοίνωσεν εἰς τοῦτον διάταγμα τῆς Κυβερνήσεως περὶ ἐξορίας του ἐκ Κύπρου.²⁴

1926 : Η Νέα Λαϊκή του Γεώργιου Χατζηπαύλου

[...] Ὁ Γεώργιος Χατζηπαύλου ὁ ὑπέροχος δημιουργὸς τοῦ ἀηττήτου καὶ μεγάλου Λαϊκοῦ κόμματός μας, ἐκτίει ἀπὸ τριῶν ἐβδομάδων εἰς τὴν φυλακὴν τὴν δίμηνον ποινὴν του.²⁵

²¹Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΑΣΤΟΧΑ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΑ», 18)31 Μαρτίου 1921.

²²Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 1 Απριλίου 1921.

²³Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΣΤΗΒΕΝΣΟΝ», 6 Νοεμβρίου 1926.

²⁴Εφημερίδα *ΧΡΟΝΟΣ*, «ΕΞΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΟΥ ΙΑΤΡΟΥ Ν. ΓΙΑΒΟΠΟΥΛΟΥ», 8 Ιουλίου 1925.

²⁵Εφημερίδα *ΝΕΑ ΛΑΪΚΗ*, «ΖΗΤΩ Ο ΧΑΤΖΗΠΑΥΛΟΥ», 11 Ιουνίου 1926.

XII. Λογοκρισία : Από την πρώτη νομοθετική ενέργεια, την προληπτική λογοκρισία και την ταχυδρομική και τηλεγραφική λογοκρισία στο νόμο 17 / 1944

[...] Ὁ ὑπέροχος καὶ ἀτρόμητος ἰδρυτὴς τοῦ μεγάλου καὶ ἀηττήτου Λαϊκοῦ κόμματός μας, ὁ τετιμημένος βουλευτὴς Μόρφου-Λεύκας ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΑΤΖΗΠΑΥΛΟΥ, ἀπεφυλακίσθη ὅπως ἀπροόπτως τὴν παρελθ. Τρίτην καὶ ὥραν 5 μ.μ.

Τὸ Λαϊκὸν κόμμα, τὸ ὁποῖον τόσα πολλὰ καὶ μεγάλα ὀφείλει εἰς τὴν μεγαλουργὸν δρᾶσιν τοῦ ἀρχηγοῦ του, χαιρετίζει ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ ἐπισήμου τούτου ὀργάνου τῆς Λαϊκῆς ἰδεολογίας,[...] ²⁶

Οκτώβριος 1928: Νέος Ποινικός Κώδικας

[...] Κατάπληκτος ὁ κόσμος ἔλαβε ψὲς γνῶσιν ἐκ τῆς Ἐπισήμου Ἐφημερίδος τοῦ νέου Ποινικοῦ Κώδικος, ὅστις, ἦλθεν ἐξ Ἀγγλίας διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος ἄνευ οὐδεμιᾶς γνώσεως τῆς Βουλῆς, ἃν καὶ εἶχεν εἰσαχθῇ πρὸ πολλοῦ τὸ Νομοσχέδιον εἰς αὐτήν. ²⁷

[...] Ὁ ἀνελεύθερος τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπεβλήθη εἰς τὴν Νῆσον ὁ νέος Ποιν. Κώδιξ καὶ αἱ ἀναχρονιστικαὶ καὶ δεσποτικαὶ Διατάξεις αὐτοῦ, προκαλέσασαι δικαίως σφοδρότατην παρὰ τῷ λαῷ ἀγανάκτησιν, εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπόφασιν συγκροτήσεως μεγάλων κατὰ πόλεις Συλλαλητηρίων,[...] ²⁸

[...] Μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ Ὅθωμ. ποινικοῦ νόμου τὸ περὶ Κυπριακοῦ ποινικοῦ Κώδικος διάταγμα τοῦ 1928 ἔλαβε σοβαρὰν πρόνοιαν εἰς τὰς διατάξεις 184-192 πρὸς τιμωρίαν τῶν λιβελλογράφων[...] ²⁹

[...] Κατὰ τὸ 1929 αὕτη ἤρχισεν ἐκδιδόμενη μόνον Ἀγγλιστὶ κι' ἔτσι τὸ κοινὸν δὲν λαμβάνει γνῶσιν τῶν Νομοσχεδίων καὶ τῶν Νόμων. Φρονούμεν ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ἐκδοσις Ἑλληνιστὶ καὶ Τουρκιστὶ διὰ νὰ λάβῃ γνῶσιν ὁ κόσμος οὕτω ὥστε νὰ ἔχῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκφέρῃ τὰς παρτηρήσεις του. ³⁰

Νόμος 23/1930 : Δημοσίευση στις 28 Μαΐου 1930

[...] Διὰ τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 2046 ὑπὸ ἡμερ. 25 Ἀπρ. [...] νομοσχεδίου, πρόκειται ὅχι λογοκρισία τις ἀπλῇ νὰ ἐπιβληθῇ, ἀλλ' ἔλεγχος τοιοῦτος καὶ περιορισμοὶ τοσοῦτοι ὥστε νὰ κατορθοῦνται ἡ τελεία ἐν τῇ νήσῳ τῆς ἐφημερίδος ἀπαγόρευσις. ³¹

²⁶Εφημερίδα *ΝΕΑ ΛΑΪΚΗ*, «ΖΗΤΩ Ο ΧΑΤΖΗΠΑΥΛΟΥ», 17 Ιουλίου 1926.

²⁷Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΩΡΑ», 19 Οκτωβρίου 1928.

²⁸Εφημερίδα *ΑΛΗΘΕΙΑ*, «ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΑ», 2 Νοεμβρίου 1928.

Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 28 Μαΐου 1930.

Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «Ο ΝΕΟΣ ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ», 24 Σεπτεμβρίου 1927.

²⁹Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 1 Οκτωβρίου 1936.

³⁰Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ», 28 Δεκεμβρίου 1944.

³¹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ ΑΝΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ», 3 Μαρτίου 1930.

Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ», 3 Μαΐου 1930.

Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 28 Μαΐου 1930.

XII. Λογοκρισία : Από την πρώτη νομοθετική ενέργεια, την προληπτική λογοκρισία και την ταχυδρομική και τηλεγραφική λογοκρισία στο νόμο 17 / 1944

[...] Πρωτίστως ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν λύπην καὶ τὴν ἐκπληξίν μας, διότι ἀντικρὺζομεν ἓν νομοσχέδιον τόσον ἐπιβαρυντικὸν, τόσον περιοριστικὸν καὶ δεσμευτικὸν τῆς ἐλευθερίας τοῦ Τύπου [...]³²

[...] Κατὰ τὸ νέον περὶ Τύπου Νομοσχέδιον διὰ νὰ παραχωρηθῇ ἄδεια ἐκτυπώσεως καὶ ἐκδόσεως Ἐφημερίδος τινος ἐν Κύπρῳ πρέπει ὁ ὑπεύθυνος ἐκδότης νὰ τύχη τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Ἀποικιακοῦ Γραμματέως ὡς πρόσωπον καλῆς διαγωγῆς, [...] Ἀλλὰ τὸ νέον τοῦτο περὶ Τύπου Νομοσχέδιον προβαίνει εἰς τὸ νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς ὑπευθύνους ἐκδότας τῶν Κυπριακῶν ἐφημερίδων τὴν κατάθεσιν ἐγγυήσεως 500 λιρῶν!³³

Οκτώβριος 1930 : Cyprus Press Association

[...] Ἡ Ἑλληνικὴ Δημοσιογραφικὴ Ἐνωσις Κύπρου λαμβάνει τὴν τιμὴν νὰ χαιρετίσῃ τὴν ἀφίξιν τῆς Ὑμετέρας Ἐντιμότητος, καὶ, ὡς πιστὸς διερμηνεὺς τῶν αἰσθημάτων καὶ φρονημάτων τῆς Κύπρου, νὰ διαδηλώσῃ τὸν ἱερὸν καὶ ἀναλλοίωτον πόθον καὶ τὴν δικαίαν ἀπαίτησίν της, ὅπως τάχιστα ἐνωθῇ μετὰ τῆς Μητρὸς τῆς Ἑλλάδος. [...] Διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Δημοσιογραφικὴν Ἐνωσιν Κύπρου, Κ. Κ. ΠΑΥΛΙΔΗΣ[...]³⁴

[...] Αὐριον Κυριακὴν, 21ην Σεπτεμβρίου καὶ ὥραν 10ην π.μ., συνέρχονται ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ οἱ διευθύνται τῶν ἐλληνικῶν κυπριακῶν ἐφημερίδων, πρὸς συζήτησιν καὶ ἔγκρισιν τοῦ συνταχθέντος σχεδίου καταστατικοῦ τῆς εἰς σῶμα ἐνώσεώς των.³⁵

23 Οκτωβρίου 1931 : Επιβολή καθεστώτος στρατιωτικού νόμου, προληπτική λογοκρισία & λογοκρισία ελέγχου και καταστολής εκδόσεων

[...] Πᾶς ὅστις δὲ «παρακούει, ἢ ἀρνεῖται, ἢ παραμελεῖ νὰ ἐκτελέσῃ ἢ συμμορφωθῇ πρὸς οἰανδήποτε διαταγὴν ἢ παραγγελίαν οἰουδήποτε λογοκρίτου τηλεγραφημάτων ἢ ταχυδρομικῶν δεμάτων, ἢ λογοκρίτου ἐφημερίδων, δοθεῖσαν κατ' ἀκολουθίαν πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν παρόντων Κανονισμῶν πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν παρόντων Κανονισμῶν πρὸς τὸν τοιοῦτον λογοκρίτην παρεχομένης ἐξουσίας, ἢ ἐνεργεῖ κατὰ παράβασιν οἰουδήποτε τῶν παρόντων Κανονισμῶν, θὰ εἶναι ἔνοχος ἀξιοποίνου πράξεως» καὶ «καταδικαζόμενος ἐπὶ ταύτῃ θὰ ὑπόκειται εἰς ἰσόβια δεσμὰ ἢ οἰανδήποτε μικροτέραν τιμωρίαν».³⁶

³²Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «Η ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ», 10 Μαΐου 1930.

³³Εφημερίδα *ΑΝΑΤΟΛΗ*, «ΤΟ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ», 12 Απριλίου 1930.

³⁴Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΚΥΠΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ», 21 Οκτωβρίου 1930.

³⁵Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ ΚΥΠΡΟΥ», 20 Σεπτεμβρίου 1930.

³⁶Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΕΞΟΥΣΙΑΙ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑΣ», 7 Νοεμβρίου 1931.

Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 7 Νοεμβρίου 1931.

[...] Sömürge devrinde patlak veren 1931 ayaklanmasından sonra hükümet tarafından olağanüstü ahval ilân edilmesi üzerine, Kıbrıs basını sansüre tabi tutulmuştu. O sırada yayınlanmakta olan "Söz" gazetesi sahibi Mehmet Remzi efendi hazırladığı yazıları envellâ sansüre gönderir ve elekten geçirilerek iade edilmesi için matbaada saatlerce beklemek zorunda kalırdı. Bu da yetmiyormuş gibi Remzi efendi sık sık daireye çağırılır, sansür tarafından kendisine şiddetle talimat verilirdi.

Gerek makale, gerekse haberlerde "Türk" yerine "İslâm" yazması emir verildiği halde, o gene bildiğinden vazgeçmiyordu.

[...] Μετά την εξέγερση του 1931 η Κύπρος κηρύχτηκε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και ο κυπριακός τύπος φυσικά περνούσε υπό λογοκρισία. Ο Mehmet Remzi efendi, ο ιδιοκτήτης της εφημερίδας "Söz", η οποία κυκλοφορούσε εκείνη την εποχή, έστελνε για έλεγχο τα άρθρα τα οποία ετοίμαζε. Αναγκαζόταν να περιμένει με τις ώρες στο τυπογραφείο όπου τα άρθρα περνούσαν από εξονυχιστικό έλεγχο. Και σαν να μην έφτανε αυτό καλούσαν συχνά τον Remzi efendi και του έδιναν αυστηρές οδηγίες. Αν και δόθηκε η εντολή να γράφεται στη θέση της λέξης "Türk" η λέξη "İslâm" τόσο στα άρθρα όσο και στις ειδήσεις, αυτός δεν εγκατέλειπε αυτό το οποίο ήξερε.³⁷

1932 : Τροποποιητικός νόμος περί εφημερίδων, βιβλίων και τυπογραφείων & διατάξεις του νέου νόμου του τροποποιητικού του Ποινικού Κώδικα

[...] Ο Κυβερνήτης δικαιούται να απαγορεύση την είσαγωγήν ή κυκλοφορίαν οιασδήποτε εφημερίδος εκδιδομένης εν τῷ ἐξωτερικῷ ἢ ὁποία δύναται νὰ παραβλάψῃ τὴν θρησκείαν, ἠθικὴν, τάξιν ἢ καλὴν διακυβέρνησιν τῆς Κύπρου.³⁸

[...] Διὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ τελευταίου προηγουμένου ἄρθρου στασιαστικὴ πρόθεσις εἶνε πρόθεσις :

(1) Νὰ περιαγάγῃ εἰς μῖσος ἢ περιφρόνησιν ἢ νὰ ἐξεγείρῃ δυσaráσκεϊαν κατὰ τοῦ προσώπου τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, τῶν κληρονόμων ἢ διαδόχων του, ἢ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αποικίας ὡς αὕτη εἶνε νόμῳ καθεστηκυῖα, ἢ (2) νὰ ἄγῃ εἰς μεταβολὴν ἐν τῇ κυριαρχίᾳ τῆς Αποικίας, ἢ (3) νὰ παρορμᾷ τοὺς ὑπηκόους τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἢ τοὺς κατοίκους τῆς Αποικίας νὰ ἀποπειρῶνται νὰ ἐπιτύχουν τὴν μεταβολήν,³⁹

³⁷Εφημερίδα *HALKIN SESİ*, «Makarios' un silindiri», 6 Haziran / 6 Ιουνίου 1963.

³⁸Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ο Τροποποιητικὸς τοῦ νόμου περὶ Ἐφημερίδων», 17 Ιουνίου 1932.

³⁹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΝΕΟΙ ΝΟΜΟΙ», 18 Ιουνίου 1932.

1933 : Ὁ Τροποποιητικὸς τοῦ Νόμου περὶ στασιαστικῶν δημοσιευμάτων

[...] Διὰ τοῦ νόμου τούτου χαρακτηρίζεται ὡς στασιαστικὸς σκοπὸς ὁ ἀποβλέπων α) εἰς ἔγερσιν μίσους ἢ προσβολῆς ἢ πρόκλησιν δυσарескеίας ἐναντίον τοῦ προσώπου τῆς Α. Μ. τοῦ διαδόχου καὶ κληρονόμων του ἢ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἀποικίας. [...] Εἰς πρόκλησιν δυσарескеίας ἢ ἐχθρότητος μεταξὺ τῶν ὑπηκόων τῆς Α. Μ. ἢ τῶν κατοίκων τῆς Ἀποικίας.[...] Ἐπίσης λαμβάνεται πρόνοια, ὅπως οἷοσδήποτε λάβῃ ὑπὸ τὴν κατοχὴν ἢ τὸν ἔλεγχον τοῦ οἰονδήποτε ἀπηγορευμένον δημοσίευμα ὀφείλει νὰ τὸ παραδώσῃ⁴⁰

12 Ἰανουαρίου 1933 : Αναστέλλεται ἡ Προληπτικὴ Λογοκρισία

[...] ἡ προληπτικὴ λογοκρισία τῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν ἀναστέλλεται ἀπὸ τῆς 12ης Ἰανουαρίου 1933. [...] Προσθέτως, ὅτι εἰς τὸ μέλλον αὐστηρῶς θὰ ἐφαρμοσθοῦν ὁ νόμος περὶ στασιαστικῶν λιβέλων (παράγραφος 49 καὶ 50 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος) ὡς ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ διατάγματος ἐν Συμβουλίῳ περὶ Κυπριακοῦ Ποινικοῦ Κώδικος τὸ 1928 (τροποποιήσις διὰ νόμου τοῦ 1932) ὁ περὶ στασιαστικῶν δημοσιευμάτων νόμος τοῦ 1921 ὡς ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ περὶ στασιαστικῶν δημοσιευμάτων νόμου τοῦ 1932.⁴¹

[...] πλὴν τῆς παρατάσεως τῆς ἰσχύος τοῦ Διατάγματος τῆς Ἀμύνης καὶ τῶν ἐκ τούτου ἀπορρευσάντων κανονισμῶν καὶ θεσπισμάτων, ἀποτελεῖ ἡ ἐξακολούθησις τῆς λογοκρισίας τῶν ἐπιστολῶν, ἥτοι ἡ παραβίασις τῶν ἀπορρήτων τοῦ ἀλληλογραφοῦντος κόσμου καὶ δὴ συστηματικώτερον ἢ ἐπὶ πολὺ χρονικὸν διάστημα μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κινήματος τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1931.⁴²

[...] Ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ Δεκέμβριον ἀφίκετο εἰς Κύπρον ὁ νέος Κυβερνήτης καὶ ἐσχολιάσθη εὐμενῶς ἡ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του κατάργησις τῆς προληπτικῆς λογοκρισίας τοῦ Τύπου, ὡς ἀπτόν δεῖγμα τοῦ ὅτι ἐπιθυμεῖ ν' ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τοῦ Λαοῦ,⁴³

1934 : Νόμος 26/ 1934

[...] Ἐν τῇ Ἐπισήμῳ Ἐφημερίδι τῆς 1ης Ἰουνίου ἐδημοσιεύθη Νόμος ὑπ' ἀριθ. 26 τοῦ 1934, διὰ τοῦ ὁποίου τροποποιοῦνται καὶ κωδικοποιοῦνται οἱ Νόμοι περὶ ἐφημερίδων, βιβλίων καὶ τυπογραφείων τῶν ἐτῶν 1930, 1932 καὶ 1933.⁴⁴

⁴⁰Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΝΕΟΙ ΝΟΜΟΙ», 6 Ἰανουαρίου 1933.

⁴¹Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑΣ», 13 Ἰανουαρίου 1933.

⁴²Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΠΡΩΤΙΣΤΩΣ ΑΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΦΘΩΣΙΝ ΟΙ ΔΕΣΠΟΤΙΣΜΟΙ», 28 Ἰανουαρίου 1933.

⁴³Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΤΙ ΔΕΟΝ ΓΕΝΕΣΘΑΙ», 11 Μαρτίου 1933.

⁴⁴Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 9 Ἰουνίου 1934.

Εφημερίδα THE CYPRUS GAZETTE, 1 Ἰουνίου 1934.

XII. Λογοκρισία : Από την πρώτη νομοθετική ενέργεια, την προληπτική λογοκρισία και την ταχυδρομική και τηλεγραφική λογοκρισία στο νόμο 17 / 1944

30 Οκτωβρίου 1936 : Νόμος 36/ 1936⁴⁵ & Νόμος 16/1936 : Τυπογράφος Βρετανός Υπήκοος & Τακτική με κενά στα φύλλα

[...] Ό Άποικιακός γραμματεὺς θά δικαιούται νά σταματήσει τήν ἔκδοσιν ἑφημερίδος εἰς ἤν περίπτωσιν ἱκανοποιηθῇ α) ὅτι ἡ ἔκδοσις εἶναι ἐναντίον τοῦ δημοσίου συμφέροντος[...]⁴⁶

[...] Ἐνώπιον τοῦ Συμβουλευτικοῦ Σώματος ἐτέθη σχέδιον νόμου τροποποιητικοῦ τοῦ περὶ τύπου νόμου 26 τοῦ 1934.

Δι' αὐτοῦ θά παρέχεται ἄδεια πρὸς ἔκδοσιν ἑφημερίδος εἰς ἤν περίπτωσιν ἔφθασε τις τὸ 25ον ἔτος τῆς ἡλικίας του (ἀντὶ τοῦ 30οῦ) καὶ δὲν ἔχει καταδικασθῇ διὰ παράβασιν τῶν κεφαλαίων 7 καὶ 8 τοῦ Κυπριακοῦ ποινικοῦ Κώδικος ἥτοι τῶν ἀναφερομένων εἰς προδοσίαν καὶ ἄλλα ἐγκλήματα κατὰ τῆς ὑφισταμένης Κοινωνικῆς τάξεως. Ἐπίσης εἰς τὸ μέλλον οἱ ἐκδότες ἑφημερίδων πρέπει νά εἶναι Βρεττανοὶ ὑπήκοοι.

Ἐπίσης διὰ νά κατέχη κανεῖς τυπογραφεῖον πρέπει α) νά εἶναι κατάλληλον πρόσωπον β) νά ἔχη Βρεττανικὴν ὑπηκοότητα καὶ γ) νά μὴ ἔχη καταδικασθῇ διὰ παραβάσεις τῶν ἄρθρ. 48-52 τοῦ Κ. Ποινικοῦ Νόμου.⁴⁷

Ἰανουάριος 1937: Κατάργηση προληπτικῆς λογοκρισίας, ταχυδρομικῆς & τηλεγραφικῆς ἀλληλογραφίας

[...] Τὸ διάταγμα τῆς Ἀμύνης μὲ τοὺς κανονισμοὺς τοῦ ἤρθησαν ἀπὸ τῆς παρελθούσης Παρασκευῆς. [...] Ἐκτὸς τοῦ διατάγματος ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν διάφοροι νόμοι περιοριστικοὶ τῶν προσωπικῶν ἐλευθεριῶν καὶ τοῦ τύπου, οἱ ὅποιοι θά ἦτο εὐχῆς ἔργον, ἃ κατηργοῦντο[...]⁴⁸

1939 : Ἡ συνέχισις τῆς λογοκρισίας & ἡ συνάντησις τῶν δημοσιογράφων με τὸ νέο διευθυντὴ τοῦ Γραφείου Τύπου

[...] Διαμαρτύρομαι διὰ τὴν συνέχισιν τῆς λογοκρισίας, ἐπιβληθείσης ἐπὶ τῆς ἑφημερίδος μου «Σὸς». Παρακαλῶ διατάξετε, ὅπως τύχω τῆς αὐτῆς μεταχειρίσεως, ὡς αἱ ἄλλαι ἑφημερίδες».⁴⁹

⁴⁵Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 4 Νοεμβρίου 1936.

⁴⁶Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ο ΝΕΟΣ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ ΝΟΜΟΣ», 5 Οκτωβρίου 1936.

Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΝΕΟΝ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ, ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΩΝ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ 1934», 23 Μαΐου 1936.

⁴⁷Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΝΕΟΣ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ ΝΟΜΟΣ», 30 Απριλίου 1936.

⁴⁸Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Τὸ διάταγμα τῆς Ἀμύνης», 3 Ιουνίου 1937.

Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 26 Φεβρουαρίου 1937.

⁴⁹Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ "ΣΟΖ"», 9 Ιουλίου 1939.

[...] αἱ μὲν πολιτικαὶ συγκεντρώσεις ἀπαγορεύονται, ὁ δὲ τύπος καὶ μετὰ τὴν τυπικὴν ἄρσιν τῆς λογοκρισίας ἐξηκολούθει νὰ διατελῇ οὐσιαστικῶς ὑπὸ τὸ ἴδιον δεσμευτικὸν σύστημα; Καὶ ἀκόμη ποῖος πολίτης θὰ ἐτόλμα νὰ κινηθῇ πολιτικῶς, ἐφ' ὅσον ἦτο γνωστὸν, ὅτι ἔν εἰρηνικὸν ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπιδοθῇ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἀποικιῶν ὑπὸ τῆς πρὸ διετίας μεταβάσης εἰς Λονδῖνον τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς, ἔμεινεν ἕως τῶρα ἀδημοσίευτον, διακοπείσης ἀποτόμως τῆς ἀρξαμένης δημοσιεύσεώς του;⁵⁰

Η συνάντηση των δημοσιογράφων με το νέο διευθυντή του Γραφείου Τύπου

[...] Ὁ κ. Στάνλεϋ ἐτόνισε τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὸν λαὸν ἢ διὰ τοῦ Τύπου δημοσίευσις τῶν διαφορῶν Κυβερνητικῶν διαταγμάτων [...] κατέληξε δὲ εἰπὼν ὅτι οὐδαμῶς ἀμφιβάλλει ὅτι ἀδιάλειπτος θὰ ἐξακολουθήσῃ πάντοτε ἡ τοιαύτη τῶν Δημοσιογράφων βοήθεια[...]⁵¹

1942 : ΕΝΩΣΙΣ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ ΚΥΠΡΟΥ

[...] Παρακαλοῦνται πάντες οἱ συντάκται, ἀνταποκριταὶ καὶ συνεργάται τῶν ἐφημερίδων, οἱ δηλώσαντες ἢ μὴ ἐγγραφῇ εἰς τὴν Ἑνωσιν, ὅπως παραστοῦν αὐτοπροσώπως εἰς τὴν Γεν. συνέλευσιν[...]⁵²

Νόμος 17/ 1944 : A Law to amend the newspaper, books and printing presses Laws, 1934 to 1936."ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟΣ ΛΟΓΟΚΡΙΤΗΣ" & "Ἡ απαγόρευση εἰσαγωγῆς ἐφημερίδων, βιβλίων καὶ στασιαστικῶν ἐντύπων"

[...] ἀπαγόρευσιν εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Νῆσον ἐφημερίδων, βιβλίων καὶ στασιαστικῶν ἐντύπων.[...] Ὁ Διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων, ἢ πρόσωπον ἐξουσιοδοτημένον ὑπ' αὐτοῦ, θὰ ἀποστέλλῃ εἰς τὸν Διοικητὴν τῆς Ἀστυνομίας οἰονδήποτε φάκελον, ἐάν ὑποψιάζεται ὅτι περιέχει ὕλην, τῆς ὁποίας ἀπαγορεύεται ἡ εἰσαγωγή.⁵³

1947 : Νόμος 28/ 1947

[...] A LAW TO AMEND AND CONSOLIDATE THE LAW RELATING TO THE PRINTING AND PUBLICATION OF NEWSPAPERS AND OTHER PUBLICATIONS, THE REGISTRATION OF BOOKS AND THE KEEPING OF PRINTING PRESSES.⁵⁴

⁵⁰Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΑΝΑΓΚΗ ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΑΣ», 14 Ιουλίου 1939.

⁵¹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ», 9 Σεπτεμβρίου 1939.

⁵²Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΕΝΩΣΙΣ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ ΚΥΠΡΟΥ», 4 Ιουλίου 1942.

⁵³Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΠΕΡΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ κτλ.», 19 Μαΐου 1944.

Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑΣ», 17 Ιουνίου 1944.

Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 18 Μαΐου 1944.

⁵⁴Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 4 Δεκεμβρίου 1947.

1949 : Τροποποίηση νομικού πλαισίου

[...] A LAW TO PROVIDE FOR THE CONTINUANCE OF THE PROVISIONS OF THE CYPRUS CRIMINAL CODE, 1928 TO 1949, BY VIRTUE OF THIS LAW.

[...]This Law may be cited as the Criminal Code (Continuance of Provisions) Law, 1949.⁵⁵

[...] This Law may be cited as the Criminal Code (Continuance of Provisions) Amendment (No. 2) Law, 1949, and shall be read as one with the Criminal Code (Continuance of Provisions) Laws, 1949, (here in after referred to as " the principal Law"), and the principal Law and this Law may together be cited as the Criminal Code (Continuance of Provisions) Laws, 1949.[...]Any person who (a) transmits through the post or who without lawful authority or excuse, the proof of which lies upon him, has in his possession any book, periodical, pamphlet, poster, proclamation, newspaper, letter or any other document or writing whatsoever having a seditious intention as defined in section 50 of this Code ; or (b) prints, publishes, sells or exposes for sale, or transmits through the post or who, without lawful authority or excuse, the proof of which lies on him, has in his possession any books, periodical, pamphlet, poster, proclamation, newspaper, letter or any other document or writing whatsoever which advocates or encourages any of the acts declared to be unlawful in section 61 of this Code [...]⁵⁶

14 Ιανουαρίου 1950 : Παντελής Μπίστης

[...] Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις τῆς Κύπρου ἐδήλωσεν εἰς τὸν κ. Παντελῆν Μπίστην, Συντάκτην τοῦ «Ἔθνος», ὅτι ὡς ἀλλοδαπὸς εἶναι ἀνεπιθύμητος ἐν Κύπρῳ. Φαίνεται, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ τὰ αὐστηρὰ ἄρθρα του. Ὁ κ. Μπίστης δὲν ἔφερε καμμίαν ἔνστασιν καὶ τὴν 6ην Ιανουαρίου εἶναι ὑπόχρεως νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ Κύπρου[....]⁵⁷

⁵⁵Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 24 Φεβρουαρίου 1949.

⁵⁶Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 18 Αυγούστου 1949.

⁵⁷Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Ἡ Εξορία», 6 Ιανουαρίου 1950.

III. Βιβλιογραφία :

- An Ahmet, *Kıbrıs Türk kültürü üzerine yazılar*, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1999.
- Αριστοτέλους Τάσος, *Ιστορία της κυπριακής σάτιρας*, Διόνυσος, Λευκωσία, 1991-1992.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑΣ», 14 Νοεμβρίου, 15 Νοεμβρίου, 17 Νοεμβρίου, 18 Νοεμβρίου, 23 Νοεμβρίου, 24 Νοεμβρίου, 25 Νοεμβρίου, 29 Νοεμβρίου, 2 Δεκεμβρίου 1972.
- Εφημερίδα *ΕΝΩΣΙΣ*, «Ο ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ ΝΟΜΟΣ», 23 Απριλίου 1887.
- Εφημερίδα *ΕΝΩΣΙΣ*, «Η δημοσιογραφία ἐν Κύπρῳ», 2) 14 Δεκεμβρίου 1888.
- Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ*, «Ο ΤΥΠΟΣ», 21 Οκτωβρίου 1906.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΠΡΩΤΙΣΤΩΣ ΑΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΦΘΩΣΙΝ ΟΙ ΔΕΣΠΟΤΙΣΜΟΙ», 28 Ιανουαρίου 1933.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΤΙ ΔΕΟΝ ΓΕΝΕΣΘΑΙ», 11 Μαρτίου 1933.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΚΙΤΙΟΝ*, «ΩΔΥΝΕΝ ΟΡΟΣ ΚΑΙ ΕΤΕΚΕΝ ΜΥΝ.», 2) 14 Ιανουαρίου 1881.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΚΙΤΙΟΝ*, 12) 24 Δεκεμβρίου 1882.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΔΟΛΟΦΟΝΙΚΗ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ "ΝΕΟΥ ΚΥΠΡ. ΦΥΛΑΚΟΣ" Κ. ΒΙΑ Ι. ΜΑΡΚΙΔΗ», 11 Ιανουαρίου 1944.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΕΓΚΛΗΜΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ "Ν. ΚΥΠΡ. ΦΥΛΑΚΟΣ»», 19 Ιανουαρίου 1944.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, 21 Ιουνίου 1938.
- Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, 24 Μαΐου 1908.
- Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Η ΑΡΣΙΣ ΤΗΣ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑΣ», 7 Ιανουαρίου 1937.
- Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Η ΑΡΣΙΣ ΤΟΥ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ ΑΜΥΝΗΣ», 18 Μαρτίου 1937.
- Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Τὸ διάταγμα τῆς Ἀμύνης», 3 Ιουνίου 1937.
- Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ», 12 Αυγούστου 1937.
- Εφημερίδα *ΣΑΛΠΙΓΞ*, «ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΑ ΕΙΝΕ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ», 17 Απριλίου 1885.
- Εφημερίδα *ΣΑΛΠΙΓΞ*, «Ο ΤΥΠΟΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 17 Ιουλίου 1885.
- Εφημερίδα *ΣΑΛΠΙΓΞ*, «ΤΙΣ Ο ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΙΣΧΥΩΝ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ ΝΟΜΟΣ», 20/2 Δεκεμβρίου 1886.
- Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΙΣ Τῆς εἰς Κύπρον εἰσαγωγῆς καὶ κυκλοφορίας τῆς ἐν Λονδίῳ ἐκδιδομένης μηνιαίας ἐφημερίδος «Κυπριακὰ Νέα»», 14 Ιανουαρίου 1939.
- Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ ΔΙΑ ΤΑΣ ΣΥΚΟΦΑΝΤΙΑΣ ΤΟΥ "ΛΕΥΚΩΣΙΑΤΟΥ" ΕΝ ΤΩ "ΜΑΓΧΕΣΤΡΙΑΝΩ ΦΥΛΑΚΙ"», 21 Ιανουαρίου 1939.
- Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Διατάγματα διὰ τὰς παρακαταθήκας καὶ τὴν κατανάλωσιν χάρτου τῶν ἐφημερίδων», 5 Οκτωβρίου 1940.
- Κιτρομηλίδου Μάγδα Μ., *Η εφημερίδα Πάφος της Κύπρου, 1921-1950*, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα, 2005.
- Λυμπουρίδης Αχιλλέας, *Η ιστορία της κυπριακής δημοσιογραφίας, 1878-1960*, Λευκωσία, 1971.
- Περιοδικό *ΤΟ ΓΕΛΙΟ*, 5 Ιουνίου 1937.

Ράλλης Τάσος & Μιχαλίδης Μίκης, *Νήσου Κύπρου ημερήσιος και περιοδικός τύπος*, τόμος Α', Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, Λευκωσία, 1995.

Σοφοκλέους Ανδρέας Κλ., *Οι πρώτες ελληνικές εφημερίδες της Λευκωσίας: Από τα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας μέχρι την προσάρτηση της Κύπρου το 1914*, Intercollege Press - Εκδόσεις Intercollege, Λευκωσία, 1997.

Σοφοκλέους Ανδρέας, *Η λογοκρισία του τύπου στην Κύπρο επί Αγγλοκρατίας (1878-1960)*, Εν Τύποις, Λευκωσία, 2014.

Τενέδιος Ιάκωβος, «ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΤΥΠΟΥ 1878-1955», Ιωαννίδης Γεώργιος Κ. (επιμ.), *Κυπριακά 1878-1955*, Δήμος Λευκωσίας, Λευκωσία, 1986, σσ. 77-89.

Ünlü Cemalettin, *Kıbrıs'ta basın olayı, 1878-1981*, Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, Ankara, 1981.

I. Ο Κυπριακός Εθελοντισμός από το 1931 μέχρι το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο

I.I. ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ περί ἐράνων ὑπὲρ τῶν Ἑλλάδι πλημυροπαθῶν

[...] Ὀλόκληρα χωρία, ιδίως εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην, κατεκλύσθησαν ὑπὸ τῶν πλημμυρησάντων ποταμῶν καὶ πολυάριθμοι οἰκογένειαι ἐξεβλήθησαν τῶν οἴκων των καὶ ἐξετέθησαν εἰς πᾶσαν κακουχίαν.

[...] Ἀξιεπαίνῳ μερίμνῃ τῆς Α. Μακαριότητος στέλλεται προσεχῶς τὸ πρῶτον ἀπὸ Κύπρου ὑπὲρ τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἰδίᾳ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ πλημυροπαθῶν ποσὸν ἐκ 200 λιρῶν, συλλεγόμενον ἐξ εἰσφορῶν τῆς Α. Μακαριότητος, τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν ἐν Λευκωσίᾳ καὶ τοῖς προαστείοις ἱερῶν ἐκκλησιῶν. Ἄλλ' ἢ Α. Μ. ἀπευθύνει ἔτι ὑπὲρ τῶν πλημυροπαθῶν ἐγκύκλιον πρὸς ἅπαντα τὸν λαὸν τῆς νήσου, δημοσιευομένην ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ παρόντος τεύχους.¹

[...] Ἡ Α. Πανιερότης ὁ Μητροπολίτης Κυρηνείας κ. Μακάριος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἐντιμον Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος κ. Δ. Ἰγγλέσην ἀπὸ τῆς 5ης Μαρτίου ὡς πρώτην δόσιν λ. 200 ὑπὲρ τῶν πλημυροπαθῶν τῆς Ἑλλάδος.²

I.II. Περί περιφορᾶς δίσκου ὑπὲρ ἐθνικῶν σκοπῶν

[...] Τοιαῦται ἀνάγκαι πάντως διατηροῦνται ἐν τῇ μνήμῃ ὑμῶν καὶ διὰ νὰ ἀναμνήσωμεν εἰς ὑμᾶς ζωηρότερον αὐτὰς ἀναφέρομεν τὰς συνεπεῖα τῶν μεγάλων ἐν Ἑλλάδι πλημμυρῶν, ὀρφανῶν πολέμου, ἀεροπορικῆς ἀμύνης, συμμετοχῆς εἰς τὰς διὰ τὸν ἐορτασμὸν τῆς ἐθνικῆς ἐκατονταετηρίδος δαπάνας κ.λ.π. κ.λ.π. γενικῶς, διὰ δὲ τὸν τόπον συνδρομᾶς διὰ τὴν ἀνέγερσιν μεγαλοπρεποῦς μνημείου εἰς τοὺς ἐθνομάρτυρας τῆς Νήσου, βωμὸν πατρίδος κατὰ τὴν ἐθνικὴν ἐκατονταετηρίδα ἐγερθησόμενον ἐν Ἀθήναις, [...] Διὰ τοῦτο ἐθεωρήσαμεν ἀπαραίτητον τὴν περιφορὰν ἐνὸς δίσκου εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Νήσου ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν. Ὁ δίσκος θὰ περιάγῃται κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐορτὰς καὶ Κυριακάς.³

¹Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ περί ἐράνων ὑπὲρ τῶν Ἑλλάδι πλημυροπαθῶν», 7 Μαρτίου 1929.

Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 7 Μαρτίου 1929, σελ. 165.

²Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 14 Μαρτίου 1929, σελ. 183.

Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 21 Μαρτίου 1929, σελ. 197.

Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 25 Ἀπριλίου 1929, σελ. 279.

³Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ», 1 Αυγούστου 1929, σσ. 489-490.

I.III. Περί ἐράνων ὑπὲρ τοῦ Μεγάλου τῶν Ἀναπήρων Πολέμου

[...] Καλούμεθα, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀξαπητά, ἐπὶ τὴν ἐκπλήρωσιν ἱεροῦ καὶ τιμίου καὶ θαυρέστου καθήκοντος. Καλούμεθα ἵνα συμβάλωμεν εἰς ἀνακούφισιν τῶν Ἀναπήρων τῶν ὑπὸ τῆς Μητρὸς Πατρίδος διεξαχθέντων μεγάλων ἀπελευθερωτικῶν πολέμων. Πρόκειται, ἵνα ἰδρυθῇ ἐν Ἑλλάδι Μέγαρον, ὅφ' ὃ θὰ στεγάζονται καὶ ἐν ᾧ θὰ περιθάλπονται οἱ διὰ τὴν συμμετοχὴν καὶ ἐκ τῆς συμμετοχῆς ἐν τοῖς πολέμοις τούτοις παντοειδῶς ἡκρωτηριασμένοι καὶ παντοειδῶς νοσοῦντες καὶ πάσχοντες ἀδελφοὶ ἡμῶν.⁴

I. IV. Μνημόσυνο Στρατιωτικὸ "ὑπὲρ τῶν ἐν τοῖς πολέμοις τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος πεσόντων τέκνων τῆς Κύπρου"

[...] Προνοία ἐπαίνου πολλοῦ ἀξία, τοῦ Παγκυπρίου Συνδέσμου τῶν Ἑθελοντῶν, ἐτελέσθη τῇ Κυριακῇ κατὰ τὴν 11 π.μ. ὥραν ἐν τῷ Γυμναστηρίῳ Λευκωσίας Μνημόσυνον Στρατιωτικὸν ὑπὲρ τῶν ἐν τοῖς πολέμοις τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος πεσόντων τέκνων τῆς Κύπρου, [...] ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Πηγασίου ἡ ἀπονομὴ τοῦ Μεταλλίου Ἀνδρείας εἰς τὸν πολεμιστὴν κ. Ἀριστείδην Μ. Τσαμάλην, δέκα καὶ τριῶν μετασχόντα μαχῶν. [...] Ἡ ὅλη τελετὴ διεξήχθη ἐν πολλῇ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ ἐπιβλητικότητι. Ἡ Κύπρος ἀπέτισε κατὰ τρόπον ἄξιον φόρον εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐνδόξων νεκρῶν, 33 τὸν ἀριθμόν.⁵

I.V. Ὁ ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν ἔρανος

[...] Ὁ ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν Χαλκιδικῆς ἔρανος συνεχίζεται ἔτι, ἀλλὰ σημειοῦνται ἐνταῦθα αἱ μέχρι τοῦδε, προνοία τῆς Α. Μ., γενόμεναι ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ τοῖς πέριξ συνεισφοραῖ [...]. Τὸ Σωματεῖον Ἀποὲλ διοργάνωσε τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ποδοσφαιρικὴν συνάντησιν, ἧς αἱ εἰσπράξεις μετὰ ἰδίας τοῦ Σωματείου εἰσφορᾶς (ποσὸν λ. 30) διετέθησαν ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὲρ τῶν ἐν λόγῳ σεισμοπαθῶν. Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Θεάτρου Παπαδοπούλου θὰ διαθέσῃ ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ τὸ προῖον ἐιδικῆς κινηματογραφικῆς παραστάσεως.⁶

⁴Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Περί ἐράνων ὑπὲρ τοῦ Μεγάλου τῶν Ἀναπήρων Πολέμου», 29 Ιανουαρίου 1931, σελ. 65.

⁵Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 19 Μαρτίου 1931, σσ. 187-188.

⁶Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Ὁ ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν ἔρανος», 15 Οκτωβρίου 1932, σελ. 317.

I.VI. Περί ἐράνων ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν τῆς Δωδεκανήσου

[...] Ἡ πλῆξασα τοὺς Δωδεκανησίους συμφορά, ἀποτέλεσμα σεισμῶν καταστρεπτικωτάτων, βαθεῖαν εὗρεν ἀπήχησιν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἑλληνορθοδόξου Κυπριακοῦ λαοῦ. Ἑρμηνεύουσα τὸ γενικὸν αἶσθημα ἡ Α. Μ. ἀπέλυσε τὴν ἐν ἀρχῇ τοῦ τεύχους δημοσιευομένην ἐγκύκλιον ἐπὶ συλλογῇ ἐράνων ὑπὲρ τῶν παθόντων ἀδελφῶν,⁷

II. Η Κύπρος μέσα στη δίνη του πολέμου

II. I. No. 16 1940 THE CYPRUS GAZETTE 14 Ιουνίου 1940 & Ἐγκύκλιος Τοποτηρητοῦ ὑπὸ ἡμερ. 12 Δεκεμβρίου 1940

[...]George Panayotu adlı Rum öğretmen bulunduğu köyde İngiliz ordusu aleyhinde söz söylemeye başlayınca hükümet tarafından tutuklanarak mahkemeyev çıkarılmıştır. Öğretmenin "Bütün İngiliz ve Fransız gemileri batırılacak ve İmparatorluk mağlup olacaktır. Çemberlayın İmparatorluğu yıkmak için harbi meydana getirmiştir.... Niçin başkaları için ölmeye gidiyorsunuz. İngiltere mağlup olacaktır." şeklinde sözler söylediği iddia edilmiştir.

[...] Όταν ένας Έλληνας δάσκαλος με το όνομα Γιώργος Παναγιώτου άρχισε να μιλάει εναντίον του βρετανικού στρατού στο χωριό όπου βρισκόταν, συνελήφθη από την κυβέρνηση και δικάστηκε. Ο δάσκαλος δήλωσε " Όλα τα βρετανικά και γαλλικά πλοία θα βυθιστούν και η αυτοκρατορία θα ηττηθεί. Ο Τσάμπερλαιν δημιούργησε τον πόλεμο για να καταστρέψει την Αυτοκρατορία Γιατί θα πάτε να πεθάνετε για άλλους; Η Αγγλία θα ηττηθεί."⁸

[...] Εὐθὺς μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου, προνοίᾳ τοῦ Ἀγίου Τοποτηρητοῦ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου Κυρίου Λεοντίου ἐσχηματίσθησαν ἐν ταῖς πόλεσι καὶ κωμοπόλεσι Κύπρου Ἐπιτροπεῖαι ἐράνων ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος, ὑπὸ τὰς εὐλογίας καὶ τὴν προεδρείαν τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Κύπρου.⁹

⁷Περιοδικό ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 15 Μαΐου 1933, σελ. 152.

Περιοδικό ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ, «Περί ἐράνων ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν τῆς Δωδεκανήσου», 15 Μαΐου 1933, σελ. 141.

⁸Εφημερίδα VAKİT, «Bir Öğretmenin Muhakemesi», 29 Mart 1940, [Ο συλλογισμός ενός εκπαιδευτικού] στο Mehmet Demiryürek, II. Dünya Savasi'nda Kıbrıs Alayı: ve Lefke'li Mustafa Zeki Sakir'in anıları, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa, 2005, σσ. 20-21.

⁹Περιοδικό ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ, «ΕΡΑΝΟΙ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ», Νοέμβριος 1940, σελ. 399.

[...] Ο Άγιος Πάφου και Τοποτηρητής κ. Λεόντιος, φροντίζων περὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων Ἐθελοντῶν τῶν Ἑλληνικῶν πολέμων ἀπὸ τοῦ 1897 καὶ ἐντεῦθεν, αὐτοπροσώπως μετέβη εἰς τὰς πρωτεύουσας πόλεις τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Κύπρου καὶ συνεκάλεσεν ἑκασταχοῦ εἰς συνέλευσιν τοὺς ἐν λόγῳ Ἐθελοντὰς καὶ ἀφοῦ ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς καταλλήλως καὶ εἰσηγήθη τὰ δέοντα συνέπηξεν ἐν ἐκάστη πόλει Ἐπαρχιακόν Σύνδεσμον Ἑλλήνων Κυπρίων Ἐθελοντῶν Παλαιῶν Πολεμιστῶν.¹⁰

[...] Ἄλλοι εἰσφέρετε ὑπὲρ αὐτῆς χρηματικὰ ποσὰ καὶ ἄλλοι αὐθορμήτως δίδετε ὑπὲρ αὐτῆς τοὺς χρυσοὺς ὑμῶν δακτυλίους ἀρραβῶνας καὶ ἄλλα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κοσμήματα καὶ χρυσᾶ νομίσματα.¹¹

[...] Ἄμα τῇ ἐκρήξει τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου καὶ Τοποτηρητής κ. Λεόντιος, ὁμιλῶν ἐν πανδήμοις συνελεύσεσιν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι τῆς Νήσου, ἔλεγεν ὅτι πρῶτιστον μέλημα τῆς Κύπρου, ἐκτὸς τῶν ἐράνων ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος, εἶναι καὶ ἡ ἀποστολὴ Κυπρίων Ἐθελοντῶν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν,[...] ¹²

[...] Εἰς τὴν τελευταίαν ἔκδοσιν τῆς Ἐπισήμου Ἐφημερίδος, ἡμερ. 15 τρέχ., ἐδημοσιεύθη διάταγμα περὶ ὑποχρεωτικῆς ἐκτελέσεως καθηκόντων Παθητ. Ἀεραμύνης. Συμφώνῳ πρὸς τὸ διάταγμα τοῦτο πάντες οἱ Βρεττανοὶ ὑπήκοοι, ἡλικίας 18-45 ἐτῶν, διαμένοντες εἰς τὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς Νήσου καὶ εἰς Πλάτρες, ὀφείλουν νὰ παρουσιασθοῦν πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τοὺς οἰκείους ἀστυνομικοὺς σταθμούς.¹³

[...] Ἡ Συνέλευσις τῶν Προέδρων τῶν Ἑλλ. Συνδέσμων Ἐθελοντῶν Παλ. Πολ. Κύπρου ἀπαρτισθεῖσα ὑφ' ὅλων τῶν Προέδρων τῶν ὡς ἄνω σωματείων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ προέδρου Π. Πολ. Λευκοσίας ὁμοφώνως ἀπεφάσισε ὅπως οἱ Ἑλλ. Σύνδεσμοι Ἐθελοντῶν Παλ. Πολ. Κύπρου, ἀναλάβουν τὴν προώθησιν τοῦ ζητήματος τῆς ἀποστολῆς Ἑλλήνων Κυπρίων Ἐθελοντῶν, πρὸς κατὰταξιν εἰς τὰς ἐλευθέρas Ἑλληνικάs δυνάμεις.¹⁴

¹⁰Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ», Νοέμβριος 1940, σελ. 401.

¹¹Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Περὶ προσφορᾶς δακτυλίων ἀρραβῶνων καὶ χρυσῶν κοσμημάτων καὶ ἀντικειμένων ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολέμου», Νοέμβριος 1940, σελ. 406.

¹²Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΥΠΡΙΟΙ ΕΘΕΛΟΝΤΑΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ», Δεκέμβριος 1940, σελ. 426.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Η ΚΑΤΑΤΑΞΙΣ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ», 25 Δεκεμβρίου 1940.

¹³Εφημερίδα *ΧΡΟΝΟΣ*, «ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΑΕΡΑΜΥΝΑ», 17 Ιανουαρίου 1942.

¹⁴Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ», 29 Ιανουαρίου 1942.

[...] Ό εκ Σίμους στρατιώτης κ. Σωκράτης Δημητρίου μᾶς γράφει ένθουσιώδη έπιστολήν :

[...] Όλοι οι Κύπριοι που πολεμοῦμεν εις τόν Βρετανικόν στρατόν ἔχομεν τήν πεποίθησιν πῶς πολεμοῦμεν καί για τήν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος μας[...]¹⁵

[...] Κατά τήν 29ην Μαΐου τὸ Α.Κ.Ε.Λ. διὰ τοῦ Γενικοῦ τοῦ Γραμματέως ὑπέβαλεν ὑπόμνημα εἰς τήν Κυβέρνησιν σχετικῶς μετὴν στρατολογίαν εἰς τὸ ὅποιον ὑποστηρίζει ὅτι προκειμένου νὰ ἐπιβληθῇ στρατολογία πρέπει ἐκ τῶν προτέρων α) νὰ δηλωθῇ ὅτι ἡ διακήρυξις τοῦ Ἀτλαντικοῦ θὰ ἔχει ἐφαρμογὴν ἐν Κύπρῳ [...] ¹⁶

[...] Ό Σεβ. Τοποτηρητής ἐν τῷ ὑπομνήματί του ζητεῖ ὅπως οἱ Κύπριοι Ἕλληνες στρατεύσιμοι ἐκπαιδευθῶσι στρατιωτικῶς ἐν Κύπρῳ ὑπὸ πρὸς τοῦτο ἐρχομένων ἐνιαυθα Ἑλλήνων ἀξιοματικῶν τῶν Ἑλευθέρων Ἑλλήν. Δυνάμεων Μέσης Ἀνατολῆς, ὅπως οἱ Κύπριοι ὑπηρετήσωσι ἐν Κύπρῳ ὑπερασπίζοντες τὸ πάτριον Ἑλληνικὸν ἔδαφος καὶ ἐάν ὑπάρξῃ ἀνάγκη, νὰ πολεμήσουν ἐκτὸς τῆς Κύπρου ὑπὸ τὴν ἐθνικὴν των σημαίαν, ἔχοντες ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν Ἀνάστασιν τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος καὶ τὴν Ἑνωσιν τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Ἑλλάδος.¹⁷

[...] Ὑπάρχουν κεναὶ θέσεις δι' ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Κυπριακὴν Ἑθελοντικὴν Δύναμιν, αἵτινες θὰ πληρωθοῦν ὑπὸ ἀνδρῶν ἐξ ὅλων τῶν Ἐπαρχιῶν τῆς Νήσου. Ἡ ἐγγραφή θὰ λάβῃ χώραν εἰς τὰ ἐν Λευκωσίᾳ Κεντρικὰ Γραφεῖα τῆς Δυνάμεως [...] ¹⁸

[...] Στρατολογία ἐπαγγελματιῶν διὰ τὸ Κυπριακὸν Σύνταγμα θὰ διεξαχθῇ κατὰ τὴν ἐβδομάδα ταύτην εἰς τὰς διαφόρους πόλεις ὡς ἀκολούθως[...] Οἱ ὑποψήφιοι θὰ ἐξετάζωνται ἐπὶ τόπου καὶ θὰ ταξινομῶνται συμφώνως πρὸς τὰ ἐπαγγέλματά των.¹⁹

Ἡ Α.Ε. ὁ Κυβερνήτης ἐπεσκέφθη χθὲς τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Κέντρον Πολεμιδίων, [...] οἱ νεοσύλλεκτοι ὑφίστανται δοκιμασίαν τῶν γνώσεων τὰς ὁποίας ἀπέκτησαν κατὰ τὰς 90 ἡμέρας τῆς ἐκπαιδεύσεως [...] ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῶν καταταχθέντων εἰς τὸ Κυπριακὸν Σύνταγμα, [...] ἔφθασε τὸν ἀριθμὸν τῶν 10 χιλιάδων.²⁰

[...] Τὸ Δημοτ. Συμβούλιον Πάφου ἐνέκρινε τὴν χορήγησιν Λ. 300.00 ὑπὲρ τῆς ἀνακουφίσεως τῆς Ἑλλάδος. [...] Οἱ Τοῦρκοι σύμβουλοι εἰσέφεραν ἀτομικῶς ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπισιτισμοῦ [...] ²¹

¹⁵Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΥΠΡΙΟΥ ΠΟΛΕΜΙΣΤΟΥ», 19 Φεβρουαρίου 1942.

¹⁶Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Τὸ ὑπόμνημα τοῦ Α.Κ.Ε.Λ.», 4 Ιουνίου 1942.

¹⁷Εφημερίδα ΧΡΟΝΟΣ, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΟΥ ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΑΝ», 6 Ιουνίου 1942.

¹⁸Εφημερίδα ΧΡΟΝΟΣ, «ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ», 6 Ιουνίου 1942.

¹⁹Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑ», 18 Φεβρουαρίου 1943.

Εφημερίδα ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ, «ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΑ ΔΙΑ ΤΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΑΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ», 12 Ιανουαρίου 1944.

²⁰Εφημερίδα ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ, «ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΗΣ Α.Ε. ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ ΠΡΟΣ ΚΥΠΡΙΟΥΣ ΝΕΟΣΥΛΛΕΚΤΟΥΣ», 6 Απριλίου 1944.

²¹Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ», 26 Οκτωβρίου 1944.

II.II. Έρανος Υπέρ του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού & Η μορφή στον τοποτηρητή

[...]Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ διενεργηθέντος ἐράνου ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κυρηναίας ἀποδεικνύει ὅχι μόνον ὅτι οἱ ἀξιωματοῦχοι τῆς Μητροπόλεως, οἱ ὅποιοι ὠργάνωσαν τοῦτον, ἐβάδισαν ἐπὶ τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐπαρχίαν ἡ πνοὴ τοῦ Σεβαστοῦ Ἱεράρχου, τοῦ Μητροπολίτου Μακαρίου.[...] Ἄν ἀνελαμβάνετο ἡ ἴδια πρωτοβουλία ἀπὸ τὸν Σ. Τοποτηρητὴν, τότε ὅχι μόνον τὰ ποσὰ τῶν ἐράνων θὰ ἦσαν μεγαλύτερα, ἀλλὰ ταυτοχρόνως θὰ εἰσέρρεον εἰς ἓνα ταμεῖον.²²

III. Οι Κύπριοι στρατιώτες

[...] Ἐγνώσθη, ὅτι ἐχθρικὸν ναυτικὸν προσωπικὸν, τὸ ὁποῖον ἀπεπειράθη προσφάτως νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τῆς Βαρδίας, ἠχμαλωτίσθη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Δυτικῆς Ἑρήμου ὑπὸ μονάδος τοῦ Κυπριακοῦ Συντάγματος.²³

[...] Ὁ Κύπριος ἀεροπόρος κ. Γλαῦκος Κληρίδης, υἱὸς τοῦ ἐγκρίτου δικηγόρου καὶ Λοχαγοῦ τῆς Κυπριακῆς Ἐθελοντικῆς Δυνάμεως κ. Ι. Κληρίδου, περιέγραψεν ἀπὸ τοῦ ραδιοφώνου τοῦ Λονδίνου τὴν παρελθ. Τετάρτην τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς 1000 Βρετταν., ἀεροπλάνων κατὰ τῆς Κολωνίας,[...] ²⁴

[...]Ὁ δεκανεὺς Μιχαὴλ Γεωργίου ἐκ Στροβόλου καὶ ὁ λοχίας Παῦλος Γ. Παπατζάκκος ἐκ Λεμεσοῦ, οἵτινες ἔφθασαν μέσον Ἀλγερίου καὶ Μέσης Ἀνατολῆς. Μετ' αὐτῶν ἔφθασαν ἐπίσης ὁ στρατιώτης Ἡλίας Καρπασίτης ἐκ Μαραθοβούνου, ὅστις εὐρίσκετο εἰς στρατόπεδον αἰχμαλώτων ἐν Ἰταλίᾳ [...] ὡς ἐπίσης καὶ ὁ στρατιώτης Κώστας Γεωργίου ἐξ Ἀγ. Ἐπικτήτου.²⁵

²²Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΕΡΑΝΟΙ», 6 Απριλίου 1944.

²³Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Κύπριοι στρατιῶται ἠχμαλώτισαν Γερμανοὺς ἀξιωματικούς τοῦ Ναυτικοῦ», 21 Ιανουαρίου 1942.

²⁴Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΚΥΠΡΙΟΣ ΑΕΡΟΠΟΡΟΣ ΥΠΕΡΑΝΩ ΤΗΣ ΚΟΛΩΝΙΑΣ», 4 Ιουλίου 1942.

²⁵Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΠΡΩΗΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ ΕΠΕΣΤΡΕΨΑΝ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ», 5 Ιανουαρίου 1944.

Ἡλίας Καρπασίτης βλ. Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΠΩΣ ΕΔΡΑΠΕΤΕΥΣΕ ΚΥΠΡΙΟΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ», 30 Ιανουαρίου 1944.

Ι. Κουρούκλας (Κορμακίτης), Κ. Γεωργιάδης (Λευκωσία), Ἡλίας Χάννης (Κορμακίτης), Σάββας Ερωτοκρίτου (Καλογραία), Μ. Διαμαντής (Αγύρτα), Χασσάν Αλή (Αγύρτα) βλ. Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΙΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ», 13 Φεβρουαρίου 1944.

Ανδρέας Μικελλίδης & Σ. Αλετράρης αιχμάλωτοι στη Γερμανία βλ. Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΝ», 12 Μαρτίου 1944.

Λοχίας του Κυπριακού Συντάγματος Βάσος Μιχαηλίδης βλ. Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΝ», 23 Απριλίου 1944.

[...] Υπάρχουν περίπου 2000 Κύπριοι αιχμάλωτοι εις στρατόπεδα. Απευθύνομαι πρωτίστως πρὸς τὰς γυναίκας τῆς Κύπρου. Διαθέσατε ὀλίγον ἀπὸ τὸν χρόνον σας καὶ ὀργανώσατε μεταξὺ τοῦ κύκλου τῶν γνωστῶν σας ἓν σχέδιον διὰ «ἓνα γρόσι εβδομαδιαίως»[...]²⁶

[...] ἐγκωμιάζουν τὸ ἐπιτελεσθὲν ἔργον ὑπὸ τῶν Κυπριακῶν Λόγων Μεταγωγικοῦ, οἱ ὅποιοι ὑπεστήριζον τὸ Πολωνικὸν Σῶμα Στρατοῦ κατὰ τὴν προπαρασκευὴν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης τοῦ Κασσίνου.²⁷

[...] **Λουκῆς Χαραλάμπους Λιασιδῆς**, ἐτῶν 22 ἐκ Βαρωσίων. Ἀπεφοίτησεν ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον Βαρωσίων κατὰ τὸ ἔτος 1937 καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἄμα τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου κατετάχθη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν καὶ ἐπολέμησεν εἰς τὸ Ἀλβανικὸν Μέτωπον, ὡς ἐθελοντῆς ἐπληρώθη καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ Ἀθηνῶν κατὰ 1942.

Βαρνάβας Ἐλευθερίου Σιερίφης, ἐτῶν 22 ἐκ Βαρωσίων ἀπεφοίτησεν ἐπίσης ἀπὸ τὸ Ἑλλ. Γυμνάσιον Βαρωσίων κατὰ τὸ ἔτος 1937 καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου. Κατετάχθη ἐθελοντῆς ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου καὶ ἐπολέμησεν εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον ὅπου καὶ ἐφονεύθη.

Ἀνδρέας Κωνσταντίνου Φάνος, ἐτῶν 21, ἐκ Βαρωσίων ἀπόφοιτος τοῦ Ἐμπορικοῦ Λυκείου, κατετάχθη εἰς τὴν Α' Ἑλληνικὴν Ταξιαρχίαν καὶ ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Ἑλ. Ἀλαμεῖν.

Τὸ ὄνομα τοῦ Δεκανέως Ἀνδρέας Κ. Φάνου, ἀναγράφεται εἰς τὴν πλάκα ἣτις ἐνετοιχίσθη εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Στρατιωτικὸν Νεκροταφεῖον εἰς τὸ Ἑλ. Ἀλαμεῖν, ὅπου ἀναγράφονται καὶ τὰ λοιπὰ ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων οἵτινες ἐφονεύθησαν εἰς τὸ Ἑλ. Ἀλαμεῖν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1942, μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν :
«Ἀνδρῶν ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος».

[...] Ἀνδρέας Δρουσιώτης, ἐτῶν 29 ἐκ Λεμεσοῦ, ἔγγονος τοῦ μεγάλου διδασκάλου τῆς Λεμεσοῦ, Ἀνδρέα Θεμιστοκλέους καὶ υἱὸς τοῦ σεβαστοῦ Γυμνασιάρχου Λεμεσοῦ κ. Ἀργυροῦ Δρουσιώτη. Ἐγεννήθη εἰς Λεμεσὸν τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ 1916. [...] Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1940 κατετάχθη ὡς ἐθελοντῆς εἰς τὸν Ἑλλ. στρατὸν [...] Ἐπολέμησεν ἐναντίον τῶν Γερμανῶν εἰς τὸ μέτωπον καὶ μετὰ τὴν πτώσιν του τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1943 ἀνέβηκε στὰ βουνὰ Ἀντάρτης καὶ στίς 18 Ὀκτωβρίου τοῦ 1944 εἰς ἡλικίαν 29 ἐτῶν ἔπεσε ἡρωϊκὰ μαχόμενος ἐναντίον τῶν Γερμανῶν[...]²⁸

²⁶Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΚΥΠΡΙΟΥΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΥΣ», 3 Ἀπριλίου 1944.

²⁷Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΣΥΝΕΒΑΛΟΝ ΜΕΓΑΛΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΙΝ ΤΟΥ ΚΑΣΣΙΝΟΥ», 20 Ἰουνίου 1944.

²⁸Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΚΥΠΡΙΟΙ ΗΡΩΕΣ», 25 Ὀκτωβρίου 1945.

[...]Τὴν 10.30 π.μ. ὥραν τῆς χθὲς εἰς ἐπιβλητικὴν τελετὴν γενομένην εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς ΕΛ.ΔΥ.Κ. ἐγένοντο τ' ἀποκαλυπτῆρια τῶν προτομῶν τεσσάρων ἡρώων τῆς ΕΟΚΑ [...] καὶ τοῦ πεσόντος εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ συμμοριτοπολέμου Χρίστου Π. Χριστοδουλίδη, ἀδελφοῦ τοῦ Βουλευτοῦ Ἀμμοχώστου κ. Κ. Χριστοδουλίδη,[...] ²⁹

IV. Οι Κύπριες στον πόλεμο

[...] Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν μας ἡ Κα. Τσίτη καὶ ὠμίλησεν εἰς μεγάλην συγκέντρωσιν κόσμου εἰς τὴν «Τιτάνιαν». Τὴν κ. Τσίτη παρουσίασεν ὁ Διοικητὴς Πάφου, ὅστις ἐξῆρε τὸ ἔργον τοῦ συμμαχικοῦ ἀγῶνος, ὁ ὁποῖος ἀποβλέπει εἰς τὴν διάσωσιν τοῦ κόσμου ἀπὸ τὴν βαρβαρότητα καὶ τὴν καταστροφὴν καὶ ἐκάλεσε τὰς κυρίας καὶ δεσποινίδας τῆς πόλεώς μας, ὅπως προσφέρουν τὴν συμβολὴν των χάριν τῆς Νίκης.[...] Ὑπέδειξεν εἰς τοὺς γονεῖς, ὅτι πρέπει νὰ ἐνθαρρύνουν τὰ τέκνα των νὰ καταταχθοῦν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος, ὅστις θ' ἀπελευθερώσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς ἄλλας Γερμανοκρατούμενας χώρας τῆς Εὐρώπης [...] Τὸ ὑπηρετικὸν σῶμα τῶν γυναικῶν δὲν θὰ εὐρίσκεται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἀλλὰ εἰς τὰ μετόπισθεν καὶ αἱ κατατασσόμεναι γυναῖκες θὰ ὑπηρετήσουν ὡς ὁδηγοὶ αὐτοκινήτων, τηλεφωνίτριαι, μάγειροι, γραμματεῖς καὶ κλητῆρες. Θὰ ὑπηρετήσουν μακρὰν τοῦ μετώπου, ἂν καὶ ἀντιλαμβάνωμαι ὅτι ὑπάρχουν μερικαὶ αἱ ὁποῖαι θὰ ἤθελαν νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης διὰ νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τοὺς τραυματίας. Ὁ μισθὸς θὰ εἶναι 16 γρόσια ἡμερησίως ἐκτὸς τῆς διατροφῆς καὶ ἐνδύσεως. ³⁰

[...] Ἡ ἀρχηγὸς Μ. Φλόρενς θὰ ἐξετάσῃ γυναικας ἐπιθυμούσας νὰ ἐγγραφοῦν εἰς τὸ Α.Τ.Σ. ὡς ἀκολούθως :

Λάρναξ, εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Διοικητοῦ [...] ³¹

[...] Ἡ πρώτη Κυπρία, ἡ ὁποία ἔγινε μέλος τῆς στρατιωτικῆς ἀστυνομίας εἶναι ἡ δις Φωτοῦ Χαράκη, ἡ ὁποία κατετάχθη πρὸ πολλοῦ εἰς τὸ Α.Τ.Σ. καὶ ἐκ τῶν πρώτων πού ἀνεχώρησαν ἐκ Κύπρου. Αὕτη εὐρίσκεται τώρα εἰς Αἴγυπτον ὅπου λαμβάνει ἀστυνομικά μαθήματα καὶ συντόμως θὰ γίνῃ ἀστυνομικὸς τοῦ Α.Τ. Σ. ³²

[...] Ἡ Κυπριοπούλα δις Ν. Πετροπούλου ἦλθε τελευταίως με ἄδειαν εἰς τὴν Κύπρον κατόπιν ὑπηρεσίας δύο ἐτῶν εἰς τὸ Α.Τ.Σ. [...] Ποιὰ ἀπ' αὐτὲς ἔνοιωσε τὴν κρυφὴν χαρὰ τῆς νοσοκόμας, πού χάρις στίς ἄοκνες προσπάθειες τῆς κατ' ὀρθὴν νὰ ξαναφέρῃ στὴ ζωὴ τὸν βαρυντληγόμενον φαντάρου; ³³

²⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΩΝ ΠΡΟΤΟΜΩΝ ΗΡΩΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚΑ ΕΙΣ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΝ ΤΗΣ ΕΛ.ΔΥ.Κ.», 1 Απριλίου 1966.

³⁰Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Η ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΣΙΤΗ ΕΙΣ ΠΑΦΟΝ», 8 Οκτωβρίου 1942.

³¹Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΑ Α.Τ.Σ.», 17 Ιανουαρίου 1944.

³²Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «Η ΠΡΩΤΗ ΚΥΠΡΙΑ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ», 20 Φεβρουαρίου 1944.

³³Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «ΜΙΑ ΚΥΠΡΙΟΠΟΥΛΑ ΤΟΥ Α.Τ.Σ.», 20 Μαρτίου 1944.

[...] Ἡ δνὶς Τσίττυ, ἀρχηγὸς τῆς Γυναικείας Βοηθητικῆς Ὑπηρεσίας ἐν Μ. Ἀνατολῇ, μόλις συνεπλήρωσε βραχείαν ἐπισκέψιν εἰς Κύπρον, ἐν σχέσει μὲ τὴν στρατολογίαν εἰς τὸ Α.Τ.Σ. ἐν Κύπρῳ. Ἡ δνὶς Τσίττυ παρέστη εἰς διαφόρους συγκεντρώσεις εἰς τὰς ἐπαρχίας Λευκωσίας, Πάφου καὶ Λεμεσοῦ,[...] ³⁴

[...] Ἡ δις Α. Φένεκ, ἥτις ἐπέστρεψεν ἐξ Αἰγύπτου, ὅπου εἰργάζετο μὲ Κυπρίας κόρας τοῦ Α.Τ.Σ. θὰ εὑρίσκεται εἰς τὸ Διοικητήριον Λευκωσίας[.] διὰ νὰ δεχθῇ εἰς ἀκρόασιν κόρας αἱ ὁποῖαι ἐνδιαφέρονται διὰ τὸ Α.Τ.Σ. ³⁵

[...] ἀριθμὸς κοριτσιῶν ἐκ Κύπρου τὰ ὁποῖα ὁμιλοῦν τὴν Ἀγγλικήν, ἐκπαιδεύονται τώρα ὡς τηλεφωνήτριαι καὶ ἀποβλέπουν ὅπως ὑπηρετήσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῶν Συμμαχικῶν Δυνάμεων [...] ³⁶

A.T.S.

[...] Κορίτσια ΟΜΙΛΟΥΝΤΑ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗΝ ἀπαιτοῦνται ἀμέσως, ΔΙ' ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ

Δηδ.

Γραμματέων

Δακτυλογράφων

Ἀποθηκαρίων

Τηλεφωνιτριῶν

ἐπιληφθῆτε ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ διὰ νὰ ὑπηρετήσετε ἐν τῷ μέτρῳ σας ΤΗΝ ΠΟΛΕΜΙΚΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΝ. ³⁷

³⁴Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΞ*, «Η ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ Α.Τ.Σ. ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ», 21 Μαρτίου 1944.

³⁵Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΞ*, «ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΑ ΔΙΑ ΤΟ Α.Τ.Σ.», 25 Απριλίου 1944.

³⁶Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΞ*, «Α.Τ.Σ.», 25 Μαΐου 1944.

³⁷Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Α.Τ.Σ.», 15 Ιουνίου 1944.

Στέλλα Σουλιώτου στο Γυναικείο Τμήμα της ΡΑΦ Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΥΠΡΟΥ ΕΧΡΙΣΕ ΧΘΕΣ ΤΟΝ κ. ΣΠΥΡΟΝ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΩΣ ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ», 23 Αυγούστου 1960.

V. Οι εθελοντές της τουρκικής μειονότητας στην τουρκική βιβλιογραφία

V.I. Η περίπτωση του Mustafa Zeki Şakir

[...] Askere yazılmak istediğimi anneme söylemedim. Bir gün üç arkadaş buluştuk. Mustafa Şakir (yani ben), Mustafa Mazhar ve Esat Hüseyin. Asker yazılmak için Lefke Polis Müdürlüğü' ne gittik ve Kıbrıs Gönüllü Kuvveti'ne asker yazıldık. 27 Mayıs 1940.

[...]Δεν είπα στη μητέρα μου ότι ήθελα να στρατευτώ. Μια μέρα συναντήθηκα με δύο φίλους το Mustafa Mazhar ve τον Esat Hüseyin. Πήγαμε στην Αστυνομική Διεύθυνση Λεύκας για να στρατευτούμε, και καταταχθήκαμε στην Κυπριακή Εθελοντική Δύναμη. 27 Μαΐου 1940.³⁸

[...] Polemitya Eğitim Kampı

Sabah olunca bizi topladılar. Doktor muayenesinden sonra herkese numara vermişlerdi. Benim numaram CY 1917 idi. Burada bizi sectionlara ayırdılar. Ben, Mustafa Mazhar ve Esat aynı çadırdaki kalıyorduk ve aynı sectionlarda idik. Sectionumuz 2. section idi. Osman Tahsin' i ise şöför olarak ayırmışlardı. Bize asker elbisesi verdiler. Hergün sabahleyin spor yapıyor, yürüyor, silâh eğitimi yapıyorduk.

[...]Κέντρο Εκπαίδευσης στα Πολεμίδια

Μόλις ξημέρωσε, μας συγκέντρωσαν. Μετά την ιατρική εξέταση έδωσαν σε όλους αριθμό. Ο αριθμός μου ήταν CY 1917. Εδώ μας χώρισαν. Εγώ, ο Mustafa Mazhar και ο Esat μέναμε στην ίδια σκηνή και ήμασταν στα ίδια τμήματα. Το τμήμα μας ήταν το δεύτερο τμήμα.[...] Μας έδωσαν στρατιωτικά ρούχα. Κάθε μέρα τα πρωινά κάναμε αθλήματα, περπατούσαμε και εκπαιδευόμασταν στα όπλα.³⁹

V.II. Η περίπτωση του Ali Muhittin Kamçı

[...]Κίβρις Αλαΐ' νιν nakliye bölüklerinde katırcı olarak hizmet eden Kıbrıslı Türk askerlerden birisi Ali Muhittin (Kamçı)' dır. Lefke'de doğmuştur. Askerlik cüzdanındaki doğum tarihi 1.10.1926' dır. Askerlik numarası CY/ 21551 olup 1944 yılı sonlarında gönüllü asker yazılmıştır.

[...]Ο Ali Muhittin (Kamçı) είναι ένας από τους Τουρκοκύπριους στρατιώτες που υπηρέτησε ως ημιονηγός του Κυπριακού Συντάγματος. Γεννήθηκε στη Λεύκα. Η ημερομηνία γέννησης στο στρατιωτικό πορτοφόλι είναι 1.10.1926. Ο στρατιωτικός αριθμός είναι CY / 21551 και στα τέλη του 1944 γράφτηκε εθελοντής στρατιώτης.⁴⁰

³⁸Mehmet Demiryürek, *II. Dünya Savası'nda Kıbrıs Alayı: ve Lefkelei Mustafa Zeki Sakir'in anıları*, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa, 2005, σσ. 100-101.

³⁹Mehmet Demiryürek, *II. Dünya Savası'nda Kıbrıs Alayı: ve Lefkelei Mustafa Zeki Sakir'in anıları*, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa, 2005, σσ. 102-103.

⁴⁰Mehmet Demiryürek, *II. Dünya Savası'nda Kıbrıs Alayı: ve Lefkelei Mustafa Zeki Sakir'in anıları*, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa, 2005, σελ. 30.

V.III. Η περίπτωση του Hamit Şemiler

[...] Hamit Şemiler, ekonomik yönden hiçbir sıkıntısı olmadığı halde sadece genç olduğu, macera yaşamak ve yeni yerler görmek istediği için asker yazıldığını ifade etmiştir.

[...] Παρόλο που ο Hamit Şemiler δεν είχε οικονομικές δυσκολίες, δήλωσε ότι στρατολογήθηκε, επειδή ήταν νέος, ήθελε να βιώσει την περιπέτεια και να δει νέα μέρη.⁴¹

V.IV. Η περίπτωση του Mithat Hüseyin

[...] bu mektuplardan birisi Mısır'da bulunan Baf kazasına bağlı Stavrokono köyünden Mithat Hüseyin adlı Kıbrıslı bir Türk'e aittir ve Vakit gazetesinin 17 Mayıs 1940 tarihli sayısında yayımlanmıştır.

[...] ένα από αυτά τα γράμματα ανήκει στον Τουρκοκύπριο Mithat Hüseyin από το χωριό Σταυροκόκνου της επαρχίας Πάφου, ο οποίος βρισκόταν στην Αίγυπτο, και δημοσιεύθηκε στο φύλλο της εφημερίδας Vakit με ημερομηνία 17 Μαΐου 1940.⁴²

V.V. Η περίπτωση του Şükrü Hacı Yusuf

[...] Yine Mısır' dan gelen ve basına yansıyan mektuplardan birisi de Arçozlu Şükrü Hacı Yusuf'un annesine gönderdiği 26 Haziran 1940 tarihli mektuptur. Şükrü Hacı Yusuf annesine şunları yazmaktadır[...] Oğlun burada çok rahattır, yine buna sen emin ol ve inan. Anne sen kimsesine kulak verme ve hiçbir yalan havadise de sakın inanma, biz iyiyiz.

[...] μία από τις επιστολές που στάλθηκαν από την Αίγυπτο και δημοσιεύτηκε στον τύπο είναι η επιστολή της 26ης Ιουνίου 1940, την οποία έστειλε ο Şükrü Hacı Yusuf από το χωριό Άρσος στη μητέρα του. Ο Şükrü Hacı Yusuf γράφει τα ακόλουθα στη μητέρα του [...] Ο γιος σου είναι πολύ άνετος εδώ, να είσαι σίγουρη και να πιστέψεις σε αυτό. Μητέρα, μην ακούς κανέναν και μην πιστεύεις σε ψευδείς ειδήσεις, είμαστε καλά.⁴³

V.VI. Η περίπτωση της Ayşe Mustafa

[...] Bu kuvvete yazılanlardan birisi Lefkoşalı Bayan Ayşe Mustafa' dır ve şöför olarak hizmet etmiştir.

[...]Μία από αυτές που είχαν εγγραφεί στην A.T.S. ήταν η κυρία Ayşe Mustafa από τη Λευκωσία και υπηρέτησε ως οδηγός.⁴⁴

⁴¹Mehmet Demiryürek, *II. Dünya Savası'nda Kıbrıs Alayı: ve Lefkelei Mustafa Zeki Sakir'in anıları*, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa, 2005, σσ. 35-36.

⁴²Mehmet Demiryürek, *II. Dünya Savası'nda Kıbrıs Alayı: ve Lefkelei Mustafa Zeki Sakir'in anıları*, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa, 2005, σελ. 62.

⁴³Mehmet Demiryürek, *II. Dünya Savası'nda Kıbrıs Alayı: ve Lefkelei Mustafa Zeki Sakir'in anıları*, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa, 2005, σελ. 63.

⁴⁴Mehmet Demiryürek, *II. Dünya Savası'nda Kıbrıs Alayı: ve Lefkelei Mustafa Zeki Sakir'in anıları*, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa, 2005, σελ. 82.

V.VII. Η περίπτωση των θυγατέρων του δικαστή Mehmet Şevket Bodemyalızade

[...] Kıbrıslı Türklerden gönüllü olarak W.A.A.F.' ye yazıldığı bilinen Türkler de vardır. Emekli hakim Mehmet Şevket Bodemyalızade nin Akile, Şaziye ve Beraet adlı kızları bu gruba dahildir. 11 Kasım 2001 tarihinde görüşme fırsatı bulduğumuz üç kızkardeş W.A.A.F.' ye yazılışlarını şöyle anlatmışlardır :

"Babamız emekli olunca gelirimiz de düşmüştü. Malımız mülkümüz de vardı ama onları satamıyorduk. Mali sıkıntıya düştük. İş yok. [...] W.A.A.F.' ye yazılmak istedik. Ama babamızın fikrini almamız icab ediyordu. Onların onayını aldık. W.A.A.F.' ye yazılma fikri benden (Akile Hanım) çıktı.

[...]Υπάρχουν επίσης Τουρκάλες που είναι γνωστό ότι έχουν εγγραφεί εθελοντικά στη W.A.A.F. ως T/K εθελόντριες. Οι κόρες του συνταξιούχου δικαστή Mehmet Şevket Bodemyalızade Akile, Şaziye και Beraet περιλαμβάνονται σε αυτήν την ομάδα. Οι τρεις αδελφές με τις οποίες είχαμε την ευκαιρία να συναντηθούμε στις 11 Νοεμβρίου 2001, είπαν για την εγγραφή τους στην W.A.A.F αυτά :

"Όταν ο πατέρας μας συνταξιοδοτήθηκε, τα εισοδήματά μας μειώθηκαν. Είχαμε επίσης κτηματική περιουσία, αλλά δεν μπορούσαμε να τα πουλήσουμε. Ήμασταν σε οικονομικό πρόβλημα. Χωρίς δουλειά. [...] Θέλαμε να εγγραφούμε στη W.A.A.F. Αλλά έπρεπε να πάρουμε τη γνώμη του πατέρα μας. Πήραμε την έγκρισή του. Η ιδέα της εγγραφής στο W.A.A.F. ήρθε από εμένα (Akile Hanım).⁴⁵

VI. Παγκύπριος Σύνδεσμος Αγωνιστών: Η αποχώρηση και το όραμα του Bekir Bayram

[...] "Rum Asker Mütekaitleri" kulübünün "diğer Rum kurumları ve birlikleri gibi görünüşte askerden çıkarılanların ekonomik durumunu düzeltmek niyetinde olduklarını söyleyerek Türkleri de oraya çekmeye ve bu fırsattan istifade ederek kendi milli emellerine vasıl olmak için perde arkasından çalışmakta" olduğunu yazmaktadır.

[...] Γράφει ότι η λέσχη "Ελλήνων παλαιμάχων" όπως και οι άλλες ελληνικές οργανώσεις και ενώσεις, λέγοντας ότι σκοπεύουν να βελτιώσουν την οικονομική κατάσταση εκείνων που απολύθηκαν από το στρατό, προσπαθούν να προσελκύσουν στην λέσχη και τους Τούρκους, και εκμεταλλευόμενοι αυτήν την ευκαιρία προσπαθούν παρασκηνιακά να επιτύχουν τις εθνικές τους επιδιώξεις.⁴⁶

⁴⁵Mehmet Demiryürek, *II. Dünya Savası'nda Kıbrıs Alayı: ve Lefkelei Mustafa Zeki Sakir'in anıları*, Işık Kitabevi Yayınları , Lefkoşa, 2005, σελ. 84.

⁴⁶Εφημερίδα *Söz*, «Türk Asker Mütekaitlerinin Acil Bir İhtiyacı», 15 Şubat 1946 στο Mehmet Demiryürek, *II. Dünya Savası'nda Kıbrıs Alayı: ve Lefkelei Mustafa Zeki Sakir'in anıları*, Işık Kitabevi Yayınları , Lefkoşa, 2005, σελ. 72.

[...] Askerlerin terhis edilmeye başlanmasından sonra Kıbrıslı Rum asker emeklileri bir kulüp kurmuşlardır. [...]ve askerlerin ekonomik durumunu düzeltmek amacıyla kurulduğu söylenen bu kulübe bazı Türklerin de üye olduğu anlaşıyor. Bu Türk askerlerden birisi de Bekir Bayram'dır. Fakat Bekir Bayram bu kulüpten bir süre sonra istifa etmiştir.

[...] Έλληνες απόστρατοι ίδρυσαν ένα σύνδεσμο μετά την αποστράτευση. Είναι κατανοητό ότι έγιναν μέλη και ορισμένοι Τούρκοι σε αυτόν το σύνδεσμο, ο οποίος λέγεται ότι ιδρύθηκε για να βελτιώσει την οικονομική κατάσταση των στρατιωτών [...] Ένας από αυτούς τους Τούρκους στρατιώτες είναι ο Bekir Bayram. Αλλά ο Bekir Bayram αποχώρησε λίγο αργότερα από αυτό το σύνδεσμο.⁴⁷

[...] Fakat kendimize mahsus bir kulüp kurmak en acil ihtiyaçlarımızdandır." Bekir Bayramın o yıllarda arzu ettiği bir kulübün kurulup kurulmadığını bilmiyoruz. Ancak II. Dünya Savaşı'na İngiliz askeri olarak katılan Kıbrıslı Türkler 1990' lı yıllarda böyle bir dernek kurmuşlardır.

[...]Αλλά η δημιουργία ενός δικού μας συνδέσμου είναι μια από τις πιο επείγουσες ανάγκες μας."

Δε γνωρίζουμε εάν ιδρύθηκε εκείνα τα χρόνια ο σύνδεσμος τον οποίο ήθελε ο Bekir Bayram. Ωστόσο, οι Τουρκοκύπριοι, οι οποίοι συμμετείχαν στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ως Βρετανοί στρατιώτες, ίδρυσαν ένα τέτοιο σύνδεσμο τη δεκαετία του 1990.⁴⁸

⁴⁷Mehmet Demiryürek, *II. Dünya Savaşı'nda Kıbrıs Alayı: ve Lefkelei Mustafa Zeki Sakir'in anıları*, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa, 2005, σελ. 72.

⁴⁸Mehmet Demiryürek, *II. Dünya Savaşı'nda Kıbrıs Alayı: ve Lefkelei Mustafa Zeki Sakir'in anıları*, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa, 2005, σελ. 73.

VII. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Demiryürek Mehmet, *II. Dunya Savasi'nda Kibris Alayi: ve Lefkelei Mustafa Zeki Sakir'in anilari*, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa, 2005. [Το Κυπριακό Σύνταγμα στο Β'ΠΠ : Οι αναμνήσεις του Mustafa Zeki Sakir από τη Λεύκα]
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Σύνδεσμος Κυριών Λεμεσοῦ», 1 Ιανουαρίου 1942.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΚΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ», 31 Μαρτίου 1942.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΑΣ ΠΟΛΕΜΙΣΤΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛ. ΣΤΡΑΤΟΥ», 5 Φεβρουαρίου 1972.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΑΓΟΡΑΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ Δ. ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 5 Ιανουαρίου 1944.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΘΕΝΤΕΣ ΚΥΠΡΙΟΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ», 13 Ιανουαρίου 1944.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΚΥΠΡΙΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΟΛΕΜΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΑΝΤΑΡΤΑΣ», 17 Ιανουαρίου 1944.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΠΡΟΣ ΠΑΤΑΞΙΝ ΤΗΣ ΑΙΣΧΟΚΕΡΔΕΙΑΣ», 19 Ιανουαρίου 1944.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΜΟΥΚΤΑΡΟΥ», 16 Φεβρουαρίου 1944.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΜΑΥΡΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΤΩΝ ΦΘΑΡΤΩΝ», 16 Φεβρουαρίου 1944.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ», 24 Μαρτίου 1944.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «Ο ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΜΙΚΕΛΛΙΔΗΣ», 17 Μαΐου 1944.
- Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ*, «Διάγγελμα της Α. Ε. τοῦ Κυβερνήτου πρὸς πάντα τὰ δημοτικά σχολεῖα», 24 Μαΐου 1944.
- Παπαπολυβίου Πέτρος, *Αναζητώντας την ελευθερία: Ένας Κύπριος στρατιώτης του βρετανικού στρατού στην κατοχική Θεσσαλονίκη και Χαλκιδική, 1941-1942*, Επίκεντρο, Αθήνα, 2009.
- Παπαπολυβίου Πέτρος, *Οι Κύπριοι εθελοντές του Β' Παγκόσμιου Πολέμου : τα μητρώα, οι καταλόγοι και ο φόρος του αίματος*, Πολιτιστικές Υπηρεσίες, Λευκωσία, 2012.
- Σπανόπουλος Γεώργιος Ι., *Πολεμικά αναμνήσεις : 1941-1944 : 8th army*, Λευκωσία.
- Περιοδικό *Ο ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΟΣ*, «Ἡ ἐπίσκεψις Κυπρίων ἐθελοντῶν Παλαιῶν Πολεμιστῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα Ὑπὸ κ. ΚΩΝΣΤ. ΓΙΑΛΛΟΥΡΙΔΗ, Προέδρου τοῦ Π.Ε.Σ.Ε.Π.», Σεπτέμβριος 1970, σελ. 22.

XIV. Δημοτικές εκλογές : Από τα πρώτα νομοθετήματα (No. 6 του 1882) στους διορισμένους δημάρχους, και από τους εκλεγμένους δημάρχους του 1943 στα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του 1946 & του 1949

1880 : Νόμος II του 1880

[...]Επειδή ο διέπων τὰ τῶν δημαρχείων παλαιὸς τουρκικὸς νόμος ἀπεδείχθη ἑλλειπὴς καὶ ἐπὶ τῆς προκατόχου Κυβερνήσεως, ἐπρονόησε αὕτη νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ διὰ νέου, ἐν χρήσει ἤδη εἰς πολλὰ μέρη τοῦ Κράτους. Ὁ νόμος οὗτος οἶωνε ἀπαλλάττοντὰ δημαρχεῖα ἀπὸ τῆς ἀμέσου ἐπεμβάσεως τῶν διοικητῶν, χορηγεῖ τὸ δικαίωμα εἰς τὸν δῆμον ἐλευθέρας ἐκλογῆς τῶν μελῶν, ἐπιφυλαττομένου τοῦ δικαιώματος τῇ Κυβερνήσει τοῦ ἐκλέγειν μεταξὺ αὐτῶν τὸν πρόεδρον. Οὐδὲν δικαιότερον νὰ καταργηθῇ ἐν Κύπρῳ ὁ παλαιὸς νόμος καὶ νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν ὁ νεώτερος, τροποποιούμενος ἐπὶ τὸ τελειότερον συμφώνως μὲ τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου, διδομένου τοῦ δικαιώματος εἰς τὸν δῆμον τοῦ ἐκλέγειν ἀμέσως τῶν πρόεδρον.¹

[...] Ἡ ὀθωμανικὴ νομοθεσία σὲ σχέσιν μὲ τὰ δημαρχεῖα τροποποιήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ τὴν ἀγγλικὴν κατοχὴ μὲ τὸν νόμο II τοῦ 1880. Μὲ τὸν νόμο αὐτὸ καταργήθηκαν τὰ τότε ὑφιστάμενα Δημοτικὰ Συμβούλια καὶ ἀντικατεστάθησαν μὲ τὰ συμβούλια ποὺ πρόβλεπε ὁ νόμος αὐτὸς καὶ τὰ ὁποῖα ἐξελέγοντο ἀπὸ τοὺς ἐνῆλικες κατοίκους τῆς πόλεως ποὺ διέμεναν μέσα στὰ δημοτικὰ ὅρια καὶ πλήρωναν ἐτήσιο φόρο τουλάχιστο 20 σελίνια. Χορηγήθηκε ἐξουσία στὸν Ὑπατο Ἀρμοστή νὰ ἰδρύει ἢ καταργεῖ δήμους καὶ νὰ ὀρίζει δημοτικὰ ὅρια.[...]²

1882: Η ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΝΟΜΩΝ

[...]Τὸ περὶ μεταρρυθμίσεως τῶν Δημοτικῶν νόμων δημοσιευόμενων σήμερον Νομοσχέδιον ἐπιβεβαιοῖ, καθ' ἡμᾶς, ὅτι μεταξὺ τῶν ἐν Κύπρῳ διοικούντων δεν ὑπάρχουσι, δυστυχῶς νομοθέται. Εἶνε σύγχυσις, εἶνε χάος τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο,³

[...]ὁ Μ. Ἀρμοστής διώρισεν ὡς Πρόεδρον τοῦ Δημαρχείου ἕτερον ὀθωμανὸν, τὸν Οὐσεὶν Ἐφένδην Ποταμιαλῆ, ὅστις χθες ἔτι κατεῖχεν θέσιν ἐν τῷ Δημαρχικῷ Συμβουλίῳ ! Μήπως ἤρξαντο ἤδη αἱ καταδοκούμεναι μεταρρυθμίσεις!⁴

¹Εφημερίδα *NEON KITION*, «ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ», 23)6 Μαρτίου 1880.

²Λουκῆς Λουκαΐδης, «Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ», Γεώργιος Κ. Ιωαννίδης (επιμ.), *Κυπριακά 1878-1955*, Δήμος Λευκωσίας, Λευκωσία, 1986, σελ. 68.

³Εφημερίδα *NEON KITION*, 15) 27 Ιανουαρίου 1882.

⁴Εφημερίδα *NEON KITION*, «Γράφουσιν ἡμῖν ἐκ Λευκωσίας ὑπὸ ἡμερομηνίαν 30 Ἰανουαρίου», 22) 3 Φεβρουαρίου 1882.

1885-1890 : ό "περί Δημοτικών Συμβουλίων Νόμος τοῦ 1885" & "τροποποιούντος τὰ Δημοτικά Συμβούλια Νόμου τοῦ 1889"

[...]Διὰ ταῦτα ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Μέγας Ἀρμοστής ἐν Συμβουλίῳ εὐηρετήθη ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἣν χορηγεῖ αὐτῷ ὁ "περί Δημοτικῶν Συμβουλίων Νόμος τοῦ 1885," νὰ διατάξῃ [...].¹ Ἡ τῶν Δημοτικῶν Συμβούλων τῆς πόλεως Λευκωσίας ἐκλογή θὰ λάβῃ χώραν ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Δημοτικῆς Ἐπιτροπῆς.

2. Οἱ τοῦ ῥηθέντος Συμβουλίου Δημοτικοὶ Σύμβουλοι ἔσονται δώδεκα τὸν ἀριθμὸν, ἕξ μὲν Χριστιανοί, ἕξ δὲ Μωαμεθανοί.[...]

4. Ἐὰν γεῖνῃ ἀνάγκη ψηφοφορίας, [...] ὁ δὲ Διοικητὴς Λευκωσίας ἔσεται ὁ ἐπὶ τῆς ψηφοφορίας προεδρεύσων ὑπάλληλος.

5. Οἱ κατὰ τὰ ἐν τῷ παρόντι διατάγματι ἐκλεχθέντες Σύμβουλοι θ' ἀναλαμβάνωσι τὰ καθήκοντα τῆς θέσεώς των τὴν Δευτέραν 9 Ἰουνίου.[...]

6. Ἐκτὸς ὥς ἐν τῷ Διατάγματι τούτῳ προνοεῖται, ἡ τῶν Συμβούλων ἐκλογή θὰ κανονίζεται ὑπὸ τῆς περὶ "Δημοτικῶν Συμβουλίων Ἐπιταγῆς τοῦ 1882," ὥς ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ "τροποποιούντος τὰ Δημοτικά Συμβούλια Νόμου τοῦ 1889."⁵

[...]Ἐτέρα μονὰς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως κληρονομηθεῖσα παρὰ τῶν Τούρκων ἦσαν τὰ χωρία. Ἡ χωρικὴ ἀρχὴ ἀπετελεῖτο ἐξ ἑνὸς μουκτάρου καὶ τεσσάρων ἀζάδων, οἱ ὅποιοι μέχρι τοῦ 1891 ἐξελέγοντο ὥς καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκικῆς κατοχῆς. Ἀλλὰ δυνάμει νόμου θεσπισθέντος κατὰ τὸ ἐν λόγῳ ἔτος ὁ μουκτάρης διωρίζετο ἐτησίως ἐκ καταλόγου τεσσάρων προσώπων ὑποδεικνυμένων ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ αἵρετοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου (μετζιλῆς ἰνταρέ), ἐκ τῶν ὁποίων ὁ κυβερνήτης διώριζε τὸν μουκτάρην. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ πλειονότης τῶν κατοίκων ἦσαν Ἕλληνες, ὁ διοριζόμενος μουκτάρης ἦτο Ἕλλην καὶ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἐπλειοψηφοῦσαν οἱ Τούρκοι, ὁ διοριζόμενος μουκτάρης ἦτο Τούρκος.

Τὸ 1906, ὅμως, δυνάμει ἑτέρου νόμου ἐπανεισῆχθη τὸ ἐκλογικὸν σύστημα. Ἡ ἐκλογή ἐλάμβανε χώραν ἀνὰ διετίαν, προκειμένου δὲ περὶ χωρίου μὲ μικτὸν πληθυσμὸν, ἡ ἑλληνικὴ χωριτικὴ ἐπιτροπὴ ἐξελέγετο ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος τοῦ χωρίου καὶ ἡ τουρκικὴ χωριτικὴ ἐπιτροπὴ ἐξελέγετο ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κοινότητος τοῦ χωριοῦ. Ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων δὲν ὑπερέβαινε τοὺς 30, ἀκόμη καὶ εἰς μικτὸν χωρίον, μόνον μία χωριτικὴ ἐπιτροπὴ ἐξελέγετο.

Τὸ 1907, ὅμως, ἀνεγνωρίσθη καὶ εἰς ἄλλας κοινότητας τὸ δικαίωμα νὰ ἔχουν τὴν ἰδικὴν των χωριτικὴν ἐπιτροπὴν ὥς εἶναι οἱ Μαρωνῖται καὶ οἱ Ἀρμένιοι [...].⁶

⁵Εφημερίδα *The Cyprus Gazette* / *Ἡ Εφημερίς Κύπρου*, 16 Μαΐου 1890.

⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἡ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 9 Νοεμβρίου 1972.

1908: "διὰ τοῦ νέου Δημαρχιακοῦ Νόμου"

[...] Ἐψηφίσθη ἐπίσης νομοσχέδιον τροποποιοῦν τὸν περὶ Δημαρχείων νόμον. Κατ' αὐτὸ πάντα τὰ Δημοτικὰ Συμβούλια θὰ ἔρχωνται εἰς τὴν ἐξουσίαν κατὰ τὴν 1ην Ἀπριλίου καὶ θὰ παραμένωσιν ἐπὶ τρία ἔτη. Ἐκλογεῖς θὰ εἶναι πάντες οἱ ἀναγεγραμμένοι εἰς τὸν ἐκλογικὸν κατάλογον τῶν Βουλευτῶν, ὡς ἐπίσης καὶ πάντες οἱ κατέχοντες κτῆμα τι, δι' ὃ πληρῶνουσιν ἐνοίκιον οὐχὶ ἔλασσον τῶν τριῶν λιρῶν.⁷

[...] Αἱ πανταχόθεν τῆς Νήσου πληροφορίες ἡμῶν εἶνε ὅτι διὰ τοῦ νέου Δημαρχιακοῦ Νόμου περιστάλη καὶ περιορίσθη κατὰ πολὺ ὁ ἀριθμὸς τῶν δημοτικῶν ψηφοφόρων, ἡ Λευκωσία ὅμως εἶνε καὶ ἐν τούτῳ ἢ μᾶλλον ἀδικουμένη. Κατὰ τὸ 1906 ἐδέησε νὰ συνταχθῇ ὑπὸ τοῦ Δημαρχείου νέος κατάλογος ἐκτιμήσεως ἐν ᾧ περὶ ἐλήφθησαν πάντες οἱ κατέχοντες κτῆμάτι ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τοῦ καταλόγου τούτου, ὅστις συνετάχθη ὑπὸ προσώπων καθ' ὅλα ἀμερολήπτων, κατηρτίσθη ὁ κατάλογος τῶν ψηφοφόρων διὰ τὸ ἔτος 1907.⁸

[...] Εὐρισκόμεθα ἐν ἡμέραις δημοτικῶν ἐκλογῶν, συμφώνως πρὸς τὸν νέον νόμον, δι' οὗ ἐξησφαλίσθη εὐρυτέρα ἐξάσκησις τῶν λαϊκῶν δικαιωμάτων. Αἱ ἐκλογαὶ αὗται ἀλλαχοῦ μὲν θὰ διεξαχθῶσι μεταξὺ τῶν δύο μερίδων, κιτιακῆς καὶ κυρηνειακῆς ἀλλαχοῦ δὲ καθαρῶς μεταξὺ προσώπων⁹

[...] Ἡ ψηφοφορία πρὸς ἐκλογὴν Δημοτικῶν Συμβουλίων Λευκωσίας, 6 χριστιανῶν καὶ 5 μωαμεθανῶν, διὰ τὴν ἐρχομένην τριετίαν, διεξήχθη τὴν Τετάρτην.[...] Πρώτην δὲ φορὰν, ἀπὸ 18 ἐτῶν ἔχομεν δημοτικὰς ἐκλογὰς χάρις εἰς τὸν πέρυσι ψηφισθέντα σχετικὸν νόμον, τῆς Κυβερνήσεως ἐν τῷ μεταξὺ διοριζούσης δημ. ἐπιτροπᾶς.¹⁰

[...] Αἱ δημοτικαὶ ἐκλογαὶ τοῦ 1908 ἔγιναν μετὰ πρωτοφανοῦς πείσματος, ἐξελέγησαν δὲ ἕξ Ἕλληνες δημοτικοὶ σύμβουλοι, τῶν ὁποίων τρεῖς ἦσαν Κυρηνειακοὶ καὶ τρεῖς Κιτιακοὶ. Οἱ Τοῦρκοι δημοτικοὶ σύμβουλοι ἀνῆρχοντο εἰς πέντε καὶ δὲν ἦσαν διηρημένοι ἢ δὲ θητεία τοῦ δημάρχου ἦτο τότε τριετής. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσαν ἐκλογὴν δημάρχου ὑπὸ τῶν δημοτικῶν συμβούλων ἐνώπιον τοῦ διοικητοῦ Κέηδ οἱ τρεῖς Κυρηνειακοὶ σύμβουλοι ἐψήφισαν ὑπὲρ ἐνὸς συμβούλου ἀνήκοντος εἰς τὴν κομματικὴν τῶν παράταξιν, καὶ οἱ τρεῖς Κιτιακοὶ σύμβουλοι ὑπὲρ ἐνὸς ὁμόφρονός των. Μετὰ τὴν οὕτω γενομένην διάσπασιν τῶν ἕξ Ἑλλήνων δημοτικῶν συμβούλων, οἱ πέντε Τοῦρκοι βουλευταὶ ὁμοψήφως ὑπέδειξαν ὡς δήμαρχον Λευκωσίας τὸν Σιεφκέτ,[...] ¹¹

⁷Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 14)27 Ἀπριλίου 1907.

⁸Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Ο ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΝΟΜΟΣ», 31)13 Φεβρουαρίου 1908.

⁹Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ», 8)21 Μαρτίου 1908.

¹⁰Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΟΣ*, «ΑΙ ΔΗΜ. ΕΚΛΟΓΑΙ», 15 Μαρτίου 1908.

¹¹Περιοδικό *ΚΑΙΡΟΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Παλᾶς ἐκλογές στὴν Κύπρο ...», αρ. 96, 12 Αυγούστου 1960.

XIV. Δημοτικές εκλογές : Από τα πρώτα νομοθετήματα (No. 6 του 1882) στους διορισμένους δημάρχους, και από τους εκλεγμένους δημάρχους του 1943 στα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του 1946 & του 1949

1911: Δημοτικές Εκλογές

[...]Ἐν Λεμεσῷ αἱ δημοτικαὶ ἐκλογαὶ ἀπέβησαν ὑπὲρ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ Δημάρχου κ. Χρ. Σώζου, ἀναδειχθέντων ὡς δημοτικῶν συμβούλων τῶν κ. κ. Παναγιώτου Ἰακωβίδου, Εὐριπίδου Γεωργαλλίδου, Μ. Η. Μιχαηλίδου, Ἀγαθ. Φραγκοῦδη, Παναγιώτου Σταυρινίδου καὶ Κλ. Πιερίδου, ἥτοι τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα ἀπεφάσισαν νὰ ὑποστηρίξωσιν ἀπὸ κοινοῦ οἱ ἡγέται τῶν δύο μερίδων.

[...]Ἐν Λευκωσίᾳ ἀνεδείχθη Δήμαρχος ὁ κ. Α. Λιασίδης, ἐν Βαρωσίοις ὁ κ. Λ. Γεωργίου, ἐν Κτήματι ὁ κ. Νεόφυτος Νικολαΐδης, καὶ ἐν Κυρηνείᾳ ὁ κ. Φιερός.¹²

1917 : Δημοτικές Εκλογές

[...] Αἱ δημοτικαὶ ἐκλογαὶ Λάρνακος κατέληξαν εἰς θριαμβικὴν νίκην τοῦ Συνδυασμοῦ τῶν Ἀνεξαρτήτων, ἀποτελουμένου ἐκ τῶν κ. κ. Φ. Ζαννέτου, Προέδρου, Μιχαὴλ Γ. Νικολαΐδου, Ἀντιπροέδρου, Μιχ. Θ. Βαλδασερίδου, Δημ. Ν. Δημητρίου, Νεοκλέους Κυριαζῆ, Στέλιου Τσολακίδου καὶ Νικολάου Χατζηλοΐζου, Συμβούλων. Ἐπὶ 775 ψηφισάντων, ὁ Συνδυασμὸς οὗτος ἔλαβε ψήφους 496 μέχρι 550, ἐνῶ ὁ ὑπὸ τὸν κ. Ε. Χατζηγιωάννου Συνδυασμὸς τῶν Φιλελευθέρων ἔλαβε ψήφους 360 μέχρι 434. [...] Ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν ὑποψηφίων Δημοτικῶν Συμβούλων ἀνεδείχθησαν ὁ Ἀβδουλ Χαμίτ Βέης, ὁ Ἰουσούφ Ζιὰ καὶ ὁ Οὐσεΐν Βέης Μάνασσοις Μεχμεταλῆς, ἄνδρες διακρινόμενοι ἐπὶ ἄκρα συνέσει καὶ ποθοῦντες εἰλικρινῶς τὴν πρόοδον τῶν τοῦ Δήμου. [...] Τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον Λευκωσίας ἀπετελέσθη, ἄνευ ἐκλογικῆς διαπάλης, ἐκ τῶν κ.κ. Α. Λιασίδου, Προέδρου, [...] Ἐν Λεμεσῷ συνεκροτήθη τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον ὑπὸ Πρόεδρον τὸν κ. Σπ. Ἀραοῦζον καὶ ἐν Λευκάρσις ὑπὸ τὸν κ. Ἀριστόδημον Γεωργιάδην.¹³

1923 : Δημοτικές Εκλογές

[...] Ὁ ἡλεκτροφωτισμὸς τῆς Πάφου ὑπῆρξεν ἀληθῶς ἔργον τεράστιον καὶ ὁ Δήμαρχος Πάφου κ. Ν. Ι. Νικολαΐδης συμπληροῖ τὴν πρώτην τριετίαν τῆς δημαρχείας του μὲ ἔργον διὰ τὸ ὁποῖον ἡ πόλις μας δικαιούται νὰ ὑπερηφανεύηται.¹⁴

[...] Αἱ δημοτικαὶ ἐκλογαὶ Λευκωσίας ὠρίσθησαν κατὰ τὴν 24ην Μαρτίου, ἡμέραν Σάββατον.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ὑπέβαλον ὑποψηφιότητα ἐν συνδυασμῷ οἱ κ. κ. Α. Λιασίδης, Α. Θεοδότου, Α. Φοινιεύς, Ἀβραὰμ Ταβερνάρης, Εὐαγγ. Ι. Εὐαγγελίδης, Ἰω. Μιχαηλίδης καὶ Μιχ. Σκουφαρίδης, οἵτινες καὶ ἀποτελοῦσι τὸ ὑφιστάμενον Δημοτικὸν Συμβούλιον. Ὡσαύτως ὑπέβαλον ὑποψηφιότητα ἐν συνδυασμῷ οἱ κ. κ. Ν. Δέρβης, Μιχ. Α. Μιχαηλίδης, Ἰω. Χ. Νικολαΐδης, Μιχ. Γ. Λεπτὸς καὶ Χαρ. Σωκράτους.¹⁵

¹²Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 19)1 Απριλίου 1911.

¹³Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ», 18)31 Μαρτίου 1917.

¹⁴Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ», 16 Φεβρουαρίου 1923.

¹⁵Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 17 Μαρτίου 1923.

5 | **XIV. Δημοτικές εκλογές : Από τα πρώτα νομοθετήματα (No. 6 του 1882) στους διορισμένους δημάρχους, και από τους εκλεγμένους δημάρχους του 1943 στα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του 1946 & του 1949**

[...] Αἱ δημοτικαὶ ἐκλογαὶ Λευκωσίας κατέληξαν εἰς ἐπικράτησιν τοῦ ὑπὸ τὸν κ. Α. Λιασίδην συνδυασμοῦ.

Οὕτω τὸ νέον Δημοτικὸν Συμβούλιον τῆς πρωτεύουσας ἀπετελέσθη ἐκ τῶν κ.κ. Α. Λιασίδου, Α. Φοινιέως, Ι. Μιχαηλίδου, Α. Θεοδότου, Α. Ταβερνάρη, Μ. Σκουφαρίδου, Εὐαγγ. Εὐαγγελίδου καὶ ἐκ τῶν Ὁθωμανῶν Χουσεῖν Βεχσὶ Βέη, Σιεφκὲτ Βέη Μουσαῖ, Μεχμέτ Βέη Σαλίχ, Ἀχμέτ Ρασίτ ἐφ. καὶ Μεχμέτ Ἀρίφ ἐφ.¹⁶

[...] Διὰ τοῦ περὶ ἐκλογῆς Μουχατῶν νομοσχεδίου ἀποσκοπεῖται ἡ κατάργησις τοῦ παρόντος συστήματος τῆς ὑπὸ τῶν Κοινοτήτων ἐκλογῆς τῶν Μουχατῶν καὶ ἡ ἀνάθεσις τῆς ἐκλογῆς τούτων εἰς τοὺς βουλευτάς, τὸ Μετζιλὶς Ἰδαρέ καὶ τὸν Μ. Ἀρμοστήν. [...] Ὡς λόγος καὶ δικαιολογία τῆς τοιαύτης μετατροπῆς τοῦ περὶ Μουχατῶν ἐκλογικοῦ συστήματος προβάλλεται τὸ ὅτι εἰς τινα χωρία ἡ τοιαύτη ἐκλογή ἐγένετο ἀφορμὴ ἐρίδων, διαπληκτισμῶν καὶ πολλάκις σοβαρῶν ἐγκλημάτων. Ἀλλὰ τὸ ὅτι συνέβησαν εἰς ἓν ἢ δύο ἢ καὶ περισσότερα χωρία τοιαῦται παρεκτροπαὶ δύναται καὶ κατ' ἐλάχιστον νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀπεμπόλησιν πολυτίμου δικαιώματος τῶν Κοινοτήτων τῆς Κύπρου;¹⁷

1926 : Δημοτικές Εκλογές

[...] Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην, ὠρισμένην ὑπὸ τῆς Διοικήσεως ἡμέραν πρὸς ὑποβολὴν ὑποψηφιοτήτων διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ δημοτικοῦ συμβούλου, διὰ τὸν δῆμον Λευκωσιωτῶν, ὑπέβαλον ὑποψηφιότητα ἐν συνδιασμῷ οἱ Κοι Ν. Πασχάλης, Χ. Καλαβρὸς, Θεοφάνης Ἰωαννίδης, Γ. Α. Μαρκίδης, Γ. Πούλιας, Ν. Ἰακωβίδης, Κ. Γεωργαλλίδης, καὶ οἱ Κοι Γεώργιος Χατζηπαύλου, Στ. Σταυρινάκης, Α. Τζήρος, Ι. Ἰωαννίδης, Θ. Δέρβης, Κώστας Χριστοδούλου, Μιχαὴλ Μιχαηλίδης.¹⁸

[...] δι' ὁμοφώνου ψήφου ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν Μελῶν Πρόεδρος μὲν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ὁ Κος Γεώργιος Μαρκίδης, Ἀντιπρόεδρος δὲ ὁ Κος Γ. Πούλιας. Τὰ Ὁθωμανικὰ Μέλη, ὡς συνήθως, ἐνήφισαν ἰδίους ὑποψηφίους ἐν γνώσει τοῦ ματαίου τοῦ διαβήματός των τούτου καὶ ὑπέβαλον καὶ γραπτὴν διαμαρτυρίαν ἐπὶ δῆθεν παραγνωρίσει τῶν δικαιωμάτων τῆς τουρκικῆς μειονότητος ἐκ μέρους τῶν Ἑλληνικῶν Μελῶν.¹⁹

¹⁶Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 31 Μαρτίου 1923.

¹⁷Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΣΥΝΕΔΡΙΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΥΠΕΠΙΤΡΟΠΗΣ», 1)14 Απριλίου 1923. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 9 Νοεμβρίου 1972.

¹⁸Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΕΚ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 20 Μαρτίου 1926.

¹⁹Εφημερίδα *NEON EΘNOS*, «ΕΚ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 10 Απριλίου 1926.

1928 : Το υπόμνημα των Ελλήνων Βουλευτών & των Δημάρχων

[...] Καὶ πρὸ μικροῦ δὲ ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 50ετίας ἀπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κατοχῆς μεγάλη Συνέλευσις ἀπαρτισθεῖσα ἐκ τῆς Ἱεραρχίας, τῶν Ἑλλήνων Βουλευτῶν καὶ Δημάρχων ἀπάσης τῆς Νήσου συνελθοῦσα ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ τῇ 4ῃ Ἰουνίου 1928 συνέταξε καὶ ἀρμοδίως διεβίβασε πρὸς τὸν ἔντιμον κ. Ὑπουργὸν τῶν Ἀποικιῶν ὑπόμνημα διὰ τοῦ ὁποῖου διακηρύττουσα τοὺς ἐθνικοὺς πόθους τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Νήσου ἀπεξεδέχετο τὴν πλήρωσιν αὐτῶν καὶ τὴν μετὰ τῆς ἐλευθέρως μητρὸς Ἑλλάδος ἔνωσιν ἐκ τῆς μεγαλοφροσύνης καὶ τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν τῆς τε Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἔθνους.²⁰

Μάρτιος 1930 : Δημοτικές εκλογές

Οἱ ὑποψήφιοι Δήμαρχοι			
Χριστόδ. Δ. Χατζηπαύλου 1176		Ἀλέκος Ν. Ζήνων 876	
Οἱ Σύμβουλοι			
(Χατζηπαυλικοὶ)		(Ἀλεκτινοὶ)	
Σωκράτης Ι. Τορναρίτης	1258	Χριστιανὸς Ρωσσίδης	914
Ἀντών. Δ. Χατζηπαύλου	1190	Δημητρὸς Νικολαΐδης	876
Φειδίας Ι. Κυριακίδης	1188	Λεύκιος Ζήνων	858
Ἰωάννης Ν. Παρέας	1164	Θεοχ. Παπαδόπουλος	808
Ἀντών. Α. Πηλαβάκης	1128	Γιανν. Π. Μιχαηλίδης	799
Χαράλ. Μ. Τσεριώτης	1080	Ἀντών. Μαρκουλίδης	779
Οἱ ἀνεξάρτητοι		Οἱ κομμουνισταί	
Φίλιππος Χαραλαμπίδης	322	Χαρ. Σολομωνίδης	278
Θεοχ. Κωνσταντινίδης	244	Κ. Σκελέας	268
Ἡρόδ. Κατσικίδης	220		
Δημ. Παλαιομυλῖτης	143		
Οἱ Ὄθωμανοὶ ὑποψήφιοι			
Νουσρέτ Χ' Χουσεΐν Ἀγᾶ	317	(Χατζηπαυλικὸς)	
Ἀχμέτ Χουλουσῆ Χ' Χουσεΐν	305	(»)	
Σιεφκῆ Μπεχᾶ ἰατρὸς	241	(Ἀλεκτικὸς)	
Μεχμέτ Χουλουσῆ Ρίζκη	235	(»)	
Σαλίχ Μουσταφᾶ	97	(ἀνεξάρτητος)	
Μεχμέτ Φικρέτ	82	(»)	
Χασάν Χ' Ἀλῆ Χαβανίκ	70	(») ²¹	

²⁰ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΑΓΓΛΙΚΑΣ ΒΟΥΛΑΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ», 7 Φεβρουαρίου 1929, σσ. 90-91.

Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ», 10 Μαρτίου 1928.

²¹Εφημερίδα ΧΡΟΝΟΣ, «ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ», 28 Μαρτίου 1930.

XIV. Δημοτικές εκλογές : Από τα πρώτα νομοθετήματα (No. 6 του 1882) στους διορισμένους δημάρχους, και από τους εκλεγμένους δημάρχους του 1943 στα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του 1946 & του 1949

[...] Έψηφίσθη ὑπὸ τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου, κατὰ πλειονοψηφίαν, τὸ περὶ Δημοτικῶν Συμβουλίων νομοσχέδιον. Ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς τῶν Δημοτικῶν Συμβουλίων ὀρίζεται πενταετής. Προτάσις, ὅπως δοθῇ ψῆφος εἰς τὰς γυναῖκας, κατεψηφίσθη κατὰ πλειονοψηφίαν.²²

[...] Ἡ βελτίωση τῆς νομοθεσίας περὶ δήμων συνεχίστηκε ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους, μὲ κυριώτερο νομοθέτημα τὸν περὶ Δήμων Νόμο τοῦ 1930 μὲ τὸν ὁποῖο συναρμολογήθησαν μὲ τροποποιήσεις ὅλοι οἱ μέχρι τότε νόμοι γιὰ τοὺς δήμους.[...](β) επέκταση τῆς διάρκειας θητείας τῶν συμβουλίων σὲ πέντε χρόνια[...]²³

1931 : Κατάργηση εκλογών για τις χωρητικές και δημοτικές αρχές

[...] Ἐν ἐκτάκτῳ παραρτήματι τῆς Ἐπισήμου Ἐφημερίδος τῆς 23ης Μαρτίου ἐδημοσιεύθη Νόμος, θεσπισθεὶς ὑπὸ τῆς Α. Ε. τοῦ Κυβερνήτου, διὰ τοῦ ὁποῖου καταργοῦνται αἱ δημοτικαὶ ἐκλογαί.

Μετὰ τὴν λήξιν τῆς θητείας τῶν ὑφισταμένων Δημοτικῶν Συμβουλίων, ὁ Κυβερνήτης θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ διορίζῃ τοιαῦτα, ἐκ προσώπων ἐχόντων τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, ἐκλέγων μεταξὺ αὐτῶν τὸν Δήμαρχον καὶ τὸν Ἀντιδήμαρχον ἐκάστου Δήμου.

Πᾶν πρόσωπον οὕτω διοριζόμενον ἢ ἐκλεγόμενον θὰ κατέχῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀπὸ τῆς 1ης Ἀπριλίου τοῦ 1935 μέχρι τῆς 31ης Μαρτίου τοῦ 1940. [...] Αἱ δημοτικαὶ ἐκλογαὶ καταργοῦνται μέχρι τῆς 30ῆς Ἰουνίου τοῦ 1939.²⁴

1932 : Η διαμαρτυρία των Τούρκων Δημοτικών Συμβούλων κατά του δημάρχου Θ. Ν. Δέρβη

[...] Εἰς τὴν διαμαρτυρίαν θέλουν νὰ ἰσχυρισθοῦν ὅτι ὁ Δήμαρχος μεροληπτεῖ ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν συνοικιῶν καὶ ὅτι εἰς τὰς διευρύνσεις τῶν ὁδῶν καὶ τοὺς γενομένους ἐξωραϊσμοὺς καὶ ὁ Δήμαρχος καὶ τὰ Ἑλληνικὰ Μέλη τοῦ Συμβουλίου δὲν λαμβάνουν ὑπ' ὄψει τὰς Τουρκικὰς συνοικίας. Πλὴν τούτου καὶ ὑπέβαλον εἰς τὴν Α. Ε. τὸν Κυβερνήτην καὶ ἰδιαίτεραν διαμαρτυρίαν ἐν ἐκτενεῖ ἐκθέσει, ἐν ᾗ μεταξὺ ἄλλων ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ Δημαρχεῖον εἶνε ἐστία Ἑλληνικῆς ἐθνικῆς κινήσεως,[...] ²⁵

²²Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «Τὸ περὶ Δημοτικῶν Συμβουλίων Νομοσχέδιον», 24 Μαΐου 1930.

²³Λουκῆς Λουκαΐδης, «Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ», Γεώργιος Κ. Ιωαννίδης (επιμ.), *Κυπριακά 1878-1955*, Δήμος Λευκωσίας, Λευκωσία, 1986, σελ. 68.

²⁴Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «Ο ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΔΗΜΑΡΧΕΙΩΝ», 19 Ιουλίου 1930.

²⁵Εφημερίδα ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 31 Μαρτίου 1934.

²⁵Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 30 Ιανουαρίου 1932.

1935 : "νέοι διορισμοί Μουχταρῶν καὶ Χωριτικῶν Ἀρχῶν"

[...] Ἐντὸς τῶν ἡμερῶν αὐτῶν θὰ γένωνται ὑπὸ τῆς Α. Ε. τοῦ Κυβερνήτου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σχετικοῦ νόμου νέοι διορισμοὶ Μουχταρῶν καὶ Χωριτικῶν Ἀρχῶν καθ' ἅπασαν τὴν Νῆσον.²⁶

26 Μαΐου 1941 : Αναβολὴ Δημοτικῶν Εκλογῶν

[...] Οἱ Δήμαρχοι καὶ δημοτικοὶ σύμβουλοι οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται σήμερον εἰς τὴν ἐξουσίαν διὰ διορισμοῦ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, δὲν εἶνε ἐκτὸς ἐλαχίστων μεταβολῶν, ἄλλοι ἀπ' ἐκείνους ποὺ ὁ λαὸς ἐξέλεξεν πρό 10ετίας.²⁷

[...] Εἰς ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν ἐκδοθὲν τὴν 26ην Μαΐου 1941, ἀνηγγέλλετο ὅτι λόγῳ τῆς πολεμικῆς καταστάσεως εἰς τὴν Μεσόγειον ἡ Κυβέρνησις εἶχεν ἀποφασίσαι ὅπως αἱ δημοτικαὶ ἐκλογαὶ αἱ ὅποιαι ἐπρόκειτο νὰ διενεργηθοῦν συντόμως ἀναβληθοῦν.²⁸

1942: Ἡ διεξαγωγή Δημοτικῶν Εκλογῶν καὶ τὸ ζήτημα τῶν εκλογῶν Χωριτικῶν Αρχῶν

[...] Ἐνῶ θὰ ἔβλεπε βέβαια ὁ τόπος μετ' εὐαρεσκείας καὶ τὴν διενέργειαν Δημοτικῶν ἐκλογῶν, θεωρεῖ ἐν τούτοις, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ προταχθῇ ἢ τουλάχιστον ταυτοχρόνως μὲ τὰς Δημοτικὰς ἐκλογὰς νὰ γένηται εἶνε ἡ ἐπαναποκατάστασις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, Ἐκπαιδευτικῶν καὶ τῶν καθόλου Κοινοτικῶν προνομίων μας.²⁹

[...] γίνονται μερικαὶ τροποποιήσεις εἰς τὸν περὶ Δημαρχείων κύριον νόμον τοῦ 1930, καὶ ἀκυροῦνται οἱ περὶ Δημαρχείων νόμοι τοῦ 1934, 1937, 1938, καὶ 1941, οἱ ὅποιοι εἶχον θεσπισθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διοριστικοῦ συστήματος. Καὶ ὁ νέος οὗτος νόμος ἀφίνει σχεδὸν ὡς μέχρι τοῦδε τὰ Δημαρχεϊακὰ πράγματα ὑπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν τελικὴν ἀπόφασιν τῶν Διοικητῶν[...] ἐπομένως καὶ τὸ δῶρον τῶν Δημοτικῶν ἐκλογῶν εἶναι ἄδωρον.³⁰

²⁶Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΜΟΥΧΤΑΡΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΝ ΜΕΛΩΝ ΧΩΡΙΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΝΑ ΕΚΛΕΓΟΥΝ ΕΚ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΩΝ», 23 Νοεμβρίου 1935.

²⁷Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΑΙΡΕΤΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ», 4 Αυγούστου 1938.

²⁸Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΑΠΕΦΑΣΙΣΕ ΤΗΝ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΝ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΛΟΓΩΝ», 22 Οκτωβρίου 1942.

²⁹Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «ΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΜΑΣ», 24 Οκτωβρίου 1942.

³⁰Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «ΝΕΟΣ ΔΗΜΑΡΧΕΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ», 28 Νοεμβρίου 1942.

XIV. Δημοτικές εκλογές : Από τα πρώτα νομοθετήματα (No. 6 του 1882) στους διορισμένους δημάρχους, και από τους εκλεγμένους δημάρχους του 1943 στα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του 1946 & του 1949

1943 : Δημοτικές Εκλογές

[...] Τὴν σημασίαν τῶν προσεχῶν Δημοτικῶν Ἐκλογῶν τῆς πόλεως μας δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τι[...] Αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱ κατευθύνσεις τὰς ὁποίας δῆθεν ἐκπροσωποῦν οἱ χωρίσαντες τὸν Κυπριακὸν λαὸν κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν ἡγέται τοῦ ΕΜΕΚΕΛ εἶναι ἀπλῶς ἡ φενάκη[...]³¹

[...] ΕΜΕΚΕΛ : Πλουτῆς Σέρβας 1797, Νικόλαος Ξιούτας 1776, Βάσος Παπαδόπουλος 1752, Σάββας Μαχαιρᾶς 1745, Χαρ. Σολομωνίδης 1734, Κλεάνθης Σιλβέστρος 1728, Ἰωάννης Καρνάος.

ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΥ : Χριστιανός Ρωσσίδης 1658, Γ. Ἀραοῦζος 1647, Ν. Ἀναστασιάδης 1645, Κ. Ἐλευθεριάδης 1635, Β. Βαρνάβα 1631, Ν. Λανίτης 1624, Μ. Θεοδοσίου 1603.³²

[...] Türk tarafında, biri Dr. M. Fadıl (Fazıl) Küçük, Necmi Avkıran, Hasan Fahri Uzman ve Şükrü Veysi' nin oluşturduğu ve "Halk Partisi" diye adlandırılan grup, diğeri de M. Necati Özkan, Avukat Fadıl N. Korkut, Dr. Pertev Zühtü ve M. Rüstem' den oluşan olmak üzere iki grup seçime katılıyordu. Rum tarafındaysa Belediye Başkanı Dr. Themistoklis Dervis (Dr. Gigi)' in grubuyla Yanni Clerides' in grubu çarpışıyordu.

[...] Στην τουρκική πλευρά, συμμετέχουν στις εκλογές δύο συνδυασμοί, ο πρώτος συνδυασμός με το όνομα "Λαϊκό Κόμμα" ο οποίος αποτελείται από το M. Fadıl (Fazıl) Küçük, το Necmi Avkıran, το Hasan Fahri Uzman και το Şükrü Veysi, και ο δεύτερος συνδυασμός στον οποίο συμμετέχει ο M. Necati Özkan, ο Avukat Fadıl N. Korkut, ο Pertev Zühtü και ο M. Rüstem. Στην ελληνική πλευρά, ο δήμαρχος Δρ. Δέρβης συγκρούεται με την ομάδα του Ιωάννη Κληρίδη.³³

Πρόγραμμα κόμματος Halk Partisi

[...] Programımız :

[...] 4. Bakımsız kalan Türk mahallelerinin imarı,

5. Türk halkı ve esnafının haklı şikayetlerinin dinlenmesi ve Belediye meclisinde müdafaası.³⁴

[...] Το πρόγραμμά μας:

[...] 4. Η ανοικοδόμηση των τουρκικών γειτονιών που παραμένουν παραμελημένες,

5. Ο εντοπισμός των παραπόνων του τουρκικού λαού και των εμπορών και η υπεράσπισή τους στο δημοτικό συμβούλιο.

³¹Εφημερίδα ΧΡΟΝΟΣ, «ΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ ΚΑΙ ΤΟ Ε.Μ.Ε.Κ.Ε.Λ.», 18 Σεπτεμβρίου 1943.

³²Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ ΛΕΜΕΣΟΥ», 7 Οκτωβρίου 1943.

³³Ahmet An, *Kıbrıslı Türklerin siyasal tarihi (1930-1960):Basının aynasında Kıbrıslı Türklerin unutturulan siyasal geçmişi ve liderlik kavgası*, Ozyay Matbaacılık, Lefkoşa, 2006, σελ. 113.

Ahmet An, *Kıbrıs' ta fırtınalı yıllar, 1942-1962*, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1996, σελ. 4.

³⁴Ahmet An, *Kıbrıslı Türklerin siyasal tarihi (1930-1960):Basının aynasında Kıbrıslı Türklerin unutturulan siyasal geçmişi ve liderlik kavgası*, Ozyay Matbaacılık, Lefkoşa, 2006, σελ. 114.

XIV. Δημοτικές εκλογές : Από τα πρώτα νομοθετήματα (No. 6 του 1882) στους διορισμένους δημάρχους, και από τους εκλεγμένους δημάρχους του 1943 στα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του 1946 & του 1949

[...] Τὰ τηλεγραφήματα τὰ ὁποῖα ἀπέστειλαν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν οἱ Δήμαρχοι καὶ τὰ νέα δημοτικά Συμβούλια Λευκωσίας, Λεμεσοῦ, Πάφου κ.α. διὰ τῶν ὁποίων διαδηλοῦν, ὅτι ὁ μόνος πόθος τῆς Κύπρου κατὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου εἶναι ἡ ἐθνικὴ τῆς ἀποκατάστασις[...] ³⁵

[...] Ἡ ἐφημερὶς «Σόζ» εἰς κύριον ἄρθρον «τοῦ Κυπρίου» καταγγέλλει τοὺς Τούρκους δημοτικούς Συμβούλους τῆς Πρωτευούσης, ὅτι δὲν ἐφάνησαν συνεπεῖς μὲ τὰς προεκλογικὰς τῶν ὑποσχέσεις. Εἰς τὰς Τουρκικὰς συνοικίας ἐπὶ πρδγ. δὲν ὑπάρχει ὁ ἀπαιτούμενος ἠλεκτροφωτισμὸς ἐν ᾧ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ὑπάρχει. Ἐπίσης ἡ διανομὴ τῶν ρουχικῶν δὲν ἐγένετο δικαία, διότι ὁ καθένας ὑποστηρίζει τοὺς κομματικούς του φίλους. Ὁ Ἑλλήν Δήμαρχος ἐπιρρίπτει τὰς εὐθύνas εἰς τοὺς Τούρκους συμβούλους. Ζητοῦμεν ἀμερόληπτον καὶ δικαίαν διανομὴν ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων. ³⁶

1946: Δημοτικές εκλογές

[...]Τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του 1946 δεν ταρακούνησαν μόνο τη Δεξιά αλλά και τους Βρετανούς που αντιλαμβάνονταν ότι η Αριστερά ήταν σε θέση να κινητοποιεί μάζες του πληθυσμού, συνδυάζοντας κοινωνικές και εθνικές διεκδικήσεις χρησιμοποιώντας αντιβρετανική ρητορεία. Η κατασταλτική πολιτική έναντι του ΑΚΕΛ και του συνδικαλιστικού κινήματος έφερνε ωστόσο αντίθετα αποτελέσματα, αφού αφενός συσπείρωνε τα μέλη και οπαδούς της Αριστεράς και αφετέρου ενίσχυε τα χαρακτηριστικά του πατριωτικού-αντιβρετανικού μετώπου που με αυτά το ΑΚΕΛ επεδίωκε να αυτοπροσδιορίζεται.

Η Δεξιά συνειδητοποίησε την ανάγκη μεγαλύτερου συντονισμού των δυνάμεων της για να ανακαταλάβει τον ηγεμονικό ρόλο στην πολιτική σκηνή. Αμέσως μετά τις δημοτικές εκλογές, η Εκκλησία της Κύπρου μέσω του Συμβουλίου της Εθναρχίας αποφασίζει να αναλάβει πρωτοβουλίες υπέρ της Ένωσης και ταυτόχρονα η Μητρόπολη Κερύνειας αποφασίζει να εντείνει τις προσπάθειές της να αποτρέψει την Αριστερά από το να αποκτήσει «εθνική ισοτιμία». ³⁷

[...] Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ συνδυασμοὶ μὲ σύνθημα τὴν ἐθνικὴν συνεργασίαν ἐκέρδισαν δύο νίκas εἰς δύο μεγάλας πόλεις τῆς Κύπρου καὶ ἔχασαν εἰς δύο μικροτέρας πόλεις, ἐνῶ οἱ συνδυασμοὶ τοῦ ΑΚΕΛ ἐκέρδισαν εἰς δύο πόλεις ἀκριβῶς ὡς συνέβη καὶ πρὸ τριετίας. ³⁸

³⁵Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 8 Απριλίου 1943.

³⁶Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ», 21 Δεκεμβρίου 1944.

³⁷Αλέξης Χρ. Αλέκου, 1948 : *Ο ελληνικός Εμφύλιος και η Κύπρος*, Power publishing, Λευκωσία, 2012, σσ. 98-99.

³⁸Εφημερίδα ΧΡΟΝΟΣ, «ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ», 1 Ιουνίου 1946.

Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΔΗΜΑΡΧΕΙΑΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ», 24 Ιανουαρίου 1946.

XIV. Δημοτικές εκλογές : Από τα πρώτα νομοθετήματα (No. 6 του 1882) στους διορισμένους δημάρχους, και από τους εκλεγμένους δημάρχους του 1943 στα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του 1946 & του 1949

[...] Αί δημοτικαὶ ἐκλογαὶ αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν εἰς τὰς ἑξ Κυπριακὰς πόλεις κατὰ τὴν π. Κυριακὴν 26 Μαΐου, παρουσίασαν τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα.

Εἰς τὴν Λευκωσίαν ἐπέτυχε ὁ συνδυασμὸς Ι. Κληρίδη, εἰς Λάρνακα ὁ συνδυασμὸς Λ. Σανταμαῦ, εἰς Ἀμμόχωστον ὁ συνδυασμὸς Α. Ἀδάμαντος, εἰς Πάφον ὁ συνδυασμὸς Χρ. Γαλατοπούλου καὶ εἰς Κυρήνειαν ὁ συνδυασμὸς Χαρ. Δημητριάδη.

Εἰς τὴν πόλιν μας ἐπέτυχε ὁ ὑπὸ τὸν κ. Πλουτὴν Σέρβαν συνδυασμὸς ΕΜΕΚΕΛ [...]³⁹

[...] Οἱ Τοῦρκοι Λευκοσίας ἠρνήθησαν νὰ βάλουν ὑποψηφιότητα. Οἱ Τοῦρκοι ἠρνήθησαν νὰ θέσουν ὑποψηφιότητα κατὰ τὰς δημοτικὰς ἐκλογὰς Λευκοσίας ἰσχυριζόμενοι, ὅτι λόγῳ τοῦ ὅτι ἀποτελοῦν μειοψηφίαν δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν [...]⁴⁰

[...] 6 Temmuz 1946 tarihli Halkın Sesi gazetesi, Lefkoşa Belediyesinin yeni Türk Belediye azalarının şu kişiler olduğunu duyurmaktaydı : 1. Mustafa Hasan Çoronik, 2. Salim Aziz, 3. Osman Vehbi, 4. Hüseyin Orhan [...]

[...] Η εφημερίδα *Halkın Sesi* στις 6 Ιουλίου 1946 ανακοίνωσε τα νέα μέλη του Δήμου Λευκωσίας : 1. Mustafa Hasan Çoronik, 2. Salim Aziz, 3. Osman Vehbi, 4. Hüseyin Orhan[...]⁴¹

1946 : Η απόφαση της 1ης Οκτωβρίου

[...] Mağusa Belediye Meclisi geçen ay zarfında verdiği bir kararla 1.10.46 tarihinden itibaren belediye dairesine İngiliz ve Rum bayraklarına ilâveten her gün Türk bayrağı da çekilecekti.

[...] Με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Αμμοχώστου, την οποία εξέδωσαν τον περασμένο μήνα, από την 1.10.46. θα ανυψώνεται καθημερινά στο δημαρχείο και η τουρκική σημαία, εκτός από τη βρετανική και ελληνική σημαία.⁴²

³⁹Εφημερίδα *ΧΡΟΝΟΣ*, «ΑΙ ΚΥΠΡΙΑΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ», 1 Ιουνίου 1946.

⁴⁰Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΔΗΜΑΡΧΕΙΑΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΧΟΥΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ», 16 Μαΐου 1946.

⁴¹Ahmet An, *Kıbrıslı Türklerin siyasal tarihi (1930-1960):Basının aynasında Kıbrıslı Türklerin unutturulan siyasal geçmişi ve liderlik kavgası*, Ozyay Matbaacılık, Lefkoşa, 2006, σελ. 218.

Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türklerin tarihi*, 3. Kitap, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1995, σελ. 171.

⁴²Εφημερίδα *HÜR SÖZ*, «Mağusa Belediyesine Türk Bayrağının de çekilmesi nihayet tahakkuk ediyor», 10 Ekim / 10 Οκτωβρίου 1946. [Η ανύψωση της Τουρκικής Σημαίας στο Δήμο Αμμοχώστου τελικά πραγματοποιείται]

XIV. Δημοτικές εκλογές : Από τα πρώτα νομοθετήματα (No. 6 του 1882) στους διορισμένους δημάρχους, και από τους εκλεγμένους δημάρχους του 1943 στα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του 1946 & του 1949

Μάιος 1949 : Δημορχιακές Εκλογές

[...] Milli Birlik Gurubu ismi altında KATAK, Milli Parti, Öğretmenler Birliği, Lise Mezunlar Birliği [...] dün gece Kardeş Ocağında müştereken vermiş oldukları karar gereğince aşağıdaki kimselerin Lefkoşa Belediyesine namzetleri koymaları kararlaştırılmıştır.

Rauf Raif Denktaş

Dr. Fazıl Küçük

Siret Bahçeli

Hayri Avkiran

[...] Σύμφωνα με την απόφαση την οποία έλαβαν χθες το βράδυ από κοινού μεταξύ άλλων το KATAK, το Εθνικό Κόμμα, η Ένωση Εκπαιδευτικών, η Ένωση Αποφοίτων Λυκείου υπό το όνομα "Ομάδα Εθνικής Ένωσης", αποφασίστηκε ότι οι ακόλουθοι θα θέσουν υποψηφιότητα για το Δήμο Λευκωσίας

Rauf Raif Denktaş

Dr. Fazıl Küçük

Siret Bahçeli

Hayri Avkiran⁴³

[...] Geçen Pazar günü yapılan seçimlerde Lefkoşa Türk Belediye azalığına aşağıdaki kimseler seçilmişlerdir :

Dr. Fazıl Küçük 1522

Hayri Avkiran 1427

Siret Bahçeli 1419

Mustafa H. Çoronik 1177

[...] Στις εκλογές που πραγματοποιήθηκαν την περασμένη Κυριακή οι ακόλουθοι Τούρκοι υποψήφιοι εκλέχθηκαν ως μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου Λευκωσίας

Dr. Fazıl Küçük 1522

Hayri Avkiran 1427

Siret Bahçeli 1419

Mustafa H. Çoronik 1177⁴⁴

[...] Αφοῦ δὲ τὰ κερδήσαντα ἐθνικόφρονα δημοτικά συμβούλια τῶν τριῶν πόλεων καὶ τῶν κωμοπόλεων ἀποτελέσωσι σῶμα, πρέπει ἡ Ἱεραρχία καὶ ἡ Εθναρχία τῆς Κύπρου νὰ διαδηλώσωσι πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Μ. Βρετανίας, ὅτι ὀφείλει νὰ παραχωρήσῃ τὴν Κύπρον εἰς τὴν Ἑλλάδα[...]⁴⁵

⁴³Εφημερίδα *HÜR SÖZ*, «Lefkoşa Belediye Namzetleri», 4 Mayıs / 4 Μαΐου 1949. [Οι υποψήφιοι για το Δήμο Λευκωσίας]

⁴⁴Εφημερίδα *HÜR SÖZ*, «Lefkoşa Belediyesi Türk Azalığı Seçimi», 31 Mayıs / 31 Μαΐου 1949. [Η εκλογή των τουρκικών μελών στο Δημοτικό Συμβούλιο Λευκωσίας]

⁴⁵Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΝΙΚΗ», 28 Μαΐου 1949.

XIV. Δημοτικές εκλογές : Από τα πρώτα νομοθετήματα (No. 6 του 1882) στους διορισμένους δημάρχους, και από τους εκλεγμένους δημάρχους του 1943 στα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του 1946 & του 1949

[...]Σήμερα όμως κατά τάς εκλογάς τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τῇ 22ᾳ Μαΐου τοῦ 1949 ἡ Λευκωσία ἤρρεν ἀφ' ἑαυτῆς τὸν βαρὺν λίθον τῆς ἀμαρτίας ἐξαγνίσασα ἑαυτὴν τελείως.⁴⁶

Τὰ ἀποτελέσματα Λευκωσίας.[...]
 Συνδυασμὸς Δεξιοφρόνων : Θ. Δέρβης 3815[...]
 Συνδυασμὸς Λαϊκῆς Παρατάξεως : Α. Ζαρτίδης 2515[...]
 Τὰ ἀποτελέσματα Λεμεσοῦ.[...]
 ΕΜΕΚΕΛ : Κ. Παρτασίδης 2665[...]
 Συνδυασμὸς Δεξιοφρόνων : Εὐέλθων Πιτσιλλίδης 2529 [...]
 Τὰ ἀποτελέσματα Βαρωσίων [...]
 Συνδυασμὸς Λαϊκῆς Παρατάξεως : Α. Ἀδάμαντος 1834 [...]
 Συνδυασμὸς Δεξιοφρόνων : Νικόλας Ἀντωνίου 1631[...]
 Τὰ ἀποτελέσματα Λάρνακος [...]
 Συνδυασμὸς Ἐθνικῆς Συνεργασίας : Λῦσος Σανταμᾶς 1639 [...]
 Συνδυασμὸς ἐθνικοφρόνων : Ζ. Πιερίδης 1563[...]
 Τὰ ἀποτελέσματα Κτήματος [...]
 Συνδυασμὸς Ἐθνικοφρόνων : Χρ. Γαλατόπουλος 523 [...]
 Λαϊκὴ Παράταξις : Ν. Μαυρονικόλας 322 [...]
 Τὰ ἀποτελέσματα Κυρηνείας [...]
 Συνδυασμὸς Ἐθνικοφρόνων : Χαρ. Δημητριάδης 320 [...]
 Λαϊκὴ Παράταξις : Χρ.Χριστοφορίδης 188 [...]⁴⁷

⁴⁶Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Ο ΕΞΑΓΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 28 Μαΐου 1949.

⁴⁷Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ ΤΗΣ Π. ΚΥΡΙΑΚΗΣ», 26 Μαΐου 1949.

XIV. Δημοτικές εκλογές : Από τα πρώτα νομοθετήματα (No. 6 του 1882) στους διορισμένους δημάρχους, και από τους εκλεγμένους δημάρχους του 1943 στα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του 1946 & του 1949

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλέκου Χρ. Αλέξης, 1948 : *Ο ελληνικός Εμφύλιος και η Κύπρος*, Power publishing, Λευκωσία, 2012.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, 12 Μαΐου 1946.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, 14 Μαΐου 1946.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 9 Νοεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *NEON KITION*, «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 12)24 Ιανουαρίου 1880.

Εφημερίδα *NEON ΕΘΝΟΣ*, «Ο ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΔΗΜΑΡΧΕΙΩΝ», 19 Ιουλίου 1930.

Εφημερίδα *NEON ΕΘΝΟΣ*, «ΚΡΙΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΔΗΜΑΡΧΕΙΩΝ», 26 Ιουλίου 1930.

Εφημερίδα *NEON KITION*, «Ἡ περιφέρεια ἐντὸς τῆς ὁποίας πᾶν Δημοτικὸν Συμβούλιον ἐνεργεῖ, ἄρχον, κληθήσεται», 22) 3 Φεβρουαρίου 1882.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 27)9 Απριλίου 1908.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΙΡΕΤΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ», 1 Αυγούστου 1938.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟ 1935», 8 Αυγούστου 1940.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΕΛΘΟΥΣΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ», 30 Μαΐου 1946.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΝΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΤΕΑ-ΗΤΤΑ ΤΙΜΗΜΕΝΗ», 1 Ιουνίου 1946.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΤΑ ΝΕΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΚΑΙ Η ΕΘΝΑΡΧΙΑ», 6 Ιουνίου 1946.

Εφημερίδα *The Cyprus Gazette / Η Εφημερίς Κύπρου*, 6 Μαΐου 1882.

Εφημερίδα *The Cyprus Gazette / Η Εφημερίς Κύπρου*, 1 Δεκεμβρίου 1882.

Εφημερίδα *The Cyprus Gazette / Η Εφημερίς Κύπρου*, 7 Φεβρουαρίου 1890.

Εφημερίδα *The Cyprus Gazette / Η Εφημερίς Κύπρου*, 22 Αυγούστου 1890.

Εφημερίδα *The Cyprus Gazette / Η Εφημερίς Κύπρου*, 5 Σεπτεμβρίου 1890.

Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 16 Απριλίου 1908.

Εφημερίδα *THE CYPRUS GAZETTE*, 13 Μαΐου 1930.

Εφημερίδα *ΧΡΟΝΟΣ*, «ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ», 1 Ιουνίου 1946.

Ζαβού Σούλα, *Τα πολιτικά κόμματα της Κύπρου στον 20ό αιώνα*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2002.

Πρωτοπαπάς Βασίλης, *Εκλογική ιστορία της Κύπρου: πολιτευτές, κόμματα και εκλογές στην Αγγλοκρατία, 1878-1960*, Θεμέλιο, Αθήνα, 2012.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

1922 : Εφημερίδα *Πυρσός*

[...]στὰ 1920-1922 παρουσιάζεται στην Κύπρο ὁ πρῶτος κομμουνιστικὸς ὄμιλος, [...] Οἱ ἀρχικὲς σκέψεις αὐτοῦ τοῦ ὁμίλου στρέφονταν πρὸς τὴν ἔκδοση τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ «ΑΒΓΗ» καὶ στὴν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Πυρσός».[...] Οἱ συνθήκες ἦταν ὥριμες γιὰ τὸ Πρῶτο Παγκύπριο Συνέδριο τοῦ ΚΚΚ (τὸ καλοκαίρι τοῦ 1926) ποὺ ἐκαλεῖτο νὰ προγραμματίσει τοὺς ὅλους ἐθνικοὺς, πολιτικοὺς καὶ οἰκονομικοὺς ἀγῶνες τῶν ἐργατῶν καὶ τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ.¹

1925 : Εφημερίδα *Νέος Ἄνθρωπος* & Νίκος Γιαβόπουλος

[...] Στὶς 18 τοῦ Μάρτη 1925 στὰ μεταλλεῖα τῆς Σκουριώτισσας γίνεται καθίζηση καὶ δέκα ἐργάτες βρίσκουν τὸ θάνατο. Τὸ Κ.Κ.Κ. ἐκμεταλλεύεται αὐτὴ τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ σηκώσει ψηλὰ τὴ σημαία τῆς πάλης γιὰ ἐργατικὴ νομοθεσία. [...] Μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν πούγιναν τὸν Ὀχτώβρη τοῦ 1925 τὸ ΚΚΚ, προβάλλει μὲ ζωτικὰ ἐργατικὰ αἰτήματα : γιὰ ὀχτάωρο καὶ ψήφιση προστατευτικῶν νόμων μὲ κοινωνικὲς ἀσφαλίσεις. Αὐτὰ τὰ αἰτήματα τὰ συνδυάζει μὲ τὰ αἰτήματα τῶν ἀγροτῶν καὶ τὰ συνδέει μὲ γενικώτερα αἰτήματα σὰν τὰ πῶ κάτω :« Ἐλευθερία ὀργάνωσης καὶ συγκέντρωσης στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά. Παροχὴ ψήφου σ' ὅλους τοὺς κύπριους ἄνω τῶν 18 χρόνων, ἀνεξάρτητα ἀπὸ φύλο». Κι ὅλα αὐτὰ τὰ θέτει στὴ βάση ἐνὸς ἐνιαίου ἀντιϊμπεριαλιστικοῦ ἀγώνα.²

[...] Ἐνώπιον τοῦ Δικαστοῦ κ. Ἰακ. Δημητρίου ἤρχισεν ἐκδικαζομένη τὴν π. Τρίτην ἢ ἐπὶ λιβέλλῳ δίκη κατὰ τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς ἐφημερίδος «Νέος Ἄνθρωπος» τὴν ὁποίαν ἐκίνησεν ὁ Καθηγητικὸς Σύλλογος τοῦ Γυμνασίου. [...] Οἱ κατηγορούμενοι εἶναι τέσσαρες τὸν ἀριθμόν. Ὁ Χρ. Σολομωνίδης, κουρεὺς, ὑπεύθυνος τοῦ «Νέου Ἀνθρώπου» Κ. Σκελέας ξυλουργός, Διαχειριστὴς τῆς ἐφημερίδος καὶ Χαρ. Σκαπανέας ξυλουργός, Κ. Ἀντωνιάδης ραπεργάτης.³

[...] ἀνεκοίνωσεν εἰς τοῦτον διάταγμα τῆς Κυβερνήσεως περὶ ἐξορίας του ἐκ Κύπρου.[...]Ὁ κ. Γιαβόπουλος εἶνε Ἕλλην ὑπήκοος, [...] Ἀπὸ ἐνὸς ἔτους ἐγκατεστάθη εἰς τὴν πόλιν μας καὶ εἰργάζετο ὡς ἱατρὸς, ἀλλὰ παραλλήλως εἰργάζετο προπαγανδιστικῶς ὑπὲρ τοῦ κομμουνισμοῦ, καὶ προήδρευε κομμουνιστικοῦ σωματείου τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος συνέπηξε.⁴

¹Περιοδικό *ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ*, «ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΚΚ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ», Ιούνιος 1951, σσ. 128-129.

²Περιοδικό *ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ*, «Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Κ.Κ.Κ. ΣΤΑ 1925», Δεκέμβριος 1951, σσ. 222-223.

³Εφημερίδα *ΧΡΟΝΟΣ*, «Η ΔΙΚΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ», 1 Ιουλίου 1925.

⁴Εφημερίδα *ΧΡΟΝΟΣ*, «ΕΞΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΟΥ ΙΑΤΡΟΥ Ν. ΓΙΑΒΟΠΟΥΛΟΥ», 8 Ιουλίου 1925.

2 | **XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο**

[...] Μᾶς πληροφοροῦν, μερικοὶ χασομέρηδες, οἱ ὅποιοι κάποτε ὑποκρίνονται τὸν ἐθνικιστὴν καὶ κάποτε τὸν κομμουνίζοντα, προσπαθοῦν ἀπὸ τινος, νὰ προσεταιρισθοῦν τοὺς ψευδοκομμουνιστὰς τῆς Λεμεσοῦ καὶ διὰ κοινῆς προσπάθειας, νὰ μεταγγίσουν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τὰ νοσογόνα σπέρματα τῆς περιφήμου αἱρέσεως. [...] ἀπὸ τὸν στηλῶν τοῦ ἐπισήμου ὀργάνου των, οἱ ψευδοκομμουνισταὶ τῆς Λεμεσοῦ: «Ἡ μητέρα Ἑλλάς ἀπέθανε καὶ ζῇ μόνον ἡ στρίγγλα μητρυῖα !!!!»⁵

1928: "Περὶ Ἀμύνης Διατάγματος τοῦ 1928"

[...] παρεπέμφθησαν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Κακουργιοδικεῖο [...] ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Κανονισμῶν τῶν γενομένων δυνάμει τοῦ περὶ Ἀμύνης Διατάγματος τοῦ 1928, οἱ κομμουνισταὶ Ἀνδρέας Ζαφείρης [...] κατηγορούμενοι διὰ στασιαστικὸν δημοσίευμα, τὸ ὁποῖον ἐκυκλοφόρησε τὴν 24ην Ὀκτωβρίου[...]»⁶

1929 : Ὁ Βενιζέλος περὶ τοῦ κομμουνισμοῦ

Ἀπαντῶν ἐν τῇ Βουλῇ εἰς ἐπερώτησιν ὁ κ. Βενιζέλος ἐξήγησεν ἐκτενῶς τὸν σκοπὸν τοῦ περὶ τοῦ κομμουνισμοῦ νομοσχεδίου. «Θέλομεν - εἶπε - νὰ ὀπλίσωμεν τὸ κράτος ἐναντίον ἐκείνων, οἵτινες θὰ ἐκηρύσσοντο ὑπὲρ ἐπαναστάσεως ἢ θὰ ἤθελον ν' ἀνατρέψωσι τὸ κοινωνικὸν καθεστῶς. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι θέλομεν νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν ἐλευθέραν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ καλυτέρου ὀργανισμοῦ τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων. Δὲν θέλομεν νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν υπεράσπισιν τῶν ἰδεῶν πνεύματος εἴτε νεωτεριστικοῦ εἴτε πλέον φιλελευθέρου εἴτε καὶ κλίνοντος ἀκόμη πρὸς τὴν ἀριστεράν, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ πρόκειται περὶ ἐπιβολῆς τῶν ἰδεῶν τούτων διὰ βιαίας ἀνατροπῆς τοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος».⁷

⁵Εφημερίδα *Η ΛΑΪΚΗ*, «Η ΨΩΡΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ!», 8 Ιανουαρίου 1926.

⁶Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΔΙΚΗ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ», 19 Δεκεμβρίου 1931.

⁷Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Ο Βενιζέλος περὶ τοῦ κομμουνισμοῦ», 14 Φεβρουαρίου 1929.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

1931 : Τα όργανα των Σοβιέτ στην Κύπρο, ξυλοδαρμοί & απελάσεις κομμουνιστών

[...] Τὸ Νομοθετικὸν Συμβούλιον, συνελθὸν κατὰ τὴν Πέμπτην τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος, ἡσχολήθη, σὺν ἄλλοις, ἐπὶ τῶν ἑξῆς :

Ἀπέρριψε νομοσχέδιον «περὶ λήψεως προνοίας κατὰ τῆς ἀποβιβάσεως εἰς Κύπρον ἀνεπιθυμήτων προσώπων καὶ τῆς ἐπικοινωνίας μεθ' ὠρισμένων πλοίων, διὰ τῆς ψήφου τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ὅθωμανικῶν Μελῶν.

Κατ' ἐπίσημον δήλωσιν, τὸ νομοσχέδιον τοῦτο ἀφεώρα εἰς τὴν καταστολὴν κομμουνιστικῶν ἐνεργειῶν, ἀλλὰ παρετηρήθη ὑπὸ Αἰρετῶν Μελῶν, ὅτι τὸ ἄτοπον, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει, εἶναι ὅτι καὶ ἄτομα μὴ πρεσβεύοντα κομμουνιστικὰς ἰδέας δυνατὸν νὰ παρεμποδισθῶσι πρὸς ἀποβίβασιν καὶ ὅτι ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ὁ περὶ ἐξορίας νόμος τοῦ 1921, τὸ μέτρον τοῦτο εἶναι περιττόν.⁸

[...] Μετ' εὐχαριστήσεως βλέπομεν τελευταίως ὀργανουμένας τὰς ἐργατικὰς τάξεις καὶ τὰς συντεχνίας τῆς πρωτευούσης εἰς σωματοεῖα σκοπὸν ἔχοντα τὴν καταπολέμησιν τῆς ἔνσκηψάσης λαίλαπος τοῦ κομμουνισμοῦ.⁹

[...] Διὰ τοῦτο εὐλόγως ὁμόφωνον τὸ Ἑκπαιδευτικὸν Συμβούλιον ἐνέκρινε τὴν εἰσήγησιν, ὅπως θεωρεῖται κακὴ διαγωγὴ ἢ ἀποδεδειγμένη ἀφοσίωσις ἑνὸς διδασκάλου εἰς τὸν Κομμουνισμὸν ἐπιφέρουσα τὴν παῦσιν τοῦ Κομμουνιστοῦ διδασκάλου.¹⁰

[...] Ὁ Κυπρ. Κομμουνισμὸς ὡς εἶναι σήμερον εἶναι ἄνευ σοβαρᾶς σημασίας. Ἐκτὸς τῶν μισθάρνων ὀργάνων τῶν Σοβιέτ, ἐκτὸς ὀλίγων κηφήνων καὶ κοινωνικῶν ἀποτριμμάτων, καὶ ἐλαχίστων ἰδεολόγων κομμουνιστῶν ἐντελῶς οὐτοπικῶν, κομμουνιστὰὶ μὲ κομμουν. συνείδησιν, πιστεύοντες κυριολεκτικῶς εἰς μίαν κομμουν. κοσμογονίαν δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι.¹¹

[...] Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν οἱ Κομμουνιστὰὶ διωργάνωσαν μεγάλην συγκέντρωσιν εἰς τὴν «αἴθουσαν Μακρίδην» εἰς Λάρνακα. Ταύτην ἐθεώρησεν ὡς πρόκλησιν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τῆς Λάρνακος, ὅστις παρῖεκύκλωσε τὴν αἴθουσαν καὶ κατόπιν ἐπετέθη καὶ ἐξυλοκόπησε τοὺς Κομμουνιστὰς ἀνηλεῶς.¹²

⁸Εφημερίδα *NEON ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 6 Ιουνίου 1931.

⁹Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Αἱ συνεργατικαὶ ὀργανώσεις», 29 Ιουλίου 1931.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΟΥ», 17 Ιουλίου 1931.

¹⁰Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ», 31 Ιουλίου 1931.

¹¹Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΚΥΠΡ. ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΝ», 7 Αυγούστου 1931.

¹²Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΞΥΛΟΚΟΠΗΜΑ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤ.», 21 Αυγούστου 1931.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

[....] Οί ἔνεκα τῶν προσφάτων γεγονότων συλληφθέντες πρὸς ἀπέλασιν μετηνέχθησαν διὰ διαφόρων ἀτμοπλοίων εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν, εἶναι δὲ οἱ ἑξῆς : Ἡ Α. Π. ὁ Μητροπολίτης Κιτίου Κος Νικόδημος, ἡ Α. Π. ὁ Μητροπολίτης Κυρηνείας Κος Μακάριος, ὁ Ὅσιολογιώτατος Οἰκονόμος Φανερωμένης Κος Διονύσιος, οἱ τέως Βουλευταὶ Κοι Θ. Θεοδότου καὶ Γ. Χατζηπαύλου, οἱ Κοι Σάββας Λοϊζίδης Δικηγόρος, Θ. Κολοκασίδης Ὀδοντίατρος, Θ. Τσαγγαρίδης Ἐμπορος καὶ οἱ Κομμουνισταὶ Κ. Σκελέας καὶ Χ. Βατυλιώτης.¹³

1932 : Ἀπαγόρευσις ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ & Ἀπαγόρευση αποβίβασης

[...] Τὸν Εὐάνθην Νικολαΐδην ἐκ Λεμεσοῦ παλαιὸν Κομμουνιστὴν ἐρχόμενον ἐξ Ἀθηνῶν τοῦ ἀπηγορεύθη ἡ ἀποβίβασις.¹⁴

[...] Διὰ διαταγῆς τοῦ Κυβερνήτου δημοσιευθείσης εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνησεως ἡμερομηνίας 11 Μαρτίου 1932 ἀπαγορεύεται ἡ εἰσαγωγή εἰς τὴν Κύπρον οἰασδήποτε παλαιᾶς ἢ μελλούσης ἐκδόσεως τῶν ἀκολουθῶν κομμουνιστικῶν βιβλίων.¹⁵

[...] Μὲ τὸ τελευταῖον Ἰταλικὸν ἀφίχθην εἰς Κύπρον προερχόμενος ἐξ Ἀθηνῶν ὁ ἐκ Κάτω Δικόμου Νικόλας Ραγουζέος. Ἡ ἀστυνομία εἶχε φαίνεται συστάσεις ὅτι ὁ κὺρ Ραγουζέος ἦτανε κομμουνιστὴς καὶ μάλιστα ἐπαναστάτης καὶ δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἀποβίβασίν του.¹⁶

[...] Κατὰ τὴν νύχτα τοῦ παρελ. Σαββάτου πρὸς τὴν Κυριακὴν οἱ Κομμουνισταὶ ἐκυκλοφόρησαν εἰς τὴν πόλιν μας προκηρύξεις ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀφίξεως τοῦ νέου Κυβερνήτου. Ἡ Ἀστυνομία κατόπιν ἐπιμελοῦς ἐρεύνης ἀνεκάλυψε ποῖος ἐκυκλοφόρησε τὰς προκηρύξεις ὡς καὶ πλῆθος κομμουνιστικῶν ἐγγράφων καὶ προκηρύξεων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κομμουνιστοῦ Εὐσταθίου Ξιναρῆ ἐκ Τσάδας. Πολὺ συντόμως ἡ ὑπόθεσις θὰ ἀπασχολήσῃ τὴν Δικαιοσύνην. Ὁ κομμουνιστὴς Γαλαταριώτης κτίστης ἐξετοπίσθη ἐκ τοῦ Κτήματος εἰς τὸ χωρίον τοῦ Γαλαταριᾶν.¹⁷

¹³Εφημερίδα *ΝΕΟΝ ΕΘΝΟΣ*, «ΧΡΟΝΙΚΑ», 14 Νοεμβρίου 1931.

¹⁴Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Καταδίκη κομμουνιστῶν», 22 Ιανουαρίου 1932.

¹⁵Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ἀπαγόρευσις ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ», 18 Μαρτίου 1932.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Καταδίκη κομμουνιστῶν», 22 Ιανουαρίου 1932.

¹⁶Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΕΚ ΛΕΜΕΣΟΥ», 22 Απριλίου 1932.

¹⁷Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ», 9 Δεκεμβρίου 1932.

Καταδίκη κομμουνιστῶν Βλ. Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΕΚ ΛΕΜΕΣΟΥ», 15 Ιουλίου 1932.

1933 : Άρθρο 61 του Κυπριακού Ποινικού Κώδικα

[...] Τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐξεδικάσθη ἐνώπιον τοῦ πλήρους Πταισματοδικείου ἀποτελουμένου ἀπὸ τοὺς ἐντίμους δικαστὰς κ.κ. Γκρήην καὶ Δερβίς ἐφ. ἡ ὑπόθεσις τοῦ Κομμουνιστοῦ Βίκτωρος Γεωργίου ἐκ Γεροσκήπους. Ἀφοῦ οὗτος ἤκουσε τὴν κατηγορίαν ἡ ὁποία ἐβασίσθη εἰς τὰ ἄρθρα 58,61,49, 21 καὶ 50 τοῦ Κυπρ. Ποινικοῦ Νόμου παρεδέχθη καθ' ὑπόδειξιν τοῦ συνηγόρου του μόνον τὴν τελευταίαν δηλαδὴ περὶ ἀποπείρας μεταβολῆς τῶν πραγμάτων τῆς Ἀγγλίας.¹⁸

[...] Εἰς τὴν Ἐπαρχίαν μας ὑπάρχουν ἐντοπισμένοι οἱ κάτωθι κομμουνισταὶ : Τεῦκρος Ἀνθίας εἰς Ἀνδρολίκου, Εὐστάθιος Ξυναρῆ εἰς Τσάδαν Δημήτριος Νεοκλῆ εἰς Γαλαταριὰν Ἰωσήφ Χριστοδούλου εἰς Περιστερώνων Σοφοκλῆς Χαραλάμπους εἰς Τσάδαν.¹⁹

[...] Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην ἤρξατο ἐνώπιον τοῦ πλήρους Πταισματοδικείου Πάφου ἀποτελουμένου ἐκ τῶν ἐντίμων Δικαστῶν Γκρήην καὶ Δερβίς ἡ δίκη τοῦ ποιητοῦ Τεύκρου Ἀνθία ἐκ Κοντέας καὶ νῦν ἐν Κτήματι κατηγορουμένου ἐπὶ τῷ ὅτι «κατὰ τὰ ἔτη 1931 καὶ 1932 ἦτο μέλος παρανόμου συνδέσμου δηλαδὴ τοῦ «Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Κύπρου» κατὰ παράβασιν τῶν ἁρθρῶν 57 καὶ 61 τοῦ Κυπρ. Ποινικοῦ Νόμου»[...] Κατὰ τὴν 23.10.1931 κατὰ τὰς ταραχὰς παρώτρυνε τὸ Κ. Κόμμα νὰ κάμῃ ἔφοδον ἐναντίον τῆς Ἀστυνομίας. Μετὰ τὰς ταραχὰς ἐνετοπίσθη εἰς τὴν Κοντέαν δυνάμει τοῦ περὶ Ἀμύνης διατάγματος, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐγένοντο παράπονα ἐναντίον του καὶ ἠναγκάσθημεν νὰ τὸν ἀπομακρύνωμεν, κατόπιν περιορίσθη εἰς τὰς φυλακὰς συμφώνως τοῦ διατάγματος Ἀμύνης καὶ κατόπιν ἐνετοπίσθη εἰς Ἀνδρολίκου.²⁰

[...] ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ΧΟΥΛΟΥΣΗ. Παντοπώλης ἐκ Λευκοσίας. Ὑπῆρξα κομμουνιστῆς κατὰ τὸ 1931. Διὰ πρώτην φορὰν μὲ προσήγγισεν ὁ ἀπελαθεὶς Βατηλιώτης καὶ μὲ παρώτρυνε νὰ γίνω κομμουνιστῆς. Μὲ παρεκάλεσε νὰ μεταφράσω ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὴν Τουρκικὴν ἓνα μανιφέστο διὰ τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἔκκλησις πρὸς τοὺς ἐργάτας, ὅπως ἐγγραφοῦν ὡς μέλη τῆς ἐργατικῆς λέσχης. [...] Κατ' ἀρχὰς Ἰουλίου τοῦ 1931 ὑπέβαλα αἴτησιν καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου ἐγενόμην δεκτὸς ὡς μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος.²¹

¹⁸Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΟΥ», 1 Ιανουαρίου 1933.

Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΑ», 14 Απριλίου 1933.

¹⁹Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ», 1 Ιανουαρίου 1933.

²⁰Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΑ», 31 Μαρτίου 1933.

²¹Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΑ», 7 Απριλίου 1933.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

[...] Από τὰ δημοσιευθέντα εἰς τὴν «Πάφον» λεπτομερῆ πρακτικὰ τῆς δίκης τοῦ ποιητοῦ Τεύκρου Ανθία ἐγένετο φανερόν, ὅτι ἀπὸ τοῦ 1920 καὶ ἐφεξῆς τὸ Κομμουνιστικὸν κόμμα ἐργάζεται ἐν Κύπρῳ μεθοδικῶς καὶ συστηματικῶς. Ἰδρυσεν ἐργατικὴν λέσχην εἰς Λευκοσίαν, ταμεῖον ἐργατικῆς βοηθείας, εἶχε κλάδους εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Κύπρου, ἐξέδιδε ἐφημερίδα καὶ φυλλάδια καὶ ἐπροπαγάνδιζε ἰδίᾳ μεταξὺ τῆς νεότητος πρὸς προσηλυτισμὸν ὁπαδῶν. Ποῖος ὁ σκοπὸς τοῦ Κόμματος αὐτοῦ διεπιστώθη ἀπὸ τὰς διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ τούς (1) ὁ ἀγῶνας διὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ καθεστώτος καὶ (2) ὁ ἀγῶνας διὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν Σοβιετικῆς δημοκρατίας ἐν Κύπρῳ.[...] ἂν πραγματικῶς ἐπιθυμοῦν νὰ ἐκτοπίσουν τὸν Κομμουνισμὸν εἶναι νὰ λάβουν μέριμναν πρὸς ἀνακούφισιν τῆς δυστυχίας καὶ βελτίωσιν τῶν ὅρων τῆς ζωῆς τῶν πτωχῶν ἀγροτῶν καὶ ἐργατῶν .[...] Ἐργατικὴ νομοθεσία συγχρονισμένη, εἰσαγωγή τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων, λύσις τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος, ἀπαλλαγὴ τῶν γεωργῶν ἀπὸ τῆς τοκογλυφίας ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τύχουν τῆς μᾶλλον προσεκτικῆς μερίμνης τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀρμοδίων.²²

[...] Χθὲς ἐπεσκέφθη τὸν κ. Αστυνόμον ὅστις ἐκτελεῖ χρέη διοικητοῦ ἢ ἐπιτροπείας τῶν ἀπεργῶν ἀποτελεσθεῖσα ὑπὸ τῶν κ.κ. Α. Θεμιστοκλέους, Σ. Παύλου καὶ Θ. Μαυρομμάτη συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ δικηγόρου κ. Ἀλέκου Ζήνωνος, ἥτις ἐζήτησε μέσῳ τοῦ κ. Ἀλέκου ὅπως ἐπιτρέψῃ συγκέντρωσιν πρὸς σύσκεψιν διὰ τὸν σχηματισμὸν Συντεχνίας πρὸς καλυτέρευσιν τῶν ὅρων τῆς ζωῆς των. Ὁ κ. Αστυνόμος ἡρνήθη χαρακτηρήσας τὴν τοιαύτην συγκέντρωσιν των ὡς κομμουνιστικὴν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἡρνήθησαν,[...] ²³

[...] Ὁ Χασὰν Χιλμὴ Ἰζέτ Ὁθωμανὸς κομμουνιστὴς συνελήφθη φέρων ἐπ' αὐτοῦ κομμουνιστικὰ μανιφέστα διὰ τῶν ὁποίων παρώτρυνε τοὺς Ὁθωμανοὺς συμπολίτας του εἰς τὸ νὰ γίνουν κομμουνισταὶ[.] ²⁴

[...] Αἱ ἀπεργίαι τῶν κτιστῶν καὶ ἀρτεργατῶν εἰς Λεμεσό, Λευκοσίαν καὶ Βαρώσια θέτουν 2 ἀπόψεις ἐνώπιον τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ α') εἶναι ἡ ἐξῆς περίπου : Οἱ ἀπεργοὶ εἶναι ἀνάξιοι πάσης προστασίας καὶ βοηθείας. Πῆραν τὰ μυαλὰ των ἀέρα ἀπὸ τὰς εἰσηγήσεις τῶν Κομμουνιστῶν καὶ ζητοῦν νὰ διαταράξουν τὴν ἔννομον τάξιν.[...] Ἡ β') εἶναι ἡ ἐξῆς : Οἱ ἀπεργοὶ ὑποφέρουν πραγματικῶς οἰκονομικῶς. ²⁵

²²Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ», 21 Ἀπριλίου 1933.

Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΕΠΙΒΕΒΛΗΜΕΝΗ ΠΛΕΟΝ Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ», 25 Φεβρουαρίου 1926.

²³Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «ΕΚ ΛΕΜΕΣΟΥ», 27 Μαΐου 1933.

²⁴Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΕΚ ΛΕΜΕΣΟΥ», 23 Ιουνίου 1933.

²⁵Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΑΙ ΑΠΕΡΓΙΑΙ», 23 Ιουνίου 1933.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

[...] Τὸ τροποποιητικὸν τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος νομοσχέδιον, τὰς διατάξεις τοῦ ὁποίου περὶ καταδιώξεως τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ καθόλου πάσης ἄλλης ὁργανώσεως ἡ ὁποία θὰ ἐθεωρεῖτο παράνομος, ὡς καὶ παντὸς βιβλίου, ἐντύπου ἢ χειρογράφου τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον θὰ ἐκρίνετο στασιαστικόν, [...] Διὰ διατάγματος τῆς Α. Ε. τοῦ Κυβερνήτου ἐν Συμβουλίῳ, δημοσιευθέντος ἐν τῷ ὑπὸ ἡμερομ. 16 Αὐγούστου ἐκτάκτῳ παραρτήματι τῆς ἐπισήμου ἐφημερίδος, αἱ κατωτέρω παρατιθέμεναι Ὅργανώσεις κηρύσσονται ὡς ἔχουσαι μεταξὺ τῶν σκοπῶν τῶν τὴν διάδοσιν στάσεως ἐντὸς τῆς Αποικίας καὶ διὰ τοῦτο καὶ προγράφονται :

- 1) Τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα Κύπρου
- 2) Ἡ Κυπριακὴ Κομμουνιστικὴ Νεολαία²⁶

[...] Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην συνελήφθησαν συμφώνως μὲ τὸ διάταγμα τῆς Ἀμύνης κατόπιν ὁδηγίων οἱ φερόμενοι ὡς ἀρχηγοὶ τῶν Κομμουνιστῶν ἐν Πάφῳ [...] καὶ ἀπεστάλησαν εἰς Λευκοσίαν [...] Καθ' ἃς ἔχομεν πληροφορίας οἱ συλληφθέντες θὰ προσαχθοῦν εἰς τὸ Δικαστήριον κατηγορούμενοι ἐπὶ τῷ ὅτι ἀνήκουν εἰς παράνομον σύνδεσμον.²⁷

[...] Πᾶν πρόσωπον τὸ ὁποῖον κατέχει ἢ δρᾷ εἰς οἰονδήποτε ἀξίωμα ἢ θέσιν παρανόμου συνδέσμου ἢ δρᾷ ὡς ἀντιπρόσωπος παρανόμου συνδέσμου ἢ δρᾷ ὡς διδάσκαλος εἰς οἰονδήποτε ἴδρυμα ἢ σχολεῖον διευθυνόμενον ὑπὸ ἢ τῇ ἐξουσιοδοτήσει ἢ φαίνεται ὅτι διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν παρανόμου συνδέσμου εἶναι ἔνοχον κακουργήματος καὶ ὑπόκειται εἰς φυλάκισιν ἐπὶ πέντε ἔτη.²⁸

1935 : "Ἡ Δευτέρα Παρουσία", ο αφορισμός, η μεταμέλεια και η ἄρση του αφορισμοῦ

[...] αἴρομεν τὸν συνοδικῶς ἐπιβληθέντα τῷ εἰρημένῳ Ἀνδρέᾳ Ζαφείρῃ ἢ Τεύκρῳ Ἀνθίᾳ ἀπὸ 1 Μαΐου 1931 ἀφορισμὸν καὶ ἀπαλλάσσομεν αὐτὸν τέλεον τῶν συνεπειῶν αὐτοῦ, δεχόμενοι μὲν καὶ εἰσάγοντες αὐτὸν αὐθις εἰς τὸν ἱερὸν τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας περιβόλον,[...] ²⁹

²⁶Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΕΓΕΝΕΤΟ ΝΟΜΟΣ», 19 Αυγούστου 1933.

²⁷Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΣΥΛΛΗΨΙΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ», 17 Νοεμβρίου 1933.

²⁸Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΙ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ», 8 Δεκεμβρίου 1933.

²⁹Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΠΡΑΞΙΣ ΑΡΣΕΩΣ ΑΦΟΡΙΣΜΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΖΑΦΕΙΡΗ ἢ ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΟΥ», Απρίλιος 1935, σελ. 114.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

1936 : Μεταλλείο Φουκάσας

[...] 18 Ağustos 1936' da grev ilan edilir ve bu grevi şu arkadaşlar idare eder :

1. Thomas Mavrounyadis
2. Nikos Gigomidis
3. Necat Mulla Hasan
4. Banayı Çakka
5. Mustafa Ali
6. Mihailis Stiliyanu

[...] Η απεργία κηρύσσεται στις 18 Αυγούστου 1936 και καθοδηγείται από τους ακόλουθους συντρόφους :

1. Thomas Mavrounyadis
2. Nikos Gigomidis
3. Necat Mulla Hasan
4. Banayı Çakka
5. Mustafa Ali
6. Mihailis Stiliyanu³⁰

1937 : "διάταγμα απέλασεως"

[...] Διὰ γνωστοποιήσεως δημοσιευθείσης εἰς τὴν τελευταίαν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ἀπὸ τῆς 21ης Μαΐου ὁ ἀνωτέρω νόμος (17 τοῦ 1936). Διὰ τούτου προνοεῖται, ὅπως ἡ Α. Ἐξοχότης ὁ Κυβερνήτης ἐν Συμβουλίῳ δικαιούται νὰ ἐκδώσῃ διάταγμα ἀπελάσεως τῶν ἀκολουθῶν Βρεττανῶν ὑπηκόων :

α) οἵτινες ἔχουσι καταδικασθῇ ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου, ὅπως ἐπιπροσθέτως τῆς ποινῆς τῶν ἡ ἀντὶ ποινῆς ἀπελαθοῦν.

β) τῶν ἀνεπιθυμητῶν ἢτοι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι συμπεριφέρονται κατὰ τρόπον ἐπικίνδυνον εἰς τὴν εἰρήνην, τὴν τάξιν, τὴν καλὴν διακυβέρνησιν ἢ τὴν δημοσίαν ἠθικὴν.³¹

1939 : Πανεργατική Συνδιάσκεψη

[...] Ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Ἀμμοχώστου ἀνεκοινώθη εἰς μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Συντεχνίας Ἰδιωτικῶν Ὑπαλλήλων Ἀμμοχώστου, ὅτι ἐδόθη ἄδεια συγκροτήσεως Παγκυπρίου Ἑργατικῆς Διασκεψέως εἰς τὸ οἶκημα τῆς Συντεχνίας Ἰδιωτικῶν Ὑπαλλήλων ἐν Βαρωσίῳ, τὴν 6ην Αὐγούστου 1939.³²

³⁰Kamil Tuncel, *Düşmana inat. Bir gün daha yaşamak*, Mavi Basın -Yayın, Lefkoşa, 2005, σσ. 22-23.

³¹Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ὁ νόμος περὶ ἀπελάσεως ἀνεπιθυμητῶν Βρεττανῶν ὑπηκόων ποὺ ἐτέθη εἰς ἰσχὺν», 27 Μαΐου 1937.

³²Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «ΠΑΡΕΣΧΕΘΗ ΑΔΕΙΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΩΣ ΠΑΝΕΡΓΑΤ. ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ ΕΝ ΒΑΡΩΣΙΟΙΣ», 3 Αυγούστου 1939.

1941 : Η συνάντηση στη Σκαρίνου

[...] εις τὴν Κύπρον παρουσιάζει μαζί με τὴν καλλιέργειαν τῶν ἐαρινῶν προϊόντων καὶ τὴν πρώτην φύτευσιν ἐνὸς Κόμματος εἰς πανδοχεῖον τῆς Σκαρίνου. Δὲν ἐγνώσθησαν τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν συμμετασχόντων εἰς τὴν σύσκεψιν διὰ νὰ μάθωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ μαζί μας ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς τῆς Κύπρου τοὺς λαμπροὺς αὐτοὺς κυρίους ποὺ ἀφοῦ συνέφαγον, ἐψήφσαν, ἄρθρον πρὸς ἄρθρον τὸ καταστατικὸν[....]³³

[...] Τὸ ΑΚΕΛ ἰδρύθηκε τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1941, ἐνάμιση χρόνο ὕστερα ἀπὸ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀντιφασιστικοῦ πολέμου, ὅταν στὴν Ἑλλάδα πατοῦσαν τὸ πόδι τοὺς οἱ χιτλερικοὶ. Μὲ βάση τὸ παράπονο Κ. Κ. τῆς Κύπρου καὶ μετὰ τὴ συμμετοχὴ καὶ ἄλλων δημοκρατικῶν παραγόντων, τὸ ΑΚΕΛ σπάθηκε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ τῆς ἱδρύσεώς του ἓνα συνεπὲς ἐθνικὸ, δημοκρατικὸ, ἀντιφασιστικὸ κόμμα.³⁴

[...] Οἱ κ. κ. Κύριλλος Παυλίδης (Λευκωσίας), Λούης Λοΐζου (Αμμοχώστου), Ὅμηρος Δημητριάδης (Πάφου), Δημήτριος Δημητρίου (Λάρνακος,) Ἰωάννης Κυριακίδης (Λεμεσοῦ), Χαρίλαος Δημητριάδης (Κυρηνείας) ἀποτελοῦντες τὸ «Λαϊκὸν Συμβούλιον Ἐκκλησίας Κύπρου» ἐκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Σ. Τοποτηρητοῦ τῆς Αρχιεπισκοπῆς κ. Λεοντίου εἰς συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ ἐν τῇ Αρχιεπισκοπῇ[...]³⁵

1942 : Το γυναικεῖο τμήμα του ΑΚΕΛ & ΠΕΚ

[...] Εἰς τὴν Γεροσκήπουν συνήλθαν τὴν π. Κυριακὴν εἰς τὸν Σύλ. Ἀφροδίτη 100 ἐργάτιδες καὶ ἀπεφάσισαν νὰ κάμουν Συντεχνίαν διὰ τὴν ὁμαδικὴν ἐπιδίωξιν τῶν δικαίων των. Εἰς τὰς ἐργατρίας ὠμίλησε ἡ φ. Φωφὼ Βασιλείου τοῦ γυναικεῖου τμήματος ΑΚΕΛ Πάφου καὶ οἱ ἐργάτριες Γιωργούλλα Κλεάνθους καὶ Γαλάτεια Χ' Δημοσθένους.³⁶

[...] Συνήλθε χθὲς ἐν Λευκωσίᾳ τὸ Ἀνώτατον Ἀγροτικὸν Συμβούλιον τῆς Παν. Ἐνώσεως καὶ ἐξήτασε τὰ διάφορα ζητήματα. [...] Ἐξελέγη ἐπίσης τριμελὲς ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ.κ. χ" Ματθαίου χχ" Νικόλα, Χαρ. χ" Χάρου καὶ τοῦ τούρκου ἀντιπροσώπου Λουρουτζίνας[...]³⁷

³³Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΣΠΟΡΑ ΚΟΜΜΑΤΟΣ», 19 Ἀπριλίου 1941.

³⁴Περιοδικό *ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ*, «Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ», Οκτώβρης 1950, σελ. 310.

³⁵Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΣΥΝΕΔΡΙΑ "ΛΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ"», 31 Μαΐου 1941.

³⁶Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ», 22 Ιανουαρίου 1942.

³⁷Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΠΑΝΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ ΚΥΠΡΟΥ», 20 Ιουνίου 1942.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

1943 : Β΄ Συνέδριο τοῦ Ἀνορθωτικοῦ Κόμματος τοῦ Ἑργαζομένου Λαοῦ, Ἡ εορτή της 25^{ης} Μαρτίου & Δημοτικές Εκλογές

[...] Ἐκατὸν πεντήκοντα ἀντιπρόσωποι ἀπ’ ὅλα τὰ μέρη τῆς Κύπρου ἀντιπροσωπεύοντας περίπου 3000 μέλη, μαζεύτηκαν στὶς 30 καὶ 31 τοῦ Γεννάρη στὸ Β΄ Συνέδριο τοῦ Ἀνορθωτικοῦ Κόμματος τοῦ Ἑργαζομένου Λαοῦ.

Τὸ Συνέδριο αὐτὸ, τοῦ μοναδικοῦ στὴν Κύπρο Πολιτικοῦ Κόμματος, ἀπέδειξε, Ἐξοχώτατε, κατὰ τὸν πιὸ πασιφανῆ τρόπο ὅτι τὸ Α.Κ.Ε.Λ. εἶναι σήμερα ὁ πραγματικὸς καθοδηγητὴς τῆς Ἑργατικῆς Τάξεως καὶ τοῦ Ἑργαζομένου Λαοῦ τῆς πόλης καὶ ἐν μέρει τῆς ὑπαίθρου.³⁸

[...] ὁ Γενικὸς Γραμματέας τῆς Παγκυπρίας Συντεχνιακῆς Ἐπιτροπῆς συν. Ἀνδρέας Φάντης πῆρε ὁμόφωνα τὶς πιὸ κάτω ἀποφάσεις :

- 1) Οἱ Συντεχνίες θὰ λάβουνε μέρος στὶς προσεχεῖς Δημοτικὲς ἐκλογές.
- 2) Οἱ Συντεχνίες θὰ συνεργασθοῦνε μὲ τὶς ὁργανώσεις τοῦ Ἑργαζομένου Λαοῦ εἰς Ἑνιαῖο Μέτωπο Ἑργατῶν καὶ Ἑργαζομένων.
- 3) Οἱ Συντεχνίες θὰ πάρουνε δυὸ θέσεις στὸν συνδυασμὸ τοῦ Ἑνιαίου Μετώπου Ἑργατῶν καὶ Ἑργαζομένων.³⁹

[...] Κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Ἐπαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀκέλ Πάφου ἡ καθιερωθεῖσα ὡς ἐορτὴ τοῦ Κόμματος Ἐθνικὴ ἐορτὴ τῆς 25 Μαρτίου θὰ ἐορτασθῇ ἐφέτος μὲ μεγαλυτέραν λαμπρότητα.⁴⁰

[...] Τὸ Κυπριακὸν Ἐθνικὸν Κόμμα θὰ φροντίσῃ πάσῃ δυνάμει διὰ τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν Ἑλληνικῶν παραδόσεων διαπαιδαγώγησιν καὶ μόρφωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ[...]⁴¹

[...] Εἶναι ἀληθές, ὅτι φέτος τὸ Ἀνορθωτικὸν Κόμμα τοῦ Ἑργαζομένου Λαοῦ ἔδωσεν ὠραῖον παράδειγμα ἐμπράκτου πατριωτισμοῦ. Ἐνδεκα ἐκ τῶν δεκαοκτῶ ἀρχηγῶν του καὶ ἓνα ὁλόκληρον τάγμα Ἀκελιστῶν κατετάχθησαν εἰς τὸ Κυπριακὸν σύνταγμα διὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν. Τὸ Ἐθνικὸ Κόμμα δὲν τοὺς ἐμιμήθη.⁴²

³⁸Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ψήφισμα τοῦ Β΄ Παγκυπρίου Συνεδρίου τοῦ Ἀνορθωτικοῦ Κόμματος τοῦ Ἑργαζομένου λαοῦ στὴν Α. Ε. τὸν ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ ΚΥΠΡΟΥ», 11 Φεβρουαρίου 1943.

³⁹Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ», 11 Φεβρουαρίου 1943.

⁴⁰Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ἡ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ», 11 Μαρτίου 1943.

⁴¹Εφημερίδα ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΞ, «ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΟΜΜΑ», 10 Αυγούστου 1943.

⁴²Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ ΚΑΙ Η ΚΥΠΡΟΣ», 2 Δεκεμβρίου 1943.

1944 : Παλαιές - Νέες Συντεχνίες & Γενικός Γραμματέας ΚΕΚ Θεμιστοκλής Δέρβης

[...] Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Συντονισμοῦ καὶ Ἐλέγχου καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ «Κυπριακοῦ Ἐθνικοῦ Κόμματος» συνεδρίασαν χθὲς [...] Ὁμοφώνως ἐξελέγη ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Κόμματος ὁ κ. Θεμιστοκλῆς Δέρβης.⁴³

[...] Τὸ ἐπίσημον Ἀνακοινωθέν διὰ τὴν συνέντευξιν, ἡ ὁποία ἔλαβε χώραν τὴν π. Παρασκευὴν εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἀποικ. Γραμματέως, ὅπου ὁ κ. Φούτ ἐδέχθη ἀντιπροσωπείαν τῆς Παγκυπρίου Συντεχνιακῆς Ἐπιτροπῆς [...] Ἄλλο σημεῖον «πρώτης σπουδαιότητος» καθὼς ἐτόνισεν ὁ κ. Φούτ «εἶναι ὅτι ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν βίαν τείνει νὰ δυσφημίσῃ τὸ Συντεχνιακὸν Κίνημα [...] Ἡ ἐξέλιξις τῶν Συντεχνιῶν καὶ τὰ σχετικὰ νομοθετικὰ μέτρα ὀφείλονται βεβαίως εἰς διαφόρους παράγοντας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ στάσις τὴν ὁποίαν ἐτήρησαν ἀπέναντι τῶν τῶ Κοινὸν καὶ ὁ Τύπος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς πρώτης ἐργατικῆς κινήσεως πρὸ 18 περίπου ἐτῶν εἰς Ἀμίαντον καὶ ἔπειτα εἰς τὸ μεταλλεῖον Σκουριωτίσεως, τῆς ἀπεργίας εἰς τὸ Κλωστήριον Βαρωσίων κλπ. κλπ. Δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Συντεχνιῶν νὰ ἐπιζητητῇ ἡ ἐπιδίωξις τῶν σκοπῶν τῶν διὰ «πράξεων βιαιότητος» [...]»⁴⁴

[...] ἴδρυση «νέων» Συντεχνιῶν δὲν εἶναι κάτι τὸ ἀναπάντεχον. Εἶναι τὸ συνειθισμένον «κόλπο» ποὺ ἡ ἀστική ἐργοδοτικὴ τάξι μεταχειρίζεται γιὰ διάσπαση τῆς ἐργατιᾶς.⁴⁵

[...] Ἡ σημερινὴ πανεργατικὴ συνέλευσις ποὺ συνήλθε στὲς Συντεχνίες μας καὶ στὴν ὁποία παρευρέθησαν 500 περίπου ἐργάτες, μέλη τῶν Συντεχνιῶν μας, καὶ στὴν ὁποία παρέστη καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματέας τῆς Π.Σ.Ε. κ. Α. Ζιαρτίδης, ἀφοῦ ἐξήτασε φαρδεῖα πλατεῖα τὸ ὅλο ζήτημα τῆς ἱδρύσεως ἀντισυντεχνιῶν τὴν πόλιν μας καταλήγει στὲς πρὸ κάτω ἀποφάσεις.

1. Καταδικάζει ἀπόλυτα τὴν ἴδρυση ἀντισυντεχνιῶν ποὺ ἔρχονται νὰ διασπάσουν τὸν ἐνιαῖον ἐργατικὸν μας ἀγῶνα,⁴⁶

[...] Περνᾷ πάνω ἀπὸ μιὰ βδομάδα τώρα ποὺ ὁλόκληρος ὁ ἐργαζόμενος κόσμος τῆς Κύπρου κινητοποιήθηκε γύρω ἀπὸ τὴν ἀπεργίαν τῶν 1300 ἐργατῶν, ποὺ ἀσχολοῦνται σὲ Κυβερνητικὰ ἔργα.⁴⁷

[...] ὁ Γραμματεὺς τοῦ Ἀκελ ἐκάλεσαν τοὺς ἐργάτας νὰ συνεχίσουν τὴν ἀπεργίαν. [...] Χθὲς ἀπῆργησαν διὰ 24 ὥρας ὅλοι οἱ ἐργάται εἰς ἔνδειξιν συμπαθείας πρὸς τοὺς ἀπεργοὺς τῶν Κυβερνητικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἔργων.⁴⁸

⁴³Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΟΜΜΑ», 17 Ιανουαρίου 1944.

⁴⁴Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «ΣΥΝΤΕΧΝΙΑΙ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΙΣ», 18 Ιανουαρίου 1944.

⁴⁵Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΝΤΙΣΥΝΤΕΧΝΙΕΣ», 27 Ιανουαρίου 1944.

Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «ΔΗΛΩΣΙΣ», 16 Ιανουαρίου 1944.

Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «ΜΑΚΡΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΑΚΕΛ», 3 Ιουνίου 1944.

⁴⁶Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΧΝΙΩΝ», 10 Φεβρουαρίου 1944.

⁴⁷Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΕΝΑΣ ΑΓΩΝΑΣ ΚΑΙ ΜΙΑ ΝΙΚΗ», 9 Μαρτίου 1944.

⁴⁸Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «Η ΑΠΕΡΓΙΑ», 14 Μαρτίου 1944.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

[...] Ψές συνεκροτήθη γενική συνέλευσις τῶν ἐργατῶν Λευκωσίας καὶ περιχώρων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ΠΣΕ ἀνήγγειλεν, ὅτι «κλείει τὸ σημερινὸν ἀπεργιακὸν στάδιον μὲ προσωρινὴν ἀνακωχὴν δυόμισυ μηνῶν καὶ καλεῖ τοὺς ἐργάτας ὅπως προσέλθουν εἰς τὰς ἐργασίας τῶν αὐριον (σήμερο) Παρασκευῆν». ⁴⁹

[...] Τὴν προσεχῇ Παρασκευῆν, 8 Σεπτεμβρίου, καὶ ὥραν 7. 30 μ.μ. καλοῦνται πάντα τὰ μέλη τῶν «Νέων Συντεχνιῶν Λεμεσοῦ» εἰς Πανεργατικὴν Συνέλευσιν εἰς τὸ οἶκμα των. ⁵⁰

[...] Τὴν 10ην π.μ. τῆς χθὲς ἔλαβε χώραν εἰς τὸ Μαγικὸ Παλάτι ἐν Λευκωσίᾳ ἑκτακτος γενικὴ συνέλευσις τῆς ΠΕΚ πρὸς ἐξέτασιν τῆς Ἀγροτικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως. Κατ' αὐτὴν παρέστησαν 800 περίπου ἀντιπρόσωποι Ἀγροτικῶν Τοπικῶν Ἐνώσεων καὶ μέλη τῆς ΠΕΚ. ⁵¹

[...] Yüzlerce Türk İşçi PEO' dan ayrılarak, [...] 15 Ekim 1944' de "Lefkoşa Türk İşçiler Birliği" adıyla ilk Kıbrıs Türk Sendikası'nı oluşturdular.

[...] Εκατοντάδες Τούρκοι εργάτες εγκατέλειψαν την ΠΕΟ, [...] σχημάτισαν την πρώτη Τουρκοκυπριακή Ένωση με το όνομα "Τουρκική Ένωση Εργατῶν Λευκωσίας" στις 15 Οκτωβρίου 1944. ⁵²

[...] Καθ' ἃ ἀντιλαμβανόμεθα, τὰ ἀνώτατα ὄργανα τοῦ Κυπριακοῦ Ἐθνικοῦ Κόμματος ἀπεφάσισαν, ὅπως μὴ ἀποδεχθοῦν τὴν ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Τοποτηρητοῦ ἀνατεθείσαν εἰς τὸ ἐν λόγῳ Κόμμα ἐντολὴν ὅπως ἀντιπρόσωποι τούτου προεδρεύσουν κατὰ τὴν σύσκεψιν τὴν 27ης τρέχοντος εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Ἐθνικῆς Ἐνότητος. ⁵³

[...] Τὴν νύκτα τοῦ παρελθόντος Σαββάτου ἔλαβε χώραν Πανεργατικὴ Συνέλευσις τῶν Νέων Συντεχνιῶν τῆς πόλεως μας. Οἱ ἐργάται ἐν μέσῳ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐνέκριναν ὅλας τὰς σχετικὰς εἰσηγήσεις διὰ τὴν ὀργάνωσιν Παγκυπρίου Συνομοσπονδίας Ἐργατῶν[...]. ⁵⁴

⁴⁹Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΞ*, «Η Π.Σ.Ε. ΕΛΥΣΕ ΤΗΝ ΑΠΕΡΓΙΑΝ», 24 Μαρτίου 1944.

⁵⁰Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΞ*, «Πανεργατικὴ Συνέλευσις τῶν «Νέων Συντεχνιῶν Λεμεσοῦ», 6 Σεπτεμβρίου 1944.

⁵¹Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΞ*, «Η ΧΘΕΣΙΝΗ ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΓΕΝ. ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΠΕΚ», 7 Οκτωβρίου 1944.

⁵²Ahmet An, *Kıbrıs' ta fırtınalı yıllar, 1942-1962*, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1996, σελ. 12.

⁵³Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΞ*, «ΤΟ ΚΥΠΡ. ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΟΜΜΑ ΔΕΝ ΔΕΧΕΤΑΙ ΝΑ ΠΡΟΕΔΡΕΥΣΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΣΚΕΨΙΝ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ», 21 Νοεμβρίου 1944.

⁵⁴Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΞ*, «ΝΕΟΣΥΝΤΕΧΝΙΑΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ», 21 Νοεμβρίου 1944.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

[...] Ἐνῶ ὁμως τὸ Ἀκὲλ θεωρεῖ τὸν Ἅγιον Πάφου «παρὰ τὸ πλευρὸν του» τὰ ἄλλα δύο Κόμματα, τὸ Ἐθνικὸν Κυπριακὸν Κόμμα, τὸ Ἐθνικοσοσιαλιστικὸν Κόμμα τῆς Πρωτοπορείας καθὼς καὶ ἡ δυναμικὴ Ὁργάνωσις τῆς ΠΕΚ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸ πλευρὸν τοῦ Τοποτηρητοῦ ὡς εὐνοοῦντος διὰ τῶν δηλώσεών του καὶ ἐν γένει τῆς στάσεώς του τὸ Ἀκὲλ.⁵⁵

[...] Ὑπὸ τοῦ Ἀναπληρωτοῦν τοῦ Π. Μητροπολίτου Κυρηναίας Π. Ἀρχιμανδρίτου κ. Π. Ἀρνοπούλου, ἐξεδόθη Ἐγκύκλιος μετὰ τὴν ἐμφαντικὴν ἐπικεφαλίδα «Ὁ Κομμουνισμὸς ἀμείλικτος πολέμιος τῆς Θρησκείας».⁵⁶

1945 : Παγκόσμιο Εργατικὸ Συνέδριο & "Θλιβεραὶ εἰδήσεις τὰς ὁποίας ἔχομεν ἐκ Λευκονοϊκοῦ"

[...] Ἀνακοινοῦται ὅτι ἰδρύθη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Σ. τοῦ Τοποτηρητοῦ καὶ Ἐθνάρχου Γραφεῖον Ἐθναρχίας Κύπρου, τακτικὰ μέλη τοῦ ὁποίου εἶναι οἱ κ.κ. Σταῦρος Γ. Σταυρινάκης, Γεώργιος Μαρκίδης, Ἰωάννης Κληρίδης καὶ Ἀχιλλεὺς Κ. Αἰμιλιανίδης, ἀναπληρωματικὰ δὲ οἱ κκ. Κύριλλος Παυλίδης καὶ Νικόλαος Ἰακωβίδης. [...] Τὸ Γραφεῖον Ἐθναρχίας Κύπρου ἀνακοινοῖ ὅτι ἴσταται ὑπεράνω κομμάτων, ὀργανώσεων καὶ παρατάξεων.⁵⁷

[...] Ὑπὸ τῆς Συνομοσπονδίας Ἐργατῶν Κύπρου καὶ τῶν Σοσιαλιστικῶν Συντεχνιῶν Πάφου ἀπεστάλη πρὸς τὸν κ. Οὐῶλτερ Σιτρίν, γραμματέα τοῦ Κογκρέσσου τῶν Βρετανικῶν Συντεχνιῶν, τηλεγράφημα, εἰς τὸ ὁποῖον αἱ ἀνωτέρω ὀργανώσεις διαμαρτύρονται διὰ τὴν ἀντιπροσώπευσιν τῶν ὀργανωμένων ἐργατῶν τῆς νήσου μας ὑπὸ τῶν κ.κ. Α. Ζιαρτίδη καὶ Πλ. Σέρβα.⁵⁸

[...] Παρακαλοῦνται πάντες οἱ ἄνεργοι, οἱ ὁποῖοι ἐδήλωσαν τὰ ὀνόματα των εἰς τὰ γραφεῖα τῶν Νέων Συντεχνιῶν Λευκωσίας, [...] Διὰ τὸ Ἐπαρχιακὸν Συμβούλιον τῶν Νέων Συντεχνιῶν Λευκωσίας

ΔΗΜΟΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ
Προσ. Γραμματεὺς⁵⁹

[...] Αἱ θλιβεραὶ εἰδήσεις τὰς ὁποίας ἔχομεν ἐκ Λευκονοϊκοῦ καὶ τὸ ἀτυχὲς ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον ἔλαβε χώραν εἰς Πάφον ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς Ἐθνικῆς μας ἑορτῆς ἐλύπησαν ἐξαιρετικὰ τὴν κοινὴν γνώμην τῆς Ἐπαρχίας μας, [...]⁶⁰

⁵⁵Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «ΜΕΙΩΣΙΣ ΓΟΗΤΡΟΥ ΤΗΣ ΕΘΝΑΡΧΙΑΣ», 24 Νοεμβρίου 1944.

⁵⁶Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΗΡΥΞΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ», 5 Δεκεμβρίου 1944.

⁵⁷Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ», 6 Ιανουαρίου 1945.

⁵⁸Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «ΑΙ "ΝΕΑΙ" ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΑΙ ΣΥΝΤΕΧΝΙΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 23 Ιανουαρίου 1945.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΠΑΓΚΟΣΜ. ΕΡΓΑΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ», 11 Ιανουαρίου 1945.

⁵⁹Εφημερίδα *ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΛΕΣ*, «ΝΕΕΣ ΣΥΝΤΕΧΝΙΕΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 14 Φεβρουαρίου 1945.

⁶⁰Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ», 29 Μαρτίου 1945.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

[...] Η Κυβέρνησις επέβαλε άμέσως «κέρφιου» και περιορισμούς εις Λευκόνοικον, μέχρι της διεξαγωγής ανακρίσεων, καθώς και λογοκρισίαν εις τὸν Τύπον. Οἱ περιορισμοὶ οὗτοι ἤρθησαν ὁμως ἀπὸ τῆς π. Πέμπτης, ὅτε διωρίσθη ἀνακριτικὴ ἐπιτροπὴ [...]⁶¹

[...] Ὅπως καὶ στὲς ἄλλες ἐπαρχίες καὶ στὴν Πάφο ἡ Αστυνομία τὸ πρωὶ τῆς Παρασκευῆς διενήργησε ἔρευνα δυνάμει ἐνταλμάτων στὰ οἰκήματα τοῦ ΑΚΕΛ καὶ τῶν Συντεχνιῶν ἐπὶ παρουσία τῶν οἰκείων Ἐπαρχιακῶν Γραμματέων. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς ἐντόνους προφορικὰς διαμαρτυρίας ποὺ ἐγένοντο ἄμέσως ἐστάλησαν τηλεγραφήματα καὶ ὑπομνήματα βγαλμένα μέσα ἀπὸ Γενικὲς Συνελεύσεις πρὸς τὸν Κυβερνήτην Κύπρου. Ταυτόχρονα ἐνηργήθησαν ἔρευνες σὲ ὅλα τὰ οἰκήματα τῶν Λαϊκῶν ὁργανώσεων.⁶²

[...] Παρ' ὅλο ποὺ τὸ Κόμμα ἀντιμετώπιζε σοβαρὴ ἐσωτερικὴ κρίση μὲ τὸ γνωστὸ ζήτημα τοῦ τέως Γ. Γραμματέα τοῦ αἰ συζητήσεις πάνω στὸ θέμα τοῦτο διεξήχθησαν μ' ἐξαιρετικὴ τάξη καὶ παραδειγματικὴ συνοχή.[...] ἐπετράπη εἰς τὸν τέως Γενικὸ Γραμματέα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ κόμμα κόμμα ὡς ἄπλοῦν μέλος καὶ συνολικὰ 4 μέλη τῆς προηγούμενης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἀπεστερήθησαν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπανεκλογῆς τῶν [...] Σὰν Γ. Γραμματέας ἐξελέγη ἀπὸ τὴν Κ.Ε. ὁ κ. Φιφῆς Ἰωάννου.⁶³

21 Ἰανουαρίου 1946 : Παράβαση τοῦ ἀρθροῦ 29 τοῦ διατάγματος γιὰ τὴν ἀμύνα & Ἡ ΔΙΚΗ ΤΗΣ Π.Σ.Ε.

[...] Μὲ μεγάλην ἀγωνίαν ἀνέμεναν οἱ ἐργαζόμενοι τῆς ἐπαρχίας μας τ' ἀποτελέσματα τῆς δίκης τῆς Π.Σ.Ε. Αἱ πρῶται εἰδήσεις ἔφθασαν τὸ μεσημέρι τῆς Δευτέρας καὶ ἀνήγγειλαν τὴν καταδίκη τῶν 12 σὲ 18 μηνῶν φυλάκισιν καὶ τῶν 6 εἰς 12 μῆνας. Ἀνάμεσα στοὺς πρῶτους περιλαμβάνονται καὶ οἱ συν. Τ. Φραγκοφίνος καὶ Ἀγ. Ἑμμανουήλ.

Ὅταν οἱ κατηγορούμενοι ἠρωτήθησαν ἐὰν εἶχον νὰ εἶπουν τι διὰ νὰ μὴ καταδικασθοῦν ὠμίλησε ὁ 1ος κατηγορούμενος Ἀνδρέας Ζιαρτίδης Γ.Γ. τῆς Π.Σ.Ε. καὶ εἶπε μεταξὺ ἄλλων : «Ἐὰν μᾶς ἐπιβληθῇ καμμία ποινὴ τὸ δικαστήριον δὲν θὰ μᾶς τιμωρήσῃ ἀλλὰ θὰ πλήξῃ τὰς ἀρχὰς τοῦ συμμαχικοῦ ἀγῶνος. [...]».⁶⁴

⁶¹Εφημερίδα ΧΡΟΝΟΣ, «Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΛΕΥΚΟΝΟΙΚΟΥ», 31 Μαρτίου 1945.

⁶²Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ», 17 Μαΐου 1945.

⁶³Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟ Δ' ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΚΕΛ», 23 Αυγούστου 1945.

⁶⁴Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΔΙΚΗ ΤΗΣ Π.Σ.Ε.», 24 Ιανουαρίου 1946.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

[...] Δεκαοκτώ από τὰ ποιὸ ἐκλεκτὰ στελέχη τῆς τάξης μας βρίσκονται στὲς φυλακὲς. Ἡ ἀνώτατη Συντεχνιακὴ καθοδήγηση καταδικάστηκε σὲ πολύμηνη φυλάκιση. [...] Για τὴν προστασία τῶν οἰκογενειῶν τῶν 18 τετιμημένων καὶ πρωτοπόρων συναδέλφων μας ἀνοίγουμε σήμερα εἰδικὸν ἔρανον.⁶⁵

Μάιος 1946 : Δημοτικές Εκλογές

[...] Ἡ λαμπρὰ νίκη καὶ τῶν δύο Συνδυασμῶν Ἐθνικῆς ἐνότητος καὶ στὲς 2 σημαντικὲς κωμοπόλεις τῆς Κύπρου χαιρετίστηκε ἀπὸ κάθε Κύπριον πατριώτη μὲ μὲ ξεχωριστὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ περιφάνεια,[...] ⁶⁶

[...] ἀποκάθαρσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυπριακῆς ατμόσφαιρας ἀπὸ τῶν δηλητηριωδῶν καὶ δυσωδῶν μiasμάτων τῶν ξένων κοσμοθεωριῶν[...]⁶⁷

27 Ιουλίου 1946 : Τοποθέτηση Δημάρχου Λευκωσίας Ιωάννη Κ. Κληρίδη

[...] Δυστυχῶς τὸ Συμβούλιον Ἐθναρχίας, τοῦ ὁποίου ἡ πλειοψηφία ἀποτελεῖται ἀπὸ πρόσωπα, τῶν ὁποίων αἱ ἀπόψεις συνταυτίζονται μὲ τὰς ἀπόψεις τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΕΚ-ΠΕΚ-ΠΕΣΠ καὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Μητροπόλεως Κυρηνείας, ἀπέκλεισε τὴν συνεργασίαν....[...]⁶⁸

Αύγουστος 1946 : Το αίτημα της Εθνικής Παράταξης (Δημητριάδου, Γαλατοπούλου, Δέρβη, Γεωργιάδη, Πισσά)

[...] χρησιμοποιεῖται ἡ λέξις «ΔΕΞΙΑ» διὰ τὴν Παράταξιν μας, τοὺς μεθ' ἡμῶν συνεργαζομένους Δημάρχους καὶ Δημοτικὰ Συμβούλια καθὼς καὶ τὰς συνεργαζομένας Ὁργανώσεις, νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς φράσεως «Εθνικόφρων Παράταξις»,⁶⁹

⁶⁵Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΕΚΚΛΗΣΗ», 31 Ιανουαρίου 1946.

Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΩΝ 18 ΣΤΗΝ ΠΑΦΟ», 24 Οκτωβρίου 1946.

⁶⁶Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΣΥΝΔΥΑΣΜΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΟΣ», 16 Μαΐου 1946.

Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΟΜΜΑ», 30 Μαΐου 1946.

⁶⁷Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «ΝΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΤΕΑ - ΗΤΤΑ ΤΙΜΗΜΕΝΗ», 1 Ιουνίου 1946.

⁶⁸Εφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, «Πολιτικὸς ἀπατεῶν», 7 Αυγούστου 1948.

⁶⁹Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ», 24 Αυγούστου 1946.

Οκτώβριος -Δεκέμβριος 1946 : Αποφυλάκιση & Συλλαλητήριο ΑΚΕΛ

[...] Ἡ ΕΣΕ Πάφου ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τῆς τὴν τ. Ἐγκύκλιο τῆς ΠΕΟ γύρω ἀπὸ τὴν ἀποφυλάκιση τῶν 18 ἡγέτων μας καλεῖ Πανεργατικὴ συγκέντρωση τὴν προσεχῇ Κυριακὴ καὶ ὥρα 5 μ.μ. ἀκριβῶς στό οἶκημα τῶν Συντεχνιῶν μας γιά κινητοποίηση ὑπὲρ τῆς ἀποφυλάκισής των.⁷⁰

[...] Τὸ Γραφεῖον Εθνικῆς Δράσεως τῶν Τριῶν ἐπὶ τοῦ Εθνικοῦ ζητήματος συνεργαζομένων Παρατάξεων, Παναγροτικῆς Ἐνώσεως Κύπρου, Κυπριακοῦ Εθνικοῦ Κόμματος καὶ Παγκυπρίου Ἑλληνικῆς Σοσιαλιστικῆς Πρωτοπορίας, εὐρίσκεται ὑποχρεωμένον ἐπσημῶς καὶ δημοσίως νὰ ἀποδοκιμάσῃ πλήρως [...] διοργανούμενον Συλλαλητήριον τῆς προσεχοῦς Κυριακῆς.⁷¹

1947 : Παναγροτικὴ Ἐνωση Κύπρου & Ἐνωση Αγροτῶν Κύπρου

[...] Ὁ Ἀβρααμίδης βιομήχανος Ὑποδηματοποιίας δὲν ἄφηνε εὐκαιρία στὸ παρελθὸν ὅπως καὶ στὸ παρὼν ἀπὸ τοῦ νὰ προσπαθεῖ μέ κάθε μέσο νὰ διασπάσῃ τὴν Συντεχνία Ὑποδηματεργατῶν Λάρνακος δημιουργώντας ἀντισυντεχνία. Μέχρι σήμερα ἀπέτυχε σ' αὐτὴ τουτὴν προσπάθεια. Ὁ Πισσᾶς ὅμως ὁ Γ. Γ. τῶν νέων συντεχνιῶν τὸν ἔβγαλε ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο καὶ τοῦ ὑποσχέθηκε νὰ τοῦ βρεῖ ἐργάτες καὶ ἐργάτριες ποὺ θὰ δούλευαν στὸ ἐργοστάσιο του μὲ τοὺς ὅρους ποὺ ἤθελε αὐτὸς.⁷²

[...] Ἡ ΕΑΚ δὲν νοιάζεται ἂν συγκεντρώνει τὸ μῖσος τῆς Κυβέρνησης καὶ τῆς θετῆς κόρης τῆς ΠΕΚ [...] ἡ ΕΑΚ βρίσκεται στὸν σωστὸ δρόμο τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴν λύση τῶν Ἀγροτικῶν προβλημάτων.⁷³

[...] Ἡ ΕΑΚ δὲν ἀριθμεῖ ζωὴ παρὰ ἐλαχίστων μηνῶν κι' ὅμως ἔχουν προσχωρήσῃ στὲς γραμμὲς τῆς μέχρι σήμερα πάνω ἀπὸ 400 Ἀγρότες τῆς ἐπαρχίας μας ἀπὸ 15 καὶ πλέον χωριά ἀπὸ τὸ Πραιτώρι μέχρι τὴν Κισσόνεργα κι ἀπὸ τὴν Ἀμαργέτη μέχρι τὸ Γουδι.⁷⁴

⁷⁰Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΔΙΑ ΤΟΥΣ 18», 12 Σεπτεμβρίου 1946.

Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΩΝ 18 ΣΤΗ ΠΑΦΟ», 24 Οκτωβρίου 1946.

⁷¹Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «Μακράν ἀπὸ τὸ Κομμουνιστικὸν Συλλαλητήριον τῆς Κυριακῆς», 30 Νοεμβρίου 1946.

⁷²Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΣΥΝΤΕΧΝΙΕΣ καὶ «ΣΥΝΤΕΧΝΙΕΣ»», 30 Ιανουαρίου 1947.

⁷³Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Τὶ εἶναι ΕΑΚ καὶ πῶς ἀγωνίζεται νὰ λύσῃ τὰ Ἀγροτικὰ προβλήματα», 13 Μαρτίου 1947.

⁷⁴Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΕΞΑΘΛΙΩΣΗ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΜΑΣ», 27 Φεβρουαρίου 1947.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

5 Μαΐου 1947 : Νίκη Λεοντίου

[...] Ἡ ἐκλογή Ἀρχιεπισκόπου ἔχει, πρὸ παντὸς δὲ σήμερον, τεραστίαν σημασίαν διὰ τὸν τόπον μας. Ὁ ἄθεος κομμουνισμὸς καμουφλάρεται καὶ ζητεῖ νὰ τὴν ἐκμεταλλευθῇ.⁷⁵

[...] Ἡ ἀνάδειξις τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πάφου ὡς Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου ἀποτελεῖ μοναδικὸν θρίαμβον τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἠθέλησε νὰ τιμήσῃ τὸν πρωταθλητὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν του ἀγώνων τῆς τελευταίας δεκατετραετίας.[...] Οὐδεὶς λησμονεῖ τὰ ὑπομνήματα τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς μας ἀποκαταστάσεως, τῆς ὁποίας ἔγινεν ὁ πλέον ἐνθουσιώδης συνήγορος εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸ Λονδίνον, ὅπου μετέβη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Κυπριακῆς πρεσβείας.⁷⁶

9 Ιουλίου 1947 : Εξαγγελία Διασκεπτικής

[...] ὁ Κυβερνήτης Λόρδος Γουϊνστερ ἐξέδωκε κατὰ τὴν 9ην Ἰουλίου διάγγελμα πρὸς τὸν Κυπριακὸν λαὸν διὰ τοῦ ὁποίου τοῦ ἀναγγέλλεται ἡ προσεχὴς σύγκλησις Συμβουλευτικῆς συνελεύσεως ἀποτελουμένης ἐκ 30 καὶ πλέον μελῶν ἐκ τῶν Δημάρχων τῶν 6 πόλεων, τοῦ Δημάρχου Λεύκας, 1 ἀντιπροσώπου τῶν Τούρκων δημοτικῶν συμβούλων, 1 ἀντιπροσώπου τῶν ἀγροτικῶν δήμων, πέντε μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Συνεργατικῆς τραπέζης, δύο ἀντιπροσώπων τοῦ Ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου, δύο τῶν παλαιῶν συντεχνιῶν, ἐνὸς τῶν νέων, ἐνὸς τῶν Τουρκικῶν ἐργατικῶν συντεχνιῶν, ἐνὸς τῆς ἐνώσεως βιομηχάνων, ἐνὸς τοῦ Δικηγορικοῦ Σώματος, ἐνὸς τῆς Ἰατρικῆς ἐταιρείας, ἐνὸς τῶν διδασκάλων τῆς Μέσης Παιδείας, ἐνὸς τοῦ Τύπου, δύο τῆς ΠΕΚ καὶ ἐνὸς τῆς Τουρκικῆς ἐνώσεως γεωργῶν μὲ σκοπὸν νὰ κάνῃ συστάσεις [...] ἐπὶ τῆς μορφῆς Συντάγματος.⁷⁷

[...] Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν συνήλθεν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Ι. Κληρίδου συνέδριον τῆς ἐθνικῆς Συνεργασίας, τὸ ὁποῖον καὶ ἐξέδωσε τὸ ἀκόλουθον ἀνακοινωθὲν : [...] Καλεῖ τὴν Ἐθναρχίαν νὰ προκηρύξῃ Παγκύπριον Ἐθνικὴν ὀργάνωσιν καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ πρὸ τῆς 1ης Αὐγούστου 1947 ὁμαδικὴν παραίτησιν τῶν διορισμένων εἰς τὰ διάφορα ἀξιώματα διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ συνέπεια εἰς τὴν ἄρνησιν συμμετοχῆς εἰς τὴν Συμβουλευτικὴν Διασκεψιν καὶ ἐμμονὴ εἰς τὴν Ἐνωσιν.⁷⁸

⁷⁵Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ*, 19 Ἀπριλίου 1947.

⁷⁶Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Η ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΕΚΛΟΓΗ», 26 Ἰουνίου 1947.

⁷⁷Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΙΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ», 17 Ἰουλίου 1947.

⁷⁸Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΤΟ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΗΣ ΕΘΝ. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ», 24 Ἰουλίου 1947.

Αύγουστος 1947 : "Θάνατος του Αρχιεπισκόπου Λεοντίου"

[...] Ό θάνατος του Αρχιεπισκόπου Λεοντίου αποτελεί άναμφισβητήτως πλήγμα βαρύν και τιμωρίαν παραδειγματικήν, αλλά δικαίαν[...]⁷⁹

[...] Δεινή συμφορά έπληξε τὸ περασμένον Σάββατον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου. Ὁ λαοφιλέστατος Ἀρχιεπίσκοπος Λεόντιος ὁ Α΄, ὁ ὁποῖος μόλις πρὸ 36 ἡμερῶν ἀνῆλθεν εἰς τὸν Θρόνον του ὕστερα ἀπὸ σύντομον ἀσθένειαν ἀπῆλθεν εἰς τὰς αἰωνίους Μονάς.⁸⁰

[...] Ὁ Σ. Τοποτηρητὴς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου ἀπέλυσεν ἐγκύκλιον διὰ τῆς ὁποίας ἐπαναλαμβάνων τὸ περιεχόμενον τοῦ διαγγέλματος τοῦ ἀειμνήσιου Ἀρχιεπισκόπου Λεοντίου τοῦ Α΄ κηρύττει ἀποχὴν ἀπὸ τὴν διασκεπτικὴν Συνέλευσιν [...]⁸¹

Οκτώβριος 1947 : "Νίκη του θεοῦ και του Ἐθνους Ζήτω ο Μακάριος"⁸²

[...] Ἡ δεξιὰ πανηγυρίζει, ὅτι κατὰ τὴν 5ην Ὀκτωβρίου κατήγαγε περιφανῆ νίκην,[...] Κατέφυγεν εἰς τὸν λαὸν καλυπτομένη ἀπὸ εἰκόνας τοῦ Σεβ. Τοποτηρητοῦ «δόξης» «ἐθνικοῦ συμβόλου» τῆς Κύπρου καὶ ὠχυρωμένη πίσω ἀπὸ τὴν πραγματικῶς ἔξοχον ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν Του δρᾷσιν[...] Ὁ ἀγὼν ἦτο ἄνισος διότι ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κυρηνείας εὗρίσκετο εἰς Κύπρον καὶ διηύθυνε τὴν Κυπριακὴν ἐκκλησίαν, ὅλοι οἱ Ἀρχ. ἀντιπρόσωποι συνεδέοντο φιλικῶς μαζὺ του[...] Ὁ Ἅγιος Δέρκων εὗρίσκετο ἑκατοντάδες μιλίων μακρὰν καὶ εἶχε τὸ μειονέκτημα τοῦ «ξένου»[...]⁸³

[...] Ἡ Ἐθνικὴ Συνεργασία ὑπῆρξε ὁ πρῶτος χαμαιλεοντισμὸς τοῦ ΑΚΕΛ, [...] Μετὰ τὴν Ἐθνικὴ Συνεργασία τὸ Λεοντικό Μέτωπο ὑπῆρξε ὁ δεῦτερος χαμαιλεοντισμὸς τοῦ ΑΚΕΛ. [...] Αὐτὸ ἦτο τὸ Δερκικό Μέτωπον. Ὁ τρίτος χαμαιλεοντισμὸς τοῦ ΑΚΕΛ.[...]⁸⁴

⁷⁹Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ*, «Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ», 2 Αυγούστου 1947.

⁸⁰Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΤΟΥ Α΄ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΕΘΝΑΡΧΟΥ ΚΥΠΡΟΥ», 31 Ιουλίου 1947.

⁸¹Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΜΕΡΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ ΜΑΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΙΣ», 14 Αυγούστου 1947.

⁸²Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ*, «ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΔΕΛΦΟΙ», 4 Οκτωβρίου 1947.

⁸³Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΠΟΙΑ Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗΣ ΕΚΛΟΓΗΣ», 23 Οκτωβρίου 1947.

⁸⁴Εφημερίδα *ΧΡΟΝΟΣ*, «Ο ΧΑΜΑΙΛΕΩΝ», 18 Οκτωβρίου 1947.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

[...] 1947 yılı, Kıbrıs Türkleri arasında da sol düşüncelerin yayılmaya başladığı bir yıl olarak tarihe geçer. 1947 Ekim ayında, Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Kurumu İŞÇİNİN YOLU ŞAŞMAZ adıyla bir dergi çıkarmaya girişir. Derginin yönetmeni Ahmet Sadi Erkurt' un kişiliği, söz konusu yayın organının sol niteliğini izah etmeye yeterdi.

[...] Το 1947 αριστερές ιδέες αρχίζουν να διαδίδονται μεταξύ των Τουρκοκυπρίων. Τον Οκτώβριο του 1947, το Ίδρυμα των Τουρκικών Εργατικών Συνδικάτων κυκλοφορεί ένα περιοδικό *Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΗ ΕΙΝΑΙ ΑΛΛΑΘΗΤΟΣ*. Η προσωπικότητα του Ahmet Sadi Erkurt, διευθυντή του περιοδικού, ήταν αρκετή για να εξηγήσει τον αριστερό χαρακτήρα της εν λόγω έκδοσης.⁸⁵

[...] Η ἀριστερά ἀπεφάσισε κατ' ἀρχὴν νὰ μετὰσχη τῆς Διασκεπτικῆς διὰ νὰ χρησιμοποίησι ὡς ἰσχυρίζεται τὸ νέον σύνταγμα ὡς ἑπαλξιν διὰ νέους ἀγῶνας διὰ τὴν οἰκονομικὴν βελτίωσιν καὶ ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Κ. λαοῦ.⁸⁶

[...] Κατὰ τὸ παρελθὸν Σάββατον ἤρχισε τὰς ἐργασίας τῆς ἡ διασκεπτικῆ πρὸς καταρτισμὸν τοῦ νέου Κυπριακοῦ Συντάγματος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀρχιδικαστοῦ Σέρ Ἐντουαρτ Ἰζάκσον. Ἡ διασκεπτικὴ ἀπετελέσθη ἀπὸ 11 ἑλληνικὰ μέλη τοὺς κ.κ. Ι. Κληρίδην δῆμαρχον Λευκοσίας, Πλ. Σέρβαν δῆμαρχον Λεμεσοῦ, Λ. Σανταμᾶν δῆμαρχον Λάρνακος, Α. Αδάμαντος Ἀμμοχώστου, Π. Νικολόπουλον Μόρφου, Παν. Χατζημιχαήλ ἀπὸ τὸ Βασίλειον Ἀμμοχώστου (Συνεργατικῶν), Α. Ζιαρτίδην καὶ Α. Φάντην τῶν Παλαιῶν Συντεχνιῶν, Γ. Π. Ἀραδιπιώτην ἐκ Λάρνακος, Σωκρ. Εὐαγγελίδην ἐκ Λευκωσίας, καὶ Μ. Χούρη ἐκ Λεμεσοῦ, καὶ 7 Τουρκικὰ τοὺς κ.κ. Ν. Φαντήλ δῆμαρχον Λεύκας, Α. Ραπήτ ἐκ Μανδριῶν (τῶν Συνεργατικῶν), Σαίτ Γκαλήπ ἐκ Λεύκας (τῶν Συνεργατικῶν) Ἰρφάν Χουσεΐν (τῆς Τουρκικῆς ΠΕΚ), Σουχπὴ Καναὰν ἐκ Λάρνακος (τῶν Τούρκων δημοτικῶν Συμβούλων), Χασὰν Ἀλὴ Σιασμάτ (τῶν Τουρκικῶν Συντεχνιῶν), Ραοῦφ Ντεκτάς ἐκ Λευκοσίας.⁸⁷

[...] Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς διασκεπτικῆς κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην οἱ κ.κ. Ι. Κληρίδης καὶ Π. Σέρβας ἐδήλωσαν σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τῆς Κύπρου ἀξιοῖ, ὅπως δοθῇ πλήρης αὐτοκυβέρνησις, [...] Ἐκ μέρους τῶν Τούρκων ὠμίλησεν ὁ κ. Ἰρφάν, ἐδήλωσεν, ὅτι τὰ Τουρκικὰ μέλη δὲν γνωρίζουν τί εἶναι «αὐτοκυβέρνησις» ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει τὴν ἀποκροῦν[...]⁸⁸

⁸⁵Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türklerin tarihi*, 3. Kitap, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1995, σελ. 169.

⁸⁶Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΕΝΩ Η ΔΙΑΣΚΕΠΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΖΕΙ», 6 Νοεμβρίου 1947.

⁸⁷Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ», 6 Νοεμβρίου 1947.

⁸⁸Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Η ΔΙΑΣΚΕΠΤΙΚΗ», 20 Νοεμβρίου 1947.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Η ΑΥΤΟΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ», 13 Νοεμβρίου 1947.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΙΣ», 20 Μαΐου 1948.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΜΕΣΑ ΕΙΣ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟΝ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ», 20 Μαΐου 1948.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΠΤΙΚΗΣ», 27 Μαΐου 1948.

Δεκέμβριος 1947 : Εθνικός Απελευθερωτικός Συνασπισμός

[...]Στις 7 του Δεκέμβρη του 1947 ύστερα από ένα επιτυχημένο Παγκύπριο Συλλαλητήριο που κλήθηκε από τα Δημοτικά Συμβούλια της παράταξης Έθνικης Συνεργασίας και τις συνεργαζόμενες οργανώσεις, και στο οποίο αναλύθηκε πλατειά η τρέχουσα πολιτική κατάσταση και ετονίσθησαν τα καθήκοντα που έμπαιναν μπροστά στο λαό, έλάμβανε χώρα στην αίθουσα των Μικροκαταστηματαρχών το πρώτο ιδρυτικό Συνέδριο του Έθνικο-απελευθερωτικού Συνασπισμού του Κυπριακού λαού.⁸⁹

[...]Το απόγευμα έλαβε χώραν εις το οίκημα των Μικροκαταστηματαρχών το συνέδριον πρὸς ὀργάνωσιν Ἐθνικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Συνασπισμοῦ (Ε.Α.Σ.), οὗτινος ἐνεκρίθη τὸ Καταστατικόν.

Μέλη τῆς προσωρινῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἐπαρχίαν μας ὠρίσθησαν οἱ κ.κ. Λ. Φιλίππου, Ε. Ἰερόπουλος, Σ. Σ. Μαρκίδης, Λ. Νικολαΐδης, Ν. Μαυρονικόλας, Χαρ. Κούντουρος, Κυρ. Κυριάκου, Νεόφ. Αχιλλέως καὶ Νεόφυτος Σιαφκάλης.⁹⁰

Απόφαση Παγκύπριας Συντεχνιακής Συνδιάσκεψης :

[...] Συμμετοχή τῆς ΠΕΟ καὶ μαζικὴ ἐγγραφή τῶν ἐργατῶν εἰς τὴν ἰδρυομένην Ἐθνικοπολιτικὴν ὀργάνωσιν (Ἐθνικὸν ἀπελευθερωτικὸν Συνασπισμὸν «Ε.Α.Σ»)[...] ⁹¹

Ιανουάριος 1948 : Η "κομμουνιστική πρεσβεία" & Απεργία Μεταλλωρύχων ΚΜΕ

[...] ΩΣ ΕΧΕΙ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην δημοσιευθῇ ἔχουν ἀεροπορικῶς ἀναχωρήσει κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην διὰ Λονδῖνον ὡς ἐπίτροποι τῶν Ἐπτὰ ἀριστερῶν μελῶν τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως οἱ Δήμαρχοι Λεμεσοῦ καὶ Λάρνακος κ.κ. Πλουτῆς Σέρβας καὶ Λ. Σανταμᾶς καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ κ. Ε. Παπαϊωάννου ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν παλαιῶν Συντεχνιῶν, πρὸς τὸ σκοπὸν τοῦ νὰ συνηγορήσωσιν ἐν Λονδίῳ ὑπὲρ αὐτοκυβερνήσεως ἐν Κύπρῳ.⁹²

[...] Ἀπὸ τέσσερις ἐβδομάδες διεξάγεται μία τιτανομαχία μεταξὺ τῶν 2 χιλιάδων Μεταλλωρύχων τῆς Κ.Μ.Ε. [...] Ὁ δεξιὸς τύπος σύσσωμός στο πλευρὸ τῆς ἐταιρείας ὅπως καὶ ὁ ἀριστερὸς τύπος σύσσωμος στο πλευρὸ τῶν ἀπεργῶν.⁹³

⁸⁹Περιοδικό ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, «Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΤΟΥ Ε.Α.Σ.», τ. 7, Δεκέμβριος 1948, σελ. 202.

⁹⁰Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Τὸ Συνέδριον», 11 Δεκεμβρίου 1947.

⁹¹Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΠΡΩΤΟΙ στὶς γραμμὲς τοῦ Ε.Α.Σ.», 25 Δεκεμβρίου 1947.

⁹²Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΧΙ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ», 17 Ιανουαρίου 1948.

⁹³Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ὁ ἀγὼνας τῶν μεταλλωρύχων», 5 Φεβρουαρίου 1948.

[...] Δυὸ χιλιάδες μεταλλωρύχοι τῆς ΚΜΕ συνεχίζουν τὸν ἥρωϊκό τους ἀγῶνα ἀπὸ ἓνα μῆνα[...] Οἱ Συντεχνιακοὶ, οἱ Ἑακιστὲς οἱ Ἀκελιστὲς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι φίλοι τῶν ἐργατῶν πρέπει μέσα σ’ αὐτὴν τὴν ἐβδομάδα νὰ ὀργανώσουν σ’ ὅλα τὰ χωριά ἐράνους σὲ χρήματα καὶ τρόφιμα γιὰ τοὺς ἀπεργοὺς.⁹⁴

[...] 33 μέρες ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπεργία τῶν μεταλλωρύχων τῆς ΚΜΕ καὶ οἱ νέες συντεχνίες δὲν ἔχουν πάρει ἀκόμα θέση πάνω στὴν ἀπεργία. Τὴν περ. ἐβδομάδα ἡ ἀπεργιακὴ ἐπιτροπὴ ἔστειλε μιὰ ἐπιστολὴ στὴν ΣΕΚ (νέες συντεχνίες) καὶ τὴν καλοῦσε νὰ καθορίσῃ τὴν στάση τῆς ἐναντὶ τῆς ἀπεργίας.⁹⁵

[...] Ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου ἀπηύθυνε τὴν 20ὴν Μαρτίου μήνυμα πρὸς τοὺς ἐργάτας τῆς Κυπριακῆς Μεταλλευτικῆς Ἑταιρείας προτρέπων αὐτοὺς ὅπως ἐπανέλθουν εἰς τὰς ἐργασίας των [...] Ἡ Ἑταιρεία [...] ἀνταποκρίνεται λίαν εὐχαρίστως εἰς τὴν εἰσήγησιν τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος καὶ ἀναγγέλλει διὰ τοῦ παρόντος ὅτι παραχωρεῖ αὐξήσεις[...]⁹⁶

[...] Ἐσεῖς ποὺ μὲ τὶς τετράμηνες θυσίες σας ἐκρατήσατε οἰκονομικὰ τὸν ὑπέροχο ἀγῶνα τῶν Μεταλλωρύχων μας δὲν πρέπει νὰ λησμονήσετε τὸ τελευταῖο καθῆκον σας αὐτὲς τὶς μέρες. [...] ΕΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΑ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΜΑΧΗΤΩΝ ΜΑΣ.[...]

Η Π.Ε.Ο. - Η Κ.Τ.Ι.Β.Κ.⁹⁷

Απρίλιος 1948 : Η στάση του Ανδρέα Κουντουριώτη & Κινύρας - Μητροπολίτης Κλεόπας

[...] Ὁ ἐν Κύπρῳ Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀνδρέας Κουντουριώτης ἐκάλεσε τὴν προτεραίαν τῆς ἐθνικῆς ἐπετείου τὸν ἰσοκράτην τῶν κομμουνιστῶν δημοτικὸν σύμβουλον καὶ εὐελπιν ἐασίτην δρ.α Ματθαῖον Παπαπέτρου καὶ ἀνεκοίνωσεν, ὅτι δὲν θὰ ἐδέχετο τὴν ἐπομένην ἐπίσκεψιν τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου Λευκωσίας πρὸς ὑποβολὴν συγχαρητηρίων, ἐφ’ ὅσον ὁ δήμαρχος σ. Κληρίδης καὶ ἄλλοι σύμβουλοι ὑβρίζουν τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα καὶ ἀντὶ τῆς νομίμου κυβερνήσεώς του ἀναγνωρίζουν τὴν ψευδοκυβέρνησιν τοῦ ληστάρχου Μᾶρκο.⁹⁸

⁹⁴Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΡΥΧΩΝ», 12 Φεβρουαρίου 1948.

⁹⁵Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ο ἀγῶνας τῶν Μεταλλωρύχων καὶ οἱ «Νέες Συντεχνίες»», 19 Φεβρουαρίου 1948.

⁹⁶Εφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, «ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», 10 Απριλίου 1948.

⁹⁷Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, 20 Μαΐου 1948.

⁹⁸Εφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, «Υπηρεσία ἀνεκτίμητος», 3 Απριλίου 1948.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

[...] Δέν συμφωνεῖ με τὴν ἄποψιν, ὅτι ἐχρειάζετο προσυπογραφή ὑπὸ Σωματείων καὶ Συλλόγων τῆς πόλεως Κτήματος τηλεγράφημα πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν Βασιλέα διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Μητροπολίτης θὰ ἀνήγγελε τὴν ἐκλογὴν Του, τὰς εὐχὰς καὶ τὰς κατ' Αὐτὸν πεποιθήσεις τοῦ ποιμνίου Του.⁹⁹

[...] Ὁρισμένα ἀθλητικὰ Σωματεῖα διέγραψαν τ' ἀριστερὰ των μέλη καὶ κατόπιν ἤρχισε ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τοῦ «Κινύρα».[...] Ἡ τοπικὴ ἐπιτροπεία τοῦ Σέγας καὶ ἡ Κεντρικὴ κατεδίκασαν τὸν «Κινύραν» χωρὶς νὰ τὸν ἀκούσουν, ὁ Σύλλογος τῶν «Ὀλυμπίων» ἀπεφάσισε νὰ μὴ δεχθῇ τοὺς ἀθλητὰς τοῦ «Κινύρα» εἰς τοὺς Παγκυπρίους πρὸ τοῦ ἐκδοθῇ οἰαδήποτε ἀπόφασις.[...]¹⁰⁰

[...] Τὴν π. Κυριακὴν τὸ σωματεῖον ἐτηλεγράφησε πρὸς τὸν ΣΕΓΑΣ καὶ κατεδίκασε τὴν ἀνταρσίαν.[...] Διότι ἡ ἐπιτροπεία τοῦ σωματείου ἐτήρησε σταθερὰν στάσιν ἀπέναντι ἐκδηλωθείσης τάσεως ἀπειθαρχίας 4-5 ποδοσφαιριστῶν, οἵτινες ἐξωθήθησαν νὰ τὴν ἐκβιάσουν, ὡς ἐκ τοῦ αὐριανοῦ ἀγῶνος ποδοσφαιρικοῦ πρωταθλήματος, εἰς τὸ ὅποῖον θὰ μετεῖχον. Καὶ ἐπέβαλε τὴν τάξιν. Εἶνε ἱκανοποιητικὸν, διότι ἐδόθη εὐκαιρία νὰ ἐπιθεωρήσῃ καὶ τὸ ΑΠΟΕΛ τὸ ἐσωτερικὸν του μέτωπον.¹⁰¹

[...] Τὸ ἀθλητικὸν Σωματεῖον «ἡ Νέα Σαλαμὶς» καταγγέλλει τὸν Γ. Σ. «Εὐαγόραν», ὁ ὅποῖος διὰ τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν, 19 Μαΐου ἀποφάσεώς του ἀπηγόρευσε εἰς τὰς ποδοσφαιρικὰς καὶ ἀθλητικὰς τῆς ὁμάδας ν' ἀσκοῦνται εἰς τὸ Στάσιον τῆς πόλεως,[...]¹⁰²

Μάιος 1948 : Διακήρυξη Διδασκάλων "καταδικάζομεν ἐνεπιφυλάκτως κάθε κομμουνιστικὴν ἐνέργειαν"¹⁰³

[...] ὠρισμένα στοιχεῖα διδασκαλικά σύρονται εἰς γραμμὴν επικίνδυνον, εἶναι διατεθειμένοι, ὡς φαίνεται, νὰ συμβαδίζουν μετὰ τὸ Ἀκὲλ χειροπιαστὰ καὶ ἀλληλέγγυα.[...]¹⁰⁴

[...] καλοῦν τὸν διευθυντὴ Παιδείας νὰ μὴν ἀποστείλῃ κομμουνιστὴ ἐκπαιδευτικὸ στο χωριὸ Λάρνακα Λαπήθου.¹⁰⁵

⁹⁹Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ «ΚΙΝΥΡΑ» ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ», 29 Απριλίου 1948.

¹⁰⁰Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΜΙΑ ΣΚΑΝΔΑΛΩΔΗΣ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟΝ ΠΕΔΙΟΝ», 6 Μαΐου 1948.

Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΕΝΑ ΨΕΥΔΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΗΤΗΡΙΟΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΚΙΝΥΡΑ», 29 Απριλίου 1948.

Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥ ΚΙΝΥΡΑ», 13 Μαΐου 1948.

¹⁰¹Εφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, «ΤΟ ΑΠΟΕΛ», 29 Μαΐου 1948.

¹⁰²Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η "ΝΕΑ ΣΑΛΑΜΙΣ" ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ ΤΟΝ "ΕΥΑΓΟΡΑΝ"», 3 Ιουνίου 1948.

¹⁰³Εφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, «Διακήρυξις Διδασκάλων», 22 Μαΐου 1948.

¹⁰⁴Εφημερίδα ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ, «ΕΝΩ ΤΟ ΑΚΕΛ ΕΝΕΔΡΕΥΕΙ», 10 Ιανουαρίου 1944.

¹⁰⁵Εφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, «ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ», 29 Μαΐου 1948.

Εφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, «Δήλωσις Ἑλλήνων Διδασκάλων», 8 Μαΐου 1948.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

Μάιος - Ιούνιος 1948 : Οι αντιπρόσωποι των λαϊκών οργανώσεων απορρίπτουν το Σύνταγμα & Ψήφισμα Ιεραρχίας

[...] Γενομένης ψηφοφορίας ἐψήφισαν ὑπὲρ τοῦ Συντάγματος τὰ 7 Τουρκικὰ μέλη καὶ οἱ κ.κ. Γ. Π. Ἀραδιππιώτης, Μ. Χούρρη καὶ ὁ κ. Χατζημιχαήλ τῶν Συνεργατικῶν ὡς καὶ ὁ πρόεδρος κ. Τζάκσον.

Ἐναντίον ἐψήφισαν οἱ κ. κ. Ι. Κληρίδης, Πλ. Σέρβας, Α. Ἀδάμαντος, Α. Σανταμαῆς, Π. Νικολόπουλος, Α. Ζιαρτίδης καὶ Α. Φάντης, οἵτινες καὶ ἐδήλωσαν, ὅτι θ' ἀποχωρήσουν τῶν περαιτέρω ἐργασιῶν τῆς Συνελεύσεως.¹⁰⁶

[...] Ἡ μετὰ δεκαεπταετίαν ὄλην, θεία χάριτι, μόλις ἀνασυγκροτηθεῖσα Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Κύπρου συνελθοῦσα εἰς πρώτην συνεδρίαν, [...] Ψηφίζομεν : α) Διατρανοῦμεν καὶ διακηρύττομεν τὴν ὁμόφωνον, μοναδικήν, στερρὰν, ἀκλόνητον καὶ ἀναλλοίωτον ἀξίωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὅπως ἐνωθῇ μετὰ τοῦ ὁμαίμονος καὶ ὁμογλώσσου ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους[...]¹⁰⁷

Ιούλιος 1948 : Ἰδρυτική Συνέλευση Ἐθνικοφρόνων Διδασκάλων & Αποχώρηση Ι. Κληρίδη

[...] Χθὲς συνεκροτήθη εἰς Λευκωσίαν ἡ ἰδρυτικὴ συνέλευσις τῶν ἔθνικοφρόνων διδασκάλων πρὸς σύμπηξιν νέας, ἐθνικῆς ὁργανώσεως, ἀπηλλαγμένης τοῦ μιάσματος τοῦ κομμουνισμοῦ. [...] ὑπὸ τὸ ὄνομα «Παγκύπριος Ἐνωσις Ἑλλήνων Διδασκάλων»¹⁰⁸

[...] Ἡ ἐνοικίασις ἐνὸς δημοτικοῦ περιπτέρου ἐχρησίμευσεν ὡς ἀφορμὴ διὰ νὰ ἐπιτεθῇ λαύρως κατὰ τοῦ δημάρχου σ. Κληρίδου, ἐν συνεδρίᾳ τοῦ συμβουλίου, ὁ κομμουνιστὴς δημοτικὸς σύμβουλος Μιλτιάδης Χριστοδούλου.¹⁰⁹

Αύγουστος 1948 : Ἀμιανωρύχοι, "οἱ τρεῖς τέως καθηγηταὶ τοῦ Π. Γυμνασίου" & Ἡ ἀπεργία των οικοδόμων

[...] Οἱ ὑπὸ κομμουνιστικὴν καθοδήγησιν ἐργάται τῆς Ἑταιρείας Ἀμιάντου κατῆλθον ἀπὸ τῆς π. Δευτέρας εἰς ἀπεργίαν, κατόπιν τελεσιγράφου, τὸ ὅποιον ἡ ἡγεσία των ἐπέδωκε πρὸς τὴν Ἑταιρείαν τὴν πρωΐαν τῆς Κυριακῆς.¹¹⁰

[...] οἱ τρεῖς καθηγηταὶ δὲν ἐπαναδιωρίσθησαν, διότι ἐκρίθησαν ὡς κομμουνισταὶ ἢ φιλοκομμουνισταὶ. Ἐπίσημος ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἀνακοίνωσις δὲν ἐξεδόθη εἰσέτι, ἀλλ' ἡ γενικὴ ἐντύπωσις καὶ πεποίθησις εἶνε.[...]¹¹¹

¹⁰⁶Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΠΤΙΚΗΣ», 27 Μαΐου 1948.

¹⁰⁷Εφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, «Ἡ Ἐθναρχία ἐπαναλαμβάνει : Μόνον Ἐνωσιν», 17 Ιουλίου 1948.

¹⁰⁸Εφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, «Παγκύπριος Ἐνωσις Ἑλλήνων Διδασκάλων», 17 Ιουλίου 1948.

¹⁰⁹Εφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, «Διαπληκτισμοί», 24 Ιουλίου 1948.

¹¹⁰Εφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, «Ἀπεργία εἰς Ἀμιάντον», 7 Αυγούστου 1948.

¹¹¹Εφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, «Διατί σιωποῦν;», 7 Αυγούστου 1948.

Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ἀπόλυσις τῶν Καθηγητῶν», 29 Ιουλίου 1948.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

[...] Ἡ Συνομοσπονδία Ἑργατῶν Κύπρου (Νέαι Συντεχνίαι) ἀπηύθυνε τὴν ἀκόλουθον ζωηρὰν ἐκκλησιν πρὸς τοὺς παραπλανηθέντας παλαιοσυντεχνιακοὺς [...] μακρὰν ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴν γάγγραιναν. Ἐμπρὸς συνάδελφοι!¹¹²

[...] Οἱ κάτωθεν ὑποφαινόμενοι, ἀντιπροσωπεύοντες τὰ ἐθνικόφρονα σωματεῖα καὶ ὀργανώσεις τῆς Πρωτεύουσας καὶ τῶν περιχώρων συνελθόντες κατόπιν προσκλήσεως τοῦ «Ὀλυμπιακοῦ», σήμερον 18.8.48 καὶ μελετήσαντες ἐπισταμένως τὸ ἐργατικὸν ζήτημα τῆς Νήσου καὶ εἰδικώτερον τὴν ὑφισταμένην διαφορὰν μεταξὺ τῶν ἐργολάβων οἰκοδομῶν καὶ τῆς συντεχνίας κτιστῶν καὶ ἐργατῶν κτιστῶν, κατελήξαμεν εἰς τὰ ἀκόλουθα συμπεράσματα : [...] Ἐν σχέσει μὲ τὴν διαφορὰν τοῦ Συνδέσμου Ἑργολάβων Οἰκοδομῶν καὶ τῆς συντεχνίας κτιστῶν καὶ ἐργατῶν κτιστῶν Λευκωσίας, ἥτις ὀφείλεται εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῆς Πεό, ὅπως οἱ ἐργολάβοι προσλαμβάνουν μόνον παλαιοσυντεχνιακοὺς κτίστας καὶ ἐργάτας.[...] Διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης, πλήττεται καιρίως, ἀδίκως καὶ ὑπούλως μία ὑγιὲς μερὶς ἐργατῶν διὰ τῶν κομμουνιστικῶν μηχανορραφῶν.

[...] Θεμιστοκλῆς Δέρβης
διὰ τὸ Κυπριακὸν Ἐθνικὸν Κόμμα
Φᾶνος Ἰωαννίδης
διὰ τὸ Γ.Σ.Π.

Σωτηράκης Ἰωαννίδης
διὰ τὴν Ἐπαρχ. τοῦ Κ.Ε.Κ. Λευκωσίας
Ἀνδρέας Γ. Καφίζας
διὰ τὸ Διοικ. Συμβούλιον τῆς Ν.Ε.Κ.
Ἀνδρέας Χριστοφίδης
διὰ τὴν Π.Ε.Κ. καὶ τὴν Φ.Ε.Α.
Γεώργιος Φλωρίδης
διὰ τὴν Ἐνωσιν Ἀγ. Ὁμολογητῶν
Νῖκος Φυσεντζίδης
διὰ τὸ Ἐθνικὸν Κόμμα καὶ τὴν Ν.Ε.Κ. Παλλουριωτίσεως
Ἀνδρέας Ἀλουπὸς
διὰ τὴν Ἐνωσιν θυέλλης καὶ Ἀναγεννήσεως Ἑγκωμης
Λεάνδρος Χατζημάρκου
διὰ τὸν Ὀλυμπιακὸν

Κωστάκης Φιλιππίδης
διὰ τὸν Σ.Ε.Α.Α.Σ.
Ἰωάννης Κοτσώνης
διὰ τὴν Ἐνωσιν Νέων Ἀγ. Δομετίου
Ἰερώνυμος Ἰερωνυμίδης
διὰ τὸν Σ.Α.Π.Γ.
Δ. Δημητριάδης
διὰ τὸν Ἀπόλλωνα
Φειδίας Γεωργιάδης
διὰ τὴν Ο.Χ.Ε.Ν. Λευκωσίας
Ἰωάννης Γεωργίου
διὰ τὸν Εὐαγγελισμὸν Παλλουριωτίσεως
Ν. Π. Ἀδαμίδης
διὰ τὸν «Ἀχιλλέα» Καϊμακλίου
Ι. Χατζηῖωσηφ
διὰ τὸν Κεραυνὸν Στροβόλου
Π. Πέτσας
διὰ τὴν ΑΤΕ Στροβόλου ¹¹³

[...] Τὴν ἐπαύριο τοῦ Κυβερνητικοῦ λόγου, στὴ «Διασκεπτική», ἡ Κυπριακὴ κεφαλαιοκρατία, μὲ τὸ ΚΕΚ στὴ πρωτοπορία, ἀνοίγει τὴ μάχη ἐνάντια στὴν ὀργανωμένη ἐργατικὴ τάξη, χτυπώντας τὴ ραχοκοκαλιά, τοὺς οἰκοδόμους τῆς Λευκωσίας.¹¹⁴

¹¹²Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ*, «Ν' ἀνοίξουν τὰ μάτια», 21 Αυγούστου 1948.

¹¹³Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ*, «Σαφὴς διακήρυξις», 21 Αυγούστου 1948.

¹¹⁴Περιοδικό *ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ*, «ΠΟΙΑ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΝΔΥΑΣΜΕΝΗΣ ΕΠΙΘΕΣΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΑΣ», τ. 5, Οκτώβριος 1948, σελ. 131.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

[...] Άδοξως και έπαισχύντως δια τὸν ἀναρχοκομμουνισμόν ἐτερματίσθη χθὲς ἡ ἀπὸ τεσσάρων καὶ ἡμίσεος μηνῶν ἀπεργία κτιστῶν Λευκωσίας. Οἱ ἀπεργοὶ ὄχι μόνον δὲν ἐπέτυχον οἰανδὴποτε αὐξήσιν ἡμερομισθίου πέραν τῆς πρὸ τῆς ἀπεργίας προσφερθείσης ὑπὸ τοῦ συνδέσμου ἐργολάβων οἰκοδομῶν,[...] ¹¹⁵

[...] Ὑστερα ἀπὸ 4 μῆνες σκληροὺς ἀγῶνας, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ λαοῦ ὅλης τῆς Κύπρου, οἱ ἀπεργοὶ κέρδισαν τὸ κύριο αἶτημα τους γιὰ τὴν πρόσληψη ἐργατῶν μέσον κοινοῦ ἀνεργιακοῦ γραφείου, παρὰ τὶς ἀπεγνωσμένες προσπάθειες τοῦ ΚΕΚ νὰ ματαιώσῃ τὴ συμφωνία. ¹¹⁶

Οκτώβριος 1948 : Τροποποίηση του καταστατικού χάρτη της Εκκλησίας της Κύπρου & Συλλαλητήριο

[...] Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα νὰ κάμωμεν ἐπιστημονικὴν διατριβὴν περὶ τοῦ κομμουνισμοῦ, νὰ ἀναλύσωμεν μίαν πρὸς μίαν τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ. Δὲν ὑπάρχει τοιαύτη ἀνάγκη. [...] νὰ ἐνισχυθῇτε δὲ εἰς τὸ νὰ ἐμμένητε στερρῶς ἐν τῇ θεοπαραδότῳ πίστει καὶ τῇ πατρῴᾳ εὐσεβείᾳ. ¹¹⁷

[...] ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφάσισε καὶ ἐτροποποίησεν ἄρθρα τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐπισκόπων καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτροπειῶν. Ἀποκλείονται νὰ εἶνε ἐκλογεῖς καὶ ἐκλέξιμοι καὶ οἱ κομμουνισταὶ καὶ οἱ συνοδοιπόροι τῶν. ¹¹⁸

[...]Νὰ ἐφαρμόσωμεν τιμίως Αὐστηρὰς οἰκονομικὰς κυρώσεις.[...]Κομμουνισταὶ καὶ οὐδέτεροι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πέρνουν τὴν δεκάραν μας[...] ¹¹⁹

[...] εἶνε ἐπιτακτικὴ ἐθνικὴ ἀνάγκη νὰ δημιουργηθῇ καὶ εἰς τὴν Κύπρον σῶμα χιτῶν [...] Ἔργον τῶν πατριωτῶν αὐτῶν θὰ εἶνε νὰ παρακολουθοῦν ποῖοι ἀπὸ τοὺς ἐθνικόφρονας ἐμπόρους καὶ ἐπιχειρηματίας τροφοδοτοῦν μὲ διαφημίσεις τὰ συντροφικὰ κιτρινόφυλλα καὶ ποῖοι ἀπὸ τοὺς παρουσιαζομένους ὡς ἰδικούς μας τὰ ἀγοράζουν [...] ¹²⁰

¹¹⁵Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ*, «Ἡ ἀπεργία», 18 Δεκεμβρίου 1948.

¹¹⁶Περιοδικό *ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ*, «1948-1949», Γενάρης 1949, σελ. 226.

¹¹⁷Εφημερίδα *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ», Ιούλιος - Σεπτέμβριος 1948, σελ. 164.

Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ*, «ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΥ», 11 Σεπτεμβρίου 1948.

¹¹⁸Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ*, «Τροποποίησις Καταστατικοῦ», 28 Οκτωβρίου 1948.

¹¹⁹Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ*, «ΟΛΟΙ ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΝ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ 3^{ης} ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ΔΙΑ ΝΑ ΒΡΟΝΤΟΦΩΝΗΣΩΜΕΝ "ΕΝΩΣΙΣ ΚΑΙ ΜΟΝΟΝ ΕΝΩΣΙΣ"», 25 Σεπτεμβρίου 1948.

¹²⁰Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ*, «ΝΑ ΙΔΡΥΘΗ ΣΩΜΑ ΧΙΤΩΝ», 3 Οκτωβρίου 1948.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

[...] Ἡ λαϊκὴ ἡγεσία ἔλαμψε διὰ τῆς ἐνεργοῦ ἐμφανίσεώς της κατὰ τὸ Συλλαλητήριον τῆς 3ης Ὀκτωβρίου. Ἔλαβον τὸν λόγον ὁ Μ. Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ τρεῖς Μητροπολίται καὶ κανένας πολιτικὸς Ἀρχηγὸς ἐν ᾧ τὸ ὀρθὸν θὰ ἦτο ὕστερα ἀπὸ μίαν εἰσήγησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου νὰ ὠμιλοῦσεν ἓνας Μητροπολίτης, ὁ ἡγέτης τοῦ ἐθνικοῦ κόμματος καὶ ἓνας ἐκ τῶν ἐθνικοφρόνων Δημάρχων ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Λαοῦ.[...] ¹²¹

[...] Αἱ κομμουνιστικαὶ ὁργανώσεις ἐξηπλώθησαν εἰς ὅλην τὴν ὑπαιθρον τῆς Κύπρου. [...] ἤρχισαν νὰ ὁργανώνουν καὶ οὐτὰς ἀκόμη τὰς συζύγους τῶν ἀγροτῶν[...] ¹²²
[...] εἰδήσεων τούτων φυσικὰ ἐπωφελοῦνται καὶ οἱ ἐχθροὶ μας πρὸς μεγάλην βλάβην τοῦ ἐνωτικοῦ μας ἀγῶνος[...] ¹²³

[...] Τὸ συλλαλητήριον τῆς 31ης Ὀκτωβρίου ἦταν ἡ πιὸ μεγάλη κινητοποίηση τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. [...] Στις 18 τοῦ Νοεμβρίου ἐγίναν συλλαλητήρια σ' ὅλην τὴν Κύπρον στὰ ὁποῖα ὁ λαὸς ἐδείξε πὼς δὲν ἦταν διατεθειμένος ν' ἀνεχθεῖ τὸν περιορισμὸ τῆς δράσης τοῦ ἀπὸ τοὺς ἀνελεύθερους νόμους. ¹²⁴

18 Νοεμβρίου 1948 : Η παράνομη παρέλαση

[...] Χθὲς τὴν πρωΐαν παρουσιάσθησαν ἐνώπιον τοῦ ἐντ. δικαστοῦ κ. Κ. Γλυκὸ, 36 πρόσωπα ἅτινα κατηγοροῦντο ὅτι ἔλαβον μέρος εἰς παράνομον παρέλασιν τὴν 18ην Νοεμβρίου, [...] ¹²⁵

Φεβρουάριος 1949 : ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΙΣ ΛΑΪΚΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ»

[...] Τὴν περασμένη ἐβδομάδα ἐγίνε ἡ ἀποφυλάκισις μερικῶν ἐκ τῶν Λαϊκῶν ἀγωνιστῶν ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ὁ Λαοφίλης Δήμαρχος Λεμεσοῦ καὶ οἱ Δημοτικοὶ Σύμβουλοι Παντῖνος Μαυρογένης Λεμεσοῦ καὶ Γ. Φωτίου Λάρνακος ποὺ κατεδικάσθησαν μὲ βάση τὸν ἀνελεύθερον νόμον περὶ συγκεντρώσεων καὶ παρελάσεων[...] ¹²⁶

¹²¹Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ-ΣΧΟΛΙΑ», 14 Ὀκτωβρίου 1948.

¹²²Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Οἱ Κύπριοι κομμουνισταί», 20 Νοεμβρίου 1948.

¹²³Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Οἱ ΠΕΜΠΤΟΦΑΛΑΓΓΙΤΑΙ ΚΥΠΡΟΥ», 20 Νοεμβρίου 1948.

¹²⁴Περιοδικό *ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ*, «1948-1949», Γενάρης 1949, σελ. 227.

¹²⁵Εφημερίδα *ΧΡΟΝΟΣ*, «Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΛΕΜΕΣΟΥ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΗ ΕΙΣ ΤΡΙΜΗΝΟΝ ΦΥΛΑΚΗΣΙΝ», 27 Νοεμβρίου 1948.

¹²⁶Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΙΣ ΛΑΪΚΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ», 17 Φεβρουαρίου 1949.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

Μάρτιος 1949 : Η τρίμηνη φυλάκιση του Μ. Περδίου & Η τρίμηνη παύση της εφημερίδας "Δημοκράτης" & Προσωρινή Κεντρική Καθοδήγηση ΑΚΕΛ -Ανακοίνωση

[...]έξεδόθη ή απόφασις εις Λευκοσίαν έναντίον του κ. Μ. Περδίου διευθυντού του «Δημοκράτου», της Λαϊκής έκδοτικής εταιρείας και του κ. Χρ. Κυριακίδη τυπογράφου, ότι έδημοσίευσαν υπό τον τίτλον «Συμπαιγνία» άρθρον στην έκδοσιν της στές 4)3)40 το όποιον έθεωρήθη στασιαστικού περιεχομένου, διότι παρουσίαζε την Κυβέρνησιν ότι διά της εφαρμογής του νέου περι Δημαρχείων νόμου επεδίωξε να δώση τον καταρτισμό των καταλόγων στους Μουχταρηδες εν συμπαιγνία με το ΚΕΚ προς εξασφάλισιν επιτυχίας του κατά τας προσεχείς δημοτικάς εκκλογάς.¹²⁷

[...] Στο παρακάτω έγγραφο συγκεντρώνονται τα γενικά σημεία της κριτικής και αυτοκριτικής πάνω στην όποιαν στηρίκτηκε ή τελευταία αναδιοργάνωση της ήγεςίας του Κόμματος μας. Η Προσωρινή Κεντρική Καθοδήγηση το δημοσιεύει στον Θεωρητικό «Δημοκράτη» γιατί πιστεύει πως μ' αυτό τον τρόπο το ιστορικό αυτό Κομματικό έγγραφο θα μελετηθεί καλύτερα από το Κομματικό σύνολο.[...] Το κλασσικώτερο, πάντως όχι το μοναδικό, παράδειγμα τέτοιου συμβιβασμού, είναι ο τρόπος με τον οποίο το Κόμμα αντιμετώπισε το ζήτημα του Γενικού του Γραμματέα από 1942 ως το 1945. Αν το Κόμμα μας έπεσε σε σοβαρά λάθη, αν παρουσιάζει τις σημερινές του αδυναμίες, αυτό κυρίως οφείλεται στον τρόπο με τον όποιον χειριστήκαμε το ζήτημα της ύπαρξης όπορτιουνιστικών στοιχείων μέσα στο Κόμμα και την ήγεςία του. [...] Το Κόμμα μας δεν κατόρθωσε ν' ανταποκριθεί σ' αυτό το καθήκο. Παραμέλησε έγκληματικά τη δημιουργία γυναικείου κινήματος και την έπιστράτευση γυναικών στο Κόμμα[...]¹²⁸

Απρίλιος 1949 : Εγκύκλιος κατά του Κομμουνισμού

[...] ίσοδυναμοϋν προς έθνικην προδοσίαν, και ως τοιούτο θα τυγχάνη της άνεπιφυλάκτου άποδοκιμασίας της Έθναρχίας Κύπρου και θα στιγματίζεται ύπ' αυτής, ως έστιγματίσθη και εν Έλλάδι [...]¹²⁹

Αύγουστος 1949 : ΣΤ΄ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ Α.Κ.Ε.Λ.

[...] Η ξεκάθαρη μας γραμμή με τη διόρθωση του λάθους της «αυτοκυβέρνησης», είναι : Ένωση με την Έλλάδα, και στο μεταξύ διατήρηση κ' έπέχταση άμεσων πολιτικών έλευθεριών, διατήρηση κ' έπέχταση των οικονομικών κατακτήσεων και άνευ όρων άφοπλισμός της Νήσου.¹³⁰

¹²⁷Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Η υπόθεσις του «Δημοκράτη» », 24 Μαρτίου 1949.

¹²⁸Περιοδικό ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, «ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΛΑΘΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΜΑΣ», τ. 1, Απρίλιος 1949, σσ. 22, 26, 28.

¹²⁹ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ, «ΕΘΝΙΚΗ ΠΡΟΔΟΣΙΑ», Απρίλιος 1949, σελ. 130.

¹³⁰Περιοδικό ΝΕΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, «ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ», Αύγουστος 1949, σελ. 105.

XV. Η κυπριακή Αριστερά : Από την πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας στις Αρχιεπισκοπικές Εκλογές του 1947, τη Διασκεπτική και τον απόηχο του ελληνικού εμφυλίου στην Κύπρο

[...] Τò παγκύπριο συνέδριο τοῦ Ἀκὲλ ποὺ ἔλαβε χώρα στὴ Λεμεσό μέσα στὸν Αὐγουστο ἀποτελεῖ ἓνα σημαντικό γεγονός στὴν πολιτικὴ ζωὴ τοῦ νησιοῦ μας. Ὅταν ἡ κεντρ. ἐπιτροπὴ τοῦ κόμματος ἀποφάσισε νὰ παραιτηθεῖ καὶ νὰ ἀναθέσει τὴ προσωρινὴ καθοδήγηση τοῦ κόμματος σὲ μιὰ ἐπταμελῆ ἐπιτροπὴ, [...] Τὰ ἀποτελέσματα τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν ποὺ ἔλαβαν χώρα κάτω ἀπὸ τόσο εὐνοϊκοὺς γιὰ τοὺς ἐθνικόφρονες ὅρους ἔδειξαν πῶς ἡ ἐπίδραση τοῦ Ἀκὲλ ἀνάμεσα στὶς μάζες ὄχι μόνο δὲν ἐλαττώθηκε μὰ ἀντίθετα δυνάμωσε.¹³¹

Δεκέμβριος 1949 : Το υπόμνημα στον Ο.Η.Ε.

[...] Τὰ Λαϊκὰ Δημοτικὰ Συμβούλια (Λεμεσοῦ, Ἀμμοχώστου, Λάρνακας, Μόρφου), τὸ Παγκύπριο Συμβούλιο τοῦ Ἐθνικο-Ἀπελευθερωτικοῦ Συνασπισμοῦ (Ε.Α.Σ.), ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἀνορθωτικοῦ μας Κόμματος (Α.Κ.Ε.Λ.), τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Παγκύπριας Ἑργατικῆς Ὁμοσπονδίας (Π.Ε.Ο.) καὶ οἱ Κεντρικὲς Ἐπιτροπὲς τῆς Ἑνώσεως Ἀγροτῶν Κύπρου (Ε.Α.Κ.), τῆς Παγκύπριας Ἑνώσεως Μικροκαταστηματαρχῶν (Π.Ε.Μ.), τῆς Παγκύπριας Δημοκρατικῆς Ὄργανωσης Γυναικῶν (Π.Δ.Ο.Γ.) καὶ τῆς Ἀνορθωτ. Ὁργάνωσης Νέων (Α.Ο.Ν.) διερμηνεύοντας τὰ αἰσθήματα ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ ὑπόγραψαν καὶ ἔστειλαν στὸν Ὄργανισμό Ἑνωμένων Ἐθνῶν τὸ Κατηγορῶ[...] Ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Κύπρου ὁμόφωνα καὶ ὁλόψυχα ἐπιθυμεῖ τὴν Ἑνώσιν του μὲ τὴν Ἑλλάδα[...]¹³²

[...] Ἐτσι μὲ τὶς εὐχὲς καὶ τὶς εὐλογίες τῶν Ἑγγλέζικων ὀργάνων ὁ νεοπαλμερικὸς Κληρίδης διακηρύττει τὴν ἵδρυση τοῦ «τρίτου Κόμματος», ποὺ χωρὶς ντροπὴ θὰ ἀποκαλέσει «Σοσιαλιστικὸ Κόμμα Κύπρου».[...] Ὅσα φτιασιδώματα, λοιπόν, κι' ἂν χρησιμοποιοῦσε τὸ «Τρίτο Κόμμα» τοῦ Κληρίδη καὶ τῶν ἀνθρώπων του, δὲν μπορεῖ νὰ πάει μπροστά,¹³³

1950: Η εξορία του Γενικοῦ Γραμματέα της ΠΕΚ Σωκράτη Λοιζίδη

[...] Ἡ Συνομοσπονδία Ἑργατῶν Κύπρου ἀπέστειλεν εἰς τὸν κ. Σωκράτην Λοιζίδην δεῦτερον πολιτικὸν ἐξόριστον μακροσκελεστάτην ἐπιστολὴν, ἣτις περιέχει ὑψηλὰς πατριωτικὰς ἀρχὰς,[...]¹³⁴

[...] Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθῇ, ὅτι οἱ πραγματικοὶ κομμουνισταὶ ἐν Κύπρῳ, οἱ ὁποῖοι ζῶσι μακρὸν τῆς Ὁρθοδόξου Εκκλησίας, εἶναι ἐλάχιστοι καὶ ἀριθμοῦνται εἰς μίαν ἢ δύο δεκάδας.¹³⁵

¹³¹Περιοδικό ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, «ΤΟ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ», Σεπτέμβρης -Οκτώβρης 1949, σελ. 5.

¹³²Περιοδικό ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, «Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΛΑΟΣ ΚΑΤΗΓΟΡΕΙ», Δεκέμβρης 1949, σελ. 61.

¹³³Περιοδικό ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, «ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ», Δεκέμβρης 1949, σσ. 63-64. Περιοδικό ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, «ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ», Δεκέμβρης 1949.

Περιοδικό ΝΕΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, «ΠΩΣ ΕΝΝΟΟΥΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ», Μάης 1949.

Εφημερίδα ΕΦΗΜΕΡΙΣ, «Κυνισμός συντρόφου», 7 Νοεμβρίου 1948.

¹³⁴Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «Ἡ γλῶσσα τῆς ἐπιστολῆς τῆς ΣΕΚ», 4 Φεβρουαρίου 1950.

¹³⁵Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «Οἱ κομμουνισταὶ τῆς Κύπρου ἀνέρχονται εἰς 1200», 8 Ιουλίου 1950.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Adams Thomas William, *AKEL: The communist party of Cyprus*, Hoover Institution Press, Stanford, Calif, 1971.
- Αλέκου Χρ. Αλέξης, *1948 : Ο ελληνικός Εμφύλιος και η Κύπρος*, Power publishing, Λευκωσία, 2012.
- Βαρνάβας Παντελής, *Ένας μεταλλωρύχος θυμάται*, ΠΕΟ, Λευκωσία, 1988.
- Γιωργής Γ. & Κατσουρίδης Γ., *Η κυπριακή Αριστερά στην πρώτη περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας: εμφάνιση, συγκρότηση, εξέλιξη: πρακτικά Συνεδρίου, 24-25 Απριλίου 2012/ Ινστιτούτο Ερευνών Προμηθείας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου*, Ταξιδευτής, Αθήνα, 2013.
- Εφημερίδα *ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ*, «Η ΓΡΑΜΜΗ ΜΑΣ», Φλεβάρης 1949.
- Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ*, «ΧΡΙΣΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ», 31 Ιουλίου 1948.
- Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ*, «Νά ιδρυθῇ σῶμα Χιτῶν!», 3 Οκτωβρίου 1948.
- Εφημερίδα *ΕΦΗΜΕΡΙΣ*, «Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν», 18 Δεκεμβρίου 1948.
- Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Οἱ Κύπριοι κομμουνισταί», 20 Νοεμβρίου 1948.
- Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΕΚ ΛΕΜΕΣΟΥ», 30 Μαΐου 1925
- Ιωάννου Φίφης, *Έτσι άρχισε το Κυπριακό : στα χνάρια μιας δεκαετίας (1940-1950) σχέσεις ΑΚΕΛ-ΚΚΕ στα χρόνια του εμφύλιου*, Φιλίστωρ-Πάραλος, Αθήνα, 2005.
- Κατσιαούνης Ρολάνδος, *Η Διασκεπτική 1946-1948: με ανασκόπηση της περιόδου 1878-1945*, Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών Κύπρου, Λευκωσία, 2008.
- Λέφκης Γιάννης, *Οι ρίζες : ιστορική μελέτη*, Λεμεσός, 1984.
- Παπαϊωάννου Εζεκίας, *Ενθυμήσεις από τη ζωή μου*, Πυρσός, Λευκωσία, 1988.
- Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Ἡ Κύπρος εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἔθνους», Νοέμβριος 1949.
- Περιοδικό *Νέα Εποχή*, «ΛΕΥΚΟΝΟΙΚΟ 25 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ 1945», αρ. 2, 25 Μαρτίου 1959, σελ. 15.
- Σέρβας Πλουτής, *Κοινή Πατρίδα*, Πρόοδος, Αθήνα, 1997.
- Φάντης Ανδρέας, *Το κυπριακό συνδικαλιστικό κίνημα στα χρόνια της Αγγλοκρατίας, 1878-1960*, Λευκωσία, 2005.
- Χριστοδουλίδης Νίκος, *Τα σχέδια λύσης του Κυπριακού (1948-1978)*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2009.

I. Η δεκαετία του 40 στον Κυπριακό Τύπο

[...] 28 Nisan 1943 tarihli Halkın Sesi gazetesinde ise Yavuz, kendi köşesinde İlhak bizim için bir yangın, muhtariyet ise bir ölümdür" diye yazarken, "Sarica"imzalı ve "İlhak talepleri karşısında" başlıklı makalede de şöyle denmekteydi :

"... Bizim varlığımızı tanımayanlar nasıl olur da kendilerine muhtariyet yahut ilhak gibi olgun cemaatlere mahsus yüksek ve siyasi haklar talep ve iddiasında bulunabilirler? [...]"

[...] Στην εφημερίδα *Halkın Sesi* με ημερομηνία 28 Απριλίου 1943, ενώ ο Yavuz γράφει στη στήλη του ότι η Ένωση είναι μια φωτιά και η αυτονομία ένας θάνατος για εμάς, σε άρθρο το οποίο υπογράφει ο Sarica με τίτλο "Απέναντι στο αίτημα της Ένωσης" :

"... Πώς μπορούν αυτοί οι οποίοι δεν αναγνωρίζουν την ύπαρξή μας να διεκδικούν πολιτικά δικαιώματα για ώριμες κοινότητες όπως η αυτονομία ή η προσάρτηση; [...]"¹

[...] Bilindiği gibi KATAK'ın kuruluşundan bir yıl sonra Dr. Küçük ve bazı arkadaşları, bu örgütten ayrılarak, 23 Nisan 1944' de "Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi" adı altında yeni bir parti oluşturmuşlardı. 12 Aralık 1946 tarihli Ateş Gazetesinde bu durum şöyle dile getirilmekteydi : "Katak kurucuları, post ve sandalye çekişmesi yaparak ayrıldılar, başka bir parti kurmaya çalıştılar. Bu suretle yeni kurulan parti ile Katak' cılar arasında bir çekişmedir başladı."

[...] Όπως είναι γνωστό, ένα χρόνο μετά την ίδρυση του ΚΑΤΑΚ, ο Δρ. Küçük και μερικοί από τους φίλους του εγκατέλειψαν αυτή την οργάνωση και δημιούργησαν στις 23 Απριλίου 1944 ένα νέο κόμμα με το όνομα "Εθνικό Τουρκικό Λαϊκό Κόμμα Κύπρου". Αυτή η κατάσταση αποτυπώθηκε ως εξής στην εφημερίδα *Ateş* στις 12 Δεκεμβρίου 1946: "Οι ιδρυτές του ΚΑΤΑΚ παλεύοντας για την καρέκλα αποχώρησαν και προσπάθησαν να ιδρύσουν ένα άλλο κόμμα. Έτσι, ξεκίνησε μια διαμάχη μεταξύ του νεοσύστατου κόμματος και των μελών του ΚΑΤΑΚ."²

[...] Από όλιγου καιροῦ οἱ ἡγέται τῶν Τούρκων κατοίκων τῆς Νήσου μας ἤρχισαν ψάλλοντες ἕνα ἀνιαρὸν τροπάριον εἰς τὸν ἴδιον πάντοτε κακὸνχον τόνον καὶ ἐκδηλώνουν ὅχι ἀπλῶς ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς προαιωνίους πόθους τῆς συντριπτικῆς πλειονότητος τῶν Κυπρίων, ἀλλὰ, ὅπερ τὸ χειρότερον, αἰσθήματα κατ' οὐσίαν μισελληνικά.³

¹Ahmet An, *Kıbrıslı Türklerin siyasal tarihi (1930-1960):Basının aynasında Kıbrıslı Türklerin unutturulan siyasal geçmişi ve liderlik kavgası*, Ozyay Matbaacılık, Lefkoşa, 2006, σσ. 120-121.

²Ahmet An, *Kıbrıs' ta fırtınalı yıllar, 1942-1962*, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1996, σελ. 9.

³Εφημερίδα *NEOS KYPIAKOS ΦΥΛΑΞ*, «ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ», 15 Ιουνίου 1944.

[...] Γράφει εις την «Χαλκιν Σεσί» της 5ης Σεπτεμβρίου ο Μπεκίρ Νατζί πρόεδρος της Κυπριακής Τουρκικής Αγροτικής Ένώσεως, ότι όλα τα Τουρκικά κόμματα έζητησαν από τον Διοικητή Λευκωσίας άδειαν συγκεντρώσεως, όπως διαμαρτυρηθούν δια τὸ ἐξῆς δημοσίευμα τῆς Κυριακάτικης» τῆς 27.8.44 :

«Κ' ἄν μὲ τοὺς φίλους Τούρκους, αἱ ἀπόνεις μας διαφέρουν

Σὲρ Κόσμο σὲ ἰκετεύω πὲς τοὺς το καὶ σὺ

πὼς μὲ τὴν Ἐνωσὶν μας αὐτοὶ δὲν θὰ ὑποφέρουν

ἀφ' οὗ θὰ ἔχουν πάντα ἐδῶ λουτρὸ τοῦ Χουλουσῆ! »

Ὁ Διοικητὴς Λευκωσίας ἀπαντῶν εἰς τὴν ὑποβληθεῖσαν αἴτησιν ἐδήλωσεν, ὅτι δὲν ἐπιτρέπει τὴν συγκέντρωσιν ἀλλ' ὅτι τὸ ζήτημα τῆς προσβολῆς τοῦ Τουρκικοῦ πληθυσμοῦ διὰ τοῦ δημοσιεύματος ἐξετάζεται ὑπὸ τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως.⁴

[...] Τὸ ἀπόγευμα τῆς π. Τρίτης ὁ ἔντιμος Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Κουντουριώτης ἐπεσκέφθη τὰ Γραφεῖα τοῦ Τουρκικοῦ Ἐθνικοῦ Κόμματος (Κατάκ), ὅπως ἀνταποδώσῃ τὴν πρόσφατον ἐπίσκεψιν τῆς ἀντιπροσωπείας αὐτοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον διὰ τὴν ὑποβολὴν συγχαρητηρίων ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ ἔντ. Πρόξενος διελθὼν διὰ τῶν Γραφείων καὶ ἀνταλλάξας θερμὴν χειραψίαν μετὰ τῶν ἐκεῖ παρόντων ἀφῆκεν ἀπερχόμενος τὸ ἐπισκεπτῆριον του.⁵

[...] Ὅπως ἐτονίσαμεν πολλὰς φορὰς, ἂν ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις προτίθεται νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κύπρον πρέπει νὰ τὴν δώσῃ εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ ὄχι εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι ἀπὸ ἀπόψεως γεωγραφικῆς ἡ Κύπρος ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστον μέρος τῆς Μ. Ἀσίας ἡ ὁποία ἄρχειται ἀπὸ τῶν Περσικῶν συνόρων καὶ φθάνει μέχρι τῆς Μεσογείου καὶ διότι ἡ Τουρκία εἶναι εἰς καλυτέραν θέσιν νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν νήσον. Ἐπίσης ἀπὸ ἀπόψεως οικονομικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἡ Κύπρος θὰ εὐεργετηθῇ, ἂν δοθῇ εἰς τὴν Τουρκίαν, διότι περιβάλλεται ἀπὸ τῶν πλευρῶν αὐτῆς ὑπὸ Μουσουλμανικῶν χωρῶν καὶ διότι ὑπάρχει οὐχὶ παραμελητέα μειονότης Τουρκικοῦ πληθυσμοῦ. Ἐπὶ πλέον οἱ Τοῦρκοι εἶναι οἱ πρῶτοι κύριοι τῆς νήσου. Δὲν γνωρίζομεν ἐπὶ ποίων βάσεων στηρίζεται ἡ διεκδίκησις τῆς Ἐνώσεως ὡς γεγονὸς ὅμως οἱ ζητοῦντες τὴν Ἐνωσιν ἰσχυρίζονται (α) ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐβοήθησε τὴν συμμαχικὴν ὑπόθεσιν καὶ (β) ὅτι ἡ πλειονοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι Ἕλληνες. Τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα δὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς Ἐνώσεως, διότι καὶ ἡ Τουρκία ἐβοήθησε τὴν συμμαχικὴν ὑπόθεσιν καὶ ὡς πρὸς τὸ δεύτερον δὲν γνωρίζομεν, ἂν ἡ Ἀμερικὴ υἱοθετῇ τὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου τῆς πλειονοψηφίας. Ἄν τοῦτο ἐγίνετο τότε θ' ἀνετρέπετο ὁ παγκόσμιος χάρτης. Ἐὰν δι' οἰονδήποτε λόγον μόνον χάριν τῆς Ἑλλάδος πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῇ τότε θὰ δημιουργηθῇ δυσaráσκεϊαν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ἐπίσης οἱ Σύμμαχοι θὰ ἔχουν τὴν διαρκῆ ἀπασχόλησιν τῆς ἀμύνης τῆς νήσου καὶ θ' ἀντιμετωπίσουν τὸ δύσκολον πρόβλημα τῆς ὁμαδικῆς μεταναστεύσεως ἄνω τῶν 70.000 Τούρκων.[...]⁶

⁴Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ», 7 Σεπτεμβρίου 1944.

⁵Εφημερίδα ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ, «Ο ΠΡΟΞΕΝΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑΚ», 2 Νοεμβρίου 1944.

⁶Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ», 25 Ιανουαρίου 1945.

[...] 24 Aralık 1945 tarihli (Sayı : 850) Halkın Sesi gazetesinde yer alan bir haberde, "Kıbrıs Türk Kurumlar Birliği" nin bir gün önceki Pazar günü kurulduğu duyurulmakta ve "toplantıya iştirak eden mümessiller" in adları şöyle verilmektedir :

"İşçiler Birliğinden : Bay Hasan Şaşmaz, Vedat Zeki

Çiftçiler Birliğinden : Bay M. Behçet, Kemal Deniz

KATAK' tan : Bay Nazif Denizer, Hakkı Süleyman Avukat ve Milli Partiden : Bay A. Pertev, Dr. Fazıl Küçük

Yetkililere çekilen telgraf metninde ise şöyle denmekteydi :

"70 bin kişiden müteşekkil Kıbrıs Türk Cemaatı, Kıbrısın Yunanistana ilhak teşebbüslerini şiddetle red ve protesto eder."

[...] Σε δημοσίευμα το οποίο εντοπίζεται στην εφημερίδα *Halkın Sesi* με ημερομηνία 24 Δεκεμβρίου 1945 ανακοινώνεται ότι ιδρύθηκε η "Ένωση Τουρκοκυπριακών Οργανώσεων" και δίνονται τα ονόματα "των εκπροσώπων οι οποίοι συμμετείχαν στη συνάντηση" :

"Από την Ένωση Εργαζομένων: Bay Hasan Şaşmaz, Vedat Zeki

Από την Ένωση Αγροτών: Bay M. Behçet, Kemal Deniz

Από το ΚΑΤΑΚ: Bay Nazif Denizer, Hakkı Süleyman Avukat

Από το Εθνικό Κόμμα : Bay A. Pertev, Dr. Fazıl Küçük

Στο κείμενο του τηλεγραφήματος που στάλθηκε στις αρχές :

"Η τουρκοκυπριακή κοινότητα, που αποτελείται από 70 χιλιάδες άτομα, απορρίπτει και διαμαρτύρεται έντονα ενάντια στις προσπάθειες προσάρτησης της Κύπρου στην Ελλάδα."⁷

[...] Καὶ ἐὰν ἐπὶ τοιούτου πολιτικοῦ γνώμονος θελήσουν νὰ βαδίσουν ὡς ἄλλως καὶ ὀφείλουν οὕτω νὰ πράξουν ὅλοι οἱ ἐν Κύπρῳ φίλοι μας Τούρκοι, τότε καὶ ἀναμφιβόλως θὰ ἴδουν σαφῶς ὅτι καὶ πρὸς τιμὴν των μεγάλων καὶ πρὸς αὐτὸ καὶ τὸ ἠθικὸν καὶ τὸ ὑλικὸν των συμφέρον ἐνδεδειγμένον ὡς καθῆκον δι' αὐτοὺς εἶνε οὐ μόνον νὰ μὴ διαφωνοῦν ὡς πρὸς τὴν ἔνωσιν τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Μητρὸς τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας καὶ εἰλικρινῶς καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀκόμη νὰ συμπράττουν πρὸς τοιοῦτον ἀγαθὸν πέρασ παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν φίλων των Ἑλλήνων τῆς Κύπρου.⁸

⁷Ahmet An, *Kıbrıslı Türklerin siyasal tarihi (1930-1960):Basının aynasında Kıbrıslı Türklerin unutturulan siyasal geçmişi ve liderlik kavgası*, Ozyay Matbaacılık, Lefkoşa, 2006, σελ. 375.

Ahmet An, *Kıbrıs' ta fırtınalı yıllar, 1942-1962*, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1996, σελ. 14.

⁸Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Η ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗ ΤΙΜΗ, ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΚΑΙ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 5 Ιανουαρίου 1946.

Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ», 19 Δεκεμβρίου 1946.

Kıbrıs Türk Kurumları Birliği Sekreterliği, Kıbrıs Türk toplumunun İngiliz sömürge hükümetinden neler istediğini 20 madde halinde özetleyerek, Ocak 1946' da hükümete iletmişti. Bu isteklerden bazıları şöyleydi :

[...] Kıbrıs' ın Yunanistan'a ilhak taleplerini şiddetle reddettiğimizi ve herhangi muhtar bir idare şekline müteriz olduğumuzu bir defa daha açıklamak.

[...]Η Γραμματεία της Ένωσης Τουρκοκυπριακών Οργανώσεων τον Ιανουάριο του 1946 συνόψισε σε 20 άρθρα τι ήθελε η τουρκοκυπριακή κοινότητα από τη βρετανική αποικιακή κυβέρνηση και το διαβίβασε στην κυβέρνηση. Ορισμένα από αυτά τα αιτήματα ήταν τα εξής:

[...] Δηλώνουμε για άλλη μια φορά ότι αρνούμαστε έντονα το αίτημα της προσάρτησης της Κύπρου στην Ελλάδα και εναντιωνόμαστε σε οποιαδήποτε μορφή αυτοκυβέρνησης.⁹

[...] Διὰ τοῦτο τὸν Αὐγούστον τοῦ 1946, ἀπεφασίσθη ἡ ἀποστολὴ εἰς Λονδῖνον τῆς τετάρτης Κυπριακῆς Πρεσβείας, ἥτις ἀπετελέσθη ἐκ τῶν δύο ἐπιζώντων Κυπρίων Ἱεραρχῶν, τοῦ Μητροπολίτου Πάφου Λεοντίου, καὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις εὕρισκομένου τότε ἐξορίστου Μητροπολίτου Κυρηνείας Μακαρίου, τοῦ Δ. Ν. Δημητρίου, τοῦ Ι. Κληρίδη καὶ τοῦ κ. Ζ. Ρωσίδη, ὡς γραμματέως.¹⁰

[...] 18 Sendika liderinin hapisten çıkması vesilesile Kıbrıs Rum İşçi Federasyonu Genel Sekreteri Montanios Ekselâns Valiye bir telgraf çekmiştir. Bu telgrafa Federasyonun azası bulunan 18 sendika Liderinin selâmları bildirildikten sona derhal hürriyete mugayir olan kanunların kaldırılması ile Kıbrısın Yunanistana ilhaki !! talep edilmektedir.

[...] Με την ευκαιρία της απελευθέρωσης των 18 συντεχνιακών ηγετών από τη φυλακή, ο Γενικός Γραμματέας της Ελληνικής Εργατικής Ομοσπονδίας έστειλε ένα τηλεγράφημα στον κυβερνήτη. Σε αυτό το τηλεγράφημα, [...]ζητείται η προσάρτηση της Κύπρου στην Ελλάδα και η κατάργηση των ανελεύθερων νόμων!!.¹¹

[...] Çünkü Kıbrıs halkı diye, yalnız bir Kıbrıs Rumları kastedilmiştir. Evet vaziyeti bilmeyenler, Kıbrıs hakkında fikir sahibi olmıyanlar, bu demeci dinledikleri vakit bu adada yalnız bir Rum cemaatinin yaşadığına hüküm eder.

[...] Επειδή με τον όρο "κυπριακός λαός" κάποιιοι εννοούν μόνο τους Ελληνοκυπρίους. Ναι, όσοι δεν γνωρίζουν την κατάσταση, εκείνοι που δεν έχουν ιδέα για την Κύπρο, όταν ακούνε αυτή τη δήλωση, έχουν την αίσθηση ότι μόνο η ελληνική κοινότητα ζει σε αυτό το νησί.¹²

⁹Ahmet An, *Kıbrıs' ta fırtınalı yıllar, 1942-1962*, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1996, σσ. 14-15.

¹⁰Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Κυπριακαὶ Πρεσβεῖαι εἰς Λονδῖνον», Σεπτέμβριος 1950, σελ. 229.

¹¹Εφημερίδα *HÜR SÖZ*, «Rum Sendika Liderlerinin Serbest Brakılması Dolayısıle Sendikalar Birliğinde Yapılan Toplantı», 19 Ekim / 19 Οκτωβρίου 1946.

¹²Εφημερίδα *HÜR SÖZ*, «Seksen Bin Kıbrıs Türkü Ihmal Edilemez», 11 Kasım / 11 Νοεμβρίου 1946.

[...] ΩΣ ΕΧΕΙ κατά την παρελθοῦσαν Πέμπτην δημοσιευθῇ ἔχουν ἀεροπορικῶς ἀναχωρήει κατά την ἡμέραν ἐκείνην διὰ Λονδίνον ὡς ἐπιτροποὶ τῶν Ἑπτὰ ἀριστερῶν μελῶν τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως οἱ Δήμαρχοι Λεμεσοῦ καὶ Λάρνακος κ. κ. Πλουτῆς Σέρβας καὶ Λ. Σανταμᾶς καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ κ. Ε. Παπαϊωάννου ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν παλαιῶν Συντεχνιῶν, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ συνηγορήσωσιν ἐν Λονδίῳ ὑπὲρ αὐτοκυβερνήσεως ἐν Κύπρῳ.¹³

[...] Ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου συνήλθε σήμερον εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ὑπὸ τὴν Ἐθναρχικὴν αὐτῆς ιδιότητα εἰς κοινὴν συνεδρίασιν μετὰ τοῦ νεωστὶ ὑπ' αὐτῆς καταρτισθέντος Ἐθνικοῦ Συμβουλίου. [...] ἀπεφάσισε τὰ κάτωθι : [...] Τὴν σύγκλησιν Παγκυπρίου συλλαλητηρίου ἐν τῷ Σταδίῳ Λευκωσίας κατὰ τὴν 3ην Ὀκτωβρίου 1948, ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 11 π. μ., συμφώνως πρὸς πρόγραμμα καταρτισθισόμενον ὑπὸ τῆς Ἐθναρχίας.[...]¹⁴

[...] 1) Αποδοκιμάζει μετ' ἀγανακτήσεως τὰς ἀνελευθέρους καὶ αὐταρχικὰς δηλώσεις τῆς Βρετανικῆς Κυβερνήσεως, τὰς γενομένας ὑπὸ τῆς Α. Ε. τοῦ Κυβερνήτου τῆς Κύπρου, καθ' ἃς οὐδεμία μεταβολὴ σκοπεῖται τῆς κυριαρχίας τῆς Νήσου καὶ καθ' ἃς τὸ Κυπριακὸν ζήτημα εἶνε κλειστόν.
2) Διακηρύττει, ὅτι διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Κυπριακὸν Λαὸν καὶ τὸ Ἔθνος ὁλόκληρον τὸ Κυπριακὸν ζήτημα θὰ λυθῇ διὰ τῆς Ἐνώσεως καὶ μόνον τῆς Ἐνώσεως[....]¹⁵

[...] Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἔλαβεν χώραν παρὰ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν τῆς Λευκωσίας συλλαλητήριον ὁ ἀριθμὸς τοῦ ὁποίου ἀνῆλθεν εἰς 2000, κατ' ἄλλους εἰς 4000 καὶ κατὰ τὸ Ρέουτερ εἰς 6000. Οἱ ὁμιληταὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ συμπολίτης μας ἱεροκήρυξ κ. Μ. Ντανᾶ (α) κατεφέρθησαν ἐναντίον τῆς Ἐνώσεως καὶ τῆς Αὐτοκυβερνήσεως ἐναντίον τῶν ὁποίων θ' ἀντιστοῦν κατὰ παντὸς μέσου β) ὅτι εἶναι ἱκανοποιημένοι μὲ τὴν Βρετανικὴν διοίκησιν καὶ ἂν πρόκειται ν' ἀποχωρήσῃ τῆς Κύπρου πρέπει ἡ νῆσος νὰ δοθῇ εἰς τὴν Τουρκίαν[...]¹⁶

[...] Κατὰ τὴν παρελθοῦσα Κυριακὴν ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν μας ἡ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐντ. Ζεκκιᾶ ἐφ. ἐπιτροπεία πρὸς ἔρευναν τῶν Τουρκικῶν υποθέσεων ἥτις συνεκάλεσε συνέλευσιν εἰς τὸ Τουρκικὸν σχολεῖον εἰς τὴν ὁποίαν παρέστησαν καὶ ἔγκριτα μέλη τῆς Τουρκικῆς κοινότητος [...] ὑπεδείχθη ἡ ἀνάγκη α) ὅπως μετατραπῇ τὸ ἐν Κύπρῳ οἰκογενειακὸν δίκαιον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Τουρκικοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖον ὡς γνωστὸν ἐθεσπίσθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ἑλβετικοῦ β) ὅπως ἀναδιοργανωθοῦν τὰ ἱερὰ Δικαστήρια καὶ τεθοῦν μέσα εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ Δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς νήσου γ) τροποποιηθῇ ἡ διαχείρισις τοῦ Ἑβκάφ δ) ἐξασφαλισθῇ σχολικὴ αὐτοδιοίκησις ε) ἐκλέγεται ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ πληθυσμοῦ ὁ Θρησκευτικὸς Ἀρχηγὸς του.¹⁷

¹³Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΧΙ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ», 17 Ιανουαρίου 1948.

¹⁴Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ», Ιούλιος- Σεπτέμβριος 1948.

¹⁵Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ 3 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1948», 9 Οκτωβρίου 1948.

¹⁶Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Τὸ Τουρκικὸν Συλλαλητήριον τῆς Λευκωσίας», 2 Δεκεμβρίου 1948.

¹⁷Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Ἡ Τουρκικὴ ἐπιτροπὴ εἰς Πάφον», 9 Δεκεμβρίου 1948.

[...] Daha sonra, 1948' de Ankara' da kurulacak olan Kıbrıs Türk Kültür Derneği ile birlikte, ada Türkleri' nin tarihi açısından çok önemli roller oynayacak, adeta Kıbrıslılar' ın Türkiye' deki elçisi görevini veya Kıbrıslılar lobisi rolünü yerine getirecektir.

[...] Το Τουρκικό Πολιτιστικό Σωματείο Κύπρου που ιδρύθηκε στην Άγκυρα το 1948, θα διαδραματίσει πολύ σημαντικό ρόλο όσον αφορά την ιστορία των Τούρκων του νησιού, θα λειτουργήσει σαν ένας πρέσβης των Κυπρίων στην Τουρκία, ως μια ομάδα πίεσης.¹⁸

[...] έρχεται δὲ σήμερον νὰ ἀποκόψη καὶ τὸν μόνον ἐναπομείναντα μετὰ τῆς Μητρὸς Πατρίδος δεσμόν, τὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων της, ἀπαγορεύουσα ἐν Κύπρῳ τὴν χρῆσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐγκεκριμένων ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῶν δημοτικῶν σχολείων,[...] ¹⁹

ΚΑΤΑΚ : Ετήσια Γενική Συνέλευση – ΕΚΛΕΧΘΕΝΤΑ ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ :

[...] Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumunun yıllık genel toplantısında aşağıdaki kimseler faal heyete seçilmişlerdir.

İzzet Bey

Avukat Fadıl N. Korkut

Dr. Ziver

Avukat Oktay Feridun

Avukat Fazıl Plümer

Tüccar Ekrem

Hayri Avkıran[...] ²⁰

[...] Hepimizin de bildiği gibi adanın muhtelif yerlerinde kurulmuş bir çok Türk İşçi Birliklerimiz mevcuttur. Bu işçi birlikleri bundan birkaç yıl evvelisine kadar, Rum sendikalarında, ağır bir baskı altında eziliyorlardı. [...] Bu hareketten sonra, Türk işçisinin serbest olarak aynı bir çatı altında çalışmakta olduklarını sevinerek görüyoruz. O zaman yine halkın parası ile kurulmuş bulunan Katak teşkilâtı memleketin her türlü ihtiyaçlarına karşılık olacağını iddia eden, birkaç kişinin elinde bulunuyordu. Bu saf ve temiz Türk işçisi ilk defa Katak'a sığınmak istedi. Çocukların bu samimî hareketlerini işiten Kıbrıs Millî Türk Halk Partisi Katakla birleştikleri takdirde, onlarla işbirliği yapamayacağını açık olarak belirtti. Bir zamanlar bu temiz çocukları Millî Parti elinde bir silâh gibi kullanarak, arzularına alet yaptı. [...].

¹⁸Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türklerin tarihi*, 3. Kitap, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1995, σελ. 166.

¹⁹ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ, «ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ», Ιανουάριος 1949.
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ, «Τὰ Ἀναγνωστικὰ βιβλία», Μάρτιος 1949.

²⁰Εφημερίδα *HÜR SÖZ*, «Katak Toplantısı», 10 Mayıs /10 Μαΐου 1949.

[...] Όπως όλοι γνωρίζουμε, πολλά Τούρκικα Εργατικά Συνδικάτα έχουν ιδρυθεί σε διάφορα μέρη του νησιού. Μέχρι πριν από λίγα χρόνια, αυτά τα συνδικάτα συνθλίβονταν από τα ελληνικά συνδικάτα. [...] Μετά από αυτή την κίνηση, βλέπουμε με χαρά ότι οι Τούρκοι εργάτες εργάζονται ελεύθερα κάτω από την ίδια στέγη. Εκείνη την εποχή, η οργάνωση Katak, η οποία ιδρύθηκε με τα χρήματα του λαού, ήταν στα χέρια μερικών ανθρώπων που ισχυρίστηκαν ότι θα ικανοποιούσαν όλες τις ανάγκες της πατρίδας. Αυτός ο αγνός και καθαρός Τούρκος εργάτης ήθελε να καταφύγει για πρώτη φορά στο Katak. Το Κυπριακό Εθνικό Τουρκικό Λαϊκό Κόμμα, το οποίο άκουσε αυτές τις ειλικρινείς ενέργειες των παιδιών, κατέστησε σαφές ότι εάν ενωθούν με το Katak, δε θα μπορούσαν να συνεργαστούν με αυτούς. Κάποτε, το Εθνικό Κόμμα χρησιμοποίησε αυτά τα καθαρά παιδιά ως όπλο στο χέρι του και έφτιαξε εργαλεία για τις επιθυμίες τους.²¹

[...] Bu toplentinin ardından sosyal, Kültürel ve sportif amaçlı örgütler birleşerek, 23 Ekim 1949’ da Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu’nu kurarken, iki siyasi örgüt olan Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu ile Kıbrıs Milli Türk Halk Partisi de 6 Kasım 1949’ da birleşerek Kıbrıs Milli Türk Birliğini oluşturmuşlardı.

[...] Μετά από αυτή τη συνάντηση, οι κοινωνικές, πολιτιστικές και αθλητικές οργανώσεις ενώθηκαν και ίδρυσαν την Ομοσπονδία Τουρκοκυπριακών Οργανώσεων στις 23 Οκτωβρίου 1949. Από την άλλη, στις 6 Νοεμβρίου 1949 οι δύο πολιτικές οργανώσεις, το Ίδρυμα Τουρκικής Μειονότητας Κύπρου και το Εθνικό Τουρκικό Λαϊκό Κόμμα Κύπρου ενώθηκαν και σχημάτισαν το Τουρκικό Εθνικό Κόμμα.²²

Οπαδός KATAK : " Προς τα πού κατευθύνεται αυτό το ρεύμα, γιατί ο λαός φωνάζει "ζήτω"

Οπαδός Millî Partisi : Κουφός είσαι, ο λαός φωνάζει " ζήτω το İstiklâl Partisi [....]"²³

²¹Εφημερίδα *İstiklâl*, «TÜRK İŞÇİSİ KOMÜNİST DEĞİLDİR», 28 Ekim / 28 Οκτωβρίου 1949.

²²Ahmet An, *Kıbrıs' ta fırtınalı yıllar, 1942-1962*, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1996, σελ. 76.

Nazım Beratlı, *Kıbrıslı Türklerin tarihi*, 3. Kitap, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1995, σσ. 176-177.

²³Εφημερίδα *İstiklâl*, 4 Kasım / 4 Νοεμβρίου 1949.

[...] Ὁ Δόκτωρ Φαντῆλ Κουτσούκ γράφων εἰς τὴν «Χαλκὶν Σεσί» τῆς 4ης Νοεμβρίου τονίζει ὅτι ὁ Τουρκικὸς πληθυσμὸς τῆς Κύπρου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κρατήσῃ σιγὴν εἰς τὸ ζήτημα τῆς Ἑνώσεως ἢ τῆς Αὐτοκυβερνήσεως. Ἐφ' ὅσον ἤμεθα στὴν πραγματικότητα, συνιδιοκτῆται[...]»²⁴

[...] Ἡ Ἐθναρχία Κύπρου εἰς συνεδρίαν κατὰ τὴν 5ην τρέχοντος ἔλαβε τὰς ἀκολουθούσας ἀποφάσεις :

1) Ὅπως κατὰ τὴν 15ην Ἰανουαρίου ἡμέραν Κυριακὴν διενεργηθῇ δημοψήφισμα πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς σταθερᾶς καὶ ἀμετατρέπτου θελήσεως τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος.²⁵

[...] Ὑπενθυμίζουν αἱ Τουρκικαὶ συνάδελφοι ὅτι θὰ ἐπαναληφθοῦν τὰ γεγονότα τοῦ 1931 καὶ καλοῦν τὴν Κυβέρνησιν νὰ ματαιώσῃ τὸ δημοψήφισμα. [...] Ὡς πρὸς τὰ Τουρκικὰ δίκαια, τὰ ὁποῖα περιφρονοῦνται διὰ τοῦ δημοψηφίσματος νομίζομεν ὅτι δὲν ἀξίζει νὰ γίνεταί ἐιδικὸς λόγος.²⁶

[...] Οἱ ἐν Λευκωσίᾳ Τούρκοι μετὰ καὶ ἄλλων ὁμοφύλων τῶν ἐκ τῶν χωρίων καὶ τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Κύπρου συνελθόντες κατὰ τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ἀγίας Σοφίας Λευκωσίας συνεκρότησαν συλλαλητήριον κατὰ τῆς ἐνώσεως[...]»²⁷

II. Ἡ δεκαετία του 50

[...] 19 Haziran 1950 tarihli (Sayı : 385) Ateş gazetesinde yer alan "Haftanın Olayları" köşesindeki imzasız ve "Milli iktisada riayet etmeliyiz" başlıklı makalede şöyle denmekteydi

[...] Her Türk vatandaş alış verişini muhakkak Türk tüccar, sanatkar ve fabrikatöründen yapmalıdır. Bugünkü gençlerimiz oldukça müteşebbistirler.

[...] Το μη υπογεγραμμένο ἄρθρο με τίτλο "Πρέπει νὰ στηρίζουμε τὴν τουρκικὴ οἰκονομία" στὴ στήλῃ "Τὰ γεγονότα τῆς εβδομάδας" ποὺ δημοσιεύεται στὴν εφημερίδα *Ateş* με ἡμερομηνία 19 Ἰουνίου 1950 (αριθ. 385) αναφέρει: [...] Κάθε Τούρκος πολίτης πρέπει νὰ κάνει τὶς ἀγορὲς τοῦ ἀπὸ Τούρκους ἐμπόρους, τεχνίτες καὶ κατασκευαστές. Οἱ σημερινοὶ μας νέοι ἀσχολοῦνται ἀρκετὰ με τὸ ἐπιχειρεῖν.²⁸

²⁴Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Τουρκικαὶ ἀπόψεις», 10 Νοεμβρίου 1949.

²⁵Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΕΘΝΑΡΧΙΑΣ», 8 Δεκεμβρίου 1949.

²⁶Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «ΑΒΑΣΙΜΑ ΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ», 15 Δεκεμβρίου 1949.

²⁷Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΞΟΛΟΓΙΑΙ», 17 Δεκεμβρίου 1949. "

²⁸Ahmet An, *Kıbrıs Türk toplumunun geri kalmışlığı (1862-1962)*, Şadi Kültür ve Sanat Yayınları, Lefkoşa, 2006, σελ. 167.

28 Ιουνίου 1950 : ΜΑΚΑΡΙΟΣ Ο Β΄ "μετέστη πρὸς Κύπριον"

[...] Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος ὁ Β΄ ἐγεννήθη τὸ 1870 εἰς τὸν Πρόδρομον Μαραθάσης.[...] Μετέσχε τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1912-13, ὡς ἐθελοντής, καὶ διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ἐτιμήθη διὰ τοῦ ἀργυροῦ σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος καὶ σχετικοῦ μεταλλίου. [...] τὴν 20 Μαρτίου τοῦ 1917 ἐξελέγη Μητροπολίτης Κυρηνείας.[...] Μετὰ δεκαπενταετῇ ἐν Ἀθήναις διαμονήν, ἀρθέντος τοῦ διατάγματος τῆς ἐξορίας αὐτοῦ, ἐπανῆλθεν εἰς Κύπρον μετ' ἄλλων συνεξοριστῶν τῇ 22 Δεκεμβρίου 1946. Μετὰ ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐπανόδου του ἐκ τῆς ἐξορίας, τῇ 24 Δεκεμβρίου τοῦ 1947, ἐξελέγη Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου.²⁹

[...] Ὡς φαίνεται ἀπὸ τὰς Τουρκικὰς ἐφημερίδας οἱ Τοῦρκοι τῆς Κύπρου διαμαρτύρονται διὰ τὸν διορισμὸν ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου νέου Μουφτῆ. Ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Τουρκικὸς πληθυσμὸς πρέπει νὰ ἐκλέγῃ τὸν θρησκευτικὸν τοῦ ἀρχηγόν, ὅπως κάμνη καὶ ὁ Ἑλληνικὸς.³⁰

[...] Διὰ διατάγματος τοῦ Κυβερνήτου κηρύσσεται ἔργον Δημοσίας ὠφελείας ὁ ἐν Λευκωσίᾳ Κυβερνητικὸς Ραδιοσταθμὸς καὶ ἀνατίθεται ἐκτέλεσις τοῦ ἀνωτέρω ἔργου εἰς τὸν Διευθυντὴν τῶν Δημοσ. Ἔργων.³¹

[...] Ὑστερα ἀπὸ ἓνα χρόνον δουλειὰ φτάσαμε τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1950 στὸ Α΄ Παγκύπριο Συνέδριον τῶν Γυναικῶν, ποὺ ἦταν μιὰ ἀποκάλυψη γιὰ ὅλους, γιὰ τὸ κομματικὸ σύνολο. [...] Ἀπὸ ὅλες τὶς πόλεις καὶ ἀπὸ δεκάδες χωριὰ ἀπὸ ὅλη τὴν Κύπρο, πάνω ἀπὸ 400 γυναῖκες, ἐργάτριες, ἀγρότισσες, νοικοκυρές, δασκάλες πῆραν μέρος στὸ συνέδριον.³²

[...] Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ δημοσιευθέντος κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου νόμου περὶ «Ἰδρύσεως καὶ διοικήσεως περιοχῶν ἀναπτύξεως», ἡ Κυβέρνησις ἐπιδιώκει νὰ παρουσιάσῃ εἰδὸς τι συνεργασίας μετὰ τοῦ λαοῦ, διὰ νὰ δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ὁ τόπος εὐρίσκεται εἰς ἀγαθὰς μὲ αὐτὴν σχέσεις καὶ στέργει τὸ δουλικὸν καθεστῶς.³³

²⁹Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Βιογραφικὸν σημείωμα», Ιούλιος 1950, σσ. 255-256.

Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, Ιούνιος 1950.

³⁰Εφημερίδα *ΠΑΦΟΣ*, «Τουρκικαὶ Διαμαρτυρίαι», 20 Ιουλίου 1950.

³¹Εφημερίδα *ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ*, «Ἔργον Δημοσίας ὠφελείας ὁ Κυβερνητικὸς Ραδιοσταθμὸς», 7 Οκτωβρίου 1950.

Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ μηνός», Σεπτέμβριος 1952, σελ. 140.

³²Περιοδικό *ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ*, «ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ», Μάρτης 1952, σελ. 59.

³³Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ», Δεκέμβριος 1950, σελ. 470.

[...] Ἡ ἀποκατάστασις τῆς Ἐθναρχούσης Ἐκκλησίας εἰς τὸν πατροπαράδοτον ἡγετικὸν ἐκπαιδευτικὸν ρόλον τῆς καὶ ἡ σθεναρὰ ἀντιμετώπισις τῆς ἀποσκοπούσης εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τῆς Κυπριακῆς μέσης παιδείας Κυβερνητικῆς πολιτικῆς, ὑπῆρξαν δύο ἀπὸ τὰς σημαντικωτέρας ἀποφάσεις τοῦ Α΄ Παγκυπρίου Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, τὸ ὁποῖον συνήλθεν ἐν Λευκωσίᾳ, ἀπὸ τῆς 3ης μέχρι τῆς 5ης παρελθόντος Μαΐου καὶ συνεζήτησεν ἐπὶ σπουδαίων προβλημάτων τῆς μέσης παιδείας τῆς Νήσου.³⁴

[...] Μὲ τὴν ἐκπνοὴν τοῦ 1951 ἐτελεύτησε καὶ ὁ Κυπριακὸς Σιδηρόδρομος κατόπιν ζωῆς 46 ἐτῶν. [...] Ἡ τελευταία ἀμαξοστοιχία ἐκ Λευκωσίας εἰς Ἀμμόχωστον ἀνεχώρησε τὴν 2.57 μ.μ. Ἀπετελεῖτο ἀπὸ τρία ἐπιβατικὰ βαγόνια καὶ τὴν ἀτμομηχανήν, τὴν ἰδίαν ἀτμομηχανήν, κατασκευασθεῖσαν τῷ 1904, ἡ ὁποία εἶχε χρησιμοποιηθῇ διὰ νὰ σύρῃ τὴν ἀμαξοστοιχίαν διὰ πρώτην φορὰν τὸ 1907.³⁵

[...] Οἱ Τοῦρκοι τῆς Κύπρου, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς 90.000, ἀπέστειλαν τηλεγράφημα διαμαρτυρίας εἰς τὸν Κυβερνήτην Σέρ Ἄντριου Ράιτ διὰ τὴν μετωνομασίαν μιᾶς τῶν κυριωτέρων ἐνταῦθα πλατειῶν. Οἱ Τοῦρκοι παρεπονέθησαν, ὅτι ὁ Ἕλλην Δήμαρχος καὶ οἱ Ἕλληνες Δημοτικοὶ Σύμβουλοι τῆς πόλεως μετωνόμασαν τὴν πλατεῖαν Μπαϊρακτάρη εἰς πλατεῖαν Ἐλευθερίου Βενιζέλου.³⁶

[...] Ἄπαντες κατηγοροῦντο ἐπὶ παρανόμῳ παρελάσει τὴν 31 παρελθ. Μαρτίου, ὅτε εἶχον συγκροτηθῇ Ἀκελικαὶ διαδηλώσεις διαμαρτυρίας κατὰ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ κομμουνιστοῦ Μπελογιάννη καὶ τῶν συντρόφων του.³⁷

[...] Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ἡμεῖς σήμερον, κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμήν, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἐθναρχούσης τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα Ἐκκλησίας, μὲ ἐξαιρετικὴν χαρὰν καὶ ἰδιαίτεραν ὑπερηφάνειαν συγχαίρομεν ἐγκαρδίως, εὐλογοῦμεν πατρικῶς καὶ ἀπονέμομεν τὸν δίκαιον ἔπαινον εἰς τε τὸν μέγαν εὐεργέτην τοῦ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου Μόρφου κ. Γεώργιον Καμιντζῆν καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἐν Ἀμερικῇ φιλομούσους καὶ φιλοπόλιδας ἐκ Μόρφου μετανάστας, οἵτινες διὰ γενναίων εἰσφορῶν συνέβαλον εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ λαμπροῦ τούτου Ἰδρύματος, [...] ³⁸

[...] Διὰ τὴν μεταφορὰν ἐπιβατῶν ἡ Ἑταιρεία ἐκτελεῖ ἐκ Λευκωσίας δύο δρομολόγια ἐβδομαδιαίως, ἐκάστην Δευτέραν καὶ Παρασκευήν, διὰ Τὲλ Ἀβίβ με ἀμέσους συνδέσεις πρὸς ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου.³⁹

³⁴Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Πρώτου Παγκυπρίου Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου Λειτουργῶν Μέσης Παιδείας», Ιούνιος 1951, σελ. 143.

³⁵Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΜΑΣ ΑΠΕΧΑΙΡΕΤΗΣΕ ΧΘΕΣ Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ», 1 Ιανουαρίου 1952.

³⁶Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΕΔΩ ΤΟΥΡΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α.Ε. ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΝ ΜΙΑΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 25 Ιανουαρίου 1952.

³⁷Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΠΡΟΣΤΙΜΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΑΣ ΤΟΥ ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ», 27 Απριλίου 1952.

³⁸Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΛΟΓΟΣ ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΑΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ Κ^{ΟΥ} ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ», Μαῖος 1952, σελ. 145.

³⁹Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΙΣΡΑΗΛ», 6 Μαΐου 1952.

[...] Κατ' ἀνακοίνωσιν τῆς Συνομοσπονδίας Ἑργατῶν Κύπρου (Νέων Συντεχνιῶν) ἀπεστάλησαν ὑπ' αὐτῆς τηλεγραφικαὶ διαμαρτυρίαι διὰ τὸν ἐν ἰσχύϊ Νόμον περὶ συγκεντρώσεων, βάσει τοῦ ὁποίου κατεδικάσθη εἰς δίμηνον φυλάκισιν ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Σέκ κ. Μιχ. Πισσᾶς[...]⁴⁰

[...] Ἡ 2η Ὁλομέλεια τῆς Κ.Ε. ΑΚΕΛ πὺν συνῆλθε μαζί με τὴν Κ.Ε.Ε. στὶς 10,11 καὶ 12 Αὐγούστου 1952, ἐξέτασε σὰ δεύτερο θέμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τὰ πορίσματα τῆς Κ.Ε.Ε. καὶ εἰσήγησι τοῦ Π.Γ. σχετικὰ με τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς ὀππορτουλιστικῆς - φραξιονιστικῆς ὁμάδας πὺν δροῦσε μέσα στὸ κόμμα με σκοπὸ : [...] (β) Ν' ἀναθεωρήσει μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τελικὰ τὴν πολιτικὴ γραμμὴ τοῦ κόμματος πὺν ἐγκρίθηκε ἀπὸ τὸ 6ο καὶ 7ο συνέδριο δηλ. τὴ γραμμὴ τῆς ἀδιάλλακτης ἐθνικο-ἀπελευθερωτικῆς πάλης πὺν δὲ συμβιβάζεται με τὶς συνταγματικὲς μαουῦβρες τοῦ ξένου κυρίαρχου νὰ ἐπαναφέρει τὸ κόμμα στὴν ὀππορτουλιστικὴ συμβιβαστικὴ γραμμὴ τῆς αὐτοκυβέρνησης. [...] Φορεῖς αὐτῆς τῆς ὀππορτουλιστικῆς δεξιᾶς παρέκκλισης καὶ ὀργανωτὲς τῆς φραξιονιστικῆς δράσης ἐνάντια στὸ κόμμα καὶ τὸ λαϊκὸ μας κίνημα εἶναι ἀπὸ τὰ κομματικὰ στελέχη οἱ Πλουτῆς Σέρβας, Χριστοφῆς Νούσης καὶ Γεώργιος Κακογιάννης σὲ στενὴ συνεργασία με ἄλλα ἀντικομματικὰ στοιχεῖα ὅπως οἱ Βάσος Λυσσαρίδης καὶ Φιφῆς Ἰωάννου, πὺν ἀπὸ καιρὸ διώχτηκαν ἀπὸ τὸ κόμμα, ὅπως ὁ ἄλλος φραξιονιστὴς καὶ πολιτικὰ ξεφτισμένος φίλος τους, ὁ Χρύσανθος Σαββίδης, πὺν τελευταῖα ἐπίσης διώχτηκε ἀπὸ τὸ κόμμα. [...] ὁμόφωνα ἀποφάσισαν πὺς οἱ ἐνέργειες τους εἶναι ἀσυμβίβαστες πρὸς τὶς καταστατικὲς ἀρχὲς τοῦ κόμματος καὶ ἐχθρικὲς, ἀντίθετες πρὸς τὴ γραμμὴ τοῦ κόμματος καὶ τοῦ λαϊκοῦ μας κινήματος, τὶς καταδίκασαν σὰν ἐνέργειες πὺν συνειδητὰ εἶτε ἀσυνεῖδητα ἐξυπηρετοῦσαν τὰ ἐντελῶς ἀντίθετα πρὸς τὰ λαϊκὰ συμφέροντα καὶ ὁμόφωνα ἀποφάσισαν τὴ διαγραφὴ τους ἀπὸ τὶς γραμμὲς τοῦ κόμματος.⁴¹

[....] Διότι ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς τοιαύτης ἐνισχύσεως ἅπασα, ἡ ἐξουσία διορισμοῦ καὶ καθορισμοῦ προσόντων τῶν καθηγητῶν, καταρτισμοῦ προγράμματος μαθημάτων τῶν σχολείων εἰς τὸ μέλλον κ.ἄ. περιέρχεται κατ' οὐσίαν ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον δικαιοδοσίαν τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Διευθυντὴς τῆς Παιδείας καθίσταται ὁ ἀπόλυτος δικτάτωρ τῆς μέσης παιδείας, ἀκόμη προκειμένου καὶ περὶ πάσης λεπτομερείας, ἥτοι περὶ ἀριθμοῦ εἰσακτέων μαθητῶν κ.λ.π. Αὗται αἱ Σχολικαὶ Ἐφορεῖαι, αἱ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διοριζόμεναι στεροῦνται παντὸς δικαιώματος, οἱ κανονισμοὶ τῶν σχολείων πρέπει νὰ ἐγκρίνονται ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Παιδείας, αἱ ἀποφάσεις τῶν Ἐφορειῶν θὰ τροποποιῶνται ἢ θὰ ἀνακαλῶνται, ἂν ὁ Διευθυντὴς τῆς Παιδείας τὸ ἐπιθυμῇ καὶ ἄλλα ἀνάλογα ἐξευτελιστικὰ πάσης ἐθνικῆς καὶ ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας ἀπαιτοῦνται.⁴²

⁴⁰Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΟΥ Κ. ΜΙΧ. ΠΙΣΣΑ ΚΑΙ Ο ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΝ», 20 Ιουνίου 1952.

⁴¹Περιοδικό *ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ*, «ΓΙΑ ΤΟ ΚΤΥΠΗΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΞΕΚΑΘΑΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΦΡΑΞΙΟΝΙΣΜΟΥ», Αύγουστος-Σεπτέμβρης 1952, σελ. 152.

⁴²Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ», Ιούλιος-Αύγουστος 1952, σελ. 224. Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Η ἐπιθεώρησις τοῦ μηνὸς», Σεπτέμβριος 1952, σελ. 140.

[...] Τὴν Κυριακὴν, 19 Ὀκτωβρίου, μετὰ πάσης ἐπισημότητος καὶ ἐπιβλητικότητος καὶ ἐν ἀτμοσφαίρᾳ βαθείας ἐθνικῆς συγκινήσεως καὶ πατριωτικῆς ἐξάρσεως, ἐγένοντο τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς διὰ παγκυπρίου ἐράνου φιλοτεχνηθείσης καὶ ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Κιτίου στηθείσης μαρμαρίνης προτομῆς τοῦ ἀειμνήστου Ἐθνομάρτυρος Μητροπολίτου Κιτίου Νικοδήμου.⁴³

[...] Εἰς κατάλληλον ὥραν ἐξαπελύθη ὑπὸ τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Ἐθνάρχου ἡ Ἐγκύκλιος περὶ φοιτήσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων εἰς τὰ Ἑλληνικὰ κοινοτικά σχολεῖα.⁴⁴

[...] δημοσιεύεται ἄρθρον τοῦ Προέδρου τῆς Ὁμοσπονδίας Τουρκικῶν Ὁργανώσεων κ. Φαῖζ Καϊμάκ, διὰ τοῦ ὁποίου οὗτος ἐπικρίνει δριμύτατα τὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἐπιμενούσης ν' ἀγνοῇ τὰς εἰσηγήσεις τῆς ἐπὶ τῶν Τουρκικῶν Ὑποθέσεων Ἐπιτροπῆς καὶ νὰ διατηρῇ ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ Ἐβκάφ ἐν καὶ μόνον πρόσωπον, ἀντί, ὡς ὠφείλει, νὰ υἱοθετήσῃ τὴν γενομένην πρότασιν πρὸς καθίδρυσιν ἐνὸς αἰρετοῦ Δωδεκαμελοῦς Συμβουλίου, τὸ ὁποῖον νὰ διευθύνῃ τὰ ὑποθέσεις τοῦ Ἐβκάφ.⁴⁵

[...] Ὁ Νόμος περὶ Ἀναπτύξεως Ἡλεκτρισμοῦ ἐθεσπίσθη καὶ ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν τὴν 30ὴν Ὀκτωβρίου. Κατὰ τὴν 1ην Νοεμβρίου ἡ Ἀρχὴ παρέλαβε τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Ἡλεκτρικῆς Ἑταιρείας Λευκωσίας, Λτδ, καὶ τῆς Ἡλεκτρικῆς Ἑταιρείας Λεμεσοῦ Λτδ, οὕτως, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ ἀναγκαῖον ἔργον τῆς συνδέσεως τῶν συστημάτων διανομῆς τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων μὲ τὸ σύστημα τῆς Ἀρχῆς.⁴⁶

[...] Οἱ δημοτικὲς ἐκλογὲς τοῦ 1953 στὴν Κύπρῳ, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ διαφορετικὸ ἀποτέλεσμα ποὺ ἔφεραν σὲ μερικὲς πόλεις καὶ κωμοπόλεις, ἀποτέλεσαν θρίαμβο τῆς γραμμῆς τῆς ἐνότητος καὶ τῆς συναδέλφωσης τοῦ λαοῦ, τῆς γραμμῆς ποὺ ἐκπροσωποῦσε τὸ ΑΚΕΛ καὶ οἱ λαϊκὲς ὁργανώσεις [...] Οἱ προεκλογικὲς προτάσεις τοῦ ΑΚΕΛ γιὰ ἀποφυγὴ τῆς ἐκλογικῆς διαπάλης καὶ γιὰ συγκρότηση ἐνιαίων παγκομματικῶν συνδυασμῶν σ' ὅλες τὶς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς Κύπρου καὶ γιὰ ὑποταγὴ τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν στὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ μας ἀγῶνα, [...] ἐπέτρεψαν στὸ Κόμμα νὰ ἀνεβάσῃ τὸ κῦρος του μέσα στὶς πλατεῖες μᾶζες τοῦ λαοῦ καὶ εἰδικὰ μέσα σὲ κεῖνα τὰ στρώματα ποὺ δὲν εἴχαμε ὡς τὴν ὥρᾳ πολιτικὴ ἐπιρροή.⁴⁷

⁴³Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΤΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΤΟΜΗΣ ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΙΤΙΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ», Οκτώβριος 1952, σελ. 283.

⁴⁴Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ μηνὸς», Οκτώβριος 1952, σελ. 160.

⁴⁵Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ ΔΙΑ ΤΟ ΕΒΚΑΦ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ», 17 Ιανουαρίου 1953.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΝ ΤΟΥ ΕΒΚΑΦ», 5 Μαρτίου 1954.

⁴⁶Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΑΝΕΣΚΟΠΗΣΕ ΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΥ», 3 Φεβρουαρίου 1953.

⁴⁷Περιοδικό *ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ*, «ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΑΚΕΛΙΣΤΩΝ ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ», Απρίλης-Μάης 1953, σελ. 88.

[...] ό Δρ Φαζίλ Κιουτσούκ αποκηρύττει τὰς Ἐπιτροπὰς τῶν «δημοσίως χορηγουμένων» Τουρκικῶν ἐν τῇ Νήσῳ σχολῶν μέσης παιδείας διὰ τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν τῆς μὴ ἀνανεώσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν ἐκ Τουρκίας πεπειραμένων καθηγητῶν, τὴν ὁποίαν καὶ χαρακτηρίζει ὡς δεινὸν πλῆγμα κατὰ τῆς Τουρκικῆς παιδείας ἐν Κύπρῳ,[...] ⁴⁸

[...] Κατὰ τὴν 4ην μ. μ. ὥραν τῆς χθὲς συνεκροτήθη εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Λευκωσίας συνεδρία τῶν ἐθνικοφρόνων Δημάρχων Λευκωσίας, Μόρφου, Κυρηνείας, Λαπήθου, Λευκάρων, Ἀθηαίου, Ἀκανθοῦς, Κτήματος, Πόλεως Χρυσοχοῦς, Λευκονοίκου καὶ Καραβᾶ.

Οἱ συνελθόντες συνεζήτησαν τὸν νέον περὶ Μέσης Παιδείας Νόμον, βάσει τοῦ ὁποίου ἐπαύθη ἡ Σχολικὴ Ἐφορεία Πάφου καὶ ἀνεστάλησαν ἐπὶ ἔτος αἱ ἐκπαιδευτικαὶ ἄδειαι τοῦ Γυμνασιάρχου Πάφου κ. Π. Παυλίδη καὶ τοῦ Λυκειάρχου Πάφου κ. Κώστα Λιασίδη, συνέταξαν δὲ διαμαρτυρίαν, ἣτις θ' ἀποσταλῇ σήμερον πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Προσ. Κυβερνήτην καὶ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Λονδίνου. ⁴⁹

[...] Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰσλάμ, καθ' ἣν Μουφτῆς ἀναδεικνύεται διὰ λαϊκῆς ψήφου. Ἡ Τουρκικὴ κοινότης τῆς Κύπρου ἐχαιρέτισε τὴν ἐκλογὴν ὡς μεγάλην ἠθικὴν νίκην. Οἱ Τοῦρκοι τῆς Κύπρου ἐζήτησαν τοιοῦτο προνόμιον, ἀφ' οὔτου αἱ Βρετανικαὶ Ἀρχαὶ κατήργησαν τὴν θέσιν Μουφτῆ πρὸ 25ετίας. ⁵⁰

III. Ο ενωτικός αγώνας τη δεκαετία του 50

[...] Ὁ Κυβερνήτης τῆς Κύπρου, δι' ἐπιστολῆς τοῦ ἡμερομηνίας 17 Δεκεμβρίου 1949, πρὸς τὸν Μ. Ἀρχιεπίσκοπον, ἔλεγε μεταξὺ ἄλλων ὅτι, «ὡς ἐπανειλημμένως διευπλώθη, τὸ Ἐνωτικὸν Κυπριακὸν ζήτημα εἶναι κλειστόν». ⁵¹

⁴⁸Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΕΙΣΗΓΕΙΤΑΙ ΝΑ ΑΧΘΟΥΝ ΟΛΑ ΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ», 26 Ιουνίου 1953.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ», 15 Φεβρουαρίου 1953.

⁴⁹Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΧΘΕΣΙΝΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΝΩΝ ΔΗΜΑΡΧΩΝ», 13 Αυγούστου 1953.

⁵⁰Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΕΨΗΦΙΣΑΝ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΔΙΑ Ν' ΑΠΟΚΤΗΣΟΥΝ ΜΟΥΦΤΗΝ», 15 Δεκεμβρίου 1953.

⁵¹Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Τὸ Κυπριακὸν ζήτημα ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου μέχρι σήμερον», Αύγουστος 1951, σελ. 180.

[...] Η πορεία προς το Δημοψήφισμα είναι το νέο - ανώτερο, έναιομετωπικό- στάδιο του Έθνικο- απελευθερωτικού μας αγώνα. Με βάση τις αποφάσεις του Στ'. Παγκυπρίου Άκελικού Συνεδρίου, είχαμε ανοίξει το δρόμο για μια διεθνή τοποθέτηση του Ένωτικού μας ζητήματος. Και είχαμε αρχίσει καλώντας την Έθναρχία να πάρει την πρωτοβουλία. Έτσι ήταν το σωστό. Να μη δωθεϊ καμιά άφορμή στη δεξιά για προσχήματα. Γρήγορα, στην εισήγησή μας στάλθηκε μια πατριδοκαπηλική άντεθνική, άρνητική απάντηση. Δέ σταματήσαμε, όμως μπροστά στην άρνηση της Έθναρχίας. Αντίθετα προχωρήσαμε προς το υπόμνημα των Λαϊκών Δημοτικών Συμβουλίων και των Λαϊκών οργανώσεων, ενώ ταυτόχρονα κατεβαίναμε στο λαό, μαζεύοντας υπογραφές για την υποστήριξη του διαβήματος προς τον Ο.Η.Ε.⁵²

[...] Κατά την περίπτωση ταύτην του δημοψηφίσματος παρουσιάζεται κάτι το αξιοπαρατήρητον. Η ψηφοφορία του γυναικείου κόσμου. Αί γυναίκες της Κύπρου τῷ 1905 ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ψηφίσωσι τὰς σχολικὰς ἐφορείας τῶν πόλεων. Ἐκτοτε ὁμως ἐτροποποιήθη ὁ νομος καὶ αἱ Ἑλληνίδες τῆς Κύπρου ἀπώλεσαν τὴν εὐκαιρίαν ταύτην.⁵³

[...] Συμφώνως προς τὴν ληφθεῖσαν καὶ κοινοποιηθεῖσαν ἀπόφασιν, ἀνεχώρησεν ἐκ Κύπρου τὴν Κυριακὴν, 14 μηνὸς Μαΐου ἐ.ἐ., ἡ ἐκ τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Κυρηναίας κ. Κυπριανοῦ, Προέδρου, καὶ τῶν κκ. Ν. Κλ. Λανίτου καὶ Σάββα Λοϊζίδου (διαμένοντος ἐν Ἀθήναις), μελῶν καὶ Γ. Ρωσσίδου, γραμματέως, ἀπαρτισθεῖσα Κυπριακὴ Ἐθνικὴ Πρεσβεία, εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ βαρεῖα ἐντολὴ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ Δημοψηφίσματος τῆς 15-22 Ἰανουαρίου 1950, δι' οὗ ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς διεκήρυξε τὴν θέλησιν του ὅπως ἐνωθῇ μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος.⁵⁴

[...] Ἀναχωρεῖ σήμερα ἡ Ἐθνικὴ Λαϊκὴ Πρεσβεία μὲ πλήρη τὴν ἠθικὴ καὶ ὕλικὴ υποστήριξη τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἐργαζομένων τῆς πόλης καὶ τῆς ὑπαίθρου. Τὰ πράγματα δικαίωσαν, κιόλας, τὴς προοπτικὲς καὶ τὴν ὀρθότητα γραμμῆς τοῦ Ἐθνικο-Απελευθερωτικοῦ Συνασπισμοῦ καὶ κατάδειξαν πόσο ἐπιταχτικὸ καὶ θεμελειῶδες ἦταν τὸ καθήκον τῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς ἀποστολῆς Ἐθνικῆς Λαϊκῆς Πρεσβείας.⁵⁵

⁵²Περιοδικό ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, «ΛΑΪΚΗ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ», Γενάρης 1950, σελ. 85.

⁵³Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «ΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΚΑΙ ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ», 14 Ιανουαρίου 1950.

⁵⁴Περιοδικό ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, «ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΠΡΕΣΒΕΙΑΣ», Μάιος 1950, σελ. 187.

⁵⁵Περιοδικό ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, «ΕΘΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ», Ιούνιος 1950, σελ. 205.

[...] Από τὸ περασμένο Σάββατο οἱ Λαϊκὲς Ὁργανώσεις Λεμεσοῦ ἄρχισαν τὴν διενέργεια δημοψηφίσματος ἀνάμεσα στοὺς κατοίκους τῆς Λεμεσοῦ γιὰ τὴν ἀποφυλάκιση τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Λεμεσοῦ, γιὰ τὴν ἀποφυλάκιση τοῦ κ. Πολυκάρπου Ἰωαννίδη, γιὰ τὴν ἐπιστροφή τῶν ἐξορίστων Μπίστη, Λοϊζίδη καὶ Χιοτέλη, γιὰ τὸ σταμάτημα τῆς διώξεως τῶν δασκάλων. [...] Ὁ κ. Ἀλέκος Ζήνων πρῶην δήμαρχος Λεμεσοῦ καὶ ὁ κ. Εὐέλθων Πιτσιλλίδης ὑποψήφιος δήμαρχος Λεμεσοῦ στὲς τελευταῖες δημοτικὲς ἐκλογὲς δήλωσαν ὅτι τὰ ὑπόλοιπα Δημοτικὰ Συμβούλια τῆς Κύπρου πρέπει νὰ διαμαρτυρηθοῦν καὶ νὰ παραιτηθοῦν ἀκόμα ἀπὸ τὴν θέση τους γιὰτὶ ἡ τελευταία τροποποίηση τοῦ περὶ Δήμων νόμου στραγγαλίζει καὶ τὰ ἐλάχιστα ἴχνη δικαιωμάτων ποὺ εἶχαν τὰ Δημοτικὰ Συμβούλια.⁵⁶

[...] Τοὺς νόμους τούτους, ἀφ' ὅτου ἡ Κυπριακὴ Πρεσβεία ἐπάτησε τὸν πόδα ἐν Ἀθήναις, ἐζήτησε νὰ ἐπιδώσῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἀλλ' αὕτη δὲν τοὺς παρελάμβανε σκεπτομένη, ὅτι θὰ δυσηρέσκει τὴν κυρίαρχον δύναμιν, τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν.[...] ὁ Πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Πρεσβείας παρέδωσε τοὺς τόμους τοῦ δημοψηφίσματος εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς κ. Γόντικαν.⁵⁷

[...] Ὑπὸ τοῦ Σεβ. Τοποτηρητοῦ ἀπεστάλη πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ συλλαλητηρίου :
«Κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἀειμνημόνευτον ταύτην ἡμέραν συγκροτήσεως Πανελληνίων Συλλαλητηρίων ὑπὲρ Ἐνώσεως Κύπρου μετὰ Μητρὸς Ἑλλάδος σύμπας Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς ἀπείρως εὐγνώμων ἰδιαίτερος πρὸς Ὑμετέραν Σεπτὴν Μακαριότητα καὶ Πανελλήνιον Ἐπιτροπὴν Κυπριακοῦ Ἀγῶνος δι' ἀνεκτίμητον ἠθικὴν συμπαράστασιν, δι' ἧς στενώτεροι σφυρηλατοῦνται μεταξὺ Θυγατρὸς καὶ Μητρὸς οἱ δεσμοὶ, ἐνώνει τὴν φωνὴν αὐτοῦ μετὰ φωνῆς Ἑλευθέρων Ἀδελφῶν ἵνα ζητήσῃ δικαιοσύνην ἀπόδοσιν Κύπρου Μητρικὰς ἀγκάλας. [...]»⁵⁸

3^η Σεπτεμβρίου 1950 : Ψήφισμα

[...] Ἐκφράζομεν τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὸν ἀποτροπιασμὸν ἡμῶν [...] Διαμαρτυρόμεθα ἐντόνως διὰ τὴν ἀνελευθέραν ἀπόφασιν τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως ὅπως μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν συγκρότησιν τῶν ὑπὸ τῆς Σεπτῆς Ἐθναρχίας προκηρυχθέντων συλλαλητηρίων διαμαρτυρίας διὰ τὴν ὡς ἄνω ἀπρεπῆ στάσιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικίων ἔναντι τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Πρεσβείας.⁵⁹

⁵⁶Εφημερίδα ΠΑΦΟΣ, «Δημοψήφισμα γιὰ τὴν ἀποφυλάκιση τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Λεμεσοῦ», 29 Ἰουνίου 1950.

Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΤΗΣ ΠΕΚ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΑΣΙΝ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ Κ. ΛΟΪΖΙΔΗ», 28 Ἰανουαρίου 1950.

⁵⁷Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «Οἱ Τόμοι τοῦ Δημοψηφίσματος», 15 Ἰουλίου 1950.

⁵⁸Εφημερίδα ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ, «ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤ. ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΟΥ ΕΠ' ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΥ», 22 Ἰουλίου 1950.

⁵⁹Περιοδικό ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ, «ΨΗΦΙΣΜΑ», Αύγουστος-Σεπτέμβριος 1950, σσ. 330-331.

[...] Ἐπὶ τῇ μεθαυριανῇ (5 Νοεμβρίου) ἐπετείῳ τῆς προσαρτήσεως τῆς Κύπρου εἰς τὸ Ἀγγλικὸν Στέμμα ἀπεφασίσθη, εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τὴν παράτασιν τῆς Ἀγγλικῆς κατοχῆς τῆς Νήσου, ὅπως ἡ ἐπέτειος αὕτη κηρυχθῇ ἡμέρα ἐθνικοῦ πένθους τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.⁶⁰

[...] Κατὰ τῶν τεσσάρων νομοσχεδίων τῆς Κυβερνήσεως, δι' ὧν σκοπεῖται ἡ παρεμπόδισις ὁμιλιῶν ἢ δημοσιευμάτων ἐπὶ τοῦ Ἑθνικοῦ Ζητήματος τῆς Κύπρου, ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Γραμματεῖαν τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἑνωμένων Ἑθνῶν καὶ πρὸς τοὺς Ὑπουργοὺς τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Κρατῶν- Μελῶν τοῦ ΟΗΕ, πλὴν ἐκείνων τῶν Χωρῶν τοῦ Σιδηροῦ Παραπετάσματος, τὴν κάτωθι διαμαρτυρίαν [...]⁶¹

[...] Τὴν πρωΐαν τῆς Τρίτης, 13 Μαρτίου 1951, - γνώμη καὶ τῶν Πανιερωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ Συνοδικῶν τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, - ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Κύριος Μακάριος ἀνεχώρησεν εἰς Ἀθήνας. Ἡ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Πρωτεύουσιν ἀναχώρησις τῆς Α. Μ. σχετίζεται πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τῆς ἐλευθέρας Πατρίδος.⁶²

[...] ΔΕΝ μᾶς ἐκπλήττει ὁ φανατισμὸς τῶν ἐν Κύπρῳ ἐκδιδομένων Τουρκικῶν ἐφημερίδων, αἱ ὁποῖαι εἶναι φυσικὸν νὰ παρακολουθοῦν καὶ νὰ ἐνορχηστρώνουν τὸν ὅλον περὶ ἀποδόσεως τῆς Κύπρου εἰς τὴν Τουρκίαν θόρυβον, τὸν τεχνηέντως ἐν Ἀγκύρᾳ καὶ Κωνσταντινουπόλει ὑποβαλλόμενον ὑπὸ τῶν ἐχόντων συμφέρον νὰ δημιουργοῦν τοιοῦτον θόρυβον ξένων διπλωματικῶν κύκλων.⁶³

[...] Ἀπεφάσισε τὴν ὀργάνωσιν ἐορτῆς ἐν Λευκωσίᾳ, τὴν 13ην προσεχοῦς Ἰανουαρίου, ἐπέτειον τοῦ Ἑνωτικοῦ Δημοψηφίσματος, καθ' ἣν θὰ ἐορτασθῇ καὶ ἡ ἵδρυσις τῆς Παγκυπρίου Ἑθνικῆς Ὄργανώσεως τῆς Νεολαίας.⁶⁴

[...] Οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτραι τοῦ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου Ἀμμοχώστου ἐγκατέλειψαν τὴν πρωΐαν τῆς σήμερον τὰς τάξεις των καὶ συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ στάδιον τοῦ Γ.Σ.Ε., διὰ νὰ ἐορτάσουν τὴν δευτέραν ἐπέτειον τοῦ Δημοψηφίσματος. Πρὸς τοὺς μαθητὰς ὠμίλησαν οἱ ἐκ τῶν συμμαθητῶν των Ἀνδρέας Παπαμιλιτιάδου καὶ Ἰωάννης Μάτσης, ἀκολούθως δὲ ἄλλοι μαθηταὶ ἀπήγγειλαν ποιήματα πατριωτικοῦ περιεχομένου.⁶⁵

⁶⁰Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΑΡΧΙΚΑ», Νοέμβριος 1950, σελ. 425.

⁶¹Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», Φεβρουάριος 1951, σελ. 91.

⁶²Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Ο ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΥΠΡΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ», Μάρτιος 1951, σελ. 140.

⁶³Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ μηνός», Μάιος 1951, σελ. 104.

⁶⁴Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», Δεκέμβριος 1951, σελ. 494.

⁶⁵Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΜΑΘΗΤΙΚΑΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΟΥ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ», 17 Ιανουαρίου 1952.

[...] Ἐπιθυμοῦμεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἡ φιλελευθέρα Ἀγγλία θὰ θελήσῃ νὰ προλάβῃ τὴν ἐνώπιον τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν προσφυγὴν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος καὶ θὰ προβῇ εἰς τὴν διὰ τῆς Ἑνώσεως ἐνδεικνυομένην ταχυτάτην καὶ φιλοδικαίαν χειρονομίαν, σεβομένη τὸ ἀκατάλυτον καὶ παντοδύναμον δίκαιον τοῦ ἐθνικοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος, [...]⁶⁶

[...] Κατ' αὐτὴν τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου ἔλαβον γνῶσιν ἐκθέσεως τῶν κ.κ. Ζ. Ρωσσίδου καὶ Σ. Λοϊζίδου ἐπὶ τῶν πρὸς προώθησιν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος ἐνεργειῶν των ἐν Παρισίοις, ὅπου μετέβησαν ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐθναρχίας πρὸς παρακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ὄργανισμοῦ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν.⁶⁷

[...] Καλοῦμεν τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅπως ἀναλάβῃ πλήρως τὸν χειρισμὸν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος καὶ προσφύγῃ ἐν ἀνάγκῃ εἰς λύσιν αὐτοῦ διὰ τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἠνωμένων Ἐθνῶν.⁶⁸

[...] ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ ἢ καὶ ἀπλῇ παρακολούθησις ὑπ' αὐτοῦ κυβερνητικῶν τελετῶν καὶ ἡ ἀποδοχὴ προσκλήσεων εἰς δεξιώσεις κυβερνητικῶν λειτουργῶν ἀπάδει πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἀξιοπρέπειαν καὶ δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὸν ἐθνικὸν ἡμῶν ἀγῶνα, τὸν ὅποιον ὁ λαός, ἡγουμένης τῆς Ἐθναρχοῦσης Ἐκκλησίας αὐτοῦ, διεξάγει πρὸς ἐθνικὴν του ἀποκατάστασιν.⁶⁹

[...] Ἡ ΣΤΑΘΕΡΑ καὶ ὁμόφωνος περὶ ἀπορρίψεως πάσης συνταγματικῆς προσφορᾶς ἀπόφασις τῆς Παγκυπρίου Ἐθνικῆς Συνελεύσεως μαρτυρεῖ ὅχι μόνον τὴν ἀκλόνητον ἐμμονὴν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ εἰς τὸν διεξαγόμενον ἀγῶνα,⁷⁰

[...] Ὁ Μακαριώτατος, συστήσας Ἐπιτροπὴν Κυπριακοῦ Ἀγῶνος ἀπὸ ἐξεχούσας προσωπικότητας Κυπρίων καὶ Ἑλλήνων τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Καΐρου, ἀνεχώρησεν ἐξ Αἰγύπτου τὴν Τετάρτην, 28 Μαΐου, ἀεροπορικῶς εἰς Βηρυτόν, ὅπου ἔφθασε τὴν μεσημβρίαν.⁷¹

[...] Ἀνακοινοῦνται εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Κυπριακὸν λαὸν ὅτι ἡ ἀναβληθεῖσα δίωρος ἀπεργία ὠρίσθη ὑπὸ τῆς Ἐθναρχίας ὀριστικῶς διὰ τὴν προσεχῆ Παρασκευὴν, 4 Ἰουλίου, ὥρα 11 π.μ. -1 μ.μ., ἡμέραν τῆς Πανελλαδικῆς ἀπεργίας. Καλεῖται ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς νὰ ἀπόσχῃ πάσης φύσεως ἐργασίας κατὰ τὰς ὥρας ταύτας πρὸς διατράνωσιν τῆς ἐμμόνου ἀποφάσεώς του νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐθνικὴν του ἀξίωσιν πρὸς ἔνωσιν τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Ἑλλάδος.⁷²

⁶⁶Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΓΓΡΑΦΟΝ τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸν Μόνιμον Ὑφυπουργὸν τῶν Αποικιῶν Σέρ Τόμας Λόυδ, ἐπισκεφθέντα τὴν Κύπρον κατὰ τὸν μῆνα Φεβρουάριον», Φεβρουάριος 1952, σελ. 55.

⁶⁷Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», Ἀπρίλιος 1952, σελ. 110.

⁶⁸Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ», Ἀπρίλιος 1952, σελ. 117.

⁶⁹Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», Μάιος 1952, σελ. 141.

⁷⁰Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ μηνός», Μάιος 1952, σελ. 84.

⁷¹Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Ο ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ», Μάιος 1952, σελ. 144.

⁷²Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ», Ἰούνιος 1952, σελ. 180.

[...] Η ΔΙΑ συντριπτικής πλειοψηφίας ληφθεῖσα απόφασις τοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Η.Ε., ὅπως τοῦτο διαβιβάσῃ πρὸς τελικὴν συζήτησιν εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν σειρὰν εἰσηγήσεων καὶ μέτρων τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, ἐν οἷς καὶ τὸ δικαίωμα τῶν μὴ αὐτοκυβερνωμένων λαῶν, νὰ ἐκδηλώνουν διὰ δημοψηφίσματος τὴν ἐθνικὴν των θέλησιν, προάγει ἀναμφιβόλως τὴν ἐθνικὴν ὑπόθεσιν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ [...]⁷³

[...] ΕΝΤΟΣ ὀλίγου ἀρχίζουν εἰς Νέαν Ὑόρκην αἱ ἐργασίαι τῆς ἐβδόμης συνόδου τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. [...] ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐνέδωσε τὴν τελευταίαν στιγμὴν εἰς τὰς ἡττοπαθεῖς ἀπόψεις τῶν διπλωματικῶν συμβούλων της, καὶ ἄφησε νὰ χαθῇ ἀκόμη μία λαμπρὰ εὐκαιρία [...]⁷⁴

[...] ΠΑΡΑ τὸν ἐπαγγελματικὸν χαρακτήρα, τὸν δοθέντα εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Παναγροτικῆς Ἐνώσεως Κύπρου ὀργανωθὲν ἐσχάτως Παγκύπριον Ἀγροτικὸν Συλλαλητήριον, ὁ ἀγροτικὸς μας κόσμος δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκφράσῃ κατ' αὐτὸ τὰ ἀγνὰ πατριωτικὰ τοῦ αἰσθήματα καὶ νὰ διαδηλώσῃ τὴν σταθερὰν προσήλωσίν του εἰς τὸ πανεθνικὸν αἶτημα τῆς Ἐνώσεως.⁷⁵

[...] Ἡ ἴδρυσις τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἔφερε μήνυμα ἐλπίδος πρὸς τὸν Κυπριακὸν λαὸν ὁ ὁποῖος πιστεύων εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Ὄργανισμοῦ τούτου, ἀποβλέπει πρὸς τὸν Ο.Η.Ε. ἀναμένων παρ' αὐτοῦ τὸ τέλος τοῦ ἀποικιακοῦ καθεστῶτος τῆς νήσου καὶ τὴν εἰρηνικὴν πραγματοποιήσιν τοῦ αἰωνίου διακαοῦς πόθου του δι' ἐλευθερίαν. Κατόπιν τῆς ἀποφάσεως τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς 16^{ης} Δεκεμβρίου 1952 (Ἀπ. 637/VII) ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως εἰς τὰς μὴ αὐτοκυβερνωμένας περιοχάς, αἴτησις ἀξιούσα αὐτοδιάθεσιν ὑπεβλήθη ἐκ μέρους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ εἰς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, τὴν 10^{ην} Αὐγούστου 1953, συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρα 1(2) καὶ 55 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου καὶ τὴν μνημονευθεῖσαν ἀπόφασιν. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ὑπῆρχεν τυπικὸς τρόπος ἐφαρμογῆς τῆς Ἀποφάσεως αὐτῆς, ἡ Κυπριακὴ αἴτησις δὲν ἠδύνατο νὰ συζητηθῇ ἄνευ τῆς ὑποστηρίξεως ἐνὸς κράτους-μέλους τοῦ Ο.Η.Ε.⁷⁶

[...] Ἐπὶ τούτῳ καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ἴδρυσις Ὄργανώσεως ὑπὸ τὸ ὄνομα «Δικαιοσύνη διὰ τὴν Κύπρον», ἡ ὁποία διὰ δημοσιευμάτων καὶ προσωπικῶν ἐπαφῶν θὰ ἐργασθῇ διὰ τὴν διαφώτισιν τῶν ἀμερικανῶν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος.[..]⁷⁷

⁷³Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ μηνός», Ιούνιος- Αύγουστος 1952, σελ. 104.

⁷⁴Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ μηνός», Οκτώβριος 1952, σελ. 160.

⁷⁵Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ μηνός», Οκτώβριος 1952, σελ. 160.

⁷⁶Περιοδικό *Ελληνική Κύπρος*, «ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΥΠΟ ΤΗΣ Α.Μ. ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΕΘΝΑΡΧΟΥ ΚΥΠΡΟΥ κ. ΜΑΚΑΡΙΟΥ», Ιανουάριος 1955, σελ. 272.

⁷⁷Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Ο ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ», Δεκέμβριος 1952, σελ. 348.

[...] Γι' αυτό και οι μάζες του τούρκικου λαού παραμένουν μακριά από τον έθνικο-άπελευθερωτικό αγώνα, και το χειρότερο να παρασύρονται από τους άστοτσιφλικάδες τούρκους και να χρησιμοποιούνται σαν έφεδρείες του ιμπεριαλισμού. Οι τούρκοι τσιφλικάδες άλωνίζουν μέσα στις μάζες των τούρκων έργαζομένων. Με ποικίλους τρόπους συλλαλητήρια, υπομνήματα, πρεσβείες στο έξωτερικό αντιδρούν στον έθνικόν αγώνα, προσφέροντες έτσι ήθικά στηρίγματα στον ιμπεριαλισμό.[...] Κάπως πιό σοβαρή δουλιά άρχισε να γίνεται από το 1953 και δώ, πού με απόφαση του κόμματος συστάθηκε ένα κομματικό γραφείο από τούρκους με υπεύθυνο κεντρικό στέλεχος. [...]⁷⁸

Ίδρυση Τουρκικού Γραφείου της ΠΕΟ

[...] Bandeli Varnava' nın da yardımlarını ararak ilk olarak PEO Türk İşçi Bürosu' nun heyeti idaresini seçtik.

Heyette yer alan arkadaşlar şunlardır :

1. Kâmil Tuncel
2. Ferit Uray
3. Hulus Çağlar
4. Mehmet Ali Ramadan
5. Rezvan Mustafa
6. Hasan İbrahim ve diğer arkadaşlar.

[...] Ζητήσαμε τη βοήθεια του Παντελή Βαρνάβα και επιλέξαμε την αντιπροσωπεία του Τουρκικού Γραφείου της ΠΕΟ.

Τα μέλη της αντιπροσωπείας :

1. Kâmil Tuncel
2. Ferit Uray
3. Hulus Çağlar
4. Mehmet Ali Ramadan
5. Rezvan Mustafa
6. Hasan İbrahim ve diğer arkadaşlar.⁷⁹

[...] Ημεῖς οἱ Δήμαρχοι Λευκωσίας, Πάφου, Κυρηνείας, Μόρφου, Λαπήθου, Αθηαίνου, Καραβά, Λευκονοίκου, Λευκάρων, Ακανθοῦς καὶ Πόλεως Χρυσοχοῦς συνελθόντες σήμερον, 2αν Ἰουνίου 1953, ἐν τῷ Δημοτικῷ Μεγάρῳ Λευκωσίας, Ψηφίζομεν : 1. Διακηρύττομεν τὸν ἀναλλοίωτον πόθον τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἑνωσιν τῆς Νήσου μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος, [...]⁸⁰

⁷⁸Περιοδικό ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, «ΤΟ ΑΚΕΛ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ», Δεκέμβρης 1954, σσ. 294-295.

⁷⁹Kamil Tuncel, *Düşmana inat. Bir gün daha yaşamak*, Mavi Basın -Yayın, Lefkoşa, 2005, σελ. 48.

⁸⁰Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΝΕΣ ΔΗΜΑΡΧΟΙ ΚΥΠΡΟΥ ΑΠΕΦΑΣΙΣΑΝ ΤΗΝ ΣΥΜΠΗΞΙΝ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ», 3 Ιουνίου 1953.

[...] Ἡ ἐδῶ ἐκδιδόμενη Τουρκικὴ ἐφημερὶς «Ἰστικλάλ» ἐδημοσίευσε κύριον ἄρθρον, εἰς τὸ ὁποῖον φθέγγεται, ὅτι «τὸ Ἐθναρχικὸν Συμβούλιον πρέπει νὰ διαλυθῇ». Ὁ δράστης τοῦ ἁρθροῦ ἐπιδοκιμάζει «τὴν σταθερὰν ἀπάντησιν τοῦ Κυβερνήτου εἰς τὴν τελευταίαν περὶ Ἐνώσεως αἴτησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου», [...]⁸¹

[...] Ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως τῆς Νήσου ἀπαγόρευσιν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἐθναρχίας αὐτοῦ προκηρυχθέντος ἐν ἀνοικτῷ χώρῳ εἰρηνικοῦ συλλαλητηρίου, συνελθὼν σήμερον Κυπριακὴν, 28ην Ἰουνίου 1953 ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Φανερωμένης ἐν Λευκωσίᾳ, προσκλήσει τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου καὶ Ἐθνάρχου αὐτοῦ κ.κ. Μακαρίου τοῦ Γ', δεηθεὶς δὲ τοῦ Ὑψίστου ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ ἀποκαταστάσεως καὶ ἀκούσας τὸν λόγον τοῦ Μακαριωτάτου ἐπὶ τῆς σημερινῆς θέσεως τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ ζητήματος, [...]⁸²

[...] Ἐνώπιον πρωτοφανοῦς εἰς ὄγκον συγκεντρώσεως 15 καὶ πλέον χιλιάδων λαοῦ, ὁ Ἐθνάρχης διεδήλωσε, τὴν 28ην παρελθόντος Ἰουνίου, ἀπὸ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ θρόνου τοῦ ἱ. ναοῦ Φανερωμένης, ἐν μέσῳ ζωηρῶν ἐπευφημιῶν καὶ θερμῶν πατριωτικῶν ἐκδηλώσεων, τὴν ὁμόθυμον ἀπόφασιν τῆς Κύπρου ὅπως προσφύγῃ εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἀξιώσεώς της δι' ἐλευθερίαν καὶ ἔνωσιν μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος.⁸³

[...] ὑπέβαλε χθὲς εἰς τὴν Ο.Η.Ε. δύο νέας αἰτήσεις, διὰ τῶν ὁποίων ζητεῖται, ὅπως ἀναγνωρισθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ διὰ τὴν αὐτοδιάθεσιν του. Ὁ κ. Λοϊζίδης ὑπέβαλε τὰς ἀνωτέρω αἰτήσεις εἰς τὰς Ἐπιτροπὰς κοινωνικὴν, μορφωτικὴν καὶ δικαιομάτων τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τῶν αἰτήσεων του ὁ Κύπριος ἀντιπρόσωπος ἀποσκοπεῖ εἰς τὸ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν αἴτησιν ποὺ ὑπέβαλε τὴν 10ην παρελθόντος Αὐγούστου εἰς τὴν Ο.Η.Ε. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Μακαρίου.⁸⁴

[...] Καθ' ὃν χρόνον ὅμως ἡ αἴτησίς μας παρέμενεν εἰσέτι ἐκκρεμῆς πρὸ τῆς Γενικῆς Γραμματείας τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καὶ κατεβάλλοντο προσπάθειαι πρὸς ἐγγραφὴν τῆς ὑποθέσεώς μας εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς παρούσης Γεν. Συνελεύσεως τοῦ Ο.Η.Ε., ἄλλην τροπὴν ἔλαβεν ἡ ὑπόθεσις διὰ τῆς ἀγορεύσεως τοῦ μονίμου Ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλλάδος κ. Κύρου κατὰ τὴν 21ην Σεπτεμβρίου ἐνώπιον τῆς Γεν. Συνελεύσεως. Διὰ τῆς ἀγορεύσεώς του ἐκείνης ὁ Ἕλλην ἀντιπρόσωπος ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐπιδιώξῃ λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος διὰ φιλικῶν συνεννοήσεων καὶ διμερῶν συνομιλιῶν μετὰ τῆς Μ. Βρετανίας, εἰς περίπτωσιν δὲ μὴ ἐπιτεύξεως τοῦ ποθομένου ἀποτελέσματος, ἀνοικτὴ θὰ εἶναι ἡ θύρα πρὸς τὸ διεθνὲς δικαστήριον.⁸⁵

⁸¹Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΖΗΤΕΙ ΔΙΑΛΥΣΙΝ ΤΗΣ ΕΘΝΑΡΧΙΑΣ», 20 Ἰουνίου 1953.

⁸²Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Ψήφισμα τῆς ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Φανερωμένης Συγκεντρώσεως κατὰ τὴν 28 Ἰουνίου 1953», Ἰούνιος 1953, σελ. 189.

⁸³Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «Ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαὸς εἰς μεγαλειώδη συγκέντρωσιν διαδηλοῖ τὴν ἀπόφασίν του νὰ προσφύγῃ εἰς τὰ Ἡν. Ἔθνη», Ἰούλιος 1953, σελ. 141.

⁸⁴Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Ὁ κ. ΛΟΪΖΙΔΗΣ ΥΠΕΒΑΛΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ Ο.Η.Ε. ΔΥΟ ΝΕΑΣ ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ», 19 Σεπτεμβρίου 1953.

⁸⁵Περιοδικό *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ*, «ΤΟ ΕΘΝΑΡΧΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΠΡΟΒΑΙΝΕΙ ΕΙΣ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ», Νοέμβριος 1953, σελ. 237.

[...] Συμφώνως πρὸς ἤδη δημοσιευθεῖσαν ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Ἐθναρχικοῦ Συμβουλίου, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ ἐκ τῶν Ἐθναρχικῶν Συμβούλων καὶ Μελῶν τοῦ Γραφείου Ἐθναρχίας κ. Ζήνων Ρωσσίδης ἀνεχώρησαν τὴν 1.30 ὥραν μ. μεσημβρίαν δι' ἀεροπλάνου τῶν Ἑλληνικῶν Ἀεροπορικῶν Συγκοινωνιῶν πρὸς διεξαγωγὴν συνομιλιῶν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ προωθήσει τῆς Ἑνωτικῆς ἀξιώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.⁸⁶

[...] Συνῆλθε, σήμερον Δευτέραν, 5 Ἀπριλίου 1954, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Μακριότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Ἐθναρχοῦ κ. Μακαρίου, παρόντων καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τὸ Συμβούλιον Ἐθναρχίας.

Ἐν ἀρχῇ ὁ Μακαριώτατος ἐξέθεσε τὰ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ὑπ' Αὐτὸν Ἀντιπροσωπείας ἐν Ἀθήναις, διὰ τῶν ὁποίων ἐπετεύχθη ἡ προώθησις τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν ζητήματος μέχρι τοῦ ἱκανοποιητικοῦ σημείου εἰς τὸ ὁποῖον τοῦτο εὐρίσκεται σήμερον.

Περαιτέρω τὸ Συμβούλιον ἐνέκρινεν εἰσήγησιν τῆς Α. Μακαριότητος περὶ συμπτήξεως μονίμου Παγκυπρίου Ἐθνοσυνελεύσεως, ἣτις θὰ ἀπαρτισθῇ ἀπὸ ἀντιπροσώπων ὅλων τῶν Κυπριακῶν πόλεων καὶ χωρίων [...]⁸⁷

[...] Ὁρόσημον εἰς τὴν πρόσφατον ἱστορίαν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος ἀποτελεῖ ἡ 28η παρ. Ἰουλίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν συνέβησαν δύο σημαντικά, τῷ ὄντι, διὰ τὸν Κυπριακὸν λαὸν γεγονότα :

Α΄ . Ὁ μόνιμος παρὰ τῷ Ὄργανισμῷ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος κ. Ξανθόπουλος Παλαμᾶς ἐπεσκέφθη τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν κ. Ντὰγκ Χάμμερσκελντ, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ἐγνωστοποίησε τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅπως καταθέσῃ μέχρι τῆς 22ας Αὐγούστου τὴν προσφυγὴν τῆς διὰ τὸ Κυπριακὸν. Καὶ

Β΄. Οἱ Βρεττανοὶ Ὑπουργοὶ τῶν Ἀποικιῶν Κόμης Μάνστερ καὶ κ. Χένρυ Χόπκινσον προέβησαν ἐν ταῖς Βουλαῖς τῶν Λόρδων καὶ Κοινοτήτων, ἀντιστοίχως, εἰς δηλώσεις ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τῆς νήσου καὶ τῆς προθέσεως τῆς Βρεττανίας νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Κύπρον Σύνταγμα.⁸⁸

29^η Ἰουλίου 1954 : Διάγγελμα Ἀρχιεπισκόπου

[...] Δὲν πρόκειται σήμερον νὰ λάβωμεν θέσιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, διότι ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἐπανειλημμένως ἤδη διεδήλωσε τὴν στάσιν του ἔναντι τοῦ συντάγματος, ὅπως δὲ προσφάτως κατὰ τὴν Παγκύπριον Ἐθνοσυνέλευσιν τὴν συνελθοῦσαν τὴν 23ην τρέχοντος μηνός, ὅτε ἐντόνως καὶ μετὰ σταθερότητος διεκήρυξε τὴν ἔμμονήν του εἰς τὴν Ἑνωσιν[...]⁸⁹

⁸⁶Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Ο Μ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ», Φεβρουάριος 1954, σελ. 58.

⁸⁷Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», Μάρτιος 1954, σελ. 122.

⁸⁸Περιοδικό *Ελληνική Κύπρος*, «Ο ΑΓΩΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΙΝ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΑΠΟ ΤΗΣ 28ης ΙΟΥΛΙΟΥ», Ιανουάριος 1955, σελ. 211.

⁸⁹Περιοδικό *Ελληνική Κύπρος*, «Ο ΑΓΩΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΙΝ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΑΠΟ ΤΗΣ 28ης ΙΟΥΛΙΟΥ», Ιανουάριος 1955, σελ. 213.

[...] Ἡ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυρίδωνος «Πανελλήνιος Ἐπιτροπὴ Ἐνώσεως Κύπρου» ἐξέδωσε τὴν 31^η Ἰουλίου τὴν κάτωθι ἀνακοίνωσιν :

«Ἡ «Πανελλήνιος Ἐπιτροπὴ Ἐνώσεως Κύπρου» ὡς ἐκπρόσωπος σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, μετὰ βαθείας ὀδύνης παρηκολούθει τὴν στάσιν τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει ἐσχάτως ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἔναντι τοῦ Πανελληνίου αἰτήματος τῆς Ἐνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος.⁹⁰

[...] Εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τῆς 2ας Αὐγούστου δημοσιεύεται δὴλως, διὰ τῆς ὁποίας καθίσταται σαφές ὅτι ἡ ἐν τῷ παρελθόντι ἐπιδειχθεῖσα ἐπιείκεια ἐν σχέσει μὲ στασιαστικὰς συνωμοσίας καὶ στασιαστικὰς ἐκδηλώσεις ἢ δημοσιεύσεις καὶ παράνομα σωματεῖα ἢ συνδέσμους δὲν θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ ὅτι οἱ παραβάται ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θὰ διώκονται ποινικῶς.⁹¹

[...] Ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισεν, ὅπως ἐφαρμόζῃ ἐφεξῆς αὐστηρῶς τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου, τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Νήσου. Δημοσιεύσεις (προφορικαὶ ἢ γραπταὶ) καὶ ὁραταὶ παραστάσεις γενόμεναι μὲ στασιαστικὴν πρόθεσιν (περιλαμβανομένης τῆς προθέσεως ὅπως ἐπενεχθῇ ἀλλαγὴ εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Νήσου) θὰ διώκονται ποινικῶς.⁹²

[...] Ἐνάντια στὴν ἐξαγγελθεῖσα βρετανικὴ πολιτικὴ γιὰ τὴν Κύπρο ξεσηκώθηκε σύσσωμος ὁ λαός. Τὸ σύνθημα γιὰ ἐθνικὴ ἐνότητα ποὺ ἀπὸ καιρὸ ἔρριξε καὶ καλλιεργοῦσε τὸ κόμμα μας μέσα στὸ λαό, ἔφερε μέσα στὶς ἔχταχτες συνθήκες ποὺ δημιουργήθηκαν μιὰ ἀλλαγὴ ποὺ ἐκφράστηκε μὲ τὴν ἑφταήμερη ἀπεργία διαμαρτυρίας ὅλων τῶν ἐλλήνικῶν ἐφημερίδων, τὴν πρωτοφανῆ σὲ μαζικότητα καὶ ἐπιτυχία στὰ χρονικὰ τῆς Κύπρου ἐνιαίᾳ παναπεργία τῆς 12ης Αὐγούστου, τὴν κοινὴ διαμαρτυρία τῶν ἐλλήνων δημάρχων καὶ δημοτικῶν συμβούλων καὶ τὴ μεγαλειώδη παγκύπρια ἐκδήλωση τῆς Φανερωμένης τῆς 22ας Αὐγούστου.⁹³

[...] Ἡ προσφυγὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ Ἥνωμένα Ἔθνη, ὅπως ἐπέμβουν εἰς τὴν διαμάχην τῆς πρὸς τὴν Βρετανίαν διὰ τὴν Κύπρον ἐπεδόθη ἐπισήμως τὴν Παρασκευὴν, 20ὴν Αὐγούστου, τὴν 5.30 μ.μ. (Κυπριακὴ ὥρα) εἰς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ο.Η.Ε. κ. Χάμμαρσकेλντ. Τὸ ἔγγραφον τῆς προσφυγῆς, φέρον τὴν ὑπογραφήν τοῦ Στρατάρχου κ. Παπάγου, ἐπεδόθη ὑπὸ τοῦ μονίμου εἰς τὰ Ἥνωμένα Ἔθνη ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλλάδος κ. Ξανθοπούλου-Παλαμᾶ.⁹⁴

⁹⁰Περιοδικό *Ελληνική Κύπρος*, «Ο ΑΓΩΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΙΝ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΑΠΟ ΤΗΣ 28ης ΙΟΥΛΙΟΥ», Ιανουάριος 1955, σελ. 215.

⁹¹Περιοδικό *Ελληνική Κύπρος*, «Ο ΑΓΩΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΙΝ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΑΠΟ ΤΗΣ 28ης ΙΟΥΛΙΟΥ», Ιανουάριος 1955, σελ. 218.

⁹²Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΘΑ ΕΦΑΡΜΟΣΗ ΑΥΣΤΗΡΩΣ ΤΟΝ ΠΕΡΙ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΝΟΜΟΝ», 10 Αυγούστου 1954.

⁹³Περιοδικό *Δημοκρατίας*, «Η ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΤΟ ΠΙΟ ΕΠΕΙΓΟΝ ΚΑΘΗΚΟ ΣΗΜΕΡΑ», Γενάρης 1955, σελ. 3.

⁹⁴Περιοδικό *Ελληνική Κύπρος*, «Ο ΑΓΩΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΙΝ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΑΠΟ ΤΗΣ 28ης ΙΟΥΛΙΟΥ», Ιανουάριος 1955, σελ. 228.

[...] την προσεχῇ Τρίτην θὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Α. Ε. τὸν Κυβερνήτην εἰς Τρόοδος ἐπταμελὲς ἀντιπροσωπεΐα τῆς Τουρκικῆς μειονότητος Κύπρου, ἐκ τῶν κ.κ. Φαῖζ Καϊμάκ, Α. Μ. Μπερμπέρογλου, Φαντὶλ Κουτσούκ, Φεβζὴ Ἀλῆ Ριζᾶ, Ὄσμὰν Ὁρέκ, Ἀχμέτ Ζαΐμ καὶ Σ. Μεχμέτ καὶ θὰ συνομιλήσῃ μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ προτεινομένου Συντάγματος καὶ ἄλλων ζητημάτων τῆς μειονότητος, ὡς εἶναι τὸ τοῦ Ἐβκάφ καὶ τῆς Μέσης Παιδείας.⁹⁵

[...] Ἡ Λευκωσία ἔζησε τὴν παρελθ. Κυριακὴν ἀλησμόνητους στιγμὰς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἐξάρσεως ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς κατανυκτικῆς δεήσεως, ἥτις ἐνάλῃ τὴν 11 π.μ. ὥραν ἐν τῷ Ἰ. ναῷ Φανερωμένης, [...] Εἰς τὴν ὁμιλίαν τοῦ ὁ Μακαριώτατος ἐπέκρινεν ἰδιαίτερος τὰς γνωστὰς ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων δηλώσεις τοῦ Ὑφυπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν κ. Χοπκινσον καὶ ἐπεκαλέσθη ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοδιαθέσεως διὰ τὸν Κυπριακὸν λαόν.⁹⁶

[...] Τὴν προσεχῇ Τρίτην ἀναχωρεῖ ἐκ Κύπρου ἀεροπορικῶς δι' Ἀγκυραν τριμελὲς ἀντιπροσωπεΐα τῆς ἐν Κύπρῳ Τουρκικῆς μειονότητος, ἐκ τῶν κ.κ. Φαῖζ Καϊμάκ, Α. Μ. Μπερμπέρογλου καὶ Ἀχμέτ Ζαΐμ. Αὕτη κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς εἰς Ἀγκυραν θὰ ἐπισκεφθῇ διαφόρους Τούρκους ἐπισήμους, πιθανῶς καὶ τὸν Πρωθυπουργὸν κ. Μεντερές, μετὰ τῶν ὁποίων θὰ συνομιλήσῃ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ καὶ ἄλλων ζητημάτων ἀφορώντων τὴν Τουρκικὴν μειονότητα τῆς Νήσου.⁹⁷

[...] Ὑπὸ τοῦ Γεν. Γραμματέως τοῦ Τουρκικοῦ Ἐθνικοῦ Κόμματος Δρος Φαζὶλ Κουτσούκ ἀπεστάλη χθὲς πρὸς τὸν Γεν. Γραμματέα τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν κ. Χάμμαρσκελντ τὸ ἀκόλουθον σπαραξικάρδιον τηλεγράφημα :

«Αἱ 100, 000 (!) Τουρκικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κύπρου διαμαρτυρόμεθα σφοδρῶς κατὰ τῆς ἀποφάσεως τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν νὰ συζητήσουν τὸ Ἑλληνικὸν αἶτημα ἐπὶ τῆς Κύπρου.⁹⁸

[...] Τὴν 14 καὶ τὴν 15 τοῦ Δεκεμβρίου ἡ Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν συνεζήτησεν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Προσφυγῆς διὰ τὴν παροχὴν τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοδιαθέσεως εἰς τὸν Κυπριακὸν λαόν, ἐνέκρινε δ' ἐν τέλει ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου δηλοῖ, ὅτι «ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν φαίνεται ἀρμόζον νὰ υἱοθετήσῃ ψήφισμα διὰ τὴν Κύπρον, ἀποφασίζει δὲ νὰ μὴ ἐξετάσῃ περαιτέρω τὸ θέμα «Ἐφαρμογὴ, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, τῆς ἀρχῆς ἴσων δικαιωμάτων καὶ αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Νήσου Κύπρου». Τὴν 17 Δεκεμβρίου ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ἐνέκρινε τὴν ἀπόφασιν ταύτην.⁹⁹

⁹⁵Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΘΑ ΕΠΙΣΚΕΦΘΗ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ», 22 Αυγούστου 1954.

⁹⁶Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΠΡΩΤΟΦΑΝΗ ΠΛΗΘΗ ΠΑΡΗΚΟΛΟΥΘΗΣΑΝ ΤΗΝ ΔΕΗΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΜΙΛΙΑΝ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ, ΕΠΙΚΑΛΕΣΘΕΝΤΟΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΕΩΣ», 24 Αυγούστου 1954.

⁹⁷Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΑΝΑΧΩΡΕΙ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗΝ ΔΙ' ΑΓΚΥΡΑΝ ΚΑΙ ΛΟΝΔΙΝΟΝ ΤΟΥΡΚ. ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ», 28 Αυγούστου 1954.

⁹⁸Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΑΠΟΚΡΟΥΟΥΝ ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΚΑΙ ΖΗΤΟΥΝ ΣΥΝΕΧΙΣΙΝ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ», 26 Σεπτεμβρίου 1954.

Francois Crouzet, *Η κυπριακή διένεξη 1946-1959*, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 2011, σσ. 424, 425, 427, 430.

⁹⁹Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», Δεκέμβριος 1954, σελ. 365.

[...] Ἡ ζωὴ τῆς Κύπρου ἐπανελάβε χθὲς τὸν κανονικὸν ρυθμὸν τῆς κατόπιν τῶν αἱματηρῶν γεγονότων τοῦ Σαββατοκυριακοῦ, τὰ ὅποια ἦσαν ἰδιαιτέρως ἔντονα εἰς τὴν Λευκωσίαν καὶ τὴν Λεμεσό. [...] Ἡ κηρυχθεῖσα ὑπὸ τῶν ὀργανώσεων τῶν ἐργατῶν, ἀγροτῶν καὶ καταστηματαρχῶν 24ωρος ἀπεργία ὁ παρελθὼν Σάββατον εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας κατὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ο.Η.Ε. ἦτο καθολικὴ μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Νήσου. [...] Εἰς τὴν Λευκωσίαν -ὅπως συνέβη καὶ εἰς ἄλλας πόλεις- οἱ μαθηταὶ ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν σχολῶν Μέσης Παιδείας δὲν προσῆλθον εἰς τὰ μαθήματά των. [...] Τὴν νύχτα τοῦ Σαββάτου καὶ ὅταν ἡ ὁδὸς Λήδρας ἦτο ἔρημος, 80 περίπου Τοῦρκοι ὀπλισμένοι μὲ ράβδους, λίθους κτλ. εἰσῆλθον εἰς τὴν ρηθεῖσαν ὁδόν, προερχόμενοι ἐκ τῆς Πλατείας Σεραγίου καὶ κατεθρυμμάτισαν τὰς προθήκας τῶν καταστημάτων τοῦ κ. Μάρκου Βαρλαάμ[...]¹⁰⁰

[...] Τὸ Γραφεῖον Ἐθναρχίας Κύπρου πληροφορηθὲν τὰ νέα ἀνελεύθερα μέτρα, τὰ ὅποια ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησις ἐξαιτίας τῶν γνωστῶν λαϊκῶν ἐκδηλώσεων τῆς 18ης καὶ 19ης τρέχοντος μηνὸς ἀνήγγειλε, τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα, ὅτι θὰ λάβῃ ἐναντίον τῶν Ἑλληνικῶν Κυπριακῶν Σχολῶν Μέσης Παιδείας :[...] Καταδικάζει τὰ μέτρα ταῦτα ὡς ἀντιτιθέμενα πρὸς τὴν διεθνῶς διὰ τῆς Διακηρύξεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου ἀναγνωρισθεῖσαν καὶ κατοχυρωθεῖσαν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας καὶ αὐτοτελείας τῆς Ἐκπαιδεύσεως.¹⁰¹

¹⁰⁰Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΤΑ ΑΙΜΑΤΗΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟΥ ΔΙΕΔΕΧΘΗ ΧΘΕΣ Η ΟΜΑΛΟΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ», 21 Δεκεμβρίου 1954.

¹⁰¹Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», Δεκέμβριος 1954, σελ. 369.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΕΙΣ ΧΘΕΣΙΝΑΣ ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΜΕΣΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ ΚΑΙ ΒΑΡΩΣΙΩΝ ΑΠΕΔΟΚΙΜΑΣΑΝ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΙΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 17 Δεκεμβρίου 1954.

IV. Βιβλιογραφία

- Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, *Ιστορία χαμένων ευκαιριών : Κυπριακό, 1950-1963*, Βιβλιοπωλείον της 'Εστίας', Αθήνα, 1982.
- Crouzet Francois, *Η κυπριακή διένεξη 1946-1959*, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 2011.
- Εφημερίδα ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ, 12 Ιανουαρίου 1950.
- Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΠΡΟΤΟΜΗΣ ΤΟΥΡΚΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ», 17 Μαρτίου 1953.
- Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α.Ε. ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ», 21 Ιουνίου 1953.
- Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «ΠΟΙΑΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΚΑΜΕΝ Ο Κ ΣΤΗΒΕΝΣΟΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΚΑΙ ΞΕΝΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥΣ», 1 Ιουλίου 1953.
- Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΕΝΙΣΧΥΕΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ», 19 Νοεμβρίου 1953.
- Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ "ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ"», 9 Δεκεμβρίου 1953.
- Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΤΟΜΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ», 22 Ιουνίου 1954.
- Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «Ο Κ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΕΧΩΡΗΣΕ ΧΘΕΣ ΔΙ' ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΙΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ Ο.Η.Ε.», 18 Σεπτεμβρίου 1954.
- Εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, «ΕΞΑΠΟΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ ΕΣΠΕΥΣΜΕΝΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ Ο.Η.Ε. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΟΣ», 18 Σεπτεμβρίου 1954.
- Εφημερίδα *İstiklâl*, «Rumların ilhak isteklerine Karşı Susmıyacağız», 27 Kasım 1949. [Δε θα σιωπήσουμε απέναντι στο αίτημα των Ελλήνων για Ένωση]
- Εφημερίδα *İstiklâl*, 20 Ocak /20 Ιανουαρίου 1950. [Φωτογραφικό υλικό από συλλαλητήριο στην Κωνσταντινούπολη]
- Ηρακλείδης Αλέξης, *Το κυπριακό πρόβλημα, 1947-2004: από την ένωση στη διχοτόμηση*, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006.
- Holland Robert, *Η Βρετανία και ο Κυπριακός αγώνας 1954-1959*, Εκδόσεις Ποταμός, Αθήνα, 2001.
- Καυκαρίδης Χαράλαμπος, *Τουρκία και Κύπρος 1923-1960 : η αρχή της τουρκικής πολιτικής στο Κυπριακό - από τον Ατατούρκ στον Μεντερές*, Εκδόσεις Αμοργός, Λευκωσία, 2010.
- Κρανιδιώτης Νίκος, *Δύσκολα χρόνια: Κύπρος 1950-1960*, Βιβλιοπωλείον της 'Εστίας, Αθήνα, 1981.
- Κτωρής Σώτος, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013.
- Χατζηβασιλείου Ευάνθης, *Το κυπριακό ζήτημα, 1878-1960: η συνταγματική πτυχή*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1998.
- Λοϊζίδης Σάββας, *Ατυχή Κύπρος : Πως έζησα τους πόθους και τους καημούς της 1910-1980*, Μπεργαδής, Αθήνα, 1980.
- Περιοδικό ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ, «Τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγωνιστοῦ Φιλίου Ζαννέτου», Μάιος 1954.
- Περιοδικό ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ, αρ. 1, Μάιος 1949.

Yıldız Netice, «A Mark of Modernity : The Role of Turkish Cypriot Women in the Evolution of Modern Art», *Kadın / Woman 2000 Kadın Araştırmaları Dergisi - Journal for Woman Studies*, Aralık /December 2003, Cilt / Volume IV, Sayı / Issue 2, σσ. 1-36.

XVII.I. Η "δράση" και η "αντίδραση"Προετοιμασία

[...]«Ὁρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ Ἀδιαιρέτου Τριάδος νὰ φυλάζω θυσιάζων καὶ τὴν ἰδίαν μου ζωὴν, ὑποφέρων καὶ τὰ πλέον σκληρὰ βάσανα, μυστικὸν πᾶν ὅ,τι γνωρίζω καὶ θέλω ἀκούσῃ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἐνώσεως τῆς Κύπρου. Θὰ ὑπακούω δὲ τυφλῶς εἰς τὰς ἐκάστοτε διδομένας μοι σχετικὰς ἐπιταγὰς».

Ἐν Αθήναις τῇ 7 Μαρτίου, 1953

Ὁ Κύπρου Μακάριος
Νικόλαος Παπαδόπουλος
Γεώργιος Στράτος
Γεράσιμος Κονιδάρης
Ἀντώνιος Αὐγίκος
Σάββας Λοϊζίδης

Σωκράτης Λοϊζίδης
Γεώργιος Γρίβας
Ἡλ. Τσατσόμοιρος
Δ. Σταυρόπουλος
Δημήτριος Βεζανῆς
Ἡλίας Ἀλεξόπουλος¹

[...] Ἡ ἀτμάκατος τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ πλευρίσε τὸ καΐκι καὶ μετέφερε τὸ τριμελὲς πλήρωμά του στὸ σκάφος. Ἐκεῖ διαπιστώθηκε καὶ ἡ ταυτότητα τῶν τριῶν ἀντρῶν. Ὁ πρῶτος ἦταν ὁ Εὐάγγελος Λουκᾶ Κουταλιανός, ἓνας θαλασσινὸς ἀπὸ τὴ Σαλαμίνα, πενήντα χρονῶν, κι' οἱ ἄλλοι δυὸ ὁ Μιχάλης Γεωργίου Χριστοδουλάκης, ἓνα εἰκοσάχρονο παλληκάρι ποὺ καταγόταν ἀπὸ ἓνα χωριὸ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ὁ Ἀργύρης Ἰωάννου Μέλος, ἓνας σαραντάρης ναυτικὸς ἀπὸ τὸν Πόρο.[...] Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ποὺ πιάστηκαν ἦταν κι' ὁ Κύπριος Σωκράτης Λοϊζίδης, στὸν χαρτοφύλακα τοῦ ὁποίου, ὅπως κατατέθηκε ἀργότερα στὸ δικαστήριό βρέθηκε τὸ πρῶτο ἔγγραφο ποὺ ἀνάφερε τὴν ἵδρυση καὶ τοὺς σκοποὺς μιᾶς κυπριακῆς μυστικῆς ὀργάνωσης, τῇ ΕΜΑΚ. [...]

ΣΤΗ δίκη τῶν ἀντρῶν ποὺ πιάστηκαν τὴ νύχτα τῆς εἰκοστῆς πέμπτης τοῦ Γενάρη κατέθεσαν πολλοὶ μάρτυρες σχετικὰ μὲ τὶς συνθήκες καὶ τὰ ἐπακόλουθα τῶν συλλήψεων καὶ τῆς κατάσχεσης τοῦ καΐκιου «Ἅγιος Γεώργιος». Οἱ κατηγορούμενοι, δεκατρεῖς ὅλοι κι' ὅλοι ἀντιμετωπίζανε περισσότερες ἀπὸ μιὰ κατηγορίες σχετικὰ μὲ εἰσαγωγή ὅπλων καὶ ἀπόπειρες ἀνατροπῆς τοῦ καθεστώτος.[...] Καὶ τὸ δικαστήριό κηρύσσοντας ἔνοχους τοὺς κατηγορουμένους ἐπέβαλε τὶς ποινές :

Στὸν Σωκράτη Λοϊζίδη : Δώδεκα χρόνια φυλακή.

Στὸν Μέλο : Πέντε χρόνια.

Στὸν Ἀργύρη Καραδήμα : Ἐξ χρόνια.

Ὁ Κώστας Λεωνίδας, ὁ Ν. Μαυρονικόλας καὶ ὁ Χρ. Πενταρᾶς σὲ τέσσερα χρόνια φυλακή καὶ ὁ Νικ. Πενταρᾶς καὶ Χρῆστος Νικολάου, σὰν νεώτεροι, σὲ τρία χρόνια.

Ὁ Μιχάλης Χριστοδουλάκης καὶ ὁ Μιχ. Ἀλιφραγκῆς, ποὺ παραδέχτηκαν πὼς εἶχαν εἰσαγάγει ἐκρηκτικὲς ὕλες, καταδικάστηκαν σὲ δώδεκα μῆνες φυλακή.²

¹Γεώργιος Γρίβας Διγενής, *Χρονικὸν αγώνος ΕΟΚΑ 1955-1959*, Λευκωσία, 1972, σελ. 1.

²Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «ΤΗ ΝΥΧΤΑ ΠΟΥ ΣΗΜΑΝΕ ΤΗΝ ΑΡΧΗ», 15 Ιανουαρίου 1958, σσ. 4, 6, 75.

Όρκος

[...]Με την βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, με πίστιν εἰς τὸν τίμιον ἀγῶνα μας, με τὴν συμπαράστασιν ὀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ με τὴν βοήθειαν τῶν Κυπρίων, ἀναλαμβάνομεν τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ Ἀγγλικοῦ ζυγοῦ,³

Ἀπὸ τὴν πρώτη κήρυξη ἐκεχειρίας (16 Αυγούστου 1956) καὶ το Μαῦρο Νοέμβριο του 1956 στὴν "προκήρυξη τοῦ Διγενῆ τῆς 14^{ης} Μαρτίου 1957", το Μαῦρο Οκτώβριο του 1958 & τὴν ἐκεχειρία του 1958

[...] Εἰς τὰς 8.35 μ.μ. τῆς χθὲς ἐξερράγη βόμβα ἠλεκτρικῶς πυροδοτηθεῖσα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πολεμίδων-Λεμεσοῦ, κάτωθι στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου. 2 στρατιῶται ἐφονεύθησαν.[...]Τὴν 2 μ.μ. τῆς χθὲς, ἐρρίφθησαν δύο βόμβαι ἐν Λευκωσίᾳ ἐναντίον στρατιωτικοῦ αὐτοκινήτου εἰς τὴν ἔνωσιν τῆς λεωφόρου Εὐαγόρου καὶ τῆς ὁδοῦ Λάρνακος.[...]

[...] Εἰς τὰς 1.15 μ.μ. τῆς χθὲς Κυριακῆς μηχανοκίνητος περίπολος τῆς ἐπικουρικῆς ἀστυνομίας συνοδευομένη ὑπὸ στρατιωτικῆς περιπόλου μετέβη εἰς τὸ Νέον Χωρίον Πάφου διὰ νὰ καταβιβάσῃ Ἑλληνικὴν σημαίαν ἐκ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ἐνῶ τὸ αὐτοκίνητον εἰσήρχετο εἰς τὸ χωρίον ἐξερράγη βόμβα. Ἐρρίφθησαν κατὰ τοῦ αὐτοκινήτου δύο χειροβομβίδες ἐπιτοπίου κατασκευῆς, ἀλλὰ δὲν ἐξερράγησαν. Τὸ αὐτοκίνητον ἀκολούθως ἐπυροβολήθη καὶ τὰ μέλη τῆς περιπόλου ἀνταπέδωσαν ἀμέσως τὸ πῦρ[.]Τρία πρόσωπα ἐπυροβολήθησαν καὶ ἐφονεύθησαν καὶ τέταρτον ἐτραυματίσθη σοβαρῶς.⁴

[...] Ἡ ἡμετέρα Ὄργάνωσις συμμορφουμένη πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ο.Η.Ε., διὰ τῆς ὁποίας ἐκφράζεται ἡ ἐπιθυμία εἰρηνικῆς καὶ δικαίας λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ βάσει τῶν ἀρχῶν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῶν Η.Ε. καὶ διὰ νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐπανάληψιν διαπραγματεύσεων [...] ΔΗΛΟΙ ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ διατάξῃ τὴν ἀναστολήν τῶν ἐπιχειρήσεων εὐθὺς ὡς ἤθελεν ἀπελευθερωθῇ ὁ Ἐθνάρχης Μακάριος.⁵

[...] Διέταξα νὰ παύσῃ πᾶσα ἐνέργεια ἐναντίον Ἀγγλῶν καὶ Τούρκων, ἀλλὰ δηλῶ ὅτι ἐὰν συνεχισθοῦν καθ' οἷονδήποτε τρόπον αἱ προκλήσεις ὑπὸ Ἀγγλῶν καὶ Τούρκων, τότε ἀπὸ τῆς 10ης τρέχοντος θὰ εἶμαι ἐλεύθερος νὰ διατάξω κατ' ἀμφοτέρων ἄμεσον δρᾶσιν.⁶

³Γεώργιος Γρίβας-Διγενής, *Απομνημονεύματα αγώνος Ε.Ο.Κ.Α. 1955-1959*, Αθήνα, 1961, σελ. 34.

⁴Εφημερίδα *ΦΩΣ*, «ΤΟ ΧΘΕΣΙΝΟΝ ΑΙΜΑΤΗΡΟΤΕΡΟΝ 24^{ΩΡΟΝ} ΕΙΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ», 5 Νοεμβρίου 1956.

⁵Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «ΘΡΙΑΜΒΕΥΤΗΣ ΘΑ ΓΥΡΙΣΗ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ», 15 Μαρτίου 1958, σελ. 3.

⁶Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΝΕΑ ΓΕΝΝΑΙΟΦΡΩΝ ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ», 5 Αυγούστου 1958.

[...] Kıbrıs Hükümeti ile E.O.K.A. Hükümeti (!) arasında "Ateş kes!" emri verileli epey zaman oldu. [...] Elbette o sıkıntılı günlerden sonra bu rahatlığın "muvakkat" değil "devamlı" olmasını isteriz.

[...] Έχει περάσει αρκετός καιρός από τότε που δόθηκε η εντολή «Καταπαύση πυρός!» μεταξύ της κυβέρνησης και της ΕΟΚΑ. [...] Φυσικά, μετά από εκείνες τις ταραγμένες μέρες, θέλουμε αυτή η ηρεμία να είναι «συνεχής», όχι «προσωρινή».⁷

[...] Geçen gece saat 8 sularında, üçü tüfeklerle ve ikisi de topuzla mücehhez maskeli beş şahıs, Spatariko adındaki Rum köyünün sendika binasına girerek, orada bulunan 20 kadar kişiye ayağa kalkmalarını ve yüzlerini duvara çevirmelerini emretmişlerdir. Daha sonra Mihail Kakulli adında 35 yaşında bir şahsa odanın ortasında durmasını bildirmişler ve onu topuzlarla dövdükten sonra kaçmışlardır. Döğülen şahıs evli olup beş çocuk babasıdır.

[...] Χθες το βράδυ γύρω στις 8, πέντε μασκοφόροι, τρεις από τους οποίους οπλισμένοι με τουφέκια και οι δύο με ρόπαλα, μπήκαν στο σωματείο του ελληνικού χωριού "Σπαθάρικο" και διέταξαν τους 20 παρευρισκόμενους να σηκωθούν όρθιοι και να στρέψουν το πρόσωπα τους προς τον τοίχο. Αργότερα, είπαν σε έναν 35χρονο με το όνομα Μιχαήλ Κακουλή να σταθεί στη μέση του δωματίου και αφού τον χτύπησαν με ρόπαλο τράπηκαν σε φυγή. Ο εκλιπών είναι παντρεμένος και έχει πέντε παιδιά.⁸

[...]Εϊμεθα έτοιμοι καί, διά τά δύο. Καί διά μακροχρόνιον ένοπλον άγώνα, εάν συνεχισθῇ ἡ Βρεττανική άδιαλλαξία καί διά κατάπαυσιν τοῦ άγώνος, έφόσον όμως θά δοθῇ εἰς τό Κυπριακόν λύσις δικαία, ικανοποιούσα τά αίτήματα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.⁹

Κρατητήρια, Πολιτικοί κρατούμενοι, Αγωνιστές ΕΟΚΑ στις αγγλικές φυλακές & η "Κεντρική Έπιτροπή άποκαταστάσεως κρατουμένων (Κεάκ)"

[...]Κατ' έπίσημον άνακοίνωσιν, ώς περαιτέρω μέτρον διά τήν άναδιοργάνωσιν τών κρατητηρίων, 120 πρόσωπα, τά όποια κρατούνται έν σχέσει με τήν κατάσταση Έκτάκτου Άνάγκης μετεφέρθησαν τήν πρωίαν τῆς χθές έκ τοῦ κρατητηρίου Κοκκινοτριμηθιάς εἰς τό κρατητήριο Πύλας.¹⁰

[...]Πληροφορούμεθα ότι οί πολιτικοί κρατούμενοι εἰς τό στρατόπεδον Κοκκινοτριμηθιάς κατέρχονται σήμερον εἰς 24ωρον άπεργίαν πείνης επί τῇ συζητήσει τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τόν Ο.Η.Ε.¹¹

⁷Εφημερίδα *BOZKURT*, «Siyasî Cinayet işlenemez», 17 Ağustos 1957.[Δε μπορούν να διαπράττονται πολιτικές δολοφονίες]

⁸Εφημερίδα *BOZKURT*, «ΕΟΚΑ TEDHİŞÇİLERİ YİNE FAALİYETE Mİ GEÇTİ?», 17 Ağustos 1957. [Οι τρομοκράτες της ΕΟΚΑ δραστηριοποιούνται εκ νέου ;]

⁹Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΦΩΤΟΤΥΠΙΑ ΤΟΥ ΧΘΕΣΙΝΟΥ ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ», 25 Δεκεμβρίου 1958.

¹⁰Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «120 ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΜΕΤΕΦΕΡΘΗΣΑΝ ΕΚ ΚΟΚΚΙΝΟΤΡΙΜΗΘΙΑΣ ΕΙΣ ΠΥΛΑΣ», 1 Φεβρουαρίου 1957.

¹¹Εφημερίδα *ΚΥΠΡΟΣ*, «ΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΚΟΚΚΙΝΟΤΡΙΜΗΘΙΑΣ ΚΑΤΕΡΧΟΝΤΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΙΣ ΑΠΕΡΓΙΑΝ ΠΕΙΝΗΣ», 9 Δεκεμβρίου 1957.

[...] Συνήλθε σήμερον (χθές) ἐν τῷ Δημοτικῷ Μεγάλῳ Λευκωσίας ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ ἀποκαταστάσεως κρατουμένων (Κεάκ). Ἡ Ἐπιτροπὴ κατηρτίσθη εἰς Σῶμα ὡς ἀκολούθως : Θεμ. Δέρβης Πρόεδρος, Γ. Πούλιας Ἀντιπρόεδρος, Ζ. Σεβέρης Ταμίας καὶ Χρ. Μιχαηλίδης Γραμματεὺς.¹²

[...] Οἱ εἴκοσι Κύπριοι πολιτικοὶ κατάδικοι, διαχωρισθέντες εἰς δύο ομάδας ἐκ δέκα ἐκάστην, μετεφέρθησαν καὶ διαμένουν τώρα εἰς ἄλλας φυλακὰς ὡς ἀκολούθως : Γουεϊκφηντ τῆς Βορείου Ἀγγλίας διαμένουν οἱ ἀκόλουθοι : Γρηγόριος Λούκα, Γεώργιος Σκοτεινός, Νίκος Τσαρδελλῆς, Ἀνδρέας Σάββα, Γεώργιος Ἰωάννου, Νικόλαος Λοΐζου, Ρένος Κυριακίδης, Βίας Λειβαδᾶς, Νίκος Σαμψῶν καὶ Νίκος Σοφοκλέους. Εἰς τὰς Φυλακὰς Μείντστόουν διαμένουν οἱ ἀκόλουθοι : Σωκράτης Λοϊζίδης, Μιχαὴλ Ρωσσίδης, Εὐάγγελος Παναγιώτου, Ἀθανάσιος Σοφοκλέους, Λοῖζος Χατζηλοῖζου, Φώτιος Χριστοφῆς, Δημήτριος Φιλιαστίδης, Πέτρος Στυλιανοῦ, Ἐπιφάνιος Παπαντωνίου καὶ Ἐπαμεινώνδας.¹³

[...] αἴτημά μας ἀμέσως μετὰ τὴν ἀξίωσιν περὶ ἄρσεως τῆς ἐγκαθεύκτου ἐξορίας μας καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς ὡς καταδίκων εἰς τὴν πατρίδα μας.

Διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς,

(Υπογραφαὶ) Πέτρος Στυλιανοῦ,

Μιχαὴλ Ρωσσίδης,

Ἀθανάσιος Σοφοκλέους,

Ἰωάννης Ἐπαμεινώνδας,

Δημήτριος Φιλιαστίδης,

Λοῖζος Χ" Λοῖζου,

Ἐπιφάνης Παπαντωνίου,

Εὐάγγελος Παναγιώτου,

Φώτης Χριστοφῆ καὶ

Σωκράτης Λοϊζίδης.

Ἐν Φυλακαῖς Μαῖντστόουν 25.6.58¹⁴

¹²Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙ' ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΤΩΝ ΑΠΟΛΥΟΜΕΝΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΤΗΡΤΙΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ», 28 Ιουνίου 1957.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΕΚΚΛΗΣΙΣ», 19 Ιανουαρίου 1958.

¹³Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΕΙΣ ΑΛΛΑΣ ΦΥΛΑΚΑΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ ΚΥΠΡΙΩΝ ΠΟΛΙΤ. ΚΑΤΑΔΙΚΩΝ ΑΠΟΔΙΔΕΤΑΙ ΕΙΣ «ΛΟΓΟΥΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»», 8 Ιανουαρίου 1958.

¹⁴Πέτρος Στυλιανού, *Ανέκδοτα έγγραφα Κυπρίων ανταρτών της ΕΟΚΑ (κρατουμένων εις Αγγλικὰς φυλακάς) προς Άγγλους επισήμους*, Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, Λευκωσία, 1973, σελ. 199.

Βασανιστήρια

[...]Τὴν 10ην μ.μ. ὥραν τῆς Κυριακῆς, 12 Ἰανουαρίου, ἀφίκοντο εἰς Κύπρον μέλη τῆς Ὑπεπιτροπῆς Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ Συμβουλίου Εὐρώπης, ἣτις εἶχεν ἐντολὴν νὰ ἐρευνήσῃ ὠρισμένα ζητήματα προκύπτοντα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς αἰτήσεως, ἣτις ἀνεφέρετο εἰς παραβάσεις τῆς Συμβάσεως τοῦ 1950 περὶ Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ἀπὸ μέρους τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν ἐν Κύπρῳ.¹⁵

Εξορίες

[...]Τὴν 9ην Μαρτίου 1956 συλλαμβάνονται καὶ ἐξορίζονται οἱ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Μακάριος ὁ Γ', ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Κερυνείας Κυπριανὸς, ὁ Αἰδεσιμώτατος ἐφημέριος τῆς Φανερωμένης Λευκωσίας Σταῦρος Παπαγαθαγγέλου καὶ ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερυνείας κ. Πολύκαρπος Ἰωαννίδης.¹⁶

[...]Ὁ Γ.Γ. τῶν Νέων Συντεχνιῶν Μιχαλάκης Πισσᾶς, ἀπελαύνεται ἐκ Κύπρου διὰ Βρυξέλλας ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως Κύπρου. Οὗτος τὴν 9.3.1956, ἡμέραν ἀπελάσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν σὺν Αὐτῷ, συνελήφθη καὶ ἐστάλη εἰς Κοκκινотριμιθίαν, ὁπότεν τὴν 16.10.1956 μετεφέρθη εἰς Κεντρικὰς Φυλακὰς ὅπου καὶ ἐτιμωρήθη μὲ τὸ «ψωμί-νερό». Τὴν 22.12.1956 ἀπελύθη τῶν Κεντρικῶν Φυλακῶν ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ μείνῃ εἰς Κύπρον,[...] ¹⁷

Το νομικό πλαίσιο στα χρόνια του Ενωτικού Αγώνα

[...] Δεν πάει πολὺ καιρὸς που μ' ἄρπαξε κι' ἐμένα ο ἀπάνθρωπος ἐκεῖνος νόμος τῆς 15ης τοῦ Ἰουλίου καὶ μ' ἔρριξε μαζί με τόσους ἄλλους πίσω ἀπὸ μιὰ σειρά ἀγκαθωτά, μαύρα, σπειρωτά συρματοπλέγματα. Ἡ δική κράτηση ἀριθμεῖ μέχρι σήμερα μονάχα μέρες. Τόσες ὅσες δεν φτάνουν νὰ γίνουν μῆνες.¹⁸

[...]Ἡ ἐθνικὴ ὀργάνωσις τοῦ Κυπριακοῦ ἀγῶνος (ΕΟΚΑ), ὅταν ἐπέισθη ὅτι οἱ Ἕλληλοι δὲν σκέπτονται νὰ δώσουν εἰς τὴν Κύπρον τὴν ἐλευθερίαν τῆς, ἀπεφάσισε νὰ ἀναλάβῃ βαθμηδὸν ἐνοπλον ἀγῶνα. Τὴν 1ην Ἀπριλίου 1955 ἤρχισεν ἡ χρῆσις μικρῶν βομβῶν, ἐπιθέσεων κατὰ Ἑλλήνων στρατιωτῶν ἢ ἀστυνομικῶν. [...] Οἱ ἀγῶνες τῆς ΕΟΚΑ ἐξέπληξαν καὶ ἠνώχλησαν πολὺ τοὺς Ἕγγλους, οἱ ὅποιοι βαθμηδὸν ἔστειλαν ἄνω τῶν 20.000 στρατιωτῶν ὅλων τῶν ὅπλων πρὸς καταστολὴν τῆς ἀνταρσίας τῶν Κυπρίων. Ἐπίσης ἔστειλαν τὸν σκληρὸν στρατάρχη John Harding (3 Ὀκτωβρίου 1955), τὸν νικητὴν Ἀφρικανῶν ἀνταρτῶν καὶ ὑπέδειξαν οὕτω ὅτι θὰ μεταχειρισθοῦν ὅλα τὰ παράνομα καὶ ἀπάνθρωπα μέσα πού μετεχειρίσθησαν καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Καὶ στόλον ἠναγκάσθησαν οἱ Ἕλληλοι νὰ στείλουν εἰς τὴν Κύπρον διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν μεταφορὰν ὅπλων καὶ ἄλλων πολεμικῶν μέσων εἰς τοὺς ἀντάρτας. Εἰς τὸν

¹⁵Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «Ἡ Ὑπεπιτροπὴ Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ Συμβουλίου Εὐρώπης ἐν Κύπρῳ», Ἰανουάριος -Φεβρουάριος 1958, σσ. 25-26.

¹⁶Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «Οἱ πολιτικοὶ ἐξόριστοι τῆς Κύπρου», 15 Δεκεμβρίου 1957, σελ. 18.

¹⁷Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «Οἱ πολιτικοὶ ἐξόριστοι τῆς Κύπρου», 31 Δεκεμβρίου 1957, σελ. 32.

¹⁸Ἀνδρέας Δρυμιώτης, *20 μῆνες ὁμηρος*, Λιβάνης, Αθήνα, 2007, σελ. 39.

στρατάρχη *Harding* έπετράπη νά εκδίδη νόμους καί νά μεταχειρίζεται οίονδήποτε μέσον έκρινε κατάλληλον πρός καταστολήν τής άνταρσίας. Ούτω έξεδόθη τήν 26 Νοεμβρίου 1955 νόμος περί καταστάσεως έπειγούσης ανάγκης, ό όποιος, επέτρεπεν οίανδήποτε παρανομίαν. Ήτο δυνατόν π.χ. δυνάμει τοῦ νόμου τούτου νά κρατῆται τις εἰς στρατόπεδον συγκεντρώσεως ἢ καί εἰς τήν φυλακήν, καί εἰς δικαστικῶς δέν ἀπεδεικνύετο ἔνοχος. Εἰσήχθη τὸ μαстіγωμα παιδιῶν 12-17έτων, ἡ όμαδική τιμωρία όλοκλήρου πληθυσμοῦ διὰ τόν φόνον π.χ. Ἀγγλου ἢ δι' ἄλλην πρᾶξιν τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐλευθερίας. Πρόστιμα μεγάλα ἐπεβάλλοντο εἰς όμάδας ἢ καί ἄτομα, καταστροφή δένδρων, βασανιστήρια εἰς τοὺς ἀνακρινομένους, ἐπιβολή θανατικῶν ποινῶν εἰς νέους διὰ συμμετοχήν εἰς τόν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας. Τόν Μάϊον τοῦ 1956 ἀπηγχονίσθησαν δυὸ γενναῖοι νέοι, ὁ Μιχαήλ Καραολῆς καί ὁ Ἀνδρέας Δημητρίου. Τόν Αὐγούστον τοῦ 1956 τρεῖς ἄλλοι νεαροὶ Κύπριοι ἀπηγχονίσθησαν ὁ Ἀνδρέας Ζάκος, ὁ Χαρίλαος Μιχαήλ καί ὁ Ἰάκωβος Πατάτης.¹⁹

[...] Κατὰ σημερινήν ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν, αἱ ἀρχαὶ ἐπέβαλον εἰς τήν νῆσον λογοκρισίαν, ἐπὶ τῶν ταχυδρομικῶν ἐπικοινωνιῶν. [...] Τὸ κοινὸν πληροφορεῖται ὅτι ἡ χρῆσις εἰς τὰς ἐπιστολὰς οἰουδήποτε εἴδους ἀοράτου γραφῆς ἢ ἄλλων μέσων πρός μυστικὴν ἐπικοινωνίαν τιμωρεῖται αὐστηρῶς.²⁰

[...] Μεταξὺ τῶν περιορισμῶν, οἱ όποιοι ἐπεβλήθησαν εἰς τὰς κινήσεις ὅλων τῶν ἀνωτέρω προσώπων εἶναι καί οἱ ἀκόλουθοι : Νά παραμένουν ἐντὸς τῶν οἰκῶν των ἀπὸ τῆς δύσεως μέχρι τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, νά παρουσιάζονται ἅπαξ τῆς ἡμέρας εἰς τόν πλησιέστερον ἀστυνομικὸν σταθμὸν καί νά μὴ ἐξέρχονται τοῦ προαστείου εἰς ἀκτῖνα πέραν τῶν τριῶν μιλίων ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ οἰκείου Διοικητοῦ ἢ Ἀστυνομοῦ.²¹

[...] Οἱ νέοι περὶ Τύπου Κανονισμοὶ εἶχον ἀνακοινωθῇ ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου τήν 23ην παρελθόντος Νοεμβρίου, παρέχουν δὲ εἰς αὐτὸν τήν ἐξουσίαν νά ἀπαγορεύῃ τήν πώλησιν καί κυκλοφορίαν οἰουδήποτε ἐντύπου.²²

[...] τροποποιήσεις -προαγγελεῖσαι προχθὲς ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Λόρδων - εἰς μερικοὺς τῶν ἀπὸ 11.11.1956 Ἑκτάκτων Κανονισμῶν.

Δυνάμει τῶν ἐπενεχθεισῶν τροποποιήσεων, ἡ κατοχή, ἡ κατασκευή, ἡ βοήθεια εἰς τήν κατασκευὴν παντὸς ἐκρηκτικοῦ ἀντικειμένου, στερεοῦ ἢ ὑγροῦ, «μὲ πρόθεσιν νά προξενηθῇ θάνατος εἰς οἰονδήποτε πρόσωπον ἢ βλάβη εἰς οἰανδήποτε περιουσίαν» ἀποτελεῖ ἀδίκημα τιμωρούμενον διὰ θανάτου. Προηγουμένως ἐπρονοεῖτο ποινὴ θανάτου εἰς τὴν περίπτωση ἐν ᾗ ὑπῆρχε προόθεσις χρησιμοποίησεως τοιοῦτων ἀντικειμένων εἰς βάρος ἀπλῶς τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καί δημοσίας τάξεως.

¹⁹Κωνσταντίνος Ἀμαντος, *Σύντομος ἱστορία τῆς Κύπρου*, Σύλλογος πρὸς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, Αθήνα, 1956, σσ. 158-159.

²⁰Εφημερίδα *ΦΩΣ*, «ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΕΠΕΒΑΛΑΝ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΚΛΠ.», 31 Οκτωβρίου 1956.

²¹Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΕΝΤΕ ΝΕΑΝΙΔΩΝ ΚΑΙ 4 ΑΝΔΡΩΝ», 20 Ιανουαρίου 1957.

²²Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΚΟΙΝΟΠΟΛΙΤΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΙΣ ΤΥΠΟΥ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ ΤΑ ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ ΜΕΤΡΑ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 2 Φεβρουαρίου 1957.

Πᾶν πρόσωπον, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἔνοχος συμπράξεως ἢ συναναστροφῆς μετ' ἄλλου προσώπου, φέροντος ἢ ἔχοντος εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἢ τὸν ἑλεγχόν τοῦ πᾶν πυροβόλον ὄπλον, πυρομαχικόν, βόμβαν ἢ χειροβομβίδα, θὰ εἶναι ἔνοχον ἀδικήματος τιμωρουμένου οὐχὶ διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, ὡς μέχρι σήμερον, ἀλλὰ διὰ τῆς ποινῆς ἰσοβίων δεσμῶν ἢ μικροτέρας ποινῆς ὡς ἤθελε κρίνει τὸ Δικαστήριον.

Συναναστροφή ἢ σύμπραξις με πρόσωπον κάτοχον ἐμπρηστικῶν ἢ ἐκρηκτικῶν ἀντικειμένων- ἐξαιρουμένων τῶν βομβῶν, πυρομαχικῶν - ἀποτελεῖ ἀδίκημα τιμωρούμενον διὰ φυλακίσεως, μὴ ὑπερβαινούσης τὰ δέκα ἔτη. Προηγουμένως διὰ τὸ τοιοῦτο ἀδίκημα ἐπρονοεῖτο ποινὴ μέχρις ἰσοβίων δεσμῶν.²³

[...] Τὸ ἄγγελμα τῆς ἄρσεως τοῦ νυκτερινοῦ κέρφιου προεκάλεσεν εὐλογον ἱκανοποίησιν εἰς ἅπαντας τοὺς νέους μας, οἵτινες ἐπὶ πέντε μῆνας ἠναγκάζοντο ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου νὰ παραμένουν εἰς τὰς οἰκίας των.²⁴

[...] ἐδημοσιεύθησαν τροποποιήσεις τῶν Ἑκτάκτων Κανονισμῶν. Δυνάμει τῶν ἐπενεχθεισῶν τροποποιήσεων ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου περιορίζεται εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκκενώσεως πυροβόλων ὄπλων, μεταφορᾶς αὐτῶν ἢ χρησιμοποίησεως βομβῶν ἢ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν. Αἴρονται ὡσαύτως οἱ περὶ Τύπου Κανονισμοὶ τοῦ 1956, τερματίζεται ἡ κατ' οἶκον κράτησις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κιτίου κ. Ἀνθίμου καὶ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐθναρχίας κ. Ν. Κρανιδιώτη καὶ καταργοῦνται οἱ περιορισμοὶ ἐπὶ τῆς κυκλοφορίας αὐτοκινήτων ταξὶ καὶ ποδηλάτων. Θ' ἀναθεωρηθοῦν αἱ ὑποθέσεις τῶν πολιτικῶν κρατουμένων.²⁵

[...] Εἰς ἑκτακτον ἔκδοσιν τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἡμ. 22 Ἰουλίου, ἐδημοσιεύθη νέος Κανονισμὸς θεσπισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου δυνάμει τοῦ Ἄρθρου 6 τῶν περὶ Ἑκτάκτων Ἐξουσιῶν Διαταγμάτων ἐν Συμβουλίῳ τοῦ 1939 καὶ 1956, ἀφορῶν τὴν ἔκδοσιν διαταγμάτων προσωποκρατήσεως. Συμφώνως πρὸς τὸν Κανονισμὸν τοῦτον, ἐὰν ὁ Κυβερνήτης πεισθῇ ὅτι οἷονδὴποτε πρόσωπον :

(α) ἐνέχεται εἰς πράξεις ἐπιζημίας εἰς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν ἢ τὴν δημοσίαν τάξιν, ἢ εἰς τὴν προπαρασκευὴν ἢ παρότρυνσιν εἰς τοιαύτας πράξεις.²⁶

²³Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΕΔΗΜΟΣΙΕΥΘΗΣΑΝ ΑΙ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ», 1 Μαρτίου 1957.

²⁴Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΗΡΘΗ ΑΠΟ ΤΗΣ ΧΘΕΣ ΤΟ ΚΕΡΦΙΟΥ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΕΙΣ ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΝΗΣΟΝ», 2 Απριλίου 1957.

²⁵Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΕΧΑΛΑΡΩΘΗΣΑΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΧΘΕΣ ΜΕΡΙΚΟΙ ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ ΕΚΤΑΚΤΟΥ ΑΝΑΓΚΗΣ», 5 Απριλίου 1957.

²⁶Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΝΕΟΣ ΟΙΚΤΡΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΩΠΟΚΡΑΤΗΣΕΩΣ ΑΝΕΥ ΔΙΚΗΣ», 24 Ιουλίου 1958.

Από την παρακρατική οργάνωση KITEB (MAYPO ΦΙΔΙ), το συλλαλητήριο της 17^{ης} Ιουλίου στη VOLKAN (ΗΦΑΙΣΤΕΙΟ) & την TMT

Εφημερίδα *Bozkurt* "Ada Türklerine Türkiye' den silah gönderilmiş" (Έχει σταλεί οπλισμός από την Τουρκία στους Τούρκους του νησιού) :

[...]Bazı şayialara göre, Mağusa' nın şimal sahillerinde bir körfeze yaklaşan bir Türk kayığı, Ada Türklerine getirdiği silah ve mühimmatı gizlice karaya çıkardıktan sonra Türkiye' ye dönmüştür. Bu hususta kendisinden malumat istenen Mağusa kazası Polis Kumandanı Mr. Hook, şayiaların tamamen asılsız olduğunu bildirmiştir.

[...]Σύμφωνα με ορισμένες φήμες, ένα τουρκικό σκάφος που πλησίασε έναν κόλπο στη βόρεια ακτή της Αμμοχώστου επέστρεψε στην Τουρκία, αφού αποβίβασε κρυφά όπλα και πυρομαχικά τα οποία είχε φέρει στους Τούρκους του νησιού. Ο Αστυνομικός Διοικητής Επαρχίας Αμμοχώστου κ. Hook, από τον οποίο ζητήθηκαν πληροφορίες για το θέμα, ανέφερε ότι οι φήμες είναι εντελώς αβάσιμες.²⁷

[...]Gayemiz insan öldürmek, masum kimselerin alçakça kanlarına girmek değildir. Fakat cemaatımıza tevcih edilecek her kanlı hareket de mukabelesiz kalmıyacaktır.

[...]Türk gençliğini VOLKAN saflarında birleşmeğe davet ediyoruz. Namus ve şerefimizin korunması, Türk Kıbrıs' ın kana boyanmaması için hepimiz birer namus, şeref ve memleket nöbetçisi olarak VOLKAN saflarında birleşelim.

[...] Στόχος μας δεν είναι να σκοτώνουμε ανθρώπους, δεν είναι να σκοτώνουμε αθώους ανθρώπους. Ωστόσο, κάθε αιματηρή επίθεση η οποία στοχοποιεί την κοινότητά μας δε θα μένει ατιμώρητη. Καλούμε την Τουρκική Νεολαία να ενταχθεί στις τάξεις της VOLKAN. Ας ενωθούμε όλοι στις τάξεις της VOLKAN ως φρουροί της αξιοπρέπειας, της τιμής και της πατρίδας για να διατηρηθεί η τιμή και η αξιοπρέπειά μας και να μη βαφτεί με αίμα η Τουρκική Κύπρος.²⁸

[...]Volkan andı

[...]Yurt için ölmeyen hakka ulaşmaz[...]Kıbrıs Türkleri Yunan' a kul olmaz[...] İstiklal uğruna candan geçelim.

[...]Ορκος Volkan

[...] Όποιος δεν πεθάνει για την πατρίδα του δε θα φτάσει στα δικαιώματα του.[...]Οι Τούρκοι της Κύπρου δε θα γίνουν σκλάβοι των Ελλήνων[...] Ας θυσιαστούμε για χάρη της ανεξαρτησίας.²⁹

²⁷Εφημερίδα *Bozkurt*, 27 Haziran 1955 στο Ahmet An, *Kıbrıslı Türklerin siyasi tarihi (1930-1960):Basının aynasında Kıbrıslı Türklerin unutturulan siyasi geçmişi ve liderlik kavgası*, Ozyay Matbaacılık, Lefkoşa, 2006, σελ. 519.

²⁸Εφημερίδα *Bozkurt*, 5 Eylül 1955 στο Ahmet An, *Kıbrıslı Türklerin siyasi tarihi (1930-1960):Basının aynasında Kıbrıslı Türklerin unutturulan siyasi geçmişi ve liderlik kavgası*, Ozyay Matbaacılık, Lefkoşa, 2006, σελ. 525. Βλ. Niyazi Kızılyürek, *Bir hınç ve şiddet tarihi : Kıbrıs'ta statü kavgası ve etnik çatışma*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2016, σελ. 102.

²⁹Niyazi Kızılyürek, *Bir hınç ve şiddet tarihi : Kıbrıs'ta statü kavgası ve etnik çatışma*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2016, σελ. 102.

[...] Bütün kasabalarda hiçbir Türk kardeşimizin hatta İngiliz Rum semtlerinde dolaşması onların sinema veya herhangi bir eğlence yerine devami KATİYEN, tekrar KATİYEN YASAKTIR !

[...] ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ ΡΗΤΑ, και πάλι ΡΗΤΑ το να συνεχίζουν τις επισκέψεις οι αδερφοί Τούρκοι όλων των συνοικιών στις ελληνικές ακόμα και στις βρετανικές συνοικίες, απαγορεύεται η επίσκεψη στον κινηματογράφο τους ή σε οποιοδήποτε χώρο διασκέδασης τους!³⁰

[...]1 Nisan 1955 tarihinde koloni yönetimine karşı silahlı kampanya başlatan EOKA başlangıçta Kıbrıslı Türkleri hedef almadı. Örneğin 1955 yılı boyunca hiçbir Kıbrıslı Türk öldürülmedi. Böyle olduğu halde Kıbrıs Türk liderliği “EOKA’nın saldırılarından” söz ediyordu. Hatta uydurma bir haberle 28 Ağustos 1955 tarihinde EOKA’nın Kıbrıslı Türklere karşı toplu katliam yapacağı yayılmıştı. Bu yalan haberi Kıbrıs Türk’tür Cemiyeti yayıyordu. Nitekim cemiyet üyelerinden Aydın Konuralp, Yassıada duruşmaları esnasında bu haberi Türk halkını tahrik etmek için Kıbrıs Türk’tür Cemiyeti’nin bilinçli olarak yaydığını açıkladı.

1956 yılının Ocak ayında Baf’ta Abdullah Ali Rıza çavuş EOKA tarafından vurularak öldürüldü. Fakat Türk olduğu için değil, İngiliz güvenlik kuvvetlerde görev yaptığı ve EOKA’ya karşı savaştığı için... Benzer biçimde, 1956 yılında Yardımcı Polis olarak İngilizlerin yanında EOKA’ya karşı savaşan bazı Kıbrıslı Türkler öldürüldü.

[...]Η ΕΟΚΑ, που την 1η Απριλίου 1955 ξεκίνησε ένοπλη εκστρατεία κατά της αποικιακής διοίκησης, δεν είχε αρχικά στόχο τους Τουρκοκύπριους. Για παράδειγμα, κανένας Τουρκοκύπριος δεν είχε σκοτωθεί το 1955. Ακόμα κι έτσι, η τουρκοκυπριακή ηγεσία έκανε λόγο για «επιθέσεις της ΕΟΚΑ». Μάλιστα, διαδόθηκε μέσω μιας κατασκευασμένης είδησης ότι η ΕΟΚΑ θα διέπραττε μαζική δολοφονία εναντίον των Τουρκοκυπρίων στις 28 Αυγούστου 1955. Αυτή η ψευδής είδηση διαδόθηκε από το κόμμα Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗ. Στην πραγματικότητα, ένα από τα μέλη του, ο Aydın Konuralp, κατά τη διάρκεια της δίκης των στελεχών του καθεστώτος Μεντερές αποκάλυψε ότι το εν λόγω κόμμα διέδωσε σκόπιμα αυτή την είδηση για να ξεσηκώσουν τον τουρκικό λαό.

Τον Ιανουάριο του 1956 στην Πάφο ο λοχία Abdullah Ali Rıza πυροβολήθηκε και σκοτώθηκε από μέλος της ΕΟΚΑ. Όχι όμως επειδή ήταν Τούρκος, αλλά επειδή υπηρετούσε στις βρετανικές δυνάμεις ασφαλείας και πολέμουσε κατά της ΕΟΚΑ. Ομοίως, το 1956 σκοτώθηκαν κάποιοι Τουρκοκύπριοι που πολέμησαν κατά της ΕΟΚΑ στο πλευρό των Άγγλων ως Επικουρική Αστυνομία.³¹

³⁰Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 21 Αρalık 1955 στο Ahmet An, *Κıbrıslı Türklerin siyasal tarihi (1930-1960):Basının aynasında Kıbrıslı Türklerin unutturulan siyasal geçmişi ve liderlik kavgası*, Ozyay Matbaacılık, Lefkoşa, 2006, σελ. 529.

³¹Εφημερίδα *YENİ DÜZEN*, «Korku Tacirliği», 3 Ekim 2016. [Το εμπόριο του φόβου] Μετατροπή *Kıbrıs Milli Türk Birliği* σε *Kıbrıs Türktür Partisi* Βλ. Εφημερίδα *Bozkurt*, 25 Ιουλίου 1955. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 26 Ιουλίου 1955.

[...] Βρεττανοὶ ἀνταποκρίται εἰς τὰ τηλεγραφήματά των ἐκ Κύπρου διὰ τὴν ἔκρηξιν βόμβας καὶ τὴν ἀνακάλυψιν ποσοτήτων ἐκρηκτικῶν ὑλῶν εἰς Τουρκικὴν οἰκίαν τῆς Ὁμορφίτας, ἀποφεύγουν νὰ συσχετίσουν τὰ γεγονότα ταῦτα μὲ προσφάτους φήμας περὶ ἐξοπλισμοῦ Τούρκων. Ἀναφέρουν ὅμως, ὅτι ἀνεπισήμως πιστεύεται, ὅτι μερικοὶ Τοῦρκοι κατασκευάζουν βόμβας «τὰς ὁποίας προτίθενται νὰ χρησιμοποιήσουν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐὰν ἡ ΕΟΚΑ ἐπαναρχήσῃ δρᾶσιν».³²

[...] Συμφώνως πρὸς χθεσινὸν τηλεγράφημα τοῦ Ρέουτερ, ἐκυκλοφόρησαν νύκτωρ εἰς τὰς Τουρκικὰς συνοικίας τῶν Κυπριακῶν πόλεων φυλλάδια εἰς τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν, ἀναγγέλλοντα τὸν σχηματισμὸν «Τουρκικῆς ὁργανώσεως ἀντιστάσεως» διὰ τὴν προάσπισιν τῶν συμφερόντων τῆς Τουρκικῆς μειονότητος. Τὰ φυλλάδια ἀναφέρουν ὅτι ἡ Βολκὰν διελύθη διότι ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν της, τὴν διαδέχεται δὲ τώρα ἡ Τουρκικὴ ὁργάνωσις ἀντιστάσεως.³³

XVII.Π. Το Ελληνικό Γραφεῖο Παιδείας & Η Εκκλησία της Κύπρου στον Αγώνα

Δημητράκης Δημητριάδης

[....] Πέντε μέρες μετὰ τὴν ἐξορία τῶν τεσσάρων κ' ἐνῶ ἡ ἀναταραχὴ συνεχιζόταν οἱ μαθητὲς τοῦ Παγκύπριου Ἐμπορικοῦ Λυκείου Λάρνακας συγκεντρώθηκαν καὶ πάλι στὸ προαύλιο τῆς σχολῆς. Σὲ λίγο ἔφτασαν κ' οἱ μαθήτριες κι' ὅλοι μαζί μὲ τὴν Ἑλληνικὴ σημαία ἐπὶ κεφαλῆς ξεχύθηκαν στοὺς δρόμους. Τ' ἀγωνιστικὰ τοὺς συνθήματα καὶ τὰ ἐμβατήρια ποὺ ἔψαλλαν ἐμψύχωναν τοὺς Λαρνακιῶτες. Ὅταν πέρασαν μπροστὰ ἀπὸ τὴν Ἀστικὴ Σχολὴ Καλογερᾶ τοὺς ἀκολούθησαν κ' οἱ μαθητὲς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.[...] Ὅλα τὰ παιδιὰ ξάπλωσαν κατὰ γῆς. Ὅλα, ἐκτὸς ἀπ' τὸν ἐπτάχρονο Δημητράκη ποὺ δὲν κατάλαβε τὸν κίνδυνον καὶ συνέχισε νὰ ρίχνει πέτρες. Τότε ἀκούστηκε ἓνας πυροβολισμὸς κι' ὁ μικρὸς Δημητράκης ἔπεφτε χάμω. Ὅχι γιὰ νὰ προφυλαχτεῖ, μὰ νεκρὸς, κτυπημένος ἀπ' τὴ σφαῖρα τοῦ Ἀγγλοῦ στρατιώτη, ποὺ σημάδεψε καλὰ καὶ πέτυχε τὸ παιδάκι λίγο πάνω ἀπ' τὸ δεξιὸ μάτι.³⁴

Νίκη Γιάγκου

[...] Κατὰ πληροφορίας ἐκ Λεμεσοῦ, ἡ 12έτις μαθήτρια Νίκη Γιάγκου, ἡ ὁποία ἐτραυματίσθη χθὲς ἐξ ἐκρήξεως βόμβας εἰς Λεμεσὸν, ὑπέκυψεν εἰς τὸ μοιραῖον, μετὰ τὴν μεταφορὰν τῆς εἰς τὸ νοσοκομεῖον Λεμεσοῦ.³⁵

³²Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΤΙ ΜΕΤΕΔΩΣΑΝ ΒΡΕΤΤΑΝΟΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΥΡΕΣΕΩΣ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΒΟΜΒΩΝ», 3 Σεπτεμβρίου 1957.

³³Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΤΟΥΡΚΙΚΗ "ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ"», 30 Νοεμβρίου 1957.

³⁴Ελενα Σεραφεΐμ Λοΐζου, *Ο απελευθερωτικός αγώνας της Κύπρου 1955-1959 : όπως τον έζησε μιά τομεάρχης*, Εκδόσεις Επιφανίου, Λευκωσία, 2005, σσ. 57-58.

³⁵Εφημερίδα *ΦΩΣ*, «ΑΠΕΒΙΩΣΕΝ ΕΙΣ ΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ Η ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΘΕΙΣΑ ΧΘΕΣ ΜΑΘΗΤΡΙΑ», 3 Απριλίου 1956.

Φυλακίσεις μαθητών & Πρόστιμα

[...] Οί καταδικασθέντες μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι τοῦ Ἀπεητείου Γυμνασίου Ἀγροῦ, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπεβλήθη τὴν 13.6.1955 συνολικὸν πρόστιμον £73.200 μίλς ὑπὸ τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Δικαστηρίου Λεμεσοῦ μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι ἔλαβον μέρος εἰς παράνομον παρέλασιν.³⁶

[...] Ὑπὸ τοῦ Εἰδικοῦ Δικαστοῦ κ. Ἑλισσον κατεδικάσθη χθὲς ἐν Λευκωσίᾳ εἰς φυλάκισιν ἐνὸς μηνὸς ὁ 16ετής μαθητὴς τοῦ Ἀνωτέρου Ἐμπορικοῦ Λυκείου Λευκωσίας Ὁμηρος Κ. Κωνσταντινίδης ἐπὶ τῷ ὅτι τὴν 21ην Ὀκτωβρίου 1956 εἶχεν εἰς τὴν κατοχὴν του 8 φυλλάδια τῆς ΠΕΚΑ. Ὁ 16ετής μαθητὴς τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου Μιχαλάκης Γεωργίου Πέτρου, ὅστις ἦτο συγκατηγορούμενος, ἀπηλλάγη. Συνήγορος παρέστη ὁ κ. Τ. Παπαδόπουλος.³⁷

[...] Κατὰ τὴν 4.30 μ. μ. ὥραν τῆς χθὲς οἱ δικηγόροι κ. κ. Φ. Κληρίδης καὶ Λ. Δημητριάδης μετέβησαν εἰς τὸ Κυβερνεῖον καὶ ἐνεχείρισαν εἰς τὸν Ὑπασπιστὴν τῆς Α. Ε. τοῦ Κυβερνήτου αἴτησιν πρὸς ἀπονομὴν χάριστος εἰς τὸν 18ετὴ γυμνασιόπαιδα Εὐαγόραν Παλληκαρίδην, ὅστις κατεδικάσθη τὴν παρελθ. Δευτέραν εἰς θάνατον ἐπὶ μεταφορᾷ ὀπλοπολυβόλου μπρέν.³⁸

[...] Περὶ τοὺς 200 μαθηταὶ καὶ ἀπόφοιτοι κρατοῦνται τώρα εἰς τὰ διάφορα στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Ἡ στέρησις ἡμῶν περαιτέρω μορφώσεως, εἶναι ἄδικος καὶ ἀδικαιολόγητος.[...]

Μετὰ τιμῆς ΔΗΜΟΣ Ε. ΒΡΥΩΝΙΔΗΣ
Κρατητήρια Κοκκινότριμηθιάς 11)8)1957³⁹

[...] Ἡ σφοδρότερα ὁμαδικὴ σύρραξις τῆς τελευταίας διετίας διεξήχθη τὴν πρωΐαν τῆς χθὲς μεταξύ δυνάμεων ἀσφαλείας καὶ μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου καὶ ἄλλων σχολῶν μέσης παιδείας, εἰς τὴν Πλατεῖαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.[...] πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἀνῆλθον ἐπὶ τῆς στέγης τῆς Σεβερείου Βιβλιοθήκης καὶ ἤρχισαν νὰ λιθοβολοῦν τὰ ἐκεῖθεν διερχόμενα στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα.⁴⁰

³⁶Γεώργιος Γρίβας Διγενής, *Χρονικὸν αγώνος ΕΟΚΑ 1955-1959*, Λευκωσία, 1972, σελ. 10.

³⁷Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «16ΕΤΗΣ ΜΑΘΗΤΗΣ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΗ ΕΙΣ ΦΥΛΑΚΙΣΙΝ ΕΝΟΣ ΜΗΝΟΣ ΕΠΙ ΚΑΤΟΧΗ ΦΥΛΛΑΔΙΩΝ», 17 Ιανουαρίου 1957.

³⁸Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΥΠΕΒΛΗΘΗ ΧΘΕΣ ΑΙΤΗΣΙΣ ΧΑΡΙΤΟΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗΝ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΔΗΝ», 2 Μαρτίου 1957.

³⁹Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΟΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ 200 ΜΑΘΗΤΑΙ», 14 Αυγούστου 1957.

⁴⁰Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΣ ΕΙΣ ΒΙΑΙΟΤΗΤΑ ΣΥΡΡΑΞΙΣ ΕΠΗΛΘΕ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΓΚ. ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΦ' ΕΝΟΣ ΚΑΙ ΕΝΟΠΛΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ ΑΦ' ΕΤΕΡΟΥ», 11 Δεκεμβρίου 1957.

Κλείσιμο σχολείων & Διατάγματα εκτοπισμού

[...] Μετ' ευχαριστήσεως πληροφορούμεθα ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς, εἰς τὸ ὁποῖον συμμετέχει καὶ ὁ Διευθυντὴς τῆς Παιδείας Δρ Σλάιτ, θὰ ἐπιληφθῇ χωριστὰ μιᾶς ἐκάστης περιπτώσεως τῶν μαθητῶν τῶν ὁποίων ἀνεστάλη ἡ φοίτησις, διὰ νὰ λάβῃ ἐπ' αὐτῶν ὀριστικὰς ἀποφάσεις.

Εἶναι μία εὐκαιρία νὰ διορθωθῇ ἡ πολὺ βεβιασμένη τῷ ὄντι ἀπόφασις τῆς διευθύνσεως τοῦ Σχολείου περὶ ἀποπομπῆς δεκάδων μαθητῶν, λόγῳ μιᾶς ἐντελῶς αὐθορμήτου καὶ στιγμιαίας ἐνεργείας τῶν ὅπως ἀπόσχουν τῶν μαθημάτων τῶν διὰ τὴν ἐκ τοῦ Σχολείου ἀποβολὴν ἐνὸς ἀποφυλακισθέντος συμμαθητοῦ τῶν.⁴¹

[...]

28ῃ Ἰανουαρίου 1956

Πρὸς τὸν Γραμματέα

Ἐφορείας Ἑλληνικῶν Ἐκπαιδευτηρίων Λευκωσίας.

Κύριε,

Ἐπειδὴ ἔχει ἀποδειχθῇ καὶ ἐπείσθη ἐπὶ τούτου ὁ Κυβερνήτης ὅτι τὸ ὑφ' Ὑμᾶς σχολεῖον Μέσης Παιδείας, τὸ Παγκύπριον Γυμνάσιον τῆς Λευκωσίας, διευθύνεται ἢ ἐσχάτως διηυθύνετο κατὰ τρόπον ἀνεπαρκῆ ἢ ἀνατρεπτικὸν πρὸς τὴν καλὴν διακυβέρνησιν καὶ τὴν δημοσίαν τάξιν, ἐνετάλην νὰ διαγράψω τὸ σχολεῖον ἐκ τοῦ Μητρώου τῶν Σχολῶν Μέσης Παιδείας καὶ τὸ σχολεῖον ὡς ἐκ τούτου θὰ παύσῃ νὰ εἶναι ἐγγεγραμμένον.

Ἡ διαταγὴ αὕτη τίθεται ἐν ἰσχύι ἀπὸ σήμερον Σάββατον, 28ῃν Ἰανουαρίου 1956. Τὸ Παγκύπριον Γυμνάσιον τῆς Λευκωσίας ὅθεν δὲν θὰ λειτουργήσῃ τὴν Δευτέραν, 30ῃν Ἰανουαρίου 1956, καὶ μέχρι νεωτέρας εἰδοποιήσεως.⁴²

[...] Ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας τῆς Κύπρου ἀνενεώθη χθὲς ὑπὸ τοῦ Γραφείου Παιδείας διὰ τῆς ἀρνήσεώς του νὰ χορηγήσῃ ἄδειαν διδασκαλίας εἰς τὴν διακεκριμένην Καθηγήτριαν τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου καὶ λατρευτὴν εἰς τὸν Κυπριακὸν λαὸν δεσποινίδα Οὐρανίαν Κοκκίνου.[...] Ὁ κ. Μυριανθεὺς ἦτο ἐντοπισμένος, ὅταν δὲ τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον τὸ διάταγμα ἐντοπισμοῦ του ἦρθη, ὑπέβαλεν αἴτησιν δι' ἄδειαν διδασκαλίας. Ἐκτοτε ἐδίδασκεν εἰς τὸ Παγκ. Γυμνάσιον δυνάμει προφορικῆς ἀδείας.⁴³

⁴¹Εφημερίδα *ΦΩΣ*, «ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ», 24 Ἰανουαρίου 1956.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΗΡΧΙΣΕ ΧΘΕΣ Η ΑΠΟΧΗ ΕΚ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ», 9 Μαρτίου 1958.

⁴²Περιοδικό *ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1955-1956*, Λευκωσία, 1961, σελ. 6.

⁴³Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΝΕΑ ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 8 Μαΐου 1958.

Η κάθοδος φοιτητών : Δεκέμβριος 1955 : Ρένος Κυριακίδης

[...] Η 12η του Δεκέμβρη ξημέρωνε όλο αγωνία και πόνο. Σ' ένα κρεβάτι του νοσοκομείου ο πληγωμένος νέος έδωσε στην αστυνομία τα στοιχεία του. Ήταν ο Ρένος Κυριακίδης, 23 χρόνων, από την Κακοπετριά, αδελφός του Μητροπολίτη της Κερύνειας.

Το νέο διαδόθηκε σαν αστραπή. Κι οι γέροι γονείς του δέκτηκαν το μεγάλο κτύπημα. Ο Ρένος σπούδαζε στην Αθήνα κι είχε εγκαταλείψει τα πάντα για ναρθεί στα βουνά μας και να κτυπήσει το δυνάστη. Ένοιωθε μέσα του βαθειά το ασύλληπτο μεγαλείο της Λευτεριάς κι αποφάσισε να την κερδίσει με κάθε θυσία.⁴⁴

Οι φοιτητές της Σχολής Ευελπίδων & του Πανεπιστημίου Αθηνών

[...] Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι στον αγώνα μετέσχαν επίσης και οι φοιτητές της Σχολής Ευελπίδων : Τάσος Μάρκου (από το Παραλίμνι)[...] Ρένος Δρυμιώτης (από τη Δρύμου Πάφου), Ανδρέας Αυγουστής (από την Τριμυθούσα Πάφου), Αντρέας Ιωσηφίδης (Πάφος) και Σταύρος Σταύρου Σύρος (από την Κυθρέα).

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών σε ειδική τελετή απένειμε μέσω του πρυτάνεως του τιμητικές πλακέτες στους Θάσο Σοφοκλέους, Ρένο Κυριακίδη, Φώτη Παπαφώτη, Νίκο Σπανό, Νίκο Αγγελίδη, Αντρέα Νέστορος και Πέτρο Στυλιανού, ενώ ο Α. Λαμπριανίδης, λόγω του ότι μετέσχε στον αγώνα ως απόφοιτος του Πανεπιστημίου (μόλις είχε περατώσει τις σπουδές του), δεν συμπεριλήφθηκε στον κατάλογο των φοιτητών. Τρεις τομεάρχες, οι Κυριακίδης, Σοφοκλέους και Σπανός, εξορίστηκαν μετά τη λήξη του αγώνα στην Αθήνα, ενώ την ύστατη στιγμή στον υποφαινόμενο-που προοριζόταν αρχικά κι αυτός για εξορία-επετράπη ο επαναπατρισμός στην Κύπρο.⁴⁵

Η δράση του διευθυντή της Ιερατικής Σχολής

[...] Πίσω από τὰ σκοτεινά κελιά τῶν Φυλακῶν θὰ θυμᾶται ἀσφαλῶς τῇ Σχολῇ γιὰ τὴν ὁποία εἶχε ἀποφασίσει νὰ χαρίσῃ τὴ ζωὴ του ὁλόκληρη. Πέντε μονάχα μέρες προτοῦ ὁ Χαρντιγκ ἀποφασίσει νὰ ἐξορίσῃ τὸν Μακάριο ὁ Κωνσταντῖνος Λευκωσιάτης χριζόταν ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀρχιμανδρίτης. Μιά μέρα ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐξορία του στὶς 10 τοῦ Μάρτη 1956 ὁ Λευκωσιάτης εἶχε ὀδηγηθῇ στὰ κρατητήρια γιὰ ἀνάκριση. Τὸν ἄφησαν ἐλεύθερο γιὰ νὰ τὸν ξανασυλλάβουν στὶς 13 Ἰουνίου τοῦ 1956, κι' αὐτὴ τὴ φορὰ ὀριστικά. Ὑστερ' ἀπὸ δεκαπενθήμερη κράτηση στὴν Ὀμορφίτα, ἐγκαταστάθηκε στὴν Κοκκινотριμιθιά κι' ἐκεῖ ἐργαζότανε ἀκούραστα[...]⁴⁶

⁴⁴Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΣΕΛΙΔΕΣ ΠΟΥ ΓΡΑΦΤΗΚΑΝ Μ' ΑΙΜΑ ΣΕ ΚΑΘΕ ΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ Σ' ΑΥΤΕΣ ΑΠΙΘΩΝΟΥΜΕ ΣΑ ΛΙΒΑΝΙ ΤΟ ΘΑΥΜΑΣΜΟ ΜΑΣ», 17-26 Φεβρουαρίου 1959 Βλ. Μαρούλα Βιολάρη-Ιακωβίδου, *Σελίδες του απελευθερωτικού μας αγώνα όπως γράφτηκαν τότε...*, Ελληνικός Πνευματικός Όμιλος Κύπρου, Λευκωσία, 1992, σελ. 84.

Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «ΒΛΕΠΕΙΣ, ΦΤΑΝΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΕΟΚΑ», 15 Δεκεμβρίου 1957, σελ. 10.

⁴⁵ Πέτρος Στυλιανού, *Οι Κύπριοι φοιτητές στην Αθήνα και ο αγώνας του 1955-59*, Αιγαίον, Λευκωσία, 2010, σ. 52-53.

⁴⁶Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «Σὲ διωγμὸ τ' ἁγιασμένα κυπριακὰ ράσα», 15 Φεβρουαρίου 1958, σελ. 6.

XVII.III. Η ίδρυση γυναικείων ομάδων

[...]Ο Διγενής με τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ἄρχισε νὰ ἐκτιμᾷ τὴν προσφορὰ τῆς γυναίκας στὸν Ἀγώνα. Καὶ τὸν Δεκέμβρη τοῦ 1956 ἀποφάσισε τὴν ἵδρυση γυναικείων ομάδων με ἀρχηγούς γυναῖκες. Οἱ γυναικεῖες ομάδες ποὺ τελούσαν ὑπὸ τὴν εὐθύνη τοῦ τομεάρχη, εἶχαν ἐλευθερία κινήσεως.

Ὁ Ἀρχηγὸς ἀνέθεσε σ' ἐμένα τὴν ὀργάνωση τῶν γυναικείων ομάδων Λάρνακας.⁴⁷

[...] Ἡμουνά μέλος τῆς ΕΟΚΑ ἀπὸ τὶς 14 Ὀκτωβρίου 1954. Ἡ δράση μου περιοριζόταν τότε στὴ διανομὴ τῆς ἐφημερίδας «Ἐνωσις» ποὺ ἐκδιδόταν ἀπὸ τὴν Ὀργάνωση.⁴⁸

[...] Ἡ ἀτυχὴς Ὑλγα Κωνσταντινίδου ἥτις εὔρε χθὲς τραγικὸν θάνατον ἐκ στρατιωτικῆς σφαίρας.⁴⁹

[...] Ὡς πληροφοροῦμεθα ἡ προανάκρισις τῶν δεσποινίδων Ρίτας Ἀνθούλη, ὑπαλλήλου εἰς τὸ Γραφεῖον Ἑργασίας καὶ Παμπίτσας Κωνσταντίνου ὑπαλλήλου εἰς τὸ Ἀρχιταμεῖον, ὀρίσθη διὰ τὴν προσεχῇ Δευτέρα.[...]Ἡ κατηγορία τὴν ὁποίαν προσήψε κατ' αὐτῶν ἡ ἀστυνομία, εἶναι : α) Κατεῖχον βόμβαν καὶ β) Μετέφερον βόμβαν.⁵⁰

[...] Ἡ δ. Λοῖζᾶ, ἡ ὁποία συνελήφθη τὴν 14ην Ἰανουαρίου 1957, παρέμεινε συνεχῶς ἐπὶ 2½ μῆνας εἰς διαφόρους σταθμοὺς τοῦ Εἰδικοῦ Κλάδου καὶ εἰς τὸν περιβόητον σταθμὸν Ὁμορφίτας ὅπου ὑέστη, ὡς λέγει, βασανιστήρια καὶ μετεφέρθη 4 φορὰς εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ πέμπτην εἰς τὸ ἀπομονωτήριον τῶν φυλακῶν.⁵¹

[...] Αἱ διαρρέουσai ἐκ τῶν γυναικείων κρατητηρίων τῶν Κεντρικῶν Φυλακῶν εἰδήσεις προκαλοῦν δικαιολογημένας ἀνησυχίας διὰ τὴν τύχην τῶν 14 νεαρῶν γυναικῶν, αἵτινες εὐρίσκονται ἐκεῖ δυνάμει τοῦ περὶ κρατήσεως προσώπων Νόμου. Ἀρκεταὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀσθενεῖς καὶ μεταφέρονται κατὰ περιόδους εἰς κελλία ἀπομονώσεως ἢ εἰς τὸ νοσοκομεῖον [...]⁵²

⁴⁷Ελενα Σεραφεῖμ Λοῖζου, *Ο ἀπελευθερωτικὸς αγώνας τῆς Κύπρου 1955-1959 : ὅπως τον ἐζήσε μιά τομεάρχης*, Εκδόσεις Επιφανίου, Λευκωσία, 2005, σελ. 37.

⁴⁸Ελενα Σεραφεῖμ Λοῖζου, *Ο ἀπελευθερωτικὸς αγώνας τῆς Κύπρου 1955-1959 : ὅπως τον ἐζήσε μιά τομεάρχης*, Εκδόσεις Επιφανίου, Λευκωσία, 2005, σελ. 5.

⁴⁹Εφημερίδα *ΦΩΣ*, 26 Ἰουνίου 1956.

⁵⁰Εφημερίδα *ΦΩΣ*, «Η ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΝΕΑΝΙΔΩΝ ΟΡΙΣΘΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΕΥΤΕΡΑ», 6 Νοεμβρίου 1956.

⁵¹Εφημερίδα *ΚΥΠΡΟΣ*, «Η ΒΑΣΩ ΛΟΪΖΑ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ ΤΑ ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ΤΗΣ ΚΡΑΤΗΣΕΩΣ ΤΩΝ», 23 Δεκεμβρίου 1957.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ^δ. ΡΙΤΑ ΑΝΘΟΥΛΗ ΘΑ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΘΗ ΤΗΝ 29^{ΗΝ} ΜΑΡΤΙΟΥ», 21 Μαρτίου 1958.

Τηλεγράφημα Συντονιστικῆς Επιτροπῆς τῶν Γυναικείων Σωματείων τῆς Λευκωσίας Βλ. Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, 22 Ὀκτωβρίου 1958.

⁵²Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΑΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΑΙ», 18 Αυγούστου 1957.

[...] Στο μεταξύ οι Αγγλίδες φρουροί κοίταζαν μ' ανησυχία τα ρολόγια τους. Τα δεκαπέντε λεπτά της επίσκεψης είχαν περάσει. «Αφήστε με να την ξαναφιλήσω», τραύλιζε μέσα στους λυγμούς της η Στέλλα.[...] Η κρατούμενη κόρη έχυne δάκρυα πικρά απ' το κρεβάτι του πόνου της και μια μεγάλη ερώτηση την βασάνιζε. «Γιατί δε μ' αφήνουν να συνοδέψω τημανούλα μου στον τάφο;».⁵³

[...] Η Βάσω Λοϊζᾶ πούμπροστὰ στὸ δικαστήριο κατάπληξε τὸν κόσμο μὲ τὴν ἱστορικὴ κατάθεσή της, ἡ Ἀλίκη Στρογγυλοῦ, πού προσπαθοῦσε νὰ δώση διέξοδο στὴν ἀγωνία τῆς ψυχῆς της ζωγραφίζοντας, ἡ Δήμητρα Κουρσουμπᾶ, πού ἦταν τὸ τρίτο κρατούμενο μέλος μιᾶς οικογένειας, οἱ τρεῖς ἀδελφές Ἀδαμίδου, ἡ Μαρούλα Οἰκονομίδου, ἡ Ἑλένη Χριστοφορίδου, ἡ Αὐγὴ Γεωργιάδου, κι' ἡ Λέλα Ἀναστασιάδου, μαζί μὲ τὴ Χατζηγεωργίου καὶ τὴ Σεραφεῖμ, πού ἀπολύθηκαν λίγες μέρες πρωτύτερα καὶ τὶς ἄλλες πού ἀπολύθηκαν σ' ὅλο τὸ νησί μιὰν ἀληθινὴ ἀνακούφιση καὶ σὲ ἀρκετὲς οικογένειες τὴ γαλήνη καὶ τὴν εὐτυχία,[...] ⁵⁴

[...] Ὑπὸ τῶν ἐκ Λευκωσίας μαθητριῶν τοῦ Παρθεναγωγείου Φανερωμένης Ἀθηνούλας Ἀνδρέου, Μαρούλας Μ. Ἀντωνίου καὶ Ἀνδρούλας Μ. Ἀντωνίου ἀπεστάλη εἰς τὴν «Ἐλευθερίαν» ποσὸν δύο λιρῶν μὲ τὴν παράκλησιν, ὅπως διατεθῇ πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἔξῃ ἀνηλίκων ὀρφανῶν τῆς ἡρώϊδος Λουκίας Παπαγεωργίου, ἡ ὁποία ἐφονεύθη εἰς Αὐγόρου κατὰ τὴν διάρκειαν συγκρούσεως μεταξὺ κατοίκων τοῦ χωρίου καὶ Βρεττανῶν στρατιῶτων.⁵⁵

[...] καὶ μιὰ μάνα, μὲ τὴ νοσταλγία τοῦ ἄντρα καὶ τῆς κόρης της, ἀτενίζουν πίσω ἀπ' τὰ συρματοπλέγματα στὴν Ἀνάσταση τῆς σκλάβας Κύπρου. Εἶναι οἱ ἀδερφές Κοκκίνου, ἡ Βάσω Λοϊζᾶ, Νίτσα Χατζηγεωργίου, Τασούλα καὶ Αὐγὴ Γεωργιάδου, Ριρίκα Παπαδοπούλου, Καίτη Παντελίδου, Μαρούλα Χατζηφάνη, Ζωούλα Νικολάου, Δήμητρα Κουρσουμπᾶ, Ἑλένη Χριστοφορίδου, Μαρίνα Ταλιάνου καὶ Ρήνα Σταυρῆ. Ὅλες κοπέλες ἀπ' τὰ 18 ὡς τὰ 27 τοὺς χρόνια. Κοντὰ σ' αὐτὲς ἡ Βασιλοῦ Παναγῆ ἀπ' τὴ Λύση, ἡ ἀρραβωνιαστικιά πού ἔδωσε στὴ λευτεριά τῆς Κύπρου τὸ θρυλικὸ Γρηγόρη Αὐξεντίου, καὶ ἡ κυρία Δέσποινα Παπαδοπούλου ἀπὸ τὴ Σκάλα.⁵⁶

⁵³Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «ΠΕΘΑΝΕΣ ΜΑΝΟΥΛΑ ΜΟΥ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΜΕ ΔΕΙΣ», 15 Σεπτεμβρίου 1957 Βλ. Μαρούλα Βιολάρη-Ιακωβίδου, *Σελίδες του απελευθερωτικού μας αγώνα όπως γράφτηκαν τότε...*, Ελληνικός Πνευματικός Όμιλος Κύπρου, Λευκωσία, 1992, σελ. 8.

⁵⁴Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΕΣ», 31 Δεκεμβρίου 1957, σελ. 6.

⁵⁵Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ ΤΡΙΩΝ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΟΡΦΑΝΑ ΤΗΣ ΗΡΩΪΔΟΣ ΛΟΥΚΙΑΣ», 3 Αυγούστου 1958.

⁵⁶Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΡΜΑΤΟΠΛΕΓΜΑΤΑ», 15 Αυγούστου 1958, σελ. 18. Βλ. Μαρούλα Βιολάρη-Ιακωβίδου, *Σελίδες του απελευθερωτικού μας αγώνα όπως γράφτηκαν τότε...*, Ελληνικός Πνευματικός Όμιλος Κύπρου, Λευκωσία, 1992, σελ. 53.

[...] Η κ. Χρυσταλλένη Αντωνιάδου ανέφερε προς επισκεφθέντα αυτήν συντάκτην της «Έλευθερίας», ότι μετά την σύλληψίν της ώδηγήθη εις τὰ κρατητήρια Όμορφίτας, όπου ένεκλείσθη μόνη εις άνθυγιεινόν κελλί. [...] Διέψευσεν, ότι ή οικία της έχρησιμοποιείτο ως ταχυδρομείον της ΕΟΚΑ.[...] Έντὸς τοῦ κελλίου έτοποθετήθησαν δύο ήλεκτρικαί λυχνίαι, [...] Ακολουθῶς βασανισται έθесαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς κ. Αντωνιάδου κενὸν τενεκέν, τὸν ὁποῖον ἐκτύπουν διὰ σιδηρῶν ράβδων ἀνὰ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας.⁵⁷

[...] Ο ΠΡΟΣΦΑΤΟΣ πυροβολισμὸς τῆς Ἀγγλίδος Κάτλιφ στὴν Ἀμμόχωστο ἐπαναφέρει στὸ παρασκήνιο σειρὰ ὀλόκληρη ὀνομάτων γυναικῶν καὶ παιδιῶν ποὺ σκοτώθηκαν ἢ τραυματίστηκαν ἀπὸ τὶς ἀγγλικὲς δυνάμεις ἀσφαλείας κατὰ τὴν περίοδο τῆς ἐκτάκτου ἀνάγκης. Πιὸ κάτω παραθέτουμε τὸν σχετικὸ κατάλογο :
ΣΚΟΤΩΘΗΚΑΝ :

ΓΥΝΑΙΚΕΣ : - Μαρία Οικονόμου (σκοτώθηκε ἀπὸ δυνάμεις ἀσφαλείας στὶς 13 τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1955 στὴν Ἀμμόχωστο) Όλγα Κωνσταντινίδου (σκοτώθηκε στὶς 25 τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1956 στὴ Λευκωσία). Εὐτυχία Ζένιου (σκοτώθηκε στοὺς Τρούλλους στὶς 19 τοῦ Ὀκτώβρη τοῦ 1956) καὶ Λουκία Παπαγεωργίου (σκοτώθηκε στὴν Αὐγόρου στὶς 5 τοῦ Ἰουλίου 1958)

ΠΑΙΔΙΑ :- Δημ. Δημητριάδης, 7 χρόνων (σκοτώθηκε στὴ Λάρνακα στὶς 15 τοῦ Μάρτη τοῦ 1956) καὶ Αντώνης Παναγῇ 7 χρόνων (σκοτώθηκε μπροστὰ στὰ μάτια τῆς μητέρας του στὸ Πραστειὸ Μόρφου στὶς 19 τοῦ Νιόβρη τοῦ 1956)⁵⁸

XVII.IV. Η Παθητικὴ Αντίσταση

[...] Η πρώτη νύξις περὶ Π.Α. ἐγένετο διὰ φυλλαδίου τὴν 17.12.57. Τότε ἐξηγγέλθη διὰ πρώτην φοράν ὅτι προσεχῶς θὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐκαλεῖτο ὁ Λαὸς νὰ ἐτοιμασθῇ. Οἱ παλαιότεροι ἀγωνιστὲς θὰ γνωρίζουν πόσοι κόποι καὶ μελέτες ἐγίνοντο ἐπὶ πολλοὺς μῆνας προηγουμένως ὑπὸ τῶν εἰδικῶν. Ἠκολούθησε ἄλλη προειδοποίησις, καθαρὴ αὐτὴν τὴν φοράν πρὸς τοὺς ἐμπορευομένους τὴν 11.1.58 διὰ τῆς ὁποίας τοὺς ἐδηλώνετο ὅτι ἡ Π.Α. θὰ ἐλάμβανε τὴν μορφήν μποῦκοταρίσματος τῶν Ἀγγλικῶν προϊόντων. Τὴν ἴδιαν ἐποχὴν ὁμάδες νεολαίας ἤρχισαν περιερχόμεναι τὴν ἀγορὰν καὶ προειδοποιοῦσαι τοὺς εἰσαγωγεῖς καὶ ἐμπορευμένους νὰ ἀπόσχουν ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς νέων παραγγελιῶν, διότι ἐν καιρῷ θὰ ἐμποῦκοτάροντο.[...]⁵⁹

[...] Τα φυλλάδια τότε ενθάρρυναν τὸν κόσμον γιὰ τὴν Παθητικὴ Αντίσταση. Τί ἦταν αὐτή; Νὰ μην αγοράζουμε προϊόντα Ἀγγλικά εἰσαγόμενα, υφάσματα κτλ. Ἐτσι στραφήκαμε ὅλοι καὶ ὅλες στὴ κυπριακὴ, υφαντὴ αλατζιά. Τα Ἀγγλικά κασμήρια πετάχθηκαν στὴ γωνιά καὶ τὴ θέση τους πήρε τὸ αλατζένιο παντελόνι.⁶⁰

⁵⁷Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΥΠΙΑΝΔΡΟΣ ΓΥΝΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ, ΟΤΙ ΥΠΕΣΤΗ ΒΑΝΑΥΣΟΝ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΙΝ», 14 Οκτωβρίου 1958.

⁵⁸Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ», 15 Οκτωβρίου 1958, σελ. 3.

⁵⁹Περιοδικό *Εγερτήριον Σάλπισμα*, 1 Οκτωβρίου 1958 στο Ἡβη Ο. Νησιώτου, *Ο περιοδικός τύπος της Ε.Ο.Κ.Α, Εγερτήριον Σάλπισμα καὶ Ἀγωγή των Νέων: μελέτη*, Λευκωσία, 1999, σελ. 67.

⁶⁰Ανδρούλα Νεοφύτου - Μούζουρου, *Αναμνήσεις ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῆς ΕΟΚΑ: 40 χρόνια μετὰ: ἡ δράση στὸ Καϊμακλί*, Λευκωσία, 2002, σελ. 12.

[...] Τά παιδιά της Κύπρου ήλεκτρισμένα από έθνικό ένθουσιασμό, ξέροντας ότι έκτελούσανε ένα έπιτακτικό έθνικό καθήκον, δώσανε τό παρόν τους στό προσκλητήριο της Πατρίδας. ΑΡΝΗΘΗΚΑΝΕ νά διδαχθοῦνε τή γλώσσα τῶν ἐχθρῶν τους καί κάψανε τά ἀγγλικά βιβλία πού τους ἔστειλεν ἡ ἀποικιοκρατία γιά νά μολύνῃ τίς ψυχές τους. Ἀλλά ἡ πολιτική της ἀποικιοκρατίας δέν εἶναι μόνον ὕπουλη εἶναι καί ἐπίμονη. Ἐξεπλάγη ἀπό τήν στάσι τῶν παιδιῶν μας ἀλλά δέν παρετήθηκε ἀπό τοὺς σκοπούς της. Διέταξε τό μάθημα νά γίνεται προφορικά χωρίς ἀγγλικά βιβλία.⁶¹

[...]Πρὸς τοὺς Ἑλληνας μαθητὰς τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς Λευκωσίας
Κατὰ τὸ μέγαλον κίνημα τῆς Παθητικῆς Ἀντιστάσεως κατὰ τὸ ὅποιον μὲ ένθουσιασμόν κτυπᾶται ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας κάθε τι τὸ Ἀγγλικὸν ἀποτελεῖ παραφωνίαν ἢ φοίτησίς μας εἰς τὰ κέντρα τῆς ἀποικιακῆς πολιτικῆς, τὰς Ἀγγλικὰς Σχολὰς. [...]Μεταγραφὴ ὅλων μας εἰς τὰς τιμημένας Ἑλληνικὰς σχολὰς.⁶²

XVII.V. Η βία ως "πράξη δικαιοσύνης"

[...] ἐπτά προσωπιδοφόροι, οἱ ὅποιοι λέγεται, ὅτι ἔφερον περίστροφον, κυνηγετικὸν ὄπλον καὶ αὐτόματον ὄπλον, εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μητρὸς τοῦ Μουκτάρου τοῦ χωρίου Γούρρι τῆς ἐπαρχίας Λευκωσίας. Ἐκεῖ συνήντησαν τὸν Μουκτάρην, τὸν ὅποιον συνεβούλευσαν νὰ παραιτηθῇ τῆς θέσεώς του καὶ νὰ ἀνακοινώσῃ τὴν παραίτησί του διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου.

Ἀκολούθως οἱ προσωπιδοφόροι ὠδήγησαν τὸν Μουκτάρην εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ παρέλαβον τὴν σφραγίδα καὶ μερικὰ ἔγγραφα. Οἱ προσωπιδοφόροι μετὰ τοῦ Μουκτάρου μετέβησαν βραδύτερον εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ χωρίου καὶ διέταξαν τοὺς θαμῶνας νὰ σταθοῦν πρὸς τὸν τοῖχον, ἐνῶ ἐξεφωνεῖτο ὁμιλία, ἐξυμνοῦσα τὴν ΕΟΚΑ.⁶³

[...]Κατ' ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν, τὴν νύκτα τῆς παρελθούσης Κυριακῆς, ἐπτά προσωπιδοφόροι εἰσῆλθον εἰς τρεῖς οἰκίας τοῦ χωρίου Τεμβριά καὶ ἐπετέθησαν ἐναντίον δύο τῶν ἐνοίκων. Ὑπάρχει ἰσχυρισμός, ὅτι οἱ προσωπιδοφόροι εἶχον μεθ' ἑαυτῶν περίστροφον καὶ κυνηγετικὸν ὄπλον. «Φρονεῖται, ἀναφέρει τὸ ἀνακοινωθέν, ὅτι τὸ ἐλατήριον τῶν ἐπιθέσεων αὐτῶν ἦτο ὅτι οἱ ἐπιδρομεῖς ἐνόμισαν ὅτι τὰ θύματά των εἶναι κομμουνισταί.⁶⁴

⁶¹Περιοδικό *Αγωγή Των Νέων*, «ΚΑΝΕΝΑ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟ ΝΑ ΜΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΜΑΘΗΜΑ ΑΓΓΛΙΚΩΝ», Δεκέμβριος 1958, σελ. 185.

⁶²Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ*, «ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΟΠΑΙΔΩΝ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ», τ. 4, 1960, σελ. 170.

⁶³Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΩΝ», 3 Σεπτεμβρίου 1957.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΣ ΠΑΡΑΙΤΗΣΕΩΝ 244 ΜΟΥΚΤΑΡΩΝ ΚΑΙ ΑΖΑΔΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 15 Φεβρουαρίου 1958.

⁶⁴Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΩΝ», 3 Σεπτεμβρίου 1957.

[...] Οί προσωπιδοφόροι ανέγνωσαν εις την έτέραν τῶν λεσχῶν τούτων φυλλάδιον τῆς ΑΝΕ ἐναντίον τῆς χαρτοπαιξίας καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκάλεσαν τὰς γυναῖκας, ὅπως παύσουν νὰ ἐπιδίδονται εἰς τὸ ψυχοφθόρον χαρτοπαίγνιον. Παρέλαβον ἀκολούθως μερικὰ χρήματα, τὰ ὅποια εὐρίσκοντο ἐπὶ τῆς πρασίνης τραπέζης καὶ τὰ ἐτοποθέτησαν ἐντὸς σακκιδίου, τὸ ὅποιον ἐσφραγίσθη ὑπ' αὐτῶν προκειμένου τὰ χρήματα νὰ διατεθοῦν ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν.⁶⁵

[...] Τέσσαρες προσωπιδοφόροι, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τρεῖς ἔφερον περίστροφα καὶ ὁ τέταρτος ὅπλοπολυβόλον ἐπυροβόλησαν περὶ τὴν 7.30 μ.μ. ὥραν τῆς σήμερον, [...] τοὺς ἐκ τοῦ ρηθέντος χωρίου Μιχαὴλ Πέτρου, Καλλῆν Ἡλίαν καὶ Μιχαὴλ Τοφῆ Μούσκου, οἱ ὅποιοι ἠρνήθησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς διαταγὴν τῶν ὀπλοφόρων νὰ εἰσέλθουν ἐντὸς τοῦ καφενείου.[...] Οἱ Μιχαὴλ Πέτρου, Καλλῆς Ἡλία καὶ Μιχαὴλ Μούσκου εἶναι μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Παλαιῶν Συντεχνιῶν Λύσης.⁶⁶

[...] Χθесινὸν ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν ἀναφέρει : Ἡ σύζυγος τοῦ στρατιωτικοῦ ἀστυνομικοῦ ἐπικουρικοῦ Παναγιώτη Οὐράνιου, ἐλιποθύμησεν ὅταν ἐπληροφορήθη ὅτι οὗτος ἐφονεύθη. Οὐδεμία γυναῖκα εἰς τὸ χωρίον Στύλλους εὐρέθη διὰ νὰ τὴν περιποιηθῇ.[...] Ὁ Παναγιώτης Οὐράνιος, 40 ἐτῶν, ἐπυροβολήθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τριῶν προσωπιδοφόρων προχθὲς νύκτα ἐνῶ ἐκάθητο ἔξωθι καφενείου τῶν Στύλλων.⁶⁷

[...] ΑΓΑΠΙΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ.- Κατετάγη εἰς τὴν ἀστυνομίαν τὸ 1942. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος προήχθη εἰς ἀνθυπαστυνόμον. Ἀρχὰς τοῦ ἀγῶνος εἰργάζετο εἰς τὸ ἀνιχνευτικὸν σῶμα Λευκωσίας. Συνειργάσθη στενά μετὰ τῶν Ἀγγλων καὶ συνέτεινεν εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ ἀειμνήστου Καραολῆ. Πολλάκις παρουσιάσθη εἰς τὸ Εἰδικὸν Δικαστήριον ὡς μάρτυς ἐναντίον ἀγωνιστῶν. Οἱ Ἀγγλοι τοῦ Ἀνιχνευτικοῦ σώματος καὶ τοῦ Σπέσιαλ Μπράντς τὸν συνεβουλεύοντο. Συνειργάζετο στενῶς μετὰ τοῦ ὑπευθύνου τοῦ Ἀνιχνευτικοῦ Σώματος Σμὸλ καὶ μετὰ τοῦ ὑπευθύνου τοῦ Σπέσιαλ Μπράντς Μπέρτζ. Ἐλαβεν ἀποζημιώσιν ἐξ 8.000 χιλιάδων λιρῶν καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ Κύπρου τέλη Δεκεμβρίου 1959 εἰς Ἀγγλίαν.⁶⁸

⁶⁵Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΟΙ ΕΠΕΣΚΕΦΘΗΣΑΝ ΔΥΟ ΛΕΣΧΑΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΑΛΕΣΑΝ ΑΥΤΑΣ-ΝΑ ΠΑΥΣΟΥΝ ΤΟ ΧΑΡΤΟΠΑΙΓΝΙΟΝ», 8 Ιανουαρίου 1958.

⁶⁶Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΟΙ ΕΠΥΡΟΒΟΛΗΣΑΝ ΔΥΟ ΑΔΕΛΦΟΥΣ ΕΙΣ ΚΩΜΗΝ ΑΙΓΙΑΛΟΥ, Ο ΕΤΕΡΟΣ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΕΦΟΝΕΥΘΗ», 22 Ιανουαρίου 1958.

Απεργία ΠΕΟ Βλ. Francois Crouzet, *Η κυπριακή διένεξη 1946-1959*, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 2011, σελ.1004.

⁶⁷Εφημερίδα *ΚΥΠΡΟΣ*, «ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΦΟΝΟΝ ΤΟΥ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΥ ΕΙΣ ΣΤΥΛΛΟΥΣ», 12 Μαΐου 1958.

⁶⁸Γεώργιος Γρίβας Διγενής, *Χρονικόν αγώνος ΕΟΚΑ 1955-1959*, Λευκωσία, 1972, σελ. 105.

XVII.VI. Ο αγώνας της ΕΟΚΑ 1955-59 στα πρωτοσέλιδα του τύπουΑγγλικός Τύπος

[...] Η τρομοκρατία του κινήματος της ΕΟΚΑ στην Κύπρο συνεχίζεται εδώ και περισσότερο από ένα χρόνο. Η βρετανική κυβέρνηση δήλωσε ότι η αποκατάσταση της έννομης τάξης θα πρέπει να είναι απαραίτητη προϋπόθεση πριν τη συνταγματική πρόοδο στην Κύπρο. [...] Οι τρομοκρατικές πράξεις δεν έχουν παρουσιάσει έως τώρα αξιοσημείωτη αύξηση ή μείωση. Συνολικά, 25 Βρετανοί στρατιώτες, περίπου 30 Κύπριοι και 10 αστυνομικοί έχουν σκοτωθεί από τους τρομοκράτες. Περισσότεροι από 15.000 στρατιώτες έχουν δεσμευτεί στο κυνήγι λιγότερων των 500 τρομοκρατών.[...] Τα μέτρα που λήφθηκαν ενάντια στον άμαχο πληθυσμό της Κύπρου έχουν περιοριστεί στην επιβολή κατ' οίκον περιορισμών, συλλογικών προστίμων και στο κλείσιμο σχολείων.⁶⁹

[...] Ο σερ Τζων Χάρντινγκ αναμφίβολα σκέφτηκε πολύ και σοβαρά πριν αποφασίσει ότι ο νόμος πρέπει να εφαρμοστεί με τη θανατική καταδίκη που αποφασίστηκε για τους δύο Κύπριους.[...] Ο ισχυρισμός ότι τα πολιτικά κίνητρα καθιστούν την πράξη λιγότερο ειδεχθή δεν είναι αποδεκτός από το βρετανικό νόμο ή την πολιτική.⁷⁰

[...] Στην Κύπρο εφαρμόζουμε την πολιτική της αγχόνης με το σταγονόμετρο. Ο απαγχονισμός σήμερα το πρωί τριών Ελλήνων Κυπρίων τρομοκρατών θα ανεβάσει τον αριθμό των πολιτικών εκτελέσεων στις οκτώ. Οι άλλοι δύο απαγχονίστηκαν τον Μάιο και οι υπόλοιποι τρεις τον Αύγουστο. Προς το παρόν υπάρχει ακόμη ένας άντρας που περιμένει να εκτελεστεί. Η πολιτική της κυβέρνησης φαίνεται να είναι ο απαγχονισμός περίπου δύο ή τριών ατόμων κάθε δύο μήνες. Την ονομάζουμε «πολιτική», διότι η εκτέλεση θανατικών ποινών υπό τους κανονισμούς έκτακτης ανάγκης της Κύπρου αποτελεί πολιτικό ζήτημα.⁷¹

Τουρκικός Τύπος

[...] General Grivastan sonra EOKA tedhiş teşkilâtının en kuvvetli üyesi olarak kabul edilen Afksetiyu evvelki günü Maşera ormanındaki bir mağarada Emniyet kuvvetleri tarafından pusuya düşürülmüş ve devam eden uzunca bir müsademededen sonra Afksentiyyu vurularak öldürülmüştür.

Yunun ordusunda hizmet görmüş olan Afksentiyyu subay rütbesine kadar terfi etmiş bir askerdi. Afksentiyyunun bulunması için hükümet tarafından 5 bin lira mükâfat vadedilmişti.

⁶⁹Εφημερίδα *THE TIME*, 24 April 1956 στο Χάρης Αλεξάνδρου, *Κυπριακοί απόηχοι, Λονδίνο 1955 1959: Η αρθρογραφία του αγγλικού Τύπου για τον αγώνα της ΕΟΚΑ*, Κάκτος, Αθήνα, 2012, σελ. 149.

⁷⁰Εφημερίδα *THE TIME*, 9 May 1956 στο Χάρης Αλεξάνδρου, *Κυπριακοί απόηχοι, Λονδίνο 1955 1959: Η αρθρογραφία του αγγλικού Τύπου για τον αγώνα της ΕΟΚΑ*, Κάκτος, Αθήνα, 2012, σελ. 152.

⁷¹Εφημερίδα *THE MANCHESTER GUARDIAN*, 21 September 1956 στο Χάρης Αλεξάνδρου, *Κυπριακοί απόηχοι, Λονδίνο 1955 1959: Η αρθρογραφία του αγγλικού Τύπου για τον αγώνα της ΕΟΚΑ*, Κάκτος, Αθήνα, 2012, σελ.192.

[...]Ο Αυξεντίου, ο οποίος θεωρείται ως το ισχυρότερο μέλος της τρομοκρατικής οργάνωσης ΕΟΚΑ μετά το στρατηγό Γρίβα, έπεσε σε ενέδρα των Δυνάμεων Ασφαλείας σε μια σπηλιά στο δάσος του Μαχαιρά την προηγούμενη μέρα και μετά από πολύωρη μάχη, ο Αυξεντίου σκοτώθηκε.

Ο Αυξεντίου, ο οποίος είχε υπηρετήσει στον Ελληνικό Στρατό, είχε προαχθεί στο βαθμό του αξιωματικού. Η κυβέρνηση τον επικήρυξε με το ποσό των 5 χιλιάδων λιρών.⁷²

[...]1 Nisanda adanın her köşesinde patlatılan ve inanılmıyacak kadar çok miktarda olan mühimmatın nereden temin edildiği düşüncesi de bu adanın hayrını isteyen her makul vatandaşın endişesini artıran diğer bir husus olmuştur.1 Nisan intilâkleri, Rum fanatiklerinin elinde bol miktarda mühimmat bulunduğunu gösteren inkâr edilmez bir delildir. Bu mühimmatın nereden temin edildiği hakkında resmî bir açıklamanın yapılması zarurîdir.

[...] Η σκέψη από πού προήλθαν τα πυρομαχικά τα οποία σε απίστευτα μεγάλη ποσότητα ανατινάσσονταν σε κάθε γωνιά του νησιού την 1η Απριλίου, είναι άλλο ένα θέμα που προκαλεί αγωνία σε κάθε λογικό πολίτη που θέλει το καλό αυτού του νησιού. Οι εκρήξεις της 1ης Απριλίου είναι αδιαμφισβήτητη απόδειξη ότι οι φανατικοί Έλληνες έχουν άφθονα πυρομαχικά στα χέρια τους. Είναι απαραίτητο να γίνει επίσημη δήλωση σχετικά με το από πού προήλθαν αυτά τα πυρομαχικά.⁷³

Ο πρόεδρος της Τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης εξέδωσε το 1963 το *Şehitler albümü* *Άλμπουμ Ηρώων* στο οποίο απαριθμούνται τα μέλη της Τουρκικής Κοινότητας που έχασαν τη ζωή τους κατά τον ενωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ.

ABDULLAH ALİ RİZA (1926-1956)

[...]Polis çavuşu idi. Kıbrıs' a silâh getiren bir Yunan gemisinin yakalanmasında rolü olduğu için EOKA' cıların düşmanlığını kazanmıştı.[...] bir marangoz dükkânında tabanca ile vuruldu.

AHMET HÜSEYİN (1918-1956)

[...] Yardımcı Polis idi. 27 Haziran 1956 da Baf Komiserliğinde nöbet beklerken Rumlar tarafından atılan bir bomba ile şehit edilmiştir.⁷⁴

⁷²Εφημερίδα *Bozkurt*, «ΕΟΚΑΝİN BİR NUMARALI KATİLİ ÖLDÜRÜLDÜ», 5 Mart 1957.

[Σκοτώθηκε ο υπό αριθμόν ένα δολοφόνος της ΕΟΚΑ]

⁷³Εφημερίδα *Akın*, «Seyirci kalmıyacağız», 4 Nisan 1963.[Δε θα μείνουμε θεατές]

⁷⁴ABDULLAH ALİ RİZA (1926-1956)

[...] Ήταν λοχίας της αστυνομίας. Τα μέλη της ΕΟΚΑ διακατέχονταν από εχθρότητα, γιατί είχε διαδραματίσει ρόλο στην αναχαίτιση ενός ελληνικού πλοίου που μετέφερε όπλα στην Κύπρο.[...] Πυροβολήθηκε με πιστόλι σε ξυλουργείο.

AHMET HUSEYİN (1918-1956)

[...] Ήταν στην Επικουρική Αστυνομία. Στις 27 Ιουνίου 1956 ενώ βρισκόταν σε υπηρεσία στον Αστυνομικό Σταθμό Πάφου, σκοτώθηκε από βόμβα που έριξαν οι Έλληνες.

Şehitler albümü, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Άλμπουμ ηρώων]

Εφημερίδα Νέος Δημοκράτης (1955) & Η αυτοκριτική του ΑΚΕΛ για την ΕΟΚΑ (1957)

[...] Ταυτόχρονα όμως ή Κ.Ε. υπογραμμίζει άνοικτα ότι στη στάση μας έναντι της ΕΟΚΑ διεπράξαμε μια σειρά λάθη μερικά από τα όποια άρκετά σοβαρά. Πρώτα πρώτα από την αρχή υποτιμήσαμε σοβαρά το κίνημα της ΕΟΚΑ θεωρώντας το σαν κίνημα μερικῶν δεκάδων φανατικῶν της δεξιᾶς προορισμένο νὰ σβύσει σὲ μερικοὺς μῆνες καὶ δὲν μπορέσαμε νὰ μάθουμε καὶ νὰ παρακολουθήσουμε τις προετοιμασίες ποὺ γίνονταν πάνω ἀπὸ τρία χρόνια. Δεύτερο ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Π. Γ. τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1955 ἦταν μιὰ πολὺ βιαστική καὶ ἀψυχολόγητη ἐνέργεια, ποὺ πρόδινε σύγχυση καὶ ἔλλειψη ψυχραιμίας καὶ μὲ τὸν τρόπο ποὺ ἔπιανε τὸ ζήτημα θεωρητολογώντας γιὰ ἀτομική τρομοκρατία μὲ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ Λένιν δὲν βοήθησε καθόλου τις μάζες νὰ δοῦν σωστὰ γιὰ ποιοὺς λόγους τὸ κόμμα μας διαφωνοῦσε μὲ τὴν τακτική τοῦ ἑνοπλοῦ ἀγῶνα. Τρίτο οἱ χαρακτηρισμοὶ ποὺ σὲ ἀνακοινώσεις καὶ σὲ ἄρθρα μας δώσαμε στὴν ΕΟΚΑ καὶ στοὺς ἀγωνιστὲς της ἀποκαλώντας τους «ψευτοδιγενῆδες», «τραμπούκους», «βαρελόττα» «τρακατροῦκες» κτλ ἦταν προκλήτικοὶ καὶ σεχταριστικοὶ καὶ ἐνῶ δὲν ἐξυπηρετούσαμε καθόλου τὴν ἐθνική μας ὑπόθεση καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ Λαοῦ ὅπλισαμε τὴν ΕΟΚΑ καὶ τὸν μοναρχοφασισμό στὴν ἐπίθεσή τους ἐνάντια στὸ κόμμα καὶ τὸ Λαϊκὸ κίνημα καὶ ἔρριχναν νερὸ στὸ μύλο τῆς διάσπασης καὶ τοῦ κινδύνου τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ. Γιὰ τὴν διάπραξη αὐτῶν τῶν σοβαρῶν σεχταριστικῶν λαθῶν ἡ Κεντρικὴ ἡγεσία τοῦ κόμματος ἰδιαίτερα ὁ κεντρικὸς καθοδηγητικὸς πυρήνας φέρει τὴν πιὸ βαρεῖα εὐθύνη.⁷⁵

⁷⁵Δημόκριτος, *Η ακελική ηγεσία και ο ένοπλος αγώνας: μαρξιστική κίνηση*, Λευκωσία, 1982, σελ. 55.

XVII.VII. Βιβλιογραφία

- An Ahmet, *TMT'nin kurbanları*, Birleşik Kıbrıs Partisi Yayınları, Lefkoşa, 2008.
- Αλεξάνδρου Χάρης, *Κυπριακοί απόηχοι, Λονδίνο 1955 1959: Η αρθρογραφία του αγγλικού Τύπου για τον αγώνα της ΕΟΚΑ*, Κάκτος, Αθήνα, 2012.
- Γρίβας Γεώργιος, *Απομνημονεύματα αγώνος Ε.Ο.Κ.Α. 1955-1959*, Αθήνα, 1961.
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Bir solcu daha döndü», 30 Ağustos 1957. [Ακόμη ένας αριστερός ξυλοφορτώθηκε]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Tethişçi Rum Kadını Yedi Yıl Hapse Mahkûm Oldu», 23 Ekim 1957. [Ελληνίδα Τρομοκράτης καταδικάστηκε σε επτά χρόνια φυλάκιση]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Sir John' un Adadan Ayrılması Eoka İçin Bir Zafermiş!», 23 Ekim 1957. [Η αναχώρηση του Sir John από το νησί είναι μια νίκη για την ΕΟΚΑ !]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Cesur Bir Türk Eri Taltif Edildi», 27 Kasım 1957. [Τιμήθηκε ο γενναίος Τούρκος Επικουρικός]
- Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, «ΟΙ ΑΠΕΛΑΘΕΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΒΑΡΩΣΙΟΥ», 28 Ιουλίου 1955.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, «Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΕΚΘΕΤΕΙ ΣΧΕΔΙΟΝ ΠΡΟΣ ΤΗΡΗΣΙΝ ΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 20 Οκτωβρίου 1955.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, «Προσπάθειαι ἐπὶ διεθνoῦς κλίματος πρὸς διάσωσιν τοῦ Μιχαλάκη Καραολῆ», 23 Νοεμβρίου 1955.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, «ΕΚΗΡΥΧΘΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΚΤΑΚΤΟΥ ΑΝΑΓΚΗΣ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ ΟΙ ΦΕΡΟΝΤΕΣ ΟΠΛΑ ΚΑΙ ΒΟΜΒΑΣ ΥΠΟΚΕΙΝΤΑΙ ΕΙΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΝ ΚΑΤΑΔΙΚΗΝ», 27 Νοεμβρίου 1955.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, «ΤΟ ΕΒΚΑΦ», 9 Δεκεμβρίου 1955.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, «ΤΟ "ΑΚΕΛ" ΕΤΕΘΗ ΑΠΟ ΤΗΣ ΧΘΕΣ ΕΚΤΟΣ ΝΟΜΟΥ 130 ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΝΥΚΤΩΡ ΚΑΙ ΕΤΕΘΗΣΑΝ ΥΠΟ ΚΡΑΤΗΣΙΝ ΕΙΣ ΔΕΚΕΛΕΙΑΝ», 15 Δεκεμβρίου 1955.
- Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, 4 Ιανουαρίου 1957.
- Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΑΝΔΡΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚΑ ΑΠΑΣΧΟΛΕΙ ΕΥΡΕΩΣ ΤΟΝ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΝ ΤΥΠΟΝ», 11 Οκτωβρίου 1957.
- Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΣΥΝΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ "ΒΟΛΚΑΝ" ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΤΑΤΙΚΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΚΑΤΩ ΛΑΚΑΤΑΜΙΑΝ», 3 Ιανουαρίου 1958.
- Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΜΙΑ ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΩΝ ΠΕΡΙ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ ΑΙ ΟΠΟΙΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΩΝΤΑΙ ΕΙΣ ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟΝ», 15 Μαρτίου 1958.
- Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΕΔΗΜΟΣΙΕΥΘΗ ΧΘΕΣ ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΕΛΑΣΕΩΝ», 18 Απριλίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΛΕΙΣΘΗ ΠΡΟΣΩΡΙΝΩΣ ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΚΟΛΛΕΓΙΟΝ», 17 Μαΐου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΣ ΠΑΛΑΙΟΣΥΝΤΕΧΝΙΑΚΟΣ ΕΦΟΝΕΥΘΗ ΧΘΕΣ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 25 Μαΐου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΣΥΝΘΗΜΑΤΩΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ», 8 Ιουνίου 1958.
- Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΖΕΥΓΟΣ ΕΚ Λ)ΣΙΑΣ ΥΙΟΘΕΤΗΣΕ ΤΕΚΝΟΝ ΤΗΣ ΗΡΩΪΔΟΣ ΛΟΥΚΙΑΣ», 13 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΕΔΗΜΟΣΙΕΥΘΗΣΑΝ ΨΕΣ ΤΟ ΜΕΣΟΝΥΚΤΙΟΝ ΟΙ ΟΡΟΙ ΑΜΝΗΣΤΙΑΣ ΠΡΟΒΛΕΠΟΝΤΑΙ ΕΙΔΙΚΑΙ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ "ΕΛΕΥΘΕΡΑΝ ΔΙΟΔΟΝ" ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΓΡΙΒΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΒΑΣΙΝ ΤΟΥ ΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑ», 28 Φεβρουαρίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΟ ΠΟΙΑΣ ΣΥΝΘΗΚΑΣ Ο ΗΛΙΑΣ ΣΑΜΑΡΑΣ ΚΑΤΕΔΩΣΕ ΤΟΥΣ ΗΡΩΑΣ ΤΟΥ ΛΙΟΠΕΤΡΙΟΥ», 1 Σεπτεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΣΧΟΛΗ ΣΑΜΟΥΗΛ ΕΤΙΜΗΣΕ ΤΗΝ ΜΝΗΜΗΝ ΤΩΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΣΦΑΓΙΑΣΘΕΝΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ», 4 Ιουνίου 1961.

Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Ο Κ. Α. ΑΖΙΝΑΣ ΟΜΙΛΕΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΥΛΛΗΨΙΝ ΤΟΥ ΠΛΟΙΑΡΙΟΥ "ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ" ΚΑΙ ΔΙ' ΑΛΛΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΦΟΡΩΝΤΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΕΟΚΑ», 12 Δεκεμβρίου 1964.

Εφημερίδα *ΕΜΠΡΟΣ*, «ΠΩΣ ΣΥΝΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΚΙ' ΩΔΗΓΗΘΗΣΑΝ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΔΕΚΕΛΕΙΑΣ ΟΙ ΗΓΕΤΕΣ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΕΡΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ», 16 Δεκεμβρίου 1955.

Εφημερίδα *ΕΜΠΡΟΣ*, «ΤΟ ΠΑΡΑΝΟΜΟ ΑΚΕΛ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ», 23 Δεκεμβρίου 1955.

Εφημερίδα *ΚΥΠΡΟΣ*, «Ο ΣΕΒ. ΚΙΤΙΟΥ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ ΔΙΕΘΝΩΣ ΤΟ ΟΡΓΙΟΝ ΑΙΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΓΟΡΟΥ», 7 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumların iç kavgaları alevlendi», 7 Ocak 1958. [Οι συγκρούσεις εντός της Ελληνικής Κοινότητας φουντώνουν]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumlar arasında Sağcı -Solcu kavgası gittikçe şiddetlenmekte», 17 Ocak 1958. [Η σύγκρουση Δεξιών - Αριστερών εντείνεται]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sağcı Rumlarla Solcular arasında yeni hadiseler», 18 Ocak 1958. [Νέα επεισόδια μεταξύ Δεξιών και Αριστερών]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Eksomedoşta sağcılarla solcular çarpıştı», 5 Nisan 1958. [Συγκρούσεις Δεξιών και Αριστερών στο Έξω Μετόχι]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sağcı-Solcu Rumların kavgaları», 14 Ağustos 1958. [Καβγάδες Δεξιών και Αριστερών]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sağcı ile Solcu Rumlar dün biri birlerini yediler», 27 Ağustos 1958. [Δεξιοί και Αριστεροί χθες αλληλοσκοτώθηκαν]

Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΗ*, «ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΣΤΙΓΜΑΙ ΤΩΝ ΕΚΤΕΛΕΣΘΕΝΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΝΕΑΡΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ», 13 Αυγούστου 1956.

Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΗ*, «Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ ΑΠΟΚΑΛΕΙ ΤΩΡΑ ΤΟΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΑΡΧΗΓΟΝ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ», 27 Αυγούστου 1956.

Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΗ*, «ΟΙ ΝΕΟΙ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», 26 Νοεμβρίου 1956.

Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ*, «Ο ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ», τ. 4, 1960, σελ. 177.

Εφημερίδα *ΚΥΠΡΟΣ*, «Η Α.Ε. Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΚΑΘΩΡΙΣΕΝ ΕΙΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΝ ΛΟΓΟΝ ΤΟΥ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ», 10 Οκτωβρίου 1955.

Εφημερίδα *ΚΥΠΡΟΣ*, «Ο ΗΝΤΕΝ ΘΑ ΔΗΛΩΣΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ ΟΤΙ ΟΥΔΕΜΙΑΝ ΜΕΤΑΒΟΛΗΝ ΘΑ ΥΠΟΣΤΗ Η ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ», 24 Οκτωβρίου 1955.

Εφημερίδα *ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΕΦΟΝΕΥΘΗ ΚΑΤΟΠΙΝ ΜΑΧΗΣ ΕΚ ΤΟΥ ΣΥΣΤΑΔΗΝ Ο ΕΞΑΔΕΛΦΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΑΡΧΟΥ ΧΑΡ. ΜΟΥΣΚΟΣ», 16 Δεκεμβρίου 1955.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ἡ σορὸς τοῦ ἀγωνιστοῦ Κώστα Ι. Κωνσταντινίδη θὰ ταφῇ εἰς τὴν Κύπρον», 5 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Φως*, «ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΑΡΑΟΛΗ», 14 Μαΐου 1956.

Εφημερίδα *Φως*, «ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜ. ΚΟΚΚΙΝΟΤΡΙΜΙΘΙΑΣ», 16 Ιουλίου 1956.

Εφημερίδα *ΦΩΣ*, «Ο κ. ΛΕΝΟΞ ΜΠΟΨΝΤ ΕΙΣ ΨΕΣΙΝΗΝ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΙΝ ΤΥΠΟΥ ΕΣΧΟΛΙΑΣΕ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΓΡΙΒΑ», 27 Αυγούστου 1956.

Εφημερίδα *ΦΩΣ*, «Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΕΖΗΤΗΣΕ ΝΑ ΔΙΕΞΑΓΑΓΗ ΕΡΕΥΝΑΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 19 Οκτωβρίου 1956.

Εφημερίδα *ΦΩΣ*, «ΑΠΟΔΡΑΣΙΣ ΕΠΤΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΚ ΚΟΚΚΙΝΟΤΡΙΜΙΘΙΑΣ», 26 Οκτωβρίου 1956.

Εφημερίδα *ΦΩΣ*, «ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΕΠΕΒΑΛΑΝ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΚΛΠ.», 31 Οκτωβρίου 1956.

Εφημερίδα *Χρόνος*, «ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΛΕΜΕΣΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ», 28 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Χρόνος*, «ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ», 13 Σεπτεμβρίου 1958.

Holland Robert, *Η Βρετανία και ο κυπριακός αγώνας, 1954-1959*, Ποταμός, Αθήνα, 2001.

Λειβαδάς Βίας, *Κύπριοι και Ιρλανδοί πολιτικοί κατάδικοι: στις φυλακές της Αγγλίας 1956-1959, μια διεθνής πτυχή του αγώνα*, Power Publishing, Λευκωσία, 2007.

Κυριακίδης Ρένος (επιμ.), *Λημέρια της ΕΟΚΑ*, Έκδοση Συνδέσμου Τομεαρχών ΕΟΚΑ 1955-59, Λευκωσία, 1987.

Λευκωσιάτης Κωνσταντίνος, *Η Κυπριακή Βαστίλλη*, Αθήνα, 1961.

Λοϊζίδης Σάββας, *Ατυχή Κύπρος : Πως έζησα τους πόθους και τους καημούς της 1910-1980*, Μπεργαδής, Αθήνα, 1980.

Μπαταριάς Χαράλαμπος, *Οι θύμισες του Μπαταριά: Ε.Ο.Κ.Α., 1955-1959*, 2014.

Νικολάου Πολύβιος (Ζήτα Σίγμα-Ρω), *Στα συρματοπλέγματα της σκλαβιάς : Κοκκινοτριμιθιά - Πύλα*, Αθήνα, 1959.

Παλληκαρίδου-Ποσπορή Γεωργία, *Ο Ευαγόρας, ο αδερφός μου... : αναφορά*, Πήλιο, Λάρνακα, 2008.

Παπαγεωργίου Θωμάς, *Η κυπριακή ενωτική κίνηση στην Αθήνα, 1931-1940 : οι βρετανικές αντιδράσεις και η στάση των ελληνικών κυβερνήσεων*, Εν Τύποις, Λευκωσία, 2015.

Περιοδικό *Καιροί της Κύπρου*, «Η ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΚΑ», 9 Σεπτεμβρίου 1960, σσ. 7, 57.

Περιοδικό *Κυπριακή Εκπαίδευσις*, «Από την δράσιν των Ελληνοπαίδων των κυβερνητικών σχολείων», τ. 4, 1960, σελ. 171.

Περιοδικό *Μόρφωσις*, «Η συμβολή της "ΦΕΚΑ" εις τον αγώνα της ΕΟΚΑ», Απρίλιος 1963, σελ. 13.

Περιοδικό *Μόρφωσις*, «"Ε.Μ.Ο."», Μάιος 1963, σελ. 8.

Περιοδικό *ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΑΡΑ*, «ΘΑΝΑΤΟΣ ΑΙΜΑ ΚΑΙ ΔΑΚΡΥΑ ΣΤΟ ΒΑΡΩΣΙ», τ. 2, Οκτώβριος 1962, σσ. 10-11.

Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «Η ΠΡΩΤΗ ΚΑΙ Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΔΙΓΕΝΗ», 15 Μαρτίου 1959, αρ. 43, σελ. 8.

Περιοδικό *TIMES OF CYPRUS*, «ΕΔΩΣΕ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ», 15 Μαΐου 1959, σσ. 11-12.

Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «ΣΑΒΒΑΣ ΡΟΤΣΙΔΗΣ Ό τελευταίος των ήρώων », 31 Μαΐου 1959, σσ. 9-11.

Σεραφείμ Λοΐζου Έλενα, *Ο απελευθερωτικός αγώνας της Κύπρου 1955-1959 : όπως τον έζησε μιά τομεάρχης*, Εκδόσεις Επιφανίου, Λευκωσία, 2005.

Στέλγιας Νίκος, *Η ΕΟΚΑ στα πρωτοσέλιδα του τουρκοκυπριακού τύπου*, Ινστιτούτο Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, Λευκωσία, 2017.

Στυλιανού Πέτρος, *Οι Κύπριοι φοιτητές στην Αθήνα και ο αγώνας του 1955-59*, Αιγαίον, Λευκωσία, 2010.

Σωτηριάδης Αντώνης, *Τραγούδια των κρατητηρίων (Ημερολόγιο Α')*, Πάφος, 1961.

Σωτηριάδης Αντώνης, *Τραγούδια των κρατητηρίων (Ημερολόγιο Β')*, Πάφος, 1963.

Άλλες εκδόσεις :

Ο κυπριακός αγών και οι κομμουνισταί, Πολιτική και Κοινωνική Βιβλιοθήκη 2, Δυτικός-Ανατολικός Κόσμος, Αθήνα.

Ο κυπριακός αγών και οι κομμουνισταί (1926-1954: Η προϊστορία της προδοσίας), Πολιτική και Κοινωνική Βιβλιοθήκη 3, Δυτικός-Ανατολικός Κόσμος, Αθήνα, 1960.

I. Απρίλιος 1955 : Διάσκεψη Μπαντούγκ

[...] Ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Μακάριος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ κ. Ζήνωνος Ρωσσίδου ἀναχωροῦν μέσῳ Καΐρου τὴν προσεχῇ Παρασκευὴν ὥραν 8.0 π. μ., εἰς Ἰάβαν τῆς Ἰνδονησίας, διὰ νὰ παρακολουθήσουν ὡς «ἐπίσημοι ἐπισκέπται» τὰς ἐργασίας τοῦ συνερχομένου εἰς Μπαντούγκ, τὴν 18ην τρέχοντος, Ἀφρικανοασιατικοῦ συνεδρίου. Τὸ συνέδριον συνεκλήθη ὑπὸ τῶν πέντε χωρῶν τῆς Διασκέψεως τοῦ Κολόμπο (Ἰνδιὼν, Πακιστάν, Βιρμανίας, Ἰνδονησίας καὶ Κεϋλάνης) θὰ μετάσχουν δὲ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, διὰ τῶν Πρωθυπουργῶν ἢ τῶν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργῶν των, 29 κράτη τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς.

Ἡ Α. Μ. Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ κ. Ρωσσίδης θὰ ἔχωσι, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκεῖ παραμονῆς των, τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπαφὴν μὲ διαφόρους Ἀντιπροσωπεΐας καὶ νὰ προβῶσιν εἰς ἐνεργείας ἐν σχέσει μὲ τὸ Κυπριακὸν ἐθνικὸν ζήτημα.¹

II. Ιούλιος 1955 : Ο Lennox Boyd στην Κύπρο & Η προσφυγή στον ΟΗΕ

[...]Τὴν 5 μ.μ. τῆς χθὲς ἐπραγματοποιήθη εἰς μίαν τῶν αἰθουσῶν τοῦ «Λήδρα Πάλας» ἡ συνάντησις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Μακαρίου μετὰ τοῦ ἐντ. Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν κ. Ἄλαν Λέννοξ Μπόυντ.[...] Πρὸ μερικῶν ἐτῶν μία Κυπριακὴ Πρεσβεία μετέβη εἰς Λοδῖνον, ἀλλὰ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν οὔτε κἂν τὴν ζητεῖ νὰ συναντηθῇ μετὰ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Νήσου. Πρόοδος.²

[...] Τὴν 19 καὶ τὴν 20 Ἰουλίου ὁ Μακαριώτατος εἶχεν ἐπαφὰς πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ τὴν 21 Ἰουλίου ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Στεφανοπούλου. Μετὰ τὴν συνομιλίαν, διαρκέσασαν δύο περίπου ὥρας, ὁ κ. Στεφανόπουλος ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ ἐντολὴ πρὸς κατάθεσιν τῆς προσφυγῆς διεβιβάσθη ἤδη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀντιπροσωπεΐαν παρὰ τῷ Ο.Η.Ε. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐξέφρασεν ἱκανοποίησιν διὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.³

¹Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», Ἀπρίλιος 1955, σελ. 124.

²Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, «ΣΥΝΕΖΗΤΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΕΠΙ ΔΙΩΡΟΝ ΕΙΣ ΤΟ "ΛΗΔΡΑ ΠΑΛΑΣ" ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ Ο ΕΘΝΑΡΧΗΣ ΜΑΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ», 10 Ἰουλίου 1955.

³Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», Ἰούλιος- Αύγουστος 1955, σελ. 240.

[...]Εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐλήφθη τηλεγράφημα τοῦ μονίμου ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Ὄργανισμὸν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν κ. Ξανθοπούλου Παλαμᾶ, διὰ τοῦ ὁποῖου οὗτος ἀναφέρει τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὴν Γενικὴν Γραμματεῖαν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν διὰ τὴν ἐπανεγγραφὴν τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς προσεχοῦς Γενικῆς Συνελεύσεως.

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς, ἡ ὁποία ἐπεδόθη χθὲς τὴν 11.30 π.μ., ἔχει ὡς ἀκολουθῶς : «Ἐξ ὀνόματος τῆς Ἑλληνικῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ζητήσω, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρου 14 τῶν κανονισμῶν διαδικασίας, τὴν ἐγγραφὴν εἰς τὴν συμπληρωματικὴν προσωρινὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς προσεχοῦς 10ης κανονικῆς συνόδου τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ θέματος : Ἐφαρμογὴ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν «Ἡνωμένων Ἐθνῶν» τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος δικαιωμάτων καὶ τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ λαοῦ τῆς νήσου Κύπρου. Τὸ θέμα, ἐγγραφὲν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς 9ης Γενικῆς Συνελεύσεως, παραμένει ἐκκρεμὲς εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἐθνη κατόπιν τῆς ἀποφάσεως ὑπ' ἀριθμὸν 814, ἥτις τὴν 17ην Δεκεμβρίου 1954 ἀνέβαλε πρὸς τὸ παρὸν τὴν λήψιν ἀποφάσεως ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου».⁴

III. 29^η Αυγούστου 1955 : Συνδιάσκεψη του Λονδίνου

[...]Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1955 ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας Eden ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Βουλὴν ὅτι ἐκάλεσεν εἰς τριμερῆ διάσκεψιν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν πρὸς συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ. Δυστυχῶς τὸ μεγάλο αὐτὸ σφάλμα δὲν ἦτο προωρισμένον νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα, ἀλλὰ νὰ τὸ περιπλέξῃ.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Harding εἰς τὴν Κύπρον καὶ ἡ πρόσκλησις τριμεροῦς διασκέψεως ἐπροκάλεσε μεγάλην δυσπιστίαν εἰς τοὺς Ἑλληνας πολιτικούς. Ἡ Τουρκία δὲν εἶχε δεῖξει ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Κύπρον μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Λωζάνης (1923), κατὰ τὴν ὁποίαν παρητήθη ἀπὸ περιφερείας ποὺ ἀνήκαν ἄλλοτε εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ἀλλὰ τώρα εὐρίσκοντο πέραν τῶν σημερινῶν συνόρων.⁵

[...] Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἐθνάρχης Μακάριος διαβλέπων σαφῶς τὰ σατανικὰ σχέδια τῶν Ἀγγλῶν ἐκάλεσε τὴν 26^{ην} Αὐγούστου 1955 τὴν Γ' Παγκύπριον Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, ἡ ὁποία ἐδέχθη τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα περὶ Κύπρου :

- 1) (Ἡ Συνέλευσις) «Διακηρύττει ἅπαξ ἔτι ὅτι μία καὶ μόνη εἶναι ἡ σταθερὰ καὶ ἀναλλοίωτος θέλησις τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν δεσμῶν τῆς δουλείας του.
- 2) Ἀξιοῖ ὅπως συμφώνως πρὸς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρχάς, αἵτινες ἐγγράφησαν μετὰ τὸ αἷμα ὅλων τῶν ἐλευθέρων λαῶν τοῦ κόσμου, ἐφαρμοσθῇ ἀμέσως ἐπὶ τῆς Κύπρου ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοδιαθέσεως».⁶

⁴Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, «ΤΟ ΠΛΗΡΕΣ ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ Ο.Η.Ε. ΔΙΑ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», 27 Ιουλίου 1955.

⁵Κωνσταντῖνος Ἀμαντος, *Σύντομος ἱστορία τῆς Κύπρου*, Σύλλογος πρὸς Διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων, Αθήνα, 1956, σελ. 144.

⁶Κωνσταντῖνος Ἀμαντος, *Σύντομος ἱστορία τῆς Κύπρου*, Σύλλογος πρὸς Διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων, Αθήνα, 1956, σελ. 146.

IV. 27^η Σεπτεμβρίου 1955 : Μετά την απόρριψη της Πολιτικής Επιτροπής του ΟΗΕ

[...]Συνήλθον σήμερον εις συνεδρίαν υπό την προεδρείαν της Α.Μ. του Αρχιεπισκόπου κ. Μακαρίου τὰ μέλη τοῦ Ἐθναρχικοῦ Συμβουλίου καὶ ἐξήτασαν τὴν κατάστασιν ὡς αὕτη διεμορφώθη μετὰ τὴν μὴ ἐγγραφὴν τοῦ Κυπριακοῦ θέματος εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη.

Τὰ μέλη τοῦ Ἐθναρχικοῦ Συμβουλίου, ἀκούσαντα εἰσήγησιν τοῦ Μακαριωτάτου, ἀπεφάσισαν ὅπως, ὡς πρῶτον μέτρον πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως, υἱοθετηθῇ ἡ παραίτησις τῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν (μουχτάρηδων καὶ ἀζάδων).

Τὸ Συμβούλιον θὰ μελετήσῃ τὴν λήψιν περαιτέρω μέτρων παθητικῆς ἀντιστάσεως.⁷

V. "Τὸ «οὐδέποτε» τοῦ κ. Χόπκινσον ἀντικατεστάθῃ διὰ τοῦ «κάποτε» τοῦ κ. Μακμίλλαν"

[...]Ὁ ἀφικόμενος χθὲς εἰς τὴν Νῆσον νέος Κυβερνήτης Στρατάρχης Σέρ Τζὼν Χάρντιγκ ἐδήλωσε τὸ ἀπόγευμα τῆς χθὲς εἰς δημοσιογραφικὴν διάσκεψιν, συγκροτηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ Κυβερνεῖον, ὅτι συναντᾶται τὸ ἀπόγευμα τῆς σήμερον μετὰ τοῦ Μακαριωτ. Αρχιεπισκόπου καὶ Ἐθναρχοῦ κ. Μακαρίου, διὰ νὰ συζητήσῃ μετ' αὐτοῦ τὸ Κυπριακόν.[...]Ἐν ἀρχῇ ὁ Κυβερνήτης ἐξήγησεν, ὅτι οἱ σκοποί, τοὺς ὁποίους θὰ ἐπιδιώξῃ εἶναι, ὡς ἐδήλωσε καὶ ἐν Λονδίνῳ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκεῖθεν, οἱ ἐξῆς : 1) Νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸν Νόμον καὶ τὴν τάξιν, διὰ τῆς πατάξεως τῆς τρομοκρατίας, τῶν ἀπειλῶν καὶ τῶν προκλήσεων. 2) Νὰ ἐφαρμόσῃ ὅσον τὸ δυνατόν ἐνωρίτερον σχέδια κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς προόδου καὶ 3) νὰ συζητήσῃ συνταγματικὰς προόδους πρὸς τὴν αὐτοκυβέρνησιν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προτάσεων, τὰς ὁποίας ἔθεσεν ἡ Βρετανικὴ Αὐτοκρατορία κατὰ τὴν τριμερῆ διάσκεψιν τοῦ Λονδίνου.⁸

[...]Συνεζητήθη ἀπλῶς, ὡς ἀναφέρει τὸ λίαν ἀόριστον ἀνακοινωθὲν, «τὸ μέλλον τῆς Κύπρου», ἀπεφασίσθη δὲ ἐπανάληψις τῆς διμεροῦς ταύτης συναντήσεως.[...]Ἐκ τοῦ διορισμοῦ ὅμως τοῦ Στρατάρχου Σέρ Τζὼν Χάρντιγκ καὶ τῶν προηγηθέντων τῆς ἀφίξεώς του στρατιωτικῶν καθ' ἅπασαν τὴν Κύπρον μέτρων προκύπτει σαφῶς πολῦτιμον συμπέρασμα : Ὅτι τὸ Κυπριακόν ἐτέθη τώρα εἰς στρατιωτικὰς χεῖρας.⁹

⁷Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», Σεπτέμβριος 1955, σελ. 279.

Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, «Η ΕΘΝΑΡΧΙΑ ΑΝΕΚΟΙΝΩΣΕ ΧΘΕΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΜΕΤΡΟΝ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ», 28 Σεπτεμβρίου 1955.

⁸Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, «Ο ΝΕΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΣΥΝΑΝΤΑΤΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙ «ΟΥΔΕΤΕΡΟΥ ΕΛΑΦΟΥΣ» ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΕΘΝΑΡΧΟΥ», 4 Οκτωβρίου 1955.

⁹Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, «ΠΡΟΣ ΝΕΟΝ ΦΙΑΣΚΟ», 5 Οκτωβρίου 1955.

[...]Η Αυτόυ Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος προέβη χθὲς τὸ ἑσπέρας εἰς τὰς κατωτέρω δηλώσεις :

«Κατὰ τὴν τελευταίαν συζήτησιν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, πιεζομένη ὑπὸ τῶν πραγμάτων, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν μέχρι τοῦδε ἀδιάλλακτον γραμμὴν τῆς καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ ρεαλιστικωτέραν πολιτικὴν. Πρὸ ἐνὸς μὲν ἔτους ἔλεγε, διὰ στόματος τοῦ κ. Χόπκινσον, ὅτι ἡ Κύπρος εἶναι μεταξὺ τῶν χωρῶν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε θὰ ἀποκτήσουν πλήρη ἀνεξαρτησίαν. Σήμερον τὸ «οὐδέποτε» τοῦ κ. Χόπκινσον ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ «κάποτε» τοῦ κ. Μακμίλλαν.[...]Εἴμεθα ἀποφασισμένοι νὰ μὴ δεχθῶμεν καμμίαν λύσιν ἢ ὁποῖα νὰ μὴ διασφαλίζῃ θετικῶς τὴν ἐν τῇ Νήσῳ ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως. Διὰ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν λόγον ἀπερρίψαμεν ἄνευ συζητήσεως σχέδιον, τὸ ὁποῖον πρό τινων ἡμερῶν ὑπεβλήθη εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεγνωρίζετο μὲν ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοδιαθέσεως, ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ὅμως ἐξηρτᾶτο ἀπὸ προϋποθέσεις, αἵτινες οὐσιαστικῶς τὴν καθίστων ἀνέφικτον.¹⁰

[...]Κατὰ δημοσιογραφικὰ ἐκ Παρισίων τηλεγραφήματα, οὐδεμία πρόοδος ἐσημειώθη κατὰ τὰς διεξαχθείσας ἐκεῖ συνομιλίας τῶν Ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν κ.κ. Θεοτόκη, Μακμίλλαν καὶ Ντάλλες ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος. Συμφώνως πρὸς τὰ ἴδια τηλεγραφήματα, ὁ κ. Ντάλλες ὑπεστήριξεν ἐκ νέου τὰς Βρεττανικὰς ἀπόψεις, ὁ δὲ κ. Μακμίλλαν φέρεται εἰπὼν πρὸς τὸν κ. Θεοτόκην ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἀναγνωρίζει ἀπλῶς τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως καὶ δὲν ὀρίζει χρόνον ἐφαρμογῆς αὐτοῦ.[...]Κατὰ πληροφορίας τῶν σημερινῶν ἀπογευματινῶν ἐφημερίδων, ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Καραμανλῆς εἶναι ἀποφασισμένος, ὅπως, ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας τῶν διαπραγματεύσεων πρὸς λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ μέχρι τέλους τοῦ ἔτους, χωρήσῃ εἰς τὴν διεθνῇ προβολὴν τοῦ ζητήματος καὶ ὑποβάλῃ ἀμέσως νέαν προσφυγὴν εἰς τὰ Ἑνωμένα Ἔθνη.¹¹

¹⁰Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, «Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΔΗΛΟΙ ΟΤΙ ΕΥΡΥ ΕΙΝΑΙ ΑΚΟΜΗ ΤΟ ΧΑΣΜΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ», 8 Δεκεμβρίου 1955.

¹¹Εφημερίδα *ΕΘΝΟΣ*, «ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΟΤΙ ΟΥΔΕΜΙΑ ΠΡΟΟΔΟΣ ΕΣΗΜΕΙΩΘΗ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΕΙΣ ΠΑΡΙΣΙΟΥΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΥΠΡ. ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ», 18 Δεκεμβρίου 1955.

VI. 1956: Αποτυχία των συνομιλιών με τον κυβερνήτη Harding

[...] Δι' επίσημου ανακοινωθέντος ἐξεδόθη χθὲς εἰς Ἑλληνικὴν μετάφρασιν ἡ ἀλληλογραφία τῶν διαπραγματεύσεων μεταξὺ τῆς Α. Ε. τοῦ Κυβερνήτου, στρατ. Χάρντιγκ καὶ τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Μακαρίου. Λόγω τοῦ ὄγκου τὸν ὁποῖον καταλαμβάνει ἡ ὅλη ἀνακοίνωσις, περιοριζόμεθα εἰς τὴν δημοσίευσιν μόνον τῶν κυριωτέρων ἀποσπασμάτων καὶ συγκεκριμένως τῆς οὐσίας τῶν προτάσεων, καὶ ἀντιπροτάσεων, καθὼς καὶ ὁλοκλήρου τῆς τελικῆς ἀπαντήσεως τοῦ Μακαριωτάτου ἡμερομηνίας 25 Φεβρουαρίου 1956.

Κατόπιν τῆς μελέτης τῶν προτάσεων τοῦ Κυβερνήτου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀπήντησε δι' ἐπιστολῆς, ἡμερομηνίας 2)2)56, ὡς ἀκολούθως :

«Ἀποδεχόμεθα τὴν πρόσκλησιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, ὅπως, ἀφοῦ πραγματοποιηθῇ ἡ προαναφερθεῖσα Δήλωσις τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος, συνεργασθῶμεν μετὰ τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος καὶ ἐκπροσώπων τῆς μειονότητος πρὸς κατάρτισιν Συντάγματος διὰ τὸ μεταβατικὸν καθεστῶς.

Ἐπειδὴ ὅμως οὐδεμία διευκρίνησις ἐγένετο εἰς ἡμᾶς περὶ τοῦ περιεχομένου τῆς «εὐρείας ἐκτάσεως αὐτοκυβερνήσεως», τὴν ὁποίαν συμφώνως, πρὸς τὸ κείμενον τῆς ἀποσταλείσης ἡμῖν Δηλώσεως «ἡ Κυβέρνησις τῆς αὐτῆς Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος ἔχει τώρα προσφέρει», καὶ ἐπειδὴ - παρὰ τὴν ἐπιμόνως κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμῶν συνάντησιν ἐκφρασθεῖσαν ἐκ μέρους ἡμῶν ἐπιθυμίαν- ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης δὲν ἤτο εἰς θέσιν νὰ καθορίσῃ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ τοιούτου συντάγματος αὐτοκυβερνήσεως, ἐπιθυμοῦμεν νὰ γνωρίσωμεν εἰς τὴν Ὑμέτεραν Ἐξοχότητα, ὅτι διὰ νὰ ἀποβῇ ἡ τοιαύτη συνεργασία ἀποτελεσματικὴ, πρέπει νὰ διευκρινηθῇ ἀπὸ τοῦδε ἐπισήμως ἀπὸ Βρεττανικῆς πλευρᾶς, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ Σύνταγμα θὰ ἐγκαθιδρῇ καθεστῶς γνησίας αὐτοκυβερνήσεως, καὶ πρὸς τοῦτο νὰ διασαφηνισθῶσιν, εἰ δυνατόν συγχρόνως πρὸς τὴν ἀνωτέρῳ Δήλωσιν,[...]

[...]Εἰς τὴν ἀνωτέρῳ ἐπιστολὴν ὁ στρατάρχης Χάρντιγκ ἀπήντησε κατὰ τὴν 14)2)56 ὡς ἀκολούθως :

α) Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος προσφέρει τώρα εὐρέα μέτρα δημοκρατικῆς αὐτοκυβερνήσεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θὰ πρέπει νὰ ἐκπονηθῇ ἐν συσκέψει μεθ' ὅλων τῶν τμημάτων τῆς κοινότητος ἓνα νέον καὶ φιλελεύθερον σύνταγμα.

(β) Τὸ σύνταγμα θὰ παρέχῃ τὴν δυνατότητα εἰς τὸν Κυπριακὸν λαὸν ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύναν, δι' ὑπευθύνων Κυπρίων Ὑπουργῶν, ὅλων τῶν τμημάτων τῆς Κυβερνήσεως διὰ μιᾶς καταλλήλως διαμορφουμένης πορείας, ἐξαιρέσει τῶν τμημάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς Ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις καὶ τὴν Ἄμυναν ἅτινα θὰ παραμείνουν εἰς χεῖρας τοῦ Κυβερνήτου, καὶ τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας ἣτις θὰ παραμείνῃ ὡσαύτως εἰς χεῖρας τοῦ Κυβερνήτου, ἐφ' ὅσον χρόνον οὗτος θὰ ἐθεώρῃ τοῦτο ἀναγκαῖον.[...] ¹²

¹²Εφημερίδα ΦΩΣ, «Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ», 6 Μαρτίου 1956.

[...]Ο ανώτερος Βρεττανός λειτουργός, Σερ Τζών Μάρτιν, όστις άφίχθη προσφάτως είς Κύπρον μετά του Υπουργού των Άποικιών έσχε χθές τò άπόγευμα νέαν συνάντησιν μετά του Αρχιεπισκόπου. Ο κ. Μάρτιν, κατά την έν λόγω συνάντησιν, συνωδεύετο υπό του Βουλευτου κ. Φράνσις Μπαϊκερ, όστις γνωρίζει καλώς την Έλληνικήν γλῶσσαν. [...] Κατά τας έθναρχικάς πηγάς, ύφίστανται αί ακόλουθοι τρείς βασικαί διαφοραί μεταξύ των δύο μερών :

- 1) Η έπιμονή των Βρεττανών όπως κρατήσουν τόν έλεγχον της έσωτερικής άσφαλείας δι' άκαθόριστον περίοδον.
- 2) Η Βρεττανική συνταγματική προσφορά άπλως αναφέρει ότι, υπό ένός αὐτοκυβερνωμένου συστήματος ή βουλή των άντιπροσώπων, θα έχη «μίαν έκλελεγμένην πλειοψηφίαν». Ο Αρχιεπίσκοπος έπιμένει ότι, τοῦτο πρέπει νά διασαφηνισθῇ έκ των προτέρων ότι, ή έκλελεγμένη πλειοψηφία πρέπει νά εἶναι Έλληνική.
- 3) Τò ζήτημα της άμνηστίας των πολιτικών καταδίκων καί κρατουμένων, δια τò όποιον δέν έπετεύχθη ίκανοποιητική συμφωνία.

Οί ίδιοι κύκλοι έτόνισαν ότι, ή έπιτυχία των συνομιλιών θα έξαρτηθῇ έκ του κατά πόσον ή Βρεττανική πλευρά θα ύποχωρήση έπί των άνωτέρω τριών σημείων.¹³

[...] Είς έτέραν έρώτησιν άν σκέπτεται νά παρακαθήση είς νέας συνομιλίας μετά των Βρεττανικών άρχων, οὔτος άπήντησεν ότι έχει διευκρινίσει τόσον σαφώς τας άπαιτήσεις του, ώστε δέν νομίζει ότι άνευ άλλαγής της Βρεττανικής στάσεως θα έγείρετο τοιοῦτον ζήτημα. Έναπόκειται είς τούς Βρεττανούς νά άνοίξουν την θύραν των διαπραγματεύσεων. Είς την έρώτησιν κατά πόσον εάν άνοίξη ή θύρα των διαπραγματεύσεων θα έγκαταλειφθῇ ή ιδέα της προσφυγής είς τόν Ο.Η.Ε., ή άπάντησις ύπῆρξεν ότι ή προσφυγή θα γίνη όπωςδήποτε καί ή άπαίτησις θα εἶναι ή αὐτοδιάθεσις καί οὐχι ή αὐτοκυβέρνησις, ή όποία άλλωστε καί άν παρεχωρεῖτο τῶρα θα ἦτο μεταβατικός σταθμός.¹⁴

VII. - Το διάταγμα απελάσεων & Η προσφυγή

[...]Η Έλλάς, έξωργισμένη από την απέλασιν του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου έκ Κύπρου ύποβάλλει έπισήμως σήμεραν πρός έγγραφην είς την ήμερησίαν διάταξιν της γενικής συνελεύσεως, ήτις θα συνέλθῃ τόν προσεχῆ Σεπτέμβριον, την προσφυγήν έπί του Κυπριακού.¹⁵

¹³Εφημερίδα ΦΩΣ, «ΔΕΝ ΕΣΗΜΕΙΩΘΗ ΠΡΟΟΔΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ», 29 Φεβρουαρίου 1956.

¹⁴Εφημερίδα ΦΩΣ, «Η ΧΘΕΣΙΝΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΙΣ ΤΥΠΟΥ ΕΙΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΝ», 6 Μαρτίου 1956.

¹⁵Εφημερίδα ΦΩΣ, «ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΓΓΡΑΦΕΤΑΙ Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΕΙΣ ΤΟΝ Ο.Η.Ε.», 12 Μαρτίου 1956.

VIII. Η αποστολή του συνταγματολόγου Radcliffe

[...] Η Έπιτροπή συμβιβασμοῦ τοῦ Κυπριακοῦ, ὑπεδέχθη χθές τήν νύκτα τήν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ἔκθεσιν τοῦ Κυβερνήτου ὡς «τὴν πρώτην θετικὴν διαβεβαίωσιν», περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως.

Ἡ Έπιτροπή ἀνεκοίνωσε τοῦτο εἰς ἔκθεσιν, κατόπιν συσκέψεως ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων,[...] Ἡ ἔκθεσις μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει : «Καλωσορίζομεν ἐπίσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ λόρδου Ράντκλιφ διὰ νὰ σχεδιάσῃ ἐν φιλελεύθερον σύνταγμα διὰ τὴν νῆσον, τὸ ὁποῖον, ὑποθέτομεν, πρέπει νὰ παρέχῃ πλήρη δημοκρατικὰ δικαιώματα εἰς τὴν πλειονότητα καὶ πλήρεις ἐγγυήσεις εἰς τὰς μειονότητες.

Ὡς ἐκ τούτου παροτρύνομεν, πρῶτον ὅπως τὸ σύνταγμα τοῦ λόρδου Ραντκλιφ σχεδιασθῇ τὸ συντομώτερον. Δεύτερον, ὅπως αἱ προτάσεις τοῦ ἀποτελέσουν τὴν βάσιν δι’ ἀπευθείας διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Κυπρίων ἡγετῶν, εἰς σύσκεψιν συγκληθησομένην εἰς Λονδῖνον. Τρίτον, ὅπως αἱ διαπραγματεύσεις αὗται μὴ ὑπόκεινται εἰς τὸ Βέτο οἰασδήποτε ξένης δυνάμεως».¹⁶

[...]Ὡς ἐδήλωσεν ὁ Λόρδος Ραντκλιφ, ἐν Κύπρῳ, θὰ ἔχῃ συνομιλίαν μετὰ τοῦ Κυβερνήτου καὶ «οἰουδήποτε ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ μοῦ ὁμιλήσῃ». Λέγοντας τὰ ἀνωτέρω, ὁ Λόρδος Ράντκλιφ ὑπεδείκνυε τί ἐπαφὰς θὰ ἡδύνατο νὰ ἀναμένῃ ὅτι θὰ ἔχῃ, νοουμένου ὅτι οἱ Ἕλληνες Κύπριοι ἔχουν δηλώσει ὅτι δὲν πρόκειται νὰ διαπραγματευθοῦν μετὰ τῆς Βρεττανίας ἐκτὸς ἐὰν ὁ ἀρχηγὸς τῶν, Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος, ἐλευθερωθῇ ἐκ τῆς ἐξορίας τοῦ εἰς τὰς Σεϋχέλλας.

Ἐν σχέσει μὲ τὸ ἀνωτέρω, ὡς γνωστόν, ὁ Σέρ Ἄντονι Ἦντεν ὑπέδειξεν, ὅτι ἡ μόνη πιθανότης ἔγκειται εἰς τὸ κατὰ πόσον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος θὰ κατεδίκαζε δημοσίως τὴν ἐκστρατείαν τῆς βίας ἐν Κύπρῳ, ἐν βῆμα τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος ἀπέφυγε νὰ πράξῃ κατὰ τὰς προηγουμένας διαπραγματεύσεις τοῦ μετὰ τῆς Βρεττ. Κυβερνήσεως.¹⁷

[...]Τὰ ἀναγγελθέντα πρὸ τριημέρου εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ὑπὸ τοῦ Σέρ Ἄντονι Ἦντεν συνταγματικὰ σχέδια καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Συνταγματολόγου Λόρδου Ράντκλιφ, ἀποτελοῦν τὸ ἐπιστέγασμα τῆς τελευταίας φάσεως τοῦ ἀδυσωπῆτου διπλωματικοῦ ἀγῶνος, τοῦ διεξαγομένου περὶ τοῦ Κυπριακοῦ. Ἡ φάσις αὕτη ἤρchiσε μὲ τὸ περίφημον «διαλλακτικὸν σχέδιον», τὴν ὑποβολὴν τοῦ εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς Τουρκίας, τὴν ἀπόρριψιν τοῦ ὑπ’ αὐτῆς, τὴν ἀκύρωσίν τοῦ ἀκολούθως ὑπὸ τῆς Βρεττανίας καὶ τέλος τὴν προβολὴν τοῦ Λόρδου Ράντκλιφ εἰς τὸ προσκίνητον.¹⁸

¹⁶Εφημερίδα *ΦΩΣ*, «Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΘΕΩΡΕΙ ΤΗΝ ΚΥΒ. ΕΚΘΕΣΙΝ ΩΣ «ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΘΕΤΙΚΗΝ ΔΙΑΒΕΒΑΙΩΣΙΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΕΩΣ»», 13 Ιουλίου 1956.

¹⁷Εφημερίδα *ΦΩΣ*, «ΑΦΙΧΘΗ ΣΗΜΕΡΟΝ Ο ΛΟΡΔΟΣ ΡΑΝΤΚΛΙΦ ΔΙΑ ΤΟΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΥΠΡ. ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ», 14 Ιουλίου 1956.

¹⁸Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΗ*, «ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΡΑΝΤΚΛΙΦ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΠΙΣΤΕΓΑΣΜΑ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΦΑΣΕΩΣ ΑΔΥΣΩΠΗΤΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤ. ΑΓΩΝΟΣ», 16 Ιουλίου 1956.

ΙΧ. Εγγραφή Ελληνικής Προσφυγής & Δήλωση Lennox για το Σύνταγμα Radcliffe

[...] Η Έποπτική Επιτροπή του Ο.Η.Ε., εις την οποίαν αντιπροσωπεύονται 15 Έθνη, συνέστησεν εις την Γενικήν Συνέλευσιν την έγγραφον του Κυπριακού προβλήματος εις την ήμερησίαν διάταξιν κατὰ την παρούσαν αὐτῆς Σύνοδον. Ἡ ἐν λόγῳ Ἐπιτροπὴ συνέστησεν, ὅπως ἐγγραφῶν καὶ αἱ δύο προσφυγαὶ διὰ τὸ Κυπριακὸν : ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Βρεττανικὴ. Διὰ τῆς προσφυγῆς τῆς ἡ Ἑλλάς ζητεῖ αὐτοδιάθεσιν τῆς Κύπρου, ἡ δὲ Βρεττανία παραπονεῖται δι' ὑποστήριξιν ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος «τῆς τρομοκρατίας ἐν Κύπρῳ».¹⁹

Ἀνακοινωθέν

[...] Τὰ μέλη τοῦ Γραφείου Ἐθναρχίας εἰς τὴν τελευταίαν αὐτῶν συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Θεοφιλίας τοῦ Χωρεπισκόπου Σαλαμῖνος κ. Γενναδίου ἀντήλλαξαν ἀπόψεις ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ Ἐθνικοῦ ζητήματος ὡς τοῦτο διεμορφώθη μετὰ τὴν ἐγγραφὴν τοῦ εἰς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως πρὸς συζήτησιν κατὰ τὴν παρούσαν σύνοδον τοῦ Ὄργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

Ἀπεφασίσθη περαιτέρω ὁμοφώνως ὅπως τὸ Γραφεῖον ἀπευθυνθῇ ἐν σχέσει πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως θεσπισθέντα προσφάτως νέα μέτρα ἐκτάκτου ἀνάγκης πρὸς τὸν Ο.Η.Ε. καὶ ἄλλας Διεθνεῖς Ὀργανώσεις.

28.11.1956

Ἐκ τοῦ Γραφείου Ἐθναρχίας²⁰

[...] Παρατηρηταὶ ἐν Λονδίνῳ σημειώνουν, ὅτι ἡ μακρὰ εἰδησεογραφία συμπίπτει μετὰ τὴν σημερινὴν ἄφιξιν εἰς Λονδῖνον τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Ἀγκύρᾳ Ἀγγλῶν πρεσβευτῶν - ὁ Σὲρ Τσιάρλς Πήκ καὶ ὁ Σὲρ Τζαίμς Μπόουκερ θὰ συνομιλήσουν με τοὺς ἀρμοδίους τῶν ὑπουργείων ἐξωτερικῶν καὶ ἀποικιῶν, ὡς ἐπίσης καὶ μετὰ τοῦ στρατάρχου Χάρντιγκ καὶ τοῦ λόρδου Ράντκλιφ ἐπὶ τῶν πιθανοτήτων τῆς ἀποδοχῆς τοῦ συντάγματος Ράντκλιφ ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.[...] Ἐν σχέσει πρὸς τὴν Κύπρον ἐξάγονται τὰ κάτωθι κεντρικὰ σημεῖα ἐκ τῆς εἰδησεογραφίας - πρῶτον : Βάσιν τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς ἀποτελεῖ πάντοτε τὸ σύνταγμα Ράντκλιφ, τὸ ὁποῖον προβλέπει αὐτοκυβέρνησιν, διατηροῦσαν εἰς τὰς Ἀγγλικὰς χεῖρας τὸν ἔλεγχον τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων, τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀσφαλείας - Ἡ σχέσις μετὰ τῆς πλειοψηφίας καὶ τῆς μειοψηφίας παραμένει ἀσαφής, ἀλλ' ὑπογραμμίζεται ἡ παροχὴ ἐγγυήσεων εἰς τὴν μειονότητα.²¹

¹⁹Εφημερίδα *ΦΩΣ*, «ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΕΝΕΓΡΑΦΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΗΜΕΡΗΣΙΑΝ ΔΙΑΤΑΞΙΝ ΤΟΥ Ο.Η.Ε.», 15 Νοεμβρίου 1956.

²⁰Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1956, σελ. 227.

²¹Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΗ*, «Ο ΡΑΝΤΚΛΙΦ ΘΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΗΣΗ ΤΟΝ ΧΑΡΝΤΙΓΚ;», 3 Δεκεμβρίου 1956.

[...]Τή διεθνή πλευρά τοῦ θέματος ἀνέπτυξε στή Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων, στίς 19 Δεκεμβρίου 1956, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Λέννοξ Μπόυντ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ παρουσίασε τίς συνταγματικές προτάσεις τοῦ Λόρδου Ράντκλιφ, προέβη στήν ἐκπληκτική δήλωση, ὅτι, σέ περίπτωση πού ἡ Βρεταννικὴ Κυβέρνηση θά παραχωροῦσε στήν Κύπρο αὐτοδιάθεση, τό δικαίωμα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς αὐτῆς θά τό εἶχαν χωριστά οἱ Ἑλληνοκύπριοι καί χωριστά οἱ Τουρκοκύπριοι. Αὐτή ἦταν ἡ πρώτη-ἐπίσημη πιά - ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων ἐξαγγελία τῆς πρόθεσης τῆς Μ. Βρεταννίας νά διχοτομήσει τό Νησί. Ὁ Λέννοξ Μπόυντ εἶπε : Ὅταν ἡ διεθνὴς κατάσταση καί οἱ στρατηγικὲς συνθῆκες τό ἐπιτρέψουν, καί με τὴν προϋπόθεση ὅτι ἡ αὐτοκυβέρνηση θά λειτουργήσῃ ικανοποιητικά, ἡ Κυβέρνηση τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος εἶναι διατεθειμένη νά ἐπανεξετάσῃ τό θέμα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς αὐτοδιάθεσης. Ὅταν ἐπιστεῖ ὁ χρόνος γι' αὐτὴ τὴν ἐπανεξέταση, δηλαδή ὅταν οἱ ὅροι αὐτοὶ ἐκληρωθοῦν, σκοπὸς τῆς Κυβέρνησης τῆς Α. Μ. εἶναι νά διασφαλίσῃ, ὥστε νά δοθεῖ ἡ εὐκαιρία στήν Τουρκοκυπριακὴ κοινότητα, ὅπως καί στήν Ἑλληνοκυπριακὴ - λόγῳ τῶν ιδιομόρφων συνθηκῶν τῆς Κύπρου - νά ἀποφασίσῃ μόνη τῆς τό μελλοντικὸ τῆς καθεστῶς. Ἡ Κυβέρνηση τῆς Α.Μ. ἀναγνωρίζει, ὅτι ἡ ἄσκηση τῆς αὐτοδιάθεσης, σ' ἓνα τέτοιο ἀνάμικτο πληθυσμό, θά πρέπει νά συμπεριλάβῃ καί τὴ διχοτόμηση, μεταξὺ τῶν πιθανῶν προϋποθέσεων».²²

Ἀνακοινωθέν

[...]Συνῆλθον, σήμερον, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Θεοφιλεστάτου Χωρεπισκόπου Σαλαμῖνος κ. Γενναδίου, τὰ μέλη τοῦ Γραφείου Ἐθναρχίας καὶ ἀντήλλαξαν ἀπόψεις ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος, ὡς αὕτη διευορφώθη κατόπιν τῆς χθεσινῆς δηλώσεως τοῦ Βρεττανοῦ Ὑπουργοῦ Ἀποικιῶν κ. Λέννοξ Μπόυντ καὶ τοῦ δημοσιεύματος τῶν προτάσεων συντάγματος τοῦ Λόρδου Ράντκλιφ.

Τὸ Γραφεῖον Ἐθναρχίας διεπίστωσεν ὅτι πρόκειται περὶ νέου Βρεττανικοῦ ἐλιγμοῦ, ἐπεβεβαίωσε δὲ τὴν θέσιν του, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Ἐθνάρχης Κύπρου Μακάριος εἶναι τὸ μόνον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον δύναται, ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυπριακῆς πλευρᾶς, νὰ χειρισθῇ ὑπευθύνως τὸ θέμα.

20.12.1956

Ἐκ τοῦ Γραφείου Ἐθναρχίας ²³

²²Νίκος Κρανιδιώτης, *Δύσκολα χρόνια: Κύπρος 1950-1960*, Βιβλιοπωλεῖον τῆς "Εστίας", Αθήνα, 1981, σσ. 239-240.

²³Περιοδικό *ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΒΑΡΝΑΒΑΣ*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ», Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1956, σελ. 227.

[...]ή Ἀμερική καλεῖ ἅπαντας, περιλαμβανομένης καὶ τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, νὰ καταβάλουν νέαν προσπάθειαν πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεως- ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν τὸ σύνταγμα Ράντκλιφ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς προσπερασθὲν. [...]Ἦτοι ἡ Ἀμερικανικὴ θέσις ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν ἀποτροπὴν, εἰ δυνατόν, τῆς συζητήσεως τοῦ Κυπριακοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἀσκῇ πίεσιν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἀποδειχθῇ τὸ σύνταγμα, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζεται ὡς προσπερασθὲν καὶ χωρὶς ἐπίσης νὰ ἰσοῦται ὑπὸ οἰανδήποτε ἔννοιαν πρὸς λήψιν θέσεως ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἐν περιπτώσει συζητήσεως εἰς τὸν ΟΗΕ.

Σημειοῦται, ὅτι ἡ Ἀμερικανικὴ θέσις θὰ διευκρινηθῇ ὡς ἀνωτέρω, κατόπιν τῆς χθεσινῆς κατηγορηματικῆς Ἑλληνικῆς δηλώσεως, διὰ τῆς ὁποίας ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἀπόρριψις τοῦ συντάγματος Ράντκλιφ καὶ ἀπαριθμοῦνται ἐκ νέου αἱ ἐναντίον του ἀντιρρήσεις ὡς ἀνεπαρκῶς φιλελευθέρου, τονίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Μακαρίου καὶ ὑπογραμμίζεται, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐμμένει εἰς τὴν προσφυγὴν εἰς τὸν ΟΗΕ.²⁴

X. 1957 : Ψήφισμα ΟΗΕ & Το Σχέδιο Σπάακ

[...] Lord Radcliffe anayasa tasarısı hakkında Türkiyenin Britanyaya yapacağı mukabil teklif ve bazı tadil tavsiyeleri Britanya hükûmeti tarafından kabul edilmediği takdirde, o zaman Türk hükûmeti adanın ikiye bölünmesini talep edecektir.[...]Kanaatimizce Lord Radcliffe anayasa tasarısı reddedilmeli ve hemen Adanın ikiye bölünmesi mevzuu tahakkuk ettirilmelidir.

[...] Εάν η αντιπρόταση της Τουρκίας προς τη Βρετανία σχετικά με το σχέδιο συντάγματος του Lord Radcliffe και ορισμένες τροπολογίες δε γίνουν αποδεκτές από τη βρετανική κυβέρνηση, τότε η τουρκική κυβέρνηση θα απαιτήσει αμέσως τη διχοτόμηση του νησιού. Κατά τη γνώμη μας, το σχέδιο συντάγματος του Lord Radcliffe θα πρέπει να απορριφθεί και το θέμα της διαίρεσης του νησιού στα δύο θα πρέπει να εξεταστεί αμέσως.²⁵

[...] Ὑπεύθυνοι ἐνταῦθα πολιτικοὶ κύκλοι παρατηροῦν ὅτι ὁ κ. Ἀβέρωφ ἀγωνίζεται σήμερον ὅπως πεισθοῦν αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι νὰ τηρήσουν ὀλιγώτερον δυσμενῆ στάσιν ἐναντι τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν ἀρχομένην αὔριον Δευτέραν συζητήσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Ἀναμένεται ὅτι θὰ ὑποβληθοῦν ὑπὸ ἀντιπροσώπων διάφοροι προτάσεις. Ἡ Τουρκία θὰ ἐμμεῖνῃ εἰς τὴν διχοτόμησιν τῆς νήσου, ἐνῶ ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν Ἰνδιῶν κ. Κρίσνα Μένον θὰ ὑποστηρίξῃ τὴν αὐτονομίαν τῆς Κύπρου. Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι θὰ ἐπιμείνουν ὅπως τὸ θέμα παραπεμφθῇ εἰς συνομιλίας. Αἱ πρῶται δύο προτάσεις θὰ ἀπορριφθοῦν ἀσυζητητὶ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεῖα θὰ καταβάλῃ προσπάθειάς ὅπως ἀποκλεισθῇ ἡ Τουρκία ἐκ τῶν συνομιλιῶν εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν θὰ ἐψηφίζετο ἡ πρότασις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.²⁶

²⁴Εφημερίδα *ΚΥΠΡΙΑΚΗ*, «ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΡΑΝΤΚΛΙΦ ΚΡΙΝΕΤΑΙ ΩΣ ΠΡΟΣΠΕΡΑΣΘΕΝ», 31 Δεκεμβρίου 1956.

²⁵Εφημερίδα *BOZKURT*, «Kıbrısın ikiye taksimi», 7 Ocak 1957.

²⁶Εφημερίδα *ΚΥΠΡΟΣ*, «ΑΡΧΙΖΕΙ ΣΗΜΕΡΟΝ Η ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ», 18 Φεβρουαρίου 1957.

[...] Κατὰ δημοσιογραφικὰς πληροφορίας θὰ ἐκδηλωθῇ προσεχῶς Βρεττανικὴ πρωτοβουλία πρὸς συνέχισιν τῶν συνομιλιῶν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ. Πρὸς τοῦτο θὰ ἀπελευθερωθῇ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ θὰ μεταφερθῇ εἰς Λονδῖνον.

Ὑπεύθυνοι κύκλοι τῶν Ἀθηνῶν χαρακτηρίζουν τὸ ψήφισμα τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ὡς ἱκανοποιητικόν διὰ τὴν Ἑλλάδα καθ' ὅτι ἀναγνωρίζεται καὶ ἐπισήμως ἡ διεθνὴς σημασία τοῦ Κυπριακοῦ, ἐμμέσως δὲ καὶ ἡ αὐτοδιάθεσις, ἐφ' ὅσον τοῦτο συνιστᾷ τὴν διεξαγωγὴν διαπραγματεύσεων ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Χάρτου τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν. ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΠΙΣΤΗΣ²⁷

[...] Ὁ σημερινὸς Κυριακάτικος Βρεττανικὸς τύπος προβλέπει σύντομον χαλάρωσιν τῶν κανονισμῶν ἐκτάκτου ἀνάγκης, καὶ κατάργησιν τῆς θανατικῆς ποινῆς διὰ περιπτώσεις μὴ περιλαμβανούσας βίαν. Συνιστᾷ ἐπίσης ὡς ἐπεῖγον τὸ πρόβλημα τῆς ἀμνηστίας καὶ τὴν ἐναρξιν διαπραγματεύσεων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς Κύπρον, αὕτη, ὡς γράφει, θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ Γρίβα καὶ τῶν ἀνδρῶν τῆς ΕΟΚΑ. Ἐν τῷ μεταξύ, τονίζεται ὅτι οὐδεμία ἐνδειξις ὑπάρχει, ἐπὶ τῆς μορφῆς, τὴν ὁποίαν θὰ λάβῃ ἡ τελικὴ διευθέτησις τοῦ Κυπριακοῦ.[...] Οἱ «Σάνταῦ Τάϊμς» καταλήγουν ὡς ἐξῆς : Κατὰ πόσον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κύπρον ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Συνταγματάρχου Γρίβα εἰς τὴν προσφορὰν ὅπως οὗτος καὶ οἱ σύντροφοί του τῆς ΕΟΚΑ ἐγκαταλείνουν τὴν Κύπρον. Ἐὰν ὁ Γρίβας συμφωνήσῃ εἰς τοῦτο, τὸ προσεχὲς βῆμα, συμφώνως πρὸς διπλωματικὰς πηγὰς ἐνταῦθα, θὰ εἶναι ἡ ἄρσις τῆς καταστάσεως ἐκτάκτου ἀνάγκης καὶ ἡ αὐτόματος ἐπιστροφή τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς Λευκωσίαν.²⁸

[...] Eşit haklarda dayanan muhtariyet dahi Türk hükümeti tarafından reddedildi. Türkiye, Nato' nun Lord Radcliffe anayasa tasarısı etrafındaki arabuluculuğunu da kabul etmiyecek. [...] Ancak Amerikanın Kıbrıs meselesini üç ilgili devletin, yani Türkiye, Britanya ve Yunanistanın müzakere yolu ile halletmesini tavsiye ettiği ve Adanın taksim edilme keyfiyetini desteklediği ilgililer tarafından belirtilmektedir.

[...] Ἀκόμη καὶ ἡ αὐτοδιοίκηση που βασίζεται στα ἴσα δικαιώματα απορρίπτεται ἀπὸ τὴν τουρκικὴ κυβέρνηση. Ἡ Τουρκία δε θα δεχτεί οὔτε τὴ μεσολάβηση τοῦ ΝΑΤΟ γύρω ἀπὸ τὸ σχέδιο συντάγματος τοῦ Lord Radcliffe. [...] Ωστόσο, δηλώνεται ἀπὸ τοὺς αρμοδίους ὅτι οἱ ΗΠΑ προτείνουν τὴ διευθέτηση τοῦ Κυπριακοῦ μέσω διαπραγματεύσεων ἀπὸ τὰ τρία αρμόδια κράτη, δηλαδή τὴν Τουρκία, τὴ Βρετανία καὶ τὴν Ελλάδα, καὶ υποστηρίζουν τὴ διχοτόμηση τοῦ νησιού.²⁹

²⁷Εφημερίδα *ΚΥΠΡΟΣ*, «ΑΝΑΜΕΝΕΤΑΙ Η ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ ΠΡΟΣ ΣΥΝΕΧΙΣΙΝ ΤΩΝ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ», 25 Φεβρουαρίου 1957.

²⁸Εφημερίδα *ΚΥΠΡΟΣ*, «Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΘΑ ΕΞΑΡΤΗΘΗ ΕΚ ΤΗΣ ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΓΡΙΒΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚΑ», 1 Απριλίου 1957.

²⁹Εφημερίδα *BOZKURT*, «Birleşik Amerika Kıbrıs mevzuundaki Türk tezini destekliyor», 15 Nisan 1957.[Οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες υποστηρίζουν τὴν τουρκικὴ θέση γιὰ τὸ Κυπριακό.]

[...]Türkiye doğrudan doğruya Kıbrısın ikiye taksimi fikrinde ısrar etmektedir. H Τουρκία επιμένει στην ιδέα της διχοτόμησης της Κύπρου.³⁰

[...]Ἡ ἀνακοινωθεῖσα χθὲς ἀπόφασις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ληφθεῖσα ἀπὸ συμφώνου μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὅπως καταθέσῃ αὐριον Δευτέραν τὴν προσφυγὴν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ ἐνώπιον τοῦ ΟΗΕ, ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι μάταιαι αἱ ἀναζητούμεναι εἰς τὰ διεθνή παρασκήνια λύσεις. Τὸ περιεχόμενον τῆς προσφυγῆς ἀναφερόμενον εἰς ἄμεσον ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως εἰς τὴν Κύπρον καὶ εἰς ἐξέτασιν τῶν καταγγελιῶν περὶ βασανιστηρίων ὑπὸ διεθνούς ἐπιτροπῆς, θεωρεῖται ὅτι ἀποτελεῖ καταδίκην τῶν ἐξαγγελλομένων ἀνεπισήμως σχεδίων περὶ ἀνακηρύξεως τῆς Κύπρου εἰς ἀνεξάρτητον κρατίδιον ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν ἢ τοῦ Νάτο. [...]Πληροφορίαι Ἀμερικανικῆς πηγῆς ἀναφέρουν ὅτι τὸ Στέιτ Ντιπάρτμεντ ἐλπίζει ἀκόμη εἰς τὴν ἐξεύρεσιν λογικῆς λύσεως πρὸς τῆς νέας Συνόδου τοῦ ΟΗΕ. Γενικώτερον ἡ Ἀμερικανικὴ Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ ὅπως ὁ κ. Σπάακ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἐξεύρεσιν λύσεως μέσον τοῦ Νάτο. [...] Τηλεγραφήματα ἐκ Γενεύης ἀναφέρουν ὅτι ὁ δημιουργὸς τῆς ιδέας τῆς Πανευρώπης κόμης Γκουντενχόβεν Καλλέργης ἀπέστειλεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν κ. Σπάακ, διὰ τῆς ὁποίας προτείνει τὴν σύγκλησιν διασκεψέως στρογγύλης τραπέζης εἰς Γενεὺν πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ Κυπριακοῦ. Ὁ Καλλέργης εἰσηγεῖται διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ τὴν δημιουργίαν ἐλευθέρου ἀνεξαρτήτου κράτους Κύπρου, τὸ ὁποῖον θὰ εἶναι μέλος τοῦ Νάτο, τοῦ Συμβουλίου Εὐρώπης καὶ τοῦ ΟΗΕ.³¹

[...]Kıbrıs a bağımsızlık sağlanmasını ileri süren Amerikan teklifinin Türk Hükûmeti tarafından reddedildiği, Türkiye Dışişleri Bakanlığına yakın çevrelere atfen bildirilmektedir.

[...]Ἐχει ἀναφερθεῖ ἀπὸ κύκλους προσκείμενους στο Τουρκικὸ Ὑπουργεῖο Εἰσωτερικῶν ὅτι ἡ ἀμερικανικὴ πρότασις γιὰ ἀνεξαρτησία τῆς Κύπρου ἀπορρίφθηκε ἀπὸ τὴν τουρκικὴ κυβέρνησι.³²

³⁰Εφημερίδα *BOZKURT*, «Kıbrıs 35 inci Arz Dairesi üzerinden Taksim Edilecek», 10 Haziran 1957. [Ἡ Κύπρος θὰ διχοτομηθεῖ κατὰ μήκος τοῦ 35ου παράλληλου]

Fazıl Küçük, *The Cyprus Question : A Permanent Solution*, Lefkoşa, 1957.

³¹Εφημερίδα *ΚΥΠΡΟΣ*, «Η ΕΛΛΑΣ ΔΕΝ ΘΑ ΔΕΧΘΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΑΝ ΑΥΤΗ ΔΕΝ ΚΑΤΟΧΥΡΩΘΗ ΔΙ' ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΓΕΝ. ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ ΤΟΥ Ο.Η.Ε.», 15 Ιουλίου 1957.

³²Εφημερίδα *BOZKURT*, «Enosis Kapıları Kapanıyor», 22 Temmuz 1957.

[...]Amerika Kıbrısın Natonun vesayetine verilmesini istiyor.Türkiye taksimden başka bir formülü kabule taraftar değil.[...] Britanya Başbakanı Harold McMillan Adanın Nato vesayetine verilmesine şiddetle itiraz etmiş ve şu tez üzerinde ısrarla durmuştur :

"Kıbrıs İngiliz hükümlerliği altında bağımsızlık verilmeli veyahut Adada, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere tarafından müşterek üçlü bir idare sistemi kurulmalıdır.

Η Αμερική θέλει να τεθεί η Κύπρος υπό την κηδεμονία του NATO. Η Τουρκία δεν είναι υπέρ της αποδοχής άλλης φόρμουλας εκτός από τη διχοτόμηση.[...] Ο Βρετανός πρωθυπουργός Harold McMillan αντιτάχθηκε σθεναρά στο να δοθεί το νησί υπό την κηδεμονία του NATO και επέμεινε στην εξής θέση:

«Η Κύπρος πρέπει να αποκτήσει ανεξαρτησία υπό βρετανική κυριαρχία ή να δημιουργηθεί ένα κοινό τριμερές σύστημα διοίκησης στο νησί από την Τουρκία, την Ελλάδα και την Αγγλία.³³

[...] Parti Başkanı Taksimi niçin istiyoruz isimli bir kitabın hazırlanmakta olduğunu, Türkçe baskısını müteakip İngilizce de basılacağını ve bu kitabın bütün dünyaya dağıtılacağını söylemiştir.

[...] Ο Πρόεδρος του Κόμματος είπε ότι ετοιμάζεται ένα βιβλίο με τίτλο «Γιατί θέλουμε τη Διχοτόμηση», ότι θα εκδοθεί στα αγγλικά μετά την τουρκική του έκδοση και ότι αυτό το βιβλίο θα διανεμηθεί σε όλο τον κόσμο.³⁴

[...] Tekrar ediyoruz, Ada taksim edilmedikçe, Türk-Rum münasebetleri normale dönmiyecek, husumet ortadan kalkmıyacak ve Kıbrıs ihtilâfına müsbet bir hal çaresi bulunmıyordur.

[...] Επαναλαμβάνουμε, αν δε διχοτομηθεί το νησί, οι τουρκοελληνικές σχέσεις δε θα επανέλθουν στην κανονικότητα, η εχθρότητα δε θα εκλείψει και δε θα υπάρξει θετική λύση στην Κυπριακή σύγκρουση.³⁵

[...] Παρατηρηται εν Λονδίνω ανέφερον σήμερον ὅτι μετὰ τὴν ψηφοφορίαν εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ ΟΗΕ ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, ἀναμένεται ἀνανέωσις τῶν προσπαθειῶν τῆς Βρεττανίας νὰ ἐπιτύχῃ διευθέτησιν τοῦ ζητήματος μέσον διαπραγματεύσεων. Ἄν καὶ ἡ Συνέλευσις ἀπέρριψε τὸ Ἑλληνικὸν ψήφισμα τὸ ὁποῖον ἐζητεῖ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς αὐτοδιαθέσεως εἰς Κύπρον, παραμένει τὸ γεγονὸς ὅτι τοῦτο συνεκέντρωσε τὴν ἀπλὴ πλειοψηφίαν τῶν ψηφισάντων.

Ἡ κατάστασις ἡ ἀποκρυσταλλωθεῖσα μετὰ τὴν ψηφοφορίαν εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ συζητηθῇ ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος εἰς Παρισίους μεταξὺ τῶν Βρεττανῶν, Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ὑπουργῶν τῶν συγκεντρωθέντων διὰ τὴν διάσκεψιν τοῦ Νάτο.³⁶

³³Εφημερίδα *BOZKURT*, «İngiltere, Kıbrıs için üçlü idare teklif edecekmış», 5 Ağustos 1957.

³⁴Εφημερίδα *BOZKURT*, «Kıbrıs Türktür Partisi fevkalâde toplantısı dün yapıldı», 12 Ağustos 1957.

³⁵Εφημερίδα *BOZKURT*, «Toptan cevap», 5 Eylül 1957.

³⁶Εφημερίδα *ΚΥΠΡΟΣ*, «ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΕΤΑΙ ΕΝ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ ΟΤΙ Η ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΠΛΗΓΜΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ», 16 Δεκεμβρίου 1957.

XI. 1958 : Επίσκεψη υπουργού εξωτερικών Βρετανίας σε Αθήνα & Άγκυρα για την προώθηση του Σχεδίου Φουτ

[...] Bir müddetten beri Ankarada Kıbrıs mevzuunda İngiliz Dışışleri Bakanı Selwyn Lloyd' u tenvir etmekte olan Kıbrıs Valisi Sir Hugh Foot dün özel bir uçakla Lefkoşaya gelmiş ve Hava Alanında basın mensuplarına bir demeçte bulunmuştur.

Vali son hâdiseler karşısında ciddi derin bir üzüntü duyduğunu beyan ettikten sonra dehşet verici hâdiseler karşısında hemen Kıbrıs dönmeyi düşündüğünü, fakat Ankarada bir müddet daha kalarak izahat vermenin daha faydalı olacağını düşünerek bir müddet daha kaldığını ve bu arada Türkiye Dışışleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile İngiliz Dışışleri Bakanı Selwyn Lloyd' un son yaptığı toplantıda hazır bulunduğunu beyan etmiştir.

[...] Ο Κυβερνήτης της Κύπρου Sir Hugh Foot, ο οποίος εδώ και καιρό ενημερώνει τον Βρετανό υπουργό εξωτερικών Selwyn Lloyd για το Κυπριακό στην Άγκυρα, ήρθε χθες στη Λευκωσία με ένα ιδιωτικό αεροπλάνο και έκανε δηλώσεις στους δημοσιογράφους στο αεροδρόμιο.

Αφού ο κυβερνήτης δήλωσε βαθιά λυπημένος για τα πρόσφατα γεγονότα, μπροστά στα φρικιαστικά γεγονότα σκέφτηκε να επιστρέψει αμέσως στην Κύπρο, αλλά θεώρησε ότι θα ήταν πιο ωφέλιμο να μείνει για λίγο στην Άγκυρα και να δώσει εξηγήσεις. Εν τω μεταξύ, ήταν παρών στην τελευταία συνάντηση την οποία έκανε ο Τούρκος υπουργός εξωτερικών Fatin Rüştü Zorlu με το Βρετανό υπουργό εξωτερικών Selwyn Lloyd.³⁷

[...] Sir Hugh Foot açıklamasında Türk cemaati temsilcileri ile Ankaraya gitmezden evvel yaptığı temasları devam ettirmek arzusunda olduğunu izhar etmiş ve Dr. Fazıl Küçük ve diğer arkadaşları ile yeniden müzakerelerde bulunacağını beyan etmiştir.

[...] Ο Sir Hugh Foot δήλωσε ότι θέλει να συνεχίσει τις επαφές του, τις οποίες είχε αναπτύξει πριν πάει στην Άγκυρα, με τους εκπροσώπους της τουρκικής κοινότητας και επισήμανε ότι θα επαναδιαπραγματευτεί με το Δρ. Fazıl Küçük και τους υπόλοιπους συνοδοιπόρους του.³⁸

³⁷Εφημερίδα *BOZKURT*, «Κίβρις Valisi Ankaradan avdet etti», 31 Ocak 1958.[Ο Κυβερνήτης της Κύπρου επέστρεψε από την Άγκυρα]

³⁸Εφημερίδα *BOZKURT*, «KIBRIS VALİSİ TEKZİP EDİYOR», 1 Şubat 1958. [Ο Κυβερνήτης διαψεύει]

XII. Τριπλή Συγκυριαρχία : Σχέδιο Macmillan

[...] Dışişleri Bakanımız Fatin Rüştü Zorlu' nun "Kıbrıs meselesi Türk-İngiliz dostluğu için bir mihenk taşıdır" demişlerdi. [...] Fakat İngilterenin tek taraflı politikasının bu gerginliği daha fazla artıracak ve Türk-İngiliz münasebetlerini tehlikeye sürükleyeceğine eminiz.

[...] Ο υπουργός εξωτερικών μας, Fatin Rüştü Zorlu, είπε, «Το Κυπριακό είναι λυδία λίθος για την τουρκο-βρετανική φιλία». [...] Αλλά είμαστε σίγουροι ότι η μονομερής πολιτική της Βρετανίας θα εντείνει τις εντάσεις και θα θέσει σε κίνδυνο τις τουρκο-βρετανικές σχέσεις.³⁹

[...]Başvekilimiz Adnan Menderes' in daveti üzerine dün şehrimize gelmiş olan Kıbrıs Türklerinin liderleri Dr. Fazıl Küçük ile Avukat Rauf Raif Denktaş bu gün vilâyette Başbakan Adnan Menderes tarafından kabul edilmiştir.

[...]Εγιναν δεκτοί σήμερα από τον πρωθυπουργό Adnan Menderes οι ηγέτες των Τουρκοκυπρίων, ο Δρ. Fazıl Küçük και ο δικηγόρος Rauf Raif Denktaş, οι οποίοι ήρθαν χθες στην πόλη μας μετά από πρόσκληση του πρωθυπουργού μας Adnan Menderes.⁴⁰

[...]Ὡς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Νήσου κατὰ τὸ Ἀμερικανικὸν Πρακτορεῖον Γιουνάιτεντ Πρές, τὸ Ἀγγλικὸν σχέδιον προβλέπει τὴν συμμετοχὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τούρκων εἰς αὐτήν, δι' ἀντιπροσώπων των, οἱ ὅποιοι θὰ συγκροτήσουν τὸ προβλεπόμενον ὀκταμελὲς «Ὑπουργικὸν Συμβούλιον» παρὰ τῷ Κυβερνήτῃ. Τὸ «Συμβούλιον» θὰ περιλαμβάνῃ ἓνα Ἑλληνα καὶ ἓνα Τοῦρκον ἀντιπρόσωπον διορισμένους ἀπὸ τὰς οἰκείας Κυβερνήσεις τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀγκύρας, [...]Το σημεῖον πάντως, τὸ ὅποιον κυρίως καθιστᾷ ἀπαράδεκτα τόσον τὸ σύνταγμα Ραντκλιφ ὅσον καὶ τὸ νέον σχέδιον, εἶναι ὅτι παρεμβάλλεται ἡ Τουρκία ἀντιπροσωπευομένη ἐπισήμως ὡς κράτος εἰς τὸ Συμβούλιον ὡς μόνιμος ἐφεξῆς παράγων τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος.⁴¹

³⁹Εφημερίδα *BOZKURT*, «Ankarada itimatsızlık», 1 Haziran 1958. [Δυσπιστία στην Ἀγκυρα]

⁴⁰Εφημερίδα *BOZKURT*, «Başbakanımız Liderlerimizi Kabul Etti», 4 Haziran 1958. [Ο Πρωθυπουργός μας υποδέχθηκε τους Αρχηγούς μας]

⁴¹Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ ΤΗΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΔΥΟ ΒΟΥΛΩΝ, ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ», 19 Ιουνίου 1958.

[...] Bu gün Avam Kamarasında Britanya Başbakanı Harold McMillan tarafından yapılan Kıbrıs açıklaması ile ilgili olmak üzere Dışişleri Bakanımız Fatin Rüştü Zorlu bu akşam gece yarısına doğru resmî bir demeçte bulunmuştur.

Fatin Rüştü Zorlu demecinde Türkiye'nin 10 Hazirandan beri İngiliz plânına vâkıf bulunduğunu, bu plânın 16 Haziran tarihinde Hariciye Encümeni ile Büyük Millet Meclisinde müzakere edilerek Taksim hakkında karar alındığını tebarüz ettirmiş [...]

[...] Αναφορικά με τη δήλωση για την Κύπρο που έκανε ο Βρετανός Πρωθυπουργός Harold McMillan σήμερα στη Βουλή των Κοινοτήτων, ο υπουργός Εξωτερικών μας Fatin Rüştü Zorlu έκανε επίσημη δήλωση κοντά τα μεσάνυχτα.

Στη δήλωσή του, ο Fatin Rüştü Zorlu ανέφερε ότι η Τουρκία ήταν ενήμερη για το βρετανικό σχέδιο από τις 10 Ιουνίου και ότι στις 16 Ιουνίου στην περιγραφή αυτού του σχεδίου, αφού έκαναν διαπραγματεύσεις με την Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων στη Μεγάλη Εθνοσυνέλευση, λήφθηκε απόφαση σε σχέση με τη διχοτόμηση[...]⁴²

[...] Harold McMillan plân hakkında beyanatta bulunurken yeni plânın Türkiye, Yunanistan ve Büyük Britanya arasında bir "ortaklık teşebbüs" olduğuna işret etmiş ve üç müttefikin bu ihtilâf yüzünden aralarının açılmasıyla doğan nahoş durumun, plânın kabulünden sonra normala döneceğini tebarüz ettirerek NATO Konseyinin çalışmalarına da teşekkür etmiştir.

[...] O Harold McMillan, κατά τη δήλωση του για το σχέδιο, επισήμανε ότι το νέο σχέδιο είναι μια «απόπειρα συνεταιρισμού» μεταξύ Τουρκίας, Ελλάδας και Μεγάλης Βρετανίας. Τόνισε ότι η δυσάρεστη αυτή κατάσταση, η οποία προέκυψε ανάμεσα τους λόγω αυτής της διαφωνίας, μετά την υιοθέτηση του σχεδίου, θα επιστρέψει στην κανονικότητα. Τέλος ευχαρίστησε το Συμβούλιο του NATO για τις προσπάθειες του.⁴³

[...] Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü dün akşam Anadolu Ajansına Kıbrıs hakkında çok mühim bir beyanatta bulunmuştur. Fatin Rüştü Zorlu bu beyanatında yeni İngiliz plânı ile Türk tezini tahlil etmekte ve yeni planın "Taksim fikriyle" bağdaştığını kaydetmektedir.

[...] Ο Τούρκος υπουργός εξωτερικών Fatin Rüştü έκανε χθες το βράδυ μια πολύ σημαντική δήλωση για την Κύπρο στο Πρακτορείο Ανατολή. Σε αυτή τη δήλωση, ο Fatin Rüştü Zorlu αναλύει το νέο βρετανικό σχέδιο και την τουρκική θέση και σημειώνει ότι το νέο σχέδιο είναι συμβατό με την "ιδέα της διχοτόμησης".⁴⁴

⁴²Εφημερίδα *BOZKURT*, «TÜRKİYE TAKSİMDE ISRAR EDİYOR», 20 Haziran 1958. [Η Τουρκία επιμένει στη διχοτόμηση]

⁴³Εφημερίδα *BOZKURT*, «Kıbrıs Plânı açıklandı», 20 Haziran 1958.

⁴⁴Εφημερίδα *BOZKURT*, «TAKSİM FIKRIYLE KONDOMINION FIKRI BAĞDAŞIYOR», 7 Temmuz 1958.

[...] Οἱ ἐνταῦθα διπλωματικοὶ κύκλοι ἐλπίζουν ὅτι αἱ συνομιλίας τοῦ κ. Μακμίλλαν εἰς Ἀθήνας καὶ Ἄγκυραν θὰ ὀδηγήσουν εἰς παράτασιν τῆς ἐκεχειρίας, ἵνα οὕτω καταστῇ δυνατὴ ἡ ἔναρξις διαπραγματεύσεων πρὸς μόνιμον διευθέτησιν τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος. Ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς θὰ παραμείνῃ εἰς Ἀθήνας ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Ἐκπρόσωπος τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἐδήλωσεν ὅτι ἡ πρωτοβουλία τοῦ κ. Μακμίλλαν ἀποτελεῖ προσπάθειαν σταθεροποιήσεως τῆς βελτιώσεως τῆς ἐν Κύπρῳ καταστάσεως μετὰ τὴν προκήρυξιν ἐκεχειρίας ὑπὸ τῆς ΕΟΚΑ καὶ τῆς Τουρκικῆς ὁργανώσεως Τ.Μ.Τ.⁴⁵

[...] Ἡ νέα Ἑλληνικὴ προσφυγὴ διὰ τὸ Κυπριακὸν ζήτημα κατετέθη τὴν ἐσπέραν τῆς σήμερον εἰς τὴν Γενικὴν Γραμματείαν τῆς ΟΗΕ ὑπὸ τοῦ μονίμου Ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλλάδος κ. Παλαμᾶ, ὅπως τὸ Κυπριακὸν περιληφθῇ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς ΟΗΕ, ἡ ὁποία θὰ ἀρχίσῃ τὰς ἐργασίας της τὴν 16 Σεπτεμβρίου, περιέρχεται εἰς βραχὺ σημείωμα πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῆς ΟΗΕ κ. Χάμπαρσκελντ. [...] Ὁ παρὰ τῇ ΟΗΕ μόνιμος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος κ. Ξανθόπουλος Παλαμᾶς θὰ καταθέσῃ τὴν ἐσπέραν τῆς σήμερον εἰς τὴν Γενικὴν Γραμματείαν τῆς ΟΗΕ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν προσφυγὴν ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἀξιοῦται ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοδιαθέσεως διὰ τὴν Κύπρον.⁴⁶

[...] Kıbrıs Türktür Partisi Genel Başkanı Dr. Fazıl Küçük, Dışişleri Bakanımız Fatin Rüştü Zorlu tarafından yapılan açıklama üzerine beyanatta bulunmuş ve Türkiye'nin kabul ettiği yeni İngiliz planını Kıbrıs Türk cemaatinin de kabul edeceğini açıklamıştır. Fakat Dr. Fazıl Küçük, Adadaki tethişçiliğin durdurulması için de İngiliz Hükûmetinden zecri ve tesirli tedbirler almasını ısrarla talep etmektedir.

[...] Ο πρόεδρος τοῦ κόμματος Ἡ ΚΥΠΡΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗ Fazıl Küçük ἐκάνε δήλωση σχετικά με τὴν τοποθέτηση τοῦ υπουργοῦ ἐξωτερικῶν μας Fatin Rüştü Zorlu καὶ ανακοίνωσε ὅτι καὶ ἡ τουρκοκυπριακὴ κοινότητα θὰ δεχτεῖ τὸ νέο βρετανικὸ σχέδιο ποῦ ἀποδέχτηκε ἡ Τουρκία. Ὅμως ὁ Dr. Fazıl Küçük ζητᾷ ἐπίμονα ἀπὸ τὴ βρετανικὴ κυβέρνησις νὰ λάβει σθεναρὰ καὶ αποτελεσματικὰ μέτρα γιὰ νὰ σταματήσει τὴν τρομοκρατία στὸ νησί.⁴⁷

⁴⁵Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΑΙ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΔΕΝ ΘΑ ΒΑΣΙΖΟΝΤΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ», 7 Αυγούστου 1958.

⁴⁶Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΚΑΤΕΤΕΘΗ ΧΘΕΣ ΤΗΝ ΕΣΠΕΡΑΝ Η ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ», 16 Αυγούστου 1958.

⁴⁷Εφημερίδα *BOZKURT*, «Türkiye Yeni Plânın Derhal Tatbikini İstiyor», 28 Ağustos 1958. [Ἡ Τουρκία ἀπαιτεῖ τὴν ἀμεση ἐφαρμογὴ τοῦ νέου σχεδίου]

[...] 4ον) Ἡ περὶ ἀνεξαρτησίας πρότασίν μου- ἐδήλωσεν ὁ Ἐθνάρχης Μακάριος -εἶναι τὸ ἔσχατον ὄριον ὑποχωρήσεως ἐκ μέρους μας, καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον ἔδαφος περαιτέρω ὑποχωρήσεων.

5ον). Εἰς περίπτωσιν ματαιώσεως τῶν προσπαθειῶν εἰς τὸ ΝΑΤΟ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος εἶπεν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ προχωρήσῃ εἰς τὰ Ἑνωμένα Ἕθνη, διὰ νὰ συζητήσῃ ἐκεῖ τὸ ζήτημα. Ἀποβλέπομεν δὲ μὲ αἰσιοδοξίαν εἰς τὴν ἐκεῖ συζήτησιν- προσέθεσε- διότι ἡ περὶ ἀνεξαρτησίας πρότασις εἶχεν εὐρεῖαν καὶ εὐμενὴ ἀπήχησιν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ὄργανώσεως, ὡς π.χ. κατέδειξεν ἡ πρόσφατος ἀγόρευσις τοῦ Ἰνδοῦ Ἀντιπροσώπου κ. Κρίσνα Μένον.⁴⁸

[...]Türkiyenin yeni ingiliz plânını kabul etmesi ve adaya bir temsilci göndermek için hazırlıklara başlaması Yunan hükûmetini ve bilhassa adada tedhişçiliği kurup yürüten Makarios' u şaşkına döndürmüş ve bu şaşkınlık temsilcimizin adaya gönderileceği günler yaklaştıkça had safhaya çıkmıştır.

[...] Η αποδοχή από την Τουρκία του νέου βρετανικού σχεδίου και η έναρξη της προετοιμασίας για την αποστολή αντιπροσώπου στο νησί κατέπληξε την ελληνική κυβέρνηση και ιδιαίτερα το Μακάριο, που εγκαθίδρυσε και εφάρμοσε την τρομοκρατία στο νησί.⁴⁹

XIII. Οκτώβριος 1958 : Νατοϊκή μεσολάβηση

[...] Kuzey Atlântik Paktı Genel Sekreteri Henri Spaak Kıbrıs mevzuundaki müzakerelerine ve temâslarına bugün de devam etmiştir. Genel Sekreter, Kıbrıs ile ilgili bir yuvarlak masa konferansı yapılması mevzuunda bir müddettenberi gayret sarfetmekte, fakat devamlı bir şekilde Yunanistanın muhalefeti ile karşılaşmaktadır.

Bugün yapılan temaslar neticesinde hayli ilerlemeler kaydedildiği bildirilmektedir. Bu hususta resmî bir açıklama yapılmamışsa da, Yunanistan Dışişleri Bakanı Averofun ziyaretini bir müddet daha uzatmış olmasının anlaşmaya doğru gidilmekte olduğuna delil sayılmaktadır.

[...] Henri Spaak, Yunan temsilcisi Melâs ile yaptığı müzakereleri müteakip NATO daki diğer aza devletlerin temsilcileriyle de temaslarda bulunmuş ve Melâs ile yaptığı görüşmeler etrafında izahat vermiştir.

Genel Sekreter temaslarına yarın (bugün) de devam edecektir. Kuvvetle tahmin edildiyine göre, resmî müzakerelere Cuma günü başlanacaktır.

⁴⁸Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΕΙΣ ΤΑΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ Ο ΕΘΝΑΡΧΗΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΕΤΟΝΙΣΕ ΤΗΝ ΔΙΑΦΟΡΑΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΜΑΚΜΙΛΛΑΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΕΡΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ», 15 Οκτωβρίου 1958.

⁴⁹Εφημερίδα *BOZKURT*, «Makarios, Türk Temsilcisinin Adaya gelmesini önleyemez», 24 Eylül 1958. [Ο Μακάριος δε μπορεί να εμποδίσει τον Τούρκο αντιπρόσωπο να έρθει στο Νησί]

[...] Ο Γενικός Γραμματέας του Βορειοατλαντικού Συμφώνου, Henri Spaak, θα συνεχίσει και σήμερα τις διαπραγματεύσεις και τις επαφές του για το Κυπριακό. Ο Γενικός Γραμματέας εδώ και αρκετό καιρό καταβάλλει προσπάθειες για τη διεξαγωγή διάσκεψης στρογγυλής τραπέζης για την Κύπρο, αλλά αντιμετωπίζει συνεχώς την αντίθεση της Ελλάδας.

Αναφέρεται ότι έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος ως αποτέλεσμα των επαφών που έγιναν σήμερα. Μολονότι δεν έχει γίνει επίσημη δήλωση, το γεγονός ότι η επίσκεψη του Έλληνα υπουργού εξωτερικών Αβέρωφ έχει παραταθεί θεωρείται ως ευοίωνη προοπτική για συμφωνία.

[...] Ο Ανρί Σπάακ, μετά τις διαπραγματεύσεις με τον Έλληνα εκπρόσωπο Μελά, επικοινωνήσε και με τους εκπροσώπους άλλων κρατών μελών του NATO και έδωσε εξηγήσεις γύρω από τις συναντήσεις που είχε με το Μελά.

Ο Γενικός Γραμματέας θα συνεχίσει τις επαφές του αύριο (σήμερα). Αναμένεται ότι οι επίσημες διαπραγματεύσεις θα ξεκινήσουν την Παρασκευή.⁵⁰

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL SEKRETERİ,
NEVYORK

NATO GENEL SEKRETERİ, PARİS.

Haksız bir davayı beslemek için Yunanistan tarafından, kendilerine verilen Nato silâhlarıyla desteklenmekte olan Makarios'un Rum tethişçi şebekesinin kanlı cinayetleri neticesinde dört Türk daha öldürülmüştür.

Bu gibi barbarca cinayetleri şiddetle protesto eder ve haklı "Taksim" davamızda bizi desteklemenizi bekleriz.

Kıbrıs Türktür Partisi Genel Başkanı

Dr. Fazıl Küçük.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ,
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ NATO, ΠΑΡΙΣΙ.

Τέσσερις ακόμη Τούρκοι σκοτώθηκαν ως αποτέλεσμα των αιματηρών δολοφονιών του ελληνικού τρομοκρατικού δικτύου του Μακαρίου, το οποίο υποστηρίζεται από τα όπλα του NATO, τα οποία τους έδωσε η Ελλάδα για να τροφοδοτήσει έναν άδικο σκοπό.

Διαμαρτυρόμαστε σθεναρά για τις βάρβαρες δολοφονίες και περιμένουμε να μας στηρίξετε στη δίκαιη υπόθεση μας για «Διχοτόμηση».

Πρόεδρος του Κόμματος Η Κύπρος Είναι Τουρκική Fazıl Küçük.⁵¹

⁵⁰Εφημερίδα *BOZKURT*, «YUNANİSTAN YOLA MI GELİYOR ?», 22 Ekim 1958.

⁵¹Εφημερίδα *BOZKURT*, 21 Ekim 1958.

[...] SPAAK' IN DEMECİ

[...] "Kıbrıs meselesi çok karışık bir meseledir. Henüz netice almadan bu mevzuda herhangi bir açıklamada bulunmak karışık olan meseleyi daha karıştıracaktır. Bu yüzden netice elde edilmeden hiçbir açıklamada bulunmuyacağım."

[...]YUNANİSTAN TEMİNAT İSTİYOR

Diğer taraftan NATO'daki Yunanistan delegasyonu tarafından açıklandığına göre, Kıbrıs mevzuundaki Yunan görüşünde herhangi bir değişiklik mevzuubahis değildir. Yunanistan nihaî hal çaresi ile yeni plânın birlikte müzakere edilmesini ve nihaî hal çaresi mevzuunda teminat verilmesini istemektedir.

Yunanistan delegasyonuna göre, nihaî hal çaresi yuvarlak masa konferansında ele alınmadığı takdirde, yapılacak görüşmeler hiçbir müsbet netice vermiyecektir.

[...]Η δήλωση του Spaak

[...] "Το Κυπριακό είναι ένα πολύ σύνθετο ζήτημα. Το να κάνεις οποιαδήποτε δήλωση για αυτό το θέμα χωρίς κανένα αποτέλεσμα μπορεί να περιπλέξει το σύνθετο αυτό ζήτημα. Επομένως, δε θα κάνω καμία δήλωση πριν βγει αποτέλεσμα.[...]"

[...]Η ΕΛΛΑΔΑ ΘΕΛΕΙ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

Από την άλλη, σύμφωνα με αυτό το οποίο ανακοινώθηκε από την ελληνική αποστολή του NATO, δεν έχει αλλάξει άποψη για το Κυπριακό. Η Ελλάδα θέλει η τελική λύση και το νέο σχέδιο να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης από κοινού και να δοθούν εγγυήσεις για το θέμα της τελικής λύσης.

Σύμφωνα με την ελληνική αποστολή, οι διαπραγματεύσεις δε θα αποφέρουν θετικά αποτελέσματα, εάν δεν εξεταστεί η τελική λύση στη διάσκεψη στρογγυλής τραπέζης.⁵²

XIV. Συνομιλίες Αβέρωφ- Ζορλού στο περιθώριο της υπουργικής συνόδου του NATO

[...] Έπειγον μεταμεσονύκτιον τηλεγράφημα τοῦ Ρέουτερ ἐκ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ἀνέφερεν ὅτι ἡ Ὀλομέλεια τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, συνελθοῦσα τὸ ἀπόγευμα τῆς χθές, υἱοθέτησε ψήφισμα ἐπὶ τοῦ Κυπριακοῦ, ἐκφράζον «ἐμπιστοσύνην ὅτι συνεχεῖς προσπάθειαι θὰ καταβληθοῦν ὑπὸ τῶν μερῶν πρὸς ἐπίτευξιν εἰρηνικῆς, δημοκρατικῆς καὶ δικαίας λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος, συμφώνως πρὸς τὸν Χάρτην τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν». Τὸ συμβιβαστικὸν τοῦτο ψήφισμα ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Μεξικοῦ, εἶχον δὲ συμφωνήσει ἐπὶ τούτου προηγουμένως ἡ Βρετανία, ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Τουρκία.⁵³

⁵²Εφημερίδα *BOZKURT*, «Yunanistan inatçı politikasında devam ediyor?», 23 Ekim 1958.

⁵³Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «Η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ Γ. ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ ΥΙΟΘΕΤΗΣΕ ΧΘΕΣ ΟΜΟΦΩΝΩΣ ΨΗΦΙΣΜΑ ΠΕΡΙ ΕΙΡΗΝΙΚΗΣ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΑΣ ΛΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΣΥΜΦΩΝΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΑΡΤΗΝ ΤΩΝ ΗΝΩΜ. ΕΘΝΩΝ», 6 Δεκεμβρίου 1958.

[...] Ἡ διαλλακτικότητα τῆς Τουρκίας εἰς τὸ Κυπριακὸν, περὶ τῆς ὁποίας τόσος λόγος γίνεται ἔπειτα ἀπὸ τὴν συζήτησιν εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη καὶ ἰδίως ἔπειτα ἀπὸ τὴν τελευταίαν σύνοδον τοῦ Συμβουλίου τοῦ ΝΑΤΟ, συνίσταται εἰς τὴν ἐπιδεικνυομένην ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας προθυμίαν νὰ συζητήσῃ τὴν εἰσαγωγὴν καθεστῶτος ἀνεξαρτησίας, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι τοῦτο θὰ ὀργανωθῇ κατὰ τρόπον ἀποκλείοντα ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ εἰς τὸ διενεκεῖς τὴν δυνατότητα Ἐνώσεως τῆς Νήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος.⁵⁴

Σημείωμα Αβέρωφ προς Καραμανλὴ για τὴν πρώτη ελληνοτουρκικὴ διαπραγμάτευση

[...] Ἄλλο θέμα ἐπὶ τοῦ οὐοίου ἐπέμεινα εἶναι ἡ ἐκλογή των μελῶν τῆς ἐνιαίας Βουλῆς ὑπὸ ολοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ, με Ἑλληνας καὶ Τούρκους εἰς κοινὰ ψηφοδέλτια, εξασφαλιζομένης πάντως τῆς ἐκλογῆς 30% Τούρκων ἀντιπροσώπων.

Τὴν ἰδίαν ἐπιμονὴν ἐπέδειξα καὶ διὰ τὴν ἐνιαίαν ἐκλογὴν τοῦ προέδρου καὶ ἀντιπροέδρου, ἰσχυρίζομενος ὅτι ὅλοι αὐτοὶ πρέπει νὰ ψηφίζωνται ἀπὸ Ἑλληνας καὶ Τούρκους, ὁπότε νὰ ἔχουν τὴν ἐμπιστοσύνην ὅλων καὶ νὰ χρειάζωνται τοὺς ψήφους ὅλων.

Ἡ ἀρνήσις ἦτο ἀπόλυτος, ἀπεφεύγετο δε ἡ πλήρης αἰτιολόγησις αὐτῆς.⁵⁵

XV. Συμφωνίες 1959

[...] Ἡ ΔΙΑΣΚΕΨΗ τῶν πρωθυπουργῶν καὶ ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας στὴ Ζυρίχη γιὰ τὴν ἐξεύρεση μιᾶς ὀριστικῆς λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ ὁποιαδήποτε ἀποτελέσματα καὶ τοὺς μελλοντικοὺς ἀντικτύπους τῆς στίς σχέσεις τῶν δύο αὐτῶν χωρῶν, προσέδωσε στὸ Κυπριακὸ νέα ἀπροσδόκητη φάση καὶ ἔθεσε τὸ ὀξύτατο πρόβλημα τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν διαφορῶν ἐπὶ τῆς ὀρθῆς βάσεως του. Τοῦτο σημαίνει ὅτι οἱ ἐξελίξεις τῶν συνομιλιῶν τῆς Ζυρίχης, ἀργὰ ἢ γρήγορα, θ' ἀποτελέσουν τὸν σημαντικώτερο σταθμὸ στὴν ἀποκατάστασις τῆς παλαιᾶς Ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας καὶ συμμαχίας γεγονὸς τὸ ὁποῖο θὰ ἀσκήσει ἀποφασιστικὴ ἐπιρροή καὶ ἐπὶ τῆς ἀρμονικῆς συνεργασίας καὶ συμβιώσεως τῆς Τουρκικῆς μειονότητος μετὰ τὴν Ἑλληνικὴ πλειοψηφία. [...] Γιατί, δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία πὼς ὁ κ. Μάκ Γκὺ μετὰ τὴν ἐπίσκεψή του στὴν Ἀθήνα καὶ κατόπι στὴν Ἀγκυρα, ὑπῆρξε ὁ κύριος ἐμπνευστὴς καὶ ἀρχιτέκτων τῆς διασκέψεως τῆς Ζυρίχης ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ὅτι ὁ Ἀμερικανὸς ἐκπρόσωπος κατῴρθωσε νὰ ἄρει τοὺς μεγάλους δισταγμοὺς τοῦ Ἑλλήνου πρωθυπουργοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ ὥστε ὁ τελευταῖος νὰ ἀποδεχθῇ νὰ συμμετάσχει στὴ διάσκεψιν ἀνωτέρου ἐπιπέδου γιὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος σὲ ἀπόλυτη συνάρτησιν μετὰ τὴν ὕφιστάμενην Ἑλληνοτουρκικὴν διαφορὰς.⁵⁶

⁵⁴Εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ*, «ΑΝΤΑΛΛΑΣΣΟΝΤΑΙ ΑΝΕΠΙΣΗΜΩΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΥΡΕΣΙΣ ΒΑΣΕΩΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΣ ΠΡΟΣ ΡΥΘΜΙΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ», 28 Δεκεμβρίου 1958.

⁵⁵Ευάνθης Χατζηβασιλείου, *Ο διάλογος Γιώργου Σεφέρη-Ευάγγελου Αβέρωφ : Οι συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου*, Πατάκης, Αθήνα, 2019, σελ. 305.

⁵⁶Περιοδικό *TIMES OF CYPRUS*, «Ἡ εὐκαιρία δὲν πρέπει νὰ χαθῇ», 15 Φεβρουαρίου 1959, σελ. 4.

XVI. Βιβλιογραφία

Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, *Ιστορία χαμένων ευκαιριών : Κυπριακό, 1950-1963*, τ. Β΄, Βιβλιοπωλείον της 'Εστίας', Αθήνα, 1982.

Αλεξάνδρου Χάρης, *Κυπριακοί απόηχοι, Λονδίνο 1955 1959: Η αρθρογραφία του αγγλικού Τύπου για τον αγώνα της ΕΟΚΑ*, Κάκτος, Αθήνα, 2012.

Βλάχος Άγγελος, *Δέκα χρόνια Κυπριακού*, Βιβλιοπωλείον της "Εστίας", Αθήνα, 1980.

Βλάχος Άγγελος, *Μια φορά κι ένα καιρό, ένας διπλωμάτης... : 50 Κυβερνήσεις*, τ. Δ΄, Εστία, Αθήνα, 1999.

Γεροζήσης Τριαντάφυλλος (επιμ.), *Το Κυπριακό στη Βουλή των Ελλήνων*, τ. Γ΄ 1959-1967, Διεύθυνση Επιστημονικών Μελετών, Αθήνα, 1994.

Γιωργής Γιώργος, *Σεφέρης-Αβέρωφ : Η ρήξη*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2018.

Γρίβας Γεώργιος, *Απομνημονεύματα αγώνος Ε.Ο.Κ.Α. 1955-1959*, Αθήναι, 1961.

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Britanya Başbakanı Dün Kıbristan Geçti», 15 Şubat 1958. [Ο πρωθυπουργός της Αγγλίας χθες πέρασε από την Κύπρο]

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΕΛΠΙΖΕΙ ΟΤΙ ΣΥΝΤΟΜΩΣ ΘΑ ΕΦΑΡΜΟΣΘΗ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΡΑΝΤΚΛΙΦ», 1 Ιανουαρίου 1957.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΑΡΑΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΕΙΣ ΣΕΨΧΕΛΛΑΣ ΤΩΝ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΠΟΙΚΙΩΝ», 3 Ιανουαρίου 1957.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΣΚΕΨΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΡΑΝΤΚΛΙΦ», 3 Ιανουαρίου 1957.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 14 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΔΙΑ ΔΙΑΚΟΙΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΠΕΡΡΙΨΕ ΤΟ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ», 15 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΑΡΑΚΛΗΣΕΙ ΤΟΥ ΝΑΤΟ Η ΕΝ ΤΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΒΟΥΛΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΑΝΕΒΛΗΘΗ Δ΄ΑΥΡΙΟΝ», 18 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΑΜΕΡΙΚΗ ΣΥΝΕΣΤΗΣΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑΝ ΝΑ ΑΠΟΔΕΧΘΟΥΝ ΤΟ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 19 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΑΜΕΡΙΚΗ ΣΥΝΕΣΤΗΣΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΝΑ ΑΠΟΔΕΧΘΟΥΝ ΤΟ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 19 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙ ΧΙΛΙΑΙ ΚΑΙ ΜΙΑ ΛΥΣΕΙΣ», 5 Ιουλίου 1957.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΦΡΑΝΣΙΣ ΝΟΕΛ ΜΠΑΙΚΕΡ ΣΥΝΙΣΤΑ ΟΠΩΣ ΑΠΟΣΥΡΘΗ ΤΟ ΒΡΕΤΤ. ΣΧΕΔΙΟΝ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΟΥ», 25 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΘΝΑΡΧΟΥ ΠΡΟΣ ΑΠΟΤΡΟΠΗΝ ΤΗΣ ΑΦΙΞΕΩΣ ΤΟΥΡΚΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 14 Σεπτεμβρίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΕΖΗΤΗΣΕΝ ΑΠΟ ΤΟ ΝΑΤΟ ΑΜΕΣΟΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΝ ΤΗΣ ΔΙΧΟΤΟΜΗΣΕΩΣ;», 1 Νοεμβρίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. Σ. ΛΟΪΖΙΔΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΙ ΠΩΣ ΙΔΡΥΘΗ Η ΘΡΥΛΙΚΗ ΕΟΚΑ», 28 Σεπτεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Κυπριακή*, «Ο ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ ΧΑΡΝΤΙΓΚ ΕΔΗΛΩΣΕΝ ΟΤΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΑΠΕΤΕΛΕΣΕ ΤΟ ΕΤΕΡΟΝ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΚΩΧΗΣ», 27 Αυγούστου 1956.

Εφημερίδα *Κύπρος*, «Ο ΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ Κ. ΠΑΡΚΕΡ ΕΠΙΕΤΕΘΗ ΔΡΙΜΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΠΟΥΝΤ ΠΕΡΙ ΔΙΧΟΤΟΜΗΣΕΩΝ», 27 Φεβρουαρίου 1957.

Εφημερίδα *Κύπρος*, «ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ ΚΑΘ' ΑΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ ΕΠΙ ΤΗ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΕΘΝΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝ ΑΥΤΩ ΕΙΣ ΜΑΧΕ ΣΑΨΧΕΛΛΩΝ», 11 Μαρτίου 1957.

Εφημερίδα *Κύπρος*, «ΝΕΑΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΘΝΑΡΧΟΥ», 29 Απριλίου 1957.

Εφημερίδα *Κύπρος*, «ΕΝ ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΕΦΟΝΕΥΘΗ ΚΑΙ ΔΥΟ ΕΤΡΑΥΜΑΤΙΣΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΒΑΡΩΣΙΑ ΚΑΙ ΑΚΑΝΘΟΥΝ ΟΤΕ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ ΕΠΥΡΟΒΟΛΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΩΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΕΩΣ», 16 Δεκεμβρίου 1957.

Εφημερίδα *Κύπρος*, «Ο κ. ΜΑΚΜΙΛΛΑΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΕΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΦΟΥΤ : Ο ΕΘΝΑΡΧΗΣ ΕΙΣ ΛΟΝΔΙΝΟΝ ;», 13 Ιανουαρίου 1958.

Foot Hugh, *A start in freedom*, Hodder and Stoughton, London, 1964.

Ηρακλείδης Αλέξης, *Το κυπριακό : σύγκρουση και επίλυση*, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2002.

Holland Robert, *Η Βρετανία και ο κυπριακός αγώνας, 1954-1959*, Ποταμός, Αθήνα, 2001.

Κανκαρίδης Χαράλαμπος, *Τουρκία και Κύπρος 1923-1960 : Η αρχή της τουρκικής πολιτικής στο Κυπριακό - από τον Ατατούρκ στον Μεντερές*, Εκδόσεις Αμοργός, Λευκωσία, 2010.

Κρανιδιώτης Νίκος, *Δύσκολα χρόνια: Κύπρος 1950-1960*, Βιβλιοπωλείον της "Εστίας", Αθήνα, 1981.

Κρανιδιώτης Νίκος, *Οι διαπραγματεύσεις Μακαρίου - Χαρντιγκ 1955-1956*, Ολκός, Αθήνα, 1987.

Κρανιδιώτης Γιάννος Ν., *Το κυπριακό πρόβλημα : Η ανάμειξη του ΟΗΕ και οι ξένες επεμβάσεις στην Κύπρο, 1960-1974*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1984.

Κτωρής Σώτος, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013.

Κύρου Αλέξης, *Ελληνική εξωτερική πολιτική*, Βιβλιοπωλείον της "Εστίας", Αθήνα, 1984.

Le Geyt Philip S., *Ο Μακάριος στην εξορία*, Λευκωσία, 1961.

Λοϊζίδης Σάββας, *Ατυχή Κύπρος : Πως έζησα τους πόθους και τους καημούς της 1910-1980*, Μπεργαδής, Αθήνα, 1980.

Μπίτσιος Δημήτρης, *Κρίσιμες ώρες*, Βιβλιοπωλείον της "Εστίας", Αθήνα.

Πεσμαζόγλου Γεωργίου Ι., *Το χρονικόν της ζωής μου, 1889-1979*, Αθήναι, 1980.

Στέλγιας Νίκος, *Η ΕΟΚΑ στα πρωτοσέλιδα του τουρκοκυπριακού τύπου*, Ινστιτούτο Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, Λευκωσία, 2017.

Στεφανόπουλος Γεώργιος Χρ., *Ο Στέφανος Στεφανόπουλος καί τό Κυπριακό Ζήτημα*, Αθήνα, 1986.

Χατζηβασιλείου Ευανθής, *Το κυπριακό ζήτημα, 1878-1960: η συνταγματική πτυχή*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1998.

Χατζηβασιλείου Ευάνθης, *Στρατηγικές του Κυπριακού: η δεκαετία του 1950*, Πατάκης, Αθήνα, 2005.

Χατζηβασιλείου Ευάνθης, *Ο διάλογος Γιώργου Σεφέρη-Ευάγγελου Αβέρωφ : Οι συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου*, Πατάκης, Αθήνα, 2019.

Χριστοδουλίδης Νίκος, *Τα σχέδια λύσης του Κυπριακού, 1948-1978*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2009.

I. Εθνοτική Βία (Απρίλιος 1955-Μάιος 1958)21 Ιουνίου 1955 : Βομβιστική Επίθεση

[...]EOKA önceleri İngilizlere karşı eyleme geçtiği izlenimi yarattıysa da esas hedefin Kıbrıslı Türkler olduğu ortaya çıkmıştır. 21 Haziran 1955'den itibaren açıkça Kıbrıs'lı Türklerle karşı saldırılar başlamış ve yüzlerce Türk EOKA kurşunlarına hedef olmuştur. EOKA Rumların Türklerle konuşmalarını, alış veriş yapmalarını, Türklerle toprak ve mal satmalarını, Türk otobüsleriyle seyahat etmelerini yasaklamıştır.

[...]Αν και η ΕΟΚΑ δημιούργησε αρχικά την εντύπωση ότι αναλάμβανε δράση κατά των Άγγλων, αποδείχθηκε ότι ο κύριος στόχος ήταν οι Τουρκοκύπριοι. Οι ανοιχτές επιθέσεις κατά των Τουρκοκυπρίων ξεκίνησαν στις 21 Ιουνίου 1955 και εκατοντάδες Τούρκοι έγιναν στόχος των σφαιρών της ΕΟΚΑ. Η ΕΟΚΑ απαγόρευσε στους Έλληνες να συνομιλούν με τους Τούρκους, να συναλλάσσονται μαζί τους, να πουλούν γη και αγαθά στους Τούρκους και να ταξιδεύουν με τουρκικά λεωφορεία.¹

[...]Τέσσαρες έκρηξεις έσημειώθησαν χθές νύκτα εις Λευκωσίαν. Ή πρώτη ἐγένετο τὴν 8.35 μ.μ. εις τὸ παρὰ τὴν πλατεῖαν Σεραγίου ἐπαρχιακὸν ἀρχηγεῖον τῆς ἀστυνομίας. Συνεπεία ταύτης ἐφονεύθη ὁ Κυριάκος Κυπριανοῦ, πρώην ὑπάλληλος τῶν κινηματογραφικῶν ἐπιχειρήσεων «Λουκούδι» καὶ τελευταίως ἐνοικιαστὴς μοτοσυκλεττῶν. [...]Μεταξὺ τῶν σοβαρῶς τραυματισθέντων εἶναι καὶ ὁ ἀστυνομικὸς Χουσσείν Νεβζάτ, πληγείς ὑπὸ θραύσματος εις τὸν μηρὸν.[...]Ἐπίσης ἐθραύσθησαν οἱ ὑελοπίνακες καὶ παράθυρα τοῦ σταθμοῦ ὡς καὶ τῶν εις τὴν ἄλλην πλευρὰν τῆς ὁδοῦ οἰκημάτων, ἥτοι τοῦ φαρμακείου τοῦ Χουσσείν Ἀσμῆ, τοῦ ποδηλατάδικου τοῦ Μ. Ἀλταὺ καὶ ἐνὸς σουγλιτζίδικου.²

[...]Τὴν 30ὴν Ἰουνίου 1955 ἀνευρέθησαν εις διάφορα μέρη τῆς Λεμεσοῦ, τοιχοκολλημένα καὶ μὴ, φυλλάδια εις τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν, διὰ τῶν ὁποίων ἐκαλεῖτο ἡ Τουρκικὴ Νεολαία τῆς Κύπρου νὰ βοηθήσῃ τὴν «ΚΙΤΕΜΠ», Τουρκικὴν Ὀργάνωσιν, εις τὴν καταπολέμησιν τῆς Ε.Ο.Κ.Α. καὶ τῆς Ἑνώσεως. Κατὰ πληροφορίας μας, προερχομένας ἀπὸ ἀστυνομικὴν πηγὴν, Τοῦρκοι ἀστυνομικοὶ τοῦ σταθμοῦ Λευκωσίας μετέβαινον εις Τουρκικὰς κοινότητας τῆς περιοχῆς τῶν καὶ ἐξεπαίδευον Τούρκους πολίτας εις τὸν χειρισμὸν τῶν ὅπλων.³

¹Gürhan Gürcan, 6-7 EYLÜL 1955 OLAYLARI, Yüksek Lisans Tezi, T.C. ANKARA ÜNİVERSİTESİ TÜRK İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ, Ankara, 2006, σελ. 37.

²Εφημερίδα ΕΘΝΟΣ, «ΨΕΣΙΝΗ ΕΚΡΗΞΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΝ ΣΤΑΘΜΟΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 22 Ιουνίου 1955.

³Γεώργιος Γρίβας-Διγενής, Απομνημονεύματα αγώνος Ε.Ο.Κ.Α. 1955-1959, Αθήνα, 1961, σελ. 51.

Ο απόηχος του θανάτου του λοχία Abdullah Ali Rıza

[...] Μόλις ἐγνώσθη τὸ γεγονὸς τοῦ θανάτου τοῦ λοχίου Ἀππουλλάχ Ἀλῆ Ριζᾶ εἰς Κτῆμα, οἱ ἀπανταχοῦ τῆς Κύπρου Ὅθωμανοί, θεωρήσαντες τοῦτο ὡς «ἐθνικὴν πρόκλησιν», ἐξεχύθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ προέβησαν εἰς παντοιοτρόπους διαδηλώσεις. [...] Εἰς τὴν Λευκωσίαν, μεγάλη ὁμὰς φανατισμένων Τούρκων, συναθροισθέντων εἰς τὴν πλατεῖαν Σεραγίου, παρήλασαν μὲ μεσίστιον σημαίαν διὰ διαφόρων ὁδῶν, μέχρι τῆς ἐμπορικῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ, ὅπου προέβησαν εἰς διαφόρους ἐκνόμους πράξεις[...] Σοβαρωτέρα ὑπῆρξεν ἡ περίπτωσις ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ σωματείου «Ὀλυμπιακός» ὅπου, εἰς τὴν προσπάθειάν των νὰ εἰσέλθουν ἐντὸς τοῦ σωματείου, οἱ Τούρκοι διαδηλωταί, συνήντησαν ἀντίστασιν ἀπὸ μερικὰ ἐκ τῶν παρευρεθέντων μελῶν καὶ εἰς τοὺς λίθους τοὺς ὁποίους ἔρριπτον ἔλαβον ἀπάντησιν διὰ κενῶν φιαλῶν ἀεριούχων ποτῶν.⁴

Μάρτιος 1956 : Η σύγκρουση στο χωριό Βασίλεια

[...] Pazar günü bilmediğim bir nedenden ötürü köyde ilk defa gerginlik yaşandı ve iki toplum arasında tansiyon yükseldi. Pazartesi günü ki Temiz (Yeşil) Pazartesi idi. Kıbrıslı Rum köylüler köyün biraz dışında bulunan Vasilya' da eğleniyorlardı. Arabayla gelen iki kişi, [...], köylülere "siz burada eğleniyorsunuz ama köyde Türkler ihtiyarları katlediyorlar" dedi. Bunun üzerine herkes eline geçirdiği demir çubuk ve odun parçalarıyla köye gitti. Köyde kimse kimseyi kesmiyordu. Ortalık son derece sakindi. Bizimkiler bu sefer biz bir şeyler yapalım diyerek kilisenin çanını çalmaya başladılar ve bir araya toplandılar. Türk mahallesini kuşatmak için plan yaptılar. Annem, kahveci Ömer'e gidip "be Ömer, kadınları bir yere toplayın ve koruyun" diyerek uyarıda bulundu. "Bunlar ne yaptığını bilmiyorlar, hepsi sarhoştur" dedi. Kahveci Ömer Kıbrıslı Türk kadınları kahvenin üstünde bulunun hanaya topladı. Bizimkiler (Kıbrıslı Rumlar) saldırıya geçtiler. Sayıca oldukça üstündüler. Kadınların külotlarını çıkararak değneklerin ucuna asıp gösteri yapmaya başladılar. Kıbrıslı Türk kadınlar bebeklerini uzatıp, "bize acımıyorsanız, bu çocuklara acıyın" diyorlardı. Acımasızca Kıbrıslı Türklere giriştiler ve ellerinde sopalarla rastgele adam dövmeğe başladılar. Bizden de yaralananlar oldu. Bir iki kişi bıçaklandı. Sonra kilise çanı yeniden çaldı ve İngiliz askerlerinin geldiğini haber verdi. Herkes dağıldı ve ortalık sakinledi. İki toplumun ilişkisi bir daha eskisi gibi olmadı.[...]

[...] Για ἀγνώστη αἰτία, τὴν Κυριακὴ σημειώθηκε γιὰ πρώτη φορά ἐνταση στο χωριό καὶ οξύνθηκαν οἱ σχέσεις μεταξύ τῶν δύο κοινοτήτων. Ἡ Δευτέρα ἦταν ἡ Καθαρά (Πράσινη) Δευτέρα. Ἑλληνοκύπριοι χωρικοὶ διασκεδάζαν λίγο ἐξω ἀπὸ τὸ χωριό Βασίλεια. Δύο άτομα που ἦρθαν με τὸ αυτοκίνητο,[...], εἶπαν στους χωρικοὺς: «Εσεῖς διασκεδάζετε ἐδῶ, ἀλλὰ στο χωριό οἱ Τούρκοι σκοτώνουν γέρους». Τότε ὅλοι πῆγαν στο χωριό με σιδερένιες ράβδους καὶ κομμάτια ξύλου τα ὁποῖα εἶχαν στα χέρια τους. Κανείς στο χωριό δὲν ἐσφαζε κανέναν. Ἦταν ἐξαιρετικά ἡσυχό. Οἱ δικοὶ μας ἀρχισαν νὰ χτυποῦν τὴν καμπάνα τῆς ἐκκλησίας, λέγοντας ὅτι αὐτὴ τὴν φορὰ πρέπει νὰ κάνουν κάτι, καὶ μαζεύτηκαν. Ἐκαναν σχέδιο νὰ πολιορκήσουν τὴν τουρκικὴ συνοικία. Ἡ μητέρα μου πῆγε στον καφετζή Ömer καὶ τον προειδοποίησε: " Ömer, μάζεψε τις γυναῖκες καὶ προστάτεψε τις".

⁴Εφημερίδα *Φως*, «ΑΙ ΧΘΕΣΙΝΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΡΑΧΑΙ», 12 Ιανουαρίου 1956.

"Δεν ξέρουν τι κάνουν, είναι όλοι μεθυσμένοι" είπε. Ο καφετζής Ömer μάζεψε τις Τουρκοκύπριες στο πανδοχείο πάνω από τον καφεενείο. Οι δικοί μας (Ελληνοκύπριοι) πέρασαν στην επίθεση. Ήταν περισσότεροι. Έβγαλαν τα γυναικεία κιλοτάκια και τα κρέμασαν στις άκρες των βεργών και άρχισαν να διαδηλώνουν. Οι Τουρκοκύπριες πρόταξαν τα μωρά τους και είπαν: «Αν δε μας λυπάστε, λυπηθείτε αυτά τα παιδιά». Επιτέθηκαν ανελέητα στους Τουρκοκυπρίους και άρχισαν να χτυπούν άνδρες με ξύλα. Επίσης κάποιοι από εμάς τραυματίστηκαν. Ένα δύο άτομα μαχαιρώθηκαν. Τότε χτύπησε ξανά η καμπάνα της εκκλησίας, αναγγέλλοντας την άφιξη των Βρετανών στρατιωτών. Όλοι διαλύθηκαν και τα πράγματα ηρέμησαν. Η σχέση των δύο κοινοτήτων δεν ήταν ποτέ ξανά η ίδια.[...]⁵

[...] CUFER FERHAT

1928 tarihinde Lefkê de doğmuştur. Ardath Tütüm Fabrikasında memurdu.

23 Nisan 1956 da Ardath Tütüm Fabrikasında çalışırken Fabrikanın Rum müstahdemleri tarafından tabanca ile vurularak öldürülmüştür.

[...] CUFER FERHAT

Γεννήθηκε στη Λεύκα το 1928. Ήταν υπάλληλος στο καπνεργοστάσιο Ardath.

Στις 23 Απριλίου 1956 ενώ εργαζόταν στο Καπνεργοστάσιο Ardath, πυροβολήθηκε και σκοτώθηκε από τους Έλληνες υπαλλήλους του εργοστασίου.⁶

[...] Nihad Vasıf

1930 yılında Lefkoşa'da doğmuştur. Polisti.

23.4.1956 tarihinde Rumlar aleyhinde çalışan ve Türk semtinde ikamet eden bir Rum polisini öldürmeğe gelen iki silâhlı EOKA cı bunda muvaffak olamayınca Abdîçanuş sokağı istikametinde kaçmaya başlamışlardır. Durumlarından şüphe eden Nihad Vasıf peşlerine düşmüş yakayı ele vereceğini gören Rumlar Nihad Vasıfı tabanca ile vurarak öldürmüşlerdir. Bu hadiseye şahid olan bir Türk kızı EOKA cıyı yakalayarak polise teslim etmiştir.

[...] Nihad Vasıf

Γεννήθηκε στη Λευκωσία το 1930. Ήταν αστυνομικός.

Στις 23.4.1956 δύο μέλη της ΕΟΚΑ ήρθαν να σκοτώσουν έναν Έλληνα αστυνομικό που εργαζόταν εναντίον των Ελλήνων και διέμενε στην τουρκική συνοικία. Δεν τα κατάφεραν και τράπηκαν σε φυγή προς την κατεύθυνση της οδού Abdîçanuş. Οι Έλληνες οι οποίοι θεώρησαν ότι ο υποψιασμένος Nihad Vasıf, ο οποίος τους κυνηγούσε, θα τους συλλάμβανε, τον σκότωσαν κτυπώντας τον με ένα πιστόλι. Μια Τουρκάλα που είδε αυτό το περιστατικό έπιασε τα μέλη της ΕΟΚΑ και τους παρέδωσε στην αστυνομία.⁷

⁵Η συνέντευξη του Οράτιου Ορατίου παραχωρήθηκε στις 18.7.2012 στο συγγραφέα του βιβλίου Βλ. Niyazi Kızılyürek, *Bir hınç ve şiddet tarihi : Kıbrıs'ta statü kavgası ve etnik çatışma*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2016, σελ. 116.

⁶*Şehitler albümü*, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Άλμπουμ ηρώων]

⁷*Şehitler albümü*, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Άλμπουμ ηρώων]

Μάιος 1956 : Αφάνεια

[...]Ali Mustafa

2.11.1923 te Afanya'da doğmuştur.

Askeri Polis yardımcısı idi.

25 Mayıs 1956 günü gecesi Afanya'da çıkan yangını görünce Ornuta'daki evinden motosikletine binerek Afanya'daki köylü kardeşlerinin yardımına koşmuştur. Afanya'ya gireceği sırada Rumların toplu halde tecavüzüne uğradı ve linç edilerek şehit edildi.

[...]Ali Mustafa

Γεννήθηκε στις 2.11.1923 στην Αφάνεια.

Υπηρέτησε στην Επικουρική Αστυνομία.

Όταν είδε από το σπίτι του, το οποίο βρισκόταν στο χωριό Ορνίθι, τη φωτιά που ξέσπασε στο χωριό Αφάνεια το βράδυ της 25ης Μαΐου 1956, ανέβηκε στη μοτοσυκλέτα του και έσπευσε να βοηθήσει τους ομοεθνείς του από το χωριό Αφάνεια. Ενώ επρόκειτο να μπει στο χωριό Αφάνεια, υπέστη μαζική επίθεση από Έλληνες και σκοτώθηκε με λιντσάρισμα.⁸

[...]Üç bin azılı rumun arasına sıkışmış bir vaziyette yaşıyan yirmi kadar Türk ailesi, 1956 yılının Mayıs ayında Afanya Türklerine yapılan meşum baskın gecesi, hayatlarını tehlikede görerek köyü terketmek mecburiyetinde kalmışlardır. Bunların bir kısmı Vadili' ye, sairleri de Lefkoşa, Larnaka ve Mağusa' ya iltica etmişlerdir.

Pazar günü paşaköyü bölgesini ziyaret eden bir muhabirimiz Vadili' ye iltica etmiş bunların Paşaköylü yedi Türk ailesinin erkekleriyle görüşmüş ve bunların dertlerini dinlemiştir. İkisi yetmişlik ihtiyar olan bu zavallı ırkdaşlarımız, gözleri yaşararak hallerini anlatmışlar, çocuk çoluklarını rum mezaliminden kurtarmak için mallarını, mülklerini evlerini, barklarını bırakarak Vadili' ye taşınmak mecburiyetinde kaldıklarını anlatmışlardır.

[...]Περίπου είκοσι οικογένειες Τούρκων, που ζούσαν ανάμεσα σε τρεις χιλιάδες εξαγριωμένους Έλληνες, επειδή έκριναν ότι η ζωή τους βρισκόταν σε κίνδυνο, τη νύχτα της μοχθηρής επιδρομής στους Τούρκους της Αφάνειας το Μάιο του 1956 αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το χωριό τους. Κάποιοι από αυτούς κατέφυγαν στο χωριό Βατιλή, ενώ άλλοι στη Λευκωσία, τη Λάρνακα και την Αμμόχωστο.

Ένας από τους δημοσιογράφους μας, ο οποίος επισκέφτηκε την Κυριακή την περιοχή της Άσσιας, συναντήθηκε με τους άνδρες επτά τουρκικών οικογενειών από την Άσσια οι οποίοι κατέφυγαν στο χωριό Βατιλή και άκουσε τις ανησυχίες τους. Αυτοί οι δυστυχείς ομοεθνείς μας, δύο εκ των οποίων είναι εβδομήντα χρονών, περιέγραψαν την κατάστασή τους με δάκρυα στα μάτια και εξήγησαν ότι έπρεπε να αφήσουν τα υπάρχοντά τους, τα κτήματα τους, τα σπίτια τους και να μετακομίσουν στο χωριό Βατιλή για να σώσουν τα παιδιά τους από τις ελληνικές θηριωδίες.⁹

⁸*Şehitler albümü*, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Αλμπουμ ηρώων]

⁹Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Taksim Rumlar da istiyor», 15 Ocak 1958. [Και οι Έλληνες επιθυμούν τη διχοτόμηση]

[...]Ο Σεβ. Μητροπολίτης Κιτίου κ. Ἀνθίμος ἀπηύθυνε τῇ 25 Μαΐου τηλεγραφήματα, ἐξ ἀφορμῆς τῶν προσφάτων ἐν Κύπρῳ γεγονότων, πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν, [...]«Ἐκ μέρους Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καταγγέλλομεν ἔκτροπα διαπραττόμενα ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς Βρεττανικῆς Διοικήσεως Κύπρου εἰς βάρος Ἑλληνο-Ὁρθοδόξων Ἰδρυμάτων καὶ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Νήσου Κύπρου. Πρὸ τινων ἡμερῶν μερὶς Τουρκικοῦ πλήθους ἐπῆλθεν ἑξαλλος καὶ ἔθεσε πῦρ εἰς ναὸν Λευκωσίας καὶ Ἑλληνικὰ καταστήματα προξενήσασα ἀνυπολογίστους ζημίας. Χθὲς Τοῦρκοι ἐπυροβόλουν ἀδιακρίτως εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Λευκωσίας τραυματίζαντες Ἑλληνα Κύπριον, ἐνῶ ἑξαλλα Τουρκικὰ πλήθη προέβαινον εἰς βανδαλισμοὺς καὶ λεηλασίας εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Κύπρου.¹⁰

[...]Ὁ λαὸς τῆς πρωτευούσης διακατέχεται ὑπὸ μεγάλης συγκινήσεως ἐξ αἰτίας τῶν χθεσινῶν αἵματηρῶν γεγονότων εἰς Ὀμορφίταν, διὰ τῶν ὁποίων προσετέθη μία ἀκόμη μαύρη σελὶς εἰς βάρος τῆς Τουρκικῆς κοινότητος. Ὡς ἤδη κατέστη γνωστὸν διὰ τοῦ ραδιοφώνου καὶ τῶν πρωϊνῶν ἐφημερίδων, μία ὁμὰς ἐκ τῶν 400 καὶ πλέον Τούρκων, οἱ ὅποιοι εἶχον συνοδεύσει τὴν κηδεῖαν ὁμοθρήσκου τῶν ἀστυνομικοῦ, ὅστις ἐτραυματίσθη προσφάτως ἐξ ἐκρήξεως βόμβας, εἰσήλασεν εἰς τὸ παρὰ τὴν Ὀμορφίταν ἐργοστάσιον κατασκευῆς ὀξυγόνου Χατζηκυριάκου καὶ προσεπάθησε νὰ τὸ πυρπολήσῃ. Ὁ ἐκεῖ εὐρισκόμενος ἀρχιμηχανικός, Χριστοφῆς Σαλίδης, μόλις ἀντελήφθη τὰς προθέσεις τῶν ἔσπευσε νὰ τηλεφωνήσῃ εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐργοστασίου. Ἀμέσως οὗτος ὑπέστη ἐπίθεσιν καὶ ἐτραυματίσθη θανασίμως, πολλὰ δὲ ἄλλα πρόσωπα ἐπληγώθησαν. [...] Ὁ ἀπολογισμὸς τῆς ὥς ἄνω πράξεως ὑπῆρξεν ὁ θάνατος τοῦ Χριστοφῆ Σαλίδη, καὶ ὁ τραυματισμὸς 19 ἄλλων.¹¹

[...]Κατὰ τὰς νυκτερινὰς ὥρας τῆς ψέας, ὁμὰς φανατικῶν Τούρκων συνεκεντρώθησαν παρὰ τὸ τεῖχος εἰς τὴν περιοχὴν Ἀγίου Κασσιανοῦ, μερικοὶ τῶν ὁποίων ἔφερον ράβδους εἰς τὰ ἄκρα τῶν ὁποίων ὑπῆρχον καρφιά καὶ προεκάλουν τοὺς Ἑλληνας κατοίκους τῆς περιοχῆς μὲ προφανῆ σκοπὸν νὰ δημιουργήσουν ταραχὰς.¹²

[...]Ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Θεοφ. Χωρεπισκόπου Σαλαμῖνος κ. Γενναδίου, συνήλθε χθὲς εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ἡ Ἐπιτροπὴ Βοηθείας τῶν θυμάτων ἐκ τῶν Τουρκικῶν βιαιοπραγιῶν εἰς τὴν ἐνορίαν Ἀγ. Λουκά, ἡ ὁποία καὶ ἀπεφάσισεν ὅπως χορηγήσῃ ἄμεσον βοήθειαν ἐκ 430 περίπου λιρῶν πρὸς τὰ ἀπορώτερα τῶν θυμάτων, καθὼς καὶ μηνιαῖον χορήγημα πρὸς αὐτά, ἐκ συνολικοῦ ποσοῦ ἐτέρων 430 περίπου λιρῶν. Ἀμφότερα τὰ ποσὰ ταῦτα ἔχουν ἐξευρεθῇ, πρῶτον ἐκ τοῦ διοργανωθέντος ἐράνου (467 λίραι) καὶ δεύτερον ἐκ δωρεᾶς τοῦ Δημαρχείου (400 λίραι).¹³

¹⁰Περιοδικό *Ἀπόστολος Βαρνάβας*, «Καταγγελία τῶν Τουρκικῶν βιαιοπραγιῶν», Μάιος-Ιούνιος 1956, σσ. 128-129.

¹¹Εφημερίδα *Φως*, «ΠΡΩΤΟΦΑΝΕΙΣ ΒΑΡΒΑΡΟΤΗΤΕΣ ΦΑΝΑΤΙΚΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ», 30 Μαΐου 1956.

¹²Εφημερίδα *Φως*, «ΠΑΡ' ΟΛΙΓΟΝ ΝΑ ΣΗΜΕΙΩΘΟΥΝ ΝΕΑ ΑΙΜΑΤΗΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΨΕΣ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 31 Μαΐου 1956.

¹³Εφημερίδα *Φως*, «ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΡΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓ. ΛΟΥΚΑ», 16 Ιουνίου 1956.

[...]In addition to their callous murders of Greek Cypriots and British servicemen, they turned to the assassination of Turkish Cypriot members of the Police Force. This resulted in riotous demonstrations on the part of the Turkish Cypriot community and could have led to intercommunal strife of a most serious nature. As it was 3 Greek Cypriots were killed and 42 injured and 2 Turkish Cypriots killed and 27 injured in intercommunal clashes during the year.¹⁴

Ιανουάριος 1957 : Λεηλασίες

[...]Ο κυβερνητικός ραδιοσταθμός μετέδωσε κατά την ψευινή έκπομπή του τὰ ἐξῆς : «Κατὰ τὸ ἀπόγευμα ἐσημειώθησαν σποραδικαὶ ταραχαί, καθ' ἃς ἐπροξενήθησαν ζημίαι εἰς Ἑλληνικὰ ὑποστατικά. Αἱ περισσότεραι ταραχαὶ ἐσημειώθησαν ἐπὶ τοῦ ἰ. ναοῦ Ἀγ. Λουκά καὶ τοῦ τεμένους Ἀγ. Σοφίας. Αἱ ταραχαὶ προεκλήθησαν ὑπὸ νεαρῶν Τούρκων κατὰ τὸ πλεῖστον ἡλικίας κάτω τῶν 16 ἐτῶν. Ἡ ἀστυνομία διέλυσε διὰ ροπάλων τοὺς διαδηλωτάς. Ἐπροξενήθησαν ζημίαι εἰς Ἑλληνικὰ ὑποστατικά.¹⁵

[...]Ἡ Λευκωσία ἀνακύπτει σήμερον ἐκ τῆς ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ἐβδομάδα πλήρους ἀπονεκρώσεώς της, ἡ ὁποία ἦτο συνέπεια τῶν Τουρκικῶν βαιοπραγιῶν τῆς προπαρελθούσης Κυριακῆς.[...] Ἡ ἐμπορικωτάτη ὁδὸς Ἑρμοῦ τῆς Λευκωσίας ἀντιμετωπίζει καὶ πάλιν τὸν οἰκονομικὸν θάνατον κατόπιν τοῦ ἐκ νέου κλεισίματος τῶν διόδων τῆς διαχωριστικῆς γραμμῆς. Ἄπαντα τὰ καταστήματα τῆς ὁδοῦ ταύτης εἶναι Ἑλληνικά, πλὴν δύο ἢ τριῶν Τουρκικῶν καὶ ἐν τούτοις ἡ ὁδὸς αὕτη περιελήφθη εἰς τὴν περιοχὴν ὅπου εὐρίσκεται ἡ Τουρκικὴ συνοικία καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποκόπτεται τῆς συνήθους πελατείας της, ἥτις διὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλον λόγον δυσκολεύεται νὰ διαβῇ τὰς ἀπομακρυσμένας διόδους τῆς διαχωριστικῆς γραμμῆς.¹⁶

[...]Τὰ Ἑλληνικὰ μέλη τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Λευκωσίας συνελθόντα σήμερον τὴν 9 π.μ. εἰς ἐπείγουσαν συνεδρίαν, συνεζήτησαν τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν κατόπιν τῶν διαδραματισθέντων χθὲς ἐν Ἀμμοχώστῳ γεγονότων καὶ ἀπευθύνουν ἔντονον ἐκκλησίαν πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν Λευκωσίας ὅπως ἐξακολουθήσῃ τηρῶν τὴν ψυχραιμίαν του,[...]¹⁷

¹⁴Περιοδικό *Cyprus Report for the year 1956*, Colonial Office, *Her Majesty's Stationery Office*, London, 1957, p. 8.

¹⁵Εφημερίδα *Κύπρος*, «ΑΛΛΕΠΑΛΛΗΛΟΙ ΠΥΡΚΑΪΑΙ ΕΣΗΜΕΙΩΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ ΕΝ ΚΑΙΡΩ ΗΜΕΡΑΣ ΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΟΔΩΝ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ», 21 Ιανουαρίου 1957.

¹⁶Εφημερίδα *Κύπρος*, «ΤΕΡΜΑΤΙΖΕΤΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ Η ΕΠΙ ΜΙΑΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ, ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ, ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΑΛΛΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ», 28 Ιανουαρίου 1957.

¹⁷Εφημερίδα *Κύπρος*, «ΕΚΚΛΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΝ ΟΠΩΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΨΥΧΡΑΙΜΙΑΝ ΑΠΟΦΕΥΓΩΝ ΠΡΟΣΤΙΒΑΣ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ», 4 Φεβρουαρίου 1957.

[...]AHMET BEYAZ

1924 senesinde Lefkoşa'da doğmuştur. Polis subayı idi.

9 Kasım 1957 tarihinde Lefkoşa Omorfo yolu üzerinde nikâhlısı yanında olduğu halde Lefkoşa'ya gelirken otomobilli Rumlar tarafından durdurulmuş nikâhlısı Fatma Yusuf'un gözü önünde vurulmuştur. Bununla yetinmiyecek Ahmet Beyaz'ı saçlarından yakalayıp başını otomobilden dışarı çekmişler ve başına tabancalarını boşaltmışlardır.

Hafif yara alan nikâhlısı Fatma Yusuf hayattadır.

[...]AHMET BEYAZ

Το 1924 γεννήθηκε στη Λευκωσία. Ήταν αξιωματικός της αστυνομίας.

Στις 9 Νοεμβρίου 1957, στο δρόμο Λευκωσίας-Μόρφου, ενώ πήγαινε στη Λευκωσία, αν και η σύζυγος του ήταν δίπλα του, τον σταμάτησαν Έλληνες οι οποίοι επέβαιναν σε αυτοκίνητο και τον κτύπησαν μπροστά στα μάτια της συζύγου του Fatma Yusuf. Δε θα ικανοποιηθούν με αυτό. Τον έπιασαν από τα μαλλιά, τον έβγαλαν από το αυτοκίνητο και του άδειασαν το πιστόλι στο κεφάλι. Είναι στη ζωή η σύζυγος του Fatma Yusuf η οποία είχε τραυματιστεί ελαφρά.¹⁸

Δεκέμβριος 1957 : Τρία πτώματα Τούρκων στην Πάφο

[...]Halil Mustafa

1902 de Melândra (Beşiktepe) köyünde dünyaya gelmiştir.

Amele idi.

4 Aralık 1957 tarihinde Halil Mustafa diğer iki köylü arkadaşı Ali Arif ve Halid Derviş ile ormana gitmişler, o bölgede geniş ölçüde faaliyette bulunan EOKA cırlar tarafından balta ve nacaklarla şehit edilmişlerdir.

Halil Mustafa

Γεννήθηκε το 1902 στο χωριό Μελάνδρα (Beşiktepe).

Ήταν εργάτης.

Στις 4 Δεκεμβρίου 1957, ο Halil Mustafa πήγε στο δάσος με άλλους δύο συγχωριανούς του, τον Ali Arif και το Halid Derviş, και μαρτύρησε / δολοφονήθηκε με παλτά και τσεκούρια από μέλη της EOKA, τα οποία δραστηριοποιούνταν στην περιοχή εκείνη.¹⁹

10 Δεκεμβρίου 1957 : Τραυματισμός Τούρκου αστυνομικού

[...]Dün sabah Lefkoşada Komando eri Akşit Hüseyin'in tethişçiler tarafından vurularak ağır surette yaralanması üzerine iki cemaat arasında karışıklıklar çıkmıştır. Karışıklıkları müteakip Emniyet kuvvetleri Lefkoşayı ikiye ayıran bakikatları yeniden çekerek Lefkoşayı tel örgütlerle ikiye ayırmışlar ve Türklere mahsus olmak üzere sokağa çıkma yasağı ilân etmişlerdir.

[...] Επικράτησε σύγχυση μεταξύ των δύο κοινοτήτων, όταν ο αξιωματικός καταδρομέας Akşit Hüseyin πυροβολήθηκε και τραυματίστηκε σοβαρά από τρομοκράτες στη Λευκωσία χθες το πρωί. Μετά την αναταραχή, οι Δυνάμεις Ασφαλείας χώρισαν τη Λευκωσία στα δύο με συρματοπλέγματα και κήρυξαν απαγόρευση κυκλοφορίας για τους Τούρκους.²⁰

¹⁸*Şehitler albümü*, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Άλμπουμ ηρώων]

¹⁹*Şehitler albümü*, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Άλμπουμ ηρώων]

²⁰Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUMLAR BİR KOMANDO ERİNİ SİLAHLA VURDULAR», 11 Aralık 1957.

1958: Η ριζοσπαστικοποίηση του τουρκικού εθνικισμού

[...] Τούρκοι διαδηλωταὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ παρὰ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν κατάστημα τοῦ ἐκ Κυθραίας 62ετοῦς Θεοχάρους Μιχαήλ, τὸν ὁποῖον ἐξυλοκόπησαν. Οἱ διαδηλωταὶ ἔρριψαν κατὰ τοῦ Θ. Μιχαήλ καρέκλαν, ἡ ὁποία ἐτραυματίσεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν. Οὗτος μετηνέχθη εἰς τὸ Γενικὸν Νοσοκομεῖον Λευκωσίας, ὅπου ἔτυχεν ἰατρικῆς περιθάλψεως.

Βραδύτερον ὁ τραυματισθεὶς προέβη εἰς κατάθεσιν εἰς τὴν Ἀστυνομίαν, ἡ ὁποία παρέλαβεν αὐτὸν ἐκ τοῦ Γενικοῦ Νοσοκομείου.²¹

[...]Bundan birkaç gün evvel dükkânında hucuma uğriyan iki rumun güya Türkler tarafından öldürüldüğünü iddia etmeleri, kötü niyetlerini açık' a vurmaktadır. Bunu vesile ittihaz eden Baf rumları, dün dükkânlarını kapayarak sokaklara dökülmüş, Türk mahallelerinden geçerek, [...]birçok küfürler savurmuşlar [...]inzibat kuvvetlerindeki bütün Türklerin istisnasız işten çıkarılmasını talep etmişlerdir.

[...] Ο ισχυρισμός ότι δύο Έλληνες δέχθηκαν επίθεση στο μαγαζί τους πριν από λίγες μέρες και δόλοφονήθηκαν από τους Τούρκους, φανερώνει τις κακές προθέσεις τους. Οι Έλληνες της Πάφου λαμβάνοντας αυτό ως αφορμή έκλεισαν χθες τα μαγαζιά τους, βγήκαν στους δρόμους, πέρασαν από τις τουρκικές γειτονιές, [...]έριξαν πολλές κατάρες. [...]Απαίτησαν την απόλυση όλων ανεξαιρέτως των Τούρκων από τις δυνάμεις ασφαλείας.²²

[...]Cemaatin Cuma namazı için camide bulunduğu bir anda eski mezarlık meydanlığına giren bazı rumlar, meydanın muhtelif yerlerinde ufak çapta yangınlar çıkarmağa çalışmışlardır. Eğer yangın vaktinde görülmemiş itfaiye zamanında müdahale etmemiş olsa idi, yangın büyüyerek, gerek cami için ve gerekse etraftaki evler ile dükkânlar için ciddi bir tehlike başgöstermiş olacaktı.

Κάποιοι Έλληνες μπήκαν στην πλατεία του παλιού νεκροταφείου την ώρα της τέλεσης της προσευχής της Παρασκευής και προσπάθησαν να ανάψουν μικρές φωτιές σε διάφορα σημεία της πλατείας. Αν δεν είχε επέμβει έγκαιρα η πυροσβεστική, η φωτιά θα είχε μεγαλώσει και θα έθετε σε σοβαρό κίνδυνο τόσο το τζαμί όσο και τα γύρω σπίτια και καταστήματα.²³

²¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΙ ΔΙΩΡΓΑΝΩΣΑΝ ΧΘΕΣ ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΝ», 22 Ιανουαρίου 1958.

²²Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rum zorbalar işi azıtıyorlar. Kendi cinayetlerini Türklere yükletmiye yelteniyorlar», 8 Nisan 1958.[Οι Έλληνες τύραννοι περιόρισαν τη δράση τους. Επιχειρούν να φορτώσουν στους Τούρκους τις δικές τους δολοφονίες]

²³Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumlar Ömerye Camiinde yangın çıkarmağa teşebbüs ettiler», 19 Nisan 1958. [Οι Έλληνες επιχειρήσαν να πυρπολήσουν το Τζαμί Ömerye]

[...]Geçen gün Pirgo köyünde hücumu uğrayan Türk şoferinin yaralanması üzerine Kıbrıs Türktür Partisi ve Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu tarafından Kıbrıs Valisine gönderilen protesto telgrafları :

Ekselâns Vali,

Lefkoşa,

Pirgo rumları bu köyde geçmekte olan Yalyanın TE.649 numaralı Türk yolcu otomobiline hücum etmişler ve Yalyalı Ali Dede isminde bir Türkü yaralamışlardır. Bu bölgedeki ve Adanın diğer bütün yerlerindeki Türkler hayat ve şereflerini korumak için kanuni yollarda tedbirler almaktadırlar. [...] Dr. Fazıl Küçük

KıbrısTürktür Partisi, Başkanı

[...]Τηλεγραφήματα διαμαρτυρίας, τα οποία έχουν αποσταλεί στον Ύπατο Αρμοστή της Κύπρου από το Κίβρις Τυρκτύρ Partisi και την Κίβρις Τυρκ Kurumları Federasyonu για τον τραυματισμό του Τούρκου οδηγού, ο οποίος δέχθηκε την προηγούμενη μέρα επίθεση στο χωριό Πύργος.

Εξοχότατε Ύπατε Αρμοστή

Λευκωσία

Έλληνες του χωριού Πύργος επιτέθηκαν στο αυτοκίνητο με αριθμούς εγγραφής TE 649 του Τούρκου Ali Dede από το χωριό Γιαλιά, τον οποίο και τραυμάτισαν. Οι Τούρκοι οι οποίοι βρίσκονται σε αυτή την περιοχή, αλλά και σε όλα τα άλλα μέρη του νησιού, ακολουθώντας τη νόμιμη οδό παίρνουν μέτρα για να προστατεύσουν τη ζωή και την τιμή τους.[...] ²⁴

[...]Öğrendiğimize göre birkaç gün evvel, Leymonsun Kazasına bağlı Aşağı Civides köyünde Şakir Zihni adında bir Türkün öldürülmesi hâdisesi ile ilgili olarak Vuni köyünden Sozos Panayis Tataris adında bir rumun sekiz gün mevkuf tutulması, Leymosun kaza mahkemesince emrolunmuştur. 35 yaşında olan Şakir Zihni' nin altı çocuk babası olduğu, bundan bir müddet evvel Özel Polis servisinde hizmet gördüğü, hükûmete EOKA tedhişçileri hakkında elde edebildiği malûmatı vermekte olduğu öğrenilmiştir. Zihni' nin bu faaliyetlerinden dolayı bir EOKA cinayetine kurban gittiği kuvvetle tahmin edilmektedir.

[...]Σύμφωνα με όσα μάθαμε, πριν από λίγες ημέρες το Επαρχιακό Δικαστήριο Λεμεσού διέταξε να κρατηθεί για περίοδο οκτώ ημερών ένας Έλληνας ονόματι Σώζος Παναγής Τάταρης από το χωριό Βουνί σε σχέση με τη δολοφονία ενός Τούρκου, του Şakir Zihni από το χωριό Κάτω Κιβίδες της επαρχίας Λεμεσού. Όπως έγινε γνωστό, ο 35χρονος Şakir Zihni, ήταν πατέρας έξι παιδιών, υπηρετούσε στην Επικουρική Αστυνομία πριν από λίγο καιρό και έδινε στην κυβέρνηση πληροφορίες για τους τρομοκράτες της EOKA. Εικάζεται έντονα ότι ο Zihni έπεσε θύμα δολοφονίας της EOKA εξαιτίας αυτής της δραστηριότητας του. ²⁵

²⁴Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 30 Nisan 1958.

²⁵Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «En son kurbanımız», 15 Mayıs 1958. [Το τελευταίο μας θύμα]

[...]Κίβρις Ρυμλάρυ αρασίνα 1957 sonbaharında EOKA' nın başı Grivas tarafından başlatılan ve 1958' in Ocak ayında yoğunlaştırılan antikomünist kampanya çerçevesinde solcu Rum sendikacılar ile demokratlar tedhiş ve öldürmelere maruz kalıyordu. EOKA Kıbrıslı Rum komünistleri öldürmek için özel bir bölüm oluştururken, TMT de benzeri çalışmaları Kıbrıslı Türk demokratları için yürütmekteydi. Milli politika olarak saptanan "taksim" çizgisinden ayrılan veya buna karşı çıkan Kıbrıslı Türkler "hain" diye ilan ediliyor ve onlar için ölüm fermanları çıkarılıyordu.

[...]22 Mayıs 1958.....PEO Türk Şubesi Başkanı Ahmet Sadi Erkurt' un kurşunlanması. Yaralanan Ahmet Sadi daha sonra Londra ya göç etti. 24 Mayıs 1958 1955 yılı sonunda sömürge yönetimi tarafından kapatılınca kadar 14 hafta yayımlanabilen İnkılapçı gazetesinin sahip ve yazı işleri müdürü Fazıl Önder (32) vahşice öldürüldü. [...]5 Haziran 1958 İnşaat İşçileri Sendikası Yönetim kurulu üyelerinden Hasan Ali' ye silahlı saldırı. Yara almadan kaçmayı başarabildi.

30 Haziran 1958....Leymosunlu berber Ahmet İbrahim 46 Türklerle Rumların birarada yaşayabileceklerini söylediği için kurşunlanarak öldürüldü.

[...]Στο πλαίσιο της αντικομμουνιστικής εκστρατείας που ξεκίνησε ο Γρίβας, ο επικεφαλής της EOKA, το φθινόπωρο του 1957,- εκστρατεία η οποία εντάθηκε τον Ιανουάριο του 1958-, μεταξύ των Ελληνοκυπρίων αριστεροί Έλληνες συνδικαλιστές και δημοκράτες υπέστησαν απειλές ή σκοτώθηκαν. Ενώ η EOKA δημιούργησε ένα ειδικό τμήμα για να σκοτώνει Ελληνοκυπρίους κομμουνιστές, και η οργάνωση TMT ομοίως έθεσε στο στόχαστρο της τους δημοκράτες Τουρκοκυπρίους. Οι Τουρκοκύπριοι που απομακρύνθηκαν ή αντιτάχθηκαν στη γραμμή του «διχασμού», που καθοριζόταν ως εθνική πολιτική, κηρύχθηκαν «προδότες» και εκδόθηκαν εντάλματα θανάτου για αυτούς.

[...] 22 Μαΐου 1958.....Ο πυροβολισμός του Ahmet Sadi Erkurt, Προέδρου του Τουρκικού Παραρτήματος της ΠΕΟ. Ο Ahmet Sadi, ο οποίος τραυματίστηκε, μετανάστευσε αργότερα στο Λονδίνο. 24 Μαΐου 1958 Ο Fazıl Önder (32), ο ιδιοκτήτης και αρχισυντάκτης της εφημερίδας İnkılapçı η οποία εκδόθηκε για 14 εβδομάδες μέχρι να κλείσει από την αποικιακή διοίκηση στα τέλη του 1955, δολοφονήθηκε βάνανσα. [...] 5 Ιουνίου 1958 Ένοπλη επίθεση στο Hasan Ali, μέλος του ΔΣ του Εργατικού Σωματίου Οικοδόμων. Κατάφερε να ξεφύγει χωρίς να τραυματιστεί.

30 Ιουνίου 1958....Ο κουρέας από τη Λεμεσό, Ahmet İbrahim (46), πυροβολήθηκε και σκοτώθηκε, επειδή είπε ότι οι Τούρκοι και οι Έλληνες μπορούν να ζήσουν μαζί.²⁶

[...] Ben aşağıda imza sahibi İsmail Hasan bu günden itibaren rum sendikalarından vazgeçtiğimi ve Türklerle bir arada yaşadığımı ve Taksim fikrini bütün Türk halkının desteklediği gibi ben de desteklemekteyim.

İsmail Hasan

[...]Εγώ ο İsmail Hasan εγκαταλείπω το ελληνικό συνδικάτο, ζω μαζί με τους Τούρκους και, όπως όλοι οι Τούρκοι, υποστηρίζω τη Διχοτόμηση.²⁷

²⁶ Ahmet An, *TMT'nin kurbanları*, Birleşik Kıbrıs Partisi Yayınları, Lefkoşa, 2008, σσ. 15, 17.

²⁷ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 29 Mayıs 1958.

II. Εθνοτική Βία (Ιούνιος 1958-Αύγουστος 1958)

Ιούνιος 1958 : Ανακοίνωση T.M.T.

EMREDİYOR *TÜRK MUKAVEMET TEŞKİLATI*

[...] Dükkanınızın üzerinde yazılı bulunan ingilizce ve rumca'da bütün yazıların 3.6.1958 tarihine kadar silinmesini son defa olarak ihtar eder.

Emirlerimize itaat edilmediği takdirde, isimlerinizin beyannamelerinde neşredileceğiniz ve mümkün olan her türlü zarara دچار bırakılacağınızı ayrıca bildiririz.

Türk olduğunuz isbat için size bu müddeti vermiş bulunuyoruz.

Η "ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ" ΔΙΑΤΑΖΕΙ

[...] Προειδοποιεί για τελευταία φορά ότι όλες οι σημάνσεις στα αγγλικά και τα ελληνικά που είναι γραμμένες στο κατάστημά σας θα πρέπει να διαγραφούν μέχρι τις 3.6.1958.

Επιπλέον σας ενημερώνουμε ότι, εάν δεν συμμορφωθείτε με τις εντολές μας, τα ονόματά σας θα εκδοθούν σε ανακοίνωση και θα υποστείτε κάθε δυνατή ζημιά.

Σας δώσαμε αυτή την προθεσμία για να αποδείξετε ότι είστε Τούρκοι.²⁸

[...]Osman Örek' in Protesto Telgrafi :

Kıbrıs Türktür Partisi Genel Sekreteri Avukat Osman Örek, Valiye çektiği telgrafta şöyle demektedir :

«Dün gece rumların Girne Türk ilkokulunu basarak pencereleri kırıp içeriye girerek Atatürk' ün fotoğrafını praçalamaları ve okul duvarlarına Eoka ibareleri yazarak mektebi yakmak istediklerini derin teessür ve infîâlle öğrendik.

[...] Το τηλεγράφημα διαμαρτυρίας του Osman Örek:

Ο Osman Örek, δικηγόρος και Γενικός Γραμματέας του Κόμματος "Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗ" αναφέρει τα εξής σε τηλεγράφημα που έστειλε στον Κυβερνήτη:

«Χθες το βράδυ αισθανθήκαμε βαθιά θλίψη και θυμό, όταν πληροφορηθήκαμε ότι Έλληνες διέρρηξαν το Τουρκικό Δημοτικό Σχολείο Κερύνειας, έσπασαν τα τζάμια, μπήκαν μέσα, έσπασαν τη φωτογραφία του Atatürk, έγραψαν συνθήματα για την ΕΟΚΑ στους τοίχους του σχολείου και επιχείρησαν να κάψουν το σχολείο.²⁹

²⁸Ahmet An, *Kıbrıs' ta firtınalı yıllar, 1942-1962*, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1996, σελ. 106.

²⁹Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Κίβρις Ρουmlarının yeni bir barbarlık numunesi», 5 Haziran 1958. [Ένα νέο παράδειγμα βαρβαρότητας των Ε/κ]

7 Ιουνίου 1958 : Βόμβα στο Τουρκικό Γραφείο Πληροφοριών

[...]Σάν είδαν οι Άγγλοι πώς δεν μπορούσαν να κάμουν τίποτε μόνοι τους, σκέφτηκαν να ξεσηκώσουν τους Τούρκους έναντίον μας και να αίματοκυλήσουν την Κύπρον. Δεν χρειάστηκε μεγάλη προσπάθεια για να το καταφέρουν. Και το κακό ξέσπασε στις 7 Ιουνίου του 1958 και κράτησε δυο ολόκληρους μήνες, ως τις 6 Αυγούστου. Κι ήταν αυτοί δυο από τους φρικτότερους μήνες που γνώρισεν ή Κύπρος.

Υπό την προστασίαν των Άγγλων στρατιωτών οι Τούρκοι έκαψαν πολλά σπίτια στην Λευκωσία, λεηλάτησαν και κατάστρεψαν έλληνικά καταστήματα, βάλανε φωτιά σ' δυο εκκλησίες μας και τις κατάστρεψαν τελείως και το χειρότερο άρχισαν να σκοτώνουν Έλληνες. Αυτό φυσικά δεν γινόταν μόνο στην Λευκωσία μα σ' όλη την Κύπρο και στις πόλεις και στα χωριά. Δείξανε τότε οι Τούρκοι όλη την βαρβαρότητα τους και το μίσος τους για μ'ας τους Έλληνες. Τα θύματά τους ήταν πολλά. Σκότωναν αδιάκριτα, άνδρες, γυναίκες και παιδιά ακόμη, με κάθε μέσον. Με όπλα, με μαχαίρια και άξινες ακόμη. [...]Έτσι στις 23 Ιουλίου 1958 κοντά στο χωριό Τρυπημένη της Άμμοχώστου, το φονικό μαχαίρι των Τούρκων πήρε τη ζωή ενός άσπρομάλλη γέροντα κι ενός παιδιού 12 χρόνων.[...] Μά ή πιο μεγάλη, ή πιο άγρια ανθρωποσφαγή, παιδιά, έγινε στις 12 Ιουνίου κοντά στο Τούρκικο χωριό Κιόνελλι, όχι μακριά από την Λευκωσία. Την ημέρα εκείνη Άγγλοι στρατιώτες αφού συνεννοήθηκαν με τους Τούρκους συνέλαβαν πολλούς Έλληνες από το χωριό Κοντεμένος, τους μεταφέρουν έξω από το Κιόνελλι κι εκεί τους εγκατάλειψαν για να πάνε με τα πόδια στο χωριό τους που ήταν αρκετά μακριά. Μόλις έφυγαν οι στρατιώτες, οι Τούρκοι που ήσαν κάπου εκεί κρυμμένοι επετέθηκαν έναντίον των Ελλήνων με όπλα, μαχαίρια και άξινες. [...] Η είδηση της φοβερής αυτής ανθρωποσφαγής των όκτώ κατοίκων του Κοντεμένου, βύθισε την Κύπρο σ' βαθύ πένθος και έκαμε να πλημμυρίση από αγανάκτηση ή ψυχή των Ελλήνων Κυπρίων που αναγκάστηκαν να ανταποδώσουν τα κτυπήματα στους Τούρκους, που είχαν πάρει πολύ απάνω τους επειδή τους υποστήριζαν οι Άγγλοι καταχτητές.

Μέσα σ' δυο μήνες, παιδιά, οι Τούρκοι σκότωσαν 58 Έλληνες, λεηλάτησαν και κάψανε εκκλησίες, σπίτια και καταστήματα.³⁰

[...]Πλησίον της εκκλησίας του Αγίου Κασσιανού Έλληνες πολίται ήπειλήθησαν υπό Τούρκων φερόντων περίστροφα και ρόπαλα. Είς την περιοχήν της Χρυσалиνωτίσης ετέθησαν πολλαί πυρκαϊαί υπό Τούρκων έμπρηστών. Το κτίριον εις το όποιον στεγάζεται ο «Όλυμπιακός» εγένετο παρανάλωμα του πυρός.[...]Πρό της ενάρξεως των Τουρκικών θηριωδιών έρρίφθη βόμβα εις το παρὰ το Ψυγειόν κτίριον, εις το όποιον στεγάζεται το Τουρκικόν Γραφείον Πληροφοριών.³¹

³⁰Περιοδικό *Παιδική Χαρά*, «Η Κύπρος στις φλόγες και στο αίμα», τ. 6, Ιούνιος 1962, σσ. 11, 25.

³¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΟΡΓΙΟΝ ΑΙΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΛΕΘΡΟΥ ΕΠΕΔΟΘΗΣΑΝ ΤΗΝ ΝΥΚΤΑ ΣΤΙΦΗ ΕΝΟΠΛΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 8 Ιουνίου 1958.

[...]Οι κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν τῶν προαστείων τῆς Λευκωσίας ἤρχισαν νὰ ἤχοῦν ψὲς περὶ τὴν 9.30 μ.μ. κατόπιν πληροφοριῶν ὅτι Τοῦρκοι ἐκ Μιντζελίου καὶ Ὁμορφίτας ἐπετέθησαν ἐναντίον Ἑλληνικῶν οἰκιῶν εἰς τὴν συνοικίαν Νεαπόλεως καὶ τὴν Ὁμορφίταν. Κατόπιν τούτου χιλιάδες λαοῦ τοῦ Καϊμακλίου, Παλλουριωτίσσης, Στροβόλου κτλ. συνεκεντρώθησαν εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ ἐκεῖθεν ἐξεκίνησαν, εἰς μίαν λαμπρὰν ἐκδήλωσιν αὐτοαμύνης, διὰ τὴν Νεάπολιν, ἄλλοι πεζοὶ καὶ ἄλλοι ἐπιβαίνοντες λεωφορείων, ποδηλάτων καὶ ιδιωτικῶν αὐτοκινήτων.

Οἱ κάτοικοι Καϊμακλίου, ἀπεκλείσθησαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ καὶ ἐλέχθη εἰς αὐτοὺς ὅτι ἡ τάξις εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας. Οἱ δρόμοι τοῦ Καϊμακλίου ἦσαν ψὲς σκοτεινοὶ κατόπιν διακοπῆς τοῦ ρεύματος δι' ἄγνωστον λόγον.

Ἀργότερον ἐγνώσθη ὅτι 200 περίπου Τοῦρκοι ἐξ Ὁμορφίτας ἐξεκίνησαν ψὲς διὰ τὴν Νεάπολιν, ἀλλὰ ἐπληροφορήθησαν, ὥς φαίνεται, τὸν συναγερμὸν τοῦ λαοῦ καὶ ἐπροτίμησαν νὰ διαλυθοῦν.³²

[...] PEYKER AHMET

1917 de Lefkoşa da Ömerge mahallesinde doğmuştur.

9 Haziran 1958 tarihinde Tahtakale deki evinde otururken kapısı çalınmış, iki Rum kendisinden su istemiştir. Bu insanı vazifeyi yerine getirmek için su vermeğe koşan hâmisiz bir kadına 6 el kurşun atmak suretiyle onu kallesçe öldürmüşlerdir.

[...]PEYKER AHMET

Γεννήθηκε στη Λευκωσία στη γειτονιά Ömerge το 1917.

Στις 9 Ιουνίου 1958, ενώ καθόταν στο σπίτι της στο Tahtakale, της κτύπησαν την πόρτα δύο Έλληνες και της ζήτησαν νερό. Την σκότωσαν άνανδρα. Πυροβόλησαν με 6 σφαίρες μια απροστάτευτη γυναίκα που έτρεξε να δώσει νερό για να εκπληρώσει αυτό το ανθρωπιστικό καθήκον.³³

[...]ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΣΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΣΚΟΤΩΜΕΝΟΥΣ

[Στὸν φονευθέντα ὑπὸ Τούρκων Θεῖον μου ΑΝΤΩΝΗ ΙΩΑΝΝΗ ΜΠΑΛΑΚΚΗ καὶ στοὺς ΟΚΤΩ ΚΟΝΤΕΜΕΝΙΩΤΕΣ]

[...] Οἱ σκύλοι σὲ σκοτώσανε, μὰ σὺ θαζῆς στὰ ὕψη, καὶ στῆς καρδιάς μου τοὺς παλμοὺς,³⁴

[...]Ὁ Σύλλογος τῶν Καθηγητῶν ἐπὶ πλέον ἐκφράζει τὴν μεγάλην ἀγανάκτησιν αὐτοῦ, διότι τὸ ὄργιον τοῦ αἵματος καὶ δηλώσεως τῆς Τουρκικῆς θηριωδίας ἐπιζητεῖται ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν νὰ συγκαλυφθῇ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῶν δῆθεν ἀνυπάρκτων διακοινοτικῶν ταραχῶν, αἱ ὁποῖαι ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἐσκεμμένη ἐκδήλωσις ἀγριότητος καὶ βαρβαρότητος τῆς μικρᾶς Τουρκικῆς μειονότητος πρὸς προαγωγὴν τῶν ἀνιέρων πολιτικῶν σκοπῶν αὐτῆς.³⁵

³²Εφημερίδα *Κύπρος*, «ΨΕΣΙΝΟΣ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΛΑΟΥ ΤΩΝ ΠΡΟΑΣΤΕΙΩΝ», 9 Ιουνίου 1958.

³³*Şehitler albümü*, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Ἀλμπουμ ἡρώων]

³⁴Κώστας Σωκράτους, *Ηρώες : ποιήματα*, Π. Οικονόμου, Αθήνα, 1959, σελ. 26.

³⁵Περιοδικό *Παγκύπριον Γυμνάσιον Επετηρίς σχολικού έτους 1955-1956, 1956-1957, 1957-1958*, «ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΔΙΑ ΤΑΣ ΤΟΥΡΚΙΚΑΣ ΘΗΡΙΩΔΙΑΣ», Λευκωσία 1961, σσ. 13-14.

MEHMET HASAN KARGA

[...]10 Mayıs 1910 da Avtepe (Aysimyo) köyünde doğmuştur. Köyde çobancılık yapıyordu.24 Haziran 1958 tarihinde köy dışında davarını otlat bu arada da civar köylerden yapılacak bir Rum tecavüzün vaktinde köylülerine haber vermek için nöbet tutarken pusuya düşürülerek şehit edilmiştir.

[...]Γεννήθηκε στο χωριό Avtepe /Άγιος Συμεών. Στο χωριό ήταν βοσκός. Στις 24 Ιουνίου 1958 έβοσκε τα αιγοπρόβατα του έξω από το χωριό. Ενώ φρουρούσε για να ενημερώσει τους συγχωριανούς του σε περίπτωση ελληνικής επίθεσης η οποία θα γινόταν από τα γύρω χωριά, έπεσε στην παγίδα και έπεσα ηρωικά μαχόμενος.³⁶

[...] Ahmet İbrahim Sarandağı : 1913 yılında Leymosun da doğmuştur. Tuhafiyeci ve berber idi. 31 Haziran 1958 tarihinde Leymonsun da Rum semtindeki evine yiyecek götürürken arkadan beş el silâhla vurularak şehit edilmiştir.

[...] Ahmet İbrahim Sarandağı : Γεννήθηκε στη Λεμεσό το 1913. Υπήρξε κουρέας και ψιλικατζής. Στις 31 Ιουνίου ενώ μετέφερε φαγητό στο σπίτι του το οποίο βρισκόταν στην ελληνική συνοικία της Λεμεσού, πυροβολήθηκε πίσωπλατα.³⁷

[...]Dün Leymosunda rumlar 45 yaşlarında İsmail Sadık isimli özel polis eri bir Türke tecavüz etmişler ve ellerindeki silâhlarla onu öldürmeğe çalışmışlardır.

[...]Χθες στη Λεμεσό Έλληνες επιτέθηκαν στο 45χρονο επικουρικό αστυνομικό İsmail Sadik και προσπάθησαν να τον σκοτώσουν.³⁸

[...]Dün öğleden sonra Büyük Kaymaklıda bir Türke ait olan evde rumlar tarafından kasten yangın çıkarılmıştır.Neticede ev tamamiyle harab olmuştur.

[...]Χθες το απόγευμα τέθηκε εσκεμμένα φωτιά από Έλληνες στο σπίτι ενός Τούρκου στο Καϊμακλί, με αποτέλεσμα το σπίτι να καταστραφεί ολοσχερώς.³⁹

[...]Bu münasebetle Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Başkanı Avukat Rauf R. Denктаş tarafından aşağıdaki telgraflar gönderilmiştir :

[...]Κίβρις Τούρκλери аleyhindeki rum mezalimi gittikçe artmaktadır Baf bölgesinde iki Türk ölünceye kadar döвүlmüş ve otomobilleri ağır hasara uğratılmıştır. Lefkoşada Türk evleri ateşe verilmiştir. Rum mahallelerinden geçmek zorunda kalan Türkler taşlanmakta ve tahkir edilmektedir.

Με την ευκαιρία αυτή, απεστάλησαν τα ακόλουθα τηλεγραφήματα από το Δικηγόρο, Πρόεδρο της Ομοσπονδίας T/K Οργανώσεων Rauf R. Denктаş:

Οι ελληνικές θηριωδίες κατά των Τουρκοκυπρίων αυξάνονται. Στην περιοχή της Πάφου δύο Τούρκοι ξυλοκοπήθηκαν μέχρι θανάτου και τα αυτοκίνητά τους υπέστησαν σοβαρές ζημιές. Τουρκικά σπίτια στη Λευκωσία πυρπολήθηκαν. Οι Τούρκοι, που είναι αναγκασμένοι να περνούν από τις ελληνικές συνοικίες, λιθοβολούνται και υβρίζονται.⁴⁰

³⁶*Şehitler albümü*, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Άλμπουμ ηρώων]

³⁷*Şehitler albümü*, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Άλμπουμ ηρώων]

³⁸Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kancık Rum canileri Leymosunda bir kardeşimize tecavüz ettiler», 3 Temmuz 1958.

³⁹Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «BÜYÜK KAYMAKLIDA TÜRK EVİ ATEŞE VERİLDİ», 8 Temmuz 1958.

⁴⁰Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumların barbarlığı karşısında», 8 Temmuz 1958.

[...]Dün öğleden sonra saat 1.30 raddelerinde vazifeden çıkıp evine gitmekte olan özel polis eri bir Türk silâhlı rumların tecavüzüne maruz kalmış ve kendisine sıkılan beş kurşundan 4ü vücudunun muhtelif yerlerine isabet ederek, onu çok ağır bir şekilde yaralamıştır. Resmi giyinmiş bulunan ve Hasan Hacı Arif isminde olan Türk, yaya olark Tahtakale mahallesindeki evine gitmekteydi. Hasan göğsünden ve midesinde ağır surette yaralanmıştır.

[...]Χθες το απόγευμα γύρω στη 1.30 ένας Τούρκος επικουρικός αστυνομικός, που επέστρεφε στο σπίτι του από τη δουλειά του, δέχθηκε επίθεση από Έλληνες ένοπλους. Οι τέσσερις από τις πέντε σφαίρες που του έριξαν έπεσαν σε διάφορα σημεία του σώματός του και τον τραυμάτισαν σοβαρά. Ο ένστολος Hasan Hacı Arif πήγαινε με τα πόδια στο σπίτι του, το οποίο βρίσκεται στη συνοικία του *Τακτακαλά*. Ο Hasan τραυματίστηκε σοβαρά στο στήθος και στο στομάχι.⁴¹

[...]Dün öğleden sonra saat 3 raddelerinde Leymosunda vazifesine sadık bir Türk polis eri, canını feda etmekle mükâfatlandırılmıştır. Hasan Mustafa isimli 42 yaşında ve Özel Polis eri olan Türk, evli ve 6 çocuk babasıydı.

[...]Χθες στις 3 το μεσημέρι ένας πιστός Τούρκος αστυνομικός, ο οποίος υπηρετούσε στη Λεμεσό, θυσιάστηκε. Ο 42χρονος Επικουρικός Αστυνομικός Hasan Mustafa ήταν παντρεμένος και είχε 6 παιδιά.⁴²

[...]İbrahim Mehmet : 1910 tarihinde Sinde köyünde doğmuştur. Amele idi.

12 Temmuz 1958 tarihinde işçi arkadaşları ile birlikte EOKA' cıların pususuna düşmüşler makineli tüfek ateşine maruz kalmışlardır. Bu pusu hususi olarak Sinde işçileri için bir otobüsle Mağusa' ya giderken Sinde -Kondea yolunda tertip edilmiş en kanlı bir olaydı.

İbrahim Mehmet dahil olmak üzere 5 kişi şehit edilmiş geri kalanlar ağır ve hafif sürette yaralar almışlardır.

[...]İbrahim Mehmet : Γεννήθηκε το 1910 στο χωριό Σίντα. Είναι εργάτης.

Στις 12 Ιουλίου 1958 έπεσε σε ενέδρα των μελών της ΕΟΚΑ με τους συναδέλφους του και εκτέθηκαν σε πυρά πολυβόλων. Για τους εργάτες του χωριού Σίντα αυτή η ενέδρα ήταν το πιο αιματηρό περιστατικό που οργανώθηκε στο δρόμο των χωριών Σίντα-Κοντέα, ενώ πήγαιναν στην Αμμόχωστο με λεωφορείο. Μαρτύρησαν 5 άτομα, μεταξύ των οποίων και ο İbrahim Mehmet, και οι υπόλοιποι τραυματίστηκαν σοβαρά και ελαφρά.⁴³

⁴¹Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Evine gitmekte olan bir Polis eri dün tecavüze uğradı», 10 Temmuz 1958.

⁴²Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «6 çocuk babası Leymosun Rum semtinde silâhsız Yardımcı Polis eri vurularak öldürüldü», 12 Temmuz 1958.

⁴³ *Şehitler albümü*, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Αλμπουμ ηρώων]

[...]Kurşunlar devam ediyordu. Otomobilin içine yattım. Yanıma Ali Yorgancı ile İbrahim Mehmet Tarhan düştü.Öldülerdi, oğlum. Silahlarında kurşunlar bitinceye kadar sıkıldılar. Kurşunlar durunca yerimi değiştireyim, dedim. Otomobilin önündeki sırada bir boşluk var ya, işte oraya yatayım dedim. Kalkıp baktığımda yolun sol tarafında bir Rum'un kırmasını kırıp, fişek koyduğunu gördüm. Ben onu on beş senedir tanırım.[...] Döndüm Aliye, yaralandım arkadaş, dedim. Onun öldüğünü bilmiyordum.[...]. Rumlar kaçtılar, diğer otomobille yavaş yavaş, köye döndük. Ölüler orada kaldıydı. Bizi ilaçladılar köyde. Sonra ne olduğunu bilmem.

[...] Οι σφαίρες συνεχίζονταν. Ξάπλωσα στο αυτοκίνητο. Ο Ali Yorgancı και ο İbrahim Mehmet Tarhan έπεσαν δίπλα μου, ήταν νεκροί, γιε μου. Πυροβολούσαν μέχρι που τους τέλειωσαν οι σφαίρες. Είπα, «Θα αλλάξω θέση όταν σταματήσουν οι σφαίρες. Υπάρχει ένα κενό στη μπροστινή σειρά του αυτοκινήτου, σκέφτηκα να ξαπλώσω εκεί. Όταν σηκώθηκα και κοίταξα, είδα έναν Έλληνα στην αριστερή πλευρά του δρόμου, να σπάζει το όπλο και να το γεμίζει φυσίγγια. Τον ήξερα εδώ και δεκαπέντε χρόνια.[...] Γύρισα στον Ali, του είπα, τραυματίστηκα φίλε. Δεν ήξερα ότι ήταν νεκρός. [...] Οι Έλληνες τράπηκαν σε φυγή, επιστρέψαμε σιγά σιγά στο χωριό με άλλο αυτοκίνητο. Οι νεκροί παρέμειναν εκεί. Μας περιέθαλψαν στο χωριό. Δεν ξέρω τι έγινε μετά.⁴⁴

[...]Şehitlik mertebesine erişen Kardeşlerimiz şunlardır

Hüseyin Hasan : (32 yaşında Arnayi köyünden çoban)

Arif Hasan : (16 yaşında Konedra Orta Okulu talebesi idi.Tatilde istifade ederek köyde sürü beklemek suretiyle ailesine yardım yapıyordu. Kardeşi Hüseyinle birlikte tecavüze uğrayıp şehit düştü.)

Hasan Ahmet : (80 yaşında olup evinin bahçesinde çalışıyordu.)

Tahir Cafer : (60 yaşında Pladanisso köyünden olup, çobanlıkla geçinmekteydi.)

İbrahim oğlu İbrahim : (Matyatta Kahvede oturduğu sırada içeri giren rumlar tarafından vurularak öldürüldü.73 yaşında bir ihtiyardı).

Adnan Dervis : (Aşağı Lakatamya köyünden olup, rumların tecavüzü sırasında kendisine isebet eden kurşun neticesinde derhal ölmüştür.)

[...] Οι αδελφοί μας που μαρτύρησαν είναι:

Hüseyin Hasan : (32 ετών, βοσκός από το χωριό Αρναδί)

Arif Hasan: (16ετών, μαθητής στο Γυμνάσιο του χωριού Κνώδαρα. Βοηθούσε την οικογένειά του κατά τις διακοπές προσέχοντας το κοπάδι της οικογένειας. Κτυπήθηκε και μαρτύρησε με τον αδελφό του Hüseyin.)

Hasan Ahmet: (Ήταν 80 ετών και δούλευε στον κήπο του σπιτιού του.)

Tahir Cafer : (60 ετών, ήταν από το χωριό Πλατανισσός και έβγαζε τα προς το ζην δουλεύοντας ως βοσκός.)

İbrahim oğlu İbrahim: (Ενώ καθόταν στο καφενείο του Μαθιάτη, πυροβολήθηκε και σκοτώθηκε από Έλληνες. Ήταν ένας ηλικιωμένος 73χρονών).

Adnan Dervis : (Ήταν από το χωριό Κάτω Λακατάμια. Πέθανε ακαριαία ως αποτέλεσμα της σφαίρας που τον χτύπησε κατά τη διάρκεια επίθεσης των Ελλήνων.)⁴⁵

⁴⁴Συνέντευξη Arif Halil στην Ayşe Kılınc. Βλ. Ayşe Kılınc, *Mezuniyet Çalışması 1955-1974 Yılları Arasında Kıbrıs'ta Yaşanan Canlı Hatıralar*, K.K.T.C. Y.D.Ü. Fen. Ed. Fak. Türk Dill ve Ed. Bölümü, Lefkoşa 2001, σσ. 15-16.

⁴⁵Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Pazar günü ve gecesi genel katliamda canavar rumlar 6 kardeşimizi hunharca öldürdüler», 15 Temmuz 1958.

[...]Mağusa kazasının Aytotero köyünde köyden kaçmıyan en son Türk meçhuller tarafından öldürülmüştür. Resmi bültende verilen haberlere göre, ismi Ayşe Mehmet Ali olan Türk kadını 76 yaşında ihtiyar idi.

[...]Στο χωριό Άγιος Θεόδωρος της επαρχίας Αμμοχώστου σκοτώθηκε από άγνωστους Τουρκάλα η οποία δεν έφυγαν από το χωριό της. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δόθηκαν στο επίσημο δελτίο, η Τουρκάλα Ayşe Mehmet Ali ήταν 76 ετών.⁴⁶

[...]Şerifali Tahir

1933 yılında Dağaşan (Vreçça) köyünde doğmuştur. Mesleği makinistlikti.

Şerifali Tahir, Salih Tahir ve Ertoğrul Gazi ile birlikte 17.7.1958 de Lefkoşa'dan Baf ilçesine bağlı Görmeli (Anadyu) ye gidiyorlardı. Baf ilçesinde Lasa köyü dışında takriben 300 kişilik bir Rum topluluğu tarafından durduruldular. Şerifali Tahir ile Sahil Tahir gaddarca öldürüldüler. Ertoğrul Gazi öldüğü zannıyla orada bırakıldı. Bir müddet sonra ayılan Ertoğrul Gazi ağır yaralı olarak ve yerde sürünerek 3-4 mil uzaklıktaki Kuşluca (Sarama) köyüne gidebilmiş oradan da hastaneye götürülmüştür.

[...]Şerifali Tahir

Γεννήθηκε το 1933 στο χωριό Dağaşan (Βρέτσια). Το επάγγελμά του ήταν μηχανουργός.

Ο Şerifali Tahir, μαζί με τον Salih Tahir και τον Ertoğrul Gazi, κατευθύνονταν από τη Λευκωσία προς το χωριό Görelı (Αναδιού) της επαρχίας Πάφου στις 17.7.1958. Έξω από το χωριό Λάσα της επαρχίας Πάφου τους σταμάτησε μια ομάδα περίπου 300 Ελλήνων. Ο Şerifali Tahir και ο Sahil Tahir δολοφονήθηκαν βάνανυσα. Ο Ertoğrul Gazi αφέθηκε εκεί με τη σκέψη ότι ήταν νεκρός. Μετά από λίγο, ο Ertoğrul Gazi μπόρεσε να πάει στο χωριό Kuşluca (Σαραμά), 3-4 μίλια μακριά, με σοβαρά τραύματα και έρποντας στο έδαφος και από εκεί μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο.⁴⁷

[...]Areyu ve Lâkadamyâ Türkleri Moralı Kardeşleri ile kucaklaştı 25 Türk ailesi sevinç gözyaşları içinde Moraya yerleştirildi.

Οι Τούρκοι από τα χωρία Αρεδιού και Λακατάμια αγκαλιάστηκαν με τους ομοεθνείς τους από το χωριό Μόρα. 25 τουρκικές οικογένειες εγκαταστάθηκαν στο χωριό Μόρα με δάκρυα χαράς.⁴⁸

[...]Συμφώνως πρὸς ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν, τὴν 1.30 μ. μ. ὥραν τῆς χθὲς ἀνευρέθησαν μεταξύ τῶν χωρίων Τσάττος καὶ Τρυπημένη τῆς ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου τὰ πτώματα δύο ποιμένων, τοῦ 12ετοῦς Ἀνδρέα Μιχαήλ καὶ τοῦ 75ετοῦς Γεωργίου Λοΐζου. Ἀμφότεροι εἶχον φονευθῇ διὰ μαχαίρων.⁴⁹

⁴⁶Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Aytotero köyünde 76 yaşında Türk kadını öldürdüler», 16 Temmuz 1958.

⁴⁷*Şehitler albümü*, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Άλμπουμ ηρώων]

⁴⁸Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kardeşlerimiz can mal ve namuslarını kurtarmak için hicret ediyor», 18 Temmuz 1958.

⁴⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΓΕΡΩΝ ΚΑΙ 12ετῆς ΠΑΙΣ ΕΦΟΝΕΥΘΗΣΑΝ ΔΙΑ ΜΑΧΑΙΡΩΝ», 24 Ιουλίου 1958.

[...]Υπάρχουν ένδειξεις ότι ή «Βολκάν», ή οποία εξακολουθεί να είναι μόνιμη οργάνωση, αντικατέστησε πλήρως την τουρκική τρομοκρατική οργάνωση T.M.T. που προγράφηκε πριν λίγες μέρες. Το συμπέρασμα αυτό εξάγεται από απειλητικές επιστολές που λήφθηκαν τις τελευταίες μέρες από πολλούς Έλληνες της πόλης μας, με τις οποίες διατάσσονται όπως εγκαταλείψουν τα σπίτια τους διαφορετικά ή ζωή τους κινδυνεύει.⁵⁰

[...]HASİP HÜSEYİN & ZALİHE HASİP HÜSEYİN

28 Temmuz 1958 tarihinde Milya köyünde tek Türk ailesi olan Hasip Hüseyin ile Zalihe Hasip adındaki 90 yaşlarındaki bu karı koca yatakta uyurlarken Rumlar tarafından nacaklarla öldürülmüşlerdir.

[...]HASİP HÜSEYİN & ZALİHE HASİP HÜSEYİN

Στις 28 Ιουλίου 1958, ο Hasip Hüseyin και η Zalihe Hasip, αντρόγυνο 90 ετών, η μοναδική τουρκική οικογένεια στο χωριό Μηλιά, ενώ κοιμόντουσαν στο κρεβάτι τους, σκοτώθηκαν με μπαλτά από Έλληνες.⁵¹

[...]Osman Örek ise, 17 Şubat 1979 tarihli ve yine Halkın Sesi gazetesinde yayımlanmış olan bir yazısında, Vuruşkan'ın bir İş Bankası müfettişi olarak adaya geldiğini ve Ali Bey kod adıyla bilindiğini, yardımcısı Necdet Bey ile Türk yeraltı örgütlerinin ihtiyaç duyduğu silahların Türkiye'den getirilip, adaya gizlice Girne sahilinden çıkarılabileceği konusunu görüştüğünü belirtmektedir. Örek tanışıklıkları tarihi 1958 Temmuz' nun son Pazarı olarak vermektedir.

[...] Ο Osman Örek, από την άλλη πλευρά, σε ένα άρθρο το οποίο δημοσιεύτηκε και πάλι στην εφημερίδα *Halkın Sesi* στις 17 Φεβρουαρίου 1979, δήλωσε ότι ο Vuruşkan ήρθε στο νησί ως επιθεωρητής της τράπεζας İş Bank και ήταν γνωστός με τον κωδικό όνομα Ali Bey, ότι με τη βοήθεια του Necdet Bey οι τουρκικές μυστικές οργανώσεις προμηθεύονταν τα όπλα που χρειάζονταν, και ότι συζήτησε το θέμα της μεταφοράς των όπλων κρυφά από την Τουρκία στο νησί από τις ακτές της Κερύνειας. Ο Örek αναφέρει ότι συναντήθηκαν την τελευταία Κυριακή του Ιουλίου του 1958.⁵²

[...] Σημαντικάι ζημιαί έπροξενήθησαν από ένδεκα πυρκαϊάς έκραγείσαν χθές εις την Λευκωσίαν και τὰ προάστεια. Εις την Λουρουτζιναν, την οποίαν οί Έλληνες κάτοικοι έχουν εγκαταλείψει, βέβηλοι Τούρκοι ενέπρησαν τὸν ἱερὸν ναὸν Παναγίας. Ἡ προξενηθεῖσα ζημία ὑπολογίζεται ἐπισήμως εις χιλίας λίρας.⁵³

⁵⁰Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΟΛΟΚΛΗΡΗ Η ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ TMT ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ ΤΩΡΑ ΑΠΟ ΤΗ «ΒΟΛΚΑΝ»», 27 Ιουλίου 1958.

⁵¹*Şehitler albümü*, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Άλμπουμ ηρώων]

⁵²Ahmet An, *TMT'nin kurbanları*, Birleşik Kıbrıs Partisi Yayınları, Lefkoşa, 2008, σελ. 10.

⁵³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΒΕΒΗΛΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΝΕΠΡΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΝΑΟΝ ΤΗΣ ΛΟΥΡΟΥΤΖΙΝΑΣ», 5 Αυγούστου 1958.

[...]τελευταίως ἔχει σημειωθῇ μετακίνησις Τούρκων κατοικούντων εἰς χωρία τοῦ νοτίου τμήματος τῆς Νήσου πρὸς βορᾶν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐμβάλλει εἰς ἀνησυχίας τοὺς ἐνταῦθα διπλωματικούς κύκλους οἱ ὅποιοι ἐρμηνεύουν τὴν τοιαύτην μετακίνησιν ὡς προσπάθειαν συγκεντρώσεως τοῦ Τουρκικοῦ στοιχείου εἰς τὸ βόρειον τμήμα τῆς Κύπρου διὰ νὰ στηριχθῇ ἡ ἀξίωσις τῆς διχοτομήσεως καὶ εἰς τὸ ἐπιχείρημα τῆς γεωγραφικῆς συνοχῆς τῶν Τούρκων.⁵⁴

[...] T.M.T GRUBLARINA ATEŞ KES EMRİ VERİLDİ

2. Köy grupları faaliyetlerini durduracaklar ve yardımcı silâhsız gruplarla bütün rabıtayı keseceklerdir. İkinci bir emre kadar misilleme hareketlerine de girişilmeyecektir. Köy gruplarının başkalarına gereken talimat hemen verilecektir.

3. Teşkilâtımız aleyhine uğraşanların listesi mutad yollardan merkeze gönderilmelidir.

4. Kanlı katiller lideri Grivas'ın yakalanması için gereken yardımı yapmak, toplanan malûmatı iletmek vazifemizdir.

5. Türk mallarına dokunulmadıkça rum mallarına dokunulmayacaktır. Rum köylerinde azınlıkta bulunan Türklere baskı yapılmadıkça Türk köylerindeki rumlara baskı yapılmıyacaktır.

[...] Δόθηκε στις ομάδες της T.M.T. εντολή για κατάπαυση του πυρός

2. Οι αγροτικές ομάδες θα σταματήσουν τις δραστηριότητες τους και θα διακόψουν κάθε σχέση με τις βοηθητικές άοπλες ομάδες. Μέχρι νεωτέρας εντολής δε θα προβούν σε αντίποινα. Θα δοθούν αμέσως οι απαραίτητες οδηγίες και στις αγροτικές ομάδες.

3. Η λίστα με τα ονόματα αυτών οι οποίοι αντιτίθενται στην οργάνωση μας πρέπει να αποσταλεί από τους συνήθεις δρόμους στο αρχηγείο.

4. Είναι καθήκον μας να βοηθήσουμε να συλληφθεί ο ηγέτης των αιμοσταγών δολοφόνων Γρίβας και να μεταβιβάσουμε τις πληροφορίες που συλλέγονται.

5. Όσο οι τουρκικές περιουσίες δεν υφίστανται ζημιές δε θα υφίστανται ζημιές και οι ελληνικές περιουσίες. Όσο δεν υφίστανται πιέσεις οι Τούρκοι οι οποίοι συνιστούν μια αριθμητική μειονότητα σε ένα ελληνικό χωριό δε θα ενοχλούνται και οι Έλληνες οι οποίοι βρίσκονται σε τουρκικά χωριά.⁵⁵

[...]Διενηργήθη επίσης ἐνταῦθα ἔρανος εἰς εἶδος ὑπὲρ τῶν Τουρκοπλήκτων οἰκογενειῶν Ἀγίου Ἀνδρονίκου. Συνελέγησαν μεγάλαι ποσότητες εἰδῶν ἱματισμοῦ, οἰκιακῶν σκευῶν καὶ ἄλλων ἀντικειμένων, τὰ ὅποια θὰ διανεμηθοῦν συντόμως εἰς τὰς ἐν λόγῳ οἰκογενείας.⁵⁶

⁵⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο * ΣΠΑΑΚ ΜΕΣΟΛΑΒΕΙ ΠΑΛΙΝ ΠΡΟΣ ΛΥΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΑΔΙΕΞΟΔΟΥ », 5 Αυγούστου 1958.

⁵⁵Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 6 Ağustos 1958.

Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «Ο ΚΟΥΤΣΙΟΥΚ ΔΕΝ ΠΙΣΤΕΥΕΙ ΣΤΗΝ ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΟΚΑ», 6 Αυγούστου 1958.

⁵⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Συγκινητική η αλληλεγγύη προς τα θύματα των Τούρκων», 19 Αυγούστου 1958.

[...]Diğer taraftan Analyon' da köyünde rumlar, Türk evlerini yıkarak onlardan temin ettikleri malzeme ile kendileri ev yapmaktadırlar. Analyonda köyünü geçen gün ziyaret eden bir muhabirimizin anlattığına göre, köy rumları Türklerin boş bırakarak terkettikleri evlerden mertekleri sökmüşler ve kendileri bu merteklerle ev inşa etmişlerdir.

[...]Από την άλλη, στο χωριό Αναλιόντας οι Έλληνες γκρεμίζουν τα τούρκικα σπίτια και με τα υλικά που παίρνουν από αυτά χτίζουν τα δικά τους σπίτια. Σύμφωνα με αυτά που μας περιέγραψε ο δημοσιογράφος μας που επισκέφτηκε τις προάλλες το χωριό οι Έλληνες του χωριού αφαίρεσαν τα δοκάρια από τα σπίτια που εγκατέλειψαν οι Τούρκοι και έχτισαν τα δικά τους σπίτια με αυτά τα δοκάρια.⁵⁷

[...]Κατὰ πληροφορίας συντάκτου τῆς «Ἐλευθερίας», ἡ ὑπὸ τὸν κ. Σάρριτζ τριμελὴς Βρετανικὴ Ἐπιτροπὴ, τὴν ὁποίαν διώρισεν ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησις διὰ νὰ ὑποβάλλῃ εἰς αὐτὴν συστάσεις πρὸς ἴδρυσιν χωριστῶν «Τουρκικῶν Δημαρχείων», βάσει προφανῶς τοῦ Σχεδίου Μακμίλλαν, ἐργάζεται ἀπὸ ἐβδομάδων τώρα πυρετωδῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν καὶ πρόκειται νὰ ὑποβάλλῃ ἐντὸς δεκαπενθημέρου ἴσως πλήρη ἔκθεσιν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν. Πρὸς ὑποβοήθησιν τοῦ ἔργου τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπεστρατεύθησαν πολλοὶ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Κτηματολογίου καὶ Ἀρχιγραμματείας, ἀπασχολεῖται δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ τὸ Νομικὸν Τμῆμα τῆς Κυβερνήσεως.⁵⁸

[...]Rauf Denktaş demiştir ki : [...]EOKA' nın tehdidi artmakta, köylerde mallarımız yakılmaktadır. EOKA Türk halkını silâhsız ve müdafaasız hissettiği müddetçe küstahca cinayetlerine devam edecektir. Silâhlandırılmamız akli selimin emrettiği koruyucu ve tedhişi önleyici bir tedbirdir.

[...]Ο Rauf Denktaş αναφέρει ότι: [...]Αυξάνεται η απειλή της ΕΟΚΑ, στα χωριά οι περιουσίες μας καίγονται. Όσο η ΕΟΚΑ αισθάνεται τον τουρκικό λαό άοπλο και ανυπεράσπιστο, θα συνεχίζει τις δολοφονίες της. Ο εξοπλισμός μας είναι ένα προστατευτικό και προληπτικό μέτρο το οποίο επιτάσσει η κοινή λογική.⁵⁹

[...]Mustafa Cellât isimli ve halen Vitsada' da sakin bir kardeşimiz, evvekli akşam kendi evinin köyün papazının evinden taşlandığını söylemektedir. [...]Evi köyün rum semtinde olan Mustafa, şimdi ise canını kurtarmak için evini barkını terkedip köyden kaçmaktan başka çaresi olmadığını söylemektedir.

[...]Ένας αδελφός μας ονόματι Mustafa Cellât, ο οποίος μένει ακόμη στο χωριό Βιτσάδα, ανέφερε ότι το βράδυ λιθοβολήθηκε το σπίτι του από το σπίτι του ιερέα του χωριού. [...] Ο Mustafa, του οποίου το σπίτι βρίσκεται στην ελληνική συνοικία του χωριού, λέει ότι τώρα δεν έχει άλλη επιλογή από το να σώσει τη ζωή του, να αφήσει το σπίτι του και να φύγει από το χωριό.⁶⁰

⁵⁷Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Barbarlık ve vahşet devam ediyor», 3 Ekim 1958.

⁵⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΑΡΡΙΤΖ ΥΠΟΒΑΛΛΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΠΕΡΙ ΧΩΡΙΣΤΩΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΔΗΜΟΤ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ», 4 Νοεμβρίου 1958.

⁵⁹Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrıs Türkleri de silâhlandırılmalıdır», 12 Kasım 1958.

⁶⁰Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Türkler köylerinden kovuluyor», 18 Kasım 1958.

[...]Mehmet Hüseyin : 1924 senesinde Baf Kasabasında doğmuştur. Yardımcı Polis idi. 20.11.1958 de Baf ilçesine bağlı Yeroşibu köyünde Polis otomobili ile teftişte iken Rumların yol içine yerleştirdikleri elektrikli bir mayının patlaması ile şehit edilmiştir. [...]Mehmet Hüseyin : Γεννήθηκε το 1924 στην επαρχία Πάφου. Υπηρετούσε στην Επικουρική Αστυνομία. Στις 20.11.1958 ενώ ήταν σε περιπολία με το αστυνομικό όχημα στο χωριό Γεροσκήπου της επαρχίας Πάφου, δολοφονήθηκε από έκρηξη νάρκης την οποία τοποθέτησαν στο δρόμο οι Έλληνες.⁶¹

[...]Yazda cemaatlar arası kargaşalıklar esnasında bunu takdir eden cemaat liderlerimiz faaliyete geçmişler ve hükümetten, Türk köylerinin emniyetini temin edecek. Köy Polis İstasyonlarının açılmasını ısrarla talep etmişlerdi.

[...]Οι ηγέτες της κοινότητάς μας εκτιμώντας την κατάσταση η οποία διαμορφώθηκε κατά τη διάρκεια των διακοινοτικών συγκρούσεων του καλοκαιριού, έχουν αναλάβει δράση και θα διασφαλίσουν την ασφάλεια των τουρκικών χωριών. Ζητούν επίμονα από την κυβέρνηση να ανοίξει Αστυνομικά Τμήματα στα χωριά.⁶²

[...]Το ψήφισμα πού ή τουρκική αντιπροσωπεία υπέβαλε την τελευταία στιγμή στην πολιτική επιτροπή τών Ἑνωμένων Ἐθνῶν συνεπληρώθη κατὰ τρόπον ἄριστον ἀπὸ τὸ περιεχόμενο ἑνὸς βιβλιαρίου, τὸν πρόλογο τοῦ ὁποίου ἔγραψε ὁ Τοῦρκος Κύπριος ἡγέτης δρ. Κουτσούκ, καὶ τὸ ὁποῖο διενεμήθη μεταξύ τῶν διαφόρων αντιπροσωπειῶν τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ τῶν αντιπροσώπων τοῦ διεθνοῦς τύπου.

Τὸ ψήφισμα πού κατέθεσε ὁ κ. Ζορλοῦ ζητοῦσε ἀπ' ὅλους τοὺς ἐνδιαφερομένους ν' ἀπέχουν πράξεων μὲ τίς ὁποῖες παρέχεται ὑποστήριξη ἢ ἐνθάρρυνση τῆς βίας. Ἐπίσης ἔκανε λόγο γιὰ τὴν ἀπαγόρευση τῶν ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν καὶ τῶν ἄλλων μέσων μὲ τὰ ὁποῖα γίνεται προπαγάνδα ἐπιζήμια γιὰ τίς εἰρηνικὲς σχέσεις τῶν δύο κοινοτήτων τῆς Κύπρου. Οἱ ἀντιπρόσωποι πού ποτὲ προηγουμένως δὲν εἶχαν ἀκούσει γιὰ τίς βίαιες ραδιοφωνικὲς ὁμιλίες τοῦ δρος Κουτσιοῦκ ἀπὸ τὸν ραδιοσταθμὸ τῆς Ἀγκύρας, ἐξεπλάγησαν ὅταν ἔλαβαν τὸ πιὸ πάνω βιβλιαράκι, πού, τυπωμένο στὰ τυπογραφεῖα τῆς κυπριακῆς τουρκικῆς ἐφημερίδος «Χαλκὶν Σεσί», ἦταν γεμάτο μὲ ἐμπρηστικὸ ἀνθελληνικὸ ὑλικό, διανθισμένο μὲ φωτογραφίες δῆθεν βιαιοτήτων κατὰ τῶν Τοῦρκων.⁶³

⁶¹*Şehitler albümü*, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Ἀλμπουμ ηρώων]

⁶²Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Baf Türk Köylüsünün Emniyeti», 1 Αρalık 1958.

⁶³Περιοδικό *TAİMEΣ OF ΣAΪΠPOYΣ*, «Ο ΚΟΥΤΣΙΟΥΚ ΚΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ», 31 Δεκεμβρίου 1958, σελ. 25.

III. Ιστορική μνήμη & Εθνοτική Βία**[...]KÜÇÜK KAYMAKLI KABRİSTANLIĞINDAKİ ŞEHİT MEZARLARI**

Hasan NİHAT VASİF	23.4.1956	Polis
Cüfer FERHAT	23.4.1956	Memur
İrfan ALİ	28.5.1956	Polis
İsmail BEYOĞLU	1.9.1957	Memur
Mustafa ERTAN CELÂL	5.9.1957	Teknisyen
Ulus ÜLFET	5.9.1957	Öğrenci
Kubilay ALTAYLI	6.9.1957	Elektrikçi
Mustafa Ahmet BEYAZ	9.11.1957	Polis
Şerife MEHMET	27.1.1958	50 yaşında
Mustafa AHMET	28.1.1958	Kunduracı
Sermet KANATLI	28.1.1958	Dülger
İbrahim ALİ	28.1.1958	Terzi
Ali HÜSEYİN	9.6.1958	Polis
Peyker AHMET	9.6.1958	Ev Hanımı
Ahmet SADIK	5.7.1958	Öğrenci
Kemal MUSA	9.7.1958	İşçi
Salih TAHİR	17.7.1958	Polis
Ferruh CAMBAZ	19.7.1958	Kavaz
Roze MEHMET	23.7.1958	Polis
Akşit MEHMET ALİ	28.7.1958	İşçi
Mehmet S. YILDIRIM	28.7.1958	-
Erol AHMET	3.8.1958	Öğrenci

Hasan Mustafa HACIARİF	10.8.1958	Polis
Kemal AHMET	20.9.1958	-
Gülten YUNUS	16.8.1960	Ev Hanımı
Sadık HASAN	29.8.1960	-
Unal RAİF	27.1.1961	-

Μνημείο ηρώων οι οποίοι βρίσκονται στο νεκροταφείο στην Ομορφίτα ⁶⁴

Hasan NİHAT VASİF	23.4.1956	Αστυνομικός
Cüfer FERHAT	23.4.1956	Υπάλληλος
İrfan ALİ	28.5.1956	Αστυνομικός
İsmail BEYOĞLU	1.9.1957	Υπάλληλος
Mustafa ERTAN CELÂL	5.9.1957	Τεχνίτης
Ulus ÜLFET	5.9.1957	Μαθητής
Kubilay ALTAYLI	6.9.1957	Ηλεκτρολόγος
Mustafa Ahmet BEYAZ	9.11.1957	Αστυνομικός
Şerife MEHMET	27.1.1958	50 χρονών
Mustafa AHMET	28.1.1958	Τσαγκάρης
Sermet KANATLI	28.1.1958	Ξυλουργός
İbrahim ALİ	28.1.1958	Ράφτης
Ali HÜSEYİN	9.6.1958	Αστυνομικός
Peyker AHMET	9.6.1958	Νοικοκυρά
Ahmet SADIK	5.7.1958	Μαθητής
Kemal MUSA	9.7.1958	Εργάτης

⁶⁴Sadrazam Halil, *Kıbrıs'ta varoluş mücadelemiz şehitlerimiz ve anıtlarımız*, Türkiye Şehitlikleri İmar Vakfı, İstanbul, 1990, σσ. 154-155.

Salih TAHİR	17.7.1958	Αστυνομικός
Ferruh CAMBAZ	19.7.1958	Φρουρός
Roze MEHMET	23.7.1958	Αστυνομικός
Akşit MEHMET ALİ	28.7.1958	Εργάτης
Mehmet S. YILDIRIM	28.7.1958	-
Erol AHMET	3.8.1958	Μαθητής
Hasan Mustafa HACIARİF	10.8.1958	Αστυνομικός
Kemal AHMET	20.9.1958	-
Gülten YUNUS	16.8.1960	Νοικοκυρά
Sadık HASAN	29.8.1960	-
Unal RAİF	27.1.1961	-

[...]Η «Χαλκὶν Σεσί», ἡ ὁποία εἶχεν ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς Τουρκικῆς Κοινοτικῆς Συνελεύσεως, τῆς ὁποίας προεδρεύει ὁ κ. Ντενκντάς, νὰ καθιερώσῃ ὡς «ἐπέτειον ἐθνικοῦ ἀγῶνος» τὴν 7ην Ἰουνίου 1958, ἡμέραν ἐξαπολύσεως ὀργίου αἵματος καὶ καταστροφῆς ὑπὸ ἐπιτηδεῖως φανατισθέντος Τουρκικοῦ ὄχλου ἐναντίον τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐδημοσίευσεν τὴν Κυριακὴν ἀνακοίνωσιν τῆς Τουρκικῆς Πρεσβείας, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις διαχωρίζει σαφῶς τὰς εὐθύνας τῆς ἀπὸ τὴν ρηθεῖσαν ἀπόφασιν.⁶⁵

[...]Η γενέτειρα τῶν ηρώων τῆς 12ης Ἰουνίου 1958, ὁ Κοντεμένος, εἶναι σκλαβωμένος. Κι οἱ Κοντεμενιώτες ἔχουν ἀνεγείρει μνημεῖο γιὰ τοὺς νεκροὺς τοὺς παράπλευρα τῆς παρακαμπηρίου Λευκωσίας πρὸς τὴν οδὸ Τροόδους.⁶⁶

⁶⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ν' ΑΝΑΘΕΩΡΗΘΗ», 13 Ἰουνίου 1961.

⁶⁶Εφημερίδα *Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ*, «Η σφαγή τῆς 12ης Ἰουνίου 1958», 12 Ἰουνίου 2015.

Εφημερίδα *ΠΟΛΙΤΗΣ*, «Οδὸς 12ης Ἰουνίου», 4 Μαρτίου 2021.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΤΩΝ ΣΦΑΓΙΑΣΘΕΝΤΩΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΚΟΝΤΕΜΕΝΙΩΤΩΝ», 17 Ἰουνίου 1959.

IV. Βιβλιογραφία

- Adalı Kutlu, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961.
- Adalı Kutlu, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962.
- Adalı Kutlu, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963.
- Adalı Kutlu, *Dağarcık : Geçtiğim köylerden notlar*, Beşparmak, Lefkoşa, 1963.
- Adalı Kutlu, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997.
- Adalı Kutlu, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000.
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «TOPTAN CEVAP», 5 Eylül 1957. [Μια γενική απάντηση]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «EOKACI CANAVARLAR CİNAYETLERİNE HUNHARCA DEVAM EDİYORLAR», 21 Ekim 1958. [Οι κτηνάνθρωποι της ΕΟΚΑ συνεχίζουν με απανθρωπιά τις δολοφονίες τους]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Papaz Kanlı Ellerini Hiçbir Zaman Temizlemeyecek», 22 Ekim 1958. [Ο Παπάς ποτέ δε θα ξεπλύνει τα αιματοβαμμένα του χέρια]
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΒΟΛΚΑΝ» ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΤΑΤΙΚΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΚΑΤΩ ΛΑΚΑΤΑΜΙΑΣ», 3 Ιανουαρίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΝΕΠΕΜΨΑΝ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΔΕΗΣΙΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑΝ ΠΡΟΣ ΤΕΡΜΑΤΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΑΝΟΜΒΡΙΑΣ», 1 Απριλίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΚΟΚΑ-ΚΟΛΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 26 Απριλίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΛΕΙΣΘΗ ΠΡΟΣΩΡΙΝΩΣ ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΚΟΛΛΕΓΙΟΝ», 17 Μαΐου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΣ ΠΑΛΑΙΟΣΥΝΤΕΧΝΙΑΚΟΣ ΕΦΟΝΕΥΘΗ ΧΘΕΣ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 25 Μαΐου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥΡΚΩΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ... ΔΙΧΟΤΟΜΗΣΕΩΣ», 1 Ιουνίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΔΙΑΒΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΝΑΤΟ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΒΙΑΙΟΠΡΑΓΙΩΝ», 10 Ιουνίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Συνεπληρώθη η μετακίνησης Ελληνικών οικογενειών εκ Λεύκας», 13 Ιουνίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Μετακινήσεις οικογενειών», 15 Ιουνίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΩΜΙΚΟΝ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ», 18 Ιουνίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΕΜΕΣΟΝ ΩΡΙΣΜΕΝΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΠΙΔΙΩΚΟΥΝ ΝΑ ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΟΥΝ ΔΙΑ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΜΕΣΩΝ ΧΩΡΙΣΤΟΝ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΝ», 24 Ιουνίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ "ΔΗΜΟΤ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ" ΕΝ ΛΑΡΝΑΚΙ», 24 Ιουνίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΤΙΜΟΣ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΕΝΟΠΛΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟΥ», 6 Ιουλίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αντίσκηνα δια τους Τούρκους», 24 Ιουλίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Μετοικεσία Τούρκων», 30 Ιουλίου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αποτέφρωση Τουρκικών οικιών εις Αγ. Θεόδωρον», 2 Αυγούστου 1958.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αποτέφρωση επτά Τουρκικών οικιών εις το χωρίον Αρναδί», 3 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Βέβηλοι Τούρκοι ενέπρησαν χθες τον Ελληνικόν ναόν της Λουρουτζίνας», 5 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εκρηξίς βόμβας εις Κτήμα και πολλάι πυρκαϊαί εις άλλα μέρη της νήσου», 6 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΑΙΣΙΟΣ ΦΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ ΓΡΑΙΑΣ ΕΙΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 7 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Συγκινητική η αλληλεγγύη προς τα θύματα των Τούρκων», 19 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ ΛΑΡΝΑΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΛΑΙΔΗΝ ΦΟΥΤ», 1 Νοεμβρίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο επαναπατρισμός των Τουρκόπληκτων κατοίκων Λεύκας», 14 Σεπτεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οι Τουρκόπληκτοι και οι παθόντες Πάφου», 24 Σεπτεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Κατανόησιν της θέσεως των απαιτούν οι Τουρκόπληκτοι», 11 Οκτωβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οι Τουρκόπληκτοι Κώμης Κεπίρ», 25 Οκτωβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Συντάσσεται ειδικόν νομοσχέδιον δι' αποζημιώσιν των Τουρκόπληκτων», 4 Φεβρουαρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οι Τουρκόπληκτοι Λεύκας. Η ιστορία αγώνων 3 ½ ετών», 19 Νοεμβρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΜΠΡΗΣΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΕΞΕΦΩΝΗΘΗΣΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΝ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ», 29 Ιανουαρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕΡΙΚΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟΙ ΕΜΠΡΗΣΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥΡΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΝ ΤΟΥ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΣΤΗΘΕΝΤΟΣ ΜΝΗΜΕΙΟΥ ΤΩΝ», 30 Ιανουαρίου 1963.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Türk köylüleri dikkatli olunuz!», 8 Ocak 1958. [Να προστατεύετε τα τουρκικά χωριά]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Avgaliya' ılı 33 yaşında ve üç çocuk babası şehidimiz Fuat Yusuf», 31 Ocak 1958. [Στο πάνθεο των ηρώων ο 33χρονος, 3τεκνος πατέρας από το χωριό Αυγολίδα Fuat Yusuf]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Litrangomi' li 28 yaşındaki şehidimiz Safa Muharrem», 31 Ocak 1958. [Στο πάνθεο των ηρώων ο 28χρονος Safa Muharrem από το χωριό Λυθράγκωμη]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Girne caddesi tarihi bir gün daha yaşadı Meydana toplanan dört bini mütecaviz kalabalık TAKSİM leyhinde tezahürat yaptı», 12 Şubat 1958. [Η Λεωφόρος Κερύνειας έζησε μια ιστορική μέρα : Ένα πλήθος 4000 ατόμων το οποίο μαζεύτηκε στην Πλατεία Κερύνειας διαδήλωσε υπέρ της Διχοτόμησης]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sindeliler acı bir gün yaşadılar», 15 Nisan 1958.[Οι κάτοικοι του χωριού Σίντα βίωσαν ακόμη μια πικρή μέρα]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Taksim tezi ve Times», 6 Mayıs 1958.[Η θέση της διχοτόμησης και η εφημερίδα Times]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Hükûmet Türklerle Rumların yaşayamayacaklarını anlamadı mı?», 1 Temmuz 1958.[Η Κυβέρνηση δεν κατάλαβε ότι οι Έλληνες δε θα μπορέσουν να ζήσουν με τους Τούρκους]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Türk Belediye Çarşısı açıldı», 1 Temmuz 1958.[Η Αγορά του Τουρκικού Δημαρχείου άνοιξε]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumlar baskın yapıyor, taarruza geçiyor, Türkler kabahatli gösteriliyor», 4 Temmuz 1958. [Οι Έλληνες κάνουν ντου και επιτίθενται, και οι Τούρκοι κατηγορούνται]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Litrongomi Türkleri bu şekilde dert yapıyor», 8 Temmuz 1958. [Ο καημός των Τούρκων του χωριού Λυθράγκωμη]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «KANCİKÇA CİNAYETLER DEVAM EDİYOR», 11 Haziran 1958. [Οι άνανδρες δολοφονίες συνεχίζονται]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Lakadamya Türkleri tahliye edildi», 15 Temmuz 1958. [Οι Τούρκοι του χωριού Κάτω Λακατάμεια εκκενώνουν τα σπίτια τους]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Arnayı ve Spahariko'da yakılan evlerle ilgili olarak Dr. Küçük'e gönderilen telgraf», 15 Temmuz 1958. [Το τηλεγράφημα το οποίο έχει αποσταλεί στο Δρ. Küçük για τα σπίτια τα οποία κάηκαν στο Αρναδί και στο Σπαθαρικό]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Azınlıktaki Türkler başka köylere taşınmakta arkada bıraktıkları da yangınla telef ediliyor», 15 Temmuz 1958. [Πυρπολούνται τα σπίτια τα οποία άφησαν πίσω τους για να μετοικήσουν σε άλλα χωριά οι Τούρκοι, οι οποίοι είναι μειονότητες σε ελληνικά χωριά]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Omorfo Rumları 20 Türk ailesini zorla Lefkeye hicrete mecbür ettiler», 20 Haziran 1958. [Οι Έλληνες από τη Μόρφου ανάγκασαν 20 τουρκικές οικογένειες να μετακινηθούν στη Λεύκα]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Eoka' cılar bir Türkü daha vurdular», 21 Haziran 1958. [Η ΕΟΚΑ κτύπησε ακόμη έναν Τούρκο]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Akurso köyü yakılarak harabeye çevrildi», 6 Ağustos 1958. [Το χωριό Ακουρσός παραδόθηκε στις φλόγες και μετατράπηκε σε ερείπια]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Lefkonuktaki Türk emläki de yakılıp yağma edildi», 15 Ağustos 1958. [Και τα κτήματα των Τούρκων στο χωριό Λευκόνουικο παραδόθηκαν στις φλόγες και λεηλατήθηκαν]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Lâkadamyadan hâlâ daha alevler yükseliyor», 18 Eylül 1958. [Η Λακατάμεια παραδίδεται στις φλόγες]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Maraşta 2 Türk vuruldu», 22 Kasım 1958. [Στα Βαρώσια 2 Τούρκοι κτυπήθηκαν]

Εφημερίδα *Κύπρος*, «ΔΥΟ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΦΟΝΕΥΘΗΣΑΝ ΜΕ ΜΑΧΑΙΡΑΣ ΥΠΟ ΕΞΑΛΛΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΛΑΡΝΑΚΑ», 9 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Κύπρος*, «ΤΟ ΣΦΑΓΕΙΟΝ ΤΟΥ ΚΙΟΝΕΛΙ», 16 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Κύπρος*, «ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ ΕΚΗΡΥΧΘΗ ΕΙΣ ΛΑΡΝΑΚΑ ΔΙΑ ΤΑ ΦΡΙΚΑΛΕΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΚΙΟΝΕΛΙ», 16 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Nacak*, «Kendiliğinden Taksim», 17 Haziran 1958. [De facto διχοτόμηση]

Εφημερίδα *Nacak*, «BEL-KOLA», 4 Ağustos 1961.

Εφημερίδα *Φιλελεύθερος*, «ΕΚΑΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΚ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΙΔΑΛΙΟΥ ΕΝΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΦΩΝΗΝ ΤΩΝ ΥΠΕΡ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΝΕΑΡΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΘΑΝΑΤΟΠΟΙΝΙΤΩΝ !», 15 Οκτωβρίου 1957.

Εφημερίδα *Φως*, «ΕΚΚΛΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΕΩΣ ΑΡΜΟΝΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ-ΤΟΥΡΚΩΝ», 31 Μαΐου 1956.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Τούρκοι επικουρικοί δέρνουν ανηλεώς και χωρίς αιτία νεαρό στην Ψημολόφου», 29 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Οι Τούρκοι της Πάφου μετοικούν στις επαρχίες Λευκωσίας Αμμοχώστου», 29 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Άρχισε η μετοικεσία των Τούρκων της Πάφου», 30 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Τούρκοι καταστρέφουν τις περιουσίες ξεσπιτωμένων ελληνικών οικογενειών», 1 Αυγούστου 1958.

Kızılyürek Niyazi, *Μια Εποχή της Βίας : Το Σκοτεινό 1958*, Ετεροτροπία, Λεμεσός, 2016.

Κτωρής Σώτος, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013.

Markides-Weston Diana, *Κύπρος 1957-1963*, Μεσόγειος, Αθήνα, 2009.

Παπαδάκης Γιάννης, *Η ηχώ της Νεκρής Ζώνης : Οδοιπορικό στη διαιρεμένη Κύπρο*, Scripta, Αθήνα, 2009.

Περιοδικό *Παγκύπριον Γυμνάσιον Επετηρίς σχολικού έτους 1955-1956, 1956-1957, 1957-1958*, «ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΔΙΑ ΤΑΣ ΤΟΥΡΚΙΚΑΣ ΘΗΡΙΩΔΙΑΣ», Λευκωσία 1961, σσ. 13-14.

Περιοδικό *Πνευματική Κύπρος*, «Μπαλλάντα : Η σφαγή των Κοντεμενιωτών στο Κιόνελι», αρ. 2, Νοέμβριος 1960, σσ. 58-60.

Şehitler albümü, Türk Cemaat Meclisi Sosyal İşler Dairesi, Lefkoşa, 1963. [Άλμπουμ ηρώων]

Σουλιώτη Στέλλα, *Fettered Independence : Cyprus 1878-1964*, Modern Greek Studies, University of Minnesota, Minneapolis, 2006.

Χαραλάμπους Ελένη, *Πτυχές από την ιστορία του αγροτικού πληθυσμού της Κύπρου, 1571-1963 : η συμβολή του Kutlu Adalı*, Λευκωσία, 2020.

Χατζηβασιλείου Ευάνθης, *Britain and the international status of Cyprus 1955-59*, Volume I, University of Minnesota, Minneapolis, 1997.

I. Μεταβατική περίοδοςΤα κρατητήρια αδειάζουν

[...]Ο νεαρός Αντρέας Βαλανίδης ένας από τους πρώτους που συνελήφθησαν δυνάμει του νόμου περί κρατήσεως προσώπων ἀγκαλιάζει κλαίοντας την μητέρα του έξω από την εκκλησία της Φανερωμένης λίγη ώρα μετά την απόλυσή του.

[...]Στα κρατητήρια της Κοκκινοτριμιθιάς, όπως και στ' άλλα στρατόπεδα κανείς δεν κρατείται σήμερα.¹

Μεγαλειώδης υποδοχή :

[...]Εκφράζω την χαράν μου διότι επικοινωνῶ με εκπροσώπους τοῦ ἐγχωρίου καὶ ξένου τύπου ὑπὸ τόσον εὐτυχεῖς συνθήκας διὰ τὴν Κύπρον. Εἰς τὴν ἐπιτευχθεῖσαν ἐν Λονδίῳ Συμφωνίαν δὲν ὑπάρχουν νικηταὶ καὶ ἡττημένοι. Νικητὴς εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ τῆς συνεργασίας κατὰ τῆς διαιρέσεως καὶ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Αποβλέπομεν πρὸς εἰλικρινῆ συνεργασίαν μετὰ τῆς Τουρκικῆς κοινότητος, πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον τῆς Κύπρου καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Νέα περίοδος ἀγώνων εἰρηνικῶν ἀρχίζει τώρα διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἐν ἐλευθερίᾳ εὐνομουμένης καὶ εὐημερούσης Κύπρου.

Ἡ ἐγκάρδιος ὑποδοχή, τὴν ὁποίαν μοι ἐπεφύλαξεν ὁ Ἑλληνικὸς Κυπριακὸς λαός, ἀποτελεῖ, ὥς πιστεύω, πλὴν ἄλλων, ἔνδειξιν τοῦ πνεύματος κατανοήσεως τῶν δημιουργηθεῖσων νέων ἐν τῇ νήσῳ συνθηκῶν, καὶ τῆς προθυμίας μετὰ τῆς ὁποίας οἱ Ἕλληνες τῆς Κύπρου, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ συνοίκου Τουρκικοῦ στοιχείου, εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ προχωρήσουν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ νέου κράτους.[...] Ἐντὸς τῶν προσεχῶν ἡμερῶν θὰ καταρτισθοῦν τρεῖς Ἐπιτροπαί, περὶ τῶν ὁποίων προνοοῦν αἱ συμφωνίαι τοῦ Λονδίνου, ἥτοι : (α) Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπεξεργασίας τοῦ Συντάγματος, (β) ἡ Ἐπιτροπὴ ρυθμίσεως τῆς μεταβιβάσεως τῶν ἐξουσιῶν εἰς τὴν Ἀνεξάρτητον Δημοκρατίαν τῆς Κύπρου καὶ (γ) ἡ Ἐπιτροπὴ ἡ ἐπιφορτισμένη διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῶν τελικῶν συμβάσεων πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν συμφωνηθέντων.²

Ο αποχαιρετισμός του Διγενή

[...]ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΩ τὴν Κύπρον μας μετὰ τὴν συνείδησιν ἡσυχον, ὅτι ἔπραξα πᾶν τὸ δυνατόν, γιὰ νὰ τὴν ἀπαλλάξω ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας.[...]Λοιποῦμαι πὺ δὲν μοῦ ἐπετράπη νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς τάφους τῶν νεκρῶν μας καὶ νὰ κλίνω εὐλαβικὰ τὸ γόνυ μπροστὰ στὸ μεγαλεῖον τῆς θυσίας των.³

¹Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «ΚΥΡΙΑΚΗ 22 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1959», 28 Φεβρουαρίου 1959, αρ. 42, σσ. 6-7.

²Δημοσιογραφική Διάσκεψη (3 Μαρτίου 1959) Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ', τ. Γ', Μάιος 1957-Μάρτιος 1959*, Ἴδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993, σελ. 494.

³Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «ΑΦΗΝΩ ΓΕΙΑ Σ' ΟΛΟΥΣ», 15 Μαρτίου 1959, αρ. 43, σελ. 2.

[...]Η τετάρτη επέτειος της επαναστατικής εξορμήσεως της ΕΟΚΑ συνεχρονίσθη με την ίδρυσιν του «Ενιαίου Δημοκρατικού Μετώπου Αναδημιουργίας», μέσα από τα σπλάγχνα της μεγάλης και θρυλικής Οργανώσεως. Ό,τι επέτυχεν ή επανάστασις πρέπει να αξιοποιηθῇ. Καὶ θὰ αξιοποιηθῇ εὐκολώτερον ὅταν ὑπάρχη ἐν Μέτωπον ὅπως τὸ Ε.Δ.Μ.Α. πλήρες ζωῆς καὶ ἐμπορούμενον ἀπὸ τὰς ἀρχάς, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἐπολέμησε καὶ ἐνίκησεν ἡ ΕΟΚΑ.⁴

6 Απριλίου 1959 : Πρώτη συνεδρία της ολομέλειας της Μεταβατικής Επιτροπῆς

[...]Τὴν 11ην π. μ. ὥραν τῆς χθὲς συνήλθεν εἰς τὴν πρώτην πλήρη συνεδρίαν τῆς ἡ Μεταβατικῆς Ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν ὁποίαν παρέστησαν πλὴν τοῦ Κυβερνήτου Σέρ Χιού Φούτ, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καὶ τοῦ Δρος Κιουτσούκ καὶ οἱ Ὑπουργοὶ κ. κ. Πασχάλης Πασχαλίδης, Γλαῦκος Κληρίδης, Ἀντώνιος Γεωργιάδης, Τάσος Παπαδόπουλος, Πολύκαρπος Γεωρκάτης, Φαζίλ Πλουμέρ καὶ Δρ Νιαζή Μανιέρα. Τῆς συνεδρίας δὲν μετέσχον οἱ ἐν Λονδίῳ εὐρισκόμενοι Ὑπουργοὶ Οἰκονομικῶν καὶ Ἀμύνης Δρ Ρηγίνος Θεοχάρους καὶ κ. Ὄσμὰν Ὀρέκ, εἰς τὴν θέσιν ὅμως τοῦ τελευταίου παρεκάθησεν ὁ κ. Οὐμίτ Σουλεϊμάν, ὅστις ὡς ἐπισήμως ἀνεκοινώθη, θὰ ἀντικαθιστᾷ τὸν κ. Ὀρέκ. Δὲν μετέσχον ἐπίσης τῆς χθεσινῆς συνεδρίας τῆς Μεταβατικῆς Ἐπιτροπῆς οἱ Ὑφυπουργοὶ Γεωργίας καὶ Οἰκονομικῶν κ. κ. Ἀνδρέας Ἀζίνας καὶ Μεχμέτ Ναζίμ καὶ οὔτε πρόκειται νὰ μετέχουν τῶν συνεδριάσεων τῆς Μεταβατικῆς Ἐπιτροπῆς, διότι ὁ διορισμὸς τῶν δὲν προνοεῖται ὑπὸ τῆς Συμφωνίας τοῦ Λονδίνου.⁵

[...]Ἐπὶ τῶν συγκροτηθεισῶν τὴν παρελθ. Τετάρτην δύο συνεδριῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Δρος Κ. Σπυριδάκι καὶ τῶν ληφθεισῶν κατ' αὐτὰς ἀποφάσεων, ἐξεδόθη χθὲς τὸ ἀκόλουθον ἀνακοινωθέν : [...] Νὰ μετατρέψῃ τὸ Διδασκαλικὸν Κολλέγιον ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους εἰς διτάξιον τὸ πρῶτον καὶ τριτάξιον βραδύτερον Παιδαγωγικὴν Ἀκαδημίαν.⁶

12 Μαΐου 1959 : Γνωμοδότηση του Νομικοῦ Τμήματος των Ηνωμένων Εθνῶν ἐπὶ τῆς Συνθήκης Εγγυήσεως

[...]Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω, ὑποβάλλεται ἡ γνώμη (itissubmitted) ὅτι ἡ Συνθήκη Ἐγγυήσεως θὰ ἀποτελῇ μίαν ἰσχυρὰν διεθνή πρᾶξιν, ὅταν θὰ τεθῇ ἐν πλήρει ἰσχύϊ. Ἐν τούτοις, ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει ἀναπτύξεως τοῦ διεθνοῦς δικαίου, τὸ ἄρθρον 3 τῆς Συνθήκης δὲν δύναται λογικῶς νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς παρέχον εἰς τοὺς ἐγγυητὰς ἀπόλυτον δικαίωμα ἐπεμβάσεως διὰ τῆς χρήσεως ἐνόπλου δυνάμεως εἰς περίπτωσιν παραβιάσεως τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης.⁷

⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΔΡΥΘΗ "ΕΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΟΝ ΑΝΑΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ (Ε.Δ.Μ.Α)», 3 Απριλίου 1959.

⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΚΡΟΤΗΘΗ ΧΘΕΣ Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΕΙΣΗΣ ΔΙ' ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ», 7 Απριλίου 1959.

⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΝ ΚΟΛΛΕΓΙΟΝ ΜΕΤΑΤΡΕΠΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΕΧΟΥΣ ΕΤΟΥΣ ΕΙΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΝ», 8 Μαΐου 1959.

⁷Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νέαρχου (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Δ', Απρίλιος 1959-Δεκέμβριος 1960, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993, σελ. 610.

Μάιος 1959 : Πρώτο Παγκύπριο Συνέδριο του Ε.Δ.Μ.Α.

[...]διὰ πρώτην φοράν παρουσιάζεται τώρα μὲ τὴν ἀνεξαρτησίαν μας νὰ δημιουργηθῇ ἔντονον τὸ συναίσθημα τῆς εὐθύνης τοῦ ἀτόμου ἀπέναντι τοῦ συνόλου καὶ τῆς εὐθύνης ὅλων μας ἔναντι τῶν γεγονότων ποὺ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι μὲ τὰς πράξεις μας καὶ τὸν ἀγῶνα μας ἐδημιουργήσαμεν καὶ τὰ ὁποῖα περιμένουν ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους πάλιν νὰ τὰ διαμορφώσωμεν δημιουργικὰ καὶ νὰ τὰ συνθέσωμεν ἁρμονικὰ εἰς ζωὴν ἀξίαν ἐλευθέρου πολίτου.

Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ καὶ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς ἀναγκαιότητος ἰδρύεται τὸ ΕΔΜΑ (Ἐνιαῖον Δημοκρατικὸν Μέτωπον Ἀναδημιουργίας)

Πρέπει νὰ τονισθῇ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι τὸ ΕΔΜΑ δὲν εἶναι κόμμα, οὔτε πολιτικὴ παράταξις.⁸

Ιούνιος 1959 : Ἡ δράση τοῦ τουρκικῆς καταγωγῆς Celal Hordan

[...]Ἀπεκαλύφθη εἰς δημοσιογραφικὴν διάσκεψιν γενομένην ἀπόψε, ὅτι σχηματίζεται Τουρκικὴ ὀργάνωσις νεολαίας, ἣτις θὰ περιλάβῃ ὅλους τοὺς Τουρκοκυπρίους, ἡλικίας 12 μέχρι 35 ἐτῶν, διὰ νὰ προετοιμάσῃ τοὺς μελλοντικοὺς ἡγέτας τῆς Τουρκοκυπριακῆς Νεολαίας. Ὁ ὀργανωτὴς τοῦ κινήματος κ. Τζελάλ Ὀρντάν, 26 ἐτῶν, εἶπεν ὅτι ἀπὸ τῆς αὔριον ὁμὰς ἐξ εἴκοσι ὀργανωτῶν θὰ ἀρχίσῃ περιοδεύουσα τὰ καθ' ὅλην τὴν Νῆσον Τουρκικὰ χωρία πρὸς ἔνταξιν νεαρῶν Τούρκων εἰς τὸ κίνημα.⁹

[...]Οἱ Τούρκοι ἐξέλεξαν τὴν 7ην Ἰουνίου διὰ νὰ τὴν καθιερώσουν ὡς «Ἡμέραν Ἀναμνήσεως τῶν Πεσόντων» κατὰ τὴν τελευταίαν τετραετίαν. Ἀλλ' ἡ 7η Ἰουνίου εἶναι ἡ ἐπέτειος τῆς προμελετημένης ἐπιθέσεώς των ἔναντιον τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὴν ὁποίαν, ἄλλως τε, οὐδεὶς Τούρκος ἐφονεύθη.¹⁰

[...]Ἡ ἀνεπίσημος Ἐπιτροπὴ, ἡ καταρτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κ. Μακαρίου καὶ τοῦ Δρος Κιουτσουκ πρὸς διερεύνησιν διακοινοτικῶν παραπόνων, ἐπεσκέφθη τὴν Λεύκαν τὴν Παρασκευὴν, 5ην Ἰουνίου. Ὑπὲρ τοὺς 100 Τούρκοι κάτοικοι Λεύκας καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἑλλήνων κατοίκων, οἵτινες εἶχον ἐκκενώσει τὰς οἰκίας των, ἦσαν παρόντες ὅταν ἡ Ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ. κ. Α. Κοντοῦ, Τζ. Μουφτηζαντέ, Α. Ζαΐμ καὶ Γ. Ἡλιάδη, ἐξήτασε παράπονα περὶ ζημιῶν εἰς Ἑλληνικοὺς κήπους.[...] Ὁ κ. Σαβαλάς, διευθυντὴς τοῦ Τουρκικοῦ δημοτικοῦ σχολείου Λεύκας, εἶπεν ὅτι ἀνέγνωσε πρὸς τοὺς μαθητάς του τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καὶ τοῦ Δρος Κιουτσουκ καὶ ὅτι ἐπεσκέφθη διάφορα Τουρκικὰ χωρία εἰς τὴν περιοχὴν Λεύκας, διὰ νὰ ἐξηγήσῃ πρὸς τοὺς Τούρκους ὅτι ἡ νέα Δημοκρατία ἀνήκει εἰς τὸν Κυπριακὸν λαὸν καὶ ὅτι, ἐὰν ἡ Κύπρος πρόκειται νὰ εὐδαιμονήσῃ, εἶναι ἀναγκαῖον, ὅπως αἱ δύο κοινότητες ἐπιδεικνύουν πνεῦμα καλῆς προαιρέσεως πρὸς ἀλλήλας[...]¹¹

⁸Περιοδικό *ΤΑΪΜΣ ΟΦ ΣΑΪΠΡΟΥΣ*, «ΤΟ ΕΔΜΑ ΣΑΣ ΚΑΛΕΙ», 15 Ἀπριλίου 1959, αρ. 45, σελ. 2.

⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΔΡΥΕΤΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ», 6 Ἰουνίου 1959.

¹⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΛΑΚΩΝΙΚΑ», 9 Ἰουνίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΛΑΚΩΝΙΚΑ», 13 Ἰουνίου 1959.

¹¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΣ ΔΙΑΒΕΒΑΙΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΟΤΙ ΔΥΝΑΝΤΑΙ ΝΑ ΕΠΙΣΤΡΕΨΟΥΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΣΤΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΕΥ ΦΟΒΟΥ ΕΝΟΧΛΗΣΕΩΝ», 11 Ἰουνίου 1959.

[...]ΜΙΑ ἀπὸ τὰς θλιβερὰς συνεπείας τῶν Τουρκικῶν βιαιοπραγιῶν κατὰ τὸ ἐφιαλτικὸν θέρος τοῦ 1958 ὑπῆρξεν ἡ ἐκτόπισις ἐκ τῆς Κεντρικῆς Δημοτικῆς Ἀγορᾶς Λευκωσίας πολλῶν Ἑλλήνων κρεοπωλῶν καὶ λαχανοπωλῶν καὶ ἡ ἐγκατάστασις τῶν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀλάμπρας, πλαισιουμένην ἀπὸ καταστήματα εἰδῶν πολυτελείας ποὺ ἀποτελοῦν ἓνα ἀπὸ τὰ στολίδια τῆς πρωτεύουσας τῆς Νήσου. Ἕλληνες οἱ ἰδιοκτῆται τῶν καταστημάτων τούτων ἠνέχθησαν τὴν λειτουργίαν Λαχαναγορᾶς καὶ Κρεαταγορᾶς εἰς τὸ ἐπικέντρον τῆς ἐμπορικῆς τῶν κυψέλης εἰς ἐκδήλωσιν ἀλληλεγγύης πρὸς ἀναξιοπαθῆσαντας βιοπαλαιστάς, πάντως, ὅμως, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ ἐλαμβάνοντο ἐν τῷ μεταξὺ μέτρα στεγάσεως τῶν θυμάτων τοῦ Τουρκικοῦ φανατισμοῦ εἰς ἄλλον χώρον. Τοιαῦτα ὅμως μέτρα δὲν ἐλήφθησαν εἰσέτι μέτρα δὲν ἐλήφθησαν εἰσέτι ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν[...]¹²

Μετατροπὴ τοῦ ἡ "ΚΥΠΡΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗ" ΣΕ "ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ"

[...]16 Haziran 1959 tarihli Halkın Sesi gazetesinde yer alan "Kıbrıs Türktür Partisi Genel Başkanlığından" başlıklı duyuruda da şöyle denmekteydi :

"Zürih ve Londra anlaşmalarından sonra Kıbrıs' da başlayan yeni devrim müsbet istikametine uyarak, partimizin bundan böyle eskiden olduğu gibi "Kıbrıs Milli Türk Birliği" ismiyle anılacağı, kaza ve köylerde mevcut ve kurulmakta olan şubelerimize duyurulur."

[...]Στην ανακοίνωση με τίτλο «Απὸ τὴ Γενικὴ Προεδρία τοῦ Κόμματος Ἡ Κύπρος εἶναι Τουρκική», ἡ ὁποία δημοσιεύτηκε στὴν εφημερίδα Halkın Sesi στις 16 Ιουνίου 1959, αναφερόταν:

«Μετά τις νέες θετικές εξελίξεις που δρομολογήθηκαν στην Κύπρο μετά τις Συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου, ανακοινώθηκε στις τοπικές επιτροπές σε πόλεις και χωριά ὅτι τὸ κόμμα μας θα αναφέρεται εφεξῆς ὡς «Εθνικὸ Τουρκικὸ Μέτωπο Κύπρου», ὅπως ἦταν τὸ ὄνομα τοῦ κόμματος μας στο παρελθόν.¹³

[...]Ἀκόμη καὶ χθὲς ἀπεκαλύφθη, ὅτι ἡ ἀρτισύστατος «Τουρκικὴ Ὁργάνωσις Νεολαίας» ἔδωσεν ὁδηγίας ὅπως «οὐδεὶς Τοῦρκος συναλλάττεται μετὰ Ἑλλήνων». Ἀναφέρομεν τοῦτο ὅχι διότι φρονοῦμεν ὅτι ἐκ τοῦ μποῦκοτὰς αὐτοῦ ζημιοῦνται οἱ Ἕλληνες - ἀντιθέτως, εἶναι οἱ Τοῦρκοι ποὺ ζημιοῦνται - ἀλλὰ διὰ νὰ ὑποδείξωμε ὅτι πολλὰ ἐκ τῶν ἐκδηλώσεων τῆς Τουρκικῆς κοινότητος δὲν συνάδουν πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν πραγματικῶς ἐμψυχωτικῶν δηλώσεων τοῦ κ. Κιουτσοῦκ πρὸς τὸν Ραδιοσταθμὸν Ἀθηνῶν.¹⁴

¹²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΛΑΚΩΝΙΚΑ», 13 Ιουνίου 1959.

¹³Ahmet An, *Kıbrıs Türklerin siyasal tarihi (1930-1960): Basının aynasında Kıbrıslı Türklerin unutturulan siyasal geçmişi ve liderlik kavgası*, Ozyay Matbaacılık, Lefkoşa, 2006, σελ. 618.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΛΑΚΩΝΙΚΑ», 20 Ιουνίου 1959.

¹⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΛΑΚΩΝΙΚΑ», 26 Ιουνίου 1959.

[...] Πληροφορούμεθα ότι Τουρκοί οργανωτάι άφιχθέντες έκ Τουρκίας, οί όποιοι έπεσκέφθησαν διάφορα Τουρκικά χωρία της έπαρχίας μας, καλλιεργούν τò πνεύμα της μισαλλοδοξίας μεταξύ των όμοφύλων των και συνιστούν είς αυτούς διακοπήν πάσης σχέσεως μετά των Έλλήνων συμπατριωτών των.¹⁵

[...]Πληροφορούμεθα έξ άσφαλοϋς πηγής, ότι άπεφασίσθη ό διαχωρισμός της Κεντρικής Συνεργατικής Τραπεζής και τοϋ Τμήματος Συνεργατισμοϋ είς Έλληνικόν και Τουρκικόν τμήμα.[...]Αί διευθετήσεις διά τόν πλήρη διαχωρισμόν δέον νά είναι συμπεπληρωμέναί μέχρι της 1ης Σεπτεμβρίου.¹⁶

[...]Η Έλληνική γλώσσα έτεθη ... υπό διωγμόν. Υπό τόν διωγμόν της νεοσυσταθείσης Όργανώσεως Τουρκικής Νεολαίας, ό όργανωτής της όποιας, είς παλαιάν δημοσιογραφικήν συνέντευξιν, έτόνισε μετ' έμφάσεως ότι αύτη δέν θά άναμιχθῇ είς τήν πολιτικήν.¹⁷

[...]Προσφωνών, προσφάτως, τò πρώτον συνέδριον της Τουρκικής Όργανώσεως νεολαίας, ό Δρ Κουτσοϋκ άπεδοκίμασεν ώρισμένας πράξεις βίας άνευθύνων νεαρών οί όποιοι έμφανίζονται ως μέλη της Όργανώσεως ταύτης. Τά πρόσωπα ταϋτα, είπεν ό Δρ. Κουτσοϋκ έάν είναι μέλη της όργανώσεως νεολαίας, πρέπει ν' αποβληθοϋν και νά καταγγελθοϋν είς τήν Αστυνομίαν.

Αϋτά έλέχθησαν τήν παρελθοϋσαν Παρασκευήν. Δύο ήμέρας άργότερα, δηλαδή προχθές Κυριακήν, νεαροί φανατικοί Τουρκοί περιήρχοντο τās όδους παρά τò ξενοδοχείον «Λήδρα Πάλας» και άφήρουν τās πινακίδας, επί των όποίων έγράφοντο Έλληνιστί, Τουρκιστί και Άγγλισταί αί όνομασίαι των όδών, άντικαθιστώντες ταύτας δι' άλλων, επί των όποίων ήσαν χαραγμέναί Τουρκιστί διά κυανής βαφής αί νέαι όνομασίαι, τās όποιας οϋτοι έχουν δώση πραξικοπηματικώς.¹⁸

[...]Celal Hordan bu ülke için, silinmez kara bir lekedir.Bu toplumun taşıyamayacağı kadar ağırılığı ve silinmezliği olan bir leke.

Για αυτή τη χώρα ο Celal Hordan αποτελεί μια μαύρη κηλίδα που δεν παραγράφεται. Είναι μια κηλίδα τόσο ανεξίτηλη ώστε αυτή η κοινότητα δε θα μπορούσε να βαστάξει.¹⁹

¹⁵Εφημερίδα *Εθνική*, «ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΑΦΙΞΕΩΣ ΤΟΥΡΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΤΩΝ ΕΚ ΤΟΥΡΚΙΑΣ», 7 Ιουλίου 1959.

¹⁶Εφημερίδα *Εθνική*, «ΑΠΕΦΑΣΙΣΘΗ Ο ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ», 11 Ιουλίου 1959.

¹⁷Εφημερίδα *Εθνική*, «ΚΩΜΙΚΟΤΗΤΕΣ», 23 Ιουλίου 1959.

¹⁸Εφημερίδα *Εθνική*, «ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΑΙ», 28 Ιουλίου 1959.

¹⁹Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs güncesi 40yılın anıları 2*, Galerî Kültür Yayınları, 2002, σελ. 313.

[...]Στρατηγέ μου,

Διά τοῦ κ. Γεωργιάδη σᾶς διεβίβασα ὠρισμένα παράπονά μου διὰ τὴν κριτικὴν, ἣτις ἀσκεῖται εἰς βάρος μου ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντός σας, καὶ τὸν ἀνοίκειον τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκφράζονται διὰ τὸ πρόσωπόν μου. Παρεκάλεσα συγχρόνως τὸν κ. Γεωργιάδην νὰ διερμηνεύσῃ πρὸς ὑμᾶς τὴν βαθυτάτην θλίψιν, τὴν ὁποῖαν ἐδοκίμασα ἀπὸ ὠρισμένας ἐκδηλώσεις σας, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλοῦν ἐνταῦθα διάφοροι Κύπριοι, οἵτινες σᾶς ἐπεσκέφθησαν.[...] Ἀντιλαμβάνομαι ὅτι καὶ σεῖς ἐξεφράσατε παράπονα καὶ ὑπονοίας ὅτι ἐπιζητῶ νὰ μειώσω τὸ γόητρόν σας κλπ. Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω, ὅτι ἀποτελεῖ κακοηθέστατον ψεῦδος,[...]»²⁰

Σύσταση του Κυπριακού Ενωτικού Μετώπου

[...]Ὁ κ. Ντενκτὰς προέβη εἰς τὰς δηλώσεις, κατόπιν τῆς κυκλοφορίας προκηρύξεως τοῦ «Κυπριακοῦ Ἐνωτικοῦ Μετώπου» (Κ.Ε.Μ.). Ὁ Τοῦρκος ἡγέτης προσέθεσεν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης ἔχει καθήκον νὰ κτυπήσῃ τὸ κίνημα ἐν τῷ γίνεσθαί του, «προτοῦ τοῦτο ἔχῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀρχίσῃ ἔνοπλον ἀγῶνα».²¹

5 Σεπτεμβρίου 1959 : Τραυματισμός διευθυντή "Εθνικής"

[...]Τὴν 7.50 μ.μ. ὥραν τῆς χθὲς 6-8 πρόσωπα, ἐκ τῶν ὁποίων μερικὰ ἔφερον περίστροφα, εἰσῆλθον εἰς τὰ γραφεῖα μας καὶ ἀφοῦ ἀπεμόνωνσαν τοὺς κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εὕρισκομένους εἰς αὐτὰ συντάκτας, ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Διευθυντοῦ μας κ. Λοΐζου Κυθραιώτη, τὸν ὁποῖον ἐτραυμάτισαν σοβαρῶς εἰς τὸ πρόσωπον.²²

26 Σεπτεμβρίου 1959 : Φόνος φιλοτελιστῆ Φιλίππου Ιακώβου στη Μανσούρα

[...]Νέον στυγερὸν ἔγκλημα διεπράχθη τὸ ἀπόγευμα τῆς χθὲς ὑπὸ ἀγνώστων ὀπλοφόρων, οἱ ὁποῖοι ἐπετέθησαν ἐναντίον τεσσάρων φιλησύχων Ἑλλήνων ἀσχολουμένων μὲ τὸν φιλοτελισμόν, φονεύσαντες ἓνα ἐξ αὐτῶν καὶ τραυμάτισαντες ἑτέρους δύο, ἐκ τῶν ὁποίων τὸν ἓνα κρυσίμωσ. Τὸ νέον τοῦτο ἀποτρόπαιον ἔγκλημα διεπράχθη εἰς τὸ μικρὸν χωρίον Μανσούρα, τέσσαρα μίλια ἐκ τοῦ χωρίου Πύρσος Τηλλυρίας, ἐν πλήρει ἡμέρᾳ καὶ παρουσίᾳ πολλῶν κατοίκων τοῦ χωρίου τὸ ὁποῖον κατοικεῖται ὑπὸ Τούρκων κυρίως καὶ ἐλαχίστων οἰκογενειῶν Ἑλλήνων.²³

²⁰Επιστολὴ Μακαρίου (10 Αυγούστου 1959) Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Δ', Απρίλιος 1959-Δεκέμβριος 1960, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993, σσ. 296-297.

Μετά τις συνομιλίες στη Ρόδο Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Δ', Απρίλιος 1959-Δεκέμβριος 1960, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993, σελ. 325.

²¹Εφημερίδα *Εθνική*, «Ο κ. ΝΤΕΝΚΤΑΣ ΕΠΕΣΠΑΘΩΣΕ ΧΘΕΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ Κ.Ε.Μ.», 13 Αυγούστου 1959.

²²Εφημερίδα *Εθνική*, «ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΜΑΣ», 6 Σεπτεμβρίου 1959.

²³Εφημερίδα *Εθνική*, «ΝΕΟΝ ΣΤΥΓΕΡΟΝ ΕΓΚΛΗΜΑ ΔΙΕΠΡΑΧΘΗ ΕΙΣ ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΧΩΡΙΟΝ ΜΑΝΣΟΥΡΑ», 27 Σεπτεμβρίου 1959.

Οκτώβριος 1959 : "περί Τουρκικών Δημοτικών Έπιτροπών" & Επεισόδιο Deniz

[...]Οι Δήμαρχοι των Κυπριακών πόλεων συνελθόντες σήμερον (χθές) εις έκτακτον σύσκεψιν υπό την προεδρίαν του Δημάρχου Λευκωσίας κ. Θεμ. Δέρβη καί, αφού συνεζήτησαν την έκ της δημοσιεύσεως του περί Τουρκικών Δημοτικών Έπιτροπών Νόμου 33 της 12ης Οκτωβρίου 1959, δημιουργουμένην κατάστασιν, όμοφώνως άπεφάσισαν ως άκολουθως :

1. Διαμαρτυρόμεθα έντόνως κατά της θεσπίσεως του έν λόγω Περί Τουρκικών Έπιτροπών Νόμου καί καταγγέλλομεν την τοιαύτην ένέργειαν ως άπαράδεκτον, σκανδαλώδη, αντίθετον προς τας προνοίας της Συμφωνίας Ζυρίχης-Λονδίνου καί μεροληπτικήν εις βάρος των συμφερόντων των Έλλήνων δημοτών, των όποίων κινητή καί άκίνητος περιουσία άνηρπάγη καί έξακολουθεϊ νά τελή υπό τó έλεος παρανόμου Τουρκικής κατοχής.²⁴

[...] Η άποκαλυφθεϊσα τελευταία άπόπειρα είσαγωγής όπλων έκ Τουρκίας έδημιούργησε δυσάρεστον κατάστασιν, δυσχεραίνουσιν τó έργον της συμπληρώσεως καί έφαρμογής των Συμφωνιών προς έγκαθίδρυσιν της έλευθέρας Κυπριακής Δημοκρατίας. Κατά τó παρελθόν Σάββατον συνεζήτησαμεν μετά του Βοηθού Κυβερνήτου καί του ήγέτου της Τουρκικής κοινότητος Δρος Κιουτσούκ έπί των μέτρων άντιμετωπίσεως της καταστάσεως αυτής καί του τρόπου άποκαταστάσεως έμπιστοσύνης μεταξύ των Έλλήνων καί των Τούρκων Κυπρίων. Μεταξύ άλλων άπεφασίσθη όπως ή Κυβέρνησις άπευθύνη έκκλησιν προς τόν Κυπριακόν λαόν, Έλληνας καί Τούρκους, διά νά παραδώσουν μέχρι του μεσονυκτίου της 4ης Νοεμβρίου οίονδήποτε όπλισμόν ή έκρηκτικὰς ύλας, άτινα κατέχουν παρανόμως.²⁵

Νοέμβριος 1959 : Δημοκρατική Ένωσι

[...]Δέν έχω σοβαράς διαφωνίας έπί των λεχθέντων κατά την χθεσινήν συγκέντρωσιν, ήτις κατέληξεν εις άπόφασιν περί ίδρύσεως πολιτικής όργανώσεως υπό τó όνομα «Δημοκρατική Ένωσις».[...]Έλέχθη όμως ότι χειρίζομαι την Κυπριακήν υπόθεσιν κατά τρόπον δικτατορικόν. Άπορρίπτω κατηγορηματικώς την τοιαύτην κατηγορίαν.²⁶

²⁴Εφημερίδα *Εθνική*, «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΔΗΜΑΡΧΟΙ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΝΤΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΔΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΙΝ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΔΙΑ ΝΟΜΟΥ», 14 Οκτωβρίου 1959.

²⁵Έκκληση Μακαρίου (28 Οκτωβρίου 1959) Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νέάρχου (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Δ', Απρίλιος 1959-Δεκέμβριος 1960, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993, σελ. 99.

Δήλωση Μακαρίου (24 Οκτωβρίου 1959) Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νέάρχου (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Δ', Απρίλιος 1959-Δεκέμβριος 1960, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993, σελ. 327.

²⁶Δήλωση Μακαρίου (17 Νοεμβρίου 1959) Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νέάρχου (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Δ', Απρίλιος 1959-Δεκέμβριος 1960, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993, σελ. 334.

Δεκέμβριος 1959 : Αποτελέσματα των Προεδρικών Εκλογών

[...]Έπανελημμένως συνέστησα καὶ παρεκάλεσα, ὅπως ἡ προεκλογικὴ διαφώτισις κρατηθῇ ἐπὶ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου καὶ ἀποφευχθοῦν οἰαδὴποτε προκλήσεις καὶ ἐπεισόδια. Λυποῦμαι βαθύτατα διότι συνέβησαν ἔστω καὶ μεμονωμένα ἐπεισόδια. Ἀνεπιφυλάκτως καταδικάζω τὰ τοιαῦτα θλιβερὰ ἐπεισόδια, τὰ ὅποια δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὸ δημοκρατικὸν πνεῦμα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ τὴν πολιτικὴν τοῦ ὠριμότητα.²⁷

[...]Βαθύτατα συγκεκινημένος εὐχαριστῶ θερμῶς ὑμᾶς καὶ ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν Κυπριακὸν λαὸν διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ ἀνανέωσιν τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης του. Ἀντιλαμβάνομαι ὅτι αἰέκδηλώσεις σας ἀποτελοῦν ἔκφρασιν ἐθνικῆς χαρᾶς διὰ τὸ μεγάλον γεγονός, ὅτι διὰ πρώτην φορὰν ὕστερα ἀπὸ ὀκτὼ αἰῶνας ἡ διακυβέρνησις τῆς νήσου μας ἐπανερχεται εἰς Ἑλληνικὰς χεῖρας.[...]Ἡ τιμὴ ἀνήκει εἰς τοὺς ἡρωικοὺς μαχητὰς τῆς ΕΟΚΑ καὶ τὸν θρυλικὸν Διγενήν, εἰς σᾶς, εἰς ὁλόκληρον τὸν Κυπριακὸν λαόν,[...]»²⁸

[...] Ἄς εἶναι ὅμως βέβαιοι οἱ περὶ τὸ ΕΔΜΑ (συγγνώμην, τὸ «Πατριωτικὸν Μετώπον») ὅτι καμμία ἀλλαγὴ ὀνόματος δὲν τοὺς σώζει ἀπὸ τὴν λαϊκὴν ὀργὴν καὶ ἀγανάκτησιν. Τοῦτο ἂς ἔχη ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ μέγας πᾶτρων τοῦ ΕΔΜΑ, ὁ διασπαθίζων ἀφειδῶς ἐκ τῶν ἀδήλων πόρων τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ ταμείου διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ πολυτελοῦς κομματικοῦ μηχανισμοῦτων.²⁹

Ἰανουάριος 1960 : Πρωτόκολλο Πατριωτικοῦ Μετώπου- ΑΚΕΛ

[...]Πληροφοροῦμεθα ἐξ ἐγκύρου πηγῆς, ὅτι αἱ ἀπὸ μηνὸς συνεχιζόμεναι παρασκηνακαὶ ζυμώσεις καὶ ἐπαφαὶ πρὸς ἐπίτευξιν κάποιας μορφῆς ἐκλογικῆς συνεννοήσεως τῶν δύο πολιτικῶν παρατάξεων πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἐκλογικοῦ σάλου, ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας καὶ ὅτι μεταξὺ ἐκπροσώπων τοῦ Πατριωτικοῦ Μετώπου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀκὲλ ἀφ' ἑτέρου ὑπεγράφη προχθὲς Κυριακὴν ὑπὸ μορφήν πρωτοκόλλου συμφωνία, δυνάμει τῆς ὁποίας παραχωροῦνται εἰς τὴν ὀργανωμένην Ἀριστερὰν πέντε ἔδραι εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Ἀντιπροσώπων καὶ τρεῖς ἔδραι εἰς τὴν Κοινοτικὴν Βουλὴν. [...]Ἐκ τῶν 30 Βουλευτῶν τοῦ Μετώπου εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Ἀντιπροσώπων ἡ Παναγροτικὴ Ἐνωσις Κύπρου θὰ ἀφεθῇ νὰ ὑποδείξῃ δώδεκα ὑποψηφίους, οἱ ὅποιοι εἴτε θὰ προέρχονται ἐκ τῶν τάξεων τῆς, εἴτε θὰ εἶναι πρόσωπα ἀπολαμβάνοντα τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς. Τὰ Ἐλεύθερα Ἑργατικὰ Συνδικᾶτα θὰ ὑποδείξουν ἐπίσης ἀριθμὸν ὑποψηφίων Βουλευτῶν εἴτε ἐκ τῶν τάξεων τῶν μελῶν των εἴτε ἄλλως. Ἡ παράταξις τῶν ἀγωνιστῶν ὡς ἐκπροσωπεῖται αὕτη ὀργανωτικῶς ὑπὸ τοῦ ΕΔΜΑ, θὰ ὑποδείξῃ ὑποψηφίους Βουλευτὰς δι' ὠρισμένας ἐκ τῶν ὑπολοίπων ἐδρῶν, διὰ τὰς ἐναπομενούσας δὲ ἔδρας θὰ ὑποδειχθοῦν ἀπὸ κοινοῦ πρόσωπα ὀργανωτικῶς

²⁷Ἐγγραφοῦ Δήλωση Μακαρίου (8 Δεκεμβρίου 1959) Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Δ', Ἀπρίλιος 1959-Δεκέμβριος 1960, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993, σελ. 343.

²⁸Δήλωση Μακαρίου (13 Δεκεμβρίου 1959) Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Δ', Ἀπρίλιος 1959-Δεκέμβριος 1960, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993, σελ. 127.

²⁹Ἐφημερίδα *Ἐθνική*, «Ε.Δ.Μ.Α.-«ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΝ» ΜΕΤΩΠΟΝ», 13 Δεκεμβρίου 1959.

ἀνεξάρτητα προερχόμενα κυρίως ἐκ τῶν τάξεων τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ κόσμου τῆς Νήσου.³⁰

[...]Ἀνεκοινώθησαν χθὲς τὰ ὀνόματα τῶν Τούρκων ὑποψηφίων (κοινὰ ψηφοδέλτια) διὰ τὰς 15 ἔδρας εἰς τὴν Κεντρικὴν Βουλὴν καὶ τὰς 30 ἔδρας εἰς τὴν Τουρκοκυπριακὴν Κοινοτικὴν Βουλὴν. Τῶν ὑποψηφίων διὰ τὴν Κοινοτικὴν Βουλὴν ἡγεῖται ὁ κ. Ντενκντάς, ὁ ὁποῖος προορίζεται ὡς Πρόεδρος τῆς. Μία γυνὴ θὰ περιλαμβάνεται εἰς τὴν ρηθεῖσαν Βουλὴν.³¹

[...]Προσῆχθησαν χθὲς μετὰ μεσημβρίαν ἐνώπιον τοῦ ἀνακριτοῦ τοῦ 8ου τμήματος κ. Καραμαγκιόλη καὶ ἀπελογήθησαν παρουσία τῶν συνηγόρων των κ.κ. Σάββα καὶ Σωκράτους Λοϊζίδη οἱ τρεῖς Κύπριοι φοιτηταὶ Ρένος Κυριακίδης, Μιχ. Μάντης καὶ Ἀνδρέας Ἀντωνίου κατηγορούμενοι διὰ τὴν γνωστὴν ὑπόθεσιν τῶν ὅπλων.[...]Κατὰ τὰς πληροφορίας καὶ οἱ τρεῖς φοιτηταὶ ἀπέκρουσαν τὰ ἀποδιδόμενα εἰς αὐτοὺς σχέδια περὶ συνωμοσίας κλπ. τὰ ὁποῖα ἐχαρκτήρισαν ὡς καθαρὰς συκοφαντίας. Οἱ κατηγορούμενοι ὑπεστήριξαν καὶ ἐπέμειναν εἰς ὅσα εἶχον καταθέσει καὶ κατὰ τὴν ἀστυνομικὴν προανάκρισιν. Τὰ κατασχεθέντα ὅπλα, εἶπον, ἐπρόκειτο νὰ χρησιμοποιηθοῦν, ἀποστελλόμενα εἰς Κύπρον πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἀγωνιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐμάχοντο ἐναντίον τῶν Ἀγγλων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως, ὁ ἀγὼν ἔληξε καὶ τὰ ὅπλα ταῦτα δὲν ἦσαν τὰ μοναδικά.³²

Απρίλιος 1960 : Απαγωγή Αντώνη Φαρμακίδη

[...]Ἡ Ἐνωσις Συντακτῶν Κύπρου, λαβοῦσα γνῶσιν τῶν καταγγελιῶν τῆς ἐφημερίδος «Ἐθνικῆς» περὶ ἐπιθέσεως εἰς τὰ τυπογραφεῖα τῆς ὡς καὶ τῶν καταγγελιῶν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς ἐφημερίδος «Χρόνου» κ. Δ. Δημητριάδη περὶ ἐπιθέσεως ἐναντίον του δράττεται τῆς εὐκαιρίας νὰ διακηρύξῃ ἅπαξ ἔτι τὴν σταθερὰν καὶ ἀκλόνητον ἐμμονὴν τῆς εἰς τὴν γενικὴν καὶ θεμελιώδη ἀρχὴν περὶ ἐλευθερίας τοῦ λόγου-γραπτοῦ καὶ προφορικοῦ.³³

[...]Καταδικάζομεν τὴν ἄσκησιν βίας κατὰ τῆς ἐφημερίδος «Ἐθνικῆς» καὶ τοῦ κ. Φαρμακίδη, ὅθενδῆποτε προερχομένην, καὶ οὐδεμίαν πρόκλησιν, ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει, ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς δικαιολογία διὰ τοιαύτας ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι ὑποβιβάζουν καὶ ἐκθέτουν τὸν πολιτισμὸν τοῦ λαοῦ μας.³⁴

³⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΚΑΙ ΑΚΕΛ ΥΠΕΓΡΑΦΗ ΠΡΟΧΘΕΣ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΠΡΟΣ ΑΠΟΣΟΒΗΣΙΝ ΝΕΑΣ ΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΜΑΧΗΣ», 12 Ιανουαρίου 1960.

³¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ», 14 Ιανουαρίου 1960.

³²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΕΤΑΧΘΗ ΧΘΕΣ Η ΠΡΟΦΥΛΑΚΙΣΙΣ ΔΥΟ ΕΚ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑΝ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ», 3 Φεβρουαρίου 1960.

³³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ "ΕΘΝΙΚΗΣ" ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ "ΧΡΟΝΟΥ"», 24 Απριλίου 1960.

³⁴Δήλωση Μακαρίου (25 Απριλίου 1960) Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἄπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ', τ. Δ'*, Απρίλιος 1959-Δεκέμβριος 1960, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993, σελ. 395.

[...]Ο Στρατηγός Γεώργιος Γρίβας εις δημοσιογραφικὰς δηλώσεις του, γενομένας ἀπόψε, εἶπεν ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἀπώλεσε τὸν ἔλεγχον τῆς καταστάσεως ἐν τῇ Νήσῳ καὶ οὐσιαστικῶς δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ κυβερνᾷ.³⁵

[...]Ο πρὸ 12ημέρου ἀπαχθεὶς ἐκ τῆς ἐν Στροβόλῳ οἰκίας του ὑπὲρ ἀγνώστων δημοσιογράφος κ. Α. Φαρμακίδης ἀνευρέθη περὶ τὴν 2.30 πρωϊνὴν ὥραν τῆς σήμερον σῶος καὶ ἀβλαβὴς εἰς σπήλαιον παρὰ τὸν Γερόλακκον. Οὗτος παρελήφθη ὑπὸ ἀξιωματικῶν τῆς Ἀστυνομίας καὶ μετεφέρθη εἰς Λευκωσίαν. Ἐκπρόσωπος τῆς Ἀστυνομίας περιέγραψε τὴν κατάστασιν τοῦ κ. Φαρμακίδη ὡς πολὺ καλὴν.³⁶

[...]Ο Ἑλληνικὸς δημοσιοὑπαλληλικὸς κόσμος τῆς Νήσου τελεῖ εἰς πραγματικὸν συναγερμὸν ἐν ᾧψει τοῦ Παγκυπρίου Δημοσιοὑπαλληλικοῦ Συλλαλητηρίου, τὸ ὁποῖον θὰ συγκροτηθῇ σήμερον, ὥρα 11η π.μ., ἐν Λευκωσίᾳ, εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Κυβερνήτου νὰ χωρήσῃ εἰς ἄμεσον καὶ μονόπλευρον ἐφαρμογὴν τῆς προνοίας τῆς Συμφωνίας τῆς Ζυρίχης, τῆς Δημοσίας Ὑπηρεσίας.³⁷

[...]Πρωτοφανὲς διὰ τὰ Κυπριακὰ ἦθη σεξουαλικὸν ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον ἀνεστάτωσε τὴν νύκτα τῆς χθὲς τὴν συνοικίαν Νεαπόλεως Λευκωσίας καὶ θὰ συνταράξῃ ἀναμφιβόλως ὁλόκληρον τὸν Κυπριακὸν λαόν, διεπράχθη τὴν νύκτα τῆς χθὲς μὲ θῦμα ἑπταέτιδα παιδίσκην. Ἕνας πιθηκάνθρωπος ἀπήγαγε τὸ ἀπόγευμα τῆς χθὲς τὴν Φανούλαν Παναγιώτου Κουλλούρου, θυγατέρα τοῦ ἐκ τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ Οἴκου Ἰωάννη καὶ Παρασκευαΐδης κ. Π. Κουλλούρου, καθ' ἣν στιγμὴν αὕτη ἀνύποπτος ἔπαιζε μὲ ἄλλα παιδάκια ἔξωθι τῆς οἰκίας της, τὴν ἀπεμάκρυνεν ἐπὶ ποδηλάτου εἰς μονήρη περιοχὴν καὶ ἀφοῦ ἐκόρεσε σαδιστικὰ σεξουαλικὰ ἐνστικτα ἐπὶ τῆς ἀθώας κορούλας, τὴν ἐφόνευσε, πιθανῶς διὰ στραγγαλισμοῦ.³⁸

[...]Ἡ Τουρκικὴ ἐφημερὶς τῆς Λευκωσίας «Χαλκὴν Σεσί» ἀνέγραψε χθὲς, ὅτι τὴν νύκτα τῆς παρελθούσης Τρίτης «μερικὰ πρόσωπα προειδοποιήθησαν τηλεφωνικῶς Ἑλληνιστί, ὅτι, ἐὰν ὁ φονεὺς τῆς Φανούλας δὲν ἀνακαλυφθῇ ἐντὸς 24 ὥρῶν, θὰ ἀπαχθοῦν Τουρόπαιδες».³⁹

³⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΕΩΡ. ΓΡΙΒΑΣ ΕΣΤΙΓΜΑΤΙΣΕ ΧΘΕΣ ΤΑΣ ΒΙΑΙΟΠΡΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΗΤΗΣΕ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΙΝ», 3 Μαΐου 1960.

³⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΦΕΘΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΗΝ 2.30 ΠΡΩΪΝΗΝ Ο Κ. Α. ΦΑΡΜΑΚΙΔΗΣ», 6 Μαΐου 1960.

³⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Θ' ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΣΟΥΝ ΕΝΤΟΝΩΣ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ ΠΕΡΙ ΑΜΕΣΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑΣ ΑΝΑΛΟΓΙΑΣ 70 ΠΡΟΣ 30», 22 Μαΐου 1960.

³⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΙΘΗΚΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΠΗΓΑΓΕ ΧΘΕΣ ΕΒΙΑΣΕ ΚΑΙ ΕΦΟΝΕΥΣΕΝ ΕΠΤΑΕΤΙΔΑ ΠΑΙΔΙΣΚΗΝ ΕΚ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 24 Μαΐου 1960.

³⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝ ΕΤΕΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΥΠΟ ΟΚΤΑΗΜΕΡΟΝ ΚΡΑΤΗΣΙΝ ΠΡΟΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΙΝ ΑΝΑΚΡΙΣΕΩΝ ΔΙΑ ΤΟΝ ΦΟΝΟΝ ΤΗΣ ΦΑΝΟΥΛΑΣ», 2 Ιουνίου 1960.

[...]Ο Αντιπρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Δρ Κιουτσούκ, ο Πρόεδρος της Ὁργανώσεως Τουρκικῶν Σωματείων κ. Ντενκντάς καὶ ὁ Ὑπουργὸς Γεωργίας κ. Πλουμέρ ἀναχωροῦν σήμερον εἰς Τουρκίαν. Γίνεται ἀντιληπτόν, ὅτι οὗτοι θὰ διεξαγάγουν συνομιλίας μετὰ τῆς νέας Τουρκικῆς Κυβερνήσεως. Σήμερον ἀναχωρεῖ ἐπίσης εἰς Ἄγκυραν ὁ ἐν Κύπρῳ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Τουρκίας κ. Τουρέλ.⁴⁰

[...]Φυλλάδια συντεταγμένα εἰς τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν καὶ διανεμηθέντα σήμερα ἐν Λευκωσίᾳ ἐπικρίνουν ἡγέτας τῶν Τούρκων τῆς Νήσου, ἐπὶ τῷ ὅτι «καταστρέφουν βαθμιαίως τὴν ἐνότητα καὶ ἀλληλεγγύην τῶν Τουρκοκυπρίων διὰ ἀνεντίμου διοικήσεως».[...]«Εκεῖνοι, οἱ ὅποιοι εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὴν διοίκησίν σας, εἶναι πρόσωπα τὰ ὅποια υἱοθέτησαν τὰς ιδέας τοῦ πρώην Πρωθυπουργοῦ κ. Μεντερές κατὰ τρομερὸν τρόπον καὶ τὰ ὅποια ἐπιδιώκουν νὰ σᾶς διοικοῦν ἀκριβῶς κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον ὁ Μεντερές προσεπάθει νὰ κυβερνᾷ τὴν Τουρκίαν ὑπὸ τὰς ἀπειλὰς φόβου καὶ βασανιστηρίων».⁴¹

Ιούνιος 1960 : Η εξαγγελία του Ihsan Ali

[...]Ὁ γνωστὸς ἐκ Πάφου Τουρκοκύπριος ἱατρὸς Δρ Ἰχσάν Ἀλῆ ἔδωσε χθὲς εἰς τὸ Λήδρα Πάλας ἐν Λευκωσίᾳ δημοσιογραφικὴν διάσκεψιν ἐνώπιον δεκάδων ἐκπροσώπων τοῦ Κυπριακοῦ καὶ ξένου Τύπου, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας διεκήρυξε διὰ πρώτην φορὰν δημοσίᾳ τὴν ἀπροκάλυπτον ἀντίθεσίν του πρὸς τὴν πολιτικὴν τῶν Τούρκων ἡγετῶν Δρος Κιουτσούκ καὶ Ραούφ Ντενκντάς, διὰ τοὺς ὁποίους εἶπεν, ὅτι ὀφείλουν τὴν θέσιν των εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ καθεστῶτος Μεντερές καὶ ἐξήγγειλε πρόθεσιν αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων του νὰ ιδρύσουν νέον Τουρκικὸν πολιτικὸν κόμμα, [...]⁴²

Συμφωνία για το καθεστὼς των δύο βρετανικῶν βάσεων

[...]Dr. Fazıl Küçük' ün, bana bir vesileyle naklettiği bir anısı, Makarios' un kişiliği hakkında iyi fikir vermektedir. Bilindiği gibi Londra ve Zürih Anlaşmalarıyla İngiltere' ye Kıbrıs' ta "EGEMEN BÖLGELER" diye adlandırılan iki üs verilmişti.[...]Küçük' ün anlattığına göre, Makarios bu hususta çok sıkı birpazarlığa girmiş.[...] Makarios Küçük'e, "Ben ipi kopacak noktaya kadar gererim. Kopacağı vakit gevşetirim. O zamana kadar ne elde edilirse kârdır. Merak etme ip daha kopmaz" demiş. Makarios, bu felsefeyi olaylardan sonra Türklere karşı hep uyguladı.İpin kopacağı zamanı da genellikle iyi hesapladı.

⁴⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΧΩΡΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑΝ ΣΗΜΕΡΟΝ Ο Δ^Ρ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΟΙ ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΚΑΙ ΠΛΟΥΜΕΡ», 3 Ιουνίου 1960.

⁴¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΦΥΛΛΑΔΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ», 5 Ιουνίου 1960.

⁴²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΔΡΥΕΤΑΙ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΝΕΟΝ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΚΟΜΜΑ ΑΝΤΙΤΙΘΕΜΕΝΟΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ κ. κ. Φ. ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ Ρ. ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ», 10 Ιουνίου 1960.

[...] Μια ανάμνηση που μου μετέφερε ο Fazıl Küçük συμβάλλει στη σκιαγράφηση της προσωπικότητας του Μακαρίου. Όπως είναι γνωστό, με τις Συμφωνίες Λονδίνου -Ζυρίχης δόθηκαν στην Αγγλία δύο βάσεις στην Κύπρο που ονομάζονταν «Περιοχές Κυρίαρχων Βάσεων». Σύμφωνα με αυτά που μου διηγήθηκε ο Fazıl Küçük ο Μακάριος προχώρησε σε πολύ σφιχτό παζάρι για το θέμα αυτό.

[...]Ο Μακάριος φαίνεται πως είπε στον Küçük «Εγώ θα τεντώνω το σκοινί μέχρι το σημείο που θα κοπεί. Τη στιγμή που θα κοπεί θα το χαλαρώσω, μέχρι τότε είναι κέρδος ό,τι αποκτηθεί. Μην ανησυχείς το σκοινί ακόμη δεν κόβεται.»

Ο Μακάριος πάντα εφάρμοζε αυτή τη φιλοσοφία απέναντι στους Τούρκους. Και το χρόνο που το σκοινί θα κοβόταν συνήθως το υπολόγιζε καλά.⁴³

Η ιδέα σύστασης πανεπιστημίου.

[...]Έκείνο μόνο που γενικά φαινόταν ήταν μια επιφύλαξη για το σπουδαίο αυτό θέμα. Καμιά απόφαση δεν ελήφθη αλλά το ζήτημα ανετέθη σε επιτροπή που θα συσταθῇ καὶ θα μελετήση με προσοχή το θέμα. Εκείνο που αποφασίστηκε πρὸς τὸ παρὸν νὰ γίνη ἦταν ἡ ἴδρυση Ἰνστιτούτου Ἐπιστημονικῶν Ἑρευνῶν.⁴⁴

II. Ενιαίο Δικαιονομικό κράτος

[...]Ἀπὸ τοῦ μεσανυκτίου τὸ ἀποικιακὸν καθεστὼς παρεχώρησε τὴν θέσιν τοῦ εἰς τὴν ιδιότυπον Κυπριακὴν Πολιτείαν, θεμελιωθεῖσαν ἐπὶ τῶν Συμφωνιῶν τῆς Ζυρίχης καὶ τοῦ Λονδίνου. Βεβαίως τὸ νέον καθεστὼς δὲν εἶναι ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον ὁ γηγενὴς πληθυσμὸς τῆς Νήσου, Ἑλληνικώτερος τοῦ λαοῦ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος, ἐπεδίωξε ἡ διανοήθη ποτέ.⁴⁵

[...]82 yıl İngiliz idaresi altında kalan biz kıbrıs ' lılar, bu gün cumhuriyetimize kavuşmuş bulunuyoruz. Bu günü uzun zamandan beri büyük bir dikkat ve itina ile uğraşıp çalışan anlımızı aka çıkartan Anavatan'a ve Camiamızın Liderlerine borçluyuz. İsmet İnönü 24 Temmuz 1923'te Lozan muahedesini imzalamadan evvel yapmış olduğu konuşmasında şöyle demişti. "Çok kan döktük, çok ıstırap çektik. Biz de diğer medeni milletler gibi hür yaşamak istiyoruz " demiş."

⁴³Το 1967 ο ΕrcümentYavuzalp, ως Lefkoşe Büyük elçiliği Daimi Maslahatgüzarı (Μόνιμος Επιτετραμμένος) έφτασε στην Κύπρο. Βλ. Εrcüment Yavuzalp, *Kıbrıs yangınında büyükelçilik, 1967-1970*, Bilgi, Ankara, 1993, σελ. 175. [Πρεσβεία στη δίνη της Κύπρου 1967-1970]

Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νέαρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ', τ. Δ',* Ἀπρίλιος 1959-Δεκέμβριος 1960, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993, σελ. 659.

⁴⁴Περιοδικό *Καιροί της Κύπρου*, «ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟ ΠΑΝΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΟΥ», αρ. 96, 12 Αυγούστου 1960, σελ. 17.

Στο Β' Σπουδαστικό Συνέδριο τον Αύγουστο του 1961 συζητήθηκε η δυνατότητα ίδρυσης πανεπιστημίου. Βλ. Περιοδικό *Μόρφωσις*, «ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ», Αύγουστος – Σεπτέμβριος 1961, σελ. 24.

⁴⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΙΣΤΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ», 16 Αυγούστου 1960.

[...]Εμείς οι Κύπριοι που ήμασταν κάτω από την αγγλική διοίκηση για 82 χρόνια έχουμε αποκτήσει τη δημοκρατία μας αυτή την ημέρα. Για αυτή την ημέρα είμαστε υπόχρεοι στους ηγέτες της κοινότητας μας και στη Μητέρα-Πατρίδα για αυτό που πήραμε, μετά από ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, που εργαστήκαμε με μεγάλη προσοχή και φροντίδα. Ο Ισμέτ Ινονού στις 24 Ιουλίου 1923 είπε στην ομιλία του πριν από την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης. "Πολύ αίμα χύσαμε, πολύ πόνο τραβήξαμε. Και εμείς όπως τα άλλα πολιτισμένα έθνη θέλουμε να ζήσουμε ελεύθερα"⁴⁶

Η απογοήτευση

Δέν εἶν' αὐτὴ ἡ Ἰθάκη ποὺ γιὰ χρόνια
παλεύαμε νὰ φτάσουμε. Τ' ἀγέρι
δὲν τραγουδᾷ τὰ ὠραῖα· κι οὔτε ξέρει
ἡ ἀγάπη πιά νὰ στάζῃ ἀπ' τὰ πλεμόνια.

Τὶς μέρες δὲ μετροῦν μὲ χελιδόνια.
Τυφλὸς ὁ γέρο Λαέρτης· καὶ τὸ χέρι
τοῦ Εὐμαιοῦ ἐχθρικὸ σφίγγει μαχαίρι·
τὰ αἰσθήματα χλωμοὶ σωροὶ ἀπὸ χιόνια.

Ἄγνωστη πιά γιὰ μένα ἐτοῦτ' ἡ χώρα
ποὺ γέννησαν τῆς πλάνητάς μου οἱ κόποι.

Ὕπουλος λύκος ὁ Ἄργος τώρα,
ξεράδια καὶ τὰ λίγα καρποφόρα,
οἱ Ἰθακήσιοι ξένοι ἀγριανθρώποι
κι ἀδιάντροπη πουτάνα ἡ Πηνελόπη.⁴⁷

[..] Κανείς μας δὲν πιστεύει σ' αὐτὴ τὴν πολιτεία, κι' ὅμως ἀποτελεῖ τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς μας.[...]Μὲ τὶς διεθνεῖς δεσμεύσεις ποὺ ὑποτάσσουν τὴν Κύπρο νομιμοποιήθηκε ὁ ἀδίστακτος ἀρρωστημένος Τουρκικὸς σωβινισμός. Στὸ φανατισμὸ τοὺς πρέπει ν' ἀντιτάξουμε τὴν ἀποφασιστικότητά μας μέχρι ποὺ νὰ τὸν περιορίσουμε μέσα στὰ φυσιολογικά του πλαίσια, βασικὴ προϋπόθεση εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας γιὰ τὴν Κύπρο.⁴⁸

⁴⁶Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «BEKLENEN GÜN», 16 Ağustos 1960.

16 Αυγούστου 1960 : Οι εξόριστοι αγωνιστές που επανήλθαν στην Κύπρο ήταν οι εξής : Λεωνίδας Στεφανίδης, Γ. Μάτσης, Ρ. Κυριακίδης, Νίκος Σπανός, Φιλιαστίδης, Μ. Ρωσσίδης, Νίκος Σαμψών, Α. Τσιάρτας, Σοφοκλέους, Ηλίας Σωτηρίου, Θεοφάνους, Χριστοφής, Χοιροπούλης, Ξενοφώντος, Παναγή, Αθανασίου, Κωνσταντινίδης, Τσαρδελλής, Κυνηγός, Λοΐζου, Ιορδάνου, Ψαρόπουλος και Θάσος Σοφοκλέους. Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Δ', Απρίλιος 1959-Δεκέμβριος 1960, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993, σελ. 209.

⁴⁷Περιοδικό *Κυπριακά Χρονικά*, «ΑΓΝΩΡΙΣΤΗ ΙΘΑΚΗ», τ. 5, Μάρτιος 1961, σελ. 192.

⁴⁸Περιοδικό *Κυπριακά Χρονικά*, «ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ», τ. 9-10, Ιούλιος-Αύγουστος 1961, σσ. 385-386.

Özker Yaşın : Ποίημα Bir eski ev Peristeronada Ένα παλιό σπίτι στην Περιστερώννα(1958)
: Συλλογή Babil daha uzakta (1963) :

[...] Gerçekten mutluyum artık
Tertemiz ışıklarla aydınlık içim
Rabbim daim olsun evimde sevincim
Bitmesin bu huzur ve rahatlık
[...] Πλέον είμαι πραγματικά ευτυχισμένος
το μέσα μου είναι φωτεινό με ολοκάθαρο φως
Θεέ μου εις πολλά έτη η αγαλλίαση μου στο σπίτι μου
Να μην τελειώσει αυτή η γαλήνη και η ξεγνοιασιά....⁴⁹

22 Αυγούστου 1960 : Η υπουργός Στέλλα Σουλιώτη

[...]Ο Πρόεδρος της Κυπριακής Πολιτείας Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ήχθη τελικῶς εις την απόφασιν νά περιλάβη εις τὸν κατάλογον τῶν Ὑπουργῶν του καὶ ἀντιπρόσωπον τοῦ ὡραίου φύλου, ἀναθέσας τὸ Ὑπουργεῖον Δικαιοσύνης εις τὴν ἐκ Λεμεσοῦ δικηγόρον κ. Στέλλαν Σουλιώτου, θυγατέρα τοῦ Σέρ Παναγιώτη Κακογιάννη.⁵⁰

31 Αυγούστου 1960 : Πρώτη συνεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου

[...]Σήμερον Τετάρτην, ὥρα 10.30 π. μ., θὰ συγκροτηθῇ εις τὸ Προεδρικὸν Μέγαρον ἡ πρώτη συνεδρία τῆς Ὀλομελείας τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας. Ταύτης θὰ προεδρεύσῃ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος, Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας.

Χθὲς ὁ Μακαριώτατος συνεσκέφθη μετὰ Ἑλλήνων Ὑπουργῶν. Ἡ σύσκεψις διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 5 μ. μ. μέχρι τῆς 9.30 μ.μ.

Πληροφορούμεθα, ὅτι εις τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς συνερχομένης τὸ ἀπόγευμα τῆς συνερχομένης τὸ ἀπόγευμα τῆς σήμερον πρώτης κανονικῆς συνεδρίας τῆς Ἑλληνικῆς Κοινοτικῆς Βουλῆς, περιελήφθη ἡ ἀκόλουθος εἰσήγησις :

«Παροχή συντάξεως εις τοὺς ἀναπήρους τοῦ ἀγῶνος, εις τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ τῶν ὑπὲρ τῆς Κυπριακῆς ἐλευθερίας πεσόντων καὶ ἀπαγχονισθέντων ἡρωϊκῶν τέκνων τῆς ΕΟΚΑ καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων σφαγιασθέντων Ἑλλήνων Κυπρίων κατὰ τὰς διακοινοτικὰς παραχάς».⁵¹

⁴⁹Özker Yaşın, *Tüm şiirler[Öncekuşlaruyanır]*, ÇevreYayınları, İstanbul, 1986, σελ. 118. [Όλα τα ποιήματα / Πρώτα ξυπνούν τα πουλιά]

⁵⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΥΠΡΟΥ ΕΧΡΙΣΕ ΧΘΕΣ ΤΟΝ κ. ΣΠΥΡΟΝ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΩΣ ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ», 23 Αυγούστου 1960.

⁵¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΡΧΕΤΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ», 31 Αυγούστου 1960.

Σεπτέμβριος 1960: Κεντρική Συνεργατική Τράπεζα & Ίδρυση *Kıbrıs Türk Halk Partisi* (Τουρκικού Λαϊκού Κόμματος)

[...]Ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπίσκοπος κ. Μακάριος έτέλεσε την 11ην π.μ. ώραν της χθές τὰ ἐγκαίνια τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος τῆς Συνεργατικῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς ἐν Λευκωσίᾳ.[...]Ο Πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ἀποκόπτων τὴν ταινίαν μετὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαίνιων τοῦ νεοδημιού οἰκήματος τῆς Συνεργατικῆς Κεντρικῆς Τραπεζῆς. Ἀριστερὰ τοῦ Μακαριωτάτου ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινοτικῆς Συνελεύσεως Δρ. Κ. Σπυριδάκης καὶ ὁ Διευθυντὴς τῆς Συνεργατικῆς Τραπεζῆς κ. Ρένος Κληρίδης. Δεξιὰ αὐτοῦ ὁ Ἐφορος Ἑλληνικῶν Συνεργατικῶν Ἐταιρειῶν κ. Τάκης Ποῦρος καὶ ὁ Ὑποδιευθυντὴς τῆς Τραπεζῆς κ. Γλαῦκος Πετρίδης.⁵²

Ahmet Muzaffer Gürkan ile Ayhan Hikmet, ilk sayısı Kıbrıs Cumhuriyeti nin kurulduğu gün olan 16 Ağustos 1960 da yayımlanan haftalık Cumhuriyet gazetesinin sahip ve yazarlarıydılar.[...] Nitekim 27 Eylül 1960 tarihinde Leymonsun da yapılan bir toplantıda, Kıbrıs Türk Halk Partisi nin kurulduğu, 3 Ekim 1960 tarihli gazetede açıklanmıştı.

O Ahmet Muzaffer Gürkan και ο Ayhan Hikmet ήταν οι ιδιοκτήτες και οι συντάκτες της εβδομαδιαίας εφημερίδας *Cumhuriyet*, της οποίας το πρώτο τεύχος κυκλοφόρησε στις 16 Αυγούστου 1960, ημέρα ίδρυσης της Κυπριακής Δημοκρατίας.[...] Ανακοινώθηκε στην εφημερίδα με ημερομηνία 3 Οκτωβρίου 1960 ότι σε μια σύσκεψη που έγινε στη Λεμεσό στις 27 Σεπτεμβρίου 1960 ιδρύθηκε το Τουρκοκυπριακό Λαϊκό Κόμμα.⁵³

İnci Kansu : Καθηγήτρια Τέχνης

[...] Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında eğitim almaya giden Kıbrıslılar içinde resim öğretmenliği ve güzel sanatlar eğitimi almaya gidenlerde bulunmaktadır. Sema Zihni, İnci Kansu, Göral Özkan, Aylin Örek, İsmet Tatar ve Emel Samioğlu 1960'lı yıllarda eğitimlerini tamamlamış ve Kıbrıs'taki orta öğretim kurumlarında resim öğretmenliği yapmaya başlamışlardır (Yıldız, 2009: 82).

[...] Ανάμεσα στις Κύπριες που πήγαν να σπουδάσουν σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Τουρκίας, ήταν και αυτές που πήγαν να σπουδάσουν τέχνη και καλές τέχνες. Οι φοιτήτριες Sema Zihni, İnci Kansu, Göral Özkan, Aylin Örek, İsmet Tatar και Emel Samioğlu αφού ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους τη δεκαετία του 1960, άρχισαν να διδάσκουν το μάθημα της τέχνης σε ιδρύματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Κύπρου.(Yıldız, 2009: 82).⁵⁴

⁵²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΘΑ ΠΑΡΑΣΧΗ ΠΑΣΑΝ ΒΟΗΘΕΙΑΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΡΟΟΔΟΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ», 16 Σεπτεμβρίου 1960.

⁵³Ahmet An, *TMT'nin kurbanları*, Birleşik Kıbrıs Partisi Yayınları, Lefkoşa, 2008, σσ. 56-57.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΜΟΥΝΤΕΡΙΣΟΓΛΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ», 1 Νοεμβρίου 1960.

⁵⁴Yücel Yazgın, «Kuzey Kıbrıs'ta Kadın Ressamların Resimlerinde Kadın İmgesi», *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), (2019), σελ.186.

Η κοινή έκθεση

[...] Ο Τηλέμαχος Κάνθος παρουσιάζεται με δυο έργα του μόνο από τα οποία ξεχωρίζει το «ό γέρος Χατζής».[...] Άξιοπρόσεκτα τά έργα τοῦ Ἰσμέτ Γκιουνεϊ. «Φεγγάρι στο λιμάνι τῆς Κερύνειας». Ἡ Μαρία Κωνσταντίνου ξέρει νὰ συγκινῇ μὲ τὴν ἀπλὴ γραμμὴ ὅπου τὸ λεπτομερειακὸ στοιχεῖο λείπει, καθὼς καὶ μὲ τὸ ἀπλὸ καὶ φωτεινὸ χρῶμα.⁵⁵

Φεβρουάριος 1961 : Πρόταση για την εκχώρηση άδειας λειτουργίας ραδιοτηλεοπτικού σταθμού

[...] Ἡ Τουρκικὴ Κοινοτικὴ Συνέλευσις ἀνεκοίνωσεν, ὅτι τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀπέρριψεν αἰτησὶν τῆς, ὅπως παραχωρηθῇ εἰς αὐτὴν ἄδεια νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ἐν Κύπρῳ Ραδιοσταθμὸν καὶ Σταθμὸν Τηλεοράσεως διὰ τὴν μετάδοσιν ἐκπολιτιστικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐκπομπῶν. Κατόπιν τούτου ἀναφέρει ἡ ἀνακοίνωσις, ἡ Τουρκικὴ Κοινοτικὴ Συνέλευσις θὰ προσφύγῃ εἰς τὸ Ἀνώτατον Συνταγματικὸν Δικαστήριον.⁵⁶

30 Μαρτίου 1961 : Ἀρνηση των Τούρκων Βουλευτών να ψηφίσουν υπέρ της παρατάσεως των φορολογικών νόμων

[...] Εἶναι θλιβερόν ὅτι οἱ Τοῦρκοι Βουλευταί, καταχρόμενοι τοῦ τοιοῦτου δικαιώματος, κατεψήφισαν κατὰ τὴν χθεσινοβραδυνὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων νομοσχέδιον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐζητεῖτο ἡ ἐπὶ τρίμηνον παράτασις πάντων τῶν ὑφισταμένων καὶ ἐκπνεόντων τὴν 31ην Μαρτίου φορολογικῶν νόμων, ἵνα δοθῇ ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος εἰς τὴν Βουλὴν ὅπως προβῇ εἰς τὴν συζήτησιν καὶ τὴν ψήφισιν τῶν ἤδη ὑποβληθέντων καὶ ὑποβληθησομένων φορολογικῶν νομοσχεδίων.[...] Πιστεύων εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι εἰς ἐκάστην Πολιτείαν τὸ Σύνταγμα ὑφίσταται χάριν τῆς Πολιτείας καὶ οὐχὶ ἡ Πολιτεία χάριν τοῦ συντάγματος,[...] ⁵⁷

[...] ΜΠ. ΝΑΛΠΑΝΤΟΓΛΟΥ:

Κύριε, ἔχομεν επαναλάβει πολλάκις. Οἱ ἐδῶ εκπρόσωποι τῆς πολὺ μικρᾶς Τουρκικῆς ομάδας εἶναι ὑπόλογοι μόνον εἰς τοὺς ἐκλογεῖς τῶν. Αποδέχονται ἢ ἀπορρίπτουν ὅ,τι δύνανται νὰ σκεφθοῦν καὶ ὅ,τι τοὺς ἐπιτρέπει ἡ συνείδησίς τῶν.⁵⁸

⁵⁵Περιοδικό *Κυπριακοί Καιροί*, «ΟΙ ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ 33 ΚΥΠΡΙΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ», αρ. 8 (107), 13 Ιανουαρίου 1961, σελ. 5.

⁵⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΖΗΤΗΣΑΝ ΙΔΡΥΣΙΝ ΙΔΙΚΟΥ ΤΩΝ ΡΑΔΙΟΣΤΑΘΜΟΥ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΟΥ ΤΗΛΕΟΡΑΣΕΩΣ», 2 Μαρτίου 1961.

⁵⁷Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νέάρχου (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Ε', Ιανουάριος 1961-Δεκέμβριος 1962, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1995, σσ. 517-518.

⁵⁸*Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά της Βουλῆς των Αντιπροσώπων*, (1 Ιανουαρίου 1961-15 Αυγούστου 1961), συνεδρίαση 9^η Ιουνίου 1961, σελ. 315.

17 Ιουλίου 1961: Εκστρατεία κατά του εγκλήματος : Ραδιοφωνική ομιλία Μακαρίου

[...] Ἡ ὑπὸ τῆς Αστυνομίας ἀναληφθεῖσα ἐκστρατεία κατὰ τοῦ ἐγκλήματος ἀποτελεῖ μίαν ἀξιέπαινον προσπάθειαν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ τύχη τῆς γενικῆς ὑποστηρίξεως. Ἡ προσπάθεια αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὴν διαφώτισιν ἐπὶ τῶν συνεπειῶν τοῦ παντὸς εἶδους ἐγκλήματος καὶ παρανομίας[...]⁵⁹

Ιούλιος 1961 : Αναστολή ασυλίας & σύλληψη του Βουλευτή Λεύκιου Ροδοσθένους

[...]Ἡ Βουλὴ αποφασίζει διὰ 22 ψήφων υπέρ, 10 ψήφων κατὰ καὶ δύο ἀποχών ὅτι τα ἐγκλήματα διὰ τα ὁποία κατεδικάσθη ὁ κ. Ροδοσθένους εἶναι ἐγκλήματα ἀτιμωτικῆς φύσεως ἢ ἀισχύτητος.

Δυνάμει τῶν προνοιῶν τοῦ 64ου ἀρθροῦ τοῦ Συντάγματος καὶ τοῦ 71ου, ἐν ὅψει τῆς αποφάσεως τῆς Βουλῆς, ὅτι τα ἀδικήματα εἶναι ἀτιμωτικῆς φύσεως ἢ ἠθικῆς ἀισχύτητος, ὁ κ. Ροδοσθένους ἐκπίπτει τοῦ Βουλευτικοῦ ἀξιώματος.⁶⁰

16 Αυγούστου 1961 : Ευριπίδης Νούρος και Νεοκλής Παναγιώτου

[...]Ἐκ τῆς διενεργηθείσης ὑπὸ τοῦ Δρος Νίκου Ζήνωνος νεκροψίας ἐπὶ τῶν πτωμάτων τῶν χθὲς ἐν ψυχρῷ δολοφονηθέντων ἀγωνιστῶν τῆς ΕΟΚΑ Νεοκλέους Παναγιώτου καὶ Εὐριπίδη Κωστή Νούρου διεπιστώθη, ὅτι ὁ θάνατος ἀμφοτέρων προῆλθε λόγω διαμπερῶν τραυμάτων, τὰ ὁποία ὑπέστησαν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἐκ σφαιρῶν αὐτομάτων ὅπλων.⁶¹

30 Αυγούστου 1961 : Βελιγράδι

[...]Τὴν 10.25 π. μ. ὦραν τῆς σήμερον ὁ Πρόεδρος Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἀναχωρεῖ διὰ τῶν Κυπριακῶν Ἀερογραμμῶν εἰς Βελιγράδιον, ὅπου θὰ μετὰσχῃ τῆς συνερχομένης ἐκεῖ μεθαύριον Διασκέψεως Ἀρχηγῶν τῶν σὺνδετέρων χωρῶν, ἣτις πρόκειται νὰ ἐπιληφθῇ διεθνῶν προβλημάτων εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας.[...]Τὴν ἐσπέραν τῆς χθὲς ἐγνώσθη ὅτι δὲν θὰ μεταβοῦν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον διὰ νὰ κατευοδώσουν τὸν Πρόεδρον τῆς Πολιτείας, ὁ Ἀντιπρόεδρος Δρ Κιουτσουκ καὶ οἱ Τοῦρκοι Ὑπουργοί, οἵτινες, ὡς γνωστὸν ἀντετάχθησαν εἰς τὴν συμμετοχὴν τῆς Κύπρου εἰς τὴν Διάσκεψιν, καταψηφίσαντες τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου περὶ ἀποδοχῆς τῆς προσκλήσεως.⁶²

⁵⁹Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (ἐπιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ', τ. Ε',* Ιανουάριος 1961-Δεκέμβριος 1962, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1995, σελ. 96.

⁶⁰Κυπριακὴ Δημοκρατία, *Πρακτικά τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων*, (1 Ιανουαρίου 1961-15 Αυγούστου 1961), συνεδρίαση 21^{ης} Ιουλίου 1961, σελ. 362.

⁶¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΗΔΕΥΣΑΝ ΧΘΕΣ ΟΙ ΑΝΑΝΔΡΩΣ ΔΟΛΟΦΟΝΗΘΕΝΤΕΣ ΔΥΟ ΑΓΩΝΙΣΤΑΙ», 18 Αυγούστου 1961.

⁶²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΑΝΑΧΩΡΕΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΤΗΝ ΠΡΩΪΑΝ ΕΙΣ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΝ», 30 Αυγούστου 1961.

Οκτώβριος 1961 : Αναπομπή & Νομοσχέδιο αποκατάστασης

[...]Ἡ Βουλὴ τῶν Ἀντιπροσώπων ἀπέρριψε κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς χθὲς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας Δρος Κιουτσούκ γενομένην ἀναπομπὴν τοῦ ψηφισθέντος προηγουμένως ὑπὸ τοῦ Σώματος Νομοσχεδίου περὶ παροχῆς προσθέτων χορηγιῶν ἐκ 525,000 λ. πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινοτικὴν Συνέλευσιν καὶ ἐξ 75,000 λ. πρὸς τὴν Τουρκικὴν Συνέλευσιν.[...]Ἡ Βουλὴ τῶν Ἀντιπροσώπων ἐψήφισε χθὲς εἰς Νόμον τὸ Νομοσχέδιον περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος παυθέντων διὰ πολιτικούς λόγους δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἐψήφισαν οἱ 19 παρευρισκόμενοι κατὰ τὴν ὥραν τῆς ψηφοφορίας Ἑλληνες Βουλευταί, ἐνῶ οἱ παρευρισκόμενοι ὀκτὼ Τοῦρκοι Βουλευταί κατεγήφισαν.⁶³

[...]Ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς Δημοσίας Ὑπηρεσίας, τοῦ Συνδέσμου τῶν Τούρκων κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ 16 Τούρκων ὑπαλλήλων κατετέθη χθὲς εἰς τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον, διὰ τοῦ δικηγόρου κ. Ραοῦφ Ντενκντὰς προσφυγὴ ἐναντίον τῶν Ἑλληνικῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς Δημοσίας Ὑπηρεσίας. Οἱ αἰτηταὶ ζητοῦν δῆλωσιν τοῦ Δικαστηρίου ἐναντίον τῆς παραλείψεως τῆς Ἐπιτροπῆς Δημοσίας Ὑπηρεσίας νὰ κατανείμῃ δύο θέσεις τοῦ Τμήματος Λιμένων εἰς τοὺς Τούρκους ὡς τελωνειακοὺς ὑπαλλήλους β' τάξεως καὶ 2) ἐγένετο καθ' ὑπέρβασιν ἐξουσίας καὶ εἶναι παράνομος, ἀντισυνταγματικὴ καὶ ἄκυρος.⁶⁴

Δεκέμβριος 1961 : Ἰδρυση ανεξάρτητης τουρκικῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδας & Ἐμπόδιση ψήφισης νόμου γιὰ τὸ φόρο εἰσοδήματος :

[...]Τας ἐξουσίας μας με κανένα τρόπον δεν τας ἐχρησιμοποίησαμεν δια το κακόν, τόσοι δε οἱ Ἕλληνες συνάδερφοι ὅσον και ολόκληρος ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης δύνανται νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι οὐδέν δικαίωμα ἢ ἐξουσίαν μας θα χρησιμοποιήσωμεν καθ' οἰονδήποτε τρόπον δια το κακόν. Γνωρίζομεν διατί μας παρεχωρήθησαν αἱ ἐξουσίαι αὐταί. Αὐταί μας ἐδόθησαν διὰ νὰ χρησιμοποιῶνται με σκοπόν νὰ διασφαλίζωμεν τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα μας παρεχώρησε τὸ Σύνταγμα ἢ ἄλλαι σχετικαὶ συμφωνίαι. [...]Ἀλλ' ἐάν δε χρησιμοποιήσωμεν τας ἐξουσίας μας δια νὰ εξασφαλίσωμεν τὰ ἰδικά μας δικαιώματα, θα προδώσωμεν τὴν Τουρκικὴν Κοινότητα.⁶⁵

⁶³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἡ ΒΟΥΛΗ ΑΠΕΡΡΙΨΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΟΜΠΗΝ ΤΟΥ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΘΕΤΟΥ ΧΟΡΗΓΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΚΟΙΝΟΤ. ΒΟΥΛΑΣ», 7 Οκτωβρίου 1961.

⁶⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΝ», 11 Οκτωβρίου 1961.

⁶⁵*Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά της Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων*, (16 Αυγούστου 1961-31 Δεκεμβρίου 1961), συνεδρίαση 18^{ης} Δεκεμβρίου 1961, σελ. 670.

Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ', τ. Ε'*, Ἰανουάριος 1961-Δεκέμβριος 1962, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1995, σελ. 585.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «11 ΤΟΥΡΚΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ ΕΣΧΗΜΑΤΙΣΑΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤ. ΟΜΑΔΑ», 6 Δεκεμβρίου 1961.

Στὴ συνεδρία τῆς 11^{ης} Δεκεμβρίου 1961 ἀνακοινώνεται ἡ ἰδρυση τῆς Ἀνεξάρτητης Τουρκικῆς Κοινοβουλευτικῆς Ομάδας ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Βουλῆς Orhan Müderrisoğlu.

Ομιλητὴς ἐκ μέρους τῆς Ομάδας εἶναι ὁ βουλευτὴς Halil Ali Riza καὶ γραμματέας ὁ ἰατρός Burhan Nalbantoğlu. Βλ. *Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων*, (16 Αυγούστου 1961-31 Δεκεμβρίου 1961), συνεδρίαση 11^{ης} Δεκεμβρίου 1961, σελ. 598.

Μάρτιος 1962 : Έκρηξη βομβών σε τεμένη

[...]Οι έκρηξεις, που άκούσθηκαν από αρκετή απόσταση σημειώθηκαν στις 1.30-1.35 π.μ. και επισημάνθηκαν από την αστυνομία στις 7 π.μ. της 25ης Μαρτίου. Σύμφωνα με τις πληροφορίες μας, οι πρώτες έκρηξεις έγιναν στο Τέμενος Μπαϊρακτάρη, όπου προξενήθηκαν αρκετές ζημιές τόσο στο κτίριο όσο και σε διάφορα αντικείμενα βιβλία, εικόνες, χαλιά, ρολόγι κ.ά.). Στο Τέμενος Όμεριέ προξενήθηκαν μάλλον ελαφρές ζημιές στον μιναρέ και σ' ένα μικρό υπόστεγο του οποίου έκτινάχθηκε ή όροφή.[...]Στο μεταξύ, χθές το πρωί, αρκετοί Τούρκοι καταστηματάρχες της Λευκωσίας, (τουρκικού τομέα) έκλεισαν τα καταστήματά τους σ' ένδειξη διαμαρτυρίας για τα έπεισόδια.⁶⁶

Μάρτιος 1962 : Μουσείο Απελευθερωτικού Αγώνος:

[...]Βαθεία συναίσθησις ύψηλου έθνικού καθήκοντος και υποχρέωσις αποτίσεως φόρου τιμής ίδρυσαν εις τον χῶρον αυτόν το Μουσείον του Άπελευθερωτικού μας Αγώνος και το άγαλμα του άντάρτου της ΕΟΚΑ.⁶⁷

24 Απριλίου 1962 : Δολοφονία Δημοσιογράφων

[...]Bu bakımdan, bütün içtimai ve siyasi davranışlarını Türk Milletinin bu değişmez vasıflarına uygun tutmak durumunda bulunan Kıbrıs Türk Cemmatinin de, kendi toplum bünyesi içine tedhişçilik alçaklığını sokmayacağı aşikârdır.

[...]Από αυτή την άποψη, είναι προφανές ότι και η τουρκοκυπριακή κοινότητα, η οποία πρέπει να διατηρήσει όλες τις κοινωνικές και πολιτικές συμπεριφορές της σύμφωνα με αυτά τα αμετάβλητα χαρακτηριστικά του τουρκικού έθνους, δε θα εισαγάγει την απανθρωπία της τρομοκρατίας στη δική της κοινωνία.⁶⁸

[...]Έπειδή διευτώθησαν διάφορα σχόλια επί ώρισμένων διατάξεων του έγκριθέντος υπό του Έπουργικού Συμβουλίου Νομοσχεδίου περί νηολογήσεως πλοίων και συγκεκριμένως, ότι ή Κυπριακή Δημοκρατία επιδιώκει την προσέλκυσιν υπό Κυπριακήν σημαίαν πλοίων Έλληνικής ιδιοκτησίας, τελούντων υπό Έλληνικήν σημαίαν, επιθυμῶ νά δηλώσω, ότι δέν υφίσταται τοιαύτη πρόθεσις εκ μέρους της Κυπριακής Κυβερνήσεως.⁶⁹

⁶⁶Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΠΟΥ ΕΞΥΠΗΡΕΤΕΙ ΟΛΟΤΕΛΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΞΕΝΩΝ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΟΙ ΕΚΡΗΞΕΙΣ ΣΕ ΔΥΟ ΤΕΜΕΝΗ ΤΗΣ Λ/ΣΙΑΣ», 27 Μαρτίου 1962.

Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Ε', Ιανουάριος 1961-Δεκέμβριος 1962, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1995, σσ. 608-614.

⁶⁷Ομιλία Μακαρίου (31 Μαρτίου 1962) Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Ε', Ιανουάριος 1961-Δεκέμβριος 1962, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1995, σελ. 219.

⁶⁸Εφημερίδα *Bozkurt*, «Lefkoşa Çifte Cinayeti Takbih Edildi», 25 Nisan 1962.

⁶⁹Δήλωση Μακαρίου (24 Ιουλίου 1962) Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Ε', Ιανουάριος 1961-Δεκέμβριος 1962, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1995, σελ. 663.

Αύγουστος 1962 : Νέο λιμάνι Αμμοχώστου : Πενταετές οικονομικό πρόγραμμα της Κυβέρνησης

[...]Είναι μεγάλη ή χαρά μου, διότι επισκέπτομαι σήμερα την Αμμόχωστον, διὰ νὰ καταθέσω τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ νέου λιμένος τῆς πόλεως. Ἡ ἐπέκτασις τοῦ λιμένος Αμμοχώστου ἀπετέλεσεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σοβαρὸν μέλημα τῆς Κυβερνήσεως τῆς Δημοκρατίας καὶ περιελήφθη εἰς τὸ πενταετές πρόγραμμα ἀναπτύξεως[...]⁷⁰

Οκτώβριος 1962 : Ανασκόπηση των πεπραγμένων - Πρώτο Πενταετές Σχέδιο Αναπτύξεως της Κυπριακής Κυβέρνησης 1962-1966

[...]Προ ἔτους ἡ Κυβέρνησις ἐπεξεργάσθη καὶ ἐξήγγειλε πενταετές πρόγραμμα ἀναπτύξεως. Το πρόγραμμα τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τὴν οδὸν τῆς πραγματώσεως, πλείστα δε ἐνδείξεις πείθουν ἀπὸ τούδε ὅτι δι' ἐπιπόνου συστηματικῆς ἐργασίας καὶ διὰ τῆς κοινῆς πάντων προσπάθειάς το μέλλον τῆς Κύπρου δύναται ἐπὶ τῶν βάσεων, αἵτινες ἤδη ἐτέθησαν, νὰ οικοδομηθῇ εὐτυχέστερον.[...]Ἡ εἰσδοχὴ τῆς εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑυρώπης ὡς ἐπισήμου μέλους, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνακήρυξίν τῆς εἰς ἀνεξάρτητον κράτος, καὶ ἡ μετέπειτα ὑπογραφὴ τῆς Ἑυρωπαϊκῆς Συνθήκης Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ἀποτελοῦν ἐπισφράγισιν τῆς προσηλώσεώς τῆς πρὸς τὰ ιδεώδη καὶ τὰς ἀξίας τοῦ Ἑυρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.[...]Ἐν ὅψει τούτων, δυνάμεθα μετ' ἐμπιστοσύνης νὰ ἀποβλέπωμεν εἰς τὴν χρηματοδότησιν σημαντικοῦ ποσοστοῦ τοῦ προγράμματος ἀναπτύξεως ἐκ πόρων τοῦ Προϋπολογισμοῦ καὶ ἄλλων ἐσωτερικῶν πηγῶν. Εἰς τὴν προσπάθειαν ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος τῆς ἡ Κυβέρνησις εἶχε τὴν συμπαράστασιν ξένων ἀποστολῶν ἐξ ἐμπειρογνομῶν :

(α) Ἀποστολὴ τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν ἐπεσκέφθη τὴν Κύπρον, καὶ κατόπιν ἐρεύνης τῶν κρατουσῶν οικονομικῶν συνθηκῶν υπέβαλεν ἐκθεσιν ἐπὶ τῆς ἰδρύσεως Τραπεζῆς Ἀναπτύξεως. Ἐλπίζεται ὅτι ἡ Τράπεζα Ἀναπτύξεως θὰ λειτουργήσῃ ἐντὸς τῶν προσεχῶν μηνῶν.[...]Εἰδικὸς ἐμπειρογνώμων τοῦ Διεθνούς Νομισματικοῦ Ταμείου διεξήγαγε ἐρευναν τῶν τοπικῶν οικονομικῶν συνθηκῶν καὶ υπέβαλεν εἰσήγησιν πρὸς ἰδρυσιν Κεντρικῆς Τραπεζῆς Ἡ Κυβέρνησις ἠτοίμασε νόμον περὶ τῆς ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας τῆς τοιαύτης Τραπεζῆς, ὅστις θὰ εἰσαχθῇ προσεχῶς εἰς τὴν Βουλὴν.[...]Ἐξ ἄλλου, διὰ τῆς συμμετοχῆς τῆς Κύπρου εἰς τὸ Διεθνὲς Νομισματικὸν Ταμεῖον, διασφαλίζεται ἡ νομισματικὴ σταθερότης καὶ διευκολύνονται τὰ μέγιστα αἱ διεθεαὶ συναλλαγαὶ τῆς νήσου.[...]Ἀναφερόμενος εἰς τὴν κυβερνητικὴν φροντίδα διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν μεθόδων παραγωγῆς, εἶμαι εὐτυχὴς νὰ ἀναγγείλω ὅτι πρὸ τῆς παρόδου μακροῦ χρόνου θὰ τεθῇ ἐν λειτουργίᾳ Ἰνστιτούτον Γεωργικῶν Ἐρευνῶν,[...]Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον ἰδρύθη, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1961, τὸ «Συμβούλιον Παραγωγικότητος Κύπρου» με ὅρους ἐντολῆς νὰ μελετήσῃ τὸ πρόβλημα τῆς παραγωγικότητος καὶ νὰ υποβάλλῃ εἰσηγήσεις[...]⁷¹

⁷⁰Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (ἐπιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Ε', Ἰανουάριος 1961-Δεκέμβριος 1962, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1995, σελ. 368.

⁷¹*Κυπριακὴ Δημοκρατία*, Πρακτικά τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων, (16 Αὐγούστου 1962-31 Δεκεμβρίου 1962), συνεδρίαση 31^{ης} Δεκεμβρίου 1962, σσ. 85-94.

Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (ἐπιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Ε', Ἰανουάριος 1961-Δεκέμβριος 1962, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1995, σσ. 407, 408, 411, 415, 427.

Δεκέμβριος 1962 : Τοποθέτηση Βουλευτή Ανεξάρτητης Τουρκικής Ομάδας Orhan Mùderrisoğlu

[...] Επιπροσθέτως, κατά τα διαρρεύσαντα από του 1960 και εντεύθεν 2½ έτη επραγματοποιήθη καλύτερα εξέλιξις προς την κατεύθυνσιν της εφαρμογής αυτών των διατάξεων του Συντάγματος. Διότι κατά την διάρκειαν της περιόδου αυτής πολλαί περιουσίαι και πρόσωπα ανήκοντα και εις τας δύο Κοινότητες, αι οποίαι ευρίσκοντο εντός των «ντε φάκτο» ορίων, έχουν μετακομισθή εντός των ορίων του οικείου των δήμου, πολλά δε άτομα έχουν αλλάξει τόπον διαμονής.⁷²

1963 : Η απόφαση του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας για κατάργηση των Δήμων & το δικαίωμα αρνησικυρίας του Αντιπροέδρου

[...]Su doldurdum şışeyi
[....]Dr Küçük tanımaz
Magaryos eşeğini.
[...]Γέμιζα την μπουκάλα νερό
[...]Ο Küçük δεν αναγνωρίζει
το γαϊδούρι το Μακάριο.⁷³

[...] Η λέξις «παραχώρησις», δηλαδή «προνόμιον», είναι λέξις παλαιά, η οποία δεν ηχεί ευχαρίστως εις την ακοήν. Η λέξις αυτή συνήθως φαίνεται να είναι ενοχλητική εις την ακοήν ιδιαιτέρως ημών, οι οποίοι θεωρούμεν ότι ζώμεν εις μίαν χώραν κυβερνωμένην υπό καθεστώς δημοκρατικών. Διότι από απόψεως εννοίας αυτή σημαίνει εξαιρετικήν μεταχείρισιν κάποιου εκ της ολότητας των ομοίων του.⁷⁴

⁷²Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων, (16 Αυγούστου 1962-31 Δεκεμβρίου 1962), συνεδρίαση 31^η Δεκεμβρίου 1962, σελ. 271.

⁷³Μαντινάδα Βλ. Erdoğan Saracoğlu, *Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru : Bildiriler*, K.K.T.C. Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, Lefkoşa, 1989, σελ. 94.

[...]το Υπουργικόν Συμβούλιον, ισχυριζόμενον ότι επωφελείται του περί Χωρίων (Διοικήσεις και Βελτιώσεις) Νόμου προέβη εις την δημιουργίαν περιοχών βελτιώσεως εις τας περιοχάς των δήμων και συγχρόνως και εις τας περιοχάς των Τουρκικών δήμων, την δε 3^{ην} Ιανουαρίου 1963 έλαβεν απόφασιν όπως διορίση εις τας περί των ο λόγος περιοχάς Συμβούλια Βελτιώσεως.

Βλ. Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων, (1 Ιανουαρίου 1963-15 Αυγούστου 1963), συνεδρίαση 30^η Ιανουαρίου 1963, σελ. 29.

Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Ε', Ιανουάριος 1961-Δεκέμβριος 1962, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1995, σσ. 725-731, 909-911.

Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. ΣΤ', Ιανουάριος 1963- 4 Μαρτίου 1964, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1996, σσ. 203-206.

⁷⁴Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων, (1 Ιανουαρίου 1963-15 Αυγούστου 1963), συνεδρίαση 30^η Μαρτίου 1963, σελ. 106.

19 Απριλίου 1963 : Επιστολή Αβέρωφ

[...] Ἄν αἱ Συμφωνίαι περιέχουν διατάξεις δυσχερῶς εἰς τὴν πράξιν ἐφαρμοζομένας, αὗται θὰ πρέπει βεβαίως νὰ τροποποιηθοῦν κοινῇ συμφωνίᾳ, ἀλλὰ τοῦτο θὰ ᾔτο δυνατόν καὶ -ὡς ἔχομεν λόγους νὰ πιστεύωμεν - ἴσως εὐκόλον εἰς ἀτμόσφαιραν φιλίας, ἐμπιστοσύνης καὶ καλῶν ἐλληνοτουρκικῶν σχέσεων.[...]ἀλλὰ νὰ διαχωρίσωμεν καὶ δημοσίᾳ τὴν γραμμὴν μας ἂν ἐπιδιωχθῇ μονομερὴς κατάργησις τῶν Συμφωνιῶν ἢ μέρους αὐτῶν.⁷⁵

25 Απριλίου 1963 : Διχογνωμία του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου

[...]Τὸ Ἀνώτατον Συνταγματικὸν Δικαστήριον ἐξέδωσε τὸ ἀπόγευμα τῆς χθὲς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐπὶ τῶν τεσσάρων προσφυγῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν Δήμων καλύπτουσιν 85 ἐν ὅλῳ πυκνοδακτυλογραφημένας σελίδας. [...]Ἡ ἀπόφασις δὲν ᾔτο ὁμόφωνος καὶ ὡς προεβλέπετο δὲν συνεπάγεται λύσιν τοῦ ἐπιμάχου προβλήματος ἢ ὅποια θὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον νέων διαπραγματεύσεων μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον ἡ Τουρκικὴ πλευρὰ θὰ ἐξεδήλωνε καλὴν θέλησιν καὶ ἐπικοδομητικὸν πνεῦμα συνεργασίας μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς πρὸς διευθέτησιν τοῦ ζητήματος μὲ γνώμονα τὰ συμφέροντα καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου σημαίνει, ὅτι δὲν ὑπάρχει τώρα Νομοθεσία ὑποστηρίζουσα δημοτικὴν διοίκησιν οἰασδῆποτε φύσεως. Διότι ἡκυρώθησαν τόσον ὁ Νόμος τῆς Τουρκικῆς Κοινοτικῆς Συνελεύσεως περὶ Τουρκικῶν Δήμων ὅσον καὶ τὸ διάταγμα τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου περὶ δημιουργίας Συμβουλίων Ἀναπτύξεως. Συνεπῶς ἡ ὑπαρξὶς τῶν Τουρκικῶν Δήμων βάσει τοῦ Νόμου τῆς Τουρκικῆς Κοινοτικῆς Συνελεύσεως, καὶ τῶν Συμβουλίων Ἀναπτύξεως εἶναι παράνομος καὶ ἀντισυνταγματικὴ, παράνομοι ὅθεν καὶ οἰαιδῆποτε ἀποφάσεις των. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν ὅποιαν ἐλήφθη ὑπὸ τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου ἀπόφασις διὰ πλειοψηφίας καὶ οὐχὶ ἐν ὁμοφωνίᾳ.⁷⁶

Μάιος 1963 : Απόρριψη δύο συμβιβαστικῶν προτάσεων ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν Δήμων

[...]Λυποῦμαι πολὺ, διότι δὲν κατέστη δυνατόν ἢ ἐπίτευξις συμφωνίας, ἔστω καὶ προσωρινῆς φύσεως, διὰ τὴν λύσιν τοῦ δημιουργηθέντος ἀδιεξόδου ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν δήμων. Δύο σχέδια συμβιβαστικῶν προτάσεων μου δὲν ἐγένοντο ἀποδεκτά, τῆς Τουρκικῆς ἡγεσίας ἐμμενούσης εἰς διαχωριστικὸν σχέδιον. Ὁ διαχωρισμὸς ὅμως τῶν δήμων, ὡς ἡ σχετικὴ πρόνοια τοῦ Συντάγματος, εἶναι πρακτικῶς ἀνεφάρμοστος καὶ κατὰ συνέπειαν ἢ τοιαύτη συνταγματικὴ πρόνοια δὲν δύναται νὰ ἰσχύσῃ.

Διὰ τὴν Κυβέρνησιν ἀποτελεῖ εὐθύνην ὅπως, μέχρι τῆς θεσπίσεως νομοθεσίας περὶ δήμων, λάβῃ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν πρὸς τοὺς πολίτας ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας προσέφερον μέχρι τοῦδε οἱ πρώην δῆμοι.⁷⁷

⁷⁵Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (ἐπιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. ΣΤ', Ἰανουάριος 1963- 4 Μαρτίου 1964, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1996, σελ. 444.

⁷⁶Εφημερίδα *Ἐλευθερία*, «Ἡ ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ ΧΘΕΣ ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΕΔΙΚΑΙΩΣΕ ΤΗΝ ΑΠΟΨΙΝ, ΟΤΙ ΟΙ ΔΗΜΟΙ ΕΠΑΥΣΑΝ ΝΟΜΙΚΩΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΙ ΤΗΝ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ», 26 Απριλίου 1963.

⁷⁷Δήλωση Μακαρίου (8 Μαΐου 1963) Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (ἐπιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. ΣΤ', Ἰανουάριος 1963- 4 Μαρτίου 1964, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1996, σσ. 226-227.

Μάιος 1963 : Παραίτηση Προέδρου του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου

[...]Η παραίτησις τοῦ Καθηγητοῦ Φόρστχοφ ἀπὸ τῆς θέσεώς του ὡς Προέδρου τοῦ Ἀνωτάτου Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου μὲ ἐλύπησε βαθύτατα. Ἰδιαιτέρως δὲ οἱ ἀναφερόμενοι ἐν τῇ ἐπιστολῇ του ὡς λόγοι παραιτήσεως. Εἰς τὴν πρὸς ἐμὲ καὶ τὸν Ἀντιπρόεδρον ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας ὑποβάλλει τὴν παραίτησίν του, ὁ Καθηγητὴς Φόρστχοφ ἀναφέρει ὅτι μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς Γερμανίαν ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ βοηθός του κ. Χάινζε παρηκολουθεῖτο ἐπὶ ἐβδομάδας στενῶς, ὅτι ὑπῆρχεν ἰσχυρισμὸς ὅτι οὗτος (ὁ βοηθός του) ἐδωροδοκεῖτο ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὅτι διῆγε πολυτελεῖ ζωὴν πέραν τῶν οἰκονομικῶν του δυνατοτήτων. Τοὺς ἰσχυρισμοὺς αὐτοὺς ὁ κ. Φόρστχοφ ἀναφέρει ἐν τῇ ἐπιστολῇ του, θεωρεῖ ὡς ἀντανακλῶντας ἐπίσης καὶ εἰς τὸν ἴδιον καὶ δι' αὐτοὺς τὸν λόγον ὑποβάλλει τὴν παραίτησίν του.⁷⁸

Ιούνιος 1963 :

[...]Ο Πρόεδρος καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Δημοκρατίας συνηντήθησαν τὸ παρελθὸν Σάββατον, 22αν Ἰουνίου, εἰς τὸ Προεδρικὸν Μέγαρον καὶ συνεζήτησαν, μεταξὺ ἄλλων, ὠρισμένα σοβαρὰς φύσεως ἐγκλήματα διαπραχθέντα προσφάτως, ἢ διερεύνησις τῶν ὁποίων συνεχίζεται, ὡς καὶ τὰς συνεπείας ἐξ ὠρισμένων διαδόσεων τιθεμένων εἰς κυκλοφορίαν ὑπὸ ἀνευθύνων προσώπων ἀποδιδόντων τὰ ἐγκλήματα ταῦτα εἰς πράξεις ἀντεκδικήσεως ὑπὸ μελῶν τῆς μιᾶς κοινότητος ἐναντίον τῆς ἄλλης.⁷⁹

Οκτώβριος 1963 : Νόμος για τις Κοινωνικές Ασφαλίσεις

[...]Ο νέος περὶ Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων Νόμος ἀποτελεῖ μέτρον ὑψίστης κοινωνικῆς σημασίας, εἶμαι δὲ εὐτυχῆς διότι καθίσταται δυνατόν διὰ τὴν Κυπριακὴν Κυβέρνησιν νὰ ἐφαρμόσῃ τοιοῦτον μέτρον. Διὰ τοῦ Νόμου τούτου ἡ Πολιτεία θὰ παρέχῃ εἰς ὅλους τοὺς πολίτας της, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ ἐργάζωνται λόγῳ γήρατος ἢ ἄλλης σωματικῆς ἀναπηρίας ἢ εἶναι ἄνεργοι, οἰκονομικὴν βοήθειαν ὑπὸ τύπον ἐπιδόματος ἢ συντάξεως διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν βασικῶν ἀναγκῶν διαβιώσεώς των.⁸⁰

⁷⁸Δήλωση Μακαρίου (25 Μαΐου 1963) Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. ΣΤ', Ἰανουάριος 1963- 4 Μαρτίου 1964, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1996, σσ. 232-233.

⁷⁹Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. ΣΤ', Ἰανουάριος 1963- 4 Μαρτίου 1964, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1996, σελ. 240.

⁸⁰Δήλωση Μακαρίου (31 Οκτωβρίου 1963) Βλ. Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. ΣΤ', Ἰανουάριος 1963- 4 Μαρτίου 1964, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1996, σελ. 275.

1^η Νοεμβρίου 1963 : Η επιστολή του Κληρίδη & Η γνωμοδότηση του Sir Frank Soskice

[...]Αλλά κατά την άποψή μου, εν πάση περιπτώσει, ακόμα και αν οι υπό συζήτηση λέξεις μπορούσαν να θεωρηθούν ότι δημιουργούν μονομερώς δικαίωμα χρήσης βίας (και όπως αναφέρθηκε, δε νομίζω πως είναι οι κατάλληλες για το σκοπό αυτό), αν η συνθήκη εγγύησης είναι, «τοπική διευθέτηση» που εμπίπτει στα πλαίσια του άρθρου 52 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, είναι κατ' εμέ αδύνατον να αγνοηθεί το άρθρο 53 του Χάρτη, το οποίο απαιτεί κάθε βίαιη επέμβαση να γίνεται με την έγκριση του συμβουλίου ασφαλείας.⁸¹

Νοέμβριος 1963 : Δεκατρία τροποποιητικά σημεία του Συντάγματος & Απάντηση Τουρκίας

[...]Το έγγραφον τών προτάσεών μου περί αναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος τῆς Κύπρου ἀπηυθύνετο πρὸς τὴν Τουρκοκυπριακὴν ἡγεσίαν καὶ ἐπεδόθη εἰς τὸν Ἀντιπρόεδρον τῆς Δημοκρατίας Δρα Κιουτσούκ. Πρὸς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν δὲν ὑπέβαλον προτάσεις ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ[...]⁸²

24 Δεκεμβρίου 1963 :

[...]Ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Δημοκρατίας συνηντήθησαν σήμερον διὰ νὰ συζητήσουν πρακτικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα δεόν νὰ ληφθοῦν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως. Ἡ Α.Ε. ὁ Πρέσβυς τῶν ΗΠΑ κ. Φρέιζερ Οὐίλκινς καὶ ὁ Ἀναπληρωτὴς Ὑπατος Ἀρμοστής τῆς Βρετανίας κ. Κλίαντ ἦσαν παρόντες κατὰ τὴν συνάντησιν. Ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος ποιοῦνται καὶ πάλιν ἔκκλησιν πρὸς τοὺς Ἑλλήνας καὶ τοὺς Τούρκους Κυπρίους, ὅπως θέσουν ἀμέσως τέρμα εἰς τὴν χρῆσιν βίας καὶ καταπαύσουν τὸ πῦρ. Ἀπεφασίσθη ὅπως τὴν 4 μ.μ. τῆς σήμερον ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων κ. Γλαῦκος Κληρίδης καὶ ὁ Ὑπουργὸς Ἀμύνης κ. Ὁρέκ, συνοδευόμενοι ὑπὸ ἀστυνομικῆς δυνάμεως ἀποτελουμένης ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων Κυπρίων, ἐπισκεφθοῦν τὰς ἐν Λευκωσίᾳ θέσεις ὅπου ἀντηλλάγησαν πυροβολισμοὶ διὰ νὰ προβοῦν ἐπὶ τόπου εἰς διευθετήσεις διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν τραυματιῶν καὶ διὰ νὰ ἐξακριβώσουν ἐπίσης τὰς ἀνάγκας εἰς φάρμακα καὶ τρόφιμα. Θὰ ἐγκαταστήσουν ἀστυνομικὰς δυνάμεις ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων Κυπρίων εἰς τὰ σημεία, ὅπου ἀντηλλάγησαν πυρὰ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος θὰ διορίσουν Ἐπιτροπὴν ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων Κυπρίων, περιλαμβάνουσαν ἀνεξάρτητα πρόσωπα ὡς Συμβούλους, διὰ νὰ συμβουλευοῦν ὡς πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς καταπαύσεως τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὁμαλότητος».⁸³

⁸¹Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. ΣΤ', Ιανουάριος 1963- 4 Μαρτίου 1964, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1996, σσ. 450, 455.

⁸²Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. ΣΤ', Ιανουάριος 1963- 4 Μαρτίου 1964, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1996, σσ. 288, 303.

⁸³Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. ΣΤ', Ιανουάριος 1963- 4 Μαρτίου 1964, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1996, σσ. 158-159.

III. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

- Αβέρωφ-Τοσίτσας Ευάγγελος, *Ιστορία χαμένων ευκαιριών : Κυπριακό, 1950-1963*, τ. Β', Βιβλιοπωλείον της 'Εστίας', Αθήνα, 1982.
- Adalı Kutlu, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961.
- Adalı Kutlu, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962.
- Adalı Kutlu, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963.
- Adalı Kutlu, *Dağarcık : Geçtiğim köylerden notlar*, Beşparmak, Lefkoşa, 1963.
- Αιμιλιανίδης Αχιλλέας, *The Zurich and London Agreements and the Cyprus Republic*, Imprimerie A. Klissiounis, Athenes, 1961.
- Αιμιλιανίδης Αχιλλέας, *Η κοινοβουλευτική συνύπαρξη Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, 1960-1963*, Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, Λευκωσία, 2003.
- Aktar Ayhan, Kızılyürek Niyazi & Özkırımlı Umut (επιμ.), *Nationalism in the troubled triangle Cyprus, Greece and Turkey*, Palgrave Macmillan, Basingstoke & New York, 2010.
- An Ahmet, *Kıbrıs' ta fırtınalı yıllar, 1942-1962*, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1996.
- An Ahmet, *Kıbrıs Türk toplumunun geri kalmışlığı (1862-1962)*, Şadi Kültür ve Sanat Yayınları, Lefkoşa, 2006.
- Ανδρονίκου Γεωργία, *Πενήντα χρόνια Κυπριακού Κοινοβουλίου : Οι αντιπρόσωποι του λαού Kıbrıs Meclisi'nin Elli Yili : Halkın Temsilcileri Fifty years of Cyprus parliament : There presentatives of the people*, Υπηρεσία Ερευνών, Μελετών και Εκδόσεων, Βουλήτων Αντιπροσώπων, Λευκωσία, 2010.
- Βανέζης Προκόπης, *Makarios :Faith and Power*, Abelard-Schuman, London, 1971.
- Βανέζης Προκόπης, *Makarios: Pragmatism V. Idealism*, Abelard-Schuman, London, 1974.
- Behçet Hasan, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969.
- Βλάχος Άγγελος, *Δέκα χρόνια Κυπριακού*, Βιβλιοπωλείον της "Εστίας", Αθήνα, 1980.
- Βλάχος Άγγελος, *Μια φορά κι ένα καιρό, ένας διπλωμάτης... : 50 Κυβερνήσεις*, τ. Δ', Εστία, Αθήνα, 1999.
- Crawshaw Nancy, *The Cyprus revolt : An account of the struggle for union with Greece*, George Allen & Unwin, Boston & Sydney, 1978.
- Crouzet François, *Η κυπριακή διένεξη 1946-1959*, MIET, Αθήνα, 2011.
- Δημητρίου Θεοφάνης, *Πολιτικά εγκλήματα : Άγνωστες ιστορικές πτυχές 1960-1978*, Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, Λευκωσία, 2007.
- Ηρακλείδης Αλέξης, *Το κυπριακό : σύγκρουση και επίλυση*, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2002.
- Ηρακλείδης Αλέξης, *Διεθνείς Σχέσεις και Διεθνής Πολιτική, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, Αθήνα, 2015.
- Foley Charles, *Legacy of strife : Cyprus from rebellion to civil war*, Penguin Books, Baltimore 1964.
- Foley Charles & Scobie W. I., *The struggle for Cyprus*, Hoover Institution Press, Stanford & Calif, 1975.
- Ehrlich Thomas, *Cyprus 1958-1967*, Oxford University Press, London, 1974.
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «DiRVANA, VEDA ETTİ», 8 Eylül 1962. [O DiRVANA APOXAIPETHSE]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Yeni Türkiye Büyükelçisi : Dr. Mazhar Özko», 20 Eylül 1962. [Νέος Τούρκος Πρέσβης : Δρ. Mazhar Özko]
- Εφημερίδα *Εθνική*, «ΔΙΗΥΘΕΤΗΘΗΣΑΝ ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ», 4 Ιουλίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «Η «ΜΠΟΖΚΟΥΡΤ» ΑΝΤΙΤΙΘΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΙΝ ΤΩΝ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ», 5 Ιουλίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΙΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΡΑΔΙΠΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΚΟΣΙΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΟΥ ΧΩΡΙΟΥ», 10 Ιουλίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «Ο ΓΑΜΟΣ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΛΕΟΝ ΘΡΥΛΟΣ», 10 Ιουλίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «ΟΙ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΙ», 17 Ιουλίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «Ο κ. ΡΑΟΥΦ ΝΤΕΝΚΤΑΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΕΙ ΤΗΝ ΣΥΝΕΧΙΣΙΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ «ΑΠΟ ΤΟΥΡΚΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΡΚΩΝ» ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 26 Ιουλίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΘΑ ΙΔΡΥΣΟΥΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΝΕΟΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ», 14 Αυγούστου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΘΕΩΡΕΙ ΠΑΡΑΝΟΜΟΝ ΠΡΟΚΗΡΥΧΘΕΝ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΚΕΛ», 20 Αυγούστου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «ΜΠΟΨΚΟΤΑΖ», 28 Αυγούστου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΠΑΥΣΙΝ ΤΟΥ κ. ΠΑΠΑΦΩΤΗ», 6 Σεπτεμβρίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΟΙ ΕΠΥΡΟΒΟΛΗΣΑΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΟΔΗΓΟΥ ΕΞ ΑΓΓΛΑΝΤΙΑΣ ΠΑΡΑ ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΧΩΡΙΟΝ ΚΙΟΝΕΛΙ ΛΗΣΤΕΙΑ ΚΑΤΟΙΚΟΥ ΜΟΡΦΟΥ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΑΘΑΛΑΣΣΑΝ», 30 Σεπτεμβρίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «Η ΠΡΟΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΚΕΛ», 6 Οκτωβρίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «ΕΙΣ ΤΟ «ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ» ΕΠΕΡΧΕΤΑΙ Η ΕΝΟΤΗΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΥΠΕΡΑΞΙΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ ΜΑΣ», 9 Οκτωβρίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΔΙΑ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕ ΤΟΝ κ. ΦΩΤΗΝ ΠΑΠΑΦΩΤΗΝ ΝΑ ΕΠΑΝΕΛΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΤΕΡΑΝ ΘΕΣΙΝ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ Δ.Ε. ΕΔΜΑ», 17 Οκτωβρίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «ΕΞΕΔΟΘΗ ΧΘΕΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΟΚΤΑΗΜΕΡΟΥ ΚΡΑΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΒΥΘΙΣΘΕΝΤΟΣ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΠΛΟΙΑΡΙΟΥ «ΝΤΕΝΙΖ»», 20 Οκτωβρίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «Η ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΟΠΛΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΩΔΗΓΗΣΑΝ ΕΙΣ ΔΙΑΚΟΠΗΝ ΤΩΝ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ ΠΡΟΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΝ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΤΙΜΟΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΝ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ ΖΥΡΙΧΗΣ ΚΑΙ ΛΟΝΔΙΝΟΥ», 22 Οκτωβρίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΨΗΦΟΣ», 30 Οκτωβρίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «Η. Κ. Ε. ΤΟΥ ΑΚΕΛ ΑΠΕΦΑΣΙΣΕΝ ΟΠΩΣ ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΝ κ. Ι ΚΛΗΡΙΔΗΝ», 28 Νοεμβρίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «ΥΠΕΒΛΗΘΗ ΧΘΕΣ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ κ. Φ. ΧΡ. ΠΑΠΑΦΩΤΗ ΕΚ ΤΟΥ ΕΔΜΑ», 14 Νοεμβρίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «ΟΠΑΔΟΙ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΑΠΕΔΥΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΛΙΘΟΒΟΛΙΣΜΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑΝ ΟΜΙΛΙΑΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΤΑΞΕΩΣ!», 1 Δεκεμβρίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΕΞΗΓΕΙΛΕ ΧΘΕΣ ΟΤΙ ΤΕΡΜΑΤΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΚΤΑΚΤΟΥ ΑΝΑΓΚΗΣ ΚΑΙ ΟΤΙ ΘΑ ΑΡΗ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΕΝ ΙΣΧΥΪ ΠΡΟΓΡΑΦΑΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ», 2 Δεκεμβρίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΜΑΣΤΙΓΩΝΕΙ ΤΟΥΣ ΜΑΚΑΡΙΑΚΟΥΣ», 13 Δεκεμβρίου 1959.

Εφημερίδα *Εθνική*, «ΤΟ ΠΟΛΥΕΔΡΙΚΟΝ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΚΟΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΛΕΟΝ ΑΝΤΙΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΝ ΕΚΛΟΓΙΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΤΟΝΙΖΕΙ Η Κ.Ε. ΑΚΕΛ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΙΚΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ», 23 Δεκεμβρίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΛΥΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΣ 35 ΠΟΛΙΤ. ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ», 14 Ιανουαρίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «27 ΟΜΗΡΟΙ ΑΠΕΛΥΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΩΝ», 22 Ιανουαρίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «40 ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΕΛΥΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΕΚ ΤΡΙΩΝ ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΩΝ», 31 Ιανουαρίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «50 ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΕΛΥΘΗΣΑΝ ΕΚ ΤΩΝ ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΩΝ ΠΕΡΓΑΜΟΥ, ΜΑΜΜΑΡΙ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΚΚΙΝΟΤΡΙΜΗΘΙΑΣ», 5 Φεβρουαρίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «42 ΟΜΗΡΟΙ ΑΠΕΛΥΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΩΝ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΣ», 19 Φεβρουαρίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΕΠΑΝΕΛΘΩΝ ΧΘΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΦΟΥΤ ΕΠΕΒΕΒΑΙΩΣΕΝ ΟΤΙ Η ΑΜΝΗΣΤΙΑ ΘΑ ΠΕΡΙΛΑΒΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΡΧΗΓΟΝ ΤΗΣ ΕΟΚΑ ΔΙΓΕΝΗ», 22 Φεβρουαρίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕ ΤΗΝ ΙΑΧΗΝ ΜΑΚΑΡΙΟΣ -ΔΙΓΕΝΗΣ Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΧΑΙΡΕΤΙΣΕ ΜΕ ΥΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑΝ ΤΟΥΣ ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΑΣ ΠΡΟΧΘΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΩΝ», 24 Φεβρουαρίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΑΝΗΛΘΕ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΤΗΣ ΣΕΚ Μ. ΠΙΣΣΑΣ», 26 Φεβρουαρίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΛΥΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ 83 ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΑΤΑΔΙΚΟΙ», 1 Μαρτίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΜΕΤΟΧΙΟΝ ΚΥΚΚΟΥ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΚΕΝΤΡΟΝ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ», 12 Μαρτίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΝΘΟΥΣΙΩΔΟΥΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΕΤΥΧΟΝ ΧΘΕΣ ΟΙ 11 ΜΑΧΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΟΚΑ ΕΙΣ ΡΟΔΟΝ», 15 Μαρτίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕ ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ ΑΝΕΧΩΡΗΣΕ ΧΘΕΣ ΔΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟΥ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΚ ΤΟΥ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 18 Μαρτίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΟΔΟΧΗ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΣΤΡΑΤΙΑΣ ΕΓΕΝΕΤΟ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΙΣΤΑΣ ΚΑΙ ΗΡΩΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 21 Μαρτίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΕΚΟΙΝΩΘΗ ΧΘΕΣ Ο ΗΡΩΪΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΛΕΚΤΟΥ ΑΝΤΑΡΤΟΥ ΤΗΣ ΕΟΚΑ ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΑΤΕΛΑΡΗ», 21 Μαρτίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, ««ΤΡΩΓΟΝΤΑΣ ΕΡΧΕΤΑΙ Η ΟΡΕΞΗ»», 12 Ιουνίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ^κ Σ. ΛΟΪΖΙΔΗΣ ΦΘΑΝΕΙ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ», 26 Ιουνίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΛΛΑ ΛΕΓΕΙ Ο ^{Δρ} ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΡΑΤΤΟΥΝ ΟΙ ΝΕΑΡΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ», 26 Ιουνίου 1959.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η "ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ" ΑΝΑΚΟΙΝΟΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΘΑ ΚΑΤΕΛΘΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΚΛΟΓΑΣ», 3 Ιανουαρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΤΩΝ ΕΡΓΟΝ Η ΑΝΑΜΕΙΞΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΕΙΣ ΠΟΛΙΤ. ΔΙΑΜΑΧΑΣ», 10 Ιανουαρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΓΕΝΕΤΟ ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ, ΟΠΩΣ ΤΟ ΨΗΦΙΟΝ Κ ΛΗΦΘΗ ΩΣ ΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΣΗΜΑΙΑΣ », 13 Ιανουαρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΕΓΡΑΦΗ ΧΘΕΣ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΘΕΝ ΕΙΣ ΤΑ ΣΚΛΗΡΑ, ΣΤΕΝΑ ΚΑΙ ΑΛΥΓΙΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΖΥΡΙΧΗΣ», 7 Απριλίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΜΕΧΜΕΤ ΜΕΧΜΕΤ ΑΠΕΠΕΙΡΑΘΗ ΝΑ ΑΥΤΟΚΤΟΝΗΣΗ ΔΙ' ΑΠΟΚΟΠΗΣ ΑΡΤΗΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΧΕΙΡΟΣ», 30 Ιουνίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ ΘΑ ΕΠΙΛΗΦΘΗ 88 ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΦΟΡΩΝ», 13 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΦΙΚΕΤΟ ΨΕΣ Ο ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΤΡΑΝΟΣ», 17 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ ΥΠΕΔΕΧΘΗΣΑΝ ΕΝΘΟΥΣΙΩΔΩΣ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚ. ΣΤΡΑΤΟΝ», 17 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΘΟΥΣΑΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΚΑΙ Η ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΝ», 17 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΑΙΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΔΙ' ΕΙΣΔΟΧΗΝ ΑΥΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΙΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ», 18 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΓΕΝΕΤΟ ΧΘΕΣ Η ΕΠΙΔΟΣΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΠΙΣΤΕΥΤΗΡΙΩΝ ΤΩΝ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΓΛΙΑΣ», 19 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΕΞΕΛΕΓΗ ΧΘΕΣ Ο Δ^Ρ ΣΠΥΡΙΔΑΚΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο Κ^Κ ΖΗΝΩΝ ΠΙΠΕΡΙΔΗΣ», 21 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η "ΧΑΛΚΙΝ ΣΕΣΙ" ΣΥΝΙΣΤΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΡΧΑΣ ΝΑ ΚΛΕΙΣΟΥΝ ΤΟ ΣΤΟΜΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ», 23 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΑΝΑΚΡΙΣΙΣ ΔΙΑ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΜΑΧΑΙΡΑ ΔΡΑΜΑΤΙΚΑΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΜΟΝΑΧΩΝ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ», 25 Οκτωβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΠΑΡΗΤΗΘΗ ΕΚ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚ. ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ», 27 Οκτωβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΕΩΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ ΛΟΧΙΑΣ ΕΠΥΡΟΒΟΛΗΘΗ ΘΑΝΑΣΙΜΩΣ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΟΔΟΝ ΤΗΣ ΛΕΜΕΣΟΥ», 30 Οκτωβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΜΟΥΝΤΕΡΙΣΟΓΛΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ», 1 Νοεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ ΕΝΤΟΝΩΣ ΤΟΥΣ ΦΟΝΟΥΣ ΔΙΑΠΡΑΧΘΕΝΤΑΣ ΥΠΟ ΩΡΓΑΝΩΜΕΝΗΣ, ΩΣ ΤΟΝΙΖΕΙ, ΣΠΕΙΡΑΣ», 4 Νοεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΕΑ ΜΕΓΑΛΗ ΔΩΡΕΑ ΤΗΣ κ. ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΘΕΟΔΟΤΟΥ», 6 Νοεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΟΝ ΘΑ ΙΔΡΥΘΗ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 18 Νοεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΔΡΥΘΗ ΝΕΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 24 Νοεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΘΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΟΥΝ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ», 2 Δεκεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΣΦΥΓΗ 11 ΤΟΥΡΚΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ», 8 Δεκεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗΣ», 8 Δεκεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΟ ΕΓΓΡΑΦΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΩΝ», 29 Δεκεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΣΤΗΘΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΝ ΤΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 3 Ιανουαρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Δ^Ρ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΠΡΟΣΕΦΥΓΕ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ», 13 Ιανουαρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ», 24 Ιανουαρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΤΑΣΣΕΤΑΙ ΕΙΔΙΚΟΝ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΔΙ' ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΙΝ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΟΠΛΗΚΤΩΝ», 4 Φεβρουαρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΡΙΒΑΣ ΕΞΕΦΡΑΣΕΝ ΑΝΤΙΘΕΣΙΝ ΕΙΣ ΟΙΑΝΔΗΠΟΤΕ ΙΔΕΑΝ ΕΝΤΑΞΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΠΟΛΙΤΕΙΑΝ», 9 Φεβρουαρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αι Τουρκικαί συνεργατικά εταιρείαι», 12 Φεβρουαρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑ ΨΗΦΩΝ 41 ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΝΝΕΑ Η ΒΟΥΛΗ ΕΝΕΚΡΙΝΕ ΨΗΦΙΣΜΑ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΕΩΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΔΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟΝ ΠΕΝΤΕ ΕΤΩΝ», 17 Φεβρουαρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΛΗΦΘΗ ΨΕΣ Ο ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΛΕΥΚ. ΡΟΔΟΣΘΕΝΟΥΣ», 24 Φεβρουαρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Συμβιβαστική λύσις δια τους 12 Τούρκους Δασοφύλακας», 1 Μαρτίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οι Τούρκοι εξήτησαν ίδρυσιν ιδικού των Ραδιοσταθμού και σταθμού τηλεοράσεως», 2 Μαρτίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΣΗΦΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΕΠΙ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΕΝΤΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΛΕΥΚΙΟΥ ΡΟΔΟΣΘΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΜΟΥΣΤΑΚΑ», 7 Μαρτίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΙ ΠΕΡΙΕΧΕΙ ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ «ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚΑ» ΚΑΤΑΤΕΘΕΝ ΧΘΕΣ ΠΡΩΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΚΡΙΣΕΩΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ ΡΟΔΟΣΘΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΤΑΚΑ», 9 Μαρτίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΜΙΚΤΟΝ ΚΑΚΟΥΡΓΙΟΔΙΚΕΙΟΝ ΟΜΟΦΩΝΩΣ ΗΘΩΩΣΕ ΤΟΝ ΜΕΧΜΕΤ ΜΕΧΜΕΤ», 23 Μαρτίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Δρ Χαραλάμπους εισηγήθη όπως παύση η χρησιμοποίησις του όρου «Ελληνοκύπριος»», 29 Μαρτίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ ΛΟΧΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΚΑΕΠΤΑΕΤΗΣ ΠΑΙΣ ΕΠΥΡΟΒΟΛΗΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΕΦΑΛΑΣ», 8 Απριλίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ ΑΙ ΑΝΑΚΡΙΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΦΟΝΟΝ ΤΟΥ ΓΚΡΕΪ ΠΡΟΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΕΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΥΠΟ ΤΡΙΗΜΕΡΟΝ ΚΡΑΤΗΣΙΝ, Ο κ. ΝΙΚΟΣ ΣΑΜΨΩΝ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ "ΜΑΧΗΣ", ΚΑΙ Ο κ. Ν. ΓΕΩΡΓΙΟΥ», 14 Μαΐου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΛΕΥΚΙΟΣ ΡΟΔΟΣΘΕΝΟΥΣ ΚΑΙ Α. ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ ΕΥΡΕΘΗΣΑΝ ΕΝΟΧΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΦΥΛΑΚΙΣΙΝ 12 ΚΑΙ 9 ΜΗΝΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΣ», 16 Μαΐου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟΛΥΟΝΤΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΟΙ κ.κ. ΝΙΚΟΣ ΣΑΜΨΩΝ ΚΑΙ ΝΕΟΠΤ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ», 16 Μαΐου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΖΗΤΟΥΝ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΙΝ ΤΟΥ ΡΟΔΟΣΘΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΤΑΚΑ», 26 Μαΐου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑΝ Η ΑΝΑΚΗΡΥΞΙΣ ΤΗΣ 7^{ΗΣ} ΙΟΥΝΙΟΥ ΩΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ "ΕΘΝΙΚΗΣ ΗΜΕΡΑΣ"», 20 Ιουνίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Προσφυγή Τούρκου Υπαλλήλου εις το Συνταγματ. Δικαστήριον», 5 Ιουλίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΝΟΠΛΟΣ ΕΠΕΤΕΘΗ ΧΘΕΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΙΑΤΡΟΥ κ. ΠΟΛΥΔΩΡΙΔΗ», 4 Αυγούστου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ κ. Κ. ΣΙΑΚΑΛΛΗΣ ΥΠΕΣΤΗ ΕΠΙΘΕΣΙΝ ΔΙ' ΑΛΥΣΕΩΣ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ ΤΟΥ ΕΝ ΛΑΡΝΑΚΙ», 16 Αυγούστου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η προσφυγή του Χαμπή Ζαχαρία εις το Συνταγματικόν Δικαστήριον», 21 Σεπτεμβρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Προσφυγαί Τούρκων υπαλλήλων εις το Συνταγματικόν Δικαστήριον», 21 Σεπτεμβρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΨΗΦΙΣΘΕΙΣ ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΥΒΕΡΝ. ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ», 7 Οκτωβρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΜΟΛΙΣ ΕΠΑΝΕΛΘΩΝ ΕΚ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΣΥΝΕΛΗΦΘΗ ΧΘΕΣ ΚΑΤΕΧΩΝ ΤΡΙΑ ΠΙΣΤΟΛΙΑ ΔΙ' ΕΝΟΣ ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ ΕΠΥΡΟΒΟΛΗΣΕΝ ΕΛΛΗΝΑ ΠΟΛΙΤΗΝ», 21 Νοεμβρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΡΩΤΗ ΚΥΠΡΙΑ ΣΚΗΝΟΘΕΤΙΣ», 17 Δεκεμβρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΦΕΘΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ Ο κ. ΡΟΔΟΣΘΕΝΟΥΣ», 21 Δεκεμβρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ», 21 Δεκεμβρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΠΡΟΨΕΣΙΝΟΝ ΤΡΑΓΙΚΟΝ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΟΝ ΔΥΣΤΥΧΗΜΑ ΤΗΣ ΑΓΚΥΡΑΣ ΕΞ ΕΛΛΗΝΕΣ, ΕΞ ΩΝ ΔΥΟ ΝΕΑΝΙΔΕΣ ΑΕΡΟΣΥΝΟΔΟΙ ΕΤΕΡΟΙ ΔΥΟ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΕΡΟΣΚΑΦΟΥΣ ΚΑΙ ΔΥΟ ΓΕΩΠΟΝΟΙ, ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΥΡΟΝΤΩΝ ΟΙΚΤΡΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ», 23 Δεκεμβρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΗΓΧΟΝΙΣΘΗΣΑΝ ΤΗΝ 3^{ΗΝ} ΠΡΩΪΝΗΝ ΟΙ ΔΙΑΠΡΑΞΑΝΤΕΣ ΦΟΝΟΥΣ Χ. ΖΑΧΑΡΙΑΣ, ΛΑΖΑΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΑΙ ΜΙΧ. ΧΕΙΛΕΤΙΚΟΣ», 13 Ιουνίου 1962.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΙΑΤΡΟΣ κ. Ι. ΠΟΛΥΔΩΡΙΔΗΣ ΚΑΤΗΓΓΕΙΛΕ ΧΘΕΣ ΕΠΙΔΡΟΜΗΝ ΤΡΙΩΝ ΑΓΝΩΣΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΛΙΝΙΚΗΝ ΤΟΥ», 30 Ιουνίου 1962.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΟΙ ΑΠΕΙΠΕΙΡΑΘΗΣΑΝ ΝΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΟΥΝ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΤΟΥ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ κ. ΦΑΡΜΑΚΙΔΗ», 28 Ιουνίου 1962.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΧΩΡΕΙ Ο κ. ΝΤΙΡΒΑΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑΝ», 17 Αυγούστου 1962.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΤΟΥ κ. ΠΑΠΑΦΩΤΗ ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ», 30 Αυγούστου 1962.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΒΟΜΒΑ ΕΞΕΡΡΑΓΗ ΧΘΕΣ ΤΗΝ ΝΥΚΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ κ. ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ», 18 Σεπτεμβρίου 1962.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Μ. ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕ ΧΘΕΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥΣ ΕΠΙ ΛΕΙΠΤΟΜΕΡΕΙΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑΝ», 28 Νοεμβρίου 1962.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΦΥΛΑΚΙΣΙΝ 5 ΚΑΙ 7 ΕΤΩΝ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΗΣΑΝ ΟΙ 3 ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΙ ΔΙΑ ΤΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΥΘΡΑΓΚΩΜΗΝ», 21 Δεκεμβρίου 1962.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΤΟΥΡΚΟΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΕΠΕΣΚΕΦΘΗ ΧΘΕΣ ΕΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΩΝΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΝ ΝΑΟΝ», 28 Δεκεμβρίου 1962.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟ ΤΗΣ 1^{ΗΣ} ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΔΕΝ ΘΑ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΠΛΕΟΝ Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ, ΕΔΗΛΩΣΕΝ Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ», 30 Δεκεμβρίου 1962.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «26 ΠΡΟΣΦΥΓΑΙ ΚΑΤΑΤΙΘΕΝΤΑΙ ΜΗΝΙΑΙΩΣ ΚΑΤΑ ΜΕΣΟΝ ΟΡΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ», 3 Ιανουαρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΔΡΥΘΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙ' ΑΝΕΓΕΡΣΙΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ ΧΙΛΤΟΝ», 5 Ιανουαρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΧΩΡΕΙ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ», 12 Ιανουαρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΕΠΙ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΗΜΕΙΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΥΓΗΝ ΠΑΠΑΦΩΤΗ», 15 Ιανουαρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΤΕΜΕΝΟΣ ΜΠΑΪΡΑΚΤΑΡΗ ΥΠΗΡΞΕ ΠΑΛΙΝ ΣΤΟΧΟΣ ΕΚΡΗΞΕΩΣ ΒΟΜΒΑΣ», 26 Ιανουαρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η κ. Ζ. ΚΑΝΘΕΡ ΘΑ ΑΝΕΓΕΙΡΗ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΕΙΣ ΕΜΠΙΑΝ», 15 Φεβρουαρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑΡΧΩΝ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΕΡΜΟΥ», 17 Φεβρουαρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Και εις απεργίαν θα κατέλθουν οι Δημόσιοι Υπάλληλοι δια το 70:30», 9 Απριλίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡ. ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ», 4 Μαΐου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΣΤΑΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΝ ΑΠΗΥΘΥΝΕ ΧΘΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε.Κ.Σ.Κ. Ο Ο.Θ.Α.Κ.», 17 Μαΐου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΝΩΣΙΣ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ ΚΥΠΡΟΥ ΘΕΩΡΕΙ ΩΣ ΑΝΑΧΡΟΝΙΣΤΙΚΗΝ ΤΗΝ ΙΣΧΥΟΥΣΑΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΝ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ», 5 Ιουνίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΦΑΣΙΣΘΗ ΙΔΡΥΣΙΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΥΠΡΟΥ», 6 Ιουνίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΠΛΗΚΤΟΙ ΛΕΥΚΑΣ», 25 Ιουνίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ ΕΞΕΔΙΚΑΣΕ 143 ΕΦΕΣΕΙΣ ΤΟ 1962», 26 Ιουνίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ ΑΠΕΡΡΙΨΕ ΤΗΝ ΕΦΕΣΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ», 29 Ιουνίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΛΛΗΛΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ ΔΙ' ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΕΛΛΗΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΥ ΕΙΣ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙ», 30 Ιουνίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΟ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΘΕΜΕΛΙΟΥΤΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ Ο «ΟΙΚΟΣ ΤΗΣ ΑΝΟΡΘΩΣΕΩΣ»», 7 Ιουλίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΗΘΩΩΘΗ Ο ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΦΟΝΟΝ ΤΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ ΧΡ. ΓΕΝΕΘΛΙΟΥ», 15 Οκτωβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΤΙΓΜΑΤΙΣΑΣ ΕΣΠΕΡΙΝΗΝ ΕΚΡΗΞΙΝ ΒΟΜΒΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΝΔΡΙΑΝΤΑ ΤΟΥ ΗΡΩΟΣ ΜΑΡΚΟΥ ΔΡΑΚΟΥ ΕΚΑΛΕΣΕ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΗ ΗΡΕΜΟΣ ΚΑΙ ΨΥΧΡΑΙΜΟΣ», 4 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΕΡΙ ΤΟ ΜΕΣΟΝΥΚΤΙΟΝ ΕΠΕΚΡΑΤΕΙ ΣΧΕΤΙΚΗ ΗΡΕΜΙΑ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 25 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙΜΑΤΗΡΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΤΑΣ ΠΡΩΪΝΑΣ ΩΡΑΣ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 21 Δεκεμβρίου 1963.

- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΝ ΚΙΝΗΜΑ», 21 Αυγούστου 1971.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΧΑΣΜΟΥ», 31 Αυγούστου 1971.
- Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Türk ve Rum ressanlarının ilk müşterek sevgisi yarın açıyor», 22 Ekim 1961.[Αύριο η πρώτη κοινή έκθεση Τούρκων και Ελλήνων ζωγράφων]
- Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Türkiye Büyükelçisi Emin Dirvana Kıbrıs' tan ayrılıyor», 29 Ağustos 1962. [Ο Τούρκος πρέσβης Emin Dirvana αποχωρεί από την Κύπρο]
- Εφημερίδα *Nacak*, «Türk kadını, Kara çarşafın Türklük ve Müslümanlıkla ilgisi yoktur. Onu yırt at, manto giy!», 16 Eylül 1960.[Τουρκάλα, η μαύρη μαντίλα δεν έχει καμία σχέση με τον τουρκισμό και το Ισλάμ. Σκίστε την, βάλτε πανωφόρι!]
- Εφημερίδα *Nacak*, «TÜRKÜM TÜRK LÜĞÜM İLE ÖVÜNÜRÜM», 16 Eylül 1960.[Είμαι Τούρκος Κανυχιέμαι για την τουρκικότητα μου]
- Faustmann Hubert, «Independence Postponed: Cyprus 1959-1960», *Cyprus Review*, Volume 14, No. 2, 2002, σσ. 99-119.
- Feyzioğlu Turhan & Ertekun Necati M., *The Crux of the Cyprus Question*, Lefkoşa, 1987.
- Holland Robert, *Britain and the Revolt in Cyprus 1954-1959*, Clarendon Press, Oxford, 1998.
- Ιεροδιακόνου Λεόντιος, *Το κυπριακό πρόβλημα : Πορεία προς τη χρεωκοπία*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήναι, 1975.
- Ιεροδιακόνου Λεόντιος, *Τεθλασμένη πορεία*, Αλήθεια, 2003.
- Κάτσης Άριστος, *Από την ανεξαρτησία στην τουρκική εισβολή*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1978.
- Κεχαγιόγλου Γιώργος & Παπαλεοντίου Λευτέρης, *Ιστορία της νεότερης κυπριακής λογοτεχνίας*, Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, Λευκωσία, 2010.
- Κιτρομηλίδης Πασχάλης Μ., «Η πεντηκονταετηρίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας και οι ιδεολογικές προϋποθέσεις της συμφωνίας των δύο κοινοτήτων», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, τ. 37, Ιούνιος 2011, σσ. 5-16.
- Kızılyürek Niyazi, *Οι Τουρκοκύπριοι, η Τουρκία και το Κυπριακό*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2009.
- Kızılyürek Niyazi (επιστημ. επιμέλεια), *Οι δημοσιογράφοι της Δημοκρατίας : Ayhan Hikmet και Ahmet Muzaffer Gürkan : Οι φονευθέντες υπερασπιστές της Ανεξαρτησίας*, Heterotopia, Λεμεσός, 2015.
- Κληρίδης Γλαύκος, *Η κατάθεσή μου*, τ. Α', Αλήθεια, Λευκωσία, 1988.
- Κοκκίνου Ουρανία & Νεάρχου Νεάρχος (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ', τ. Δ', Απρίλιος 1959-Δεκέμβριος 1960*, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993.
- Κοκκίνου Ουρανία & Νεάρχου Νεάρχος (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ', τ. Ε', Ιανουάριος 1961-Δεκέμβριος 1962*, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1995.
- Κοκκίνου Ουρανία & Νεάρχου Νεάρχος (επιμ.), *Άπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ', τ. Στ', Ιανουάριος 1963-4 Μαρτίου 1964*, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1996.
- Κουφουδάκης Βαγγέλης, *Κύπρος: Ένα σύγχρονο πρόβλημα σε ιστορική προοπτική*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2008.
- Κρανιδιώτης Γιάννος Ν., *Το κυπριακό πρόβλημα : Η ανάμειξη του ΟΗΕ και οι ξένες επεμβάσεις στην Κύπρο, 1960-1974*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1984.
- Κρανιδιώτης Νίκος, *Ανοχύρωτη πολιτεία : Κύπρος 1960-1974*, τ. Α', Βιβλιοπωλείον της "Εστίας", Αθήνα, 1985.
- Κτωρής Σώτος, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013.

Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων, (16 Αυγούστου 1960-15 Νοεμβρίου 1960).

Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων, (16 Νοεμβρίου 1960- 30 Δεκεμβρίου 1960).

Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων, (Α΄ Βουλευτική περίοδος - Σύνοδος Α΄ 1 Ιανουαρίου 1961 - 15 Αυγούστου 1961).

Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων, (Α΄ Βουλευτική περίοδος - Σύνοδος Β΄ 16 Αυγούστου 1961- 31 Δεκεμβρίου 1961).

Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων, (Α΄ Βουλευτική περίοδος - Σύνοδος Β΄ 1 Ιανουαρίου 1962 - 15 Αυγούστου 1962).

Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων, (Α΄ Βουλευτική περίοδος - Σύνοδος Γ΄ 16 Αυγούστου 1962 - 31 Δεκεμβρίου 1962).

Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων, (Α΄ Βουλευτική περίοδος - Σύνοδος Γ΄ 1 Ιανουαρίου 1963 - 15 Αυγούστου 1963).

Κυπριακή Δημοκρατία, Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων, (Α΄ Βουλευτική περίοδος - Σύνοδος Δ΄ 16 Αυγούστου 1963- 31 Δεκεμβρίου 1963).

Κωνσταντίνιδης Στέφανος, Το Κυπριακό πρόβλημα : Δομές της κυπριακής κοινωνίας και εθνικό θέμα, Κέντρο Ελληνικών Ερευνών, Καναδάς, 1995.

Κωνσταντίνιδης Στέφανος, Επισκόπηση της Νεότερης Κυπριακής Ιστορίας : Κοινωνικές Δομές, Θεσμοί και Ιδεολογία. Από την Οθωμανοκρατία και την Αγγλοκρατία στην Ανεξαρτησία, Ταξιδευτής, Αθήνα, 2011.

Κωνσταντίνου Άντρη Χ., Το θέατρο στην Κύπρο (1960-1974): Οι θίασοι, η κρατική πολιτική και τα πρώτα χρόνια του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2007.

Λάμπρου Γιάννης, Ιστορία του Κυπριακού προβλήματος: Τα χρόνια μετά την ανεξαρτησία, 1960-2008, Εκδόσεις Πάργα, Λευκωσία, 2004.

Λανίτης Νικόλαος Κλ., Our destiny : A consideration of some problems pertaining to Cyprus, Proodos, Nicosia, 1963.

Λιάκουρας Πέτρος, Το Κυπριακό από τη Ζυρίχη στη Λουκέρνη: Σε αναζήτηση ομοσπονδιακής επίλυσης, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2007.

Λοϊζίδης Σάββας, Συνέπειες των συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου: Κρίσις εκ του διαχωρισμού των δήμων, οι Τούρκοι και η Κύπρος, η απειλή επεμβάσεως, Αθήνα, 1963.

Markides Kyriacos C., The rise and fall of the Cyprus Republic, Yale University Press, New Haven and London, 1977.

Mayes Stanley, Cyprus and Makarios, Putnam, London, 1960.

Μπίτσιος Δημήτρης, Cyprus: The Vulnerable Republic, Institute for Balkan Studies, Thessaloniki, 1975.

Ξύδης Αλέξανδρος, Λιναρδάτος Σπύρος & Χατζηαργύρης Κώστας (επιμ.), Ο Μακάριος και οι σύμμαχοί του, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 1974.

Παπαγεωργίου Σπύρος (επιμ.), Αρχείον των παράνομων εγγράφων του Κυπριακού αγώνος 1955-1959 : έγγραφα Διγενή, Ε.Ο.Κ.Α., Π.Ε.Κ.Α., Α.Ν.Ε. και ποικίλα άλλα, Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, Λευκωσία, 1984.

Παπαγεωργίου Σπύρος, Τα κρίσιμα ντοκουμέντα του κυπριακού (1959-1967), τ. Α΄, Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, Αθήνα, 2000.

Παπαγεωργίου Στέφανος Π., Η πρώτη περίοδος της «Αγγλοκρατίας» στην Κύπρο, 1878-1914 : Πολιτικός εκσυγχρονισμός και κοινωνικές αδράνειες, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1996.

- Παπαδημήτρης Παναγιώτης, *Η κυπριακή δημοκρατία, 1960-1963: Συνεχείς καυγάδες Ελλήνων και Τούρκων μέχρι που μίλησαν τα όπλα στις 21.12.1963: Το σχέδιο Ανάν σε σχετικό ένθετο, πλήρης ανάλυση του σχεδίου με απλά λόγια*, Λευκωσία, 2004.
- Παπαπολυβίου Πέτρος (επιμ.), *1960-2010: Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας, τ. 1, 1960-1969: Η δεκαετία της εγκαθίδρυσης*, Λευκωσία, 2010.
- Παύλου Παύλος Μ., *Κράτος, ιδεολογία, πολιτική και εκπαίδευση στην Κύπρο, 1959-1974*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2015.
- Περικλέους Χρυσόστομος (επιμ.), *Κυπριακή δημοκρατία 50 χρόνια: Επώδυνη Πορεία*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2010.
- Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής Αναπτύξεως : Προσφώνησις Του Προέδρου της Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Προς την Βουλήν των Αντιπροσώπων την 21ην Αυγούστου 1961, Κυπριακή Δημοκρατία, Λευκωσία, 1961.
- Περιοδικό *Καιροί της Κύπρου*, «Πανεπιστήμιο στην Κύπρο», αρ. 68, 29 Ιανουαρίου 1960, σσ. 7-8.
- Περιοδικό *Καιροί της Κύπρου*, «Τι γίνονταν στις φυλακές και τα κρατητήρια», τ. 93, 22 Ιουλίου 1960 σελ. 9.
- Περιοδικό *Κυπριακοί Καιροί*, «Οι έκθεση των 33 Κυπρίων ζωγράφων», αρ. 8 (107), 13 Ιανουαρίου 1961, σελ. 5.
- Περιοδικό *Κυπριακοί Καιροί*, «Εξαίρετα τα αποτελέσματα των οκταταξίων σχολείων», αρ. 21(120), 14 Ιουλίου 1961, σελ. 3.
- Περιοδικό *Κυπριακά Χρονικά*, «Εταιρεία Κύπριων Λογοτεχνών», τ. 20, Ιούνιος 1962, σελ. 386.
- Περιοδικό *Μόρφωσις*, «Όχι τέρμα στη Ζυρίχη», Οκτώβριος 1963, σελ. 21.
- Σπύρος Σπύρου «Η γεωργική κατάσταση της Κύπρου και τα επιβαλλόμενα μέτρα για την βελτίωση της», *Νέα Αγροτική Επιθεώρησις*, Ιανουάριος 1960, τ. 157, σελ. 39.
- Περιοδικό *Νέα Εποχή*, «Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΚΑΝΘΟΣ», αρ. 4, 1 Ιουνίου 1959, σσ. 36-37.
- Περιοδικό *Νέα Εποχή*, «Μερικές σκέψεις γύρω από το ζήτημα της ίδρυσης πανεπιστημίου στην Κύπρο», αρ. 19, Σεπτέμβριος 1960, σελ.11.
- Περιοδικό *Νέα Εποχή* «ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΟ ΤΟΥ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ», αρ. 40, Ιούνιος 1962, σελ. 32.
- Περιοδικό *Νέα Εποχή* «Μάσκα, Πιστόλι, Αυτόματο δολοφονούν την Κυπριακή Δημοκρατία», αρ. 41, Ιούλης 1962, σελ. 6.
- Περιοδικό *Νέα Εποχή*, «Εγκλήματα χωρίς τιμωρία», αρ. 42, Αύγουστος 1962, σελ. 8.
- Περιοδικό *Πνευματική Κύπρος*, «Ο περιοδικός τύπος της Κύπρου», αρ. 2, Νοέμβριος 1960, σελ. 88.
- Περιοδικό *Πνευματική Κύπρος*, «Σχόλια και σκέψεις», αρ. 30, Μάρτιος 1963, σελ. 240.
- Περιοδικό *Πνευματική Κύπρος*, «Το κυπριακό βιβλίο», αρ. 33, Ιούνιος 1963, σελ. 323.
- Περιοδικό *Πνευματική Κύπρος*, «Εθνική Εταιρία Ελλήνων Λογοτεχνών Κύπρου», αρ. 34-35, Ιούλιος-Αύγουστος 1963, σσ. 375-376.
- Περιοδικό *Ο Τραπεζικός*, «Η ιστορία των εν Κύπρω Τραπεζών», τ.13, Ιανουάριος 1961, σελ. 11.
- Περιοδικό *Φιλολογική Κύπρος*, «Ο παράνομος τύπος κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού μας αγώνα», Ελληνικός Πνευματικός Όμιλος Κύπρου, 1960, σελ. 89.
- Περιστιάνης Νίκος & Τσαγγαράς Γιώργος (επιμ.), *Ανατομία μιας μεταμόρφωσης: Η Κύπρος μετά το 1974: κοινωνία, οικονομία, πολιτική, πολιτισμός*, IntercollegePress, Λευκωσία, 1995.
- Σαρρής Νεοκλής, *Η άλλη πλευρά*, τ. Α', Γραμμή, Αθήνα, 1977.

- Σαρρής Νεοκλής, *Η άλλη πλευρά*, τ. Β', Βιβλίο Α' (1955-1963), Γραμμή, Αθήνα, 1983.
- Σουλιώτη Στέλλα, *Fettered Independence : Cyprus 1878-1964*, Modern Greek Studies, University of Minnesota, Minneapolis, 2006.
- Στέλγας Νίκος, *Ο θάνατος του ανεπιθύμητου βρέφους: Το εγχείρημα της Συνεταιρικής Δημοκρατίας στα πρωτοσέλιδα του Τουρκοκυπριακού Τύπου 1960-1963*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2015.
- Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας*, Κυβερνητικό Τυπογραφείο Κύπρου, Λευκωσία, 1960.
- Τερλεξής Παναζής, *Διπλωματία και πολιτική του Κυπριακού : Ανατομία ενός λάθους*, Κέδρος, Αθήνα, 2004.
- Τζελέπης Ελευθέριος Ν., *Το Κυπριακό και οι συνωμότες του*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1965.
- Τζερμιιάς Παύλος, *Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας: Με αναδρομή στη ζωή της μεγαλονήσου στο διάβα των χιλιετιών*, Libro, Αθήνα, 2001.
- Τορναρίτης Κρίτων Γ., *Η γένεσις του Κυπριακού κράτους και η μορφή αυτού*, Λευκωσία, 1974.
- Yıldız Netice, «A Mark of Modernity : The Role of Turkish Cypriot Women in the Evolution of Modern Art», *Kadın / Woman 2000 Kadın Araştırmaları Dergisi - Journal for Woman Studies*, Aralık /December 2003, Cilt / Volume IV, Sayı / Issue 2, σσ. 1-36.
- Φάντης Ανδρέας, *Κυπριακό 1960-1974 : Αναζητώντας την αλήθεια*, Μέρος Α' (1960-1968) Λευκωσία, 1999.
- Χατζηαντωνίου Κώστας, *Κύπρος 1954-1974: Από το έπος στην τραγωδία*, Ιωλκός, Αθήνα, 2007.
- Χατζηδημητρίου Τάκης, *Κύπρος 1955-1959 Το Τέλος του Αλυτρωτισμού : Πολιτική και ιδεολογική θεώρηση*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2018.
- Χατζιωάννου Κυριάκος, *Η καταγωγή των Τουρκοκυπρίων και το κυπριακό*, Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, Λευκωσία, 1997.
- Χριστοδούλου Μιλτιάδης, *Η πορεία μιας εποχής: Η Ελλάδα, η κυπριακή ηγεσία και το κυπριακό πρόβλημα*, τ. Β', Φλώρος, Αθήνα, 1987.
- Χριστοδούλου Μιλτιάδης, *Η πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων και η Κύπρος*, Πρόοδος, Λευκωσία, 1995.
- Χρίστου Μιράντα, «The Language of Patriotism: Sacred History and Dangerous Memories», *British Journal of Sociology of Education*, Volume 28, No. 6, November 2007, σσ. 709-722.
- Cyprus : Turkish reply to Archbishop Makarios' proposals*, Aid Society of New York, New York, 1964.
- Χρυσοστομίδης Κύπρος, *Το κράτος της Κύπρου στο διεθνές δίκαιο*, Σάκκουλα, Αθήνα, 1994.
- Ψυρούκης Νίκος, *Το κυπριακό δράμα (1958-1986): άρθρα-μελετήματα*, Επικαιρότητα, Αθήνα, 1987.
- Ψυρούκης Νίκος, *Κύπρος : Από την αυτοδιάθεση στην κατοχή : άρθρα, μελετήματα και συνεντεύξεις 1958-1998*, Αιγαίον & Κουκίδα, Λευκωσία, 2005.

I. Κοινοτικός χαρακτήρας**I.I. Συνεργατικά ιδρύματα**

[...]ΜΕΤΑΞΥ τῶν κεντρικῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα δέον νὰ ρυθμίση ἡ νέα Κυπριακὴ Δημοκρατία εἶναι καὶ τὸ τραπεζικὸν καθεστῶς δεδομένου ὅτι ἡ συμφωνία τῆς Ζυρίχης καθορίζει ὅτι τὰ πιστωτικὰ ιδρύματα θὰ εἶναι κοινοτικά.¹

[...]Κατὰ τὸ 1959, 120 περίπου Τουρκικαὶ Συνεργατικαὶ Ἐταιρεῖαι Μέλη τῆς Τραπεζῆς ἀπεσχίσθησαν δυνάμει τῶν προνοιῶν τῆς Συνθήκης Ζυρίχης-Λονδίνου καὶ ἱδρυσαν χωριστὴν Συνεργατικὴν Τράπεζαν, ἀφοῦ ἔλαβον ἐκ τοῦ Γενικοῦ Ἀποθεματικοῦ τὸ ὁποῖον ἀνῆρχετο τότε εἰς £460,000, ποσὸν £70,000.²

[...]Κατὰ τὸ ὑπὸ ἐπιθεώρησιν ἔτος ἐγένετο κατόπιν ψηφίσεως εἰδικοῦ νόμου ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὁ διαχωρισμὸς τοῦ Ταμιευτηρίου εἰς Ἑλληνικὸν καὶ Τουρκικὸν. Συνεπεία τούτου ἡ Ἐπιτροπεία οὐδὲν δάνειον ἐχορήγησεν εἰς Τούρκους διδασκάλους. Μερικοὶ ἐκ τῶν Τούρκων ὀφειλετῶν ἔχουν ἐξοφλήσει τὰ χρέη των παραμένουν ὅμως ἀκόμη 43 Τούρκοι ὀφειλέται ὀφείλοντες ποσὸν περίπου £ 40,000 τὸ ὁποῖον πληρώνεται διὰ μηνιαίων δόσεων. Ἡ ἀσφάλεια τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τοῦ ἄνω ποσοῦ εἶναι ἐνυπόθηκος. Δέον νὰ τονίσω ὅτι μετὰ τὴν τελικὴν ἐξόφλησιν τοῦ ἄνω χρέους εἴμεθα ὑπόχρεοι δυνάμει τῶν γενομένων νομικῶν διευθετήσεων νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ Τουρκικὸν Ταμιευτήριον Διδασκάλων τὸ ἀναλογοῦν ποσὸν κερδῶν, τὸ ὁποῖον εἶχε κερδίσει εἰς προηγούμενα ἔτη καὶ τὸ ὁποῖον θὰ λογισθῇ ἀναλόγως τῶν δοσοληψιῶν καὶ τῶν Τουρκικῶν μελῶν.³

[...]Türk Kooperatiflerinin müşterek idareden ayrıldığı andaki sayısının 180 civarında olduğunu envcelde bildirmiştik. Öğrendiğimize göre ayrılmadan sonra yeniden kaydedilen Türk Kooperatiflerinin sayısı 50 dir ve kaydedilecek Kooperatifler için yapılan müracaatlar devam etmektedir.

[...]Ἐχουμε αναφέρει ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν Τουρκικῶν Συνεργατικῶν, ὅταν ἀποχώρησαν ἀπὸ τὴν κοινὴ διοίκηση, ἦταν γύρω στα 180 Τουρκικὰ Συνεργατικὰ Ἰδρύματα. Σύμφωνα με ὅσα μάθαμε, ὁ ἀριθμὸς τῶν Τουρκικῶν Συνεργατικῶν που ἔχουν ἐπανεγγραφεῖ μετὰ τὴν ἀποχώρηση εἶναι 50 καὶ οἱ αιτήσεις γιὰ ἐγγραφή τῶν Συνεργατικῶν συνεχίζονται.⁴

[...]Τὸ Τουρκικὸν Τμῆμα Συνεργατικῆς Ἀναπτύξεως ἀνακοινοῖ, ὅτι κατὰ τὴν περίοδον μεταξὺ Ἰουνίου καὶ Δεκεμβρίου 1960, ἐνεγράφησαν ἑξ Συνεργατικῶν Πιστωτικῶν Ἐταιρειῶν, ἐννέα Συνεργατικὰ Παντοπωλεῖα, τρία Συνεργατικὰ Ταμιευτήρια καὶ δύο ἄλλαι ἐταιρεῖαι.⁵

¹Περιοδικό *Ο Τραπεζικός*, «Επείγει ἡ ἱδρυσις Τραπεζῆς Βιομηχανικῆς Πίστεως ἐν Κύπρῳ», τ. 2, Φεβρουάριος 1960, σελ. 7.

²Περιοδικό *Ο Τραπεζικός*, «Ἡ ἱστορία των ἐν Κύπρῳ Τραπεζῶν», τ.13, Ἰανουάριος 1961, σελ. 11.

³Νέαρχος Κληρίδης, *Ἡ πρώτη 25ετηρίδα τοῦ Συνεργατικοῦ Ταμιευτηρίου Διδασκάλων Κύπρου ΑΤΔ 1936-1961*, Εκδόσεις Ζαβαλλή, Λευκωσία, 1962, σελ. 62.

⁴Εφημερίδα *Bozkurt*, «TÜRK KOOPERATİFLERİ GÜNDEN GÜNE ARTIYOR», 18 Ekim 1959.

⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αἱ Τουρκικαὶ συνεργατικαὶ ἐταιρεῖαι», 12 Φεβρουαρίου 1961.

I.II. Θεατρικές ομάδεςΕπιθεώρηση *Εδώ ΕΟΚΑ* του Κώστα Μαρκίδη

[...]ΝΟΣΤΑΛΓ. ΠΟΙΑΝ τετραετίαν; Τὴν τετραετίαν τοῦ Χαρτινγκ, τοῦ Κέντριου, τοῦ Ντάρλινγκ, τοῦ Λένοξ Μπόυντ, τοῦ Μακμίλλαν, τοῦ Ράκφιλτ, τοῦ Φούτ καὶ τῶν θαυμασίων ἐκείνων παιδιῶν, τῶν εὐγενικῶν καὶ πολιτισμένων παιδιῶν τῶν Δυνάμεων Ἀσφαλείας, πὺν μὲ τὴν εὐγένειά τους σὲ ὑποχρέωναν νὰ

ΚΟΜΠΙΕΡ.Νὰ ἐνθουσιάζεσαι καὶ νὰ κτυπᾷς παλαμάκια;

ΝΟΣΤΑΛΓ. Ὅχι ! Νὰ κτυπᾷς ἀπὸ ἐνθουσιασμό τὸ κεφάλι σου στὸν τοῖχον καὶ νὰ παθαίνης κάταγμα τοῦ κρανίου,[...]⁶

[...]Εἰς τὸν Κουτσιούκ, πολιτικὴ χάρισε καριέρα
καὶ μιὰ πού ὁ νοῦς του γιόμισε κουπανιστὸν ἀέρα
πὲς του τὴν παροιμία μας ν' ἀκούσουν κι' οἱ Ἀγάδες
«Τζὴ Μαρικκοῦ τὸν ἄντραν της μὲ τοὺς πρᾶματευτάδες».⁷

Θεατρικὸ *Bayraktar Türküsü* τοῦ Özker Yaşın (1959) :

Kimin evi yanıyor ? Hangi masum insanın ?

[...]Tanrım cezasını ver ! O elinden kurtulmaz,

Eli kanlı, kapkara sakallı kızıl papaz...

Cennet denen adayı cahenneme çevirdin,

Bu sendeki ne vicdan, bu sendeki nasıl din ?

Sana lânet ediyor öksüz kalan yavrular,

Eski mesud evlerde şimdi hıçkırıklar var.

Senin saçma vehminle dul kaldı nice kadın,

Papaz Makarios değil şeytandır asıl adın.

[...]Karmakarışık etti adayı şeytan gibi...

EOKÁ cı caniler bir kukladır papazın[...]

Ποιανού το σπίτι καίγεται; Ποιανού αθώου ανθρώπου ;

Θεέ μου δώσε την τιμωρία του! Δε θα μπορέσει να γλυτώσει από το χέρι σου,

Ο κόκκινος ιερέας με τα μαύρα γένια και τα ματωμένα χέρια

Μετέτρεψες το νησί που λέγεται παράδεισος σε κόλαση,

Τι συνείδηση έχεις, ποια είναι η θρησκεία σου;

Τα παιδιά τα οποία έμειναν ορφανά σε καταριούνται,

Στα παλιά ευτυχισμένα σπίτια τώρα υπάρχει λυγμός.

Τόσες γυναίκες έμειναν χήρες από τη δική σου ανόητη φαντασίωση

Το όνομα σου δεν είναι παπάς Μακάριος, το πραγματικό σου όνομα είναι σατανάς.

[...]Ανακάτεψες το νησί σαν το διάβολο...

Οι τραμπούκοι της ΕΟΚΑ είναι μαριονέτες του παπά[...]⁸

⁶Κώστας Μαρκίδης, *Εδώ ΕΟΚΑ*, Λάρνακα, 1961, σελ. 41.

⁷Κώστας Μαρκίδης, *Εδώ ΕΟΚΑ*, Λάρνακα, 1961, σελ. 63.

⁸Özker Yaşın, *Bayraktar türküsü : manzum oyun, üç perde*, Kıbrıs Postası, Lefkoşa, 1959, σσ. 30, 36.

Επιθεώρηση Αχ. Μουσταφά (Φόρμουλα) του Κώστα Άλκιμου (ψευδώνυμο του Κώστα Μόντη)

[...]Έν πάση περιπτώσει
αὐτὴ ἡ λέξι «Φόρμουλα», αὐτὸ τ' ἀπαίσιον πάθημα
κάποιο μᾶς ἔχει δώσει
γὰρ τὴ ζωὴ μας μάθημα.
Θὰ δῆτε πὼς συντόμως
θὰ καταντήσῃ νόμος
σ' ὅλες μας πὰ τίς σχέσεις
ἄνευ οὐδενὸς ὁρίου
φόρμουλες νὰ ἐφαρμόζουμε [...]⁹

[...]Υπὸ τῆς Τουρκικῆς Κοινοτικῆς Συνελεύσεως ἀπεφασίσθη κατ' ἀρχὴν ἡ ἴδρυσις καὶ συντήρησις ὑπ' αὐτῆς Θεάτρου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Τουρκικὸν Κοινοτικὸν Θεάτρον». Ἡ ἀποστολὴ τούτου θὰ συνίσταται εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ προαγωγὴν, μέσῳ τῆς θεατρικῆς τέχνης, τοῦ Τουρκικοῦ πολιτισμοῦ ἐν Κύπρῳ. Κατὰ τὰς αὐτὰς πληροφορίας ἐγένοντο ἤδη πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν προκαταρκτικαὶ διευθετήσεις, προσφάτως δὲ ἐπανήλθον ἐξ Ἀγκύρας, ὅπου εἶχον ἀποσταλῆ πρὸς κατάρτισιν καὶ εἰδίκευσιν, προκειμένου νὰ ἀναλάβουν τὴν διοργάνωσιν τοῦ Τουρκοκυπριακοῦ Θεάτρου, τέσσαρες Τουρκοκύπριοι.¹⁰

[...]Νομίζω ὅμως πὼς ἡ Ἑλληνικὴ Κοινοτικὴ Συνέλευσις πρέπει νὰ ἐπωμισθῇ ἓνα τύπον «Κοινοτικοῦ Θεάτρου» μὲ τέτοια ἐπιχορήγησις καὶ μὲ τέτοιο πλήρη ἔλεγχον γὰρ νὰ δώσῃ στὸ λαὸ φτηνὸ καὶ καλὰ διαλεγμένο θέατρο. Εἶναι χρέος τῆς στὸν πολιτιστικὸν τομέα, ἀνεξαρτήτως τῶν σημερινῶν οἰκονομικῶν δυσκολιῶν. Τὸ «Κοινοτικὸν Θεάτρο» θὰ πρέπει νὰναι λιγομελὲς (δέκα ἄτομα : 6 ἄνδρες, 4 γυναῖκες).¹¹

⁹Κώστας Μόντης, *Ἀπαντα : Γ' Θεατρικά*, Ἴδρυμα Αναστάσιος Γ. Λεβέντης, Λευκωσία, 1986, σελ. 110. Ελευθερία *Ελευθερία*, «Αχ Μουσταφά !», 16 Αυγούστου 1960.

Περιοδικό *Πνευματικὴ Κύπρος*, «Μια αναβίωση», αρ. 1, Οκτώβρης 1960, σελ. 46.

¹⁰Ελευθερία *Ελευθερία*, «Ἰδρύεται Τουρκικὸν Κοινοτικὸν Θεάτρον», 16 Νοεμβρίου 1962.

¹¹Περιοδικό *Πνευματικὴ Κύπρος*, «Κοινοτικὸν Θεάτρο», τ. 16, Γενάρης 1962, σελ. 182.

[...]Güzel Sanatlar Derneği, tiyatro, müzik ve öbür sanat dallarında etkinlikler yürütür. Dönemin aydın kadınlarından Samiye Mustafa'nın aracılığı ve çabasıyla, Dernek, Mevlevi Tekke'yi dernek binası olarak kullanmaya başlar. Dernekte Nazım Ali İleri, Kemal Tunç, Hatice Söğüt, Biler Demircioğlu, Hülâgü Aytaçoğlu, Aydın Hikmet, Osman Balıkcıoğlu, Ahmet Belevi, Turan Kaynak, Rasih Işıkman, Hakan Demircioğlu, Subhi Rıza gibi isimler etkin olarak görev alır. Dernek, çalışmalarını düzenli olarak 1963 yılına kadar sürdürür.

[...]Ο Σύλλογος Καλών Τεχνών δραστηριοποιείται στους τομείς του θεάτρου, της μουσικής και άλλων τεχνών. Με τη μεσολάβηση και την προσπάθεια της Samiye Mustafa, μιας από τις διανοούμενες γυναίκες της περιόδου, ο Σύλλογος αρχίζει να χρησιμοποιεί το Mevlevi Tekke ως κτίριο του συλλόγου. Αναλαμβάνουν καθήκοντα ονόματα όπως Nazım Ali İleri, Kemal Tunç, Hatice Söğüt, Biler Demircioğlu, Hülâgü Aytaçoğlu, Aydın Hikmet, Osman Balıkcıoğlu, Ahmet Belevi, Turan Kaynak, Rasih Işıkman, Hakan Demircioğlu. Ο σύλλογος συνεχίζει τη δράση του μέχρι το 1963.¹²

[...]1963 yılının Şubat ayında İLK SAHNE, Kıbrıs Türk Tiyatro Hareketinin gelişmesine, yangınlaşmasına çok önemli katkılar yapar. İlk Sahne, Kıbrıs Türk tiyatrosunda bir temel yapı oluşturur.

Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü mezunu Üner Ulutuğ'un öncülüğünde, Kemal Tunç, Ayla Haşmet, Hatice Söğüt, Yücel Köseoğlu, Biler Demircioğlu ilk profesyonel özel tiyatro olarak "İLK SAHNE"yi kurarlar.

[...] Το Φεβρουάριο του 1963, η İLK SAHNE συνέβαλε στην ανάπτυξη του Τουρκοκυπριακού Θεατρικού Κινήματος. Η İLK SAHNE αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του τουρκοκυπριακού θεάτρου.

Υπό την ηγεσία του Üner Ulutuğ, απόφοιτου του Τμήματος του Κρατικού Θεάτρου-Ωδείου Άγκυρας, οι Kemal Tunç, Ayla Haşmet, Hatice Söğüt, Yücel Köseoğlu και Biler Demircioğlu ιδρύουν την İLK SAHNE ως το πρώτο επαγγελματικό ιδιωτικό θέατρο.¹³

¹²Yaşar Ersoy, *Kıbrıs Türk tiyatro hareketi :Tophumsal, sosyal ve siyasal olaylarla iç içe*, Ateş, Lefkoşa,1998, σελ. 68.

¹³Yaşar Ersoy, *Kıbrıs Türk tiyatro hareketi :Tophumsal, sosyal ve siyasal olaylarla iç içe*, Ateş, Lefkoşa,1998, σελ. 70.

I.III. Εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ενιαίας Εκπαίδευσης

[...]Τὴν ἀνώτερη ἐποπτεία, ὀργάνωση καὶ διοίκηση τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων τὴν ἔχει τὸ ἐκεῖ Γραφεῖο τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας μὲ προϊστάμενο τὸν κ. Κωνστ. Σπυριδάκι, πὸν ἦταν ἕως χτὲς Γυμνασιάρχης τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου τῆς Λευκωσίας καὶ σήμερα ἔχει τὸν τίτλο τοῦ Προέδρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου.¹⁴

[...]Τὸ Διδασκαλικὸν Κολλέγιον (Τμῆμα Ἀρρένων) ἰδρύθη τῷ 1937, μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ Παγκυπρίου Διδασκαλείου καὶ Ἱεροδιδασκαλείου Λάρνακος, καὶ ἐλειτούργησεν, ἐν Μόρφου, ὑπὸ Ἀγγλικὴν Διεύθυνσιν, ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὡς διτάξις Σχολή. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἐφοίτησαν μόνον Ἕλληνες, ἀλλ' ἀργότερον τὸ Κολλέγιον ἀπέβη κοινὸν δι' Ἕλληνας καὶ Τούρκους φοιτητάς. Τὸ τμῆμα θηλέων τοῦ Διδασκαλικοῦ Κολλεγίου ἰδρύθη ἐν Λευκωσίᾳ τῷ 1943 καὶ ἐλειτούργησεν ἐπὶ πενταετίαν ὡς Κυβερνητικὴ Σχολὴ ὑπὸ Ἑλληνικὴν Διεύθυνσιν καὶ μὲ Ἑλληνίδας μόνον σπουδαστρίας ἀργότερον τῷ 1948, ἀπέβη καὶ τοῦτο ἐλληνοτουρκικὸν ὑπὸ Ἀγγλικὴν Διεύθυνσιν. Κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1958 τὸ Διδασκαλικὸν Κολλέγιον Μόρφου μετεφέρθη εἰς τὸ νέον ἐν Λευκωσίᾳ οἶκημα, ὅπου ἐλειτούργησεν ὑπὸ Ἀγγλικὴν ὡς καὶ πρὶν Διεύθυνσιν διὰ φοιτητάς ἀμφοτέρων τῶν κοινοτήτων καὶ φύλων, τοῦ Τμήματος Θηλέων συγχωνευθέντος τελικῶς μετὰ τοῦ Τμήματος Ἀρρένων. Οἱ Τούρκοι Καθηγηταὶ καὶ σπουδασταὶ «ἀπεχώρησαν» τῆς Σχολῆς ἐξ ἀφορμῆς τῶν «διακοινοτικῶν ταραχῶν» τὴν 9ην Ἰουνίου 1958, ἀφ' ἧς ἡμερομηνίας ἔπαυσε χρησιμοποιουμένη ἡ Ἀγγλικὴ ὡς γλῶσσα διδασκαλίας τῶν μαθημάτων, καίτοι ἡ Διεύθυνσις τῆς Σχολῆς ἐξηκολούθησε νὰ εἶναι Ἀγγλική. Ἡ Σχολὴ περιήλθεν εἰς χεῖρας τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τὴν 1ην Μαΐου, 1959, ὃ δὲ ἄγγλος Διευθυντὴς ἀπεχώρησε τὴν 31ην Μαΐου 1959.¹⁵

[...]1959-60 ders yılında ilkokullarımızda çalışan 487 İlkokul öğretmenin 299'u muvazzaf ve 188'i muvakkat öğretmenlerden müteşekkildi. Bu öğretmenlerin 237 si öğretmen Koleji mezunudur.[...] 1958-59 ders yılından itibaren müstakil bir Türk müessesesi olarak çalışmaya başlayan Öğretmen Kolejimiz 1959-60 yılında T.C. Millî Eğitim Bakanlığından gönderilen Müdürün yönetimi altından,[...] Milli Eğitim prensipleri dahilinde yeniden teşkilâtlandırılmıştır.

[...]Τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1959-60, οἱ 299 ἀπὸ τοὺς 487 δασκάλους πρωτοβάθμιας ἐκπαίδευσης ποὺ ἐργάζονταν στὰ δημοτικά μας σχολεῖα ἦταν μόνιμοι καὶ οἱ 188 ἐκτακτοί. Οἱ 237 ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δασκάλους εἶναι ἀπόφοιτοι τοῦ Διδασκαλικοῦ Κολλεγίου.[...] Τὸ Διδασκαλικὸ Κολλέγιό μας, τὸ ὁποῖο ἀρχισε νὰ λειτουργεῖ ὡς ανεξάρτητο τουρκικὸ ἴδρυμα τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1958-59, ἀναδιοργανώθηκε στὸ πλαίσιο τῶν ἀρχῶν τῆς Εθνικῆς Παιδείας τὸ 1959-60 κάτω ἀπὸ τὴ διοίκηση τοῦ διευθυντῆ τῆς ο ὁποῖος στάλθηκε ἀπὸ τὸ Υπουργεῖο Εθνικῆς Παιδείας[...]¹⁶

¹⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἡ ἐκπαίδευση στὴν Κύπρο», 20 Αυγούστου 1960.

¹⁵Περιοδικό *Επετηρὶς Παιδαγωγικῆς Ακαδημίας Κύπρου*, «Τὸ ἱστορικὸν τοῦ Διδασκαλικοῦ Κολλεγίου», 1959-1960, σελ. 9.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrıs Türk Öğretmen Koleji Müdürlüğünden», 12 Eylül 1960.[Απὸ τὴ Διεύθυνση τοῦ Τουρκικοῦ Διδασκαλικοῦ Κολλεγίου]

¹⁶Εφημερίδα *Nacak*, «İntikal Devresinde Kıbrıs Türk Maarifinin Durumu», 21 Ekim 1960.

I.IV. Η σύνθεση και οι αρμοδιότητες των δικαστηρίων της κυπριακής πολιτείας

[...]Τὸ Ἀνώτατον Συνταγματικὸν Δικαστήριον σύγκειται ἐξ ἑνὸς οὐδετέρου Προέδρου καὶ δύο Δικαστῶν, ἑνὸς Ἑλλήνου καὶ ἑνὸς Τούρκου. Τὸ Ἀνώτατον Συνταγματικὸν Δικαστήριον ἀποφασίζει ἀποκλειστικῶς καὶ τελεσιδίκως.[...] Πᾶσα δικαστικὴ ἐξουσία εἰς ἀστικὰς καὶ ποινικὰς ὑποθέσεις πλὴν τῶν ὑπὸ τῶν Κοινοτικῶν Δικαστηρίων ἀσκουμένων θὰ ἀσκῶνται ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου καὶ τῶν ἐπὶ τούτῳ τεταγμένων Δικαστηρίων.

Τὸ Ἀνώτατον Δικαστήριον ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς οὐδετέρου Προέδρου ἔχοντος δύο ψήφους, καὶ Κυπρίων Δικαστῶν, δύο Ἑλλήνων καὶ ἑνὸς Τούρκου.[...] Νόμοι, οἱ ὅποιοι θὰ θεσπισθοῦν ὑπὸ ἐκάστης Κοινοτικῆς Συνελεύσεως, θὰ προβλέψουν διὰ τὴν ἵδρυσιν, σύνθεσιν καὶ δικαιοδοσίαν τῶν πρωτοβαθμίων καὶ δευτεροβαθμίων Δικαστηρίων, τὰ ὅποια θὰ ἐπιλαμβάνονται κεχωρισμένως ἀστικῶν διαφορῶν ἀφορωσῶν εἰς τὸν προσωπικὸν θεσμὸν καὶ θρησκευτικὰ ζητήματα ἐκάστης κοινότητος.¹⁷

[...]ΤΟ ἄρθρον 17 τῆς Συνθήκης τῆς Ζυρίχης προνοεῖ ὡς ἑξῆς : «Πολιτικαὶ διαφοραὶ μεταξὺ διαδίκων ἀνηκόντων εἰς τὴν αὐτὴν κοινότητα θὰ δικάζονται ὑπὸ Δικαστηρίου ἀπαρτιζομένου ὑπὸ Δικαστῶν τῆς κοινότητος τῶν διαδίκων. Ὅσάκις οἱ διάδικοι ἀνήκουν εἰς διαφορετικὰς κοινότητας, ἡ σύνθεσις τοῦ Δικαστηρίου θὰ εἶναι μικτὴ καὶ θὰ καθορίζεται ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου.[...]»¹⁸

25 Απριλίου 1963 : Διχογνωμία του Ανώτατου Συνταγματικού Δικαστηρίου

[...]Τὸ Ἀνώτατον Συνταγματικὸν Δικαστήριον ἐξέδωσε τὸ ἀπόγευμα τῆς χθὲς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐπὶ τῶν τεσσάρων προσφυγῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν Δήμων καλύπτουσιν 85 ἐν ὅλῳ πυκνοδακτυλογραφημένας σελίδας. [...] Ἡ ἀπόφασις δὲν ἦτο ὁμόφωνος καὶ ὡς προεβλέπετο δὲν συνεπάγεται λύσιν τοῦ ἐπιμάχου προβλήματος [...]. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐλήφθη ὑπὸ τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου ἀπόφασις διὰ πλειοψηφίας καὶ οὐχὶ ἐν ὁμοφωνίᾳ.¹⁹

¹⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡ. ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ», 27 Αυγούστου 1960.

¹⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΖΥΡΙΧΗΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ», 4 Σεπτεμβρίου 1960.

¹⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ ΧΘΕΣ ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΕΔΙΚΑΙΩΣΕ ΤΗΝ ΑΠΟΨΙΝ, ΟΤΙ ΟΙ ΔΗΜΟΙ ΕΠΑΥΣΑΝ ΝΟΜΙΚΩΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΙ ΤΗΝ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ», 26 Απριλίου 1963.

I.V. Προσκοπισμός

[...]Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου Προσκόπων Κύπρου κ. Χ. Παλαμουτιανῶν ἀφικνεῖται τὴν προσεχῇ Παρασκευὴν 11ην Νοεμβρίου εἰς Κύπρον ὁ κ. Π. Α. Σήμπολντ, Σύνδεσμος καὶ Ἐφορος Διοικήσεως τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου Προσκόπων, τὸ ὁποῖον ἐδρεύει εἰς Ὀττάβαν τοῦ Καναδά. [...] Σκοπὸς τῆς ἐπισκέψεως τοῦ διαπρεποῦς ξένου εἶναι νὰ γνωρίσῃ τοὺς Ἐφόρους τῶν Προσκόπων τῆς Κύπρου[...] Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς παραμονῆς του εἰς τὴν Κύπρον θὰ ἐπισκεφθῇ διάφορα Ἑλληνικά, Τουρκικά καὶ Ἀγγλικά Συστήματα Προσκόπων,[...] ²⁰

II. Δικοινοτικός χαρακτήρας**II.I. Εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ειδικής Εκπαίδευσης & Πανεπιστήμιο Κύπρου**

[...]Εἰς πολλοὺς εἶναι γνωστὴ ἡ Σχολὴ Κωφαλάλων. Αὕτη ιδρύθη φροντίδι τοῦ Ροταριανοῦ Συλλόγου ὀλίγον μετὰ τὴν ἱδρυσιν τοῦ συλλόγου αὐτοῦ ἐν Κύπρῳ. Ἦτο μία πράξις πού ἐτίμησε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ τιμᾷ τοὺς ἱδρυτάς της. Χάρις στὴν εὐγενῇ τότε σκέψιν των, περισυνελέγησαν ἀπὸ ὅλα σχεδὸν τὰ χωριά τῆς Κύπρου τὰ κωφάλαλα καὶ τῶν δύο φύλων καὶ τῶν δύο κοινοτήτων καὶ ἐτοποθετήθησαν εἰς σπῖτι καὶ σχολεῖον ταυτοχρόνως. ²¹

[...]Ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος Ἀσθενῶν «Ὁ Πόνος» τοῦ ἐν Λάρνακι Οἴκου Ἀγίου Χαραλάμπους (Ἀσύλου Λεπρῶν) ἀπεστάλη διὰ τοῦ Προέδρου αὐτῆς κ. Χρίστου Σάββα πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων κ. Γλαῦκον Κληρίδην ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκφράζονται παράπονα διὰ ζητήματα τῶν ἀσθενῶν. Συγκεκριμένως ἀναφέρεται, ὅτι ἡ εἰς τὸ Ἄσυλον ὑπηρεσία ἐργατῶν ἀπώλεσε ἀπὸ τινος χρόνου τὴν ἰσορροπίαν της διότι ὁ Ὑπουργὸς Ὑγείας ἐπιμένει νὰ ἀποστέλλῃ ὁ ἴδιος τὰς ἀπαιτούμενας ἐργατίδας καὶ ἀποστέλλει πάντοτε Τουρκίσσας. Ἐκφράζεται ἐπίσης παράπονον ὅτι ἥλλαξεν εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων ἀσθενῶν τὸ ὑφιστάμενον προηγουμένως σύστημα ἐξυπηρετήσεως τῶν Ἑλλήνων ἀσθενῶν ὑπὸ Ἑλληνίδων ἐργατῶν καὶ τῶν Τούρκων ὑπὸ Τουρκισσῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπέτρεπε τὴν δημιουργίαν δυσκολιῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν γλῶσσαν, τὴν παρασκευὴν φαγητῶν (χοιρινὸν κρέας) κλπ. ²²

²⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΡΟΣΚΟΠΙΣΜΟΥ ΑΦΙΚΝΕΙΤΑΙ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ», 9 Νοεμβρίου 1960.

Esen Bahadır, *Kıbrıs Türk izcilik tarihinden kesitler*, Gazimağusa, 2006. [Ψηφίδες ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ προσκοπισμοῦ τῶν Τούρκων τῆς Κύπρου]

²¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΧΟΛΗ ΚΩΦΑΛΛΩΝ», 12 Μαΐου 1961.

²²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΑΡΑΠΟΝΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΣΘΕΝΩΝ ΤΟΥ ΑΣΥΛΟΥ ΛΕΠΡΩΝ», 30 Ιουνίου 1961.

Αναμορφωτική Σχολή Λαπήθου

[...]İslâm dinine aykırı olduğunu Rum idarecileri de çok iyi bildikleri halde Türk öğrencilerine domuz eti yedirmek ve yemiyenlere 25 değnek cezası kesmek ne demektir? [...] Sınıflarda Türk öğrencilere Rumca ders verilmesi ve Türkçe' nin ihmal edilmesi kastı ve keyfi değil midir?

[...]Τι σημαίνει να βάζεις τους Τούρκους φοιτητές να τρώνε χοιρινό, παρόλο που οι Έλληνες διευθύνοντες γνωρίζουν πολύ καλά ότι είναι ενάντια στη θρησκεία του Ισλάμ και να επιβάλουν ποινή (ξύλο με χάρακα, 25 κτυπήματα με χάρακα) σε όσους δεν υπακούσουν ;[...]Δεν είναι εσκεμμένο και ετσιθελικό οι Τούρκοι μαθητές να διδάσκονται στα ελληνικά και τα τούρκικα να παραμελούνται ;²³

Ιούνιος 1963 : Νέο κτίριο της Σχολής Τυφλών

[...]Ο Πρόεδρος της Κυπριακής Πολιτείας Αρχιεπίσκοπος Μακάριος κατέθεσε το απόγευμα της χθές τόν θεμέλιον λίθον του νέου κτιρίου της Σχολής Τυφλών.[...]Το νέον κτίριον της Σχολής θα περιλαμβάνη δέκα αιθούσας διδασκαλίας, βιβλιοθήκην, οικότροφειον διά 60 μαθητάς ἀμφοτέρων τῶν φύλων[...]²⁴

[...]Συζήτησις με θέμα «Δέον ή Κύπρος νά ἔχῃ Πανεπιστήμιον;» διεξήχθη τήν ἑσπέραν τῆς χθές, πρωτοβουλία τοῦ «Κυπροαμερικανικοῦ Συνδέσμου» καί ὑπὸ τήν προεδρίαν τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστοῦ κ. Μ. Τριανταφυλλίδη εἰς τήν ἐν Λευκωσίᾳ αἰθούσαν βιβλιοθήκης τῆς Ἀμερικανικῆς Ὑπηρεσίας Πληροφοριῶν. Τήν συζήτησιν παρηκολούθησαν ὁ Πρεσβευτής τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν κ. Φρέϋζερ Γουίλκινς, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου κ. Γουίλσον, ὁ Διευθυντής τοῦ Γραφείου Παιδείας κ. Κλεάνθης Γεωργιάδης, ἀντιπροσωπευτικοὶ παράγοντες τοῦ πνευματικοῦ καί ἐπιστημονικοῦ κόσμου καί πλῆθος ἄλλων.[...]Ο Γυμνασιάρχης τοῦ Γυμνασίου Κύκκου Δρ Χριστάκης Χαραλάμπους ἀφοῦ ὑπεγράμμισε τήν χρησιμότητα καί τήν ἀναγκαιότητα τοῦ θεσμοῦ τοῦ Πανεπιστημίου διὰ τήν προαγωγήν τῆς πνευματικῆς καί ἐπιστημονικῆς ιδίως προόδου μιᾶς χώρας, ὑπεστήριξεν, ὅτι ἡ ἴδρυσις εἰς Κύπρον Πανεπιστημίου δέν εἶναι δυνατή σήμερον διότι δέν ὑφίστανται αἱ ἀπαραίτητοι πνευματικά, πολιτιστικά καί ἐπιστημονικά προϋποθέσεις[...]Τρίτος ὁμιλητής, ὁ Ὑποδιευθυντής τοῦ Τουρκικοῦ Λυκείου κ. Νετζαττί Νερελί, ὑπεστήριξεν, ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ἴδρυσις ἐν Κύπρῳ Πανεπιστημίου καί εἰσηγήθη, ὅτι ἑναρξίς προσπαθειῶν πρὸς τήν κατεύθυνσιν ταύτην δύναται νά γίνη διὰ τῆς συστάσεως Κολλεγίων, τὰ ὅποια θά λειτουργοῦν ὑπὸ κυβερνητικὸν ἔλεγχον καί εἰς τὰ ὅποια ἡ γλῶσσα διδασκαλίας νά εἶναι ἡ Ἀγγλική.²⁵

²³Εφημερίδα *Halkın Sesi*, ««İşkence okulu»», 8 Ekim 1960.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Unutulan bir konu», 5 Eylül 1960. [Ένα θέμα που ξεχάστηκε]

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΙ ΓΡΑΦΕΙ Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ», 4 Ιουλίου 1961.

²⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΕΥΑΓΓΗ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΠΤΡΙΖΟΥΝ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΜΙΑΣ ΧΩΡΑΣ», 9 Ιουνίου 1963.

²⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΣ Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΥΠΟ ΤΟ ΝΥΝ ΚΑΘΕΣΤΩΣ», 15 Νοεμβρίου 1962.

II.ΙΙ. Μικτή Κύπρου

[...]Bilindiği gibi Pazar günü Lefkoşada Rum stadında Dünya Kupası maçları için İsrail Milli takımı ile Kıbrıs Rum Futbol Federasyonuna bağlı Futbol takımlarından alınan Rum futbolcular ile çıkarılacak bir takım ile (İsrail -Kıbrıs Milli maçı adında) bir karşılaşma yapacaklardır.

Bu vaziyet karşısında bizler bu yapılacak olan maçın Kıbrıs Milli takımı ile değil de Kıbrıs Rum Futbol Karması ile olduğunu iddia eder ve İsrail Büyükelçiliği ile FIFAya Kıbrıs Anayasasını okumalarını ve Anayasanın 1 inci ve 87 inci maddeleri üzerinde durmalarını tavsiye ederiz.

[...]Οπως είναι γνωστό, την Κυριακή, για τους αγώνες του Παγκοσμίου Κυπέλλου στο ελληνικό στάδιο της Λευκωσίας θα παίξουν έναν αγώνα (που ονομάζεται Εθνικός αγώνας Ισραήλ-Κύπρου) μια ομάδα η οποία θα απαρτίζεται από Έλληνες ποδοσφαιριστές της Ε/κ Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου με την Εθνική Ομάδα του Ισραήλ.

Μπροστά σε αυτή την κατάσταση, ισχυριζόμαστε ότι ο αγώνας που θα διεξαχθεί δεν είναι με την ομάδα της Εθνικής Κύπρου, αλλά με τη μικτή ελληνοκυπριακή ομάδα ποδοσφαίρου και συμβουλευόμαστε την Ισραηλινή Πρεσβεία και τη FIFA να διαβάσουν το Κυπριακό Σύνταγμα και να επικεντρωθούν στο Άρθρο 1ο και Άρθρο 87ο του Συντάγματος.²⁶

[...]Κληθήκαμε νά δώσουμε την πρώτη επίσημη ποδοσφαιρική μας μάχη την επάυριο σχεδόν της ανακήρυξης της Κύπρου σέ ανεξάρτητη Δημοκρατία.[...]Τò Σύνταγμα της Δημοκρατίας, στην περίπτωση του άθλητισμού είναι έλαστικό. Ιδιαίτερα στις διεθνείς μας εμφανίσεις επιβάλλεται ή συγκρότηση πραγματικά αντιπροσωπευτικών ομάδων αν δέ θέλουμε οί λέξεις «Μικτή» ή «Εθνική» νά χάσουν στην περίπτωση της Κύπρου τη σημασία τους. Ό, τι απαιτείται σέ τέτοιες περιπτώσεις είναι ή επίδειξη πνεύματος αλληλοκατανόησης από μέρους όλων των ενδιαφερομένων. Κριτήριο για τη συγκρότηση μιās άθλητικής αντιπροσωπευτικής ομάδας πρέπει νά αποτελούν τὰ προσόντα και οί ικανότητες των άθλουμένων υπηκόων της Δημοκρατίας, ανεξάρτητα φυλής ή θρησκείας.²⁷

[...]Τò απόγευμα της Παρασκευής (αύριον) άφικνεϊται εις Κύπρον αεροπορικώς, προσκλήσει της «Τογάν Τούρκ Πιρλιγή» Λεμεσοῦ, ή δυναμική ποδοσφαιρική όμάς της Κωνσταντινουπόλεως «Φενέρ Μπαξέ», ήτις θα δώση δύο συναντήσεις μίαν έν Λεμεσῶ εις τò γήπεδον του Τουρκικοῦ Λυκείου μετά της Τουρκικής όμάδος Τογάν Τούρκ Πιρλιγή μεθαύριον Σάββατον και την επάυριον Κυριακήν έν Λευκωσίᾳ με την Τουρκικήν μικτήν Κύπρου.²⁸

²⁶Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rum Futbol Federasyonu Kıbrıs Milli Takımını temsil edemez», 9 Kasım 1960.[Δεν μπορεί να αντιπροσωπεύει την ομάδα της Εθνικής Κύπρου η ομοσπονδία ποδοσφαίρου της Ελληνικής Κοινότητας]

²⁷Περιοδικό *Νέα Εποχή*, «Οι συναντήσεις της μικτής Κύπρου», τ. 23, Ιανουάριος 1961, σελ. 39.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟΝ ΜΙΚΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 10 Σεπτεμβρίου 1960.

²⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΦΙΚΝΕΙΤΑΙ ΑΥΡΙΟΝ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ Η ΠΟΔΟΣΦ. ΟΜΑΣ «ΦΕΝΕΡ ΜΠΑΞΕ»», 23 Φεβρουαρίου 1961.

[...]Αί ποδοσφαιρικαὶ συναντήσεις τοῦ 1961/62 θὰ συμπληρωθοῦν ἐντὸς τῆς προσεχοῦς ἐβδομάδος καὶ ὁ τελευταῖος ποδοσφαιρικὸς ἀγὼν θα διεξαχθῇ τὴν 15ην τρέχοντος. Κατὰ τὰς προσεχεῖς ἐβδομάδας οἱ Ἕλληνες Κύπριοι φίλαθλοι ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Νήσου θὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκφράσουν τὴν γνώμην των ὡς πρὸς τὸ ποῖος ποδοσφαιριστὴς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 1961/62 συνετέλεσε περισσότερον τῶν ἄλλων εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ Κυπριακοῦ ποδοσφαίρου[...]²⁹

II.III. Ἐνοπλες δυνάμεις

Ημερήσια διαταγή του διοικητή του Τριμερούς Στρατηγείου Στρατηγού Παντελίδη

[...]Θὰ ὑπηρετήσετε καὶ θὰ συνεργασθῇτε πιστῶς, ἰσοτίμως καὶ ἀλληλεγγύως πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ σας, ὡς ἐτέθη ἀνωτέρω, χωρὶς νὰ ὑπείσέλθῃ ποτὲ εἰς τὸν νοῦν σας οἰαδήποτε διάφορος σκέψις ἢ πρόθεσις ἢ διακριτικὴ συμπεριφορὰ πρὸς ἀλλήλους, ἔνεκα τῆς διαφόρου Ἐθνικότητος εἰς ἣν ἀνήκετε ἕκαστος.

[...]Θὰ ἐπιβάλλετε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας αὐστηρὰν ἀποχὴν ἀπὸ πάσης ἀναμίξεως εἰς οἰονδήποτε ζήτημα Πολιτικῆς ἢ Κοινοτικῆς φύσεως ὡς καὶ ἀποφυγὴν παντὸς σχολίου ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων κατὰ τὰς συνομιλίας μεταξὺ στρατιωτικῶν καὶ ἰδιωτῶν, καὶ ἀκόμη μεταξὺ οἰκογενειῶν στρατιωτικῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὰς τοιαύτας τῶν ἐν Κύπρῳ κοινοτήτων.³⁰

Νομοσχέδιο "Περὶ Συγκροτήσεως Κυπριακοῦ Στρατοῦ"

[...]Οὐδεὶς ἄλλος Βουλευτὴς πλὴν τοῦ κ. Παπαϊωάννου ἐζήτησε νὰ ὁμιλήσῃ ἐπὶ θέματος ἀρχῆς, κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ὁμῶς κατ' ἄρθρον ἀνάγνωσιν καὶ ψήφισιν τοῦ Νομοσχεδίου, πλὴν τῶν πέντε Βουλευτῶν τῆς Ἀριστερᾶς, ἀπέσχον τῆς ψηφοφορίας μέχρι τέλους καὶ οἱ ἐκ τῶν Βουλευτῶν τοῦ Πατριωτικοῦ Μετώπου κ. κ. Παῦλος Παυλάκης, Κώστας Χριστοδουλίδης, Δάφνης Παναγίδης, Ἀνδρέας Καρσερᾶς καὶ Νίκος Ἀγγελίδης. Οἱ ὑπόλοιποι 34 παριστάμενοι Βουλευταί, Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι, ἐψηφίσαν ὑπὲρ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Νομοσχεδίου, τὸ ὅποιον καὶ ἐψηφίσθη τελικῶς εἰς Νόμον.³¹

[...]Υπὸ τῆς Ἀστυνομίας συνελήφθη ἐνωρὶς τὴν πρωΐαν τῆς χθὲς Ὀθωμανὸς ἡλικίας 21 ἐτῶν, ὑπηρετῶν εἰς τὸν Κυπριακὸν στρατὸν, ἐπὶ τῷ ὅτι διέρρηξε δωμάτιον τοῦ στρατῶνος καὶ ἐκλεψεν ἐνδυμασίαν ἀνήκουσαν εἰς συνάδελφόν του. Κατόπιν τῆς συλλήψεώς του, οὗτος παρεδέχθη ἐνοχὴν, ὡμολόγησε δὲ ἐπὶ πλέον ὅτι κατὰ τοὺς τελευταίους ὀλίγους μῆνας διέπραξεν ἕτερα εἴκοσι παρόμοια ἀδικήματα ἐν Λευκωσίᾳ.³²

²⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΙΝ «ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΣΤΟΥ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ»», 6 Ιουλίου 1962.

³⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΦΙΧΘΕΝΤΑ ΧΘΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ», 17 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ Η ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΥΠΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ», 8 Δεκεμβρίου 1960.

³¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΨΗΦΙΣΘΗ ΨΕΣ ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΠΕΡΙ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΩΣ ΚΥΠΡ. ΣΤΡΑΤΟΥ», 21 Ιανουαρίου 1961.

³²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΔΙΕΠΡΑΞΕ ΣΩΡΕΙΑΝ ΔΙΑΡΡΗΞΕΩΝ», 3 Ιουνίου 1961.

Οι πρώτοι αξιωματικοί του Κυπριακού στρατού

[...]Εἰς τὴν τελετὴν, εἰς τὴν ὁποίαν παρέστησαν ἐπίσης ὁ Διοικητὴς τοῦ Κυπριακοῦ στρατοῦ Ὑποστράτηγος Παντελίδης καὶ ὁ Βοηθὸς Διοικητὴς Ταξίαρχος κ. Χ. Τανιάρ, ὁ Ὑπουργὸς Ἀμύνης κ. Ὅσμὰν Ὀρέκ, ἐγκαθίδρυσεν ἓνα ἕκαστον εἰς τὸν βαθμὸν του.

Οἱ ἀξιωματικοὶ οἱ ὅποιοι ἀνέλαβον καθήκοντα εἶναι οἱ ἑξῆς : Ἀντισυνταγματάρχης Ἄθως Κ. Μυριανθόπουλος, ἀντισυνταγματάρχης Γ. Ν. Ἀζίνας, ἀντισυνταγματάρχης Φετχί Ἀκτάς, ταγματάρχης Χρῖστος Φωτίου Φώτης, ταγματάρχης Μπουλὲντ Χατούνογλου, λοχαγὸς Κυριάκος Χρ. Κωνσταντίνου, λοχαγὸς Παντελάκης Π. Πανταζής, λοχαγὸς Ἀτνὰν Τουντσελί καὶ λοχαγὸς Χασὰν Ἀσίντζι.³³

[...]Εἰς εἰδικὴν τελετὴν γενομένην χθὲς τὴν πρωΐαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἀμύνης, 126 πρόσωπα κατετάγησαν εἰς τὸν Κυπριακὸν στρατὸν, ἀφοῦ ἔδωσαν τὸν νεομισμένον ὄρκον, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Στρατηγοῦ Παντελίδη, Ἀρχηγοῦ τοῦ Κυπριακοῦ στρατοῦ, τοῦ Ταξίαρχου Τανιάρ, Ὑπαρχηγοῦ τοῦ Κυπριακοῦ Στρατοῦ, καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Λειτουργοῦ τοῦ Ὑπουργείου Ἀμύνης. Ἐκ τῶν καταταγέντων 29 ἦσαν ἀξιωματικοί, 30 ὑπαξιωματικοὶ καὶ 67 ὁπλίται.³⁴

[...]Ο Ὑπουργὸς Ἀμύνης κ. Ὅσμὰν Ὀρέκ ἐτέλεσε τὴν πρωΐαν τῆς χθὲς τὰ ἐγκαίνια τοῦ Γενικοῦ Κέντρου Ἐκπαιδεύσεως τοῦ Κυπριακοῦ Στρατοῦ εἰς τὸ πρῶν Βρεττανικὸν στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον, παρὰ τὸ νέον κοιμητήριον Λευκωσίας. Εἰς τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαίνιων παρέστησαν ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Κυπριακοῦ Στρατοῦ Στρατηγὸς Παντελίδης, ὁ Ὑπαρχηγὸς Ταξίαρχος Τανιάρ, οἱ Ἀρχηγοὶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Τουρκικῆς δυνάμεως Κύπρου, οἱ Ἀρχηγοὶ τῆς Ἀστυνομίας καὶ τῆς Χωροφυλακῆς, οἱ Στρατιωτικοὶ Ἀκόλουθοι τῆς Βρεττανικῆς Ἀρμοστείας καὶ τῆς Ἀμερικανικῆς Πρεσβείας καὶ ἄνωτεροι κυβερνητικοὶ Λειτουργοί.³⁵

[...]Πληροφορούμεθα, ὅτι ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας Δρ Κιουτσούκ ἐκοινοποίησεν εἰς τὸν Πρόεδρον Ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον, ὅτι ἀσκεῖ τὸ δικαίωμα βέτο διὰ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου περὶ μικτῆς συνθέσεως τοῦ Κυπριακοῦ στρατοῦ. Εἶναι ἡ πρώτη φορά, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Τοῦρκος Ἀντιπρόεδρος κάμνει χρῆσιν τοῦ δικαιώματος βέτο, βάσει τοῦ Συντάγματος.

Βάσει τοῦ ἄρθρου 57 τοῦ Κυπριακοῦ Συντάγματος, παράγραφος 3, ὡςάκις ἡ ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις, τὴν ἄμυναν ἢ τὴν ἀσφάλειαν, περὶ τῶν ὁποίων προνοεῖ τὸ ἄρθρον 50 τοῦ Συντάγματος, ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἢ καὶ ἀμφοτέρωτεροι ἔχουν τὸ δικαίωμα ἀρνησικυρίας ἀσκούμενον ἐντὸς προθεσμίας τεσσάρων ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας καθ' ἣν ἡ ἀπόφασις ἐκοινοποιήθη εἰς τὸ ἀντίστοιχον Γραφεῖον.

³³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΕΛΑΒΟΝ ΑΠΟ ΧΘΕΣ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ 9 ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΤΟΥ ΚΥΠΡ. ΣΤΡΑΤΟΥ», 7 Ιουνίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΓΚΡΙΣΙΣ ΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΚΑΙ ΥΠΑΡΧΗΓΟΥ ΤΟΥ ΚΥΠΡ. ΣΤΡΑΤΟΥ», 1 Οκτωβρίου 1960.

³⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΑΤΑΞΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ», 6 Ιουλίου 1961.

³⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡ. ΣΤΡΑΤΟΥ», 12 Σεπτεμβρίου 1961.

Ὡς γνωστὸν ὁ Ὑπουργὸς Ἀμύνης κ. Ὀρέκ εἶχε προτείνει ὅπως ὁ Κυπριακὸς στρατὸς συγκροτηθῇ ἐπὶ χωριστῆς βάσεως διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Τούρκους. Τὸ Ὑπουργικὸν ὅμως Συμβούλιον ἀπεφάσισε διὰ τῆς πλειοψηφίας τῶν Ἑλλήνων Ὑπουργῶν τὴν μικτὴν σύνθεσιν τῶν μονάδων τοῦ Κυπριακοῦ στρατοῦ καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος ἀνέπεμψε τὸ θέμα εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν συνεδρίαν τοῦ τῆς παρελθούσης Παρασκευῆς ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἀπόφασίν του, ὅπως ὁ στρατὸς συγκροτηθῇ ἐπὶ μικτῆς βάσεως.³⁶

"Θεωρῶ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Στρατοῦ ὡς παρασιτικὴν δαπάνην"

[...] Κατὰ τὴν 9ην π.μ. ὥραν τῆς χθὲς περὶ τοὺς 80 ἀξιωματικοὶ τοῦ Κυπριακοῦ Στρατοῦ ἐπεσκέφθησαν τὸν Βουλευτὴν ἱατρὸν κ. Βάσον Λυσσαρίδην εἰς τὴν κλινικὴν του διὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν διὰ τὰς γενομένας ὑπ' αὐτοῦ δηλώσεις εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Ἀντιπροσώπων κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ τὴν ἐσπέραν τῆς προχθὲς Πέμπτης, ἐν σχέσει μὲ τὸν Κυπριακὸν Στρατόν.³⁷

[...] Ἐπανῆλθε χθὲς ἡ γαλήνη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Κυπριακοῦ Στρατοῦ, πάντων τῶν ἀξιωματικῶν, ὑπαξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν ἐπαναλαβόντων τὰ ὑπηρεσιακὰ καθήκοντά των. Προηγουμένως ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Κυπριακοῦ Στρατοῦ Στρατηγὸς Παντελίδης τοὺς ἐκάλεσεν εἰς συγκέντρωσιν καὶ ὠμίλησεν ἐπὶ τῶν ἐκδηλώσεων των εἰς ἱκανοποίησιν αἰτήματός των δι' αὐξήσιν τῆς μισθοδοσίας των. Ὁ κ. Παντελίδης ὑπέδειξε πρὸς αὐτοὺς ὅτι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἀπεπειράθησαν νὰ διεκδικήσουν τὸ αἶτημά των δὲν ἦτο ὁ ἀρμόζων διὰ στρατιώτας, τοὺς παρώτρυνε δὲ ὅπως παραμείνουν ἥρεμοι καὶ πειθαρχικοί.³⁸

[...] Ὑπὸ τοῦ ἐκ Βαρωσίων κ. Κυριάκου Χρ. Κωνσταντίνου, Λοχαγοῦ τοῦ Κυπριακοῦ Στρατοῦ, κατεχωρίσθη χθὲς διὰ τοῦ δικηγόρου κ. Ν. Ζωμενῆ προσφυγὴ εἰς τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον ἐναντίον τοῦ Ὑπουργοῦ Ἀμύνης. Ὁ αἰτητὴς ἐξαιτεῖται δῆλωσιν τοῦ Δικαστηρίου, ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ νὰ τὸν θέσῃ εἰς διαθεσιμότητα εἶναι ἄκυρος. Ἐπὶ πλέον ὁ αἰτητὴς ἰσχυρίζεται, ὅτι παρανόμως, ἀδικοιολογήτως καὶ ἀδίκως ἐτέθη εἰς διαθεσιμότητα, ὅτι ὁ Ὑπουργὸς Ἀμύνης δὲν εἶχε σχετικὴν ἐξουσίαν νὰ θέσῃ τοῦτον εἰς διαθεσιμότητα, ὅτι ἔλαβε τὴν ἐν λόγῳ ἀπόφασίν του ἀντικανονικῶς, ἐν ἀγνοίᾳ καὶ κατ' ἀντίθεσιν τῶν συστάσεων τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Κυπριακοῦ Στρατοῦ Στρατηγοῦ Παντελίδη, ὅτι κατὰ τὸν προσήκοντα χρόνον δὲν ὑπῆρχον σχετικοὶ Κανονισμοὶ καὶ ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ διαδικασία, ἥτις ἠκολουθήθη, ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ Δικαίου.³⁹

³⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΡ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΗΣΚΗΣΕ ΒΕΤΟ ΠΡΟΣ ΠΑΡΕΜΠΟΔΙΣΙΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΕΠΙ ΜΙΚΤΗΣ ΒΑΣΕΩΣ», 21 Οκτωβρίου 1961.

³⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ κ. ΛΥΣΣΑΡΙΔΗΣ ΕΔΩΣΕ ΧΘΕΣ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΕΙΣ 80 ΚΥΠΡΙΟΥΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥΣ», 15 Δεκεμβρίου 1962.

³⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟΚΑΤΕΣΤΑΘΗ ΧΘΕΣ ΓΑΛΗΝΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ», 20 Δεκεμβρίου 1962.

³⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΛΟΧΑΓΟΥ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ», 23 Δεκεμβρίου 1962.

"Sinir Harbi" "Πόλεμος Νεύρων" στον Κυπριακό Στρατό

[...] Geçen hafta bir Türk askerinin valizinin üstüne "EOKA" kelimesini oyan Rum askerleri, son zamanlarda bellerine bağlı olarak ustura taşımağa başlamışlardır. Rum askerleri Türk askerlerine ikide bir, "Büyük balıklar, küçük balıklara yutar" diye lâf atmaktadırlar.

[...] Έλληνες στρατιώτες, που χάραζαν τη λέξη «ΕΟΚΑ» στη βαλίτσα ενός Τούρκου στρατιώτη την περασμένη εβδομάδα, άρχισαν πρόσφατα να κουβαλούν ξυράφια δεμένα στη μέση τους. Οι Έλληνες στρατιώτες κάθε τόσο λένε στους Τούρκους στρατιώτες "τα μεγάλα ψάρια τρώνε τα μικρά ψάρια".⁴⁰

II.IV. Δημόσια Υπηρεσία & Αξιωματούχοι της Πολιτείας

[...] Πάσαν οί διακοινοτικοί γνωστοί έκεϊνοι βοῦρκοι
καί ὑπουργοποιήθησαν κι' οί φίλοι μας οί Τοῦρκοι,
κι' ἀφοῦ ἀπ' τὸ ἐβδομηντα ὀχτῶ ἦσαν ἀπλοὶ πολίτες
νῦν Ὑπουργοὶ ξανάλθανε οί Τοῦρκοι συμπολίτες.
[...] Τὸ τῆς Ὑγείας ἔτυχε οί Τοῦρκοι ν' ἀναλάβουνε
καί ὅσοι εἶναι ἄρρωστοι σπεύδουν νὰ... μεταλάβουνε⁴¹

12 Μαΐου 1960:

[...] Τὸ ποσοστὸν 70:30 προνοεῖται ὑπὸ τῶν Συμφωνιῶν Ζυρίχης-Λονδίνου καὶ ἡμεῖς θὰ σεβασθῶμεν τὴν πρόνοιαν ταύτην. Δὲν συμφωνοῦμεν ὅμως μὲ τὴν ἀπὸ Τουρκικῆς πλευρᾶς διατυπωθεῖσαν ἄποψιν ὅτι ἡ ποσοστιαία αὐτὴ ἀναλογία δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ ἀμέσως εἰς ὅλας τὰς μισθοδοτικὰς κλίμακας καὶ εἰς ὅλα τὰ τμήματα.[...] Λυποῦμαι ὅμως νὰ παρατηρήσω ὅτι ἔχω ὑπ' ὄψιν μου συγκεκριμένας περιπτώσεις κενῶν θέσεων, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Κυβερνήτης, ζητῶν αἰτήσεις διὰ πλήρωσιν τούτων μόνον ὑπὸ Τούρκων, ἐτροποποίησεν αὐθαρέτως τοὺς ὑφισταμένους κανονισμοὺς περὶ προσόντων διὰ νὰ καταστῇ οὕτω δυνατόν ὅπως καταληφθοῦν αἱ θέσεις αὗται ὑπὸ προσώπων μὴ ἐχόντων τὰ μέχρι τοῦδε ἀπαιτούμενα προσόντα.⁴²

⁴⁰Εφημερίδα *Akin*, «Kıbrıs Ordusunda uzun zamandan beri başlayan Rum Tahrikleri Devam Ediyor», 5 Ağustos 1963.[Στον Κυπριακό Στρατό συνεχίζονται οι προκλήσεις των Ελλήνων οι οποίες έχουν ξεκινήσει εδώ και καιρό]

⁴¹Περιοδικό *Νέα Εποχή*, «ΕΜΜΕΤΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΑΤΥΡΑ», αρ. 3, Μάης 1959, σελ. 11.

⁴²Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Απαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ', τ. Δ',* Απρίλιος 1959-Δεκέμβριος 1960, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1993, σσ. 398-399.

22 Μαΐου 1960

[...]Η από δεκαήμερου καθημερινῶς συνερχομένη Ἐπιτροπὴ Ἐκτάκτου Ἀνάγκης τῶν Ἑλλήνων Δημοσίων Ὑπαλλήλων ἀπεφάσισε κατὰ τὴν χθεσινὴν συνεδρίαν της, ὅπως καλέσῃ Παγκύπριον συλλαλητήριον ὅλων τῶν Ἑλλήνων Δημοσίων Ὑπαλλήλων τὴν Κυριακὴν, 22αν Μαΐου, καὶ ὥραν 11π.μ., εἰς τὸ οἶκημα τοῦ Συνδέσμου ἐν Λευκωσίᾳ, πρὸς ἀποδοκιμασίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου ἐκδηλωθείσης προθέσεως περὶ ἀμέσου ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 11 τῆς Συμφωνίας τῆς Ζυρίχης τὸ ὁποῖον προνοεῖ διὰ τὴν σύνθεσιν τῆς Δημοσίας Ὑπηρεσίας ἐπὶ βάσεως 70% διὰ τοὺς Ἑλληνας καὶ 30% διὰ τοὺς Τούρκους.⁴³

[...]Ο Ἑλληνικὸς δημοσιοῦπαλληλικὸς κόσμος τῆς Νήσου τελεῖ εἰς πραγματικὸν συναγεμὸν ἐν ὧσιν τοῦ Παγκυπρίου Δημοσιοῦπαλληλικοῦ Συλλαλητηρίου, τὸ ὁποῖον θὰ συγκροτηθῇ σήμερον, ὥρα 11η π.μ., ἐν Λευκωσίᾳ εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Κυβερνήτου νὰ χωρήσῃ εἰς ἄμεσον καὶ μονόπλευρον ἐφαρμογὴν τῆς προνοίας τῆς Συμφωνίας τῆς Ζυρίχης, τῆς ἀφορώσης τὴν σύνθεσιν τῆς Δημοσίας Ὑπηρεσίας.⁴⁴

[...]Εἰς μὲν τὴν Οὐασιγκτῶνα, Λονδῖνον, Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν ἔκτην χώραν θὰ διορισθοῦν Ἑλληνες Πρεσβευταί, εἰς δὲ τὴν Ἀγκυραν καὶ Βόννην Τούρκοι. Εἰς τὴν ἐν Οὐασιγκτῶνι Πρεσβείαν θὰ διορισθοῦν εἰς Ἑλλήν καὶ εἰς Τούρκος μὲ τὸν βαθμὸν Συμβούλου Πρεσβείας, εἰς περιπτώσιν ὅμως καθ' ἣν ὁ ἐν Οὐασιγκτῶνι Ἑλλήν Πρεσβευτὴς θὰ ἀπουσιάσῃ ἐκ τῆς ἑδρας του, ἢ θὰ κωλύεται καθ' οἷονδῆποτε τρόπον νὰ ἐκτελέσῃ τὰ καθήκοντά του, τοῦτον θὰ ἀντικαθιστᾷ ὁ Ἑλλήν Σύμβουλος. Εἰς τὴν ἐν Βόννη Πρεσβείαν ὁ Σύμβουλος καὶ ὁ Ἐμπορικὸς Ἀκόλουθος θὰ εἶναι Ἑλληνες.[...]Ἀπεφασίσθη ὅπως ὁ ἐν Οὐασιγκτῶνι Πρεσβευτὴς τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας ἐκτελῇ συγχρόνως καὶ χρέη Ἀρχηγοῦ τῆς παρὰ τὰ Ἠνωμένα Ἔθνη μονίμου Ἀντιπροσωπείας τῆς Κύπρου μὲ Βοηθὸν Τούρκον διπλωμάτην, ὁ ὁποῖος θὰ φέρῃ τὸν βαθμὸν Συμβούλου Πρεσβείας.⁴⁵

Απάντηση Υπουργοῦ Εργασίας σε ἐρώτησιν τοῦ βουλευτῆ Aziz Altay

[...]Ἐν ὧσιν τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Κύπρος ἀποτελεῖ ἐνιαῖον κράτος καὶ συνεπῶς αἱ κρατικαὶ ὑπηρεσίαι δέον νὰ εἶναι ἐνιαῖαι θεωρῶ ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ὑπάρχουν χωριστὰ μητρώα διὰ Ἑλληνας καὶ Τούρκους ἀντιστοίχως. Ὄρθότερον εἶναι νὰ ὑπάρχῃ ἐν ἐνιαῖον μητρώον ἀνέργων Κυπρίων πολιτῶν, οἵτινες νὰ τοποθετοῦνται εἰς ἐργασίας κατὰ σειρὰν ἐγγραφῆς.⁴⁶

⁴³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΡΓΑΝΟΥΝΤΑΙ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΠΡΟΣΕΧΗ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΝ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΥΒΕΡΝ. ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ», 11 Μαΐου 1960.

⁴⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Θ' ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΣΟΥΝ ΕΝΤΟΝΩΣ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ ΠΕΡΙ ΑΜΕΣΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑΣ ΑΝΑΛΟΓΙΑΣ 70 ΠΡΟΣ 30», 22 Μαΐου 1960.

Ψήφισμα 22^{ης} Μαΐου Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΣ ΘΑ ΕΣΗΜΑΙΝΕΝ ΕΙΣΡΟΗΝ ΣΤΡΑΤΙΑΣ ΤΟΥΡΚΩΝ ΑΡΓΟΜΙΣΘΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΑΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ», 24 Μαΐου 1960.

⁴⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΦΩΝΗΘΗ Η ΙΔΡΥΣΙΣ 6 ΠΡΕΣΒΕΙΩΝ», 11 Σεπτεμβρίου 1960.

⁴⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΔΙΚΙΑ ΕΙΣ ΒΑΡΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΟΥΧΙ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ ΑΝΕΡΓΩΝ», 8 Νοεμβρίου 1960.

Μάιος 1962 : Οι δηλώσεις του Πρεσβευτή της Τουρκίας

[...]Ο ένταυθα Πρεσβευτής τῆς Τουρκίας κ. Ἐμὶν Ντιρβάνα προέβη τὴν ἐσπέραν τῆς χθὲς εἰς ἐγγράφους δηλώσεις ἐπὶ τῆς κατατεθείσης εἰς τὴν Ἀνακριτικὴν Ἐπιτροπὴν ἠχογραφημένης συνομιλίας τοῦ Ἀχμέτ Γκουρκὰν ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν ἐκρήξεων εἰς τὰ τεμένη. Αἱ δηλώσεις εἰς τὰς ὁποίας προέβη ὁ κ. Ντιρβάνα ἐθεωροῦντο ὑπὸ Ἑλληνικῶν Κυπριακῶν πολιτικῶν κύκλων ὡς ἀήθεις καὶ περιέχουσαι αἰχμὴν κατὰ τοῦ προσώπου ὑπευθύνου Ὑπουργοῦ τῆς δημοσιότητος, ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς ἠχογραφημένην ταινίαν, περιέχουσαν δηλώσεις τοῦ Γκουρκὰν.[...]Αἱ ἔγγραφοι δηλώσεις τοῦ Τούρκου Πρεσβευτοῦ κ. Ντιρβάνα ἔχουν ὡς ἐξῆς : [...]Εἶναι ἄκρως ἐκπληκτικὸν καὶ λίαν θλιβερόν τῳ ὅτι ἡ ἠχογραφημένη αὕτη ταινία περιέχουσα, ὡς ἐξηγήθη ἀνωτέρω, τοιαύτας πλήρως ψευδεῖς δηλώσεις ἀφορώσας ὠρισμένα μέλη τῆς Τουρκικῆς Πρεσβείας καὶ τοῦ Τουρκικοῦ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος ἐν Κύπρῳ ἐδόθη εἰς τὴν δημοσιότητα καὶ μάλιστα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προσώπου, τὸ ὁποῖον λέγεται ὅτι προέβη εἰς τὰς ψευδεῖς ταύτας δηλώσεις, ὑπὸ ὑπευθύνου Ὑπουργοῦ τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως χωρὶς νὰ πληροφορηθῇ ἡ Τουρκικὴ Πρεσβεΐα καὶ ἐπιζητηθῇ ἡ ἄποψις τῆς.⁴⁷

Ιούνιος 1962 : "Ο ΑΣΤΥΝΟΜΟΣ Κ. ΛΑΓΟΥΔΟΝΤΗΣ ΑΝΕΧΩΡΗΣΕ ΤΗΝ ΠΡΩΪΑΝ ΕΙΣ ΛΟΝΔΙΝΟΝ"⁴⁸

[...][...] müstakil bir heyet tarafından incelenmelidir. Disiplin cezasına çarptılmasın diye bir memuruna istifa hakkı tanıyan ve onu özel bir emniyet tedbiri altında adadan uzaklaştıran İç İşleri Bakanının da bu tutumu ile ne kadar haklı olduğu tahkik edilmelidir. [...]θα πρέπει να εξεταστεί από μια ανεξάρτητη επιτροπή. Θα πρέπει να διερευνηθεί πόσο δίκιο είχε με αυτή του τη στάση ο Υπουργός Εσωτερικών που έδωσε το δικαίωμα σε έναν αξιωματούχο να παραιτηθεί, για να μην αντιμετωπίσει πειθαρχική ποινή και τον απομάκρυνε από το νησί με ειδικά μέτρα ασφαλείας.⁴⁹

⁴⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΤΟΥΡΚΟΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΠΡΟΕΒΗ ΕΙΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΔΥΝΑΜΕΝΑΣ ΝΑ ΕΠΗΡΕΑΣΟΥΝ ΤΗΝ ΟΡΘΗΝ ΕΚΒΑΣΙΝ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ», 23 Μαΐου 1962.

⁴⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΑΣΤΥΝΟΜΟΣ Κ. ΛΑΓΟΥΔΟΝΤΗΣ ΑΝΕΧΩΡΗΣΕ ΤΗΝ ΠΡΩΪΑΝ ΕΙΣ ΛΟΝΔΙΝΟΝ», 8 Ιουνίου 1962.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΙ ΓΡΑΦΟΥΝ ΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΙΝ ΤΟΥ ΑΠΕΛΘΟΝΤΟΣ ΛΑΓΟΥΔΟΝΤΗ!», 10 Ιουνίου 1962.

⁴⁹Εφημερίδα *Nacak*, «İÇ İŞLERİ BAKANİ KONUSMALIDIR !», 15 Haziran 1962.

[...]Υπό τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας Δρος Φ. Κιουτσούκ, τοῦ Ὑπουργοῦ Γεωργίας καὶ Φυσικῶν Πόρων κ. Φ. Πλουμέρ καὶ τῶν Τουρκικῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς Δημοσίας Ὑπηρεσίας κατεχωρίσθη εἰς τὸ Ἀνώτατον Συνταγματικὸν Δικαστήριον ἀγωγή κατὰ τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς Δημοσίας Ὑπηρεσίας καὶ τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας. Διὰ τῆς ἀγωγῆς οἱ ἐνάγοντες ζητοῦν δήλωσιν τοῦ Δικαστηρίου, ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Δημοσίας Ὑπηρεσίας δὲν δύνανται ἀφ' ἑαυτὰ καὶ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τῶν Τουρκικῶν μελῶν νὰ λαμβάνουν ἐγκύρους ἀποφάσεις εἰς θέματα διορισμῶν ἢ προαγωγῶν. Ἐπίσης ζητοῦν δήλωσιν τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου ὅτι τὸ πρῶτον καθήκον τῆς Ἐπιτροπῆς Δημοσίας Ὑπηρεσίας εἶναι νὰ κατανέμη ἢ νὰ συμφωνῇ εἰς τὴν κατανομήν τῶν θέσεων μεταξὺ τῶν δύο κοινοτήτων καὶ ὅτι διορισμοί, γινόμενοι ἄνευ τοιαύτης ἐξουσίας εἶναι ἄκυροι.⁵⁰

[...]Συνήλθε χθὲς ἐν Λευκωσίᾳ εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς συνεδρίαν ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ Προσωπικοῦ τῶν Δημοσίων Ὑπαλλήλων. Ἐκ μέρους τῆς Κυβερνητικῆς πλευρᾶς παρέστησαν ὁ Ὑφυπουργὸς παρὰ τῷ Προέδρῳ κ. Ἀπόστολος Κοντός, ὁ Ὑφυπουργὸς παρὰ τῷ Ἀντιπροέδρῳ κ. Τζεμάλ Μουφτηζαντέ, ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν κ. Γεώργιος Φυλακτῆς καὶ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Τμήματος Προσωπικοῦ κ. Χ. Ἀρτέμης. Ἐκ μέρους τῆς Παγκυπρίου Συντεχνίας Δημοσίων Ὑπαλλήλων παρέστησαν οἱ κ.κ. Ἀλέξανδρος Τσαγγαρίδης Πρόεδρος, Μηνᾶς Χατζημηνᾶς Ἀντιπρόεδρος καὶ Γεώργιος Χατζζώτης Γενικὸς Γραμματεὺς. Ἐκ μέρους τοῦ Τουρκικοῦ Συνδέσμου Δημοσίων Ὑπαλλήλων παρέστησαν οἱ κ.κ. Ζιχνῆ καὶ Κιβάντς.⁵¹

Διεθνὲς Συνέδριο Γυναικῶν στην Τεχεράνη : Ἡ πρόσκληση τῆς Burnett Mahon (Ἐπιτροπὴ Ἀλληλογραφίας Νέας Υόρκης) & τῆς John B. Russel (Ἀμερικανικὴ Οργάνωση Προσκόπων(ομάδα κοριτσιῶν))

[...]Konferansta Kıbrıs' ı Refah Dairesinden Bayan Hatice Tahsin ile Veremle Mücadale Cemiyeti Sekteteri Bayan İvi Hacıftihıyü temsil edecektir.Kıbrıs ılı temsilciler, Bayan Mahon'un daveti üzerine dün,hava yolu ile Tahran'a gitmişlerdir. Στο συνέδριο θα εκπροσωπήσουν τὴν Κύπρο ἡ Hatice Tahsin ἀπὸ τὸ Τμήμα Κοινωνικῆς Εὐημερίας καὶ ἡ Ἥβη Χατζηευτυχίου, Γραμματέας τοῦ Συνδέσμου Καταπολέμησης τῆς Φυματίωσης. Μετέβησαν χθες αεροπορικῶς στὴν Τεχεράνη μετὰ ἀπὸ πρόσκληση τῆς Burnett Mahon.⁵²

⁵⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΤΟΥ Δ^{ΡΟΣ} ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ», 28 Ιουλίου 1962.

ΠΡΩΤΟ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΣΥΝΤΕΧΝΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΒΛ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΦΥΛΕΤΙΚΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ», 24 Σεπτεμβρίου 1962.

⁵¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΡΠΟΦΟΡΟΣ ΑΠΕΒΗ Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ ΜΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΩΝ ΔΗΜ. ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ», 26 Ιανουαρίου 1963.

⁵²Εφημερίδα *Akı*, «İki Kıbrıslı kadın uluslararası kadınlar konferansına katılmak üzere Tahran'a gitti», 20 Nisan 1963. [Δύο Κύπριες πήγαν στὴν Τεχεράνη γιὰ νὰ συμμετάσχουν στὸ διεθνὲς συνέδριο γυναικῶν]

[...]Ως πληροφοροῦμαι κατόπιν ἐνεργειῶν τῆς ἀρμοδίου Ἀρχῆς, ἤρθη ἡ βουλευτικὴ ἀσυλία τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Τουρκικῆς Κοινοτικῆς Συνελεύσεως καὶ δικηγόρου Ὅσμὰν Μεχμέτ ἐξ Ἀμμοχώστου. Οὗτος θὰ προσαχθῇ τὸ προσεχές Σάββατον, 7 Δεκεμβρίου, ἐνώπιον τοῦ Ἐπαρχ. Δικαστηρίου Ἀμμοχώστου κατηγορούμενος ὅτι 1) ὅτι τὴν 9ην Φεβρουαρίου 1963 παρημπόδισε τὴν πορείαν δικαστικῆς διατάξεως καὶ μετεκίνησεν ἐκ τοῦ λιμένος Ἀμμοχώστου δύο φορτία στρατιωτικῶν πλεονασμάτων καὶ 2) παρημπόδισε τὸν δικαστικὸν ἐπιδότην Ἀμμοχώστου κ. Χαρ. Πογιατζῆν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ρηθέντος διατάγματος.⁵³

II.V. Αστυνομία

[...]Κατὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς παρελθούσης Δευτέρας συνέβη εἰς τὸν παρὰ τὴν Λευκωσίαν Ἱππόδρομον σοβαρὸν ἐπεισόδιον ὑπὸ τὰς ἀκολούθους περιστάσεις. Νεαρὸς Ἑλλήν ὑπερεπήδησε ξύλινον κιγκλίδωμα καὶ ἐκ τοῦ χώρου θεατῶν τῆς α' θέσεως εἰσῆλθεν εἰς τὸν χῶρον τὸν προωρισμένον διὰ τὰ μέλη τῆς Λέσχης Ἱπποδρομιῶν. Τοῦρκος ἀστυνομικὸς ἐπεχείρησε νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν νεαρὸν χρησιμοποιοῦντας βίαν. Τότε ἐπενέβη ἕτερον πρόσωπον, ὁ ἐξ Ἀγ. Δομετίου Ἀνδρέας Στυλιανοῦ, ὁ δὲ ἀστυνομικὸς κατέφερεν ἐναντίον αὐτοῦ πλήγμα διὰ ροπάλου εἰς τὴν κεφαλὴν. Ὁ Στυλιανοῦ κατέπεσε λιπόθυμος καὶ τότε πολλοὶ κατεδίωξαν τὸν ἀστυνομικόν, ὅστις ἐτραυματίσθη οὐχὶ σοβαρῶς καὶ μετεφέρθη εἰς κλινικὴν. [...]ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Ἐθνάρχης Μακάριος προέβη χθὲς τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν ἀκόλουθον δήλωσιν [...] Οἱ ἀστυνομικοί, Ἕλληνες καὶ Τούρκοι, εἶναι ἐπιφορτισμένοι μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ κοινού τήρησιν τοῦ Νόμου καὶ τῆς δημοσίας τάξεως, αἱ δὲ ἐντολαὶ τῶν πρέπει νὰ εἶναι σεβασταί.⁵⁴

[...]Ἡ «Χαλκὶν Σεσί» συνεχίζουσα δριμύτερον τὰς ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐπιθέσεις της, παραπονεῖται, ὅτι παρὰ τὰς εἰλικρινεῖς ἐπικρίσεις της ἡ κατάστασις εἰς τὸ τελωνεῖον τοῦ ἀεροδρομίου ἐπιδεινοῦται καὶ ἡ διοίκησις τοῦ Τελωνείου ἐξελληνίζεται. Ἀναφέρουσα ὡς παράδειγμα τὴν περίπτωσιν δύο Τούρκων, οἱ ὅποιοι μετέβησαν προχθὲς εἰς τὸ ἀεροδρόμιον πρὸς διεκπεραίωσιν ἐργασίας τῶν καὶ οἱ ὅποιοι, ὡς ἰσχυρίζεται, ὠδηγήθησαν κατὰ τρόπον αὐθάδη ὑπὸ Ἑλλήνος ἀστυνομικοῦ εἰς δωμάτιον, ὅπου ὑπεβλήθησαν εἰς ἔλεγχον τῶν ταυτοτήτων τῶν, ἡ «Χαλκὶν Σεσί» γράφει : «Εἶναι λυπηρὸν διότι ἡ συμπεριφορὰ τῶν Ἑλλήνων ἀστυνομικῶν ἐναντι τῶν Τούρκων εἶναι λίαν ἀγενὴς καὶ σκαὶ ὡς ἐκείνη τῆς Ναζιστικῆς Ἀστυνομίας».

Εἰς ἕτερον σχόλιόν της ἡ «Χαλκὶν Σεσί» ἰσχυρίζεται, ὅτι ἡ Κυπριακὴ Ἀστυνομία εὐρίσκεται ἐξ ὀλοκλήρου εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅτι ὅλα τὰ Ἀστυνομικὰ Ἀρχηγεῖα καὶ κλάδοι κατέστησαν τόποι βασανιστηρίων διὰ τοὺς Τούρκους. Ἡ ἰδίᾳ ἐφημερὶς κατηγορεῖ τοὺς Ἕλληνας ἀστυνομικοὺς, ὅτι μεταχειρίζονται τοὺς Τούρκους πολὺ σκληρὰ καὶ ὑποβάλλουν τούτους εἰς βασανιστήρια μὲ πνεῦμα φανατισμοῦ. Εἰς ἀπόπειραν νὰ στηρίξῃ τοὺς ἰσχυρισμούς της, ἡ ἐφημερὶς ἀναφέρει τὴν περίπτωσιν «Τούρκου, ὅστις

⁵³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΗΡΘΗ Η ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΑΣΥΛΙΑ ΤΟΥΡΚΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ», 5 Δεκεμβρίου 1963.

⁵⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΠΠΟΔΡΟΜΟΝ», 5 Μαΐου 1959.

συλληφθείς ἐν σχέσει μὲ ὑπόθεσιν φιλονικίας, ἀφέθη ἐπὶ 18 ὥρας χωρὶς νερόν ὑπὸ Ἑλληνοῦ ἀστυνομικοῦ, ὁ ὁποῖος ὡς ἐγνώσθη ἀργότερον, ἦτο μέλος τῆς ΕΟΚΑ». ⁵⁵

[...]Μετὰ τὴν ὁμιλίαν του, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑσωτερικῶν κ. Πολυκάρπου Γεωρκάτζη, τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀστυνομίας κ. Χ. Χασάπη καὶ ἄλλων ἀξιωματικῶν ἐπεθεώρησε τοὺς 80 νεοσυλλέκτους, οἱ ὁποῖοι εἶχον παραταχθῆ εἰς τὸ γήπεδον τῆς Ἀστυνομικῆς Σχολῆς Στροβόλου. Μεταξὺ τῶν νεοσυλλέκτων περιλαμβάνονται καὶ τέσσαρες νεάνιδες. Προηγουμένως ὁ Πρόεδρος τῆς Πολιτείας ἐπεσκέφθη τὸ Ἀρχηγεῖον τῆς Ἀστυνομίας, ὅπου ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὁ Ὑπουργὸς Ἑσωτερικῶν κ. Γεωρκάτζης, ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἀστυνομίας κ. Χασάπης, ὁ Βοηθὸς αὐτοῦ κ. Μ. Ρεφίκ, ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Χωροφυλακῆς κ. Α. Νιαζή, ὁ Βοηθὸς αὐτοῦ κ. Σάββας Ἀντωνίου καὶ ἀνώτεροι ἀξιωματικοί. ⁵⁶

[...]Αἱ Τουρκικαὶ ἐφημερίδες «Χαλκὶν Σεσί» καὶ «Μποζκούρτ» ἐδημοσίευσαν χθὲς κείμενον τοῦ ἀνακοινωθέντος τῆς Ἑνώσεως Τούρκων Συντακτῶν Κύπρου εἶχον οὕτω : 1) Τὰ τελευταῖα γεγονότα ποὺ λαμβάνουν χώραν εἰς τὰ Τελωνεῖα θλίβουν βαθύτατα τοὺς Τούρκους δημοσιογράφους. Ὡς γνωστὸν μερικοὶ Ἑλληνες ἀστυνομικοὶ περιφρονοῦν τοὺς Νόμους (!) εἰσέρχονται εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τῆς Λευκωσίας καὶ ἐλέγχουν τοὺς Τούρκους ἐπιβάτας χωρὶς νὰ ἔχουν δικαίωμα πρὸς τοῦτο.[...]Ἐπίσης δὲν διαφεύγει τὴν προσοχὴν μας καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἔλεγχος τῶν Τούρκων ἐπιβατῶν εἰς τὸ Τελωνεῖον Λάρνακος διενεργεῖται μόνον ἀπὸ Ἑλληνας ὑπαλλήλους καὶ ὅτι ὁσάκις ἔρχεται εἰς τὸν λιμένα Τουρκικὸν πλοῖον ἀπομακρύνονται οἱ Τοῦρκοι τελωνοφύλακες.[...]Αἱ ἔφοδοι τῶν Ἑλλήνων ἀστυνομικῶν εἰς τὰ διάφορα Τουρκικὰ χωρία τῆς Νήσου θλίβουν βαθύτατα τόσο τὴν Ἑνωσιν Συντακτῶν ὅσον καὶ τὴν κοινότητά μας. ⁵⁷

⁵⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η «ΧΑΛΚΙΝ ΣΕΣΙ» ΕΠΙΤΙΘΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΕΛΛΗΛΩΝ ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ», 19 Ιουνίου 1960.

⁵⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΕΚΑΛΕΣΕ ΤΟΥΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥΣ ΝΑ ΠΕΙΘΑΡΧΟΥΝ ΜΟΝΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΩΝΗΝ ΤΟΥ ΚΑΘΗΚΟΝΤΟΣ», 25 Σεπτεμβρίου 1960.

⁵⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΟΥΡΚΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ ΔΙΕΚΔΙΚΕΙ ΕΠΕΜΒΑΣΙΝ ΕΙΣ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ», 8 Φεβρουαρίου 1962.

[...]Türk Cemaat Meclisi Lârnaka Bölgesi Mebuslarından Tremeşeli Mehmet Ali dün sabah Lefkoşa civarında Eğlence köyünde Rum Polislerin çok kaba bir muamelesine maruz kalmış.[...]Mehmet Ali hadiseyi şu şekilde anlatmıştır :

"Sabah saat sekiz kırkbeş raddelerinde köyümden Lefkoşaya gelmekte idim. Eğlence köyü açıklarında yolun kesik olduğunu gördüm ve durdum. Derhal etrafımı, çoğunluğu eski Eokacıların teşkil ettiği polislerin ellerinde silâhlar olduğu halde saldırdıklarını gördüm.

[...]Ελληνες αστυνομικοί φέρθηκαν με αγενή συμπεριφορά χθες πρωί κοντά στη Λευκωσία στο χωριό Αγλαντζιά σε βουλευτή της Τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης, τον εκ Τρεμετουσιών βουλευτή Λάρνακας Mehmet Ali. Ο Mehmet Ali περιγράφει έτσι το περιστατικό : "Το πρωί γύρω στις 8:45 κατευθυνόμουν από το χωριό μου στη Λευκωσία. Στα ανοικτά της Αγλαντζιάς είδα ότι ο δρόμος ήταν κομμένος και σταμάτησα. Αμέσως είδα να με περικυκλώνουν αστυνομικοί με όπλα στα χέρια. Οι περισσότεροι εξ αυτών ήταν μέλη της ΕΟΚΑ.⁵⁸

[...]τὸ Ὑπουργεῖον Ἑσωτερικῶν πληροφορεῖ τὸ κοινόν ὅτι : [...]Αἱ συχναὶ ἀστυνομικαὶ περίπολοι ἀποτελοῦν ἐν τῶν προληπτικῶν μέτρων ἅτινα ἐλήφθησαν. Αὗται ἀποτελοῦνται κατὰ κανόνα ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἀστυνομικῶν ἂν καὶ ἡ πιθανότης ἐμφανίσεως περιπόλου ἀποτελουμένης ἀπὸ Τουρκικὰ μέλη τῆς Ἀστυνομίας εἰς Ἑλληνικὰς συνοικίας ἢ καὶ ἀντιθέτως δὲν θὰ ἦτο παράδοξος ἀφοῦ αἱ διευθετήσεις περὶ περιπόλων γίνονται ἀναλόγως τῶν διαθεσίμων ἐκάστοτε ἀνδρῶν. Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἀνησυχῇ οἷονδῆποτε ἀφοῦ εἶναι ὁ ἀστυνομικός, ἀνεξαρτήτως φυλῆς, εἶναι ἐντεταλμένος μὲ τὰ αὐτὰ καθήκοντα βάσει τῶν κειμένων νόμων καὶ ἐξυπηρετεῖ τοὺς αὐτοὺς σκοποὺς.⁵⁹

[...]Ὑπὸ τοῦ τέως Λοχίου τῶν Κεντρικῶν Φυλακῶν Μεχμέτ Ὅσμάν κατεχωρίσθη χθὲς διὰ τοῦ δικηγόρου κ. Λεύκου Κληρίδη προσφυγὴ εἰς τὸ Συνταγματικὸν Δικαστήριον ἐναντίον τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀποκαταστάσεως Παυθέντων Ὑπαλλήλων. Ὁ αἰτητὴς ἀξιοῖ δήλωσιν τοῦ Δικαστηρίου ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς ρηθείσης Ἐπιτροπῆς, ὅτι δὲν δικαιούται εἰς ὠφελήματα βάσει τοῦ περὶ ἀποκαταστάσεως παυθέντων ὑπαλλήλων Νόμου 48/61 εἶναι παράνομος.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς προσφυγῆς ὁ κ. Κληρίδης ἀναφέρει ὅτι ὁ κ. Μεχμέτ ἦτο δήμιος τῶν Κεντρικῶν Φυλακῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγῶνος τῆς Κύπρου, ὅταν κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον οἱ Μιχαλάκης Καραολῆς καὶ Α. Δημητρίου καὶ ὠρίσθη ἡ ἡμέρα τῆς ἐκτελέσεώς των, ἐκλήθη εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ τότε Διευθυντοῦ τῶν Φυλακῶν κ. Ἀῖρονος ὅστις παρουσία τοῦ Ἀστυνομικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Νεοφύτου Καλογήρου τοῦ ἐζήτησε νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς δύο ἥρωας, ἀλλ' οὗτος ἠρνήθη. Ἐκτοτε περιέπεσεν εἰς δυσμένειαν καὶ ἐξηναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ. Ὁ κ. Κληρίδης ἰσχυρίζεται διὰ τῆς προσφυγῆς του ὅτι ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω περιστάσεις οὗτος δικαιούται εἰς ὅλα τὰ ὠφελήματα δυνάμει τοῦ Περὶ Ἀποκαταστάσεως Παυθέντων

⁵⁸Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Εοκαçılıktan yetişme bazı Rum Polisler işi kabadayılığa dökiyor», 25 Eylül 1962.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΣΥΣΤΑΤΟΙ ΤΟΥΡΚΙΚΟΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΟΤΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ ΚΑΚΟΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΘΗΣΑΝ ΤΟΥΡΚΟΝ, ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤ. ΒΟΥΛΗΣ», 26 Σεπτεμβρίου 1962.

⁵⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΑΝΤΙΚΡΟΥΕΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΜΟΥ ΝΕΥΡΩΝ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΤΟΥΡΚΙΚΑΣ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ», 23 Ιανουαρίου 1963.

Νόμου, και ότι ή απόφασις τής Έπιτροπής ελήφθη κατά παράβασιν τοῦ άρθρου 2 τοῦ Νόμου 48/61.⁶⁰

Η σύγκρουση Ελλήνων και Τούρκων στην Πάφο & Ο τραυματισμός του αξιωματικού του Κυπριακού Στρατού Πέτρου Στεφάνου

[...]Ο Διοικητής τής Αστυνομίας κ. Χαράλαμπος Χασάπης έπεσκέφθη χθές τήν Πάφον καί διεξήγαγε προσωπικήν έρευναν άποσκοπούσαν, ώς πληροφορούμεθα, νά εξακριβώση κατά πόσον ή στάσις τών Τούρκων άστυνομικών οί όποιοι έσπευσαν εἰς τήν σκηνήν τοῦ προχθεσινού έπεισοδίου ήτο πράγματι μεροληπτική, ώς ύπάρχει ισχυρισμός. [...] Η άτμόσφαιρα, γράφει ή «Χαλκίν Σεσί» ήλεκτρίσθη καί ήρχισε σύγκρουσις, διά τής έπεμβάσεως όμως τών δυνάμεων άσφαλείας καί Έλλήνων καί Τούρκων Βουλευτών προελήφθησαν σοβαρά γεγονότα. Η έφημερίς άναφερομένη εἰς τό τηλεγράφημα πού άπέστειλαν εἰς τόν Υπουργόν τών Έσωτερικών οί Έλληνες Βουλευταί Πάφου, γράφει : «Διά τοῦ τηλεγραφήματος τούτου καθίσταται υπεύθυνος ό Αρχιαστυνόμος Πάφου. Οί Τοῦρκοι σχολιάζοντες τό έν λόγω τηλεγράφημα έλεγον ότι ύπάρχει πιθανότης οί Έλληνες νά έδημιούργησαν εἰς τήν Πάφον τά γνωστά έπεισόδια διά νά κλονίσουν τήν θέσιν τοῦ Τούρκου Αρχιαστυνόμου». [...] Η «Ακίν» γράφει : Έάν δέν επενέβαιναν ή Αστυνομία καί τά ήγετικά στελέχη τών δύο Κοινοτήτων ή σύγκρουσις θά ελάμβανε διαστάσεις καί θά διεξήγετο διακοινοτική μάχη. Πληροφορούμεθα ότι ένας Έλλην έξύβρισε τρεῖς Τούρκους καί έπτυσεν ένα εξ αὐτῶν κατά πρόσωπον εἰπών τά εξής : « Σκυλότουρκοι, θά σᾶς ξεκαθαρίσωμεν άπό εδώ. Τότε ό Έλλην αὐτός άφοῦ εδάρη υπό τών Τούρκων επήγε καί παρεπονέθη εἰς τοὺς όμοφύλους του όποτε ένα πλῆθος Έλλήνων εφθασαν εἰς τήν Τουρκικήν Ένωσιν, εἰς τήν όποίαν όμως συνεκεντρώθησαν καί Τοῦρκοι. Η Αστυνομία διά τής άμέσου επεμβάσεώς της προέλαβεν τήν δημιουργίαν αίματηρῶν γεγονότων.⁶¹

[...] Η «Χαλκίν Σεσί» υπό τόν τίτλον : «Ένας Τοῦρκος δεσμοφύλαξ έτιμωρήθη άδίκως» έγραψε χθές τά εξής : «Χθές τήν έσπέραν έπεσκέφθη τά Γραφεῖα μας όμιλος Τούρκων δεσμοφυλάκων, οί όποιοι παρεπονέθησαν διά τήν μεταχείρισιν πού ύφίστανται έκ μέρους τών Έλλήνων. Πληροφορούμεθα ότι ό Διευθυντής τών Φυλακῶν έτιμώρησεν έναν Τοῦρκον δεσμοφύλακα έπειδή οὔτος έλαβε μέρος εἰς τήν συζήτησιν δύο βαρυποινιτῶν περι τών σχέσεων Γιωρκάτζη- Σαμπῶν, καί εξέφρασε τήν γνώμην του. Ο έν λόγω Τοῦρκος δεσμοφύλαξ διά πρώτην φοράν τιμωρεῖται κατά τήν διάρκειαν τής 20ετοῦς ύπηρεσίας του. Η συζήτησις έσκηνοθετήθη έκ μέρους τών Έλλήνων άξιωματικῶν διά νά έκφοβίσουν τοὺς Τούρκους. Δέν γνωρίζομεν εάν ή κ. Υπουργός Δικαιοσύνης εἶναι ενήμερος τῶν συμβάντων.[...]⁶²

⁶⁰Έφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΤΟΥΡΚΟΥ ΤΕΩΣ ΛΟΧΙΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ», 6 Φεβρουαρίου 1963.

⁶¹Έφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΜΕΤΕΒΗ ΕΙΣ ΚΤΗΜΑ ΔΙ' ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΝ ΕΡΕΥΝΑΝ», 5 Μαΐου 1963

Έφημερίδα *Bozkurt*, «Baf'ta Türklerle Rumlar Arasında Çatışma Oldu», 4 Mayıs 1963. [Στην Πάφο συγκρούστηκαν Έλληνες και Τούρκοι]

⁶²Έφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΙΜΩΡΙΑ ΤΟΥΡΚΟΥ ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΟΣ», 27 Αυγούστου 1963.

[...]Τὴν 10.25 μ.μ. ὥραν τῆς χθὲς ἑνοπλος μικτὴ ἀστυνομικὴ περίπολος ἀποτελουμένη ἐκ δύο Ἑλλήνων καὶ τριῶν Τούρκων ἀστυνομικῶν ἐκτελοῦσα συνήθη περιπολίαν εἰς χωρία τῆς ὑπαίθρου ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν καθ' ἣν στιγμὴν εἰσήρχετο εἰς Ἅγιον Σωζόμενον, ὁ ὁποῖος κατοικεῖται ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ Τούρκων. Ἐναντίον τῆς περιπόλου ἐρρίφθησαν ἀλλεπάλληλοι πυροβολισμοὶ διὰ κυνηγετικῶν ὅπλων, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ὁ σοβαρὸς τραυματισμὸς ἐνὸς Ἑλλήνου ἀστυνομικοῦ, ὀνόματι Λοῖζου Στυλιανοῦ ἐκ Καϊμακλίου, 32 ἐτῶν, καὶ ὁ ἐπιτόλαιος τραυματισμὸς δύο Τούρκων συναδέλφων του.⁶³

24 Δεκεμβρίου 1963 : Επίσημη ανακοίνωση μετὰ τὴ σύσκεψη

[...]Ο Πρόεδρος καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Δημοκρατίας συνηντήθησαν σήμερον διὰ νὰ συζητήσουν πρακτικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα δεόν νὰ ληφθοῦν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως.[...]Ἀπεφασίσθη ὅπως τὴν 4 μ.μ. τῆς σήμερον ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων κ. Γλαῦκος Κληρίδης καὶ ὁ Ὑπουργὸς Ἀμύνης κ. Ὁρέκ, συνοδευόμενοι ὑπὸ ἀστυνομικῆς δυνάμεως ἀποτελουμένης ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων Κυπρίων, ἐπισκεφθοῦν τὰς ἐν Λευκωσίᾳ θέσεις ὅπου ἀντηλλάγησαν πυροβολισμοὶ διὰ νὰ προβοῦν ἐπὶ τόπου εἰς διευθετήσεις διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν τραυματιῶν καὶ διὰ νὰ ἐξακριβώσουν ἐπίσης τὰς ἀνάγκας εἰς φάρμακα καὶ τρόφιμα. Θὰ ἐγκαταστήσουν ἀστυνομικὰς δυνάμεις ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων Κυπρίων εἰς τὰ σημεῖα, ὅπου ἀντηλλάγησαν πυρά. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Πρόεδρος καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος θὰ διορίσουν Ἐπιτροπὴν ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων Κυπρίων, περιλαμβάνουσαν ἀνεξάρτητα πρόσωπα ὡς Συμβούλους, διὰ νὰ συμβουλεύουν ὡς πρὸς τὴν διατήρησιν τῆς καταπαύσεως τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὁμαλότητος.[...]⁶⁴

⁶³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΕΞ ΕΝΕΔΡΑΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΝΟΠΛΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΠΕΡΙΠΟΛΟΥ», 22 Δεκεμβρίου 1963.

⁶⁴Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἀπαντα Αρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ', τ. ΣΤ',* Ιανουάριος 1963- 4 Μαρτίου 1964, Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1996, σσ. 158-159.

II.VI. ΡΙΚ

[...]Από ήμερῶν αἱ Τουρκοκυπριακαὶ ἐφημερίδες προβάλλουν ἀπαιτήσεις κατατεινούσας εἰς τὴν διχοτόμησιν τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Ἰδρύματος Κύπρου καὶ τῆς Τηλεοράσεως, αἱ ὁποῖαι ἐφ' ὅσον ἤθελον ικανοποιηθῇ θὰ συνεπήγοντο μεταξὺ ἄλλων αἰσθητὴν ἐπιβάρυνσιν τοῦ Ἑλλήνος Κυπρίου φορολογουμένου καὶ ἀπαράδεκτον ἀσυδοσίαν εἰς τὸν καταρτισμὸν τῶν Τουρκικῶν προγραμμάτων. Πιστεύεται, ὅτι αἱ ἀπαιτήσεις αὗται ἐφ' ὅσον ἤθελον προβληθῇ ἐπισήμως ἀπὸ Τουρκικῆς πλευρᾶς θὰ ἀπορριφθοῦν ἀποφασιστικῶς καὶ ὅτι ἡ ἀρμοδία Ἀρχὴ θὰ ἔχῃ ἀπόλυτον πρωτοβουλίαν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων της, συνισταμένων «εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν προβολὴν τῆς πολιτικῆς τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως», βάσει τῆς ἀποφάσεως, ἡ ὁποία ἐλήφθη εἰς πρόσφατον συνεδρίαν τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Ἰδρύματος. Τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Τούρκων «ν' ἀπαλλάξουν εὐθύνης» τοὺς Ἑλληνας ὅσον ἀφορᾷ τὸν καταρτισμὸν τῶν Τουρκικῶν ραδιοφωνικῶν προγραμμάτων εἶναι ὑποπτον καὶ ἀπαράδεκτον, ἐν ὧσι μάλιστα τῆς ἀπειλητικῆς ἐκστρατείας τῶν Τουρκικῶν ἐφημερίδων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.⁶⁵

[...]Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος ἀνεκοίνωσε χθὲς πρὸς τοὺς δημοσιογράφους ὅτι τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐνέκρινε τὸν διορισμὸν τοῦ κ. Βία Ι. Μαρκίδη ὡς Διευθυντοῦ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Ἰδρύματος Κύπρου. Ἐπίσης ὁ Μακαριώτατος ἀνεκοίνωσε ὅτι ὁ Δρ Ζιβὲρ Κεμάλ διωρίσθη μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἀρχῆς Ἑσωτερικῶν Τηλεπικοινωνιῶν Κύπρου.⁶⁶

[...]Ἡ Τουρκικὴ Κοινοτικὴ Συνέλευσις ἀνεκοίνωσε, ὅτι τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀπέρριψε αἴτησίν της, ὅπως παραχωρηθῇ εἰς αὐτὴν ἄδεια νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ἐν Κύπρῳ Ραδιοσταθμὸν καὶ Σταθμὸν Τηλεοράσεως διὰ τὴν μετάδοσιν ἐκπολιτιστικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐκπομπῶν. Κατόπιν τούτου ἀναφέρει ἡ ἀνακοίνωσις, ἡ Τουρκικὴ Κοινοτικὴ Συνέλευσις θὰ προσφύγῃ εἰς τὸ Ἀνώτατον Συνταγματικὸν Δικαστήριον.⁶⁷

⁶⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ ΚΥΠΡΟΥ», 24 Σεπτεμβρίου 1960.

⁶⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΒΙΑΣ Ι. ΜΑΡΚΙΔΗΣ ΔΙΩΡΙΣΘΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΡΑΔΙΟΣΤΑΘΜΟΥ», 29 Σεπτεμβρίου 1960.

⁶⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΖΗΤΗΣΑΝ ΙΔΡΥΣΙΝ ΙΔΙΚΟΥ ΤΩΝ ΡΑΔΙΟΣΤΑΘΜΟΥ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΟΥ ΤΗΛΕΟΡΑΣΕΩΣ», 2 Μαρτίου 1961.

[...] X. A. PIZA :

Έντιμον Προεδρείον της Βουλής. Έντιμοι συνάδελφοι. [...]

Όσον αφορά το δεύτερον μέρος, δηλαδή το μέχρι ποίου βαθμού αι Ραδιοφωνικά εκπομπάι κάμνουν διάκρισιν μεταξύ των διαφόρων στοιχείων ή απόψεων και το μέχρι ποίου βαθμού εκφράζουν ή όχι τας απόψεις της Κυβερνήσεως. Είναι πολύ ευχάριστον το γεγονός ότι συμφώνως προς απόφασιν αρχής ληφθείσαν κατά την πρώτην συνεδρίασιν, την οποίαν επραγματοποίησε το πρώτον Διοικητικόν Συμβούλιον του Ιδρύματος το διορισθέν επί Δημοκρατίας, είναι ανάγκη όπως τα Ραδιοφωνικά και Τηλεοπτικά προγράμματα ουδόλως θίγουν τα εθνικά ή θρησκευτικά αισθήματα οιασδήποτε των δύο Κοινοτήτων. Επίσης, με το ίδιον πνεύμα, επειδή η Διοίκησης του Ραδιοφώνου είναι Ίδρυμα και όχι Κυβερνητικόν Τμήμα, αυτή είναι υπόχρεως όπως προβάλλη όλας τας ειδήσεις και την Κυβερνητικήν πολιτικήν όσον το δυνατόν αντικειμενικώς. Εντός της επισήμου πολιτικής του Ιδρύματος είναι η μη εφαρμογή καθ' οιονδήποτε τρόπον διακρίσεων μεταξύ οιασδήποτε πολιτικών, φυλετικών και θρησκευτικών απόψεων.[...] Ουδέποτε ισχυρίζομαι ότι αι αρχαί αύται έχουν εφαρμόσθη πλήρως.⁶⁸

⁶⁸Κυπριακή Δημοκρατία, *Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων*, (16 Αυγούστου 1962-31 Δεκεμβρίου 1962), συνεδρίαση 10^η Δεκεμβρίου 1962, σελ. 177.

Εφημερίδα *Bozkurt*, «RADYO, TENKİD EDİLMEMEKTE», 12 Aralık 1962.[Το ραδιόφωνο επικρίνεται]

III. Βιβλιογραφία

Αιμιλιανίδης Αχιλλέας, *Η κοινοβουλευτική συνύπαρξη Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, 1960-1963*, Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, Λευκωσία, 2003.

Behçet Hasan, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969.

Ersoy Yaşar, *Kıbrıs Türk tiyatro hareketi :Toplumsal, sosyal ve siyasal olaylarla iç içe*, Ateş, Lefkoşa, 1998.

Εφημερίδα *Akın*, «ΕΟΚΑ 'nın yıldönümü münasebetiyle bayram yapalım derken Rumlar Gene Anayasayı ihlal Etmektedirler», 1 Nisan 1963.[Λέγοντας ας γιορτάσουμε την επέτειο της ΕΟΚΑ, οι Έλληνες παραβιάζουν ξανά το Σύνταγμα]

Εφημερίδα *Akın*, «Denктаş Makariosu İSTİFAYA Davet Etti», 2 Nisan 1963.[Ο Denктаş κάλεσε το Μακάριο να παραιτηθεί]

Εφημερίδα *Akın*, «DÜN LEFKOŞA 'DA İZCİ FESTİVALİNDE YAPTIĞI KONUŞMADA Dr. Küçük, Hür Yaşamak Azmimizi Yeniden Teyidetti», 8 Nisan 1963.[ΣΤΗΝ ΟΜΙΛΙΑ ΠΟΥ ΕΚΑΝΕ ΧΘΕΣ ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΟΠΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΣΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ο Δρ. Küçük επιβεβαίωσε την αποφασιστικότητά μας να ζήσουμε ελεύθεροι]

Εφημερίδα *Akın*, «Türk Memurların Rum Memurlara Cevabı "70-30 nispetinin tatbiki için Makarios' un verdiği sözü tutmasını bekliyoruz"», 10 Nisan 1963.[Απάντηση Τούρκων αξιωματούχων προς Έλληνες αξιωματούχους "Περιμένουμε από το Μακάριο να τηρήσει την υπόσχεσή του για την εφαρμογή της αναλογίας 70-30"]

Εφημερίδα *Akın*, «BAKANLAR KURULUNUN DÜNKÜ KARARLARI Dr Küçük ün bir iadesi daha Rumlar tarafından reddedildi», 14 Haziran 1963.[Οι χθεσινές αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου Απορρίφθηκε ακόμη μια αναπομπή του Dr Küçük από τους Έλληνες]

Εφημερίδα *Akın*, «Türkiye, Müdahaleye HAZIRDIR», 8 Ağustos 1963.[Η Τουρκία είναι έτοιμη για απόβαση]

Εφημερίδα *Akın*, «Trafik Kazasında ölen Milletvekili H. Kâzım toprağa verildi», 27 Eylül 1963.[Κηδεύτηκε ο βουλευτής Η. Kâzım ο οποίος έχασε τη ζωή του σε τροχαίο]

Εφημερίδα *Akın*, «T.Meclisinin ilk kadın üyesi Aylâ Halit Kâzım dünkü oturmada andıctı», 26 Ekim 1963.[Ορκίστηκε στη χθεσινή συνεδρία η Aylâ Halit Kâzım, η πρώτη γυναίκα βουλευτής]

Εφημερίδα *Akın*, «Tefrik Politikası Devam Ediyor Bir Türkü tayin etmemek için bir mevkii ikinci defa olarak münhal ilân ettiler!», 15 Kasım 1963. [Η Πολιτική των Διακρίσεων συνεχίζεται Για να μη διορίσουν Τούρκο προκήρυξαν για δεύτερη φορά μια θέση διαθέσιμη]

Εφημερίδα *Akın*, «İLK SAHNE», 23 Kasım 1963.[Πρώτη Σκηνή]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Amme Hizmetleri Komisyonu İlk Toplantısını Yaptı», 23 Ağustos 1960.[Η Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας πραγματοποίησε την πρώτη της συνεδρίαση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Cumhuriyet Devrinde de Tedhişçiler Hâlâ Faaliyette», 12 Eylül 1960.[Οι τρομοκράτες εξακολουθούν να δρουν και κατά την περίοδο της Κυπριακής Δημοκρατίας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Futbol Federasyonu Başkanlığına Dr. Necdet Ünel Getirildi», 8 Aralık 1960.[Ο Δρ Necdet Ünel έχει χρισθεί πρόεδρος της Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Yeni idare Kurulu Tasvip Edildi», 15 Aralık 1960.[Εγκρίθηκε το νέο (Ποδοσφαιρικό) Διοικητικό Συμβούλιο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Müfrit Eokacılar Dün Lefkoşada Nümayiş Yaptılar», 16 Ocak 1961.[Εξτρεμιστικά μέλη της ΕΟΚΑ έκαναν διαδήλωση χθες στη Λευκωσία]

- Εφημερίδα *Bozkurt*, «MAKARİÖSUN İSİM GÜNÜ ÖZEL ÂYİNLE KUTLANACAK», 19 Ocak 1961.[Θα εορταστεί με ειδική λειτουργία η ονομαστική εορτή του Μακαρίου]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «TELEVİZYONDA 27 OCAĞA YER VERİLMEDİ», 27 Ocak 1961.[Στην τηλεόραση δε δόθηκε χώρος στην 27^η Οκτωβρίου]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «KAYDEDİLEN YENİ TÜRK KOOPERATİF ŞİRKETLERİ», 12 Şubat 1961.[Νέες Τουρκικές Συνεργατικές Εταιρείες έχουν εγγραφεί]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar Türkleri Dün Çirkin Bir Şekilde Tahkir Etti Kıbrıs Radyosunda Yayınlanan "Küçük Mehmet" Skeci Türkler Arasında Büyük Heyecan ve infial Uyandırdı», 10 Temmuz 1961.[Οι Έλληνες εξευτέλισαν τους Τούρκους χθες Το θεατρικό ο "Μικρός Μεχμέτ" που μεταδόθηκε από το Κυπριακό Ραδιόφωνο προκάλεσε μεγάλη ταραχή και αγανάκτηση στους Τούρκους]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Radyo içişleri Bakanlığına Bağlandı», 14 Temmuz 1961.[Το Ραδιόφωνο εντάχθηκε στο Υπουργείο Εσωτερικών]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «MARKİDES RADYOYA NASIL TAYİN EDİLDİ?», 14 Temmuz 1961.[Πώς διορίστηκε ο Μαρκίδης στο ραδιόφωνο;]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «TÜRK MAARİF HEYETİ DR. KÜÇÜK' Ü ZİYARET ETTİ», 14 Eylül 1961. [Επιτροπή του Υπουργείου Παιδείας της Τουρκίας επισκέφτηκε το Δρ Küçük]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk Maarif Dairesinin 1960-61 Ders Yılı Raporu Yayınlandı», 12 Ekim 1961.[Ανακοινώθηκε η αναφορά του Τουρκικού Γραφείου Παιδείας για το σχολικό έτος 1960-1961]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Haravgi Matbaasındaki Bir Mürettip Evine Giderken Vuruldu», 26 Ekim 1961.[Ένας στοιχειοθέτης του Τυπογραφείου Χαραυγή ενώ κατευθύνονταν προς το σπίτι του χτυπήθηκε]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs "Genç Kadınların Rolü" Seminerine Katılacak», 16 Kasım 1961.[Η Κύπρος θα συμμετάσχει στο σεμινάριο "Ο ρόλος των νεαρών γυναικών"]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Anayasa ve Kanunlar Yine Çiğnendi Lefkoşada Polislerin Baskınına Uğrayan Bir Türkün Evi Tarümar Edildi», 8 Şubat 1962. [Παραβιάστηκε ξανά το σύνταγμα και οι νόμοι Σπίτι Τούρκου στη Λευκωσία λεηλατήθηκε από την αστυνομία]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «70:30 NİSBETİNİN TATBİKİ ÇIKMAZDA», 25 Mart 1962. [Η εφαρμογή της αναλογίας 70:30 είναι σε αδιέξοδο]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «25 MART İLHAK TERANELERİYLE KUTLANDI RADYO, YİNE TÜRKLER ALEYHİNDE ATIP TUTTU», 26 Mart 1962. [Η 25^η Μαρτίου γιορτάστηκε με ενωτικές μελωδίες Το ραδιόφωνο πάλι κακολογεί τους Τούρκους]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Radyo, Bir Yunan Radyosu Haline Geldi», 29 Mart 1962.[Το ραδιόφωνο έγινε ελληνικό ραδιόφωνο]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «KIBRIS RADYOSU», 3 Nisan 1962.[Κυπριακό Ραδιόφωνο]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Gizli Polis Teşkilâtı Müdürü Adadan Uzaklaştırıldı», 8 Haziran 1962.[Απομακρύνθηκε από το νησί ο διευθυντής της μυστικής αστυνομίας]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk Kadınları ilk Defa Olarak Bir Kooperatif Şirketi Kurdu», 16 Haziran 1962.[Οι Τουρκάλες ίδρυσαν για πρώτη φορά Συνεργατική Εταιρεία]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «iki Türk Polisinin Daha Vazifelerine Son Verildi», 6 Ekim 1962.[Απολύθηκαν άλλοι δύο Τούρκοι Αστυνομικοί]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «KIBRISTA ÜNİVERSİTE», 16 Kasım 1962.[Πανεπιστήμιο στην Κύπρο]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs Ordusu Askerlerinin Grevi Yedi Saat Sürdü», 19 Aralık 1962.[Η απεργία των στρατιωτών του Κυπριακού Στρατού διήρκεσε 7 ώρες]

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΕΠΕΛΗΦΘΗ ΧΘΕΣ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΝ ΚΟΛΛΕΓΙΟΝ», 8 Μαρτίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ Θ'ΑΝΑΛΑΒΗ ΤΗΝ ΑΡΧΗΓΙΑΝ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ», 9 Ιανουαρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΙ ΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΑΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ», 8 Απριλίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΥΝ ΤΑΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΔΙΑ ΤΟ 30%», 12 Απριλίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΕΑΣ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΠΡΟΒΑΛΛΟΥΝ ΤΩΡΑ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ», 19 Μαΐου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ, ΕΤΟΝΙΣΕ ΧΘΕΣ Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ, ΔΕΝ ΔΙΚΑΙΟΥΤΑΙ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΣΗ ΑΜΕΣΩΣ ΤΗΝ ΑΝΑΛΟΓΙΑΝ 70:30 ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΣ. ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ», 21 Μαΐου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΦΑΣΙΣΘΗ Η ΚΗΡΥΞΙΣ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΥ ΠΑΝΑΠΕΡΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΧΗ ΠΕΜΠΤΗΝ», 22 Μαΐου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΕΝ ΘΑ ΕΠΙΤΡΕΨΟΥΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΝ ΤΟΥ 70:30 ΕΙΣ ΤΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ, ΤΗΛΕΦΩΝΩΝ ΚΑΙ ΥΔΡΕΥΣΕΩΣ», 28 Μαΐου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΑΞΙΟΥΝ ΑΜΕΣΟΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΝ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΑΣ 70:30», 30 Ιουνίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΟΑΣ ΤΟΝΙΖΕΙ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΕΛΕΤΗΘΗ ΕΚ ΝΕΟΥ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΑΣ 70% ΠΡΟΣ 30%», 30 Ιουνίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ ΘΑ ΑΦΙΧΘΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 30 Ιουνίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΟΝΗΣΙΦ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΦΥΛΑΚΩΝ», 16 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥΣ ΕΠΙ ΤΗ ΑΝΑΚΗΡΥΞΕΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ», 17 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΩΡΚΙΣΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ», 18 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΠΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ», 18 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΗΜΕΡΟΝ Η ΟΡΚΩΜΟΣΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ», 20 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΡΩΤΗ ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ», 20 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΘΕΛΟΥΝ ΙΔΙΚΟΝ ΤΩΝ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝΑ», 25 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΦΟΡΕΤΧΟΦ ΔΙΩΡΙΣΘΗ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜ. ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ», 27 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΟΜΙΛΟΥΝ ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΩΝ ΝΥΚΤΕΡΙΝΩΝ ΣΥΣΚΕΨΕΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ», 30 Αυγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΠΕΙΛΟΥΝ ΒΕΤΟ ΕΑΝ ΔΕΝ ΔΙΟΡΙΣΘΗ ΤΟΥΡΚΟΣ ΩΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΕΙΣ ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝΑ Η ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ Ο.Η.Ε.», 3 Σεπτεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ», 4 Σεπτεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ», 6 Σεπτεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΦΡΑΝΚΛΙΝ ΧΑΟΥΖ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ», 9 Σεπτεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ ΕΙΝΑΙ ΦΙΛΟΣ ΚΑΙ ΟΧΙ ΕΧΘΡΟΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ», 30 Σεπτεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η "ΧΑΛΚΙΝ ΣΕΣΙΝ" ΖΗΤΕΙ ΟΠΩΣ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΑΡΧΙΣΟΥΝ ΕΚΜΑΝΘΑΝΟΝΤΕΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗΝ», 1 Οκτωβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΕΟΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΘΙΑΣΟΣ ΑΡΧΙΖΕΙ ΣΥΝΤΟΜΩΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ», 16 Οκτωβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΡΝΟΥΝΤΑΙ ΝΑ ΠΛΗΡΩΣΟΥΝ ΦΟΡΟΥΣ ΕΙΣ ΕΛΛΗΝΑ ΕΙΣΠΡΑΚΤΟΡΑ», 19 Οκτωβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΣΤΟΧΟΙ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΙΑΙ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΥΓΕΙΑΣ ΔΙΑ ΤΟ ΕΜΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ», 23 Οκτωβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΩΝ ΔΙΕΜΑΡΤΥΡΗΘΗ ΧΘΕΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΛΕΙΨΙΝ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡ. ΣΤΑΥΡΟΥ», 25 Οκτωβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΜΙΚΤΗ ΚΥΠΡΟΥ ΑΝΑΧΩΡΕΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΣΡΑΗΛ», 23 Νοεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΠΕΧΩΡΗΣΑΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ», 23 Νοεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΛΛΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ ΕΠΥΡΟΒΟΛΗΘΗ ΘΑΝΑΣΙΜΩΣ ΚΑΘ'ΟΝ ΧΡΟΝΟΝ ΕΤΕΛΕΙ ΕΠΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΙ», 3 Δεκεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΒΟΥΛΗ ΕΜΕΙΩΣΕΝ ΕΙΣ 3 ΜΗΝΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟΝ ΠΑΡΑΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙ ΦΟΡΩΝ ΝΟΜΩΝ ΔΥΟ ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΨΗΦΟΙ ΕΣΩΣΑΝ ΤΗΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝ», 31 Δεκεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΧΩΡΗΣΑΝ ΕΝ ΣΩΜΑΤΙ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ ΤΗΣ ΧΘΕΣΙΝΟΒΡΑΔΥΝΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ ΟΤΑΝ ΕΤΕΘΗ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΩΝ ΑΠΟΔΟΘΕΙΣΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΒΟΥΛΕΥΤΑΣ ΔΗΛΩΣΕΩΝ», 7 Φεβρουαρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΔΩΔΕΚΑ ΤΟΥΡΚΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤ. ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ ΔΙΟΤΙ ΔΕΝ ΔΙΩΡΙΣΘΗΣΑΝ ΩΣ ΔΑΣΟΦΥΛΑΚΕΣ», 15 Φεβρουαρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΟΜΟΝΟΙΑ ΕΝΙΚΗΣΕ ΧΘΕΣ ΤΗΝ ΑΝΟΡΘΩΣΙΝ ΜΕ 2-0», 28 Μαΐου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΤΥΧΕΙΣ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΙΒΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗΝ ΣΧΟΛΗΝ», 21 Ιουνίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΘΕΜΑ 30-70 ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ», 1 Ιουλίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ ΕΨΗΦΙΣΑΝ ΧΘΕΣ ΤΟ ΔΑΣΜΟΛΟΓΙΟΝ», 19 Ιουλίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Δ^P ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΑΝΕΠΕΜΨΕΝ ΑΠΟΦΑΣΙΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ», 19 Ιουλίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΒΟΥΛΗ ΣΥΖΗΤΕΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ κ. ΡΟΔΟΣΘΕΝΟΥΣ ΜΕΤΕΧΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ», 21 Ιουλίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΕΚΗΡΥΞΕ ΧΘΕΣ ΚΑΤΟΠΙΝ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑΣ ΕΚΠΤΩΤΟΝ ΤΟΥ ΑΞΙΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΤΟΝ ΛΕΥΚΙΟΝ ΡΟΔΟΣΘΕΝΟΥΣ», 22 Ιουλίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ Θ' ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΑΝΑΠΟΜΠΗΝ ΥΠΟ ΤΟΥ Δ^{ΡΟΣ} ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ», 27 Ιουλίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΧΩΡΗΣΑΝ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ», 28 Ιουλίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΘΕΤΟΥ ΧΟΡΗΓΙΑΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ ΚΑΤΕΤΕΘΗ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ Η ΑΝΑΠΟΜΠΗ ΤΟΥ Δ^{ΡΟΣ} ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ», 28 Σεπτεμβρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Χορηγίαι εις μη κυβερνητικά διακοινοτικά σχολεία», 30 Σεπτεμβρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΑΠΕΡΡΙΨΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΟΜΠΗΝ ΤΟΥ Δ^{ΡΟΣ} ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ», 3 Νοεμβρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΡΟΠΟΠΟΙΕΙΤΑΙ Ο ΒΑΣΙΚΟΣ ΠΕΡΙ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΝΟΜΟΣ», 21 Φεβρουαρίου 1962.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΚΡΟΤΗΘΗ ΧΘΕΣ ΣΥΣΚΕΨΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΩΝ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ», 26 Ιανουαρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΓΟΡΕΥΩΝ Ο κ. ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΠΕΡΙΕΓΡΑΨΕ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΚΥΠΡΟΥ ΩΣ "ΔΙΚΤΑΤΟΡΑ"», 2 Μαρτίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΑΡΤΟΠΟΙΟΙ ΕΚΛΗΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΝΑ ΑΝΑΣΤΕΙΛΟΥΝ ΤΗΝ ΑΠΕΡΓΙΑΝ ΑΠΟΔΕΧΟΜΕΝΟΙ ΝΕΑΝ ΕΡΕΥΝΑΝ», 5 Μαρτίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΙΝ 70:30 ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΘΕΤΟΣ ΠΡΟΣ ΣΥΜΒΑΣΙΝ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ», 6 Μαρτίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΖΗΤΗΘΗ ΧΘΕΣ Η ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΔΥΟ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥΡΚΩΝ», 15 Μαρτίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Δ^Ρ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΑΝΕΠΕΜΨΕ ΔΥΟ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ», 2 Ιουνίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΑΠΕΡΡΙΨΕ ΤΑΣ ΑΝΑΠΟΜΠΑΣ ΤΟΥ Δ^{ΡΟΣ} ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ», 7 Ιουνίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΕΝ ΓΕΝΕΥΗ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΠΕΡΙ ΠΟΣΟΣΤΩΝ 30:70 ΚΑΤΗΓΓΕΛΘΗ ΩΣ ΑΝΤΙΒΑΙΝΟΥΣΑ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΑΡΧΑΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ», 25 Ιουνίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΕΦΟΝΕΥΘΗ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΣ ΕΤΡΑΥΜΑΤΙΣΘΗ ΕΙΣ ΔΥΣΤΥΧΗΜΑ ΕΙΣ ΛΑΤΣΙΑ», 25 Σεπτεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΜΙΚΤΗ ΚΥΠΡΟΥ ΕΘΡΙΑΜΒΕΥΣΕΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΕ 3-1», 28 Νοεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Nacak*, «Müşterek Okullar idaresinde haklarımız çiğneniyor, izzeti nefsimiz rencide oluyor», 9 Eylül 1960.[Τα δικαιώματά μας παραβιάζονται υπό τη διοίκηση των Δικοινοτικών Σχολείων, προσβάλλεται η αυτοεκτίμησή μας.]

Εφημερίδα *Φιλελεύθερος*, «Η ΜΙΚΤΗ ΜΑΣ ΚΑΤΕΧΕΙΡΟΚΡΟΤΗΘΗ ΣΤΗ ΣΟΦΙΑ ΑΞΙΟΠΡΕΠΗΣ ΗΤΤΑ», 20 Νοεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Φιλελεύθερος*, «ΟΛΑ ΓΙΑ ΤΗ ΝΙΚΗ», 23 Μαΐου 1976.

Κληρίδης Νέαρχος, *Η πρώτη 25ετηρίδα του Συνεργατικού Ταμειυτηρίου Διδασκάλων Κύπρου ΑΤΔ 1936-1961*, Εκδόσεις Ζαβαλλή, Λευκωσία, 1962.

Κυπριακή Δημοκρατία, *Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων*, (16 Αυγούστου 1960-15 Νοεμβρίου 1960).

Κυπριακή Δημοκρατία, *Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων*, (16 Νοεμβρίου 1960- 30 Δεκεμβρίου 1960).

Κυπριακή Δημοκρατία, *Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων*, (Α΄ Βουλευτική περίοδος - Σύνοδος Α΄ 1 Ιανουαρίου 1961 - 15 Αυγούστου 1961).

Κυπριακή Δημοκρατία, *Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων*, (Α΄ Βουλευτική περίοδος - Σύνοδος Β΄ 16 Αυγούστου 1961- 31 Δεκεμβρίου 1961).

Κυπριακή Δημοκρατία, *Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων*, (Α΄ Βουλευτική περίοδος - Σύνοδος Β΄ 1 Ιανουαρίου 1962 - 15 Αυγούστου 1962).

Κυπριακή Δημοκρατία, *Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων*, (Α΄ Βουλευτική περίοδος - Σύνοδος Γ΄ 16 Αυγούστου 1962 - 31 Δεκεμβρίου 1962).

Κυπριακή Δημοκρατία, *Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων*, (Α΄ Βουλευτική περίοδος - Σύνοδος Γ΄ 1 Ιανουαρίου 1963 - 15 Αυγούστου 1963).

Κυπριακή Δημοκρατία, *Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων*, (Α΄ Βουλευτική περίοδος - Σύνοδος Δ΄ 16 Αυγούστου 1963- 31 Δεκεμβρίου 1963).

Κωνσταντίνου Άντρη Χ., *Το θέατρο στην Κύπρο (1960-1974): Οι θίασοι, η κρατική πολιτική και τα πρώτα χρόνια του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2007.

Λυμπουρίδης Αχιλλέας, *Κυπριακές θεατρικές σελίδες : συμβολή στην ιστορία της θεατρικής κινήσεως στην Κύπρο*, Κύπρος.

Μουστερής Μ. Π., *Χρονολογική ιστορία του κυπριακού θεάτρου : από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι και του 1986*, Λεμεσός, 1988.

Παύλου Παύλος Μ., *Κράτος, ιδεολογία, πολιτική και εκπαίδευση στην Κύπρο, 1959-1974*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2015.

Περιοδικό *Κυπριακοί Καιροί*, «Η αστυνομική σχολή και τα προβλήματα της», αρ. 5(104), 2 Δεκεμβρίου 1960, σελ. 10.

Περιοδικό *Κυπριακοί Καιροί*, «Η οργάνωση, τα προβλήματα και οι δραστηριότητες της αστυνομικής δυνάμεως Κύπρου», αρ. 4(103), 18 Νοεμβρίου 1960, σσ. 5-9.

Περιοδικό *Νέα Εποχή*, «Μία σύντομος σκιαγραφία της ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΖΩΗΣ τής Λευκωσίας άλλοτε και σήμερα», αρ. 17, Ιούλιος 1960, σσ. 15-16.

Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, Κυβερνητικό Τυπογραφείο Κύπρου, Λευκωσία, 1960.

Χρυσοστόμου Άγγελος Μ., *Από τον Κυπριακό Στρατό μέχρι και τη δημιουργία της Εθνικής Φρουράς (1959-1964)*, Λευκωσία, 2015.

I. Ίδρυση της Κ.Ο.Π. (1934)

[...]Εἰς συνεδρίασιν, συγκροτηθεῖσαν τὴν παρελθ. Κυριακὴν εἰς μίαν τῶν αἰθουσῶν τοῦ σωματείου «Τράστ» ἐν Λευκωσίᾳ, τῆς ὁποίας μετέσχον ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων ἀθλητικῶν σωματείων Κύπρου, πλὴν τῆς Ἑπα, ἀπεφασίσθη ἡ ἵδρυσις Κυπριακῆς Ποδοσφαιρικῆς Ὁμοσπονδίας, ἡ ὁποία θὰ ἀναλάβῃ τὴν προκήρυξιν τοῦ ἐτησίου ποδοσφαιρικοῦ πρωταθλήματος. Αἱ δύο ἀρχαὶ τῆς Ὁμοσπονδίας-Διοικητικὴ καὶ Δικαστικὴ- θ' ἀποτελοῦνται ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν μετεχόντων ὁκτὼ ἀθλητικῶν σωματείων. Τὸ ἐκλεγέν προσωρινὸν Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀπηρτίσθη ἐκ τῶν κ.κ. Ν. Μιχαηλίδου, Φ. Ἰωαννίδου, Α. Οἰκονομίδου, Κ. Θεμιστοκλέους καὶ Μεχμέτ Ἀσάφ, ἐπεφορτίσθη δὲ τοῦτο μὲ τὴν φροντίδα συμπληρώσεως τοῦ καταστατικοῦ τῆς Ὁμοσπονδίας.¹

[...]Αὐριον Κυριακὴν θὰ γίνῃ ἡ ἑναρξίς τοῦ Παγκυπρίου Ποδοσφαιρικοῦ Πρωταθλήματος, διὰ τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἀκολουθῶν συναντήσεων : Ἐν Λευκωσίᾳ Ἀποὲλ-Τουρκικῆς Λέσχης, ἐν Λάρνακι Ἑπα-Τράστ, ἐν Λεμεσῷ Ἀέλ-Ὀλυμπιακοῦ καὶ ἐν Ἀμμοχώστῳ Ἀνορθώσεως-Ἄρεως.²

II. Ο ποδοσφαιρικός κόσμος στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

[...]Ποδοσφαιρικὸς ἀγὼν μεταξὺ ομάδων Πεζοπορικοῦ καὶ Βασιλικοῦ Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ κατέληξεν εἰς νίκην τῆς δευτέρας μὲ τέρματα 7-3. Τὸ προϊόν τῆς εἰσόδου ἐκ Λ. 20 διετέθη ὑπὲρ τοῦ ταμείου Ἑλλήνων Προσφύγων. Εἰς τοὺς νικητὰς προσεφέρθη κύπελλον ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Βωνιάτη καὶ παρετέθη τέϊον εἰς τὰ μέλη ἀμφοτέρων τῶν ομάδων. Ποδοσφαιρικὸς ἀγὼν θὰ διεξαχθῇ τὴν Κυριακὴν 1 Φεβρουαρίου μεταξὺ ομάδων Ἑπα καὶ Στρατοῦ. Τὸ προϊόν τῆς εἰσόδου θὰ διατεθῇ ὑπὲρ τοῦ Βρεττανικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ Ταμείου Βοηθείας καὶ Ἀνέσεων τῆς Ἐθελοντικῆς Δυνάμεως Κύπρου.³

¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ», 26 Σεπτεμβρίου 1934.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ», 10 Οκτωβρίου 1934.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΚΟΠ ΚΑΙ Η ΟΜΑΣ ΑΜΙΑΝΤΟΥ», 20 Οκτωβρίου 1934.

²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΝ ΠΟΔΟΣΦ. ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ», 1 Δεκεμβρίου 1934.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΥΠΕΛΛΟΝ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΝ ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ», 24 Οκτωβρίου 1934.

³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΝ», 27 Ιανουαρίου 1942.

III. Αποπομπή των Αριστερών από τα αθλητικά σωματεία (1948)

[...]Η δεξιοφροσύνη έζητησε να υποδουλώσει τον Κυπριακόν άθλητισμόν διὰ ν' αποκτήσει κομματικά κέρδη. Ώρισμένα άθλητικά Σωματεία διέγραψαν τ' άριστερά των μέλη και κατόπιν ήρχισεν ή επίθεσις εναντίον τοῦ «Κινύρα». Η Γαλατοπουλική πονηρία έζητησεν από τον Μητροπολίτην Πάφου να στείλει τηλεγράφημα πρὸς τον Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων [...]Η άρνησις τῆς έπιτροπείας τοῦ «Κινύρα» να υπογράψει έδωσε λαβήν εις την άδικον επίθεσιν. Η τοπική έπιτροπεία τοῦ Σέγας και ή Κεντρική κατεδίκασαν τον «Κινύραν» χωρίς να τον άκούσουν, ό Σύλλογος τῶν «Όλυμπίων» άπεφάσισε να μη δεχθῇ τοὺς άθλητάς τοῦ «Κινύρα» εις τοὺς Παγκυπρίους[...]⁴

[...]Μπροστά σ' αὐτή την κατάσταση ό άθλητισμός μας χωρίζεται σε «δεξιό» και «άριστερό» άθλητισμό ! Οί προοδευτικοί ποδοσφαιριστές πὸν άγαποῦν και θέλουν να έξυπηρετήσουν τὰ ιδανικά τοῦ άγνοῦ άθλητισμοῦ, άποφασίζουν την ίδρυση νέων προοδευτικῶν άθλητικῶν συλλόγων σε παγκύπρια κλίματα. Η προσπάθεια αὐτή, πὸν βρῆκε μεγάλη άπήχηση ανάμεσα στοὺς άγνοὺς φιλάθλους τῆς Κύπρου, είχε σαν άποτέλεσμα την ίδρυση άρκετῶν άθλητικῶν συλλόγων, μεταξύ τῶν οποίων ήταν και ό «Άθλητικὸς Σύλλογος Ὁρφέας Λευκωσίας» (Α.Σ.Ο.Λ.). Παράλληλα έμφανίζεται στὸν άθλητικὸν κυπριακὸν όρίζοντα και ή Κυπριακή Ἑρασιτεχνική Ὁμοσπονδία Ποδοσφαίρου (Κ.Ε.Π.Ο.) ὑπὸ την δύναμη τῆς όποιας τίθενται όλα τὰ προοδευτικά άθλητικά σωματεία, (Ομόνοια, Ὁρφέας, Νέα Σαλαμίνα, Αλκή, Νέος Ἀστέρας Μόρφου).⁵

IV. 23 Ekim 1949 : Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu

[...]Katak, Millî Parti, K.T.Ç.B., TathıSu Birlik Evi, Çetinkaya Türk Spor Birliği Halk Kolübü, Mağusa Türk Ocağı, Lefkoşa Yoksullar Kurumu, Baf Ülkü Yurdu, Girne Halk Evi, Lârnaka Tuzla Demir Spor, Limasol Terekki Kulübü, Limasol Türk Spor Kulübü, Lefke Türk Spor Kulübü, Lefke Türk Kulübü, Kıbrıs Türk Öğretmenler Kurumu, Lârnaka Türk Ocağı, Lise Mezunlar Birliği, Doğan Güneş Türk Spor Kulübü, Lârnaka T.S. Kulübü, Bayanlar Varlık Kulübü, Lûricina Türk Çiftçiler Birliği, Lûricina Türk Gençler Ocağı, Viktorya Mezunlar Kurumu ve Katak ve Millî Partinin Kazalar şubelerinin iştirakiyle 23 Ekim, 1949, öğleden sonra saat 2 de Kardeş Ocağında yapılan Toplantıda bir Türk Kurumları Federasyonu kurulmasına karar verilmiştir.

Στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στο Kardeş Ocağı στις 23 Οκτωβρίου 1949, στις 2 η ώρα το μεσημέρι, αποφασίστηκε η ίδρυση της Ομοσπονδίας Τ/Κ Οργανώσεων με τη συμμετοχή του ΚΑΤΑΚ, του Εθνικού Κόμματος, [...] του Τουρκικού Αθλητικού Σωματείου Çetinkaya, [...] του Τουρκικού Αθλητικού Συλλόγου Λεμεσού, του Τουρκικού Συλλόγου Λεύκας, [...] του Τουρκικού Αθλητικού Συλλόγου Doğan Güneş[...]⁶

⁴Εφημερίδα Πάφος, «ΜΙΑ ΣΚΑΝΔΑΛΩΔΗΣ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟΝ ΠΕΔΙΟΝ», 6 Μαΐου 1948.

Εφημερίδα Πάφος, «Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ "ΤΟΥ ΚΙΝΥΡΑ" ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ», 29 Απριλίου 1948.

Εφημερίδα Πάφος, «ΕΝΑ ΨΕΥΔΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΗΤΗΡΙΟΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ "ΚΙΝΥΡΑ"», 29 Απριλίου 1948.

⁵Περιοδικό Νέα Εποχή, «ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΠΕΝΤΕ ΟΛΟΚΛΗΡΑ ΧΡΟΝΙΑ Ο "ΟΡΦΕΑΣ" ΚΕΡΔΙΣΕ ΤΟΝ "ΜΑΡΑΘΩΝΙΟ"», 1 Ιουλίου 1959, σελ. 69.

Εφημερίδα Φως, «ΤΟ ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ Κ.Ε.Π.Ο.», 12 Νοεμβρίου 1951.

⁶Εφημερίδα Hür Söz, «Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu», 26 Ekim 1949.

V. Ενοποίηση & Διάλυση της Κ.Ε.Π.Ο.

[...]Υπό της Κυπριακής Έρασιτεχνικής Ποδοσφαιρικής Όμοσπονδίας (Κ.Ε.Π.Ο) εξέδόθη μακρόν ανακοινωθέν, εις τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται, ὅτι ἡ ρηθεῖσα Όμοσπονδία, χάριν τῆς ἐνοποιήσεως τοῦ Κυπριακοῦ ποδοσφαίρου ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς ΚΟΠ ἐπέτρεψεν εἰς τὰ ὑπ' αὐτὴν σωματεῖα 1) «Όμόνοϊαν», 2) «Ἀνταῖον», 3) «Νέαν Σαλαμίνα», 4) «Ἀλκήν», 5) «Όρφέα» καὶ 6) «Νέον Ἀστέρα», ὅπως ὑποβάλουν αἴτησιν διὰ τὴν ἐγγραφὴν τῶν εἰς τὴν δύναμιν τῆς Κυπριακῆς Όμοσπονδίας Ποδοσφαίρου (Κ.Ο.Π) τὰ μὲν τέσσαρα πρῶτα ὡς σωματεῖα α' κατηγορίας, τὰ δὲ δύο τελευταῖα ὡς σωματεῖα β' κατηγορίας.

Εἰς τὸ αὐτὸ ἀνακοινωθέν ἀναφέρεται, ὅτι ὑπὸ τοῦ Διοικητ. Συμβουλίου τῆς Κ.Ε.Π.Ο. ἐξουσιοδοτήθη Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Ματθ. Παπαπέτρου, Κ. Καουνίδη, Χρῦση Δημητριάδη, Κώστα Νικολάου καὶ Δημ. Φωτίου, ὅπως ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἀρμοδίων τῆς ΚΟΠ πρὸς λύσιν οἰωνδήποτε ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ἤθελον προκύψῃ ἐκ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἀνωτέρω αἰτήσεως.⁷

[...]Ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἀποδίδει τοὺς καρπούς της καὶ τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1953 ἡ φίλαθλη Κύπρος πανηγυρίζει τὴν ἐνοποίησιν τῶν ἀθλητικῶν μας δυνάμεων. Ἡ ΚΕΠΟ διαλύεται καὶ τὰ ὑπαγόμενα σ' αὐτὴ σωματεῖα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν «Όρφέα» καὶ τὸν «Νέον Ἀστέρα», γίνονται δεκτὰ στὴ δύναμιν τῆς Κυπριακῆς Όμοσπονδίας Ποδοσφαίρου, ἡ μὲν Όμόνοια σὰν ὁμάδα Α' κατηγορίας, οἱ δὲ ὑπόλοιποι σὰν ὁμάδες Β' κατηγορίας. Τὸν ἐρχόμενο χρόνο, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1954, ἡ ἐνοποίησις ὁλοκληρώνεται μετὰ τὴν εἰσδοχὴ καὶ τοῦ «Όρφέα» στὴν ΚΟΠ σὰν ὁμάδα Β' κατηγορίας.⁸

VI. Στα χρόνια του ενωτικού αγώνα :

Από την "Επιστολὴ Τσετίν Καγιά ἐν σχέσει μετὰ ἀπόφασιν ΤΕΣΚ περὶ μὴ παραχωρήσεως τῶν Σταδίων τῶν Γυμναστικῶν Συλλόγων διὰ ποδοσφαιρικὰς συναντήσεις μετὰ Τουρκικὰς ὁμάδας"⁹ στην ἰδρυση τῆς Kıbrıs Türk Spor Teşkilatı

[...]Υπὸ τῆς Τοπικῆς Ἐπιτροπῆς ΣΕΓΑΣ Κύπρου ἐξεδόθη χθὲς ἡ ἀκόλουθος ἀνακοίνωσις : Ἡ Τοπικὴ Ἐπιτροπὴ ΣΕΓΑΣ Κύπρου, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει τὰς ὑφισταμένας σήμερον ἐκτάκτους συνθήκας ἐξάψεως καὶ ἀναταραχῆς τῶν πνευμάτων, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ της ὅπως μὴ διαταραχθῶσι αἱ ἀρμονικαὶ σχέσεις μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἄλλων συνοίκων στοιχείων τῆς νήσου καὶ ὅπως κρατηθῇ εἰς τὸ ἀρμόζον ὕψος τὸ ἀθλητικὸν ἰδεῶδες, ἀποφασίζει, ἐν κοινῇ συσκέψει μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Κυπριακῶν Γυμναστικῶν Συλλόγων, ὅπως ἀπὸ σήμερον καὶ μέχρις ἀποκαταστάσεως ὁμαλῶν συνθηκῶν, μὴ παραχωροῦνται τὰ γήπεδα αὐτῶν διὰ τὴν διεξαγωγὴν ποδοσφαιρικῶν συναντήσεων μετὰ Τουρκικῶν ὁμάδων.¹⁰

⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΝ», 4 Αυγούστου 1953.

⁸Περιοδικό *Νέα Εποχή*, «ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΠΕΝΤΕ ΟΛΟΚΛΗΡΑ ΧΡΟΝΙΑ Ο "ΌΡΦΕΑΣ" ΚΕΡΔΙΣΕ ΤΟΝ "ΜΑΡΑΘΩΝΙΟ"», 1 Ιουλίου 1959, σελ. 69.

⁹Εφημερίδα *Έθνος*, «Κ.Ο.Π.», 29 Οκτωβρίου 1955.

¹⁰Εφημερίδα *Έθνος*, «ΑΝΑΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ ΑΙ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΑΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΡΚΙΚΑΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΙΣ ΤΑ ΓΗΠΕΔΑ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ», 22 Οκτωβρίου 1955.

[...]Έν τέλει ἡ Συνέλευσις, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὰς ἐπικρατούσας σήμερον ἐν τῇ Νήσῳ ἀνωμάλους συνθήκας ἀπεφάσισεν ὅπως πρὸς τὸ παρὸν μὴ ἐπιτρέπεται ἡ συμμετοχὴ Τουρκικῶν ομάδων εἰς ἀγῶνας πρωταθλήματος ἢ φιλικούς.¹¹

Mehmet Kara - Εκπρόσωπος Çetinkaya

[...]1955'de EOKA tedhiş örgütünün faaliyetleri başlayınca KOP, kulüp temsilcilerini Magic Palace Sinemasının yanındaki Omonya kulüp binasında toplantıya çağırdı. Bu toplantıya Çetinkaya' yı temsilen Asım Behçet ve ben gittik. Amaç Çetinkaya' yı KOP' tan atmaktı. Ancak kimse bunu açıkça söylemiyordu. Nihayet Apoel Başkanı EOKA' cı Avukat Titos Fanos, AEL Kulübünün temsilcileri, Fiat arabalarını getiren Nikos Solomonidis ve Theodis vardı. Solomonidis, "Biz sizi severiz" diye başlayan bir konuşma yaptı. Ama Theodis sözü alarak, artık lafı.

[...]Το 1955, όταν ξεκίνησε η δράση της τρομοκρατικής οργάνωσης ΕΟΚΑ, η ΚΟΠ κάλεσε τους εκπροσώπους του συλλόγου σε συνάντηση στο οίκημα της Ομόνοιας δίπλα στον κινηματογράφο Magic Palace. Ο Asım Behçet και εγώ πήγαμε σε αυτή τη συνάντηση, εκπροσωπώντας την Çetinkaya. Ο στόχος ήταν να διώξουν την Çetinkaya από την ΚΟΠ. Κανείς όμως δεν το έλεγε ανοιχτά.¹²

Özer Komando - Ποδοσφαιριστή της Çetinkaya

[...] "1 Nisan 1955' te EOKA' nın resmen ilanından sonraki ilk hafta sonu, Lefkoşa' nın Rum kesimindeki GSB Stadında Pezoporikos ile maçımız vardı. Hazırlanıp gittik. Bir de baktık stadın kapısında koskocaman bir kilit. Sahadaki pala bıyıklı görevli Rum, "Sahalar bundan sonra Türklere kapalıdır" deyince, maç oynamadı ve gerisin geri Kulübe döndük." Το πρώτο Σαββατοκύριακο μετά την επίσημη έναρξη του αγώνα της ΕΟΚΑ 1955, είχαμε αγώνα με τον Πεζοπορικό στο Στάδιο ΓΣΠ, το οποίο βρισκόταν στο ελληνικό τμήμα της Λευκωσίας. Ετοίμαστήκαμε και πήγαμε. Υπήρχε μια τεράστια κλειδαριά στην πόρτα του γηπέδου. Όταν ο Έλληνας μουστακαλής υπεύθυνος του σταδίου είπε "Τα γήπεδα θα είναι κλειστά για τους Τούρκους από εδώ και πέρα", ο αγώνας δε διεξήχθη και επιστρέψαμε στον οίκημα μας.¹³

¹¹Εφημερίδα *Έθνος*, «Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΞΕΝΩΝ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ», 2 Νοεμβρίου 1955.

¹²Ahmet An, *İlk Kıbrıs Türk futbol takımları ve Çetinkaya'nın tarihi, (1902-1963)*, Ateş, Lefkoşa, 2000, σελ. 74.

¹³Ahmet An, *İlk Kıbrıs Türk futbol takımları ve Çetinkaya'nın tarihi, (1902-1963)*, Ateş, Lefkoşa, 2000, σελ. 74.

[...]29 Ekim 1955 te kurulan Kıbrıs Türk Spor Teşkilâtı, geçen Pazar günü sabah Çetinkaya Lokalinde üçüncü yıllık toplantısını yapmıştır. Celseyi açan Teşkilât başkanı Bay Ahmed Sami mümessillere beyanı hoşamedide bulunarak Teşkilâtın her yeni sezonu bir envellinden daha başarılı olmasını temenni etmiş ve 1955 sezonundan kısaca bahsettikten sonra 1956-57 sezonunda tedhişçiliğin durumu güçleştirdiğini ve bu yüzden uzakta bulunan bazı kulüblerin faaliyetlerini tatil etmek mecburiyetinde kaldıklarını söylemiştir.

Ο Τουρκικός Αθλητικός Οργανισμός Κύπρου, που ιδρύθηκε στις 29 Οκτωβρίου 1955, πραγματοποίησε την τρίτη ετήσια συνεδρίασή του στο οίκημα της Çetinkaya το πρωί της περασμένης Κυριακής. Ο Πρόεδρος του Οργανισμού, κ. Ahmed Sami, που άνοιξε τη συνεδρίαση, καλωσόρισε τους εκπροσώπους και ευχήθηκε κάθε νέα σεζόν του Οργανισμού να είναι πιο επιτυχημένη από την προηγούμενη, και αφού μίλησε εν συντομία για τη σεζόν του 1955, είπε ότι η τρομοκρατία έκανε δύσκολη την κατάσταση της σεζόν 1956-57 και ως εκ τούτου αναγκάστηκαν να αναστείλουν τις δραστηριότητες κάποιων συλλόγων που η έδρα τους ήταν μακριά.¹⁴

[...]Αντιπρόσωποι τῶν Τουρκικῶν ποδοσφαιρικῶν σωματείων, ἐπισκεφθέντες τὸν ἐν Λευκωσίᾳ Τοῦρκον Πρόξενον παρεκάλεσαν ὅπως ζητήσῃ τὴν βοήθειαν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἀνέγερσιν σταδίου ἐν Λευκωσίᾳ διὰ τὰ Τουρκικὰ σωματεῖα. Ὁ Τοῦρκος Πρόξενος ὑπεσχέθη ὅτι θὰ φροντίσῃ.¹⁵

[...]Δὲν ἐπιτρέπουν αἰσιοδόξους προβλέψεις αἱ συνθῆκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας ἀρχίζει ἡ νέα ποδοσφαιρικὴ περίοδος. Ἡ κρατοῦσα γενικωτέρα κατάστασις ἐπηρέασε δυσμενῶς τὴν ἀθλητικὴν ζωὴν τοῦ τόπου : Οὕτως αἱ ὁμάδες πλείστων σωματείων ἐκολοβώθησαν ἀπὸ τὸν περὶ προσωποκρατήσεως νόμον. Μόνον ἡ ὁμάς τοῦ «Πεζοπορικοῦ» ἀπώλεσε πέντε ἐκλεκτοὺς ποδοσφαιριστάς της.¹⁶

[...]Ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀνέυρεσιν ὄπλων εἰς τὸ σωματεῖον «Ὀλυμπίας», Νεαπόλεως, Λευκωσίας, πληροφοροῦμεθα ὅτι πρῶτος ἀντελήφθη τὸ περίστροφον ἔξωθι τοῦ σωματείου ὁ μπουφετζής, ὅστις εἰδοποίησε μέλος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, τὸ ὅποῖον καὶ εἰδοποίησεν ἀστυνομικὸν τῆς συνοικίας περὶ τὴν 11.30 π.μ. Ὁ ἀστυνομικὸς ἀφοῦ κατέγραψε τὰ εὑρεθέντα, ἄφησε ταῦτα πρὸ τοῦ οἰκήματος καὶ τὰ παρέλαβεν ἡ ἀστυνομία εἰς τὰς 3.05 μ.μ. Μετὰ τοῦ περιστρόφου καὶ τῶν σφαιρῶν ὑπῆρχε σημείωσις, γραμμένη μὲ μολύβι ἀναφέρονσα τὰ ἑξῆς : «Οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ σωματείου νὰ τὰ παραδώσουν καταλλήλως. ΕΟΚΑ».¹⁷

¹⁴Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Yeni Futbol Sezonuna giderken», 24 Eylül 1957.

¹⁵ Εφημερίδα *Ἔθνος*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΘΕΛΟΥΝ ΙΔΙΚΟΝ ΤΩΝ ΣΤΑΔΙΩΝ», 12 Νοεμβρίου 1955.

¹⁶Εφημερίδα *Ἔθνος*, «Η ΝΕΑ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΡΧΙΖΕΙ ΥΠΟ ΔΥΣΜΕΝΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΑΣ», 19 Νοεμβρίου 1955.

Εφημερίδα *Ἔθνος*, «ΑΠΟΛΥΣΙΣ ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ «ΑΝΟΡΘΩΣΙΝ»», 13 Δεκεμβρίου 1955.

Πανίκος Σιάηλος ποδοσφαιριστής της Ανόρθωσης Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΛΥΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΕΚ ΠΥΛΑΣ ΤΡΕΙΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ», 8 Φεβρουαρίου 1957.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ "ΑΝΟΡΘΩΣΕΩΣ" ΒΑΡΩΣΙΩΝ», 24 Ιανουαρίου 1958.

¹⁷Εφημερίδα *Φως*, «Η ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΣΩΜ. "ΟΛΥΜΠΙΑΣ"», 3 Ιανουαρίου 1956.

[...]Ανακοινούται ἡμῖν ὅτι, περὶ τὴν 7 μ.μ. ὥραν τῆς χθὲς, Δυνάμεις Ἀσφαλείας, με ἐπὶ κεφαλῆς Ἀγγλὸν ἀξιωματικὸν τῆς ἀστυνομίας, ἐπέδραμον εἰς τὸ νεοσύστατον σωματεῖον «Ὀλυμπιακός» Στροβόλου καὶ προέβησαν εἰς ἔρευναν.

Ἀφοῦ κατέσχον τὸ μητρώον τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ μίαν Ἑλληνικὴν σημαίαν, ἀκολούθως αἱ Δυνάμεις Ἀσφαλείας ἐζήτησαν παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς νὰ τοὺς παραδώσῃ τὰς κλεῖδας τοῦ οἰκήματος, δηλώσασαι ὅτι τὸ οἶκημα θὰ κλείσῃ «διὰ λόγους ἀσφαλείας» καὶ ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ εἰδοποιηθοῦν ὅλα τὰ μέλη (90 περίπου), ὅπως παρουσιασθοῦν τὴν 5 μ.μ. ὥραν τοῦ Σαββάτου διὰ νὰ ληφθοῦν τὰ δακτυλικά τῶν ἀποτυπώματα.

Κατόπιν τούτου, τὸ οἶκημα ἐκλείσθη καὶ ἐσφραγίσθη, τὰς δὲ κλεῖδας παρέλαβεν ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ἀξιωματικός.¹⁸

[...]Κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς συνεκροτήθη Ἑκτακτος Γενικὴ Συνέλευσις ἐν τῷ Οἰκήματι τοῦ Σωματείου Ὁμονοίας. Κατ' αὐτὴν παρέστη ἐκ μέρους τῆς Αἰὸς κ. Νίκος Λανίτης, τῆς Ἀνορθώσεως οἱ κ.κ. Μιχ. Μέρτακας καὶ Ι. Κυριακίδης, τοῦ Ἀποέλ ο.κ. Τίτος Φάνος, τῆς Ἀῦμα ο.κ. Ἰωσήφ Καρογλανιάν, τῆς Ἑπα οἱ κ.κ. Νίκος Λαρουτζιάτης καὶ Γ. Σοφοκλέους, τῆς Νέας Σαλαμῖνος ὁ κ. Κώστας Χριστοδούλου, τῆς Ὁμονοίας οἱ κ.κ. Κώστας Καουνίδης καὶ Α. Τσιαλῆς, τοῦ Ὀλυμπιακοῦ οἱ κ.κ. Α. Τραχωνίτης καὶ Α. Μικελλίδης καὶ τοῦ Πεζοπορικοῦ ὁ κ. Δημ. Λάμπρου.[...]Πρωτάθλημα Κυπέλλου Κύπρου. Λόγω τῆς καθυστερήσεως εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πρωταθλήματος Α' κατηγορίας συνεπεία τῶν ἐπικρατουσῶν ἀνωμάλων συνθηκῶν ἀπεφασίσθη ὅπως ἐφέτος μὴ διεξαχθῇ τὸ Πρωτάθλημα Κυπέλλου.¹⁹

[...]Ὡς πληροφοροῦμεθα, ὑπὸ τῆς Κ.Ο.Π. ἐλήφθη ἀπόφασις ὅπως, λόγῳ τῶν ἐπικρατουσῶν ἐκτάκτων συνθηκῶν, ἀντὶ τῆς καθιερωμένης ἐτησίως συναντήσεως μεταξὺ τῶν πρωταθλητριῶν ποδοσφαιρικῶν ομάδων Κυπέλλου καὶ Νόκ-άουτ ὑπὲρ ἀγαθοεργοῦ σκοποῦ διὰ τὴν ἀσπίδα Πάκκου, θὰ λάβῃ χώραν κατὰ τὴν Κυριακὴν, 21ην τρέχοντος, ποδοσφαιρικὴ συνάντησις μεταξὺ ΑΕΛ- ΑΠΟΕΛ, αἱ εἰσπράξεις τῆς ὁποίας θὰ διατεθοῦν ὡσαύτως ὑπὲρ ἀγαθοεργοῦ σκοποῦ.²⁰

Ἐρευνες στὸν Ἀθλητικὸ Σύλλογο Π.Α.Ε.Κ.

[...]Τὴν πρωΐαν τῆς χθὲς δυνάμεις ἀσφαλείας διενήργησαν ἐρεῦνας εἰς τὴν ἐκκλησίαν Καράκουμι τῆς ἐπαρχίας Κυρηνείας, εἰς τὴν φάρμαν τῆς ξενοδοχειακῆς ἐταιρείας «Κατσελλῇ» καὶ εἰς μερικὰς οἰκίας τοῦ ρηθέντος χωρίου. Ἐπίσης σήμερον τὴν 2 μ.μ. ὥραν διενεργήθησαν ἐρευναι εἰς τὸν Ἀθλητικὸν Σύλλογον Κυρηνείας (Π.Α.Ε.Κ.). Οὐδὲν τὸ ἐνοχοποιητικὸν ἤχθη εἰς φῶς.²¹

¹⁸Εφημερίδα *Φως*, «ΕΚΛΕΙΣΘΗ ΤΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟΝ "ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ" ΣΤΡΟΒΟΛΟΥ», 21 Ιουνίου 1956.

¹⁹Εφημερίδα *Φως*, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ Κ.Ο.Π.», 18 Ιουλίου 1956.

Τίτος Φάνος : πολιτικός κρατούμενος αρ. D.P. 805 Βλ. Φοίβος Πρωτοπαπᾶς (επιμ.), *Μητρώον αγωνιστῶν ΕΟΚΑ 1955-1959*, τ. Ζ' (Φ-Ψ), Υπουργεῖο Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ - Συμβούλιο Ἱστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959, Λευκωσία, 2004 , σελ. 3271.

²⁰Εφημερίδα *Φως*, «ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΝ», 15 Οκτωβρίου 1956.

²¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «14 ΠΡΟΣΩΠΑ ΕΚ ΚΑΪΜΑΚΛΙΟΥ ΣΥΝΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΝ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΥΝΤΑΙ ΠΡΟΣ ΑΝΑΚΡΙΣΙΝ», 3 Ιανουαρίου 1957.

Η σύλληψη του ποδοσφαιριστή του Α.Π.Ο.Ε.Λ. Νίκου Ιακωβίδη

[...]Τὴν μεσημβρίαν τῆς χθὲς ἀπελύθη ἐκ τοῦ Ἀστυνομικοῦ Σταθμοῦ Ὁμορφίτας, χωρὶς νὰ διατυπωθῇ κατ' αὐτοῦ κατηγορία τις, ὁ ἐκ Λευκωσίας 25ετῆς ὑπάλληλος τοῦ ἀεροδρομίου Λευκωσίας Νίκος Ἰακωβίδης, ποδοσφαιριστὴς τοῦ Ἀποέλ. Οὗτος εἶχε συλληφθῇ τὴν 19ην παρελθ. Δεκεμβρίου πρὸς ἀνάκρισιν.²²

[...]Πληροφορούμεθα, ὅτι εἰς τὸν ἐκ Στροβόλου 23ετῆ ὑπάλληλον τοῦ Τμήματος Δημοσίων Ἔργων καὶ τερματοφύλακα τοῦ Ἀποέλ Κόκον Ἀλωνεύτην, ὁ ὁποῖος εἶχε συλληφθῇ πρὸς ἀνάκρισιν τὴν 18ην παρελθόντος Δεκεμβρίου, ἐπεδόθη διάταγμα κρατήσεως βάσει τοῦ Νόμου τῆς 15ης Ἰουλίου 1955. Οὗτος ἀπεστάλη ἤδη εἰς τὰ κρατητήρια Κοκκινότριμηθιάς.²³

[...] Δυνάμεις ἀσφαλείας ἐν πολιτικῇ περιβολῇ περιεκύκλωσαν περὶ τὴν 11ην π.μ. ὥραν τῆς χθὲς τὸ ἐν Λευκωσίᾳ, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Αἰσχύλου, κεντρικὸν οἶκημα τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς Σαμουήλ καὶ ἐξήτησαν ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους τῆς Σχολῆς κ.κ. Ἀγαθ. Σαμουήλ καὶ Μιχ. Κωνσταντινίδην νὰ παραλάβουν ἀπὸ ὅλους τοὺς μαθητὰς τὰς ταυτότητάς των.[...] Ὁ Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς Σαμουήλ κ. Εὐθ. Ἀνθούλης κρατεῖται ἀπὸ τοῦ παρελθ. Δεκεμβρίου εἰς Κοκκινότριμηθιὰν δυνάμει τοῦ Νόμου τῆς 15ης Ἰουλίου 1955.²⁴

[...]Ἡ σημερινὴ ποδοσφαιρικὴ συνάντησις εἰς τὸ γήπεδον Γ.Σ.Π., μεταξὺ τῶν ομάδων Ἀποέλ καὶ Ὁμονοίας Λευκωσίας διὰ τὸ Παγκύπριον ποδοσφαιρικὸν πρωτάθλημα δὲν θὰ διεξαχθῇ, λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ Διοικητὴς Λευκωσίας δὲν ἐχορήγησε τὴν σχετικὴν ἄδειαν.²⁵

[...]Οἱ τέσσαρες σύντροφοι τοῦ Αὐξεντίου, οἱ Ἀντώνιος Παπαδόπουλος, Φειδίας Συμεωνίδης, Αὐγουστῖνος Εὐσταθίου καὶ Ἀνδρέας Στυλιανοῦ παρεδόθησαν κατόπιν ἐπιμόνων προτροπῶν τοῦ ἀρχηγοῦ των. Τὴν ἐσπέραν τῆς χθὲς μετηνέχθη εἰς τὸ Γενικὸν Νοσοκομεῖον Λευκωσίας ὁ ἐκ τῶν συντρόφων τοῦ Γρηγορίου Αὐξεντίου, Αὐγουστῖνος Εὐσταθίου, φέρων σοβαρὰ ἐγκαύματα εἰς ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον.[...]Οἱ παραδοθέντες εἶναι : Ἀντώνιος Παπαδόπουλος ἡλικίας 26 ἐτῶν, καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου Ἀμμοχώστου καὶ ποδοσφαιριστὴς τῆς «Ἀνορθώσεως», [...] Ὁ Ἀντώνιος Παπαδόπουλος εἶχεν ἀποδράσει ἐκ Πύλας τὸ παρελθὸν θέρος.²⁶

²²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΛΥΘΗ ΕΚ ΤΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΟΜΟΡΦΙΤΑΣ Ο ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΣΤΗΣ Ν. ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ», 4 Ιανουαρίου 1957.

²³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΣΤΑΛΗ ΕΙΣ ΤΑ ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ ΚΟΚΚΙΝΟΤΡΙΜΗΘΙΑΣ Ο ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΣΤΗΣ ΚΟΚΟΣ ΑΛΩΝΕΥΤΗΣ», 8 Ιανουαρίου 1957.

²⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΩΔΕΚΑ ΜΑΘΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΑΜΟΥΗΛ ΣΥΝΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΑΝΑΚΡΙΣΙΝ», 9 Ιανουαρίου 1957.

Ανθούλης Ευθύβουλος : διευθυντής της Εμπορικής Σχολής Σαμουήλ Λευκωσίας, πολιτικός κρατούμενος αρ. D.P. 898 Βλ. Φοίβος Πρωτοπαπάς (επιμ.), *Μητρώον αγωνιστών ΕΟΚΑ 1955-1959*, τ. Α' (Α-Γ.), Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού - Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959, Λευκωσία, 2004, σελ. 146.

²⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΕΒΛΗΘΗ Ο ΑΓΩΝ ΑΠΟΕΛ-ΟΜΟΝΟΙΑΣ», 27 Ιανουαρίου 1957.

²⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΟ ΠΟΙΑΣ ΔΡΑΜΑΤΙΚΑΣ ΣΥΝΘΗΚΑΣ ΕΠΕΣΕ ΜΑΧΟΜΕΝΟΣ Ο ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ ΠΡΩΗΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛ. ΣΤΡΑΤΟΥ», 6 Μαρτίου 1957.

[...]Τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα ἡ Νεολαία «Ὀλυμπιακοῦ» Λευκωσίας μετέβη εἰς τὸ χωρίον Δίκωμον καὶ συνηντήθη εἰς ποδοσφαιρικὸν ἀγῶνα μετὰ ομάδος τῆς Ἀτὲ (Πέκ) τοῦ χωρίου. Νικήτρια ἀνεδείχθη ἡ δευτέρα διὰ τερμάτων 3-0. Μετὰ τὸ πέρασ τοῦ ἀγῶνος ἐγένετο εἰς τὸ οἶκημα τῆς Ἀτὲ (Πέκ) ἑορτὴ μὲ καλλιτεχνικὸν πρόγραμμα ἐκτελεσθὲν ὑπὸ τῆς Νεολαίας τοῦ Ὀλυμπιακοῦ καὶ περιλαμβάνον ἐθνικὰ ἄσματα καὶ ἀπαγγελίας. Τὴν ἐπομένην, Δευτέραν τοῦ Πάσχα, ἡ Νεολαία «Ὀλυμπιακοῦ» ἐπεσκέφθη τὸ σανατόριον Κυπερούντας καὶ διένειμεν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς θρησκευτικὰ βιβλία, φλαοῦνες καὶ κόκκινα αὐγά. Ἐπίσης ἐνυχαγώγησε τοὺς ἀσθενεῖς διὰ θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν ἀσμάτων καὶ ἀπαγγελιῶν. Ἀκολούθως μετέβη εἰς τὸ χωρίον Καννάβια καὶ διένειμε δῶρα εἰς τέκνα πολιτικῶν κρατουμένων.²⁷

[...]Ὑπὸ τοῦ σωματείου «Ἀνόρθωσις» μέσῳ τοῦ Προέδρου κ. Α. Οἰκονομίδη :

«Φρικιδόμεν πρὸ ἀνηκούστων θηριωδιῶν καὶ ἀγριοτήτων διαπραχθειῶν ὑπὸ ἀνθρωπομόρφων Τουρκικῶν τεράτων ἐν μέσῳ 20ῷ αἰῶνι ὑπὸ Βρεττανικὴν διοίκησιν εἰς βάρος Ἑλληνικῶν ζῶων, περιουσιῶν, ἱερῶν καὶ ὁσίων τῇ ἐπαισχύντῳ ἀνοχῇ δυνάμεων ἀσφαλείας καὶ συμμετοχῇ Τούρκων ἐπικουρικῶν ἀστυνομικῶν ἰδίου φυράματος πρὸς ἀγρίους βανδάλους ὁμοεθνεῖς των.²⁸

[...]Ἀποτελεῖ τιμὴν διὰ τὸν ἡρωϊκόν, μαχητικόν καὶ ἀκατάβλητον ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΝ, διότι κατέστη διὰ τρίτην φορὰν ὁ στόχος τῆς μανίας τῶν ἀπολιτίστων καὶ βαρβάρων ὀρδῶν τῶν Κιουτσούκ καὶ Ντενκτνάς, αἵτινες ἔδρασαν τῇ ἀνοχῇ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας.[...]Ὑπέστημεν, εἶναι γεγονὸς, ὁλοκληρωτικὴν καταστροφὴν ἀλλὰ διαβεβαιούμεν ὅλους τοὺς φίλους μας ὅτι ὁ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ δὲν ἐχάθη,²⁹

[...]Ὁ Πεζοπορικὸς Ὅμιλος Λάρνακος ἀπεφάσισεν ὅπως ὅλα τὰ μέλη του εἰσφέρουν κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον μίαν ἐπιπρόσθετον συνδρομὴν ἐκ 250 μίλς. Τὸ συλλεγησόμενον ποσὸν θὰ διατεθῇ ὑπὲρ τῶν Τουρκοπλήκτων τῆς Λάρνακος.³⁰

Αντώνης Παπαδόπουλος (Άγρας) : πολιτικός κρατούμενος αρ. D.P.182 & πολιτικός κατάδικος αρ. 8650 Βλ. Φοίβος Πρωτοπαπᾶς (επιμ.), *Μητρώον αγωνιστῶν ΕΟΚΑ 1955-1959*, τ. Ε' (Ν-ΠΕΤ.), Υπουργεῖο Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ - Συμβούλιο Ἱστορικῆς Μνήμης Αγῶνα ΕΟΚΑ 1955-1959, Λευκωσία, 2004 , σελ. 2345.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ Ο ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ», 4 Αυγούστου 1981.

²⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΟΥ "ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ"», 17 Απριλίου 1958.

²⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΚΑΛΕΙΤΑΙ ΝΑ ΘΕΣΗ ΤΕΡΜΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΘΗΡΙΩΔΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ», 17 Ιουνίου 1958.

²⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ», 18 Ιουνίου 1958.

³⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΛΑΡΝΑΚΟΣ», 28 Ιουνίου 1958.

[...]Ἡ συνέλευσις ἦτο ὀγκώδης, ταύτης δὲ προήδρευσεν ὁ κ. Παῦλος Παυλάκης. Ἐν ἀρχῇ ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς «Ἀνορθώσεως» κ. Τάκης Κ. Παπαδόπουλος, ὅστις ἠὲχαρίστησε τοὺς παρισταμένους. Ἐν συνεχείᾳ ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου κ. Ἰβίκκος Βορκᾶς ἐξέθεσε τὰ μέχρι τοῦδε γενόμενα διαβήματα διὰ τὴν ἐξασφάλισιν καταλλήλου χώρου ὅπου θὰ ἀνοικοδομηθῇ ὁ «Οἶκος Ἀνορθώσεως» ὡς καὶ τοὺς τρόπους χρημάτων διὰ τὸ ὅλον ἔργον. Μεταξὺ τῶν τρόπων τούτων εἶναι ἡ διάθεσις μιᾶς οἰκίας [...].Ἡ διάθεσις τῆς οἰκίας αὐτῆς θὰ πραγματοποιηθῇ κατόπιν ἐιδικῆς τελετῆς τὴν 8ην πρ. Ἰουλίου, ἐπέτειον τῆς ἀνατινάξεως τῆς Ἀνορθώσεως ὑπὸ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας τὸ 1958.³¹

[...]Cinayetin işlendiği mahallin tam karşısında bulunan Anortosis kulübünün sökülmiş döşeme katında bir silâh deposu meydana çıkarılmıştır. Bölge hemen kordon altına alınmış [...].Kulüb binası dahilinde ele geçirilen eşyalar bulunduğu yerde infilâk ettirilmiştir. Uzmanların bütün gayretlerine rağmen kulüp binasına çok büyük hasar olmuş, fakat etraf binalara hasar az olmuştur. Bulunan silâh deposu infilâk ettirilmezden evvel, emniyet kuvvetlerinin göremediği başka bir bomba kendiliğinden infilâk etmişti.

[...] Στο καταστραμμένο δάπεδο του οικήματος της Ανόρθωσης, που είναι ακριβώς απέναντι από εκεί όπου έγινε το φονικό, αποκαλύφθηκε μια αποθήκη όπλων. Ο χώρος αποκλείστηκε αμέσως[...]Τα αντικείμενα που κατασχέθηκαν πυροδοτήθηκαν. Παρά τις προσπάθειες των ειδικών, το κτίριο του συλλόγου υπέστη σοβαρές ζημιές, αλλά οι ζημιές στα γύρω κτίρια ήταν μικρές. Πριν πυροδοτηθεί η αποθήκη όπλων, μια άλλη βόμβα, την οποία οι Δυνάμεις Ασφαλείας δεν μπορούσαν να δουν, είχε εκραγεί από μόνη της.³²

[...]Kıbrıs Türk Spor Teşkilâtının aldığı kararla 2.11.1958 pazar günü Lârnaka Demir Türk Spor Mağusa Türk Gücü ile Lârnaka Bekirpaşa sahasında "Cambulat kupası" için karşılaşacaklardır. Heyecandan heyecana sürükleneneceğiniz bu mühim maçı kaçırmayınız. Με απόφαση την οποία πήρε ο Τουρκικός Αθλητικός Οργανισμός θα συγκρουστούν για το "Κύπελλο Cambulat" στο γήπεδο Bekirpaşa στη Λάρνακα την Κυριακή 2.11.1958 το αθλητικό σωματείο της Λάρνακας Demir Türk Spor με το αθλητικό σωματείο της Αμμοχώστου Türk Gücü. Μη χάσετε αυτό το σημαντικό αγώνα στον οποίο ο ενθουσιασμός θα κυριαρχήσει.³³

³¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΤΥΧΕΣΤΑΤΗ Η ΠΡΟΧΘΕΣΙΝΗ ΟΓΚΩΔΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΑΝΕΓΕΡΣΕΩΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΟΥ ΟΙΚΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ "ΑΝΟΡΘΩΣΕΩΣ"», 9 Φεβρουαρίου 1960.

³²Εφημερίδα *Bozkurt*, «Anortosis Kulübünde Bomda ve Silâh Deposu Meydana Çıkarıldı», 9 Temmuz 1958.

³³Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «2.11.58 FUTBOL MAÇI», 29 Ekim 1958.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ κ. Α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ

[...]Μὲ ἱερὰν συγκίνησιν καὶ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν σᾶς ὑποδεχόμεθα εἰς τὸ προσωρινὸν τοῦτο οἶκημα, εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς ἔρριψεν ἡ μικρόψυχος καὶ ἐκδικητικὴ ἐνέργεια τῶν κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν μας ἀγῶνα λεγομένων «δυνάμεων ἀσφαλείας», τῆς αἰσχρᾶς Ἀγγλικῆς ἀποικιοκρατίας. Σᾶς ὑποδεχόμεθα, Μακαριώτατε, μὲ τὴν ψυχὴν γεμάτην ὑπερηφάνειαν[...]Ἡ «Ἀνόρθωσις», διὰ πράξεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1958, σᾶς ἀνεκήρυξε μαζί με τὸν θρυλικὸν Διγενὴν ἐπίτιμον Πρόεδρον τῆς «Ἀνορθώσεως» καὶ σᾶς παρακαλεῖ νὰ δεχθῆτε τὴν περγαμηνὴν ταύτην.³⁴

[...]Spor teşkilâtımızın, Türkiye, İngiltere ve FIFA Federasyonlarına bağlanabilmesi için, isminin değiştirilmesine ve bundan sonra Kıbrıs Türk Spor Teşkilâtı yerine Kıbrıs Türk Futbol Federasyonu diye anılmasına karar verilmiştir.

[...] Προκειμένου η αθλητική μας οργάνωση (Τουρκικός Αθλητικός Οργανισμός) να συνδεθεί με τις Ομοσπονδίες της Τουρκίας, της Αγγλίας και της FIFA, αποφασίστηκε η αλλαγή του ονόματος και μετά από αυτό η αθλητική οργάνωση μας θα φέρει το όνομα Τουρκική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία Κύπρου.³⁵

12 Eylül 1959 : Kıbrıs Türk Futbol Federasyonu υπό την προεδρία του Ahmet Sami

[...]Yeni sezon için, Kıbrıs Türk Futbol Federasyonu yeni İdare Kuruluna kulüpler tarafından aşağıdaki kimseler mümessil gösterilmiştir.

Για τη νέα αγωνιστική περίοδο, τα ακόλουθα πρόσωπα έχουν αναδειχθεί ως εκπρόσωποι από τους συλλόγους στο νέο Διοικητικό Συμβούλιο της Τουρκικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας Κύπρου .

1. Çetinkaya-Ahmet Sami
2. Gençlik Gücü-Yusuf Salih
3. Yeni Cami-M. Fikri
4. K. Kaymaklı-Ali Yakûp
5. Türk Gücü-Özer Raif
6. Demir Spor-Hamit Şemi
7. Türk Ocağı-Ziya Helvacıoğlu
8. Doğan T.B. -Hasan Behcet³⁶

³⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΩΡΑΙΑ ΤΕΛΕΤΗ ΕΙΣ ΤΗΝ "ΑΝΟΡΘΩΣΙΝ" ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ», 24 Μαΐου 1960.

³⁵Εφημερίδα *Bozkurt*, «SPOR TEŞKİLÂTIMIZIN İSMİ "KIBRIS TÜRK FUTBOL FEDERASYONU" OLARAK», 6 Nisan 1959.

³⁶Εφημερίδα *Bozkurt*, «FEDERASYON GENEL KURULU TOPLANDI LİGLER 24 EKİMDE BAŞLAYACAK», 14 Eylül 1959.

VII. 21^η Δεκεμβρίου 1963 : Η ανακοίνωση της Τουρκικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας Κύπρου

[...]Dün oynanması beklenen Çetinkaya-K.Kaymaklı karşılaşması son müessif olaylar dolayısıyla oynanmamıştır.

Futbol Federasyonundan yapılan açıklamaya göre, bugün oynanacak olan bütün birinci küme ve ikinci küme maçları da başka bir tarihe tehir edilmişlerdir.

[...] Ο αγώνας Çetinkaya-K.Kaymaklı, που αναμενόταν να διεξαχθεί χθες, δε διεξήχθη λόγω των τελευταίων θλιβερών γεγονότων.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας, όλοι οι αγώνες της πρώτης και της δεύτερης κατηγορίας που θα διεξάγονταν σήμερα έχουν αναβληθεί για άλλη ημερομηνία.³⁷

VIII. Η περίπτωση του Kemal Şemiler & του Φιλίππου Χατζηγεωργίου

[...]Καθ' ἃ δημοσιεύουν αἱ Τουρκοκυπριακαὶ ἐφημερίδες, ἀπεβίωσε προχθὲς κατόπιν μακρᾶς ἀσθενείας, ὁ πρῶν Διευθυντῆς Ταχυδρομικοῦ Γραφείου Κεμάλ Σεμιλέρ, Πρόεδρος τοῦ Τουρκικοῦ ἀθλητικοῦ σωματείου «Τσιεττὶν Καγιὰ» Λευκωσίας. Κατὰ τὴν «Μποζκούρτ», ὁ Σεμιλέρ ἦτο ὑπαρχηγὸς τῆς Τουρκικῆς τρομοκρατικῆς ὀργανώσεως T.M.T. εἰς τὴν περιοχὴν Λευκωσίας κατὰ τὴν περίοδον 1958-1964.³⁸

[...]Ἀντιπροσωπεΐα τοῦ ΑΠΟΕΛ ἐκ τῶν κ. κ. Γρηγόρη Καζαντζῆ καὶ Ἀνδρέα Τέγγερη ἐπεσκέφθη σήμερον τὴν χήραν τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Σωματείου ἀειμνήστου ἥρωος Φιλίππου Χατζηγεωργίου πεσόντος εἰς Τράχωναν τὴν 14^{ην} Ἀπριλίου 1964, ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ὑψίστου ἐθνικοῦ του καθήκοντος καὶ παρέδωσε πρὸς αὐτὴν ἐπιταγὴν ἐξ λ. 166, 360 μίλς, προῖον τῆς φιλικῆς ποδοσφαιρικῆς συναντήσεως ΑΠΟΕΛ - Μικτῆς Ἐνόπλων Κύπρου διεξαχθείσης ἐν τῷ Σταδίῳ τοῦ ΓΣΠ τὴν 16^{ην} τρέχοντος μηνός.³⁹

³⁷Εφημερίδα *Akin*, «Maçlar Tehir Edildi», 22 Aralık 1963.

³⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΘΑΝΕΝ Ο ΥΠΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΤΜΤ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 12 Αυγούστου 1972.

³⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΑΠΟΕΛ ΕΝΙΣΧΥΕΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ ΠΕΣΟΝΤΟΣ ΗΡΩΪΚΟΥ ΜΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ», 25 Ιουνίου 1965.

Αντης Φιλήτας Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, 25 Αυγούστου 1967.

IX. Βιβλιογραφία

An Ahmet, *İlk Kıbrıs Türk futbol takımları ve Çetinkaya'nın tarihi*, (1902-1963), Ateş, Lefkoşa, 2000.

Εφημερίδα *Akın*, «Turnuva Başladı», 11 Kasım 1968.[Το τουρνουά ξεκίνησε]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Çetinkaya Apoeli 5-2 yenerek "Pakkos" Şildini kazandı», 13 Kasım 1951.[Η Çetinkaya νικώντας με 5-2 κέρδισε την Ασπίδα Πάκου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Ael 4 - Çetinkaya 3», 13 Temmuz 1953.

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Yeni Bir Spor Kulübü», 27 Temmuz 1953.[Νέος Αθλητικός Σύλλογος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Futbol Federasyonu Başkanlığına Dr. Necdet Ünel Getirildi», 8 Aralık 1960.[Ο Δρ Necdet Ünel αναδείχθηκε στην προεδρία της Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Lefkoşa' da stadyum yapılmasına yardım edilecek», 1 Mayıs 1969.[Η Τουρκία θα βοηθήσει στην ανέγερση σταδίου στη Λευκωσία]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk Gücü, şampiyonluğunu 2-1 galibiyetle tamamladı», 4 Mayıs 1969.[Η Türk Gücü ολοκλήρωσε το πρωτάθλημα με νίκη 2-1]

Εφημερίδα *Devrim*, «Ahmet Sami Kendisine teklif edilen federasyon başkanlığını kabul etti», 22 Mayıs 1963.[Ο Ahmet Sami αποδέχθηκε την προεδρία της Ομοσπονδίας]

Εφημερίδα *Έθνος*, «Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ», 19 Οκτωβρίου 1955.

Εφημερίδα *Έθνος*, «ΟΙ ΠΡΟΧΘΕΣΙΝΟΙ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ», 15 Νοεμβρίου 1955.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΔΡΥΣΙΣ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ», 6)19 Φεβρουαρίου 1916.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΡΑΝΟΣ», 18 Ιανουαρίου 1942.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΛΗΦΘΗ ΠΡΟΧΘΕΣ ΠΡΟΣ ΑΝΑΚΡΙΣΙΝ Ο ΤΕΡΜΑΤΟΦΥΛΑΞ ΤΗΣ "ΟΜΟΝΟΙΑΣ" ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ», 24 Φεβρουαρίου 1957.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΛΥΘΗ Ο ΤΕΡΜΑΤΟΦΥΛΑΞ ΤΗΣ "ΟΜΟΝΟΙΑΣ"», 28 Φεβρουαρίου 1957.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ Γ.Σ.Ο. ΔΙΑ ΤΑΣ ΒΙΑΙΟΠΡΑΓΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΟΒΑΡΒΑΡΩΝ», 11 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΤΥΧΕΣΤΑΤΗ Η ΠΡΟΧΘΕΣΙΝΗ ΟΓΚΩΔΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΑΝΕΓΕΡΣΕΩΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΟΥ ΟΙΚΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ "ΑΝΟΡΘΩΣΕΩΣ"», 9 Φεβρουαρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΚΟΠ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕ ΞΕΝΑΣ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΑΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ», 16 Φεβρουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΑΠΟΕΛ ΘΑ ΕΡΓΑΣΘΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ», 19 Φεβρουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΤΟΝ ΗΡΩΑ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΤΑΣΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ», 23 Φεβρουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙ ΝΟΜΙΜΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΑΝΕΛΑΒΟΝ ΧΘΕΣ ΕΠΙΤΥΧΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΣΤΑΣΙΑΣΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΤΗΜΑ», 10 Μαρτίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΔΡ ΙΧΣΑΝ ΑΛΗ ΔΙΑΨΕΥΔΕΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΥΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΙΑΤΡΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ», 24 Μαρτίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΑΠΟΕΛ ΕΤΙΜΗΣΕ ΤΗΝ ΜΝΗΜΗΝ ΤΟΥ ΠΕΣΟΝΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΑ ΟΚΤΩΒΡΙΑΝΑ ΟΝΟΥΦΡΙΟΥ ΚΛΗΡΙΔΗ», 23 Οκτωβρίου 1973.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrıs Türk karması 18 Nisanda Türkiye'ye hareket ediyor», 3 Nisan 1958. [Η μικτή τουρκική ομάδα Κύπρου στις 18 Απριλίου αναχωρεί για την Τουρκία]

Εφημερίδα *Hür Söz*, «Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu kuruldu», 25 Ekim 1959.[Ιδρύθηκε η Ομοσπονδία Τουρκικών Οργανώσεων Κύπρου]

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΠΙΝΘΕΙ Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ», 4 Αυγούστου 1981.

Εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου*, «ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ "ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ"», 27)9 Νοεμβρίου 1918.

Εφημερίδα *Φως*, «ΕΞΕΤΕΛΕΣΘΗΣΑΝ ΣΗΜΕΡΟΝ ΟΙ ΔΥΟ ΜΕΛΛΟΘΑΝΑΤΟΙ ΚΑΡΑΟΛΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ», 10 Μαΐου 1956 .

Εφημερίδα *Χρόνος*, «ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ ΑΕΛ», 20 Δεκεμβρίου 1958.

Πρωτοπαπάς Φοίβος (επιμ.), *Μητρώον αγωνιστών ΕΟΚΑ 1955-1959*, τ. Γ' (Κ), Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού - Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ 1955-1959, Λευκωσία, 2004, σελ. 1078.

I. Οι νέες συνθήκες μετά το πρωινό της 21ης Δεκεμβρίου του 1963

Ιανουάριος 1964 : Τηλεγραφικό μήνυμα του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας προς τους Αρχηγούς Κρατών όλων των χωρών του κόσμου

[...]Η πρώτη πράξις επιδρομής εκ μέρους της Τουρκικής Κυβερνήσεως έλαβε χώραν τὸ ἀπόγευμα τῆς 25ης Δεκεμβρίου, ὅταν κατὰ τὴν 2.30 μ.μ. περίπου δύο Τουρκικὰ στρατιωτικὰ μαχητικὰ ὑπερηχητικὰ ἀεροπλάνα ὑπερέπτησαν τῆς Κύπρου ἐπὶ 30 ἕως 40 λεπτὰ καὶ προέβησαν εἰς ἐφορμήσεις εἰς πολλὸν χαμηλὸν ὕψος ὑπεράνω τῆς Λευκωσίας. Τὴν 5 μ.μ. περίπου τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἡ σταθμευμένη ἐν Κύπρῳ, βάσει τῆς Συνθήκης Συμμαχίας, Τουρκικὴ στρατιωτικὴ δύναμις ἐξῆλθε τοῦ στρατοπέδου τῆς πλήρως ἐξωπλισμένη καὶ ἐβάδισε κατὰ τῆς Λευκωσίας ἀναπτύσσουσα τὰς δυνάμεις τῆς καὶ καταλαμβάνουσα θέσεις κατὰ τῶν Ἀστυνομικῶν Δυνάμεων, τῶν χρησιμοποιουμένων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως. [...]Τὴν 26ην Δεκεμβρίου δύο Τουρκικὰ στρατιωτικὰ ἀεροπλάνα παρεβίασαν διὰ δευτέραν φορὰν τὸν ἐναέριον χῶρον τῆς Κύπρου, ἱπτάμενα εἰς χαμηλὸν ὕψος καὶ προβαίνοντα εἰς καθέτους ἐφορμήσεις ὑπεράνω οἰκιῶν. Τὴν 1ην μεταμεσονύκτιον ὥραν τῆς 27ης Δεκεμβρίου ἐλήφθησαν πληροφορίες ὅτι πέντε τουρκικὰ ὑποβρύχια, τέσσαρα καταδρομικὰ καὶ τρία μεταγωγικὰ κατέπλεαν πρὸς τὴν βόρειον ἀκτὴν τῆς Κύπρου καὶ ἐπεσημάνθησαν εἰς ἀπόστασιν 18 μιλίων ἐκ τῆς ἀκτῆς. Τὴν πρωΐαν τῆς 27ης Δεκεμβρίου τρία Τουρκικὰ στρατιωτικὰ ἀεροπλάνα παρεβίασαν καὶ πάλιν τὸν Κυπριακὸν ἐναέριον χῶρον, [...]Βάσει γενομένης διευθετήσεως, πρὸς κατάπαυσιν τοῦ πυρός, ὁ Βρεττανὸς Διοικητὴς Στρατηγὸς Γιάγκ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν Ἀγγλο-ἐλληνο- τουρκικῶν δυνάμεων τῶν ἐσταθμευμένων ἐν Κύπρῳ.¹

Φεβρουάριος-Ιούνιος 1964 : Δυνάμεις Ασφαλείας & Εθνικὴ Φρουρά :

[...]ἐνεκρίθη ἡ ἐπὶ προσωρινῆς βάσεως αὔξησις τῆς Εἰδικῆς Ἀστυνομίας μέχρι 5.000 ἀνδρῶν, ἧτις θὰ ἀποτελῇ εἰδικὸν τμήμα τῶν ἀστυνομικῶν δυνάμεων. Οἱ ἄνδρες τῆς δυνάμεως αὐτῆς θὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των ἀπασχολούμενοι μερικῶς ἢ ἐξ ὀλοκλήρου ἀναλόγως τῶν παρουσιαζομένων ἀναγκῶν. Ἡ δύναμις αὕτη θὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ πολίτας, οἵτινες ἐπιθυμοῦν νὰ προσφέρουν οἰκειοθελῶς τὰς ὑπηρεσίας των ἄνευ οἰασδήποτε ἀμοιβῆς ἢ ἀντιμισθίας.[...]Τὰ ἐπὶ τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξεως ἐντεταλμένα ὄργανα τοῦ κράτους ἔλαβον ὁδηγίαν διὰ τὸν ἀφοπλισμὸν ὅλων τῶν παρανόμως ὀπλοφορούντων πολιτῶν.²

[...]Ἀρχίζει σήμερον τὴν πρωΐαν ἡ κατάταξις εἰς τὴν Ἐθνικὴν Φρουράν τῶν Ἑλλήνων ἀρρένων πολιτῶν τῶν γεννηθέντων τὸ 1943 τῶν ἐπαρχιῶν Λευκωσίας (περιλαμβανομένης τῆς πόλεως καὶ διαμερίσματος Μόρφου), Ἀμμοχώστου, Πάφου καὶ Κυρηνείας.³

¹Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἄπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Στ', Ιανουάριος 1963-4 Μαρτίου 1964, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1996, σσ. 166-167.

²Ουρανία Κοκκίνου & Νέαρχος Νεάρχου (επιμ.), *Ἄπαντα Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου Γ'*, τ. Στ', Ιανουάριος 1963-4 Μαρτίου 1964, Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Λευκωσία, 1996, σσ. 403-404.

³Εφημερίδα *ΕΞΑΣΕΛΙΑΔΟΣ ΚΥΠΡΟΣ*, «ΣΗΜΕΡΟΝ ΚΑΤΑΤΑΞΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑΝ», 29 Ιουνίου 1964.

Μάρτιος 1965 : Επιστολή του αντιπροέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας F.Küçük στο Γ.Γ. του Ο.Η.Ε.

[...]Kıbrıs' taki Özel Temsilci bana bir mektup göndererek Rum Yetkililerin "tahditsiz ve gümrüksüz olarak Türkiye' den eşya ithâl edilmesi Kıbrıs'ın ekonomisine zararlı olduğu" mülâhazasıyla belirli bazı Kızıl Ay malzemesinin gümrüksüz ve tahditsiz olarak Kıbrıs'a ithaline müsaade etmeme kararlarını yeniden teyid ettiklerini bildirmiştir. Türkiye Kızılay Cemiyetlerinin Kıbrıs'a göndermekte oldukları malzemenin ticaret eşyası olmayıp [...]

[...]Ο Ειδικός Αντιπρόσωπος στην Κύπρο μου έστειλε επιστολή, με την οποία με πληροφόρησε ότι οι ελληνοκυπριακές αρχές επικύρωσαν την απόφασή τους να μην επιτρέπουν την εισαγωγή ορισμένων αγαθών της Ερυθράς Ημισελήνου στην Κύπρο χωρίς δασμούς και περιορισμούς, θεωρώντας ότι «η χωρίς περιορισμούς και δασμούς ελεύθερη εισαγωγή αγαθών από την Τουρκία είναι επιζήμια για την οικονομία της Κύπρου».[...]Ομως δεν είναι εμπορικά προϊόντα αυτά τα οποία αποστέλλει στην Κύπρο η Οργάνωση της Ερυθράς Ημισελήνου της Τουρκίας.[...]⁴

**1967-1968 DERS YILI /ΣΧΟΛΙΚΗ ΧΡΟΝΙΑ 1967-1968⁵
ORTA ÖĞRETİM ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ İSTATİSTİĞİ**

Okulun Adı / Όνομα Σχολείου	Öğrenci sayısı / Αριθμός Μαθητών/ Μαθητριών
Lefkoşa Türk Kız Lisesi	1201
Lefkoşa Türk Lisesi	485
19 Mayıs Lisesi ve Kız Enstitüsü	926
Namık Kemal Lisesi	790
Kurtuluş Lisesi Baf	481
Gazi Lisesi Lefke	419
Türk Öğretmen Koleji	72
İngiliz Okulu	257
Bayraktar Orta Okulu A	563
Bayraktar Orta Okulu B	363
Gönendere Orta Okulu	244
Mehmetcik Orta Okulu	96
Akıncılar Orta Okulu	118
Hürriyet Orta Okulu Poli	122
Anafartalar Orta Okulu Girne	-
Yeşilırmak Orta Okulu	56
Haydarpaşa Ticaret Lisesi	269
Bekirpaşa Ticaret Koleji	378
Beyarmudu Türk Ziraat Koleji	76
Cengiz Topel Er. San. Enstü.	88
Türk Yapı Enstitüsü	89
Atatürk Kız Enstitüsü	93
Mağusa Kız Teknik Enstitüsü	63

⁴Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar, Bizi, Kendi Çarşıları ile işbirliği Yapmaya Zorluyorlar», 26 Mart 1965.

⁵Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi : (1571-1968)*, Lefkoşa, 1969, σελ. 301.

II. Οι αξιωματούχοι της Τουρκικής Κοινότητας

[...]Özdemir Ahmet Özgün' ün Makarios Yönetimi Delegasyonu safında Birleşmiş Milletlere gideceğinin ileri sürülmesi üzerine İsmet Kotak, Makarios Yönetiminin Bonn Elçiliğinde çalışan bu şahsa karşı şu açık mektubu yayınlamıştır :

AÇIK MEKTUP ÖZDEMİR AHMET ÖZGÜN

Bonn

Papaz ideresinin açıklamalarından öğrenildiğine göre Türk tezini çürütmek için Birleşmiş Milletlere gönderilmekte olan Rum Heyetine isminiz dahil edilmiştir. [...] Sizi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun bir kişi olarak aramızda tutabilmek için, Papaz idaresinin isteğine karşı çıkmaya davet etmekteyim.

[...] Μετά την αναφορά ότι ο Özdemir Ahmet Özgün θα πήγαινε στα Ηνωμένα Έθνη στο πλευρό της Αντιπροσωπείας της Διοίκησης Μακαρίου, ο İsmet Kotak δημοσίευσε την ακόλουθη ανοιχτή επιστολή προς το εν λόγω πρόσωπο το οποίο εργάζεται στην Πρεσβεία της Βόννης :

ANOIKTO ΓΡΑΜΜΑ ÖZDEMİR AHMET ÖZGÜN

Βόννη

Σύμφωνα με τις δηλώσεις της διοίκησης του παπά, το όνομά σας έχει συμπεριληφθεί στην ελληνική αντιπροσωπεία που θα σταλεί στα Ηνωμένα Έθνη για να αντικρούσει την τουρκική θέση.[...]Σας καλώ να αντιταχθείτε στη βούληση της διοίκησης του Μακαρίου για να μπορείτε να είστε μαζί μας ως απόφοιτος του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών.⁶

Δεκέμβριος 1967 : Βασικά άρθρα "Προσωρινής Τουρκοκυπριακής Διοίκησης"

[...] Madde 1. Geçici Türk Yönetimi Yürütme Kurulu :

Başkanı

Başkan Yardımcısı

Savunma İşleri Üyesi (İçişleri ve Dış Münasebetler dahil)

Ziraat ve Tabii Kaynaklar Üyesi

Sağlık Hizmetleri Üyesi Eğitim, Kültür ve Öğrenim İşleri Üyesi

Sosyal İşler, Belediye, Vakıflar ve Kooperatifler Üyesi

Adalet İşleri Üyesi Maliye ve Bütçe İşleri Üyesi

Bayındırlık ve Ulaştırma İşleri Üyesi

İktisadî İşler Üyesi

Dr. Fazıl Küçük

Rauf Denktaş

Osman Örek

Fazıl Plümer

Dr. Şemsi Kâzım

Hakkı Süleyman

Rüstem Tatar

Erol Kâzım

Oğuz Ramadan' dır.

⁶Εφημερίδα *Bozkurt*, «Özdemir Ahmet Özgün'e Açık Mektup», 24 Eylül 1965.

[...] Άρθρο 1 ^ο . Προσωρινό Εκτελεστικό Συμβούλιο της Τουρκικής Διοίκησης:	
Πρόεδρος	Dr. Fazıl Küçük
Αντιπρόεδρος	Rauf Denktaş
Αμυντικές Υποθέσεις (συμπεριλαμβανομένων Εσωτερικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων)	Osman Örek
Γεωργία και Φυσικοί Πόροι	Fazıl Plümer
Υγεία, Εκπαίδευση, Πολιτισμός και Παιδεία	Dr. Şemsi Kâzım
Κοινωνικές Υποθέσεις, Δήμοι, Βακούφια και Συνεταιρισμός	Hakkı Süleyman
Δικαιοσύνη και Δημοσιονομικά	Rüstem Tatar
Δημόσια Έργα και Μεταφορές	Erol Kâzım
Οικονομικές Υποθέσεις	Oğuz Ramadan ⁷

III. Προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού Προβλήματος

Πενταμερής Διάσκεψη του Λονδίνου

[...]Την 1ην Φεβρουαρίου οι αντιπρόσωποι της Κύπρου στην πενταμερή κ.κ. Σπ. Κυπριανού και Γλαῦκος Κληρίδης επέστρεψαν στη Λευκωσία. Αργότερα, την ίδια μέρα, παρακάθησαν στην συνεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου, που απέρριψε το περιβόητο σχέδιο Σάντς το οποίο απέβλεπε σὲ κατοχή της Κύπρου ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ.⁸

Σχέδια Acheson

[...]Ne Karpas' a taşınacak bir Türk Toplumu, ne Karpazda üslenecek bir Türk Kuvvetini garantör olarak alacak Kıbrıs Türkü vardır! Nasıl olsa Kilisenin Jenosit hareketlerine girişmesi, o zaman Türkiye'ye bile haklı sebeplerle kabul ettirilmek yoluna gidilecekti. Ve Amerika yine karşımıza dikilerek NATO' nun parçalanmaması uğruna bu defa da Karpaz' ın terkinini istiyecekti!

[...] Δεν υπάρχει ούτε Τουρκική Κοινότητα για να μετακομίσει στην Καρπασία, ούτε Τούρκοι της Κύπρου οι οποίοι θα λάβουν ως εγγυητή την Τουρκική Δύναμη η οποία θα εδρεύει στην Καρπασία! Σε κάθε περίπτωση, η εμπλοκή της Εκκλησίας σε κινήματα Γενοκτονίας θα πάρει μια τέτοια πορεία ούτως ώστε θα γίνει αποδεχθεί ακόμη και από την Τουρκία για δικαιολογημένους λόγους. Και η Αμερική θα στεκόταν ξανά εναντίον μας και θα απαιτούσε την εγκατάλειψη της Καρπασίας, αυτή τη φορά για να μη διαλυθεί το ΝΑΤΟ!⁹

⁷Εφημερίδα *Bozkurt*, «Κίβρις Γεχίκι Τούρκ Υόνετιμι Κουρλνδν», 29 Αρλίκ 1967.

⁸Εφημερίδα *Νέα Εποχή*, «Τὰ γεγονότα σὲ φωτογραφίες», Μάρτης 1964, σελ. 6.

⁹Εφημερίδα *Bozkurt*, «Acheson' un Açıklamaları ve Sınır Meselesi», 26 Ocak 1966.[Οι ανακοινώσεις του Acheson & Το πρόβλημα των συνόρων]

Μάρτιος 1965 : Αναφορά του μεσολαβητή Galo Plaza :

[...]Türkiye, Plaza' ya Enosis Gerçekleştiği Takdirde Derhal Müdahale Hakkını Kullanacağını Hiç bir Şüpheye Mahal Bırakmıyacak Şekilde bildirdi. Federal İdare sisteminin de kendisini tatmin etmediğini belirten Arabulucu, Türk Toplumunun güvenliğinin sağlam garantiler altına alınmasını hatta gerekirse olağan üstü teminat verilmesini tavsiye etti.

[...] Η Τουρκία δήλωσε κατηγορηματικά στον Πλάζα, ότι θα χρησιμοποιήσει το δικαίωμά άμεσης επέμβασης, εάν πραγματοποιηθεί η Ένωσις. Ο διαμεσολαβητής δηλώνοντας ότι δεν είναι ικανοποιημένος και με το σύστημα της Ομοσπονδιακής Διοίκησης, συνέστησε η ασφάλεια της Τουρκικής Κοινότητας να είναι υπό ισχυρές εγγυήσεις, ακόμη και να δοθεί έκτακτη εγγύηση, εάν χρειαστεί.¹⁰

IV. Οι ήρωες των δύο κοινοτήτων

[...]Rumların kurşunları ile yaralanan ve tedavi maksadıyla geçen gün Ankaraya gönderilen 22 kardeşimiz dün tedavi edilmekte oldukları Ankara Hastahanesinde Başbakan İsmet İnönü tarafından ziyaret edilmişlerdir.[...]

[...]22 αδέρφια μας, που τραυματίστηκαν από τις σφαίρες των Ελλήνων και στάλθηκαν στην Άγκυρα για νοσηλεία τις προάλλες. Χθες στο Νοσοκομείο της Άγκυρας, όπου νοσηλεύονταν, τους επισκέφτηκε ο πρωθυπουργός İsmet İnönü,.[...]¹¹

[...]Ağır silâhlarla mücehhez Rum çeteciler dün sabah Baf Kazasının Altıncık köyünden Ramadan Kaptan' a hücum ederek otlatmakta olduğu davarı zaptetmeye yeltenmişlerdir. Bunun üzerine Altıncık Türkleri ile tethişçiler arasında çarpışmalar olmuştur. Öğleden sonra saat 13.30' da başlayan çarpışmalar bir saat kadar devam etmiş ve mücadele esnasında Ramadan Kâzım isimli 60 yaşında bir Türk şehit düşmüştür.

[...]Ελληνες συμμορίτες οπλισμένοι με βαρέα όπλα επιτέθηκαν χθες το πρωί στον Ramadan Kaptan από το χωριό Χρυσοχού της επαρχίας Πάφου και προσπάθησαν να αρπάξουν τα βοοειδή που έβοσκαν. Στη συνέχεια, σημειώθηκαν συγκρούσεις μεταξύ των Τούρκων του χωριού Χρυσοχού και των τρομοκρατών. Οι συγκρούσεις που ξεκίνησαν στις 13.30 το μεσημέρι συνεχίστηκαν για περίπου μία ώρα και κατά τη διάρκεια της σύγκρουσης έπεσε ηρωικά μαχόμενος ένας 60χρονος Τούρκος ονόματι Ramadan Kazım.¹²

¹⁰Εφημερίδα *Bozkurt*, «ARABULUCU GALO PLAZA' NIN RAPORU DÜN AÇIKLANDI», 31 Mart 1965.

¹¹Εφημερίδα *Bozkurt*, «Başbakan İnönü, Yaralılarımızı Hastahane Ziyaret Etti», 30 Aralık 1963.

¹²Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar, Baf'taki Şiddet Hareketlerine Devam Ediyorlar ALTINCIK'A YAPILAN HÜCUMDA, 60 YAŞINDA BİR TÜRK ÖLDÜRÜLDÜ», 7 Mart 1964.

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dün Baf'ta Rumlar, Türklere Bütün Şiddeti ile Saldırdı Ağır Silâhlarla Evler Tahrir Edildi», 10 Mart 1964. [Χθες οι Έλληνες επιτέθηκαν στους Τούρκους Σπίτια καταστράφηκαν με βαρύ οπλισμό]

[...]Ήταν Σάββατο 7 του Μάρτη του 1964 και οι όπαδοι του πυρός και του σιδήρου ματοκύλισαν άνανδρα τη γη των Παφίων με αλληπάλληλα αιφνιδιαστικά πυρά που ξερνούσαν από τους μιναρέδες του Κτήματος ενάντια στον άμέριμνο κόσμο ο οποίος κατάκλυζε κείνη την ώρα τη Δημοτική αγορά.[...]Κι άφησαν 6 νεκρούς, 26 τραυματίες και μετέφεραν 100 όμήρους στη Τούρκικη συνοικία.[...] Τò δειλινό της Κυριακής 8ης του Μάρτη μια πομπή από τίμιους αγωνιστές άφηνε τη πρωτεύουσα και κατευθυνόταν στη Πάφο[...]. Ανάμεσά τους οι νέοι φοιτητές της Παιδαγωγικής Ακαδημίας [...]. Ένώ οι μάχες έσυνεχίσθησαν σφοδρότερες και με όρμητήριο τη Τουρκική Λέσχη, τὰ Έλληνικά τμήματα κατέλαβαν τη Τουρκική Συνεργατική Τράπεζα, ενώ έξ ίσου έντονες και σκληρές διεξάγονταν οι μάχες στις περιοχές Μούτταλος, Μαυραλή, στην όδο Φελλάχογλου και στο χάνι του Ίμπραήμ που καταλήφθηκε από τους προμάχους της Παφιακής γής. Ανάμεσα στους έκκαθαριστές των περιοχών αυτών ήσαν οι σπουδασταί της Παιδαγωγικής Ακαδημίας που είχαν μέχρι της στιγμής μόνο ένα τραυματία, τò Στέλιο Χατζηθεμιστού. [...] Γερούδης Ανδρέας. Σ' ένα σπίτι του Μούτταλλου έπλεε στη λίμνη του αίματός του, [...] τόν άδόκητο θάνατο του ξανθού παλληκαριού της Γαλάτας.¹³

9 Mart 1964 : AHMET MUSTAFA TURALI

[...]Asıl mesleği balıkçılık olan Ahmet 1929 yılında aşağı Baf'ta doğdu. 9 Mart günü Mavrali'de Rumlar tarafından esir edildi ve vahşice katledildi. Henüz gencecik yaşta 3'ü kız 1'i erkek 4 çocuk babası idi.

Ahmet 6 Mart Cuma günü evinden çıkarak mevzisine gitmişti. Mavrali cephesi, mesulu idi. Ertesi gün Rumlar Cevdet Mazlum'u arkadan vurarak çarpişmanın başlamasına sebebiyet verdiler. Bu durum karşısında Ahmet mevzisini müdafaa etmenin, evine gelmekten daha hayırlı olduğunu düşünerek Cumartesi gün de evine gitmedi. 8 Mart Pazar günü Türkleri elinde bulunan esirler iade edildikten sonra Rum canileri misillemeye geçtiler. Gece saat 24,00'e kadar Mavrali deresine inmişlerdi. Durum vahametini sezen Ahmet o gece de evine gitmedi. Nihayet sabahın saat 5.50' sinde Baf Türkünün kaderini tayin edecek büyük çarpişma başlamıştı.[...] Saat 11.00' e kadar Rumların bazuka ve havanlarına yılmadan karşı koymuş neticede esir edilerek kahbece şehit edildi.

[...] Ο Αχμέτ, του οποίου η κύρια ασχολία ήταν το ψάρεμα, γεννήθηκε το 1929 στην Κάτω Πάφο. Αιχμαλωτίστηκε και δολοφονήθηκε άγρια από τους Έλληνες στο Δάσος Μαυραλή στις 9 Μαρτίου. Ήταν πατέρας 4 μικρών παιδιών, 3 κοριτσιών και 1 αγοριού.

Ο Αχμέτ έφυγε από το σπίτι του την Παρασκευή στις 6 Μαρτίου και πήγε στη θέση του. Ήταν υπεύθυνος για τη θέση Μαυραλή. Την επόμενη μέρα οι Έλληνες πυροβόλησαν πισώπλατα τον Cevdet Mazlum, με αποτέλεσμα να ξεκινήσει η μάχη. Μπροστά σε αυτή την κατάσταση, ο Αχμέτ δεν πήγε στο σπίτι του το Σάββατο. Θεωρούσε ότι το να υπερασπιστεί τη θέση του ήταν καλύτερο από το να γυρίσει σπίτι. Την Κυριακή 8 Μαρτίου μετά την επιστροφή των αιχμαλώτων που κρατούσαν οι Τούρκοι, οι αντεκδικήσεις των Ελλήνων δολοφόνων άρχισαν. Είχαν κατέβει στο Ρεύμα Μαυραλή

¹³Περιοδικό *Φωτεινοί Ορίζοντες*, «ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΕΡΟΥΔΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ», 28 Μαρτίου 1965, σσ. 890-891.

¹³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣΦΟΡΑΙ ΔΙ' ΑΝΕΓΕΡΣΙΝ ΜΝΗΜΕΙΟΥ ΤΟΥ ΗΡΩΟΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΓΕΡΟΥΔΗ», 31 Μαΐου 1967.

μέχρι τις 24.00 το βράδυ. Διαισθανόμενος τη σοβαρότητα της κατάστασης, ο Αχμέτ δεν πήγε στο σπίτι του εκείνο το βράδυ. Τελικά στις 5.50 το πρωί είχε ξεκινήσει η μεγάλη μάχη που θα καθόριζε την τύχη των Τούρκων της Πάφου. [...]Αντιστάθηκε στα μπαζούκας και στους όλμους των Ελλήνων μέχρι τις 11:00 π.μ.. Στο τέλος αιχμαλωτίστηκε και έπεσε ηρωικά μαχόμενος.¹⁴

[...]Αύριον, μετά την στρατιωτικήν παρέλασιν, ὁ Ὑπουργὸς Ἑσωτερικῶν καὶ Ἀμύνης κ. Πολ. Γιωρκάτζης εἰς εἰδικὴν τελετὴν θὰ ἀποκαλύψῃ τὴν προτομὴν τοῦ ἥρωος Ἄντη Φιλήτα, πεσόντος κατὰ τοὺς βομβαρδισμοὺς τῆς ἀκταιωροῦ «Φαέθων» εἰς Ξερὸν.[...]Ὁ Φιλήτας ἐγεννήθη εἰς Μόρφου τὴν 27.9.1937. Ἀπεφοίτησε τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου καὶ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀκαδημίας Λάρνακος. Ἐφοίτησεν ἐν συνεχείᾳ ἐπὶ τριετίαν εἰς Πανεπιστήμιον τῆς Γλασκώβης. Βραδύτερον ἐπεδόθη εἰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις. Ὑπῆρξε λαμπρὸς ἀγωνιστής, ἀνέπτυξε δὲ παραλλήλως κοινωνικὴν δρᾶσιν, ιδρύσας τὴν Φιλαρμονικὴν τοῦ Σωματείου «Διγενὴς Ἀκρίτας» καὶ ἐνισχύσας διαφοροτρόπως τὴν δραστηριότητα τοῦ λαμπροῦ τούτου σωματείου.¹⁵

22 Temmuz 1964 : AHMET ALTAN KAMİL

[...]Erenköy’ de şehit olan Ankara Fen Fakültesi öğrencisi AHMET ALTAN KAMİL’ in aziz ruhunun istirahatı için 18 Eylül Cuma günü öğle namazından evvel Salimiye Camiinde mevlid kıraat edileceğinden Mücahitlerimizin tanıdıkların ve soydaşlarımızın teşrifi rica olunur.

Για την ανάπαυση της ψυχής του φοιτητή της Σχολής Θετικών Επιστημών της Άγκυρας AHMET ALTAN KAMİL, ο οποίος μαρτύρησε στα Κόκκινα, το μνημόσυνο θα τελεστεί στο τζαμί Salimiye την Παρασκευή 18 Σεπτεμβρίου, πριν από τη μεσημεριανή προσευχή, οπότε οι γνωστοί και οι συγγενείς του αγωνιστή μας παρακαλούνται να παραστούν.¹⁶

[...]9 Ağustos 1964 günü Türk jetlerinin Dillirga Bölgesine yaptıkları akında uçağının isabet alması üzerine düşerek şehit olan Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel....Kıbrıs Türkleri, bu fedakâr Yüzbaşının hatırasını daima minnet ve şükranla anacaklardır.

[...] Ο πιλότος λοχαγός Cengiz Topel, ο οποίος έπεσε ηρωικά μαχόμενος στις 9 Αυγούστου 1964 κατά την επιδρομή των τουρκικών αεροσκαφών στην περιοχή της Τηλλυρίας, όταν το αεροπλάνο του χτυπήθηκε...Οι Τουρκοκύπριοι θα μνημονεύουν με ευγνωμοσύνη πάντα τη μνήμη αυτού του ανιδιοτελούς λοχαγού.¹⁷

¹⁴Εφημερίδα *Bozkurt*, «YAŞADIĞIMIZ GÜNLER», 10 Mart 1967.

¹⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΠΡΟΤΟΜΗΣ ΗΡΩΟΣ», 31 Μαρτίου 1968.

¹⁶Εφημερίδα *Bozkurt*, «MEVLİD», 17 Eylül 1964.

Εφημερίδα *Bozkurt*, «MEVLİD», 20 Temmuz 1967.

¹⁷Cengiz Topel Anıtı : Μνημείο στην κατεχόμενη Λεύκα και Cengiz Topel Hastanesi : Νοσοκομείο στην κατεχόμενη Πεντάγεια

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlara Dillirga Mezar Oldu», 8 Ağustos 1965.

Εφημερίδα *Bozkurt*, 16 Mayıs 1970.

"άναμνησκομεθα τὰς χαλεπὰς ἐκείνας ἡμέρας τοῦ Δεκεμβρίου 1963 καὶ ἀποτίομεν φόρον τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς Ἀστυνομίας"

[...] Ὑπενθυμίζεται, ὅτι τὸ πρῶτον ἐτήσιον μνημόσυνον τῶν πεσόντων μελῶν τῆς Ἀστυνομικῆς Δυνάμεως Κύπρου [...] Ἀνωτέρω οἱ πεσόντες ἀστυνομικοὶ : Ἄνω σειρὰ (ἐξ ἀριστερῶν) : 1) Ἀνδρέας Μενελάου Λουκᾶ, 2) Γιαννάκης Α. Ἀεροπόρος, 3) Φίλιππος Ι. Κωνσταντινίδης, 4) Φίλιος Τσιγαρίδης, 5) Κωστάκης Παντελίδης, 6) Χαράλαμπος Βαρνάβα.

Κάτω σειρὰ (ἐξ ἀριστερῶν) : 1) Χρῖστος Ἰωαννίδης, 2) Ἀνδρ. Χριστοφίδης, 3) Κυριάκος Κακουλλῆς, 4) Εὐάγγελος Παύλου, 5) Τάσος Κωνσταντίνου.¹⁸

[...] Erenköy Mücahitleri, dün öğleden sonra saat 16.00' da Çağlayan Salonunda Özkân Hasan' ın geçici başkanlığında toplanarak çok tartışmalı geçen bir birleşimden sonra "Erenköy Mücahitler Cemiyeti" ni kurmuşlardır.[...] CEMİYETİN AMAÇLARI [...] 4. Şehit ailelerine yardımda bulunmak 5. Cemiyet, siyasî faaliyetlerde bulunan bir cemiyet değildir.

[...] Οἱ αγωνιστές οἱ οποίοι πολέμησαν στη μάχη ἡ οποία διεξήχθη στο χωριό Κόκκινα συναντήθηκαν στην αίθουσα Çağlayan στις 16.00 χθες το απόγευμα υπό την προσωρινή προεδρία του Özkan Hasan και ίδρυσαν την "Ἐνωση Αγωνιστῶν ἀπὸ τη μάχη στο χωριό Κόκκινα". [...] Οἱ στόχοι τοῦ Σωματείου [...] 4. Στήριξη στις οικογένειες τῶν ἡρώων 5. Το Σωματείο δεν αποτελεί ἓνα πολιτικό σωματείο.¹⁹

V. Η θέση της γυναίκας στην κυπριακή τέχνη :

Ατομική Έκθεση της Παυλίνας Παυλίδη στο Ξενοδοχείο Χίλτον

[...] Ἡ καλλιτέχνης ἤρchiσε τὴν σταδιοδρομίαν της τὸ 1960. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Λονδῖνον καὶ εἰς τὴν Ρώμην τῶρα δὲ ἐργάζεται εἰς τὸ Παρίσι. Ἡ πρώτη ἀτομικὴ τῆς ἐκθεσις ἐγίνετο τὸ 1960 εἰς τὴν Ρώμην[...]²⁰

Έκθεση T/K ζωγράφων στο Saray Hotel : Η γυναικεία συμμετοχή : Olga Rauf, Germaine Ramadan, Gülten Kemal & Yalkın Muhtaroglu

[...] Sergide Ali Atakan, Yılsay Barlasoglu, Cevdet Çağdaş, Fikri Direkoğlu, İsmet V. Güney, Hikmet İbrahim, Gülten Kemal, Ayhan Menten, Yalkın Muhtaroglu, Salih Mustafa, Sermet Mustafa, Mehmet Necati, Germaine Ramadan, Olga Rauf ve Ergün Şöforoğlu gibi tanınmış ressamlarımız[...]²¹

¹⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΑΥΓΙΑΝΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ», 15 Απριλίου 1967.

¹⁹Εφημερίδα *Akın*, «Erenköy mücahitleri cemiyet kurdular», 1 Ağustos 1968.

²⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΗΣ ΠΑΥΛΙΔΟΥ», 2 Νοεμβρίου 1967.

²¹Εφημερίδα *Bozkurt*, «Κίβριςli Türk Ressamların Resim Sergisi Dün Açıldı», 13 Ağustos 1965. [Εγκαινιάστηκε χθες η έκθεση T/K ζωγράφων]

VI. Βιβλιογραφία

Εφημερίδα *Αλήθεια*, «Η Τουρκική ηγεσία εξαναγκάζει τους αγρότες όπως εγκαταλείψουν τις οικίας και τα κτήματα των», 13 Ιανουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Akın*, «İki Türk lise öğrencisi dün gaddarca vurularak yaralandı», 22 Aralık 1963.[Δύο Τούρκοι μαθητές Λυκείου χθες κτυπήθηκαν και τραυματίστηκαν]

Εφημερίδα *Akın*, «TÜRK -RUM SAVAŞI DEVAM EDİYOR DÜN İKİ ŞEHİT VE 20 YARALI DAHA VERDİK», 24 Aralık 1963.[Ο πόλεμος συνεχίζεται Ακόμα 2 ήρωες και 20 τραυματίες στο πάνθεο των ηρώων]

Εφημερίδα *Akın*, «DR. KÜÇÜK RUM MEZALİMİNİ ANLATTI», 29 Aralık 1963.[Ο Δρ. Küçük περιέγραψε τις ωμότητες των Ελλήνων]

Εφημερίδα *Akın*, «Türk mücahitleri, Lefkoşa’ da bir Radyo İstasyonu kurdular», 28 Aralık 1963. [Οι Τούρκοι αντιστασιακοί ίδρυσαν στη Λευκωσία έναν ραδιοφωνικό σταθμό]

Εφημερίδα *Akın*, «Lefke havalisinde durum çok gergin BAĞLIKÖY ÇARPIŞMASINDA RUMLAR İKİ YARALI VERDİ», 6 Ağustos 1966.[Πολύ τεταμένη είναι η κατάσταση στην περιοχή της Λεύκας Στις συγκρούσεις οι οποίες σημειώθηκαν στο χωριό Αμπελικού οι Έλληνες τραυμάτισαν δύο Τούρκους]

Εφημερίδα *Akın*, «Rumlar dün de Yeşilirmak Türklerine saldırdılar fakat geri püskürtüldüler», 8 Ağustos 1966.[Οι Έλληνες και χθες επιτέθηκαν στους Τούρκους του χωριού Λιμνίτη αλλά η επίθεση τους αποκρούστηκε]

Εφημερίδα *Akın*, «RUMLAR, TÜRK KÖYLERİNİ ABLÜKA ALTINA ALARAK TÜRK AVINA ÇIKTILAR», 14 Eylül 1966.[Οι Έλληνες πολιορκούν τα τουρκικά χωριά και κυνηγούν τους Τούρκους]

Εφημερίδα *Akın*, «Rumlar Yalyada Türklere akşam ateş açtılar KÖY BÖLGESİNE ASKER YİĞMAKTADIRLAR», 11 Ekim 1966.[Οι Έλληνες χθες άνοιξαν πυρ κατά των Τούρκων του χωριού Γιαλιά Στην περιοχή του χωριού συγκεντρώνουν στρατιώτες]

Εφημερίδα *Akın*, «Bubi tuzağından yaralanan Türk öldü», 28 Kasım 1966. [Τούρκος τραυματίστηκε σε ναρκοπαγίδα και πέθανε]

Εφημερίδα *Akın*, «Rumlar Geçitkale’ de siperler kazıyorlar Aytoto Türklere de saldırmak niyetindeler», 30 Ocak 1967.[Οι Έλληνες σκάβουν χαρακώματα στο χωριό Κοφίνου με σκοπό να επιτεθούν στους Τούρκους του χωριού Άγιος Θεόδωρος]

Εφημερίδα *Akın*, «AKINCILARDAKİ GÖÇMEN EVLERİ GÖÇMENLERE TESLİM EDİLDİ», 27 Şubat 1967. [Παραδόθηκαν στους πρόσφυγες τα προσφυγικά σπίτια τα οποία βρίσκονται στο χωριό Λουρουκίνα]

Εφημερίδα *Akın*, «ARPALIK DESTANININ ÜÇÜNCÜ YILDÖNÜMÜ», 6 Şubat 1967. [Τρίτη επέτειος του έπους από το χωριό Άγιος Σωζόμενος]

Εφημερίδα *Akın*, «DR. KÜÇÜK, ZEYTİNLİK KÖYÜNÜ ZİYARET ETTİ TÜRKE ÖLÜM DEMEK OLAN ENOSİSE KARŞI MÜCADELEYE DEVAM EDİYORUZ», 15 Mart 1967.[Ο Δρ. Küçük επισκέφτηκε το χωριό Τέμπλος Θα συνεχίσουμε τον αγώνα απέναντι στην Ένωση που για τους Τούρκους σημαίνει θάνατος]

Εφημερίδα *Akın*, «Rumlar, Limasol Türk semtini abluka etmek tehdidi savuruyorlar», 20 Mart 1967.[Οι Έλληνες απειλούν με αποκλεισμό την τουρκική συνοικία της Λεμεσού]

Εφημερίδα *Akın*, «YENİ TÜRKİYE BÜYÜKELÇİLİĞİ MASLAHATGÜZARI ERCÜMENT YAVUZALP AKŞAM ADAYA GELDİ», 23 Mart 1967.[Ο νέος πρέσβης της Τουρκίας Ercüment Yavuzalp έρχεται στο νησί το βράδυ]

Εφημερίδα *Akın*, «Tatlısu' da gerginlik devam ediyor Yeni Çarpışma Tehlikesi Var», 10 Nisan 1967.[Συνεχίζεται η ένταση στο χωριό Ακανθού Υπάρχει κίνδυνος για νέες συγκρούσεις]

Εφημερίδα *Akın*, «Yunanistan' daki gelişmeler dolayısıyla Rumlar endişe ve korku içinde», 22 Nisan 1967. [Εξαιτίας των εξελίξεων στην Ελλάδα οι Έλληνες της Κύπρου ζουν υπό το καθεστώς της ανησυχίας και του φόβου]

Εφημερίδα *Akın*, «Grivas, Cunta' ya bağlılık beyan etti Cunta ile papazın arası iyi değil», 29 Nisan 1967.[Ο Γρίβας δήλωσε πίστη στη Χούντα Υπάρχει απόσταση μεταξύ Μακαρίου-Χούντας]

Εφημερίδα *Akın*, «5 Türkün bubi tuzağı ile öldürüldüğü Alaminio bölgesi Gerginlik içinde», 14 Ağustos 1967.[5 Τούρκοι σκοτώθηκαν από νάρκες Ένταση στην περιοχή του χωριού Αλαμινός]

Εφημερίδα *Akın*, «Rum saldırıları devam ediyor Dün de Pelatusa hücumu uğradı», 30 Ağustos 1967. [Οι Έλληνες συνεχίζουν τις επιθέσεις Και χθες το χωριό Πελαθούσα δέχθηκε επίθεση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs Türkleri Dün de Kurşun Yağmuruna Göğüs Gerdiler», 24 Aralık 1963.[Οι Τούρκοι της Κύπρου και χθες πρόταξαν τα στήθη τους στη βροχή σφαιρών]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türkiye Müdahale Etmek Kararında», 24 Aralık 1963. [Η Τουρκία είναι κοντά στην απόφαση για επέμβαση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk Köyleri Yakılıyor», 24 Aralık 1963.[Τα τουρκικά χωριά καίγονται]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «ATEŞ KES Mütarekesi Yapıldı», 26 Aralık 1963.[Παύσατε Πυρ ! Έγινε Ανακωχή]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk Mukavemetçiler Bütün Mevzilerde Duruma Hakim.... Rumlar 30 Kadar Türk' ü Rehine Tutuyorlar», 26 Aralık 1963.[Οι Τούρκοι Αντιστασιακοί σε όλες τις θέσεις είναι κυρίαρχοι Οι Έλληνες κρατούν ως ομήρους γύρω στους 30 Τούρκους]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk Cemaatinin Rum Liderlere Artık Hiç itimada Kalmamıştır», 27 Aralık 1963.[Η Τουρκική Κοινότητα δεν έχει πια εμπιστοσύνη στους Έλληνες ηγέτες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum Vahşetiyle Karşılaştı EVLERE GİREN BARBARLAR, ÇOCUK VE KADINLARIMIZI KURŞUNA DİZDİLER», 27 Aralık 1963. [Αντιμέτωποι με τις ελληνικές φρικαλεότητες ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΜΠΑΙΝΟΥΝ ΣΤΑ ΣΠΙΤΙΑ ΠΥΡΟΒΟΛΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΑΣ]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kardeşlerimizden Bir Kısımın Bu gün Serbest Bırakılması Muhtemel», 29 Aralık 1963.[Κάποια από τα αδέρφια μας σήμερα πιθανότατα θα αφεθούν ελεύθερα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dr. FAZİL KÜÇÜK DÜN BİR DEMEÇ VERDİ Rossides, Kıbrıs Türkünü Artık Temsil Edemez», 29 Aralık 1963. [Ο Fazıl Küçük χθες έκανε μια δήλωση Ο Ρωσσίδης δεν μπορεί να εκπροσωπεί πλέον τους Τούρκους της Κύπρου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Emniyet Tedbiri Alınmadıkça Türk Alayı Kampa Girmiyecek», 31 Aralık 1963.[Όσο δεν λαμβάνονται μέτρα η Τουρκική Δύναμη Κύπρου δε θα μπει στο στρατόπεδο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «EŞİ VE ÜÇ ÇOCUĞU RUMLAR TARAFINDAN GADDARCA ÖLDÜRÜLEN BİNBAŞININ METANETİ TAKDİRLE ANILIYOR», 31 Aralık 1963.[Μνημονεύεται με εκτίμηση η στωικότητα του ταγματάρχη του οποίου η σύζυγος και τα τρία παιδιά του δολοφονήθηκαν χωρίς οίκτο από τους Έλληνες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kardeşlerimiz Yedi Gün Aç ve Uykusuz Olarak Evlerinde Bekleştiler», 31 Aralık 1963.[Τα αδέρφια μας 7 μέρες περιμένουν στα σπίτια τους νηστικοί και άπνυνοι]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Köylerdeki Türklerin Durumunu Tesbit için Tertibat Alınıyor», 1 Ocak 1964. [Λήψη μέτρων για τους Τούρκους οι οποίοι κατοικούν στα χωριά]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar Yağmacılık Yapıyor», 1 Ocak 1964. [Οι Έλληνες λεηλατούν]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «BBC, Baf' ta Kanlı Çarpışmalar Olduğunu Bildiriyor», 3 Ocak 1964.[To BBC ανακοινώνει ότι έγιναν αιματηρές συγκρούσεις στην Πάφο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dr. Küçük, Tek Hâl Çaresinin Taksim Olduğunu Tekrarladı», 5 Ocak 1964. [Ο Δρ. Küçük επανέλαβε ότι η μοναδική λύση είναι η διχοτόμηση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «3000 Türk Memur Makarios Hükümetini Artık Tanımıyor», 8 Ocak 1964. [3000 Τούρκοι υπάλληλοι δεν αναγνωρίζουν πλέον την κυβέρνηση Μακαρίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Lakadamya' da Kalan Son Türk Ailesi De Köyü Terketti», 8 Ocak 1964. [Και η τελευταία τουρκική οικογένεια που διέμενε στη Λακατάμια εγκατέλειψε το χωριό]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Küçük Kaymaklı Türklerinin Evlerine Dönmesi Konusu Görüşüldü», 21 Ocak 1964. [Αντικείμενο συζήτησης το θέμα της επιστροφής των Τούρκων της περιοχής Küçük Kaymaklı στο σπίτι τους]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar Bayraklar Camiinin Minaresini Bombalarla Havaya Uçurdu», 24 Ocak 1964. [Οι Έλληνες ανατίναξαν με βόμβα το μιναρέ του Bayraklar Cami]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUMLAR DÜN GAZİVEREN' E SALDIRDI», 20 Mart 1964. [Οι Έλληνες χθες επιτέθηκαν στο χωριό GAZİVEREN]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Barış Kuvveti Bugün Vazifesine Başlıyor», 27 Mart 1964.[Η Ειρηνευτική Δύναμη σήμερα αναλαμβάνει καθήκοντα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dokuz Yaşında Bir Türk Çocuğu Dün Şehit Edildi», 24 Nisan 1964.[9χρονο παιδί στο πάνθεο των ηρώων]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk kadınlarının protestosu», 27 Nisan 1964.[Διαμαρτυρία Τουρκάλων]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk Kadınları, Gyani' yi Protesto Etti», 27 Nisan 1964.[Διαμαρτυρία Τουρκάλων εναντίον του Γκυάνι]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «St. Hilarion Kalesinde Türk Bayrağı Dalgalanmaktadır», 29 Nisan 1964. [Ανεμίζει η τουρκική σημαία στο κάστρο του Αγίου Ιλαρίωνα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar, Söz Verdikleri Halde Halâ Aytotro'yu Ablûkada Tutuyorlar », 29 Nisan 1964.[Οι Έλληνες, αν και έδωσαν το λόγο τους, ακόμη πολιορκούν το χωριό Άγιο Θεόδωρο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Baf Türk Kadını, Makarios Aleyhinde Parolalar Haykırdı», 8 Mayıs 1964. [Τουρκάλα από την Πάφο κραύγαζε με συνθήματα εναντίον του Μακαρίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar, Dün Bir Türk Öğretmeni Şehit Ettiler», 15 Mayıs 1964.[Ένας Τούρκος δάσκαλος βρήκε ηρωικό θάνατο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Baf' ta Türk Kadınları Rumların Davranışlarını Şiddetle Protesto Ettiler», 27 Mayıs 1964.[Διαμαρτύρονται έντονα για τη συμπεριφορά των Ελλήνων οι Τουρκάλες της επαρχίας Πάφου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilân Edilmelidir», 30 Temmuz 1964.[Πρέπει να ανακηρυχθεί η Τουρκική Δημοκρατία της Κύπρου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «YA TAKSİM, YA ÖLÜM», 2 Eylül 1964.[Είτε Διχοτόμηση είτε θάνατος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Lefkoşa' da Düzenlenen ve Binlerce Kıbrıs Türkünün iştirak Ettiği Mitingde Halk İztiraplarını Dile Getirdi», 3 Eylül 1964.[Στη συγκέντρωση που έγινε στη Λευκωσία και στην οποία συμμετείχαν χιλιάδες Τουρκοκύπριοι, ο κόσμος εξέφρασε τα παράπονά του]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar, Türkleri Aç ve Susuz Bırakarak Yavaş Yavaş Öldürmek İstiyor», 5 Eylül 1964.[Οι Έλληνες θέλουν να σκοτώσουν τους Τούρκους βασανιστικά αφήνοντας τους πεινασμένους και διψασμένους]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Arçoz, Goşşi ve Aydın Rum Hücûmlarına Maruz Kaldı», 7 Eylül 1964.[Τα χωριά Άρσος, Κόση και Άγιος Ιωάννης εκτεθειμένα στις ελληνικές επιθέσεις]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «ERENKÖY», 21 Eylül 1964.[Κόκκινα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs Türkü Enosisi Kabul Etmeyecek», 25 Eylül 1964.[Οι Τούρκοι της Κύπρου δε θα αποδεχθούν την Ένωση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Göçmenler, Viran Ağılların İçinde Yaşıyorlar», 2 Ekim 1964.[Οι πρόσφυγες ζουν σε ερειπωμένους αχυρώνες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Galo Plâza, Kıbrıs İçin Âdil Bir Hâl Çaresi Aradığını Söyledi », 16 Ekim 1964.[Ο Galo Plâza δήλωσε ότι αναζητά μια δίκαιη λύση για την Κύπρο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «DR. İHSAN ALİ' YE AÇIK MEKTUP», 9 Kasım 1964.[Ανοικτή επιστολή στο Δρ İhsan Ali]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Hamitköydeki Göçmen Çocuklara Kızıl Haç Giyim Eşyası Dağıttı», 30 Aralık 1964.[Ο Ερυθρός Σταυρός μοίρασε ρουχισμό στα παιδιά των προσφύγων του χωριού Hamitköy]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Küçük Kaymaklıya Saldıranlar Şeref'i Paylaşamıyorlar !!!», 5 Ocak 1965.[Αυτοί οι οποίοι επιτέθηκαν στο Küçük Kaymaklı δεν μπορούν να έχουν μερίδιο στη δόξα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Köylerdeki Türk Malları Rumlar Tarafından Gizlice Yıkılıyor», 23 Ocak 1965.[Καταστρέφονται από τους Έλληνες οι τουρκικές περιουσίες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «DERVİŞ KAVAZOĞLU, HİÇBİR ZAMAN TÜRK SENDİKACISI OLMAMIŞTIR Rum Teşekkülleri, canlısından istifade edemedikleri Derviş Kavazoğlu' nun ölüsünden yararlanmak istemişlerdir», 16 Nisan 1965.[Ο DERVİŞ KAVAZOĞLU ποτέ δεν έχει υπάρξει μέλος των Τουρκικών Συνδικάτων Οι Ελληνικές Οργανώσεις θέλουν να επωφεληθούν από το θάνατο του Kavazoğlu από τον οποίο δεν μπόρεσαν να επωφεληθούν ενόσω ζούσε]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Lefkoşa' da, Kıbrıs Türk El Sanatı Enstitüsü Kuruldu», 21 Mayıs 1965.[Ιδρύθηκε το T/K Ινστιτούτο Χειροτεχνίας στη Λευκωσία]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk Mallarına Rumlar Haince Hasar Yapıyorlar», 3 Haziran 1965.[Οι Έλληνες προξενούν ζημιές στις τουρκικές περιουσίες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar Yeşilköy' e Yiğınak Yapıyorlar», 6 Haziran 1965.[Οι Έλληνες προκαλούν καταστροφές στο χωριό Άγιος Ανδρόνικος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar Türk Evlerini Soymaya Devam Ediyor», 23 Haziran 1965.[Οι Έλληνες συνεχίζουν τις ληστρικές επιθέσεις στα τουρκικά σπίτια]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios, Komünistlerin elinde bir oyuncak oldu!», 1 Temmuz 1965. [Ο Μακάριος έγινε παιχνίδι στα χέρια των κομμουνιστών !]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Temblos' un Türkler Silâhla Tehdit Edildiler», 24 Temmuz 1965. [Απειλούνται με όπλα οι Τούρκοι του χωριού Τέμπλος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlara Dillirga Mezar Oldu», 8 Ağustos 1965. [Η Τηλλυρία έγινε τάφος για τους Έλληνες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıslı Türk Ressamların Resim Sergisi Dün Açıldı», 13 Ağustos 1965. [Εγκαινιάστηκε χθες η έκθεση T/K ζωγράφων]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar Akaça Köyünde Türk Mallarına Yüzbin Liralık Zarar Yaptılar», 23 Ağustos 1965. [Οι Έλληνες προκάλεσαν ζημιά 100.000 λιρών στις τουρκικές περιουσίες στο χωριό Ακάκι]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «DR. İHSAN ALİ VE TÜRK TOPLUMU», 17 Eylül 1965. [Ο Δρ İhsan Ali & Η Τουρκική Κοινότητα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios Samimi ise Küçük Kaymaklı ve Tillirya' daki Silâhlı işgale Son Versin ve Bütün Türk Evlerini Tahliye Etsin», 25 Eylül 1965. [Ο ειλικρινής Μακάριος να δώσει ένα τέλος στην ένοπλη κατοχή της Ομορφίτας και της Τηλλυρίας και να απεγκλωβίσει όλα τα τουρκικά σπίτια]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar Polemityada Büyük Tahribata Sebep Oldular», 27 Eylül 1965. [Οι Έλληνες έγιναν αίτιοι για μεγάλες καταστροφές στα Πολεμίδα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Cumhurbaşkan Muavini Dr. Küçük Bernardesle Yaptığı Görüşmede Göçmenler Sorununu Ele Aldı», 3 Ekim 1965. [Ο αντιπρόεδρος Δρ. Küçük συζήτησε το πρόβλημα των προσφύγων σε μια συνομιλία με το Bernardes]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «TÜRK GÖÇMENLER ARASINDA TESBİT EDİLEN DİFTERİ HASTALIĞININ BÜTÜN ADAYA YAYILMASI MUHTEMLDİR», 8 Ekim 1965. [Είναι πιθανό να διαδοθεί σε όλο το νησί η Διφθερίτιδα η οποία ανιχνεύθηκε ανάμεσα στους Τούρκους της Κύπρου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «BİR TÜRK HÜVİYET KARTINDA RUM OLARAK GÖSTERİLDİ», 14 Ekim 1965. [Εμφανίζεται στην ταυτότητα ως Έλληνας ένας Τούρκος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Limnidi Köyü Bölgesinde, Rumlar Yeşil Hat Üzerindeki iki Tepeyi Ani Bir Baskınla ve Kancıkça Ele Geçirdiler», 15 Ekim 1965. [Στην περιοχή του χωριού Λιμνίτη, Έλληνες κατέλαβαν άναδρα δύο λόφους στην πράσινη γραμμή με μια ξαφνική επιδρομή]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «KANLI NOEL», 16 Aralık 1965. [Αιματοβαμμένα Χριστούγεννα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dr. Küçük, "Sabrımız Asla Sonsuz Değildir" dedi», 31 Aralık 1965. [Ο Δρ Küçük δήλωσε "Η υπομονή μας στερεύει"]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «GALO PLAZA İSTİFA ETTİ», 1 Ocak 1966. [Ο GALO PLAZA ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «YUNANİSTAN, ASKER GÖNDERMEYE DENAM EDİYOR», 1 Ocak 1966. [Η Ελλάδα συνεχίζει να στέλνει στρατιώτες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «T.C.M. Başkanı Rauf Denktaş Dün Basın Mensuplarına Bir Demeç

Verdi : Rumlar, Türk Cephesi Çökünceye Kadar Şimdiki Durumu Devam Ettirmek

Niyetindedirler», 5 Ocak 1966. [Ο Πρόεδρος της Τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης Rauf

Denktaş έκανε χθες μια δήλωση στα μέλη του Τύπου: Οι Έλληνες σκοπεύουν να

διατηρήσουν την τρέχουσα κατάσταση μέχρι την κατάρρευση του τουρκικού μετώπου.]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «KIBRIS TÜRK'Ü İÇİN RUM İDARESİNDE AZINLIK OLARAK YAŞAMAKLA ENOSİS ARASINDA HİÇ BİR FARK YOKTUR», 13 Ocak 1966. [Για τους Τούρκους της Κύπρου δεν υπάρχει διαφορά ανάμεσα στην Ένωση και στο να ζουν ως μειονότητα υπό ελληνική διοίκηση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Acheson Planlarından Bir Tanesini Yayınladı», 12 Şubat 1966. [Δημοσιεύθηκε ένα μέρος από το σχέδιο Acheson]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Bugün Leymosun Türkünün Tarihe Yazdığı Kahramanlık Destanının 2. Yıl Dönümüdür», 13 Şubat 1966. [Είναι η δεύτερη επέτειος του ηρωικού έπους το οποίο έγραψαν οι Τούρκοι της Λεμεσού]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «SAMSON, BAYRAK RADYOSUNA ÖZEL DEMEÇ VERDİ», 23 Şubat 1966. [Ο Σαμψών έκανε μια ιδιαίτερη δήλωση στο ραδιόφωνο Bayrak]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «KIBRIS TÜRK İŞÇİ BİRLİKLERİ FEDERASYONU ÜYELERİNE YİYECEK YARDIMI DAĞITIYOR», 25 Şubat 1966. [Μοιράζει φαγητά στα μέλη της η Ομοσπονδία Τουρκικών Εργατικών Ενώσεων Κύπρου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «DR. KÜÇÜK, "VANCOUVER PROVINCE" MUHABİRİNE ÖZEL BİR MÜLÂKAT VERDİ: MAKARİOS ENOSİS' İ İLÂN EDERSE SAVAŞ OLUR», 2 Mart 1966.[Ο Δρ. Küçük παραχώρησε μια συνέντευξη σε δημοσιογράφο της "VANCOUVER PROVINCE" : Αν ο Μακάριος κηρύξει την Ένωση, θα γίνει πόλεμος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios Yönetimi Bomba Olaylarını Türklere Maletme Çabası içinde Hayali Kişilerden Söz Ediyor : Yorgacis' e Göre Bombaları Türkler Namına Çalışan Fransızlar Patlatıyormuş!», 3 Mart 1966.[Η Διοίκηση Μακαρίου αναφέρεται σε φανταστικά πρόσωπα σε μια προσπάθεια να αποδοθούν τα περιστατικά βομβών στους Τούρκους: Σύμφωνα με τον Γιωρκάτζη, οι Γάλλοι που εργάζονται εν ονόματί των Τούρκων πυροδότησαν τις βόμβες!]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «PATRİS GAZETESİ "AKRİTAS PLÂNİ" İSİMLİ BİR KOMPLOYU İFŞA EDEREK RUMLARIN KANLI NOEL'İ NASIL YARATTIĞINI GÖZLER ÖNÜNE SERDİ», 10 Nisan 1966.[Η εφημερίδα ΠΑΤΡΙΣ αποκάλυψε ένα σχέδιο με το όνομα "ΣΧΕΔΙΟ ΑΚΡΙΤΑΣ" και φανέρωσε πώς οι Έλληνες δημιούργησαν τα αιματηρά Χριστούγεννα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUMLAR YEŞİL HAT ANDLAŞMASINI İHLÂL ETMEYE DEVAM EDİYORLAR», 27 Nisan 1966.[Οι Έλληνες συνεχίζουν να παραβιάζουν τη Συμφωνία της Πράσινης Γραμμής]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar, Türk Gemilerini Görünce Paniğe Kapıldılar», 30 Nisan 1966.[Οι Έλληνες, όταν βλέπουν τουρκικά πλοία, πανικοβάλλονται]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk Köylerine Makarios' un Resimleri Gönderilmekte», 4 Mayıs 1966.[Αποστέλλονται οι εικόνες του Μακαρίου στα τουρκικά χωριά]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Hala Sultan Tekkesini Rumlar İşgâl Ettiler», 13 Mayıs 1966.[Οι Έλληνες έχουν καταλάβει το Hala Sultan Tekkesi]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumların Türk Semtlerine Girmesinin Engellenmesi Bir Güvenlik Tedbiridir», 15 Mayıs 1966.[Το να εμποδίζονται οι Έλληνες να εισέρχονται στους τουρκικούς τομείς είναι ένα μέτρο ασφάλειας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum Silâhlılar, Türk Yolcuları Taciz Etmeye Devam Ediyorlar», 19 Mayıs 1966.[Έλληνες οπλοφόροι συνεχίζουν να παρενοχλούν τους Τούρκους οδοιπόρους]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Bir Türk Şoförü Rum Kesiminde Polisler İşkenceye Tabi Tuttu SALİH HALİL' İ DÖVEN RUM POLİSLER, TEHDİT SAVURARAK, "10-15 GÜNE KADAR GÖRÜŞÜRÜZ, BİZ SİZE NELER YAPACAĞIZ" DEDİLER», 25 Mayıs 1966. [Αστυνομικοί στον ελληνικό τομέα υπέβαλαν σε βασανιστήρια Τούρκο οδηγό : Έλληνες αστυνομικοί που ξυλοκόπησαν τον Salih Halil εκτόξευσαν απειλές και του είπαν "ραντεβού σε 10-15 μέρες, θα δείτε τι θα σας κάνουμε"]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Mağusa Kapsı Utanç Barikatında Tevkif Edilen iki Soydaşımızdan HALİL MULLA ALİ'Yİ SEKİZ SİVİL RUM POLİSİ BAYILTINCAYA KADAR DÖVDÜ», 30 Mayıs 1966. [Δύο συμπατριώτες μας οι οποίοι συνελήφθησαν στα επαίσχυντα οδοφράγματα της Πύλης Αμμοχώστου : 8 άτομα της Ελληνικής Πολιτικής Αστυνομίας ξυλοκόπησαν το Halil Mulla Ali μέχρι που του προκάλεσαν λιποθυμία]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk Yargıçları Oybirliği ile Görevleri Başına Dönmemeye Karar Verdiler», 19 Haziran 1966. [Οι Τούρκοι δικαστές αποφάσισαν ομόφωνα να μην επιστρέψουν στα καθήκοντά τους]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dr. Küçük, U Thant'ı Uyardı Vahşi Rum Davranışlarına Türk Toplumunun İlânihiye Tahammül Göstermesi Beklenemez», 24 Haziran 1966. [Ο Δρ. Küçük προειδοποιεί τον U Thant Δεν είναι δυνατό να αναμένεται ότι η Τουρκική Κοινότητα θα υπομένει αιωνίως τις άγριες ελληνικές συμπεριφορές]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «TÜRK SEMTİNE GEÇEN BİR RUM, KARŞI TARAF A İADE EDİLDİ», 27 Haziran 1966. [Έλληνας ο οποίος πέρασε στον τουρκικό τομέα οδηγήθηκε στην απέναντι πλευρά]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Utanç Barikatlarında "Türklere işkence" Kampanyası Açıldı», 28 Haziran 1966. [Ξεκίνησε η εκστρατεία «Βασανίστε τους Τούρκους» στα ανεπαίσχυντα οδοφράγματα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar Mesaryadaki Türk Köyleri Çevrelerinde Eşkiyalığa Başladılar», 1 Temmuz 1966.[Έλληνες επιδίδονται σε ληστείες γύρω από τα τουρκικά χωριά της Μεσαορίας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Salih Mustafa Rumlar Bir Soydaşımızı Vurarak Öldürdüler», 15 Temmuz 1966. [Salih Mustafa : Οι Έλληνες, αφού τον κτύπησαν, τον σκότωσαν]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum Tahrik ve Tehditleri Karşısında Hayatlarını Emniyette Görmeyen Anafodiya ve Aplanında Türkleri de Civilil' e Göç Ettiler», 11 Ağustos 1966. [Οι Τούρκοι των χωριών Αναφωτίδα και Απλάντα οι οποίοι δε νιώθουν ασφαλείς εξαιτίας των απειλών των Ελλήνων μετακόμισαν στο χωριό Κιβισίλι]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Hala Sultan Tekkesi Halâ Türklere Kapalı!», 27 Ağustos 1966. [Το Hala Sultan Tekke ακόμη είναι κλειστό για τους Τούρκους]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk Köylüsünü Korkutmak İstiyorlar», 21 Eylül 1966. [Θέλουν να εκφοβίσουν τον Τούρκο Χωρικό]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUMLAR, CENGİZ KÖY' ÜN DOĞUSUNDA YENİ MEVZİLER KURMAYA BAŞLADILAR», 18 Ekim 1966. [Οι Έλληνες ξεκίνησαν να δημιουργούν νέες θέσεις στα ανατολικά του χωριού Περιστερωνάρι]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar, Bir Türk Çobanı Döverek Şehit Ettiler», 21 Ekim 1966. [Ένας Τούρκος βοσκός, αφού ξυλοκοπήθηκε, έπεσε ηρωικά μαχόμενος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «PAZAR GÜNÜ TÜRK TAŞITLARININ LEFKOŞA' NIN TÜRK KESİMİNE GİRİŞ VE ÇIKIŞ YASAK !», 25 Ekim 1966. [Απαγόρευση εισόδου και εξόδου των τουρκικών οχημάτων στο τουρκικό τομέα Λευκωσίας την Κυριακή]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Çekoslovak Silâhları Adadan ÇekilmediğiTakdirde Türkiye de Kıbrıs Türk Toplumuna Silâh Verecek», 12 Aralık 1966. [Στην περίπτωση που δεν αποσυρθούν από το νησί τα τσεχοσλοβακικά όπλα, και η Τουρκία θα δώσει όπλα στην Τουρκική Κοινότητα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Çek Silâhları 27 Mart'a Kadar B.M.' e Verilmeli...Aksi Takdirde: Türkiye, Kıbrıs Türklerine Silâh Göndermekte Kararlı», 9 Mart 1967.[Τα τσέχικα όπλα πρέπει να δοθούν μέχρι τις 27 Μαρτίου στα Η.Ε.... Σε αντίθετη περίπτωση θα σταλούν όπλα στους Τούρκους της Κύπρου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «"Türkler Asla Rum idaresi Altında Yaşamayı Kabul Etmeyeceklerdir"», 1 Temmuz 1967.[Οι Τούρκοι δε θα αποδεχθούν ποτέ να ζήσουν κάτω από την ελληνική διοίκηση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar, Kallesçe Saldırılarıyla MasumTürklerin Canına Kastetmeye Başladılar BİR TÜRK GENÇİ VURULARAK ŞEHİT EDİLDİ, İKİ KADIN DA YARALANDI», 24 Temmuz 1967.[Οι Έλληνες ξεκίνησαν να αφαιρούν άνανδρα τη ζωή αθώων Τούρκων με επιθέσεις Ένας νεαρός Τούρκος έπεσε ηρωικά μαχόμενος και μία γυναίκα τραυματίστηκε]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Baf'ta Durum Son Derece Gergin Üç Türkün Rumlar Tarafndan Kaçırılmasından Endişe Ediliyor», 27 Temmuz 1967. [Εξαιρετικά τεταμένη η κατάσταση στην Πάφο Έντονη ανησυχία για την απαγωγή τριών Τούρκων από Έλληνες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Baf Köylerindeki Açlık Bir Felâket Halini Aldı», 3 Ağustos 1967.[Η πείνα στα χωριά της Πάφου έχει πάρει καταστροφικές διαστάσεις]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Baf' ta Katledilen Türklerin Sayısı 10' a Yükseldi», 8 Ağustos 1967.[Ο αριθμός των Τούρκων οι οποίοι έχουν δολοφονηθεί στην Πάφο έχει ανέλθει στους 10]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Limasol Türk Kesimine Saldıran Rumlar, Mücahitlerimizin Ateşi Karşısında Geriledi», 26 Ağustos 1967.[Οι Έλληνες οι οποίοι επιτίθενται στον τουρκικό τομέα της Λεμεσού υποχωρούν εξαιτίας του ζήλου των αγωνιστών]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «UÇAK KAZASINDA 66 KİŞİ CAN VERDİ Ölenlerden 42' sinin Kıbrıslı Rum olduğu bildirilmekte», 13 Ekim 1967.[Σε αεροπορικό δυστύχημα χάθηκαν 66 άτομα Ανακοινώθηκε ότι 42 από αυτούς που έχασαν τη ζωή τους ήταν Ε/κ]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Boğaziçi ile Geçitkale' ye giren Rumlar halka hunharca davrandı», 16 Kasım 1967.[Οι Έλληνες οι οποίοι εισήλθαν στα χωριά Άγιος Θεόδωρος και Κοφίνου συμπεριφέρθηκαν στο λαό ανηλεώς]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «İLK rakam : Çarpışmalarda 23 şehit verdik 200 KADAR GENCİN AKIBETLERİ HENÜZ BİLİNMIYOR», 17 Kasım 1967.[Οι πρώτοι αριθμοί : Στις συγκρούσεις 23 άνθρωποι μαρτύρησαν Η μοίρα 200 περίπου νέων είναι ακόμη άγνωστη]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «GEÇİTKALE' DE NELER GÖRDÜM ?», 18 Kasım 1967.[Τι είδα στην Κοφίνου;]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «ŞEHİTLERİMİZİN LİSTESİ», 18 Kasım 1967.[Η λίστα των ηρώων]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivas, dün sabah ister istemez Yunanistan' a gitti», 20 Kasım 1967.[Ο Γρίβας χθες το πρωί ανακλήθηκε στην Ελλάδα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumların Geçitkale ve Boğaziçi'nde yaptığı maddi zarar büyük», 20 Kasım 1967.[Οι τεράστιες υλικές ζημιές τις οποίες προξένησαν οι Έλληνες στα χωριά Κοφίνου και Άγιος Θεόδωρος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Yunanistan askerlerini üç ayda çekmeyi kabul etti», 29 Kasım 1967.[Η Ελλάδα αποδέχθηκε να αποσύρει σε τρεις μήνες τους στρατιώτες της]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Vance ile Makarios arasındaki görüşmelerden henüz bir sonuç yok», 3 Aralık 1967.[Δεν υπάρχει αποτέλεσμα ακόμη από τις διαβουλεύσεις Vans-Μακαρίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «VANCE, RAPORUNU JOHNSON' A SUNDU», 6 Aralık 1967.[Ο Vans υπέβαλε την αναφορά του στον Johnson]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «KIBRIS GEÇİCİ TÜRK YÖNETİMİ DÜN İLK TOPLANTISINI YAPTI», 4 Ocak 1968.[Χθες έκανε την πρώτη της συνεδρία η Προσωρινή Τουρκική Διοίκηση Κύπρου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «CANBULAT TÜRBE VE MÜZESİ TÖRENLE AÇILDI», 4 Ocak 1968.[Εγκαινιάστηκε το μανωλείο και το μουσείο Canbulat]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «DR. KÜÇÜK, U THANT' A BİR TELGRAF GÖNDEREREK KIBRIS GEÇİCİ TÜRK YÖNETİMİ' NİN GERÇEK MAHİYETİNİ VE BU YÖNETİMİ GEREKTİREN NEDENLERİ AÇIKLADI», 5 Ocak 1968.[Ο Δρ Küçük έστειλε ένα τηλεγράφημα στον U Thant και επεξηγούσε τον χαρακτήρα της Προσωρινής Τουρκικής Διοίκησης Κύπρου και τις αιτίες οι οποίες επέβαλαν αυτή τη διοίκηση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «DR. FAZIL KÜÇÜK İLE MEHMET ZEKA SEÇİMLERE İLGİLİ BİRER BEYANAT VERDİLER Mehmet Zekâ adaylığını geri çekti», 27 Ocak 1968.[Έκαναν από μία δήλωση σε σχέση με τις εκλογές ο Δρ. Fazıl Küçük και ο Mehmet Zeka Ο Mehmet Zeka απέσυρε την υποψηφιότητα του]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «DR. FAZIL KÜÇÜK TEK ADAY OLARAK DÜN YENİDEN CUMHURBAŞKAN MUAVİNİ SEÇİLDİ», 16 Şubat 1968.[Ο Δρ Fazıl Küçük όντας ο μοναδικός υποψήφιος εξελέγη και πάλι Αντιπρόεδρος της Δημοκρατίας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «KAYBOLAN BİR KENTİ ARIYORUZ!...», 2 Nisan 1968. [Αναζητούμε την πόλη που χάθηκε!...]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Denktaş'ın pasaportu bugün gönderiliyor», 6 Nisan 1968.[Σήμερα θα σταλεί το διαβατήριό του Denktaş]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «4 Yıl, 3 ay, 5 gün süren bir ayrılıktan sonra RAUF DENKTAŞ BUGÜN GELİYOR», 13 Nisan 1968. [Μετά από διάστημα 4 χρόνων, 3 μηνών και 5 ημερών ο Rauf Denktaş σήμερα έρχεται]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Fota'da inşa edilen 28 evden 12'si göçmenlere törenle teslim edildi», 19 Nisan 1968.[Παραδόθηκαν με τελετή σε πρόσφυγες 12 από τα 28 σπίτια τα οποία κτίζονται στο χωριό Φώτα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «....Ve şimdi de Türkçe sokak isimleri Rumca olarak değiştirildi», 25 Nisan 1968. [Και τώρα μετονομασία οδών στα Ελληνικά]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs Sorununun bu nazik döneminde Rumlar siyasi baskılara devam ediyorlar», 27 Haziran 1968. [Οι Έλληνες συνεχίζουν τις πολιτικές πιέσεις στην κρίσιμη περίοδο του Κυπριακού Προβλήματος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs Türk Futbol Federasyonumuz neyi bekliyor?», 19 Temmuz 1968. [Τι περιμένει η Τουρκική Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου μας;]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUM ASKERLERİ YENİDEN VAHŞETE BAŞLADILAR YEŞİLIRMAKLI İKİ TÜRK FECİ ŞEKİLDE DÖVÜLDÜ», 6 Ağustos 1968. [Έχουν επαναρχίσει οι βιαιότητες των Ελλήνων 2 Τούρκοι από το χωριό Λιμνίτη ξυλοκοπήθηκαν άγρια]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs Türk Futbol Federasyonu faaliyet göstermeye karar verdi», 7 Ağustos 1968. [Η Τουρκική Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου αποφάσισε να επανέλθει στη δράση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Ahmet Sami yine başkan seçildi», 17 Ekim 1968. [Ο Ahmet Sami επανεκλέγει πρόεδρος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «MAKARİOS, YORGACIS 'İN İSTİFASINI KABUL ETTİ», 2 Kasım 1968.[Ο Μακάριος αποδέχθηκε την παραίτηση του Γιωρκάτζη]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Görüşmelerin 2. Bölümünün 13.TOPLANTISI DÜN YAPILDI», 29 Kasım 1968. [Διεξήχθη χθες η 13η συνάντηση του δεύτερου μέρους των συνομιλιών]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «DENKTAŞ, GÖÇMENLERİN TAZMİN EDİLMESİ KONUSUNDA CİDDİ ÇALIŞMALAR OLDUĞUNU SÖYLEDİ», 14 Aralık 1968. [Ο Denktaş, δήλωσε ότι καταβάλλονται σοβαρές προσπάθειες για την αποζημίωση των προσφύγων]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «TÜRKİYE' DE GÖÇMENLERİMİZ İÇİN HAZIRLANAN Prefabrike evler yakında Kıbrıs' a gönderilecek», 7 Şubat 1969.[Θα σταλούν στην Κύπρο σύντομα προκατασκευασμένα σπίτια τα οποία ετοιμάζονται για τους πρόσφυγες στην Τουρκία]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Küçük Kaymaklı' da gerginlik ! Rumlar Türk evlerini yeniden yakmaya başladı!...», 13 Şubat 1969.[Ένταση και στο Küçük Kaymak ! Οι Έλληνες ξανάρχισαν να καίνε τουρκικά σπίτια]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Lefkoşa' da stadyum yapılmasına yardım edilecek Lig ve Kupa 1. 'lerimiz, 1970-71 mevsiminde Türkiye bölge liglerine katılacak», 1 Mayıs 1969.[Η Τουρκία θα βοηθήσει στην ανέγερση του σταδίου στη Λευκωσία Η πρωταθλήτρια και η κυπελλούχος θα συμμετάσχουν στο Ποδοσφαιρικό Πρωτάθλημα της Τουρκίας της περιόδου 1970-71]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum Yönetimi, terkedilmiş 3-4 Türk köyündeki evleri onaracak», 27 Mayıs 1969.[Η Ε/κ Διοίκηση θα επισκευάσει τα σπίτια τα οποία έχουν εγκαταλειφτεί σε 3-4 τουρκικά χωριά]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar plâja giden Türk yolcularına karşı sinir harbi açtılar», 3 Haziran 1969.[Πόλεμο νέρων άνοιξαν οι Έλληνες κατά των Τούρκων ταξιδευτών που πήγαιναν στην παραλία.]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk avcılarını öldürülmesi ve göçmenlerin Kaymaklıya dönüşünün engellenmesi B.M. de hoşnutsuzluk yarattı», 8 Haziran 1969.[Η δολοφονία Τούρκων κυνηγών και η παρεμπόδιση επιστροφής μεταναστών στο Kaymaklı προκάλεσε δυσαρέσκεια και στα Η.Ε.]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Gaziveren'deki Türk bostanları baştan başatılan ve yağma edildi», 25 Haziran 1969.[Ληλατήθηκαν τα τουρκικά περιβόλια στα Gaziveren]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «"Göçmenler Derneği" kuruldu», 22 Eylül 1969.[Ιδρύθηκε ο Σύνδεσμος Προσφύγων]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «PAKKOS ŞİLDİ ÇETİNKAYA' YA VERİLDİ», 25 Eylül 1969.[Η Ασπίδα Πάκκου δόθηκε στην Çetinkaya]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Denктаş, "Taksim Enosis' in ikiz kardeşi ayrılmaz bir parçasıdır" dedi», 26 Ekim 1969. [Ο Denктаş δήλωσε ότι η Διχοτόμηση είναι δίδυμη αδερφή, αδιάσπαστο κομμάτι της Ένωσης]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Arpalık, Kıbrıs Türkünün bu topraklarda yaşamak azminin bir sembolüdür», 6 Şubat 1970. [Ο Άγιος Σωζόμενος έγινε σύμβολο αποφασιστικότητας των Τ/Κ για να ζήσουν σε αυτά τα εδάφη]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Geçitkale-Boğaziçi Şehitlerimizi anıyoruz», 15 Kasım 1973.[Μνημονεύουμε τους ήρωες μας από τα χωριά Κοφίνου και Άγιος Θεόδωρος]

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙΜΑΤΗΡΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΤΑΣ ΠΡΩΪΝΑΣ ΩΡΑΣ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 21 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟΜΟΝΩΘΕΝΤΕΣ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ ΠΡΟΕΒΗΣΑΝ ΕΙΣ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΑΝΥΠΟΠΤΩΝ ΔΙΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ», 22 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΕΞ ΕΝΕΔΡΑΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΝΟΠΛΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΠΕΡΙΠΟΛΟΥ», 22 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΙ ΣΤΑΣΙΑΣΤΑΙ ΠΡΟΕΒΑΛΑΝ ΚΑΙ ΧΘΕΣ ΒΙΑΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ», 24 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΑΝΤΕΠΙΤΕΘΕΙΣΑΙ ΑΝΑΚΑΤΕΛΑΒΟΝ ΤΟΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΝ ΣΤΑΘΜΟΝ ΟΜΟΡΦΙΤΑΣ ΚΑΤΟΠΙΝ ΣΦΟΔΡΑΣ ΜΑΧΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΗΛΑΥΝΟΝ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΤΩΠΑ», 25 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΝΔΕΚΑΕΤΙΣ ΝΕΑΝΙΣ ΕΦΟΝΕΥΘΗ ΧΘΕΣ ΥΠΟ ΒΑΡΒΑΡΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ», 27 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΙ ΚΑΤΕΚΡΕΟΥΡΓΗΣΑΝ ΤΡΕΙΣ ΒΙΟΠΑΛΑΙΣΤΑΣ ΕΡΓΑΤΑΣ ΕΙΣ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΟΝ ΠΑΡΑ ΤΟ ΨΥΓΕΙΟΝ», 28 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΙ ΤΑΡΑΧΟΠΟΙΟΙ ΑΠΗΓΑΓΟΝ ΧΘΕΣ ΔΥΟ ΕΛΛΗΝΑΣ, ΚΑΘ' ΟΝ ΧΡΟΝΟΝ ΟΥΤΟΙ ΣΥΝΩΔΕΥΟΝΤΟ ΥΠΟ ΑΓΓΛΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ», 28 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΗΔΕΥΟΝΤΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΘΗΡΙΩΔΙΑΣ», 28 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΙ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΤΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ Λ/ΚΟΣ», 28 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΕΡΥΘΡΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ ΑΠΕΤΑΘΗ Ο ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ», 28 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΜΥΘΟΣ ΠΕΡΙ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑΣ», 29 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΛΔΥΚ ΑΝΕΛΑΒΕ ΤΗΝ ΜΕΡΙΜΝΑΝ ΔΙΑ ΤΟΥΣ 650 ΤΟΥΡΚΟΥΣ», 29 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΔΥΚ ΕΥΓΝΩΜΟΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΝ ΤΗΣ», 31 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΗΛΕΥΘΕΡΩΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ 26 ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΠΑΧΘΕΝΤΕΣ ΥΠΟ ΤΟΥΡΚΩΝ ΣΤΑΣΙΑΣΤΩΝ», 1 Ιανουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗΣ ΚΑΙ Ο ΥΠΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΑΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ», 3 Ιανουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΥΔΕΙΣ ΤΟΥΡΚΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΠΡΟΣΗΛΘΕ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΟΥ ΕΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΩ», 10 Ιανουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΕΙΣ ΤΗΝ «ΜΟΝΤ»», 11 Ιανουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΗΡΧΙΣΕ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΛΟΝΔΙΝΟΝ Η ΠΕΝΤΑΜΕΡΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ», 16 Ιανουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΛΑΠΗΘΟΥ ΗΡΝΗΘΗΣΑΝ ΝΑ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΟΥΝ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΤΩΝ», 17 Ιανουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΦΗΝΟΝΤΕΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΕΔΙΔΟΝ ΔΑΚΡΥΟΝΤΕΣ ΤΑΣ ΚΛΕΙΔΑΣ ΤΩΝ ΟΙΚΙΩΝ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥΡΚΩΝ ΕΚ ΛΑΠΗΘΟΥ, ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΑΣΤΕΙΟΥ ΛΕΜΕΣΟΥ», 18 Ιανουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΧΟΥΛΟΥΣ ΔΙΑ ΨΗΦΟΥ ΑΠΕΦΑΣΙΣΑΝ ΟΠΩΣ ΠΑΡΑΜΕΙΝΟΥΝ ΕΙΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΤΩΝ», 21 Ιανουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΧΘΡΟΙ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ ΑΝΕΤΙΝΑΞΑΝ ΨΕΣ ΤΟΝ ΜΙΝΑΡΕΝ ΤΟΥ ΤΕΜΕΝΟΥΣ ΜΠΑΪΡΑΚΤΑΡΗ», 24 Ιανουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΟΥΝ ΤΟ ΣΑΝΑΤΟΡΙΟΝ ΚΥΠΕΡΟΥΝΤΑΣ», 24 Ιανουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΕΝΤΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΚΥΠΡΙΩΝ ΑΠΟΣΤΡΑΤΩΝ ΩΡΚΙΣΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΝΑ ΑΓΩΝΙΣΘΟΥΝ ΜΕΧΡΙΣ ΕΣΧΑΤΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 30 Ιανουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΟΙΝΟΠΟΙΗΘΗ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΝ ΤΟ ΑΓΓΛΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ», 1 Φεβρουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΔΡ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΕΠΕΣΚΕΦΘΗ ΧΘΕΣ ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟΝ ΤΟΥΡΚΩΝ «ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ»», 9 Φεβρουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΦΟΝΟΝ ΤΟΥΡΚΟΥ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 7 Απριλίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΑ ΔΙΟΡΙΣΘΟΥΝ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΧΗΡΕΥΟΥΣΑΣ ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΕΝΤΡ. ΦΥΛΑΚΑΣ», 9 Απριλίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΟΙΚΙΑΣ ΤΩΝ», 9 Απριλίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΛΔΥΚ ΚΑΙ ΤΟΥΡΔΥΚ ΝΑ ΥΠΑΧΘΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΝΑΜΙΝ ΤΗΣ ΟΗΕ», 14 Απριλίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η Κ.Ο.Π. ΟΡΓΑΝΩΝΕΙ ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ ΤΟΝ ΜΑΪΟΝ», 14 Απριλίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΜΑΧΗΤΑΙ ΜΑΣ ΕΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΤΑΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΙΛΑΡΙΩΝΑ», 29 Απριλίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣΦΟΡΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΡΑΝΟΝ ΤΙΜΗΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 1 Μαΐου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Σφοδρὸν κατηγορητήριον τοῦ Δ^ρς Ἰχσὰν Ἀλῆ ἐναντίον τῆς πολιτικῆς τοῦ Ντενκντάς», 6 Μαΐου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΥΟ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ ΚΑΙ Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΟΥ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ κ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ ΕΔΟΛΟΦΟΝΗΘΗΣΑΝ ΕΝ ΨΥΧΡΩ ΥΠΟ ΤΟΥΡΚΩΝ», 12 Μαΐου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ὁ κ. Ντιρβάνα κατηγορεῖ τὸν Ντενκντάς», 22 Μαΐου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΕΜΕΡΙΜΝΗΣΕ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΟΝ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ», 23 Μαΐου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τουρκοκύπριοι ἐστρατεύοντο εἰς Ἀγγλίαν ἐξεγυμνάζοντο εἰς Τουρκίαν καὶ ἐστέλλοντο ἐδῶ διὰ νὰ πολεμήσουν κατὰ τῶν Ἑλλήνων», 30 Μαΐου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΒΟΥΛΗ ΕΨΗΦΙΣΕΝ ΟΜΟΦΩΝΩΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΠΕΡΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤ. ΘΗΤΕΙΑΣ», 2 Ιουνίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΤΟΙΜΑΖΟΥΝ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΠΡΟΣ ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΙΝ ΚΡΑΤΟΥΣ ΕΙΣ 3 ΠΕΡΙΟΧΑΣ», 6 Ιουνίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ Χ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ», 19 Ιουνίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Δ^ρ ΙΧΣΑΝ ΑΛΗ ΑΠΟΣΤΟΜΩΝΕΙ ΤΟΝ ΕΡΑΛΠ», 21 Ιουνίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΔΙΕΜΑΡΤΥΡΗΘΗ ΕΙΣ ΤΟΝ κ. ΘΑΝΤ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΦΙΞΙΝ ΤΟΥ ΓΡΙΒΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 26 Ιουνίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «3.000 ΝΕΟΥΣ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΟΥΣ ΑΠΕΚΤΗΣΕΝ Η ΚΥΠΡΟΣ», 30 Ιουνίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Δ^ρ ΙΧΣΑΝ ΑΛΗ διεβίβασε χθὲς σημαῖνον ἔγγραφον ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ. ΘΑΝΤ», 14 Ιουλίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΤΙΜΑΓΙΑ Δ^ρ Ἀλῆ : «Σώσατε τοὺς Τούρκους ἀπὸ τοὺς τρομοκράτας συμπατριώτας των»», 15 Ιουλίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΙΚΩΜΕΝ ΚΑΘ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΜΕΤΩΠΙΟ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΥΠΑΘΗ ΤΗΛΛΥΡΙΑΝ», 8 Αυγούστου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τοῦρκοι τῆς Πόλεως Χρυσοχοῦς ἐφόνευσαν Ἑλληνα γυμνασιόπαιδα», 12 Αυγούστου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΙΘΕΤΑΙ ΩΣ ΑΜΕΣΟΣ ΕΠΙΔΙΩΞΙΣ», 27 Αυγούστου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΝΑΣ ΗΡΩΣ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΑΤΣΑΡΗΣ», 1 Σεπτεμβρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΚΤΗΝΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΔΥΚ ΜΕΤΕΤΡΕΨΑΝ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΤΟΜΕΑ ΕΙΣ ΧΑΡΕΜΙ ΤΩΝ», 11 Οκτωβρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΕΛΒΕΤΙΚΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ Ο ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΟΜΟΛΟΓΕΙ ΟΤΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΤΣΗΣΟΝ ΠΡΟΕΒΛΕΠΕ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΚΑΝΤΟΝΙΩΝ ΠΡΟΣΘΕΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΝ ΚΥΡΙΑΡΧΟΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΒΑΣΕΩΣ», 15 Οκτωβρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΑΙΣ 15 ΕΤΩΝ ΕΤΡΑΥΜΑΤΙΣΘΗ ΠΥΡΟΒΟΛΗΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥΡΚΩΝ», 16 Οκτωβρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΔΡΟΣ ΙΧΣΑΝ ΑΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΑΣ ΤΟΥ», 11 Νοεμβρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΖΩΗΡΑ ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ ΠΑΡΕΠΕΜΦΘΗ ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΠΡΟΣ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΞΕΤΑΣΙΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΜΟΔΙΑΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ», 27 Νοεμβρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑΛΥΕΤΑΙ ΟΡΙΣΤΙΚΩΣ Η Ε.Κ.Σ.Κ. ΙΔΡΥΕΤΑΙ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΜΕ ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΤΟΝ Δ^ΡΑ Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΙΝ», 1 Δεκεμβρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «15 ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΝΩ ΛΕΥΚΑΡΩΝ ΕΠΕΣΤΡΕΨΑΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΟΙΚΙΑΣ ΤΩΝ», 29 Δεκεμβρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡ.ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΔΥΟ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ», 29 Δεκεμβρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΥΧΑΙ ΟΠΩΣ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ 1965 ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗ Η ΕΝΩΣΙΣ», 3 Ιανουαρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΓΕΝΕΤΟ ΧΘΕΣ Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΔΥΟ ΣΤΑΣΙΑΣΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟΥ Κ. ΚΛΗΡΙΔΗ», 9 Ιανουαρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΧΘΕΣΙΝΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑΡΧΩΝ ΤΗΣ «ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ» ΖΗΤΟΥΝ ΟΠΩΣ ΠΑΥΣΟΥΝ ΑΙ ΕΞΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΑΓΩΓΑΙ ΔΙΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΑ ΕΝΟΙΚΙΑ», 21 Ιανουαρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΥ ΗΓΕΤΟΥ ΔΡΟΣ ΙΧΣΑΝ ΑΛΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ "ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ"», 22 Ιανουαρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Μακάριος άποστομώνει τούς συκοφάντας ΕΔΗΛΩΣΕΝ : ΕΜΑΤΑΙΩΣΑ ΤΟ ΔΙΧΟΤΟΜΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΑΤΣΗΣΟΝ, ΟΥΧΙ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΣ», 29 Ιανουαρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οί Έλληνες και Τουρκοί του Δαλιού ζούν άρμονικώτατα και άδελφωμένοι», 4 Φεβρουαρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΣ ΕΦΟΝΕΥΘΗ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΑ ΚΟΚΚΙΝΑ ΥΠΟ ΑΓΝΩΣΤΟΥΣ ΣΥΝΘΗΚΑΣ, ΑΝΑΚΟΙΝΟΙ ΤΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ. - ΑΠΟ ΠΥΡΟΒΟΛΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ ΑΝΑΚΟΙΝΟΙ Η ΟΥΝΦΙΚΥΠ», 20 Φεβρουαρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Κατόπιν έντόνου Άμερικανικής πιέσεως εις Άθήνας ΕΜΑΤΑΙΩΘΗ Η ΕΚΦΟΡΤΩΣΙΣ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ ΣΟΒΙΕΤΙΚΩΝ ΑΝΤΙΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ ΠΥΡΑΥΛΩΝ», 28 Μαρτίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η έκθεσις του Μεσολαβητου δια την Κύπρον ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΔΙΑ «ΠΛΗΡΩΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΝ» ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ, ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ Ν' ΑΠΟΣΧΗ ΠΑΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ», 31 Μαρτίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΠΡΟΕΚΗΡΥΞΕΝ ΑΜΟΙΒΗΝ 5.000Λ. ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΥΛΛΗΨΙΝ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΩΝ ΤΟΥ ΦΟΝΟΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΩΝ», 16 Απριλίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΤΩΝ ΛΕΩΦΟΡΕΙΩΝ», 7 Μαΐου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τουρκοί έδολοφόνησαν χθές άνύποπτον νεαρόν έθνοφρουρόν εις την περιοχήν του Άμπελικού», 25 Μαΐου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΑΜΥΝΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΡΙΒΑΣ-ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΗΝ ΗΓΕΣΙΑΝ ΑΝΑΚΛΗΘΕΙΣ Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΡΙΒΑΣ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΗΝ 19 ΙΟΥΝΙΟΥ 1964, ΗΡΝΗΘΗ ΝΑ ΕΠΙΣΤΡΕΨΗ Σειρά άποκαλυπτικών άρθρων του τέως άρχηγού των Κυπριακών δυνάμεων Άντιστρατήγου κ. Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ», 18 Ιουνίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΧΘΕΣΙΝΑ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΑ ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ, ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΝ ΚΑΙ ΛΕΜΕΣΟΝ Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΛΑΟΣ ΕΙΣ ΜΑΧΗΤΙΚΑΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΔΙΕΔΗΛΩΣΕ ΤΗΝ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ ΚΑΙ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΕ ΤΑΣ ΣΥΝΩΜΟΤΙΚΑΣ ΔΙΑΣΠΑΣΤΙΚΑΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ», 29 Ιουνίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟ ΤΟΥ 1960 ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ "ΦΟΙΤΗΤΑΙ" ΕΞΕΠΑΙΔΕΥΟΝΤΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΣ ΕΙΣ ΤΟΥΡΚΙΑΝ», 2 Ιουλίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ανακοίνωσις τῆς Ὁργανώσεως Τούρκων Πατριωτῶν πρὸς τοὺς ὁμοφύλους των», 3 Ιουλίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ^Κ. ΚΛΗΡΙΔΗΣ ΕΠΑΝΕΞΕΛΕΓΗ ΟΜΟΦΩΝΩΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ», 6 Αυγούστου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΨΗΦΙΣΘΗ Ο ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ», 6 Αυγούστου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Διὰ τῆς βίας καὶ διὰ τῶν ὄπλων ἐπιβάλλουν τὴν θέλησιν των οἱ τρομοκράται εἰς Λουρουτζίναν», 21 Αυγούστου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΗΥΞΗΜΕΝΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΩΝ Ἐκτελοῦν ἀσκήσεις ἀκριβείας, ρίπτουν φωτοβολίδας καὶ δροῦν εἰς τὸ σκότος», 25 Αυγούστου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΣ ΔΙΕΣΠΑΣΕ ΤΟΝ ΚΛΟΙΟΝ ΤΩΝ ΣΤΑΣΙΑΣΤΩΝ», 9 Σεπτεμβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΚΑΙ Η ΕΔΟΝ», 28 Σεπτεμβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἀρμονικὴ συμβίωσις τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων Ποταμιᾶς καὶ Ἰδαλίου», 1 Οκτωβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΗΥΤΟΚΤΟΝΗΣΕΝ ΕΙΣ ΚΟΚΚΙΝΑ», 2 Οκτωβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Δύο νεαροὶ Τουρκοκύπριοι παρεδόθησαν χθὲς εἰς τὰς Ἀρχάς», 6 Οκτωβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΟΛΙΟΦΘΟΡΕΙΣ ΑΝΕΤΙΝΑΞΑΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΔΕΞΑΜΕΝΑΣ ΤΗΣ ΣΕΛΛ ΕΝ ΛΑΡΚΑΚΙ», 8 Οκτωβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εἰς τὸν Λιμνίτην οἱ τρομοκράται ἤνοιξαν χθὲς πῦρ καὶ κατέλαβον φυλάκιον ἐπηνδρωμένον ὑπὸ Σουηδῶν», 15 Οκτωβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ κ. Ζ. ΡΩΣΣΙΔΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΟΥ ΘΑΝΤ ΚΑΤΑΠΙΕΣΙΝ ΚΑΙ ΒΙΑΝ ΥΦΙΣΤΑΝΤΑΙ ΟΙ ΦΙΛΕΙΡΗΝΙΚΟΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΚΛΟΙΟΥΣ ΤΩΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΩΝ», 16 Οκτωβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ κ. Ζ. ΡΩΣΣΙΔΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΟΥ ΘΑΝΤ Ἡ εὐθύνη διὰ τὴν παρεμπόδισιν ἀποκαταστάσεως τῆς ὁμαλότητος εἰς τὴν Κύπρον βαρύνει τὴν ΤΜΤ», 27 Οκτωβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΣ ΤΕΩΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ ΑΠΕΔΡΑΣΕ ΧΘΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΣ», 3 Νοεμβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΒΑΛΟΝ ΚΑΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΦΥΛΑΚΙΟΥ ΤΗΣ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΟΔΟΥ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ - ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ», 5 Νοεμβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἀμετάβλητος ἡ κατάστασις εἰς Ἀμμόχωστον Οἱ ΣΤΑΣΙΑΣΤΑΙ ΑΠΟΡΡΙΠΤΟΥΝ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΗΣ Ο.Η.Ε. ΑΝΑΜΕΝΟΝΤΕΣ ΕΝΟΠΛΟΝ ΕΠΕΜΒΑΣΙΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ!», 16 Νοεμβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΙ ΠΡΩΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ ΑΠΟΔΡΑΣΑΝΤΕΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΤΟΜΕΩΣ, ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ», 26 Νοεμβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΝΕΓΕΙΡΟΥΝ ΤΟΙΧΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΥ ΛΙΜΕΝΟΣ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ», 26 Νοεμβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΗΡΧΙΣΕ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ ΔΙΚΗ ΤΟΥΡΚΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ ΕΠΙ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ», 7 Δεκεμβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΣ ΔΙΕΦΥΓΕΝ ΕΚ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ ΛΕΜΕΣΟΥ», 4 Ιανουαρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΖΟΝΣΟΝ-ΑΤΣΗΣΟΝ», 18 Ιανουαρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙ ΕΚΡΗΞΕΙΣ», 25 Ιανουαρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑΤΙ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ ΘΕΛΟΥΝ ΝΑ ΜΕΤΑΒΟΥΝ ΕΙΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΩΝ Η ΖΩΗ ΚΑΙ Η ΤΙΜΗ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΕΛΕΟΣ ΑΔΙΣΤΑΚΤΩΝ ΕΚ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ», 26 Ιανουαρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ίδου οι σατράπαι των συνοίκων !», 27 Ιανουαρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «506 ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΑΠΗΛΘΟΝ ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΙΣ ΤΟΥΡΚΙΑΝ», 28 Ιανουαρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΣΥΡΘΗΣΑΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΞ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ, ΕΠΙ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ», 8 Φεβρουαρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τούρκοι τρομοκράται έλόγχισαν Έλληνα ποιμένα εκ Συσκλήπου», 8 Φεβρουαρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥΡΚΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΛΕΜΕΣΟΝ Νέα στοιχεία εκ Τουρκίας μέτρα έναντίον των μετριοπαθών Τούρκων», 9 Φεβρουαρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΒΔΟΜΑΣ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΕΩΣ ΠΑΝΤΟΣ "ΜΕΤΡΙΟΠΑΘΟΥΣ" ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΥ», 12 Φεβρουαρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οί γεννηθέντες τὸ 1940 καλοῦνται τὴν 1ην Μαρτίου εἰς τὴν Ἑθνοφρουράν», 13 Φεβρουαρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΠΡΩΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΟΣ ΚΙΑΖΙΜ ΝΑΜΗ ΕΔΡΑΠΕΤΕΥΣΕ ΧΘΕΣ», 20 Φεβρουαρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οί δολιοφθορεῖς τοῦ Κυπριακοῦ Κράτους ΞΕΝΟΙ ΥΠΗΚΟΟΙ, ΟΡΓΑΝΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ, ΟΙ ΔΡΑΣΤΑΙ ΤΗΣ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΩΣ ΒΟΜΒΩΝ», 3 Μαρτίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΣ ΦΕΡΩΝ ΧΕΙΡΟΠΕΔΑΣ ΔΙΕΦΥΓΕΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΛΙΜΝΙΤΗΝ», 5 Μαρτίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΝ Η Τ.Μ.Τ. ΕΞΕΤΕΛΕΣΕ 20 ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΥΣ 120 ΕΦΥΛΑΚΙΣΕΝ», 6 Απριλίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ Ή ΔΙΠΛΗ ΕΝΩΣΙΣ, ΛΕΓΕΙ Ο Κ. ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ», 13 Απριλίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΤΩΝ ΚΑΒΑΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΜΙΣΙΑΟΥΛΗ», 14 Απριλίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ ΤΟΥ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΚΥΠΡΟΥ», 27 Απριλίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΟΥΝΦΙΚΥΠ ΔΙΕΤΑΞΕ ΤΗΝ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΙΝ ΤΩΝ ΑΝΕΓΕΡΘΕΝΤΩΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΣΤΑΣΙΑΣΤΩΝ ΟΧΥΡΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΛΥΚΗΝ ΛΑΡΝΑΚΟΣ», 1 Μαΐου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΣΦΟΔΡΟΤΕΡΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΚΡΗΞΙΣ ΒΟΜΒΑΣ ΣΥΝΕΤΑΡΑΞΕ ΤΗΝ ΕΣΠΕΡΑΝ ΤΗΣ ΧΘΕΣ ΤΗΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ», 24 Μαΐου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΕΡΜΑΤΙΖΟΝΤΑΙ ΑΥΡΙΟΝ ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 3 Ιουνίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΟΙ ΚΑΙ ΕΝΟΠΛΟΙ ΣΤΑΣΙΑΣΤΑΙ ΑΝΤΗΛΛΑΞΑΝ ΧΘΕΣ ΠΥΡΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΤΕΜΠΛΟΥΣ», 9 Ιουνίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΕΒΑΛΕ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΝ Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ κ. ΖΕΚΙΑ», 18 Ιουνίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΔΕΝ ΘΑ ΕΠΙΤΡΕΨΗ ΕΙΣΟΔΟΝ ΤΟΥ ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ», 21 Ιουνίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΧΘΕΣΙΝΗΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ Αιφνίδιον «κατηγορώ» ἐξαπέλυσεν ὁ Βουλευτὴς κ. Κώστας Χριστοδουλίδης κατὰ τῆς Ἀστυνομίας», 17 Ιουνίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΕΡΓΗΡΩΣ ΤΟΥΡΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ ΤΩΝ ΣΤΑΣΙΑΣΤΩΝ», 16 Ιουλίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Νομοσχέδιον περὶ παρατάσεως ἐπὶ 12μηνον τῆς θητείας τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ μελῶν τῆς Βουλῆς», 22 Ιουλίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΘΑΝΤ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΕΙ ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΥΠΗΜΕΝΗΝ», 22 Ιουλίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΑΣΤΙΓΩΤΙΚΗ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΣΤΑΣΙΑΣΤΑΣ Η ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΘΑΝΤ ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΡΥΠΗΜΕΝΗΝ ΣΤΡΕΨΟΔΙΚΟΙ ΟΙ ΗΓΕΤΑΙ ΤΩΝ ΣΤΑΣΙΑΣΤΩΝ ΑΡΝΟΥΝΤΑΙ ΝΑ ΔΕΧΘΟΥΝ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΘΑΝΤ», 23 Ιουλίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΡΙΒΑΣ ΕΙΣ ΣΥΣΚΕΨΙΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΕΔΡΙΑΝ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΞΗΤΑΣΘΗΣΑΝ ΘΕΜΑΤΑ ΑΜΥΝΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ», 3 Αυγούστου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΙΑ ΕΝΔΟΞΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΑΣ ΑΓΩΝΟΣ ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ «ΛΩΡΟΒΟΥΝΟΥ» 7 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1964», 7 Αυγούστου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εἰς τὴν περιοχὴν Λιμνίτη ἢ ἔντασις συνεχίζεται ἡ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑ ΑΝΤΑΠΕΔΩΣΕ ΨΕΣ ΠΥΡΑ ΤΩΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΩΝ», 9 Αυγούστου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΥΠΡΙΟΙ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΕΣ ΜΟΝΙΜΩΣ ΕΚΤΟΣ ΚΥΠΡΟΥ ΕΞΑΙΡΟΥΝΤΑΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΑΣ», 30 Αυγούστου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΩΝ ΗΝΩΜ. ΕΘΝΩΝ Συμφωνία δι' ἐπαναλειτουργίαν τοῦ πρώην Κεντρ. Ταχυδρομικοῦ Γραφείου εἰς τὴν πλατεῖαν Σεραγίου», 2 Σεπτεμβρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΑΠΕΦΑΣΙΣΕΝ ΟΠΩΣ ΠΑΡΑΣΧΗ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΑΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ», 15 Οκτωβρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἡ δευτέρα ἐβδομάς τῆς δίκης διὰ τὸν ΑΣΠΙΔΑ Ο κ. Ν. ΣΑΜΨΩΝ ΠΡΟΕΒΗ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΜΑΚΡΑΝ ΚΑΤΑΘΕΣΙΝ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΔΙΚΕΙΟΥ», 24 Νοεμβρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Καταθέτων χθὲς διὰ τὴν ὑπόθεσιν «ΑΣΠΙΔΑ» Ὁ Στρατηγὸς Γεώργιος Γρίβας εἶπεν ὅτι ἤλθεν εἰς τὴν Κύπρον ἐντολῇ τοῦ κ. Γ. Παπανδρέου», 25 Νοεμβρίου 1966.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΟΠΙΝ ΤΗΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ ΕΛΛΗΝΟΣ ΕΚ ΣΥΣΚΛΗΠΟΥ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΣΥΣΚΛΗΠΟΥ ΚΑΙ ΑΓ. ΕΡΜΟΛΑΟΥ ΟΡΓΑΝΩΣΑΝ ΧΘΕΣ ΔΙΑΔΗΛΩΣΙΝ ΕΙΣ Λ/ΣΙΑΝ ΕΖΗΤΗΣΑΝ ΟΠΩΣ ΔΙΑΛΥΘΟΥΝ ΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΦΥΛΑΚΙΑ ΤΑ ΓΕΙΤΝΙΑΖΟΝΤΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΩΝ», 18 Ιανουαρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ "ΧΙΛΤΟΝ" ΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΧΗ ΠΕΜΠΤΗΝ», 29 Ιανουαρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ. ΘΑΝΤ Ό Ίχσάν Άλῆ κατηγορεί τὴν Ἄγκυραν ὅτι κατέστρεψε τοὺς Τουρκοκυπρίους», 7 Φεβρουαρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Συνεκροτήθη χθὲς εὐρεΐα σύσκεψις διὰ τὸ πρόβλημα τῶν Τουρκοπλήκτων», 11 Φεβρουαρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οἱ Τοῦρκοι τῆς Λευκωσίας κατηνάλωσαν ἠλεκτρισμὸν καὶ ὕδωρ ἀξίας £ 379.105», 25 Φεβρουαρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Συμπλοκὴ Τούρκων στασιαστῶν μετ' ἀνδρῶν τῆς ΟΥΝΦΙΚΥΠ εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν Κοφίνου», 4 Μαρτίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΟΦΙΝΟΥ», 16 Μαρτίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἐξεδόθη χθὲς ἡ ἀπόφασις διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ὀργανώσεως «ΑΣΠΙΔΑ»», 17 Μαρτίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ Θ' ΑΠΟΒΗ ΚΕΝΤΡΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ», 24 Μαρτίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ὑπαιτιότητι τῶν Τούρκων στασιαστῶν εἰς Μαρί ΑΝΤΗΛΛΑΓΗ ΧΘΕΣ ΕΠΙ ΔΙΩΡΟΝ ΚΑΤΑΓΙΣΤΙΚΟΝ ΠΥΡ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑΣ ΚΑΙ ΣΤΑΣΙΑΣΤΩΝ», 9 Απριλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τεταμένη ἡ κατάστασις εἰς Μαρί καὶ ἀνήσυχος ἡρεμία εἰς Ἄρσος», 11 Απριλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΧΘΕΣΙΝΗΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ : ΑΝΕΓΝΩΣΘΗ Η ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΟΠΛΗΚΤΩΝ», 14 Απριλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΑΥΡΙΑΝΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ», 15 Απριλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑΝ ΧΘΕΣΙΝΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΚΑΙ ΓΡΙΒΑΣ ΣΥΝΕΖΗΤΗΣΑΝ ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ», 15 Απριλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΕΣΤΑΛΗ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ», 25 Απριλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ Αἰ παρατηρήσεις καὶ εἰσηγήσεις τῶν Τουρκοπλήκτων ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς», 28 Απριλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΧΩΡΟΥΝ ΕΙΣ ΤΟΥΡΚΙΑΝ 462 ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ ΦΟΙΤΗΤΑΙ», 3 Μαΐου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΧΕΔΙΟΝ ΔΙ' ΙΔΡΥΣΙΝ ΤΑΜΕΙΟΥ ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥΡΚΟΠΛΗΚΤΩΝ», 4 Μαΐου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἡ Βουλὴ ἐνέκρινε τὰς εἰσηγήσεις τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς δι' ἀνακούφισιν Τουρκοπλήκτων», 5 Μαΐου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αἰ ἐκρήξεις εἰς τὴν Τουρκικὴν συνοικίαν ἐστρέφοντο κατὰ πολιτικῶν ἡγετῶν», 20 Μαΐου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΔΡΥΘΗ ΕΙΣ ΤΟΥΡΚΙΑΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ»», 30 Μαΐου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΑΝΔΡΙΑΝΤΟΣ», 23 Ιουνίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΟΠΙΝ ΠΟΛΥΩΡΟΥ ΚΑΙ ΟΞΕΙΑΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΤΩΝ «ΑΠΕΙΛΩΝ» Η ΒΟΥΛΗ ΕΝΕΚΡΙΝΕΝ ΟΜΟΦΩΝΩΣ ΨΗΦΙΣΜΑ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΓΝΗΣΙΑΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ», 27 Ιουνίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ», 28 Ιουνίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΗΜΕΡΟΝ ΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΙΑΝΤΟΣ ΤΟΥ ΜΙΧ. ΠΑΝΑΓΗ», 8 Ιουλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΛΗΦΘΗ ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ Ο ΑΔΕΛΦΟΣ ΤΟΥ Χ. ΖΟΠΠΟΥ», 20 Ιουλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΡΟΚΛΗΤΙΚΗ ΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ «ΠΑΣΑ» ΚΟΦΙΝΟΥ ΑΦΟΡΜΗ ΔΙΑ ΤΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΑΓΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ», 22 Ιουλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Νέαι προκλήσεις και πυροβολισμοί υπό των Τούρκων εις Ἁγ. Θεοδώρον», 23 Ιουλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΡΗΚΤΙΚΗ ΕΝΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΠΑΦΟΝ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΤΡΙΠΛΟΥΝ ΦΟΝΟΝ», 26 Ιουλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΕΝΤΕ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΚ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΤΡΙΠΛΟΥ ΦΟΝΟΥ ΕΞΗΦΑΝΙΣΘΗΣΑΝ», 26 Ιουλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΕΣΣΕΡΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΠΛΗΡΗ ΕΝΟΠΛΩΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΩΝ ΠΛΗΣΙΩΝ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΑΖΙΒΕΡΑ», 29 Ιουλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥΡΚΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΥΝΦΙΚΥΠ ΟΤΙ ΔΙΕΦΥΓΑΝ ΑΠΟ ΕΝΕΔΡΑΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑΝ ΕΤΕΡΟΙ ΤΡΕΙΣ ΕΦΟΝΕΥΘΗΣΑΝ», 29 Ιουλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἐψηφίσθη ὁμοφώνως νόμος περὶ παρατάσεως τῆς θητείας τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῆς Βουλῆς», 29 Ιουλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΓ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΗΝΟΙΞΑΝ ΨΕΣ ΕΚ ΝΕΟΥ ΠΥΡ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ», 30 Ιουλίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΑΓΚΥΡΑ ΕΘΕΣΕΝ ΕΙΣ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΝ ΤΗΝ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΑΠΕΙΛΟΥΣΑ ΕΠΕΜΒΑΣΙΝ», 2 Αυγούστου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Νέα ἔντασις εἰς Ἅγιον Θεόδωρον μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Τούρκου Πασᾶ», 2 Αυγούστου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΕΑ ΧΑΡΑΚΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΒΟΛΕΙΑ ΕΙΣ ΚΑΤΑΛΗΦΘΕΙΣΑΣ ΕΛΛΗΝ. ΟΙΚΙΑΣ ΗΝΟΙΞΑΝ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΓΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ», 4 Αυγούστου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΘΕΡΜΟΤΑΤΗ ΥΠΟΔΟΧΗ ΜΕ ΣΥΝΘΗΜΑΤΑ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΕΦΥΛΑΧΘΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΝ Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΝ», 10 Αυγούστου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΣΥΝΗΝΤΗΣΕ ΧΘΕΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΚΡΗΞΕΩΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΡΣΙΑΣ», 19 Αυγούστου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΤΟΥΡΚΟΑΝΤΑΡΣΙΑ ΑΠΟΡΡΟΦΑ ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΝ ΜΕΡΟΣ ΤΩΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ», 22 Αυγούστου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΡΕΙΣ ΗΜΕΡΑΣ ΠΡΟ ΤΗΣ ΔΙΑΠΡΑΞΕΩΣ ΤΩΝ Ό κ. Γιωρκάτζης προειδοποίησε τὴν Οὐνφικὺπ διὰ τοὺς βανδαλισμοὺς ὑπὸ τῆς Τουρδὺκ», 23 Σεπτεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΑΡΕΠΕΜΦΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΚΑΚΟΥΡΓΙΟΔΙΚΕΙΟΝ ΟΙ ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ ΚΑΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΟΠΠΟΣ», 29 Σεπτεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΣΠΑΝΤΙΔΑΚΗΣ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ», 15 Οκτωβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εἰς τὸν Ἔβρον ἢ Τουρκία ἀποκλείσασα τὴν Ἑνωσιν προέβαλε τρεῖς ἀπαραδέκτους διαζευκτικὰς λύσεις», 20 Οκτωβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΑΝΑΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΔΥΟ ΚΥΠΡΙΟΙ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΦΥΛΑΚΙΣΙΝ 12 ΚΑΙ 20 ΕΤΩΝ», 22 Οκτωβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΔΡΥΘΗ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΣΤΕΓΩΝ ΤΟΥΡΚΟΠΛΗΚΤΩΝ», 31 Οκτωβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΛΗΦΘΗ ΧΘΕΣ Ο ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ», 1 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΕΚ ΛΑΘΟΥΣ ΑΠΕΒΙΒΑΣΘΗ ΕΙΣ ΚΑΡΠΑΣΙΑΝ», 1 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΑΥΛΙΝΑ ΠΑΥΛΙΔΟΥ», 1 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΝ ΕΝΟΥΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ», 1 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΗΣ ^δ. ΠΑΥΛΙΔΟΥ», 2 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΛΥΣΙΝ ΤΟΥ Ο ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΕΛΠΙΖΕΙ ΤΩΡΑ ΝΑ ΕΠΑΝΕΛΘΗ ΝΟΜΙΜΩΣ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ», 14 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΑΝΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΑΙ ΠΕΡΙΠΟΛΙΑΙ ΕΙΣ ΑΓΙΟΝ ΘΕΟΔΩΡΟΝ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΣΗΜΕΙΩΘΟΥΝ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ», 15 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ ΗΝΑΓΚΑΣΘΗ ΝΑ ΕΠΕΜΒΗ ΕΙΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΚΟΦΙΝΟΥΝ ΚΑΙ ΑΓ. ΘΕΟΔΩΡΟΝ», 16 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΟΠΙΝ ΑΠΡΟΚΛΗΤΟΥ ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ Η ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ ΗΝΑΓΚΑΣΘΗ ΝΑ ΕΠΕΜΒΗ ΕΙΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΚΟΦΙΝΟΥΝ ΚΑΙ ΑΓ. ΘΕΟΔΩΡΟΝ», 16 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΔΕΝ ΗΠΕΙΛΗΣΕ ΜΟΝΟΝ ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΟΥΣ ΕΠΕΔΩΣΕ ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΤΕΛΕΣΙΓΡΑΦΟΝ», 18 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΤΙΚΑ ΥΠΕΡΕΠΤΗΣΑΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 18 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΕΟΝ ΤΕΛΕΣΙΓΡΑΦΟΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ἀξιοῖ ἀποχώρησιν τοῦ Στρατηγοῦ Γρίβα καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ», 19 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΔΙ' ΕΠΑΝΟΔΟΝ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ», 23 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΛΑΠΗΘΟΥ ΔΙΑ ΤΟ 1966», 13 Δεκεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΘΑΝΤ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΚΟΦΙΝΟΥ ΕΘΡΥΜΜΑΤΙΣΑΝ ΤΑΣ ΕΛΠΙΔΑΣ ΠΡΟΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑΝ ΟΜΑΛΟΤΗΤΑ», 20 Δεκεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΓΡΙΒΑΣ ΔΙΑΨΕΥΔΕΙ ΟΤΙ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΥΠΟ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΝ », 20 Δεκεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΕΧΩΡΗΣΕ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ Η κ. ΓΡΙΒΑ-ΔΙΓΕΝΗ», 21 Δεκεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΔΙ' ΙΔΡΥΣΙΝ ΤΑΜΕΙΟΥ ΤΟΥΡΚΟΠΛΗΚΤΩΝ», 28 Δεκεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΠΛΗΚΤΟΙ ΩΡΓΑΝΩΣΑΝ ΧΘΕΣ ΠΙΝΑΚΙΔΟΦΟΡΙΑΝ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ», 29 Δεκεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΕΚΗΡΥΧΘΗ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΨΕΥΔΟΚΡΑΤΙΔΙΟΝ», 30 Δεκεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΟΥ ΘΑΝΤ ΕΞΕΦΡΑΣΕ ΤΗΝ ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΣΙΝ ΤΟΥ ΔΙΑ ΤΗΝ «ΧΩΡΙΣΤΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΝ» ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ», 4 Ιανουαρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Έπιταχύνεται ή αποχώρησις εκ Κύπρου τών Έλληνικών στρατευμάτων», 5 Ιανουαρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟΚΛΕΙΕΤΑΙ ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΖΥΡΙΧΗΝ Ή ΑΠΟΔΟΧΗ ΔΟΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ Ο ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΣ ΘΑ ΕΞΑΓΓΕΙΛΗ "ΝΕΑΝ ΓΡΑΜΜΗΝ" ΚΑΙ ΘΑ ΖΗΤΗΣΗ ΛΥΣΙΝ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΠΛΑΙΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ ΤΗΣ Γ. ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΟΗΕ», 7 Ιανουαρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΥΡΙΟΝ ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΤΩΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΕΙΣ ΟΜΟΡΦΙΤΑΝ», 13 Ιανουαρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΓΙΩΡΚΑΤΖΗΣ ΑΠΕΧΑΙΡΕΤΗΣΕ ΤΑΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛ. ΣΤΡΑΤΟΥ», 17 Ιανουαρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΜΕΧΜΕΤ ΖΕΚΙΑ ΥΠΟΒΑΛΛΕΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΑ «ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥ»», 23 Ιανουαρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΣΥΝΟΔΙΚΟΙ ΣΥΝΕΣΤΗΣΑΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ ΝΑ ΠΑΡΑΙΤΗΘΗ ΕΑΝ ΚΛΗΘΗ ΝΑ ΥΠΟΓΡΑΨΗ ΛΥΣΙΝ ΑΛΛΗΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ», 26 Ιανουαρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΚΤΑΗΜΕΡΟΣ ΚΡΑΤΗΣΙΣ 4 ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΔΙ' ΕΚΡΗΞΙΣ ΒΟΜΒΩΝ ΕΙΣ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ», 31 Ιανουαρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΑΝΟΡΘΩΣΙΣ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ ΠΑΡΑ ΤΟ ΠΛΕΥΡΟΝ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ», 17 Φεβρουαρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑΝ ΗΠΕΙΡΟΥ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΛΟΓΩ ΕΠΕΙΣΟΔΙΩΝ ΕΜΑΤΑΙΩΘΗ ΧΘΕΣΙΝΗ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ κ. Τ. ΕΥΔΟΚΑ», 24 Φεβρουαρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Μετά τόν εκλογικόν του θρίαμβον (έλαβε 95,45% τών ψήφων) ό Μακάριος έδήλωσε : «ΣΥΝΑΙΣΘΑΝΟΜΑΙ ΤΑΣ ΜΕΓΑΛΑΣ ΕΥΘΥΝΑΣ ΤΑΣ ΟΠΟΙΑΣ ΕΠΙΦΟΡΤΙΖΟΜΑΙ»», 27 Φεβρουαρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η «Ελευθερία» αποκαλύπτει βάσει έγκύρων πληροφοριών της : ΟΠΟΙΑΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΥΠΟΒΑΛΛΕΙ ΣΗΜΕΡΟΝ Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ πρός τόν Ού Θάντ διά τήν λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ», 8 Μαρτίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙΡΟΝΤΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΥΣ», 8 Μαρτίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΙ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ Ο ΟΥ ΘΑΝΤ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΟΥ», 15 Μαρτίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑ ΨΗΦΙΣΘΕΝΤΟΣ ΧΘΕΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΝΟΜΟΥ: Οί Τουρκόπληκτοι απαλλάττονται πληρωμής φόρου επί οικοδομῶν», 22 Μαρτίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΝΕΑ ΑΚΡΑΙΑ ΚΤΙΡΙΑ ΤΟΥ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΟΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 28 Μαρτίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΔΙ' ΕΠΑΝΟΔΟΝ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ ΤΟΥ ΡΑΟΥΦ ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ», 31 Μαρτίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΤΕΛΕΣΕ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΜΟΡΦΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΠΡΟΤΟΜΗΣ ΤΟΥ ΗΡΩΟΣ ΑΝΤΗ ΦΙΛΗΤΑ», 2 Απριλίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΑΝΗΛΘΕ ΧΘΕΣ Ο ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ», 14 Απριλίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΣ ΕΝΕΚΑΙΝΙΑΣΕ ΠΡΟΧΘΕΣ ΤΟ ΝΕΟΝ ΟΙΚΗΜΑ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ «ΑΝΟΡΘΩΣΙΣ», 14 Μαΐου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΕΣΧΕΘΗ ΦΟΡΤΙΟΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΟΠΛΩΝ», 16 Μαΐου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΕΚΑΔΕΣ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΕΠΑΝΕΡΧΟΝΤΑΙ ΕΚ ΤΟΥΡΚΙΑΣ», 16 Μαΐου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Απαράδεκτοι οί ὅροι τῆς Κυβερνήσεως δι' ἔκδοσιν δανείων εἰς Τουρκοπλήκτους», 19 Μαΐου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΑΚΕΛ ΠΙΣΤΕΥΕΙ ΟΤΙ ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΔΙΑΦΩΝΟΥΝ ΜΕ ΤΗΝ ΓΡΑΜΜΗΝ ΤΟΥ «ΕΦΙΚΤΟΥ» ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΑΡΑΙΤΗΘΟΥΝ», 2 Ιουνίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΠΡΟΤΟΜΗΣ ΤΗΣ ΗΡΩΪΔΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ», 4 Ιουνίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΕΝΘΗ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ ΕΥΓΕΝΙΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΘΕΟΔΟΤΟΥ», 23 Ιουνίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΟ ΤΗΝ ΟΜΒΡΕΛΛΑΝ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΗΝΟΙΞΑΝ ΧΘΕΣ : ΕΝΔΟΚΥΠΡΙΑΚΑΙ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΙ», 25 Ιουνίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕ ΠΟΙΑΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΡΟΣΕΡΧΟΝΤΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ Β' ΦΑΣΙΝ ΤΩΝ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ Ο κ. ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΘΕΩΡΕΙ ΑΦΕΤΗΡΙΑΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗΝ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ», 29 Αυγούστου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΘΑΝΕ ΧΘΕΣ ΕΚ ΣΥΓΚΟΠΗΣ Ο ΘΕΜ. ΔΕΡΒΗΣ», 21 Σεπτεμβρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΧΘΕΣΙΝΗ ΕΒΔΟΜΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ Β' ΦΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ ΑΓΕΦΥΡΩΤΟΣ Η ΔΙΑΦΟΡΑ διὰ τὸ θέμα αὐτοδιοικήσεως τῶν Τουρκοκυπρίων», 15 Οκτωβρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΓΙΩΡΚΑΤΖΗΣ ΠΑΡΑΠΟΝΕΙΤΑΙ ΟΤΙ ΕΜΕΙΝΕΝ ΑΚΑΛΥΠΤΟΣ Ὑπέβαλε δις τὴν παραίτησίν του, ἀλλὰ τὸ Ὑπ. Συμβούλιον δὲν τὴν ἀπεδέχθη», 27 Οκτωβρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΠΑΡΕΔΩΣΕ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΟΝ κ. ΚΛΗΡΙΔΗΝ ΤΡΕΙΣ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΟΥΣ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΕΚΡΑΤΟΥΝΤΟ ΩΣ ΟΜΗΡΟΙ ΑΠΟ ΔΙΕΤΙΑΣ», 13 Δεκεμβρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΔΡΥΘΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ», 14 Δεκεμβρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΕΧΩΡΗΣΕ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΑΓΚΥΡΑΝ Ο κ. ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΠΙΜΕΝΟΥΝ ΕΙΣ ΔΙΑΜΕΛΙΣΜΟΝ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως», 14 Δεκεμβρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΩΣ ΕΦΘΑΣΑΜΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗΝ ΑΝΤΑΡΣΙΑΝ ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ ΤΟΥ 1963», 20 Δεκεμβρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΜΕΣΩΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΧΘΕΣΙΝΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΝ ΤΟΥ ΕΞ ΑΓΚΥΡΑΣ Ο ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ : «ΔΕΝ ΘΑ ΥΠΟΧΩΡΗΣΩΜΕΝ, ΟΥΤΕ ΘΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΩΜΕΝ ΤΑΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΑΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ, ΠΑΡΑ ΤΑ ΗΔΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΑ ΧΑΣΜΑΤΑ» ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΟΝ ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟΝ», 21 Δεκεμβρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΩΣ ΕΦΘΑΣΑΜΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗΝ ΑΝΤΑΡΣΙΑΝ ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ ΤΟΥ 1963», 21 Δεκεμβρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΤΡΙΤΟΣ ΓΥΡΟΣ», 24 Δεκεμβρίου 1968.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΩΣ ΕΝΑΥΑΓΗΣΕΝ Η ΕΠΑΝΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΤΟΜΕΑ», 19 Φεβρουαρίου 1969.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΑΝΑΓΡΑΦΕΝΤΑ ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΝΟΜΟΥ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ», 1 Απριλίου 1969.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΘΑ ΕΠΑΝΕΛΘΟΥΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΔΡΑΣ ΤΩΝ», 19 Ιουνίου 1969.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΛΗΨΙΣ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΕΙΣ ΗΜΙΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ», 9 Ιουλίου 1969.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΦΟΝΕΥΘΗ ΔΙ' ΑΥΤΟΜΑΤΟΥ Ο ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ», 27 Ιουλίου 1969.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΟΛΟΦΟΝΙΚΗ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ κ. Μ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ», 21 Αυγούστου 1969.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΟΠΙΝ ΧΘΕΣΙΝΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ ΕΚΤΑΚΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΑΡΑΝΟΜΟΝ ΤΟ «ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΟΝ», 29 Αυγούστου 1969.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝΤΟΣ ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ ΤΟΥ ΤΟ «ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΟΝ» ΑΝΕΚΟΙΝΩΣΕ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΝ ΑΝΑΣΤΟΛΗΝ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ», 6 Σεπτεμβρίου 1969.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΡΗΞΙΣ ΒΟΜΒΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΙΑΝ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ κ. ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΦΕΛΛΑ», 17 Οκτωβρίου 1969.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΣΥΝΕΚΛΟΝΙΣΘΗ ΑΠΟ ΕΚΡΗΞΙΝ ΤΗΝ 6.20 Μ.Μ. ΤΗΣ ΧΘΕΣ ΒΟΜΒΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ», 28 Οκτωβρίου 1969.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΓΛ. ΚΛΗΡΙΔΗΣ ΠΑΡΗΤΗΘΗ ΑΠΟ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΗΣ», 21 Νοεμβρίου 1969.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΟΛΟΦΟΝΙΚΗΝ ΑΠΟΠΕΙΡΑΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΕΙΣ ΧΘΕΣΙΝΗΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΝ ΕΞΗΤΑΣΕ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ», 26 Νοεμβρίου 1969.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΥΝΑΤΑΙ ΝΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗ ΕΙΔΙΚΗ ΜΟΝΑΣ ΕΞ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΩΝ ΕΨΗΦΙΣΘΗ ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ», 5 Δεκεμβρίου 1969.

Εφημερίδα *Κύπρος*, «ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΥΣΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗΝ ΑΞΙΩΣΙΝ Καί ἡ Ἀμερικὴ ζητεῖ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Γρίβα ἐκ Κύπρου», 20 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Κύπρος*, «Ἀδίστακτος ὁμὰς μὲ στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν ἀρχηγὸν εἰς τὴν Κύπρον», 31 Μαρτίου 1969.

Εφημερίδα *Ο Αγών*, «Στασιασταί καταπιέζουν βαναύσως ομοφύλους των», 4 Ιουλίου 1964.

Εφημερίδα *Ο Αγών*, «Τρεις Έλληνες απήχθησαν και εβασανίσθησαν», 4 Ιουλίου 1964.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΔΙΑΚΗΡΥΤΤΟΥΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΠΕΡΝΑΡΝΤΕΣ Η ΕΝΩΣΙΣ ΘΑ ΕΣΗΜΑΙΝΕ «ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΝ» ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ !!», 11 Μαΐου 1966.

Εφημερίδα *Πατρίς*, «Ἀμεύλικτα ἐρωτήματα πρὸς τὸν καπετὰν «Ἀκρίταν» ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΠΡΟΚΑΛΟΥΜΕΝ ΤΟΝ ^Κ ΠΟΛ. ΓΙΩΡΚΑΤΖΗΝ», 20 Απριλίου 1966.

Εφημερίδα *Πατρίς*, «ΟΙ ΕΦΕΔΡΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ Θ' ΑΓΩΝΙΣΘΟΥΝ ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ ΔΙ' ΕΝΩΣΙΝ», 20 Απριλίου 1966.

Εφημερίδα *Φωτεινοί Ορίζοντες*, «ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ», 28 Μαρτίου 1965, σσ. 890-891.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Ένας Τούρκος σκοτώνει δέκα γκιαούρηδες», 27 Δεκεμβρίου 1963.

Özdemir Ahmet Özgün, *Η Κύπρος στη ζωή μου: μαρτυρία ενός Τουρκοκύπριου διπλωμάτη*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2000.

Παπαδόπουλος Λεωνίδας Γ., *Το κυπριακό ζήτημα: κείμενα 1959-1974*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 1999.

Patrick Richard Arthur, *Political geography and the Cyprus conflict, 1963-1971*, Dept. of Geography, Faculty of Environmental Studies, University of Waterloo, Waterloo, 1976.

Πετρίδης Παύλος Β., *Ο Γεώργιος Παπανδρέου και το κυπριακό ζήτημα (1954-1965)*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 1998.

Στεφανόπουλος Γεώργιος Χρ., *Ο Στέφανος Στεφανόπουλος και τό Κυπριακό Ζήτημα*, Αθήνα, 1986.

Yavuzalp Ercüment, *Kıbrıs yangınında büyükelçilik 1967-1970*, Bilgi, Ankara, 1993.

Φάντης Ανδρέας, *Κυπριακό 1960-1974 : Αναζητώντας την αλήθεια*, Μέρος Α΄(1960-1968) Λευκωσία, 1999.

Yıldız Netice, «A Mark of Modernity : The Role of Turkish Cypriot Women in the Evolution of Modern Art», *Kadın / Woman 2000 Kadın Araştırmaları Dergisi - Journal for Woman Studies*, Aralık /December 2003, Cilt / Volume IV, Sayı / Issue 2, σσ. 1-36.

Χριστοδουλίδης Νίκος, *Τα σχέδια λύσης του Κυπριακού, 1948-1978*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2009.

Χρυσοστόμου Άγγελος Μ., *Από τον Κυπριακό Στρατό μέχρι και τη δημιουργία της Εθνικής Φρουράς (1959-1964)*, Λευκωσία, 2015.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

I. Πολιτικό Συγκείμενο

1970: Εθνικό Μέτωπο, δολοφονία του Τέως Υπουργού Εσωτερικών & εκλογές

«Περὶ Ἀδικημάτων Βίας (Πρόληψις) Νόμος τοῦ 1970»

[...]Ἡ Βουλὴ κατὰ τὴν χθεςινὴν αὐτῆς συνεδρίαν κατόπιν μακρᾶς συζητήσεως ἐψήφισεν εἰς Νόμον τὸ Νομοσχέδιον «Περὶ Ἀδικημάτων Βίας (Πρόληψις) Νόμος τοῦ 1970». Τὸ Νομοσχέδιον ἐψηφίσθη κατὰ πλειοψηφίαν.

Ἐκ τῶν 28 παρόντων Βουλευτῶν 17 ἐψήφισαν ὑπέρ, 7 κατὰ (Γ. Τζιρκώτης, Π. Στυλιανοῦ, Β. Λυσσαρίδης, Κ. Χριστοδουλίδης, Π. Παυλάκης, Α. Γιάγκου, καὶ Ν. Ἀγγελίδης) καὶ 4 ἀπέσχον τῆς ψηφοφορίας (Χ. Χατζηχάρος, Π. Τουμαζῆς, Ν. Σάντης καὶ Στ. Ποσκώτης).¹

Δολοφονικὴ ἀπόπειρα ἐναντίον τοῦ Προέδρου τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας

[...]Πρὸς στιγμὴν ἐνόμισα, ὅτι ἐξερράγη βόμβα κάτωθι τοῦ καθίσματος, διότι ἀνετινάχθη περὶ τὰ δέκα ἑκατοστόμετρα ἀπὸ τὸ κάθισμά μου.[...]Ἐστράφην πρὸς τὸν Μακαριώτατον, ὁ ὁποῖος μοῦ ἐφάνη ἀνήσυχος[...]Μακαριώτατε, μᾶς βάλλουν[...]πρέπει πάσῃ θυσίᾳ νὰ προσγειωθῶμεν[...]Πρῶτος κατῆλθε τοῦ ἐλικοπτέρου ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος καὶ ἤρχισε, κατόπιν ὑποδείξεώς μου νὰ ἀπομακρύνεται ταχέως. [...]Ἐκάλυψα ἀπόστασιν 20 μέτρων, ὅταν ἐγονάτισα καὶ ἔπеса κατὰ γῆς εἰς ὑπτίαν θέσιν. Ταυτοχρόνως ἀπεκάλυψα τὴν κοιλίαν μου καὶ εἶδα τὰ αἵματα. [...]Ὁ Μακαριώτατος ἤρχισε νὰ καλῇ εἰς βοήθειαν[...]²

Ἡ ποινὴ τῆς φυλάκισης & τῆς ἀπόταξης

[...]Πληροφορούμεθα, ὅτι ὁ κ. Τάκης Εὐδόκας μὲ τὴν χθεςινὴν καταδίκην του εἰς δίμηνον φυλάκισιν, συμφώνως πρὸς τοὺς κειμένους Νόμους, δὲν στερεῖται τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων του.[...] Ἡ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ τοῦ ΔΕΚ, συνελθοῦσα ἐκτάκτως τὸ ἀπόγευμα τῆς χθές, ἐξέφρασε «τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ Κόμματος» διὰ τὴν καταδίκην τοῦ κ. Εὐδόκα, διὰ τηλεγραφήματος δὲ τοῦ Γ.Γ. τοῦ ΔΕΚ πρὸς τὸν Μακάριον ἐζήτησεν «ἐν ὧν τῶν προκηρυχθεισῶν ἐκλογῶν καὶ πρὸς ἐκτόνωσιν τῆς ἐπικρατοῦσης καταστάσεως» τὴν «ἄμεσον» ἀποφυλάκισίν του.³

[...]ΕΞ ΥΠΟΥΡΓΙΚΗΣ ΠΗΓΗΣ πληροφορούμεθα ὅτι κατὰ τὴν χθεςινὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου συνεδρίαν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπεφασίσθη ὅπως εἰς ἀξιωματικὸς καὶ τρεῖς ἄνδρες ἀνήκοντες εἰς τὸ Σῶμα τῆς Ἀστυνομίας ἀποταχθοῦν ἐκ τῶν τάξεων αὐτῆς «χάριν τοῦ δημοσίου συμφέροντος».

Οἱ τέσσαρες ἀπολυόμενοι ἐκ τῆς Ἀστυνομίας εἶναι οἱ ἀκόλουθοι :

- 1) Ὑπαστυνόμος Κυριάκος Πατατάκος, 2) Λοχίας Βάσος Τόφας, 3) Λοχίας Α. Βλάχος, 4) Ἀστυνομικὸς Ἀντώνιος Μιχαήλ.⁴

¹ Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἐψήφισαν ὑπὲρ 17 Βουλευταί, κατὰ 7 καὶ ἀπέσχον 4 ΕΨΗΦΙΣΘΗ ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ», 30 Ιανουαρίου 1970.

² Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ Ἀπὸ τῆς κλίνης τοῦ πόνου τοῦ ὁ Ζαχαρίας Παπαδογιάννης δίδει ἀναγλύφους εἰκόνας τῆς ἀποπείρας κατὰ τοῦ Προέδρου Μακαρίου», 23 Ἀπριλίου 1970.

³ Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Κ. ΤΑΚΗΣ ΕΥΔΟΚΑΣ ΔΕΝ ΣΤΕΡΕΙΤΑΙ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ», 3 Μαΐου 1970.

⁴ Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ ΑΠΟΤΑΣΣΟΝΤΑΙ», 15 Μαΐου 1970.

Μάιος 1970 : Αυτοδιάλυση Εθνικού Μετώπου

[...] Ημεῖς, ὁμὰς στελεχῶν τοῦ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ, διαχωρίζομεν τὰς εὐθύνας μας ὡς πρὸς τὰς τρομοκρατικὰς καὶ τυχοδιωκτικὰς μεθόδους, αἱ ὁποῖαι καθιερώθησαν ἰδίως τὴν τελευταίαν περίοδον καὶ δηλοῦμεν, ὅτι ἀποσυρόμεθα τοῦ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ. Ἡ δρᾶσις τοῦ «ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ» ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἐξωτερικῶν δυνάμεων, δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τοὺς πρωταρχικοὺς ἐθνικοὺς σκοποὺς καὶ εὐρίσκεται εἰς ἀπόλυτον ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἰδεώδη διὰ τὰ ὁποῖα ἰδρύθη.

Μερὶς τῆς ἡγεσίας τοῦ «ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ» ἀντὶ τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Κύπρου καὶ τῆς συνεχίσεως τῶν ἐνδόξων παραδόσεων τῆς ΕΟΚΑ, κατ' οὐσίαν ἔθεσαν εἰς κίνδυνον τὸν λαόν μας, ἐνδιαφέρονται πρὸ παντὸς διὰ φιλοδόξους καὶ ἰδιοτελεῖς σκοποὺς, θέτουν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τὰ συμφέροντα τῶν ξένων, οἵτινες καταπατοῦν ἀσυστόλως τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν μας. Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι καθοδηγηταὶ τοῦ «Ε.Μ.», ἐμπνεόμενοι ὑπὸ ξένων, προετοιμάζουν καὶ πραγματοποιοῦν τοιαύτας ἐνεργείας, ὡς αἱ ἀνατινάξεις, ἡ φυσικὴ ἐξόντωσις παντός, ὅστις κατὰ τὴν κρίσιν των θεωρεῖται ἐμπόδιον τῶν τυχοδιωκτικῶν σκοπῶν τους.⁵

Ιούλιος 1970 : Νέο Εκτελεστικό Συμβούλιο της Τουρκικής Κοινότητας & İhsan Ali σύμβουλος του Προέδρου

Εκτελεστικό Συμβούλιο

[...] Savunma İşleri Üyeliği : OSMAN ÖREK
Kooperatif İşleri Üyeliği : İSMET KOTAK
Eğitim ve Kültür İşleri Üyeliği : NEJAT KONUK
Çalışma, Sosyal İşler ve Rehabilitasyon Üyeliği : ZIYA RIZKI
Maliye ve Bütçe İşleri Üyeliği : RÜSTEM TATAR
İktisadi ve Ticari İşleri Üyeliği : DR. ŞEMSİ KAZIM
Bayındırlık ve Ulaştırma Üyeliği : EROL KAZIM
Ziraat ve Tabii Kaynaklar Üyeliği : FAZIL PLÜMER
Sağlık İşleri Üyeliği : DR. BURHAN NALBANTOĞLU
İçişleri Üyeliği : OĞUZ RAMADAN
[...] Ἀμυνας καὶ Εξωτερικῶν : OSMAN ÖREK
Συνεργατισμοῦ : İSMET KOTAK
Παιδείας καὶ Πολιτιστικῶν Υποθέσεων : NEJAT KONUK
Εργασίας, Κοινωνικῶν Ασφαλίσεων καὶ Αποκατάστασης : ZIYA RIZKI
Δημοσιονομικῶν Υποθέσεων καὶ Προγραμματισμοῦ : RÜSTEM TATAR
Οικονομικῶν καὶ Εμπορίου : DR. ŞEMSİ KAZIM
Συγκοινωνιῶν καὶ ἔργων : EROL KAZIM
Γεωργίας καὶ Φυσικῶν Πόρων : FAZIL PLÜMER
Υγείας : DR. BURHAN NALBANTOĞLU
Εσωτερικῶν : OĞUZ RAMADAN⁶

⁵ Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΙ ΑΝΑΦΕΡΟΥΝ ΦΥΛΛΑΔΙΑ «ΟΜΑΔΟΣ» ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ», 28 Μαΐου 1970.

⁶ Εφημερίδα *Bozkurt*, «Yürütme Kurulu son şeklini aldı», 16 Temmuz 1970.

[...]Kıbrıs Türk Kooperatifçilik Kurumu birinci kurultayı dün Lefkoşa’ da toplanmış ve kurum oluşturulmuştur.Kurum Başkanlığına, tek aday olarak gösterilen, Çalışma, Rehabilitasyon ve Sosyal İşler Üyesi İsmet Kotak getirilmiştir.

[...]Πραγματοποιήθηκε χθες στη Λευκωσία το πρώτο συνέδριο των Συνεργατικών ιδρυμάτων των Τ/Κ και αναδείχθηκαν τα μέλη του συμβουλίου του. Πρόεδρος του Ιδρύματος ορίστηκε ο υπεύθυνος για την Εργασία, τις Κοινωνικές Ασφαλίσεις και την Αποκατάσταση İsmet Kotak, ο οποίος ήταν ο μοναδικός υποψήφιος.⁷

[...]Dr. İhsan Ali, Türk Toplumunu ile olan tüm ilişkilerini kesmiştir.Türk Toplumunun dışında yaşayan bir şahsın, şüphesiz ki Türk Toplumunun sorunları ve gerçek davaları hakkında fikir sahibi olduğu düşünülemez.

[...]Ο Δρ. İhsan Ali έχει διακόψει όλες τις σχέσεις του με την Τουρκική Κοινότητα. Είναι αναμφισβήτητο ότι κάποιος που ζει εκτός της Τουρκικής Κοινότητας δεν έχει ιδέα για τα προβλήματα και τις πραγματικές υποθέσεις της Τουρκικής Κοινότητας.⁸

1971 : ΕΟΚΑ Β΄ & Ενδοκυπριακές Συνομιλίες

[...]Ἐπὶ πλέον, διὰ νὰ ἀναλάβῃ ὁ Στρατηγὸς ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως, πρέπει νὰ ζητήσῃ καὶ τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Διότι ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία θὰ καταβάλῃ τὸ μεγαλύτερον διὰ ποικίλων θυσιῶν τίμημα. Καὶ οὔτε ὁ Γρίβας οὔτε ἐγὼ οὔτε οἷοσδὴποτε ἄλλος ἔχουν τὸ δικαίωμα, ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, νὰ ἐμπλέξουν τὴν Ἑλλάδα εἰς πολεμικὴν περιπέτειαν.⁹

[...] Πατριωτικὴ διακήρυξις

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Ἐθνικοῦ Συλλόγου «ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ», Ἀγίου Παύλου Λευκωσίας, μελετήσαν ἐπισταμένως τὴν ἀπόφασιν τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ τῶν Ὑπουργῶν του περὶ ἀπολύσεως Δημοσίων Ὑπαλλήλων, κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ σχετικὴ ἀπόφασις ὑπῆρξεν ἄδικος, παράνομος, δικτατορικὴ καὶ κατ’ ἄμεσον τρόπον στρέφεται ἐναντίον τοῦ Ἑνωτικοῦ ἀγῶνος, εἰς τὰς τάξεις τοῦ ὁποίου ὑπηρετοῦν οἱ ἀπολυθέντες ἀγωνισταί.¹⁰

⁷Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kooperatifçilik Kurumu Oluşturuldu», 2 Mayıs 1974.

⁸Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios, Dr. İhsan Ali’ yi kendine danışman tayin etti», 30 Haziran 1970.

⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΠΡΟΣ ΓΡΙΒΑΝ», 30 Οκτωβρίου 1971.

¹⁰Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΟΠΑΔΩΝ ΤΟΥ ΓΡΙΒΑ-ΔΙΓΕΝΗ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ»», 9 Νοεμβρίου 1971.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

9 Αυγούστου 1971 & 24 Αυγούστου 1971 : Επιστολές Denktas-Κληρίδη

[...]Εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀπάντησιν, ὡς πληροφοροῦμεθα, ἀναπτύσσονται ἐκτενῶς αἱ κάτωθι θέσεις τῆς Τουρκικῆς πλευρᾶς :

- (1) Ἀπαριθμοῦνται αἱ Τουρκικαὶ «ὕποχωρήσεις» εἰς διάφορα συνταγματικὰ θέματα.
- (2) Ἀναλύεται ἡ ἄποψις, ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ Τοῦρκος «Συντονιστὴς» τῆς Τουρκικῆς Τοπικῆς Διοικήσεως.
- (3) Τίθεται ὡς βασικὸς ὅρος διὰ τὴν ἐπίτευξιν συμφωνίας ἡ ὕπαρξις ἐγγυήσεων, παρομοίων ἐκείνων τῆς Ζυρίχης, διὰ τὴν διατήρησιν καθεστῶτος μονίμου ἀνεξαρτησίας.¹¹

1972-1973 : Οι τρεις μητροπολίτες, ο νέος πρόεδρος του Εκτελεστικού Συμβουλίου της Τουρκοκυπριακής Διοίκησης & το Εφεδρικό

[...]Ὑπὸ 12 τομεαρχῶν τῆς ΕΟΚΑ ἀπεστάλη πρὸς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Πάφου Γεννάδιον, Κιτίου Ἀνθιμον καὶ Κυρηνεῖας Κυπριανὸν τὸ ἀκόλουθον μήνυμα συμπαραστάσεως :

«Ἡμεῖς οἱ ὑπηρετήσαντες ὡς τομεάρχαι κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τῆς Ε.Ο.Κ.Α. διὰ τὴν Ἑνωσιν, συγχαίρομεν Ὑμᾶς καὶ συμπαριστάμεθα ὀλοψύχως πρὸς τὸ ἐθνικὸν Ὑμῶν ἔργον, διακηρύσσομεν δὲ τὴν ἀπόφασίν μας νὰ συνεχίσωμεν ὑπὸ οἰασδὴποτε συνθήκας τὸν ἀγῶνα αὐτὸν μέχρι πλήρους εὐοδώσεώς του. -Φώτης Παπαφώτης, Ρένος Κυριακίδης, Θάσος Σοφοκλέους, Μιχαὴλ Ρωσσίδης, Ἰωάννης Κασσίνης, Σταῦρος Σταύρου, Λεύκιος Ροδοσθένους, Γεώργιος Τζιρκώτης, Νόνης Ἐνγράφου, Σόλων Ποιηταρίδης, Φρῖξος Δημητριάδης, Σωτηράκης Γιαννάκης».¹²

¹¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΕΔΟΘΗ ΧΘΕΣ Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΠΛΕΥΡΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ. ΚΛΗΡΙΔΗΝ ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ : ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΝΕΑ ΥΠΟΧΩΡΗΣΙΣ», 10 Αυγούστου 1971.

¹²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «12 ΠΡΩΗΝ ΤΟΜΕΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΕΟΚΑ ΣΥΜΠΑΡΙΣΤΑΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΣ», 22 Μαρτίου 1972.

Ανασύνθεση του Εκτελεστικού Συμβουλίου της Τουρκοκυπριακής Διοίκησης

RAUF DENKTAS : Başkan
OSMAN ÖREK : Savunma Üyeliği
RÜSTEM TATAR : Maliye ve Bütçe İşleri Üyeliği
NEJAT KONUK : Adalet ve İçişleri Üyeliği
Dr. NİYAZİ MANYERA : Sağlık İşleri Üyeliği
İSMET KOTAK : Çalışma, Rehabilitasyon ve Sosyal İşler Üyeliği
OĞUZ RAMADAN : Tarım ve Tabii Kaynaklar Üyeliği
EROL KAZIM : Bayındırlık ve Ulaştırma İşleri Üyeliği
ORHAN ZİHNİ : Eğitim ve Öğrenim İşleri Üyeliği
VEDAT ÇELİK : Ticaret, Endüstri ve Turizm Üyeliği
RAUF DENKTAS : Πρόεδρος
OSMAN ÖREK : Υπεύθυνος άμυνας
RÜSTEM TATAR : Υπεύθυνος επί των υποθέσεων του προϋπολογισμού και των οικονομικών
NEJAT KONUK : Υπεύθυνος δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων
Dr. NİYAZİ MANYERA : Υπεύθυνος για θέματα υγείας
İSMET KOTAK : Υπεύθυνος επί των εργατικών και κοινωνικών υποθέσεων και επί της επανεγκατάστασης
OĞUZ RAMADAN : Υπεύθυνος επί της γεωργίας και των φυσικών πόρων
EROL KAZIM : Υπεύθυνος επί των δημοσίων έργων και των συγκοινωνιών
ORHAN ZİHNİ : Υπεύθυνος για την παιδεία
VEDAT ÇELİK : Υπεύθυνος για το γραφείο εμπορίου, βιομηχανίας και τουρισμού ¹³

[...] 'Η ΕΟΚΑ Β' είχε χθές τόν πρώτο της νεκρό. Πρόκειται για τόν Γεώργιο Πέτρου Κουντουρέση 35 ετών [...] Η μάχη που είχε σαν στόχο τήν κατάληψη και ανάτιναξη του Αστυνομικού Σταθμού Κουτραφά άρχισε στις 2.45 μετά τò μεσονύκτιο.[...]
- 'Εδω ΕΟΚΑ Β'. Παραδοθήτε.
Οί έντòς του Σταθμού - ένας αστυνομικός και δύο έπικουρικοί- δέν άπήντησαν. Τότε οί περίξ του Σταθμού καταδρομείς έρριψαν προειδοποιητικούς πυροβολισμούς. Οί αστυνομικοί άπήντησαν[...]¹⁴

[...] Μέλη και όπαδοί του ΑΠΟΕΛ που έπεσκέφθησαν χθές τὰ γραφεΐα μας εξέφρασαν έπιφυλάξεις ως προς τήν δικαιολογίαν του Δ.Σ. του σωματείου, ότι, ευθύνονται «ξένοι προς τò σωματείο παράγοντες διά τò ύβριστικόν εκείνον συγχαρητήριον τηλεγράφημα προς τò όκταήμερον καθεστώς του άφρονος πραξικοπήματος.[...] ποίοι ευθύνονται διά τήν έξ ίσου άπαράδεκτον ένέργειαν του Δ. Σ. του σωματείου που έκάλει τὰ μέλη και τούς όπαδούς του ΑΠΟΕΛ, δύο ήμέρας πρό της Τουρκικής είσβολής, νά συγκεντρώσουν δέματα διά τὰ στρατευμένα παιδιά που μετέσχον του πραξικοπήματος;»¹⁵

¹³Εφημερίδα *Bozkurt*, «KABİNE AÇIKLANDI», 13 Mart 1973.[Το Υπουργικό Συμβούλιο ανακοινώθηκε]
Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΡΑΟΥΦ ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΔΙΩΡΙΣΕ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ «ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ» ΤΟΥ», 14 Μαρτίου 1973.

¹⁴Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «Η ΜΑΧΗ ΣΤΟΝ ΚΟΥΤΡΑΦΑ», 10 Απριλίου 1973.

¹⁵Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟ Δ.Σ. ΤΟΥ ΑΠΟΕΛ», 27 Σεπτεμβρίου 1974.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

1974 : Το «Δεν Ξεχνώ» του Νίκου Δήμου & Το «Unutmadık, Unutmayacağız» «Δεν ξεχάσαμε, δε θα ξεχάσουμε»¹⁶

[...] Dün sıra ile Muratağa Sandallar ve Atlılar köylerini adım adım dolaştık. Gördüklerimiz ve işittiklerimiz karşısında tüylerimiz ürperdi. Muratağa köyünde konuşacak tek bir kişi bulamadık. Az ilerideki Sandallar’ da da durum aynı idi. Hiç kimseler yoktu. Atlılar’ da katledilen soydaşlarımızın gömüldüğü çukurların yanına bizi kötörenden, tek kişiden başka kimseye rastlamadık.

[...] Χθες, περάσαμε από τα χωριά Μαράθα, Σανταλάρης και Αλόδα. Σπιθαμή προς σπιθαμή. Ανατριχιάσαμε με αυτά που είδαμε και ακούσαμε. Δεν μπορέσαμε να βρούμε ούτε ένα άτομο για να μιλήσουμε στο χωριό Μαράθα. Η κατάσταση ήταν η ίδια στο χωριό Σανταλάρης, το επόμενο χωριό. Δεν υπήρχε κανείς. Στο χωριό Αλόδα δε συναντήσαμε κανέναν εκτός από έναν άνθρωπο που μας οδήγησε κοντά στους λάκκους όπου είναι θαμμένοι οι συμπατριώτες μας που σφαγιάστηκαν.¹⁷

[...]Επί δύο ολόκληρα μερόνυκτα ένα κοριτσάκι, ένα άγγελούδι 13 μηνών, έκλαιε και λαχταρούσε πάνω στα αίματόβρεχτα πτώματα της μητέρας του, της γιαγιάς του και άλλων συγγενών του.

Οί Τούρκοι είβολείς που είχαν εισέλθει στο σπίτι της γιαγιάς του στο Νέο Χωρίο Κυθραίας την Τετάρτη 14 Αυγούστου, σκότωσαν όσους βρήκαν.¹⁸

[...]Απεβίωσεν εις Λάρνακα, εις ηλικίαν 90 ετών, ο λαϊκός ζωγράφος Μιχαήλ Κάσιαλος, ο οποίος είχε συλληφθῆ καὶ κακοποιηθῆ ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἰς τὸ χωρίον του Ἄσια κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς δευτέρας φάσεως τῆς Τουρκικῆς ἐπιδρομῆς. Ὁ Κάσιαλος εἶχεν ἀφεθῆ ἐλεύθερος μὲ ἄλλους ὁμοχωρίους του τὴν 22αν Αὐγούστου καὶ μετέβη εἰς Λάρνακα ὅπου ἐνοσηλεύετο εἰς Ἰδρυμα Εὐγηρίας.¹⁹

¹⁶ Εφημερίδα *Bozkurt*, «Unutmamıza imkân olmayan günler», 21 Aralık 1970. [Δεν υπάρχει περίπτωση να ξεχάσουμε αυτές τις μέρες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «LEFKOŞA’ DA AÇILACAK "UNUTMA" SERGİSİNDE MÜCADELEMİZ YANSITILACAK», 21 Aralık 1981. [Ο αγώνας μας θα αποτυπωθεί στην έκθεση με τίτλο "Μην ξεχάσεις" η οποία θα πραγματοποιηθεί στη Λευκωσία]

¹⁷ Εφημερίδα *Bozkurt*, «Muratağa ve Sandallar’ ın 88 Sakini Meydanda Yok!», 24 Ağustos 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΙΣΤΙΚΟΣ ΘΟΡΥΒΟΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΑΝΕΥΡΕΣΙΝ ΟΜΑΔΙΚΟΥ ΤΑΦΟΥ», 3 Σεπτεμβρίου 1974.

¹⁸ Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΠΟ ΤΟ ΝΕΟΝ ΧΩΡΙΟΝ», 5 Σεπτεμβρίου 1974.

¹⁹ Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΑΠΕΘΑΝΕΝ Ο ΚΑΣΙΑΛΟΣ», 1 Σεπτεμβρίου 1974.

7 | **XXIV.Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.**

ESKİ VE YENİ KÖY İSİMLERİ Αμμόχωστος Παλιά και Νέα Ονόματα χωριών²⁰

Έγκωμη	Yeni Tuzla
Στύλλοι	Direkli
Γαϊδούρα	İsparta
Αγ. Σέργιος	Yeni Boğaziçi
Λίμνια	Mormenekşe
Αλόδα	Atlılar
Σπαθαρικό	Kılıçlı
Αρναδί	Kuzucuk
Άγιος Γεώργιος	Aygün
Σύγκραση	Sınırüstü
Λάπαθος	Bogaziçi
Άγιος Ιάκωβος	Altınova
Μάντρες	Ağillar
Τρίκωμο	Yeni İskele
Περβόλια	Bahçalar
Τορçuköy	Topçuköy
Άρδανα	Ardahan
Καντάρα	Kantara
Φλαμούδι	Ilginlik
Δαυλός	Bayırlık
Γεράνι	Turnalar
Αγ. Ηλίας	Beyköy
Monargo	Deregeçti
Boğaz	Boğaz
Αυγολίδα	Kurtuluş
Όβγορος	Ergazi
Κρίδια	Kilitkaya
Κούκλια	Köprü
Πέργαμος	Beyarmudu
Άχνα	Düzce
Μακράσυκα	İncirli
Καλονίδα	Çerkezköy
Αχερίτου	Güvercinlik

²⁰ Εφημερίδα Bozkurt, «KÖY İSİMLERİNİ TÜRKÇELEŞTİRME ÇALIŞMALARI YENİDEN GÖZDEN GEÇİRİLDİ», 11 Aralık 1974.

II. Κοινωνικό Συγκείμενο

Ταξιδιωτικά Έγγραφα -Κόστος & Χρονική ισχύς διαβατηρίου

[...]Κίβρις' ta, Pasaport ücretleri yarından itibaren 3 liradan 5 liraya çıkarılacaktır. Bu tarihten itibaren pasaportların geçerlik süresi de 5 yıldan 10 yıla çıkarılacaktır. Bundan böyle pasaport ücretleri için pul yerine para ödenecektir.

Στην Κύπρο, από αύριο τα τέλη διαβατηρίου αυξάνονται από 3 λίρες σε 5 λίρες. Από αυτή την ημερομηνία, η διάρκεια ισχύος των διαβατηρίων θα αυξηθεί από 5 χρόνια σε 10 χρόνια. Από εδώ και πέρα για τα τέλη διαβατηρίου θα καταβάλλονται χρήματα αντί για ένσημα.²¹

Υδατική Ανάπτυξη

[...]Baf Kazasına bağlı eski adıyla Stavrokunno, yeni adı ile Aydoğan ile yine Baf kazasının Finike köylerine, Rum Yönetimi altı aydan beridir devamlı olarak yapılan müracaatlara rağmen içme suyu için arteziyen kuyusu çıkarılmasına izin vermemektedir. [...] içme suyu kaynakları tamamen kuruduğu için halk içme suyu ihtiyacını karşılayamamaktadır.

Στα χωριά Aydoğan (Σταυροκόννου) και Finike (Φοίνικας) της επαρχίας Πάφου, η Ελληνοκυπριακή Διοίκηση δεν επιτρέπει την εξόρυξη αρτεσιανών πηγαδιών για πόσιμο νερό παρά τις συνεχείς αιτήσεις εδώ και έξι μήνες. [...] οι άνθρωποι δεν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες τους σε πόσιμο νερό, επειδή οι πόροι πόσιμου νερού έχουν εντελώς αποξηραθεί.²²

[...] Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu, son aldığı bir kararla 1973 Mali Yılı İnkişaf Bütçesinde yer alan ve su darlığı nedeniyle suları çok azalan köylerimizde içme suyu [...]projelerinin acilen uygulanmasını uygun bulmuştur. Toplam proje tutarları 87 bin 780 lira olan projelerin aşağıda isimleri belirtilen köylerimizde derhal uygulanmasına geçilecektir.

Çanakale içme suyu (Kandu)	£10,000
Aksu içme suyu projesi	7,000
Mallıdağ içme suyu	4,800
Arıdamı içme suyu	3,780
Yeşilova içme suyu	5,000
Finike içme suyu	1,600
Esentepe içme suyu	1,500
Topcuköy içme suyu	3,000

²¹Εφημερίδα *Bozkurt*, «Pasaport ücretleri ve süresi artırılıyor», 4 Haziran 1972.

²²Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk köylüleri çamurlu su içmek zorunda kalıyor», 7 Mart 1973.

Με πρόσφατη απόφαση, η Εκτελεστική Επιτροπή της Τουρκοκυπριακής Διοίκησης έκρινε σκόπιμο να υλοποιήσει επείγοντως έργα ύδρευσης στα χωριά μας, των οποίων το νερό είναι πολύ περιορισμένο λόγω λειψυδρίας, και τα οποία περιλαμβάνονται στον Προϋπολογισμό Ανάπτυξης του Οικονομικού Έτους 1973. Τα έργα συνολικού ύψους £87,780 θα υλοποιηθούν άμεσα στα χωριά των οποίων τα ονόματα αναφέρονται παρακάτω.

Καντού	£10,000
Αζύλου	7,000
Μελούντα	4,800
Άρτεμη	3,780
Μανδριά	5,000
Φοίνικας	1,600
Άγιος Νικόλαος Πάφου	1,500
Άγιος Ανδρόνικος Τρικώμου	3,000 ²³

Καθιέρωση της δωρεάν εκπαιδύσεως μέχρι του πρώτου κύκλου της μέσης παιδείας

[...]Συμφώνως πρὸς τὸ νέον Πρόγραμμα ἡ ἐργασία εἰς τὰ Δημοτικά Σχολεῖα θὰ λήγῃ τὴν 12.30. Οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταὶ θὰ προσέρχονται εἰς τὰ σχολεῖα μόνον ἐν ἀπόγευμα ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος (ἐκάστην Πέμπτην), διὰ ν' ἀπασχολοῦνται εἰς τὴν ὀργάνωσιν χωρωδιῶν, παιδιῶν, ἀθλητικῶν συναντήσεων καὶ ἄλλων παρομοίων ἐκδηλώσεων.²⁴

[...]Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αὐξάνεται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποφοίτων τῶν Δημοτικῶν Σχολείων, οἱ ὅποιοι ἐγγράφονται εἰς σχολεῖα Μέσης Ἐκπαιδύσεως. Συμφώνως πρὸς ἐπίσημα στατιστικὰ στοιχεῖα κατὰ τὸ τρέχον σχολικὸν ἔτος 1972-73 ποσοστὸν 85.7% τῶν ἀποφοίτων Δημοτικῶν Σχολείων ἐνεγράφησαν εἰς σχολεῖα μέσης παιδείας. Ἐκ τούτων 74.2% ἐνεγράφησαν εἰς δημοσίους σχολὰς καὶ 11.5% εἰς ἰδιωτικὰς.

Τοῦτο ἀποδίδεται : α) Εἰς τὴν τάσιν τῶν γονέων νὰ δώσουν εἰς τὰ τέκνα των ἀνωτέραν μόρφωσιν, β) εἰς τὴν αὐξησιν τοῦ ρεύματος τῆς ἀστυφιλίας, γ) εἰς τὴν καθιέρωσιν τῆς δωρεάν ἐκπαιδύσεως μέχρι τοῦ πρώτου κύκλου τῆς μέσης παιδείας, καὶ δ) εἰς τὴν ἄνοδον τῆς οἰκονομικῆς στάθμης τοῦ λαοῦ.²⁵

²³Εφημερίδα *Bozkurt*, «Köylerimizde işme suyu ve iskaiye projeleri derhal uygulanıyor», 1 Haziran 1973.

²⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «NEON ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑ ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ», 20 Αυγούστου 1972.

²⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ ΣΥΝΕΧΩΣ Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕΣΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ», 20 Ιανουαρίου 1973.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

[...] Πληροφορούμεθα ότι τὸ Τουρκικὸν δημοτικὸν σχολεῖον Περιστερώνας Μόρφου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1963 μέχρι σήμερον παρέμεινε κλειστὸν, ἤρχισε νὰ λειτουργῇ ἀπὸ τῆς προχθὲς Τετάρτης καὶ ἐνεγράφησαν 10 μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι. Ὡς γνωστὸν, ἡ Περιστερώνα εἶναι μικτὸν χωρίον καὶ οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι ὑπεχρεώθησαν ὑπὸ τῆς ἡγεσίας των νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς οἰκίας των, κατόπιν τῆς κρίσεως τοῦ 1963, πολλοὶ δὲ ἐκ τούτων ἤρχισαν νὰ ἐπιστρέφουν εἰς ταύτας.²⁶

Επανεγκατάσταση

[...] 1963 kanlı olaylarının başlaması ile 96 köy büyük göç eyleminden etkilenmiştir. Göç eyleminden etkilenen köylerin kazalara göre dağılışı şöyledir.

LEFKOŞA KAZASI : 39 köy

GİRNE KAZASI : 6 köy

MAĞUSA KAZASI : 6 köy

LARNAKA KAZASI : 12 köy

LEYMOSUN KAZASI : 13 köy

BAF KAZASI : 20 köy

[...] Με την έναρξη των αιματηρών γεγονότων του 1963, οι χωρικοί 96 χωριών έγιναν πρόσφυγες. Η κατανομή των χωριών έχει ως εξής :

Λευκωσία : 39 χωριά

Κερύνεια : 6 χωριά

Αμμόχωστος : 6 χωριά

Λάρνακα : 12 χωριά

Λεμεσός : 13 χωριά

Πάφος : 20 χωριά²⁷

[...] Rum polisinin daha önce, Ceyhan, Dereliköy ve Yorgoz köylerinde giriştikleri bu tahrik edici davranışlar karşısında, Türk Yönetimi' nin tutumunu açıklayan Çalışma Rehabilitasyon ve Sosyal İşler Üyesi İsmet Kotak, şöyle demiştir : "Öteki köylerde gösterdiğimiz tutumu Teknecik' de de göstereceğiz. Köye dönüş devam edecektir. 13 evin tamirine önümüzdeki günlerde başlanacaktır. Teknecik Türk köyüdür ve gereği yapılacaktır."

[...] Εξηγώντας τη στάση της τουρκικής διοίκησης απέναντι σε αυτές τις προκλητικές συμπεριφορές της ελληνοκυπριακής αστυνομίας στα χωριά Κιδάσι, Ποταμιά και Διόριος, ο İsmet Kotak υπεύθυνος Εργασίας, Αποκατάστασης και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, δήλωσε: «Θα επιδείξουμε αποφασιστικότητα και στο θέμα με το χωριό Teknecik, όπως κάναμε και σε άλλα χωριά. Η επιστροφή στα χωριά θα συνεχιστεί. Οι επισκευές σε 13 σπίτια θα ξεκινήσουν τις επόμενες ημέρες. Το χωριό Teknecik είναι ένα τουρκικό χωριό και θα γίνει ό,τι απαιτείται».²⁸

²⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΗΝΟΙΞΕ ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΩΝΑΣ», 15 Σεπτεμβρίου 1972.

²⁷Εφημερίδα *Bozkurt*, «GÖÇMEN STATİSTİĞİ :1970», 13 Mayıs 1970.

²⁸Εφημερίδα *Bozkurt*, «Karma köylere dönen soydaşlarımız devamlı olarak tedirgin ediliyor», 10 Temmuz 1974.[Επίθεση σε όσους επιστρέφουν στο χωριό Κάρμι]

Αποποινικοποίηση των εκτρώσεων

[...]Θὰ ὑποβληθοῦν εἰς ἔκτρωσιν 30 Ἑλληνίδες Κυπρίαί εἰς τὸ Γενικὸν Νοσοκομεῖον Λευκωσίας μεθ'αὐρίον Τρίτην. Πρόκειται περὶ γυναικῶν ποὺ ἐβιάσθησαν ὑπὸ Τούρκων εἰσβολέων.[...]Διὰ τὰς Ἑλληνίδας αὐτάς εἶναι τώρα νόμιμος ἡ ἔκτρωσιν[...] Ὁ Διεθνὴς Ἑρυθρὸς Σταυρὸς διὰ νὰ τὰς ἀπαλλάξῃ ἔφερε γυναῖκα ἱατρὸν εἰδικὴν δι' ἔκτρώσεις.²⁹

Εκφάνσεις της ζωής υπό το πρίσμα των έμφυλων κατηγοριών

[...]Bn. JALE ÇAĞDAŞ :

Bağımsız Lefkoşa TCM adayı olan Bn. Jale Çağdaş, 1926 ' da Leymosun' da doğmuş ve American Academy' den mezun olmuştur. Mezuneyinden bu yana Refah Dairesi memuru olarak çalışan Bn. Çağdaş, 15 yıllık evli olup iki çocuk annesidir. Kıbrıs Türk Liseleri Mezunlar Birliği ile Kıbrıs Türk Kadınlar Birliğinin Yönetim kurullarında görev alan Bn. Jale Çağdaş halen Kıbrıs Türk Çocuk esirgeme Kurumu Merkez Kurucu Heyeti üyesidir.

JALE ÇAĞDAŞ : Η ανεξάρτητη υποψήφια βουλευτής Λευκωσίας Jale Çağdaş γεννήθηκε στη Λεμεσό το 1926 και αποφοίτησε από την Αμερικανική Ακαδημία. Εργάζεται ως υπάλληλος του Τμήματος Πρόνοιας. Είναι παντρεμένη εδώ και 15 χρόνια και έχει δύο παιδιά. Συμμετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου Αποφοίτων Τουρκικών Λυκείων Κύπρου και της Ένωσης Γυναικών Κύπρου. Είναι ιδρυτικό μέλος του Ιδρύματος Παιδικής Πρόνοιας.³⁰

[...]Ὁ βουλευτὴς κ. Παναγιώτης Δημητρίου κατέθεσε χθὲς εἰς τὴν Βουλὴν, ἐκ μέρους τοῦ Ἐνιαίου, πρότασιν Νόμου διὰ τῆς ὁποίας καταργεῖται ἡ νομικὴ κατοχύρωσις τοῦ θεσμοῦ τῆς προικὸς ἀπὸ 1ης προσεχοῦς Ἰανουαρίου.

Ἡ πρότασις Νόμου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ περὶ Συμβάσεων (Τροποποιητικὸς) Νόμος τοῦ 1971» προνοεῖ, μεταξύ ἄλλων, τὰ ἀκόλουθα : «Πᾶν προικοσύμφωνον ἔγγραφον καὶ πᾶσα σύμβασιν δι' ἧς δημιουργεῖται οἰαδήποτε οἰκονομικὴ ἢ κτηματικὴ ὑποχρέωσις ἢ εὐθύνη ἐπ' ἀνταλλάγματι τελέσεως γάμου εἶναι ἄκυρος καὶ ἀνεφάρμοστος».³¹

²⁹Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΩΝ ΕΓΚΥΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΑΠΟ ΒΙΑΣΜΟΝ», 20 Οκτωβρίου 1974.

³⁰Εφημερίδα *Bozkurt*, «Adayları tanıtıyoruz», 27 Haziran 1970.

³¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΕΝΙΑΙΟΝ ΚΟΜΜΑ ΚΑΤΕΘΕΣΕ ΠΡΟΤΑΣΙΝ ΝΟΜΟΥ ΔΙΑ ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΝ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΡΟΙΚΟΣ», 24 Δεκεμβρίου 1971.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

[...]Κατὰ πληροφορίας τῆς «Μποζκούρτ» πατὴρ Τουρκοκυπρίας φοιτητρίας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπηύθυνε δι' ἐπιστολῆς του εἰς τὴν «Τζουμχουριέτ» ἔκκλησιν πρὸς τὴν θυγατέρα του ὅπως αὕτη παραδοθῇ εἰς τὰς Τουρκικὰς Ἀρχάς.

Ἡ νεαρὰ φοιτήτρια, ὀνόματι Οὐλκού Ἀχμέτ, διέφυγε σύλληψιν τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα, κατόπιν ἀνταλλαγῆς πυρῶν μὲ τὴν Ἀστυνομίαν πλησίον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκίας, ὅπου διέμενε. Αὕτη συνώδευε δύο ἀντάρτας. Πατὴρ τῆς φοιτητρίας εἶναι ὁ κ. Ἀχμέτ Τζαφέρ, Διευθυντὴς τοῦ «Τουρκοκυπριακοῦ Τμήματος Προσωπικοῦ».³²

[...]Kıbrıs Türk Yönetimi Meclisinin dün öğleden sonra yaptığı toplantıda, Yürütme Kurulu' nun evli kadınların yönetim kadrolarından çıkarılmaları görüşünü benimsemediği açıklanmıştır.[...] Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanlığı, kadınların kadrodan çıkarılması görüşünün Yürütme Kurulunca benimsenmediğini esasen çeşitli kuruluşların ve hatta işsiz üniversiteliler komitesinin de aynı görüşü savunduğunu belirtmiştir.

Στὴ συνεδρίαση τῆς Συνέλευσης τῆς Τ/κ Διοίκησης χθες τὸ ἀπόγευμα ἀνακοινώθηκε ὅτι τὸ Ἐκτελεστικὸ Συμβούλιο δὲν υἱοθέτησε τὴν ἀποψη ὅτι οἱ ἐγγαμες γυναῖκες πρέπει νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὶς διοικητικὰς θέσεις. [...]Ἡ Προεδρία τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου τῆς Τ/κ Διοίκησης δήλωσε ὅτι ἡ πρότασις τῆς ἀπομάκρυνσης τῶν γυναικῶν ἀπὸ τὸ προσωπικὸ δὲν υἱοθετήθηκε ἀπὸ τὸ Ἐκτελεστικὸ Συμβούλιο, στὴν πραγματικότητα, διάφορες ὁργανώσεις, ἀκόμη καὶ ἡ πανεπιστημιακὴ ἐπιτροπὴ ἀνέργων υποστηρίζουν τὴν ἰδία ἀποψη.³³

Θανατικὴ ποινὴ

[...]Ὀλίγας μόνον ὥρας πρὸ τῆς ὀρισθείσης ἡμερομηνίας 25.9.73 (σήμερον Τρίτην), διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς τὴν ὁποίαν ἐπέβαλεν τὸ Κακουργιοδικεῖον Κυρηνείας τὴν 14.4.73 καὶ ἐπεκύρωσε τὸ Ἀνώτατον Δικαστήριον τὴν 1.8.73 ὁ Γενικὸς Εἰσαγγελεὺς τῆς Δημοκρατίας κ. Κρίτων Τορναρίτης συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Κεντρικῶν Φυλακῶν ἐπεσκέφθη τοὺς θανατοποινίτας Παντελῆν Βρακᾶν καὶ Ἡλίαν Καρεκλᾶν καὶ ἀνήγγειλλεν εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας Ἀρχ. Μακάριος ἀπένειμε χάριν εἰς αὐτοὺς μετατρέψας τὴν ποινὴν ἀμφοτέρων εἰς ποινὴν ἰσοβίων δεσμῶν.[...]Τὰ κυριώτερα σημεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη ἡ αἵτησις τῶν δικηγόρων τῶν θανατοποινιτῶν ἦσαν τὰ ἐξῆς :

α) Ἡ θανατικὴ ποινὴ ἔχει καταργηθῇ εἰς σχεδὸν ἀπάσας τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας, συμπεριλαμβανομένων καὶ τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, ἐπὶ τοῦ δικαιοῦ συστήματος τοῦ ὁποίου ἐδράζεται καὶ τὸ Κυπριακὸν Δίκαιον.

β) Ὅτι ὁ Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης εἰς προσφάτους δηλώσεις του, δημοσιευθείσας εἰς τὸν ἐγχώριον Τύπον ἐδήλωσεν ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ εἶναι μέτρον ἀναχρονιστικόν, ἡ δὲ κατάργησις αὐτῆς εἰς τὴν Κύπρον χρήζει ἀμέσου ἐξετάσεως καὶ μελέτης.³⁴

³²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΑ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ ΗΝΩΘΗ ΜΕΤ' ΑΝΤΑΡΤΩΝ», 23 Φεβρουαρίου 1972.

³³Εφημερίδα *Bozkurt*, «Evli kadınların işten çıkarılması benimsenmedi», 17 Haziran 1972.

³⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΑΠΕΝΕΙΜΕ ΧΑΡΙΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΒΡΑΚΑΝ ΚΑΙ ΚΑΡΕΚΛΑΝ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΘΑ ΑΠΗΓΧΟΝΙΖΟΝΤΟ ΣΗΜΕΡΟΝ», 25 Σεπτεμβρίου 1973.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Καλλιτεχνική παραγωγή

[...]Ήνοιξεν τὴν νύκτα τῆς προχθὲς εἰς τὸ ἐνταῦθα Πολιτιστικὸν Κέντρον τοῦ Δήμου ἡ ἔκθεσις ἔργων ζωγραφικῆς τῶν Τουρκοκυπρίων καλλιτεχνῶν Γιλμάζ Χακερί καὶ Χασὰν Ἀμίρ.

Τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκθέσεως ἐτέλεσε διὰ συντόμου ὁμιλίας ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐπιμελητηρίου Καλῶν Τεχνῶν Κύπρου κ. Κ. Οἰκονομου, [...] Παρέστησαν ὁ Δήμαρχος κ. Φ. Κολακίδης, ὁ τέως Δήμαρχος κ. Ν. Παττίχης, ὁ κ. Δ. Συκοπετρίτης μέλος τῆς Δημοτικῆς Ἐπιτροπῆς Λεμεσοῦ, ὁ Βουλευτὴς κ. Αἰμ. Μιχαηλίδης, ὁ ὑπεύθυνος τοῦ Πολιτιστικοῦ Τμήματος τοῦ Δήμου Λεμεσοῦ κ. Ε. Βανέλλης, ἄνθρωποι τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν καὶ πυκνὸν κοινὸν μεταξὺ τοῦ ὁποῖου καὶ Τουρκοκύπριοι.³⁵

Συνεργατισμός

[...]Καθ' ἃ ἀνέγραψαν αἱ Τουρκοκυπριακαὶ ἐφημερίδες, ὁ Δρ Κιουτσοῦκ ἐπεσκέφθη προχθὲς τὸ Τουρκικὸν χωρίον Λουρουτζίνα καὶ εἶχε συνομιλίας μὲ τὰς ἀρχὰς τῆς κοινότητος.

Ὅμιλῶν πρὸς συγκέντρωσιν κατοίκων ἀπέκρουσε κατηγορίας στρεφόμενας κατ' αὐτοῦ, ὅτι προσπαθεῖ νὰ καταστρέψῃ τὸ συνεργατικὸν κίνημα. «Οἱ κατήγοροί μου, ἐτόνισεν οὗτος, ζητοῦν νὰ στρέψουν τοὺς ἀγρότας ἐναντίον μου διὰ νὰ συγκαλύψουν τὰ ἰδικὰ των λάθη.[...]»³⁶

[...]ΑΛΛΑΙ δύο ἰσχυρᾶς ἐντάσεως ἐκρήξεις, αἱ ὁποῖαι ἐσημειώθησαν σχεδὸν ταυτοχρόνως περὶ τὴν 1^{ην} πρωῒνὴν τῆς σήμερον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Διοικητοῦ Συνεργατικῆς Ἀναπτύξεως κ. Ἀζίνα εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν πρόκλησιν ἐκτεταμένων ζημιῶν[...]³⁷

³⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ», 3 Νοεμβρίου 1973.

Στις 11 Ιουλίου πραγματοποιήθηκε η έκθεση ζωγραφικής των Yilmaz H. Hakeri και Hasan Amir στο ξενοδοχείο Saray στη Λευκωσία. Βλ. Εφημερίδα *Bozkurt*, «SALI GÜNÜ RESİM SERGİSİ AÇILIYOR», 9 Haziran 1974.

³⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Δ^Ρ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ», 16 Νοεμβρίου 1972. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Δ^Ρ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΕΙΣ ΧΩΡΙΟΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ "ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ"», 18 Νοεμβρίου 1972.

³⁷Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «ΕΚΡΗΞΕΙΣ στὴν οἰκίαν τοῦ Α. Ἀζίνα», 23 Ιουνίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΛΕΙΠΤΟΜΕΡΕΙΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΔΡΟΜΗΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΞΟΧΙΚΗΝ ΟΙΚΙΑΝ ΤΟΥ Κ. Α. ΑΖΙΝΑ ΕΙΣ ΤΡΙΜΙΚΛΙΝΗΝ», 30 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΛΕΓΟΥΝ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ "Ο Κ. ΑΖΙΝΑΣ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑΝ ΔΙ' ΥΠΟΘΕΣΙΝ ΟΠΛΩΝ"», 21 Νοεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Τά περί ἀνευρέσεως χρημάτων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Ἀνδρέα Ἀζίνα», 12 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΕΚ-ΕΚΑ ΔΙΑΚΗΡΥΤΤΟΥΝ Στούς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας τοῦ Ἀνδρέα Ἀζίνα ὀφείλεται ἡ πρόοδος τοῦ Συνεργατισμοῦ Αἱ κατ' αὐτοῦ κατηγορίαι συνίστουν τίτλον τιμῆς», 9 Νοεμβρίου 1974.

Βιβλιογραφία :

- Αλεξάνδρου Χαράλαμπος Α., *361 Τάγμα Πεζικού: Χρονικό προάσπισης προδομένης πατρίδας*, Κυπριακό Ινστιτούτο Επιστημονικών και Ιστορικών Ερευνών, 2019.
- Ali İhsan, *Τα απομνημονεύματά μου*, Εκδόσεις Ζαβαλλή, Λευκωσία, 1980.
- Βανέζης Προκόπης, *Makarios :Faith and Power*, Abelard-Schuman, London, 1971.
- Βανέζης Προκόπης, *Makarios: Pragmatism V. Idealism*, Abelard-Schuman, London, 1974.
- Δημητρίου Θεοφάνης, *Πολιτικά εγκλήματα : Άγνωστες ιστορικές πτυχές 1960-1978*, Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, Λευκωσία, 2007.
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türklerin köylerini ziyaret etmeleri engelleniyor Sayısı artırılan Rum askerleri, Akkargı Türklerini tedirgin ediyorlar», 11 Ocak 1970. [Εμποδίζονται οι Τούρκοι να επισκέπτονται τα χωριά τους Οι Ε/κ στρατιώτες παρενοχλούν τους Τούρκους του χωριού Πιταργού]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs Türk Eski Mücahitler Birliği Kuruldu», 11 Mayıs 1970.[Ιδρύθηκε η Ένωση Παλαιμάχων Τ/κ Αγονιστών]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «TASOS PAPADOPOULOS İSTİFA ETTİ», 27 Haziran 1970. [Ο Τάσος Παπαδόπουλος παραιτήθηκε]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Adayları tanıtıyoruz SİDDİKA SALİH SUPHİ», 1 Temmuz 1970.[Γνωρίζουμε τους υποψηφίους : Η SİDDİKA SALİH SUPHİ]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kesin Seçim sonuçları», 7 Temmuz 1970.[Επίσημα αποτελέσματα]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUMLAR YENİ BİR VAHŞET ÖRNEĞİ DAHA VERDİLER», 7 Ağustos 1970. [Οι Έλληνες έδωσαν ξανά νέο παράδειγμα βιαιότητας]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Trikomo olayı ile ilgili Rum başsavcılık raporu yayınlandı Rapora göre cezai sorumluluk yok Disiplin suçu var», 13 Ağustos 1970. [Δημοσιεύτηκε το πόρισμα της Γενικής Εισαγγελίας για το περιστατικό στο Τρίκωμο Σύμφωνα με το δημοσίευμα δεν υπάρχει ποινική ευθύνη, υπάρχει πειθαρχικό αδίκημα]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum polisi Bodamya’ ya dönen Türkleri tedirgin ediyor», 16 Ağustos 1970.[Η Ε/κ αστυνομία παρενοχλεί τους Τούρκους που επιστρέφουν στο χωριό Ποταμιά]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar, Yeşilırmak Türk bölgesini susuz bıraktılar», 27 Ağustos 1970.[Οι Ε/κ άφησαν χωρίς νερό την τουρκική περιοχή του χωριού Λιμνίτης]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «DR. KÜÇÜK : "ENOSİS’ E AÇIK KAPI BIRAKMIYACAĞIZ"», 30 Ekim 1970. [Δρ. Küçük "Δε θα αφήσουμε χαραμάδα ανοικτή για την Ένωση"]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUMLAR KURUTEPE’ NİN SUYUNU KESTİLER», 3 Kasım 1970. [Οι Έλληνες διέκοψαν την παροχή νερού από το χωριό Ξερόβουνος]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türkiyeden gelen yolcular manevi ve iktisadi baskı altında Rum Yönetiminin tedbirleri iktisadi ve siyasidir Dünya Sağlık Teşkilâtı Rumların Kolera tedbirlerini "Yersiz ve fazla sert" olarak niteledi», 7 Kasım 1970. [Οι επιβάτες οι οποίοι έρχονται από την Τουρκία υφίστανται ηθική βλάβη και οικονομική πίεση Τα μέτρα της Ε/κ Διοίκησης είναι οικονομικά και πολιτικά Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας περιέγραψε τα μέτρα των Ε/κ κατά της χολέρας "ως αδικαιολόγητα και πολύ σκληρά"]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «Ercüment Yavuzalp bugün adadan ayrılıyor», 25 Kasım 1970. [Αποχωρεί σήμερα από το νησί ο Ercüment Yavuzalp]
- Εφημερίδα *Bozkurt*, «GAZİ BAF HASTAHANESİNİN TEMELİ TÖRENLE ATILDI», 7 Aralık 1970. [Έχουν τεθεί τα θεμέλια του νοσοκομείου στην Πύλη Πάφου]

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Cumhuriyetçi Türk Partisi kuruldu», 28 Aralık 1970. [Ιδρύθηκε το Δημοκρατικό Τουρκικό Κόμμα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dereliköy' e dönen bir Türk göçmen ailesi kovuldu», 5 Ocak 1971. [Ξυλοκοπήθηκε οικογένεια Τούρκων προσφύγων η οποία επέστρεψε στο χωριό Ποταμιά]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Meclis bir şehit babasının gözyaşartıcı dramını dinledi», 16 Ocak 1971. [Η Βουλή άκουσε το δράμα του πατέρα ενός ήρωα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kleridis' in getirdiği tekliflerden 2,225 Türk göçmen yararlanabilir ... Türk toplumunun göçmen sayısı ise 15,000' in üstünde», 16 Şubat 1971. [Μπορούν να επωφεληθούν 2,225 Τούρκοι πρόσφυγες από τις προτάσεις τις οποίες έφερε ο Κληρίδης, ενώ ο αριθμός των προσφύγων της Τουρκικής Κοινότητας είναι πάνω από 15,000]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dr. FAZIL KÜÇÜK BAF KÖYLERİNİ ZİYARETE BAŞLADI», 6 Mayıs 1971. [Ο Δρ Fazıl Küçük άρχισε επισκέψεις στα χωριά της επαρχίας Πάφου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum Yönetimi B.M. yetkililerine şikâyetlerde bulundu Komodromos, seyahat özgürlüğü konusunda Türk tarafını itham ediyor», 7 Mayıs 1971. [Η καταγγελία της Ε/κ διοίκησης στον Ο.Η.Ε. Ο Κωμοδρόμος κατηγορεί την τουρκική πλευρά σε σχέση με το ζήτημα της ελεύθερης διακίνησης]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Köy Kadın kursları ortak sergisi Lefkoşa' da açıldı», 20 Haziran 1971. [Εγκαινιάστηκε στη Λευκωσία κοινή έκθεση των Γυναικών οι οποίες διαμένουν σε χωριά και παρακολουθούν επιμορφωτικά μαθήματα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum Yüksek Mahkemesi askerliğin 12 aya indirilmesini reddetti», 11 Temmuz 1971. [Το Ε/κ Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε τη μείωση της στρατιωτικής θητείας στους 12 μήνες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Resmi geçide ilk defa olarak "EOKA" cılar iştirak etmedi», 29 Ekim 1971. [Για πρώτη φορά τα μέλη της ΕΟΚΑ δε συμμετείχαν στην επίσημη παρέλαση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Peristerona' da Türklerin mülkiyet hakkı çiğneniyor», 7 Aralık 1971. [Παραβιάζεται το δικαίωμα ιδιοκτησίας των Τούρκων στην Περιστέρωνα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Ailelerine madalya verilen 21 şehidimizin listesi», 23 Aralık 1971. [Ο κατάλογος των 21 ηρώων Δόθηκε μετάλλιο στις οικογένειές τους]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum askerleri, Türk gencini telle asmaya teşebbüs ettiler Küçük Kaymaklı' daki Türk evleri yıkılıyor», 14 Ocak 1972. [Έλληνες στρατιώτες επιχείρησαν να κρεμάσουν με σύρμα νεαρό Τούρκο Κατεδαφίζονται τουρκικά σπίτια στο Küçük Kaymaklı]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dün Lefkoşa' da 15 binden fazla Türkün katıldığı muhteşem Mitingde, Enosis' e karşı olan hincımız, tek hançerden ifade edildi», 26 Ocak 1972. [Η δυσαρέσκεια μας κατά της Ένωσης εκφράστηκε με ένα μόνο χατζάρι χθες στη Λευκωσία στο μεγαλειώδες συλλαλητήριο που συμμετείχαν περισσότεροι από 15 χιλιάδες Τούρκοι]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Baf' taki Camii Cedit yeniden inşa ediliyor», 27 Ocak 1972. [Στην Πάφο το Camii Cedit ξανακτίζεται]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios' cular silâhlandırılıyor», 4 Şubat 1972. [Οι Μακαριακοί εξοπλίζονται]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Mağusa' nın modern itfaiye arabası», 11 Şubat 1972. [Το νέο πυροσβεστικό όχημα της Αμμοχώστου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «11,500 Nüfuslu 11 Türk Köyü Haritadan silinmek isteniyor», 30 Mart 1972. [Θέλουν να σβήσουν από τον χάρτη 11 τουρκικά χωριά με πληθυσμό 11,500 κατοίκους]

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs Türk Ticaret Odasının Saray Otel’ de tertiplenen toplantıda, Rüstem Tatar, yeni vergi politikası hakkında önemli açıklamalar yaptı: Vergi kaçakçılığının önlenmesi için esaslı tedbirler alınıyor», 21 Nisan 1972. [Στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στο ξενοδοχείο Saray από το Τουρκοκυπριακό Εμπορικό Επιμελητήριο, ο Rüstem Tatar έκανε σημαντικές δηλώσεις για τη νέα φορολογική πολιτική: Λαμβάνονται δραστικά μέτρα για την πρόληψη της φοροδιαφυγής.]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «TMT’NİN 14’ NCÜ KURULUŞ VE KIBRISIN FETHİNİN TAMAMLANIŞININ 401’ NCİ YILDÖNÜMÜ DOLAYISIYLA, 1 AĞUSTOS’ TA Parlak Törenler yapılacak », 26 Temmuz 1972.[Θα γίνουν λαμπρές τελετές την 1^η Αυγούστου λόγω της 14^{ης} επετείου της ίδρυσης της TMT και της 401^{ης} επετείου της κατάληψης της Κύπρου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar arasında yeni terör örneği Pentaya rum muhtarı dört maskelinin saldırısına uğradı», 23 Eylül 1972.[Νέο τρομοκρατικό χτύπημα εντός της Ελληνικής Κοινότητας 4 μασκοφόροι επιτέθηκαν στον Έλληνα κοινοτάρχη του χωριού Πεντάγυια]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs Türk Milli Arşivi binasının inşaatına başlandı», 21 Ekim 1972.[Άρχισε η ανέγερση του κτιρίου του Τ/κ Εθνικού Αρχείου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Berberoğlu seçime katılmaktan vaz geçti», 15 Şubat 1973. [Απέσυρε την υποψηφιότητα του ο Berberoğlu]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «KABİNE AÇIKLANDI», 13 Mart 1973.[Το Υπουργικό Συμβούλιο ανακοινώθηκε]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Küçük Kaymaklıda bir Türk evi Rumlar tarafından yakıldı», 18 Mayıs 1973. [Καταστράφηκε από Έλληνες τουρκικό σπίτι στο Küçük Kaymaklı]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Milli Arşiv ve Araştırma Merkezini Denктаş açtı», 19 Haziran 1973. [Ο Denктаş εγκαινίασε το Εθνικό Αρχείο και Κέντρο Ερευνών]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs Türk İzci Merkezi Rauf Denктаş tarafından açıldı», 21 Haziran 1973. [Εγκαινιάστηκε από το Rauf Denктаş το Κέντρο Τ/κ Προσκόπων]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dereliköy’ de Rum baskısı gittikçe artıyor : Spor Kulübümüzü kapatmak istiyorlar», 19 Temmuz 1973.[Όσο πάει αυξάνεται η πίεση των Ελλήνων στο χωριό Ποταμιά. Θέλουν να κλείσουν τον Αθλητικό μας Σύλλογο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar Dereliköy’ deki Türk evlerinin tamirini engelledi», 19 Eylül 1973.[Οι Έλληνες εμπόδισαν την επιδιόρθωση τουρκικών σπιτιών στο χωριό Ποταμιά]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kız Polislerimiz Yakında Görevlerine Başlıyorlar», 1 Ekim 1973.[Σύντομα θα αναλάβουν καθήκοντα Γυναίκες Αστυνομικοί]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Denктаş, K. Kaymaklı’ yı ziyaret etti Rumların yerleşmemizi engellediği evler gezildi», 12 Ocak 1974.[Ο Denктаş επισκέφθηκε την Ομορφίτα Οι Έλληνες μας εμποδίζουν να εγκατασταθούμε]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar vergi ödenmiyecek», 13 Ocak 1974.[Δε θα πληρώσουμε φόρο στους Ε/κ]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Bir Rum Yedek Polisi Ölü bulundu», 14 Ocak 1974.[Ε/κ αστυνομικός εντοπίστηκε νεκρός]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Radyolarımızı kuran eller elbet televizyonu da kurar», 2 Şubat 1974.[Τα χέρια που δημιουργήσαν το ραδιόφωνο μας φυσικά θα δημιουργήσουν και τη τηλεόραση μας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Leymosun direnmesinin Onuncu Yıldönümü», 13 Şubat 1974.[10^η επέτειος της αντίστασης στην περιοχή της Λεμεσού]

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Bozkurt*, «15 Türk köyü bildiri yayınladı Kıbrıs s' ta ayrı bir Türk devleti kurulması destekleniyor», 13 Şubat 1974.[Η ανακοίνωση 15 χωριών κοινοποιήθηκε Τάσσονται υπέρ της ίδρυσης ενός ξεχωριστού τουρκικού κράτους στην Κύπρο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Din dersi okullarımızda gerekli mi konusu tartışıldı», 2 Mart 1974.[Συζητήθηκε το θέμα αν είναι απαραίτητο στα σχολεία μας το μάθημα των θρησκευτικών]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Mustafa Bekir kurşunlanarak ve boğazı kesilerek öldürüldü iki Rum cinayeti işlediklerini itiraf ettiler», 9 Mart 1974.[Ο Mustafa Bekir πυροβολήθηκε και του έκοψαν το κεφάλι Δύο Ε/κ ομολόγησαν τη δολοφονία]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Gaziveren ve Çamlıköy Şehitleri dün törenlerle anıldı», 20 Mart 1974.[Μνημονεύτηκαν με τελετή οι ήρωες από τα χωριά Gaziveren και Çamlıköy (Καλό Χωριό Λεύκας)]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk evleri yeniden tecavüze uğradı Rumlar Yorgoz Türklerine cehennem azabı yaşıyorlar», 11 Nisan 1974.[Τουρκικά σπίτια λεηλατήθηκαν ξανά Οι Έλληνες κάνουν κόλαση τη ζωή των Τούρκων του χωριού Διόριος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Göç Sorunu Meclis'te», 21 Nisan 1974.[Το πρόβλημα των προσφύγων στη Βουλή]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Anglisia köyüne baskın yapan 50 maskeli ve silâhlı haydut bazı Rumlara dayak attılar», 24 Nisan 1974.[50 μασκοφόροι και ένοπλοι συμμορίτες ξυλοκόπησαν κάποιους Έλληνες στο χωριό Αγγλισίδες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Yorgoz' daki Türk ilkokulu Rumların saldırısına uğradı», 25 Nisan 1974.[Έλληνες επιτέθηκαν στο τουρκικό δημοτικό σχολείο του χωριού Διόριος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «"TÜRKLERE OLÜM" Göstericiler, Leymosun Türk bölgesine saldırmak istediler», 27 Nisan 1974.[«Θάνατος στους Τούρκους» Διαδηλωτές ήθελαν να επιτεθούν στην τουρκική συνοικία της Λεμεσού]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Denktaş, Afanya' da göç sorunu hakkında konuştu : Göç Atina' dan Yönetiliyor», 28 Nisan 1974.[Ο Denktaş τοποθετήθηκε σε σχέση με το θέμα των προσφύγων από το χωριό Αφάνεια : Το προσφυγικό θα διευθετηθεί από την Αθήνα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «YENİ KATLİAMLAR ORTAYA ÇIKARILDI Taşkent' de 50 ve Taşpınarda da 5 kardeşimiz hunharca öldürüldü», 23 Ağustos 1974.[Νέα σφαγή 50 αδέρφια μας δολοφονήθηκαν απάνθρωπα στο χωριό Τόχνη και 5 στο χωριό Αγγολέμι]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Muratağa ve Sandallar' da KATLİAM 88 soydaşımız bağlandı, yakıldı ve kurşunlandı», 2 Eylül 1974. [88 συμπατριώτες μας από τα χωριά Μαράθα και Σανταλάρης δέθηκαν, κάηκαν και πυροβολήθηκαν]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kaatiller Güruhu Cezalandırılmalı Lahey Adalet Divanının ivedi tedbirler alması istendi», 3 Eylül 1974.[Η συμμορία των δολοφόνων πρέπει να τιμωρηθεί Το Δικαστήριο της Χάγης να πάρει επείγοντως μέτρα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum Esirler yeyip içip keyf çatıyor!», 4 Eylül 1974. [Οι Έλληνες αιχμάλωτοι τρώνε, πίνουν και διασκεδάζουν]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar Palotya' daki toplu mezarın açılmasını engelliyor», 5 Eylül 1974. [Οι Έλληνες εμπόδισαν την εκταφή νεκρών από ομαδικό τάφο στο χωριό Παλώδια]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Taşkent (Dohni) köyündeki kadınlarımız yalvarıyor "Kurtarın bizi... Çocuklarımızı olsun kurtarın"», 5 Eylül 1974. [Οι γυναίκες μας από το χωριό Τόχνη ικετεύουν "Σώστε μας... Τουλάχιστον σώστε τα παιδιά μας"]

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Türk Televizyonu bugünden itibaren Kıbrıs' a ulaşıyor», 2 Ekim 1974. [Η Τουρκική Τηλεόραση θα μεταδίδεται στην Κύπρο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «MAĞUSALI KADINLAR YÖNETİME YARDIMCI OLMAK İÇİN ÖRGÜTLENDİLER», 12 Aralık 1974. [Οι γυναίκες από την Αμμόχωστο οργανώθηκαν για να βοηθήσουν τη διοίκηση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «ARTIK BİZİM DE TV' MİZ VAR : Bayrak Tv hizmete girdi», 20 Temmuz 1976. [Πλέον έχουμε και τη δική μας τηλεόραση : Ο τηλεοπτικός σταθμός Bayrak έχει τεθεί σε λειτουργία]

Εφημερίδα *Γνώμη*, «ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΝΕΣ ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΙΔΡΥΣΑΝ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΝ ΕΝΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ», 9 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Γνώμη*, «ΤΟ ΣΥΝΘΗΜΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΔΟΝΕΙ ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ ΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ», 16 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Γνώμη*, «ΕΙΣ ΠΟΙΟΝ ΑΚΡΙΒΩΣ ΣΗΜΕΙΟΝ ΕΥΡΙΣΚΟΝΤΟ ΑΙ ΕΝΔΟΚΥΠΡΙΑΚΑΙ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΙ ΟΤΑΝ ΔΙΕΚΟΠΗΣΑΝ ΤΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΑ ΑΥΤΟΥΣΤΟΝ», 16 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Γνώμη*, «ΠΑΡΑΚΡΑΤΙΚΟΙ ΟΙ ΑΠΑΓΩΓΕΙΣ ΤΟΥ ΝΕΑΡΟΥ ΧΡ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ», 30 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Γνώμη*, «Ο Κώστας Ίωαννίδης έδικαιώθη πανηγυρικῶς Κόλαφος κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου», 2 Ιουλίου 1972.

Εφημερίδα *Γνώμη*, «ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ «ΛΟΓΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ» Ἡ Κυβέρνησις σκέπτεται ὅπως παύσῃ καὶ τὸν κ. Παπαφώτην», 10 Σεπτεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Γνώμη*, «25 χρόνια ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τῶν Κυπριακῶν Ἀερογραμμῶν», 17 Δεκεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Γνώμη*, «Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ΕΟΚΑ εἰς Ἀγ. Νάπαν ΣΥΝΕΛΗΦΘΗΣΑΝ 12», 20 Δεκεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Γνώμη*, «Δοθείσης χάριτος ΑΝΤ. ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ ΚΑΙ Γ. ΤΑΛΙΑΔΩΡΟΣ ΑΠΕΛΥΘΗΣΑΝ», 20 Δεκεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Γνώμη*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΘΑ ΕΠΑΝΑΣΥΝΔΕΘΟΥΝ ΜΕ ΤΟ ΤΑΜΕΙΟΝ ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ ΤΟ ΒΕΛΤΙΩΜΕΝΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ», 23 Δεκεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Γνώμη*, «Ἐκτύπησαν καταδρομέα ἐντὸς σταθμοῦ Ἀστυνομίας», 28 Δεκεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Γνώμη*, «ΑΦΙΧΘΗ Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΛΟΪΖΙΔΗΣ», 29 Δεκεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Ο Ἀζίνας ἔπαυσε τὸν Γραμματέα τῆς Σ.Π.Ε. Λιοπετρίου», 26 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Απολύσεις διδασκάλων», 27 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Καὶ ἄλλες Λ. 145.000 διὰ τὸ Ἐπικουρικὸν ἐνέκρινεν ἡ Βουλὴ», 28 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΕΙΣ ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΦΥΛΑΚΙΣΙΝ Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ «ΕΘΝΙΚΗΣ»», 9 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΟΣ ΜΩΛΩΠΕΣ, ΕΚΧΥΜΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΟΛΥΝΣΙΣ», 10 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Ἐκακοποιήθησαν ὑπὸ ἐπικουρικῶν», 11 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Ο ΕΘΝΙΚΟΦΡΩΝ ΚΟΣΜΟΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ Ε. ΦΡΟΥΡΑΣ», 11 Ιουλίου 1974.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ Άνοικτη έπιστολή τοῦ ἀπολυθέντος Γυμνασιάρχου κ. Γ. Μηνᾶ», 12 Ιουλίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Α. ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ : «Ὁ Τσαγγάρης εἶπεν ὅτι θὰ μὲ πνίξη»!», 13 Ιουλίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΛΟΣ : «Μὲ κτύπησαν ὁ Σεῖμένης καὶ ὁ Τσαγγάρης»», 13 Ιουλίου 1974.
- Εφημερίδα *Εθνική*, «ΕΦΥΓΕΝ Ο ΤΥΡΑΝΝΟΣ», 19 Ιουλίου 1974.
- Εφημερίδα *Εθνική*, «ΤΟ ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ κ. Ν. ΣΑΜΨΩΝ», 19 Ιουλίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Γ. Μίτσιγκας ΜΕ ΚΤΥΠΗΣΑΝ ΣΤΑ ΓΕΝΝΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ», 19 Ιουλίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Η ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ Κ. ΚΥΡ. ΣΑΒΕΡΙΑΔΗ», 19 Ιουλίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΑΣ», 1 Αυγούστου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Εἰς τὸ χωρίον Τριμίθι Κυρηνείας ΤΟΥΡΚΟΙ ΚΤΗΝΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΒΙΑΣΑΝ ΕΞΗ ΓΥΝΑΙΚΑΣ», 3 Αυγούστου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΚΑΤΕΛΗΦΘΗ ΧΘΕΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΡΑΒΑΣ», 7 Αυγούστου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΠΑΡΗΤΗΘΗ Ο κ. ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΡΙΣΙΝΟΣ», 30 Αυγούστου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΑΠΗΧΘΗΣΑΝ ΔΥΟ ΕΝΩΤΙΚΟΙ», 7 Σεπτεμβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἐπολέμησεν ἡ ΕΟΚΑ Β'», 8 Σεπτεμβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΕΔΙΩΚΟΝΤΟ ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΝΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ «Οὐδεὶς ΑΝΤ θὰ προαχθῇ»», 25 Σεπτεμβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΕΧΑΘΗΣΑΝ 4 ΒΟΣΚΟΙ», 26 Σεπτεμβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΔΙΕΛΥΘΗ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΦΕΚ», 29 Σεπτεμβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Η ΕΟΚΑ Β' ΠΑΡΕΔΩΣΕ 1500 ΟΠΛΑ», 29 Σεπτεμβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Η διασπάθισις τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς περιουσίας ὑπὸ τοῦ Μακαρίου», 6 Οκτωβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Δολοφονία ποιμένος ὑπὸ Τούρκων», 6 Οκτωβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Θὰ παραμείνουν στὰ χωρία των», 20 Οκτωβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΓΚΛΩΒΙΣΜΕΝΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ Πινακιδοφορία σήμερον εἰς τὴν Λεμεσόν», 25 Οκτωβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «30.000 ΣΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ», 29 Οκτωβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «371 τοῦ «Ντόουμ» εἰς περιοχὰς ἐλευθέρας», 29 Νοεμβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «Ἀνεκόπησαν ἄλλοι 17 Τουρκοκύπριοι», 3 Δεκεμβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΤΟ ΝΕΟ ΚΟΜΜΑ», 3 Δεκεμβρίου 1974.
- Εφημερίδα *ΕΘΝΙΚΗ*, «ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ... "ΕΙΡΗΝΕΥΤΩΝ"!»», 29 Δεκεμβρίου 1974.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΕΚΑΛΕΣΕ ΨΕΣ ΤΟΥΣ ΒΟΥΛΕΥΤΑΣ ΝΑ ΨΗΦΙΣΟΥΝ ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΚΡΑΤΗΣΕΩΣ Η ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΕΤΑΧΘΗ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ», 27 Ιανουαρίου 1970.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΝΟΜΟΣ ΔΙΑ ΠΡΟΣΩΠΟΚΡΑΤΗΣΙΝ ΣΤΕΡΕΙΤΑΙ ΝΟΜΙΚΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΙΣΧΥΡΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ», 31 Ιανουαρίου 1970.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἦρχισε χθὲς ἡ δικαστικὴ ἀνάκρισις τῆς ὑποθέσεως Δ. Πουλλῆ καὶ Κ. Δημητρίου Κατηγοροῦνται ἐπὶ μεταφορᾷ καὶ κατοχῇ ὄπλων, ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ ἐγγράφων τοῦ «Ἐθνικοῦ Μετώπου»», 31 Ιανουαρίου 1970.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΕΡΑΣΤΙΑ Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΙΠΠΟΔΡΟΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΤΗ», 13 Φεβρουαρίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΙΝ ΦΙΛΙΑΣ ΕΤΕΘΗΣΑΝ ΥΠΟ ΟΚΤΑΗΜΕΡΟΝ ΚΡΑΤΗΣΙΝ ΟΙ ΕΞ ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΕΣ ΠΡΟΧΘΕΣ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΑΡΓΑΚΙΟΥ», 20 Φεβρουαρίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΔΩΡΟΣ ΠΟΥΛΛΗΣ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΗ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΦΥΛΑΚΙΣΙΝ ΕΞΗ ΜΗΝΩΝ», 25 Φεβρουαρίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙ ΤΩΝ ΖΩΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΟΜΙΛΟΥΝ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ», 3 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΔΗΜΙΑ ΠΟΛΙΟΜΥΕΛΙΤΙΔΟΣ έξεδηλώθη εις τὸν Τουρκικὸν τομέα τῆς Λευκωσίας », 8 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΙ ΤΗΝ ΑΠΟΠΕΙΡΑΝ ΕΠΙΔΕΞΙΟΣ ΕΛΙΓΜΟΣ ΤΟΥ ΠΙΛΟΤΟΥ ΤΟΥ ΕΛΙΚΟΠΤΕΡΟΥ ΕΣΩΣΕ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ», 11 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΒΟΥΛΗ ΕΞΕΦΡΑΣΕ ΣΥΜΠΑΘΕΙΑΝ ΚΑΙ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ. ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗΝ», 13 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΓΙΩΡΚΑΤΖΗΣ ΠΑΡΗΤΗΘΗ ΕΚ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ», 14 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΕΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟ «ΜΠΡΕΝ», ΔΙΑ ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ ΘΑ ΕΠΛΗΤΤΕΤΟ ΥΠΕΣΤΗ ΕΜΠΛΟΚΗΝ- ΤΟΥΤΟ ΑΝΕΥΡΕΘΗ ΧΘΕΣ ΜΕ ΑΛΛΑ ΟΠΛΑ ΠΑΡΑ ΤΟ «ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ» ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΛΑΝΤΖΑΣ», 15 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΗΔΕΥΕΤΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ Ο ΓΙΩΡΚΑΤΖΗΣ», 17 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Έπεδείχθησαν χθές τὰ εὐρεθέντα ὄπλα», 28 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΠΕΙΡΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΚΑΤΕΘΕΣΑΝ ΧΘΕΣ ΑΥΤΟΠΤΑΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ», 30 Απριλίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ "ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΟΝ" ΑΠΕΙΛΕΙ ΜΕ ΕΚΤΕΛΕΣΙΝ ΠΑΡΑΚΟΥΟΝΤΑΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥΣ ΠΩΣ ΑΠΗΧΘΗ Ο κ. ΧΡ. ΤΡΥΦΩΝΙΔΗΣ», 23 Μαΐου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΟΝ ΑΡΧΗΓΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΤΟΥ «ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ»», 28 Μαΐου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «250 ΑΝΕΚΡΙΘΗΣΑΝ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΧΘΕΣ ΚΑΙ 58 ΚΡΑΤΟΥΝΤΑΙ», 29 Μαΐου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΟ ΚΡΑΤΗΣΙΝ ΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΕΦΕΔΡΟΣ ΑΝΘΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑΣ», 30 Μαΐου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΕΛΥΘΗ ΤΟ «ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΟΝ» ΠΑΦΟΥ ΑΝΑΚΟΙΝΟΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ», 25 Ιουνίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕΛΗ ΤΟΥ «ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ» ΚΑΙ ΤΟΥ «Ι. ΛΟΧΟΥ» ΔΙΑ ΧΘΕΣΙΝΟΥ ΕΓΓΡΑΦΟΥ ΔΗΛΟΥΝ ΜΕΤΑΜΕΛΕΙΑΝ», 26 Ιουνίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΩΡΙΣΘΗΣΑΝ ΕΞ ΝΕΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ», 30 Ιουνίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΔΗΛΟΙ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΤΟΙΜΟΣ ΝΑ ΗΓΗΘΗ ΝΕΟΥ ΕΝΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ», 1 Ιουλίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΕΚΛΕΚΤΟΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ΤΗΣ ΕΔΕΚ», 4 Ιουλίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΤΑΞΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 4 Ιουλίου 1970.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΕΝΕΦΑΝΙΣΕΝ ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚΠΑΛΗΞΕΙΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΑΝ ΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ», 7 Ιουλίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΗΡΧΙΣΕ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ Η Δ. ΑΝΑΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ 21 κατηγορουμένων εν σχέσει με επίθεσιν κατά τοῦ Σταθμοῦ Λεμεσοῦ καὶ δι' ἄλλας δραστηριότητας κατά τοῦ κράτους ΕΦΕΡΟΝ ΛΕΥΚΑΣ ΦΑΝΕΛΛΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΛΕΞΙΝ «ΕΝΩΣΙΣ»», 23 Ιουλίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΗ ΕΙΣ ΤΡΙΜΗΝΟΝ ΦΥΛΑΚΙΣΙΝ Ο ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ ΣΠ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ», 26 Ιουλίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΣΕΚ ΖΗΤΕΙ ΑΠΟΝΟΜΗΝ ΧΑΡΙΤΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ», 29 Ιουλίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΖΗΤΟΥΝ ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΝ», 30 Ιουλίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΕΚΤΗ Η ΑΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ κ. Χ. ΧΑΣΑΠΗ Ν' ΑΦΥΠΗΡΕΤΗΣΗ», 4 Αυγούστου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΕΓΕΙΡΕΤΑΙ ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ ΣΥΝΤΟΜΩΣ Ὑπερσύγχρονον Κέντρον Ξενοδοχειακῆς Ἑκπαιδύσεως», 30 Αυγούστου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΗΛΑΘΗ ΧΘΕΣ Ο κ. ΚΩΣΤΑΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΚΑΙ ΜΟΛΙΣ ΕΦΘΑΣΕΝ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΣΥΝΕΛΗΦΘΗ», 8 Νοεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ὁ δικαστικὸς ἐπίλογος τῆς ἀποπείρας κατὰ τοῦ Μακαριωτάτου 14ΕΤΗΣ ΦΥΛΑΚΙΣΙΣ ΤΩΝ 4 ΕΝΟΧΩΝ», 20 Νοεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ ΑΠΕΙΛΟΥΝ ΜΕ ΑΝΤΙΠΟΙΝΑ ΕΑΝ ΑΝΑΤΙΝΑΧΘΗ Η ΟΔΟΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ - ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ», 8 Δεκεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΔΟΘΗ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΝ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΚΩΣΤΑΚΗ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ», 13 Δεκεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑΡΧΩΝ ΤΗΣ «ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ» ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 13 Δεκεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΕΤΑΙ Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΜΟΝ», 1 Ιανουαρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΑΓΟΡΕΥΟΥΝ ΕΙΣ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΥΣ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΣΤΑΣ ΜΕΤΑΓΡΑΦΗΝ ΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑΣ ΟΜΑΔΑΣ», 19 Ιανουαρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΑΠΕΝΕΙΜΕ ΧΑΡΙΝ εις τοὺς 31 καταδικασθέντας τοῦ Ἑθνικοῦ Μετώπου», 20 Ιανουαρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΟΓΟ ΘΑ ΒΟΗΘΗΣΗ ΛΑΟΥΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ», 28 Ιανουαρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ ΖΗΤΟΥΝ ΟΠΩΣ Η Ο.Η.Ε. ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΠΑΝΟΔΟΝ ΤΩΝ «ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ»», 30 Ιανουαρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΕΑ ΡΗΞΙΣ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΗΓΕΣΙΑΝ ΤΩΝ», 10 Φεβρουαρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΟΣΟΣΤΟΝ 30% ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ», 10 Φεβρουαρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΨΗΦΙΣΘΗ ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΠΕΡΙ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ», 13 Φεβρουαρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΘΑ ΕΠΑΝΕΛΘΟΥΝ ΕΙΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΑΣ 6.000 ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ», 17 Φεβρουαρίου 1971.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΣΤΙΜΟΝ 25 Λ. ΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΑ ΟΔΗΓΟΝ», 25 Φεβρουαρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Άφοῦ παρεβίασε τὰ χωρικά ὕδατα τῆς Κύπρου ΕΙΣ ΑΠΟΣΤΑΣΙΝ ΒΟΛΗΣ ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΟΥ ΠΡΟΣΗΓΓΙΣΕ ΤΑΣ ΑΚΤΑΣ ΧΘΕΣ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ», 27 Φεβρουαρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΕΝΑΙ ΘΕΣΕΙΣ ΔΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΝ», 6 Μαρτίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟΡΡΙΠΤΙΚΗ ΤΩΝ ΕΦΕΣΕΩΝ ΤΩΝ «4» ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΔΙΑΦΩΝΗΣΑΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ κ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ ΕΠΕΚΥΡΩΘΗ Η ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥΡΓΙΟΔΙΚΕΙΟΥ», 11 Μαρτίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΕΙΣ ΠΑΦΟΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ ΕΙΣ ΒΑΡΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ», 11 Μαρτίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΒΛΗΜΑ ΒΟΜΒΑΣ ΔΙΕΤΡΗΣΕ ΠΑΡΑΘΥΡΟΝ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ ΤΟΥ κ. ΚΡΙΤΩΝΟΣ ΤΟΡΝΑΡΙΤΗ», 21 Απριλίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΞΥΛΟΔΑΡΜΟΙ ΔΙΑΔΗΛΩΤΩΝ ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ Νεαροὶ πολῖται ἐμάταιωσαν τὴν πραγματοποιήσιν διαδηλώσεως κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως», 22 Απριλίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΑΛΛΑΪΚΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΕΙΣ ΠΑΦΟΝ ΔΙΑ ΤΗΝ 21^{ΗΝ} ΑΠΡΙΛΙΟΥ», 22 Απριλίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΜΕΛΙΟΥ ΛΙΘΟΥ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΞΕΝΟΔΟΧ. ΤΕΧΝΩΝ», 8 Μαΐου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΔΙΚΟΝ ΤΩΝ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟΝ ΣΤΑΘΜΟΝ ΘΕΛΟΥΝ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ», 11 Μαΐου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΚΑΤΑΘΕΣΙΝ ΤΟΥ Ο Α. ΔΡΑΚΟΣ ΩΜΙΑΛΗΣΕ ΔΙΑ ΣΧΕΔΙΟΝ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΕΞ ΕΝΕΔΡΑΣ», 14 Μαΐου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΩΞΙΣ ΤΟΥ κ. ΠΑΠΑΦΩΤΗ ΕΠΙ ΕΞΥΒΡΙΣΕΙ ΤΟΥ Μ. ΠΡΟΕΔΡΟΥ», 16 Μαΐου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «5^{ΜΗΝΟΣ} ΦΥΛΑΚΙΣΙΣ ΚΤΗΜΑΤΟΜΕΣΙΤΟΥ ΚΑΤΑΔΩΣΑΝΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ», 16 Ιουνίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΡΧΙΖΕΙ ΤΑΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΝ», 19 Ιουνίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΣΧΟΛΗ ΤΥΦΛΩΝ «ΑΠΟΣΤ. ΒΑΡΝΑΒΑΣ» Η ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΕΙΣ ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ», 26 Ιουνίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΔΡΥΘΗ «ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ ΤΗΣ ΩΡΓΑΝΩΜΕΝΗΣ ΕΝΩΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΤΑΞΕΩΣ»», 29 Ιουνίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΤΟΜΗΣ ΑΝΔΡΕΑ ΓΕΡΟΥΔΗ», 29 Ιουνίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΝ Ο κ. ΦΡ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ ΑΠΕΚΑΛΥΨΕ ΧΘΕΣ ΤΗΝ ΠΡΟΤΟΜΗΝ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΓΕΡΟΥΔΗ», 30 Ιουνίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. Σ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ», 1 Ιουλίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΛΙΑΣ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ», 4 Ιουλίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΓΥΜΝΑΖΟΝΤΑΙ ΝΕΟΣΥΛΛΕΚΤΟΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ», 7 Ιουλίου 1971.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΒΙΩΣΕΝ Ο ΠΡΩΤΟΣ ΟΜΑΔΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ Ό εφημέριος Χλώρακας Παπᾶ Κώστας Λεωνίδα», 25 Ιουλίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΥΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ ΔΙΑ ΣΤΕΝ ΥΠΟ ΤΟΥΡΚΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟ ΜΠΟΓΑΖΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΔΥΟ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΩΝ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΕΠΕΒΑΙΝΟΝ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ», 29 Ιουλίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΝΕΚΑΙΝΙΑΣΘΗ ΧΘΕΣ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΥΤΟΜΑΤΟΥ ΥΠΕΡΑΣΤΙΚΗΣ ΤΗΛΕΦΩΝΙΑΣ», 31 Ιουλίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΚΑΙ ΕΡΩΤΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΚΗΝ Φ. ΠΑΠΑΦΩΤΗ», 11 Αυγούστου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «52 ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ ΣΥΜΠΑΡΙΣΤΑΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ», 11 Αυγούστου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΑΘΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΣ Ο Φ. ΠΑΠΑΦΩΤΗΣ ΙΣΧΥΡΙΣΘΗ ΧΘΕΣ ΟΤΙ : «ΤΡΕΙΣ ΦΟΡΑΣ Ο ΓΙΩΡΚΑΤΖΗΣ ΕΙΧΕΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΝ ΜΟΥ ΚΑΤ' ΕΝΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ»», 12 Αυγούστου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΔΙΑΦΩΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΦΕΚ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟΝ», 19 Αυγούστου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η «Χ. ΣΕΣΙ» ΚΑΤΗΓΟΡΕΙ ΤΑΣ ΤΟΥΡΚΙΚΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑΣ», 19 Αυγούστου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΝ ΙΔΙΚΟΥ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΘΑ ΖΗΤΗΣΟΥΝ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΛΥΣΙΝ», 20 Αυγούστου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «23 ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΟΧΗΜΑΤΑ ΕΝΕΓΡΑΦΟΝΤΟ ΗΜΕΡΗΣΙΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΪΟΝ 1971», 22 Αυγούστου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΦΩΤΗΣ ΠΑΠΑΦΩΤΗΣ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΗ ΕΙΣ ΦΥΛΑΚΙΣΙΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΜΗΝΩΝ», 22 Αυγούστου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΣ ΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ» ΑΝΩΤΕΡΟΣ ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ κ. ΣΠ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Ο ΟΠΟΙΟΣ ΣΥΝΕΛΗΦΘΗ ΚΑΙ ΕΚΡΑΤΗΘΗ ΕΠΙ ΤΕΤΡΑΩΡΟΝ ΕΙΣ ΣΙΝΤΑΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΙ ΠΩΣ : ΑΠΕΦΕΥΧΘΗ ΧΘΕΣ ΝΕΑ ΚΟΦΙΝΟΥ ΚΑΤΟΠΙΝ ΜΑΖΙΚΩΝ ΑΠΑΓΩΓΩΝ ΑΝΥΠΟΠΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΥΠΟ ΕΝΟΠΛΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ», 28 Αυγούστου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ΕΛΛΕΙΠΕΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΡΙΒΑΣ», 3 Σεπτεμβρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΡΙΣΤΙΚΟΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟΝ ΤΩΝ ΕΝΔΟΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ ΕΔΗΛΩΣΕ ΧΘΕΣ Ο ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΣ», 4 Σεπτεμβρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΔΗΛΩΣΕΝ : Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΘΑ ΠΡΟΒΗ ΕΙΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΑΝ Ο ΓΡΙΒΑΣ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΟΝΤΩΣ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ», 7 Σεπτεμβρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η «ΧΑΛΚΙΝ ΣΕΣΙ» ΓΡΑΦΕΙ ΟΤΙ Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΡΙΒΑΣ ΚΡΥΠΤΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΝ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ», 7 Νοεμβρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΩΡΤΑΣΘΗ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΝ ΛΑΚΑΤΑΜΙΑΣ Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ», 9 Νοεμβρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΕΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΕΙ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ ΤΟΥ "ΕΦΙΚΤΟΥ" ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΡΑΜΜΗΝ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΑΡΧ. ΜΑΚΑΡΙΟΥ», 19 Νοεμβρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΩΣ ΕΔΕΧΘΗ ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΤΗΝ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΝ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΛΗΔΡΑΣ ΕΙΣ ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΝ», 14 Δεκεμβρίου 1971.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΛΕΛΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 24 Δεκεμβρίου 1971.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟΥΡΚΟΣ ΕΦΟΝΕΥΣΕΝ ΕΙΚΟΣΑΕΤΗ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΟΝ ΕΙΣ ΟΜΟΡΦΙΤΑΝ ΑΝΑΝΔΡΟΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ», 11 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ», 11 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕ ΤΙΜΑΣ ΗΡΩΟΣ ΕΚΗΔΕΥΘΗ ΧΘΕΣ ΕΝ ΛΕΜΕΣΩ Ο ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ», 12 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟΣ ΑΓΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ», 12 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΜΕ ΕΠΙΘΕΣΙΝ ΚΑΤ' ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΠΕΡΙΠΟΛΟΥ Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑΖΗΤΕΙ 4 ΠΡΟΣΩΠΑ ΕΞ ΟΜΟΔΟΥΣ», 19 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΕΝ ΑΝΕΥΡΕΘΗΣΑΝ ΤΑ ΚΛΑΠΕΝΤΑ ΟΠΛΑ», 22 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οί Τουρκοκύπριοι οργανώνουν συλλαλητήριον κατά τῆς Ἑνώσεως εἰς Λευκωσίαν», 22 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΔΡΥΘΗ ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΑΕΡΟΛΕΣΧΗ ΚΥΠΡΟΥ», 22 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΩΡΕΑ ΤΗΣ ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΔΙΑΝΕΛΛΟΣ ΚΑΙ ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ ΑΤΔ», 25 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΑΡΕΔΕΧΘΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΕΠΙ ΠΟΡΝΕΙΑ», 26 Ιανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΞΕΤΑΖΕΤΑΙ ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΣΥΝΩΜΟΣΙΑΣ πρὸς διάρρηξιν καὶ κλοπὴν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν ἐκ τοῦ μεταλλείου Μιτσεροῦ», 4 Φεβρουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΣΕΑ ΛΕΓΕΙ ΟΤΙ Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΕΓΓΥΤΕΡΟΝ ΤΩΡΑ ΠΑΡΑ ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΟΤΙ Η ΕΛΛΑΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΜΕ ΠΟΛΛΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗΝ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ», 6 Φεβρουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΕΔΟΘΗ ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΖΗΤΕΙΤΑΙ : α) Προβάδισμα τῶν Ἀθηνῶν β) Παράδοσις τῶν ὄπλων γ) Ἀνασχηματισμὸς τῆς Κυβερνήσεως δ) Ἐντόνωσις τῆς κρίσεως», 12 Φεβρουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΑΚΑΡΙΟΣ : ΙΣΧΥΣ ΜΟΥ Η ΘΕΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ », 16 Φεβρουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΝΕΚΑΙΝΙΑΣΘΗΣΑΝ ΤΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΩΝ ΚΥΠΡ. ΑΕΡΟΓΡΑΜΜΩΝ», 24 Φεβρουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙ ΚΥΠΡΙΑΚΑΙ ΑΕΡΟΓΡΑΜΜΑΙ ΕΣΗΜΕΙΩΣΑΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΕΠΙΔΟΣΙΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΤΗΣΙΝ ΛΟΝΔΙΝΟΥ-ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ ΚΑΙ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ-ΛΟΝΔΙΝΟΥ», 27 Φεβρουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΡΑΜΑΤΙΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ (ΠΑΦΟΥ, ΚΙΤΙΟΥ, ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ) ΖΗΤΟΥΝ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΝ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΥ ΑΞΙΩΜΑΤΟΣ», 3 Μαρτίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΣΕΑ, ΔΕΚ ΠΣΑ ΚΑΙ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΦΕΔΡΩΝ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΟΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΣΕΒΑΣΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ», 4 Μαρτίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Όγκῳδες Συλλαλητήριον ὑπὲρ τοῦ Μακαριωτάτου», 4 Μαρτίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Μαθητικαὶ διαδηλώσεις ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως, τοῦ Στρατηγοῦ Γρίβα καὶ τῶν Μητροπολιτῶν», 8 Μαρτίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «55 ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ ΜΕΣΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΥΓΧΑΙΡΟΥΝ ΤΟΥΣ 3 ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΣ», 14 Μαρτίου 1972.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΤΟΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΟΝ ΦΟΡΕΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΜΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ», 30 Μαρτίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΦΥΛΑΚΙΣΘΗ Ο κ. Γ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ», 30 Μαρτίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΚΑΙ ΔΙΓΕΝΗΣ ΣΥΝΗΝΤΗΘΗΣΑΝ», 2 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΣΟΤΗΣ ΟΠΛΙΣΜΟΥ ΕΥΡΕΘΗ ΨΕΣ ΕΙΣ ΟΙΚΙΑΝ ΕΙΣ ΑΓΙΟΝ ΠΑΥΛΟΝ», 14 Απριλίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΔΕΚ ΑΝΑΦΕΡΕΙ : Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΡΙΒΑΣ ΑΠΟΒΛΕΠΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΩΤΗΡΙΑΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΙΝ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΝ», 14 Απριλίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ «ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ»», 23 Απριλίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΜΑΤΑΙΩΘΗ ΧΘΕΣ ΔΙΑΔΗΛΩΣΙΣ 50 ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ Μεταξύ τῶν συλληφθέντων καὶ ἀπολυθέντων βραδύτερον φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἦσαν 4 Κύπριοι», 23 Απριλίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΑΞΙΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΚΑΠΗΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΙΝ ΚΑΤΟΧΗΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ», 28 Απριλίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ 21^{ΗΣ} ΑΠΡΙΛΙΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ Σ.Ε.Κ.», 20 Απριλίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΕΦΑΣΙΣΘΗ Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ», 5 Μαΐου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΑΡΗΤΗΘΗ ΧΘΕΣ Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ κ. ΣΠ. ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ», 6 Μαΐου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΡΗΞΙΣ ΒΟΜΒΑΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ «ΑΝΟΡΘΩΣΕΩΣ» ΙΑΤΡΟΥ κ. ΤΑΚΗ ΠΕΛΕΚΑΝΟΥ», 16 Μαΐου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΟΙΓΟΥΝ ΑΙ ΤΡΑΠΕΖΑΙ», 17 Μαΐου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΗΜΕΡΟΝ Η ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ», 8 Ιουνίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΟ ΕΓΓΡΑΦΟΝ ΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ», 8 Ιουνίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀρχῆς τῆς Αὐτοδιαθέσεως ἡξίωσεν ἡ χθεσινὴ συγκέντρωσις», 8 Ιουνίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΥΡΙΟΝ Η ΟΡΚΩΜΟΣΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ», 15 Ιουνίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΤΕΛΕΣΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 29 Ιουνίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΕΛ ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΝΔΟΚΥΠΡΙΑΚΑΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΣ», 2 Ιουλίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΠΛΑΞ ΤΟΥ ΙΔΑΛΙΟΥ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΔΕΙΓΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ», 4 Ιουλίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Μ. ΚΑΣΙΑΛΟΣ ΑΝΗΓΕΙΡΕΝ Ι. ΝΑΟΝ ΔΙ' ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ», 28 Ιουλίου 1972.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΤΗΣ Ε.Σ.Ε.Α. Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΡΙΒΑΣ ΘΕΩΡΕΙ ΠΕΡΙΤΤΗΝ ΝΕΑΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΝ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ», 30 Ιουλίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Έπεκράτησε κατά την χθεσινήν ἄφιξιν τοῦ νέου Πρέσβεως τῆς Ἑλλάδος ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ ΛΑΓΑΚΟΣ : Ἐκφράζω τὴν χαράν μου διότι ἐπιστρέφω εἰς Κύπρον», 8 Αυγούστου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ «ΜΠΟΖΚΟΥΡΤ» ΕΙΣΗΓΕΙΤΑΙ ΚΛΕΙΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡ. ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ», 16 Αυγούστου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΕΡΟΠΕΙΡΑΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ», 23 Αυγούστου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΧΘΕΣΙΝΗΝ ΑΦΙΞΙΝ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ Κ. ΜΑΛΛΟΥΡΗ ΘΛΙΒΕΡΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΙΣ ΓΕΡΟΣΚΗΠΟΥ», 25 Αυγούστου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΦΙΦΑ ΑΠΕΡΡΙΨΕ ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΔΙΑ ΧΩΡΙΣΤΗΝ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΗΝ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΝ», 25 Αυγούστου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ 2ου ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΡΑΛΛΥ ΚΥΠΡΟΥ», 1 Σεπτεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ ΝΕΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗ ΚΑΙ ΜΕΣΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΝ», 13 Σεπτεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΡΩΤΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΟΜΑΣ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 21 Σεπτεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΧΩΡΙΟΝ ΚΑΝΤΟΥ ΑΝΕΚΑΛΥΦΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΜΕΓΑΛΗ ΦΥΤΕΙΑ ΙΝΔΙΚΗΣ ΚΑΝΝΑΒΕΩΣ», 24 Σεπτεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΗΣ ΟΜΟΝΟΙΑΣ», 28 Σεπτεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ», 29 Σεπτεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΑΡΕΛΥΣΕ ΧΘΕΣ Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΜΗΧΑΝΗ ΛΟΓΩ ΑΠΕΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ», 3 Οκτωβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΟΦΕΙΛΕΙ ΝΑ ΘΕΣΗ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΑ ΓΡΑΦΕΙ Η "ΜΠΟΖΚΟΥΡΤ"», 20 Οκτωβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΩΣ ΕΓΙΝΕΝ Η ΑΠΟΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ ΚΑΙ ΓΕΝΑΓΡΙΤΗ», 31 Οκτωβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΡΡΙΦΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΤΗΝ ΝΥΚΤΑ ΠΕΝΤΕ ΠΥΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ ΤΟΥ Α. ΠΑΠΑΦΙΛΙΠΠΟΥ», 8 Νοεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΠΥΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ ΤΩΝ κ.κ. Α. ΚΛΗΡΙΔΗ ΚΑΙ Α. ΠΑΠΑΦΙΛΙΠΠΟΥ», 9 Νοεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΑ ΤΟΝ ΕΥΡΕΘΕΝΤΑ ΟΠΛΙΣΜΟΝ, ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΙΝ «ΕΟΚΑ Β'»», 12 Νοεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΤΕΤΑΜΕΝΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΡΙΣΕΙΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ ΠΡΟΣ ΑΝΕΥΡΕΣΙΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΟΠΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ "ΕΟΚΑ Β"», 12 Νοεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΕΥΡΕΘΕΝΤΑ ΟΣΤΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΑΓΙΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΑΡΝΑΚΑ ΑΝΗΚΟΥΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΛΑΖΑΡΟΝ», 28 Νοεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΑΔΡΟΜΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΕΝΟΠΛΩΝ Τὴν νύκτα τῆς Κυριακῆς εἰς Ἁγ. Νάπαν», 19 Δεκεμβρίου 1972.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΕΓΡΑΦΗ ΧΘΕΣ Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΟΚ», 20 Δεκεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΕΔΡΙΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ ΤΗΝ 18ην ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ», 30 Δεκεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΙΟ ΜΙΚΡΗ ΜΗΤΕΡΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 30 Δεκεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δρ. Α. ΚΟΥΡΟΣ ΟΜΙΛΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ» ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΤΟΥ 1972 ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ 1973», 9 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΡΗΞΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΤΥΠΟΥ», 11 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ Δ'ΦΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΖΗΤΗΘΕΝΤΩΝ», 12 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Δ^Ρ ΤΑΚΗΣ ΕΥΔΟΚΑΣ ΠΑΡΗΤΗΘΗ ΕΚ ΤΗΣ ΘΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ», 13 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εἰς ἐνδοσχολικοὺς ἑορτασμοὺς διεδηλώθη ἡ πίστις εἰς τὴν Ἑνωσιν ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΙΣ-ΣΥΜΠΛΟΚΑΙ-ΞΥΛΟΔΑΡΜΟΙ», 16 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΕΑ ΣΟΒΑΡΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΣΗΜΕΙΩΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΛΕΜΕΣΟΝ ΑΦΩΠΛΙΣΘΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΠΟΛΟΣ», 19 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΛΟΠΑΙ ΑΣΥΡΜΑΤΩΝ», 26 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΡΙΠΤΕΙ ΤΟ ΓΑΝΤΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΡΙΒΑΝ «ΚΑΤΕΣΤΗ-ΕΙΠΕ-ΠΗΓΗ ΠΟΛΛΗΣ ΑΝΩΜΑΛΙΑΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ»», 28 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΡΑΟΥΦ ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΚΑΤΗΓΟΡΕΙ ΤΟΝ ΜΠΕΡΜΠΕΡΟΓΛΟΥ ΟΤΙ ΕΛΕΓΧΕΤΑΙ ΑΠΟ ΑΡΙΣΤΕΡΑΝ ΟΡΓΑΝΩΣΙΝ», 31 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ ΕΙΣ 18 ΤΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΑΘΗΝΩΝ-ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ ΤΗΣ "ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ" ΚΑΙ "ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΑΕΡΟΓΡΑΜΜΩΝ"», 31 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΓΡΙΒΑ», 1 Φεβρουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΤΙΝΑΞΙΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ», 8 Φεβρουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ ΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΝ ΤΗΝ 25)1)73 ΕΖΗΤΗΣΑΝ ΟΠΩΣ ΑΠΟΣΧΗ ΤΩΝ ΠΡΟΕΔΡΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ», 14 Φεβρουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΜΠΕΡΜΠΕΡΟΓΛΟΥ ΕΤΕΘΗ ΕΙΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΝ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ», 15 Φεβρουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΧΩΡΗΣΙΝ ΤΟΥ ΜΠΕΡΜΠΕΡΟΓΛΟΥ Ο ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΑΝΕΚΗΡΥΧΘΗ ΧΘΕΣ «ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ» ΑΝΕΥ ΑΝΘΥΠΟΨΗΦΙΟΥ», 17 Φεβρουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΑΚΑΡΙΟΣ : Η ΕΝΩΣΙΣ ΠΑΝΤΟΤΕΙΝΟΣ ΜΟΥ ΠΟΘΟΣ», 20 Φεβρουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙ ΤΗ «ΑΦΥΠΗΡΕΤΗΣΕΙ» ΤΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΕΙΣ ΓΕΥΜΑ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΟΥ ΥΠΟ ΤΗΣ Τ.Μ.Τ.», 20 Φεβρουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Άνετινάχθη ὁ ἀστυνομικὸς σταθμὸς Πισσουρίου ΝΕΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΩΝ», 3 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΙΝ «ΚΑΘΑΙΡΕΣΕΩΣ» ΜΑΚΑΡΙΟΣ : «ΘΑ ΛΑΒΩ ΜΕΤΡΑ» Σαφὴς ὑπαινιγμὸς διὰ Μητροπολιτικὰς ἐκλογὰς», 9 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΡΑΟΥΦ ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΔΙΩΡΙΣΕ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ «ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ» ΤΟΥ», 14 Μαρτίου 1973.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΛΑΠΗ Ο ΟΠΛΙΣΜΟΣ ΣΤΑΘΜΟΥ ΚΑΤΑΖΗΤΟΥΝΤΑΙ Ο ΛΟΧΙΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΗΣ ΚΑΙ Ο ΠΙΠΟΣ», 15 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Βόμβαι εις οίκιας τριών άξιωματικών της Αστυνομίας», 15 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΕΤΙΝΑΧΘΗΣΑΝ ΟΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΥ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ», 16 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΚΑΙ Η ΛΕΜΕΣΟΣ ΣΤΟΧΟΙ ΑΛΛΕΠΑΛΛΗΛΩΝ ΒΟΜΒΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΘΕΣΕΩΝ», 16 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΧΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΔΙ' ΕΚΤΟΝΩΣΙΝ ΙΔΡΥΕΤΑΙ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΝ ΣΩΜΑ ΜΕ ΑΡΧΗΓΟΝ ΤΟΝ ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΝ ΠΑΝΤΑΖΗΝ», 31 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΙΝ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ», 3 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΝ ΤΩΝ ΕΝΔΟΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ Ήρχισεν ή συζήτησις τοῦ ἐπιμάχου θέματος της Τοπικής Διοικήσεως», 4 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΡΩΤΗ ΑΙΜΑΤΗΡΑ ΣΥΓΚΡΟΥΣΙΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΟΠΛΩΝ ΟΜΑΔΩΝ», 10 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΦΟΝΙΚΟ ὑπὸ τῶν Ἀράβων εἰς Λευκωσίαν », 10 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αὐστηρὰ καταδίκη τοῦ Στρατηγοῦ Γρίβα», 11 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙ ΚΥΠΡΙΑΚΑΙ ΑΕΡΟΓΡΑΜΜΑΙ ΜΕΤΕΦΕΡΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟ 1972 ΤΟ 41.9% ΤΩΝ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΤΑΞΙΔΕΥΣΑΝ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΩΣ», 11 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΘΑΝΑΤΟΝ ΟΙ Π. ΒΡΑΚΑΣ ΚΑΙ ΚΑΡΕΚΛΑΣ», 15 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΑΙΔ. ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΑΠΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ ΥΠΕΒΑΛΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΝ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΑ ΙΕΡΑΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ», 24 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΗΜΕΡΟΝ ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΑΚΑΡΙΟΥ-ΚΛΗΡΙΔΗ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΗΣ», 24 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑ ΡΙΠΩΝ ΑΥΤΟΜΑΤΟΥ ΕΦΟΝΕΥΘΗ ΕΙΣ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΝ Ο ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΣ», 25 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΟΚΑ Β"», 27 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΦΟΝΟΣ 26^{ΕΤΗΣ} ΝΕΟΣ ΕΔΕΧΘΗ ΡΙΠΑΣ ΑΥΤΟΜΑΤΟΥ ΕΙΣ ΛΑΡΝΑΚΑ», 6 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΗΡΥΧΘΗ ΚΕΝΟΣ Ο ΘΡΟΝΟΣ ΠΑΦΟΥ», 3 Μαΐου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΜΣ Η ΠΡΩΤΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ», 6 Μαΐου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΕΠΕΦΥΛΑΧΘΗ Η ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΡΣΙΝ ΤΗΣ ΑΣΥΛΙΑΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ κ. ΣΑΜΨΩΝ», 23 Μαΐου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΑΝΤΙΠΑΛΟΣ ΤΟΥ κ. ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ ΗΓΕΤΑΙ ΔΙΚΑΖΟΝΤΑΙ ΔΙΑ ΣΤΑΣΙΑΣΤΙΚΑΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ», 24 Μαΐου 1973.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΕΝΟΠΛΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΟΙΚΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΧΝΙΑΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΠΕΟ ΕΙΣ ΜΑΚΡΑΣΥΚΑΝ», 26 Μαΐου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΔΗΛΩΣΕΝ : Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΟΣ», 1 Ιουνίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΘΑ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΕΙΣ «ΦΙΦΑ» ΚΑΙ «ΟΥΕΦΑ» ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΕΛ ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ», 15 Ιουνίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΛΗΦΘΗ ΕΙΣ ΛΕΜΕΣΟΝ Ο ΛΟΧΙΑΣ ΕΥΑΓ. ΧΡΙΣΤΟΦΗΣ», 24 Ιουνίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΠΛΗΚΤΟΙ ΧΑΙΡΕΤΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΙΝ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΩΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΓΗΣ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΥΣ», 27 Ιουνίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΑΖΗΤΕΙΤΑΙ Ο ΥΠΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ», 30 Ιουνίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙ ΕΝΔΟΚΥΠΡΙΑΚΑΙ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΙ ΑΝΑΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΕΠΙ ΕΝΑ ΜΗΝΑ», 30 Ιουνίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἡ Μείζων Σύνοδος διὰ χθεσινῆς ἀποφάσεως τῆς ΚΑΘΗΡΕΣΕ ΤΟΥΣ ΤΡΕΙΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΣ ΚΑΙ ΕΚΡΙΝΕΝ ΟΤΙ Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥΤΑΙ ΝΑ ΚΑΤΕΧΗ ΤΟ ΑΞΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ», 15 Ιουλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΕΒΑΛΕ ΧΘΕΣ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΝ Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΥΓΕΙΑΣ κ. Ζ. ΣΕΒΕΡΗΣ», 17 Ιουλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΘΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑΣΘΗ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΕΧΝΗΣ ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ», 20 Ιουλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «"ΓΙΟΥΡΟΥΚΗΔΕΣ" ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΟΥΝ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΓΑΛΗΝΟΠΟΡΝΗΣ», 21 Ιουλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΟ ΑΓΝΩΣΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΩΝ ΑΠΗΧΘΗ Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ κ. ΒΑΚΗΣ», 29 Ιουλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΟΚΤΩ ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ», 31 Ιουλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «24 ΑΤΟΜΑ ΣΥΝΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΚΑΙ ΕΤΕΘΗΣΑΝ ΥΠΟ ΚΡΑΤΗΣΙΝ», 31 Ιουλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΙΑ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΤΗΣ Ε.Σ.Ε.Α», 31 Ιουλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἡ πρώτη ἐνυπόγραφος προκήρυξις τοῦ Στρατηγοῦ Γρίβαν», 3 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΛΗΦΘΗ Ο ΣΥΡΟΣ», 10 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΕΥΡΕΘΗ ΕΙΣ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ ΣΧΕΔΙΟΝ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ», 11 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΕΚΑΛΥΦΘΗ ΣΧΕΔΙΟΝ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΟΣ», 12 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ», 22 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ : Τὸ Ἐθνικὸν Κέντρον καλεῖ τὸν Στρατηγὸν Γρίβαν : ΝΑ ΠΑΥΣΗ ΤΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΟΥ», 25 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΕΖΗΤΗΣΑΝ ΑΜΕΣΟΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΝ ΤΟΥ κ. ΒΑΚΗ», 25 Αυγούστου 1973.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η «ΕΟΚΑ Β» ΠΡΟΣΕΠΑΘΗΣΕ ΝΑ ΘΕΣΗ ΥΠΟ ΕΛΕΓΧΟΝ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ «ΑΠΟΛΛΩΝ»», 25 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΧΡ. ΒΑΚΗΣ ΑΝΕΛΑΒΕΝ ΑΠΟ ΠΡΟΧΘΕΣ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ», 30 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΧΘΕΣΙΝΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΑΡΘΡΟΝ Ο "ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΚΟΣΜΟΣ" ΓΡΑΦΕΙ : Ο Γρίβας διέπραξε βαρύτατον σφάλμα απορρίψας την πρόσκλησιν Παπαδοπούλου», 31 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΒΟΜΒΑ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΑΥΛΙΟΝ ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΚΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΤΟΥ Α.Κ.Ε.Λ.», 9 Σεπτεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΧΘΕΣΙΝΗ ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ Ο ΓΡΙΒΑΣ ΑΠΑΝΤΑ ΘΑ ΔΩΣΗ ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΟΝ Διοικητήν τῆς Ἐθνικῆς Φρουρᾶς ΕΠΙΜΕΝΕΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΟΤΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΑΠΕΣΤΑΛΗΣΑΝ ΜΕ ΣΚΟΠΟΝ ΤΗΝ ΣΥΛΛΗΨΙΝ ἢ ΤΗΝ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΝ ΤΟΥ», 29 Σεπτεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΛΛΗΦΘΕΙΣ ΠΑΡΕΔΕΧΘΗ ΟΤΙ ΣΥΝΩΜΟΤΗΣΕ ΜΕ ΑΛΛΑ ΕΠΙΣΗΣ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΟΚΑ Β ΝΑ ΔΟΛΟΦΟΝΗΣΟΥΝ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ», 9 Οκτωβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ ΤΗΝ ΑΠΟΠΕΙΡΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ», 12 Οκτωβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΝΩΣΙΣ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ ΤΗΝ ΑΠΟΠΕΙΡΑΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ», 17 Οκτωβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΣΥΡΟΥ ΖΗΤΕΙ ΝΑ ΣΥΣΤΑΘΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΑ ΤΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ», 25 Οκτωβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. Γλ. Κληρίδης τονίζει : ΕΠΙΖΗΜΙΑΙ ΥΠΗΡΞΑΝ Η ΒΙΑ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΒΙΑ», 17 Νοεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΛΗΞΕΝ Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΦΕΔΡΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΑΓΙΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ», 20 Νοεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΡΙΒΑΣ ΔΙΑ ΧΘΕΣΙΝΟΥ ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ ΤΟΥ ΚΑΛΕΙ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΝΑ ΕΚΛΕΞΗ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗΝ ἢ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ», 21 Νοεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΙΔΡΥΘΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ», 2 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο Διάκος έτέθη χθές υπό όκταήμερον κράτησιν», 12 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΕΥΡΕΘΗ ΝΕΚΡΟΣ καί διάτρητος έκ σφαιρών ό άπαχθείς εις Μαζόκαμπον», 13 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΝΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΔΙΑ ΚΑΤΟΧΗΝ ΚΑΙ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΝ ΦΥΛΛΑΔΙΩΝ ΣΤΑΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ», 21 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Άπό 1.1.1974 λόγω διπλασιασμού τῆς τιμῆς τοῦ άργοῦ πετρελαίου BENZINΗ ΜΕΧΡΙ 550 ΜΙΛΣ», 28 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΣΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΠΕΙΡΑΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ Μ. ΠΡΟΕΔΡΟΥ», 28 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. Κληρίδης ανέλυσε χθές τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον τὸ ἔγγραφον τοῦ κ. Ντενκντάς ΑΠΟΡΡΙΠΤΟΥΝ ΚΡΑΤΙΚΟΝ ΕΛΕΓΧΟΝ οἱ Τουρκοκύπριοι ἐπὶ τῶν ὀργάνων τοπικῆς διοικήσεως», 29 Δεκεμβρίου 1973.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἡ συζήτησις εἰς τὴν Βουλὴν διὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα ENTONOS KATAΔΙΚΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ANTIBΙΑΣ», 18 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΚΥΒΙΔΩΝ ΜΑΧΗ ΕΦΕΔΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΑΡΤΩΝ», 23 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΗΡΕΤΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΕΔΡΙΚΗΝ ΦΡΟΥΡΑΝ Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΦΟΝΕΥΘΕΝΤΟΣ ΕΙΣ ΟΜΟΔΟΣ», 25 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΜΕ ΤΗΝ ΦΥΓΑΔΕΥΣΙΝ ΕΚ ΚΥΠΡΟΥ ΤΟΥ ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΟΥ ἑ. ἁ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΟΥΣΟΥ ΚΑΤΑΖΗΤΕΙΤΑΙ Ο ΚΟΣΜΑΣ ΜΑΣΤΡΟΚΟΛΙΑΣ ΣΤΕΝΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΡΙΒΑ», 5 Μαρτίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΖΗΤΗΘΗ ΔΙΑΚΟΠΗ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΤΗΣ «ΕΟΚΑ Β» ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ», 11 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΟΚΑ Β ΘΑ ΚΛΙΜΑΚΩΣΗ ΤΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΗΣ», 24 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΟΚΑ Β' ΚΗΡΥΣΣΕΤΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΟΣ ΘΑ ΔΙΩΧΘΟΥΝ ΚΑΙ ΑΛΛΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ», 26 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΣ ΕΖΗΤΗΣΕ ΤΑΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ κ. ΓΛ. ΚΛΗΡΙΔΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΗΡΥΞΙΝ ΤΗΣ ΕΟΚΑ Β' ΩΣ ΠΑΡΑΝΟΜΟΥ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ», 27 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΟΝ ΘΑ ΔΙΩΚΕΤΑΙ ΠΑΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ ΕΝΘΑΡΡΥΝΟΝ ΤΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ Β'», 27 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΘΑ ΕΠΑΝΕΚΔΙΚΑΣΘΗ Η ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΕΙΣ ΦΥΛΑΚΙΣΙΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΦΥΓΗΝ ΤΟΥ Γ. ΚΑΡΟΥΣΟΥ», 30 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «Μετά τὴν καταδίκην 20 προσώπων χθὲς τὸ ἀπόγευμα ΣΟΒΑΡΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΙΣ ΛΑΡΝΑΚΑ», 9 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΙΣ ΧΘΕΣ εἰς Λάρνακα ΖΗΤΕΙΤΑΙ Η ΑΠΟΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΦΥΛΑΚΙΣΘΕΝΤΟΣ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΖΑΧΑΡΙΟΥ», 10 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «Ἐδόθη χάρις εἰς τὸν μαθητὴν Ζαχαρίου», 12 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «ΠΑΡΗΤΗΘΗ Ο Τ. ΕΥΔΟΚΑΣ», 13 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «ΑΙΜΑΤΗΡΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ», 16 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «ΕΚΡΗΞΕΙΣ ΒΟΜΒΩΝ ΕΞΩΘΙ ΤΩΝ ΟΙΚΙΩΝ ΤΩΝ Σ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ – Γ. ΧΑΤΖΗΛΟΪΖΟΥ Ἐτέρα ἔκρηξις εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Ρένου Κυριακίδη», 26 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «Ἐὰν γίνουν τελικῶς ἐκλογαί Θὰ κλείσουν ἐπὶ τριήμερον τὰ σχολεῖα Μ. Παιδείας», 31 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «ΕΚΚΩΦΑΝΤΙΚΗ ΕΚΡΗΞΙΣ Εἰς οἰκίαν ὅπου διαμένουν μέλη τῆς Προεδρικῆς φρουρᾶς», 2 Φεβρουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «Μετά τὴν νέαν ἐπιδρομὴν καὶ ἐν ὄψει τῆς συγκεντρώσεως τῆς Πέμπτης ΑΝΗΣΥΧΙΑΙ», 6 Φεβρουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «ΟΚΤΑΗΜΕΡΗ ΚΡΑΤΗΣΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΕΣ», 7 Φεβρουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «ΑΛΛΕΣ 18 ΕΠΙΔΡΟΜΕΣ», 7 Φεβρουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «Ἀνοικτὴ Ἐπιστολὴ τοῦ Βουλευτοῦ κ. ΝΙΚΟΥ ΣΑΜΦΩΝ ΠΡΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΝ ΚΑΙ ΔΙΓΕΝΗΝ», 10 Φεβρουαρίου 1973.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *H MAXH*, «3 ΥΠΟ ΚΡΑΤΗΣΙΝ 3 ΑΠΕΛΥΘΗΣΑΝ 3 ΕΙΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΤΗΤΑ Ἐν σχέσει μὲ τὰς ἐπιδρομὰς κατὰ τῶν σταθμῶν Κώμης Κεπήρ, Ἄχνας καὶ Λεθύμου», 11 Φεβρουαρίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΓΟΝΕΩΝ ΑΞΙΟΙ : Νὰ ὑλοποιηθῇ διὰ νομοθεσίας ἡ ἀγγελία περὶ δωρεάν Παιδείας», 2 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΨΕΣΙΝΗ ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΕΝΟΠΛΩΝ ΜΑΣΚΟΦΟΡΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ», 3 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ἡ ἀνατίναξις τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ στὸ Πισσοῦρι ΠΡΑΞΗ ΑΝΤΙΠΟΙΝΩΝ Γιὰ τὴν κακοποίησιν 2 ὁπαδῶν τοῦ Στρατηγοῦ Γρίβα», 4 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΣΥΝΕΧΗΣ Ἡ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΚΛΑΔΟΥ ΕΛΑΙΑΣ : Μακάριος», 4 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΑΠΕΛΥΘΗΣΑΝ 32 ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ», 16 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «18 ΕΚΡΗΞΕΙΣ ΕΙΣ ΛΕΜΕΣΟΝ ΚΑΙ 5 ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ ΨΕΣ», 16 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΑΙ ΚΥΠΡΙΑΚΑΙ ΑΕΡΟΓΡΑΜΜΑΙ ΠΑΡΕΛΑΒΟΝ ΝΕΟΝ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟΝ», 18 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΕΛΛΗΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΚΑΙ 3 ΓΡΙΒΙΚΟΙ ΕΚΑΚΟΠΟΙΗΘΗΣΑΝ», 24 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Υπό τὸν ταγματάρχην Α. Πανταζῆν : ΕΠΕΒΕΒΑΙΩΘΗ Ἡ ΙΔΡΥΣΙΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ», 31 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ὁ Στέλιος Δυμιώτης Θὰ δικασθῇ διότι ἐδέσμευσε δι' ὄρκου ἄτομα στὴν ΕΟΚΑ Β'», 7 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ἡ MAXH ΣΤΟΝ ΚΟΥΤΡΑΦΑ», 10 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Μὲ τιμὰς ἥρωος ἐκηδεύθη ὁ Γεώργιος Π. Κουτουρέσης», 11 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Φυλλάδια τῆς ΕΟΚΑ διὰ τὸν φόνον τοῦ Γ. Φωτίου», 12 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ἐξετάζονται 15 περιπτώσεις διὰ παράβασιν τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος ὑπὸ Κυπριακῶν ἐφημερίδων», 18 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΑΝΑΒΡΑΣΜΟΣ Μεταξὺ τοῦ ἐκκλησιάσματος εἰς Μαραθόβουνον καὶ Παλαιχωρὶ ἀπὸ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν ἱερέων των ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας», 25 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ἡ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ Παπασταύρου ΚΑΙ Ἡ ΠΑΥΣΙΣ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΩΡΟΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑΣ», 27 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΕΚΡΗΞΕΙΣ στὴν οἰκίαν τοῦ Α. Ἀζίνα», 23 Ιουνίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Τέσσερεις ἐκρήξεις εἰς τὸ Ἐφεδρικόν», 23 Ιουνίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Θεαματικὴ ἐπιδρομὴ 30 ἐνόπλων προσωπιδοφόρων ψὲς εἰς Ἅγιον Σέργιον», 12 Ιουλίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ἡ πρώτη ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Διγενῆ εἰς Κύπρον MAXH ΕΚ ΤΟΥ ΣΥΣΤΑΔΗΝ», 26 Ιουλίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ἡ ΕΣΕΑ καταγγέλλει ἐπιβολὴν δικτατορίας», 31 Ιουλίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΚΑΤΕΤΕΜΑΧΙΣΘΗ Ὁ Λ. ΧΑΤΖΗΛΟΪΖΟΥ Ἐξ ἐκρήξεως βόμβας τὴν ὁποίαν προσεπάθει νὰ ἀχρηστεύσῃ», 2 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ὁ ΔΙΓΕΝΗΣ ΘΕΤΕΙ ΟΡΟΥΣ», 3 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΔΙΓΕΝΗ», 5 Αυγούστου 1973.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΥ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥ 'Η ΕΟΚΑ Β' έπεδίδωκε με τὸ σχέδιον ΑΠΟΛΛΩΝ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΗ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑΝ», 12 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΩΣ ΤΗΣ «ΕΟΚΑ Β'» ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΣΙΝ ΤΩΝ «26»», 11 Σεπτεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Παρεπέμφθησαν στὸ Κακουργιοδικεῖον οἱ 9 συλληφθέντες εἰς Παρεκκλησιάν», 16 Σεπτεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΟΠΛΟΦΟΡΩΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΘΝΙΚΗΣ»», 20 Οκτωβρίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΕΠΙΛΗΡΧΙΣΕ ΔΡΑΣΙΝ Η ΕΟΚΑ Β' », 12 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΕΞΕΔΟΘΗ ΚΑΤ' ΑΥΤΟΥ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 8ΗΜΕΡΟΥ ΚΡΑΤΗΣΕΩΣ 'Ηγετικὸν στέλεχος τῆς ΕΟΚΑ Β' ὁ Καλογερόπουλος», 12 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΒΙΑΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ Σαμψῶν : Δημοσία ἐπὶκρισις πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ΟΞΥΤΑΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΙΝ ΤΟΥ ΠΟΡΙΣΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΗ ΘΕΜΑΤΟΣ ΥΠΟ ΤΟΥ κ. ΚΛΗΡΙΔΗ», 14 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Άνοικτὴ Ἑκκλησις τοῦ Βουλευτοῦ κ. Νίκου Σαμψῶν ΠΡΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΝ ΚΑΙ ΔΙΓΕΝΗΝ», 19 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ψεσινὴ προκήρυξις τοῦ Στρατηγοῦ Γρίβα ΔΕΝ ΕΦΟΝΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΟΚΑ Ο ΑΝ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ Δριμυτάτη ἐπίθεσις κατὰ τῶν Μακαρίου καὶ Κληρίδη», 20 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΣΤΟΧΟΣ ΑΝΑΝΔΡΩΝ ΒΟΜΒΙΣΤΩΝ ΤΑ ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΝΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ», 3 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Η ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΛΟΧΑΓΟΥ ΔΙΑΚΟΥ ΤΗΝ 15^{ην} ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ», 3 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ ΣΤΗΝ ΣΟΡΟΝ ΤΗΣ ΑΓΩΝΙΣΤΡΙΑΣ ΙΟΥΛΙΑΣ ΚΥΡ. ΚΥΡΙΛΛΗ», 8 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Δι' ἐπιστολῆς τοῦ Γεν. Εἰσαγγελέως πρὸς τὸ Ἀνώτατον Δικαστήριον ΑΠΕΣΥΡΘΗ Η ΑΙΤΗΣΗ ΔΙ' ΑΡΣΙΝ ΑΣΥΛΙΑΣ ΤΟΥ Ν. ΣΑΜΨΩΝ», 9 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Η ΓΕΝΕΣΙΟΥΡΓΟΣ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΒΙΑΣ», 11 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ κ. Σαμψῶν εἰς τὴν Βουλὴν Αἰσθήσιν ΠΡΟΕΚΑΛΕΣΕΝ Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΟΤΙ Ο Χ' ΛΟΪΖΟΥ ΕΔΟΛΟΦΟΝΗΘΗ », 12 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΕΙΣ ΚΑΤΕΨΥΓΜΕΝΑ ΚΕΛΛΙΑ ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ ΟΙ «25» ΤΗΣ ΛΕΜΕΣΟΥ», 18 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΒΟΥΛΗ : ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΙΑΣ Διὰ ψήφων 20 ὑπέρ, 11 κατὰ καὶ δύο ἀποχωῶν», 24 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ Ο κ. Ν. ΣΑΜΨΩΝ Ἀπεχώρησε τῆς Προοδευτικῆς Παρατάξεως », 24 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Μὲ τὴν προειδοποίησιν : Η ΕΟΚΑ Β' ΤΙΜΩΡΕΙ Ἐφονεύθη ὁ Ε. Χαράλαμπος», 25 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Η ΕΟΚΑ Β' ΑΝΕΣΤΕΙΛΕ ΤΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΗΣ», 29 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΜΟΝΟΝ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΑΠΕΣΧΕ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑΙ ΤΗΣ ΚΗΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ», 31 Ιανουαρίου 1974.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΤΡΑΠΟΥΚΟΙ ΕΔΡΑΣΑΝ ΧΘΕΣ ΒΡΑΔΥ ΕΙΣ ΕΜΠΙΑΝ», 19 Φεβρουαρίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΝΥΚΤΑ ΤΡΟΜΟΥ ΚΑΙ ΦΡΙΚΗΣ ΨΕΣ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΣΤΡΟΥΜΠΙ 3.000 παρακρατικοί ώργιασαν εις βάρος τῶν Ἐθνικοφρόνων», 21 Φεβρουαρίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ἀνώτατος ἀξιωματικὸς τῶν καταδρομῶν γνώστης τοῦ ἀνταρτοπολέμου Ο ΝΕΟΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ Β΄», 3 Μαρτίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΦΕΣΙΝ ΕΙΣ ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ Ὁ κ. Ἡλιάδης ἀπρόθυμος νὰ ζητήσῃ συγγνώμην ἀπὸ τὸν κ. Λυσσαρίδην», 22 Μαρτίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΑΠΕΒΑΛΕ 50 ΜΑΘΗΤΑΣ», 3 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΑΠΕΒΛΗΘΗΣΑΝ ΕΠΙ ΤΡΙΗΜΕΡΟΝ 42 ΜΑΘΗΤΑΙ ΟΙΚΟΤΡΟΦΟΙ ΤΟΥ Γ. ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΜΟΡΦΟΥ», 5 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΠΟΙΑΙ ΠΟΙΝΑΙ ΠΡΟΒΛΕΠΟΝΤΑΙ ΔΙΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ «ΕΟΚΑ Β΄»», 26 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ψήφισμα συμπαραστάσεως πρὸς τὸν Μακάριον ἐνέκρινε χθὲς τὸ συνέδριον τοῦ ΑΚΕΛ», 27 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ἐληξεν ἡ προθεσμία ἐπανόδου στὰς οἰκίας των τῶν καταζητουμένων ΕΠΕΣΤΡΕΨΑΝ ΣΥΝΟΛΙΚΩΣ 16», 30 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ὁ Στρατηγὸς Παπάκης φέρεται ὡς ἀρχηγὸς τῆς ΕΟΚΑ Β΄», 30 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Οἱ Τοῦρκοι τῆς Μόρας ἀποκόπτουν τὸ νερὸ πρὸς τὸ χωρίον Ἰάσσια», 1 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ὁ Καθηγητικὸς Σύλλογος Ἀμμοχώστου διὰ τὰ προχθεσινὰ μαθητικὰ ἐπεισόδια «ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΝΑ ΑΠΕΧΟΥΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ»», 1 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΕΑΝ ΣΥΝΕΧΙΣΘΗ Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ Οἱ Καθηγηταὶ θ' ἀρνοῦνται νὰ μπαίνουν εἰς τὰς τάξεις ΧΘΕΣΙΝΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΟΕΛΜΕΚ», 3 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ἀπέθανε καὶ ἐκηδεύθη ὁ «χασάπης» τοῦ Κιόνελι», 5 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Τελευταία εὐκαιρία γὰρ τοὺς παρακρατικούς ΛΗΓΕΙ ΣΗΜΕΡΟΝ Η ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ὀπλισμοῦ των», 11 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Μεταξὺ τῶν συλληφθέντων εἰς τὰς ἐρεῦνας Ἀμμοχώστου -Λάρνακος περιλαμβάνονται : ΗΓΕΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΗΣ ΕΟΚΑ Β΄», 13 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Διὰ τὴν ἀνατίναξιν τοῦ καταστήματος τῆς συζύγου του Ο ΚΙΚΗΣ ΕΚΔΙΚΕΙΤΑΙ Αἱ ἐκρήξεις εἰς Ἀμμόχωστον διετάχθησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου», 16 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΑΠΟΛΥΟΝΤΑΙ 40 ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ», 22 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΑΝΑΝΔΡΟΣ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΛΟΚΑΤΖΗΔΩΝ ΨΕΣ Ἐτραυματίσθη δεκανεὺς τῆς ΕΣΑΚ Κ. Κόσης», 4 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΠΑΡΕΔΟΘΗ ΧΘΕΣ Ο ΠΡΩΗΝ ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΑΥΓΟΥΣΤΗ», 14 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΛΑΟΣ ΧΑΙΡΕΤΙΖΕΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΥΣΙΝ ΤΗΣ ΤΥΡΑΝΝΙΑΣ», 19 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ», 19 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΛΛΕΙΠΟΝΤΩΝ», 29 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *H MAXH*, «Ἐβίασαν ἐπανειλημμένως μητέρα καὶ θυγατέρα εἰς τὸ χωρίον Ζώδια ΑΠΕΛΥΘΗΣΑΝ 22 ΚΑΤΟΙΚΟΙ», 31 Αυγούστου 1974.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «Έντυπωσιακή ψεσινή επιχείρησις εις Όμοδος ΚΑΤΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΚΑΙ ΧΩΡΙΑ ΤΟ «ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΙΟΝ»!», 7 Ιανουαρίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «Η παρανομία συνεχίζεται καὶ μετὰ τὴν προειδοποίησιν τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑσωτερικῶν ΒΟΜΒΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗΝ ΛΕΣΧΗΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ», 17 Ιανουαρίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «ΑΡΧΙΖΕΙ Η ΚΑΘΑΡΣΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ», 22 Ιανουαρίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «ΜΥΣΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ "ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ" ΠΑΡΕΔΩΣΕΝ Ο κ. ΚΛΗΡΙΔΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΝ», 27 Ιανουαρίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «ΕΠΙΔΡΟΜΗ 7 ΕΝΟΠΛΩΝ ΜΑΣΚΟΦΟΡΩΝ ΕΙΣ ΦΙΛΙΑΝ», 17 Φεβρουαρίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «Δηλώσεις τοῦ Προέδρου Μακαρίου ΕΠΙΖΗΜΙΟΣ Ο ΠΟΛΥΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ», 26 Φεβρουαρίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «ΔΙΕΣΠΑΣΘΗ Η ΗΓΕΣΙΑ ΤΟΥ «ΕΘΝ. ΜΕΤΩΠΟΥ»», 2 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «ΚΥΜΑ ΣΥΛΛΗΨΕΩΝ», 10 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «Οἱ τέσσαρες κρατούμενοι», 11 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΗ Ο κ. ΓΙΩΡΚΑΤΖΗΣ», 13 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «ΣΤΑΜΑΤΗΣΤΕ ΤΟΝ ΓΙΩΡΚΑΤΖΗ...καὶ ἡ ἀστυνομία ἐπρόλαβε τὴν ἀναχώρησίν του», 14 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «ΠΑΡΗΤΗΘΗ ΕΚ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ Ο ΤΕΩΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ», 14 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «ΒΑΡΥΣΗΜΑΝΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΑΡΕΔΩΣΕ Ο κ. ΠΑΤΑΤΑΚΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ», 17 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΑΠΟΚΡΟΥΕΙ ΦΗΜΑΣ ΕΙΣ ΒΑΡΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ Πλαστὸν τὸ ἔγγραφον ποὺ παρέδωσεν ὁ Πατατάκος», 18 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «Ο ΣΑΜΨΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ», 21 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «ΑΠΕΚΑΛΥΦΘΗ ΣΧΕΔΙΟΝ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ ΕΞΗΚΟΝΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΩΝ», 28 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΡΙΒΑΣ ΔΙΑΚΗΡΥΤΤΕΙ : ΚΑΛΕΙ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΝΑ ΑΝΑΠΕΤΑΣΟΥΝ ΤΟ ΛΑΒΑΡΟ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ», 6 Απριλίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΡΙΒΑΣ-ΔΙΓΕΝΗΣ ΔΙΑΤΕΙΝΕΤΑΙ : «Μόνον με τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Μακαρίου ἐκ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς θὰ ἐπέλθῃ ἐνότης»», 8 Απριλίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, « ΒΟΜΒΑ ΕΙΣ ΥΨΩΝΑΝ», 24 Απριλίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «ΓΡΙΒΑΣ : «ΑΠΟΧΗ ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΚΛΟΓΑΣ»», 7 Μαΐου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «ΤΟ «ΕΘΝΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΙΟΝ» ΝΗΠΤΕΙ ΤΑΣ ΧΕΙΡΑΣ ΤΟΥ ΤΡΥΦΩΝΙΔΗΣ : Ἡ ἐπιχείρησις ἔγινεν ἀπὸ τὸν «Ἱερὸν Λόχον» Θ' ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΩΝ ΣΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ», 25 Μαΐου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «Οἱ Τουρκοκύπριοι θὰ δημιουργήσουν τακτικὸν στρατὸν», 24 Ιουνίου 1970.

Εφημερίδα ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ, «Ο ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ Δρος ΙΧΣΑΝ ΑΛΗ ΕΞΗΡΕΘΙΣΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗΝ ΗΓΕΣΙΑ», 1 Ιουλίου 1970.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙΤΑΙ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΘΕΤΕΙ ΥΠΟ ΤΟΝ ΑΜΕΣΟΝ ΕΛΕΓΧΟΝ ΤΟΥ ΤΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ», 4 Αυγούστου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Ο Μακάριος επικρίνει τὰς Τουρκικὰς ἀπειλὰς διὰ τὸ ἐπεισόδιον Τρικώμου», 18 Αυγούστου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ : "ΑΝ ΜΕ ΒΡΟΥΝ ΕΝΟΧΟ ΝΑ ΜΕ ΠΑΙΞΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΜΕΤΑΞΑ"», 27 Οκτωβρίου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Ο βουλευτής κ. Νίκος Κόσης παρέλαβε τὴν σκυτάλην ... ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΕΙ : Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει τὸ ΣΩΤΗΡΙΟΝ Ἑλληνικὸν ΠΡΟ-ΠΟ ΝΑ ΑΠΑΓΟΡΕΥΘΟΥΝ ΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ «ΠΟΥΛΣ»», 30 Οκτωβρίου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΝΕΑ ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΑΛΛΑΔΩΝ Συνέλαβον τρεῖς ἔθνοφρουρούς καὶ τοὺς ἐκράτησαν ἐπὶ ἑπτὰ ὥρας», 5 Νοεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Νὰ καταργηθῇ ἡ προῖκα ἐζήτησεν ὁ κ. Νίκος Κόσης», 6 Νοεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΤΑΙ Η ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΠΡΟΣ ΑΠΕΛΑΣΙΝ ΤΟΥ Κ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ», 9 Νοεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Αὐστηρωτάτην τιμωρίαν τῶν παραβατῶν τοῦ διατάγματος ἐζήτησεν ὁ κ. Παπαφιλίππου», 19 Νοεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΕΚΛΕΙΣΘΗ ΧΘΕΣ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ ΜΕΣΩ ΚΙΟΝΕΛΙ», 12 Δεκεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Ἐπιβράβευσις τῶν ἀγώνων τοῦ «Ἐνιαίου» ἡ διακήρυξις Μακαρίου διὰ δωρεὰν παιδείαν», 18 Δεκεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΩΡΓΑΝΩΘΗ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΙΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ κ. ΝΤΕΝΚΤΑΣ», 28 Δεκεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΑΓΝΩΣΤΟΝ ΠΟΤΕ ΘΑ ΕΛΘΗ Ο ΚΩΣΤΑΣ Π. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ», 29 Δεκεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΑΠΟ ΤΟΥ '72 Ο 13^{ος} Η Π.Α.Σ.Υ.Δ.Υ. ΑΝΑΣΤΕΛΛΕΙ ΤΗΝ ΣΤΑΣΙΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ », 30 Δεκεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΕΙΤΑΙ : Ὁ πραγματικὸς ἀγὼν τώρα ἀρχίζει, λέγουν οἱ κάτοικοι Κυρηνείας», 31 Δεκεμβρίου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΠΟΛΙΤΗΣ ΛΑΡΝΑΚΟΣ ΚΑΤΗΓΓΕΙΛΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ Κ.Υ.Π. ΟΤΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΧΕΔΙΟΝ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ», 4 Ιανουαρίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΚΑΤΟΠΙΝ ΟΔΗΓΙΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ Διεξάγονται ἔρευναι διὰ τὸ «σχέδιον δολοφονίας» ἡγετῶν τοῦ ΑΚΕΛ καὶ τῆς ΠΕΟ ΤΙ ΕΠΙΕΝ Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΔΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ ΤΗΣ «ΠΑΤΡΙΔΟΣ»», 5 Ιανουαρίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΑΜΝΗΣΤΙΑΝ ΘΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗ Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΕΠΙ ΤΗ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ ΑΥΤΟΥ ΕΟΡΤΗ», 12 Ιανουαρίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΝΕΟΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ ΕΙΣ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΝ», 14 Ιανουαρίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΟΙ 31 ΤΟΥ Ε. ΜΕΤΩΠΟΥ», 20 Ιανουαρίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΦΡ. ΠΕΤΡΙΔΗ Δὲν χρειάζεται Πανεπιστήμιον εἰς τὴν Κύπρον», 21 Ιανουαρίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Ο ΜΠΕΡΜΠΕΡΟΓΛΟΥ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ», 23 Ιανουαρίου 1971.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΑ ΤΟΥΣ «ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ» Έπιστροφή τών Τούρκων εις 21 χωρία εις δύο στάδια», 16 Φεβρουαρίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΕΓΚΛΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΜΒΡΟΣΙΟΝ», 6 Μαρτίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΟΙ ΥΠΟΝΟΜΕΥΤΑΙ Νέα απόπειρα πρὸς διατάραξιν τών ἁρμονικῶν σχέσεων μεταξὺ τών Κυβερνήσεων Ἑλλάδος-Κύπρου», 9 Μαρτίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΩΣ ΛΟΪΖΑ», 11 Μαρτίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΕΠΕΣΗΜΑΝΘΗΣΑΝ ΟΙ ΠΡΟΔΟΤΑΙ Κάτοικος Κατωκοπιᾶς συνελήφθη ψὲς ἐν σχέσει μὲ τήν κυκλοφορίαν συνθημάτων κατὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος», 16 Μαρτίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΥΠΟ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ Βοήθεια 70.000 λιρῶν πρὸς τὸ κίνημα τῆς ΣΕΚ», 9 Απριλίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΝΑ ΣΥΛΛΗΦΘΗ Ο κ. ΛΥΣΣΑΡΙΔΗΣ», 24 Απριλίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Ἀπεκατεστάθησαν ἐπαγγελματικῶς ὅλα τὰ πρώην μέλη τοῦ Ἑθν. Μετώπου», 8 Ιουνίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ κ. Σ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ», 6 Ιουνίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΟΦΥΛΑΚΗΝ», 6 Ιουνίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΟΠΛΑΠΟΘΗΚΑΙ ΑΝΕΚΑΛΥΦΘΗΣΑΝ ΣΤΑΣ ΠΕΡΙΟΧΑΣ ΜΟΡΦΟΥ - ΤΗΛΛΥΡΙΑΣ», 10 Ιουλίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΝ ΔΙΕΡΡΕΥΣΕΝ ΕΚ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ», 13 Ιουλίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΚΑΤΑΠΕΛΤΗΣ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΥ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΗΣ ΕΔΕΚ ΔΙΑΨΕΥΔΟΝΤΑΙ ΤΑ ΜΥΘΕΥΜΑΤΑ ΤΩΝ «ΝΕΩΝ»», 16 Ιουλίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΙΝ ΤΟΥ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΥ ΕΙΣ ΚΟΚΚΙΝΑ ΕΠΙΖΗΤΕΙ ΝΑ ΚΑΜΗ Η ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΑΚΗ ΗΓΕΣΙΑ», 23 Ιουλίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Η ΦΙΦΑ ΕΙΠΕ ΟΧΙ ΣΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΥΣ», 27 Ιουλίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΘΕΡΜΟΝ ΣΗΜΕΙΟΝ Ο ΜΑΡΑΘΟΒΟΥΝΟΣ», 31 Ιουλίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΛΕΥΚΩΣΙΑ-ΠΑΦΟΣ ΣΕ 17 ΛΕΠΤΑ ΜΕ «ΑΪΛΑΝΤΕΡ»», 24 Αυγούστου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «800 ΓΡΙΒΙΚΟΙ ΕΦΕΔΡΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΘΑ ΠΑΡΕΛΑΣΟΥΝ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΟΥ «ΟΧΙ»», 13 Οκτωβρίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Η «ΜΠΟΖΚΟΥΡΤ» ΓΡΑΦΕΙ : Ὁ Γρίβας ἦλθε διὰ νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς ποὺ ἔθεσαν βόμβαν εἰς τὸ ἀεροπλάνον του! », 16 Οκτωβρίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Η ΜΑΘΗΤΙΩΣΑ ΝΕΟΛΑΙΑ ΕΞΕΧΥΘΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΟΔΟΥΣ ΜΕ ΤΗΝ ΙΑΧΗΝ «ΕΝΩΣΙΣ»», 21 Οκτωβρίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Ἐκ τῆς Δημοσίας Ὑπηρεσίας : ΘΑ ΑΠΟΛΥΘΟΥΝ ΠΟΛΛΟΙ ΑΚΟΜΗ», 6 Νοεμβρίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, ««ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ» ΤΗΣ ΣΕΕΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΥΠΕΡΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΜΕ ΣΤΟΧΟΝ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ», 20 Νοεμβρίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ὁ κ. Παπαφώτης», 30 Νοεμβρίου 1971.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΒΟΜΒΑ ΕΞΕΡΡΑΓΗ ΨΕΣ ΣΤΟ ΟΙΚΗΜΑ ΤΗΣ Π.Ε.Ο. ΤΡΙΚΩΜΟΥ», 30 Δεκεμβρίου 1971.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΚΟΚΚΙΝΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ Οί κάτοχοι τούτων δύνανται νά έπικοινωνοῦν άπ' ευθείας με τās ύπηρεσίας άσφαλείας», 31 Δεκεμβρίου 1971.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Τὰ άποχευτευτικά έργα έκάλυψαν μήκος 25 μιλίων εις Λευκωσίαν», 4 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Προκλητική έμφάνισις ένόπλων ΓΥΜΝΑΣΙΑ ΤΟΥΡΚΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΕΜΕΣΟΝ», 9 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Η ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΙΑΤΡΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ ΔΙΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ», 10 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΤΡΑΓΙΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ», 13 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Νέον σύστημα συλλογής σκυβάλων εις Λευκωσίαν», 20 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΝΤΕΝΚΤΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΟΥΝ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ», 22 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΛΕΙ ΤΟΝ ΓΡΙΒΑΝ ΝΑ ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΗΝ ΠΑΡΑΝΟΜΟΝ ΟΡΓΑΝΩΣΙΝ ΤΟΥ», 24 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΕΔΟΛΟΦΟΝΗΘΗ Ο ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΣΤ. ΜΑΥΡΟΣ», 26 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΜΕΓΑΛΗ ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ Η ΑΜΝΗΣΤΕΙΑ», 29 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Άναστέλλει τήν δρᾶσιν της ή «ΕΟΚΑ Β'»», 29 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ήνοιζαν αί πῦλαι τῶν φυλακῶν», 29 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΣ Η ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ», 1 Φεβρουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Άξιον τέκνον της ιδιαιτέρας αύτου πατρίδος άνεκηρύχθη ό στρατηγός Γρίβας -Διγενής ΑΠΕΣΧΕ ΤΗΣ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑΣ ΜΟΝΟΝ Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ», 1 Φεβρουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Έπαναρχίζουν αί συνομιλίαι», 1 Φεβρουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΤΡΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΗΓΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΟΚΑ Β», 14 Φεβρουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΕΙ Τίθενται υπό έλεγχον βασικά είδη διατροφής», 16 Φεβρουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΕΦΥΓΕΝ Ο Γ. ΚΑΡΟΥΣΟΣ», 1 Μαρτίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ο ΜΑΣΤΡΟΚΟΛΙΑΣ ΕΦΥΓΕ», 7 Μαρτίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΚΑΤΑ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑΝ ΑΝΕΣΤΑΛΗ Η ΑΠΕΡΓΙΑ Αρχίζουν διαπραγματεύσεις Άποκαθίσταται τὸ ρεῦμα», 22 Μαρτίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Άπαράδεκτοι αί διά φυλλαδίων άπειλαί έναντίον καθηγητῶν», 28 Μαρτίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΝΑ ΔΙΑΛΥΘΟΥΝ ΑΙ ΦΙΛΟΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ», 30 Μαρτίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Έπανάρχισαν δρᾶσιν παράνομοι όπλοφόροι ΠΥΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ ΕΞΩΘΙ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ ΤΟΥ κ. ΓΛ. ΚΛΗΡΙΔΗ», 2 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΔΙΕΚΟΠΗΣΑΝ ΑΙ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΙ», 3 Απριλίου 1974.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ο Ρ. Ντενκτά έτοιμος να καλέσει τούς Τούρκους εις παθητικήν αντίστασιν», 3 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΠΩΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ Η ΕΟΚΑ Β Ό Ποταμιάνος αποστέλλει ό Σωκρ. Ήλιάδης διανέμει», 7 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΦΟΡΜΟΥΛΑ ΒΑΛΝΤΧΑΪΜ», 17 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Από τήν άνανδρον έπιδρομήν παρανόμων στίς Άγγλίσιδες», 24 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Δέν έξευρέθη νέος άρχηγός της ΕΟΚΑ Β», 24 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΕΠΕΣΤΡΕΨΑΝ ΚΑΤΑΖΗΤΟΥΜΕΝΟΙ», 28 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Η ΕΣΕΑ λέγει ότι θα συνεχίση νόμιμον άγώνα», 28 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΑΣΧΗΜΙΑΙ ΜΑΘΗΤΩΝ Καταστροφαι και συγκρούσεις εις δύο γυμνάσια της Άμμοχώστου», 30 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΗΚΥΡΩΘΗ Η ΠΟΙΝΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΦΥΓΑΔΕΥΣΙΝ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΟΥΣΟΥ», 30 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Μαθηται ώμολόγησαν ότι ήσαν μέλη ομάδων της παρανόμου ΕΟΚΑ Β», 10 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Από στρατόπεδον της Έθνοφρουράς εις Γεροσκήπου ΝΕΑ ΜΕΓΑΛΗ ΚΛΟΠΗ ΟΠΛΩΝ», 11 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΙΔΡΥΕΤΑΙ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ», 14 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Άγριος φόνος στο Συγχαρί», 14 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Οί Τοῦρκοι Μόρας πίνουν τὸ νερόν τοῦ χωρίου Άσσια», 22 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟΝ ΔΙΑ ΚΑΡΚΙΝΟΠΑΘΕΙΣ», 23 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΕΛΕΧΘΗ ΟΤΙ ΑΠΟΥΣΙΑΣΑΝ ΔΙ' ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΠΕΣΤΡΕΨΑΝ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ ΟΙ ΛΟΚΑΤΖΗΔΕΣ», 30 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΑΝΕΥΡΕΘΗ ΚΛΑΠΕΙΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΝ ΤΗΣ ΓΕΡΟΣΚΗΠΟΥ», 1 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΑΝΑΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΛΟΠΗΝ ΟΠΛΩΝ», 2 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΘΑ ΓΙΝΗ Η ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑ», 6 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ο Συνεργατισμός προσφέρει στο ΡΙΚ τὰ τεχνικά μέσα δι' έγχρωμον TV», 6 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΗΡΧΙΣΕΝ Η ΚΑΘΑΡΣΙΣ ΣΤΗΝ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑ», 8 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Έπαναρχίζουν αι ένδοκυπριακαι», 11 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΙΔΟΥ Ο ΑΓΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ!», 15 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Όμολογίαι συλληφθέντων στήν Άμμόχωστον «ΜΑΣ ΠΑΡΕΣΥΡΕ Ο ΤΟΜΕΑΡΧΗΣ»», 16 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ο λαός ζητεί να τεθη τέρμα στο όργιον της παρανομίας», 20 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Αναμένεται αποχώρησις 57 Δοκίμων από Σχολάς», 20 Ιουνίου 1974.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΘΑ ΑΠΟΛΥΣΗ ΠΟΛΛΟΥΣ», 22 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Αναμένομεν κάθαρσιν καὶ εἰς τὴν Ἐθνοφρουρὰν», 23 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΚΑΘΟΔΗΓΕΙΤΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ Η ΕΟΚΑ Β», 25 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Δὲν ἔχομεν σχέσιν μὲ τὴν ΕΟΚΑ Β λέγει ἡ ΕΣΕΑ», 25 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Νέα ἐπιτυχία τοῦ Ἐφεδρικοῦ «ΜΗ ΠΥΡΟΒΟΛΗΤΕ, ΠΑΡΑΔΙΔΟΜΑΙ...» Καὶ ὁ καταζητούμενος δραπετής Α. Χαρίτωνος ὡδηγήθη στὰς φυλακὰς», 27 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΑΠΟΛΥΟΝΤΑΙ 60 ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ», 28 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΑΠΕΘΑΝΕΝ Ο ΚΑΣΙΑΛΟΣ», 1 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Κατεστράφη διὰ πυρὸς τὸ χωρίον Λουτρὸς», 3 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ὅταν μπῆκαν στὸ Παλαίкуthro ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ Ο ΙΕΡΕΥΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ», 3 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Αὐτοὶ ποὺ ἔπесαν γιὰ τὴν πατρίδα Ὁ Ἀνθυπολοχαγὸς Φ. Παπαλουκάς», 3 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Βασάνισαν 3 ὑπερήλικας κατοίκους τῆς Σκυλλούρας», 4 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΩΘΗΣΙΣ ΔΥΤΙΚΩΣ ΤΟΥ ΞΕΡΟΥ», 5 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΠΟ ΤΟ ΝΕΟΝ ΧΩΡΙΟΝ», 5 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Κατάλογος ἐγκλωβισμένων Εἰς ΜΟΡΦΟΥ, ΣΥΡΙΑΝΟΧΩΡΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΖΙΑ», 8 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ο ΔΩΡΟΣ ΛΟΪΖΟΥ ΕΔΟΛΟΦΟΝΗΘΗ ΔΙΑ ΤΑ ΙΔΑΝΙΚΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΘΕΤΕΙ Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ», 10 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΘΑ ΑΡΧΙΣΗ Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ», 12 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ἄνθρωποι πεθαίνουν ἀπὸ βασανιστήρια ἐντὸς ἐκκλησίας!», 13 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΚΑΡΟΥΣΟΣ ΠΡΟΣ «ΕΟΚΑ Β»», 13 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ἀναδιοργανοῦνται ἡ Ἐθνικὴ Φρουρὰ καὶ ἡ Ἀστυνομία», 14 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Καὶ ἀπὸ γυναικας θὰ ἀπαιτοῦνται ἄδεια δι' ἔξοδον», 14 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΜΕΧΜΕΤΖΙΚ ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ!», 15 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ὑπὸ Τουρκικὴν κατοχὴν τὰ πλεῖστα ξενοδοχεῖα», 19 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΙΑΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΟΧΑΓΟΝ ΕΡΜΗ», 20 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Παπαδάκης, Γιωργίτης Κονδύλης καὶ Ντάνος εἰς διαθεσιμότητα», 22 Σεπτεμβρίου 1974.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Σωματικά ράκη ἔφθασαν καὶ ἄλλοι διακόσιοι νέοι αἰχμάλωτοι ἀπὸ τὰ Ἄδανα», 24 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ἡ «ΕΟΚΑ Β» εἶναι εἰσέτι παράνομος ὁργάνωσις λέγει ἡ Κυβέρνησις», 24 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ὁμαδικὸς τάφος ἀνεκαλύφθη χθὲς εἰς Ἄγ. Μέμνονα», 24 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Μεγάλῃ ἐκδήλωσις στὸ Παναθηναϊκὸν στάδιον διὰ τὴν Κύπρον», 25 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ἄκυροι αἱ προαγωγαὶ ἀστυνομικῶν ἐπὶ προεδρίας Νικολάου», 25 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ἀπελύθησαν ἄλλοι 474 αἰχμάλωτοι», 26 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΜΙΛΟΥΝ ΟΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ», 26 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΚΑΙ ἈΛΛΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟ Δ.Σ. ΤΟΥ ΑΠΟΕΛ», 27 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ἡ Ὁμόνοια στόχος Τούρκων καὶ τῶν πραξικοπηματιῶν», 27 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ἡ ΕΟΚΑ Β ΔΡΑ ΑΝΕΝΟΧΛΗΤΟΣ ΦΑΣΙΣΜΟΣ κατὰ τοῦ Τύπου», 29 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΜΕΓΑΛΕΙΩΔΕΣ ΣΗΜΕΡΟΝ ΤΟ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΠΑΝΟΔΟΥ ΤΟΥ ΕΘΝΑΡΧΟΥ», 29 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΝ», 2 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, ««Νὰ παραιτηθῇ ἄνευ χρονοτριβῆς τὸ Συμβούλιον τοῦ ΑΠΟΕΛ» ΤΟ ΖΗΤΟΥΝ ΜΕΛΗ ΤΟΥ», 3 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ἐνεγράφησαν 12,000 ἄνεργοι κατὰ τοὺς δύο τελευταίους μῆνας !», 3 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΔΕΝ ΠΑΡΑΙΤΕΙΤΑΙ Ο ΚΛΗΡΙΔΗΣ», 4 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΒΙΑΣΑΝ ΠΟΛΛΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΙΤΣΑΔΑ», 9 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Χασισλῆδες πλεῖστοι ἐκ τῶν εἰσβαλόντων εἰς Κύπρον Τούρκοι», 9 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Τὰ περὶ ἀνευρέσεως χρημάτων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Ἀνδρέα Ἀζίνα», 12 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΘΕΛΟΥΝ ΝΑ ΚΗΡΥΞΟΥΝ ΚΥΠΡΙΟΥΣ ΤΑ ΜΕΧΜΕΤΤΖΙΚ», 13 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΩΝ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ Β'», 18 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΠΑΡΗΤΗΘΗ Ο ΦΡΑΓΚΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΠ», 18 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΩΝ ΕΓΚΥΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΑΠΟ ΒΙΑΣΜΟΝ», 20 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ὁ κ. Λέλλος Δημητριάδης Δήμαρχος Λευκωσίας», 20 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ἀπολυθέντες ἀστυνομικοὶ ζητοῦν ἀποκατάστασίν των», 25 Οκτωβρίου 1974.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΕΞΗΝΑΓΚΑΣΑΝ ΕΛΛΗΝΑΣ ΝΑ ΚΑΥΣΟΥΝ 17 ΕΚΤΕΛΕΣΘΕΝΤΑΣ ΟΜΟΧΩΡΙΟΥΣ ΤΩΝ», 25 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΜΕ ΔΡΑΜΑΤΑ ΕΛΗΞΕ ΧΘΕΣ Η ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ», 29 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΠΟΛΛΟΙ ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΖΟΥΝ», 31 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Προσπάθειαι εξισλαμισμού τῶν Μαρωνιτῶν», 31 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «16 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟ ΝΕΟΝ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΝ», 9 Νοεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ο ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΕΚΤΡΩΣΕΩΝ», 12 Νοεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΕΞ ΥΠΑΙΤΙΟΤΗΤΟΣ ΓΝΩΣΤΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΕΟΚΑ-Β Θλιβερά ἐπεισόδια εἰς Λάρνακα χθὲς εἰς μαθητικὰς διαδηλώσεις», 15 Νοεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ἐρχισεν ἡ ἐκκένωσις ἐγκλωβισμένων κατοίκων στὴν Βώνην καὶ Γύψου», 16 Νοεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΠΑΡΗΤΗΘΗ ΤΟ Δ.Σ. ΤΟΥ ΑΠΟΕΛ», 21 Νοεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ο κ. Κ. ΧΑΤΖΗΚΑΚΟΥ ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΚΤΡΩΣΕΙΣ», 22 Νοεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, ««ΑΔΟΥΛΩΤΗ ΚΕΡΥΝΕΙΑ»», 26 Νοεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Υπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ ΑΠΟΕΛ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΗ ΟΜΟΦΩΝΩΣ ΤΟ ΙΟΥΛΙΑΝΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ», 28 Νοεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Μαζικαὶ ἐκτελέσεις κατοίκων τῶν χωρίων περιοχῆς Κυθραίας», 1 Δεκεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Λαοθάλασσα ὑπεδέχθη τὸν Ἐθνάρχην ΑΠΟΘΕΩΣΙΣ», 8 Δεκεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Εἰς τὴν ΑΓΓΛΙΚΗΝ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΝ Ἰδρύθη σύνδεσμος διὰ προσέγγισιν Ἑλλήνων-Τούρκων», 12 Δεκεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Τὸ ΑΚΕΛ εἰσηγεῖται ἀποφασιστικὴν στροφὴν πρὸς τοὺς Τούρκους», 12 Δεκεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Δραματικαὶ ἐξελίξεις στὴν Βουλὴν ΑΠΕΧΩΡΗΣΕΝ Ο κ. ΚΛΗΡΙΔΗΣ Ἐντονοὶ διαξίφισμοὶ μετὰ τοῦ κ. Λυσσαρίδη», 13 Δεκεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Εἰδικὸν γραφεῖον τῆς ΕΟΚΑ Β εἶχε ὁ Δ. Ἰωαννίδης», 13 Δεκεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΟΙ ΕΓΚΛΩΒΙΣΜΕΝΟΙ», 20 Δεκεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΕΠΑΝΕΒΕΒΑΙΩΘΗ Η ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ Διηυθετήθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς τὸ ἐγερθὲν θέμα Γλ. Κληρίδη», 20 Δεκεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Η ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ», 28 Δεκεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «24ωρος ἀπεργία πείνης προσφύγων στὴ Λευκωσία», 31 Δεκεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «ΤΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝΤΑ», 20 Ιουλίου 1975.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ο ΛΟΧΑΓΟΣ ΠΑΜΠΟΣ ΛΟΤΤΑΣ», 20 Ιουλίου 1975.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ο ΕΦΕΔΡΟΣ ΑΝΘΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ Α. Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ Τὸ δράμα τοῦ 226 τ.π..», 14 Αυγούστου 1975.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ἡ ἀπολογία Σαμφών», 31 Αυγούστου 1976.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Στη φυλακή ο Νικόλαος», 1 Σεπτεμβρίου 1976.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Υποψήφιοι του Συναγερμού ήσαν ένοπλοι κατά το πραξικόπημα», 1 Σεπτεμβρίου 1976.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Γεῦμα με πρώην καταζητούμενους καὶ σύσκεψη εἶχε ὁ κ. Γλ. Κληρίδης», 3 Σεπτεμβρίου 1976.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ἡμέρα Ἀγνοουμένου ἢ 18ῃ τοῦ Ἰουλίου», 4 Ἰουλίου 1981.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ο εφιάλτης στην Αμάσεια και τα Ἀδανα Στα 14 του χρόνια ἐξῆσε τη βαρβαρότητα, αιχμάλωτος του τουρκικού στρατού», 15 Αυγούστου 2009.

Εφημερίδα *Ο Φιλελεύθερος*, «Ο Τάσος Μάρκου μάς τροφοδοτεῖ με δύναμη», 31 Μαΐου 2010.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Ο ἀρχηγὸς τῆς ἀστυνομίας εἶχε διατάξει νὰ πνιγῇ εἰς τὸ αἷμα ἡ ἐνωτικὴ διαδήλωσις τῆς 16ῃς», 24 Ἰανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Ἄκαρποι αἱ ἔρευναι διὰ τὴν ἀνέυρεσιν τοῦ Ρ. Θεοχάρους», 24 Ἰανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «ΟΙ ΕΦ. ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΤΙΘΕΝΤΑΙ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΗΓΙΑΝ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ», 31 Ἰανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «ΤΟΝ ΔΙΓΕΝΗΝ ΕΞΥΒΡΙΣΕΝ Ο ΑΣΤΥΝΟΜΟΣ ΧΑΤΖΗΛΟΪΖΟΥ Ἀναβρασμὸς εἰς Ἀμμόχωστον ἀπὸ τὴν σύλληψιν τοῦ ὑποτομεάρχου τῆς ΕΟΚΑ Στ. Ζάκου», 31 Ἰανουαρίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΝ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΝ ΘΡΟΝΟΝ ΖΗΤΟΥΝ ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΑΙ», 14 Φεβρουαρίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Ἡ ὁμιλία τοῦ Προέδρου τῆς ΕΣΕΑ κ. Γεωργίου Βασιλειάδη εἰς Λονδίνον», 6 Ἀπριλίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «80 ΕΙΔΙΚΟΙ ΑΣΤΥΦΥΛΑΚΕΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΟΔΟΤΑΙ ΔΙΔΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΝ ΤΩΝ», 13 Ἀπριλίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «ΤΑ 25 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΚΑΦΕΚΟΠΤΕΙΟΥ», 24 Ἀπριλίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Ὁ ἀγροφύλαξ Τρυπημένης ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΕΠΙ ὤρων Ἐβασανίσθη εἰς Τζάδος διὰ νὰ μαρτυρήσῃ μυστικὰ», 27 Ἀπριλίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Ὡς ἀνέφερε χθὲς ὁ Πρ. Παρασκευόπουλος Ὁ ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ ΕΝΔΙΕΦΕΡΕΤΟ ΝΑ ΕΝΟΧΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΝ ΚΑΣΙΝΗ», 18 Μαΐου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Κατὰ τὸ χθεσινὸν μνημόσυνον εἰς Παχύαμμον ΔΕΝ ΕΠΕΤΡΑΠΗ ΝΑ ΚΑΤΑΤΕΘΗ ΕΠΙΣΗΜΩΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ!», 14 Αυγούστου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ ΕΝΩΤΙΚΩΝ ΕΙΣ ΠΑΦΟΝ», 21 Αυγούστου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Συγκλονιστικαὶ ἀποκαλύψεις Βρεττανικῆς ἐφημερίδος Ἡ "ΝΗΣΟΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ" ΜΕΤΕΤΡΑΠΗ ΤΩΡΑ ΕΙΣ ΝΗΣΟΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ! Οἱ Τοῦρκοι μετέτρεψαν τοὺς τομεῖς των εἰς χώρους καλλιεργείας ναρκωτικῶν», 4 Σεπτεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ ΕΤΟΣ 1971-72 ΕΣΠΟΥΔΑΖΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 5,318 ΚΥΠΡΙΟΙ ΦΟΙΤΗΤΑΙ», 14 Σεπτεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Αἱ θέσεις τῆς Ἐπιτροπῆς Συντονισμοῦ Ἐνωτικοῦ Ἀγῶνος Ἡ ΕΝΩΣΙΣ ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΗ Ἡ χθεσινὴ ὁμιλία τοῦ κ. ΓΛΑΥΚΟΥ ΚΑΣΟΥΛΙΔΗ εἰς Ἀμμόχωστον», 16 Οκτωβρίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Δὲν συνελήφθησαν οἱ κακοποιήσαντες τὸν Κ. Ματσούκαν», 7 Δεκεμβρίου 1972.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «ΥΠΟ ΛΟΧΙΟΥ ΤΗΣ Κ.Υ.Π. Καί ἄλλος ξυλοδαρμός Ἐνωτικοῦ πολίτου ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΠΥΛΗΣ ΠΑΦΟΥ», 18 Δεκεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «ΔΙΩΚΟΝΤΑΙ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΩΣ ΕΝΩΤΙΚΟΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ Διότι παρέστησαν εἰς τὸ Συλλαλητήριον τῆς ΕΣΕΑ !», 18 Δεκεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Τὸ ΡΙΚ κατηγορεῖται δι' ἀντιδημοκρατικὴν καὶ ἀντεθνικὴν στάσιν ΠΕΡΙΕΚΟΨΕΝ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΣ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ», 28 Δεκεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «Ἐκακοποιήθη ἀνάπηρος ἀγωνιστῆς τῆς ΕΟΚΑ», 1 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, «ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΙΣ ΠΑΡΑΜΑΛΙ», 16 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *ΠΑΤΡΙΣ*, ««Ξανακτύπα Πανταζῆ τὰ σκυλιὰ τοῦ Διγενῆ»!», 28 Οκτώβριου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Ἐπιδίδεται σήμερα ἐπιστολὴ Μακαρίου πρὸς τὸν Γκιζίκη», 3 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, ««Ἐκτελεστέον πρὸ τῆς 20ῆς Ἰουλίου»! ΣΑΤΑΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΚΤΡΟΠΗΣ», 5 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Ἀνώτατοι ἀξιωματοῦχοι τῆς ΕΟΚΑ Β' οἱ συλληφθέντες ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΙΕΡΕΥΝΩΝΤΑΙ ΟΙ ΦΟΝΟΙ ΤΩΝ ΦΩΤΙΟΥ, ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ, ΑΡΜΕΥΤΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΑ», 13 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΠΑΡΕΔΟΘΗ Ο ΚΑΤΑΖΗΤΟΥΜΕΝΟΣ ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ Α. ΑΥΓΟΥΣΤΗΣ», 14 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΧΟΡΗΓΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΖΗΤΟΥΣΕ Ο Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ», 14 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «15-30 ΙΟΥΛΙΟΥ : Τὸ χρονικὸ τῆς κυπριακῆς τραγωδίας», 1 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΣΤΟ ΠΑΝΘΕΟ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ», 1 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΣΚΛΗΡΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΜΑΧΗ ΘΑ ΔΟΘΕΙ ΣΤΗ ΓΕΝΕΥΗ», 2 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Δραματικὴ διάσωση ἑκατοντάδων γυναικοπαίδων ἀπὸ Τριμίθι καὶ Κάρμυ», 3 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΚΟΝΤΕΜΕΝΟΣ : ΕΞΟΔΟΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΣΠΗΛΑΙΑ ...», 6 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Ο Ν. ΣΑΜΨΩΝ ΑΝΕΧΩΡΗΣΕ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ», 6 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΣΤΟ ΠΑΝΘΕΟ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ», 7 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΠΡΟΣΕΠΑΘΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΟΥΝ ΚΑΡΑΒΑ-ΛΑΠΗΘΟ», 7 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Στὰ κέντρα ἐκτοπισμένων στὸν Στρόβολο καὶ Ἀγγλικὴ Σχολή», 8 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΒΑΛΑΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΚΟΝΤΕΜΕΝΟΥ-ΣΚΥΛΛΟΥΡΑΣ», 8 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΕΣΧΗΜΑΤΙΣΘΗ ΧΘΕΣ ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ», 9 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ 385 ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ ΠΟΥ ΚΡΑΤΟΥΝΤΑΙ ΣΤΑ ΑΔΑΝΑ», 10 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Κατάλογος κρατουμένων Ἑλληνοκυπρίων στὸ «Ντόουμ» καὶ «Σερράϊ», 10 Αυγούστου 1974.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Ο ΓΕΡΟΛΑΚΚΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΓΥΡΩ ΧΩΡΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΩΝ», 11 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΟΓΚΩΔΗΣ ΑΝΤΙΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΔΙΑΔΗΛΩΣΗ ΣΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ», 20 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ», 20 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΑΣ», 20 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΗΣΑΝ ΟΛΟΙ ΤΟΥΣ ΓΕΝΝΑΙΟΙ! Περιγραφές από τις μάχες Μιάς Μηλιάς, Αγίου Παύλου και Δένειας», 21 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΘΕΝΤΕΣ ΛΕΗΛΑΣΙΕΣ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ», 23 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Οί κρατικοί υπάλληλοι παραχωρούν το 20% των μισθών τους Αυγούστου για τους παθόντες», 24 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «8.000 ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ (από 61 χωριά) ΣΥΝΩΘΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΑΥΓΟΡΟΥ», 25 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΕΠΙΚΤΗΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΗ ΛΕΜΕΣΟ», 25 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Σαδιστικές εκτελέσεις και λεηλασίες στην Άσσια», 28 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΟΙ ΕΙΣΒΟΛΕΙΣ ΚΑΤΕΛΑΒΑΝ ΤΗΝ ΑΧΝΑ», 30 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΑΠΟΔΙΔΕΙ ΣΤΗΝ ΕΟΚΑ Β' ΤΗΝ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ κ. ΛΥΣΣΑΡΙΔΗ», 31 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΕΞΗ ΗΜΕΡΕΣ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΕΙΣΒΟΛΕΩΝ», 3 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «191.259 (40.000 οικογένειες) ο αριθμός των Έλλήνων Κυπρίων προσφύγων», 3 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΝΕΟ ΒΔΕΛΥΡΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΩΝ ΕΙΣΒΟΛΕΩΝ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΟΜΑΔΙΚΟ ΤΑΦΟ «ΔΟΛΟΦΟΝΗΘΕΝΤΩΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ» ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΡΑΘΑ», 3 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Η ΠΡΟΧΘΕΣΙΝΗ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ κ. ΓΛΑΥΚΟΥ ΚΛΗΡΙΔΗ», 8 Νοεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «ΚΛΗΡΙΔΗΣ : Μόνη ειρηνική λύση ή Γεωγραφική Όμοσπονδία», 9 Νοεμβρίου 1974.

Feridun Arif, *Unutulmasın diye*, İstanbul, 2011.

Ηρακλείδης Αλέξης, *Το κυπριακό : σύγκρουση και επίλυση*, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2002.

Ηρακλείδης Αλέξης, *Το Κυπριακό Πρόβλημα 1947-2004 : Από την ένωση στη διχοτόμηση*, Σιδέρης, 2006.

Ιεροδιακόνου Λεόντιος, *Το κυπριακό πρόβλημα : Πορεία προς τη χρεωκοπία*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήναι, 1975.

Ιεροδιακόνου Λεόντιος, *Τεθλασμένη πορεία*, Αλήθεια, 2003.

Κουμουλίδης Ιωάννης (επιμ.), *Cyprus in transition 1960-1985*, Trigraph, London, 1986.

Κουφουδάκης Βαγγέλης, «United Nations Peacekeeping and Peacemaking and the Cyprus Question», *The Western Political Quarterly*, Volume 29, No. 3, September 1976, σσ. 457-473.

Κρανιδιώτης Γιάννος Ν., *Το κυπριακό πρόβλημα : Η ανάμειξη του ΟΗΕ και οι ξένες επεμβάσεις στην Κύπρο, 1960-1974*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1984.

Κρανιδιώτης Νίκος, *Ανοχύρωτη πολιτεία : Κύπρος 1960-1974*, τ. Α', Βιβλιοπωλείον της "Εστίας", Αθήνα, 1985.

XXIV. Η δεκαετία του 70 : Η βία και η αντιβία, τα πρώτα πολιτικά κόμματα, η καθιέρωση της δωρεάν εκπαίδευσης της μέσης παιδείας, η αποποινικοποίηση της άμβλωσης, οι ομαδικοί τάφοι & το φαινόμενο της προσφυγιάς.

Kyriakides Stanley, *Cyprus constitutionalism and crisis government*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1968.

Κωνσταντινίδης Στέφανος, *Το Κυπριακό πρόβλημα : Δομές της κυπριακής κοινωνίας και εθνικό θέμα*, Κέντρο Ελληνικών Ερευνών, Καναδάς, 1995.

Κωνσταντινίδης Στέφανος, *Επισκόπηση της Νεότερης Κυπριακής Ιστορίας : Κοινωνικές Δομές, Θεσμοί και Ιδεολογία. Από την Οθωμανοκρατία και την Αγγλοκρατία στην Ανεξαρτησία*, Ταξιδευτής, Αθήνα, 2011.

Λάμπρου Γιάννης, *Ιστορία του Κυπριακού προβλήματος: Τα χρόνια μετά την ανεξαρτησία, 1960-2008*, Εκδόσεις Πάργα, Λευκωσία, 2004.

Λιάκουρας Πέτρος, *Το Κυπριακό από τη Ζυρίχη στη Λουκέρνη: Σε αναζήτηση ομοσπονδιακής επίλυσης*, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2007.

Loizos Peter, *Unofficial views: Cyprus society and politics*, Intercollege Press, Nicosia, 2001.

Loizos Peter, *The Greek gift : Politics in a Cypriot village*, Bibliopolis, Mannheim & Mohnesee, 2004.

Markides Kyriacos C., *The rise and fall of the Cyprus Republic*, Yale University Press, New Haven and London, 1977.

Μηνάς Γαβριήλ, *Η εθνική αυτοματαίωση του ελληνισμού στην Κύπρο : Ιστορική επισκόπηση 1959-1974*, τ. Α', Αρμός, Αθήνα, 2007.

Μιτσίδης Ανδρέας Ν., *Η εν Κύπρω εκκλησιαστική κρίσις (2 Μαρτίου 1972 - 2 Μαΐου 1973) : Η εν Λευκωσία μείζων και υπερτελής σύνοδος (3 Μαΐου - 14 Ιουλίου 1973)*, Τυπ. Αναγέννησις, Λευκωσία, 1973.

Μιτσίδης Χρίστος, *Διά πυρός και σιδήρου*, Λάρνακα, 2008.

Μούδουρος Νίκος, *State of Exception in the Mediterranean*, Palgrave Macmillan, 2021.

Μπίτσιος Δημήτρης, *Cyprus: The Vulnerable Republic*, Institute for Balkan Studies, Thessaloniki, 1975.

Ξύδης Αλέξανδρος, Λιναρδάτος Σπύρος & Χατζηαργύρης Κώστας (επιμ.), *Ο Μακάριος και οι σύμμαχοί του*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 1974.

Παπαδημήτρης Παναγιώτης & Νεοφύτου Ανδρέας, *Πολύκαρπος Γιωρκάτζης : Ο Χουντίνι της ΕΟΚΑ*, Λευκωσία, 1998.

Παπαδόπουλος Ελευθέριος, *Η μαρτυρία μου ενώπιον της Adhoc επιτροπής της Κυπριακής Βουλής δια τον "Φάκελον Κύπρου" : Προδότες και προδοσίες εις βάρος της πατρίδος μου, της γλυκείας Κύπρου*, Λευκωσία, 2010.

Σέρβας Πλουτής, *Η τραγωδία της Κύπρου: Πώς τα καταφέραμε και φτάσαμε στο μηδέν*, Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, Λευκωσία, 2005.

Τερλεξής Πανταζής, *Διπλωματία και πολιτική του Κυπριακού : Ανατομία ενός λάθους*, Κέδρος, Αθήνα, 2004.

Τζελέπης Ελευθέριος Ν., *Το Κυπριακό και οι συνωμότες του*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1965.

Τζερμιιάς Παύλος, *Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας: Με αναδρομή στη ζωή της μεγαλονήσου στο διάβα των χιλιετιών*, Libro, Αθήνα, 2001.

Φάντης Ανδρέας, *Ο ενταφιασμός (ενός «γλυκύτατου» ονείρου) της Ένωσης*, Λευκωσία, 1995.

Χαρίτωνος Αδάμος, *Εξομολόγηση*, Λευκωσία, 1985.

"Εθνική Αντίσταση"

[...]Rum kesiminde anarşik gelişmeler bütün şiddetiyle devam etmektedir. Öğrenildiğine göre dün Lefkoşa' nın Rum kesiminde silâhlı şahıslar bir polis karakoluna tecavüz etmişlerdir. Ayrıca halkı Rum hükümetine karşı kışkırtan "Ethniki Antistasis" imzalı beyannameler de dağıtılmıştır.¹

Η αναρχία στην ελληνική πλευρά εντείνεται. Όπως πληροφορηθήκαμε, χθες στο ελληνικό τμήμα της Λευκωσίας ένοπλοι άνδρες επιτέθηκαν σε αστυνομικό σταθμό. Επιπλέον, διανεμήθηκαν και προκηρύξεις της «Εθνικής Αντίστασης» οι οποίες καλούσαν το λαό να ταχθεί εναντίον της ελληνοκυπριακής κυβέρνησης.

Δήλωση ενός από τους αρχηγούς του "Εθνικού Μετώπου" στην εφημερίδα *Daily Express*

[...]Savaşmağa azimli 4.000 üyemiz vardır. Gerekli olan silâhlara da sahibiz. Eğer Makarios verdiği sözü tutmaz ve bizi Yunanistan' la birleştirmezse, o zaman biz, tek bir grup halinde birleşecek ve iktidara, Enosis' i gerçekleştirebilecek adamları getireceğiz.² Έχουμε 4.000 μέλη που είναι αποφασισμένα να πολεμήσουν. Έχουμε επίσης τα όπλα που χρειαζόμαστε. Αν ο Μακάριος δεν τηρήσει την υπόσχεσή του και δε μας ενώσει με την Ελλάδα, τότε θα συσπειρωθούμε σε μια ομάδα και θα φέρουμε στην εξουσία ανθρώπους που μπορούν να πραγματοποιήσουν την Ένωση.

Πολιτική δολοφονία του στελέχους του κόμματος Προοδευτική Παράταξη

[...]Rum gazeteleri geçen gece Pomo köyünde işlenen cinayetin siyasi olduğunu bildirmektedirler. İlericiler Cephesinin organı MAHİ gazetesi tam manşet olarak verdiği bir haberde maktul Kostas Ksenofondos' un Pomo bölgesinde İlericiler Cephesinin faal elemanlarından biri olduğunu bildirmekte ve ayrıca onun bugünden itibaren yeni Pomo muhtarı olarak göreve başlamış olacağını açıklamaktadır, MAHİ gazetesi polisin de olaya siyasi bir cinayet nazarı ile baktığını ve soruşturmalarını bu açıdan yürüttüğünü yazmaktadır.

İlericiler Cephesi Baf Milletvekili Kiriakos Papademetriu Makarios' a ve İçişleri Bakanı Komodromos' a Kostas Ksenofondos' un öldürülmesini protesto eden telgraflar göndermiş ve sıkı soruşturmalar yapılmasını, katillerin meydana çıkarılıp cezalandırılmasını istemiştir.

İlericiler Cephesinin Organizasyon Sekreteri Nikos Sampson ise Makarios' a ve Komodromos' a gönderdiği aynı şekilde bir mektupta, gerek katillerin gerekse teşvikçilerinin meydana çıkarılmasını talep etmiştir.³

¹Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUM POLİS KARAKOLUNA YAPILDI», 7 Ocak 1970.

²Εφημερίδα *Bozkurt*, «Enosis için savaşacak 4 bin milli cephe üyesi var», 28 Ocak 1970.

³Εφημερίδα *Bozkurt*, «SİYASİ CİNAYET», 3 Ocak 1971.

[...]Οι ελληνοκυπριακές εφημερίδες αναφέρουν ότι η δολοφονία που διαπράχθηκε στο χωριό Πωμός χθες το βράδυ ήταν με πολιτικά κίνητρα. Η εφημερίδα MAXH, το όργανο του κόμματος Προοδευτική Παράταξη, αναφέρει ότι το θύμα, ο Κώστας Ξενοφώντος, υπήρξε ένα από τα ενεργά μέλη του κόμματος Προοδευτική Παράταξη στην περιοχή του Πωμού και ότι θα αναλάμβανε από σήμερα τα καθήκοντά του ως κοινοτάρχης του χωριού. Η εφημερίδα MAXH γράφει ότι η αστυνομία διεξάγει τις έρευνές της έχοντας χαρακτηρίσει το συμβάν ως πολιτική δολοφονία.

Ο βουλευτής Πάφου του κόμματος Προοδευτική Παράταξη Κυριάκος Παπαδημήτριου έστειλε τηλεγράφημα στο Μακάριο και στον Υπουργό Εσωτερικών διαμαρτυρόμενος για τη δολοφονία του Κώστα Ξενοφώντος, απαιτώντας αυστηρές έρευνες, την ανακάλυψη και την τιμωρία των δολοφόνων.

Ο Νίκος Σαμψών, ο οργανωτικός γραμματέας της Προοδευτικής Παράταξης, έστειλε επιστολή στο Μακάριο και τον Κωμόδρομο ζητώντας να εντοπιστούν τόσο οι δολοφόνοι όσο και οι ηθικοί αυτουργοί τους.

Ανασύσταση του Εθνικού Μετώπου

ELEFATHERON VİMA gazetesini aşağıdaki haberi vermektedir :

"Çeşitli kaynaklardan elde ettiğimiz bilgiye göre, geçen Mayıs ayındaki tevkiflerden sonra faaliyetine son veren kanunsuz Milli Cephe Teşkilâtı, son zamanlarda, çeşitli kasaba ve köylerde, yeniden toparlanarak teşkilatlanmağa başlamıştır. Milli Cephe şimdi, merkezi Lefkoşa' da olmak üzere daha esaslı bir komplo teşkilâtı olarak yeniden organize edilmektedir.[...]⁴

[...]Η εφημερίδα *Ελεύθερον Βήμα* επισημαίνει : "Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχουμε λάβει από διάφορες πηγές, η παράνομη οργάνωση Εθνικό Μέτωπο, η οποία είχε αναστείλει τις δραστηριότητες της τον περασμένο Μάιο μετά τις συλλήψεις μελών της, άρχισε πρόσφατα να ανασυντάσσεται και να οργανώνεται σε διάφορες πόλεις και χωριά. Το Εθνικό Μέτωπο αναδιοργανώνεται τώρα ως μια πιο συμπαγής συνωμοτική οργάνωση με έδρα τη Λευκωσία. [...]

⁴Εφημερίδα *Bozkurt*, «MİLLİ CEPHE TEŞKİLÂTI», 12 Ocak 1971.

Μάρτιος 1971 : Ενωτική ρητορική

[...]BUNLARI ASLA UNUTMA!..

- 1- Yunanistan ve Kıbrıs Rumları, seni, ezeli ve ebedi düşmanları olarak ilân etmişlerdir. Unutma.
- 2- Yunanistan, Megalo ideası uğruna Türklük dünyasını, kâğıt yırtar gibi parçalayıp haritadan silmek emelindedir. Unutma...
- 3- Yunanistan ve Kıbrıs Rumları, İstanbul' a ve Kıbrıs' a sahip olacakları günü sabırsızlıkla beklemektedirler. Unutma...
- 4- Girit' te de Kıbrıs' ta olduğu gibi Türkler vardı. Türk kanı ile sultanmış bu adayı almak için Yunanlılar, masum Türk yavrularını analarının kucağında koyun keser gibi boğazlamışlardır. Unutma. [...]
- 6- 14 Mart 1971' de Yalusa köyünde yaptığı konuşmada Makarios, Kıbrıs' ı Yunanistan' a ilhak edeceğini söylemiştir. Enosis' in gerçekleşmesi Kıbrıs Türklerinin bu adada sonu olacak demektir. Unutma...
- 7- Kitium Metropolit, Makarios' u Enosis siyasetini açıkça sürdürmesini istedi. Eğer olmazsa, kendisi Enosis bayrağını tek başına açacakmış. Unutma ...[...]
- 13- Bugün, Rum kesiminde kalan kutsal Türk mabetleri duvarlarında mavi boya ile "ENOSIS" yazmaktadır. Unutma [...] ⁵

[...] Μην ξεχάσεις ποτέ αυτά

- 1- Η Ελλάδα και οι Ελληνοκύπριοι σε θεωρούν αιώνιο εχθρό τους. Μην ξεχνάς.
- 2- Για χάρη της Μεγάλης Ιδέας, η Ελλάδα επιδιώκει να κομματιάσει το τουρκικό έθνος σαν ένα κομμάτι χαρτί και να το διαγράψει από το χάρτη. Μην ξεχνάς.
- 3- Η Ελλάδα και οι Ελληνοκύπριοι ανυπομονούν για την ημέρα κατά την οποία θα ενσωματώσουν την Κωνσταντινούπολη και την Κύπρο. Μην ξεχνάς.
- 4- Υπήρχαν Τούρκοι στην Κρήτη όπως και στην Κύπρο. Για να πάρουν αυτό το νησί, το οποίο ήταν ποτισμένο με τουρκικό αίμα, οι Έλληνες έσφαξαν αθώα τουρκάκια στην αγκαλιά της μητέρας τους σαν να ήταν πρόβατα. Μην ξεχνάς.[...]
- 5- Στις 14 Μαρτίου 1971, στην ομιλία του στο χωριό Γιαλούσα, ο Μακάριος είπε ότι θα προσαρτήσσει την Κύπρο στην Ελλάδα. Η πραγματοποίηση της Ένωσης θα σημάνει το τέλος των Τουρκοκύπριων από αυτό το νησί. Μην ξεχνάς.
- 7- Ο Μητροπολίτης Κιτίου ζήτησε ανοιχτά από το Μακάριο να συνεχίσει την πολιτική της Ένωσης. Αν όχι, θα ξεδίπλωνε μόνος του τη σημαία της Ένωσης. Μην ξεχνάς.[...]
- 13- Σήμερα, στους τοίχους των ιερών τουρκικών χώρων που έχουν απομείνει στο ελληνικό τμήμα είναι γραμμένη η λέξη "ΕΝΩΣΙΣ" με μπλε χρώμα. Μην ξεχνάς.[...]

⁵Εφημερίδα Bozkurt, «BUNLARI ASLA UNUTMA !..», 1 Nisan 1971.

Κάθοδος Γ. Γρίβα & ΕΟΚΑ Β΄

[...]Dün bir demeç yayınlayan Başpiskopos Makarios General Grivas' ın iki ay önce gizlice adaya gelişinden sonra silâhlı gruplar teşkiline başlandığı yolunda haberler aldığını açıklamıştır. Makarios Enosis'e ulaşılması için yeni bir Eoka teşkilâtı kurulmakta olduğuna işaretle Generalin bir Enosis mücadelesine başlamadan önce bütün sonuçlarıyla böyle bir mücadelenin kefaretnisi, icap ederse Yunanistanın tasvibini alması lâzım geldiğini bildirmiştir.⁶

[...]Χθες ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ανακοίνωσε ότι μετά τη μυστική άφιξη του στρατηγού Γρίβα στο νησί πριν από δύο μήνες, είχε λάβει πληροφορίες ότι είχαν αρχίσει να οργανώνονται ένοπλες ομάδες. Ο Μακάριος επισήμανε ότι μια νέα ΕΟΚΑ δημιουργήθηκε για να επιτύχει την Ένωση και δήλωσε ότι ο Στρατηγός πρέπει να πάρει το τίμημα ενός τέτοιου αγώνα με όλες τις συνέπειές του, και αν χρειαστεί, και την έγκριση της Ελλάδας, πριν ξεκινήσει έναν ενωτικό αγώνα.

Dr. Fazıl Küçük İsveç Televizyonuna demeç verdi

[...]Enosis' i sağlamak amacıyla onun geçmişte adada giriştiği terör hareketleri göz önünde tutulursa Kıbrıs' da varlığının Türk toplumunca hafiften alınması mümkün değildir. Öte yandan Grivas' ın adadaki varlığının etkileri Rum liderliği üzerinde kendini göstermiş ve Toplumlararası görüşmelerde olumsuz tutumlarının daha da katılaşmasına sebep olmuştur.[...]Grivas' ın geçmişteki davranışları, hiç kimseye ve hele geçmişte Enosisi sağlamak için aleyhinde silahlı şiddet hareketlerini örgütleyip idare ettiği Kıbrıs Türk toplumuna, bir yarar sağlayacağını sanmıyorum[...]⁷

Ο Δρ Fazıl Küçük στη Σουηδική Τηλεόραση

[...] Λαμβάνοντας υπόψη τις τρομοκρατικές δράσεις τις οποίες είχε αναλάβει στο νησί στο παρελθόν για την Ένωση, δεν είναι δυνατόν η τουρκική κοινότητα να πάρει ελαφρά τη καρδία την παρουσία του στην Κύπρο. Από την άλλη, οι επιπτώσεις από την παρουσία του Γρίβα στο νησί εντοπίζονται στην ελληνοκυπριακή ηγεσία και έχουν προκαλέσει την ενίσχυση της αρνητικής στάσης της έναντι των διακοινοτικών διαπραγματεύσεων.[...] Δεν νομίζω ότι η προηγούμενη συμπεριφορά του Γρίβα θα ωφελήσει κανέναν, και ειδικά την τουρκοκυπριακή κοινότητα εναντίον της οποίας οργάνωσε και κατηύθυνε κινήματα ένοπλης βίας για την Ένωση[...]

⁶Εφημερίδα *Bozkurt*, «ΜΑΚΑΡΙΟΣ RESMEN İFŞA ETTİ "Grivas Enosis için yeni bir EOKA Teşkilâtı kuruyor"», 30 Ekim 1971.

⁷Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dr. Fazıl Küçük İsveç Televizyonuna demeç verdi Grivasın adadaki varlığı Rum tutumunu katılaştırmıştır», 3 Kasım 1971.

XXV. Παρακρατικές Οργανώσεις, Τρομοκρατία, Εκρήξεις και το Ιουλιανό Πραξικόπημα στον "ελληνικό τομέα" μέσα από την εφημερίδα Bozkurt (1970-1974)

Το ενδεχόμενο μιας νέας απόπειρας δολοφονίας εναντίον του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας μετά την απόπειρα δολοφονίας το Μάρτιο του 1970

[...]İsviçre Televizyon bir mülakat veren Başpiskopos Makarios hayatına karşı yeniden bir suikast teşebbüsünde bulunmasını ihtimal dışı saymadığını belirtmiştir. Grivas'ın Rum Toplumu üzerinde ciddi bir nüfuzu bulunmadığını öne süren Makarios, son tutumunun Grivas'ın itibar ve nüfuzunu artırmadığını, aksine azalttığını bildirmiştir.⁸

[...] Σε συνέντευξή του στην Ελβετική Τηλεόραση, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος δήλωσε ότι δε θεωρεί αβάσιμο το ενδεχόμενο άλλης μιας απόπειρας δολοφονίας κατά της ζωής του. [...]Ο Μακάριος υποστήριξε ότι ο Γρίβας δεν έχει σοβαρή επιρροή στην ελληνοκυπριακή κοινότητα και ότι η πρόσφατη στάση του δεν αύξησε τη φήμη και την επιρροή του Γρίβα, αλλά αντίθετα τη μείωσε.

Ανατίναξη του αυτοκινήτου του Δρ Τάκη Πελεκάνου, προέδρου του συλλόγου Ανόρθωση

[...]ELEFThERIA gazetesini "Sabah saat 02.00" başlığı altında verdiği bir haberde şunları bildirmektedir : "Dün akşam gece yarısından beş dakika sonra Mağusada şiddetli bir patlama olmuştur. Bomba Anorthosis Kulübü başkanı Dr. Dakis Pelekanos' un Jaguar markalı arabasının altında patlamış ve arabayı tamamıyla tahrip etmiştir. Etraftaki evlerin camları da patlamanın şiddetinden kırılmıştır. Patlama arabasının Pelekanos' un evinin garajında bulunduğu sırada meydana gelmiştir. Pelekanos daha önce Anorthosis kulübünde bulunuyordu.[...]

Doktor Pelekanos kendisi ile telefonla temasa geçen bir muhabirimize verdiği demeçte olayın siyasi nedenlere dayandığını tahmin ettiğini söylemiştir.⁹

[...] Σε ρεπορτάζ με τίτλο «02:00 το πρωί», η εφημερίδα *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ* ανέφερε: «Χθες βράδυ πέντε λεπτά μετά τα μεσάνυχτα, σημειώθηκε βίαιη έκρηξη στην Αμμόχωστο. Η βόμβα εξερράγη κάτω από το αυτοκίνητο (Jaguar) του Δρ Τάκη Πελεκάνου, προέδρου της ομάδας Ανόρθωση, καταστρέφοντας ολοσχερώς το αυτοκίνητο. Τα παράθυρα των γύρω σπιτιών έσπασαν από τη δύναμη της έκρηξης. Η έκρηξη σημειώθηκε ενώ το αυτοκίνητο βρισκόταν στο γκαράζ της οικίας του Πελεκάνου. Ο Πελεκάνος ήταν προηγουμένως στο οίκημα της Ανόρθωσης.[...] Ο Δρ Πελεκάνος είπε σε δημοσιογράφο που επικοινωνήσε μαζί του τηλεφωνικά ότι υποθέτει ότι το συμβάν έχει πολιτικά κίνητρα.

⁸Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios yeni bir suikastın ihtimal dışı olmadığını söyledi», 6 Kasım 1971.

⁹Εφημερίδα *Bozkurt*, «MAĞUSADA PATLAMA», 17 Mayıs 1972.

Επιτροπή Συντονισμού Ενωτικού Αγώνος : Συλλαλητήριο

[...]Enosis Mücadelesi Koordinasyon Komitesi (ESEA) tarafından dün akşam Lefkoşada düzenlenen self - determination mitingi hakkında çeşitli gazeteler değişik haberler yayınlamaktadırlar. Mitingten sonra bazı olaylar meydana gelmiş yaralananlar olmuştur.

Fileleftheros, Haravgi ve TA NEA gazeteleri mitingin büyük bir fiyasko ile sonuçlandığını, bu arada mitinge katılanların tahrikleri yüzünden olaylar çıktığını öne sürmekte, Nea Proini ve Patris gazeteleri ise mitingin muazzam ve çok başarılı olduğunu ve Makarioscuların tahrik ve saldırıları yüzünden olaylar meydana geldiğini, özellikle polislerin mitinge katılanlara saldırdıklarını öne sürmektedirler.

Makarios' u destekleyen gazeteler mitinge katılanların sayısının az olduğunu öne sürerken muhalif gazeteler bir insan denizinden söz etmekte bu arada Patris mitinge katılanlarını 15 bini aştığını iddia etmektedir. TA NEA gazetesi mitinge sadece 1,500 kişinin katıldığını yazmakta, Haravgi ise, bu rakamı 3-4 bin olarak vermektedir. Mitingi tarafsız ve objektif bir şekilde yansıtan Eleftheria gazetesi ise toplantıya büyük bir halk topluluğunun katıldığını belirtmiştir.¹⁰

Διάφορες εφημερίδες καταγράφουν με διαφορετικό τρόπο το συλλαλητήριο της "Αυτοδιάθεσης" που διοργάνωσε χθες το βράδυ η Επιτροπή Συντονισμού Ενωτικού Αγώνος (ΕΣΕΑ) στη Λευκωσία. Μετά το συλλαλητήριο, υπήρξαν κάποια περιστατικά και τραυματισμοί.

Οι εφημερίδες *Φιλελεύθερος*, *Χαραυγή* και *TA NEA* ισχυρίζονται ότι το συλλαλητήριο κατέληξε σε μεγάλο φιάσκο και ότι επεισόδια προκλήθηκαν λόγω της προκλητικής συμπεριφοράς των συμμετεχόντων, ενώ οι εφημερίδες *Νέα Πρωινή* και *Πατρίς* ισχυρίζονται ότι το συλλαλητήριο ήταν τεράστιο και πολύ επιτυχημένο και ότι τα επεισόδια έλαβαν χώρα λόγω των προκλήσεων και των επιθέσεων των οπαδών του Μακαρίου, και ιδιαίτερα της αστυνομίας που επιτέθηκε στους συμμετέχοντες.

Οι εφημερίδες που στηρίζουν το Μακάριο ισχυρίζονται ότι ο αριθμός των συμμετεχόντων στο συλλαλητήριο ήταν μικρός, ενώ οι αντιπολιτευόμενες εφημερίδες κάνουν λόγο για λαοθάλασσα. Η εφημερίδα *Πατρίς* ισχυρίζεται ότι ο αριθμός των συμμετεχόντων ξεπέρασε τις 15.000. Η εφημερίδα *TA NEA* αναφέρει ότι μόνο 1.500 άτομα παρακολούθησαν το συλλαλητήριο, ενώ η *Χαραυγή* 3-4 χιλιάδες. Η εφημερίδα *Ελευθερία*, η οποία αποτύπωσε το συλλαλητήριο με αμερόληπτο και αντικειμενικό τρόπο, έκανε λόγο για πολυπληθή συγκέντρωση.

¹⁰Εφημερίδα *Bozkurt*, «AKŞAMKİ MİTING», 9 Haziran 1972.

Το Εφεδρικό Σώμα

[...]Rum tarafının, "hangi taraftan gelirse gelsin" kanunsuzluğu ve şiddeti göz altında tutmak ve ona karşı mücadele etmek maksadıyla "yardımcı bir polis kuvveti" meydana getireceğine ilişkin açıklaması hususunda fikrine müracaat edilen Kıbrıs Türk Sözcüsü, Rum tarafında herhangi bir bahaneyle meydana getirilecek ek silâhlı bir gücün mevcut statükoyu ihlâl edeceğini söylemiştir. Sözcü, "Rum tarafı kararını uygulama yönüne gittiği takdirde Türk tarafı da dengeyi sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almak zorunda kalacaktır", demiştir.¹¹

[...] Ο Τουρκοκύπριος Εκπρόσωπος Τύπου, ο οποίος ρωτήθηκε σε σχέση με την πρόθεση της ελληνοκυπριακής πλευράς να δημιουργήσει μια «βοηθητική αστυνομική δύναμη» προκειμένου να καταπολεμηθεί η ανομία και η βία «από όποια πλευρά και αν προέρχεται», είπε ότι μια πρόσθετη ένοπλη δύναμη η οποία θα δημιουργείτο στην ελληνοκυπριακή πλευρά με οποιοδήποτε πρόσχημα θα παραβίαζε το υπάρχον status quo.

"Εάν η ελληνοκυπριακή πλευρά κινηθεί προς την κατεύθυνση της εφαρμογής της απόφασής της, η τουρκική πλευρά θα πρέπει να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλίσει την ισορροπία", δήλωσε ο εκπρόσωπος.

[...] Rum polisi dün bir açıklama yaparak Larnaka' daki öldürme olayı ile ilgili olarak 3 kişinin aranmakta olduğunu bildirmiş, öldürülen Yeoryios Fodiu adlı Rumun katilleri tarafından kullanıldığına inanılan bir arabanın Çite köyünde bulunduğu belirtilmiştir. Arabanın içinde boş mermi kovanları da bulunmuştur.¹²

[...]Η ελληνοκυπριακή αστυνομία χθες σε ανακοίνωση της ανέφερε ότι καταζητούνται τρία άτομα σε σχέση με τη δολοφονία στη Λάρνακα. Αναφέρεται ότι στο χωριό Κίτι εντοπίστηκε αυτοκίνητο το οποίο πιστεύεται ότι χρησιμοποιήθηκε από τους δολοφόνους του Γ. Φωτίου. Στο εσωτερικό του αυτοκινήτου εντοπίστηκαν άδειοι κάλυκες από σφαίρες.

¹¹Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios özel Polis kuvvetleri meydana getirirse», 1 Nisan 1973.

¹²Εφημερίδα *Bozkurt*, 7 Nisan 1973.

"Οι υπέρ της Ενώσεως δολοφονηθέντες αγωνιστές" της περιόδου 1973-1974

[...]Geçen akşam Aşağı Dikomo köyünden Kostas Sotiriu isimli 32 yaşında bir itfaiyeci vurularak öldürülmüştür. Öldürülen şahsın Enosisçi bir mücadeleci olduğu bildirilmektedir. Kostas Sotiriu, Türklere karşı yapılan çarpışmalarda, özellikle Beşparmak savaşında önemli rol oynamıştı. Kostas Sotiriu, kalbinden ve midesinden tabanca ile vurularak öldürülmüştür.

Öldürülen Grivasçı Rum, evli ve iki çocuk babası olup, eşi de halen 9 aylık hamiledir.¹³

[...]Χθες το απόγευμα ο 32χρονος πυροσβέστης Κώστας Σωτηρίου από το χωριό Κάτω Δίκωμο σκοτώθηκε από πυροβολισμούς. Αναφέρεται ότι ο δολοφονηθείς ήταν αγωνιστής υπέρ της Ένωσης. Ο Κώστας Σωτηρίου έπαιξε σημαντικό ρόλο στις μάχες κατά των Τούρκων, ιδιαίτερα στη μάχη του Πενταδακτύλου. Ο Κώστας Σωτηρίου δέχθηκε σφαίρες στην καρδιά και το στομάχι. Ο δολοφονηθείς οπαδός του Γρίβα είναι παντρεμένος με δύο παιδιά και η σύζυγος του είναι έγκυος 9 μηνών.

Η ΕΟΚΑ Β' εξοπλίζεται

[...]Grivas'ın silah tüccarı bir Ermeniden değişik tipte silahlar satın aldığı öğrenilmiştir. [...] Kıbrıs Rum Hükümeti de haberdar olmuştur. Alınan bilgiye göre, Grivascı bir heyet Lübnan' a giderek Beyrut' da silah tüccarı Ermeni ile temasa geçmiş, ancak tüccara kendilerini "Kıbrıs Rum Hükümetinin temsilcileri" diye tanıtarak silahları hükümet adına alacaklarını söylemişlerdir.

TÜCCAR TUTUKLANDI

Alınan 137 parça değişik tipteki silah Kıbrıs' a getirilmiş bedelinin bir kısmı peşin ödenmiştir. Kalan miktarın günler geçmesine rağmen gönderilmediğini gören Tüccar, Lefkoşa' ya gelmiş ve Rum Hükümeti ile temasa geçmiştir. Silahları alanın Grivas olduğunu Ermeni Tüccardan öğrenen Rum yetkililer silah satıcısını tutuklayarak bu konuda bir soruşturma açmışlardır. Daha sonra Beyrut' lu tüccar gerektiğinde Rum Hükümetine silah temin etmek şartıyla serbest bırakılmış [...]

SİLAH SATMAYACAK

Ancak ismini bilmediğimiz Ermeni Tüccarın yakınları Grivascıların sahtekarlığı ve tutuklu iken yapılan işkenceler nedeniyle tüccarın ne Grivascılara ne de Rum Hükümetine bundan böyle silah satmayacağını söylemiştir.¹⁴

¹³Εφημερίδα *Bozkurt*, «2 Rum Öldürüldü», 31 Ekim 1973.

¹⁴Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivascılar yeni silahlar temin etti», 23 Kasım 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ὡς ἰσχυρίσθη χθὲς ὁ ραδιοσταθμὸς Μπαῦράκ ΟΠΑΔΟΙ ΤΟΥ ΓΡΙΒΑ ΕΠΑΡΟΥΣΙΑΣΘΗΣΑΝ ὩΣ ΜΑΚΑΡΙΑΚΟΙ ΚΑΙ ΗΓΟΡΑΣΑΝ ΟΠΛΑ ΑΠΟ ΑΡΜΕΝΙΟΝ ΕΙΣ ΒΗΡΥΤΟΝ», 23 Νοεμβρίου 1973.

[...] Μαθεύτηκε ότι ο Γρίβας αγόρασε διάφορων κατηγοριών όπλα από έναν Αρμένιο έμπορο όπλων. Η ελληνοκυπριακή κυβέρνηση ενημερώθηκε επίσης για το περιστατικό,[...] Σύμφωνα με πληροφορίες μια αντιπροσωπεία από την ομάδα του Γρίβα μετέβη στο Λίβανο και ήρθε σε επαφή με τον Αρμένιο έμπορο στη Βηρυτό, αλλά παρουσιάστηκαν ως «εντολοδόχοι της ελληνοκυπριακής κυβέρνησης» και είπαν στον έμπορο ότι θα αγόραζαν όπλα για λογαριασμό της κυβέρνησης.

ΣΥΝΕΛΗΦΘΗ ΕΜΠΟΡΟΣ

137 όπλα διάφορων κατηγοριών μεταφέρθηκαν στην Κύπρο και δόθηκε μια προκαταβολή. Μετά από μέρες βλέποντας ότι το υπόλοιπο ποσό δεν είχε σταλεί, ο έμπορος ήρθε στη Λευκωσία και επικοινωνήσε με την Ελληνοκυπριακή Κυβέρνηση. Οι ελληνοκυπριακές αρχές, οι οποίες έμαθαν από τον Αρμένιο έμπορο ότι ο Γρίβας ήταν αυτός που πήρε τα όπλα, συνέλαβαν τον έμπορο όπλων και ξεκίνησαν έρευνα. Αργότερα, ο έμπορος από τη Βηρυτό αφέθηκε ελεύθερος υπό τον όρο ότι θα προμήθευε όπλα στην ελληνοκυπριακή κυβέρνηση σε περίπτωση ανάγκης [...]

ΔΕ ΘΑ ΠΟΥΛΗΣΕΙ ΟΠΛΑ

Ωστόσο, άνθρωποι από το περιβάλλον του Αρμένιου εμπόρου, το όνομα του οποίου δε γνωρίζουμε, είπαν ότι ο έμπορος δε θα πουλήσει όπλα ούτε στους Γριβικούς ούτε στην Ελληνοκυπριακή Κυβέρνηση, αφενός λόγω της απάτης των Γριβικών και αφετέρου λόγω των βασανιστηρίων τα οποία υπέστη κατά τη διάρκεια της κράτησής του.

Ο θάνατος του Γεώργιου Γρίβα & Η αναστολή δράσης της ΕΟΚΑ Β'

[...] ΕΟΚΑ Β' NIN 5 ŞARTI

EOKA B' nin yerine getirilmesi için öne sürdüğü 5 şart şunlardır :

1. İşlerine son verilen Grivascı memurlarla polisler geri alınmalıdır.
2. Makarios Yönetimine bağlı kanunsuz silahlı gruplar derhal dağıtılmalıdır.
3. Makarios solcularla işbirliğinden vazgeçmeli ve çevresindeki solcuları dağıtmalı....
4. Lissaridis, idari işlere karıştırılmamalı.
5. EOKA' cıların da temsil edileceği yeni bir koalisyon hükümeti kurulmalı.

[...]SIKI DENETİM

Makarios Yönetiminin yedek polisleri ise, Rum bölgelerindeki sıkı kontrollerine devam etmekte, EOKA' cıları göz altında tutmaktadırlar. Son günlerde, 5 Land-Rover, günün 24 saatinde Girne bölgesinde devriye gezmekte ve EOKA yanlılarının evlerini, iş yerlerini, faaliyetlerini sıkı kontrol altında bulunmaktadır. Devriye ekipleri, Lapta, Vasilya ve Kazafana'lı yedek polislerden oluşmaktadır.¹⁵

¹⁵Εφημερίδα Bozkurt, «5 şartın yerine getirilmesi için "EOKA B" Mühlet Verdi», 12 Şubat 1974.

[...] Οι όροι της ΕΟΚΑ Β΄

Οι 5 όροι που θέτει η ΕΟΚΑ Β΄ :

1. Οι απολυμένοι υποστηριχτές του Γρίβα πρέπει να επιστρέψουν στην εργασία τους.
2. Οι παράνομες μακαριακές ένοπλες ομάδες πρέπει να διαλυθούν αμέσως.
3. Ο Μακάριος πρέπει να αποκηρύξει τη συνεργασία με τους αριστερούς και να απομακρύνει τους αριστερούς οι οποίοι είναι γύρω του.
4. Ο Λυσσαρίδης δεν πρέπει να εμπλέκεται σε διοικητικές θέσεις.
5. Θα πρέπει να σχηματιστεί μια νέα κυβέρνηση συνασπισμού στην οποία θα εκπροσωπούνται και οι αγωνιστές της ΕΟΚΑ.

[...] Αυστηρή Παρακολούθηση

Οι ειδικοί αστυνομικοί της διοίκησης Μακαρίου συνεχίζουν τον εξονυχιστικό έλεγχο στις ε/κ περιοχές και έχουν υπό παρακολούθηση τα μέλη της ΕΟΚΑ. Τις τελευταίες μέρες 5 Land-Rover περιπολούν στην περιοχή της Κερύνειας όλο το 24ωρο και ελέγχουν εξονυχιστικά σπίτια, επιχειρήσεις και τις δραστηριότητες των υποστηριχτών της ΕΟΚΑ. Οι ομάδες περιπολίας αποτελούνται από ειδικούς αστυνομικούς από τα χωριά Λάπηθος, Βασίλεια και Καζάφανι.

[...] Generalin ölümünden sonra doğan iyimser hava da Makarios' un elinden bu kozun alınmış olması inancının da katkısı vardır. Ne var ki bu iyimserlik Yunanistan ve Makarios' un değişmez politikalarında (ENOSİS) ortaya konacak yeni bir unsurla mutlaka yıkılacaktı.

[...] Dün karşımızda olan EOKA B idi, bu gün EDEK. Türk toplumunun düşmanın barbarlığı ve vahşetinden haberdar olduğu bir gerçektir, ama şimdi görünmeyen bir yüzü, aldatıcı tarafı da ortaya çıkmaktadır.¹⁶

[...] Αισιόδοξο κλίμα προέκυψε μετά το θάνατο του στρατηγού. Η πεποίθηση ότι αυτό το ατού χάθηκε από τα χέρια του Μακαρίου ενισχύεται. Ωστόσο, αυτή η αισιοδοξία σίγουρα θα καταστρεφόταν από τη σταθερή πολιτική της Ελλάδας και του Μακαρίου (ΕΝΩΣΙΣ).

[...] Χθες ήταν αντίπαλος μας η ΕΟΚΑ Β΄, σήμερα είναι η ΕΔΕΚ. Είναι γεγονός ότι η τουρκική κοινότητα έχει επίγνωση της βαρβαρότητας και της αγριότητας του εχθρού, αλλά τώρα αποκαλύπτεται και ένα αόρατο πρόσωπο, μια παραπλανητική πλευρά του.

Η επιχείρηση της ΕΟΚΑ Β΄ μετά το θάνατο του Γρίβα στο χωριό Αγγλίσιδες & Ο Μακάριος κηρύσσει την ΕΟΚΑ Β΄ παράνομη οργάνωση

[...] Kırk kadar Eoka B mensubunun Larnaka ilçesine bağlı Anglisiya köyüne baskın yapıp [...] Makarios, gerek yitirilen prestijinin kazanılması ve gerekse Edek partisine kur yapma gayesiyle bir emir çıkararak Eoka B' yi "kanun dışı" ilan etmek zorunda kalıyor. [...] aranan şahıslara teslim olmaları için 27 Nisan öğleye kadar mühlet verildiği belirtilmektedir. [...] aranan 70 şahıstan bugüne kadar 16 kişinin teslim olduğu gelen haberler arasında.¹⁷

¹⁶Εφημερίδα *Bozkurt*, «ΕΟΚΑ Β΄ DEN EDEK' E KADAR», 23 Mart 1974.

¹⁷Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kağşamış bir örgüt : Eoka B», 7 Mayıs 1974.

[...] Περίπου σαράντα μέλη της ΕΟΚΑ Β' έκαναν έφοδο στο χωριό Αγγλίσιδες (Λάρνακα).[...] ο Μακάριος αναγκάζεται να κηρύξει την ΕΟΚΑ Β παράνομη εκδίδοντας διαταγή τόσο για να ανακτήσει το χαμένο του κύρος όσο και για να προσελκύσει το κόμμα ΕΔΕΚ.[...] Αναφέρεται ότι οι καταζητούμενοι έχουν προθεσμία μέχρι το μεσημέρι της 27^{ης} Απριλίου να παραδοθούν [...] Μέχρι στιγμής έχουν παραδοθεί 16 από τα 70 καταζητούμενα άτομα.

Νικόλαος Σαμψών :

[...]Yukarıda, Rum kesimindeki darbe hareketinden sonra Cumhurbaşkanlığına getirildiği bildirilen Nikos Samsun' un kişiliğini yansıtan iki resim görülmektedir. Birinci resimde Sampson, bir EOKA tedhişçisi olarak, İngiliz polislerinin arasında mahkemeye götürülürken görülmektedir. Alttaki resimde ise 1963 olayları sırasında Küçük Kaymaklı' nın işgal edilmesinden sonra bir elinde tabanca, bir elinde Türk bayrağı poz verirken görülüyor.¹⁸

[...]Πιο κάτω είναι δύο φωτογραφίες που αποτυπώνουν την προσωπικότητα του Νίκου Σαμψών, οποίος τοποθετήθηκε στη θέση του προέδρου μετά το πραξικόπημα στον ελληνικό τομέα. Στην πρώτη φωτογραφία ο Σαμψών ανάμεσα σε Βρετανούς αστυνομικούς οδηγείται στο δικαστήριο, επειδή είναι τρομοκράτης της ΕΟΚΑ. Στην παρακάτω φωτογραφία μετά την κατάληψη της Ομορφίτας κατά τη διάρκεια των γεγονότων του 1963 ποζάρει με ένα πιστόλι στο ένα χέρι και μια τουρκική σημαία στο άλλο.

[...] Rum Bölgelerinde çok sayıda Türkün mahsur kaldığı bildirilmektedir. Olayların başlamasından beri, bu Türklerin Türk kesimine getirilmeleri için yapılan çalışmalar sonuç vermemiştir. Birleşmiş Milletler makamları, en uygun hareket tarzının herkesin bulunduğu yerde kalması olduğunu bildirmiştir. Bu arada Savunma Üyesi Osman Örek, mahsur kalan Türklerin sokağa çıkma yasağına ara verildiği çünkü iki saatten yararlanarak Türk kesimine geçirilmeleri için Birleşmiş Milletler makamlarına müracaatta bulunmuştur.¹⁹

[...]πολλοί Τούρκοι είναι εγκλωβισμένοι στον ελληνικό τομέα. Από τότε που ξέσπασε το πραξικόπημα, οι προσπάθειες που έγιναν για να μεταφερθούν αυτοί οι Τούρκοι στον τουρκικό τομέα δεν απέδωσαν καρπούς. Τα Ηνωμένα Έθνη τάχθηκαν υπέρ της παραμονής όλων των κατοίκων εκεί όπου βρίσκονται. Εντωμεταξύ ο Υπεύθυνος Άμυνας Osman Örek κάλεσε τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών να επωφεληθούν από τη χθεσινή δίωρη αναστολή της απαγόρευσης κυκλοφορίας, για να μεταφέρουν τους αποκλεισμένους Τούρκους στον τουρκικό τομέα.

¹⁸Εφημερίδα *Bozkurt*, «ΜΑΚΑΡΙΟΣ' A DARBE», 16 Temmuz 1974.

¹⁹Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUM BÖLGELERİNDE ÇOK SAYIDA TÜRK MAHSUR KALDI», 17 Temmuz 1974.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Terör Rum kesimlerinde kol geziyor OMODOS KÖYÜNE YAPILAN BASKINDA, KÖY HALKI BİR SAATTEN FAZLA ESİR TUTULDU», 8 Ocak 1970. [Ο τρόμος εντείνεται στις ελληνοκυπριακές περιοχές. ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΟΜΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΟΜΟΔΟΣ ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΡΑΤΗΘΗΚΑΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ ΓΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΜΙΑ ΩΡΑ]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum polisi ada çarında silâh toplarken Milli Cephe de Baf 'ta duvarlara ibareler yazdı», 16 Ocak 1970.[Ενώ η ε/κ αστυνομία συγκέντρωνε όπλα από όλο το νησί, το Εθνικό Μέτωπο στην Πάφο έγγραφε φράσεις στους τοίχους.]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Komodromos, silâh teslimi için 10 günlük süre koydu», 17 Ocak 1970.[Ο Κωμοδρόμος ορίζει προθεσμία 10 ημερών για την παράδοση των όπλων]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kanunun Türklere empozesi ciddi komplikasyonlara yol açacak», 31 Ocak 1970.[Η επιβολή του νόμου περί προσωποκράτησης θα προκαλέσει εμπόδια στους Τούρκους]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios, "Kişilerin yargılanmadan tutuklanması kanunu" nu imzaladı Yunanistan kanunun gerginlik yaratacağına işaret etti», 1 Şubat 1970. [Ο Μακάριος υπέγραψε το νόμο περί προσωποκράτησης. Η Ελλάδα υπέδειξε ότι ο νόμος αυτός θα δημιουργήσει ένταση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Millî Cephe mensupları Enosis' ci oldukları için kovuşturmayla tabi tutulurken...KOMODROMOS DA KIBRIS' IN YUNAN TOPRAĞI OLDUĞUNU İLERİ SURDU», 22 Şubat 1970.[Τα μέλη του Εθνικού Μετώπου διώκονται, επειδή είναι Ενωτικοί ...ΚΑΙ Ο Κωμοδρόμος ισχυρίστηκε ότι η Κύπρος είναι ελληνικό έδαφος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUM YERALTI ÖRGÜTLERİNİN CÜRETKâr TEŞEBBÜSÜ MAKARİOS 3. Suikasten de kurtuldu», 9 Mart 1970. [Η παράτολμη ενέργεια των παρακρατικών οργανώσεων. Ο Μακάριος γλύτωσε και από απόπειρα δολοφονίας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUM TOPLUMU ARASINDAKİ ANARŞİK GELİŞMELER DEVAM EDİYOR Bir Rum vurularak ağır surette yaralandı», 13 Mart 1970. [ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ Η ΑΝΑΡΧΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ Ένας Ελληνοκύπριος δέχθηκε σφαίρα και τραυματίστηκε σοβαρά]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUM TARAFINDA ÖZEL POLİS GÜCÜ KURULUYOR», 22 Mart 1970. [ΣΥΓΚΡΟΤΕΙΤΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΛΕΥΡΑ]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Polis Dillirga' da Mühimmat Ele Geçirdi 4 Rum suikastla ilgili olarak yargılanacak», 24 Mart 1970. [Η αστυνομία περισυνέλλεξε πυρομαχικά από την περιοχή της Τηλλυρίας. 4 Έλληνες θα δικαστούν σε σχέση με την απόπειρα δολοφονίας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivas, Makarios' u Enosis yeminini bozmakla suçladı», 8 Nisan 1970. [Ο Γρίβας κατηγορήσε το Μακάριο ως επίορκο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «MİLLÎ CEPHE, İNGİLİZLERE KARŞI SAVAŞ İLAN ETTİ», 28 Nisan 1970. [Το Εθνικό Μέτωπο κήρυξε πόλεμο εναντίον των Άγγλων]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «DR. TAKİS EVDOKAS İKİ AY HAPSE MAHKÛM OLDU», 3 Mayıs 1970.[Ο Δρ. Τάκης Ευδόκας καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης δύο μηνών]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum Kesiminde Şiddetli İnfilâk Yeraldı», 23 Mayıs 1970.[Βίαιη έκρηξη σημειώθηκε στον ελληνικό τομέα]

XXV. Παρακρατικές Οργανώσεις, Τρομοκρατία, Εκρήξεις και το Ιουλιανό Πραξικόπημα στον "ελληνικό τομέα" μέσα από την εφημερίδα Bozkurt (1970-1974)

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Son yılların en cüretli baskını ile "Milli Cephe" Terör hareketlerini yeniden başlattı 30 KİŞİ TEVKİF EDİLDİ Leymonsun' daki baskında maskeliler çok sayıda silâh alarak kaçtılar», 24 Mayıs 1970.[Με την πιο παράτολμη επιδρομή των τελευταίων ετών το «Εθνικό Μέτωπο» ξανάρχισε τα τρομοκρατικά κτυπήματα. 30 ΑΤΟΜΑ ΠΡΟΦΥΛΑΚΙΣΤΗΚΑΝ. Στην επιδρομή της Λεμεσού οι μασκοφόροι τράπηκαν σε φυγή με μεγάλο αριθμό όπλων.]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Mağusa' nın Rum kesiminde dağıtılan broşürlerde halkın Enosis için yeni bir mücadeleye hazır olması istendi Grivasın Kıbrıs'a getirilmesi için yeniden kampanya açıldı», 25 Mayıs 1970. [Στα φυλλάδια που διανεμήθηκαν στον ελληνικό τομέα της Αμμοχώστου ζητήθηκε από το λαό να είναι έτοιμος για ένα νέο ενωτικό αγώνα και εγκαινιάστηκε η εκστρατεία καθόδου του Γρίβα στην Κύπρο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Milli Cephe plânı her 48 saatte bir baskın yapılmasını öngörmekte», 25 Mayıs 1970.[Το σχέδιο του Εθνικού Μετώπου ορίζει ότι οι επιδρομές θα πραγματοποιούνται κάθε 48 ώρες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «üç milli cephe mensubu yakalandı», 18 Haziran 1970.[Τρία μέλη του Εθνικού Μετώπου συνελήφθησαν]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «KASABA'DA MİLLİ CEPHE ŞÜBESİ KENDİ KENDİNİ DAĞITTI», 25 Haziran 1970. [Αυτοδιαλύθηκε τμήμα του Εθνικού Μετώπου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUM KESİMLERİNDE ANARŞİ FIRTINASININ ÖNÜ BİR TÜRLÜ ALINAMIYOR : Bir İngiliz havacısı vurularak, bir orman memuru da bıçaklanarak ağır surette yaralandılar», 29 Temmuz 1970. [Η θύελλα της αναρχίας στον ελληνικό τομέα δεν μπορεί να περιοριστεί με κανένα τρόπο. Ένας Βρετανός αεροπόρος κτυπήθηκε, και ένας δασικός υπάλληλος μαχαιρώθηκε και τραυματίστηκε σοβαρά.]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum kesimlerinde anarşi kol geziyor Silâhlı şahıslar diledikleri adamı kaçıtırıp ıslatıyorlar», 3 Ağustos 1970. [Η αναρχία είναι ανεξέλεγκτη στον ελληνικό τομέα. Ένοπλοι άντρες απαγάγουν όποιον επιθυμούν.]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Yeni bir suikast teşebbüsü mü var?», 13 Ağustos 1970. [Νέα απόπειρα δολοφονίας;]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Yorgacis ilk defa olarak Makariosu öldürmeğe teşebbüsle suçlandı», 29 Eylül 1970. [Ο Γιωρκάτζης κατηγορείται για πρώτη φορά για την απόπειρα δολοφονίας του Μακαρίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum öğrenciler Makarios aleyhinde nümayiş yapıp parolalar haykırdılar "Makarios Diktatörlüğüne yuh olsun"», 11 Kasım 1970. [Οι Ε/κ μαθητές διαδήλωσαν κατά του Μακαρίου και φώναξαν συνθήματα "Στη δικτατορία του Μακαρίου ου!"]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Komplo ve öldürme teşebbüsü yapmaktan sanık 4 Rum ağır cezalar yedi», 20 Kasım 1970. [Έλαβαν βαριές ποινές οι 4 Ελληνοκύπριοι οι οποίοι κατηγορούνται για συνωμοσία και απόπειρα ανθρωποκτονίας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Milli Cephe' ye mensup 21 Rum' un duruşması sona erdi», 9 Aralık 1970. [Ολοκληρώθηκε η δίκη των 21 Ε/κ οι οποίοι ανήκουν στο Εθνικό Μέτωπο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios milli cephe sanıklarını bağışladı», 20 Ocak 1971.[Ο Μακάριος απένειμε χάρη στους καταδικασθέντες του Εθνικού Μετώπου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «DÖRT RUMUN İSTİNAFI DEVAM EDİYOR», 21 Ocak 1971.[Συνεχίζεται η έφεση των 4 Ε/κ]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Yeni suikast plânlarından söz ediliyor Makarios, suikast haberleri hakkında konuşmayı reddetti», 13 Mayıs 1971.[Γίνεται λόγος για νέα σχέδια δολοφονίας. Ο Μακάριος αρνείται να τοποθετηθεί επί του θέματος]

XXV. Παρακρατικές Οργανώσεις, Τρομοκρατία, Εκρήξεις και το Ιουλιανό Πραξικόπημα στον "ελληνικό τομέα" μέσα από την εφημερίδα *Bozkurt* (1970-1974)

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios' u öldürmek için kurulan gizli bir teşkilât ifşa edildi Teşkilât, suikasttan sonra darbe yapmayı plânlıyor», 15 Mayıs 1971.[Αποκαλύφθηκε μυστική οργάνωση η οποία συστάθηκε για να δολοφονήσει το Μακάριο. Η οργάνωση σχεδιάζει μετά τη δολοφονία να κάνει πραξικόπημα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Eski Eoka liderlerinden Papafotis tarafından Makarios cinayet teşebbüsünde bulunmakla itham edildi», 17 Mayıs 1971.[Ένας εκ των πρώην αρχηγών της ΕΟΚΑ, ο Παπαφώτης, κατηγορεί το Μακάριο ότι επιχείρησε να το δολοφονήσει]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs Türk Eski Mücahitler Birliği BASIN BİLDİRİSİ YAYINLADI Enosis' in asgari alternatifi çifte Enositir», 18 Mayıs 1971.[Δημοσιοποιήθηκε η ανακοίνωση της Ένωσης Παλαιών Τ/κ Αγωνιστών : Ύστατη υποχώρηση η διπλή Ένωση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «PATRİS £100 CEZAYA ÇARPTIRILDI», 15 Haziran 1971.[Επιβλήθηκε πρόστιμο £100 στην εφημερίδα ΠΑΤΡΙΣ]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Gnomi gazetesinin tam manşet olarak verdiği bir habere göre İkili Enosis' in gerçekleştirilmesi için gizli teşkilât kuruldu öldürülecek olanlar için 120 kişilik liste hazırlanmış», 28 Haziran 1971.[Σύμφωνα με το πρωτοσέλιδο δημοσίευμα της εφημερίδας ΓΝΩΜΗ : Έχει συσταθεί μια μυστική οργάνωση για να πραγματοποιηθεί η διπλή Ένωση και έχει ετοιμαστεί μια λίστα η οποία περιλαμβάνει 120 άτομα τα οποία θα δολοφονηθούν]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «"GRİVAS RUM GENÇLİĞİNİ LİDERLİĞE KARŞI KİŞKİRTİYOR», 4 Ağustos 1971.[Ο Γρίβας υποκινεί την ε/κ νεολαία εναντίον της ηγεσίας της]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «RUM GENÇLERİ MAKARİOS YÖNETİMİNİ PROTESTO ETTİ», 6 Ağustos 1971.[Η ε/κ νεολαία διαδηλώνει εναντίον της διοίκησης Μακαρίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios Yönetiminin Polisleri Rumlarda da silâh arıyorlar», 14 Ağustos 1971.[Οι αστυνομικοί της διοίκησης Μακαρίου ψάχνουν όπλα και στους Ε/κ]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios, Cuntayı Kıbrıs' in içişlerine karışmakla suçladı», 15 Ağustos 1971.[Ο Μακάριος κατηγορεί τη Χούντα ότι αναμειγνύεται στις εσωτερικές υποθέσεις της Κύπρου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «TÜRKİYE, GRİVAS' IN ADAYA DÖNÜŞÜYLE İLGİLİ OLARAK YUNANİSTANA NOTA VERDİ Türklere yönelecek bir hareket Türkiyenin sert tepkisini görecektir», 11 Eylül 1971.[Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΕΠΕΔΩΣΕ ΔΙΑΒΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΓΡΙΒΑ ΣΤΟ ΝΗΣΙ Μια κίνηση εναντίον των Τούρκων θα προκαλέσει τη σκληρή αντίδραση της Τουρκίας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum öğrenciler Enosis lehine taşkınlık yaptılar», 13 Ekim 1971.[Ε/Κ μαθητές προκάλεσαν επεισόδια υπέρ της Ένωσης]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivasın adaya gelişinden sonra Makarios aleyhtarlığı alevlendi Makarios, ilk silâhlı grupları meydana getirmekle suçlanıyor», 15 Ekim 1971. [Μετά την άφιξη του Γρίβα στο νησί η αντιμακαριακή τάση υποδαυλίζεται. Ο Μακάριος κατηγορείται ότι σχημάτισε τις πρώτες ένοπλες ομάδες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum öğrencileri, "Grivascı" ve "Makarioscu" diye ikiye ayrıldılar», 16 Ekim 1971.[Οι Ε/κ μαθητές διαχωρίστηκαν σε Γριβικούς και Μακαριακούς]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Hristakiş Trifonides, Makarios hakkındaki ifşaatına devam ediyor : Makarios "Milli Cephe" Teşkilâtını kullanmış», 22 Ekim 1971.[Ο Χριστάκης Τρυφωνίδης συνεχίζει τις αποκαλύψεις σχετικά με το Μακάριο. Ο Μακάριος χρησιμοποίησε την οργάνωση "Εθνικό Μέτωπο"]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «DÜN AKŞAM İLK BİLDİRİŞİNİ YAYINLAYAN Grivas Rum halkını Enosis için mücadeleye çağırdı», 27 Ekim 1971.[Στην πρώτη ανακοίνωση του ο Γρίβας χθες βράδυ κάλεσε τον ε/κ λαό σε ενωτικό αγώνα]

XXV. Παρακρατικές Οργανώσεις, Τρομοκρατία, Εκρήξεις και το Ιουλιανό Πραξικόπημα στον "ελληνικό τομέα" μέσα από την εφημερίδα *Bozkurt* (1970-1974)

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Erenköy Mücahitleri Cemiyeti Bildiri Yayınladı Türk Mücahidi Enosis' e karşı dimdik ayaktadır», 29 Ekim 1971.[Δημοσιοποιήθηκε η ανακοίνωση της Ένωσης Αγωνιστών από τη μάχη στο χωριό Κόκκινα. Οι Τούρκοι Αγωνιστές θα αντισταθούν απέναντι στην Ένωση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «PEO Binasında Patlama», 31 Aralık 1971. [Εκρηξη στο κτήριο της ΠΕΟ]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «EOKA' NIN ESKİ SAKLANMA YERLERİNDE SİLÂH BULUNDU», 22 Ocak 1972. [Βρέθηκαν όπλα σε παλιά κρησφύγετα της ΕΟΚΑ]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar Camiin içine enosis afişi astılar», 27 Ocak 1972. [Ενωτικές αφίσες εντός τζαμιού]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «MAKARİOS YÖNETİMİN SÖZCÜSÜ "DEVLETİN GELİŞMEKTE OLAN BİR KOMPLO İLE KARŞI KARŞIYA OLDUĞUNU" AÇIKLAYARAK ENDİŞE İZHAR ETTİ Makarios' cular silâhlandırılıyor Rum Polisi ada çarında araştırmalar ve tutuklamalar yapıyor», 4 Şubat 1972. [Ο Εκπρόσωπος Τύπου της διοίκησης Μακαρίου εκφράζει την ανησυχία του δηλώνοντας ότι " το κράτος αντιμετωπίζει μια αναπτυσσόμενη συνωμοσία". Οι Μακαριακοί εξοπλίζονται. Ε/κ αστυνομικοί διεξάγουν έρευνες και συλλήψεις]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Atina basınına göre Grivas darbe hazırlıyor», 20 Şubat 1972. [Σύμφωνα με τον αθηναϊκό τύπο ο Γρίβας ετοιμάζει πραξικόπημα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios taraftarları dün Lefkoşada gösteri yaptılar Göstericiler Makariosun görevinde kalması istediler», 20 Şubat 1972. [Χθες Μακαριακοί διαδήλωσαν στη Λευκωσία. Οι διαδηλωτές κάλεσαν το Μακάριο να μείνει στη θέση του]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «KİTİUM, BAF VE GİRNE MİTROPOLİTLERİ İSTEKLERİNDE ISRAR EDERKEN YUNANİSTAN MAKARİOS' A YENİ BİR NOTA VERDİ : Makarios ezici baskı altında!...», 5 Mart 1972.[Ενώ οι μητροπολίτες Κιτίου, Πάφου και Κυρηνείας επιμένουν στο αίτημα τους, η Ελλάδα έδωσε νέο υπόμνημα στο Μακάριο. Ο Μακάριος δέχεται ασφυκτική πίεση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivas, Makarios' un istifasını isteyen piskoposları himayesine aldı», 6 Mart 1972. [Υπό την προστασία του Γρίβα οι μητροπολίτες οι οποίοι ζητούν την παραίτηση του Μακαρίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivascı öğrenciler gösteriler yaptı», 8 Mart 1972.[Οι Γριβικοί μαθητές διαδήλωσαν]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Bir taraftan Makarios ile Grivas' ın görüşmesinden bahsedilirken Makarios' a ikinci bir suikast yapılacağından söz ediliyor», 13 Mart 1972.[Από τη μια γίνεται αναφορά στις συζητήσεις Μακαρίου-Γρίβα και από την άλλη γίνεται αναφορά σε δεύτερη απόπειρα εναντίον του Μακαρίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dün Lefkoşada yapılan 25 Mart kutlama töreninde öğrencilerin Enosis naraları Makariosu sinirlendirdi», 26 Mart 1972.[Χθες στην τελετή εορτασμού της 25^{ης} Μαρτίου που πραγματοποιήθηκε στη Λευκωσία οι ενωτικές κραυγές των μαθητών εκνεύρισαν το Μακάριο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «EOKA günü münasebetiyle yapılan resmi geçitte Yedek Subaylar Makarios' u «ENOSİS-GRİVAS» naralarıyla selâmladılar», 2 Nisan 1972.[Στην επίσημη παρέλαση με αφορμή την επέτειο της ΕΟΚΑ οι Έφεδροι Αξιωματικοί υποδέχτηκαν το Μακάριο με κραυγές "Ενωσις-Γρίβας"]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Eleftheria gazetesinin dün verdiği bir habere göre Makarios ile Grivas gizlice buluşup görüşmüşler», 3 Nisan 1972.[Σύμφωνα με χθεσινή αναφορά της εφημερίδας *Ελευθερία* ο Μακάριος και ο Γρίβας βρίσκονται σε μυστικές συζητήσεις]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makariosçularla Grivasçılar çarpıştı», 14 Nisan 1972.[Σύγκρουση Μακαριακών-Γριβικών]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «"Apoyevmatini" Gazetesinin Atina kaynaklı bir haberine göre Türkiye Grivasın Adayı terketmesini istedi», 17 Nisan 1972.[Σύμφωνα με δημοσίευμα της αθηναϊκής εφημερίδας "Απογευματινή" η Τουρκία ζήτησε ο Γρίβας να εγκαταλείψει το νησί]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kıbrıs girişinden bu yana ilk kez mesaj yayınladı Grivas : "Değişmez amaç Enosistir"», 26 Nisan 1972.[Το πρώτο μήνυμα του Γρίβα από την κάθοδο του στην Κύπρο : "Αμετάθετος στόχος είναι η Ένωση"]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios istifa etmemekte diredirse Başpiskobosluktan tardedilecek Girne Piskobosu hemen faaliyete geçilmesini istiyor», 17 Temmuz 1972.[Αν ο Μακάριος επιμένει να μην παραιτηθεί, θα καθαιρεθεί από το αξίωμα του αρχιεπισκόπου. Ο μητροπολίτης Κυρηνείας επιδιώκει να κινηθεί ταχύτατα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum yüksek öğrenim gençliği Makariosu istifaya davet etti», 6 Ağustos 1972.[Ζητούν την παραίτηση του Μακαρίου οι Ε/κ φοιτητές]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Larnakada Makariosçulara ateş açıldı, Bafta Grivasçılar çarpıştı», 9 Ağustos 1972. [Στη Λάρνακα οπαδοί του Μακαρίου δέχθηκαν πυρά. Στην Πάφο οπαδοί του Γρίβα αψιμαχούν]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Enosisçilere pusu kurularak ateş açıldı», 22 Ağustos 1972. [Ενωτικοί έπεσαν σε παγίδα και δέχθηκαν πυρά]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios – Grivas anlaşmazlığı kanlı olaylarla geliyor», 25 Ağustos 1972. [Εξελίσσεται η διαμάχη Μακαρίου - Γρίβα με αιματηρά γεγονότα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Pendaya rum muhtarı dört maskelinin saldırısına uğradı», 23 Eylül 1972. [4 κουκουλοφόροι επιτέθηκαν στον Ε/κ κοινοτάρχη του χωριού Πεντάγυια]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum tedhiş grupları çok miktarda silah ithal ettiler», 27 Eylül 1972. [Ε/κ παρακρατικές ομάδες εισήγαγαν μεγάλες ποσότητες οπλισμού]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Baf ve Leymosun EOKA' cılarının bildirisi Enosis' ten başka bir çözüm şekli istenmiyor», 3 Ekim 1972. [Ανακοίνωση ομάδων της ΕΟΚΑ Πάφου – Λεμεσού. Δεν επιδιώκεται καμιά άλλη μορφή λύσης πλην της Ένωσης]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios ile Grivas taraftarları Mağusada da çatıştılar», 30 Ekim 1972.[Στην Αμμόχωστο συγκρούσεις οπαδών του Μακαρίου και του Γρίβα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «EOKA B faaliyete geçti», 12 Kasım 1972. [Η ΕΟΚΑ Β κινητοποιείται]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Lefkoşayı kordon altına alan polis yaptığı geniş çaptaki araştırmalarda Grivasçı gençleri tutuklamakta», 13 Kasım 1972.[Συλλαμβάνονται νεαροί οπαδοί του Γρίβα σε έρευνες ευρείας κλίμακας τις οποίες διεξάγει η αστυνομία η οποία έχει αποκλείσει τη Λευκωσία]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «"EOKA B" nin lideri' nin Grivas olduğu bildiriliyor», 14 Kasım 1972. [Ο αρχηγός της ΕΟΚΑ Β' είναι ο Γρίβας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivas' ın silahlı gruplarının saldırıya geçmesi bekleniyor», 16 Kasım 1972.[Αναμένεται ότι ένοπλες ομάδες του Γρίβα θα επιτεθούν]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «EOKA HORTLADI DÜN AKŞAM İLK BİLDİRİLERİNİ YAYINLAYAN EOKA RUM ÇENÇLİĞİNİ MAKARİOS' A KARŞI MÜCADELEYE ÇAĞIRDI», 17 Kasım 1972.[Η ΕΟΚΑ βρικολακιάζει. Η ΕΟΚΑ η οποία εξέδωσε την πρώτη της ανακοίνωση χθες βράδυ κάλεσε την Ε/κ νεολαία να ταχθεί εναντίον του Μακαρίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «EOKA' ın 1973' ün ilk aylarında harekete geçmesi bekleniyor Enosisçiler seçimlerde Makarios' a karşı rakip çıkaracak», 21 Kasım 1972.[Η ΕΟΚΑ αναμένεται να δράσει τους πρώτους μήνες του 1973. Οι Ενωτικοί στις εκλογές θα αναμετρηθούν με το Μακάριο]

XXV. Παρακρατικές Οργανώσεις, Τρομοκρατία, Εκρήξεις και το Ιουλιανό Πραξικόπημα στον "ελληνικό τομέα" μέσα από την εφημερίδα *Bozkurt* (1970-1974)

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum polisi Grivas taraftarı iki Rumu tutukladı», 9 Aralık 1972.[Η ε/κ αστυνομία συνέλαβε 2 Ε/κ οπαδούς του Γρίβα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Lârnaka’ da Grivasçılar mahkemeyi zor kullanarak işgal ettiler», 10 Ocak 1973.[Στη Λάρνακα οι οπαδοί του Γρίβα κατέλαβαν με τη βία το δικαστήριο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios, tutuklu Lârnaka’ lı öğrenciyi serbest bıraktı», 13 Ocak 1973. [Ο Μακάριος άφησε ελεύθερο τον κρατούμενο μαθητή από τη Λάρνακα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Limasol’ da Maskeli Tedhişçiler, Rum Polislerinin silâhlarını alarak kaçtı», 19 Ocak 1973.[Στη Λεμεσό μασκοφόροι τρομοκράτες άρπαξαν όπλα από αστυνομικό σταθμό και τράπηκαν σε φυγή]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «EOKA, Enosis aleyhtarı Yargıç, öğretmen ve Polisleri tehdit etti», 26 Ocak 1973. [Η EOKA απειλεί δικαστικούς, δασκάλους και αστυνομικούς οι οποίοι τάσσονται κατά της Ένωσης]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «MAKARIOS GRIVAS’ A İHTAR ETTİ ! Kanun dışı hareketlere müsamaha gösterilmeyecek !», 28 Ocak 1973.[Ο Μακάριος προειδοποίησε το Γρίβα ! Παράνομες ενέργειες δε θα γίνουν αποδεχτές]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivas 2000 kişilik orduya sahip!», 5 Şubat 1973.[Ο Γρίβας έχει 2000 στρατιώτες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Baf’ ta Makariosçu bir Milletvekilinin evinde dinamit patlatıldı», 7 Şubat 1973.[Στην Πάφο τέθηκε βόμβα σε σπίτι βουλευτή, οπαδού του Μακαρίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «BİR GECEDE 19 KARAKOL BASILDI», 8 Şubat 1973.[Σε μια νύχτα 19 αστυνομικοί σταθμοί δέχθηκαν επίθεση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Geçen akşam da Limbya’ da 5 Grivasçıya dayak atıldı», 21 Şubat 1973.[Χθες βράδυ 5 οπαδοί του Γρίβα ξυλοκοπήθηκαν στο χωριό Λύμπια]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios’ u Grivas’ ın yapacağı darbeye karşı korumak için Rum köylerinde yeni silahlı gruplar kurulmaya başlandı», 24 Şubat 1973.[Νέες ένοπλες ομάδες ιδρύθηκαν σε ελληνικά χωριά για να προστατεύσουν το Μακάριο από το πραξικόπημα το οποίο θα κάνει ο Γρίβας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Tedhişe Karşı Tedhiş», 27 Şubat 1973.[Τρομοκρατία απέναντι στην τρομοκρατία]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivas, bazı Bakanları kaçırmayı planlıyor», 2 Mart 1973.[Ο Γρίβας σχεδιάζει να απαγάγει κάποιους υπουργούς]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivasçılara müteveccih hareket devam ediyor Lefkoşa ve Baf’ ta geçen akşam yeni patlamalar oldu», 9 Mart 1973.[Οι κινήσεις των αντρών του Γρίβα συνεχίζονται. Νέες εκρήξεις χθες βράδυ σε Λευκωσία και Πάφο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivasçıların Polisi sindirme hareketi devam ediyor», 16 Mart 1973.[Συνεχίζονται οι κινήσεις των οπαδών του Γρίβα με εκφοβισμούς αστυνομικών]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «1 Nisan’ da Darbe Bekleniyor», 26 Mart 1973.[Αναμένεται πραξικόπημα την 1^η Απριλίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kutrafa’ da bir Grivasçı öldürüldü», 10 Nisan 1973.[Δολοφονήθηκε υποστηρικτής του Γρίβα στο χωριό Κουτραφάς]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «GRIVAS AĞIR HASTA EOKA tedhiş örgütünün yönetimi bir başkasına verildi», 31 Mart 1973.[Ο Γρίβας είναι βαριά άρρωστος. Δόθηκε σε άλλον η διοίκηση της τρομοκρατικής οργάνωσης EOKA]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios, Grivas’ ın gruplarına karşı özel bir ordu kuracak», 31 Mart 1973.[Ο Μακάριος θα δημιουργήσει νέο ιδιωτικό στρατό για να αντιμετωπίσει τις ομάδες του Γρίβα]

XXV. Παρακρατικές Οργανώσεις, Τρομοκρατία, Εκρήξεις και το Ιουλιανό Πραξικόπημα στον "ελληνικό τομέα" μέσα από την εφημερίδα *Bozkurt* (1970-1974)

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivas ve Makarios taraftarları hastahanelik olana dek dövuştü», 2 Nisan 1973.[Οπαδοί του Γρίβα και του Μακαρίου συγκρούστηκαν σε σημείο που οδηγήθηκαν στο νοσοκομείο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «"HARAVGİ" GAZETESİ MUHABİRİNİN ARABASINA ATEŞ AÇILDI Rum kesiminde anarşik eylemler devam ediyor», 21 Nisan 1973.[Επίθεση δέχθηκε δημοσιογράφος της εφημερίδας *Χαραυγή*. Συνεχίζεται η αναρχία στον ελληνικό τομέα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rauf Denktas, NEW YORK TIMES gazetesine özel bir mülakat verdi Rum Kesimlerindeki Şiddet endişe vericidir», 26 Nisan 1973.[Ο Rauf Denktas παραχώρησε συνέντευξη στην εφημερίδα *NEW YORK TIMES*. Η βία στον ελληνικό τομέα είναι ανησυχητική]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivas Papazlara tehdit edici genelgeler dağıttı Bafta Kliridisin bir arkadaşı dövüldü», 27 Nisan 1973. [Ο Γρίβας διανέμει απειλητικές εγκυκλίους σε ιερείς. Ξυλοκοπήθηκε ένας φίλος του Κληρίδη στην Πάφο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «MAKARİOS, YENNADİOS' UN YERİNİ BOŞ İLÂN ETTİ», 3 Mayıs 1973. [Ο Μακάριος κήρυξε κενό το θρόνο του Γενναδίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum bölgelerinde tedhiş devam ediyor», 7 Mayıs 1973. [Συνεχίζεται η τρομοκρατία στον ελληνικό τομέα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivasçı bir Rum 4 kişi tarafından vurularak öldürüldü», 4 Haziran 1973. [Ένας οπαδός του Γρίβα κτυπήθηκε και δολοφονήθηκε από 4 άτομα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Baf Piskobosluğu seçiminin ilk bölümü yapılırken Birçok köyde bomba ve silahlar patladı», 4 Haziran 1973. [Ενώ διεξαγόταν η πρώτη φάση για την εκλογή του μητροπολίτη Πάφου, σε πολλά χωριά εκρήγνυνται βόμβες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Adanın Rum Bölgelerinde gerginlik gün geçtikçe artıyor Piskobosluk seçimi ile ilgili tepkiler devam ediyor», 6 Haziran 1973. [Η ένταση στον ελληνικό τομέα του νησιού αυξάνεται. Συνεχίζονται οι αντιδράσεις σε σχέση με την εκλογή του μητροπολίτη]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivasçılar geçen akşam yeniden dehşet saçtılar Leymonsun' da 2 Makariosçu öldürüldü», 24 Haziran 1973. [Οι οπαδοί του Γρίβα χθες βράδυ σκόρπισαν τον τρόπο ξανά. Δύο οπαδοί του Μακαρίου δολοφονήθηκαν στη Λεμεσό]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum Polisi 16 Yaşında Bir Keşişi Vurdu», 3 Temmuz 1973.[Ε/Κ αστυνομικός δολοφόνησε δεκαεξάχρονο οικότροφο στη Μητρόπολη Πάφου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «GRİVASÇILARIN ŞİDDETLENEN EYLEMLERİNE KARŞI Makariosçular silahlanıyor», 8 Temmuz 1973.[Οι οπαδοί του Μακαρίου εξοπλίζονται για να αντιμετωπίσουν τις βιαιότητες των οπαδών του Γρίβα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivas, Piskobosları destekleyeceğini açıkladı», 17 Temmuz 1973. [Ο Γρίβας ανακοίνωσε ότι στηρίζει τους μητροπολίτες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dün sabah Leymosun' da kanlı çarpışmalar oldu», 26 Temmuz 1973.[Αιματηρές συγκρούσεις χθες πρωί στη Λεμεσό]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Çarpışmalar Bareklişa köyünde yer aldı», 26 Temmuz 1973.[Συγκρούσεις στο χωριό Παρεκκλησιά]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Bomba ihbarı üzerine Rum Radyo ve Televizyon yayını kesti», 28 Temmuz 1973.[Μετά την προειδοποίηση για βόμβα διακόπηκε η μετάδοση των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών εκπομπών στο ΠΙΚ]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Polis, Bir Grivasçıyı Vurdu 8 Gazeteci tutuklandı – Grivasçı Basın susturuldu», 30 Temmuz 1973.[Η αστυνομία ξυλοκόπησε έναν οπαδό του Γρίβα. 8 δημοσιογράφοι έχουν συλληφθεί. Φιμώνεται ο τύπος που πρόσκειται στο Γρίβα]

XXV. Παρακρατικές Οργανώσεις, Τρομοκρατία, Εκρήξεις και το Ιουλιανό Πραξικόπημα στον "ελληνικό τομέα" μέσα από την εφημερίδα *Bozkurt* (1970-1974)

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Vakis Kaçtı mı ? Kaçırıldı mı ?», 31 Temmuz 1973. [Ο Βάκης διέφυγε; Ο Βάκης απήχθη ;]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios, Grivas' ın tekliflerini kabul etmiyeceğini açıkladı», 4 Ağustos 1973.[Ο Μακάριος ανακοίνωσε ότι δε θα αποδεχθεί τις προτάσεις του Γρίβα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Sağcı Rum gazetelerine bir bildiri gönderen Grivas : "İç Savaş Başlayabilir" Dedi ESEA Genel Sekreteri Fotis Papafotis dün tutuklandı», 5 Ağustos 1973.[Ο Γρίβας ο οποίος έστειλε στο δεξιό τύπο ανακοίνωση είπε "Μπορεί να ξεσπάσει εμφύλιος". Ο ΓΓ της ΕΣΕΑ Φώτης Παπαφώτης χθες συνελήφθη]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivas' ın Muavini "Siros" dün yakalandı», 10 Ağustos 1973.[Συνελήφθη χθες ο υπαρχηγός του Γρίβα "Σύρος"]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Siros' un tasarrufunda bulunan dokümanların ortaya koyduğu sonuç : Başrişkobos Makarios' a Suikast Yapılacaktı», 11 Ağustos 1973. [Στα αρχεία τα οποία βρέθηκαν στην κατοχή του Σύρου : Ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος επρόκειτο να δολοφονηθεί]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «MAKARIO' S A DARBE YAPILACAKTI Sözcünün iddiasına göre darbeciler Türklere dokunmayacaklar ve hatta Türkiye' nin Girne Bölgesini işgaline fırsat vereceklerdi», 12 Ağustos 1973.[Θα γίνει πραξικόπημα. Σύμφωνα με τον Εκπρόσωπο Τύπου οι πραξικοπηματίες δε θα αγγίζουν τους Τούρκους, αλλά θα δώσουν την ευκαιρία στην Τουρκία να εισβάλει στην περιοχή της Κερύνειας]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Eoka' yı temizleme harekatı dün de Mağusa' da yapıldı Harekat Kanlı Oldu», 24 Ağustos 1973.[Χθες έγιναν εκκαθαρίσεις μελών της ΕΟΚΑ στην Αμμόχωστο. Αιματηρές Συγκρούσεις]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Vakis, tutukluğu sırasında Grivasla görüşmediğini söyledi», 28 Ağustos 1973.[Ο Βάκης είπε δεν ήρθε σε επαφή με το Γρίβα, ενώ κρατείτο αιχμάλωτος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivasçı Gruplar Rum Polislerine Karşı Saldırılarına Devam Ediyor», 17 Eylül 1973.[Ομάδα οπαδών του Γρίβα συνεχίζει τις επιθέσεις εναντίον των Ε/κ αστυνομικών]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios' a Suikast Teşebbüsünde Bulunuldu», 8 Ekim 1973.[Απόπειρα δολοφονίας εναντίον του Μακαρίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Mazokambu cinayetine ilişkin demeç veren Makarios, Grivas' a karşı ağır ifadeler kullandı», 15 Aralık 1973.[Ο Μακάριος, ο οποίος έκανε δηλώσεις σε σχέση με τη δολοφονία στο χωριό Μαζόκαμπος χρησιμοποίησε σκληρά λόγια εναντίον του Γρίβα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Anarşik gelişmeler devam ediyor Larnaka' da bombalı saldırılar oldu», 3 Ocak 1974.[Η αναρχία συνεχίζεται. Στη Λάρνακα βομβιστικές επιθέσεις]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum bölgelerinde Tedhiş Devam Ediyor Bir Rum Yedek Polisi Ölü Bulundu», 14 Ocak 1974.[Στον ελληνικό τομέα η τρομοκρατία συνεχίζεται. Ε/κ ειδικός αστυνομικός βρέθηκε νεκρός]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Bir Rum vurularak öldürüldü», 25 Ocak 1974.[Δολοφονία ενός Ε/κ]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «DÜN BİR RUM DAHA VURULARAK ÖLDÜRÜLDÜ», 26 Ocak 1974.[Χθες ακόμα ένας Ε/κ δολοφονήθηκε]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Kliridis' in Demeçleri», 27 Ocak 1974. [Οι δηλώσεις του Κληρίδη]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Son Cinayetlere Dikkati Çeken "Ağon" itiraf Ediyor Rumlar iç Savaşın Eşiğinde», 28 Ocak 1974. [Η εφημερίδα "Αγών" εστιάζεται στις τελευταίες δολοφονίες και ομολογεί. Οι Ε/Κ βρίσκονται στα πρόθυρα εμφυλίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «"Lider öldü, mücadele devam ediyor"», 29 Ocak 1974.[Ο ηγέτης πέθανε, ο αγώνας συνεχίζεται]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivas bugün Leymosun' da gömülecek : " EOKA B' " faaliyetlerine son verdiğini açıkladı», 30 Ocak 1974.[Ο Γρίβας σήμερα κηδεύεται στη Λεμεσό. Η EOKA B ανακοίνωσε ότι αναστέλλει τις δραστηριότητες της]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Grivas' in ölümünden sonra ilk kez Rum Kesiminde Bir Patlama Oldu», 4 Şubat 1974.[Πρώτη έκρηξη στον ελληνικό τομέα μετά το θάνατο του Γρίβα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum polisleri dün sıkı aramalar yaptılar», 8 Mart 1974.[Οι Ε/κ αστυνομικοί χθες διενήργησαν αυστηρούς ελέγχους]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum yeraltı örgütü Eoka B' nin yeni lideri : ALBAY PAPABOSTOLU "EOKA B" Milli Muhafız Ordusu yeraltı örgütüne dönüştürüldü», 8 Mart 1974.[Νέος ηγέτης της παρακρατικής οργάνωσης EOKA B' ο συνταγματάρχης Παπαποστόλου. Η EOKA B' μετέστρεψε την Εθνική Φρουρά σε παρακρατική οργάνωση]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Enosis' in gerçekleşemeyeceğini söyleyen Denктаş açıkladı : Bağımsız Türk Devletinin ilanı için tüm şartlar hazır», 30 Mart 1974.[Ο Denктаş ο οποίος δήλωσε ότι δε θα πραγματοποιηθεί η Ένωση κατέστησε σαφές ότι είναι όλα έτοιμα για την ανακήρυξη του Ανεξάρτητου Τουρκικού Κράτους]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «25 Mart törenleri olaylı geçti Makarios' un muhafızlarıyla, Milli muhafızlar birbirlerine girdiler Kanlı bir çatışma güçlükle önlenebildi», 27 Mart 1974.[Ο εορτασμός της 25^{ης} Μαρτίου ήταν επεισοδιακός. Η φρουρά του Μακαρίου συγκρούστηκε με την Εθνική Φρουρά. Η αιματηρή αντιπαράθεση μετά δυσκολίας μπόρεσε να αποφευχθεί]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «"EOKA B" MENSUPLARI FAALİYETE GEÇTİLER», 1 Nisan 1974.[Τα μέλη της EOKA B' δραστηριοποιήθηκαν]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum bölgelerinde anarşi kol geziyor», 3 Nisan 1974.[Αναρχία στον ελληνικό τομέα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «EOKA Makarios' la Uzlaşmak için şartlar öne sürdü», 8 Nisan 1974.[Η EOKA θέτει όρους συμφιλίωσης με το Μακάριο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios Eoka B' yi Kanundışı ilan etti», 26 Nisan 1974.[Ο Μακάριος κήρυξε εκτός νόμου την EOKA B']

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rumlar Leymosundaki iğrenç gösteride Toplumumuza karşı besledikleri niyetleri bir kez daha ortaya koydular "TÜRKLERE ÖLÜM" Göstericiler, Leymosun Türk bölgesine saldırmak istediler», 27 Nisan 1974.[Στην αηδιαστική διαδήλωση της Λεμεσού οι Έλληνες κατέδειξαν άλλη μια φορά τις προθέσεις τους έναντι της κοινότητας μας "Θάνατος στους Τούρκους". Οι διαδηλωτές επιδίωξαν να επιτεθούν στην τουρκική συνοικία της Λεμεσού]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Anarşi dalgası Leymosun' dan Mağusa' ya da sıçradı Rum polisiyle öğrenciler arasında kanlı sokak çarpışmaları oldu Çok sayıda tutuklu ve yaralı var», 30 Nisan 1974.[Το κύμα της αναρχίας έχει εξαπλωθεί από τη Λεμεσό μέχρι την Αμμόχωστο. Αιματηρές συγκρούσεις Ε/κ αστυνομικών με μαθητές. Μεγάλος αριθμός συλληφθέντων και τραυματιών]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Lefkoşa ve Limasol' un Rum kesimlerinde patlama oldu», 8 Mayıs 1974.[Εκρήξεις στον ελληνικό τομέα σε Λευκωσία και Λεμεσό]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Makarios "Eoka B" nin başını ezmeyi gerekli görüyor», 9 Mayıs 1974.[Ο Μακάριος θεωρεί απαραίτητο να συντρίψει τον ιθύνοντα νου της EOKA B]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Eoka B mensuplarını yakalamak için Rum Polisi tüm adada insan avına girişti», 24 Mayıs 1974.[Η Ε/κ αστυνομία εξαπέλυσε ανθρωποκυνηγητό σε όλο το νησί για να συλλάβει μέλη της EOKA B]

XXV. Παρακρατικές Οργανώσεις, Τρομοκρατία, Εκρήξεις και το Ιουλιανό Πραξικόπημα στον "ελληνικό τομέα" μέσα από την εφημερίδα Bozkurt (1970-1974)

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum Polisi Yeniden Silah Ele Geçirdi», 3 Haziran 1974.[Η ε/κ αστυνομία εντόπισε κλαπέντα όπλα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Eokacılar Atış Eğitimi Yapıyorlar», 7 Haziran 1974.[Τα μέλη της ΕΟΚΑ Β' εκπαιδεύονται στις ρίψεις]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Siyasi Cinayetler işlemeye Başlayan Eoka Bir Rumu Vurarak öldürdü Rumlar Yeniden iç Harbin Eşiğinde», 17 Haziran 1974. [Η ΕΟΚΑ άρχισε να διαπράττει πολιτικές δολοφονίες. Δολοφόνησε έναν Ε/κ. Οι Ε/κ βρίσκονται και πάλι στα πρόθυρα εμφυλίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Beşevler' le Tatlısu arasında meydana savaşı oldu Eokacılarla Rum Polisi ateş teati ettiler», 18 Haziran 1974.[Σύγκρουση μεταξύ των χωριών Πεντάκωμο και Μαρί Ανταλλαγή πυρών μεταξύ Ε/κ αστυνομίας και μελών της ΕΟΚΑ Β']

Εφημερίδα *Bozkurt*, «ΕΟΚΑ Β' nin Lefkoşa karargahını basan polis müstehcen fotoğraflar buldu», 20 Haziran 1974. [Η αστυνομία εισέβαλε στο αρχηγείο της ΕΟΚΑ Β' και εντόπισε αισχρές φωτογραφίες]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «23 Haziran Makarios' un ölüm günü olarak tesbit edilmişti», 21 Haziran 1974.[Η 23^η Ιουνίου ορίστηκε ως η ημέρα δολοφονίας του Μακαρίου]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum Bakanlar Kurulu temizlik yapılması için karar aldı», 21 Haziran 1974.[Το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε να γίνουν εκκαθαρίσεις]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Eokacıların Türk bölgelerine sığındıkları yalanlandı», 22 Haziran 1974.[Διαψεύδεται ότι αγωνιστές της ΕΟΚΑ Β' καταφεύγουν στον τουρκικό τομέα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Rum Yönetiminin Resmi Sözcüsü Tarafından ΕΟΚΑ Β' nin Atina' dan yönetildiği açıklandı», 25 Haziran 1974.[Ο Εκπρόσωπος Τύπου της Ε/κ Διοίκησης ανακοίνωσε ότι η ΕΟΚΑ Β' διευθύνεται από την Αθήνα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Dün yeni bir açıklamada bulunan Rum Sözcü Eoka B' nin Atina' dan finanse edildiğini söyledi», 26 Haziran 1974.[Χθες σε νέα του δήλωση ο Εκπρόσωπος Τύπου της ελληνικής διοίκησης είπε ότι η ΕΟΚΑ Β' χρηματοδοτείται από την Αθήνα]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «ΕΟΚΑ Β' yi destekledikleri gerekçesi ile Makarios 650 Yunun subayını konuyor Yunan Alay Eoka B' ye silah vermekte suçlanıyor», 30 Haziran 1974.[Με την αιτιολογία ότι υποστηρίζουν την ΕΟΚΑ Β' ο Μακάριος εκδίωξε 650 Έλληνες αξιωματικούς. Ο Ελληνικός στρατός κατηγορείται ότι προμηθεύει την ΕΟΚΑ Β' με οπλισμό]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Eoka B liderlerinden Lefteris Papadopoulos da yakalandı», 13 Temmuz 1974.[Από τους ηγέτες της ΕΟΚΑ Β' συνελήφθη και ο Λεωτέρης Παπαδόπουλος]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Tutuklanan Eokacılar ağır işkenceye maruz kalıyor», 14 Temmuz 1974.[Οι συλληφθέντες αγωνιστές της ΕΟΚΑ Β' υφίστανται βαριά βασανιστήρια]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «"ΕΟΚΑ Β" ARTIK YOK», 14 Temmuz 1974. [Δεν υπάρχει πλέον η ΕΟΚΑ Β']

Εφημερίδα *Bozkurt*, «ΕΟΚΑ Β İLE İLGİLİ», 15 Temmuz 1974.[Σε σχέση με την ΕΟΚΑ Β']

Εφημερίδα *Bozkurt*, «sokağa çıkma yasağı», 17 Temmuz 1974.[Κατ' οίκον περιορισμός]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «LİSSARİDİSCİLERLE AKELCİLER LEFKOŞA SOKAKLARINDA KATLEDİLİYORLAR», 17 Temmuz 1974. [Οι οπαδοί του ΑΚΕΛ και της ΕΔΕΚ αλληλοσυγκρούονται στους δρόμους]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «LEFKOŞA HARABE' YE DÖNDÜ», 18 Temmuz 1974.[Η Λευκωσία μετατράπηκε σε ερείπιο]

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Ecevit durumun çok vahim olduğunu söyledi Rumlar, Ecevit' e "Bizi Kurtar" Dedi», 19 Temmuz 1974.[Ο Εcevit είπε ότι η κατάσταση είναι πολύ σοβαρή. Οι Ε/κ είπαν στον Εcevit "Σώσε μας"]

**XXV. Παρακρατικές Οργανώσεις, Τρομοκρατία, Εκρήξεις και το Ιουλιανό
Πραξικόπημα στον "ελληνικό τομέα" μέσα από την εφημερίδα *Bozkurt* (1970-1974)**

Εφημερίδα *Bozkurt*, «Bir Asırlık Hasret Bitti», 25 Temmuz 1974.[Ο προαιώνιος πόθος υλοποιήθηκε]

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΝΟΜΟΣ ΔΙΑ ΠΡΟΣΩΠΟΚΡΑΤΗΣΙΝ ΣΤΕΡΕΙΤΑΙ ΝΟΜΙΚΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΙΣΧΥΡΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ», 31 Ιανουαρίου 1970.

I. Αύγουστος 1960 : "γενναίοι φαντάροι"

[...]Επί πλέον όμως, ή παρουσία του Έλληνικού Στρατού εις την Κύπρον θα αποτελέῃ μίαν πρόσθετον έκφρασιν καὶ τὸν δυναμικὸν φορέα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς συμπαραστάσεως τῆς Ἑλλάδος εις τὴν νεαρὰν Δημοκρατίαν, ὡς συνέχεια τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς συμπαραστάσεώς της, εις τοὺς ἀγῶνας τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ διὰ τὴν ἐλευθερίαν του. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν τὸ Ἑλληνικὸν τμήμα θὰ εἶναι στοιχεῖον ἀσφαλείας καὶ τάξεως διὰ τὴν Δημοκρατίαν [...]¹

[...]Συγκινητικὴ ἦτο ἡ στιγμή κατὰ τὴν ὁποίαν εἷς ἐνενηκοντούτης γέρων, παραγνωρίζων τὴν ἀστυνομικὴν ἀπαγόρευσιν, εἰσῆλθεν εἰς τὰς γραμμὰς τῶν παρελαυνόντων στρατιωτῶν καί, ἀφοῦ ἐγονάτισεν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, κλαίων ἀπὸ ἀγαλλίασιν καὶ ἔθνηκὴν ὑπερηφάνειαν, ἐπροσκύνει τὸ ἔδαφος καὶ τὰς στολὰς τῶν διερχομένων Ἑλλήνων φαντάρων[...]²

II. Δεκέμβριος 1963 : Τα ματωμένα Χριστούγεννα του 1963 & ο ρόλος της ΕΛΔΥΚ.

[...]Ἐκ Λευκωσίας μετεδόθη, ὅτι τμήμα τῆς Τουρκικῆς Δυνάμεως Κύπρου ἐξ 800 ἀνδρῶν ἐγκατέλειψε τὴν βάσιν της καὶ ἐκινήθη πρὸς τὴν Λευκωσίαν. Ἡ Ἑλληνικὴ Δύναμις Κύπρου ἐκ χιλίων ἀνδρῶν μετεκινήθη ἐπίσης πρὸς τὴν Λευκωσίαν καὶ κατέλαβε θέσεις εἰς τὴν πόλιν. Τελευταῖαι πληροφορίες ἀναφέρουν, ὅτι αἱ δύο Δυνάμεις ἀντιμετωπίζουν ἀλλήλας εἰς τὰ κράσπεδα τῆς Λευκωσίας, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κυρηνείας.³

[...] Ἀπὸ τῆς χθὲς ἡ Ἑλληνικὴ Δύναμις Κύπρου ἀνέλαβε τὴν μέριμναν διὰ τὴν στέγασιν καὶ διατροφήν τῶν 650 περίπου Τουρκοκυπρίων, οἱ ὅποιοι διὰ λόγους ἀσφαλείας εἶχον μεταφερθῇ ἐκ τῆς ζώνης τῶν ἐπιχειρήσεων Ὁμορφίτας καὶ Τράχωνα εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον Θηλέων Κύκκου.⁴

¹Περιοδικό *Καιροί της Κύπρου*, «Ἡ Ἑλληνικὴ Δύναμις Κύπρου καὶ ἡ συμβολὴ της στὴν ἀσφάλεια τοῦ νησιοῦ», 12 Αὐγούστου 1960, σελ.13.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΓΕΝΝΑΙΟΙ ΦΑΝΤΑΡΟΙ ΥΠΟ ΤΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΝ ΑΡΙΠΟΥΖΗΝ ΕΥΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΧΘΕΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ», 17 Αὐγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΟΥ Δ. ΑΡΙΠΟΥΖΗΝ», 25 Αὐγούστου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἡ ΖΩΗ Εἰς τὸ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΚΥΠΡΟΥ», 26 Αὐγούστου 1960.

Περιοδικό *ΚΥΠΡΙΑΚΟΙ ΚΑΙΡΟΙ*, «Μὲ τοὺς φαντάρους τῆς ΕΛΔΥΚ», 15 Οκτωβρίου 1960, σσ. 8-10.

²Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, 17 Αὐγούστου 1960.

³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΥ ΡΕΟΥΤΕΡ ΤΑ ΔΡΑΜΑΤΙΚΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ», 27 Δεκεμβρίου 1963.

⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ἡ ΕΛΔΥΚ ΑΝΕΛΑΒΕ ΤΗΝ ΜΕΡΙΜΝΑΝ ΔΙΑ ΤΟΥΣ 650 ΤΟΥΡΚΟΥΣ», 29 Δεκεμβρίου 1963.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΑΝΗΛΘΕ ΨΕΣ Ο κ. ΜΙΛΤ. ΔΕΛΙΒΑΝΗΣ», 14 Ιανουαρίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τουρδὺκ καὶ Ἐλδὺκ ἐκλήθησαν νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὰ στρατόπεδά των», 1 Απριλίου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΛΔΥΚ ΚΑΙ ΤΟΥΡΔΥΚ ΝΑ ΥΠΑΧΘΟΥΝ Εἰς τὴν ΔΥΝΑΜΙΝ ΤΗΣ ΟΗΕ», 14 Απριλίου 1964.

[...]Ο Διοικητής της ΕΛΔΥΚ Συνταγματάρχης κ. Άπ. Τζουβελέκης ανέτρεψε χθές εύφαντάστους ισχυρισμούς Τουρκοκυπρίων στασιαστών ότι οί υπ' αὐτῶν ἀπαχθέντες τὴν παρελθ. Κυριακὴν τρεῖς ὑπαξιωματικοὶ τῆς ΕΛΔΥΚ ἐξετέλουν κατασκοπεῖαν εἰς βάρος τῶν Τούρκων.[...]Οἱ τρεῖς ἀπαχθέντες καὶ ἀπελευθερωθέντες μετὰ τετράωρον ὑπαξιωματικοὶ τῆς ΕΛΔΥΚ εἶναι οἱ κ.κ. Πρόδρομος Ματεμζίδης 34 ἐτῶν, Νικόλαος Δήμογλου 26 ἐτῶν καὶ Δημήτριος Μπάσογλου 27 ἐτῶν, ἅπαντες μέλη τῆς Φιλαρμονικῆς τοῦ Συντάγματος.⁵

III. 1964 : Οι ἥρωες αξιωματικοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Δύναμης Κύπρου : Δημήτριος Πούλιος & Βασίλειος Καποτάς

[...]Τὰ Ἔς Ἔς τῶν Τούρκων τρομοκρατῶν ἐδολοφόνησαν ἐν ψυχρῷ τὸ ἀπόγευμα τῆς σήμερον τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς Ἑλληνικῆς Στρατιωτικῆς Δυνάμεως Ταγματάρχην Δημήτριον Πούλιον 37 ἐτῶν, Λοχαγὸν Βασίλειον Καπόταν 33 ἐτῶν, καὶ τὸν ἀστυνομικὸν Κωστάκην Παντελίδην 26 ἐτῶν, προσφιλεῖ υἱὸν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀστυνομίας Λευκωσίας κ. Μιχαλάκη Παντελίδη.⁶

[...]Ἐκ τοῦ Γραφείου Δημοσίων Σχέσεων τῆς Ἑθνικῆς Φρουρᾶς ἀνακοινοῦνται, ὅτι ἡ Ἑθνικὴ Φρουρὰ προκειμένου νὰ τιμῇ τοὺς ἀθανάτους νεκροὺς τῶν μαχῶν τῆς Τηλλυρίας καὶ νὰ τηρήσῃ τὴν μνήμην τῶν ἐσαεὶ ἀπεφάσισεν, ὅπως μετονομάσῃ μερικὰ τῶν ἐν τῇ Νήσῳ Κ.Ε.Ν. [...]Τὰ Στρατόπεδα «Ταγματάρχου Πουλίου» (Καραόλου) καὶ «Λοχαγοῦ Καποτᾶ» (Μπογαζίου) μετονομάζονται ὡς ἀνωτέρω, δεδομένου ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν δύο ἀξιωματικῶν ἔχουν ἤδη δοθῇ εἰς τὰ Στρατόπεδα «ΕΛΔΥΚ» καὶ «Β.Μ.Η.».⁷

⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΟ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ ΑΝΑΤΡΕΠΟΝΤΑΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥΡΚΩΝ ΟΤΙ ΟΙ ΑΠΑΧΘΕΝΤΕΣ ΤΡΕΙΣ ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ ΔΙΕΝΗΡΓΟΥΝ ΚΑΤΑΣΚΟΠΕΙΑΝ», 11 Φεβρουαρίου 1964.

Εφημερίδα *ΕΞΑΣΕΛΙΔΟΣ ΚΥΠΡΟΣ*, «ΤΟΥΡΚΟΙ ΣΥΝΕΛΑΒΟΝ ΧΘΕΣ ΤΡΕΙΣ ΑΝΔΡΑΣ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ», 10 Φεβρουαρίου 1964.

⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΥΟ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ ΚΑΙ Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΟΥ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ Κ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ ΕΔΟΛΟΦΟΝΗΘΗΣΑΝ ΕΝ ΨΥΧΡῶ ΥΠΟ ΤΟΥΡΚΩΝ», 12 Μαΐου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΕΔΗΛΩΣΕ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΑΓΑΝΑΚΤΗΣΙΝ ΔΙΑ ΤΟ ΤΡΑΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΑΝ ΤΗΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ 2 ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ», 13 Μαΐου 1964.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ ΔΙΕΤΑΧΘΗΣΑΝ ΟΠΩΣ ΑΜΥΝΩΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ Ἐντονος διαμαρτυρία τοῦ Ταξίάρχου Περίδου πρὸς τὸν Στρατηγὸν Γκυάνι διὰ τὴν δολοφονίαν τῶν δύο Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν», 13 Μαΐου 1964.

⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ ΤΙΜΑ ΝΕΚΡΟΥΣ ΜΑΧΗΤΑΣ ΤΗΣ ΤΗΛΛΥΡΙΑΣ», 5 Νοεμβρίου 1964.

IV. 1964 : Αποστολή Μεραρχίας

[...] Η Τουρκία κατηγόρησε σήμερα τους Έλληνοκυπρίους, ότι ετοιμάζονται να έπιτεθούν έναντιον της Τουρκικής κοινότητας και ότι ή Έλλάς διοχετεύει όπλισμόν και στρατεύματα εις την Κύπρον. [...] «Παραλλήλως πρὸς τὰς κινήσεις ταύτας, συνεχίζει ή έπιστολή του κ. Έράλπ, ή εισροή Έλληνικῶν στρατευμάτων, έξοπλισμῶν και έφοδίων εκ της Έλλάδος συνεχίζεται. Οί Έλληνες δέν έπιχειρούν καν να άποκρύψουν την ούσιαστικήν εισβολήν εις την Νήσον [...]⁸

V. Υπόθεση "Ασπίδα"

[...] Κατά δημοσιογραφικάς πληροφορίας, ό Διοικητής του Τριμεροῦς Στρατηγείου εν Κύπρῳ Υποστράτηγος κ. Δ. Γεωργιάδης τίθεται εν άποστρατεία και ειδοποιηθείς άναχωρεϊ συντόμως εις Αθήνας. Ό Στρατηγός Γεωργιάδης συνεδέετο μετά του τέως Πρωθυπουργού κ. Γεωργίου Παπανδρέου, αί πρώται δέ πληροφορίες ότι οὔτος θα άπεμακρύνετο εκ Κύπρου είχαν ίδη τὸ φῶς της δημοσιότητας εις Αθήνας μετά τὸν σάλον, ό όποιος έδημιουργήθη έξ άφορμής του θέματος «Ασπίδα».⁹

[...] Αφού άνεφέρθη εις την εν Αθήναις δραστηριότητα της όργανώσεως, ό Βασιλικός Έπίτροπος εισήλθεν εις την εν Κύπρῳ επέκτασιν αὐτῆς, ή όποία συμπίπτει με την εκεί άφιξιν του Λοχαγού Μπουλούκου, χαρακτηρίσας ως άσύστατον τὸν ισχυρισμόν ότι οὔτος εκλήθη παρὰ του Στρατηγού Γρίβα. Ό κ. Παπαποῦλος άνεφέρθη εν συνεχείᾳ εις την δραστηριότητα τῶν κατηγορουμένων εις Κύπρον, ως και εις την δραστηριότητα του εκεί κλιμακίου της ΚΥΠ, τὸ όποιον έξετέλει οίουσδήποτε άλλους σκοπούς, πλην εκείνων δια τὸς όποίους συνεστήθη.¹⁰

⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΩΣ ΠΡΟΤΙΘΕΜΕΝΟΥΣ ΝΑ ΕΠΙΤΕΘΟΥΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ», 5 Ιανουαρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΚΙΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ, ΟΤΙ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙ ΜΕΓΑΛΑΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ», 30 Ιουνίου 1965.

⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΤΙΘΕΤΑΙ ΕΙΣ ΑΠΟΣΤΡΑΤΕΙΑΝ», 12 Οκτωβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΟΙΟΣ Ο ΝΕΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΟΥ ΤΡΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΥ», 19 Νοεμβρίου 1965.

¹⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΔΙΚΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΑΣΠΙΔΑ ΗΡΧΙΣΕ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΤΕΡΜΑΤΙΖΕΤΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ Η ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ», 11 Μαρτίου 1967.

VI. Το ζήτημα της ενιαίας ηγεσίας & Ο Έλλην στρατηγός ως Σύνδεσμος ΕΛΔΥΚ.-ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑΣ

[...]Κατά πληροφορίας τοῦ «Βήματος», ὁ Στρατηγὸς Γρίβας ἐνημέρωσε χθὲς τὸν Βασιλέα «ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς καταστάσεως εἰς τὴν Κύπρον. Ἡ ἀκρόασις διήρκεσεν ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν, γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἦτο συνήθης. Ἐγνώσθη ὅτι κατ' αὐτὴν ὁ Στρατηγὸς Γρίβας ἀνέπτυξε τὰς ἤδη γνωστὰς τοῦ ἀπόψεις ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀμύνης τῆς Νήσου, ἐπαναλαβὼν τὴν ἄποψιν ὅτι θὰ πρέπει νὰ ὑπάρξῃ ἐνιαία ἡγεσία τῆς ΕΛΔΥΚ καὶ τῶν Κυπριακῶν δυνάμεων διὰ τὴν ἀποτελεσματικωτέραν ἀντιμετώπισιν τυχόν Τουρκικῆς ἐνεργείας».¹¹

[...]Ἀφίκετο τὴν ἐσπέραν τῆς χθὲς ὁ Στρατηγὸς κ. Β. Τσούμπας, ὅστις θὰ ἐκτελεῇ ἐν Κύπρῳ χρέη συνδέσμου τῆς ΕΛΔΥΚ. μετὰ τῶν Κυπριακῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.¹²

VII. 1967 : Κοφίνου : "τὰς ἐπιχειρήσεις διηύθυνεν ὁ ἐν ἐνεργείᾳ Ἕλλην Στρατηγὸς κ. Γρίβας καὶ ὅτι μετείχον αὐτῶν Ἑλληνικὰ στρατεύματα"¹³

[...]Πληροφορίαι, ὅμως, ἐγκύρων κύκλων ἀναφέρουν ὅτι αἱ διεξαγόμεναι μετὰ τοῦ κ. Βάνς διαπραγματεύσεις ἀφοροῦν τὰ ἀκόλουθα καίρια σημεῖα :

α) Τὴν ἀποχώρησιν τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Τουρκικῶν στρατευμάτων.

β) Τὴν ἀποχώρησιν τῆς ΕΛΔΥΚ καὶ ΤΟΥΡΔΥΚ.

γ) Ἐγγυήσεις διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἀκεραιότητα τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας.

δ) Ὁ μελλοντικὸς ρόλος τῆς ΟΥΝΦΙΚΥΠ.

Καθ' ἃ μετέδωσε τὸ Ρέουτερ ἐκ Λευκωσίας, ὁ Πρόεδρος Μακάριος κατὰ τὰς συνομιλίας τοῦ μὲ τὸν κ. Βάνς ἀπεδύθη προφανῶς εἰς σκληρὸν παζάρευμα. Οἱ ἐπίσημοι ἐτήρησαν ἀπόλυτον σιγὴν ὅσον ἀφορᾷ τὰς συνομιλίας- λέγει τὸ Ρέουτερ- πιστεύεται ὅμως ὅτι ἐπικέντρον τῆς συζητήσεως ὑπῆρξεν ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Προέδρου Μακαρίου ὅπως ὁμοῦ μὲ τὰ ἄλλα μὴ Κυπριακὰ στρατεύματα ἀποχωρήσουν ἐπίσης ἐκ Κύπρου, ἡ ΕΛΔΥΚ καὶ ἡ ΤΟΥΡΔΥΚ.¹⁴

¹¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΓΡΙΒΑΣ ΜΕΤΕΣΧΕ ΣΥΣΚΕΨΕΩΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΜΥΝΑΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 9 Δεκεμβρίου 1965.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΤΩΝ «ΤΑΪΜΣ» Ἐνδέχεται ν' ἀποσυρθῇ τμημα τοῦ ἐν Κύπρῳ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ Τὸ θέμα τοῦτο καὶ ἡ ἀνεξάρτητος θέσις τοῦ Στρατηγοῦ Γρίβα ἐμελετήθησαν κατὰ τὰς συνομιλίας τῶν Ἀθηνῶν», 5 Φεβρουαρίου 1966.

¹²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΛΛΗΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΔΥΚ-ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑΣ», 9 Φεβρουαρίου 1966.

¹³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΔΕΝ ΗΠΕΙΛΗΣΕ ΜΟΝΟΝ ΒΟΜΒΑΡΙΣΜΟΥΣ ΕΠΕΛΘΩΣΕ ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΤΕΛΕΣΙΓΡΑΦΟΝ», 18 Νοεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΝΕΟΝ ΤΕΛΕΣΙΓΡΑΦΟΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ἀξιοῖ ἀποχώρησιν τοῦ Στρατηγοῦ Γρίβα καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ», 19 Νοεμβρίου 1967.

¹⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΜΑΧΟΝ ΘΕΜΑ Η ΑΠΟΧΩΡΗΣΙΣ ΕΛΔΥΚ-ΤΟΥΡΔΥΚ», 30 Νοεμβρίου 1967.

VIII. Απόσυρση Ελληνικής Μεραρχίας

Αποχαιρετιστήριο μήνυμα προέδρου Κυπριακής Δημοκρατίας

[...]Μετ' αίσθημάτων βαθείας συγκινήσεως άπευθύνομαι σήμερα πρὸς τοὺς άξιωματικούς και τοὺς όπλίτας τῶν έξ Ελλάδος ένόπλων δυνάμεων, διὰ νά διερμηνεύσω εἰς άποχαιρετιστήριον μήνυμα τήν άγάπην και τήν εύγνωμοσύνη τῆς Ἑλληνικῆς Κύπρου.

Ἦλθετε εἰς τήν Κύπρον φέροντες τοὺς παλμούς τῆς αἰωνίου Ελλάδος. Ἐπὶ μίαν και πλέον τριετίαν κατέστητε φύλακες και φρουροὶ τῆς Νήσου[...]¹⁵

IX. 1970 : Ο "ημίθεος" Ζ. Παπαδογιάννης & Η φωτοτυπία του Πατατάκου

[...]Κατὰ τήν έναρξιν τῆς χθεσινῆς συνεδρίας τῆς Βουλῆς ὁ προεδρεύσας τῆς συνεδρίας κ. Αντ. Αναστασιάδης έπληροφόρησε τὸ Σῶμα, ὅτι ὁ Πρόεδρος κ. Γλ. Κληρίδης τήν παρελθ. Τρίτην έπεσκέφθη εἰς τὸ Γεν. Νοσοκομεῖον Λευκωσίας τὸν νοσηλευόμενον χειριστήν τοῦ έλικοπτέρου τοῦ Μακαριωτάτου Ταγματάρχην κ. Ζαχ. Παπαδογιάννην και έπέδωσεν εἰς αὐτὸν τήν άκόλουθον έπιστολήν :

«Άξ. κ. Παπαδογιάννη,

Ἡ Βουλὴ τῶν Αντιπροσώπων συνελθοῦσα έκτάκτως τήν 8^ην Μαρτίου 1970, έξ άφορμῆς τῆς δολοφονικῆς άποείρας κατὰ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου Μακαρίου ένέκρινεν ὁμοφώνως ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου έκφράζει τὸν άποτροπιασμόν και άγανάκτησίν της και καταδικάζει τήν έγκληματικήν και άντεθνικήν αὐτήν ένέργειαν, ἡ ὁποία στρέφεται οὐχὶ μόνον κατὰ τοῦ Ἐθνάρχου αλλά έναντίον ὁλοκλήρου τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ. Διὰ τοῦ ίδίου ψηφίσματος ἡ Βουλὴ έκφράζει άμέριστον συμπάθειαν, εύγνωμοσύνην και θαυμασμόν πρὸς ὑμᾶς διότι διὰ τοῦ άπαραμίλλου ήρωϊσμοῦ και ψυχραιμίας σας έσώσατε τήν ζωήν τοῦ Ἐθνάρχου [...]¹⁶

¹⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αποχαιρετιστήριον μήνυμα τοῦ Μακαρίου πρὸς Ἑλλήνας άξιωματικούς και όπλίτας», 7 Δεκεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΟΣ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ», 12 Δεκεμβρίου 1967.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΓΙΩΡΚΑΤΖΗΣ ΑΠΕΧΑΙΡΕΤΗΣΕ ΤΑΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛ. ΣΤΡΑΤΟΥ», 17 Ιανουαρίου 1968.

¹⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΒΟΥΛΗ ΕΞΕΦΡΑΣΕ ΣΥΜΠΑΘΕΙΑΝ ΚΑΙ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ. ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗΝ», 13 Μαρτίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΕΥΣΗΜΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΕΤΙΜΗΘΗ ΧΘΕΣ Ο ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗΣ», 6 Ιουνίου 1970.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «Ο Ταγματάρχης Παπαδογιάννης προάγεται εἰς Αντισυνταγματάρχη ΤΟΥ ΑΠΕΝΕΜΗΘΗ ΧΘΕΣ ΤΟ ΑΡΙΣΤΕΙΟΝ ΑΝΔΡΕΙΑΣ Α' ΤΑΞΕΩΣ ΠΡΟΣΚΟΠΩΝ», 8 Ιουνίου 1970.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΗΣ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ ΕΔΕΞΙΩΘΗΣΑΝ ΤΟΝ κ. ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΑΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥΣ», 23 Ιουνίου 1970.

Τοποθέτηση Προέδρου Κυπριακής Δημοκρατίας

[...] Πολλάι, επίσης, φῆμαι διαδίδονται καὶ ψίθυροι ἀκούονται εἰς βάρος Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν σχετικῶς πρὸς τοὺς δολοφόνους τοῦ Πολυκάρπου Γιωρκάτζη. Οὐδόλως συµμερίζομαι τὰς τοιαύτας φήµας, αἱ ὁποῖαι διασποῦν τὴν ψυχικὴν ἐνότητα μεταξὺ λαοῦ καὶ στρατοῦ, ψυχικὴν ἐνότητα, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον ἔρεισμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Κύπρου. Ἐπιπλέον, ἄς μὴ λησμονηθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι χάρις εἰς τὴν γενναιότητα καὶ τὴν πρὸς ἐµὲ ἀφοσίωσιν Ἑλλήνος ἀξιωματικοῦ ἀπέτυχον τὰ κατὰ τῆς ζωῆς μου σχέδια.[...] ¹⁷

X. ΕΛ.ΔΥ.Κ. & "Εθνοσωτήριος Επανάσταση"

[...] Ἡ Γεν. Γραμματεία τῆς ΣΕΚ δι' ἐγκυκλίου τῆς πρὸς τοὺς ἀξιωματούχους καὶ τὰ μέλη τῶν Ἑλευθέρων Ἑργατικῶν Συνδικάτων ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν των εἰς τὰς προσφάτους δηλώσεις αἰτίνες ἀνεφέροντο εἰς τοὺς ἐν Κύπρῳ Ἑλληνας ἀξιωματικούς καὶ καλεῖ αὐτοὺς «ἵνα προσέχουν ἀπὸ τὴν ὑποπτον διαβρωτικὴν πολιτικὴν κίνησιν, ἣτις ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ὑπονόμευσιν τῶν ἀρραγῶν ἐθνικῶν δεσµῶν Κύπρου καὶ Ἑλλάδος». [...] Τονίζεται ἐπίσης ὅτι οἱ δυσφημοῦντες ἢ καθ' οἷονδῆποτε τρόπον καθαπτόμενοι τοῦ κύρους καὶ τῆς προσφορᾶς τῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν «ἀποσκοποῦν εἰς τὴν δημιουργίαν ἐπιζημίου χάσματος[...]» ¹⁸

[...] Ἐναντίον τοῦ ἐκ Κατωκοπιᾶς Ἀνδρέα Πετρίδη, 36 ἐτῶν, ἐξεδόθη χθές, αἰτήσῃ τῆς Ἀστυνομίας δικαστικὸν διάταγμα ὀκταημέρου κρατήσεως πρὸς διευκόλυνσιν ἀνακρίσεων ἀφορωσῶν εἰς ὑπόθεσιν διαταράξεως τῆς πειθαρχίας εἰς τὸν Στρατὸν μεταξὺ Φεβρουαρίου καὶ Μαρτίου 1971.

[...] Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Φεβρουαρίου 1971 ἐπεκολλήθησαν ἐπὶ αὐτοκινήτων ἀξιωματικῶν τῆς Ἐθνικῆς Φρουρᾶς μικραὶ πινακίδες μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐξω ἢ Χοῦντα ἀπὸ τὴν Κύπρον.» ¹⁹

¹⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΦΩΤΟΤΥΠΙΑΝ, ΤΗΝ ΟΠΟΙΑΝ ΤΟΥ ΠΑΡΕΔΩΣΕΝ Ο ΠΑΤΑΚΟΣ ΠΛΑΣΤΟΝ ΤΟ ΕΓΓΡΑΦΟΝ Ο Μ. ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΕΝ ΣΥΜΜΕΡΙΖΕΤΑΙ ΤΑΣ ΦΗΜΑΣ ΠΕΡΙ ΕΝΟΧΗΣ ΕΛΛΑΔΙΤΩΝ», 18 Μαρτίου 1970.

¹⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ», 6 Φεβρουαρίου 1971.

¹⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΔΙΑΤΑΡΑΞΕΩΣ ΤΗΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ», 17 Μαρτίου 1971.

[...]Εν σχέσει πρὸς χθεσινὸν δημοσίευμα τῆς ἐφημερίδος «Μεσημβρινή», συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον στρατιώτης τῆς ΕΛΔΥΚ συνελήφθη ὑπὸ ἐνόπλου προσώπου καὶ ἐκρατήθη ἐπὶ ἄρκετὸν χρόνον εἰς διαμέρισμα τῆς πολυκατοικίας Λυσσαρίδη, ἐξεδόθη ἡ ἀκόλουθος ἐπίσημος ἀνακοίνωσις : «Ἐγένετο καταγγελία τὸ περιεχόμενον τῆς ὁποίας κατέχει ὁ Ὑπουργὸς Ἑσωτερικῶν, ὅστις ἔδωσεν ἀμέσως ἐντολὰς πρὸς διερευνήσιν καὶ ἀναφορὰν».²⁰

[...]Οἱ Ἐφεδροὶ Αἰστωματικοὶ τῆς ἐπαρχίας Κυρηναίας ἐνέκριναν κατὰ τὴν συγκροτηθεῖσαν τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐν Κυρηναίᾳ ἐτησίαν γενικὴν συνέλευσίν των ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου διακηρύσσουν ὁμοφώνως ὅτι : [...] Χαιρετίζουν «τοὺς ἀδελφοὺς Ἑλληνας Αἰστωματικοὺς καὶ συμπαριστάμεθα εἰς τὸ δύσκολον ἔργον των, ἔτοιμοι νὰ τοὺς συνδράμωμεν ὅταν χρειασθῇ» καὶ [...] «Ἐχοντε πλήρη συναίσθησιν τοῦ καθήκοντός μας πρὸς τὴν γῆραρὰν πατρίδα, δὲν ἀσχοῦμεν πολεμικὴν ἐναντίον προσώπων καὶ καταστάσεων, οὐδὲ κἂν προσεταιριζόμεθα πολιτικὰς παρατάξεις, ἀλλ' ἀκολουθοῦμεν τὰ ἴχνη τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἡρώων, οἵτινες ἠγωνίσθησαν καὶ ἐθυσιάσθησαν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν πόθων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ».²¹

XI. ΕΛ.ΔΥ.Κ. & ΕΟΚΑ Β

[...]Εἰς τὰς χθεσινὰς ἐκδόσεις των αἱ Τουρκοκυπριακαὶ ἐφημερίδες δημοσιεύουν τὰς προχθεσινὰς δηλώσεις τοῦ κ. Ντενκντὰς εἰς Ἀγκυραν, προσθέτουσαι πέραν τῶν ὅσων μετέδωσεν ὁ σταθμὸς «Φωνὴ τῆς Κύπρου», ὅτι ὁ Τουρκοκύπριος ἡγέτης εἶπε διὰ τὸ θέμα Γρίβα τὰ ἐξῆς : «Τὸ ὅλον θέμα εἶναι ποίαν πλευρὰν θὰ ὑποστηρίζουν οἱ 2000 Ἑλληνας στρατιωτικοί, οἱ ὑπηρετοῦντες εἰς τὴν Ἐθνοφρουράν. Ἡ πλευρὰ τὴν ὁποίαν θὰ ὑποστηρίζουν οὗτοι θὰ καταστῇ ἰσχυροτέρα».²²

[...]Τὸ Β.Β.Κ. μετέδωσεν εἰς τὴν μεταμεσονύκτιον ἐκπομπὴν του εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀνταποκρίσεις, φερούσας τὰς Ἀθήνας ὡς συνεργαζομένης μετὰ τοῦ Στρατηγοῦ Γρίβα, διὰ νὰ ἐκβιασθῇ ὁ Μακάριος.

Μία ἐκ τῶν ἀνταποκρίσεων, δημοσιευομένη εἰς τὴν «Ντέιλυ Τέλεγκραφ» φέρει τὸν Στρατηγὸν Γρίβαν ὡς διαμένοντα εἰς τὸ Ἀρχηγεῖον τῆς ΕΛΔΥΚ.²³

²⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΡΕΥΝΑΤΑΙ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ ΔΙΑ ΣΥΛΛΗΨΙΝ ΟΠΛΙΤΟΥ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ», 4 Μαΐου 1971.

²¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑ ΣΧΕΤΙΚΟΥ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΟΙ ΕΦΕΔΡΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ ΘΑ ΑΓΩΝΙΣΘΟΥΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ», 29 Σεπτεμβρίου 1971.

²²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΙ ΛΕΓΕΙ Ο ΝΤΕΝΚΝΤΑΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥΣ», 13 Νοεμβρίου 1971.

²³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΓΡΙΒΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΔΥΚ ΓΡΑΦΕΙ Η «ΝΤΕΪΛΥ ΤΕΛΕΓΚΡΑΦ», 16 Φεβρουαρίου 1972.

[...] Η σημερινή 18^η επέτειος ενάρξεως του αγώνος της ΕΟΚΑ, εύρίσκει την Έθνικη Φρουράν αποτελούσαν εν άρραγές δυναμικόν σύνολον, [...] Ως όργανον Έθνικης Πολιτικής, μακράν και υπεράνω κομμάτων, οργανώσεων και παρατάξεων[...] ²⁴

[...] Η Α.Μ. ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Αρχιεπίσκοπος Μακάριος προέβη χθές εις δήλωσιν δια της οποίας εντόνως διέψευσε δημοσιεύματα μερίδος του Τύπου, ότι ή Έθνικη Φρουρά είχε ανάμιξιν εις σχέδια πραξικοπήματος υπό του Στρατηγού Γρίβα, εξέφρασε δέ βαθείαν εκτίμησιν δια τὸ έργον της ήγεσίας της Έθνικης Φρουράς και των Έλλήνων αξιωματικών δια την ενίσχυσιν της άμύνης της Νήσου, εξάρας ιδιαιτέρως τας πολυτίμους υπηρεσίας του Στρατηγού Χαραλαμποπούλου.

Τὸ πλήρες κείμενον της δηλώσεως του Μακαριωτάτου έχει ως ακολούθως :

«Λυποῦμαι διότι κυβερνητική ανακοίνωσις περί άνευρεθέντων εις την κατοχήν καταζητουμένων προσώπων έγγραφων αναφερομένων και εις σχέδιον πραξικοπήματος υπό του Γρίβα έδωσεν άφορμήν παρερμηνείας, ως φαίνεται εκ δημοσιευμάτων μερίδος του Τύπου, ότι ή Έθνικη Φρουρά είχε ανάμιξιν εις τὸ σχεδιαζόμενον πραξικόπημα.

Τὰ τοιαῦτα δημοσιεύματα άδικοῦν την ήγεσίαν της Έθνικης Φρουράς και τούς εν Κύπρῳ υπηρετοῦντας Έλληνας αξιωματικούς.

Εἶναι αλήθες ότι, ως προκύπτει εκ των άνευρεθέντων έγγραφων, ο Γρίβας είχε διεισδύσει εντός της Έθνικης Φρουράς και άρκετοί Έλληνοκύπριοι στρατιῶται και αξιωματικοί άπετέλουν μέλη της παρανόμου οργανώσεώς του. Τοῦτο, όμως, οὐδόλως σημαίνει ότι ή Έθνικη Φρουρά ήτο, καθ' οἷονδήποτε τρόπον, αναμειγμένη εις τὰ συνωμοτικά σχέδια του Γρίβα.

Έπιθυμῶ νά επαναλάβω ότι εκτιμῶ βαθύτατα τὸ έργον της ήγεσίας της Έθνικης Φρουράς και των Έλλήνων αξιωματικών ως και τας ύπ' αὐτῶν καταβαλλομένας προσπάθειάς δια την ενίσχυσιν της άμύνης της νήσου μας. Ιδιαιτέρως εκτιμῶ την συμβολήν του άποχωροῦντος Διοικητοῦ της Έθνικης Φρουράς Στρατηγού Χ. Χαραλαμποπούλου, όστις προσέφερε πολυτίμους υπηρεσίας εις την Κύπρον επί τριετίαν και άφηκε τας καλύτερας των έντυπώσεων».²⁵

[...] Γνωρίζω ότι επιδιώκετο ή σύλληψις ή δολοφονία μου.[...] Δέν έφαντοζόμουν όμως ποτέ ότι θα εύρίσκοντο Έλληνες Αξιωματικοί, οί όποιοι θα έδέχοντο νά αναλάβουν μίαν τοιαύτην άποστολήν.[...] Ντρέπομαι δια τὸ Σῶμα των Έλλήνων Αξιωματικών διότι εις τας τάξεις του εύρίσκονται τοιαῦτα στελέχη. Γι' αὐτὸ και τὰ όνόματά των κρατῶ και δύναμαι νά τὰ δώσω μόνον εις την Υπηρεσίαν των εν Κύπρῳ[...] ²⁶

²⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙ ΤΗ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΗΣ 1^{ης} ΑΠΡΙΛΙΟΥ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΗΣ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑΣ», 1 Απριλίου 1973.

²⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΑΚΑΡΙΟΣ : «Η ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑ ΔΕΝ ΑΝΕΜΙΧΘΗ καθ' οἷονδήποτε τρόπον εις τὰ συνωμοτικά σχέδια Γρίβα», 23 Αυγούστου 1973.

²⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΓΡΙΒΑΣ ΚΑΤΗΓΕΙΛΕΝ ΟΤΙ ΣΧΕΔΙΑΖΕΤΑΙ Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ», 25 Σεπτεμβρίου 1973.

[...]ό Στρατηγός Ντενίσης, από της ημέρας της άφιξέως του εις την Κύπρον και της αναλήψεως των καθηκόντων του ως Αρχηγού της Έθνικης Φρουράς, επέδειξεν αυστηρότητα και έδωκε διαταγὰς περί προστασίας της Έθνικης Φρουράς από έξωθεν επεμβάσεις[...]²⁷

[...]Η Παγκύπριος Όμοσπονδία Εφέδρων Αξιωματικών ανακοινοῖ τὰ ἀκόλουθα : «Έν σχέσει μὲ τὸ ἐγερθὲν θέμα ἐπιλογῆς τῶν ὑποψηφίων Εφέδρων Αξιωματικῶν ἡ Παγκύπριος Όμοσπονδία Εφέδρων Αξιωματικῶν ανακοινοῖ τὰ ἀκόλουθα :

1) Έκφράζει ὀλόψυχος συμπάραστασιν πρὸς τὴν ἡγεσίαν τῆς Έθνικῆς Φρουρᾶς καὶ συγχαίρει αὐτὴν διὰ τὴν θαρραλέαν ἐθνοπρεπῆ στάσιν, τὴν ὁποίαν τηρεῖ ἐπὶ τοῦ θέματος.

2) Η Όμοσπονδία ἀκραδάντως πιστεύει ὅτι ἡ ἐπιλογή τῶν ΥΕΑ εἶναι ἀποκλειστικῶς ἔργον τοῦ ΓΕΕΦ καὶ οὐδεὶς δικαιούται νὰ παρεμβαίνει εἰς αὐτό. Ὡς ἐκ τούτου ἡ σημειωθείσα ἀνάμιξις τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ θέμα εἶναι ἀπαράδεκτος καὶ δέον ὅπως τερματισθῇ ἀμέσως.

3) Καλεῖ τὴν Κυβέρνησιν ὅπως παραδώσῃ εἰς τὸ ΓΕΕΦ τὰ ὑπ' αὐτῆς κατακρατούμεθα διαβατήρια τῶν προσφάτως ἐπιλεγέντων ὡς ΥΕΑ διὰ νὰ ἀναχωρήσουν ἀμέσως εἰς Ἑλλάδα πρὸς ἐκπαίδευσιν.

4) Θεωρεῖ τὴν ἀνάμιξιν τῆς Κυβερνήσεως εἰς θέματα ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος τοῦ ΓΕΕΦ ὡς προσπάθειαν καθυποτάξεως τῆς Έθνικῆς Φρουρᾶς καὶ μετατροπῆς τῶν ἀδελφῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν εἰς μισθοφόρους της.[...]²⁸

[...]Καὶ διὰ νὰ καταλήξω, διαβιβάζω ὅτι ἡ ὑπὸ Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν στελεχομένη Έθνικὴ Φρούρα, τῆς ὁποίας τὸ κατάντημα ἐκλόνισε τὴν πρὸς αὐτὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, θὰ ἀναδιαρθρωθῇ ἐπὶ νέας βάσεως. Ἐμείωσα τὴν στρατιωτικὴν θητείαν διὰ νὰ ἐλαττωθῇ ἡ ὀροφὴ τῆς Έθνικῆς Φρουρᾶς καὶ τὸ μέγεθος τοῦ κακοῦ. [...] θὰ παρεκάλουν ὅπως ἀνακληθοῦν οἱ στελεχοῦντες τὴν Έθνικὴν Φρουρὰν καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν διοικήσεις της θὰ εἶναι ἐπιζήμιος εἰς τὰς σχέσεις Ἀθηνῶν καὶ Λευκωσίας.²⁹

[...]«Η AMYNA τῆς Κύπρου δὲν εἶναι νοητὴ ἄνευ τῆς παρουσίας ἐπιλέκτων ἀξιωματικῶν ἐξ Ἑλλάδος», τονίζει εἰς χθεσινὸν σχόλιόν της ἡ φιλοκυβερνητικὴ ἐφημερίς «Έλευθερία», ἡ ὁποία – πρὸς τιμὴν της βεβαίως- ἀντέδρασεν ἐντόνως εἰς τὴν ἀξίωσιν τοῦ Κυπρίου Προέδρου δι' ἀποχώρησιν τῶν ἀδελφῶν Ἑλλήνων Αξιωματικῶν καὶ διάλυσιν τῆς Έθνικῆς Φρουρᾶς.³⁰

²⁷Εφημερίδα *Έλευθερία*, «Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΕΞΕΦΡΑΣΕΝ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥΣ», 20 Νοεμβρίου 1973.

²⁸Εφημερίδα *Έλευθερία*, «ΟΙ ΕΦΕΔΡΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΔΗΛΟΥΝ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΙΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΗΓΕΣΙΑΝ ΤΗΣ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑΣ», 3 Απριλίου 1974.

²⁹Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «Η ἐπιστολὴ -καταπέλτης Μακαρίου πρὸς Γκιζίκη», 7 Ιουλίου 1974.

³⁰Εφημερίδα *Η ΜΑΧΗ*, «Η «Έλευθερία» μαστιγώνει τὸν Πρόεδρον», 8 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *Έθνικὴ*, «Ο Πρόεδρος απαιτεῖ νὰ φύγουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοί!», 7 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «ΝΑ ΑΝΑΚΛΗΘΟΥΝ ΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ!», 7 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «Άνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀξιωματικοὺς», 12 Ιουνίου 1974.

XII. ΕΛΔΥΚ. : "ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑΝ"³¹

[...]Είναι ο Λοχαγός της Έθνικης Φρουράς Έρμης Χριστοδούλου.[...] Μὲ πλησίασαν σὲ ἀπόστασι τριῶν ἕως τεσσάρων μέτρων, ὅποτε ὁ Ἑλλαδίτης ἀξιωματικός, [...] καὶ δὲν ἔχω ἀμφιβολία ὅτι εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς ἕξι ὑπολοχαγοὺς τῆς 31^{ης} Μοίρας Καταδρομῶν, ὥπλισε κι' ἔβαλε το δάκτυλο στὴ σκανδάλη[...] Στοιχεῖα γιὰ ὀνόματα ἀξιωματικῶν καὶ ἄλλων στρατιωτικῶν θὰ ἀποστείλῃ εἰς τὸν Πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως[...]³²

[...]Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἑθνικῆς Φρουράς Στρατηγὸς Καραγιάννης συνέχισε χθὲς τὰς ἐπισκέψεις του εἰς προκεχωρημένα φυλάκια τῆς Δυνάμεως μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν ἑορτῶν.

Ὁ Στρατηγὸς Καραγιάννης ἐπισκέφθη θέσεις τῆς Ἑθνοφρουράς δυτικῶς τῆς Λευκωσίας καὶ στὴν περιοχὴ Λεύκας καὶ διένειμε δῶρα στοὺς ἑθνοφρουροὺς.

Ἐξ ἄλλου ὁ Διοικητὴς τῆς ΕΛΔΥΚ Συνταγματάρχης Νικολαΐδης ἐπισκέφθη χθὲς τὰ χωρία Ἅγιοι Τριμιθιάς καὶ Κλήρου καὶ διένειμε δῶρα στοὺς πρόσφυγας ποὺ μένουν ἐκεῖ.³³

XIII. "ἡρωικῶς πεσόντες ἀξιωματικούς καὶ οπλίτες τῆς ΕΛΔΥΚ "

[...]Υπὸ ὁμάδος γονέων ἀγνοουμένων στρατιωτῶν τῆς ΕΛΔΥΚ ἀπευθύνεται μέσω τοῦ «Φ», ἡ ἀκόλουθος θερμὴ ἐκκλήσις :

«Κύριε Διευθυντά,

[...]Ὅταν ἐπανελήφθησαν αἱ ἐχθροπραξίαι στὴν μαρτυρικὴ Κύπρο, τὰ μέσα τοῦ δευτέρου δεκαήμερου παρελθόντος Αὐγούστου τὰ παιδιὰ μας, στρατιῶται τῆς ΕΛΔΥΚ, Κρητικὸς Νικόλαος Λοχίας Πεζικοῦ, Κουκουλάρης Χρῆστος Λοχίας Πεζικοῦ, Καραγκούνης Χαράλαμπος στρατιώτης καὶ πολλὰ ἄλλα παιδιὰ θεωροῦνται ἀγνοούμενα ἀπὸ 16.8.74 καθὼς μᾶς ἐπληροφόρησε τὸ ἐπιτελεῖον.

Ἐπῆγα εἰς Κύπρον, ἐγὼ ὁ πατὴρ τοῦ Κρητικοῦ Νικολάου κι' ἔμαθα ἀπὸ συμπολεμιστάς του ὅτι συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι οἱ τρεῖς ἀνωτέρω.³⁴

³¹Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ : «Νά φύγουν ὅλοι οἱ πραξικοπηματῖαι ἀξιωματικοί» ΕΙΝΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑΝ», 15 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «Ἐχουν ἀντικατασταθῇ ὅλοι οἱ πραξικοπηματῖαι Ἕλληνες ἀξιωματικοί», 10 Νοεμβρίου 1974.

³²Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΙΑΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΧΑΓΟΝ ΕΡΜΗ», 20 Σεπτεμβρίου 1974.

³³Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΤΑΙ ΑΚΡΑΙΑ ΦΥΛΑΚΙΑ», 24 Δεκεμβρίου 1974.

³⁴Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΘΕΡΜΗ ΕΚΚΛΗΣΙΣ ΓΟΝΕΩΝ ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ», 28 Δεκεμβρίου 1974.

XIV. Βιβλιογραφία :

- Βλάσσης Σάββας Δ., *ΕΛΔΥΚ : Η τελευταία μάχη*, Δούρειος Ίππος, Αθήνα, 2021.
- Δελλής Σπυρίδων, *Η αυτοθυσία της Ελληνικής Δύναμης Κύπρου (ΕΛΔΥΚ) : μία μαρτυρία*, Παπαζήσης, Αθήνα, 2012.
- Εφημερίδα *Αλήθεια*, «Η Κυβέρνησις μελετᾷ σοβαρῶς διάλυσιν τῆς «Ἐθνικῆς Φρουρᾶς»», 13 Μαΐου 1974.
- Εφημερίδα *Αλήθεια*, «Ἀναχωροῦν προσεχῶς ἐκ Κύπρου οἱ Παπαδάκης καὶ Κοκοράκης», 10 Ιουνίου 1974.
- Εφημερίδα *Αλήθεια*, «Ὁ Ἐπιτελάρχης τῆς Ἐθνικῆς Φρουρᾶς Ἀντιστράτηγος Παπαδάκης μετετέθη καὶ ἀναχωρεῖ ἐντὸς τῆς ἑβδομάδος», 17 Ιουνίου 1974.
- Εφημερίδα *Αλήθεια*, «Μειοῦται ἀνυπερθέτως ἡ στρατιωτικὴ θητεία», 24 Ιουνίου 1974.
- Εφημερίδα *Αλήθεια*, «Καὶ ἄλλοι ἑννέα Ἑλλαδῖται ἀναχωροῦν συντόμως ἐκ Κύπρου», 24 Ιουνίου 1974.
- Εφημερίδα *Εθνική*, «Νὰ σταματήσῃ ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῶν ἀξιωματικῶν», 25 Οκτωβρίου 1974.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΦΙΚΟΝΤΟ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ 400 ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ», 4 Ιουλίου 1964.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΕΝ ΘΑ ΑΝΑΚΛΗΘΗ Η ΕΛΔΥΚ», 29 Νοεμβρίου 1964.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΦΘΑΣΑΝ 402 ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΝΔΡΕΣ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ», 3 Ιουλίου 1965.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΝΕΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ», 5 Δεκεμβρίου 1965.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΝΕΟΣ ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΚΥΠΡΟΥ», 19 Ιανουαρίου 1966.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ», 18 Ιουνίου 1966.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο κ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ ΟΜΙΛΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ ΕΙΠΕΝ : ΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΟΛΙΤΕΥΩΝΤΑΙ ΚΑΙ ΝΑ ΜΗ ΣΚΕΠΤΩΝΤΑΙ ΠΑΡΑ ΜΟΝΟΝ ΤΟ ΕΘΝΟΣ», 28 Σεπτεμβρίου 1966.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΑΡΚΕΣ ΣΤΡΑΤΟΔΙΚΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ Ἐσυνεχίσθη χθὲς ἡ δίκη διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ὀργανώσεως ΑΣΠΙΔΑ», 7 Δεκεμβρίου 1966.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΑΡΚΕΣ ΣΤΡΑΤΟΔΙΚΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ Ἐσυνεχίσθη χθὲς ἡ ἐξέτασις τοῦ μάρτυρος κατηγορίας Λοχαγοῦ Εὐσταθ. Παπαγεωργίου», 8 Δεκεμβρίου 1966.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΦΕΔΡΩΝ ΑΠΟΚΛΕΙΕΤΑΙ ΑΠΟΧΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ», 25 Σεπτεμβρίου 1971.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΝΕΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ», 25 Σεπτεμβρίου 1971.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η «ΧΑΛΚΙΝ ΣΕΣΙ» ΓΡΑΦΕΙ ΟΤΙ «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ ΖΗΤΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΓΕΝ. ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΝΑ ΕΚΛΕΞΗ ΜΕΤΑΞΥ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΡΙΒΑ», 26 Ιανουαρίου 1972.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ὁ Μακάριος ἐδέχθη χθὲς τὸν Στρατηγὸν Χαραλαμποπουλον», 2 Φεβρουαρίου 1972.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΕΦΕΔΡΟΙ ΜΟΡΦΟΥ ΣΤΙΓΜΑΤΙΖΟΥΝ ΤΟΥΣ ΔΙΑΣΥΡΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΤΙΜΗΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ», 9 Φεβρουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΕΤΕΒΗΣΑΝ ΧΘΕΣ ΤΗΝ ΠΡΩΪΑΝ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΣ, Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑΣ, Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ ΚΑΙ Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠ ΣΥΣΚΕΨΙΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΤΑΘΜΗΣ διὰ τὸ θέμα τῆς εἰσαγωγῆς σοβαρᾶς ποσότητος Τσεχοσλοβακικῶν ὄπλων καὶ πρὸς ἀποτροπὴν ἐμφυλίου πολέμου εἰς Κύπρον», 10 Φεβρουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ ΣΗΜΕΡΟΝ ΟΙ κ. κ. ΠΑΠΑΓΙΩΤΑΚΟΣ, ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ», 10 Φεβρουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΛΔΥΚ ΘΑ ΕΠΕΜΒΗ ΔΙΑ ΝΑ ΣΤΑΜΑΤΗΣΗ ΕΜΦΥΛΙΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ», 16 Φεβρουαρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΤΗΣ ΕΛ.ΔΥ.Κ. ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΗΡΩΑΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ», 30 Μαρτίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛ.ΔΥ.Κ. ΕΠΙ ΤΗ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΗΣ 21^{ης} ΑΠΡΙΛΙΟΥ», 18 Απριλίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Δὲν ὑφίσταται ἔγγραφον τῆς ΚΥΠ περὶ ἀφίξεως ἀξιωματικῶν τοῦ ΕΛΑΣ», 28 Απριλίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΔΥΚ», 1 Ιουνίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ὁ νέος Διοικητὴς τῆς ΕΛ.ΔΥ.Κ. Συνταγματάρχης Παπουτσᾶς», 8 Ιουλίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ κ.κ. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΠΟΥΤΣΑΣ ΠΑΡΑ ΤΩ ΠΡΟΕΔΡΩ», 13 Ιουλίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΟΡΤΑΣΜΟΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ», 30 Αυγούστου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, 3 Σεπτεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΟΥ Α/ΓΕΕΦ Η ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ ΕΤΟΙΜΗ Ν' ΑΝΑΛΑΒΗ ΟΙΑΝΔΗΠΟΤΕ ΠΟΛΕΜΙΚΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗΝ», 31 Δεκεμβρίου 1972.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΕΞ ΕΛΛΑΔΟΣ», 9 Ιανουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΕΝ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗ Η ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ», 11 Φεβρουαρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΚΛΙΜΑΚΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛ.ΔΥ.Κ. ΕΙΣ ΜΑΜΜΑΡΙ», 24 Μαρτίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙ ΤΗ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΗΣ 1^{ης} ΑΠΡΙΛΙΟΥ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΗΣ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑΣ», 1 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΧΘΕΣΙΝΗ ΕΠΙΒΛΗΤΙΚΗ ΔΕΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΝ ΤΗΣ ΕΛ.ΔΥ.Κ. ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ», 1 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΔΕΝ ΕΠΙΘΥΜΕΙ ΝΑ ΑΝΑΜΙΞΗ ΤΗΝ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑΝ», 4 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΛ.ΔΥ.Κ. ΠΡΟΣ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΘΗΛΕΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ», 22 Απριλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΚΑΤΗΓΓΕΙΛΑΝ ΟΤΙ ΕΡΡΙΦΘΗΣΑΝ ΠΥΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ», 3 Μαΐου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΑΚΑΛΕΙΤΑΙ Η ΑΠΟΣΠΑΣΙΣ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΦΡΟΥΡΑΝ», 31 Ιουλίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΟΙ ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝ. ΦΡΟΥΡΑΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ», 7 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΦΙΚΝΕΙΤΑΙ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ Ο ΝΕΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ», 10 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΓΕΩΡΓ. ΝΤΕΝΙΣΗΝ», 16 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, ««Η ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ ΥΠΕΡΑΝΩ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΑΞΕΩΝ» Η ΧΘΕΣΙΝΗ ΤΕΛΕΤΗ ΟΡΚΩΜΟΣΙΑΣ ΝΕΟΣΥΛΛΕΚΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ Κ.Ε.Ν. ΛΑΡΝΑΚΟΣ», 25 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΕΧΑΙΡΕΤΙΣΕ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΝ», 28 Αυγούστου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛ.ΔΥ.Κ. ΕΙΣ ΤΑ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΑ ΜΝΗΜΑΤΑ», 2 Σεπτεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΑΝΥΠΟΣΤΑΤΟΙ ΟΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΠΕΡΙ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ 4 ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΝ ΤΟΥ ΓΡΙΒΑ», 26 Σεπτεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΝΤΕΝΙΣΗΣ ΕΠΕΣΚΕΦΘΗ ΧΘΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ», 14 Οκτωβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΛ.ΔΥ.Κ. ΚΑΙ ΤΗΣ ^κ. Α. ΚΟΝΔΥΛΗ», 30 Οκτωβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΙΣ ΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΝ ΤΗΣ ΛΑΚΑΤΑΜΙΑΣ ΕΩΡΤΑΣΘΗ ΧΘΕΣ ΔΙΑ ΣΕΜΝΗΣ ΤΕΛΕΤΗΣ Η ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΕΝΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΤΕΡΩΝ», 9 Νοεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΔΙΑΔΡΑΜΑΤΙΖΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑ», 18 Νοεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΦΕΔΡΩΝ», 27 Νοεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ ΕΙΣ ΑΚΡΙΤΙΚΑ ΦΥΛΑΚΙΑ», 23 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΕΛ.ΔΥ.Κ. ΕΛΑΜΠΡΥΝΕ ΤΑΣ ΕΟΡΤΑΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ», 28 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΝΤΕΝΙΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΒΟΗΘΕΙΑΝ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΒΡΕΦΟΥΣ ΑΣ ΒΑΔΙΣΩΜΕΝ ΗΝΩΜΕΝΟΙ, ΑΠΕΡΙΣΠΑΣΤΟΙ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΠΕΙΡΩΜΕΝΩΝ», 28 Δεκεμβρίου 1973.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΠΡΟΣ ΑΠΟΛΥΟΜΕΝΟΥΣ ΤΗΣ ΕΘΝ. ΦΡΟΥΡΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ : «ΝΑ ΕΙΣΘΕ ΕΤΟΙΜΟΙ, ΕΑΝ Η ΠΑΤΡΙΣ ΣΑΣ ΚΑΛΕΣΗ»», 19 Ιανουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΗΓΓΕΛΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ Η ΚΛΟΠΗ ΟΠΛΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ», 19 Φεβρουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΛΟΠΗΝ ΟΠΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ ΠΡΟΕΦΥΛΑΚΙΣΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΔΟΚΙΜΟΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΟΣ», 27 Φεβρουαρίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΑΠΕΦΥΓΕ ΝΑ ΣΧΟΛΙΑΣΗ ΣΗΜΕΙΟΝ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ ΤΟΥ κ. Κ. ΣΑΒΕΡΙΑΔΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΓΡΙΒΑ Ή Κυπριακή Κυβέρνησις δὲν ἔχει πληροφορίας, ὅτι ὡς ἀρχηγὸς τῆς ΕΟΚΑ Β διωρισθὴν ἀνώτερος ἀξιωματικὸς ἐξ Ἑλλάδος», 5 Μαρτίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΤΑ ΠΕΡΙ ΝΕΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΗΣ ΕΟΚΑ Β'», 16 Μαρτίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΝΤΕΝΙΣΗΣ ΕΠΕΘΕΩΡΗΣΕ ΜΟΝΑΔΑΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΤΗΣ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑΣ», 20 Μαρτίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο ΕΠΙΤΕΛΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΕΘΝ. ΦΡΟΥΡΑΣ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ», 30 Μαρτίου 1974.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «ΚΑΤΗΓΓΕΛΘΗ ΟΤΙ ΕΙΣ ΛΥΘΟΡΟΔΟΝΤΑΝ ΠΟΛΙΤΗΝ ΕΚΤΥΠΗΣΕΝ ΕΛΛΑΔΙΤΗΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΝ», 17 Απριλίου 1974.

Εφημερίδα *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, «Αναστασιάδης: «Ασήκωτο βάρος για την Κύπρο οι αγνοούμενοι Ελλαδίτες»», 10 Οκτωβρίου 2016.

Εφημερίδα *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, «Κύπρος: Ταυτοποιήθηκαν οστά του Γιώργου Παπαλαμπρίδη - Έπεσε το 1974 στον Πενταδάκτυλο», 02 Αυγούστου 2018.

Εφημερίδα *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΠΡΟΥ*, «Με κάθε τιμή πραγματοποιήθηκε η τελετή επαναπατρισμού οστών έξι Ελλαδιτών πεσόντων κατά την εισβολή», 30 Οκτωβρίου 2022.

Εφημερίδα *ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ*, «ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΝΕΣ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΠΡΑΣΤΕΙΟΥ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΟΥΝ ΤΟΥΣ ΑΝΘΕΛΛΗΝΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΥΒΡΙΣΤΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ», 4 Οκτωβρίου 1971.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΕΠΕΣΤΡΕΨΑΝ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ ΟΙ ΛΟΚΑΤΖΗΔΕΣ», 30 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΘΑ ΓΙΝΕΙ Η ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑ ΠΡΟΚΛΗΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΑΝΘΥΠΟΛΟΧΑΓΟΥ ΣΤΟ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ», 6 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «Δόκιμοι μόνον οι έγκριθέντες υπό της Κυβερνήσεως ΗΡΧΙΣΕΝ Η ΚΑΘΑΡΣΙΣ ΣΤΗΝ ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΑΝ», 8 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΠΑΡΑΔΕΧΟΝΤΑΙ ΤΗΝ ΕΝΟΧΗΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ», 9 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΚΑΘΟΔΗΓΕΙΤΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ Η ΕΟΚΑ Β», 25 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΚΑΘΟΔΗΓΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΟΚΑ-Β», 26 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «Ή Χούντα με τὸ πραξικόπημα ἤνοιξε τὰς πύλας στοὺς Τούρκους», 6 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΛΗΣΙΝ ΤΩΝ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΙΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ», 12 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΜΕ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΤΟΥ κ. ΑΒΕΡΩΦ Παπαδάκης, Γιωργίτσης Κονδύλης καὶ Ντάνος εἰς διαθεσιμότητα», 22 Σεπτεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΟΥΔΕΙΣ ΕΛΛΗΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΕΖΗΤΗΣΕΝ ΑΣΥΛΟΝ ΕΙΣ ΚΥΠΡΟΝ», 3 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «Ο Δ. Παπαποστόλου ἡγήθη τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τοῦ Προεδρικοῦ Μεγάρου», 3 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ : «Νά φύγουν ὅλοι οἱ πραξικοπηματῖαι ἀξιωματικοί» ΕΙΝΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑΝ», 15 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΗΣ ΟΧΕΝ Θὰ γίνουν διαδηλώσεις ἐὰν δὲν ἀποχωρήσουν οἱ πραξικοπηματῖαι Ἕλληνες ἀξιωματικοί», 17 Οκτωβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «ΑΡΜΟΔΙΑ ΔΗΛΩΣΙΣ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ Ἐχουν ἀντικατασταθῇ ὅλοι οἱ πραξικοπηματῖαι Ἕλληνες ἀξιωματικοί», 10 Νοεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «Εἰδικὸν γραφεῖον τῆς ΕΟΚΑ Β εἶχε ὁ Δ. Ἰωαννίδης», 13 Δεκεμβρίου 1974.

Εφημερίδα *Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, «Ο ΛΟΧΑΓΟΣ Α.ΦΩΤΙΑΔΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ : Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», 20 Ιουλίου 1975.

Εφημερίδα *ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ*, «Οι νεκροί της ΕΛΔΥΚ δεν ήταν σε «πολεμική υπηρεσία»», 5 Ιανουαρίου 2022.

Εφημερίδα *ΤΟ ΒΗΜΑ*, «Αγνοούμενοι του Αττίλα με μια σφαίρα στον κρόταφο», 30 Οκτωβρίου 2022.

Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «Έλλαδίτες αξιωματικοί συνεργάστηκαν με την ΕΟΚΑ Β», 12 Μαΐου 1974.

Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «ΝΕΑ ΣΟΒΑΡΩΤΑΤΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ Λάντροβερ με μεγάλη φωτογραφία του Γρίβα εισήλθε στο Προεδρικό», 6 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «ΑΝΑΛΛΟΙΩΤΗ Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΠΛΗΡΗ ΚΑΘΑΡΣΗ ΣΤΗΝ Ε.Φ. Αποχωρούν Παπαδάκης, Κοκοράκης, Κατερινάκης», 11 Ιουνίου 1974.

Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «ΑΠΕΦΑΣΙΣΘΗ 14ΜΗΝΗ ΘΗΤΕΙΑ», 2 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «ΘΑ ΜΕΙΩΘΕΙ ΚΑΙ Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ», 3 Ιουλίου 1974.

Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «ΦΘΑΝΕΙ ΣΗΜΕΡΑ Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ Ε. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ», 6 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «ΑΠΕΧΩΡΗΣΑΝ ΟΙ 200 ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΗΓΕΙΟ ΤΟΥ ΝΑΤΟ», 8 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «Ε. Καραγιάννης ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΕΟ ΑΡΧΗΓΟ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ», 10 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «ΔΙΑΣΠΑΣΤΙΚΑ, ΑΝΤΙΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΑ ΚΗΡΥΓΜΑΤΑ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥ», 29 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «ΤΟΥΣ ΕΣΤΕΙΛΕ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΩΣ «ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ» Μὲ 1800 αξιωματικούς διενήργησε ἡ χούντα τὸ πραξικόπημα ΠΩΣ ΕΜΑΤΑΙΩΘΗΣΑΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ», 30 Αυγούστου 1974.

Εφημερίδα *ΧΑΡΑΥΓΗ*, «Απομακρύνονται οἱ πραξικοπηματίες ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΝΕΤΑΙ Η ΕΘΝΙΚΗ ΦΡΟΥΡΑ», 30 Αυγούστου 1974.

Ιστοσελίδα : ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΟΛΕΜΙΣΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΚΥΠΡΟΥ 1974 (ΕΛ. ΔΥ. Κ 74)"

Περιοδικό *Ο ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΟΣ*, «Η ΚΥΠΡΟΣ ΤΙΜΑ ΤΟΥΣ ΗΡΩΑΣ ΠΟΥΛΙΟΝ—ΚΑΠΟΤΑΝ-ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΝ», Μάιος 1970, σσ. 4-5.

Περιοδικό *Ο ΕΘΝΟΦΡΟΥΡΟΣ*, «Υιοθεσία τοῦ χωρίου Νέτας ὑπὸ τῆς Ἑθνικῆς Φρουρᾶς», Ιούλιος 1970, σελ. 7.

Σταυρουλόπουλος Παναγιώτης Β., *Μνήμες Πολέμου 1897-1974 / Γενικό Επιτελείο Στρατού Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, Το χρονικό της μάχης της ΕΛ.ΔΥ.Κ 14-16/8/1974*, Πελασγός, Αθήνα, 2015.

Τσακανίκα Βάσω & Ηλιάδη Έλενα (επιμ.), *"Φάκελος Κύπρου"*, Βουλή των Ελλήνων & Βουλή των Αντιπροσώπων, Αθήνα – Λευκωσία, 2018.

Χρυσάφης Αθανάσιος Γρ., *Οι άγνωστοι στρατιώτες της ΕΛΔΥΚ 1974 : Οι τελευταίοι ήρωες και η προδοσία της Κύπρου*, Θεσσαλονίκη, 2009.